

المعارج الجامع للأصول

في أحاديث الرسول ﷺ

دانراوی: ماموستا شیخ مه‌نصور عه‌لی ناصف

وهرگیرانی: نوری فارس جه‌مه خان

محمود أحمد محمد

پیندا چوت‌ه‌وهو سه‌رپه‌رشتی له چاپدانی کردووه

دارالمعرفة

بیروت - لبنان

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

التَّاجُ الْجَامِعُ لِلْأَصُولِ

في أحاديث الرِّسُولِ ﷺ

دانراوی: ماموستا شیخ مه‌نصور عه‌لی ناصف

وهرگی‌رانی: نوری فارس حه‌مه خان

محمود أحمد محمد

پینیدا چوته‌وهو سه‌رپه‌رشتی له چاپدانی کردووه

به‌رگی پینجه‌م - چاپی جواره‌م

دارالمعرفة

ب‌یروت - لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

التَّاجُ الْجَائِعُ لِلْأُصُولِ

وهرگیرانی: نوری فارس همه خان

پیداچونهوهو سهرپهرشتی له چاپدانی: محمود احمد محمد

چاپ: چوارهم

سالی چاپ: ۲۰۰۸

نایب و دیزاین: کهژال حسین / کومپیوتوری شایا

تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

ژماره‌ی سپاردن:

هه‌له‌گری: لافه هوشیار محمد علی - کچهزای م. نوری فارس

له‌سه‌ر ئه‌رکی کتیبخانه‌ی ئارام له چاپ دراوهو مافی چاپکردنهوهی
بارتیزراوه بو کتیبخانه‌ی ناوبراو.

ژماره سپاردنی (۲۳۹۷) ی سالی ۲۰۰۸ ی پیدراوه

نهم په راوه پيروزه له سهر فدرمايشتي دانه ركه ي پوخته ي
حه ديشه كاني نهم په راوه پيروزانه يه :

(۱) صحيح البخاري

(۲) صحيح مسلم

(۳) سنن أبي داود

(۴) جامع الترمذي

(۵) المجتبى للنسائي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا إِذْهَارُ
 رُؤْيَا رَبِّنَا أَلَّا هَذَا بَلْ أَتَيْنَاكَ مِنْ قَبْلُ فَافْتَحْ لَنَا
 أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

نامه‌ی ره‌وشت (نه‌خلاق) و کرده‌وه‌ی چاکه

(نه‌م باسه سی باسو دوا وتاریکه)

(۱) باسی یه‌که‌م: باسی جوړه‌کانی کرده‌وه‌ی چاکه

القسم الرابع: في الأخلاق والسمعیات

کتاب البر والأخلاق. وفيه ثلاثة أبواب وخاتمة: الباب الأول: في أنواع البر

۴۶۵- عَنْ الثَّوْرِيِّ بْنِ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْبِرِّ وَالْإِيمِ فَقَالَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِيمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يُطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ. رواه مسلم والترمذي^(۱).

نه‌وواسی کوپی سه‌معانی نه‌نصاری (رمزای خودای ئی بن) فه‌رمووی: له‌بارهی چاکه و خراپه‌وه پرسیم له پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سمر بن) فه‌رمووی: چاکه بریتیی‌ه له خووی شیرین و ره‌فتاری به‌رزو ره‌وشتی جوان، خراپه‌یش بریتیی‌ه له‌وه که لی‌ی دوو دل بیت و دل ئاوی پی نه‌خواته‌وه و له‌ه‌مان کاتیشدا ه‌زه‌که‌یت که که‌س پی‌ی بزانی! (م/ت=موسلیم و تیرمیزی. رحمته‌ی خودایان ئی بن).

(۲) که‌وره‌ترین چاکه چاکه کردنه له‌که‌ل باب و داك: (أعظمه بر الوالدين)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَنْفَرَنَّ مِنْكَ الْكِبَرُ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا - ۲۳/۱۷}.

واته: خودای مه‌زن ده‌فه‌رمووی: یه‌زدانی مه‌زن که خودای تو‌یه فه‌رمانی داوه به ه‌ه‌موو که‌سی، به فریشته، به ئاده‌میزاد، به پهری، که ته‌نیا عیباده‌ت و طاعت و به‌نده‌یی و خودا په‌رستی به‌س بو‌خوی بکړی و بو‌که‌سی تر نه‌کړی، ه‌ه‌روه‌ها فه‌رمانی داوه که منداډ باش بن بو‌باوک و دایکیان و، ه‌چه خاس بن بو‌بنه‌چه‌یان، له‌ه‌موو کات و شوینیکا دل‌یان رابگرن، به

(۱) مسلم. بر وصلة. ۶۴۶۴، ۶۴۶۲. ترمذي. زهد: ۲۳۸۹، ۲۳۸۸م. تحفة الأشراف: ۱۱۷۱۲.

تایبہت لہ کاتی پیریاندا، قہت دلیان مہیہ شینن و بہ پیئی تہوانا یارمہ تییان بدہن و قسہی رہ قیان لہ پرودا مہ کەن و پیایاندا ہل مہ شاخین و تہ نانہت نؤف چییہ پییان مہ لین، وہ زمانتان شیرین بی لہ گہ لیاندا.

۴۶۵۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أَبُوكَ. رواه الشيخان^(۱).

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای نابی) فەرمووی: پیاوئی ھاتە خزەمتی ھەزەرت (دروودی خودای لەسەربەن) گوتی: ئەھ ییغەمبەری خودا! کئی رەواترین کەسە بەوہ کە زۆر بە جوانی ھاوریتی و گوزەرانی لہ گەلدا بکەم! فەرمووی: دایکت، گوتی: دوا ئەو کیئی تر؟ فەرمووی: دیسان دایکت، گوتی: ئەوجا کیئی تر؟ فەرمووی: دیسانەوہ ھەر دایکت، گوتی: ئەوسا کیئی تر؟ فەرمووی: ئینجا باوکت (ش).

۴۶۵۲- وَعَنْهُ قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ الصُّحْبَةِ؟ قَالَ: أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أَبُوكَ ثُمَّ أَذْنَاكَ أَذْنَاكَ. رواه مسلم^(۲).

دیسان فەرمووی: پیاوئی گوتی: ئەھ ییغەمبەری خودا! کئی شایستەترین کەسە کە بە جوانی رەفتاری لہ گەلدا بکری؟ فەرمووی: یەکەم جار دایکت، دووہم جار ھەر دایکت، سینیہم جار ھەر دایکت، ئەمجار باوکت، ئەوجا خزم و کەسوکارەت بە پیئی نزیککی و دووریان لیئتەوہ! (م).

۴۶۵۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَغِمَ أَلْفُ ثُمَّ رَغِمَ أَلْفُ ثُمَّ رَغِمَ أَلْفُ ثُمَّ قِيلَ مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ أَذْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ. رواه مسلم والترمذي^(۳).

(۱) بخاری. آداب. ۵۹۷۱. مسلم. بر وصلة: ۶۴۴۷. ابن ماجه. وصايا: ۲۷۰۶. تحفة الأشراف: ۱۴۹۰۵.

تجرید/۵. رقم: ۱۹۱۴ = ۵۹۷۱ فتح.

(۲) مسلم. بر وصلة. ۶۴۴۸، ۶۴۴۷.

(۳) مسلم بر وصلة. ۶۴۵۷-۶۴۵۹.

دیسان فہرمووی: حہزہت (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: ئہی لووتی بہقورداچی و دوبارہو سئ بارہ لووتی بہ قورداچی و لووتی بتہوسیتہوہ! گوترا: کئ ئہی پیغہمبہری خودا! فہرمووی: لووتی ئہو کہسہی کہ باوک دایکی پیر دہبن، کہچی لہوکاتی پیریہدا، بہبئ بہہانہیہکی رہوا ئہوہندہ خزمہتیان ناکا کہ پیئ بجیتہ بہہشت، ئیتر خوا بکا بہ ہہردوکیاندا یان بگا بہ یہکیکیاندا (م/ت = موسلیم و تیرمیذی).

۴۶۵۴- وَقَالَتْ اَسْمَاءُ (رَضِيَ اللهُ عَنْهَا): قَدِمْتُ اُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ وَمُذَبِّهِمْ، اِذْ عَاهَدُوا رَسُولَ اللهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ اَيُّهَا، فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: اِنَّ اُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ { اَفَاَصِلُهَا؟ } قَالَ: نَعَمْ صَلِّي اُمَّكَ. رواه الشيخان^(۴).

ئہسماء (رمزای خودای ئی بن) فہرمووی: لہو سہردہمہدا کہ ناموسولمانہکانی ہوزی قورہیش پہیمانی ناشتییان لہگہل پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسربین) بہستبوو، دایکم لہوماوہدا ہاتبوو بولام، ہیشتا موسولمان نہبوو بوو، لہگہل باوکیدا ہاتبوو، لہ پیغہمبہرم پرسى گوتہ: دایکم ہاتووہ بولامو موسولمانیش نییہو بہتہمایشہ کہمن دہسگیرویى بکہم، جا ئایا تورہوای دہبینی کہ سیلہی رہحمی و مافی خویشایہتی ئہو بہجئ بیئم یانا؟ فہرمووی: ئا، سیلہی رہحمی دایکت بہجئ بیئہ. (ش = بوخاری و موسلیم).

۴۶۵۵- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ اَبْرُ؟ قَالَ: اُمُّكَ ثُمَّ اُمُّكَ ثُمَّ اَبَاكَ ثُمَّ الاَقْرَبَ فَاَلَاَقْرَبَ، لَا يَسْأَلُ رَجُلٌ مَوْلَاهُ مِنْ فَضْلٍ هُوَ عِنْدَهُ فَيَمْنَعُهُ اِيَّاهُ اِلَّا دُعِيَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَضْلُهُ الَّذِي مَنَعَهُ شَجَاعًا اَقْرَعَ. رواه أبو داود والترمذي^(۵).

بہہزی کورپی حہکیم فہرمووی: باوکم فہرمووی: باپیرم (رمزای خودایان ئی بن) فہرمووی: گوتہ: ئہی پیغہمبہری خودا! بوکئ باش بم؟ فہرمووی (درویدی

^(۴) بخاری. ہبہ. ۲۶۲۰، ۳۰۸۳، ۵۹۷۸، ۵۹۷۹. مسلم. زکاة. ۲۳۲۱، ۲۳۲۲. أبو داود. زکاة. ۱۶۶۸. تحفة الأشراف: ۱۵۷۲۴.

^(۵) بسند حسن (شرحہ).

خودای لسه‌ر بی: هه‌تا پی‌ت ده‌کری له‌پیش پی‌شدا بۆ دایکت زۆر زۆر باشبه،
ئه‌وجا له‌دوا ئه‌و بۆ باوکت زۆر زۆر باشبه، ئینجا له‌دوا ئه‌وان له‌گه‌ل خزم و
خویش زۆر باشبه، به‌پیی دووری و نزیکییان. هه‌ر که‌سی داوای شتی له
که‌سیکی خۆی بکاو خزمه‌که‌ی ئه‌و شته‌ی هه‌بی و له‌خۆی زیاد بی، به‌لام
نه‌یداتی، ئه‌وه له‌روژی قیامه‌تدا ئه‌و شته‌ی بۆ ده‌کری به‌حه‌فیانیکی سه‌ر
گه‌ری فره‌ زه‌هراوی. (د/ت - سه‌نه‌د سه‌نه‌).

٤٦٥٦- وَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ؟ قَالَ: أُمُّكَ وَأَبَاكَ وَأَخْتُكَ وَأَخَاكَ وَمَوْلَاكَ
الَّذِي يَلِي ذَاكَ حَقٌّ وَاجِبٌ وَرَحِمٌ مَوْصُولَةٌ. رواه أبو داود^(٦).

عه‌زی پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ر بی) کرا: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! بۆ
کی باشیم؟ فه‌رمووی: باشبه له‌گه‌ل دایک و باوک و خوشک و برای خۆت و
له‌گه‌ل ئه‌و خزمانه‌یشتا که به‌هۆی ئه‌مانه‌وه ده‌بن به‌خزمت، ئه‌مه‌یش که
ده‌ی‌لین قسه‌یه‌کی ره‌وایه‌و مافی خزمایه‌تی هه‌قه‌و پی‌ویسته‌ جی به‌جی
بکری و هه‌میشه‌ گشت خزم و خویشی به‌پیی ته‌وانا ده‌بی به‌سه‌ر بکری‌نه‌وه
(د- سه‌نه‌د صالح).

٤٦٥٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَغْرَابِ لَقِيَهِ بِطَرِيقِ مَكَّةَ
فَسَلَّمَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ وَحَمَلَهُ عَلَى حِمَارٍ كَانَ يَرْكَبُهُ وَأَعْطَاهُ عِمَامَةً كَانَتْ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ
ابْنُ دِينَارٍ: أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِنَّهُمْ الْأَغْرَابُ وَإِنَّهُمْ يَرْضَوْنَ بِالْيَسِيرِ. فَقَالَ: عَبْدُ اللَّهِ: إِنَّ أَبَا
هَذَا كَانَ وَدًّا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَبْرَّ
الْبَرِّ صِلَةُ الْوَلَدِ أَهْلَ وَدِّ أَبِيهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٧).

له‌پێگه‌ی مه‌که‌که‌ عه‌ره‌بیکی ده‌شته‌کی تووشی ئیبنو عومه‌ر (رمزای خودایان
نابن) ده‌بی، ئیبنو عومه‌ر چاک و چۆنی له‌گه‌ل ده‌کا و گویدری‌ژه‌که‌ی ژیر خۆی
ده‌داتی و می‌زه‌ره‌که‌ی سه‌ری خویشی ده‌داتی. ئیبنو دیناریش پیی ده‌لی:

(٦) بسند صالح (شرحه).

(٧) مسلم، بر وصلة، ٦٤٦٠، ترمذی، بر وصلة، ١٩٠٢، تحفة الأشراف، ٧٢٥٩.

خودا باشت بۆ بکا، ئەمانە دەشتەکین، بە کەمیش قاییل دەبن (کەواتە: بۆچی و لاخی ژێر خۆت و میزەری سەری خۆتی دەدەیت؟!) ئیبنو عومەریش (رمزای خودایان ئیبن) دەفەرموو: کاتی خۆی باوکی ئەم پیاو دەستی باوکم بوو، وە من بۆ خوشم بەگویی خۆم لە زاری پیروزی پیغەمبەرم (بروودی خودای لەسەربە) ژنە و توو، کە لەم بارەییە دەیفەرموو: چاکترین کردووی چاکە ئەوێە کە منال و وەچە کەسوکارو ناشنا و دوست و برادەری باوک و بنەچەیی خۆی بەسەر بکاتەو! (م/د/ت) هەروا بەسەر کردنەوێ ناشنا و روشنای دایک و نەنک و باپیرو براو خوشک و خزمی ترو پیرانی طەریقەت و مامۆستایانی شەریعەت و میردو ژنیش سوننەتە. (تەماشای شەرحی صەحیحی موسلیم و اقتران النیرین بفەرموو. (وەرگێڕ)

٤٦٥٨- (ب - ٣ ز - ٦٤ ل - ١٥٧ چاپی یە کەم ف - ٢) (٨).

واتە: ئەم فەرموودەییە لەم شوێنەدا رابوو: بەرگی سییەم، زنجیرەیی شەست و چوار، لاپەرە سەد و پەنجا و حەوت، چاپی یە کەم، فەرموودەیی ژمارە دوو. ٤٦٥٩- وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بَرِّ أَبِي شَيْءٌ أَبْرَهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ قَالَ: نَعَمْ الصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا وَالْإِسْتِغْفَارُ لَهُمَا وَإِنْفَادُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصَلَةُ الرَّحِمِ الَّتِي لَا تُوصَلُ إِلَّا بِهِمَا وَإِكْرَامُ صَدِيقِهِمَا. رواه أبو داود والبيهقي (٩).

پیاویکی بەنی سەلەمەیی-هات گوتی: ئەو پیغەمبەری خودا! ئایا باوک و دایکم لەپاش مردنیان هیچ چاکە و هەقیکیان لەسەرم دەمیانی کە لەپاش مردنیان بۆیان بکەم؟ فەرمووی: بەلێ دەمیانی، دووعای خیریان بۆ بکە و نوێژی مردوویان لەسەر بکە و بۆیان بیاریزەو و لەپاش خۆیان بەلێن و راسپییریان جێبەجێ بکە و قەدری ریزی ئەو خزانەت رابگرە کە بەهۆی ئەوانەو دەبن بە خزمت (وەک مام و میمک و لالە و پووڕو منالی ئەمانە) وە هەروەها قەدری ریزی ناشنا و روشنیان بگرە (د/بەیهەقی - س/صالح).

(٨) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/٦٤. ص/١٥٧. ط/١. رقم: ٢٢٣٣.

(٩) بسند صالح (شرحه).

۴۶۶۰- عَنْ أَبِي الطَّفِيلِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعْرَانَةِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ أَحْمِلُ عَظْمَ الْجُزُورِ، إِذْ أَقْبَلَتِ امْرَأَةٌ حَتَّى دَكَتْ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ إِلَيْهَا فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوا هَذِهِ أُمُّهُ الَّتِي أَرْضَعَتْهُ. رواه أبو داود^(۱۰):

ئەبو طوفەیل (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: لە جەعرانە پیڤەمبەرم دی، گوشتی دابەش دەکرد، ئەوکاتە من توولەک بووم دەمتوانی ئیسکی وشتی هەلبەگرم، لەوکاتەدا ژنێ هات بۆلای پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کە لێی نزیک بۆوه پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هەلسا چوو بە پیریەوهو عاباکە ی خۆیی بۆ راخست. ژنەکه‌یش لەسە ی دانیشت. گوتم: ئەم ژنە کییه؟ گوتیان: ئەمە دایەنەکه‌یه‌تی کە بە مندالی مەمکی پێداوه ئەمە حەلیمە ی سەعدی یە. (د- س/صالح).

۴۶۶۱- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ لِي امْرَأَةً وَإِنَّ أُمِّي تَأْمُرُنِي بِطَلَاقِهَا. قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: الْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَإِنْ شِئْتَ فَأَصِغْ ذَلِكَ الْأَبَّابَ أَوْ احْفَظْهُ^(۱۱):

پیاوی دەچی بۆ خزمەتی ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) عەرز ی دەکا: ژنیکم هەیه دایکم پێم دەلێ کە تەلّاقی بدم، ئەبو دەرداش دەفەرموێ: لە پیڤەمبەرم بیست دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): باوک و دایک دەرگا هەرە باشەکه‌ی بەهەشتن! ئیتر تویش ئارەزووی خۆتە: ئەگەر حەز دەکه‌ی ئەو دەرگایە لەکیس خۆت بدە، ئەگەر حەزیش دەکه‌ی دەردەستی بکە بۆ خۆت! ئەمە کاتێ وایە: کە دایکەکه‌ لەسەر حەق بێ. (ت- س/ص).

۴۶۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رِضًا الرَّبِّ فِي رِضَا الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ^(۱۲):

^(۱۰) بسند صالح (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

عہ بدوللای کوری عہ مر (رمزای خودایان فی بن) لہ حہ زہ تہ وہ (درودی خودای لہ سر بن)
دہ فہ رموی: رہ زامہ ندیی خودا بہ ندہ بہ رہ زامہ ندیی باوک و دایکہ وہ، ہر وہ ہا نارہ زایی
خودایش بہ ندہ بہ نارہ زایی باوک و دایکہ وہ! (ت- س/ص).

۴۶۶۳- عَنْ الْأَبْرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ (۱۳):

لہ بہ رائہ وہ (خودای فی رازی بن) لہ حہ زہ تہ وہ دہ فہ رموی (درودی خودای لہ سر بن)
بن: پور واتہ: خوشکی دایک لہ جینگہی دایکہ بو قہ درو ریژو دلپراگرتن، نہک
بو میرات (ت- س/ص).

۴۶۶۴- وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ

ذُبًّا عَظِيمًا فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟ قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ أُمٍّ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ خَالَةٍ؟
قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَبَرِّهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ التِّرْمِذِيُّ (۱۴):

پیایوئی ہاتہ خزمہ تی پیغہ مہر (درودی خودای لہ سر بن) فہ رموی: نہی
پیغہ مہری خودا! تووشی گوناہیکی زل بووم نایا تہ وہ و پہ شیمانیم بو
ہیہ؟ فہ رموی (درودی خودای لہ سر بن): نایا دایکت ماوہ؟ گوتی: نہ، فہ رموی:
نہی پور تہ ہیہ؟ گوتی: بہ لی ہمہ، فہ رموی: دہ باشبہ بوئی، ٹیتر نہ وہ
بریٹی گوناہکہ ت دہ کہوی (ت- س/ص).

۳) چاکہ کردن لہ کھل مندالدا: (ومنه بر الأبناء)

۴۶۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا. فَقَالَ: الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ
مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا. فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَالَ: مَنْ لَا
يَرْحُمُ لَا يَرْحَمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ (۱):

(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱) بخاری. آداب. ۵۹۹۷. مسلم. فضائل/۵۹۸۲. أبو داود. آداب: ۵۲۷۸. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۱۱. تحفة الأشراف: ۱۵۴۶.

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: ئه‌قره‌عی کوپی حابیسی ته‌میمی له‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) دانیشتبوو، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) چه‌سه‌نی کوپی عه‌لی ماچ کرد، که کچه‌زای پیغه‌مبه‌ره، ئه‌قره‌ع گوتی: ده‌کو‌رم هه‌یه هیشتا که‌سیانم ماچ نه‌کردوه! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) سه‌یریکی کردو فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی ره‌حم به‌بهنده‌گانی خودا نه‌کا خودایش ره‌حم به‌و نا‌کا (ب/د/ت).

٤٦٦٦- وَقَالَ أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَأْخُذُنِي فَيَقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ، وَيَقْعِدُ الْحَسَنَ عَلَى فَخِذِهِ الْأُخْرَى، ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا. رواه البخاري^(٢):

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) منی هه‌ل ده‌گرت و دایده‌نام له‌سهر رانی خو‌ی و چه‌سه‌نی کچه‌زایشی هه‌ل ده‌گرت و دایده‌نا له‌سهر ئه‌و رانه‌که‌ی تری و جا هه‌ردوو رانی خو‌ی ده‌نووساندن به‌یه‌که‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: خودایه! ره‌حم به‌م دوو مندا‌له‌ بکه، به‌پراستی من زۆر ره‌حم به‌م دووانه‌ ده‌که‌م (ب).

٤٦٦٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَتَقْبَلُونَ الصَّيَّانَ فَمَا تُقْبَلُهُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْ أَمْلِكُ لَكَ أَنْ نَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ. رواه الشيخان^(٣):

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) گوتی: ئه‌دی‌ی ئه‌وه ئیوه مندا‌ل ماچ ده‌که‌ن! سا ئیمه‌ ماچیان نا‌که‌ین! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: ئه‌دی‌ی تو‌ واده‌لییت، تو‌ یی‌ که‌ خودا ره‌حم و میهره‌بان‌ی له‌نا و دلتا سپیوه‌ته‌وه، من ده‌توانم چیت ئی بکه‌م، که‌واته: تو‌ خودای گه‌وره‌ خو‌ی به‌شی نه‌دا‌وی له‌ ره‌حم، ئیت‌ر من چۆن ده‌توانم به‌شت بده‌م (ش- رمزای خودایان ئی بئ).

^(٢) تجرید/١٦١/٤. رقم/١٤٧١ = ٣٧٣٥، ٣٧٤٧، ٦٠٠٣.

^(٣) بخاری. آداب. ٥٩٩٨ = تجرید/٢٠٤/٥. رقم/١٩٢٠. مسلم. فضائل. ٥٩٨١.

۴۶۶۸- وَعَنْهَا قَالَتْ: جَاءَنِي امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ تَسْأَلْنِي، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي غَيْرَ ثَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتَهَا، فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَحَدَّثَهُ فَقَالَ: مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان عائیشہ (خودای ن رازی بن) فہرموی: ژنی دوو کچی خوئی پی بوو، هاته لام سوالی لیکردم، منیش تاقه دهنکی خورمام هه بوو دام پیی، نه ویش له تی کرد بو هه ردو و کچه که ی و خوئی لی نه خوارد، ئینجا هه لسا و رویشته، که پیغه مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) هاته وه نه مه‌م بوی گیرایه وه، فہرموی: که سی دوو چاری دهستی کچ بی و خودا بیه‌وی به‌هوی کچه وه تاقی بکاته وه، وه‌باش بی بویان، ئیتر یه ک بن یا پتر، خودا له‌روژی قیامه‌تدا به‌هوی نه و کچانه وه رزگاری ده‌کا له ناگری دوزه‌خ (ش/ت).

۴۶۶۹- ولمسلم والترمذي: مَنْ عَالَ جَارَتَيْنِ حَتَّى تُذْرِكََا دَخَلَتْ أَنَا وَهُوَ الْجَنَّةَ كَهَاتَيْنِ^(۵):

پیغه مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فہرموی: هه‌ر که سی دوو کچوله به‌خیو بکا هه‌تا له خه‌م ده‌ره‌خسین، من و ئه و وه‌ک نه‌م دوو په‌نجه‌یه ئاوا جووت پیکه وه ده‌چینه ناو به‌هه‌شت! (م/ت).

۴۶۷۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَاتَّقَى اللَّهَ فَيِهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۶):

ئهبو سه‌عیدی خودری (خودای ن رازی بن) فہرموی: پیغه مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فہرموی: هه‌ر که سی سی کچ، یا سی خوشک، یا دوو کچ، یا دوو

^(۴) تجرید/ ۲ ل/ ۱۰۵. رقم: ۶۷۹ = ۱۴۱۸، ۵۹۹۵. مسلم. بر وصلة: ۶۶۲۶، ۶۶۲۷. ترمذی. بر وصلة:

۱۹۱۵. تحفة/ ۱۶۳۵۰.

^(۵) مسلم. بر وصلة: ۶۶۲۸. تحفة الأشراف. ۱۰۸۴.

^(۶) سکت عن درجته الشارح.

خوشکی هه‌بی، وه به‌جوانی ره‌فتارو گوزه‌رانیان له‌گه‌لدا بکا و له‌ترسی خودا ناهه‌قییان لی نه‌کا، ئه‌وه ئه‌و که‌سه به‌هه‌شتیه‌! (ت/د).

۴۶۷۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ ابْنَتَانِ فَلَمْ يَنْدِهَا وَلَمْ يُهِنِّهَا وَلَمْ يُؤْزِرْ وَلَدَهُ عَلَيْهَا - قَالَ يَغْنَى الذُّكُورَ - أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ. رواه أبو داود^(۷):

ئیبینو عه‌بیاس (خودایان لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: هه‌رکه‌سێ مێینه‌ی هه‌بی و زینه‌ده به‌چالی نه‌کا و سووک و تروی نه‌کا و نازی کوپی نه‌دا به‌سه‌ردا، ئه‌وه خودا ده‌بیاته به‌هه‌شت (د-س/صالح).

۴۶۷۲- عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَزَعَتِ الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةَ حَوْلَةَ بِنْتُ حَكِيمٍ أُمَّ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ مُحْتَضِرٌ أَحَدَ ابْنَيْ ابْنَتِهِ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّكُمْ تَبْخُلُونَ وَتُجَبِّنُونَ وَتُجْهَلُونَ وَإِنَّكُمْ لَمِنْ رِجَالِ اللَّهِ^(۸):

عومه‌ری کوپی عه‌بدو له‌عزیز (خودایان لی رازی بن) فه‌رمووی: ئافه‌ده‌ته باشه‌که خه‌وله‌ی کچی هه‌کیم ده‌لی: روژی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بن) له‌مال ده‌رچوو، هه‌سه‌ن (یا حوسه‌ین) ی به‌ باوه‌شه‌وه بوو، که هه‌ردووکیان کوپی فاتیمه‌ی کچی پیغه‌مبه‌رن، ده‌یفه‌رموو: به‌راستی ئیوه ئه‌ی جگه‌ر گوشه‌کان! پیاو هه‌م چرووک ده‌که‌ن، هه‌م ترسنوک ده‌که‌ن، هه‌م نه‌فام و نادان ده‌که‌ن! چونکه له‌به‌ر ئیوه هه‌ن نا‌کا شت بیه‌خشێ و هه‌ر کو‌ی ده‌کاته‌وه و ده‌لی: با مندا‌له‌کانم ره‌ش و رووت نه‌که‌ون، ئه‌وا ده‌بی به‌ چرووک، وه له‌به‌ر ئیوه له‌ شه‌ردا باش تی نا‌کو‌شێ نه‌بادا ئیوه هه‌تیو بکه‌ون، ئه‌وا ده‌بی به‌ ترسنوک، وه له‌به‌ر ئیوه گه‌لی جار له‌ ئاستی هه‌ق خو‌ی گیل ده‌کا ئه‌وا ده‌بی به‌ نادان و نه‌فام، وه له‌هه‌مان کاتدا ئیوه رزق و روژییه‌کی چاکن ئه‌گه‌ر خودا به‌ ره‌حمه‌ت بکا‌ندا به‌ که‌سێ (ت).

(۷) بسند صالح (شرحه).

(۸) سکت عن درجته الشارح.

۴۶۷۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ يُؤَدَّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ^(۹):

جابیری کوپی سه‌مووره (خودای نازنی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربن) فه‌رمووی: پیاو گشت جاری که ته‌می و ته‌سکینی مندالی خوئی ده‌کا له‌وه باشته‌ره که مه‌نی شت بکا به خیرو بیبه‌خشیت‌ه‌وه (ت).

۴۶۷۴- عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَذْبٍ حَسَنِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ الرَّمَازِيُّ^(۱۰):

له‌ئه‌ییوبی کوپی مووساوه له‌باوکیه‌وه له‌باپی‌ریه‌وه (رمازی خودایان نازنی بن) له‌حه‌زیه‌ته‌وه (درویدی خودای لسه‌ربن) ده‌فه‌رمووی: ویل و ته‌می و ته‌سکینی جوان باشت‌رین خه‌لات و به‌خششی باوک و دایکه بو مندال! (ت).

۴) به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی خزم و که‌سوکار پی‌ویسته، ده‌نگ داب‌رین و پی‌ لی‌داب‌رین له‌که‌ل خزما ناره‌وايه: (تجب صلة الرحم ويحرم قطعها)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقُّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا - ۲۶/۷۰}.

واته: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: خزم و خویش و هه‌ژارو داماوو ری‌بوار هه‌ر که‌سه‌یان هه‌قی خوئی بده‌ری، وه مائی خؤ به‌ ناحه‌ق خه‌رج مه‌که‌و ده‌ست بلاوو ده‌ست به‌ ق‌رپ مه‌به‌.

۴۶۷۵- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ . فَقَالَ الْقَوْمُ: مَا لَهُ مَا لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَرَبَّ مَالَهُ ،

(۹) سکت عن درجته الشارح.

(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

تَعْبُدُ اللَّهَ ، وَلَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا ، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ . ذرَهَا كَأَنَّهُ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ . رواه الشيخان^(۱) :

ئەبو ئەییوب (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بە سواریی و شترێ بوو، پیاوی هات جلەوی و لاخەکە‌ی گرت و رایوە‌ستان و گوتی: ئە‌ی پیغه‌مبەری خودا! کاریکم پێ بفەرموو کە بمباتە بە‌هەشت، یارانیش گوتیان: چی چی! پیغه‌مبە‌ریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: مە‌بە‌ستی هە‌یه بۆ قە‌سە‌کە‌یتان پێ سە‌یره. ئە‌وجا بە‌ پیاو‌ە‌کە‌ی فەر‌موو: خودا بپەرستە و هیچ هاو‌بە‌شی بۆ دامە‌نێ و نوێژ‌بکە و زە‌کات بدە و پە‌یو‌ە‌ندی بە‌ خ‌زم و خوێشە‌و‌ە بکە و بۆیان باش‌بە و بە‌پێی حال پێیان ئی مە‌پرە و یار‌مە‌تییان بدە، ئێ‌نجا پێی فەر‌موو: دە ئێ‌نجا بە‌ری و لاخە‌کە بە‌رده با ب‌پروا لە‌پ‌رێ‌گە‌ی خوێ‌ه‌و‌ە.

٤٦٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ ، وَأَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ . رواه الثلاثة^(۲) :

ئە‌بو‌ه‌ورە‌یره (خودای ئی رازی بێ) لە‌ خوێشە‌وێستە‌و‌ە (دروودی خودای لەسەر بێ) دە‌فەر‌مووی: ئە‌و کە‌سە‌ی کە‌ حە‌ز دە‌کا ر‌زق و روژیی زۆ‌ر‌بێ و تە‌مە‌نی درێژ‌بێ با خ‌زم دۆ‌ست بێ و سیلە‌ی رە‌حمی بە‌جێ بهێنێ (ش/د= بوخاری و موس‌لیم و ئە‌بو داوود. ر‌م‌زای خودایان ئی بێ).

٤٦٧٧- وللبخاري وأبي داود والترمذي: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي ، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَّهَا^(۳) :

حە‌زەرە‌ت (دروودی خودای لەسەر بێ) دە‌فەر‌مووی: بە‌و کە‌سە‌ ناگوت‌رێ خ‌زم دۆ‌ست کە‌ بە‌دە‌ستیاو خ‌زم بە‌سەر بکاتە‌و‌ە، بە‌لام ئە‌و کە‌سە‌ خ‌زم دۆ‌ستە کە

(۱) تج‌رید/ ٩٢/٢ ر‌ق‌م/ ٦٦٧ = ١٢٩٦ ، ٥٩٨٢ ، ٥٩٨٢ . مس‌لم . ایمان: ١٠٦ . نس‌انی . ص‌ل‌اة: ٤٦٧ . تح‌ف‌ة: ٢٤٩١ .

(۲) بخ‌اری . بب‌وع: ٢٠٦٧ . مس‌لم . بر و‌صل‌ة: ٦٤٧٠ . أب‌و داود . ز‌ک‌اة: ١٦٩٢ .

(۳) بخ‌اری . آ‌داب . ٥٩٩١ .

خزمه‌کانی پشتی تی ده‌که‌ن و رشته‌ی خزمایه‌تی ده‌پرن، به‌لام نه‌و هر به‌سهریان ده‌کاته‌وو پشتییان تی نا‌کا (ب/د/ت).

۴۶۷۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الرَّحِمَ شُجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَقَالَ اللَّهُ: مَنْ وَصَلَتْهُ، وَمَنْ قَطَعَكَ وَقَطَعْتَهُ. رواه البخاري والترمذي^(۴):

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای به‌سربن) فهرمووی: رحم (به‌کوردی واته: خزمایه‌تی) چلیکه‌له په‌لوپوی رحمان و گورزه‌یی ره‌گو ریشه‌ی تیک ئالاه، هه‌موو ده‌چنه‌وه سهر رحمه‌تی رحمان و ناوه‌که‌ی له‌ناوی رحمان دروست کراوه، که ناوی خودای گه‌وره‌یه‌و به‌واتا میهره‌بان و خاوه‌ن به‌زه‌ییه. خودا بو‌خوی فهرموویه‌تی پیی: نه‌ی رحم! نه‌وی دۆستی تو بئی و تو‌ی بوئی، نه‌وه دۆستی منیشه‌و منیش نه‌وم ده‌وی، وه نه‌وه‌ی تو‌ی نه‌وی منیش نه‌وم ناوی! (ب/ت).

۴۶۷۹ - → (ب - ۷ - ۳۰ ل - ۱۴۳ ف - ۲) (۵).

واته: نه‌م فهرمووده‌یه له‌ پییشه‌وه له‌م شوینه‌دا رابورد: به‌رگی چه‌وته‌م، زنجیره‌ی سیی، لاپه‌ره (۱۴۳) فهرمووده‌ی ژماره‌ دوو.

۴۶۸۰ - وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصْلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ. فَقَالَ: لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمْ أَمْلًا وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ^(۶):

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیاوی گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هه‌ندی خزمو هه‌ن، من دلی نه‌وان راگیر ده‌که‌م، به‌لام نه‌وان دلی من دهره‌نجینن، وه من چاکه‌یان له‌گه‌ل ده‌که‌م به‌لام نه‌وان خراپه‌م له‌گه‌ل

(۴) بخاری. آداب: ۵۹۸۹ (تجرید/۲۰۱/۵ رقم/۱۹۱۷).

(۵) تقدم في مجلد سبع تسلسل/۳۰ رقم/۴۰۹۹.

(۶) مسلم. آداب. ۶۴۷۲.

ده‌که‌ن، وه من چاو پۆشییان لی ده‌که‌م که‌چی نه‌وان ناپیاویم له‌گه‌ل ده‌که‌ن، فه‌رمووی (دی‌ودی خودای له‌س‌ر‌بن): نه‌گه‌ر وه‌ک خۆت ده‌لێیت وابی تۆ به‌ پادا‌شتی باشی خۆت ده‌که‌یت، به‌لام نه‌وان وه‌ک تۆ ژێله‌ مۆیان ده‌رخوارد به‌دیت وایه‌، چونکه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ تۆله‌ی چاکه‌ی تۆ به‌ خراپه‌ ده‌ده‌نه‌وه‌ خودا نازاریان ده‌دا، وه‌ هه‌تا تۆیش نه‌مه‌ ره‌فتارت بێ و وابی له‌گه‌لیانا خودا هه‌ر پش‌تی‌وانی تۆیه‌ و سه‌رت ده‌خا به‌سه‌ریاندا (م).

۴۶۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّجُلُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ تَقُولُ مَنْ وَصَلَنِي وَصَلَهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَنِي قَطَعَهُ اللَّهُ. رواهما مسلم^(۷).

له‌ عایشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زه‌ته‌وه‌ (خودای لی‌زای بێ) له‌ چه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دی‌ودی خودای له‌س‌ر‌بن): خ‌زما‌یه‌تی دام‌ینی باره‌گای خودای گ‌رت‌وه‌و ده‌لی: نه‌وه‌ی منی ده‌وی و به‌سه‌رم ده‌کاته‌وه‌، خودایش نه‌وی بو‌ی و به‌سه‌ری بکاته‌وه‌، وه‌ نه‌وه‌ی منی نه‌وی خودایش نه‌وی نه‌وی! (م).

۴۶۸۲- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَجِمَ^(۸).

جوبه‌یری کو‌ری مو‌ط‌عی‌م (خودای لی‌زای بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌م‌به‌ر (دی‌ودی خودای له‌س‌ر‌بن) ده‌فه‌رمووی: نه‌وه‌ی ر‌شته‌ی خ‌زما‌یه‌تی بی‌سی‌نی و سی‌له‌ی ره‌حم بی‌ری پی‌ی نا‌چی‌ته‌ ناو به‌ه‌شت! (ش/د/ت= بو‌خاری و مو‌سلیم و نه‌بو داوود و تیرمی‌زی).

۴۶۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ. « قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ: يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ. رواهما الأربعة^(۹).

(۷) مسلم. آداب: ۶۴۶۶. بخاری. آداب: ۵۹۸۹.

(۸) بخاری. آداب: ۵۹۸۴ = تجرید/۲۰۱/۵. رقم/۱۹۱۶. مسلم. ادب: ۶۴۶۷. ابو داود. زکاة: ۱۶۹۶.

ترمذی. بر وصلة: ۱۹۰۹. تحفة: ۳۱۹۰.

عه‌بدوللای کوری عه‌مر (رمزای خودایان فی بن) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (درویدی
خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: تاوانیکی گه‌لی گه‌وره‌یه‌که پیاو له‌عنه‌ت و نه‌فرین له
باوک و دایکی خوی بکا! یاران فه‌رموویان: قوربان! جا چون چونی پیاو
نه‌فرین له باوک و دایکی خوی ده‌کا، بوچی شتی وا ده‌بی؟ فه‌رمووی (درویدی
خودای له‌سر بن): مهرج نییه که خوی راسته و خوی نه‌وه بکا، به‌لام ده‌چی جنیو
به باوک و دایکی کابرایه‌کی تر ده‌داو کابراکه‌یش جمین ده‌داته‌وه به باوک و
دایکی نه‌وا! (ش/د/ت).

شیخی عه‌ینی (رمزای خودای فی بن) ده‌فه‌رمووی: له‌سه‌رده‌می حه‌زه‌تدا یاران
به لایانه‌وه سته‌م بووه، که پیایوی وا هه‌بی راسته‌وخو جمین به باوک و دایکی
خوی بدا، وه‌لی له‌م روژگاره‌ی نیمه‌دا نامه‌ردی وا په‌یدا بووه لیشیان ده‌دا،
چه‌ن که‌سنی گیرایانه‌وه که هه‌یه باوکی خوی وه‌ک کار سه‌ربریوه، نه‌م وه‌ی و
به‌لایه له ولاتی میسرده‌ا په‌ره‌ی سه‌ندووه! من که وه‌رگیر پیروزم
له سالی ۱۹۹۱ دا چوومه سه‌ر ته‌عزییه‌ی حاجییه‌کی قورشان خوینی به‌دین،
له شاری سلیمانی، له گه‌ره‌کی چوارباخ، که کوره‌که‌ی خوی به خوتو خو‌پایی
به‌ناه‌ق کوشتبووی! (وه‌رگیر)

۴۶۸۴- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا اللَّهُ وَأَنَا الرَّحْمَنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنْ اسْمِي فَمَنْ
وَصَلَّاهَا وَصَلَّتْهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَّهْتُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۹):

عه‌بدوره‌حمانی کوری عه‌وف (رمزای خودای فی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: من هه‌م ناوم
نه‌للایه و هه‌م ناوم ره‌حمانه، که ره‌حمم دروست کرد، له ره‌حمانی ناوی خو‌م
ناوم بو‌ی داتاشیوه، جا هه‌ر که‌سنی به‌ینی هه‌بی له‌گه‌ل ره‌حمداو مه‌یانه‌ی

(۹) بخاری. ادب: ۵۶۲۸. مسلم. ایمان: ۲۵۹. أبو داود. ادب: ۵۱۴۲. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۰۲.

تحفة/۸۹۸.

(۱۰) بسند صحیح (شرحه).

خۆش بئی له‌گه‌ل خزمدا ئەوا منیش به‌ینم ده‌بئی له‌گه‌ل ئەوو مه‌یانهم خۆش ده‌بئی له‌گه‌لیدا، وه‌ ئەو که‌سه‌یشی به‌ینی نه‌بئی له‌گه‌ل رحم و خزمدا منیش به‌ینم نابئی له‌گه‌ل ئەودا (ت/د- س/ص= تیرمیذی، ئەبو داوود سه‌نه‌د صه‌حیح).

۴۶۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَعَلَّمُوا مِنْ أَسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صِلَةَ الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ مَثْرَاءٌ فِي الْمَالِ مَنْسَأَةٌ فِي الْأَثَرِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم. نَسَّالَ اللَّهُ التوفيق. آمين^(۱).

ئەبو هورەیره (خودای ئازادی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رموئی: فی‌ری ره‌سه‌ن و به‌چه‌ی خۆتان بین، تا‌کوو خزمانی خۆتان به‌سه‌ر بکه‌نه‌وه‌و په‌یوه‌ندیان پیوه‌ بکه‌ن، چونکه‌ خزم دوستی و خزمه‌تی خزم ده‌بئی به‌هۆی خۆشه‌ویستی له‌ناو که‌سوکارداو ده‌بئی به‌ مایه‌ی ده‌وله‌مندی و ته‌مه‌نی دوورو درێژ (ت/ ئەحمەد/ حا‌کم- س/ص).

۵) چاکه‌ کردن له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ندا: (ومنه بر الاتباع)

۴۶۸۶- (ب- ز- ۱۱۰- ۱۱۱- ۳۵۱- ف- ۱)^(۱).

۴۶۸۷- عَنْ أَبِي مسعودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَضْرِبُ غَلَامًا لِي بِالسَّوْطِ فَسَمِعْتُ صَوْتًا مِنْ خَلْفِي: اعْلَمْ أَبَا مسعودٍ. مَرَّتَيْنِ لِلَّهِ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ. فَالْتَفَتُ فَإِذَا هُوَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ خُرٌّ لَوْجِهِ اللَّهُ. قَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلْفَعْتِكَ النَّارُ أَوْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ^(۲).

ئەبو مه‌سعوود (خودای ئازادی بن) فه‌رمووی: جارێ له‌ خولا‌میکی خۆم ده‌دا گویم لی‌بوو یه‌کێ له‌ دوامه‌وه‌ ده‌یگوت: بزانه‌ ئه‌ی ئەبو مه‌سعود! که‌ خودا

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۱۱۰ رقم/ ۳۸۵.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

باشتر ده‌سه‌لاتی به‌سهر تودا ده‌شکی هه‌تا تو به‌سهر ئه‌و خولامه‌دا، که ئاوڤم دایه‌وه روانیم ئه‌وه پیغه‌مبه‌ره وا ده‌فرمووی، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! وا له‌به‌ر ره‌زای خودا ئازادم کرد، فرمووی: ده‌بزانه ئه‌گه‌ر ئازادیت نه‌کردایه ئاگری دۆزه‌خ چ‌ززه‌ی ئی هه‌ل ده‌ستاندیت! یا فرمووی: هه‌لی ده‌پرووزاندیت. (د/ت- س/ص).

۴۶۸۸- (ب- ۳- ۹۵- ل- ۲۵۰- ف- ۳) (۳).

۴۶۸۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ نَغْفِرُ عَنِ الْخَادِمِ فَصَمَتَ ثُمَّ أَعَادَ عَلَيْهِ الْكَلَامَ فَصَمَتَ فَلَمَّا كَانَ فِي الثَّالِثَةِ قَالَ: اغْفِرُوا عَنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً. روى هذه الثلاثة أبو داود والرمذي (۴).

ئیب‌نو عومهر (خودایان ئی رازی بئ) فرمووی: پیاوی هاته خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) گو‌تی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! روژی چه‌ندجار له‌ خزمه‌تکارو نوکهری خو‌مان چاو پو‌شی بکه‌ین؟ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) هیچ ده‌نگی نه‌کرد کابراکه دیسان قسه‌که‌ی دووباره کرده‌وه، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) دیسان ده‌نگی نه‌کرده‌وه تا له‌جاری سییه‌مدا فرمووی: روژی هه‌فتا جار (د/ت- س/ح = ئه‌بو داوود و تیرمیزی سه‌نه‌د حه‌سه‌ن).

۴۶۹۰- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ لَأَمَكُمْ مِنْ مَمْلُوكِكُمْ فَأَطِيعُوهُ مِمَّا تَأْكُلُونَ وَاتَّكُسُوهُ مِمَّا تَكْتَسُونَ وَمَنْ لَمْ يُلَاَئِمْكُمْ مِنْهُمْ فَيُغْفِرْهُ وَلَا تُعَذِّبُوا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى (۵).

ئه‌بو زهر (خودای ئی رازی بئ) فرمووی، خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فرمووی: خو‌تان چی جو‌ره خو‌ارده‌مه‌نییه‌ک ده‌خو‌ن له‌هه‌مان شت

(۱) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ۹۵. رقم/ ۲۳۷۰.

(۲) پسند حسن (شرح‌ه).

(۳) پسند صلح (شرح‌ه). تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۲۱ رقم/ ۲۰۲۹.

ده‌رخواردی نه‌و به‌نده و خولامانه‌شتان بدهن که به ده‌ردتان ده‌خون، وه هه‌روه‌ها بو‌جل و به‌رگیش، نه‌وانه‌شیان که به‌ده‌ردی ئیوه ناخون بیان فروشن و مه‌بن به‌هوی ئیش و نازار بو‌دروستکراوانی خودای گه‌وره و مه‌زن! (د-س/صالح) ۴ (ب-۳ز-۲۱ل-۴۴ف-۴).

۴۶۹۱- عن رافع بن مکیث (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حَسَنَ الْخَلْقِ يَمْنُ وَسُوءَ الْخَلْقِ شُؤْمٌ. رواهما أبو داود ^(۶).

رافعی کوی مه‌کیث (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربئ) ده‌فه‌رمووی: ره‌فتاری جوان له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ندا مایه‌ی پیت و به‌ره‌که‌ته، به‌ده‌خوویی و به‌د ره‌فتاریش هوی به‌د فه‌ری و نه‌گبه‌تییه! (د-س/صالح).

۴۶۹۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ نَشَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَأَدْخَلَهُ جَنَّتَهُ رَفَقَ بِالضَّعِيفِ وَشَفَقَ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَإِحْسَانٌ إِلَى الْمَمْلُوكِ ^(۷).

جابیر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌س‌ربئ) ده‌فه‌رمووی: ئەم سئ ره‌وشه باشه له‌هه‌ر که‌سی‌کدا هه‌بن له روژی قیامه‌تدا خودا له سایه‌ی خویدا په‌نای ده‌دا و ده‌یباته به‌هه‌شت.

یه‌که‌م: دل‌سووتان به‌زه‌بوون،

دووهم: میهره‌بانی و دل‌سوژی له‌گه‌ل باب و داکدا، سییه‌م: چاکه کردن له‌گه‌ل به‌نده و کوپله‌دا (ت-س/ح).

۴۶۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نِعْمًا لِأَحَدِهِمْ أَنْ يُطِيعَ رَبَّهُ وَيُؤَدِّيَ حَقَّ سَيِّدِهِ ^(۸).

(۶) بسند صالح (شرحه).

(۷) بسند صالح (شرحه).

(۸) بسند حسن (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) فرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسر بێ) فرمووی: ئافەریم بۆ ئەو بەنده و دەست و پیوهندهی که هەم فرمانی خودای خۆی بەجێ بێت و هەم مافی ئاغای خۆی بەریک و پیکی جێ بەجێ بکا. (ت-س/ص).

٤٦٩٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللَّهَ فَأَرْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ^(٩).

دیسان فرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسر بێ) فرمووی: ئەگەر لە نۆکەری خۆتان داو ناوی خودای هێنا و هانای برده بەر خودا، وەك ئەوە گوێ: توخوا بەسە، ئیتر دەستی ئی هەلگرن و لەبەر خاتری ناوی خودا لێی مەدن (ت).

٤٦٩٥- (ب- ١ ز- ١٢٦ ل- ٣٨٣ ف- ٦)^(١٠).

٤٦٩٦- (ب- ٣ ز- ١٦ ل- ٣٣ ف- ١ + ٢ + ٣ + ٤ + ٥ + ٦)

(٧) + (ب- ٣ ز- ١٧ ل- ٣٧ ف- ١ + ٢ + ٣)^(١١).

٦) بەزەیی هاتنەوه و دلسووتان بە هەتیوو بیوژن و ئافرهتی بێ دەرەتان
ومنه رحمة اليتيم والأرملة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ - ٩/٩٣- ١١}.

واته: کهواته تۆش لە هەتیوو توپە مەبە و دلی مەشکینه و ناهەقی ئی مەکه، هەروەها لەو کەسەیش توپە مەبە که پرسیارێ شتیکت ئی دەکا،

^(٩) سکت عن درجته الشارح.

^(١٠) تقدم في مجلد أول. تسلسل/١٢٦ ل/٢٨٣ رقم/٧٦٢.

^(١١) راجع مجلد ثالث. تسلسل/١٦- أرقام/ ٢٠٠٩، ٢٠١٠، ٢٠١١، ٢٠١٢، ٢٠١٣، ٢٠١٤، ٢٠١٥ + مجلد ٣/

تسلسل/١٧ رقم/٢٠١٦ و ٢٠١٧ و ٢٠١٨.

یا خود داوای شتیکت لی ده‌کا، وه‌باسی نیعمه‌تی خودا بکه که به‌که‌ره‌می خوی به‌خشیویتی به‌توو سوپاسی بکه له‌سه‌ر نه‌وه و قه‌ت مه‌کوروزیره‌وه و هه‌میشه به‌رچاو تیربه و ده‌ست کراوه‌به‌وه هه‌موو حه‌لی به‌پیاوه‌تی کردن و ده‌ستی هه‌ژار گرتن ده‌وله‌ت و دارایی خوت به‌زیاده‌وه ده‌ربخه!

۴۶۹۷- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا. وَقَالَ يَصْبَغُهُ السَّبَّابَةُ وَالْوُسْطَى. رواه الأربعة^(۱):

سه‌هلی کپی سه‌عد (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) په‌نجه‌ی شایه‌تمانی و په‌نجه‌ی ناوه‌پراستی هه‌لبری و که‌می بلاوی کردنه‌وه و فه‌رمووی: من و دالده‌ی هه‌تیو له‌به‌ه‌شتا وه‌کوو نه‌م دوو په‌نجه‌یه ئاوا پایه‌مان له‌یه‌که‌وه نزیکه، واته: نه‌و که‌سه‌ی که به‌خیوی ده‌کا تاله‌خه‌م ده‌ره‌خسئ له به‌ه‌شتا له‌نزیك پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌بی (ش/د/ت).

۴۶۹۸- ولمسلم: كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لغيرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ. وَأَشَارَ مَالِكٌ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى^(۲):

فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) به‌په‌نجه‌ی دوشاو مرژه‌و هه‌لمه‌قووته ئاواژهی کردو فه‌رمووی: من و سه‌ره‌پرشت (کافیل)ی هه‌تیوو له‌به‌ه‌شتا وه‌ک نه‌م دوو په‌نجه‌یه ئاوا له‌یه‌که‌وه نی‌زیکین، ئیتر گریمان نه‌و هه‌تیوه هی خوی بی و خوی هه‌قداری بی، وه‌ک نه‌وه هه‌تیوه‌که هی خزم و که‌سوکاری خوی بی، یا هی بیگانه‌یی بی جیاوازی نییه. (م. مزار رحمتی لی بن).

۴۶۹۹- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا وَامْرَأَةُ سَفْعَاءَ الْخُدَيْنِ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَأَوْمَأَ يَزِيدُ بِالْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ امْرَأَةً آمَتٍ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَأثُوا أَوْ مَأْثُوا. رواه أبو داود^(۳):

(۱) تجرید/ ۶۷/۵ رقم/ ۱۷۹۳ = ۵۳۰۴، ۶۰۰۵ فتح.

(۲) مسلم. زهد: ۷۳۹۴.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

عه‌وفی کوپی مالیک (خودای ئی رازی بن) ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
له‌سر بن) به‌په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ی ناوه‌پراست ئاوا‌ی کردوو فه‌رمووی:
ئهو ئافره‌تانه‌ی که به‌گه‌نجی و شوخی بیوه‌ژن ده‌که‌ون و به‌ره‌به‌ره ده‌موو
چاویان هه‌لده‌قرچی ئه‌وه‌نده بیوه‌ژنکۆشی ده‌که‌ن و به‌سه‌ر هه‌تیوه‌کانیان هه‌تیوه‌ی
هه‌ل ده‌ترووشکین، وه‌ شوو ناکه‌نه‌وه هه‌تا هه‌تیوه‌کانیان له‌هه‌تیوه‌ی
ده‌ره‌چن و له‌خه‌م ده‌ره‌خسین یاخود ده‌مرن، من و ئه‌م جو‌ره بیوه‌ژنانه له‌
روژی قیامه‌تدا وه‌ک ئه‌م دوو په‌نجه‌یه واین (د-س/صالح).

۴۷۰۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَبَضَ
يَمِينًا بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ أَذْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ ابْتِئًا إِلَّا أَنْ يَغْمَلَ ذُبَا لَا يُفْقَرُ
لَهُ. رواه الترمذي^(۴).

ئیبنو عه‌بباس (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن)
فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی هه‌تیوی بگریته لای خو‌ی، که له‌ دوو موسولمان بووبی، وه‌
به‌نان و ئاوی خو‌ی به‌خیوی بکا، مسوگه‌ر خودا ده‌یباته به‌هه‌شت، مه‌گه‌ر ئه‌و
گوناهه‌ بکا که لیخو‌شبوونی بو‌نییه! (ت-س/ضه‌عیف = تیرمیذی
به‌سه‌نه‌دیکی ضه‌عیف ئه‌م هه‌دیته‌ی ریا‌یه‌ت کردوو).

۴۷۰۱- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ كَالَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ
وَيَقُومُ اللَّيْلَ. رواه الشيخان والترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ^(۵).

صه‌فوانی کوپی سوله‌یم (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی
خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: که‌سی تێ بکو‌شی له‌ پیناوی ژنی بێ می‌ردو مرو‌فی
هه‌ژارداو ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودای گه‌وره به‌خیویان بکا و خزمه‌تیان بکا و
مه‌سه‌ره‌فیان بکی‌شی، ئه‌وه به‌قه‌د ئه‌و خه‌باتگێره‌ که له‌ ریگه‌ی خودادا خه‌بات

(۴) بسند ضعیف (شرحه).

(۵) بخاری، نفقات: ۵۲۵۲، ۶۰۰۶م، ۶۰۰۷م، مسلم، زهد: ۷۳۹۲. ترمذی، بر وصلة: ۱۹۶۹م. نسائی.

زکاة: ۲۵۷۶. ابن ماجه تجارات: ۲۱۴۰. تحفة: ۱۳۹۱۴.

ده‌گیږی و غه‌زا ده‌کا خیر و پاداشی بۆ هه‌یه، یان فهرمووی: وه‌ک ئه‌و که‌سه وایه که به‌روژ هه‌ر به‌روژوو بئ و به‌شه‌ویش هه‌ر شه‌ونویژ بکا! (ش/ت).

٧) هه‌فه‌کانی هاوسئ: (ومنه حقوق الجار)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ} - ٣٦/٤.

واته: ئه‌ی ئاده‌میزاده‌کان! عیبادت و به‌نده‌گی ساخی خودا بکه‌ن و هاوڤنی بۆ به‌ریار مه‌ده‌ن و چاکه بکه‌ن، به‌تایبه‌تی له‌گه‌ل باوک و دایکتان و له‌گه‌ل خزم و که‌سوکاری خۆتاندا و له‌گه‌ل مندالی بئ بایدا و له‌گه‌ل هه‌ژار و که‌داکاندا و له‌گه‌ل دراوسیدا، خوا خزم بئ خوا بیگانه بئ، وه چاکه بکه‌ن له‌گه‌ل ئه‌و که‌سانه‌دا که هاوڤنی ده‌ره‌وه‌تان، وه‌ک هاوکاو هاو دوکان و هاو گوزه‌رو هاو فیڤرگه و هاوڤی، هه‌روه‌ها چاکه بکه‌ن له‌گه‌ل ژنی خۆتاندا و له‌زه‌گه‌ل هاوسه‌رتاندا و له‌گه‌ل ریبواردا و له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ند و به‌نده و نوگه‌ری خۆتاندا، چ پیاو بن چ ژن.

٤٧٠٢ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا زَالَ يُوصِينِي جَبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِكُهُ. رواه الأربعة^(١).

عائیشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زده‌ت (دروودی خودای گه‌وره له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر بئ و ره‌زای خودا له‌و) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فهرمووی: جوبرا ئیل (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ئه‌وه‌نده‌ی ئامۆژگاری کردم له‌باره‌ی دراوسیه‌و تاوام زانی که دراوسئ له‌یه‌کتری که‌له‌پوور ده‌گرن (ش/د/ت - خودایان ئی زانی بئ).

٤٧٠٣ - (ب - ٢ ز - ١٧٦ ل - ٣٦٧ ف - ٢ + ٤)^(٢).

(١) بخاری. ادب. ٦٠١٤، ٦٠١٥. مسلم. ادب. ٦٦٣٠، ٦٦٣٨. ابوداود. ادب. ٥١٥١. ترمذی. بر وصلة: ١٩٤٢.

ابن ماجه. ادب. ٣٦٧٣. تحفة: ١٧٩٤٧. تجرید/ ٥ رقم/ ١٩٢٨.

(٢) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ١٧٦ رقم/ ١٩٢٥ و ١٩٢٧.

لیره‌دا ده‌لئ: بوخاری و نه‌بو داوود نه‌م فهرموده‌یه‌یان ریوایه‌ت کردوه، به‌لام گفت (له‌فظ) ی نه‌بو داوود ئاوایه: گوتی: من دوو دراوسیم هیه‌یه‌ بو دیاری و ده‌سه‌نه‌و پیاو‌ه‌تی و چاو‌دی‌ری کامیان پیش بخه‌م؟ فهرمووی: نه‌وه‌یان که ده‌رگاکه‌ی نی‌زی‌ک‌تره.

۴۷۰۴- عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ. قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَاقِيهِ. رواه البخاري ومسلم ولفظه: لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بواقفه^(۳).

نه‌بو شور‌ه‌یخ (خودای فی‌رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌م‌به‌ر (سلاوی خوای له‌سر بن) سی جار له‌سه‌ر یه‌ک فهرمووی: به‌خودا باوه‌رو ئیمانی نیی‌ه! عه‌رزیان کرد: کی؟ نه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ری خودا! فهرمووی: که‌سی که هاوسی له زیان و وه‌زه‌نی بترسی! (ش) گفته‌ی (م): دراوسی زیانه‌خروو نا نه‌مین ناچیته به‌ه‌ه‌شت.

۴۷۰۵- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ^(۴).

نه‌بو زهر (خودای فی‌رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌م‌به‌ر (دروودی خودای له‌سر بن) فهرمووی پی‌م: که مه‌رگه‌ت لینا، هه‌ندی ئاوی زیاتری تی که و ئاگات له هاوسی‌کانت بی و بی به‌شیان مه‌که (م).

۴۷۰۶- وَذَبَحَ فِي بَيْتِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرُو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) شَاةً فَقَالَ: أَهْدَيْتُمْ لِبَجَارِي الْيَهُودِيَّ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَرَوْنِي. رواه أبو داود والترمذي^(۵).

مالی عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان فی‌رازی بن) مه‌ریکیان سه‌ره‌بری عه‌بدوللا فهرمووی: نه‌ری به‌شتان لی ی برد بو جوله‌که‌که‌ی دراوسیم، چونکی

(۳) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۰۸/ ق/ ۱۹۲۹ + ۶۰۱۷ = ۱۰۵۹ = ۲۵۶۶ = به‌رگی/ ۳/ ل/ ۱۸۶. مسلم. ایمان: ۱۷۰.

(۴) مسلم. ادب: ۶۶۳۱. ترمذی. اطعمة: ۱۸۳۳. ابن‌ماجه. اطعمة: ۳۳۶۲. تحفة: ۱۱۹۵۱.

(۵) بسند حسن (شرحه).

من له پیغه مبهرم بیست دهیفرموو (دروودی خودای لسه‌ربین): جوبرائیل نه‌وه‌نده‌ی
 ئاموژگاری خیری کردم ده‌رباره‌ی هاوسنی، ته‌نانه‌ت گومانم بو نه‌وه چوو: که
 هاوسنی میرات و که‌له‌پوور ده‌گری له هاوسنی! (د/ت - س/ح).

۴۷۰۷ - وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (مَنْهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَشْكُو جَارَهُ فَقَالَ: اذْهَبْ
 فَاَصْبِرْ. فَأَتَاهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَقَالَ: اذْهَبْ فَاطْرَحْ مَتَاعَكَ فِي الطَّرِيقِ. فَطَرَحَ مَتَاعَهُ فِي
 الطَّرِيقِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَسْأَلُونَهُ فَيُخْبِرُهُمْ خَبْرَهُ فَجَعَلَ النَّاسُ يَلْعَنُونَهُ فَقَالَ اللَّهُ بِهِ وَفَعَلَ
 وَفَعَلَ فَجَاءَ إِلَيْهِ جَارُهُ فَقَالَ لَهُ ارْجِعْ لَا تَرَى مِنْي شَيْئًا تَكْرَهُهُ. رواه أبو داود^(۶):

پیاوئ هاته خزمه‌تی چه‌زهرت (دروودی خودای لسه‌ربین) شکات و سکا‌لای
 له‌ده‌ستی هاوسی‌که‌ی کرد، فه‌رمووی: بچو ددان به خوتدا بگره‌و صه‌برکه،
 جا پیاوه‌که دووجار یا سی جاری تریش دیسان هاته‌وه بو خزمه‌تی بو
 سکا‌ل‌کردن، نه‌وجا فه‌رمووی: ده‌برو که‌لوپه‌له‌که‌ت له‌سه‌ر چه‌قی ری‌گه‌که‌دا
 فریده، نه‌ویش چوو وای کرد، جا خه‌لک لی‌یان ده‌پرسی: نه‌مه چییه؟ نه‌ویش
 باسه‌که‌ی بو باس ده‌کردن! نه‌وانیش نه‌حله‌ت و نه‌فرینیان له‌کابرا ده‌کردو
 ده‌یانگوت: ساده‌ی خودا واوای لی‌بکا بو خو‌ی و ره‌فتاری ناهه‌مواری! جا
 هاوسی‌که‌ی چوو بو‌لای و گوتی: وهره‌وه ئیتیر له‌مه‌ولا هیچ نازاری له‌من
 نابینیت (د - س/صالح).

۴۷۰۸ - وَلِلزَّمْذِي: خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ وَخَيْرُ الْجِيرَانِ
 عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ^(۷):

چه‌زهرت (دروودی خودای لسه‌ربین) ده‌فه‌رمووی: باشتین هاوړی (له‌لای خودا)
 نه‌و که‌سه‌یه که باش بئ بو هاوړی خو‌ی باشتین دراوسیش له‌لای خودا نه‌و
 دراوسییه‌یه که زور باشه بو دراوسی‌کانی (ت - س/ح).

(۶) بسند صالح (شرحه).

(۷) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۸) مافه‌کانی موسولمان له‌سەر برای موسولمانی : (حقوق المسلم علی المسلم)
 ۴۷۰۹- (ب - ۱ ز - ۲۰۰ ل - ۵۳۸ ف - ۱) + (ب - ۱ ز -
 ۲۱۸ ل - ۵۶۷ ف - ۱)^(۱).

۴۷۱۰- وللرمذي: لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوفِ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهِ
 وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ وَيُسَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ وَيَعُوذُهُ إِذَا مَرَضَ وَيَتَّبِعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ وَيُحِبُّ لَهُ
 مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. نَسَّالَ اللَّهُ مَوْدَةَ خَلْقِهِ. آمِينَ^(۲) ك

حه‌زهره‌ت (سلای خودای گهره‌ی له‌سەر بئ) ده‌قه‌رموئ: به یاسای شه‌ع
 موسولمان ئەم شه‌ش هه‌قه‌ی له‌سەر موسولمان هه‌یه:

یه‌که‌م: کاتی تووشی ده‌بن سلوو روژ باشی ئی بکا،

دووهم: ئەگەر خوئکی کرد بچئ بو‌سەر بانگه‌یشتنه‌که‌ی،

سێبه‌م: کاتی ده‌پژمئ دووعای خێری بو بکا،

چواره‌م: کاتی نه‌خووش ده‌که‌وئ سه‌ری ئی بدات،

پنجه‌م: کاتی ده‌مرئ شوئن ته‌رمه‌که‌ی بکه‌وئ،

شه‌شه‌م: به شیوه‌یه‌کی گشتی هه‌رچی پێخووشه بو خوئ بو ئەویش
 ئەوه‌ی پئ خووش بئ (ت). به‌پێئ فه‌رمووده‌ی یه‌که‌می ئەم باسه ئەم
 هه‌قه‌یشی له‌سه‌ری هه‌یه: ئەگەر داوای ناموژگاری و راویژئ لیکرد ده‌بن
 ناموژگاری خێری بکا. (وه‌رگێئ)

۹) میهره‌بانئ و به‌زه‌یی ده‌رباره‌ی دروسکراوانی خودای که‌وره پێویسته
 الرحمة واجبة لخلق الله تعالى

۴۷۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 يَقُولُ: جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ فَأَمْسَكَ عَنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ

^(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۲۰۰ رقم/ ۱۰۵۲ + مجلد اول تسلسل/ ۲۱۸ رقم/ ۱۱۱۵.

^(۲) سكت عن درجته الشارح.

جُزْءًا وَاحِدًا ، فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاخَمُ الْخَلْقُ حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ . رواه الشيخان^(۱) :

نه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فهرموی: بیستم له چه‌زهرت (درویدی خودای لیسربن) ده‌یفهرموو: خودا ره‌حمه‌ت و میهره‌بانی کردوو به‌سه‌د به‌شه‌وه، نه‌وه‌دو نو به‌شیانی لای خوئی هیشتوته‌وه، وه تاقه یه‌ک به‌شیانی ناردوته خواره‌وه بو‌سهر زه‌وی، نیتر نه‌مه‌ی که ده‌یبینن مه‌خلوقات ره‌حم به‌یه‌کتری ده‌که‌ن و له‌ناو خو‌یاندای به‌زه‌بیان به‌یه‌کتری دیته‌وه نه‌مه هه‌مووی به‌شیکه له‌و تاقه به‌شه، ته‌نانه‌ت نه‌وه‌یشه که ماین (له‌به‌ره‌پویی) سمی خوئی هه‌ل ده‌بری نه‌بادا به‌ر به‌چه‌که‌ی بکه‌وی! (ش).

۴۷۱۲- (ب - ۹ ز - ۳ ل - ۱۰ ف - ۱)^(۲).

چاکه‌کردن له‌گه‌ل مندالدا.

۴۷۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ ارْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ^(۳) :

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان فی رازی بن) فهرموی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای لیسربن) ده‌فه‌رموی: میهره‌بانان خودای میهره‌بان بو‌خوئی میهریان له‌گه‌ل ده‌نویتنی، ره‌حم به‌خه‌لکی سه‌ر زه‌وی بکه‌ن تا خودا که‌وا له‌ئاسمان ره‌حمتان پی بکا (ت - س/ص).

۴۷۱۴- وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ صَاحِبَ هَذِهِ الْحُجْرَةِ يَقُولُ: لَا تُنْزِعْ الرَّحْمَةَ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ^(۴) :

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۵ رقم/ ۱۹۲۲ = ۶۰۰۰، ۶۴۶۹ فتح. مسلم. توبه: ۶۹۰۶.

(۲) تقدم في مجلد تاسع. تسلسل ۰۲ رقم/ ۴۶۶۵.

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: ژئەوتم لە حەزەرەتی ئەبولقاسم (واتە: لە خواوەنی ئەم گۆڤە پیروژه کە پیڤەمبەری راست و دروستە) دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بئ): ئەوێ بەدەخت نەبێ میهر و بەزەیی و روح لە دلی دانانری! (د/ت- س/ح).

۴۷۱۵- وَجَاءَ شَيْخٌ يُرِيدُ النَّبِيَّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَبْطَأَ الْقَوْمُ عَنْهُ أَنْ يُوسَّعُوا لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرًا وَيُؤَقِّرْ كَبِيرًا. روى هذه الثلاثة أبو داود والترمذي^(۵):

پیاویکی پیر دەهات بۆلای پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) هاوڕێیان کەمێ درەنگ مه‌ودایان دا، پیڤەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بئ) فەرمووی: ئەو کەسە ی روح بە بچوو کمان نەکا و قەدری گەورەمان نەگرێ لە ئێمە نییە! (د/ت- س/غەریب).

۴۷۱۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرًا وَيُؤَقِّرْ كَبِيرًا وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ^(۶):

ئێبنو عەبباس (رمزای خودای گەورەیان ئی بئ) فەرمووی: پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: ئەوێ بەزەیی نەیه‌تەو بە بچوو کمانا و قەدری گەورەمان نەزانێ و فەرمان نەکا بە چاکە و نەهێ نەکا لە خراپە ئەو لە ئێمە نییە! (ت- س/ح).

۴۷۱۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَكْرَمَ شَابًّا شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَيْضَ اللَّهِ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ. رواهما الترمذي^(۷):

ئەنەس (خودای ئی رازی بئ) لە حەزەرەتەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەر بئ): هەر لاوێ ریزی پیری بگرێ لەبەر تەمەنی، مسوگەر خوداش کەسێ بو ئەو دەرەخسینی کە لەکاتی پیریدا ریزی بگرێ (ت- س/ح).

^(۵) بسند غریب (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۷) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۷۱۸- عَنْ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى. رواه الشيخان^(۸):

نوعمانی کوپی به شیر (خودایان فی رازی بن) ده‌گیریت‌ه‌وه: چه‌زهدت (سرودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فرموی: موسولمانان له‌ناو خویاندا ده‌بی وهک برابن و دوست و دلسوزی یه‌کتری بن و له‌گهل یه‌کتری به روح و میهره‌بان بن، نمونه‌ی بالو سهر مه‌شقیکی جوان بن بو به‌ته‌نگه‌وه بوونی یه‌کتری، وهک چون جه‌سته‌یی نه‌گهر نه‌ندامیکی بیته‌ژان، وهک شه‌وه چاوی ژان بکا، ئیتیر هه‌موو گیانی وهک یه‌ک دیته ژان و هه‌موو نه‌ندامه‌کانی تری شه‌ونخوونی له‌گهل ده‌کیشن و له‌تاوی ئازاری نه‌وه وانیش تایان لی دی، ده‌بی موسولمانانیش له‌گهل یه‌کتری ئاوا بن! (ش).

۴۷۱۹- ولمسلم: الْمُؤْمِنُونَ كَرَجُلٍ وَاحِدٍ إِنْ اشْتَكَى رَأْسُهُ اشْتَكَى كُلُّهُ وَإِنْ اشْتَكَى عَيْنُهُ اشْتَكَى كُلُّهُ^(۹):

چه‌زهدت (سرودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فرموی: موسولمانان وهک یه‌ک کهس وان، ده‌بی هه‌ست به‌خووشی و ناخووشی یه‌کتری بکه‌ن، وهک چون کاتی پیاوی چاوی هاته ئیش هه‌موو گیانی له‌تاوی ده‌داته ژان ئاوا، یا سهری هاته ژان هه‌موو جه‌سته‌ی ده‌داته ئیش ده‌بی ئه‌وانیش له‌گهل یه‌کتریدا ئاوا هاوه‌ست بن (م).

۴۷۲۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَأَنْبُيَانٍ، يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا. ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ يَسْأَلُ أَوْ طَالِبٌ حَاجَةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: اشْفَعُوا فَلْتُزَجَّرُوا، وَلْيَقْضِ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا شَاءَ. رواه الأربعة^(۱۰):

(۸) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۰۷/ رقم/ ۱۹۲۵ = ۶۰۱۱ فتح الباری. مسلم. ادب: ۶۵۲۹. تحفة الأشراف/ ۱۱۶۲۷.

(۹) مسلم. ادب: ۶۵۲۲.

(۱۰) بخاری. صلاة: ۴۸۱، ۲۴۴۶، ۶۰۲۶. مسلم. ادب: ترمذی. بر وصلة: ۱۹۲۸. نسائی. زكاة: ۲۵۵۹.

تحفة الأشراف: ۹۰۴۰. تجرید/ ۱/ ل/ ۲۹۹/ رقم/ ۲۹۲.

ئەبو موسسا (خودای ئی رازی بئ) له حەزەرەتەو دەفەرەموی (دروودی خودای لەسر بئ): موسولمان قەلایە بۆ موسولمان و وەك چینی دیوار چنگ دەدەنە یەك! ئینجا پەنجەکانی هەردوو دەستی خۆی تێك ئالان بەیەكدا تا بەتەواوی نیشانیان بدا که دەبێ ئاوا پشتی یەکتی بگرن، قسەبەر (راوی) دەفەرەموی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بئ) دانیشتیبوو لەوکاتەدا پیاوێ هات دەرووزە ی دەکرد، یا کاریکی تری هەبوو، جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بئ) رووی کردە ئیمە و فەرەموی: تکای باش بکەن، بۆ داماوان و نیازمەندان، تا ئەجرو پاداشی باشی لەسەر وەربگرن، ئەوەیشی بریاری خودای گەورە ی لەسەر بئ و خودا خۆی بە چاکی بزانی لەسەر زمانی پیغەمبەر ی خۆی جێ بەجێ ی دەکا، ئیتر بوونی ئەو شتە بئ یا نەبوونی بئ (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بئ).

٤٧٢١- وَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ مَعَهُ فَأَخَذَ بَعْضُهُمْ مِنْ أَخِيهِ حَبْلًا وَهُوَ نَائِمٌ فَاسْتَقِظَ فَفَزِعَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوَّعَ مُسْلِمًا. واه أبو داود في المزاح^(١١):

لەسەفەریکا یاران لە خزمەتی حەزەرەتەدا بوون، یەکیکیان دەخەوی، برادەریکی بۆ گالتە گوریسیکی دەبا، جا کە پیاوێ کە لە خەوێ کە ی خەبەری دەبیتهوێ دا دەچلەکی و بۆ گوریسەکی دەشەلەژی، پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسر بئ) کە بەم حالە دەزانی دەفەرەموی: دروست نییە بۆ موسولمان کە موسولمان داچلەکی، با بۆ سوعبەتیش بئ (د- س/صالح).

٤٧٢٢- (ب - ٢ ز - ١٧٧ ل - ٣٦٨ ف - ٣)^(١٢).

٤٧٢٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ فَأَنْطَلَقَ لِحَاجَتِهِ فَرَأَيْنَا حُمْرَةً مَعَهَا فَرْحَانٌ فَأَخَذْنَا فَرْخِيهَا فَجَاءَتِ الْحُمْرَةُ فَجَعَلَتْ تَفْرُسُ، فَجَاءَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَنْ فَجَعَ هَذِهِ يَوْلَدُهَا رُدُّوا وَلَدَهَا إِلَيْهَا. وَرَأَى

^(١١) بسند صالح (شرحه).

^(١٢) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ١٧٧ رقم/ ١٩٢٠.

قَرِيَّةَ نَمْلِ قَدْ حَرَّقْنَاهَا فَقَالَ: مَنْ حَرَّقَ هَذِهِ. قُلْنَا نَحْنُ. قَالَ: إِلَهٌ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ. رواه أبو داود. نعوذ بالله من النار ونسأله رضاه والجنة آمين^(۱۳).

عبداللّاه (خودای نازی بن) فهرمووی: له سه‌فه‌ریکا له خزمه‌تی
حه‌زهدا بووین، چووم بو ئیشیکی خوم، کلاو کوورپه‌یه‌کم دی دوو
به‌چکه‌ی له‌به‌ربوو، به‌چکه‌کانیم گرت، دایکه‌که‌یان به‌ باله‌ کوورپه‌ دوامان
که‌وت و به‌ باله‌ ته‌پئ به‌سه‌رماندا له‌تاو به‌چکه‌کانی ده‌هات و ده‌چوو،
پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن) هات فهرمووی: نه‌وه‌کی جهرگی نه‌م مه‌له‌ی
سووتاندوو و کوستی خستوو و به‌چکه‌کانی بردوو؟ به‌چکه‌کانی پی
بده‌نه‌وه! ته‌ماشای کرد شاره‌ میرووله‌یه‌کیشمان سووتاندوو، فهرمووی:
نه‌ی کی نه‌م شاره‌ میرووله‌ی سووتاندوو؟ گوتمان: ئیمه، فهرمووی:
شتی وامه‌که‌ن، له‌ راستیدا بو‌که‌س نه‌هاتوو که به‌ناگر سزاو نازاری
هیچ شتی بدا مه‌گر بو‌ خودا خو‌ی و به‌س! (د).

۴۷۲۴- له‌شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رموئ (پر گو‌پی پیروزی له‌ نووری خودای
که‌وره‌ بن) له‌ کیتابی جیهاددا له‌سهر باسی نه‌سرادا نه‌م فهرمووده‌یه‌ رابوورد
که‌ ده‌فه‌رموئ: ههر که‌سی دایک و به‌چکه‌ له‌یه‌ک جیابکا‌ته‌وه، خودا له‌ روژی
قیامه‌تدا له‌ خوشه‌ویستانی خو‌یی داده‌پری! (ت-س/ح)^(۱۴).

۴۷۲۵- (ب - ۴ - ز - ۴ - ل - ۱۵ - ف - ۱) + (ب - ۴ - ز - ۴ - ل - ۱۶ -
ف - ۳ - ۴ - ۵ - ۶) + (ب - ۴ - ز - ۵ - ل - ۱۹ - ف - ۱ - ۲ - ۳) + (ب -
۴ - ز - ۹ - ف - ۳ - ل - ۲۸) + (ب - ۳ - ز - ۸۲ - ل - ۲۱۲ - ف - ۴)^(۱۵).

(۱۳) رواه أبو داود، وسکت الشارح عن درجته.

(۱۴) رواه الترمذي بسند حسن. راجع مجلد ثامن تسلسل/ ۷۰ رقم/ ۴۵۴۰.

(۱۵) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۴ رقم/ ۲۵۷۴ و ۲۵۷۶ و ۲۵۷۷ و ۲۵۷۸ و ۲۵۷۹ و تسلسل/ ۵

رقم/ ۲۵۸۴، ۲۵۸۵ و ۲۵۸۶ و تسلسل/ ۹ رقم/ ۲۶۰۲ و مجلد ثالث. تسلسل/ ۸۲ رقم/ ۲۳۰۵.

۱۰) باسی دووه‌م: باسی جوړه‌کانی کرده‌وی خرابه خرابترین خرابه زوړو سته‌مو زیان‌دانه له مه‌خلووق

الباب الثاني: في أنواع الآثم. أعظمه الظلم وإضرار الخلق

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ - سورة إبراهيم - ٤٢/١٤}.

واته: هه‌رگیز تو وا گوومان نه‌به‌ی که خودا بئى ناگابى له کارو کرده‌وی ناهه‌موارى سته‌مکارو له سته‌مو زوړم و زوړی زوړدار، که گه‌لى جار وهک گورگى هار به‌رده‌بیته گیانی دروسکراوانى خودا، با خودا زوړ باش ناگای لییه‌تى، وه له‌به‌ر حیکمه‌تى که خوۍ ده‌یزانى ماوه‌یى مه‌ودایان دده‌او جلّه‌ویان بو شل ده‌کا و تولّه‌یان دوا ده‌خا، ئیتر نه‌زان واده‌زانی که تاسه‌ر زوړم و زوړ له‌سه‌ره‌وه ده‌بئى، خودایى نییه که هه‌ق و ناهه‌ق پېرسى، وه‌لى روژى ره‌شى زوړدار زوړ نزیکه، خودا تولّه‌یان دوا ده‌خا و هه‌لیان ده‌گرى بو حه‌سیر مه‌یدانى روژى ره‌شیان، که له‌و پوژده‌ا چاویان نه‌بله‌ق ده‌بئى و ره‌ق راده‌وه‌ستى له‌ترسى قارو سزای خودای گه‌وره.

٤٧٢٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الشيخان والترمذي^(١):

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ئى رازى بن) له‌ حه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموى (درودى خودای له‌سمر بن): زوړو سته‌م ته‌م و مژو تاریکی زوړن، له‌ روژى قیامه‌تدا زوړ داره‌که ده‌که‌ویته ناویان و وهک کویرى مزمه‌عیل به‌هیچ لایه‌کا سه‌رده‌رناکا (ش/ت).

٤٧٢٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَخَذَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا بِغَيْرِ حَقِّهِ خُسِفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سِنِّ أَرْضَيْنِ. وفي رواية: مَنْ أَخَذَ شَيْئًا مِنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سِنِّ أَرْضَيْنِ. رواه الشيخان وأحمد^(٢):

(١) بخاري.مظالم. ٢٤٤٧ = تجريد/ ٣ ل/ ١٥٥ رقم/ ١٠٦١. مسلم.أنب: ٦٥٢٠. ترمذي: بر وصلة: ٢٠٢٠.

دیسان له‌وه‌وه له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمو‌ی (درو‌دی خودای له‌سر بئ): هه‌ر که‌سێ به‌نا‌ره‌وا پارچه‌یی زه‌وی زه‌وت بکا، روژی قیامه‌ت هه‌تا حه‌وت ته‌به‌قه‌ی زه‌وی رو‌ده‌چێ به‌ناخیدا له‌گیرانه‌وه‌یه‌کا: هه‌ر که‌سێ به‌ زۆرو سته‌م بستی زه‌وی داگیر بکا، له‌ روژی قیامه‌ت به‌هه‌ر حه‌وت چینه‌ی زه‌مینه‌وه وه‌ک که‌له‌مه له‌ ملی گادا ناوا ده‌کری به‌ ته‌وق و ده‌کریته نه‌ستوی (ش/ نه‌حمه‌د).

٤٧٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ، قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَحَدَهُ مِنْهُ بِقَدَرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَحَدَهُ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ. رواه البخاري. (٣)

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بئ) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمو‌ی (درو‌دی خودای له‌سر بئ): هه‌ر که‌سێ نا‌ره‌وا یه‌کی له‌که‌سێ کردبێ، یا هه‌قیکی که‌سیکی تری له‌سه‌ر بئ، خوا هی نامووس بئ، خوا هی شتیکی تر بئ، با ئه‌م‌رو له‌م جیهانه‌دا گه‌ردنی خو‌یی پێ ئازاد بکا له‌وه‌قه، یا له‌و نا‌ره‌وا یه‌، یا به‌هه‌ر شیوه‌یی ده‌توانی به‌ پێی شه‌رع ره‌زای بکا له‌ خو‌ی، به‌رله‌وه‌ی که‌ به‌م‌ری و بچێ بۆ ئه‌و دنیا و هه‌قه‌که‌ بکه‌ویته روژی‌که‌وه که‌ له‌و روژه‌دا دینار و دره‌م و پارو پوول نامینی و به‌ ده‌رد ناخوا، نه‌گینا نه‌گه‌ر وانه‌کا ئه‌وه حال له‌م دوو خاله‌ به‌ده‌ر نییه: ئه‌گه‌ر کرده‌وه‌ی باشی هه‌بێ به‌ قه‌د ئه‌و هه‌قه له‌ کرده‌وه باشه‌که‌ی ده‌دری به‌ خاوه‌ن هه‌قه‌که، خو ئه‌گه‌ر گریمان کرده‌وه‌ی باشی نه‌بوو ئه‌وا خراپتر، چونکه له‌ خراپه‌ی براده‌ره‌که‌ی که‌ هه‌قه‌که‌ی له‌سه‌ریه‌تی هه‌ل ده‌گیری و فره‌ی ده‌دریته سه‌ر ئه‌و (ب- ره‌حمه‌ت له‌ گو‌پی).

٤٧٢٩- → (ب - ١ ز - ١٤ ل - ٧٩ ف - ٣) (٤).

(٢) تجرید - مختصر صحیح البخاری بالكوردی. مجلد ثالث ل/ ١٥٧ رقم/ ١٠٦٤ - ٢٤٥٤، ٣١٩٦. فتح الباری. مسلم. بیوع: ٤١٠٩.

(٢) تجرید - مختصر صحیح البخاری بالكوردی. مجلد ثالث ل/ ١٥٥. رقم/ ١٠٦٢ - ٢٤٤٩، ٦٥٢٤ فتح الباری.

(٤) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ١٤ رقم/ ١٠٠.

لییره‌دا له سهره‌تاوه ئاوايه: موسولمان برای موسولمانه، نابئی زۆرو
زۆرداریی ئی بکا، یا تووشی سه‌خله‌تی و سهر تیاچوونی بکا، یا پشتی
له‌زه‌وی بدا.

۴۷۳- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اتَّقُوا الظَّلْمَ فَإِنَّ الظَّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحْلَوْا مَحَارِمَهُمْ. رواه مسلم^(۵).

جایبر (خودای ئی زازی بئ) له چه‌زهره‌ته‌وه ده‌قه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بئ):
خۆتان له زۆرو سته‌م بپاریزن، به‌راستی زۆرو سته‌م ته‌م و مژو تاریکی زۆرن،
له رۆژی قیامه‌تا گه‌مارۆی زۆرداره‌که ده‌دن، وه‌ک کوییری مزه‌عیل ده‌که‌ویته
ناویان، ده‌وری ئه‌وه‌نده تاریک و نوته‌که به‌هیچ لایه‌کا سهر ده‌رناکا، هه‌روه‌ها
خۆشتان له پیسکه‌یی و چرووکی بپاریزن، چونکه چرووکی و پیسکه‌یی بوون
به‌هۆی له‌ناوچوونی میله‌ته‌کانی پیش ئیوه، به‌ره‌به‌ره‌ وای لی‌کردن که له‌سهر
مالی دنیا و سامانی جیهان خوینی یه‌کتري بریژن و چه‌لال و چه‌رام نه‌زانن و
ناپه‌وا به‌په‌وا دابنن (م).

۴۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اتُّذَرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فُتِنَ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ^(۶).

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی زازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (سهر و مال و منال و
روح و گیان و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گه‌ردی سهر گوپی پیروزی
بئ و سه‌لات و سه‌لام و دروود و ره‌حه‌تی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سهر بئ)

(۵) مسلم. ادب: ۶۵۱۹.

(۶) مسلم. ادب: ۶۵۲۲.

فهرمووی: ئه‌ری ئیوه ده‌زانن که نابووت کییه؟ گوتیان: له‌ناو ئیمه‌دا نابووت ئه‌و که‌سه‌یه که پاره‌و مائی نه‌بی، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهر بن): به‌لام نابووتی ئومه‌تی من ئه‌و که‌سه‌یه، که له‌روژی قیامه‌تا دی بۆ دیوانی خودا بۆ لیپرسینه‌وه، له‌لایه‌که‌وه نوێژی کردووه و روژووی گرتووه و زه‌کاتی داوه و به‌شی خۆی چاکه‌ی هه‌یه، له‌لایه‌کی تریشه‌وه جنیوی به‌م و به‌و داوه، یا بوختانی بۆ که‌سێ کردووه، یا مائی ئه‌م و ئه‌وی به‌ناره‌وا خواردووه، یا خوینی خه‌لکی به‌ناهق رشتووه، یا له‌خه‌لکی داوه، یا خراپه‌ی تری کردووه، جا له‌به‌رنه‌وه ئه‌م چاکه‌یه‌ی دهری به‌م و ئه‌و چاکه‌یه‌ی تری دهری به‌وی تر، له‌جیاتی هه‌قی خۆیان، جا ئه‌گه‌ر چاکه‌کانی هه‌موو ته‌واو بوون و به‌شی دانه‌وی ئه‌و هه‌قانه‌یان نه‌کرد که‌وان له‌سه‌ری ئه‌وا ئه‌وجا له‌گونا‌هو تاوانه‌کانی ئه‌و خاوه‌ن هه‌قانه‌ دین و فره‌یان ده‌ده‌نه‌سه‌ر ئه‌م، ئه‌وسا کلکی ده‌گرن و به‌بی نرخێ تووپی ده‌ده‌نه‌ ناو دۆزه‌خ! (م/ت- ره‌زای خودای ئی بی).

٤٧٣٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَتَوُذَّنَّ الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرَنَاءِ. رواهما مسلم والترمذي^(٧).

دیسان له‌حه‌زه‌ته‌وه ده‌گیڕێته‌وه: ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بن): له‌روژی قیامه‌تا هه‌موو خاوه‌ن مافی مافی خۆی وهرده‌گرێ و مافی که‌س له‌سه‌ر که‌س نامینێ، ته‌نانه‌ت تو‌له‌ی بزنی کۆل له‌بزنی شاخدار ده‌سه‌نرێ بۆی! (م/ت- خودایان ئی رازی بی).

٤٧٣٣- (ب- ٣ ز- ٨٧ ل- ٢٢٧ ف- ٤)^(٨).

٤٧٣٤- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعْجَلَ اللَّهُ تَعَالَى لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا - مَعَ مَا يَذْخِرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ - مِثْلُ الْبُلْبُلِيِّ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ. رواه أبو داود والترمذي (رضوان الله عليهما)^(٩).

(٧) مسلم. أدب. ٦٥٢٣.

(٨) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ٨٧ رقم/ ٢٣٣٢.

(٩) بسند صحيح (شرحه).

ئه‌بو به‌کهره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: هیچ تاوانی وه‌ک زو‌لم و زۆر و پشت هه‌ل‌کردن له‌ خزم و که‌سوکار شایانی نه‌وه نییه که خودای گه‌وره له جیهاندا زۆر به‌ زوویی تۆ‌له له‌ خاوه‌نه‌که‌ی بستینی، نه‌مه سه‌ره‌پای نه‌وه هه‌موو سزاو ئازاره‌یش که له‌و جیهان بۆی دانراوه و ئاماده‌کراوه بۆی! (د/ت - س/ص).

۴۷۳۵ - وَمَرَّ هِشَامُ بْنُ حَكِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِالشَّامِ عَلَى أَنَسٍ وَقَدْ أَقِيمُوا فِي الشَّمْسِ وَصَبَّ عَلَى رُءُوسِهِمُ الزَّيْتُ فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قِيلَ: يُعَذِّبُونَ فِي الْخَرَاجِ. فَقَالَ هِشَامُ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا. رواه مسلم^(۱۰).

هیشامی کۆری حه‌کیم (خودایان ئی رازی بئ) له‌ شام، له‌لای چهن وه‌رزیری‌که‌وه رته‌ ده‌بئ، ده‌پوانی رۆنی داخکراوه به‌سه‌ر سه‌ریانداو له‌به‌ر هه‌تاوی سوور راگیر کراون! ده‌فه‌رمووی: نه‌مه چیه‌یه نه‌مانه بۆ وایان ئی ده‌کری؟ گوتیان: نه‌وه له‌سه‌ر باج و سه‌رانه نه‌م ئازارو نه‌شکه‌نجه‌یه ده‌درین! هیشامیش فه‌رمووی: شایه‌تی ده‌ده‌م که زۆر باش به‌ کوئی خۆم ژنه‌وتم له‌ زاری پی‌رۆزی پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بئ) ده‌یفه‌رموو: خوا سزاو ئازاری نه‌وانه ده‌دات که له‌ جیهاندا سزاو ئازاری خه‌ک ده‌ده‌ن! (م).

۴۷۳۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَخَلَتْ امْرَأَةٌ النَّارَ مِنْ جَرَاءِ هِرَّةٍ لَهَا - أَوْ هِرٍّ - رَبَطْنَهَا فَلَا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَلَا هِيَ أَرْسَلَتْهَا تُرْمَمُ مِنَ خَشَاشِ الْأَرْضِ حَتَّى مَاتَتْ هَزْلًا. رواه الشيخان^(۱۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهر بئ): ژنی چووه‌ته ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه. به‌هۆی پشیله‌یه‌کی خۆیه‌وه، چونکه ده‌یبه‌ستیه‌ته‌وه هه‌تا له‌ برسانا ده‌مری، نه‌خۆی خواردنی ده‌داتی و نه‌

(۱۰) مسلم. ادب: ۶۶۰۰-۶۶۰۲.

(۱۱) بخاری. احادیث الأنبياء: ۲۴۸۲، ۳۳۸. مسلم. حیوان: ۵۸۱۹، مسلم. ادب: ۶۶۲۰.

بهره‌للاشی ده‌کا، تا بوخوی له جبرو جان‌ه‌وه‌ری زه‌وی ملومووشی بکا (ش-
رمزای خودایان ئی بن).

۴۷۳۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتَّىٰ وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ. رواه مسلم والترمذي^(۱۲).

دیسان ئەو فەرمووی: حەزەت (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرمووی: ئەو‌ه‌ی
کە بۆ تۆقاندن و ترساندن بە پارچە ئاسنی، یا بە‌هەر شتیکی تر، هە‌پ‌ه‌شه‌ له
برای ئایینی خۆی بکا، له‌و ماوه‌یه‌دا خۆش خۆش فریشتە‌کان نە‌ح‌لە‌ت و
نە‌فرینی ئی ده‌کەن، هە‌تا واز له‌و‌کاره‌ ده‌هێنێ، گریمان ئەو هە‌پ‌ه‌شه‌ لی‌ک‌راوه
برای باوک و دایکی‌شی بێ کە گومانی خراپی ئی نا‌ک‌ری هە‌روه‌هایه (م/ت).

۴۷۳۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ
بِالسَّلَاحِ، فَإِنَّهُ لَا يَذَرِي لَعْلَ الشَّيْطَانِ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ، فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ^(۱۳).

دیسان له‌وه‌وه، له‌حه‌زە‌ته‌وه‌ ده‌فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ):
ئە‌ی موسولمانینه! نە‌ به‌‌پ‌است و نە‌ به‌‌درۆ، کە‌س‌تان رووی چە‌ک مه‌کە‌نه‌ برای
ئایینی خۆ‌تان، چون‌کە‌ ریی تی دده‌چێ کە‌شه‌یتان هە‌له‌یه‌کی پێ بکاو،
له‌ده‌ستی ده‌رب‌چێ و برا‌که‌ی بپێ‌کێ و به‌‌ه‌وی ئە‌وه‌وه‌ ره‌ه‌نه‌ی ناو‌ئا‌گری
دۆ‌زه‌خ ببێ! (م-خ-).

۴۷۳۹- (ب- ۳ ز - - ۱۰۶ ل - ۲۸۵ ف - ۲)^(۱۴).

وه‌ی لی‌ره‌دا ئاوايه: له‌ نه‌خۆشینی سه‌ره‌مه‌رگدا، عوبه‌یدو‌ل‌لای کو‌پی
زیاد چوو بۆ لای مه‌ع‌قیلی کو‌پی یه‌سار (خودایان ئی رازی بێ) بۆ سه‌رخۆشی
لی‌کردنی و هه‌و‌ال‌پ‌رسی‌نی و، بۆ مه‌سه‌له‌یی پ‌رسیاری لی‌کرد، مه‌ع‌قیل

^(۱۲) مسلم. أب. ۶۶۰۹.

^(۱۳) تجريد البخاري - مختصر صحيح البخاري بالكوردي، مجلد/ ۵ ل/ ۲۵۶ ط/ ۱/ رقم/ ۲۰۹۶ - ۷۰۷۲
فتح الباري.

^(۱۴) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل- ۱۰۶ رقم/ ۲۴۳۲.

فهرمووی: به ته‌مای ژییانی خوّم نه‌ماوم ده‌نا ئەم فهرمووده‌یه‌م بوّت نه‌ده‌گیپرایه‌وه، بوّ خوّم له‌هه‌زه‌تم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌ر به‌نده‌یین خودا بی‌کا به‌سه‌ر گه‌وره‌ی کۆمه‌لئ و گزی و ناپاییان لی بکا له‌سه‌ر ئەو حاله‌ ده‌وام بکا تا ده‌مرئ ئەوه‌ بی‌گومان که خودا به‌هه‌شتی لی قه‌ده‌غه ده‌کا، له‌ گیپرا‌نه‌وه‌یه‌کی تر‌دا: هه‌ر میرئ ببئی به‌سه‌رگه‌وره‌ی کاروباری موسولمانان، به‌لام به‌باشی تینه‌کوشتی بوّیان و به‌دلسۆزی ئامۆژگاری خیریان نه‌کا و له‌م لایه‌نه‌وه‌ درییغیان له‌گه‌ل‌دا بکا، بی‌گومان که ئەو ئەمیره له‌ قیامه‌ت‌دا له‌وان جوئ ده‌کریته‌وه، که ئەوان ده‌چنه‌ به‌هه‌شت ئەویان له‌گه‌ل‌دا نابئی عه‌بدوللا گوتی: ئەی بو‌ه‌تا ئیستا ئەم فهرمووده‌یه‌ت بوّم نه‌گیپرا‌وه‌ته‌وه، فهرمووی: بوّیه‌ بوّم نه‌گیپرایته‌وه...

٤٧٤٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ خَبَّبَ زَوْجَةَ امْرِئٍ أَوْ مَمْلُوكَهُ فَلَيْسَ مِنَّا. رواه أبو داود والنسائي^(١٥):

دیسان له‌وه‌وه له‌هه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهرین): ئەو که‌سه‌ی ژنی که‌سیکی تر، یا به‌نده‌ی که‌سیکی تر هه‌لبگیپرایته‌وه لی، ئەوه ئەو که‌سه له‌سه‌ر ئایینی ئیمه‌ نییه، که دژی کاری و ناپه‌وا و نا په‌سه‌نده. (د/ن - س/ح).

٤٧٤١- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَكُونُوا إِمْعَةً تَقُولُونَ إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ أَحْسَنًا وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا وَلَكِنْ وَطَّنُوا أَنْفُسَكُمْ إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَنْ تُحْسِنُوا وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا^(١٦):

هه‌زه‌یفه (خودای لی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: مه‌بن به‌ کلکی ئەم و ئەو به‌ چاک و به‌خراب لاسایی خه‌لکی تر بکه‌نه‌وه و هه‌میشه‌ بی‌که‌ن به‌ دروشم و بلین: خه‌لکی چی بکه‌ن منیش ئەوه

^(١٥) بسند حسن (شرحه).

^(١٦) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده‌که‌م و چاو له‌وان ده‌که‌م، ئیتیر چاک بی یا خراپ، به‌لکوو خوٚتان سهر به‌خوٚن و پرواتان به‌خوٚتان هه‌بی و سوورین له‌سهر ئه‌م پریاره. ئه‌گهر خه‌لک چاکه‌یان کرد ئیوه‌یش له‌وان جی مه‌مین و وه‌کوو ئه‌وان چاکه‌ بکه‌ن، به‌لام ئه‌گهر خه‌لک خراپه‌یان کرد ئیوه مه‌یکه‌ن و له‌کردنی خراپه‌دا چاو له‌که‌س مه‌که‌ن (ت- س/ح).

٤٧٤٢- عَنْ أَبِي صِرْمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ ضَارَّ أَضَرَّ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ شَاقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ^(١٧).

ئه‌بو صیرمه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: حه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی زیانبه‌خشه‌ خودا زیانی ئی بدا، ئه‌وه‌ی زه‌برو زه‌نگ ده‌نوینی خودا پیی بنوینی! (ت- س/ح).

٤٧٤٣- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَلْعُونٌ مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا أَوْ مَكْرَ بِهِ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ^(١٨).

ئه‌بو به‌کر (رمزای خودای ئی بئ) له‌ حه‌زهرته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بئ): نه‌حله‌ت لی‌کراوه ئه‌وه‌ی زیان بگه‌یه‌نی به‌ موسولمانی یا فی‌ل و ته‌له‌که‌ با‌زیی ئی بکا (ت- سه‌نه‌د غه‌ریب).

٤٧٤٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَطَعَ سِدْرَةَ صَوَّبَ اللَّهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ^(١٩).

عه‌بدوللای کوی حوبشی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی دارمۆردی ده‌پری خودا سه‌ره‌نگریی بکا له‌ناو ئاگردا (ئه‌بو داوود به‌ سه‌نه‌دی‌کی موضطه‌ریب ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی گێ‌راوه‌ته‌وه، وه‌ ئی نه‌سائی به‌ سه‌نه‌دی‌کی سه‌حیح گێ‌راویه‌ته‌وه).

^(١٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(١٨) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(١٩) رواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۱) سته‌مکار ترین که‌س نه‌و که‌سه‌یه که خوی زۆرو سته‌م له‌خوی بکا

أَظْلَمَ النَّاسِ مَنْ يَظْلِمُ نَفْسَهُ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا - سورة النساء - ۲۹/۴} (ب- ۱- از- ۴۰- ل- ۱۷۵).

۴۷۴۵- عَنِ الْحَسَنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَنَا جُنْدُبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ ، وَمَا نَسِينَا مِنْهُ حَدَّثَنَا ، وَمَا نَخْشَى أَنْ يَكُونَ جُنْدُبٌ كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ ، فَجَزَعُ فَأَخَذَ سِكِّينًا فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ ، فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ^(۱).

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ ، حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. رواه البخاري في آخر بدء الخلق: نسأل الله السر والسلامة آمين.

حه‌سه‌ن (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: له‌م مزگه‌وته‌ی به‌صره‌دا جوندوبی کوپی عه‌بدوللا بۆمانی گێڕایه‌وه، له‌وساوه‌ نه‌خۆم له‌بیرم چووه‌ته‌وه‌ و نه‌ترسی نه‌وه‌شم هه‌یه‌ که‌ خوانه‌ خواسته‌ جوندوبی هاوێی حه‌ززه‌ت درۆ به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ بکا، جوندوب فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) فه‌رمووی: له‌نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیوه‌ کابرایێ ده‌بی، زامار ده‌بی، جا ئارامی ئی هه‌ل ده‌گیرێ و چه‌قوویی دینی و ده‌ستی خویی پێ له‌ له‌ ده‌کا، ئیتر خوینه‌که‌ی ناگیرسیته‌وه‌ تاکوو ده‌مری، خودای گه‌وره‌یش ده‌فه‌رمووی: ئه‌م به‌نده‌یه‌م ده‌ست پێشکه‌ری ئی کردم په‌له‌ی له‌ مردنی خوی کردو ئارامی نه‌گرت، وا منیش له‌سه‌ر نه‌وه‌ به‌هه‌شتم له‌و حه‌رام کرد! (ب- ره‌حه‌مت له‌ گوپی نازداری).

(۱۲) باسی دوو زمانی : (ومنه‌ النمیمه‌)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {هَمَّا زِ مِثْلًا بَيْنَيْهِ مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَنِّيمٍ - سورة القلم - ۱۲/۶۸}.

(۱) تَجْرِید/ ۲ ل/ ۷۱ رَقَم/ ۶۴۸ - ۱۳۶۴، ۲۴۶۳ فَتْح.

واته: هه‌رگیز په‌په‌وه‌ی و فه‌رمانبه‌ری زۆر سویند خۆری درۆزنی بئ
نرخ‌ی ریسوای وا مه‌که که زۆر تانه له خه‌لک ده‌دا و به‌ناو خه‌لکدا وه‌ک سه‌گی
پئ سووتا و هه‌رده‌گه‌پئ بۆ دوو‌زمانی و ئاژاوه‌ نانه‌وه، هه‌م خۆی خه‌رنه‌که‌ره‌و
هه‌م رینگه‌ی خه‌یری خه‌ره‌ومه‌ندان نادات، شه‌ر فروش و له‌ریگه‌ ده‌رچوو و زۆر
زۆر تاوانباره‌.

٤٧٤٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ
بِالْحَدِيثِ ثُمَّ أَلْفَتَ فَهِيَ أَمَانَةٌ. رواه أبو داود والترمذي^(١):

جایبر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ)
ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر که‌سی له‌کاتی قسه‌کردندا لای کرده‌وه به‌م لا‌ولادا هه‌تا
بزانی که‌سی تر گوئی لیانه‌ یانا، ئه‌وه ئه‌و قسه‌یه ئه‌مانه‌ت و سپارده‌یه و
دروست نییه‌ گوینگر به‌بئ ره‌زای خاوه‌نه‌که‌ی بۆ که‌سی تری بگه‌یژته‌وه (د/ت
- س/ح).

٤٧٤٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ إِلَّا ثَلَاثَةً
مَجَالِسَ سَفَكُ دَمٍ حَرَامٍ أَوْ فَرْجٌ حَرَامٌ أَوْ اقْتِطَاعُ مَالٍ بِغَيْرِ حَقٍّ. رواه أبو داود^(٢):

دیسان فه‌رمووی: هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: گشت قسه‌و
باسیکی ناو مه‌جلیس و ناو کوپی دانیشتوان سپارده‌و ئه‌مانه‌ته‌و
گه‌یژانه‌وه‌یان له‌سه‌ر شیوه‌ی ته‌یجاندن و دوو زمانی دروست نییه‌، ته‌نیا ئه‌م
سئ جو‌ره قسه‌یه نه‌بئ:

یه‌که‌م: باسکردنی پیلان گه‌یژانی خوین‌پشتنی نا‌په‌وا.

دووه‌م: گه‌یژانه‌وه‌ی باسی داوین پیسی و ده‌ستدریژیکردن له‌ نامووسی خه‌لک.

سێهه‌م: باسی زه‌وت کردنی مالی خه‌لک به‌نا‌په‌وا (د- س/ح).

^(١) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(٢) رواه أبو داود بسند حسن (شرحه).

۴۷۴۸- عَنْ هَمَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ حَدِيثَةٍ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ رَجُلًا يَرْفَعُ الْحَدِيثَ إِلَى عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ حَدِيثَةٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ^(۳).

هممام (خودای ن رازی بن) فهرمووی: جاری له لای حوزه‌یفه بووین پییان گوت: نهو پیاوه قسه ده‌باته‌وه بو عوسمان (خودای ن رازی بن) حزه‌یفه‌یش (خودای ن رازی بن) به کابرای گوت: ژنه‌وتم له پیغه‌مبهر (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌یفه‌رموو: دوو زمان دوو پیی ناچیتته به‌هسته‌وه (ش/د/ت).

۴۷۴۹- → (ب- ۳ ز- ۱۰۸ ل- ۲۹۳ ف- ۳)^(۴).

۴۷۵۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَسُوءَ ذَاتِ الْبَيْنِ فَإِنَّهَا الْخَالِقَةُ. رواه الترميذي^(۵).

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای ن رازی بن) له حه‌زره‌ته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ر بن): نه‌که‌ن نیوانی خه‌لکی تی‌ک بدن، چونکه له راستیدا کاری واکووی دین ده‌داو دین به‌رباد ده‌کا! (ت- س/ص).

۴۷۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا أَنْبِئُكُمْ مَا الْعِصَةُ هِيَ التَّمِيمَةُ الْقَالَةَ بَيْنَ النَّاسِ. رواه مسلم^(۶).

ع‌ه‌بدوللای (خودای ن رازی بن) فهرمووی: موچه‌مه‌د (دروودو سللوی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ر بن) فهرمووی: ئاگادارین با پی‌تان بلیم که هه‌لات و بوختیانی زور گه‌وره‌ی ناره‌وای واکه بو‌نی خوینی ئی دی کامه‌یه؟ بریتیی‌ه له دوو زمانی و زور بلایی که‌ده‌بی به‌ه‌وینی تی‌کدانی نیوانی مه‌ردوم و سه‌ر ده‌کیشتی بو خوین‌پژئی؟ (م).

(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۱۴ رقم/ ۱۹۳۹ = ۶۰۵۶، ۵۷۰۹. مسلم. ایمان: ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸. أبوداود. ادب: ۴۸۷۱.

ترمذی. بر وصلة: ۲۰۲۶. تحفة الأشراف: ۳۲۸۶.

(۴) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۲۴۵۱ ل/ ۲۹۳ ط/ ۱.

(۵) مسلم. ادب: ۶۵۷۹.

(۶) مسلم. ادب: ۶۵۷۹.

۴۷۵۲- عَنْ عَمَّارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ. رواه أبو داود^(۷):

عه‌مار (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پیئغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: نه‌و که‌سه‌ی که له‌م جیهانه‌دا دوو رووبی له‌و جیهان دووزمانی ناگرینی ده‌بی! (د- سند صالح).

۱۳) غه‌یبه‌ت و له‌پاش مله‌ باسی خه‌لک کردن به‌خرابه: (ومنه الغيبة)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا يَغْتَبِ بَغْضُكُمْ بَعْضًا أَيْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة الحجرات - ۱۲/۴۹}.

غه‌یبه‌تی یه‌کتری مه‌که‌ن و له‌پاش مله‌ به‌ خراپی باسی یه‌کتری مه‌که‌ن، کئ پیی خوشه‌ که‌ گوشتی برای خوئی به‌ مردووی بجوئ و بیخوا، دیاره‌ که‌ که‌س نه‌وه‌ی پی خوش نییه‌، ده‌بران که‌ غه‌یبه‌ت و قسه‌ی پاش مله‌ به‌ خراپی ریئ وه‌ نه‌وه‌ وایه‌ که‌ گوشتی برای مردووی خوتان بخون، که‌واته‌: له‌ خودا بترسن و فه‌رمانی مه‌شکینن، دلنیا بن هر کاتئ ئیوه‌ به‌لای خودا با بده‌نه‌وه‌ له‌ گونا‌هو تاوانی خوتان به‌راستی نه‌ک هر به‌ده‌م، په‌شیمان ببنه‌وه‌ خودا ته‌وبه‌ و په‌شیمانیتان گیرا ده‌کا، چونکه‌ خودا خودایه‌کی میهره‌بانه‌...

۴۷۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَذَرُونَ مَا الْغِيْبَةُ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ، قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۸):

(۷) بسند صالح (شرحه).

(۸) مسلم. ادب: ۶۵۳۶.

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسر بئ) فەرمووی: ئەری دەزانن غەیبەت و پاشملەیی چییە؟ گوتیان: خودا و پیغەمبەری خودا دەزانن! فەرمووی: ئەوەیە کە باسی برای دینیت بە جوړیکی واکە کە خۆی پێی ناخۆش بئ! عەززی کرا: ئەی ئەگەر ئەو قسەییە دەیکەم لە براکە ما هەبوو ئەوە چۆنە ئەویش هەر غەیبەت و پاشملەییە؟ فەرمووی: غەیبەت ئەوەیە کە ئەو نەنگە کە تۆ دەیلێی تیا دا هەبێ، دەنا ئەگەر نەیبێ ئەو رێک بوختانی پێ دەکە. (م/ت - مەزار مەحمەتیان ئی بئ).

٤٧٥٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ كَذَا وَكَذَا، تَغْنِي قَصِيرَةً. فَقَالَ: لَقَدْ قُلْتَ كَلِمَةً لَوْ مُرِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ. قَالَتْ: وَحَكَيْتُ لَهُ إِنْسَانًا فَقَالَ: مَا أَحَبُّ أَلْيَ حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَأَنْ لِي كَذَا وَكَذَا^(٦).

عائیشە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: گوتم بە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بئ) لە صەفییە ئەوەت بەسە کە ئەوەی وایە، عائیشە مەبەستی ئەوەبوو کە صەفییە (خودای ئی رازی بئ) کورتە بالابوو. حەزەرەت (دروودی خودای لەسر بئ) فەرمووی: بئ گومان ئەم قسە غەیبەتە تۆ گوتت ئەوەندە تاوانیکی گەورە ئەگەر نامیتە هەموو ئاوی دەریاکان بکری هەمووی لیخن و بۆگەن دەکا؟ عائیشە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: جاریکیش لاسکایی مەوێکم کردووە بۆی، فەرمووی: ئەگەر بە مال و سامانیکی زۆریش بوو حەز ناکەم لاسکایی کەس بکەمەو! (د/ت - س/ص).

٤٧٥٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُبْلَغُنِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئًا فَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَخْرَجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمُ الصَّدْرِ. رواهما أبو داود والترمذي^(٦).

(٦) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(٦) سكت عن درجته الشارح.

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سەر بئ):
 که‌س له هاورپییانی خۆم قسه‌ی هاورپییه‌کی تری خۆم بۆ نه‌هیتنی، چونکه
 من هه‌میشه چه‌زده‌که‌م که به‌ دلێکی بئ گه‌ردو سینه‌یه‌کی سافه‌وه بيم بۆ
 ناوتان (د/ت).

٤٧٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ
 الْكَبَائِرِ اسْتِطَالَهَ الْمَرْءِ فِي عَرْضِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ وَمِنْ الْكَبَائِرِ السَّبْتَانِ بِالسَّبَةِ^(٤):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سەر بئ)
 فه‌رمووی: دهم تیه‌ژه‌ندن له نامووسی پیاوی موسولمان به‌ ناره‌وا یه‌کیکه له
 گونا‌هه‌ره گه‌وره‌کان! دوو جنیویش له باتی یه‌ک جنیو ئه‌ویش یه‌کیکه له
 گونا‌هه‌ره گه‌وره‌کان (د- س/ صالح).

٤٧٥٧- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا عُرِجَ بِي
 مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَطْفَارٌ مِنْ نَحَاسٍ يَخْمِشُونَ وَجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا
 جَبْرِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقْعُونَ فِي أَغْرَاضِهِمْ^(٥):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سەر بئ)
 فه‌رمووی: که‌ چووم بۆ ميعراج تاقمیکم دی ناخونی مسینیان هه‌بوو، خوش
 خوش روومه‌ت و سینگى خویانیان پئ دپنی! گوتم: ئه‌ی جو‌برائیل! ئه‌مانه
 کیئ؟ فه‌رمووی: ئه‌مانه ئه‌وانه‌ن که غه‌یبه‌ت ده‌که‌ن و گوشتی خه‌ک
 به‌زیندوویی ده‌جوون و دهم ده‌ژه‌ندنه نامووسیان و به‌ غه‌یبه‌ت و بوختیان
 ئیش به‌ دلیان ده‌گه‌یه‌نن، وه‌ک به‌ قه‌پ گوشت له‌ه‌شیان بپچرن ئاوا! (د-
 س/ص).

٤٧٥٨- عَنْ الْمُسْتَوْرِدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَكَلَ
 بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَكَلَهُ فَإِنَّ اللَّهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كَسَى ثَوْبًا بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَإِنَّ اللَّهَ

(٤) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

(٥) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

يَكْسُوهُ مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُومُ بِهِ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(١).

موسسته‌ورید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فهرموئ: ههر که‌س به‌هوی تیچاندنه‌وه بو پیاویکی موسولمان پاروویی بخوا، خودا له دۆزه‌خدا پاروویه‌کی وه که‌ئوه‌ی له ئاگر ده‌رخوارد ده‌داته‌وه، ههر که‌سه‌یش به‌هوی تیچاندنه‌وه بو پیاویکی موسولمان جلی له‌بهر بکا خودا له دۆزه‌خدا جلیکی وه که‌ئوه‌ی له ئاگر له‌بهر ده‌کا، ههر که‌سه‌یش بو ناوبانگو شوره‌ت و روپامایی خوی بکا به پیاوی باش و خوی له پیاوی بباته پیشه‌وه له‌بهر ته‌ماعی دنیایی، خودا له روژی قیامه‌تدا ناوبانگی نه‌و ریا‌بازه ده‌زینئی و ریسواو ته‌ریقی ده‌کاته‌وه! (د- س / صالح).

١٤) غه‌یبه‌تی به‌دکار (فاسق) دروسته : (لا غيبة في فاسق)

٤٧٥٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: اذْثُورُوا لَهُ بَسَّ، أَخُو الْعَشِيرَةِ أَوْ ابْنُ الْعَشِيرَةِ. فَلَمَّا دَخَلَ أَلَانَ لَهُ الْكَلَامَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْتَ الَّذِي قُلْتَ، ثُمَّ أَنْتَ لَهُ الْكَلَامَ قَالَ: أَيْ عَائِشَةُ، إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَ النَّاسُ - أَوْ وَدَّعَهُ النَّاسُ - اتِّقَاءً فُحْشِهِ. رواه الأربعة^(١).

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی داواي رێگادانی کرد که بی بۆلای پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بن) هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: رێگهی بده‌ن بابئ، کابرایه‌کی زۆر به‌ده! یا فهرمووی: کابرایه‌کی زۆر خراپه، به‌لام کاتئ کابرا هاته خزمه‌تی پیغه‌مبهر رووی خوش بوو له گه‌لیا منیش گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! تو له پێشدا قسه‌یه‌کی ئاوات فهرموو، که‌چی له پاشدا قسه‌ت نه‌رم بوو له‌گه‌لیدا! فهرمووی (دروودی خودای له‌سهر بن): ئه‌ی عائیشه!

^(١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(٢) مسلم. أدب: ٦٥٣٩، بخاري. أدب: ٦٥٥٤، ٣١٣٢. أبوداود. أدب: ٤٧٩١. ترمذي. بر وصلة: ١٩٩٦.

تحفة: ١٦٧٥٤.

بئ گومان به‌دترین که‌س ئەو که‌سه‌یه که خەلک له‌ترسی به‌دگویی و به‌زمانی و زمانی پیسی، خۆیانی ئی لاده‌دن، یا فه‌رمووی: خۆیانی ئی ده‌پاریزن (ش/د/ت- خودایان ئی رازی بیئت).

٤٧٦- وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا أَظُنُّ فُلَاكًا وَفُلَاكًا يَغْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا. رواه البخاري^(٢):

دیسان عایشه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبەر (درویدی خودای له‌سەر بن) فه‌رمووی: گومان نابەم که فیساره‌که‌سو ئەو فیساره‌که‌س، هیچ له‌ ئایینه‌ی ئیمه‌ بزانن! (ب- رحمه‌ت له‌ گۆری نازداری).

٤٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: كُلُّ أُمَّتِي مُعَاذِي إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ، فَيَقُولُ يَا فُلَانٌ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ. رواه الشيخان^(٣):

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبەرم بیست ده‌یفه‌رموو: گه‌لی من سه‌رجه‌م به‌ر عه‌فوو لی‌بووردنی خودا ده‌که‌ون، مه‌گه‌ر ئەوانه‌ی که‌خۆ که‌شف که‌رن و لای ئەم و ئەو به‌بئ به‌هانه‌یه‌کی ره‌وا سپری خۆیان هه‌ل ده‌مالن و راستی له‌ خۆیان ده‌لێن، وه‌ک ئەوه‌ کابرایێ به‌شه‌و کاریکی ناشیرین ده‌کا، له‌گه‌ل ئەوه‌شا خودا بۆی ده‌پۆشی، که‌چی بۆ به‌یانی ده‌چێ تاوانی خۆی ناشکرا ده‌کا و لای ئەم و ئەو ده‌یگیرێته‌وه‌ و ده‌لێ: ئەه‌ی فیسارا! من دوی شه‌و ئیشیکێ وا وام کرد، ته‌هاشا که‌ن ئەو کابرایه‌خودا به‌شه‌و په‌رده‌ی بۆ تاوانه‌که‌ی کردووه‌ و سپری پۆشیوه‌، که‌چی خۆی ده‌چێ به‌ روژ په‌رده‌ی خودا له‌سه‌ر خۆی هه‌ل ده‌داته‌وه‌! (ش- رمای خودایان ئی بن).

(٢) تجريد البخاري بالكوردی/ ٥ ل/ ٢١٦ رقم/ ١٩٤٢ = ٦٠٦٧، ٦٠٦٨.

(٣) تجريد - مختصر صحيح البخاري. مجلد خامس ص ٢١٦ رقم/ ١٩٤٤ = ٦٠٦٩. مسلم. زهد/ ٧٤١٠. تحفة الأشراف/ ١٢٩١١.

۴۷۶۲- وَجَاءَ أَغْرَابِيٌّ فَأَنَاحَ رَاحِلَتَهُ ثُمَّ عَقَلَهَا ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى خَلْفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ أَتَى رَاحِلَتَهُ فَأَطْلَقَهَا ثُمَّ رَكِبَ ثُمَّ نَادَى اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا وَلَا تُشْرِكْ فِي رَحْمَتِنَا أَحَدًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَقُولُونَ هُوَ أَصْلُ أُمِّ بَعِيرٍ أَلَمْ تَسْمَعُوا إِلَى مَا قَالَ؟ قَالُوا: بَلَى. رواه الخمسة^(۴):

عاریبکی ده‌شته‌کی هات، وشته‌که‌یی پیخ داو ئه‌شکیلی کردو ئه‌وجا رویشته له مزگه‌وت له پشت پیغه‌مبه‌روهه (درویدی خودای لسه‌ربن) نویژی به جه‌ماعه‌ت کرد، ئینجا چووه بو لای وشته‌که‌ی و ئه‌ژنوی کرده‌وه و سواری پشتی بوو، له دوایدا ئه‌م بانگه‌وازه‌ی هه‌لداو گوتی: خودایه! رحمه‌ت بریزه به‌سه‌ر من و موچه‌مه‌ده‌دا، که‌سی تر مه‌که به هاوبه‌شمان لهو رحمه‌ته‌دا! پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای لسه‌ربن) فه‌رمووی: ئه‌ری ئیوه چی ده‌لین، ئه‌م کابرایه خو‌ی په‌ته‌ریتره یا ولا‌خه‌که‌ی! خو‌گویتان لی‌یه‌تی ده‌لی چی؟ گوتیان: ئا ئیمه‌یش باش باش گویمان له گوته‌که‌یه‌تی (ش/د/ت/ن- رم‌زای خودایان ئی بن) له گیرانه‌وه‌یه‌کی شه‌رحه‌که‌دا: چه‌زهرت پیی فه‌رموو: ئه‌ی براله‌ی عه‌ره‌ب! رحمه‌تی خودا که‌لی گه‌وره‌یه تو بو وا ته‌سک و بچووک‌ی ده‌که‌یته‌وه!

ئه‌م گیرانه‌وه ئه‌وه ده‌که‌یه‌نی که ئه‌م عاره‌به به‌دکارو فاسق نه‌بووه، به‌لام نه‌زان بوه، وه له‌به‌ره‌وه غه‌یبه‌تی دروسته، نه‌ک له‌به‌ر فیسق و نیفاق، مه‌به‌ست له‌م جو‌ره غه‌یبه‌ته عیبه‌ته نه‌ک غه‌یبه‌تی روت ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌م بو دایکی سه‌لاح خوینده‌وه ده‌لی: خو‌زگه‌م به‌م پیاوه به چاوی خو‌ی چه‌زهرتی دیوه و قسه‌ی له‌گه‌ل کردووه ئه‌م کابرایه، به‌س نییه به‌هه‌شتیه‌ی. (وه‌رگیی)

۱۵) نامووس کردن به خیر خیره : (التصدق بالعرض حسن)

۴۷۶۳- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَجَلَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيْعَجَزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ مِثْلَ أَبِي ضَمْضَمٍ؟ قَالُوا: وَمَنْ أَبُو ضَمْضَمٍ؟ قَالَ: رَجُلٌ

(۴) تجرید - مختصر صحیح البخاری. مجلد خامس ص ۲۰۶ رقم/ ۱۹۲۴ = ۶۰۱۰.

فَمِنْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ. كَانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ جَعَلْتُ عِرْضِي لِمَنْ شِئْتَنِي. رواه أبو داود^(۱):

ئەو پەرحمانی کوپی عەجلان (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (سروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەو دەتوانن کە ئیوەیش وەکوو ئەبو ضەم ضەم بکەن، عەزیزان کرد: ئەبو ضەم ضەم کییه؟ فەرمووی (سروودی خودای لەسەر بێ): پیاوئ بوو لە نەو هەکانی پیش ئیوه، هەموو سەر لەبەیانانی دەیگوت: خودایە! بەشایەتی تو هەرکەسی بە ناپەوا جانیو بە ناموسم دەدا گەردنی ئازاد بێ! (د-س/صالح) لەشەر حەکەدا دەفەرمووی (خودای ئی رازی بێ) ئەو هەمی سەر لەبەیانانی ئاوا بلی، کار بەم نایەتە دەکا کە دەفەرمووی:

{وَجَزَاء سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ} - سورة الشورى - ۴۰/۴۲. (ب- ۳ز- ۱۰۰ل- ۲۶۰ = چایی یە کەم).

۱۶) باسی دلبیسی و بەدگومانی و کینه کێشان و جەسوودی و بەخیلی
بەیه‌کتری بردن : (ومنه ظن السوء والحقد والحسد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - ۱۲/۴۹}.

واتە: ئەو موسوڵمانەکان! ئەو پەیره‌وانی قورئان! قورئان داواتان ئی دەکا کە خۆتان لەگە ئی گومان بپاریزن، هەر لە خۆتانەو بەبێ ھۆیەکی ئاشکرا گومانی خراپ بەخەلک مەبەن، هەتا بۆتان دەکری شت بەلای باشدا پاساوبکەن چونکە هەندئ گومان سەردەکیشتی بۆ گوناح، هەروا سیخوپی و جاسووسی مەکەن و شوین عەیب و عاری خەلکی مەکەن و بەناھەق پەردەمی خودا لەسەر نەنگی بەندەمی خودا هەل مەدەنەو، وە ئی لەھەمان کاتدا ساویلکەیش مەبەن و لە بەدکاریش زۆر ئەمین مەبەن.

(۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

٤٧٦٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحْسَسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَذَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. رواه الأربعة^(١).

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (بروودی خودای لاسر بێ) دەرەرمووی: دوورین لە گومان، چونکە گومانی خراپ دەق وەک قەسە ی درۆ وایە و وەکۆو درۆ تاوانیکی گەرەییە، هەستیش هەل مەگرن و بەشوین عەیب و نەنگی خەڵکدا مەگەرین و سیخوپی و جاسووسی مەکەن و بەرەره‌کانی و قینەبەری مەکەن و بەخیلی بە یەکتەری مەبەن و کینە و دەغەز لە یەکتەری مەکیشتن و پشت مەکەنە یەکتەری و لە یەکتەری لووتە لا مەبن! ئەو بەندەگانی خودا! وەک برا بەندە ی خودابن و پشتی یەکتەری بگرن و پشتی یەکتەری بەرمەدەن! (ش/د/ت- خودایان ئی زانی بێ).

٤٧٦٥- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ. أَوْ قَالَ: الْعُشْبَ. رواه أبو داود وابن ماجه^(٢).

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (بروودی خودای لاسر بێ) فەرمووی: دوورین لە حەسوودی و بەخیلی، چونکە حەسوودی و بەخیلی و کردەوێ چاکە وەکۆو ئاگرو چیلکە وان، یا فەرمووی: وەک ئاگرو پووش وان، چۆن ئاگرو خێرا چیلکە و پووش و پەلاش لووش دەدا، بەخیلیش ئاوا خێرو چاکە ی مروو دەماشیتەو! (د/ماجە).

٤٧٦٦- عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ذَبْ إِيَّاكُمْ دَاءَ الْأَمِّ قَبْلَكُمْ الْحَسَدَ وَالْبَغْضَاءَ هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّغَرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُبَيِّنُكُمْ بِمَا يُبَيَّنُّ ذَاكُمْ لَكُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. رواه الترمذي في الرقاق^(٣).

(١) تجريد - مختصر صحيح البخاري/ ٥ رقم/ ١٩٤٢ = ٦٠٦٤، ٥١٤٣، ٦٠٦٦، ٦٧٢٤.

(٢) سكت عن درجته الشارح.

(٣) سكت عن درجته الشارح.

زوبه‌یری کوری عه‌وام (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربن) فه‌رمووی: دهردی میلله‌ته‌کانی پیش‌تان واکشان کشان به‌خشه‌خش هات بو‌ناوتان! واته: نه‌خوشینی به‌خیلی و رق و کینه و ده‌غن، که نه‌م دهردانه چه‌قوی سهرتاشن و داسی لا لاموو که‌رن، وه‌ئ مه‌به‌ستم نه‌وه نییه که موو و قره‌سه‌ر ده‌تاشن، به‌لام دین له کو‌ته‌ره ده‌دن و ئایین به‌رباد ده‌کن!

به‌وکه‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه دوو پی‌تان ناچیته به‌هه‌شت هه‌تا ئیمان نه‌هینن و باوه‌ر به‌خوداو پی‌غه‌مبه‌ری خودا نه‌کن، ئیمان و باوه‌ری ساخیش ناهینن و بیرو باوه‌رتان به‌ته‌واوی دانامه‌زئی هه‌تا له‌ناو خو‌تاندا یه‌کتريتان خوش نه‌وی، نه‌دی با پیش‌تان بلیم که به‌چی نه‌مه بو‌خو‌تان مسو‌گهر ده‌کن، به‌وه که سلوو رو‌ژباشی و چاکو چو‌نی له‌ناو خو‌تاندا په‌خش بکه‌نه‌وه و هه‌میشه ناشت و ته‌بابن و له یه‌کتري ئه‌مین بن (ت - رمای خودای ئی بن).

(۱۷) باسی شوینکه‌وتنی عه‌یبه‌ی مه‌ردوم : (ومنه تتبع العورات)

۴۷۶۷- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَقْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ. رواه أبو داود والترمذي. لفظه: صعد النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمِنْبَرَ فَتَادَى بِصَوْتٍ رَفِيعٍ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ قَدْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضِ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ تَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ^(۱).

ئه‌بو برزه‌ی ئه‌سله‌می (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربن) فه‌رمووی: ئه‌ی کو‌مه‌له‌ی به‌ زمان موسو‌لمان و به‌دل نا موسو‌لمان! غه‌یبه‌تی موسو‌لمانان مه‌کن و شوین عه‌یبه‌یان مه‌که‌ون، چونکه ئه‌وه‌ی شوین

^(۱) بسند حسن (شرحه).

عەیبەیان بکەوئێ خوداش شوئین عەیبەیی ئەو دەکەوئێ، ئەو کەسەشی خودا شوئین عەیبەیی بکەوئێ لەناو کونی مائی خویشیابئێ هەر سووک و پرسیوای دەکا و عەیبەیی هەل دهمائی! (د/ت- س/ح) گفته‌ی (ت) ئاوايه: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسر بئ) سەرکەوتە سەر دوانگە و بە دەنگی بەرز فەرمووی: ئەی کۆمەلەیی بە دەم موسوڵمان و بەدل ناموسوڵمان! ئازاری موسوڵمانان مەدەن و نەنگ و شوورەیی یان ئی مەگرن و تانووتمان ئی مەدەن و شوئین عەیبەیان مەکەون و نامووسیان مەبەن، چونکە ئەوەی شوئین عەیبەیی برای موسوڵمانی خوێ بکەوئێ و بلاوی بکاتەو و نامووسی ببا خوداش شوئین عەیبەیی ئەو دەکەوئێ و عەیبەیی بلاو دەکاتەو و لەناو کونی ژوورەویشی دابئ نامووسی دەبا.

٤٧٦٨- وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ^(١):

رۆژێ ئیبنو عومەر (خوایان ئی رازی بئ) سەرنجی خانووی کابەیی داو فەرمووی: ئەی کاعبە! بە راستی تو ژۆر گەورەیت و ژۆر بەریزو قەدریت، هەم لەلای خودا و هەم لەلای بەندەگانی خودا، بەلام قەدرو ریژی موسوڵمان لەلای خودا لە قەدرو ریژی تۆیش مەزنتەرە. واتە: کەسێ بئ ریژی بە موسوڵمانی بکا گوناھی لەو زیاترە کە بئ ریژی بە کابەیی پیروژ بکا. (د- س/صالح).

٤٧٦٩- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّكَ إِنْ أَتَيْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ أَوْ كَذَبْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ. فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً سَمِعَهَا مُعَاوِيَةُ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَفَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِهَا^(٢):

موعاوییه (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسر بئ) فەرمووی: دیارە تو ئەگەر شوئین نەنگ و شوورەیی خەلک بکەوی دەبئ بە هۆی خراب بوونیان، یا فەرمووی: نزیکە ببئ بە هۆی خراب بوونیان (چونکە

(١) بسند صالح (شرحه).

(٢) بسند صالح (شرحه).

خاوه‌ن نه‌نگ و عه‌یب که‌زانی هه‌موو که‌س به عه‌یبه‌که‌ی ده‌زانی و نامووسی چووو و ناوی به به‌دی و خراپی زپاوه، ئیتر ده‌ربه‌ست نایه‌ت و کو له‌عه‌یبه‌و خراپه‌ ناکاته‌وه‌و به‌ره‌به‌ره‌ ده‌بی به‌سه‌ر مه‌شقیکی به‌دو خه‌لکی تریش چاوی ئی ده‌کن، سه‌ره‌نجام کو‌مه‌ل گشتی سه‌ر ده‌کاته‌ خراپه‌) ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بئ) ده‌یگوت: مو‌عاوییه‌ (خودای ئی رازی بئ) له‌م وشه‌ پی‌روژه‌یه، که‌ به‌ گوئی خوئی له‌ زاری هه‌زه‌تی بیستبوو، له‌ سایه‌ی خوداوه‌ سوودیکی باشی ئی وه‌رگرتبوو (د- س/صالح).

٤٧٧- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْأَمِيرَ إِذَا ابْتَغَى الرِّيَّةَ فِي النَّاسِ أَفْسَدَهُمْ^(٤).

ئه‌بو ئوما‌مه‌ (خودای ئی رازی بئ) له‌ خو‌شه‌و‌یسته‌وه‌ ده‌فه‌رموئی (درویدی خودای له‌سه‌ربئ): فه‌رمان‌په‌وا (ئه‌میر= کاربه‌ده‌ستی میری) ئه‌گه‌ر دل له‌ خه‌لک پیس بکا و لییان به‌شک بئ ئه‌وه‌ به‌ ده‌ستی خوئی خراپیان ده‌کا و تووی دوو دلی و به‌د گومانی ده‌نیژئی به‌ناویاندا (د- س/صالح).

٤٧٨- وَقِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): هَذَا فَلَانٌ تَقْطُرُ لِحَيْتُهُ خَمْرًا فَقَالَ: إِنَّا قَدْ نُهِينَا عَنِ التَّجَسُّسِ وَلَكِنْ إِنْ يَظْهَرُ لَنَا شَيْءٌ نَأْخُذُ بِهِ. وَی هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(٥).

گو‌تیان به‌ عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ): قوربان! ئه‌وه‌ ئه‌و کابرایه‌یه‌ چۆ‌راو‌گه‌ی ئاره‌ق له‌ ریشی ده‌تکی؟ وادیاره‌ ئاره‌قیکی زۆری خوارده‌بیته‌وه‌ عه‌بدوللا فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ربئ) له‌ ئیمه‌ی یاساخ کردوو‌ه‌ که‌ کو‌ل هه‌لبگرین و هه‌ست هه‌ل‌خه‌ین و جاسووسی به‌سه‌ر خه‌ل‌که‌وه‌ بکه‌ین، له‌م باره‌یه‌وه‌ که‌مئ خو‌تان بئ ئاگا‌که‌ن و له‌ حا‌لی وادا ته‌غافول و خو‌گیل کردن باشته‌ له‌ گوئی قوت‌کردنه‌وه‌و گوئی قول‌اخ بوون، به‌لام ئه‌گه‌ر شتی به‌ به‌ل‌گه‌و شایه‌ت روون بو‌وه‌ بو‌مان ئه‌و کاته‌ ئه‌وه‌ی به‌پیی شه‌ریعه‌ت پی‌ویست بئ ده‌یکه‌ین! (د- س/صالح).

^(٤) بسند صالح (شرح‌ه).

^(٥) بسند صالح (شرح‌ه).

۱۸) باسی فیزو ده‌عیه و له‌خوبایی بوون: (ومنه الکبر والاختیال)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة لقمان - ۱۸/۳۱}.

واته: هه‌رگیز له‌بر فیزو ده‌مار رووی خۆت له‌خه‌ک هه‌ل مه‌چه‌رخینه و به‌پیی پیووست له‌گه‌ل خه‌لکا رووت خۆش بی و قسه‌ت شیرین بی و ره‌فتارت جوان بی، قه‌ت نه‌که‌ی به‌که‌ش و فش و به‌له‌نجه و لاره‌وه به‌سه‌ر زه‌ویدا برۆیت و له‌خۆت بایی ببی، چونکه‌ خودا مروی به‌فیزو به‌ده‌عیه و ده‌مار ی خۆش ناوی!

۴۷۷۲- (ب - ۷ ز - ۵۱ ل - ۲۱۱ ف - ۲) ^(۱).

۴۷۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ. رواه أبو داود ومسلم ^(۲).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: گه‌وره‌یی و مه‌زنه‌ی عابا و که‌وای خۆمن، نه‌وه‌ی گه‌پو ته‌شقه‌له‌م پی بکا له‌سه‌ر یه‌کێ له‌م دوانه تووپی ده‌ده‌مه ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه! (د/م).

۴۷۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ كِبْرِيَاءٍ ^(۳).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بی) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ به‌قه‌ی سه‌نگی ده‌نکی خه‌رته‌له‌یی ئیمان و باوه‌ر له‌

^(۱) تقدم في مجلد سابع. تسلسل: ۵۱/ل ۲۱۱/ط ۱/رقم ۴۸۲.

^(۲) مسلم. ادب: ۶۶۲۳.

^(۳) مسلم. ایمان: ۲۶۲. أبوداود. لباس: ۴۰۹۱.

دلّیابی ناچیته ناو دۆزه‌خ، هر که سیکیش به‌قه‌ی سه‌نگی دانه‌ی خه‌رت‌له‌یی ده‌عیه و فیزو ده‌مار له‌ناو دلّیابی ناچیته ناو به‌ه‌شت (م/ت).

۴۷۷۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ. قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَتَغْلُهُ حَسَنَةً. قَالَ: إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبَرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ. رواهما مسلم والترمذي^(۴):

دیسان فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بن) فەرمووی: هەر کەسێ تۆسقالی فیزو دەعیه و دەمار لە دلّیابی ناچیته به‌ه‌شت‌ه‌وه، پیاوی عەززی کرد: قوربان! ئەی پیغه‌مبەری خودا! پیاو هەیه هەزەدا بەرگی جوان بێ و پیلای جوان بێ ئەی ئەو چۆنە؟ فەرمووی: لە راستیدا خودا خۆی جوانە و جوانیی پی خۆشە و کالاً و بەرگ و پیلای جوان ئەگەر بۆ فیزو دەعیه و دەمار نەبێ قەیناکا و شتیکی جوانە و خودا پێی خۆشە، بە‌لام فیزو دەعیه ئەو‌ه‌یه کە حەق بە‌حەق نەزانی و حەق پێ شێل کەیت و بە‌چاوی سووک تەماشای خەلک بە‌کەیت و تانە و توانجیان تی بگری (م/ت).

۴۷۷۶- (ب - ۳ ز - ۱۰۶ ل - ۲۸۶ ف - ۴) (۵):

۴۷۷۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ الْمُكَبَّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْكَالُ الذَّرِّ فِي صُورِ الرِّجَالِ يَفْشَاهُمُ الدَّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَيَسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ يُسَمَّى بُولَسَ تَغْلُوهُمْ تَارُ الْأَثْيَارِ يُسْقُونَ مِنْ غُصَّارَةِ أَهْلِ النَّارِ طِينَةَ الْخَبَالِ^(۶):

لە عەمری کۆری شووعیبه‌وه لە باوکیه‌وه لە باپیری باوکیه‌وه (رمزای خودایان ئی بن) فەرمووی: هەزەرت (دروودی خودای لەسەر بن) دە‌فەرمووی: لە روژی قیامە‌تدا فیزنو دە‌عیه زە‌ه‌کان کاتێ هە‌شر دە‌کرین هە‌ریه‌کە‌ی بە‌قە‌د وردە

(۴) ترمذی. بر وصلة: ۱۹۹۸. ابن ماجه. مقدمة: ۵۹. تحفة: ۹۴۲۱.

(۵) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ۱۰۶ رقم/ ۲۴۲۴.

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

میرووله سووره‌یی ده‌بن، به‌لام شیوه‌یان شیوه‌ی ئاده‌میزاده، له‌هه‌موو لایه‌که‌وه که‌ساسی و سه‌ر شوپری ده‌وره‌ی داون، زیندانی له دۆزه‌خدا هه‌یه ناوی بولیه‌جا به‌ره‌و ئه‌و زیندانه‌ی لایان ده‌خوپن، له‌وئ ده‌که‌ونه بن ناگری شای ناگران‌ه‌وه! وه له‌لیته‌و چلپاوی که‌لله‌یی بوون (که‌جه‌ره‌تاوی له‌شی دۆزه‌خیه‌کانه) له‌باتی ئاو ده‌یان ده‌نی! (ت-س/ص). عه‌مری کۆپی شوعه‌یبی کۆپی موچه‌مه‌دی کۆپی عه‌بدوللای کۆپی عه‌مری کۆپی عاص، تابییی بووه، له‌هه‌ر شوینی که‌ده‌فه‌رموی: عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده. واته: عه‌مر ده‌گی‌ریت‌ه‌وه له‌شوعه‌یبه‌وه شوعه‌یب ده‌گی‌ریت‌ه‌وه له‌باپیره‌ی خۆیه‌وه که‌عه‌بدوللای کۆپی عه‌مری کۆپی عاصه (وه‌رگی‌ن).

٤٧٧٨- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَقُولُونَ لِي فِي الثِّيَةِ وَقَدْ رَكِبْتُ الْحِمَارَ وَلَيْسَتْ الشَّمْلَةُ وَقَدْ حَلَبْتُ الشَّاةَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ فَعَلَ هَذَا فَلَيْسَ فِيهِ مِنَ الْكِبَرِ شَيْءٌ^(٧):

جوبه‌یری کۆپی موطعم (خودای ئازادی بن) فه‌رموی: ئیوه به‌من ده‌لین گوايه هه‌واو ده‌عیه‌م هه‌یه، به‌لام که‌سئ هه‌واي بن چۆن ئه‌م نیشانه‌ ده‌کا که‌من ده‌یانکه‌م: من سواری گویدریت ده‌بم و سه‌رده‌ری و فه‌ره‌نجی له‌به‌رده‌که‌م و مه‌ر ده‌دوشم و ورده ئیشی تری ناوما‌ل ده‌که‌م، پیغه‌مه‌ریش (برودی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رموی: که‌سئ ئه‌م جو‌ره‌شتانه‌ بکا فه‌ری به‌سه‌ر فه‌یزو هه‌واوه‌ نییه (ت-س/ص).

٤٧٧٩- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَذْهَبُ بِنَفْسِهِ حَتَّى يُكْتَبَ فِي الْجَبَّارِينَ فَيُصِيبُهُ مَا أَصَابَهُمْ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(٨):

سه‌له‌مه‌ی کۆپی ئه‌که‌وه (خودای ئازادی بن) ده‌گی‌ریت‌ه‌وه له‌حه‌زه‌ته‌وه (برودی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رموی: پیاوی وا هه‌یه ئه‌وه‌نده‌ خۆی به‌زل ده‌گری و

(٧) بسند صحيح (شرحه).

(٨) بسند حسن (شرحه).

خه‌لکی تر به سووک ته‌ماشا ده‌کا هه‌تا له‌لای خودا له‌نا و ریزی سته‌مگه‌رو زۆرداره مله‌وپه‌کاندا له‌قه‌له‌م ده‌دری! (ت- س/ح).

۴۷۸۰- وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَجُلٌ حُبِّبَ إِلَيَّ الْجَمَالُ وَأُعْطِيتُ مِنْهُ مَا تَرَى حَتَّى مَا أَحْبُّ أَنْ يُفَوِّقَنِي أَحَدٌ - إِمَّا قَالَ بِشْرًا كِ نَعْلِي. وَإِمَّا قَالَ بِشَيْعٍ نَعْلِي - أَفَمِنَ الْكِبَرِ ذَلِكَ قَالَ: لَا وَلَكِنَّ الْكِبَرَ مَنْ بَطَرَ الْحَقُّ وَغَمَطَ النَّاسَ. رواه أبو داود في اللباس^(۹):

پیاوی هاته خزمه‌تی چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهر بئ) عه‌زی کرد: قوربان! من پیاویکم ده‌ستوورم وایه چه‌زم له‌ جوانییه، به‌ ره‌نگیکی وا که چه‌زده‌که‌م له‌هه‌موو شتیکا خۆم سه‌ر گولبم، ته‌نانه‌ت چه‌زناکه‌م که که‌س به‌نی پیلاوه‌کانی یا قه‌یتانی سو‌له‌کانی له‌هی من قو‌زتر بئ، بو جوانی و قو‌زی و ته‌پو‌شیش نه‌مهم که‌وام له‌ به‌رچاوت جا ئایا نه‌مه‌ی من ده‌یکه‌م به‌ ده‌مارو ده‌عیه‌ داده‌نری یا نا؟ فه‌رمووی: نه‌ه، به‌لام ده‌مارو ده‌عیه‌ هه‌ق پینشیلکردنه‌و خه‌لک به‌ سووک دانانه‌! (ئه‌بو داوود. ره‌زای خودای ئی بئ).

۱۹) باسی زمان لووسی و ده‌مه‌تری و هه‌لنانی زۆر: (ومنه الإطراء في المدح)

۴۷۸۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيه فِي الْمِدْحَةِ فَقَالَ: أَهْلَكُكُمْ - أَوْ قَطَعْتُمْ - ظَهَرَ الرَّجُلُ. رواه الشيخان^(۱):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) به‌رگوینی که‌وت پیاوی و هه‌سفی پیاویکی تری ده‌دایه‌وه‌و به‌تانی ده‌هات له‌به‌ره‌وه‌ فه‌رمووی: پیاوه‌که‌تان به‌م پیاوه‌ل‌دانه‌ کوشت، یا فه‌رمووی: پشتی پیاوه‌که‌تان شکان (چونکه هه‌لنانی زۆر ملی پیاو ده‌شکیئنی) (ش- خودایان ئی

(۹) سکت عن درجته الشارح.

(۱) بخاري. شهادات: ۲۶۶۲، ۶۰۶۰. مسلم. زهد/۷۴۲۹. تحفة الأشراف: ۹۰۵۶.

رازی بن) له شهرحه که دا ده‌فهرمووی (خودای نِ رازی بن): حه‌دیتیکی طه‌به‌رانی و حاکم هه‌یه ده‌فهرمووی: اذا مدح المؤمن في وجهه ربا الأيمان في قبله: کاتنِ له‌روو مه‌تح و تاریفی جوانی موسولمانی ساخ ده‌کری به‌وه نووری ئیمان له‌ناو دلیا ده‌گه‌شینه‌وه. (وه‌رگیی).

۴۷۸۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأُتِيَ عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْرًا ، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ - يَقُولُهُ مِرَارًا - إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا لَا مَحَالَةَ فَلْيُقِلْ أَحْسِبْ كَذَا وَكَذَا . إِنْ كَانَ يُرَى اللَّهُ كَذَلِكَ ، وَحَسْبُيُ اللَّهِ ، وَلَا يُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا . رواه الثلاثة^(۲):

ئهبو به‌کهره (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: له‌لای پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سر بن) باسی پیاوی کرا، پیاویکی تریش وه‌سفی چاکو و باشیی ئه‌وی کرد. پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: هاوار بو تو ئه‌ستوی هاوریکه‌تت شکاندا! وه‌چهن جبار له‌سه‌ر یه‌ک ئه‌م وشه‌ی دووباره‌کرده‌وه، ئه‌وجا فهرمووی: ئه‌گهر که‌سیکتان هه‌رچاری نه‌بوو که‌ویستی وه‌سفی که‌سی بکا با جه‌زمی پیا نه‌نی و به‌لکو بلئ؟ وا ده‌زانم ئه‌و پیاوه‌ وایه، ئه‌مه‌یش به‌مه‌رجئ که ئه‌و کابرایه‌ رئی تن بجئ که وه‌ک ده‌لئ وایی، ئیتر خودا بو‌خوی ناگای له‌ دلیه‌تی و به‌پینی نیازی دلی پاداشی ده‌داته‌وه، به‌لام به‌هیچ جو‌ر نابئ بریار بداو بلئ فیساره‌که‌س له‌لای خودا پاکه، چونکه‌شتی وابه‌س خودا بو‌خوی ده‌یزانی! (ش/د).

۴۷۸۳- وَجَاءَ رَجُلٌ فَأُتِيَ عَلَى عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي وَجْهِهِ فَأَخَذَ الْمُقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ ثَرَابًا فَحَنَّا فِي وَجْهِهِ وَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا لَقِيتُمُ الْمَدَاحِينَ فَاحْتَرُوا فِي وُجُوهِهِمُ الثَّرَابَ . رواه أبو داود ومسلم والترمذي^(۳):

(۲) تجرید/ ۳/ ل/ ۲۲۸ ط/ ۱/ رقم/ ۱۱۲۲ = ۲۶۶۲، ۶۰۶۱، ۶۰۶۲، مسلم. زهد: ۷۴۲۶. أبوداود. ادب: ۴۸۰۵.

ابن ماجه. ادب: ۳۷۴۴. تحفة/ ۱۱۶۷۸.

(۳) مسلم. زهد: ۷۴۳۰. ترمذی. زهد/ ۲۲۹۳. ابن ماجه. ادب: ۳۷۴۲. تحفة الأشراف: ۱۱۵۴۵.

پیاوئ هات له روو، ده‌ستی کرد به تاریفکردنی عوسمان (خودای ئی رازی بئ)
 میقدادی کوپی ئه‌سه‌ودیش توژی خوئی هه‌لگرت و وه‌شانندی به‌رووی
 کابرا‌دا، عوسمان پیی فهرمووی: بوچی وا ده‌که‌ی لیی؟ میقداد فهرمووی:
 پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربئ) پیی فهرمووین: کاتی ده‌گه‌ن به‌ستایش
 خوینان (مه‌دداحین) خوئ بکه‌ن به‌ده‌موو چاویاندا! (د/م/ت - خودایان ئی رازی بئ).
 ۴۷۸۴ - وَجَاءَ وَقْدِ بْنِ عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: أَلَيْتَ سَيِّدُنَا.
 فَقَالَ: السَّيِّدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى. قَالُوا: وَأَفْضَلُنَا فَضْلًا وَأَعْظَمُنَا طَوْلًا. فَقَالَ: قُولُوا: بِقَوْلِكُمْ
 أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ وَلَا يَسْتَجِرِبَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۴):

نویسه‌ره‌کانی هوژی به‌نی عامیر که هاتنه خزمه‌تی چه‌زهرت (درویدی خودای
 له‌سربئ) گوتیان: تو گه‌وره‌ی ئیمه‌یت، فهرمووی: گه‌وره‌ی هه‌موو لایئ هه‌ر
 خودایه! گوتیان: وه بو پیاوه‌تیش گه‌وره‌و سه‌روه‌مانیت و بو به‌خشش و
 ده‌سه‌نه‌یش هه‌ر خوئ ئاغامانیت؟ فهرمووی: ئه‌م قسه‌یه‌تان ریئ تی ده‌چی یا
 فهرمووی: قه‌ینا کاله‌م بابه‌ته بلین، به‌لام ئاگاتان له‌خوئان بئ شه‌یتان نه‌تانکا
 به‌پئ کوپی خوئی و به‌ره‌به‌ره پیی ئی هه‌لپن و له‌را‌ده‌ی ده‌ریکه‌ن (د/ نه‌حه‌مه‌د).

۲۰) باسی جمین و جنیو: (ومنه السب والقذف)

۴۷۸۵ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيُّمَا امْرِئٍ
 قَالَ لِأَخِيهِ يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا رَجَعْتُ عَلَيْهِ. رواه
 الأربعة^(۱):

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربئ)
 ده‌فه‌رموئ: ئه‌و که‌سه‌ی به‌برای موسولمانی خوئی بلئ: ئه‌ی ناموسولمان!

^(۴) سکت عن درجته الشارح.

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۱۳ رقم/ ۱۹۲۷ - ۶۰۴۵ - ۱۳۹۵ تجرید - ۲۵۰۸ فتح - مجلد رابع ص ۸۳. مسلم.

ایمان: ۲۱۳.

ئە‌هی خودا نه‌ناس! ئە‌وه ئە‌و قە‌سه‌یه به‌ر یه‌کیکیان هەر ده‌که‌وی، جا ئە‌گەر جمین پی دراوه‌که شایانی جمینه‌که‌بی ئە‌وا جمینه‌که به‌ر ئە‌و ده‌که‌وی، ئە‌گینا ئە‌گەر وانه‌بی ئە‌وا جمینه‌که بو جنیو دهره‌که ده‌گه‌رپته‌وه. (ش/د/ت).

۴۷۸۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَا يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ ، وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ ، إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ ، إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذَلِكَ. رواه الشيخان^(۲):

ئە‌بو ذەر (خودای ئی رازی بی) فه‌رموی: له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (درووی خودای له‌سەر بی): هه‌رکه‌سی نیسه‌تی گاوری (ناموسولمانی) یا به‌دکاری (فاسقی) له‌که‌سیکی تر بداو کابرای براده‌ریشی وانه‌بی وه‌ک ئە‌و ده‌لی ئە‌وه ئە‌و بوختیانه ده‌چپته‌وه بو خوی و ئە‌و خوی (له‌ جیاتی ئە‌و) گاوری ده‌بی، یا به‌دکار ده‌بی. (ش- خودایان ئی رازی بی).

۴۷۸۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

عه‌بدوللای کوپی مه‌سه‌عوود (خودای ئی رازی بی) ده‌فه‌رموی: هه‌زه‌ت (درووی خودای له‌سەر بی) ده‌فه‌رموی: جویندان به‌ موسولمان فیسق و له‌ دین دهرچوونه‌و شه‌ر له‌گه‌ل کردنیشی کوفرو بی دینییه (ماموستا مه‌لا ره‌شید به‌گ ده‌فه‌رموی خودای ئی رازی بی: یه‌عنی له‌ کوفره‌وه نزیکه ئە‌وه‌نده گوناھیکی گه‌وره‌یه) (ش/ت). (وه‌رگی)

۴۷۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُسْتَبَانِ مَا قَالَا فَعَلَى الْبَادِي مِنْهُمَا مَا لَمْ يَغْتَدِ الْمُظْلُومُ. رواه ابو داود ومسلم والترمذي^(۴):

(۲) بخاری. مناقب: ۲۳۱۷، ۵۶۹۸. مسلم. ایمان/۲۱۴.

(۳) بخاری. ایمان: ۴۸، ۶۰۴۴، ۷۰۷۶ = تجرید/ ۱/ ل/ ۶۸. مسلم. ایمان: ۲۸. ترمذی. ایمان:

۲۶۲۵، ۱۹۸۲. نسائی. تحریم: ۴۱۲۰، ۴۱۲۱. تحفة/ ۹۲۴۲.

(۴) مسلم. ادب: ۶۵۲۴.

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: ئەو دوو کەسە ی شەپەرە جێئو دەکەن گوناھێ جێئووەکانیان بەملی ئەوێانە کە لەپێشدا جێئووەکە دەدا، بەمەر جێ ناهەقی ئی کراوەکە دەسدریژی نەکا و زیاد لەهەقی خۆی جێئو نەدا (م/ت).

٤٧٨٩- → (ب - ١ ز - ١٩٥ ل - ٥٢٥ ف - ٣) (٥).

لێرەدا ئاوا یە: ئەبو ھورەیرە لە پێغەمبەرەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەر بئ): ئەم دوو خووە خویی کافرو بئ بپرواکانن: یەکەم: تانە و تانوتدان لە رەسەن و بنەچە ی مەردوم.

دووہم: شیوەن کردن لەسەر مردوم.

٤٧٩٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قَالَ الرَّجُلُ هَلَكَ النَّاسُ. فَهُوَ أَهْلُكُهُمْ. رواه مسلم وأبو داود (٦).

دیسان ئەبو ھورەیرە لە حەزەرەتەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەر بئ): ئەو پیاوہی دەئێ خەئک خراپ بوون، ئەوہ خۆی لە ھەموویان خراپترە! (م/د).

٤٧٩١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ لَا تَقْعُوا فِيهِ. رواه أبو داود. نَسَّأَ اللَّهُ حَفْظَ اللِّسَانِ آمِينَ (٧).

عائیشە ی ھاوسەری پێغەمبەر (دروودی خودا لەسەر پێغەمبەر بئ و رەزای خوداش لەو بئ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) کاتێ کە سیکتان دەمرێ ئێتر دەستی ئی ھەلبگر و بەخراپە باسی مەکەن! (د - س/ صالح). لە شەرھەکەدا دەفەرمووی: (پەرگۆپی لە نووری خودا بئ) حەدیثیکی تیرمیذی ھە یە دەفەرمووی: جێئو بە مردووہکان مەدەن، چونکە ئازار بە زیندووہکانیان دەگە یەئێ.

(٥) تقدم في مجلد اول. تسلسل ١٩٥ ل/ ٥٢٥ ج ١/ رقم ١٠٢٨/٢.

(٦) مسلم. أدب/ ٦٦٢٦. أبوداود. أدب: ٤٩٨٣. تحفة/ ١٢٦٢٢.

(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲۱) باسی نه‌حله‌تکردن و زمان پیسی : (ومنه اللعن والفحش)

۴۷۹۲- → (ب/۳ ز/۱۲۴ ل/۳۲۵ ف/۳) + (ز/۱۳۲ ل/۳۴۰ ف/۴)^(۱).

۴۷۹۳- وَقَالَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَاحِشًا وَلَا لَعَانًا وَلَا سَبَابًا ، كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهُ ، تَرَبَّ جَبِينُهُ. رواه البخاري^(۲).

ئه‌نه‌س (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) زور زمان پاک بوو، پیاویکی هه‌رزه‌گۆو زمان پیس و نه‌فرینکه‌رو جنیو فروش نه‌بوو، کاتی گله‌یی له‌یه‌کی‌کمان ده‌کرد زور به‌ناسکی ده‌یفه‌رموو: ئه‌وه چیه‌تی‌بو واده‌کا، ناوچاوانی خو‌لوی بی (دور نییه‌ که‌مه‌به‌ست له‌م وشه‌یه‌ نزای باش بی ئه‌وکاته: واته: به‌سه‌جده‌ی زور ته‌وی‌لی خو‌لوی بی) (ب).

۴۷۹۴- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّعَانَيْنِ لَا يَكُونُونَ شُهَدَاءَ وَلَا شَفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه مسلم وأبو داود^(۳).

ئه‌بو ده‌رداء (خودای فی رازی بن) ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: نه‌فرین که‌ران (له‌روژی ره‌ستا خیزدا) نه‌پایه‌ی شه‌یدان و نه‌پایه‌ی تکا‌کاریان پی نادری! (م/د).

۴۷۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَتَّبِعِي لِصِدِّيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَانًا. رواه مسلم والترمذي^(۴).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) ده‌لی: هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: پیاو چاک و له‌عنه‌ت فروشیان نه‌گوتوو! (م/ت).

(۱) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۱۲۴ ل/ ۳۲۵ ط/ ۱/ رقم/ ۲۵۰۴/ ۲ + تسلسل/ ۱۳۲ ل/ ۳۴۰ ط/ ۱/ رقم/ ۲۵۳۲/ ۴.

(۲) تجريد (مختصر صحيح البخاري) مجلد/ ۵ ص/ ۲۱۲ رقم/ ۱۹۲۴ = ۶۰۳۱، ۶۰۴۶.

(۳) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۵۱، ۶۵۵۲، ۶۵۵۳. أبو داود. ادب: ۴۹۰۷. تحفة/ ۱۰۹۸۰.

(۴) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۵۱.

٤٧٩٦- وَعَنْهُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اذْغُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ قَالَ: إِنِّي لَمْ أَبْعَثْ لَعَاكَا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً. رواه مسلم^(٥).

دیسان ده‌لئ: گوترا: ئە‌ی پیغه‌مبەری خودا! نزای شەر له‌ بته‌رسە‌کان بکه‌، فەرمووی: من له‌ لایه‌نی خوداو ده‌ بۆ ئە‌وه‌ نه‌هاتووم که‌ نه‌فرین و نه‌حله‌ت له‌م و له‌و بکه‌م، به‌لکوو به‌ پیچه‌وانه‌وه‌ من بۆیه‌ هاتووم که‌ بێم به‌مایه‌ی میهره‌بانی و مهرحه‌مه‌ت (م- پر گۆڤی پیروزی له‌ نووری خودا بئ).

٤٧٩٧- عَنْ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَلَا بِغَضَبِ اللَّهِ وَلَا بِالنَّارِ^(٦).

سه‌مووره‌ (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ر بئ) فەرمووی: به‌ یه‌کتری مه‌لێن له‌عنه‌تی خودات ئی بئ، یا به‌ر قارو غه‌زه‌بی خودا که‌وی، یا به‌ر ناگر که‌وی! (د/ت- س/ص).

٤٧٩٨- وَكَانَ زَعَتِ الرِّيحُ رَجُلًا رِذَاءَهُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَعَنَهَا - فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تَلْعَنُهَا فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ وَإِلَهُ مَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّعْنَةُ عَلَيْهِ. رواهما أبو داود والترمذي^(٧).

له‌ خزه‌تی چه‌زه‌تدا کابراین، با خو‌ش خو‌ش که‌واکه‌ی هه‌ل ده‌دایه‌وه‌و له‌شی ده‌رده‌خست، له‌ ئە‌نجامدا کابراکه‌ گوتی به‌ بایه‌که‌: به‌ له‌عنه‌ت بیت. پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ر بئ) فەرمووی: وامه‌لئ، له‌عنه‌تی ئی مه‌که‌، ئە‌م بایه‌ به‌ فەرمانی خودا هه‌ل ده‌کا و ده‌وه‌زی! ئە‌مه‌ له‌لاین، له‌ لایه‌کی تریشه‌وه‌ بریارێ خودایه‌: ئە‌و که‌سه‌ی له‌عنه‌ت و نه‌فرین له‌ شتی‌ک بکا و ئە‌و شته‌ شایانی ئە‌و له‌عنه‌ته‌ نه‌بئ، له‌عنه‌ته‌که‌ی خو‌ی ده‌گه‌رێته‌وه‌ بۆ سه‌رخو‌ی! (د/ت- س/ح).

(٥) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٥٦.

(٦) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

٤٧٩- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتْ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاحًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعِنَ فَإِنْ كَانَ لِدَٰلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا. رواه أبو داود^(٨):

ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بەنده‌ی خودا کاتی نەحڵەت لە شتێ دەکا، ئەو نەحڵەتە بەرەو ئاسمان بەرزەو دەبێ، بەلام دەرگاکانی ئاسمانی ئی دادەخری، ئەوجا دیسان دیتەو خوارئ بو زەوی، دەرگاکانی ئەویشی ئی دادەخری، ئەوجا بەراست و بە چەپا دەگەرئ وەئی دەربازگە‌ی دەست ناکەوی، ئەوسا بەرەو نەحڵەت لی‌کراوە‌کە دەپوا، جا ئەگەر نەفرین لی‌کراوە‌کە شایەنی ئەو نەفرینە بوو ئەوا دەنوو‌سی بە گولکی‌ه‌و، دەنا دەگەریتە‌و بۆ سەر نەفرینکەرە‌کە (د- س/صالح). ئەمە‌یە لە کوردیدا دە‌ئین: مالی قە‌لب دەگەریتە‌و سەر خاوە‌نی.

٤٨٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ حَسَنَ الْأَخْلَاقِ آمِينَ^(٩):

عەبدوللا (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بۆ موسولمان ناشی کە توانجە‌درو نەفرینکەر و هەرزە‌گۆو زمان پی‌یس بێ (ت- س/ح).

^(٨) رواه الترمذي بسند صالح (شرحه).

^(٩) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۲۲) باسی قسه دابرین له موسولمان و به‌چاوی سووک ته‌ماشا کردنی موسولمان : (ومنه إحتقار المسلم وهجره)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُمْ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة الحجرات - ۱۱/۴۹.

واته: ئە‌ه‌ی که‌سانێ که‌ باوه‌رتان به‌ خوداو پی‌غه‌مبه‌ری خودا کردوه‌! ئە‌ه‌ی موسولمانینه‌! چ‌ پیاوتان چ‌ ژنتان تیزو ته‌لفیزی و لا‌ق‌رتی و که‌مه‌ و گالته‌ به‌ یه‌ که‌تری مه‌که‌ن، له‌وانه‌یه‌ که‌ گالته‌ پیک‌راوه‌کان له‌لای خودا له‌ گالته‌ که‌ره‌کان پی‌یان باشت‌ربن...

۴۸۰۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابُرُوا وَلَا يَبْعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ. التَّقْوَىٰ هَاهُنَا. وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسَبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ. رواه الأربعة^(۱):

ئە‌بو هورەیره (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) فه‌رمووی: که‌سوودی و به‌خیلی به‌ یه‌ که‌تری مه‌به‌ن و، کو‌سته‌ کو‌سته‌ له‌ یه‌ که‌تری مه‌که‌ن و، کینه‌ و ده‌غه‌ز له‌ یه‌ که‌تری مه‌کی‌شن و، پشت له‌ یه‌ که‌تری مه‌که‌ن و له‌ یه‌ که‌تری لو‌وته‌لا مه‌به‌ن و، کریار یا فرو‌شیار له‌ یه‌ که‌تری هه‌ل مه‌گی‌رنه‌وه‌، وه‌ وه‌ک برا به‌نده‌ی خودا بن و له‌نا و خو‌تانا ریک‌ و ته‌باب‌ن و بێن به‌برای یه‌ که‌تری، موسولمان برای موسولمانه‌، نابێ زۆرو نا‌ه‌قی ئی‌ بکا، نابێ به‌ چاوی سووک ته‌ماشای بکا، نابێ پشتی له‌ زه‌وی بدا و ده‌سته‌ شکینی بکا، به‌ پی‌ی ته‌وانا ده‌بی له‌سه‌ری بکا‌ته‌وه‌ که‌زه‌رت (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) سی

(۱) تجرید (مختصر صحیح البخاری) ۵/ ل ۲۱۵ / رقم/ ۱۹۴۱ = ۶۰۶۵، ۶۰۷۶. فتح. مسلم. بر وصلة:

۶۴۷۲-۶۴۷۷. أبو داود. ادب/ ۴۹۱۱. ترمذی. بر وصلة/ ۱۹۳۲. تحفة/ ۳۴۷۹.

جار دهستی نایه سهر دلی و فهرمووی: ته‌قوا و ترسی خودا وا لی‌رده‌دا: له‌نا و دل‌دا، به‌سه بۆ خراپی موسولمان که به چاوی سووک ته‌ماشای برای موسولمانی خوئی بکا! هه‌موو شتیکی موسولمان به موسولمانیکی تر هه‌رامه: خوینی/ مال و سامانی، شهره‌ف و ئابروو نامووسی (ش/د/ت. رمزای خودایان فی بن).

٤٨٠٢- فهرمووده‌ی (رب اشعث مدفوع...) له به‌رگی هه‌شته‌ما رابوورد له باسی (الاستنصار بالضعفاء) دا له کتابی جیهاددا (٢).

٤٨٠٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحَاءٌ فَيَقَالُ أَنْظِرُوا هَذِينَ حَتَّى يَصْطَلِحَ أَنْظِرُوا هَذِينَ حَتَّى يَصْطَلِحَ أَنْظِرُوا هَذِينَ حَتَّى يَصْطَلِحَ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي (٣).

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبهر (برودی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: هه‌موو روژیکی دوو شه‌مان و پینج شه‌مان ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شت ده‌کرینه‌وه و خودا له هه‌موو به‌نده‌یی خوش ده‌بی که هاوپی بۆ خودا دانه‌نی، ته‌نیا له و دوو که‌سه نه‌بی که له‌نا و خویندا ناکوکن و قینیان له یه‌کتره، یه‌زدان سی جار ده‌فه‌رموی به‌فریشته‌کان: ئەم دوو که‌سه جارێ با بمینن تا له‌نا و خویندا ئاشت ده‌بنه‌وه ئەوجا قه‌له‌می لی‌بوردن بینن به‌سهر گونا‌هه‌کانیان دا. (م/د/ت).

٤٨٠٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تُعْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ: يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحَاءٌ فَيَقَالُ ائْرُكُوا - أَوْ اِرْكُوا - هَذِينَ حَتَّى يَقِيَا. رواه مسلم (٤).

(٢) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ٢٥ ل/ ١٠٨ ط/ ١/ رقم/ ٤٤٣٧.

(٣) مسلم. بر وصلة (أدب): ٦٤٩٠-٦٤٩٣. ترمذي: بر وصلة: ٢٠٢٣. تحفة/ ١٢٧٠٢.

(٤) مسلم. بر وصلة (أدب): ٦٤٩٢-٦٤٩٣.

دیسنان فه‌رمووی: پیڅه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: هه‌موو هه‌فته‌یی دوو جار کرده‌وه‌کانی ئاده‌میزاده‌کان له حوزووری خودادا راده‌نوینرین، جاری له روژی دوو شه‌مه‌داو جاری له روژی پینج شه‌مه‌دا، وه خودا له هه‌موو به‌نده‌یه‌کی موسولمان خوش ده‌بی ته‌نیا له وه‌نده‌یه خوش نابیی که له‌گه‌ل برای موسولمانیدا قینیان له‌یه‌کتریی، خودا به فریشته‌کان ده‌فه‌رمووی: جاری با ئه‌م دوو که‌سه بمینن، یا فه‌رمووی: ده‌فه‌رمووی جاری واز له‌م دوانه بهینن قه‌له‌می عه‌فوو (بنووسی لی‌بووردن) به‌سه‌ر کرده‌وه‌ی خراپیاندا مه‌هینن و دویان بخه‌ن هه‌تا کاتی له‌ناو خویاندا ناشت ده‌بنه‌وه! (م).

٤٨٠٥- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا، وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ. رواه الأربعة^(٥):

ئه‌بو ئه‌ییوبی ئه‌نصاری (خودای ئاززی بن) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سر بن): دروست نییه بو پیاوی موسولمان که زیاتر له سێ شه‌و قسه داب‌پێی له برای موسولمانی و قسه‌ی له‌گه‌لدا نه‌کا، گریمان ئه‌گه‌ر له‌ملاو لا تووشی یه‌ک بوون ئه‌میان به‌م لادا و ئه‌ویان به‌ولادا روو وه‌رگێپێ! باشی ئه‌م دوو موسولمانه‌یش ئه‌وه‌یانه که له‌پیشدا روژ باشی و سلوا له‌وی تریان بکا. (ش/د/ت/ن).

٤٨٠٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلَاثٍ فَإِنْ مَرَّتْ بِهِ ثَلَاثٌ فَلْيَلْقَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ فَإِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدْ اشْتَرَكَ فِي الْأَجْرِ وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْإِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهَجْرَةِ^(٦):

(٥) بخاری. ادب: ٦٠٧٧، ٦٢٣٧ = تجرید/ ٥ ل/ ٢١٧ رقم/ ١٩٤٥. مسلم. بر وصلة: ٦٤٧٨-٦٤٨١.

(٦) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغه‌مبەر (درودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموی: دروس نییه بۆ موسولمان کە پتر لە سێ رۆژ قسەنەکا لەگەڵ موسولماندا، جا ئەگەر هەتا سێ رۆژ قسە‌ی نەکرد با ئەو بچێ بۆلای و سلاوی ئی بکا، جا ئەگەر وەلامی سلاوەکە‌ی دایەو ئەو دەبێ بە هاوبەشی پاداشەکە، ئەگینا هەموو گوناھەکە دەچێ بۆ ئەو، وە سلاوەکەرەکە لە ئۆبالی قسە دابڕینەکە دەردەچێ! (د- س/ صالح).

٤٨٠٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَمْ يَلْجَأْ إِلَى الْمُسْلِمِ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ لَمْ يَزَلْ هَجْرًا فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ)^(٧).

دیسان ئەو لە حەزەرەتەو (درودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموی: دروست نییه بۆ موسولمان کە زیاتر لە سێ شەو قسە دابڕێ لە برای موسولمانی، ئەو‌ی لە سێ شەو زیاتر قسە دابڕێ و لەسەر ئەو حالە پێش ناستبۆونەو بەمری دەچیتە دۆزەخ (د- س/ صالح).

٤٨٠٨- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) اعْتَلُ بِعَيْرٍ لِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ وَعِنْدَ زَيْنَبَ فَضُلٌ ظَهَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَنْ لَمْ يَلْجَأْ إِلَى الْمُسْلِمِ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ لَمْ يَزَلْ هَجْرًا فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ)^(٨).

عائیشە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: لە سەفەرێکا حوشرەکە‌ی ژێر صەفییە‌ی هاوسەری حەزەرەت (درودی خودای لەسەر بێ) نەخۆش کەوت، زەینەبی خیزانی پیغه‌مبە‌ریش (درودی خودای لەسەر بێ) حوشری لەخۆ‌ی زیاد‌ی هەبوو، پیغه‌مبەر پێی فەرموو: زەینەب! وشری بده بە صەفییە، زەینەبیش گوتی: من وشر بدهم بە و ژنە جوولەکە‌یە! پیغه‌مبە‌ریش (درودی خودای لەسەر بێ) توو‌پە بوو سەرا سەر مانگی قوربان و مانگی موحرەم و هەندیکیش لە مانگی سەفەر، لەسەر ئەو، قسە‌ی لەگەڵ زەینەب نەکرد! (د- س/ صالح).

(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(٨) رواه أبو داود في السنة (شرحه).

۴۸۰۹ - وهجر عبد الله بن عمر (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) ولده إلى أن مات. روى هذه الأربعة أبو داود^(۹):

عبدوللّای کوپی عومهریش (رمزای خودایان فی بن) تا مرد قسه‌ی له‌گه‌ل کوپیکی خویدا نه‌کرد (د- س/ صالح).

۲۳) باسی ده‌مبازی و مشتومر: (ومنه الجدل والمراء)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا} سورة الكهف - → (ب- ۱ز- ۱۸۱- ۴۹۵).

۴۸۱۰ - عَنِ السَّائِبِ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلُوا يُثْنُونَ عَلَيَّ وَيَذْكُرُونِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِغَيْبِي بِهِ. قُلْتُ: صَدَقْتَ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي كُنْتُ شَرِيكِي فِيمَا الشَّرِيكُ كُنْتُ لَا تُدَارِي وَلَا تُمَارِي. رواه أبو داود والنسائي^(۱):

سائیب (خودای فی رازی بن) فهرمووی: چووم بو خزمه‌تی پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سربن) هاوپییان (رمزای خودایان فی بن) ده‌ستیان کر به وه‌سف کردنی من و باسکردنی من به‌چاکه، پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سربن) فهرمووی: من له ئیوه باشتری ده‌ناسم. منیش گوتم: راست ده‌فه‌رووی ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! باوک و دایکم به‌قوربانت بن، تو کاتی هاوبه‌ش و شه‌ریکی من بووی به‌راستی هاوبه‌شیکی چاک بووی، نه‌ته‌شقه‌له‌و که‌رو گیچه‌لت ده‌کردو نه‌لامنجی و هاوردو بردت ده‌کرد، به‌راستی ره‌فتارت شیرین و مامه‌له‌ خوش بووی (د- س/ صالح- ن).

^(۹) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱) سند أبي داود صالح. قال مُصَنِّفُ التَّاج في مقدمة شرحه على التاج الجامع (المجتبى للنسائي كله صحيح) فهو لهذا الذي بأيدينا - راجع مجلد أول ص ۱۶ هامش رقم: ۲ من الأصل العربي. (المترجم)

۴۸۱۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بَيْنَى لَهُ فِي رِبَاضِ الْجَنَّةِ وَمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بَيْنَى لَهُ فِي وَسْطِهَا وَمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ بَيْنَى لَهُ فِي أَعْلَاهَا. رواه الترمذي وأبو داود. ولفظه: أَنَا زَعِيمٌ بَيِّنَتْ فِي رِبَاضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا وَبَيِّنَتْ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ مَازِحًا وَبَيِّنَتْ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ^(۲):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی واز له‌ درووی هیچ و پووچی بئ سوود بیئی، به‌ فه‌رمانی خودا له‌نا و جه‌وشه‌ی به‌ه‌شتا خانویه‌کی بۆ دروست ده‌کری، وه‌ ئه‌وه‌ی واز له‌ ده‌مبازی و هاوردو برد بیئی (هه‌رچه‌ند له‌سه‌ر هه‌قیش بئ) ئه‌وه‌ به‌ فه‌رمانی خودا له‌ ناوه‌پراستی به‌ه‌شتا خانویه‌کی بۆ دروست ده‌کری، وه‌ ئه‌وه‌ی خووی جوان بئ و ره‌فتاری شیرین بئ به‌ فه‌رمانی خودا له‌لای ژوورووی به‌ه‌شته‌وه‌ کۆشکیکی بۆ دروست ده‌کری (ت- س/ح- د) گفته‌ی (د): من ده‌بم به‌ که‌فیلی کۆشکی له‌ ناوه‌پراستی به‌ه‌شتا بۆ ئه‌و که‌سه‌ی واز له‌درو بیئی بابه‌گالته‌شه‌وه‌ بئ، وه‌ ده‌بم به‌ که‌فیلی کۆشکی له‌ چله‌ پۆپه‌ی به‌ه‌شتا بۆ ئه‌و که‌سه‌ی ره‌وشت و ره‌فتاری جوان بئ!

۴۸۱۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَارِخَهُ وَلَا تُعِدُّهُ مَوْعِدَةً فَتُخْلِفَهُ^(۳):

ئیبینو عه‌بباس (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: ده‌مبازی و گالته‌ی زۆر له‌گه‌ل برای موسولمانتا مه‌که‌و به‌لیینی وایشی مه‌ده‌ری که‌ نه‌یبه‌یته‌ سه‌ر بۆی (ت- س/ح).

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۸۱۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَفَى بِكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَزَالَ مُخَاصِمًا. رواهما الترمذي:

دیسان فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) دہفہرموی: تاوانی
تہوندہت بہسہ کہ ہہمیشہ شہرانی بی! (ت- س/غریب).

۲۴) باسی پیسکہیی و بہدخوویی : (ومنه البخل وسوء الخلق)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقُ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ -
سورة المنافقون - ۶۳ / ۱۰.

• (ب- ۲۲- ز- ۲۳- ل- ۵۸)

۴۸۱۴- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ حَبٌّ وَلَا مَنَّا وَلَا بَخِيلٌ^(۱):

تہبو بہکر (خودای ن رازی بین) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین)
دہفہرموی: نہرمہ ہرو منہتکہرو پیسکہ ناچنہ بہہشت! (ت- س/ح).

۴۸۱۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَصَلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ الْبَخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ. رواهما الترمذي^(۲):

تہبو سہعید (خودای ن رازی بین) دہفہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین)
دہفہرموی: تہم دوو رہوشتہ بہدہ لہ دلی موسولمانا کونابنہوہ: چرووکی و
بہدخوویی! (ت- س/غریب).

۴۸۱۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيمٌ وَالْفَاجِرُ حَبٌّ لَيْيْمٌ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئازادی بێ) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ده‌فهرمووی: موسولمان دال ساف و نازدارو به قەدر و به‌ریزه، فاجرو به‌دکاریش نهرمه بپرو نامەرد و فریوبازە! (ت-س/ح-د).

٤٨١٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَتَقَارَبُ الزَّمَانُ، وَيَنْقُصُ الْعَمَلُ، وَيُلْقَى الشَّحُّ، وَتُظْهَرُ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّهُمُ هُوَ؟ قَالَ: الْقَتْلُ الْقَتْلُ^(٤).

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ده‌فهرمووی: کات و زەمان تەنگ دەبێ (واته: پیت و به‌ره‌که‌ت نامینێ، خراپه پهره ده‌ستینێ، تهمەن کورت دەبێ) وه کرده‌وی چاکه کهم دەبێ و، رزدی و چرووکی ره‌گ داده‌کوێ و فهرته‌نه‌ گه‌لێ به‌ریا دەبن و بگه‌رو به‌رده‌ زۆر دەبێ!

یاران فهرموویان: مه‌به‌ست له‌م بگه‌رو به‌رده‌یه چیه؟ فهرمووی: مه‌به‌ست بکوژ و بپرو کوشت و بپینه! (ش/د/ت).

٢٥) تهنیا له‌ سێ شتدا درۆ دروسته: (يَحْرُمُ الْكُذْبُ إِلَّا فِي ثَلَاثَ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكُذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة النحل - ١٠٥/١٦}.

واته: درۆ هه‌لبه‌ستن و بوختان کردن تهنیا کار و پیشه‌ی ئەو که‌سانه‌یه که باوهر به‌ قورئان و نایه‌ته‌کانی خودا ناکه‌ن، به‌پراستی ئەوانه‌ درۆزنی‌ته‌واون!

٤٨١٨- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عِنْدَ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ. رواه أصحاب السنن^(١).

(٢) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(٤) بخاري. ادب: ٦٠٣٧، ٧٠٦١ تعليقا. ابو داود. فتن: ٤٢٥٥ تحفة الأشراف: ١٢٢٨٢.

به‌هزی کوپی حه‌کیم له باوکیه‌وه له باپیری‌وه (رمزای خودایان لَ بِن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای لسه‌ر بِن) ده‌فهرموئی: به‌د به‌خت ئه‌و که‌سه‌ی که به قسه‌ی درو خه‌لک دینیتته پیکه‌نین، به‌د به‌خت خوئی، دیسان به‌د به‌خت خوئی! (د/ت/ن - س/ص).

۴۸۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ: كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ. رواه ابو داود مسلم^(۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای لَ رازی بِن) فهرموئی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بِن) ده‌فهرموئی: به‌سه بو گونا‌هباری پیاو که هرچی بیسیست گشتی به‌بِن پا‌کو پیسکردن بگی‌ریتته‌وه (د/م).

۴۸۲۰- عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أُسَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَبُرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ بِهِ كَاذِبٌ. رواه ابو داود والإمام أحمد^(۳):

سوفیانی کوپی ئوسه‌ید (خودای لَ رازی بِن) فهرموئی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بِن) فهرموئی: ناپاکی و به‌د نمه‌کییه‌کی زور گه‌وره‌یه که تو قسه‌یی بکه‌ی بو برای خوت که ئه‌و به‌راستی بزانی وه تو به‌د درو بوئی بکه‌ی! (د-س/ضعیف - نه‌حمه‌د).

۴۸۲۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: مَا كَانَ خُلُقُ أَبْنَعَصَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ الْكَذِبِ وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُحَدِّثُ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْكَذِبَةِ فَمَا يَزَالُ فِي نَفْسِهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّهُ قَدْ أَخَذَتْ مِنْهَا ثَوْبَةٌ^(۴):

عائیشه (خودای لَ رازی بِن) فهرموئی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بِن) رقی گه‌وره‌ی له سویندی درو بوو، جاری و ده‌بوو کابراییی درو‌یه‌کی له خره‌تی حه‌زه‌تدا

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) مسلم. مقدمة: ۷.

(۳) رواه أبوداود بسند ضعيف.

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده‌کرد، ئیت‌ر هه‌زرت (سرودی خودای لاسر بئ) دلی لیی پاک نه‌ده‌بووه تا بوی روون ده‌بووه که ته‌وبه‌ی کردووو له‌و دروویه په‌شیمان بوته‌وه! (ت-س/ح).

۴۸۲۲- عَنْ ابْنِ عَمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلِكُ مِيلًا مِنْ ثَنِي مَا جَاءَ بِهِ. رواهما الترمذي^(۵):

ئیب‌نو عومەر (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبەر (سرودی خودای لاسر بئ) ده‌فه‌رمووی: کاتی که به‌نده‌یی دروویی ده‌کا فریشته میلی لیی دور ده‌که‌وێته‌وه، له‌تاو بوگه‌نی دروکه‌ی! (ت-س/ح).

۴۸۲۳- → (ب- ۳ ز- ۱۲۲ ل- ۳۲۱ ف- ۳)^(۶).

له‌گیرانه‌وه‌ی ئیره‌دا ده‌فه‌رمووی: ئوممو کولثوومی کچی عوقبه (خودای ئی رازی بئ) که یه‌کی بوو له‌ ژنه‌ کوچکاره‌ پێشنه‌کان، له‌وانه‌یان که به‌یعه‌ت و په‌یمان‌یان له‌گه‌ل پیغه‌مبهردا (سرودی خودای لاسر بئ) به‌ستبوو فه‌رمووی: به‌ گوئی خۆم گویم لیبوو پیغه‌مبەر (سرودی خودای لاسر بئ) ده‌یفه‌رموو: به‌و که‌سه‌ ناگوتری دروژن که میانه‌ی خه‌لک رێک ده‌خاو قسه‌ی باش له‌ نیوانیاندا دینی و ده‌با، با ئه‌و قسه‌یه‌ش که ده‌یکا له‌و به‌ینه‌دا خۆی دروستی بکا! ئوممو کولثووم فه‌رمووی: گویم له‌ پیغه‌مبەر (سرودی خودای لاسر بئ) نه‌بووه که رێگه‌ی ده‌مه‌ ته‌قی و قسه‌ و باسی ئه‌و خه‌لکه‌ بدا، له‌وه‌ی که بوونی درووی ئی بئ، مه‌گه‌ر بو یه‌کی له‌م سێ شته‌:

بو جه‌نگ و بو ناو‌بژی و ناشت کردنه‌وه‌ی مه‌ردوم له‌نا و خویانا، بو قسه‌ی خوشی ژن و می‌رد که بو رابواردن و ده‌مه‌ ته‌قی له‌نیوانی خویاندا ده‌یکه‌ن (ش/د/ت) گفت (له‌فظ)ی ئه‌بو داوود ئاوايه: نه‌یشم بیستوو له پیغه‌مبەر (سرودی خودای لاسر بئ) که رێگه‌ی هیچ دروویی بدا جگه له‌م سێ شته‌، هه‌میشه‌ ده‌یفه‌رموو: من ئه‌م سێ شته‌ به‌ درو دانانیم:

^(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۶) تقدم في مجلد ثالث تسلسل ۱۲۲ ل/ ۲۲۱ ط/ ۱/ رقم/ ۲۵۹۶.

یه‌که‌م: ئەو پیاوه‌ی ناو بژی مه‌ردوم بکا و قسه‌ی راست و درۆ بکا، به‌لام مه‌به‌ستی ریک خستن و ناشت کردنه‌وه بئ له‌و قسه‌یه.

دووه‌م: ئەو پیاوه‌یش که له جهنگ ده‌دوئ.

سییه‌م: ده‌مه ته‌قئ و گفتوگۆی نیوانی ژن و می‌رد که قسه‌ی خوش بۆ یه‌کتری ده‌که‌ن!

٢٦) باسی دوو روویی و ناپاکی : (ومنه النفاق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا - سورة النساء - ١٤٥/٤}.

بئ گومان مونا‌ف‌ق و ناپا‌که‌کان وان له‌بن بنی ئا‌گری دۆ‌زه‌خ‌دا و هان له قاتی هه‌ره خواره‌وه‌ی جه‌مه‌ننه‌م‌دا، وه‌ق‌ه‌ت نایینی که که‌سی ببی به کۆمه‌کیان و له‌و ئا‌گره‌ رزگاریان بکا.

٤٨٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ^(١):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئا‌زانی بئ) له چه‌ز‌ره‌ته‌وه ده‌قه‌رموئ (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): نیشانه‌ی ناپاک ئەم سئ ره‌وشتیه. له کاتی قسه‌ کردندا درۆ ده‌کا، له کاتی په‌یمان دانددا ده‌یش‌کینئ و نایاباته‌ سه‌ر، گزی و ده‌سپیس‌ی له ئەمانه‌ت و سپارده‌ ده‌کات (ش/د/ت).

٤٨٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا ، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ. رواهما الأربعة^(٢):

^(١) تجرید/ ١/ ل/ ٥٣ رقم/ ٣١ - ٣٢، ٢٦٨٢، ٢٧٤٩، ٦٠٩٥. مسلم. ایمان: ٢٠٨. ترمذی: ایمان: ٢٦٣١. نسائی. ایمان: ٥٠٣٦. تحفة: ١٤٣٤١.

^(٢) تجرید/ ١/ ل/ ٥٣ رقم/ ٣٢ - ٣٤، ٢٤٥٩، ٣١٧٨. مسلم. ایمان: ٢٠٧. أبوداود. السنة: ٤٦٨٨. ترمذی. ایمان: ٢٦٣٢. تحفة/ ٨٩٣١.

عەبدوللای کۆپی عەمر (خودایان ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) دە فەرموئ: هەر کەسێ خوو بگرئ بەم چوار شتەو ئەو منافق و ناپاکێ تەواوە، ئەوێ خوو بگرئ بە یەکن لەم چوارەو ئەو ره‌گیکی مونا فقی و ناپاکیی تیادایە تاوازی ئی دینئ:

یە کەم: کاتئ قسە دەکا درۆی ناپەوا بکا بە پیشە.

دووهم: کاتئ پەیمان دەدا بيشکینئ و نەیباتە سەر و هەموو دەم بئ پەیمان دەرچئ.

سێیەم: وەعدو بەلێن نەباتە سەر و بئ ویزدان و سەر چەوت بئ.

چوارەم: لە کاتئ ناکوکی و هاوداواویی دا ناهەقی بکا و بەهەق رازی نەبئ (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بئ).

٤٨٢٦ - (ب - ٧ز - ٤٦ل - ٢٠٢ف - ٥) (٣).

٤٨٢٧ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِنِّهَا تَخْلَفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ فَمَنْ جَاهَدَهُمْ يَبْدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ. رواهما مسلم (٤).

عەبدوللأ (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) فەرمووی: هەموو پیغەمبەرێ کە خودا لە پیش مندا ناردوویەتی بۆ ناو میللەتئ، ئەو پیغەمبەرە لە نەتەوێ کە هێ خوێ چەن دەستە براهەکی بوو، کە هاوڕێی گیانی بە گیانیی بوون و ئەو پیغەمبەرەیان کردووە بە سەر مەشقی خوێیان و ره‌وشتە جوانەکانی ئەویان گرتوو و ره‌فتاریان بە ره‌فتاری ئەو کردووە، جا بەرە بەرە لە پاش ئەوان لە نەو و وەچە هێ چەرخیەکانی دوا ئەوان

(٣) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/٤٦ ل/٢٠٢ ط/١ رقم/٤١٧٣.

(٤) مسلم. إيمان: ١٧٧.

چهن چینیکی پاشه به‌ره‌ی نابار په‌یدا ده‌بن و ده‌بن به جیگه داری شه‌وان و، حالیان وا ده‌بی که قسه و کاریان یه‌ک نابی و کردارو ره‌فتاریان ناشیرینه و قسه‌یان قوته! به‌بی فه‌رمانی خودا له خویانه‌وه شت داده‌تاشن و ده‌یکه‌ن، جا هر که‌سی به‌ده‌ست و به کرده‌وه بهر په‌رچیان بداته‌وه و بچی به گژیاندا شه‌وه موسولمانی چاکه، هر که‌سی به زمان له دژیان بی هه‌روه‌ها، ئاخ‌ر شت شه‌ویه که به‌دل هه‌زیان لی نه‌کا و له دله‌وه رقی لییان بی، ئیتر له‌مه به‌ترازی به‌قه‌ی ده‌نکه خه‌رت‌له‌یی ئیسلامه‌تی نامینی! (موسلیم. پرگوپی پیروزی له نووری خودا بی) له فه‌ره‌ه‌نگی هه‌نبانه بۆرینه‌دا ده‌لی: ده‌سته‌برا: دۆستی خوشه‌ویستی پیاو‌بو پیاو. (وه‌رگین)

۴۸۲۸- (ب- ۲ ز- ۱۴۷ ل- ۳۰۱ ف- ۵) + (ب- ۸ ز- ۵۵ ل- ۱۳۳ ف- ۳)^(۵).

۲۷) ره‌گه‌ز په‌رستی ره‌وشتیکی سه‌رده‌می نه‌زانیه

العصبية من وصف الجاهلية

۴۸۲۹- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ قَاتَلَ عَلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلَى عَصِيَّةٍ^(۱).

جوبه‌یری کوپی موطعیم (خودای لی رازی بی) له هه‌زه‌ته‌وه (دیودی خودای له‌سر بی) ده‌فه‌رموی: شه‌و که‌سه‌ی ره‌گه‌ز په‌ست بی له ئیمه‌ نییه، وه شه‌و که‌سه‌ی له پیناوی ره‌گه‌ز په‌رستیدا جه‌نگ بکا له ئیمه‌ نییه، وه شه‌و که‌سه‌ی له‌سه‌ر ره‌گه‌ز په‌رستی ده‌مری له ئیمه‌ نییه! (د- س/ صالح).

۴۸۳۰- عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْعَصِيَّةُ قَالَ: أَنْ تُعِينَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ^(۲).

^(۵) تقدم في المجلد الثاني تسلسل/ ۱۴۷ ل/ ۲۰۱ ط/ ۱ رقم/ ۱۷۷۲.

^(۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

وائیلهی کوپی نه‌سقه‌ع (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: گوتم: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ره‌گه‌ز په‌رستی کامه‌یه که شهرع نه‌ی ئی ده‌کا؟ فه‌رمووی: نه‌ویه که تو به‌ناپه‌وا یاریده‌ی خزم و هوژی خوٚت بده‌ی و کویرانه به‌ه‌ق و ناه‌ق له‌سه‌ریان بکه‌یته‌وه! (د- س/صالح).

۴۸۳۱- عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ الْمُدَلِجِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: خَيْرُكُمْ الْمُدَافِعُ عَنْ عَشِيرَتِهِ مَا لَمْ يَأْتُمْ^(۳):

سوراقه‌ی کوپی مالیکی جوعشوومی مودلیجی (خودای ئی رازی بئ) گوتی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) دوانیکی بۆماندا فه‌رمووی: چاکترینی ئیوه نه‌و که‌سه‌یه که خزم دۆست بئ و به‌ه‌ق له‌سه‌ر خزم و هوژی خوٚی بکاته‌وه، به‌مه‌رجئ خوٚی تووشی گونا‌ه نه‌کا و له‌سه‌ر کردنه‌وه‌که‌ی کویرانه نه‌بئ. (د- س/ضعیف).

۴۸۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ كَالْبَعِيرِ الَّذِي رُدِّيَ فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنْبِهِ. روى هذه الأربعة أبو داود. نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى. آمين^(۴):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رموئ: نه‌و که‌سه‌ی به‌ناپه‌وا یارمه‌تی خزم و که‌سوکارو هوژی خوٚی ده‌دا نه‌وه وه‌ک حوشت‌ری به‌ره‌وه‌بوو وایه، که که‌وتبیته‌ناو چالیکه‌وه و به‌ک‌ل‌ک هه‌لی بکی‌شنه‌وه! (د- س/صالح).

^(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۳) رواه أبو داود بسند ضعيف (شرحه).

^(۴) رواه أبو داود بسند ضعيف (شرحه).

(۲۸) باسی سییه‌م: باسی ره‌وشتی به‌رز

الباب الثالث: في مكارم الأخلاق

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ - سورة الحجرات}. (ب- ۵- ز- ۶۶- ل- ۲۳۵).

(۲۹) به‌رزترین ره‌وشتی به‌رز رقی خوارنده‌وه و تووره نه‌بوون و هه‌سه‌له‌یه

أَعْظَمُهَا كُظْمُ الْغَيْطِ وَعَدَمُ الْغَضَبِ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة آل عمران - ۱۳۴/۳}

واته: نیشانه‌ی ئه‌و خاوه‌ن ته‌قوایانه‌ی که ئه‌و به‌هه‌شته‌پان و به‌رینه‌یان بو ئاماده‌کراوه ئه‌م شتانه‌یه:

یه‌که‌م: له‌هه‌موو کاتی‌کا له‌کاتی خو‌شی و ناخو‌ش‌یدا، مالی خو‌یان له‌ ری‌گه‌ی خودادا به‌خت ده‌که‌ن.

دو‌وه‌م: به‌حیل‌م و هه‌سه‌له‌ن و رقی خو‌یان ده‌خونه‌وه.

سییه‌م: له‌ هه‌له‌ی خه‌لک ده‌بوورین، دیاره ئه‌م کارانه زۆرجوان و چاک‌ن و خودا ئه‌و که‌سانه‌ی خو‌ش ده‌وی که ئه‌م کاره باشانه ده‌که‌ن.

۴۸۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ ، إِمَّا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ . رواه الثلاثة^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئازانی بن) له‌ هه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سه‌ربن) ده‌فه‌رموی: ئه‌و که‌سه‌یه ئازا نییه که پال‌هوانی چاکه و که‌س له‌ زۆران‌بازیدا ده‌ره‌قه‌تی نایه‌ت، به‌لام ئازاو دلیر ئه‌و که‌سه‌یه که له‌کاتی تو‌په‌ییدا خو‌ی پی ده‌گیری و رقی خو‌ی ده‌خواته‌وه! (ش/د).

(۱) تجرید - مختصر صحيح البخاري ۵/ ل ۲۱۹ رقم/ ۱۹۴۸ = ۶۱۱۴. مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۸۶.

۴۸۳۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا تُعْدُونَ الرَّقُوبَ فِيكُمْ؟ قُلْنَا: الَّذِي لَا يُؤَلِّدُ لَهُ. قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ بِالرَّقُوبِ وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ يُقَدِّمْ مِنْ وَلَدِهِ شَيْئًا، قَالَ: فَمَا تُعْدُونَ الصَّرْعَةَ فِيكُمْ؟ قُلْنَا: الَّذِي لَا يَصْرَعُهُ الرَّجَالُ. قَالَ: لَيْسَ بِذَلِكَ وَلَكِنَّهُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ^(۲):

عبداللہ (خودای ن رازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن) فہرموی: ئیوہ لہناو خوئاندا کئی بہوہجاخ کویر دادہنئین؟ گوتمان: ئوہی منائی نابئ، فہرموی: ئوہ وہجاخ کویر نییہ، بہلام ئوہ پیاوہ وہجاخ کویرہ کہ کس لہ مندالہکانی لہپیش خویدا نامرن، فہرموشی: ئہی کئی بہ پالہوان وئازاو زورانبار دادہنئین؟ عہرزمان کرد: ئوہ کہسہی کہس نہیدا بہ زہویدا و دہرہقتی نہئی! فہرموی: ئہمیش ئوہ نییہ، بہلام پالہوان ئوہیہ کہ لہکاتی رق ہہستان و تووپہ بووندا خوئی پی پادہگیری و رقی خوئی دہخواتوہ (م/د).

۴۸۳۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمَّا صَوَّرَ اللَّهُ آدَمَ فِي الْجَنَّةِ تَرَكُهُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَتْرُكُهُ فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهِ يَنْظُرُ مَا هُوَ فَلَمَّا رَأَاهُ أَجُوفَ عَرَفَ أَنَّهُ خَلَقَ خَلْقًا لَا يَتِمَّالِكُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ^(۳):

ئہنہس (خودای ن رازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن) فہرموی: کاتی خودا لہ بہہشتا وینہی ئادہمی کیشتا، چہندہ خودا ئارہزووی ن بوو ئوہندہ ہیشتیہوہ، جا شہیتان دہستی کرد بہ چہرخہ کردن و گپرخواردن بہ دہوریدا و ہر سہرنجی دہدا تا تہماشای کرد کہ ہلوئہ و ناوسکی چوئہ، ئیتر زانی بوش و کلورہ و وا دروست کراوہ خوئی پی ناگیری! (م).

۴۸۳۶ - عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا - وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ - دَعَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ مَا شَاءَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۴):

(۲) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۸۴.

(۳) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۹۲.

سه‌هلی کوپی موعاز (رمزای خودایان فی بن) فه‌رمووی: چه‌زرت (درویدی خودای
ل‌س‌ر‌ب‌ن) فه‌رمووی: نه‌و که‌سه‌ی بتوانی رقی خوئی به‌یه‌کئی بریژی به‌لام
رقه‌که‌ی بخواته‌وه‌و پیئی نه‌ریژی، نه‌وه له‌روژی قیامه‌تدا خودا (له‌به‌ر چاوی
نه‌و هه‌موو عه‌شاماته) ده‌ستی ریژی فی ده‌نی و بانگی ده‌کا و ده‌یکا به‌سه‌ر
پشک که به‌ناره‌زووی خوئی له‌خوئی و پهریه چاو جوانه‌کانی به‌هه‌شت
هه‌ل‌ب‌ریژی بو خوئی! (د/ت - س/ح).

۴۸۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَقَالَ: عَلَّمَنِي شَيْئًا وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ لَعَلِّي أُعْجِبَ. قَالَ: لَا تَغْضَبْ. فَرَدَّدَ ذَلِكَ مِرَارًا كُلَّ
ذَلِكَ يَقُولُ: لَا تَغْضَبْ. رواه الترمذي والبخاري واحداً^(۵):

نه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پیاوی هاته خزمه‌تی چه‌زرت
(درویدی خودای ل‌س‌ر‌ب‌ن) عه‌ری کرد: شتیکی وام فی‌ریکه که تیئی بگه‌م به‌لام زورنا!
فه‌رمووی پیئی: توو‌په مه‌به، جا پیاوه‌که چه‌ند جارئ نه‌م قسه‌یه‌ی دووباره
کرده‌وه‌و پیئی ده‌گوت: شتیکم فی‌ریکه به‌لام زورنا با تیئی بگه‌م، پیغه‌مبه‌ریش
(درویدی خودای ل‌س‌ر‌ب‌ن) هه‌ر به‌مه وه‌لامی ده‌دایه‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: توو‌په مه‌به!
(ت/ب/نه‌حمه‌د).

۴۸۳۸- (ب - ۱ ز - ۱۰ ل - ۶۳ ف - ۵) + (ب - ۴ ز - ۹۰ ل
- ۲۷۶ ف - ۱۸)^(۶).

۴۸۳۹- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا بَلَغَهُ عَنِ الرَّجُلِ الشَّيْءُ
لَمْ يَقُلْ مَا بَالَ فَلَانَ يَقُولُ وَلَكِنْ يَقُولُ: مَا بَالَ أَقْوَامٍ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.
نَسَّالَ اللَّهُ الْحِلْمَ وَمَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ آمِينَ^(۷):

^(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۶) تجريد/مختصر صحيح البخاري/ ۵ ل/ ۲۲۰ رقم/ ۱۹۴۹ = ۶۱۱۶.

^(۷) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۱۰ ل/ ۶۳ رقم/ ۸۰.

^(۷) سكت عن درجته الشارح.

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بی) فەرمووی: دەستووری پیغه‌مبەر (درووی خودای لەسەر بی) وابوو کاتی شتیکی لەبارە‌ی پیاویکە‌وه پی بگە‌یشتایە‌تە‌وه نە‌یدە‌فە‌رموو بۆ ئە‌و پیا‌وه وا‌وا دە‌لی: بە‌لام دە‌یفە‌رموو: ئە‌وه بۆ‌چی هە‌ندی کە‌س وا‌وا دە‌لێن! (د- خودای ئی رازی بی).

٣٠) باسی صە‌بر و ئارام و لی‌بوردن و بە‌هە‌وسە‌له‌یی و نازار کێ‌شی

ومنها الصبر والعفو وتحمل الأذى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ} - سورة الشورى - ٤٢/٤٢.

بە‌راستی کە‌سی خا‌وه‌نی صە‌بر و ئارام بی و هە‌روه‌ها خا‌وه‌نی لی‌بوردن و چا‌و پۆ‌شی بی، دوو صی‌فه‌تی گە‌وره‌ی نایابی بۆ خۆ‌ی مسۆ‌گەر کردو‌وه، کە ئە‌و صی‌فه‌تانە‌و وی‌نە‌ی ئە‌و صی‌فه‌تانە‌و لە شە‌ریعە‌تا زۆ‌ر پە‌سە‌ند و گە‌ی نایابن.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ} - سورة الزمر - ١٠/٣٩.

واتە: ئە‌وانە‌ی بە‌ پش‌وون و صە‌بر و ئارام دە‌گرن لە‌سەر فە‌رمان‌بە‌ری خ‌ودا و لە ژێ‌ر باری خ‌ودادا، بە‌راستی پادا‌شتی بی شو‌مار کە لە کێ‌شانە‌و پی‌وانە‌ نە‌یه بۆ ئە‌وانە‌یه.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة السجدة - ٢٣/٣٢:

واتە: نە‌وه‌ی ئی‌سرائیل هە‌تا خا‌وه‌نی هە‌وسە‌له‌و صە‌بر بوون، چە‌ندین پی‌شە‌وا‌ی سەر‌مە‌شقی گە‌وره گە‌ورە‌مان لە‌نا‌ویانا هە‌خ‌ست، بە‌ فە‌رمانی خۆ‌مان رێ‌گە‌ی راستی دین و شە‌ریعە‌تیان بە‌و خە‌ڵکە‌ نیشان دە‌دا و رێ‌نموونی یان دە‌کردن، لە‌هە‌مان کاتدا با‌وه‌ری تە‌وا‌ویان بە‌ فە‌رمایشتی نامە‌کانی خ‌ودا هە‌بوو.

۴۸۴۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَدَى يَسْمَعُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَدْعُونَ لَهُ وَلَدًا وَيُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ. رواه الشيخان^(۱):

ئەبو موسسا (خودای لێ پازی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: کەس نەبێ کە ئاوا وەک خودای گەورە بە ئارام و بە هەوسەڵە بێ، لەسەر ئەو ئازارە ی کە بو خۆی دەیبیسێ ئەوە تانی بێتەرستەکان بپاری هاوتاو مندالی بو دڵدەن و دەلێن: خودا مندالی هەیه، خودا شەریک و هاوبەشی هەیه کەچی لە گەڵ ئەم ناماقوولییه‌دا خودا رزق و روزییان دەدا و ساغڵە میان دەکا! (ش).

۴۸۴۱- → (ب - ۸ - ز - ۶۵ - ل - ۱۵۶ - ف - ۳) (۲).

۴۸۴۲- → (ب - ۲ - ز - ۲۰ - ل - ۴۸ - ف - ۱) (۳).

۴۸۴۳- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ مُخَالَطًا النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى آذَانِهِمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُخَالَطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى آذَانِهِمْ. رواه الترمذي^(۴):

پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەر فەرمووی: ئەو موسوڵمانە ی تێکەڵی خەڵکی بکا و لە هەمان کاتدا چاو بقووچینێ ئە هەڵ و ئێش و ئازاریان و بە هەوسەڵە بێ ئە گەڵاندا گەڵی ئەو موسوڵمانە باشتەر کە تێکەڵیان ئەکا و چاوپۆشی ئە هەڵ و ئێش و ئازاریان ئەکا (ت - رمزی خودای ئێ بێ).

۴۸۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِغَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ. رواه مسلم والترمذي^(۵):

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۱۹ رقم/ ۱۹۴۷ - ۶۰۹۹، ۷۳۷۸. مسلم. صفات المنافقين: ۷۰۱۱. تحفة/ ۷۰۱۱.

(۲) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ۶۵ ل/ ۱۵۶ ط/ ۱.

(۳) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۸ ط/ ۱ رقم/ ۱۳۶۰.

(۴) سكت عن درجته الشارح.

ئەبو هورهیره (خودای ئی زانی بێ) له حەزەرتەوه (دروودی خودای لەسەر بێ) دەگێڕێتەوه: دەفەرموی: مāl به به‌خشین و خێرکردن کەم ناکا، بە‌نده‌یش (به چاو پۆشی و لی‌بووردن) خودا زیاتر پله‌و پایه‌ی به‌رزەوه ده‌کا، هەر که‌سی‌کیش ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا خاکی و بێ هه‌وا بێ و خۆی به‌که‌م بگه‌ڕێ مسوگه‌ر که خودا زیاتر پایه به‌رزی ده‌کا (م/ت).

٤٨٤٥ - وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَسْبُ أَبَا بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِحُضْرَةِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَصْحَابُهُ فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّانِيَةَ فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّالِثَةَ فَانْتَصَرَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَوْجَدْتَ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ: نَزَلَ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ يُكَذِّبُهُ بِمَا قَالَ لَكَ فَلَمَّا انْتَصَرْتَ وَقَعَ الشَّيْطَانُ فَلَمْ أَكُنْ لِأَجْلِسَ إِذْ وَقَعَ الشَّيْطَانُ. رواه أبو داود. والله أعلم^(١):

دیسان فەرمووی: له خزمەت پی‌غەمبەر و یارانیدا جارێ پیاوی جێیوی به ئەبو بە‌کر‌دا، ئەبو بە‌کر (خودای ئی زانی بێ) له جاری یه‌که‌م و دوو‌ه‌م‌دا قسه‌ی نه‌کرد، به‌لام له‌سه‌ری جاری سی‌یه‌م‌دا وه‌لام‌ی جێیوه‌که‌ی دایه‌وه، پی‌غەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) هه‌ستا که بره‌وات، ئەبو به‌کریش (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: ئە‌ی پی‌غەمبەری خودا! خو‌له‌وه له‌من دل‌گیر نه‌بووی که وه‌لام‌م دایه‌وه؟ فەرمووی: له ئاسمانه‌وه فریشته‌یێ هاته‌ خواره‌وه ئەو قسانه‌ی به‌درۆ ده‌خسته‌وه که ئەو به‌تۆی ده‌گوتن، به‌لام که‌تۆ وه‌لام‌ی جێیوه‌که‌یت دایه‌وه ئیتر فریشته‌که‌ فەری و شه‌یتان داباری، بۆ منیش ناشێ له جی‌گه‌یێ دانیشم که شه‌یتانی ئی بێ! (د- س/ص).

^(٥) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٣٥. تحفة الأشراف/١٤٠٠٣. رياض/٢. تسلسل/٦٠ رقم/٥٥٦/١٣

ل/١١٢.

^(١) رواه أبو داود بسند صحيح (شرحه).

۳۱) چارہی رق ھہلسان: (دواء الغضب)

۸۴۵م- عَنْ سَلِيمَانَ بْنِ صُرَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اسْتَبْتُ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلَ أَحَدُهُمَا تَحْمَرُّ عَيْنَاهُ وَتَنْتَفِخُ أَوْدَاجُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي لَا أَعْرِفُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا هَذَا لَذَهَبَ عَنْهُ الَّذِي يَجِدُ أَغْوُدَ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. فَقَالَ الرَّجُلُ هَلْ تَرَى بِي مِنْ جُنُونٍ. رواه الأربعة^(۱).

سولہ یمانی کوپی صورہد (خودای فی رازی بن) دہ فرموی: لہ خزمہ تی
 ھزرتدا (درویدی خودای لہ سر بن) بووین، دوو پیواو بوو بہ شہرہ جنیویان،
 یہ کیکیان چاوی سوور ھہ لگہ پراو پدگی لاملی ھہلسا، پیغہ مہر (درویدی خودای
 لہ سر بن) فرموی: من وشہین دہ زانم نہ گہر نہم کابرایہ بیلی رقہ کہی
 دہ نیشیتہ وہ، نہو فرمودہیہ نہ مہیہ: {أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ} پہنا
 دہ گرم بہ خودا لہ شہری شہیتانی دوور لہ پدحمہ تی خودا، کہچی کہ نہم
 فرمایشتہی ھزرتیان بہ کابرا گوت، کابرا گوتی: بو لہ تووایہ من شیت
 بووم (ش/د/ت).

۸۴۶م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَنَا: إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ. رواه أبو داود وأحمد^(۲).

نہ بو زہر (خودای فی رازی بن) فرموی: خوشہ ویست (درویدی خودای لہ سر بن)
 فرموی پیماں: نہ گہر کہ سیکتان رقی ھہلسا نہ گہر بہ پیوہ بوو با دانیشیت،
 جا نہ گہر رقہ کہی دامردہوہ باشہ دہنا باراکشی (د- رمای خودای فی بن).

۸۴۷م- عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ. رواه أبو داود وسال الله التوفيق^(۳).

^(۱) تجرید ۲ / ل ۴۵۲ رقم / ۱۳۲۵ = ۳۲۸۲، ۶۰۴۸، ۶۱۱۵، مسلم، بر وصلة / ۶۵۸۹، ابوداود، ادب: ۴۷۸۱.

تحفة / ۴۵۶۶.

^(۲) سکت عنه الشارح.

عه‌طییبه‌ی ئه‌ل - سه‌عدی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سرب بن) ده‌فه‌رمووی: توو‌په‌یی له‌ شه‌یتانه‌وه‌یه‌و، شه‌یتانی‌ش له‌ ئاگر دروست کراوه‌و، ئاگری‌ش به‌ئاو ده‌کوژیت‌ه‌وه‌، جا کاتی که‌سیکتان رقی مه‌ستا و توو‌په‌ بوو با ده‌ست نویژ بگری! (د - س/صالح).

۳۲) باسی یاریده‌دانی موسولمان و داپوشینی عه‌یبه‌و س‌ری و له‌سه‌ر کردنه‌وه‌ی به‌هه‌ق : (ومنها نصر المسلم وستره والذب عنه)

۴۸۴۸ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَلَيَنْصُرَ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، فَإِنْ كَانَ ظَالِمًا فَلْيَنْتَهَ فَإِنَّهُ لَهُ نُصْرَةٌ، وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَلْيَنْصُرْهُ. رواه الشيخان والترمذي^(۱).

جابیر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سرب بن) فه‌رمووی: ده‌شنی پیاو له‌ هه‌موو حالیکه‌ یاریده‌ی برای موسولمانی خو‌ی بدا، خوا زالم و سته‌مکار بن، خوا مه‌زلووم و سته‌مباربن! واته‌: ئه‌گه‌ر زالم و زۆرداریوو نه‌یه‌بلێ که‌ زۆرو سته‌مه‌که‌ بکا، به‌مه‌عنا یاریده‌ی ده‌دا، خو‌ ئه‌گه‌ر مه‌زلووم و زۆر لی‌کراویش بوو ئه‌وه‌ ده‌بنی یاریده‌ی بداو زالم و زۆره‌که‌ی له‌ کو‌ل بخا (ش/ت).

۴۸۴۹ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَأَى عَوْرَةً فَسَتَرَهَا كَانَ كَمَنْ أَحْيَا مَوْتُودَةً. رواه أبو داود والنسائي^(۲).

عوقبه‌ی کو‌ری عایر (خودای ئی رازی بن) له‌ پی‌غه‌مبه‌ره‌وه‌ (دروودی خودای له‌سرب بن) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ له‌شی رووتی بپوشی، یا شه‌رم و عه‌یب و س‌ری که‌سێ بپوشی به‌قه‌ی ئه‌و که‌سه‌ خیری ده‌گا که‌ کچیکێ زینده‌ به‌چال له‌ گو‌پ ده‌ربینی و له‌سه‌ر ئه‌و حاله‌ له‌ مردن رزگاری بکا (د/ن - رم‌ای خودایان ئی بن).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۱) تجرید ۲ ل/ ۱۵۴ رقم/ ۱۰۶۰ = ۲۴۴۴، ۲۴۴۳، ۶۹۵۲.

(۲) سکت عن درجته الشارح.

۴۸۵۰ - عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ حَمَى مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ «. أَرَاهُ قَالَ « بَعَثَ اللَّهُ مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَمَنْ رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ بِهِ حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهَا قَالَ^(۳)».

موعازی کوپی ئه‌نه‌سی جوهه‌نی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی موسولمانن له‌ زمانی به‌د گوین بپاریزی له‌ روژی قیامه‌تدا خودا فریشته‌یی ده‌نیی له‌شی له‌ ناگری دۆزه‌خ ده‌پاریزی. هه‌ر که‌سی دروویی هه‌له‌به‌ستی بۆ موسولمانن وه‌ مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ بی که‌ ئه‌و موسولمانه‌ی پی زه‌ده‌دارو شکست بکا، له‌ روژی قیامه‌تدا خودا له‌سه‌ر پرده‌که‌ی سه‌ر پشتی جه‌ه‌نه‌م رایده‌گری هه‌تا له‌ ئوبالی ئه‌و قسه‌یه‌ی ده‌رده‌چی! (د- س/صالح).

۴۸۵۱ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ أَمْرٍ يَخْذُلُ أَمْرًا مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ تُنْتَهَكُ فِيهِ حُرْمَتُهُ وَيُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عَرْضِهِ إِلَّا خَذَلَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ وَمَا مِنْ أَمْرٍ يَنْصُرُ مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ يُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عَرْضِهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ إِلَّا نُصِرَ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ نُصْرَتَهُ. رواهما أبو داود^(۴):

جایبر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رمووی: موسولمانن ئه‌گه‌ر دی و موسولمانن له‌سه‌ر شتی، که‌سی ده‌یه‌وی سووکی بکا و ئابرووی ببا ده‌بی له‌سه‌ری بکاته‌وه‌و پشتی بگری، ده‌نا خودایش له‌سه‌ر ئه‌و ناکاته‌وه‌و پشتی ناگری، به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌ ناسکانه‌دا که‌ پر به‌دل چه‌ز ده‌کا خودا یارمه‌تی بدا، به‌لام ئه‌گه‌ر له‌کاتی وادا له‌سه‌ری بکاته‌وه‌و پشتی بگری و نه‌هیلن نامووسی بچن ئه‌وا خودایش له‌کاتی ته‌نگانه‌دا، له‌هه‌ردوو جیهانه‌دا، فریای ئو ده‌که‌وی! (د- س/صالح).

^(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۴) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۴۸۵۲ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الترمذي واحداً^(۵):

ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەر بێ) دەفەرموئ: کەسی پاسی نامووسی برای ئایینی خوێ بکا و بەر پەرچی ئەوانە بداتەو کە لەپاش ملە بە خراپە پاسی دەکەن، لە روژی قیامەتدا خودا لە ناگری دۆزەخ تەواو دووری دەخاتەو (ت/ ئەحمەد).

۴۸۵۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ يَكْفُ عَلَيْهِ ضِعْفَتُهُ وَيَخْوَطُهُ مِنْ وَرَائِهِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: إِنْ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيهِ فَإِنْ رَأَى بِهِ أَدَى فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ^(۶):

ئەبو ھورەیرە لە ھەزرەتەو دەفەرموئ (درویدی خودای لەسەر بێ): موسولمان ئاویڤنە موسولمانەو، دەبێ ناویەناو پرسیاری ئی بکا، نەبادا ھەلەیهکی ھەبی و خوێ ھەستی پێ نەکا، ھەتا ئەو وەك ئاویڤنە ھەلەکەیی بو دەربخا، موسولمان برای موسولمانە، دەشێ پاسی سەر و مائی برای موسولمانی خوێ بکا و لەپوو و لەپاش ملەیش پشتی بگری و لەسەری بکاتەو (د-س/صالح-ت) گفەھی (ت): ھەموو یەکی لە ئیو ئاویڤنە برای موسولمانیەتی، جا ئەگەر چلکی، یا ئازاریکی پیو دی با لێی بکاتەو!

۳۳) گەورەیی تەکاکاری (شەفاعەت) : (ومنها الشفاعة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِّنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النساء - ۸۵/۴}.

(۵) سکت عنه الشارح.

(۶) رواه أبوداود بسند صالح.

واته: هه‌ر که‌سێ به‌پێی شه‌رع تکا له‌ که‌سێ بکا و کاریکی ره‌وای موسولمانیکی پی رایێ بکا، ئه‌وه‌ خودا پێی خوشه‌و له‌باتی ئه‌وه‌ تۆله‌ی چاکێ بۆ ده‌کاته‌وه‌، هه‌روه‌ها هه‌ر که‌سێ به‌ نا‌ره‌وا تکیایی له‌ که‌سێ بکا و نا‌هه‌قییه‌کی پێ بکا به‌هه‌ق ئه‌وه‌ ئه‌ویش هاوبه‌شه‌ له‌ تاوانی ئه‌و نا‌ره‌وا ییه‌دا، له‌ راستیدا خودای گه‌وره‌ ئاگای له‌هه‌موو شتێ هه‌یه‌و ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ریدا ده‌روا.

٤٨٥٤- حه‌دیثی (المؤمن للمؤمن كالبنيان) له‌ پێشه‌وه‌ رابوو‌رد له‌سه‌ر باسی (الرحمة واجبة لخلق الله) ^(١).

٤٨٥٥- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اشْفَعُوا تُؤَجَّرُوا فَإِنِّي لأُرِيدُ الْأَمْرَ فَأَوْخَرُهُ كَيْمَا تَشْفَعُوا فَتُؤَجَّرُوا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اشْفَعُوا تُؤَجَّرُوا. رواه أبو داود والنسائي ^(٢).

مو‌عاوییه (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمو‌ی: تکیای باش بۆ شایسته‌كان بکه‌ن، پاداشی باشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن، من به‌ش به‌حالی خۆم گه‌لێ جار واده‌بێ ده‌مه‌وێ کاری ئه‌نجام بده‌م، به‌لام هه‌ندی دواي ده‌خه‌م تاكوو ئیوه‌ بێن تكام له‌لا بکه‌ن له‌و باره‌یه‌وه‌، سا به‌شكوو پاداشی باشتان ده‌ست بکه‌وێ! چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌یفه‌رمو‌و: تکیای ره‌وا بکه‌ن پاداشی باشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن! (د/ن- ره‌زای خودایان ئی‌بێ).

٣٤) باسی راستگویی: (ومنها الصدق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ} - سورة التوبة - ١١٩/٩.

واته: ئه‌ی موسولمانینه‌! ترسی خوداتان هه‌بێ، ته‌قوای خودا بکه‌ن، خۆتان بپاریزن له‌بێ فه‌رمانی ئه‌و خودا مه‌زنه‌، وه‌ هه‌وو کاتی به‌ده‌م و به‌دل له‌گه‌ل پیاو راستاندا بێ.

^(١) تقدم في مجلد التاسع تسلسل ٩ رقم/٤٧٢٠.

^(٢) سكت عن درجته الشارح.

۴۸۵۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عَلَيْكُمْ بِالصَّدَقِ فَإِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصَّدُقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا. رواه الأربعة^(۱):

عبداللای کوپی مه‌سعوود (خودای فی رازی بن) فهرمووی: چه‌زهرت (دیودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: له راستی ره‌حمه‌ت ده‌باری، همه‌میشه راستی بکه‌ن به پیشه، چونکه راستی ئاده‌میزاد ده‌خاته سهر ریگه‌ی چاکه، کرده‌وی چاکه‌یش ئاده‌میزاد ده‌خاته سهر ریگه‌ی به‌ه‌شت! پی‌اوی وا هه‌یه‌ئه‌ونده راستگو‌یه و ئه‌ونده سو‌راخی راستی ده‌کا و ئه‌ونده عه‌ودالی راستییه هه‌تا له‌لای خودا به پی‌اوی راست و راستال له‌قه‌له‌م ده‌دری و له‌دیوانی خودا ناوی به راستگو و راستال ده‌نوسری، وه نه‌که‌ن درو‌بکه‌ن، چونکه درو پی‌اوی ده‌خاته سهر ریگه‌ی ئاگری دو‌زه‌خ، پی‌اوی وا هه‌یه‌ئه‌ونده زور درو ده‌کا و ئه‌ونده منه‌یی درو ده‌کا هه‌تا له‌لای خودا به درو‌زن ده‌نوسری. (ش/د/ت- رم‌زای خودایان فی بن).

۴۸۵۷- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْمَعَارِضِ لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ. رواه ابن عدي والبيهقي بسند حسن^(۲):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: مرو‌قه‌ ده‌توانی به پی‌چ و په‌نا به قسه‌ی به‌مه‌عنا خو‌ی له‌درو پی‌ه‌رینیته‌وه. (ئیبنو عه‌دی و به‌یه‌قی ئه‌م فهرمووده‌یه‌یان به‌رشته‌یه‌کی شیرین گیراوه‌ته‌وه).

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸ رقم/ ۱۹۴۶ = ۶۰۹۴. تحفة/ ۹۳۰۱. مسلم. بر وصلة/ ۶۵۸۰، ۶۵۸۱، ۶۵۸۲.

ابوداود. ادب: ۴۹۸۹. ترمذی. بروصلة: ۱۹۷۱.

(۲) بسند حسن.

واته: مروؤ ده‌توانی قسه‌یی بکا دوو واتا هه‌لبگرئ، یه‌کئ نزیک، یه‌کئ دوور، به‌دیمه‌ن مه‌به‌ستی نزیکه‌که‌یان بی، به‌لام شوینه‌ونی بکا و له‌دله‌وه مه‌به‌ستی دووره‌که‌یان بی. وه‌ک ئه‌وه تو‌به‌دیمه‌ن به‌م شیعرانه‌ی دواوه، دووعای شیرین بوون و به‌رزوه‌و بوون بو‌ئاغایی بکه‌ی که سته‌م گه‌ربئ، وه‌ئ له‌دله‌وه مه‌به‌ستت نزای شه‌پبی و له‌خودا داوا بکه‌ی که وه‌ک گولی به‌هار ته‌مه‌نی کورت بی و به‌مردنی خودا نه‌مرئ و به‌زوویی له‌سی‌داره‌ بدرئ و به‌پیی خوی بچیته‌ سهر داری قه‌ناره‌و مژده‌ی کوشتنی به‌هه‌موو لایه‌کا بلاو بییته‌وه. ده‌لئین: لیت للزه‌ور عمر النور: خوزگا گول به‌قه‌ده هه‌لئو ته‌مه‌نی دريژ ده‌بوو. وا مه‌شه‌وره که چه‌زه‌تی عیسا (درووی خودای له‌سربئ) و ئیمامی شافیعی (خودای ئا‌رازی بی) و گه‌لئ له‌زانا‌کان ئه‌م جو‌ره قسه‌ی دوو مه‌عنا داره‌یه‌یان به‌کار هی‌ناوه، جارئ چه‌ججاج به‌صه‌حابه‌یی ده‌لئ: رات چۆنه‌ ده‌رباره‌ی من؟ صه‌حابه‌که‌ پئی ده‌فه‌رموئ: أنت القاسط العادل! خه‌لکه‌که‌ گو‌تیان: وا په‌سنی جوانی کردی، گو‌تی: نه‌، مه‌به‌ستی له‌م قسه‌یه‌و له‌ وشه‌ی (القاسط) ئه‌وه نییه‌ که من عادل و به‌دادم وه‌ک ئیوه‌ تیئ ده‌گه‌ن، مه‌به‌ستی ئاماژه‌یه‌ بو مه‌عنا‌ی (القاسطون) له‌م ئایه‌ته‌دا که ده‌فه‌رموئ:

{وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا - سورة جین - ۱۵/۸۲}.

واته: کو‌مه‌له‌ی له‌ری‌که‌ ده‌رچوو‌ه‌کان ده‌بن به‌گه‌زه‌داری سووته‌مه‌نی نیو دۆزه‌خ. ئه‌مه‌یش شیعه‌ره‌کانه‌ که به‌دیمه‌ن په‌سنی صه‌دامه‌و له‌دله‌وه نزای شه‌ره‌ لی‌ی:

ناغا! خوا بتکا به‌گولی به‌هار

به‌زوویی بییه‌ سه‌روه‌ری سه‌ردار ⊗

⊗ درسته‌ گول به‌گول بنووسرئ، ئه‌ویش جو‌ریکی تره‌. (ومرگپ)

ناوو شوهرتت برّوا شاره و شار

دوووبس له مردن، نه‌بی دهرده دار[⊕]

(وهرگنې) - ۱۹۹۱/۱۰/۱

۳۵) سوعبه‌ت دروسته : (يجوز المزاج)

۴۸۵۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اأَحْمِلْنِي. فَقَالَ إِنَّا حَامِلُوكَ عَلَى وَلَدٍ نَاقَةٍ. قَالَ: وَمَا أَصْنَعُ بِوَلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهَلْ تِلْدُ الْإِبِلَ إِلَّا التُّوقُ^(۱):

ئهنه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوئ هاته لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربن) گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ولا‌خیکی سواریم بده‌ری که پیم له زه‌وی بپری، فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ربن): به‌چکه وشتریکت دده‌می بۆ خۆت سواری به! کابرا گوتی: جاجی له به‌چکه خوشتر بکه‌م! له‌کوئ به‌چکه‌ی خوشتر به‌که‌لکی سواری دئ! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربن) فهرمووی: بۆچی هه‌موو خوشتری له بنه‌ره‌تدا به‌چکه‌ی خوشتر نییه! ئه‌ی به‌چکه‌ی چیه! (د/ت - س/ص).

⊕ سوېحانه‌للا، له‌به‌ره‌که‌تی ئهم تاجه‌ پیرۆزه، ئهم دووعایه له‌سه‌دام گیرابوو، وه‌له‌شیعرمه‌کانا چۆن گوتراوه، ئاوا به‌چاوی خۆمان دیمان.. (به‌ته‌مه‌ن کورتی، به‌پیی خۆی براه به‌رداری فه‌ناره‌و ملی کرا به‌په‌تی سی‌دارمه‌وه، مژده‌ی له‌سی‌دارمه‌دانئ به‌هه‌موولایه‌کا بلاو بۆوه). دووعا نه‌گه‌ر له‌کاتو شوینی خۆیدا بکری رمت بوونه‌وه‌ی نییه‌ وه‌هر له‌م شوینه‌ پیرۆزه‌دا ئهم نزایه‌ش ده‌که‌م، به‌نومیدی گیرابوونی: (خوايه! نه‌و ماره‌ سرانه‌ی که‌نیستا له‌به‌غداو له‌که‌رکوک، چاو‌پیی نه‌وه‌ن که‌س‌پیی له‌شیان دمرچئ و په‌لاماری ئهم کورده که‌س‌سه‌ بی که‌سه‌بدن و وه‌ک کوئه‌و ميباب پیوه‌ی بدن، خودایه! هه‌تا دی باشترو زیاتر س‌پیان بکه‌ی، جاری تر کورد نه‌خه‌پته‌وه‌ ژیر چه‌پۆله‌ی نه‌و ماره‌ س‌پانه‌). نامین. وهرگنې - ۲۰۰۸/۸/۱۲

(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۴۸۵۹- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ. رواهما أبو داود والترمذي^(۲):

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسر بن) دہیفہرموو پیم: ئہی خاوه‌نی دوو گوی! (د/ت- س/ص).

۴۸۶۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْخُلُ عَلَيْنَا وَلِي أَخٍ صَغِيرٍ يُكْنَى أَبَا عُمَيْرٍ وَكَانَ لَهُ نَعْرٌ يَلْعَبُ بِهِ فَمَاتَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَأَاهُ حَزِينًا فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ. قَالُوا: مَاتَ نَعْرُهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ التَّغْيِيرُ. رواه الأربعة^(۳):

دیسان ئہنہس (خودای ئا رازی بن) فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسر بن) خوی لہ ئیمہ جیا نہدہ کردوہ، تہ‌واو تیکہ لاوی دہکر دین، ئہوہندہ بی دہمارو بن فیزو دہعیہ بوو گالتہو سوعبہ تی لہگہ لمان دہکرد، تہنانہت برایہ کی بچکولہم ہہبوو، کہ ناوی ئہبو عومہیر بوو، پییان دہگوت باوکی عومہیر، کیشکہ یہ کی ہہبوو گہمہی پیی دہکرد، روژی کیشکہ کہ مرد، حہزرت (درویدی خودای لہسر بن) ہات بو مالمان، تہماشای کرد ئہبو عومہیر خہ مبارہ، فہرمووی: ئہوہ چیبہ تی؟ عہرزیان کرد: مہلیچکہ کہی مردوہ! فہرمووی: ئہی باوکی عومہیر! مہلیچکہ کہت چی بہسہر ہات! (ش/د/ت).

۴۸۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا. قَالَ: إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا. رواه الترمذي^(۴):

ئہبو ہورہیرہ (خودای ئا رازی بن) فہرمووی: گوتیان ئہی پیغہ مہر ی خودا! جاروبار تو گالتہو سوعبہ تمان لہگہ ل دہکہی. فہرمووی: ئہمہ راستہ، بہلام من لہہموو حالیکا ئہوہی راست و دروست نہ بن بہدہما نایی (ت- س/ص).

^(۲) بسند صحیح (شرحہ).

^(۳) تجرید ۵/ ل ۲۲۱/ رقم ۱۹۵۲ = ۶۱۲۹، ۶۲۰۲. مسلم. آداب: ۵۵۸۷. ابوداود. ادب. ۴۹۶۴. ترمذی.

ادب: ۲۸۳۱. تحفة الأشراف: ۵۱۴.

^(۴) بسند صحیح (شرحہ).

۳۶) باسی په‌یمان به‌جی هیتان : (ومنها الوفاء بالوعد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا - سورة مريم - ۵۴/۱۹}.

واته: وه باسو یادی ئیساعیلی کوپی ئیبراهیم له قورئاندا بکه، هه‌تا موسولمانان ره‌فتاره جوانه‌کانی بکه‌ن به‌سه‌ر مه‌شق، به‌راستی پیاویکی خاوه‌ن په‌یمان و په‌یمان راست و وه‌عه‌ده به‌جی هاوه‌ر بوو، هه‌روه‌ها فروستاده‌ی خودا بوو، وه‌خاوه‌نی پایه‌ی پیغه‌مبه‌ری بوو.

۴۸۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْحَمْسَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَايَعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْعٍ قَبْلَ أَنْ يُبَيِّتَ لَهُ بَقِيَّةُ فَوْعَدْتُهُ أَنْ آتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ فَتَسَيِّتُ ثُمَّ ذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلَاثٍ فَحِجْتُ فَإِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ فَقَالَ: يَا فَتَى لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ أَنَا هَذَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَنْتَظِرُكَ. رواه أبو داود^(۱):

عه‌بدوللای کوپی ئه‌بولحه‌مساء (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌پیش شه‌وه‌دا که پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌ر بئ) بکری به‌ پیغه‌مبه‌ر شتییکم لیی کری، هه‌ندی له به‌هاکه‌ی مابوو له‌سه‌رم، به‌لینم دایه که بوی ببه‌م بۆ ئه‌و شوینه‌ی، به‌لام له‌یادم چوو، له‌پاش سئ شه‌و بیرم که‌وته‌وه، که چووم چه‌زهرت (درووی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌وی بوو، فه‌رمووی: ئه‌ی کوپی لاو! به‌راستی تووشی سه‌خله‌تی و زه‌حه‌مه‌تت کردم، ئه‌مه سئ شه‌وه من لی‌ره چاوه‌پروانت ده‌که‌م. (د- س/صالح).

۴۸۶۳- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ - وَمِنْ نَيْتِهِ أَنْ يَفِي لَهُ - فَلَمْ يَفِ وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

زه‌یدی کوپی ئه‌رقه‌م (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر پیاوی به‌لینیکی دا به‌ براده‌ریکی خوی و له‌ ده‌وه

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

نیازی و ابو که به جینی بیننی به لām له کاتی خویا له بهر به هانه یه کی ره وای بوی جی به جی نه کرا نه وه گوناھی ناگا! (د/ت - س/صالح).

۳۷) باسی نه رم و نیانی و هیتمنی و شینه یی : (ومنه الرفق والتانی)

۴۸۶۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا عَائِشَةُ: إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْغَنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ. رواه الأربعة^(۱):

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (درویدی خودای له سهر بن) فهرمووی: نهی عائیشه! خودا بۆ خوی نه رم و نیانه و له هه موو شتی کا نه رم و نیانی پی خۆشه نه و پاداش و خه لات و به خششه ی خودا دهیدا به بهنده ی خوی له پاداشی نه رم و نیانی دا له سهر هیچی تر پاداشی وا باشی ناداتی، نه له پاداشی توند و تیژیدا و نه له پاداشی هیچی تردا! (ش/د/ت).

۴۸۶۵ - وَعَنْهَا سُلْتُ عَنِ الْبَدَاةِ فَقَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَبْدُو إِلَى هَذِهِ التَّلَاعِ، وَإِنَّهُ أَرَادَ الْبَدَاةَ مَرَّةً فَأَرْسَلَ إِلَيَّ نَاقَةً مُحَرَّمَةً مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ فَقَالَ لِي: يَا عَائِشَةُ ارْقُبِي فَإِنَّ الرَّفْقَ لَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا زَانَهُ وَلَا نُزْعَ مِنْ شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا شَانَهُ. رواه أبو داود ومسلم^(۲):

له بابته چوون بۆ سهیران و ده‌رچوون بۆ ههوار له دهشت و ده‌ر، پرسیار کرا له عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاران پیغه مبهه (درویدی خودای له سهر بن) بۆ سهیران و ههوار هه‌لدان جاروبار ده‌رویشته سهر نه‌م سه‌رچاوه به‌رزانه. جارئ ویستی بجئ بۆ سهیران و شتریکی تو‌پری نه‌گیراوی بۆ من نارد، له و شتری زه‌کات، پیی فهرمووم: نهی عائیشه! به نه‌رمی بجوولێره‌وه

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۱۱/ رقم/ ۱۹۳۲ = ۶۰۳۴ + رقم/ ۱۳۰۵ = ۲۹۲۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

مسلم. سلام: ۵۶۲۱.

(۲) ریاض الصالحین/ ۲/ تسلسل/ ۷۴/ رقم/ ۶۳۵/۴. مسلم. بر وصلة: ۶۵۴۵.

له‌گه‌لیا، چونکه نه‌رمی له‌هر شتی‌کا هه‌بی جوانی ده‌کا، وه نه‌رمی له‌هر شتی‌کا نه‌بی ناشیری‌نی ده‌کا (د/م).

٤٨٦٦- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَنْ حُرِمَ حَظُّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ حُرِمَ حَظُّهُ مِنَ الْخَيْرِ. رواه الترمذي وأبو داود ومسلم^(٣):

ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی به‌شه نه‌رم و نیانیی خویی پی درابی ئه‌وه به‌شه خیری خویی ده‌سگیر بووه، وه هه‌ر که‌سی له به‌شه نه‌رم و نیانیی خوی بی به‌ش بووی ئه‌وه له به‌شه خیری خوی بی به‌شبووه! (ت/د/م).

٤٨٦٧- عَنْ مُصَنَّبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: التَّوَدُّةُ فِي كُلِّ شَيْءٍ خَيْرٌ إِلَّا فِي عَمَلِ الْآخِرَةِ. رواه أبو داود والحاكم^(٤):

له موصعه‌بی کو‌ری سه‌عه‌وه (خودایان ئی رازی بن) له باوکیه‌وه، له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بن): شینیه‌یی و له‌سهر خویی له‌هه‌موو شتی‌کا باشه، مه‌گه‌ر له ئیش و کاری قیامه‌تدا له‌ودا ده‌ست و برد باشه. (د/حاکم)-(خودایان ئی رازی بن- س/ص).

٤٨٦٨- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْأَكَاةُ مِنَ اللَّهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ. رواه الترمذي والبيهقي. نَسَأَلُ اللَّهَ اللَّطْفَ وَالرَّحْمَةَ آمِينَ^(٥):

سه‌هلی کو‌ری سه‌عه‌د (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: شینیه‌یی و هیواشی له خوداوه‌یه، وه په‌له په‌ل هه‌له‌شه‌یی له شه‌یتانه‌وه‌یه (ت- سند غریب- به‌یه‌قی).

(٣) مسلم. بر وصلة: ٦٥٤٢.

(٤) بسند صحيح (شرحه).

(٥) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۳۸) باسی شهرم و شکو: (ومنها الحیاء)

۴۸۶۹- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ. فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ: مَكْتُوبٌ فِي الْحِكْمَةِ إِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ وَقَارًا ، وَإِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ سَكِينَةً . فَقَالَ لَهُ عِمْرَانُ أَحَدُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَتَحَدَّثَنِي عَنْ صَحِيفَتِكَ. رواه الثلاثة^(۱):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودای لی رازی بن) فهرموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) ده‌فه‌رموی: شهرم و حه‌یا ه‌ر خیر دینئ! بوشه‌یری کوپی که‌عبیش گوتی: له‌ کتیبه‌کانی حیکمه‌تیشدا نووسراوه: حه‌یا و شهرم سه‌رچاوه‌ی سه‌لاری و مایه‌ی ئارامیه‌! عیمرانیش پیی گوت: من پیئت ده‌لیم که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) و ده‌فه‌رموی، که‌چی تو قسه‌ی ده‌فته‌ره‌ شه‌رکه‌ی خوتم بو ده‌که‌ی! (ش/د).

۴۸۷۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) مَرَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى رَجُلٍ وَهُوَ يُعَابَبُ فِي الْحَيَاءِ يَقُولُ: إِنَّكَ لَتَسْتَخْبِي . حَتَّى كَأَنَّهُ يَقُولُ قَدْ أَضَرَّ بِكَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ. رواه الأربعة^(۲):

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان لی رازی بن) فهرموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) به‌لای پیاویکا ره‌ت بوو، براده‌ریکی له‌سه‌ر شه‌رم‌نی گله‌ییی لی ده‌کرد پیی ده‌گوت: تو زور شه‌رم ده‌که‌ی/ وه‌ک ئاوا‌ی پی بلی و ابوو: که‌ شه‌رم کردنی زور زیانی پی گه‌یاندووی! پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) فهرموی: وازی لی بیته‌ چونکه‌ شه‌رم و حه‌یا به‌شیکه‌ له‌ باوه‌رو ئیمان! (ش/د/ت).

۴۸۷۱- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِمَّا أَذْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ التُّبُّوةِ ، إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ. رواه البخاري وأبو داود وأحمد^(۳):

^(۱) تجرید/ ۵/ ل ۲۲۱/ رقم/ ۱۹۵۱ = ۶۱۱۷، ۵۷۶۶، فتح الباری. مسلم. ایمان. ۱۵۵. تحفة الأشراف: ۱۰۸۷۷.

^(۲) {ریاض/ ۲/ ل ۲۰۰/ رقم/ ۶۸۱/۱ - بوخاری/ ۲۴. مسلم/ ۳۶}. تجرید/ ۱/ رقم/ ۲۳ = ۲۲ فتح.

مسلم. ایمان. ۱۵۳.

^(۳) تجرید/ ۵/ ل ۲۲۰/ رقم/ ۱۹۵۰ = ۹۱۲۰ فتح.

ئه‌بو مه‌سعوود (خودای ئی رازی بئ) له‌ هه‌زهره‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): ئه‌و فه‌رمایشته‌ جوانه‌ی که ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر شه‌رم ناکه‌ی چی ده‌که‌ی بیکه‌، له‌ فه‌رمایشتی پی‌غه‌مبه‌ره‌ پیشینه‌کانه‌ که هه‌تا ئیستایش ماوه‌ و ده‌ماو ده‌م گه‌یشته‌ته‌وه‌ به‌م خه‌لکه‌! (ب/د/ئه‌حمه‌د).

٤٨٧٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اسْتَحْيُوا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَنَسْتَحْيِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ وَلَكِنَّ الْإِسْتِحْيَاءَ مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ أَنْ تَحْفَظَ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى وَتَحْفَظَ الْبَطْنَ وَمَا حَوَى وَتَذْكُرَ الْمَوْتَ وَالْبُلَى وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الدُّنْيَا فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَحْيَا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(٤):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: هه‌زهره‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستمان (دروود و سه‌لات و سه‌لامی خودای گه‌وره‌ی له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: شه‌رم و شکۆ له‌ خودا بکه‌ن، شه‌رم و شکۆی راست و دروست. ئی‌مه‌ش عه‌زیمان کرد: قوربان! سوپاس بۆ خودا له‌ سایه‌ی خوداوه‌ ئی‌مه‌ به‌ شه‌رمین و شه‌رم و شکۆ ده‌که‌ین. فه‌رمووی: شه‌رم ئه‌وه‌ نییه‌ که سه‌رک‌ز که‌یت و که‌م رووبیست و به‌س، وه‌ک ئی‌وه‌ تی‌ی ده‌گه‌ن، به‌لام شه‌رم کردنی به‌پراستی له‌ خودا ئه‌وه‌یه‌: که سه‌ر خۆی و ده‌زگا‌کانی، وه‌سک خۆی و ده‌زگا‌کانی له‌ حه‌رام بپاری‌زی، وه‌ هه‌میشه‌ مردن له‌به‌ر چاوت بئ و بی‌ری‌ئ‌ه‌و رۆژه‌ت بی که ده‌پ‌زی و ده‌بی به‌سوت‌وو! وه‌ ئه‌و که‌سه‌ی که رۆژی دوا‌یی مه‌به‌ست بئ ده‌ست به‌رداری خۆشی و راب‌واردنی دنیا ده‌بی و ده‌ربه‌ستی خۆش گوزه‌رانی نییه‌، ئی‌تر ئه‌و که‌سه‌ی که ئه‌مه‌ بکا ئه‌وجا شه‌رمی به‌پراستی له‌ خودای خۆی ده‌کا! (ت/ئه‌/حا‌کم). ئه‌و ده‌زگا‌یا‌نه‌ی که‌وان له‌نا و سه‌ردا ئه‌م چوار ئه‌ندامه‌ن: چاو و گو‌ی و لو‌وت و زمان. مه‌به‌ستیش له‌ پاراستنی ده‌زگا‌ی سک له‌ حه‌رام ئه‌وه‌یه‌ داو‌ین‌پاک بی و هه‌لا‌ل خۆ‌ربی و د‌ل‌پاک بی و د‌ل‌ پی‌س و بو‌غ‌زا‌وی نه‌بی. (وه‌رگ‌ی‌ر)

(٤) بسند صحیح (شرحه).

۴۸۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ^(۵):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فهرمووی: خاوه‌نی شهرم و شکو خاوه‌نی باوه‌رو ئیمانن، ئه‌هلی ئیمانیش ئه‌هلی به‌هه‌شتن، زمان پیسی و بن و یلیش نیشانه‌ی دل ره‌قی و که‌لله بو‌شییه، مرو‌قی دل ره‌ق و که‌لله بو‌شیش ده‌سته چیه‌ی دوزه‌خه! (ت-س/ص).

۴۸۷۴- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ وَالْعِي شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْبَدَأُ وَالْبَيَانُ شُعْبَتَانِ مِنَ التَّقَاتِ. رواهما الترمذي واله أعلم^(۶):

ئه‌بو ئومامه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فهرمووی: شهرم و بی ده‌موپلی دوو چلن له په‌لوپوی دره‌ختی ئیمان، ده‌مپیس و ده‌مه‌ری و زمان لووسیش دوو ته‌لن له لقوپوی دره‌ختی نیفاق و ناپاکی (ت-س/ح).

۳۹) باسی خو به‌که‌م کرتن (ته‌واضوع): (ومنها التواضع)

۴۸۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبْيَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخَّرَهَا بِالْأَبَاءِ الْمُؤْمِنِ تَقِيٍّ وَفَاجِرٍ شَقِيٍّ أَنْتُمْ بَنُو آدَمَ وَآدَمُ مِنْ ثَرَابٍ لَيْدَعَنْ رِجَالٍ فَخَرَهُمْ بِأَقْوَامٍ إِيْمَا هُمْ فَخَمَ مِنْ فَخَمٍ جَهَنَّمَ أَوْ لِيَكُونَنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْجِغَلَانِ الَّتِي تَذْفَعُ بِأَنْفِهَا الثَّنَّ. رواه أبو داود والترمذي:

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فهرمووی: خودا قه‌ده‌غه‌ی کردووه له ئیوه که وه‌ک سه‌رده‌می نه‌فامی و

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌زانی به ئی‌سک و پروسکی باوو باپیره‌وه بنازن و، خۆتانیان پی‌وه هه‌لکیشن و که‌شو فشیان پی‌وه بکه‌ن! له ئایینی ئیسلامی پی‌وژدا شتی وانییه، به‌لکوو هه‌موو ئاده‌میزادی خۆی له‌خۆیا یه‌کیکه له‌م دوو که‌سه یا موسولمانه‌و له خوداترسه، یا به‌دکاره‌و به‌د به‌خت و چاره ره‌شه! ئی‌وه له ره‌گه‌زه‌وه جیاییتان نییه چونکه هه‌مووتان نه‌وه‌ی ئاده‌من و ئاده‌میش له خۆله! جا ئه‌وانه‌ی که شانازی ده‌که‌ن به‌و هۆزه به‌دکارانه‌وه که بوون به‌خه‌لووزی دۆزه‌خ حال له‌م دوو خاله به‌ده‌ر نییه: یا ده‌بی واز له‌وه بێنن، یا ده‌بی ئه‌وه بزائن که به‌وه له‌لای خودا قورس و گران نابن، به‌لکوو به‌هۆی ئه‌وه‌وه له‌لای خودا بی فه‌رو سووکت‌ر ده‌بن له‌و قالدونچانه‌ی که به‌لووت پی‌سای‌ی خه‌ره‌ل ده‌ده‌ن و ده‌بی‌به‌ن بۆ خواردن! (د/ت - س/ص).

٤٨٧٦- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَبْغَى أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلَا يَفْخَرُ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ^(١).

عیاضی کوپی حیمار (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای لسه‌ربێ) ده‌فه‌رمووی: خودا وه‌حیی بۆ من کردووه: که تا ده‌توانن بێ هه‌واو بێ ده‌عیه‌ بن و خۆتان به‌که‌م بگرن به‌جۆریکی واکه‌س زۆرو سته‌م له‌که‌س نه‌کا و که‌س خۆی له‌که‌س به‌گه‌وره‌تر نه‌زانی و که‌س به‌سه‌ر که‌سا شانازی نه‌کا (د/م).

٤٨٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: هَلْكَ الْمُتَنَطِّعُونَ. قَالَهَا ثَلَاثًا. رواهما أبو داود ومسلم^(٢).

عه‌بدوللای کوپی ه‌سه‌عوود (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای لسه‌ربێ) سێ جار له‌سه‌ر یه‌ک. فه‌رمووی: ئه‌وانه‌ی شت زۆر قوول ده‌که‌نه‌وه سه‌ریان تیا ده‌چی! (د/م).

(١) {ریاض ٢/ ل ١٥٥ تسلسل ٧١. مسلم/ ٢٨٦٥}. مسلم. بر وصلة: ٦٥٣٥.

(٢) مسلم. علم: ٦٧٢٥. أبوداود. ستة: ٤٦٠٨. تحفة الأشراف: ٩٣١٧.

٤٠) ره‌وشی جوان ره‌وشه گه‌وره‌که‌ی خودا خو‌یه‌تی

حُسْنُ الْخُلُقِ خُلُقُ اللَّهِ الْأَعْظَمِ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَالِئِكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ - سورة القلم - ٤/٦٨}.

واته: ئه‌ی موچه‌مه‌دا! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری ره‌وشت جوان و خو‌شه‌ویست! به‌راستی تو له‌سه‌ر ره‌وشتیکی گه‌لی گه‌وره‌و مه‌زنیته.

وَقَالَ تَعَالَى: {خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ - سورة الأعراف - ٤/٦٨}.

واته: تو له‌سه‌ر یاسای ره‌سای خودا قه‌رار داوی خو‌ت بژی و چاوپو‌شی و سه‌رفی نه‌زه‌ر بکه به‌پیشه بو‌ خو‌ت و هه‌ر خزمه‌تی که ئاسانه‌و بو‌ ئه‌وان ده‌کری لییان وه‌ر بگه‌رو داوی شتی گران و باری ناباریان لی مه‌که‌و فه‌رمانیان پی بده به‌ هه‌موو شتیکی جوان و باش، وه‌ خو‌ت دوور بگه‌ره له‌ ئاده‌میزادی نه‌فامی بی ده‌ماخ.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ - سورة فصلت - ٣٤/٤١}.

واته: هه‌رگیز چاکه‌و خراپه نابن به‌یه‌ک، چاکه هه‌ر چاکه‌یه‌و خراپه هه‌ر خراپه‌یه‌، به‌کاری زور جوان و به‌ره‌وه‌شتی زور به‌رز شتی خراپ له‌ناودا مه‌هیلّه، ئه‌گه‌ر واتکرد ده‌بینی ناحه‌زو دوژمنت ده‌بن به‌خزمی نزیک و دو‌ستی گیانی به‌گیانیت، به‌لام ناگات به‌م پایه باشه مه‌گه‌ر ئه‌و که‌سانه‌ی که به‌حه‌وسه‌له‌و به‌سه‌برن، به‌راستی ئه‌و به‌خته‌وه‌رانه‌ی ده‌گه‌ن به‌م پایه پی‌روژه‌یه خودا پیداوای چاکن!

٤٨٧٨ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا شَيْءٌ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَيَسْبِغُ الْفَاحِشَ الْبَذِيءَ. رواه الترمذي وأبو داود^(١):

(١) بسند صحیح (شرحه).

ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لیسریین) ده‌فهرمووی: له رۆژی ژینه‌وه‌دا هیچ شتی وه‌ک په‌وشتی جوان قورس و گران نییه‌ له‌تای ته‌رازووی چاکه‌ی موسولماندا، به‌راستی خودا زۆر رقی له هه‌رزه‌گۆی زمانپیشه (ت/د-س/ص).

٤٨٧٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَذُرُّكَ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةً الصَّائِمِ الْقَائِمِ. رواه أبو داود والترمذي وابن حبان والحاكم^(٢):

عائیشه (خودای ئی رازی بێ) فهرمووی: له‌پیغه‌مبهرم بیست (دروودی خودای لیسریین) ده‌یفه‌رموو: (موسولمان به‌هۆی خووی جوانه‌وه ده‌توانی بگا به‌ پایه‌ی رۆژووه‌وان و شه‌وونویژکه‌س). (د/ت/ ئیبنو حه‌بیان/ حاکم - سه‌نه‌ده‌که‌یان سه‌حیحه).

٤٨٨٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ فَقَالَ: تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ. وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: الْفَمُ وَالْفَرْجُ^(٣):

ئەبوهورهیره (خودای ئی رازی بێ) فهرمووی: له‌پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیسریین) پرسیارکرا: زۆرتر چی ده‌بێ به‌هۆی چوونه‌ به‌هه‌شتی خه‌ک؟ فهرمووی: ته‌قواو له‌خودا ترسی و خووی جوان! وه‌ پرسیاریشی ئی کرا: ئەه‌ی زۆرتر چی ده‌بێ به‌هۆی چوونه‌ ناو دۆزه‌خی خه‌ک؟ فهرمووی: دهم دامه‌ن! (ت-س/ص).

٤٨٨١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَقِي اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتَّبِعَ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْنُحُهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ^(٤):

(٢) باسانید صحیحه (شرحه).

(٣) بسند صحیح (شرحه).

(٤) بسند صحیح (شرحه).

ئه‌بو زهر (رمزای خودای لیبی) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پیم: له‌هه‌موو شوینن و له‌سهر هه‌موو حالن ترسی خودات هه‌بی و بی فه‌رمانی مه‌که، بزائن که یاسایه‌کی خوداییه که کرده‌وی باش و کاری چاکه هه‌میشه کرده‌وی خراپ و تاوان لا ده‌بن، له‌گه‌ل هه‌موو که‌سیکا ره‌فتارو گوتارو کردارتان شیرین و جوان بی (ت-س/ص).

۴۸۸۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ أَبْصَرَ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشُّوكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِفْرَاغُكَ مِنْ ذُلِّكَ فِي ذُلِّ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۵):

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: روت خوش بی له‌گه‌ل برای موسولمانتا داده‌نری به‌خیری بوټ، فه‌رمانی بکه‌ی به‌چاکه‌یی، یا نه‌هی بکه‌ی له‌خراپه‌یی داده‌نری به‌خیری بوټ، شاره‌زایی پیاوی بکه‌ی که ریگه‌ی هه‌له‌کردبی داده‌نری به‌خیری بوټ، چاوساگی پیاویکی چاوکز بکه‌ی داده‌نری به‌خیری بوټ، به‌ردی، دپکی، ئیسقانی له‌ریگه‌ی دوور بخه‌یته‌وه داده‌نری به‌خیری بوټ، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر چوپری ئاو له‌سه‌تله‌که‌ی خوټ بکه‌یته‌سه‌تلی برابه‌کی موسولمانته‌وه داده‌نری به‌خیری بوټ! (ت-س/ح).

۴۸۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَّهِ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَيْرُكُمْ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا. رواه الترمذي ومسلم والبخاري ولفظه: ان من آخركم أحسنكم خلقاً^(۶).

(۵) بسند حسن (شرحه).

(۶) تجرید/ ۴ ل/ ۱۰۷ رقم/ ۱۴۲۲ = ۲۵۵۹، ۳۷۵۹، ۶۰۳۵، ۶۰۲۹. مسلم. فضائل: ۵۹۸۷. ترمذی: بر وصلة: ۱۹۷۵. تحفة: ۸۹۳۳.

لہ عہد ولڈای کوپی عہ مرہوہ (رہزای خودایان لیبنی) لہ پیغہ مبرہوہ (دیوودی خودای لہ سرین) دہ فرموئی: شازی ئیوہ ئوانہ تانن کہ رہفتاریان زور جوانہ! (ت/م/ب) گفت (لہ فظ) ی بوخاری ناوایہ: ئوانہ تان کہ رہفتاریان زور شیرینہ لہ باشرینہ کانی ئیوہن.

۴۸۸۴- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَإِنْ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِقٍ وَأَنْ تُفْرِغَ مِنْ ذَلِكِ فِي إِثَاءِ أَخِيكَ. رواه الأربعة^(۷):

لہ جابیرہوہ (خودای نازای بن) لہ پیغہ مبرہوہ دہ فرموئی (دیوودی خودای لہ سرین): ہہ موو چاکہ یں خیریکہ، ئوہی شہریعت پہ سہندی بکا بہ چاکہ دادہ نری، وک ئوہ کاتی دہ گہی بہ برای ئایینیت روت خوش بی لہ گہ لیا، یا وک ئوہ لہ سہ تلہ کہی خوت جامی ئاو بدہی بہ برادہ ریکت (ش/د/ت).

۴۸۸۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا حَلِيمَ إِلَّا ذُو عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيمَ إِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۸):

ئہو سہ عید لہ پیغہ مبرہوہ دہ فرموئی (دیوودی خودای لہ سرین): سہ لار تا نہ گلی نابی بہ سہ لار، دانایش کہ سیکہ کہ خاوہن بہ راورد بی (ت/ئہ/حاکم - اسانید صحیحہ).

۴۸۸۶- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ مِنْ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا وَإِنْ أُنْعَضَكُمْ إِلَيَّ وَأُبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَاوُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيِّهُونَ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا الثَّرَاوُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفَيِّهُونَ؟ قَالَ: الْمُتَكَبِّرُونَ. رواه الترمذي^(۹):

(۷) تجرید/ ۵/ ل ۲۰۹/ رقم/ ۱۹۲۱ = ۶۰۲۱ فتح. مسلم. زکاة. ۲۲۲۵. أبوداود. ادب: ۴۹۴۷. مسلم. بر وصلة: ۶۱۳۳.

(۸) بأسانید صحیحہ (شرحہ).

(۹) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

جایی (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌ربئ) ده‌فهرموئ: ئه‌و که‌سانه‌تان که‌ره‌وشتیان زۆر جوانه به‌شیکن له‌و که‌سانه‌تان که له‌ روژی قیامه‌تدا زۆر خوشه‌ویستن له‌لای من له‌م مه‌لبه‌ندانه‌دا: له‌ روژی چه‌شرو له‌کاتی کیشانی خێرو شه‌رو له‌سه‌ر چه‌وزی که‌وسه‌رو له‌ به‌هه‌شتدا زۆر نزیکن له‌ دیوانی منه‌وه‌! وه‌ سازنده‌و ده‌موه‌رو ده‌مه‌راش و قسه‌ زله‌کانیش هه‌ندیکن له‌و که‌سانه‌تان که له‌ روژی ژینه‌وه‌دا زۆر رقم لیانه‌و زۆرم ده‌دزین و زۆر دوورن له‌ دیوه‌خانی منه‌وه‌. عه‌رزیا نکرد: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! ده‌زانین که‌ سازنده‌ر ده‌مه‌وه‌رو ده‌مه‌راشه‌کان کین و مانایان چیه‌، به‌لام ئه‌ی مه‌به‌ست له‌ قسه‌زوله‌کان کیه‌؟ فهرمووی: مه‌به‌ست فیز زله‌کان (ت-س/ح).

۴۸۸۷- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا تُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا. فَقَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ. رواه الترمذي وأحمد وابن حبان^(۱۰):

عه‌لی (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌ربئ) فهرمووی: هه‌ندی کۆشکی وا له‌ناو به‌هه‌شتدا هه‌یه‌ ده‌ره‌وه‌ی له‌ناوه‌وه‌و ناوه‌وه‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ دیاره‌. عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هه‌لسا گوتی: ئه‌وه‌ هه‌ی کیه‌؟ ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! فهرمووی: هه‌ی ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ قسه‌ی خوش بئ و زبانی شیرین بئ و نانبده‌بئ و هه‌میشه‌ به‌روژ به‌روژوو بئ و به‌شه‌ویش ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا شه‌ونویژ بکا، له‌وکاته‌دا که‌ خه‌و خوش ده‌بئ و خه‌لکانی تر سه‌ری تی ده‌که‌ن و زووربه‌یان ده‌خه‌ون! (ت/ئه‌/ئیبینو چه‌بان - س/ص).

۴۸۸۸- عَنْ أُمِّ أَبَانَ بِنْتِ الْوَارِعِ بْنِ زَارِعٍ عَنْ جَدِّهَا زَارِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فُتِّقِلَ يَدُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):

(۱۰) بسند صحیح (شرحه).

اللَّهُ عَلَيْهِ رَسَلُمْ وَرَجَلَهُ وَانْتَظَرَ الْمُنْذِرُ الْأَشْحُ حَتَّى أَتَى عِيَّتَهُ فَلَيْسَ ثَوْبِيهِ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: إِنَّ فِيكَ خَلْتَيْنِ يُجِبُهُمَا اللَّهُ الْجِلْمُ وَالْأَنَاةُ. قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَتَخْلُقُ بِهِمَا أَمْ اللَّهُ جَبَلْنِي عَلَيْهِمَا قَالَ: بَلِ اللَّهُ جَبَلَكَ عَلَيْهِمَا. قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَلْنِي عَلَى خَلْتَيْنِ يُجِبُهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ. رواه أبو داود والترمذي (نص هذه الرواية جاءت في مبحث ومنها تقيل اليد والرجل، في كتاب الأدب ذكرناها هنا اختصاراً) (۱۱):

نوممو ئه‌بانى كچى وازيعى كوپرى زاريع (ره‌زای خودای لیبى) له زاريعى باپيره‌یه‌وه — كه خوى يه‌كيك بووه له وه‌فده‌كه‌ی هوژی عه‌بدولقه‌يس كه چوارده‌كه‌س بوون هاتبوون بو خزمه‌تى پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سربى) — زاريع فه‌رمووی: كاتى گه‌یشتینه مه‌دينه به‌ په‌له‌ په‌له له و لاخه‌كانمان دا به‌زین و چووين بو لای پیغه‌مبه‌رو په‌لامارى ده‌ست و پییمان داو ده‌ستمان كرد به‌ ماچكردنى ده‌ست و پای، وه‌لى مونزیری ئه‌شه‌جج هیچ خوى تيك نه‌داو به‌شینه‌ی چوو به‌لای بوخچه‌كه‌یه‌وه و جله‌كانى ده‌ره‌یئان و ده‌ستى جلى باشى له‌به‌ركرد، ئه‌وجا هات بو لای پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سربى) پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سربى) پیى فه‌رموو: په‌راستى دوو ره‌وشتى باش له‌تو‌دا هه‌ن خودا حه‌زبان لى ده‌كا، كه بریتین له‌ هیمنى و له‌سه‌ر خوى ئه‌ویش گوتى: ئه‌ی پیغه‌مبه‌رى خودا! من خوم خوم پیوه‌ گرتوون یاخود خودا كردن و خودا داونى پیم؟ فه‌رمووی: خه‌یر، به‌لكوو خودا كردن و خودا داونى پیئت. گوتى: سوپاس بو خودا كه دوو ره‌وشتى واى داومه‌تى كه خودا پیغه‌مبه‌رى خودا خوشیانیان ده‌وى (د/ت — س/ص).

٤٨٨٩- قال في الشرح: وقال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَادَ الْحَلِيمُ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا. رواه الخطيب (۱۲):

له شه‌رحه‌كه‌دا ده‌فه‌رمووی: خه‌تیب ده‌گپ‌ریتته‌وه: حه‌زه‌ت (درودى خودای له‌سربى) ده‌فه‌رمووی: پیاوی به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن چه‌پی له پیغه‌مبه‌ر كه‌متره.

(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۲) سكت عن درجته الشارح.

۴۸۹۰- وقال فيه أيضا: وقال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الحليم سيد في الدنيا وسيد في الآخرة. رواه الخطيب والله أعلم^(۱۳):

ديسان له شه‌رحه‌که‌دا (خودای ن رازی بن) ده‌فه‌رموی: خه‌تیب (خودای ن رازی بن) ده‌گی‌ریته‌وه: حه‌زه‌ت (درویدی خودای لسه‌ربن) ده‌فه‌رموی: حه‌لیم (واته: پی‌اوی به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن) له هه‌ردوو جیهاندا نا‌غاو گه‌وره پی‌اوه!

(۴۱) به‌شی له ره‌وشته جوانه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر

درویدی
خودای لسه‌ربن

بعض أخلاق النبي ﷺ

۴۸۹۱- سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَا كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ. رواه البخاري^(۱):

له عایشه (خودای ن رازی بن) پرسیارکرا: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربن) له ماله‌وه خه‌ریکی چی بوو؟ فه‌رموی: خه‌ریکی خزمه‌تی خیزانه‌که‌ی بوو (چیشتی ده‌کرد، گسکی ده‌دا، حوشتی ده‌دوشی، مه‌پوبزنی ده‌دوشی، ئالیکی ده‌دا به‌ ئازده‌ل، دروومانی ده‌کرد، پی‌لاوی ده‌دورییه‌وه!) کاتیکیش نویژ ده‌بوو ده‌چوو به‌لای نویژه‌وه. (ب).

۴۸۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا فَقُمْنَا حِينَ قَامَ فَنَظَرْنَا إِلَى أَعْرَابِيٍّ قَدْ أَذْرَكَهُ فَجَبَدُهُ بِرِدَائِهِ فَحَمَرَ رَقَبَتَهُ وَكَانَ رِذَاءً خَشِينًا، فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: الْأَعْرَابِيُّ أَحْمِلْ لِي عَلَى بَعِيرِي هَذَيْنِ فإِنَّكَ لَا تَحْمِلُ لِي مِنْ مَالِكَ وَلَا مِنْ مَالِ أَيْلِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا أَحْمِلُ لَكَ حَتَّى تُقِيدَنِي مِنْ جَبَدَتِكَ الَّتِي جَبَدْتَنِي، فَكُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ لَهُ الْأَعْرَابِيُّ وَاللَّهِ لَا أَقِيدُكَهَا. فَلَمَّا سَمِعْنَا قَوْلَ الْأَعْرَابِيِّ أَقْبَلْنَا إِلَيْهِ سِرَاعًا،

(۱۳) سكت عن درجته الشارح.

(۱) {رياض ۲/ ل ۱۵۶ تسلسل ۷۱/ رقم ۶۰۶/۵. بخاري ۶۷۶ - تجريد ۱/ ل ۳۷۱/ رقم ۳۸۱/}.

فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: عَزَمْتُ عَلَى مَنْ سَمِعَ كَلَامِي أَلَّا يَبْرَحَ مَكَانَهُ حَتَّى آذَنَ لَهُ، ثُمَّ دَعَا رَجُلًا فَقَالَ لَهُ: اخْمِلْ لَهُ عَلَى بَعِيرِي هَذَيْنِ عَلَى بَعِيرٍ شَعِيرًا وَعَلَى الْآخَرِ ثَمْرًا. ثُمَّ اَلْتَفَتَ إِلَيْنَا فَقَالَ: انْصَرِفُوا عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه أبو داود والشيخان نسأل الله مكارم الاخلاق. آمين^(۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: روژئی پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) قسه‌ی بۆ ده‌کردین له پاشا هه‌لسا که بره‌وا، ئیمه‌یش هه‌لساین که برۆین، ههر ئه‌وه‌نده‌مان زانی عاره‌بیکی ده‌شته‌کیی ئی تایین بوو، کردی به له‌شپۆشه‌که‌یداو یه‌خه‌ی توندگرت و جه‌پانیدی و رایکی‌شا بۆ خۆی! له‌شپۆشه‌که‌ ئه‌وه‌نده زبربوو لاملی پیغه‌مبهری سوورکرده‌وه، پیغه‌مبهر (دروودی خودای گه‌وره‌و پیروزی له‌سهرین) ئاووپی ئی دایه‌وه! کابرای تایه‌ن پیی گوت: ئه‌م دوو وشتره‌ی من ده‌بینی ده‌مه‌وی هه‌ردوگیانم بۆ باربکه‌ی له‌شمه‌ک، خۆ له‌مالی خۆت یا له‌مالی باوکت بۆم بارناکه‌ی! پیغه‌مبهریش (دروودی خودای له‌سهرین) سێ جار له‌سهر یه‌که فهرمووی: نه‌خه‌یر له‌مالی خۆم باریان ناکه‌م و داوای لی‌بوردن له‌خودا ده‌که‌م ئه‌گه‌ر ئه‌م کاره وانه‌بی. ئه‌وجا فهرمووی: باره‌کانت ناده‌می هه‌تا نه‌هیئێ که تو‌له‌ی ئه‌م کی‌ش کردنه‌ت ئی بستینم! کابراکه‌یش هه‌موو جارێ ده‌یگوت: به‌خودا نایه‌م که تو‌له‌ی ئه‌وه‌م ئی بکه‌یته‌وه، جا که ئه‌م مشتومره‌مان ژنه‌وت هه‌لمان کوتایه‌ سه‌رکابرا، پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: داوا له‌و که‌سانه ده‌که‌م که گو‌ییان له‌م قسه‌یه‌ی منه له‌ شوینی خۆیان نه‌بزوین تا خۆم پییان ده‌لیم. ئه‌وجا پی‌اوێکی بانگ کردو پیی فهرموو: هه‌ردوو وشتره‌که‌یی بۆ بارکه‌، حوشت‌ریکیانی له‌ جوو ئه‌و حوشت‌ره‌که‌ی تری له‌ خورما! ئینجا رووی کرده‌وه ئیمه‌و فهرمووی: برۆن به‌لای کاری خۆتانه‌وه به‌ته‌مای به‌ره‌که‌تی خودا (د/ش).

(۲) بخاری. فرض الخمس: ۳۱۴۹، ۵۸۰۹، ۶۰۸۸ = تجرید/ ۲ / ل/ ۲۹۸ رقم/ ۱۲۷۲ = ۳۱۴۹. مسلم. زکاة:

۲۴۲۶. ابن ماجه/ لباس: ۲۵۵۲. تحفة/ ۲۰۵.

۴۸۹۳- (ب/ ۴ ز/ ۹۰ ل/ ۲۶۷ ف/ ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ + ۱۱ + ۱۲ + ۱۳ + ۱۴ - ۱۵ + ۱۶ + ۱۷ + ۱۸)^(۳).

۴۲) باسی رینموونی باش : (ومنها الهدی الصالح)

۴۸۹۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْهَدْيَ الصَّالِحَ وَالسُّنْتَ الصَّالِحَ وَالْإِقْتِصَادَ جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: السُّنْتُ الْحَسَنُ وَالْثُّوْدَةُ وَالْإِقْتِصَادُ جُزْءٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ^(۱).

ئبنو عه‌بباس (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خودا (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رموویه‌تی: ری پی نیشان‌دانانی خه‌ک به‌جوانی و، شیوه‌و قه‌لافه‌تی ریکوپی‌ک و میانه‌ره‌وی (ئیقتیصاد) له‌کاردا به‌شیکن له‌بیست و پینج به‌ش له‌پیغه‌مبه‌رایه‌تی (د/ت/س/ح) گفته‌ی (ت) ئاوايه: ره‌زای سووک و شینه‌یی و له‌سه‌رخوویی و میانه‌ره‌وی به‌شیکن له‌بیست و چوار به‌ش له‌پیغه‌مبه‌رایه‌تی.

۴۳) باسی سه‌خاوه‌ت و به‌خشنده‌یی و پیاوه‌تی : (ومنها السخاء والکرم)

۴۸۹۵- (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۷۰ ف - ۷)^(۱).

۴۸۹۶- → (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۶۹ ف - ۴)^(۲).

۴۸۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ

^(۳) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۶۷ ط/ ۱ رقم/ ۲۱۱۶ هه‌تا (۲۱۳۳).

^(۱) بسند حسن (شرحه).

^(۲) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۷۰ ط/ ۱ رقم/ ۲۱۲۲.

^(۳) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۶۹ ط/ ۱ رقم/ ۲۱۱۹.

مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَابِدٍ بَخِيلٍ. رواه الترمذي والبيهقي والطبراني^(۳):

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی‌رازی بئ) له چه‌زده‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: پیاوی سه‌خی و به‌خشنده‌ نزیکه له رحمه‌تی خوداو‌وه و نزیکه له به‌هسته‌وه و نزیکه له خه‌لکه‌وه، وه دووره له دۆزه‌خه‌وه! پیاوی پیسکه و چرووکیش دووره له رحمه‌تی خوداو دووره له به‌هشت و دووره له خه‌لک، وه نزیکه له دۆزه‌خه‌وه! ته‌نانه‌ت پیاویکی نه‌زانی نه‌فام – به‌لام سه‌خی و جه‌وامیرو به‌خشنده – له‌لای خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌و خوشه‌ویستره له سو‌فیلکه‌یه‌کی خودا په‌رستی ره‌زیل و پیسکه. (ت- سه‌نه‌د ضه‌عیف / به‌یهه‌قی / طه‌به‌رانی).

۴۸۹۸- → (ب - ۲ - ز - ۲۳ - ل - ۶۱ - ف - ۵)^(۴).

۴۸۹۹- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ مَنَحَ مَنِيحَةً لَبَنٍ أَوْ وَرَقٍ أَوْ هَدَى زُقَافًا كَانَ لَهُ مِثْلُ عِنْتِ رَقَبَةٍ. رواه أحمد والترمذي بسند صحيح. نَسَّالَ اللَّهُ صِحَّةَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ وَالْإِعْتِقَادِ آمِينَ^(۵):

به‌رای کو‌پی عازیب (خودای ئی‌رازی بئ) فه‌رمووی: له ده‌می پیغه‌مبه‌ر خویم بیست ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): که‌سی ئازده‌لی بدا به‌ که‌سی تا شیرو دۆکه‌ی بخوا بو‌ خو‌ی، یا پاره‌یی، یا شتی بدا به‌ قه‌رز به‌ که‌سی، یا کو‌لانی، یا ریگه‌یی نیشانی نه‌شاره‌زایی یا کو‌یری بدا، ئه‌وه وه‌ک ئه‌وه وایه که‌ ساخ بو‌ ره‌زای خودا به‌نده‌یی ئازادبکا (ئه‌/ت-س/ص).

^(۳) بسند ضعیف للترمذي (شرحه).

^(۴) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ۲۲ ل/ ۶۱ ط/ ۱ رقم/ ۱۸۷.

^(۵) سنده صحيح عند الترمذي.

۴۴) باسی سوپاسکردن له سه‌رچاکه و پیاوه‌تی : (ومنها الشکر علی المعروف)
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ -
 سورة الرحمن - ۵۵/۶۰-۶۱}.

پاداشی چاکه هر چاکه‌یه و به‌س، ده‌ی نابیی به‌هیچ جوړی له نیعمه‌تی
 خودا لووته لابن و باوه‌ریان پی نه‌کهن.

۴۹۰۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَا
 يَشْكُرُ اللَّهَ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ
 يَشْكُرِ اللَّهَ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سریڼ)
 ده‌فه‌رمووی: ئه‌و که‌سه‌ی که سوپاسی خودا نه‌کا سوپاسی مه‌ردوومیش نا‌کا.
 (د/ت-س/ص) گفته‌ی (ت): ئه‌وه‌ی چاکه‌ی خه‌لکی له‌به‌ر چاو نه‌بی چاکه‌ی
 خوداشی له‌به‌ر چاو نییه!

۴۹۰۱- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً
 فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُتِنِ بِهِ فَمَنْ أَتَى بِهِ فَقَدْ شَكَرَهُ وَمَنْ كَتَمَهُ فَقَدْ كَفَرَهُ.
 رواه الترمذي وأبو داود وابن حبان^(۲):

جابر (خودای فی رازی بئ) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سریڼ): کاتی
 که‌سئ به‌خششیکی ده‌ده‌نئ ئه‌گه‌ر هه‌یبوو با تو‌له‌ی بکاته‌وه بو‌خاوه‌ن
 به‌خششه‌که، ئه‌گه‌ر نه‌یبوو بانزای باشی بو‌بکا، چونکه‌ نزای باش به‌و په‌ری
 سوپاس حلیبه، وه‌ شارده‌نه‌وه‌ی پیاوه‌تی و هه‌شاردانی چاکه‌ی خه‌لک و
 پی‌نه‌زانی‌نی پیاوه‌تی داده‌نری به‌سپ‌له‌یی و به‌دنه‌کی! (ت/د/ئیب‌نو‌هه‌بیان).

۴۹۰۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ أَتَاهُ
 الْمُهَاجِرُونَ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا رَأَيْنَا قَوْمًا أَبَدَلَ مِنْ كَثِيرٍ وَلَا أَحْسَنَ مُوَاسَاةً مِنْ قَلِيلٍ

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) بسند صحیح (شرحه).

مِنْ قَوْمٍ نَزَّلْنَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَقَدْ كَفَوْنَا الْمُؤْتَةَ وَأَشْرَكُونَا فِي الْمَهَبَةِ حَتَّى خِفْنَا أَنْ يَذْهَبُوا بِالْأَجْرِ كُلِّهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا مَا دَعَوْتُمْ اللَّهَ لَهُمْ وَأَتَيْتُمْ عَلَيْهِمْ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

ئهنهس (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: کاتی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) کوچی کرد بو مه‌دینه، کوچکاران هاتنه خزمه‌تی، گوتیان، ئهی پیغه‌مبه‌ری خودا! هیشتا که‌سی واما نهدیوه، که وهک ئهم کو‌مه‌له‌ی یاریده‌ده‌رانه که‌وا ئیمه هاتووینه‌ته ناویان و کوچمان کردووه بۆلایان، که‌سمان نهدیوه که وهک ئهمان ئاوا به‌خشنده و نه‌وه‌نده به‌وی‌ل و ماریفه‌ت بن، ئه‌مانه له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا که خویان ده‌ستیان کورته که‌چی ئهرکی ئیمه‌ش ده‌کی‌شن و ژنمان پی‌ده‌ده‌ن و ده‌مان که‌ن به‌هاوبه‌شی هه‌موو خیرو خوشییه‌کی خویان، تا ئه‌و راده‌یه مه‌ترسی ده‌که‌ین که هه‌رچی پاداشی باشه هه‌مووی بۆ ئه‌وان پی‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای گه‌وره‌ی له‌سهرین) فهرمووی: نه‌ه، مه‌ترسی نه‌وه‌تان نه‌بی، به‌مه‌رجی ئه‌وه که ئیوه‌یش له خودا بپارینه‌وه بۆ ئه‌وان و سوپاسیان بکه‌ن و پی‌ بزائن به چاکه‌یان! (ت-س/ص-د).

۴۹۰۳ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَقَدْ أُبْلَغَ فِي الشَّاءِ. رواه الترمذي وابن حبان بسند صحيح^(۴):

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (خودایان ئی رازی بن) له چه‌زهرته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌و که‌سه‌ی چاکه‌ی له‌گه‌ل بکری و به چاکه‌که‌ره‌که بلی: خودا تۆله‌یه‌کی چاکت بداته‌وه، خودا پاداشی باشت بداته‌وه ئه‌وه به‌مه‌عنا ئه‌وپه‌ری سوپاس و ستایشی ده‌کا. (ت/ئیبنو حه‌ببان - س/ص).

^(۳) رواه الترمذي في الرقاق بسند صحيح (شرحه).

^(۴) بسند صحيح لابن حبان.

٤٥) خۆباراستنو پارێز له قاری خوداو له نازاری خه‌لك

الحزر من الله والناس

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ} - سورة آل عمران - {٢٨/٣}.

واته: هه‌ر له ئیسته‌وه که مه‌ودای گه‌رانه‌وه‌تان هه‌یه بۆ لای خوداو به‌ر له‌وه‌ی کار له کار بترایی خودا ئیوه ده‌ترسینی له سزاو قاری خۆی، راسته که خودا هه‌میشه به‌چاوی ره‌حمه‌ت ته‌ماشای به‌نده باشه‌کانی خۆی ده‌کا، به‌لام له‌هه‌مان کاتدا سه‌ختگیریشه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ} - سورة البقرة - {٢٢٣}.

واته: بزانی که خودای گه‌وه ناگای له نیازو چه‌که‌ره‌ی ناو دلو ده‌روونتانه! هه‌چ شتی - چاک یا خراپ - له خودا ون نابی! تا ده‌توانی پارێز له قاری خودا بکه‌ن و به‌هۆی نیازی پیسی ناو دلتانه‌وه خۆتان دووچاری قاری خودا مه‌که‌ن، بزانی هه‌میشه خودا خاوه‌نی ره‌حمه‌ته، نه‌گه‌ر ته‌وبه بکه‌ن به ره‌حمه‌تی خۆی ته‌وبه‌تان ئی گیرا ده‌کا، حه‌لم و هه‌سه‌له‌ی خودا بۆ پیاوی دانا مه‌ودایه‌کی له‌باره بۆ بیرکردنه‌وه و په‌شیمان بوونه‌وه، به‌لام بۆ مرو‌قی نادانی نه‌قام داو و ته‌له‌یه‌و ده‌سخه‌پۆی ده‌کا هه‌تا له‌په‌ر ملی ده‌بی به‌ته‌له‌که‌وه!

٤٩٠٤ -> (ب - ٦ ز - ١٢ ل - ٢٤٢ ف - ٤) (١).

٤٩٠٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ. رواه الثلاثة (٢).

(١) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ١٢ ل/ ٢٤٢ ط/ ١/ رقم/ ٣٩٢٢.

(٢) تجريد/ ٥ ل/ ٢٢٢ رقم/ ١٩٥٣ = ٦١٣٣ فتح. مسلم. زهد ورفاق/ ٧٤٢٣. أبوداود. أدب: ٤٨٦٢. ابن ماجه. فتن: ٣٩٨٢. تحفة الأشراف: ١٣٢٠٥.

نه‌بو هوره‌یره (خودای لی‌رازی بئی) له حه‌ززه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: موسولمان ده‌بئی وریاو هو‌شیاربئی له‌یه‌ک کونه‌وه دوو جار شت پی‌وه‌ی نه‌دا. (ش/د).

۴۹۰۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَجِدُونَ النَّاسَ كِبَالٍ مِائَةٍ لَا يَجِدُ الرَّجُلُ فِيهَا رَاحِلَةً. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

ئیبنو عومەر (خودایان لی‌رازی بئی) له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموی: (دروودی خودای له‌سهرین): ده‌بینن نه‌و خه‌لکه بو‌باشی و خراپی وه‌ک وشتی باری وان، پی‌او له سه‌دی‌اندا تاقه و لا‌خیکی سواری باشی ده‌ستگیر نابئی. (ش/ت).

ولا‌خی به‌رزه که باری بئی به‌که‌لکی سواری نایی، چونکه له‌ژیربارا ره‌وتی لی‌تیک ده‌چی و که‌شخه‌یییه‌که‌ی نامی‌نئ، بویه به‌ئه‌سپی ژیر‌عه‌ره‌بانه ده‌لین: بارگیر. (وه‌رگیر)

۴۹۰۷- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْغَفَّاءِ الْخَزَاعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ أَرَادَ أَنْ يَنْعَتِي بِمَالٍ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ يَقْسِمُهُ فِي قُرَيْشٍ بِمَكَّةَ بَعْدَ الْفَتْحِ فَقَالَ: التَّمِسْ صَاحِبًا. قَالَ: فَجَعَلَنِي عُمَرُ بْنُ أُمَيَّةَ الضُّمَرِيُّ فَقَالَ: بَلِّغْنِي أَلَّاكَ تُرِيدُ الْخُرُوجَ وَتَلْتَمِسُ صَاحِبًا. قُلْتُ أَجَلٌ. قَالَ: فَأَنَا لَكَ صَاحِبٌ. قَالَ: فَجِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قُلْتُ: قَدْ وَجَدْتُ صَاحِبًا. فَقَالَ: مَنْ؟ قُلْتُ: عُمَرُ بْنُ أُمَيَّةَ الضُّمَرِيُّ. قَالَ: إِذَا هَبَطْتَ بِلَادَ قَوْمِهِ فَاحْذَرُهُ فَإِنَّهُ قَدْ قَالَ الْقَائِلُ أَخُوكَ الْبَكْرِيُّ وَلَا تَأْمَنَّهُ. فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِالْأَنْبَاءِ قَالَ: إِنِّي أُرِيدُ حَاجَةً إِلَى قَوْمِي بُوْدَانَ فَتَلَبَّثْ لِي قُلْتُ رَاشِدًا فَلَمَّا وَلَّى ذَكَرْتُ قَوْلَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَشَدَدْتُ عَلَى بَعِيرِي حَتَّى خَرَجْتُ أَوْضَعُهُ حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِالْأَصَافِرِ إِذَا هُوَ يُعَارِضُنِي فِي رَهْطٍ قَالَ وَأَوْضَعْتُ فَسَبَقْتُهُ فَلَمَّا رَأَى قَدْ فَتَّهَ انْصَرَفُوا وَجَاءَنِي فَقَالَ: كَأَنَّكَ لِي إِلَى قَوْمِي حَاجَةٌ. قُلْتُ: أَجَلٌ وَمَضَيْنَا حَتَّى قَدِمْنَا مَكَّةَ فَدَفَعْتُ الْمَالَ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ. رواه أبو داود. والله تعالى أعلم^(۴):

(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۷۸ ط/ ۱/ رقم/ ۲۰۲۱ = ۶۴۹۴. مسلم. فضائل/ الصحابة/ ۶۴۴۶.

(۴) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

عه‌مری کوپری غه‌فوای خوزاعی (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌باش گرتنی مه‌ککه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ویستی که هه‌ندی مال بنیئری بۆ ئه‌بو سوفیان تا دابه‌شی بکا به‌سهر موسولمانه‌کانی قورده‌یشدا، جا پیغه‌مبه‌ر منی بانگ کردو فهرمووی: هاو سه‌فه‌ری بۆ خۆت په‌یدا که و به‌خیری بکه‌وه‌ره ری. عه‌مری کوپری ئومه‌یی‌یه‌ی زه‌مری هاته لام گوتی: بیستوومه ده‌ته‌وی بچی بۆ سه‌فه‌رو منی هاو‌پئی ده‌که‌ی؟ گوتم: ئا نیازم وایه، گوتی: ده‌من ده‌بم به‌ هاو‌پات، گوتی: منیش چوومه‌وه بۆ لای پیغه‌مبه‌رو گوتم: هاو‌پام ده‌ست که‌وت، فهرمووی: کییه؟ گوتم: عه‌مری کوپری ئومه‌یی‌یه‌ی زه‌مری‌یه، فهرمووی: باشه، به‌لام ئاگات له‌خۆت بئ که گه‌یشتیته گوزه‌ری ولاتی هۆزه‌که‌ی مه‌ترسی ئی بکه، چونکه پیشینان گوتویانه: له‌برای باوک و دایکی خۆت نه‌مین مه‌به! ئه‌نجا پیکه‌وه که‌وتینه ری رویشتین تا گه‌یشتیته ئه‌بواء، ده‌بینم له‌وی گوتی: له‌وه ددان که‌من ئیشم هه‌یه به‌خزمه‌کانم، تۆ لی‌ره چاو‌ه‌پیم بکه تا دی‌مه‌وه بۆ لات، گوتم: برۆ به‌خۆشی بچی و بی‌یت‌ه‌وه، جا که رویشت یادی فهرمایشته‌که‌ی پیغه‌مبه‌رم که‌وته‌وه، له‌به‌ر ئه‌وه نه‌وه‌ستام له‌سه‌ری به‌لکوو حوشته‌که‌م ته‌واو توند کرده‌وه و خیرا لیم خو‌پری تا له ئه‌بواء ده‌رچووم، که چوومه ئه‌صافیر ده‌پوانم و له‌وی له‌گه‌ل تاقمی‌کا به‌رنگارم بوون، منیش خیرا لیم خو‌پری و پیشیان که‌وتم، جا که روانی و من له کیسی چووم ئیتر ئه‌وان گه‌رانه‌وه و خوی هات بۆلام، گوتی: که‌من ئیشم به‌خزمه‌کانم هه‌بوو بۆیه چووم، منیش گوتم: به‌لئ وانییه به‌لام باو‌ابئ! ئینجا رویشتین تا چووینه مه‌که له‌وی ماله‌که‌م دا به ئه‌بو سوفیان (د-س/صالح).

٤٦) گومانی باش هه‌م به‌خوداو هه‌م به‌خه‌لک په‌سه‌نده

حسن الظن بالله والناس

٤٩٠٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ اللَّهُ أَنَا

عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي. رواه الشيخان والترمذي^(١).

(١) تجرید/ ٥/ ل/ ٢٨١ رقم/ ٢١٢٩ = ٧٤٠٥، ٧٥٠٥، ٧٥٣٧. مسلم. الذکر والدعاء: ٦٧٤٦. ترمذی. دعوات: ٣٦٠٣.

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: خودای ته‌واناو سه‌روه‌ر ده‌فه‌رمووی: به‌نده‌ی من گومانی چۆن بئ به‌من من وا ده‌بم له‌گه‌ل‌یدا (ش/ت).

۴۹۰۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ. رواه ابو داود. نَسَأَلُ اللَّهَ الظَّنَّ الْحَسَنَ وَكَامِلَ التَّوَكُّلِ. آمِينَ^(۲).

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: گومانی باش عاده‌تیکی باشه (د-س/صالح).

۴۷) نایین بریتییه له‌ فه‌م‌ئ و نامۆزگاری باش : (کمال الدین فی النصیحه)

۴۹۱۰- → (ب - ۱ - ز - ۲ - ل - ۲۳ - ف - ۹) ^(۱).

۴۹۱۱- → (ب - ۱ - ز - ۸ - ل - ۴۸ - ف - ۲ - ۴ + ۵) ^(۲).

۴۸) راویژکه‌ر نه‌مینه‌داره : (المستشار أمين)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ - سورة آل عمران - ۱۵۹/۳}.

واته: له‌ هه‌موو کاروباریکی گرنکدا داوای راویژ له‌ یارانت بکه، جا دوا ئه‌وه کاتئ عه‌زمت جه‌زم بوو له‌سه‌کردنی ئیشئ و بپاری ئیجگاریت دا که بیکه‌ی ئیتر واز له‌ پارایی بیینه‌و پشت به‌خودا ببه‌سته‌و ده‌ست بکه به‌کار، د‌ل‌نیابن که خودای گه‌وه‌و مه‌زن ئه‌و که‌سانه‌ی خو‌ش ده‌وی که پشتیان به‌ خودا قایمه‌.

۴۹۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ. رواه اصحاب سنن^(۱):

^(۲) رواه ابوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۲ ل/ ۲۲ ط/ ۱/ رقم/ ۱۷.

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۸ ل/ ۴۸ ط/ ۱/ رقم/ ۵۶ و ۵۸ و ۵۹.

ئەبو هورەیره (خودای ئی زانی بئ) له پیڤه‌مبه‌روه ده‌فه‌رموی (دروودی خودای
له‌سیرین): راویژکار ئەمینه‌دارو ده‌بئ ئەوه‌ی باشه‌نیشانی راویژ خوازی بدا،
ئەگینا ناپاک و گزیکار ده‌رده‌چی! (د/ت/ن-س/ح).

۴۹۱۳- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَفْتَى بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ إِثْمُهُ
عَلَى مَنْ أَفْتَاهُ. زَادَ فِي رَوَايَةٍ: وَمَنْ أَشَارَ عَلَى أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَغْلُمُ أَنْ الرُّشْدَ فِي غَيْرِهِ فَقَدْ
خَانَ. رواه أبو داود والحاكم. نسأل الله حسن الرواية وكمال الدارياة آمين^(۲):

دیسان فه‌رموی: ه‌زه‌تی پیڤه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست (دروودی خودای
له‌سیرین) ده‌فه‌رموی: که‌سێ به‌نه‌زانی فه‌توای بو‌ بدرئ گونا‌هه‌که‌ی به‌ ئەستۆی
ئەو که‌سه‌یه‌ که‌ ئەو فه‌توا غه‌له‌ته‌ی بو‌ داوه‌. له‌ گێڕانه‌وه‌یه‌کا ئەمه‌ی
پترکردوه‌: وه‌ ئەو که‌سه‌ی شتێ نیشانی برای موسولمانی خۆی بدا که‌ بیکا
یا نه‌یکا، له‌ هه‌مان کاتدا بشترانی که‌ ئەو شته‌ به‌ پیچه‌وانه‌وه‌ باشتره‌ ئەوه
گزی و ناپاکیی ئی ده‌کا (د/حا‌کم-س/ص).

۴۹) که‌سێ خیرئ نیشانی که‌سێ بدا وه‌ک خۆی نه‌و خیره‌ بکات وایه
الدال علی الخیر کفاعله

۴۹۱۴- (ب - ۱ ز - ۱۵ ل - ۸۷ ف - ۸)^(۱).

ته‌ماشای (فضل اعانة‌ الغازی) فه‌رموده‌ی یه‌که‌م بکه‌.

۵۰) شادیوون به‌ پایه‌ هه‌ره‌ بنه‌ده‌کان به‌وه‌ ده‌بئ که‌ مروف‌ کاروباری
موسولمانا رای‌ی بکاو خزمه‌ت‌گوزاری مه‌ردوم‌ بئ
الدرجات العلا فی حوائج الناس

۴۹۱۵- (ب - ۱ ز - ۱۴ ل - ۷۹ ف - ۳).

(۱) بسند حسن (شرحه).

(۲) بسند صحیح (شرحه).

(۳) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۵ ل/ ۸۷ ط/ ۱/ رقم/ ۱۱۷.

۴۹۱۶- عَنْ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ سَائِلٌ لِابْنِ عَبَّاسٍ فَسَأَلَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: أَتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَالَ نَعَمْ. قَالَ أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ. قَالَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ سَأَلْتَ وَلِلْسَائِلِ حَقٌّ إِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَيْنَا أَنْ نَصِلَكَ. فَأَعْطَاهُ ثَوْبًا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا إِلَّا كَانَ فِي حِفْظِ اللَّهِ مَا دَامَ مِنْهُ عَلَيْهِ خِرْقَةٌ. رواه الترمذي في الرقاق^(۲).

حوصه‌ین (خودای ن‌رانی بن) فهرمووی: سوال‌کهری هاته لای ئیبنو عبباس سوالی ن‌کرد، ئیبنو عبباسیش فهرمووی: ئایا شایه‌تی ده‌دی که هه‌ریه‌زادن خودایه‌و به‌س؟ گوتی: ئا، فهرمووی: ئه‌ی شایه‌تی ده‌دی که موچه‌ممه‌د پیغه‌مبه‌ری خودایه‌؟ گوتی: ئا. فهرمووی: روژووی ره‌مه‌زانیش ده‌گری؟ گوتی: به‌ئ‌ی: فهرمووی: هاتووی ده‌روژه‌ ده‌کی، ده‌روژه‌کهر مافی هه‌یه، پیویسته له‌سه‌رمان که بی به‌شت نه‌که‌ین، ئه‌و جاجلکیکی پی‌داو فهرمووی: خۆم ژنه‌وتم له‌حه‌زه‌ت خۆی (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: هه‌ر موسولمانی پارچه‌یی جل بدا به‌موسولمانی تا پرزۆله‌یه‌کی ئه‌و جله‌به‌هه‌ریه‌وه‌ بمینی ئه‌و موسولمانه‌ له‌ ئاگاداریی خودادا ده‌بی! (ت).

۴۹۱۷- → (ب - ۳ - ز - ۳۰۷ - ل - ۳۴۴ - ف - ۷) (۳).

۵۱) عه‌داله‌تو داد بناغه‌ی پاشایه‌تی و ده‌وله‌ته‌ : (العدل أساس الملك)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ - سُوْرَةُ النحل - ۹۰/۱۶}.

۴۹۱۸- (ب - ۱ - ز - ۱۱۴ - ل - ۳۴۴ - ف - ۷) (۱).

۴۹۱۹- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ الْمُجَاشِعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ذَاتَ يَوْمٍ فِي خُطْبَتِهِ: أَلَا إِنَّ رَبِّي أَوْ إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أَعْلَمَكُمْ مَا جَهَلْتُمْ مِمَّا

(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۴ / ل/ ۷۹.

(۲) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۳۰۷ / رقم/ ۲۵۹۷.

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۱۴ / رقم/ ۶۸۱.

عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا. كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُهُ عَبْدًا حَلَالٌ وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ وَإِلَهُهُمْ أَتَنَّهُمُ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَنَّهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَخَلَلْتُ لَهُمْ وَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُشْرَكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَإِنَّ اللَّهَ نَظَرَ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَمَقَّتَهُمْ عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ إِلَّا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَقَالَ إِنَّمَا بَعَثْتُكَ لِأَتْلِكَ وَأَتْلَى بِكَ وَأَنْزَلْتُ عَلَيْكَ كِتَابًا لَا يَغْسِلُهُ الْمَاءُ تَقْرُوهُ نَائِمًا وَيَقْظَانُ وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَحْرِقَ قُرَيْشًا فَقُلْتُ: رَبِّ إِذَا يَطْلَعُوا رَأْسِي فَيَدْعُوهُ خِزْبَةٌ قَالَ اسْتَخْرِجْهُمْ كَمَا اسْتَخْرِجُوكَ وَاغْزُهُمْ نَعْرَكَ وَأَنْفِقْ فَسَنُنْفِقَ عَلَيْكَ وَابْعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةَ مِثْلَهُ وَقَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مِنْ عَصَاكَ. قَالَ: وَأَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلَاثَةٌ دُو سُلْطَانٍ مُقْسِطٍ مُتَصَدِّقٍ مُوَفَّقٍ وَرَجُلٍ رَحِيمٍ رَقِيقٍ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِي قُرْبَى وَمُسْلِمٍ وَعَقِيفٍ مُتَعَفِّفٍ دُو عِيَالٍ - قَالَ - وَأَهْلُ الثَّارِ خَمْسَةَ الضَّعِيفِ الَّذِي لَا زَبْرَ لَهُ الَّذِينَ هُمْ فِيكُمْ تَبَعًا لَا يَتَّبِعُونَ أَهْلًا وَلَا مَالًا وَالْخَائِنِ الَّذِي لَا يَخْفَى لَهُ طَمَعٌ وَإِنْ ذُقَّ إِلَّا خَائُهُ وَرَجُلٌ لَا يُصْبِحُ وَلَا يُمْسِي إِلَّا وَهُوَ يُخَادِعُكَ عَنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ. وَذَكَرَ الْبُخْلُ أَوْ الْكَذِبَ وَالشَّنْظِيرُ الْفَحَّاشُ. رواه مسلم في صفة الجنة^(۲).

عیبازی کوپی حیماری موجاشیعی (خو‌شنوودی خودای لی‌بی) فهرمووی: روژی پیغه‌مبهر (درودی خودای لسه‌رین) له وتاردا فهرمووی: بزائن که خودا فهرمانی پی‌کردووم که لهو زانسته‌ی خودا نه‌مپرو فی‌ری خو‌می کردووهو ئیوه نایزائن، لهو زانسته‌تان فی‌ریکه‌م، خودا فهرمووی: هر مالی خو‌م بیده‌م به به‌نده‌یی له ری‌گیه‌کی ره‌واوه نه‌و ماله‌ه‌ل‌له، وه من له به‌نهره‌تدا به‌سروشت به‌نده‌کانی خو‌م له‌سهر پاکی وهق وه‌رگرتن دروست کردووه، گشتیان به‌سروشت ناماده‌ن بو وه‌رگرتنی هه‌ق، به‌لام له پاشان شه‌یتانه‌کان گریان دده‌ن وه ئایین وه‌ریان ده‌گیرن وه‌وه‌ی من ه‌ل‌ام کردووه بو‌یان نه‌وان لی‌یان ه‌رام ده‌که‌ن، وه پی‌شیان ده‌لین که به‌ساخته‌و ساخته‌کاری هاوبه‌شی درو بو من داب‌نین وه‌وانیش به‌گو‌ییان ده‌که‌ن. له‌پیش ره‌وانه‌کردنی مندا خودای گه‌وره سهرنجی‌کی دانیش‌توانی سهرزه‌وی دده‌ا، له عهره‌ب و ناعهره‌بیان دهره‌نجی و لی‌یان بی‌زار ده‌بی، ته‌نیا له چه‌ند ده‌سته‌یی

(۲) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳۶.

نەبئ له خاوهن نامەکان که لەسەر هەق مابوون، وە خودای گەوره بەمنی
فەرموو: بۆیە من تۆم کردوو بە پیغەمبەر و پەوانەم کردوی بۆ سەر مەردوم
تا خۆت تاقی بکەمەوه و خەڵکیش بەهۆی تۆوه تاقی بکەمەوه نامەیه‌کیشم
بۆت ناردوو ئاو نایشتۆریتەوه، چونکە لە سینگى موسولماناندا یەهەموو
کاتى لەبەر دەخۆیننەوه، چ بە خەبەربى و چ خەوتوبى دەورى دەکەیتەوه،
و خودا فەرمانى پى کردوو کە قورەیش بە نووری ئەم قورئانە بسووتینم،
و هەك برووسکە وابى لە گویاندا. گوتم: ئەى خودای من! ئاخى سەرم وەك
کولێرەى شکاو دەشکینن، من کەم و ئەوان زۆر مەگەر خۆت فریام بکەوى.
فەرمووی: چۆن ئەوان تۆیان دەرکرد تۆیش ئاوا ئەوان دەرکە، وە بچۆرە
سەریان بۆ جەنگ ئیمە تۆ سەردەخەین بەسەریاندا، وە مال و دارایی بەخت
بکە، مال و داراییت دەدەینى، وە تۆیەك سوپا بنێرە ئیمە خۆمان پینچ
سووپای تر لە هیزی ئاسمانى دەنێرین بۆ یاریدەیان. بیکە بە دەستوور بە
لەشکرى ئیسلام شەپ بکە لەگەڵ لەشکرى ئیسلامدا. حەزرت (دروودی خودای
لەسەرب) فەرمووی: دانیشتوانى بەهەشت یەکیکن لەم سى کەسەو لەم سى
گرویه بەدەرنین: یا کاربەدەستى داد پەرورەى خێرکەرى بەخشندەى خاوهن
تەوفیقهو لەخوداوه سەکەوتوو، یا پیاوی بەرەحمى بە بەزەیی دڵنەرمە، کە
لەگەڵ هەموو خەزم و خۆیش و موسولمانانیکا دڵنەرم و بەرەحمە، یا هەژاری
دەسو و دەم و دڵ و داوین پاکى خاوهن خێزانەکە بۆ خۆی رەنج دەداو
بەپەنجى شانى خۆی بەبى سکالا خێزانى خۆی بەخێو دەکاو، چاوی
لەدەستى خەلو و بلەو خەڵکەوه نییه. فەرمووی: خەڵکی دۆزەخیش لەم پینچ
گرویه بەدەرنین: گروى ئەوگیل و گەلحوو بى فەپانەى کە خویان بە ئیوهدا
هەل دەواسن و مال و حالیکیان نییه و خەمى مال و منال ناخۆن و نە بۆ دین و
نە بۆ دنیا هەول نادەن، گروى ئەو ناپاکە نەوسن و چلیس و مالبەرستانەى
کە لەهەرلا گویچکەى تەماعیان بۆ دەرکەوى خویانى بۆ دەکوتن و کلکە
لەقیى بۆ دەکەن! گروى ئەو پیاو و فیلاویانەى کە شەو و رۆژ بە دەورتا دین و
بۆ هەل دەگەپین کە فیل و گزى و ناپاکى لەخۆت و مال و منال و ناموست

بکهن! حه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) باسی کرۆیه‌کی تریشی کرد که دۆزه‌خین، یا باسی گرۆی ره‌زیلی و رژی‌یی کرد، یا باسی گرۆی درۆی کرد، که نه‌وانیش دۆزه‌خین، فه‌رمووی: گریه‌کی تریشیان مرۆی سهر سهری به‌دگۆی به‌دکرداری به‌دره‌فتاره! (م - خودای ئی رازی بئ).

۵۲) پایانی (خاتمه‌یی) باسی خوشه‌ویستی شیرازه‌ی ناینداری

خوشه‌ویستی خوداو پیغه‌مبه‌ره درویدی
خوبی له‌سهر

خاتمة فی المحبة ملاك الدين فی محبة الله تعالی ورسوله ﷺ

→ (ب - ۱ ز - ۹ ل - ۵۱ ئایه‌تی سییه‌م).

→ ۴۹۲۰ - (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۱ ف - ۳) ^(۱).

→ ۴۹۲۱ - (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۴ ف - ۱۱) ^(۲).

۴۹۲۲ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ. رواه أبو داود ^(۳).

ئه‌بوزهر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ره (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: گه‌وره‌ترین کرده‌وه‌ی به‌نده خوشه‌ویستییه که ساخ له‌به‌ره‌زای خودایی، هه‌روه‌ها رق له‌شت بوونه که ساخ له‌به‌ره‌زای خودا رقی له‌و شته‌بی. (د - ره‌زای خوی لیبن).

۵۳) که‌سی به‌راستی خودای خوش بوی خودا ره‌زای سووک ده‌کاو خوداو

به‌نده‌کانیش نه‌ویان خوش ده‌وی: (من أحب الله أحبه الله والعباد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا -

سورة مريم}. (ب - ۷ ز - ۲ ل - ۲۵ ف - ۸).

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۲ ل/ ۵۱ ط/ ۱/ رقم ۵.

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل ۲ ل/ ۲۴ ط/ ۱/ رقم ۱۳.

^(۳) سكت عن درجه الشارح.

۴۹۲۳- هـ (ب - ۷ ز - ۲ ل - ۲۵ ف - ۸) (۱).

۴۹۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَفْعَلُ الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ وَيَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ قَالَ: تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ. رواه مسلم. نَسَّالَ اللَّهُ فَعَلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرَكَ الْمُنْكَرَاتِ آمِينَ (۲):

ئه‌بو زهر (خوشنوودی خودای لیبی) فه‌رمووی: عه‌رزی هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهری) کرا: قوربان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! پیمان به‌رموو هه‌ندی که‌س هه‌ندی کاری باش ده‌که‌ن و خه‌لکی تر له‌ کاره‌که‌یان رازین و له‌سهر ئه‌وه وه‌سپی جوانیان ده‌که‌ن، جا ئایا ئه‌وه زیانی نابی بوی؟ فه‌رمووی: نه‌، به‌لکوو ئه‌و شوهرته جوان و په‌سنه باشه نو‌به‌ره‌ی مزگینی موسولمانه، له‌ جیهانا ناو و شوهرته جوان و له‌ژینه‌وه‌دا پاداشی باش، ده‌ی چی له‌وه باشت ده‌بی، وه‌ک خودا ده‌فه‌رموی: {لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ} هـ (ب - ۶ ز - ۱۱ ل - ۲۳۶ ف - ۲) (م).

۵۴) که‌سی که‌سیکی خوش بوی ساخ بو‌ره‌زای خودا هه‌شری له‌که‌ل هه‌شری نه‌ودا ده‌بی: (من أحب قوما حشر معهم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا - سورة النساء}. → (ب/ ۴ ز/ ۱۱۴ ل/ ۳۷۳ ف/ ۲).

۴۹۲۵- عَنْ زَرِّ بْنِ حُبَيْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ فَقُلْتُ: هَلْ حَفِظْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْهَوَى شَيْئًا؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَنَادَاهُ رَجُلٌ أَغْرَابِي جَافٍ جِلْفٌ كَانَ فِي آخِرِ الْقَوْمِ بِصَوْتٍ جَهْوَرِيٍّ: يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ. فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: مَهْ إِنَّكَ قَدْ نَهَيْتَ عَنْ

(۱) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۲ ل/ ۲۵ ط/ ۱/ رقم/ ۳۹۹۰.

(۲) راجع مجلد سادس. تسلسل/ ۱۱/ رقم/ ۳۹۱۷.

هَذَا، فَأَجَابَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَحْوًا مِنْ صَوْتِهِ هَاؤُمْ فَقَالَ: الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يُلْحَقْ بِهِمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ. قَالَ زُرَّ: فَمَا بَرَحَ يُحَدِّثُنِي حَتَّى حَدَّثَنِي أَنَّ اللَّهَ جَعَلَ بِالْمَغْرِبِ بَابًا عَرْضُهُ مَسِيرَةُ سَبْعِينَ عَامًا لِلتَّوْبَةِ لَا يُغْلَقُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ قِبَلِهِ وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ، أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا). رواه الترمذي (ورد نص هذا الحديث في مبحث (وقت التوبة) قدمناه الى هنا للاختصار المرحوم)^(۱):

زیرپی کوپی حوبه‌یش (رمزای خودای نیین) فهرمووی: چوومه خزمه‌تی صه‌فوانی کوپی عه‌سسالی مورادی (خودای ئی رازی بن) عه‌رزیم کرد: ئایا له‌بارهی خوشه‌ویستی ره‌واوه هیچت له‌یاد ماوه که له پیغه‌مبه‌ر خویت بیستبی؟ فهرمووی: به‌ئی، له‌سه‌فه‌ریکا له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا بووین (دروودی خودای له‌سهرین) کابرایه‌کی عه‌ره‌بی ده‌شته‌کی لووت و شکی که‌له‌ بوش، که له دواي خه‌لکه‌که‌وه بوو، له‌لای خویه‌وه به‌ ده‌نگیکی گپی که‌وره‌ی به‌رز بانگی حه‌زره‌تی کرد گوتی: هو موحه‌مه‌ده! هو موحه‌مه‌ده! ئی‌مه‌یش تی‌مان خوپی: خانه خراپ شتی وا مه‌که، ده‌نگ به‌رز مه‌که‌روه، تو له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردای، شتی وا له خزمه‌تی نه‌و زاته‌دابی و ئیلییه‌و قه‌ده‌غیه، ده‌بی به‌ریزو به‌قه‌دره‌وه بانگی حه‌زره‌ت بکری! که‌چی گوتی: به‌خودا ده‌نگم نزم ناکه‌مه‌وه، حه‌زره‌تیش (دروودو سه‌لام و سه‌لاتی خودای له‌سهرین) له‌سهر شیوه‌ی ده‌نگی کابرا وه‌لامی دایه‌وه‌و فهرمووی: ئاده‌ی بلی گویم لیته! جا پیاه‌که گوتی: پیای و اه‌یه که‌مه‌لیکی خوش ده‌وی به‌لام به‌ کرده‌وی باش به‌وانا ناگا ئایا پایه‌ی نه‌م پیاه‌ چیه؟ ئایا سوود له‌و خوشه‌ویستییه‌ وهرده‌گری؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: پیاه‌ له‌ قیامه‌تا، له‌ هه‌موو مه‌ل‌به‌نده‌کانا له‌گه‌ل خوشه‌ویستی خویدا ده‌بی. ئیت‌ر صه‌فوان که‌ئی فهرمووده‌ی حه‌زره‌تی گیرایه‌وه بو‌مان، هه‌تا هه‌ته‌ سهر نه‌و فهرمووده‌یه که

(۱) بخاری. فضائل الصحابة: ۳۶۸۸. مسلم. بر وصلة: ۶۶۵۵.

ده‌فهرموئ: خودا له رۆژئاوا دا ده‌رگایه‌کی دروست کردوو ده‌بۆ ته‌وبه، ده‌فتا سال رۆ پانه، نه‌و ده‌رگایه‌ی داناخه‌ی هه‌تا هه‌تاو له خۆرئاوا ده‌نه‌یه‌ی، نه‌م ئایه‌ته‌ی ئیشاره‌ته‌ی بۆ کاتی داخستنی نه‌م ده‌رگایه‌ی که خودای بالا ده‌ست و خاوه‌ن شکۆ ده‌فهرموئ: {يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا - سورة الأنعام} . (ب - ۶ - ز - ۷ ل - ۱۶۵). (ت-س/ص).

۴۹۲۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا؟ قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرٍ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ، وَلَكِنِّي أَحْبَبُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. قَالَ: أَلَيْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ. زَادَ فِي رَوَايَةٍ: وَتَحْنُ كَذَلِكَ. قَالَ: نَعَمْ. فَفَرَحْنَا يَوْمَئِذٍ فَرَحًا شَدِيدًا. رواه الشيخان والترمذي والله أعلم^(۲).

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فهرموئ: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی له پیغه‌مبه‌ری پرسى: که‌ی قیامه‌ته؟ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرموئ: باشه‌ چیت بۆی ئاماده‌کردوو؟ گوئى: وه‌نه‌بئ له‌ نوێژو رۆژوو و خێرو صه‌ده‌قه‌ زۆرم ئاماده‌کردبئ بۆی، به‌لام ده‌ستمایه‌ی ده‌ستم نه‌وه‌یه‌ که‌ خودا و پیغه‌مبه‌ری خودام خۆش ده‌وی! فهرموئ: ده‌مژده‌ت لیبئ تو له‌ مه‌لبه‌نده‌کانی قیامه‌تدا له‌گه‌ل نه‌و که‌سانه‌دا ده‌بی که‌ خۆشت ده‌وین.

له‌ گێرانه‌وه‌یه‌کا نه‌مه‌ی پتره: ئیمه‌یش پرسیمان: باشه‌ نه‌مه‌ بۆ ئیمه‌یش هه‌روایه‌؟ فهرموئ: به‌ئێ، هه‌موو که‌سێ له‌ ئیستگا‌کانی قیامه‌تدا، له‌ به‌هه‌شتدا، له‌ هه‌موو مه‌لبه‌نده‌کانی تردا له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی خۆیدا ده‌بئ. ئیتیر نه‌و رۆژه‌ له‌هۆی نه‌م مژده‌ خۆشه‌وه‌ شادی و خۆشییه‌کی فره‌ گه‌وره‌مان تئ که‌وت! (ش/ت).

(۲) مسلم. بر وصلة: ۶۶۵۲.

۵۵) خۆشه‌ویستی بیاو چاکان و دینی و دیداریان و دانیشتن له‌که‌لیاندا به‌هره‌یه‌کی زۆر که‌وره‌یه : (محبة الصالحين وزيارتهم ومجالستهم غنیمة کبری)

۴۹۲۷- → (ب - ۵ ز - ۶۶ ل - ۲۳۷ ف - ۲) (۱).

له‌م باسه‌دا له‌دواوه‌ ئاوايه:

(والا رواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناکر منها اختلف):

له‌ ئه‌زه‌لدا گيانگه‌لیش له‌ناو خۆياندا وه‌ک چهن کۆمه‌له‌ سه‌ربازیه‌کی قالبوو وان، که‌ هه‌ر کۆمه‌له‌ی جوړه مه‌شقیکی تایبه‌تیان کردبێ، خودا کردوونی به‌چهن چه‌شنی جیا جیا، جا بۆیه ئیستا له‌ عاله‌می دنیا‌دا ده‌ق نمونه‌یه‌کن له‌ عاله‌می ئه‌زه‌لیان، ئه‌وانه‌یان که‌ هاوته‌هرو هاولفی یه‌کن هوگری یه‌ک ده‌بن و دۆستایه‌تی له‌گه‌ل یه‌ک ده‌به‌ستن، ئه‌وانه‌شیان که‌ له‌یه‌ک جوداوازن نامۆیی له‌یه‌ک ده‌که‌ن و دژی یه‌ک ده‌وه‌ستن! (ش/د)ز

۴۹۲۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ. رواه أبوة داود والترمذي (۲):

دیسان له‌وه‌وه (خودای ئی رازی بێ) چه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رموێ: بنیاده‌م له‌سه‌ر ئایین و کیشی دۆست و براده‌ری خۆیه‌تی، که‌وايه با باش باش وورد ببیته‌وه که‌ کێ ده‌گری به‌ دۆست و ناشنای خۆی! (د/ت-ش/ح).

۴۹۲۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا (۳):

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بێ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموێ (دروودی خودای له‌سه‌رین): ته‌نیا هاوڕیتی موسوڵمانی خاوه‌ن باوه‌ر بکه‌و به‌س، وه‌ نان و ئاویشته‌ با ته‌نیا موسوڵمانی له‌خودا ترس بیخوات و به‌س! (د/ت/ئه/حاکم-س/ص).

(۱) تقدم في مجلد ثاني تسلسل ۶۶ ط/ ۱/ رقم ۲۵۳۹.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۳) بسند صحيح (شرحه).

۴۹۳۰- عَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ. رواهما أبو داود والترمذي وأحمد والحاكم^(۴).

میقدادی کوپی مه‌عديکهریب (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیودی خودای لسه‌ربین) ده‌فرموی: کاتی پیاوی براده‌ریکی خوی خوشویست با ناگاداری بکاته‌وه که خوشی ده‌وی. (د/ت/ئه/حاکم-س/ص).

۴۹۳۱- وَقَالَ أَنَسٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): كَانَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لِأَحِبُّ هَذَا. قَالَ: أَعْلَمْتَهُ. قَالَ: لَا قَالَ: أَعْلِمْنَاهُ. قَالَ: فَلَحِقَهُ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُكَ فِي اللَّهِ. فَقَالَ أَحَبُّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ. رواه أبو داود^(۵).

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فرموی: پیاوی له‌لای پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیودی خودای لسه‌ربین) رت بوو، پیاویکی دیکه‌یش له‌وی بوو گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! من ئه‌م پیاوهم خوش ده‌وی. فرموی: ناگادارت کردۆته‌وه؟ گوتی: نه‌ه، فرموی: ده‌ ناگاداری بکه‌ره‌وه. پیاوه‌که‌ش دوی که‌وت و گرتیه‌وه و پیی گوت: من له‌به‌ر خاتری خودا تۆم خوش ده‌وی. ئه‌ویش پیی گوت: ئه‌و که‌سه‌ی که‌ تۆ له‌به‌ر خاتری ئه‌و منت خوش ده‌وی تۆی خوش بوی! (د-خودای ئی رازی بن).

۴۹۳۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالسَّوِّءِ كَمَثَلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُخْلِدَ بِكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً. رواه الثلاثة^(۶).

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بن) له‌هه‌زه‌ته‌وه (دیودی خودای لسه‌ربین) ده‌فرموی: هاوپی و هاونشینی باش وه‌ک میسک فروش وایه، هاوپی و

^(۴) بسند صحیح (شرحه).

^(۵) سکت عن درجته الشارح.

^(۶) تجريد البخاري/ ۵/ ل/ ۱۳۲ رقم/ ۱۸۳۶ = ۵۵۲۴، ۳۱۰۱. مسلم. بر وصلة: ۶۶۲۵. رياض/ ۱/ ل/ ۲۸۸ رقم/ ۳۶۲. تحفة الأشراف: ۹۰۵۴.

هاوده‌می خراب وهك مووشه دهمه‌چی وایه، میسك فروش یا خوت لیی ده‌کپی، یا خوی به‌شت ددها، یا هر هیچ نه‌بی بۆ نه‌خوشه‌که‌ی ده‌چی به‌سهرتا، به‌لام مووشه‌ده‌می واته: ئاسنگهر یا جله‌کانت ده‌سووتینی، یا هیچ نه‌بی بۆ چرووکیکی پیس ده‌یت به‌سهرتا (ش/د - خودایان ئی رازی بن).

۴۹۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنْ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَذْرَجَتِهِ مَلَكًا فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا قَالَ: لَا غَيْرَ أَلَيْ أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحَبَّتُهُ فِيهِ. رواه مسلم^(۷).

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (برودی خودای لسه‌رین) ده‌فرموی: پیاوی ده‌چی بۆ گوندی بۆ دیدنه‌ی براده‌ریکی خوی، خودا فریشته‌یی ده‌نیریته سهر ریگه‌که‌ی، که ده‌گاته لای پیی ده‌فرموی: بۆ کوئی ده‌چی؟ ده‌لی: ده‌چم بۆ لای براده‌ریکم له‌م گونده. فریشته‌که ده‌فرموی: ئایا هیچ نیازیکت پیی هه‌یه؟ ده‌لی: خه‌یر، ته‌نیا ئه‌وه نه‌بی که ساخ له‌به‌ر خاتری په‌زای خودای گه‌وره ئه‌وم خوش ده‌وی، ده‌فرموی: ده‌ من فرستاده‌ی خودام منی ناردوه بۆ لای تو که پیت بلیم: که خودایش توی خوش ده‌وی، چونکه تو ئه‌وت له‌به‌ر خودا خوش ده‌وی (م).

۴۹۳۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٍ أَنْ طُيِّبَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَكَبُرَتْ مِنَ الْجَنَّةِ مَنَازِلًا. رواه الترمذي بسند حسن^(۸).

ديسان له‌وه‌وه له‌ چه‌زده‌ته‌وه ده‌فرموی (برودی خودای لسه‌رین): ههر که‌سی سهر له‌ نه‌خوشتی بدا، یا دینی براده‌ریکی ئایینی خوی بکا، فریشته‌یی له‌ غه‌یبه‌وه له‌لایه‌نی خوداوه بانگی ده‌کا: هه‌ی خوش بیت و به‌خوشتی نوغر بکه‌یت و له‌ به‌هه‌شتا هه‌وار هه‌ل ده‌یت! (ت-س/ح).

(۷) مسلم. بر وصلة: ۶۴۹۵.

(۸) سنده حسن عند الترمذي.

۵۶) دۆستو ناشناو ده‌سته‌براکان له رۆژی قیامه‌تا له سیبهری باره‌گای خودادا ده‌بن : (المتحابون في ظل العرش يوم القيامة)

۴۹۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي الْيَوْمَ أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي. رواه مسلم والترمذي. ولفظه: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغِطُّهُمْ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ^(۱):

ئهو هوره‌یره (خودای ئی رازی بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموێ (درویدی خودای له‌سهرین): له رۆژی ژینه‌وه‌دا خودای گه‌وره ده‌فه‌رموێ: ئهو که‌سانه‌ی که له‌به‌ر خاتری شکۆمه‌ندی من یه‌کتیریان خوش ده‌ویست له‌ کوێن؟ با بێن ئه‌مه‌رۆ چاکه‌یان ده‌ده‌مه‌وه له‌ سیبهری خو‌ما دایان ده‌نیم، ئه‌مه‌رۆ ئهو رۆژه‌یه که جگه له‌ سیبهری ره‌حمه‌تی من هه‌یج سیبهری نییه (م/ت) گه‌ته‌ی (ت) ئاوایه: خودای گه‌وره و سه‌روه‌ر ده‌فه‌رموێ: ئهو که‌سانه‌ی که له‌به‌ر خاتری مه‌زناهی و شکۆمه‌ندی من یه‌کیان خوش ده‌وی وان به‌سه‌ر مینه‌به‌ری نووه‌وه، پیغه‌مبه‌ران و شه‌هیدا خو‌زگه‌یان پێ ده‌خوان!

۴۹۳۶- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ لَأَنَاسًا مَا هُمْ بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ يَغِطُّهُمْ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ تُخْبِرُنَا مَنْ هُمْ. قَالَ: هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللَّهِ عَلَى غَيْرِ أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا فَوَاللَّهِ إِنَّ وُجُوهَهُمْ لَنُورٌ وَإِنَّهُمْ عَلَى نُورٍ لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا يَحْزَنُونَ إِذَا حَزَنَ النَّاسُ. وَقَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ (أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ). رواه أبو داود نسأل الله كمال الامن والايمان واليقين آمين^(۲):

عومه‌ر (خۆشنوودی خودای مه‌زنی لیبێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموێ (درویدی خودای له‌سهرین): له‌ناو به‌نده باشه‌کانی خودادا که‌سانێکی و باش هه‌ن،

(۱) مسلم. بر وصلة: ۶۴۹۳.

(۲) رواه أبو داود في الرهن في البيع بسند صالح (شرحه).

نه له پیغه‌مبه‌رانی و نه له شه‌هیدانی، که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا پایه و پله‌یان نه‌وه‌نده به‌رزو خو‌ش و نازداره له روژی ژیا‌نه‌وه‌دا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ان و شه‌هیده‌کان خوژگه‌یان پی ده‌بن، چونکه نه‌وه‌نده خاوه‌ن خاترن له‌لای خودا. یاران (ره‌زای خودایان لی‌بی) گوتیان: قوربان! پی‌مان نافه‌رمووی که نه‌وانه کی‌ن؟ فه‌رمووی: که‌سانیک‌ن - که له‌به‌ر خو‌شه‌ویستی خوداو له‌هو‌ی ره‌حمه‌تی نه‌وه‌وه - یه‌کرتیان خو‌ش ده‌وی، نه‌ خرم و خویشی یه‌کترین، نه نیازی پاره و پولیان به یه‌کتری هه‌یه، ده‌ی سویند به خودای گه‌وره روویان یه‌ک پارچه نو‌وره و ان له‌سه‌ر پایه‌ی نو‌ورا له‌و کاتانه‌دا که مه‌ردوم ده‌که‌ونه ترس و بیمه‌وه و سه‌ریان لی دیته یه‌ک نه‌وان باکیان له هیچ نییه، وه کاتی مه‌ردوم خه‌م و په‌ژاره دایان ده‌گری، نه‌وان ئاسوده و بی خه‌من، نه‌وجا هه‌زرت بو پشتگیری نه‌م باسه نه‌م نایه‌ته‌ی خوینده‌وه:

{أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ - سورة يونس}. →
(ب/ ۶ ز/ ۱۱ ل/ ۲۳۵ ف/ ۱).

۵۷) خو‌شه‌ویستی ده‌بی مامناوه‌ندی بی: (التوسط في الحب مطلوب)

۴۹۳۷ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُبُّكَ الشَّيْءَ يُغْمِي وَيُصِمُّ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۱):

ئه‌بو ده‌رداء (خودای نازی‌بن) له هه‌زرت‌ه‌وه ده‌فه‌رمووی (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) که تو شتی‌کت خو‌شو‌یست له ئاستی کو‌یرو که‌ر ده‌بی‌ت و هه‌ست به‌خراپه‌ی نا‌که‌ی (د/ نه‌- س/ ح).

۴۹۳۸ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَحَبُّ حَبِيبِكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا وَأَبْغَضَ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا. رواه الترمذي والبيهقي والطبراني. والله أعلى وأعلم^(۲):

(۱) بسند حسن (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای
له‌سهرین) فهرمووی: تو که خوشه‌ویستیکت خوشویست چکیکی تیادا
بهیل‌ره‌وه، مه‌بادا رۆژئی له رۆژان ببی به‌ناحه‌زت، هه‌روه‌ها که رقیشت له
ناحه‌زئی بوو به‌شی کاتی ناشتی تیادا بهیل‌ره‌وه نه‌وه‌کا رۆژئی له رۆژان
ناشت ببنه‌وهو ببی به‌دۆستت!

ئه‌م فهرمووده پیروژه‌یه ئه‌م پێشه‌وايانه گێراویانه‌ته‌وه: (ئیمامی
تیرمذی و ئیمامی به‌یه‌ه‌قی و ئیمامی طه‌به‌رانی (رمزای خودای گهره‌یان لیبن).
عدد احادیث کتاب البر والاخلاص متان و خمسة و سبعون حدیثا فقط:

مامۆستای زاناو دانا، دانه‌ری ئه‌م تاجه‌ پیروژه‌یه لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموی:
(ژماره‌ی فهرمووده‌کانی نامه‌ی ره‌وشت و کرده‌وی چاکه ته‌نیا دوو سه‌دو
حه‌فتا و پینج فهرمووده‌یه‌و به‌س).

پایانی میسکه بو نامه‌ی چاکه

نامه‌ی یادی خوا که‌وا هات کاکه!

زیکری سه‌ر زمان بو چاوی دلمان

کله‌و، بو‌زامی مه‌له‌مه‌و ده‌رمان

نه‌گه‌ر وانه‌ بوو سووچس گول چیه

که گول‌کاره‌که‌ی هه‌ر چس و په‌رچیه

چاکه بن نیمان، زیکری بن ته‌قوا

وه‌ک شیعرى نوییه، نه‌کی‌تش، نه‌سه‌روا

ئه‌م جو‌ره شیعره‌ش کو‌نه یا نوییه

وه‌ک چه‌مسووته‌که‌ی بن تام و خوییه!

که‌رو ده‌نگی دوور؟ کو‌ی‌رو ره‌نگی نوور؟

کو‌جا مه‌رحه‌با عه‌ره‌بو ته‌مه‌بوور! و

بِسْمِ رَبِّهِ الشُّكُور
عابده الموسوم ملا نور
حمدل باسم ربه الغفور
عُبَيْدَةُ المَذْنِبِ عَبْدُ النُّور!
صلی علی رسولہ الوقور
خادمه المخلص کاکا نور
یا سانلی عن آية الإبرار
مثلهم علی لسانی جاری:
لسانهم رطب بذكر الهاري
قبله قلبهم هو الغفار!!
قَمُّهُمُ المَكْثَارُ بِالْأَذْكَارِ
كَأَنَّهُ فُجُوءُتُهُ العَطَار!
إذا غدا العبد من الأخیار
یسبح فی خزانن الأسرار
فـالروح فی لآلة الانسوار
سابعة كالفلك فی الانهار
الذكر بالعشي والابكار
من شيمة اليقظان بالاسحار
یا من سمت العیش فی الديجور
آذاك بـيوم بيتك المهجور
ان سمت خوضا فی بحار النور
بأدر الی بدر الدجى المشهور
ان سمت رتعا فی ریاض النور
فالنزم سلوك الذاکر المذکور

کالنجل من مجابة الزهور
 تجمع أرييا بيع بالشذور
 اجمع من الذكر شذا الثغور
 يشتري منك تاجر العطور!
 الى متى تبقى على الجسور
 يغشاك زيف عالم الكدور؟
 يعيشك طيف هالة البدور
 ترضى من الصحاح بالكسور؟
 هيا الى لآلئ البهور
 سارع الى مشاهد الحضور
 ادفع مقدما مهر الدور
 أعرس على ذرى جبال الطور!
 اجعل سنا لسانك الذكور
 سفير نور قلبك الطهور!
 انزع من القلب هوى الشرور
 ازرع به من خيرة البذور
 بأصغره الممر في المشهور
 هما قوام بيته المعمور!!
 من لازم الأوراد والاذكارا
 سيقطف الورد والزهارا
 من عاشق الأبرار والأخيارا
 وهجر الفجار والأشرارا
 واجتنب الأثام والأوزارا
 سيقطف الأثمار والانسوارا!

قُتِبَ إِلَى إِلَهِكَ يَا عَبْدُ
وَأَجْعَلْ دُمُوعَكَ الشَّفِيعَ عِنْدَهُ
يَا طَالِباً لِأَسْلَمِ الْمَغَانِمِ
وَأَمَلٍ فِي أَحْسَنِ الذُّوَاتِمِ !
فَاخْضُ جَنَاحَ الذَّلِّ عِنْدَ الْعَالِمِ
وَكُنْ لَهُ فِي الطَّاعَةِ كَالْخَادِمِ
وَالْمُشَايِخِ ذَوِي الْمَكَارِمِ
كُنْ عَبْدَهُمْ تَكُنْ مِنَ الْإِكْرَامِ
وَكُنْ مَعَ الْقَوْمِ عَلَى التَّفَاهِمِ
وَلَا تَكُنْ فِي عَمَلٍ وَاشِ وَاهِمِ

ایضاح بعض الجمل والكلمات في القصيدة:

۱- فوجونة العطار. فو: الفم. جونة العطار: محفظة العطور عند العطارين يعني من بركة كثرة ذكر الله يتعطر فم الذاكر مثل قنينة العطور. (مثل المؤمن يقرأ القرآن مثل الاترجة ريحها طيب وطعمها طيب) راجع فضائل القرآن.

۲- يا من سئمت العيش في الديجور: كناية عن تولي زمن الشباب وعدم الاستفادة منه، كأنه من شدة اليأس منه قد مله، وجه الشبه بين الامرين: سواد شعر الشباب يشبه ظلام الديجور. البيت المهجور: القلب الخالي من ذكر الله، وبومه: الشيخ الأشمط الغافل عن طاعة الله، يشبه رأسه الاشمط. الغراب الابقع واليوم الالف للخرائب!

۳- بدر الدجى: كلام الله تعالى، فانه نور وضياء، قد أَخْرَجْنَا مِنَ الظلمات الى النور، وتلاوة القرآن الكريم من افضل الأذكار وازكاها.

۴- الرتع: الذكر والتسبيح، ورياض النور: مجالس الذكر ومجالس العبادات والمساجد وحلق الذكر، الذاكر المذكور: العبد الذاكر، الكونه يذكر ربه فهو ذاكر ولكونه يذكره ربه فهو مذكور.

۵- تاجر العطور: المقصود به الله تبارك وتعالى، قال تعالى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ. تَوَمَّنْ بِاللَّهِ. وَقَالَ تَعَالَى: إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ}.

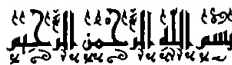
۶- مهور الحور: عبارة عن الإيمان، ثم المواظبة على الطاعات والاوراد ورياضة النفس، حتى يصل العبد الى مرتبة المكاشفات والكرامات والتجليات الربانية، كما تجلى ربنا لسيدنا موسى فوق جبل الطور.

۷- قوام بيته المعمور: اشارة الى الحديث الشريف: مثل البيت الذي يذكر الله فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحي والميت، والى الحديث الآخر: ان الذي ليس في جوفه شيء من القرآن كالبيت الخرب.

۸- فاخفض جناح الذل: أي ان كنت صادقاً في طلبك، تعلم الشريعة من العلماء الكرام، قبل كل شيء، ولا تكثر عليهم من الاسئلة الغير الضرورية ثم خذ السلوك من مشايخ الطريقة، لتكون من الذاكرين الله كثيراً والذاكرات، فالشريعة والطريقة كالعين والسَّمْع الاولي نور العين والثانية نور القلب.

۹- وكن مع القوم: أي دع ما يَقُولُهُ المبطلون من الطعن المغرض في العلماء والمشاريخ، فرجال الشريعة أسمى من أن ينال منهم عواء السفهاء، وكبار رجال الصوفية أعظم من أن ينزلهم من عليائهم سخف السخفاء.

(المترجم)

نامه‌ی زیکرو یادی خودای گه‌وره و دوعاو نزاو پارانه‌وه و ته‌وبه‌کردن و په‌شیمانی له‌ گونا

(نهم نامه‌یه پینج باسو پایانیکه)

۵۸) باسی یه‌که‌م: باسی گه‌وره‌یی و یادو زیکری خوداو پایه‌به‌رزیی
زیکرکارانی خودای گه‌وره

کتاب الاذکار والأدعية والإستغفار والتوبة : (وفیه خمسة أبواب وخاتمة)

الباب الأول: في فضائل الذكر والذاكرين

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا، وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً
وَأَصِيلًا - سورة الأحزاب - ۴۱/۳۳ - ۴۲}.

واته: ئه‌ی که‌سانئ که باوه‌رتان به ئیسلامی پی‌روژ هه‌یه! یادی خودا
بکه‌ن، له زیکرو فیکری یه‌زدان قه‌ت بئ ئاگا مه‌بن، یادی خودا ئارامی گیانه،
هوی سه‌ربه‌رزى هه‌ر دوو ژيانه، که‌واته به‌زوری ذیکری ئه‌و زاته مه‌زنه
به‌که‌ن، به‌تایبه‌تی له به‌یانی و ئیوارده‌ا ته‌سبیحات بکه‌ن.

وَقَالَ تَعَالَى: {فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ - سورة البقرة -
۱۵۲/۲}.

واته: ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئیوه یادی من بکه‌ن، له‌ناو نویژدا، له‌ناو گشت
تاعه‌تی‌کا، به‌ته‌نیا، به‌کۆمه‌ل، له‌ناو کۆپی زیکردا، به‌ده‌م، به‌زمان، به‌ده‌ست،
به‌قه‌له‌م، به‌کردار، به‌گفتار، له‌خۆشی دا، له‌ناخۆشیدا، به‌هه‌موو بۆنه‌یه‌کی
ره‌واوه، له‌سه‌ر هه‌موو حالئ، له‌هه‌موو بارۆدۆخی‌کا، تا به‌ره به‌ره زیکری
خودا ده‌بئ به‌ویردی سه‌ر زمانتان و به‌خۆراکی گیانتان، له‌حالئ وادا منیش
یادی ئیوه ده‌که‌م و له‌ناو ئه‌نجومه‌نی هه‌ره بالادا باسی باشیتان ده‌که‌م و له‌ناو
فریشته‌کاندا شانازیتان پی‌وه ده‌که‌م و پاداشی فره‌باشتان ده‌ده‌مئ. له‌هه‌مان
کاتدا سوپاسی نازو نیعمه‌ت و به‌هره‌کانی من بکه‌ن، که خۆتان ده‌زانن چه‌نده
چاکه‌م هه‌یه به‌سه‌رتانه‌وه، ئه‌وه‌تا به به‌رچاوه‌وه نیعمه‌تانی خودا له ژماره
نایه‌ن و مشه‌و بئ شومارن، له‌خواردن، له‌نۆشین، له‌پۆشاک، له‌خۆشی

دہروونی و ئاسایشی گیانی، لہ بہ ہرہی مال و منال و خیزان و کہ سوکار، لہ
 ہاوسہ رایہ تی، لہ ئەندامی پیکوپیکى ناسکی نازدار، وەك چاو، گوئی، لووت،
 ھەست، دەست، دەم، زمان، پی، پەنجە، ناخون، برژانگ، پیستی ناسک و
 نازدار، لەش ولاری خنجیلە و نہ شمیله، زینھار سەد زینھار نہ کەن بە نادانی
 لەباتی سوپاسی خودا ناسوپاسیی بکەن و چاکەى ئەوتان لەبەر چاو نہ بی^(۱).

(۱)

غذاک ربک الجواد بالمن
 أعطاک ما منها بدا وما بطن
 منحت أعضاء أجادات المهن
 فلا یقدرن بأهظ الثمن!
 ومن بیع أصغرها بألف من
 من عسجد یظهر له بخس الثمن
 ومن بیع بصره بألف طن
 من ذهب یبین له کل الغبن!
 یا غارقا فی النعم الی الذقن
 أعلم أمامک الكرب والفتن
 کیف تكون أن وقعت فی المحن
 وقلب الدهر لک ظهر المجن
 حشرة الموت سرت فیک کمن
 دب علی شجرة اللیس من
 کالفرخ فی البیض درجت فی الکفن
 ثم حشرت بین أضیق السکن!
 کیف یکون الحال فی آتی الزمن
 حیث تنادی: یا فلان بن فلان!
 یا قادما من وطن الی وطن!
 قبض الجنان من هنا ین الثمن؟

وَقَالَ تَعَالَى: {وَالَّذَاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالَّذَاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا}. → (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۶ ف - ۱۱).

۴۹۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي. وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِي إِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ هُمْ خَيْرٌ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شَيْئًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَإِنْ أَكَانِي يَمْسِي أَتَيْتُهُ هَرَوَلَةً^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دیودی خودای له‌سهرین): خودای گه‌وره و سه‌روه ده‌فه‌رموئ: به‌نده‌ی من گومانی چوئن بئ به‌من من وا ده‌بم له‌گه‌لیدا. له‌و ده‌مه‌دا که ئه‌و ناوی من ده‌باو یادی من ده‌کا خوئم وام له‌گه‌لیدا، جا ئه‌گهر ئه‌و به‌ته‌نیا هه‌رخوئ یادو زیکری من بکا ئه‌وا منیش هه‌ر خوئم به‌نه‌ینئ یادی ئه‌و ده‌که‌م ئه‌گهر ئه‌و له‌ناو ده‌سته‌یه‌کا یادو زیکری من بکا ئه‌وا منیش به‌ ئاشکرا له‌ناو ده‌سته‌یه‌کی باشترا یادی ئه‌و ده‌که‌م، ئه‌گهر به‌نده بستی له‌من نزیک بیته‌وه من بالئ له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گهر ئه‌و بالئ له‌من نزیک بیته‌وه من دوو بال له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گهر ئه‌و به‌ رویشتنی ئاسایی بئ بولای من، من به‌لوقه ده‌چم به‌پیری‌ه‌وه، واته: تا به‌نده به‌تاعه‌ت خوئ له‌من نزیک بکاته‌وه من ره‌حه‌تی خوئم زیاتر له‌و نزیک ده‌که‌مه‌وه (ش/ت. خو‌شنوودی خودایان لیئ).

من وا ده‌زانم که ئه‌م فه‌رمووده پیروژه ده‌رگا ناخاته سه‌ر پشت بو ئاواتی هیچ و پووچ و گومانی باش به‌ به‌لاش، گه‌رچی بوئی ئه‌وه‌ی ئی دی که لایه‌نی هیوا به‌ره‌حه‌تی خودا قه‌ویتربئ باشترا، هه‌روه‌ک ده‌رگای ره‌شبینی و به‌دبینی به‌بئ هوئ ره‌وا له‌دئی به‌نده‌دا داده‌خات.

وه‌ک خودای میه‌ره‌بان له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا، که چه‌دیسیکی قودسی و فه‌رمووده‌یه‌کی پیروزی ره‌ببانییه، به‌نه‌زاکه‌ت گله‌یی له‌و خوا ناسانه بکات که

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸۱ رقم/ ۲۱۲۹ = ۷۴۰۵، ۷۵۰۵، ۷۵۲۷. مسلم. ذکر و دوعاء: ۶۷۴۶.

هه‌میشه خه‌یالی ته‌م و مژو دووکه‌لی دۆزه‌خ بووه به پارچه‌یی هه‌وری ره‌ش و به‌رچاوی گرتوون و نایه‌لی رۆژی رووناکی رحمه‌تی خودا ببینن! گریمان نه‌گه‌ربیشی بینن ته‌ماوی ده‌ببینن، وه‌ک به‌مانه‌ بفرموی: ئه‌ی به‌نده‌ نازیزه‌کانی من! گوایا من پادشایه‌کی نه‌وه‌نده‌ ناعه‌دل و بی به‌زه‌ییم، هه‌روا له‌خۆمه‌وه‌ به‌بی هۆیه‌کی ره‌وا ئیش و نازارو سزای نازیزانی خۆم بده‌م، ده‌با به‌س بی ره‌شبینی و ناویمیدی! نه‌وه‌نده‌ ژيانی چهند رۆژی جیهانتان له‌ناو ده‌ریای فرمیسک و دلّه له‌رزده‌ مه‌به‌نه‌ سه‌ر، به‌لکوو ئومیدتان به‌ رحمه‌تی خودا قه‌وی بی، چونکه‌ رحمه‌تی من خه‌لاتی ئیوه‌ومانانه‌.

سه‌رزه‌نشتی ئه‌وانه‌یش ده‌کا که به‌د ره‌فتارو به‌دکردارو که چ ره‌فتارن، وه‌ک پێیان بفرموی: ئه‌ی به‌نده‌ی تاوانبار! من خۆت ده‌که‌م به‌ سه‌رپشک و حه‌که‌م، ئایا تو خۆت به‌هه‌شت به‌خۆت ره‌وا ده‌بینی، تا من پیتی ره‌وا ببینم! گوایا من پادشایه‌کی نه‌وه‌نده‌ نه‌زانم که نه‌وه‌نده‌ی توی نه‌زانیشی لی نه‌زانم! که‌واته: ئه‌ی به‌نده‌ی به‌دین! ئه‌ی به‌دکاری بی دین!

{فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ الدِّينِ، أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ، بَلَىٰ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ الشَّاكِرِينَ}. (وه‌رگنپ)

۴۹۴ - وَغَنَّهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطَّرِيقِ، يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَنَادَرُوا هَلُمُّوا إِلَيَّ حَاجَتِكُمْ. قَالَ: فَيُخَفِّفُونَهُمْ بِأَجْرِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا. قَالَ: فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ مَا يَقُولُ عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ، وَيُكَبِّرُونَكَ، وَيُحَمِّدُونَكَ وَيُمَجِّدُونَكَ. قَالَ: فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ. قَالَ فَيَقُولُ وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ: يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً، وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجُّدًا، وَأَشْكُرَ لَكَ تَسْبِيحًا. قَالَ يَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونِي قَالَ يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ. قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا. قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ أَلْهَمَهُمْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ أَلْهَمَهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا، وَأَشَدَّ لَهَا طَلَبًا، وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً. قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّدُونَ قَالَ يَقُولُونَ مِنَ النَّارِ. قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا. قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا

قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا ، وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً . قَالَ فَيَقُولُ فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ . قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِيهِمْ فَلَأَن لَّيْسَ مِنْهُمْ إِلَّا مَا جَاءَ لِحَاجَةٍ . قَالَ هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ . رواه الذَّيْهَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ (۲) :

دیسان ئەبو هوریره (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەری خوشەویست (دروودو سلاوو سەلام و سەلەوات و رەحمەتی خودای گەورە و سەرەوی لەسەر بێ و سەر و مال و منال و ھەست و نیست بەقوربانی گەردی سەر گوێی پیروزی بێ) دەفەرموێ: خودا چەنە فریشتەییەکی گەپوکی ھەیە ئیشیان ئەو ھەبەرێ و بانانا دەسووپێنەو، بەشوین ئەھلی زیکردا دەگەرین، کاتێ کوپێکی زیکیان دۆزییەو و دیان وا کو مەلێ لە شوینیکا یادی خودا دەکەن قاو لەیەکتەری دەکەن و یەکتەری بانگ دەکەن: وەرەن بەلای کاری خۆتانەو، ئەمە ئەو ھەبەرێ کە ئێو بۆی دەگەرین، فەرمووی: ئیتەر دین ھەتا ئاسمانی یەکەم بە بالیان دەورەیان دەدەن و لەسەریەک ھەتا بن ئاسمان کەلەکە دەبەستن! فەرمووی: کە کوپێ زیکرەکە تەواو دەبێ، فریشتەکان دەچن بۆ ئاسمان، خودای گەورە لییان دەپرسی – گەرچی خۆی زۆر باش لە حالەکە دەزانێ – لەکوێ بوون؟ عەرزێ دەکەن: لەلای بازێ بەندەیی باشی تۆ بووین دەفەرموێ: چیان دەکردو چیان دەگوت؟ دەفەرموون: (سبحان الله) دەکەن و تۆ بەپاک و پیروزی بێ خەوش دەزانن و (الحمد لله) دەکەن و، سوپاس و ستایشی تۆ دەکەن و (الله اکبر) دەکەن و خودای خۆیان بەگەورە دەگرن و بەشان و شکوی تۆدا ھەل دەدەن دەفەرموێ: منیان دیو؟ دەلێن: خەیر، نە بەخودا نەیان دیوی، دەفەرموێ: ئەی ئەگەر بێ بینن چۆن دەبن؟ دەفەرموێ: ئەگەر بتبینن باشتەر بەندەییەت دەکەن و زیاتر سوپاس و ستایشت دەکەن و پتر بەپاک و پیروزی دەزانن دەفەرموێ: ئەی داوای چیم ئی دەکەن؟ دەفەرموون: داوای بەھەشتت ئی دەکەن. دەفەرموێ: بەھەشتیان دیو؟ دەفەرموون: نەبەخوا – ئەی خودایا! – نەیان دیو. دەفەرموون: ئەگەر ببینن چۆن دەبن؟

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۵ رقم/ ۱۹۹۶ - ۶۴۰۸ . مسلم . ذکر و دعاء: ۶۷۸۰ . تحفة الأشراف: ۱۲۷۵۴ .

دەفەرموون: ئەگەر ببینن باشتەر سوور دەبن لەسەرى و پتر هەلپەى بۆ دەكەن و زیاتر حەزى ئى دەكەن. دەفەرموئ: ئەى لەچى دەترسن و خۆيانى ئى دەپاریزن؟ دەفەرموون: لە ئاگرى جەهەننەم. دەفەرموئ: ئایا دیویانە؟ عەرزى دەكەن: نە بەخودا نەیان دیو. دەفەرموئ: ئەگەر ببینن چۆن دەبن؟ عەرزى دەكەن: ئەگەر ببینن زیاتر لە دەستى هەل دین و باشتەر كۆى ئى دەكەنەو. فەرمووى: ئەوجا خودا دەفەرموئ: دە ئیو بەشایەت بن ئەوا بەتەواوى لییان خۆش بووم. فریشتەىی لە فریشتەكان عەرزى خودا دەكا: فیسارە كەسیشیان لەناودا بوو لەوان نییە پیاویكى گوناھكارە بۆ زىكرى خودا نەهاتبوو بۆ ئیشىكى خۆى هاتبوو، بەرىكەوت لەویو رەت بوو لەگەلیان دانىشت. دەفەرموئ: مەجلیس مەجلیس زكرە، ئەوەى لیى دابنىشى لەپیت و فەرى بى بەش نابى، ئەوا لەویش خۆش بووم، كۆمەلى كۆپى وا هاوونشینیان لەبەر خاترى ئەوان لەبەد بەختى رزگارى دەبى و بەهۆى ئەوانەو ئەویش خۆش بەخت دەبى! (ش/ت).

مامۆستا مەلا پەشىد بەگى بابان (رەحمەتى خوداى لیى) لەم شوینەدا استسهاد بەم شیعرانەى سەعدى دەكا، كە ئەمە وەرگەرپاوەكەیتى بەكوردى:

گولێكى بۆن خۆش روژێن لە شوستان

گەشت بە دەستم لە دەستى دۆستان

گوتم: تۆ گولێ یا مسكو عەبیر

هەستت مەست كردم دلت كرد یەخسیر

فەرمووى: من گلێ بى فەر بووم بەلام

روژێن دانیشتم لەگەل گول نەندام

جوانیى هاوونشین منى كرد بەگول

بووم بەهاو دەمى جریووى بولبول!!

بەهۆى گۆرینی رینووسەو ئەم شیعرە فارسىە بە هەلە نووسراوە راستەكەى ئاوايه:

بگفتا من گلی ناچیز بوو دم

ولیکن مدتی باگول نشستم

چونکه خوی گلی ناچیزه واته گلی بی فه‌ر، نه‌ک گولی ناچیز، واته:
گولی بی فه‌ر، چونکی گل که‌بوو به‌گول ئیت‌ر به‌فه‌ره نه‌ک بی فه‌ر.

(وه‌رگین) - ۱۹۹۲/۱/۸

۴۹۴۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْبَيْتِ
الَّذِي يُذَكَّرُ اللَّهُ فِيهِ وَالْبَيْتِ الَّذِي لَا يُذَكَّرُ اللَّهُ فِيهِ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ. رواه
الشيخان^(۲):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بی) له‌هه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای لسه‌رین)
ده‌فه‌رموی: مائی که یادی خودای تیا بکری وه‌ک دئی زیندوو وایه‌ پره‌ له
خیرو بیرو پیت و فه‌ر، مائی که یادی خودای تیا نه‌کری وه‌ک له‌شی مردوو
وایه‌ تاریک و نوته‌ک و بی هه‌ست و سامناکه (ش - خودایان ئی رازی بی).

۴۹۴۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. فِي
يَوْمٍ مِائَةِ مَرَّةٍ. كَانَتْ لَهُ عَشْرَ رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيتَ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ
وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا
أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ. وَمَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةِ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ
وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) ف پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) فه‌رموی:
هه‌ر که‌سی هه‌ر وژی سه‌دجار بئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ف - ۳). ئه‌وه‌نده‌ی

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۵ رقم/ ۱۹۹۵ = ۶۴۰۷. مسلم. بر وصلة: ۱۸۲۰. تحفة الأشراف: ۹۰۶۴.

(۴) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۲ رقم/ ۱۹۹۲ = ۶۴۰۳، ۳۲۹۳ فتح. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۳. ترمذی. دعوات:

۳۴۶۸. ابن ماجه. ادب: ۳۷۹۸.

ئازادکردنی ده‌بهنده‌ی زه‌پ‌خ‌ریده‌ی خیری ده‌گا، سهد چاکه‌ی تریشی بۆ ده‌نووسری، سهد خراپه‌یشی بۆ ده‌کوژینریته‌وه، ئەو رۆژه‌یش تا ئیوارئ گوتنی ئەم زیکره‌ی ده‌بی به‌قه‌لای قایم بۆی و له‌شه‌یتان ده‌پاریزی! وه‌ که‌سی نییه‌ که‌ کاریکی وای کردبئ له‌مه‌ باشتربئ مه‌گهر که‌سی که‌ ئەو زۆر تری له‌م زیکره‌ کردبئ. ههر که‌ سینکیش - له‌ رۆژیکا - سهد جار بلئ: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ). ئەوه‌ ههرچی گونا‌هی پێوه‌ هه‌یه‌ هه‌مووی هه‌ل ده‌وه‌ری، ئەه‌گه‌رچی به‌قه‌ی که‌فی ده‌ریاش زۆربئ (ش/ت).

٤٩٤٣- وولسمل والرمذي: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ^(٥):

موسلیم و تیرمزی (ره‌زای خودایان لی‌بی) ده‌گێرنه‌وه: حه‌زده‌ت (درو‌دی خودای لسه‌ربن) ده‌فه‌رموی: ههر که‌سی ده‌جار به‌کولی دل و به‌ سینیه‌ی ساف بلئ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. ئەوه‌ به‌قه‌د ئەو که‌سه‌یه‌ پاداشی بۆ هه‌یه‌ که‌ چوار که‌س له‌نه‌وه‌ی ئیسماعیل کو‌پی ئیبراهیم ئازاد بکا. (م/ت).

٤٩٤٤- → (ب - ١ ز - ١٤ ل - ٧٩ ف - ٣)^(٦).

٤٩٤٥- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ قَالَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَبَقَ الْمُفْرِدُونَ. قَالُوا: وَمَا الْمُفْرِدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالدَّاكِرَاتُ^(٧).

دیسان شه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌زای بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درو‌دی خودای لسه‌ربن) فه‌رمووی: خه‌لوه‌کی‌شه‌کان وه‌ پێشکه‌وتن و بردیانه‌وه‌! یاران

^(٥) مسلم. ذکر ودعاء: ٦٧٨٥. بخاري. دعوات: ٦٤٠٤. ترمذي. دعوات: ٢٥٥٢. تحفة: ٣٤٧١. تجريد/ ٥١/ ٢٥٢ رقم/ ١٩٩٣.

^(٦) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ٢ ل/ ٥١ ط/ ١ رقم/ ٥. مجلد اول. تسلسل/ ١٤ ل/ ٧٩ ط/ ١٠٠ رقم/ ١٠٠.

^(٧) مسلم. ذكر ودعاء: ٦٧٤٩.

گوئیان: قوربان! خه‌لوه کی‌شه‌کان چین؟ فه‌رمووی: نه‌و چله‌کی‌شانه‌ی که له کو‌پی هیچ و پووچی مه‌ردوم که‌نارده‌رکن و یادو زی‌کریکی زوری خودا ده‌کن، واته: نه‌و ژن و پیاوانه‌ن که خودای گه‌وره به‌م نایه‌ته په‌سن و تاریفیان ده‌کا ده‌فه‌رمووی: {وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا} (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۶ ف - ۱۱) (م/ت).

۴۹۴۶ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى حَلَقَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ مَا أَجْلَسَكُمْ قَالُوا جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ. قَالَ اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ قَالُوا وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَتَخْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَكُمْ وَمَا كَانَ أَحَدٌ بِمَنْزِلَتِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقَلَّ عَنْهُ حَدِيثًا مِنِّي وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ عَلَى حَلَقَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ « مَا أَجْلَسَكُمْ ». قَالُوا جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ وَنُحَمِّدُهُ عَلَى مَا هَذَا لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ بِهِ عَلَيْنَا. قَالَ: اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ. قَالُوا: وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَتَخْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَكُمْ وَلَكِنَّهُ أَتَانِي جَبْرِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ. رَوَى الثَّلَاثَةُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۸).

ته‌بو سه‌عید (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: مو‌عاوییه چوو به‌سه‌ر کو‌پیکی زی‌کردا له‌ناو مزگه‌وتدا نه‌لقه‌یان دا‌بوو، فه‌رمووی: بو‌چی دانیشتوون؟ فه‌رموویان: دانیشتووین یادو زی‌کری خودا ده‌که‌ین، فه‌رمووی: توخوا هه‌ر بو‌ ته‌وه دانیشتوون و به‌س؟ فه‌رموویان: به‌ئێ به‌خودا هه‌ر بو‌ ته‌وه دانیشتووین و به‌س. فه‌رمووی: ده‌بزانن که من له‌به‌ر ته‌وه ئی‌وهم سو‌یند نه‌دا که باوه‌رتان پی نه‌که‌م، به‌لکوو باوه‌رم به‌قسه‌که‌تان هه‌یه به‌لام له‌به‌ر شتیکی تر ئی‌وهم سو‌ینددا که ئیستا بو‌تانی باس ده‌که‌م، له‌لایه‌کی تریشه‌وه که‌س نییه وه‌ک من پایه‌ی له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (سه‌ودی خودای له‌سه‌رین) نزیک بو‌وبی و له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا وه‌ک من ناوا فه‌رمووده‌و فه‌رمایشتی نه‌و زاته که‌م بگێڕیته‌وه. چونکه من ژن برای پی‌غه‌مبه‌ر بووم و نووسه‌ری سه‌رووشی بووم و زو‌ریش له‌خزمه‌تیدا بووم،

(۸) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۹۷. ترمذی. دعاء/ ۲۳۷۹. نسائی. آداب القضاء: ۵۴۴۱. تحفة/ ۱۱۴۱۶.

به‌لام له‌گه‌ل شه‌مه‌شدا فه‌رموده‌یی تا نه‌چمه‌ بنج و بنه‌وانی و به‌باشی لی‌م
روون نه‌بی نایگی‌رمه‌وه ئینجا موعاوییه (خودای ن‌رازی بی) فه‌رمووی: جاری
پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ری) دهرچوو، پویششت بو مزگه‌وت، له‌وی چوو به‌سه‌ر
ده‌سته‌یی له‌هاورپیانیدا، به‌ئه‌لقه‌ کو‌ری زیکریان دابه‌ستبوو، فه‌رمووی:
بوچی دانیشتون؟ فه‌رموویان: دانیشتون یادو زیکری خودا ده‌که‌ین،
حه‌مدو سوپاسی خودا ده‌که‌ین له‌سه‌ر شه‌وه که‌ شاره‌زای کردوین بو ئایینی
ئیسلا‌م و شه‌م به‌هره‌ گه‌وره‌یه‌ی پیمان به‌خشیوه. فه‌رمووی: توخوا ه‌ر شه‌وه‌یه
هو‌ی دانیشتنه‌که‌تان؟ فه‌رموویان: شه‌ری به‌خودا ه‌ر بو شه‌وه‌ دانیشتون و
به‌س. فه‌رمووی: ده‌بزانن من له‌به‌ر شه‌وه‌ سویندم نه‌دان که‌ باوه‌رتان پی
نه‌که‌م، به‌لکو‌و ری خوش کردنه‌ بو شه‌م مرده‌ خوشه‌یه: جو‌رائیل ته‌شریفی
هات بو‌لام، فه‌رمووی پی‌م: که‌ خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر شانازی‌تان پی‌وه‌ ده‌کا
به‌سه‌ر فریشته‌کاندا (م/ت).

۴۹۴۷- عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ مِنْ كُتَّابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَافِقٌ حَنْظَلَةٌ. قَالَ: وَمَا ذَاكَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ
نَكُونُ عِنْدَكَ تَذَكُّرُنَا بِالْثَّارِ وَالْجَنَّةِ حَتَّى كَأَنَّ رَأْيَ عَيْنٍ فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ عَافِسَتَا
الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيرًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالَّذِي
نَفْسِي بِيَدِهِ إِنْ لَوْ تَذَوُّمُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي وَفِي الذِّكْرِ لَصَافَحْتَكُمْ الْمَلَائِكَةُ عَلَى
فُرْشِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ
فِي الرِّقَاقِ وَلَفْظُهُ الْآخِرُ: لَوْ تَذَوُّمُونَ عَلَى الْحَالِ الَّذِي تَقُومُونَ بِهَا مِنْ عِنْدِي لَصَافَحْتَكُمْ
الْمَلَائِكَةُ فِي مَجَالِسِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ وَعَلَى فُرْشِكُمْ وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً
وَسَاعَةً^(۹):

حه‌نظه‌له‌ی شه‌ل-ئوسه‌یدی، که‌ می‌زایه‌کی باش بوو، وه‌ یه‌کی‌ک بوو له‌
نووسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌ پیغه‌مبه‌ری و ره‌زای خوداش له‌و)

(۹) مسلم. توبه: ۶۹۰۰. ترمذی. صفة القيامة/۲۴۵۲، ۲۵۱۴. ابن ماجه. زهد/۴۲۳۹. تحفة/۲۴۴۸.

فه‌رمووی: جاری ئه‌بو به‌کرم پی گه‌یشت فه‌رمووی: تو چوئیت ئه‌ی
 هه‌نظه‌له؟! گوتم: هه‌نظه‌له ناپاکی سه‌ری ئی هه‌لداوه! فه‌رمووی: سو‌بجانه‌للا!
 ئه‌وه ده‌لیی چی؟ گوتم: که ده‌چین بو خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ربین)
 هه‌زرت (درویدی خودای له‌سه‌ربین) باسی به‌هه‌شت و دۆزه‌خمان بو ده‌کا، دل
 داده‌هینین و وامان ئی دئی ده‌لیی به‌چاوی خو‌مان ته‌ماشایان ده‌که‌ین و وان به
 به‌رچاومان‌ه‌وه، به‌لام که لای هه‌زرت‌مان چۆل کردو چووینه‌وه ناوما‌ل و
 منال و پلکاین به‌ خاوو خیزانه‌وه و مشووری مه‌رو مالات و خه‌لو خه‌رمان و
 گوزه‌رانمان خوارد ئیتر ده‌چینه‌ حالیکه‌ی تره‌وه‌و زۆرمان له‌ ئامۆژگارییه‌کانی
 هه‌زرت (درویدی خودای له‌سه‌ربین) له‌بیر ده‌چی! ده‌ی ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ دوو روویی و
 مونافقی نییه‌ ئه‌ی چیه‌؟ ئه‌بو به‌کر فه‌رمووی: خو ئه‌گه‌ر بو ئه‌مه‌ بلئی ده‌سا
 به‌خودا هه‌موومان هه‌رواین! ئیتر من و ئه‌بو به‌کر چووین بۆلای پیغه‌مبه‌ر
 (درویدی خودای له‌سه‌ربین) عه‌زیم کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هه‌نظه‌له‌ دوو روویی
 سه‌ری ئی هه‌لداوه! فه‌رمووی: ئاده‌ی چۆن؟ چیم عه‌رزى ئه‌بو به‌کر کرد عه‌رزى
 ئه‌ویشم کرد، فه‌رمووی: به‌و که‌سه‌ که‌ گیانی منی به‌ده‌سه‌، ئه‌گه‌ر ده‌وام بکه‌ن
 له‌سه‌ر ئه‌و حالى دلگه‌رمییه‌ی که‌ له‌لای من هه‌تانه‌، وه‌ به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمى
 یادوزیکری خودا بن، په‌رده‌ له‌ نیوانی ئیوه‌و فریشته‌کاندا هه‌لده‌گیرئ، ئیتر
 له‌ هه‌موو جیئ، ته‌نانه‌ت له‌سه‌ر نوین و له‌ریگه‌و بانیش فریشته‌کان
 چاکوچۆنی و ته‌وقه‌یان له‌گه‌ل ده‌کرن! ئینجا فه‌رمووی: ئه‌ی هه‌نظه‌له‌! ئه‌وه
 قه‌یناکاو، ئه‌وه‌ نیفاق و دوو روویی نییه‌، چونکه‌ ژبان‌ه‌که‌ خۆی وایه‌: تاوئ
 بو خوداو تاوئ بو په‌یدا کردنی گوزه‌ران و تاوئیکیش بو‌وچان و پشوو! (م).

٤٩٤٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا جَلَسَ
 قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تِرَةٌ فَإِنْ شَاءَ
 عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ غُفِرَ لَهُمْ^(١٠):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌ر گوومه‌له‌یی له کوپریکا دابنیشتن، به‌لام یادی خودای تیا‌نه‌که‌ن، وه سه‌لا‌وات له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خو‌یان نه‌ده‌ن، دل‌نیا‌بن که ئه‌و دانیش‌تته ده‌بی به‌دا‌خ و خه‌فه‌ت بو‌یان، ئیتر له‌وه‌دوا خودا خو‌ی ئاره‌زوو بکا له‌سه‌ر ئه‌وه سزایان ده‌دا، ئاره‌زووش بکا لی‌یان خو‌ش ده‌بی له‌وه (ت-س/ص).

٤٩٤٩- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا قَالَ عَبْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَطُّ مُخْلِصًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ مَا اجْتَنَبَ الْكِبَائِرَ^(١١).

دیسان فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌ر کاتی هه‌ر به‌نده‌یی - به‌دلیکی پاک، به‌سو‌زو کو‌لی دل - بلی: لا اله الا الله، ئیتر گشت ده‌رگا‌کانی ئاسمان ده‌کری‌نه‌وه بو‌ ئه‌م وشه‌ پی‌رو‌زه‌یه، ئه‌وجا سه‌رده‌که‌وی و ده‌پوا تا خو‌ی ده‌گه‌یه‌نیته لای باره‌گا (عه‌ش)ی خودا، وه له‌وی شایه‌تی بو‌ خاوه‌نه‌که‌ی ده‌داو تکای بو‌ ده‌کاو خودا لی‌ی خو‌ش ده‌بی، به‌مه‌رجی ئه‌و به‌نده‌یه خو‌ی له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان دو‌ر بگری! (ت-س/ص).

٤٩٥٠- → (ب - ١ ز - ١١٤ ل - ٣٤٨ ف - ١٥) (١٢).

لی‌رده‌دا ئا‌وا‌یه: له ئه‌نه‌سه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر گه‌یش‌تته با‌خه‌کانی به‌هه‌شت ده‌میا‌ن تی ژه‌نن و خو‌تان مه‌ست بکه‌ن! یاران فه‌رمو‌ویان: قوربان! با‌خه‌کانی به‌هه‌شت چین؟ فه‌رمووی: ئه‌لقه‌کانی کو‌پی زی‌کرن! (ت-س/ح).

٤٩٥١- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) كَانَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ^(١٣).

عائیشه‌ هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌خو‌ی و ره‌زای خودا له‌ هاوسه‌ره‌ پاکیزه‌کانی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر هه‌موو حا‌لی یادی خودای ده‌کرد (ت-س/ح).

(١١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(١٢) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ١١٤ ل/ ٢٤٨ ط/ ١ رقم/ ٦٨٩.

(١٣) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۹۵۲- عَنْ جَابِرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ^(۱۴).

جابر (خودای نازنی بن) فهرمووی: له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: گه‌وره‌ترین ذیکر که لیمه‌ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)یه. وه گه‌وره‌ترین نزاو پارانه‌وه‌یش وشه‌ی پیروزی (الْحَمْدُ لِلَّهِ)یه (ت-س/ح).

۴۹۵۳- وَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبُّتُ بِهِ. قَالَ: لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ^(۱۵).

پیاوی گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! به‌راستی ده‌ستورو یاساکانی ئیسلام زور بوون و به‌هموویاندا پی راناگهم که‌واته شتیکی وام پی بفه‌رموو که بتوانم به‌روکی به‌رنه‌ده‌م و به‌ده‌م و ده‌ست بیگرم، فه‌رمووی: هه‌میشه زمانت پاراوبی به‌یادی خودا. (ت-س/ح).

۴۹۵۴- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا أُبَيِّتُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ وَأَرْفَعُهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرَقِ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ. قَالُوا: بَلَى. يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى^(۱۶).

ئه‌بو ده‌رداء (خودای نازنی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: هوشیاره‌وه بن با پی‌تان بلیم که‌باشترین کرده‌وه‌ی خیری ئیوه چییه؟ که‌له‌لای پادشای هه‌ره گه‌وره‌تان، که‌خودای گه‌وره‌و مه‌زنه، باشتربی بو ئیوه له‌به‌خشینه‌وه‌ی زیرو زیو که‌باشتربی له‌وه‌یش که‌له‌ریزی شه‌ردا تووشی دوژمنی دینتان بن و شه‌پریکی گه‌رمی و بقه‌ومی له‌نیوانتاندا ئیوه ئه‌وان به‌شیرو تیر بده‌ن له‌گه‌ردنییه‌ک و به‌ربینه‌یه‌کتری. یاران فه‌رموویان:

^(۱۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئاده‌ی فهرموو پیتمان بفهرموو ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرمووی: ئه‌وه زیکرو یادی خودای گهوره‌یه (ت-س/ح).

۴۹۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيُّ الْعِبَادِ أَفْضَلُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالدَّاكِرَاتُ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمِنَ الْغَايِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: لَوْ ضَرَبَ بِسَيْفِهِ فِي الْكُفَّارِ وَالْمُشْرِكِينَ حَتَّى يَنْكَسِرَ وَيَخْتَضِبَ دَمًا لَكَانَ الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا أَفْضَلَ مِنْهُ دَرَجَةً^(۱۷).

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی له پیغه‌مبه‌ری پرسى: له رۆژى ژيانه‌وه‌دا کام خودا په‌رستى و به‌نده‌گيیه ده‌بن به‌هوى پایه‌ی فره گهوره له‌لای خودای گهوره؟ فهرمووی: پایه‌ی ئه‌و که‌سانه زۆر گهوره‌یه که زۆر زیکرو یادی خودا ده‌کن، ئیتړ چ پیاوین و چ ژن بن. منیش گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هه‌تا له‌پایه‌ی ئه‌و که‌سه‌یش گهوره‌تره که غه‌زا ده‌کاو خه‌بات ده‌گیړئ له‌ ریی خودادا؟ فهرمووی: غه‌زا که‌ر نه‌گه‌ر به‌شیره‌که‌ی له کافران و هاو‌به‌شپه‌یدا که‌ران بدا تا شیره‌که‌ی ده‌شکئ و خویناوی ده‌بن هیشتا پایه‌ی ئه‌و که‌سانه گهوره‌تره له‌ زیکری خودایان کردووه به‌ پیشه‌! (ت- سه‌نه‌د غه‌ریب).

۴۹۵۶- عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ عَشَرَ مَرَّاتٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ أَلْفَ حَسَنَةٍ^(۱۸).

ته‌میمی دارى (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فهرمووی: هه‌ر که‌سێ ده‌جار بلئ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ: (ب - ۷ ز -

^(۱۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۸) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۹۰ ل - ۲۱ ف - ۱) هر که سئ ده‌جار ئاوا بئی، خودا چل هزار هزار چاکه‌ی بۆ ده‌نوسئ (ت- سه‌ند غه‌ریب).

۴۹۵۷- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ إِذَا قُلْتَهُنَّ غُفِرَ لَكَ وَإِنْ كُنْتَ مَغْفُورًا لَكَ. قَالَ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. رَوَى هَذِهِ الْعَشْرَةَ التِّرْمِذِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (۱۹):

عه‌لی (خۆشنودی خودای گه‌وره‌ی له‌سهرین) فهرمووی: چه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و نازدار (درویدی خودای گه‌وره‌مه‌زنی له‌سهرین) پیی فهرمووم: گوئی بگره‌ با ئه‌م چه‌ن وشه‌یه‌ت فی‌ربکه‌م، نه‌گه‌ر بیان لی‌یت خودا لی‌ت خۆش ده‌بی، هر چه‌ند که تو خودا لی‌ت خۆش بووه، نه‌وجا فهرمووی: بئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: هیچ خودایی نییه خودای گه‌وره و مه‌زن نه‌بی، هیچ خودایی نییه یه‌زدانی پاک نه‌بی که خودایه‌کی ه‌لیم و هیمن و به‌حه‌وسه‌له‌و نازداره، یه‌زدانی مه‌زن هر خودای پاست و دروسته، خودای گه‌وره‌ی خۆم به‌پاک و بی نه‌نگ ده‌زانم، خاوه‌نی ته‌خت و باره‌گای مه‌زنه، سوپاس و ستایش هر بۆ خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیانه. (ت-س/غه‌ریب).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یادی تو خوایه! ناراسی گیانه

مایه‌ی سه‌ره‌وتی دانی مه‌ردانه

تیشکی زی‌پینی دای له‌ هه‌ردانی

بلی‌سه‌ی نه‌ووری لی هه‌ل ده‌قوڵین

شووشه‌ی به‌تالت نوری! هه‌تاکه‌ی

له یادیو زیکری خودا پرپناکه‌ی؟

بووی به دیزه‌ی رهش، دیزو رهش و پیس!

له‌کن خۆت مه‌لای نه‌ی به‌دی نه‌گریس!

زركه تاله‌كه‌ت تاكه‌ی ناگه‌یین؟

كه‌شیر بزرکا نیتر نامه‌یین

كه‌لله‌ت له دلت ره‌قتر و بۆشتر

ده‌مت له ده‌ستت شرتر و ره‌شتر!

گووژالکی کاله بن ره‌نگ و بۆیه

شه‌را به‌ردوه‌و عه‌ماره‌ پۆیه

سیاسه‌ت‌بازی ری‌ک وه‌کوو نه‌وان

درووت کرد به‌تیر، ده‌مت به‌كه‌وان

هه‌روۆ به‌ درۆ سه‌د ته‌وبه‌ ده‌كه‌ی

له‌وگش ته‌وبه‌یین ته‌وبه‌یین ناكه‌ی

وه‌ره‌ نا زوه‌و روو له‌ه‌ خوواكه‌ه‌

دۆست کامه‌ران و دوژمن ریسواكه‌

به‌ فرمی‌سکی چاو ژه‌نگی دلی ره‌ش

پاک پاک بشۆره‌ تا ده‌بن گه‌ش گه‌ش

نه‌وجا مل كه‌چكه‌و سه‌ر كزكه‌و چاو ته‌ر

ده‌مو ده‌سو دلی پرکه‌ له‌ كه‌وه‌ه‌ر!

له‌ می‌وه‌ی باخی به‌هه‌شتی بال!

له‌ یادی خودا، له‌ نه‌شقی نه‌ل!

له ده‌وری قورن‌ان، له نه‌لّ نه‌لّ
 له سه‌لّ واتدان، له سه‌و بجان‌لّ
 له همدو سه‌ناو نه‌لّ اهو نه‌کبه
 له خوشه‌ویستی جه‌نابی ره‌بهر
 ناوی جوانی خوا هه‌ووو بکه‌ بهر
 ته‌وبه‌یی جوانیش بکه‌ هه‌تا سه‌ر
 به‌لکوو میهره‌بان گش تاوانی تووی
 به‌سپری به‌ خامه‌ی لی‌بووردنی خووی
 گوئیگری نازیز! عیبه‌رت له نووری
 بگره، براکه‌م! نه‌گه‌ر تو ژیری
 ده‌نا تووش وه‌ک نه‌و بو توژی چاکاو،
 نه‌وس ده‌تکاته‌ کۆله‌وژی سه‌ووتاو
 دنیا سه‌د چه‌ندان خووش و نازار‌بین
 ته‌مه‌نت به‌ سال هه‌زار هه‌زار بین
 تا ماوی به‌ختت سه‌را سه‌ر یارب‌بین
 به‌بین یادی خوا به‌زه‌ه‌ری مار‌بین!!
 خویته‌ه‌ری هیژا! دل‌ت له‌لامه
 دل به‌ره‌ قسه‌م چامه‌ به‌ چامه
 گون مه‌ده به‌وه‌ی شیعه‌که‌م خامه
 سه‌یری دل‌م که‌ زام له‌بان زامه
 له تاوی نی‌وه‌ شین و هه‌رامه
 ده‌نا وه‌ک قه‌ویری چار ده‌ورم دامه

به‌دهس خوّم نبييه نيّوهم خوښ دهوین

ده‌مرم، گهر يه‌کتان لښ نه‌خوښ که‌وین

خویننه! يا کويکړ! په‌پړه‌وې قورن‌ان!

گهرچي به خدمت نه‌که‌يوم قوربان!

له‌به‌ر چا‌وه شپي‌وې شپيرينت

دلّم چا‌وې وا له رو‌وې نو‌ورينت!

چا‌وم چا‌وې وا له دو‌وعاي خي‌رت

دو‌وعاي‌ين بکه به‌خي‌رو وي‌رت!

(وهرگيږ - ۱۹۹۲/۱/۱۰)

۵۹) ناوه جوانه‌کانی خدا : (أَسْمَاءُ اللَّهِ الْحُسْنَى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا} - سورة الأعراف - ۱۸۰/۷.

واته: يه‌زدانی پاک، خدای گهوره، گه‌ئي ناوی جوان حوانی هه‌يه، که‌واته به‌و ناوانه بانگي بکه‌ن و بلّين: يا الله، يا رحمان، يا رحيم يا عظيم، يا حلیم) هه‌روه‌ها به‌هوی ناو هي‌نانی به‌و ناوانه‌وه به‌نده‌یی بو بکه‌ن، وه‌ک نه‌وه بلّين: سبحان الله، بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمين. الرحمن الرحيم. مالك يوم الدين.

وَقَالَ تَعَالَى: {هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ، هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} - سورة الحشر - ۲۳/۵۹ - ۲۴.

له‌فه‌رمووده‌ی دو‌وه‌می ئه‌م باسه‌دا مه‌عنای ئه‌م ناوه جوانانه‌ی خودادی. (وهرگيږ)

ئەبو ھورەيرە (خودای ئازادی بىن) فەرمووی: پيغەمبەر (درویدی خودای لەسەرىن) فەرمووی: خودا نەودو نو ناوی ھەيە، لەسەدییەکی کەم، ھەرکەسێ لەبەریان بکاو رەفت و کار بەچەمک و مەبەستیان بکا دەچیتە بەھەشت، خودا خۆی تاقەو حەز لەتاق دەکا (ش/ت- خوشنودی خودای لێی).

٤٩٥٩ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةَ غَيْرَ وَاحِدَةٍ مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمُنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرِّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ أَلَمُعِزُّ الْمُدِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيطُ الْمُقِيتُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَرِيبُ الْأَمِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُخْصِي الْمُبْدِي الْمُمِعِدُ الْمُخْيِي الْمُمْسِتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاحِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخَّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمَتَعَالَى الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنْتَقِمُ الْغَفُورُ الرَّءُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمُقْسِطُ الْجَامِعُ الْغْنَى الْمَغْنَى الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ الثَّوَرُ الْهَادِيَ الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ. رواه الترمذي وابن حبان والحاكم (بسند غريب للترمذي، ولغيره بسند صحيح - شرحه) (٧):

دیسان نه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سربئ) فهرمووی: خودای گه‌وره نه‌وه‌دو نو ناوی هه‌یه، سه‌ت یه‌ك كه‌م، هه‌ر كه‌سئ سه‌رژمیریان بكا ده‌جیته به‌ه‌شت، ئه‌و ناوانه ئه‌مانه‌ن:

(¹) بخاري. دعوات: ٦٤١٠. مسلم. ذكر ودعاء: ٦٧٥٠. ترمذي. دعوات: ٣٥٠٨. تحفة: ١٣٦٧٤.

(۲) رواہ الترمذی بسند غریب، ورواہ ابن حبان والحاکم بسند صحیح (شرحہ).

- (۱) ئه‌لّلا: یه‌زدان، خودا. (۲) ره‌حمان: به‌خشنده. (۳) ره‌حیم: میهره‌بان:
- به‌ره‌حم: به‌به‌زه‌ی. (۴) مه‌لیک: پادشاه. (۵) قوددووس: پاک: خاوین: ته‌میز.
- (۶) سه‌لام: ساخ، خوشبه‌خش. (۷) موئمین: دلنیاکه‌ره‌وه: هیمن به‌خش. (۸)
- موه‌ه‌یمین: چاودیڤر. (۹) العزیز: زال، بالا ده‌ست.
- (۱۰) جه‌بار: به‌جیر: به‌زه‌برو زه‌نگ. (۱۱) موته‌که‌بیر: گه‌وره‌ترین که‌س: هه‌ره
- گه‌وره. (۱۲) خالیق: دورست‌کهر. (۱۳) باریء: هیئنه‌ره‌وو: کردگار. (۱۴)
- موصه‌وویر: وینه‌به‌خش: وینه‌کیش: نه‌خشبه‌ند. (۱۵) غه‌فقار: تاوانبه‌خش.
- (۱۶) قه‌ههار: خاوه‌ن قار: هه‌ره بالا ده‌ست. (۱۷) وه‌ههاب: به‌خشنده. (۱۸)
- ره‌نزاو: روژیدهر. (۱۹) فه‌تتاح: گریکه‌ره‌وه: کارگوزار. (۲۰) عه‌لیم: زانا.
- (۲۱) قابیض: گیانکیش. (۲۲) باسیگ: گیانبه‌خش، خاوه‌ن ده‌وو. (۲۳)
- خافض: نه‌ویکه‌ره‌وه. (۲۴) رافیع: به‌رزکه‌ره‌وه.
- (۲۵) موعیز: سه‌ربه‌زکه‌ر، پیروزی به‌خش. (۲۶) موزیل: سه‌رکزکه‌ر.
- (۲۷) سه‌میع: بیسه‌ر: ژنه‌وا: شنه‌وا. (۲۸) بصیر: بینا. (۲۹) حه‌که‌م:
- فهرمان‌ره‌وا. (۳۰) عه‌دل: دادپه‌روه‌ر. (۳۱) له‌طیف: له‌تیف: نازک: ناسک. (۳۲)
- خه‌بیر: ئاگادار. (۳۳) حه‌لیم: له‌سه‌رخو: به‌حه‌وسه‌له. (۳۴) عه‌ظیم: مه‌زن.
- (۳۵) غه‌فوور: لیخوش‌بوو: تاوانپوش: له‌گونا‌ه‌خوش‌بوو.
- (۳۶) شه‌کوور: سوپاس‌گوزار. (۳۷) عه‌لی: پایه‌بلند. (۳۸) که‌بیر: گه‌وره.
- (۳۹) حه‌فیظ: نیگاه‌بان: پاسه‌وان. (۴۰) موقیت: زادبه‌خش. (۴۱) حه‌سیب:
- به‌س. (۴۲) جه‌لیل: به‌قه‌در. (۴۳) که‌ریم: ده‌ه‌نده: پیروز. (۴۴) ره‌قیب:
- ته‌ماشاکار: چاودیڤر. (۴۵) موجیب: فریاره‌س: هانا، فریا. (۴۶) واسیع:
- ره‌حمت گوشاد: بی سنور. (۴۷) حه‌کیم: دانا: کاردروست. (۴۸) وه‌دوود:
- خوشه‌ویست: میهره‌بان: خاوه‌ن مؤبه‌ت. (۴۹) مه‌جید: به‌شکو: گه‌وره:
- سه‌روه‌ر. (۵۰) باعیپ: مایه: هو. (۵۱) شه‌هید: بینهر: ئاگادار. (۵۲) حه‌ق
- راست: دروست. (۵۳) وه‌کیل: په‌نا، پشت و په‌نا: پشتیوان. (۵۴) قه‌وی:
- به‌هیز: ته‌وانا. (۵۵) مه‌تین: پشتدار: قایم. (۵۶) وه‌لی: دوست. (۵۷) حه‌مید:
- سوپاس‌کراو: شایسته‌ی ستایش. (۵۸) موحصی: سه‌رژمیر.

۵۹) موبدی: داهینه‌ر. ۶۰) موعید: زیندوو که ره‌وه: داهینه‌ره‌وه.
 ۶۱) موحیی: زیندوو که ره‌وه: ژینینه‌ر. ۶۲) مومیت: مرینه‌ر.
 ۶۳) حهی: زیندوو. ۶۴) قه‌ییووم: راگر: راگری عالم. ۶۵) واجید: دارا.
 ۶۶) ماجید: خاوه‌ن شکۆ. ۶۷) واحید: تاك: ته‌نیا: تاق: تاقی ته‌نیا.
 ۶۸) صه‌مه‌د: جیی هی‌واو ئومی‌د. ۶۹) قادیر: توانا.
 ۷۰) موقته‌دیر: ته‌وانا. ۷۱) موقه‌ددیم: پیشخه‌ر. ۷۲) موئه‌خیر: دواخه‌ر:
 پاشخه‌ر. ۷۳) ئه‌وو‌هل: یه‌که‌مین که‌س: یه‌که‌م: یه‌که‌مین. ۷۴) ئاخیر:
 دواهه‌مین که‌س: دواهه‌مین. ۷۵) ظاهر ئاشکرا. ۷۶) باطین: ون: په‌نه‌ان.
 ۷۷) والی: خاوه‌ن. ۷۸) موته‌عالی: هه‌ره‌ پایه‌به‌رز. ۷۹) به‌رر: باش: چاك,
 خاس: خیرخوا. ۸۰) ته‌وواب: ته‌وی‌به‌وه‌رگر: گیراکه‌ری په‌شیمانی.
 ۸۱) مونته‌قیم: تۆله‌سین. ۸۲) عه‌فوو: چاوپۆش. ۸۳) ره‌ئووف: به‌به‌زه‌یی:
 زۆر میهره‌بان. ۸۴) مالیکولمولک: خاوه‌نی مولک و دارایی.
 ۸۵) ذولجه‌لالی وه‌لئیکرام: خاوه‌نی بی‌باکی و بی‌نیازی و خاوه‌نی نیعمه‌تی
 گشتی. ۸۶) موقسیط: دادگر: به‌داد: دادپه‌روه‌ر. ۸۷) جامع: کوکه‌ره‌وه:
 گردکه‌ره‌وه. ۸۸) غه‌نی: بی‌نیاز: بی‌باک: ده‌وله‌مه‌ند.
 ۸۹) موغنی: دارایی به‌خش. ۹۰) مانع: نه‌هیل: قه‌ده‌غه‌که‌ر: مه‌نعکه‌ر. ۹۱)
 ضارر: زیانبه‌خش. ۹۲) نافع: سوودبه‌خش. ۹۳) نوور: رووناکی:
 پۆشنایی: بینایی. ۹۴) هادی: ریئوین: ره‌هنوما: ری‌نیشانده‌ر.
 ۹۵) به‌دیع: داهینه‌ر: دروستکه‌ری هه‌موو شتی له‌نه‌بوونه‌وه‌ به‌بی وینه. ۹۶)
 باقی: نه‌مر پایه‌دار. ۹۷) واریث: ماو، میراتگر: میراتبه‌ر. ۹۸) ره‌شید:
 ده‌ستگیر: رابه‌ر. ۹۹) صه‌بوور: به‌صه‌بر: پشوودریژ: به‌ئارام^(۱). (ت-سه‌ند
 غه‌ریب / ئیبنو حه‌بان / حاکم - س/ص).

^(۱) بسم الله الرحمن الرحيم. ئیعه که موسولمانین دمبئ ئەمه بسه‌لینین که زمانی عه‌رمبی زمانی
 دینه‌که‌مانه، له‌به‌ر نه‌وه دمبئ له‌گه‌ئ شۆین و کاتدا وشه‌ی عه‌رمبی، یا جومله‌و رسته‌ی عه‌رمبی
 به‌کاریین، هه‌تا عیبادت و تاعه‌ت و نزاو دووعاو پارانه‌وه‌که‌مان له‌سه‌ر شیۆمیه‌کی جوان و

رێك و پێك و رهساو دامه زراوبی و دووربێ له قالوقیل و وتی وتی نه و نه و چونكه دین و عیبادت دهبێ دووربێ له تهعه صصوب و رهگهز په رستی و شه ره گه ره کی نیوان نه ته و مگه رابه تی.

له راستیدا مه بهستی سه ره کی له عیبادت و تاعهت جیبه جی کردنی فه رمانه که ی خودایه له سه ر نه و شیوه یی که خودا نه خسه ی بۆیکیشاوه، ده نا مه به ست هه لسانی رووت نییه به و تاعه ته، بۆ وینه نه گه ر له شه ر یعه تدا زانا کان فه رموویان: دهبێ له نوێژدا سوورمتی هاتیجا بخوینی ده نا نوێژه که ت دروست نییه، نه گه ر تۆ بلیتی: من به زمانی خۆم ده یخوینم و به عه رمبی نا یخوینم، نه وه مه عنای وایه که تۆ نه مره که ی خودا ده شکینی و به بیانویه کی بێ مه عنا. به لام داخی گرانم له کۆن و نویدا نه م لایه نه نایینی به تییه نیستغال گراوه بۆ په رو پاگه نده ی نه ته وایه تی و ره گه ز په رستی، تۆ ده لیتی زمانه که ی من له زمانه که ی تۆ باشتره، بۆیه نوێژ هه ر به و دروسته، من ده لیم: نه ی گوايه زمانه که ی من چیه تی؟ من نوێژ به زمانی خۆم ده که م.. تاد.

با نه م لایه نه جارێ به رکه ناربی، وه لێ له هه مان کاتدا تا بۆمان ده کړی دهبێ خۆمان له تووتی جیا بکهینه وه، واته: دهبێ واتاو مانای عیبادت و زیکری خۆمان بزانی، تا بزانی ده لێین چی. لێرهدا نه وه ی شایانی باسه ئه مه یه: ئایا ته رجه مه ی نه م ناوه جوانانه ی خودا، به کوردی یا به فارسی، یا به تورکی، یا به هه ر زمانیکی تر، دادمنری به یه کی له ناوه جوانه کانی خودا یانا؟ له وه لامدا ده لێین: نه م باسه زۆر دوورو درێژه، لێرهدا جیبی نابێته وه، نه مه ده گه ر پێته وه بۆ سه ر وه لامی نه م په رسیاره: ئایا ته رجه مه ی هورثانی په روژ دادمنری به هورثان یانا؟ وه نوێژی پێ ده کړی یانا، وه سویندی پێ ده خوړی یانا.. تاد.. به لام نه و نه ده هیه که جیبی گومان نییه خودا له هه موو زمانیکا ناوی جوان جوانی هیه، که له دێرین سائه وه نه و ناوانه بوون به ناوی خودا، بگه ر هه ر له سه رده می هه زرمی ناده مه وه (دروودو سلاوی خودای لیبی) نه و ناوانه هیری ناده م (دروودی خودای له سه ربی) گراون و بوون به ناوی خودا، به پیتی نه م نایه ته که ده فه رموی: (وعلم آدم الاسماء کلها): نه سماء یانی لۆغات.

له ته فسیری نامی زێرپندا ده فه رموی: له سه ر ظاهیری نایه ته که دهبێ لۆغات ته وه قیزی بن، یانی. هه موو زمانی له لایه نی خودای ته عالاوه نیشان دراوَن به ناده م وه نه مه بیر زوربه ی زانایانی ئوصوله. (ته فسیری نامی). له لایه کی ته ریشه وه خودا ده فه رموی: (والله الاسماء الحسنی). ده ی به ته وفیق له نیوانی نه م دوو نه سمایه دا چه ند ناویکی جوان بۆ خودا له هه موو زمانیکا نیسات دهبێ هه ر بۆیه ش له هه موو زه مان و له هه موو زمانیکا سویندو نه زرو په یمان و نیازو (نییه ت) و خێرو حوکه ی شه رعی تر به هۆی نه و ناوانه وه دادمه زرین. سه رمپای نه مه یه ش

٦٠) ناوه هه‌ره که‌وره‌که‌ی خودا (نِیسَمِی نه‌عظمه‌م) : (الإسم الأعظم)

٤٩٦٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَتَى أَشْهَدُ أَنَّكَ أَلْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ. فَقَالَ: لَقَدْ سَأَلْتَ اللَّهَ بِالْإِسْمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ. رواه أصحاب السنن^(١).

عه‌بدوللای کوپی بوره‌یده (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: باوکم فه‌رمووی: پیاوی گوتی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَتَى أَشْهَدُ أَنَّكَ أَلْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ. خودایه! بویه داوا له تو ده‌که‌م چونکه شایه‌تی ده‌ده‌م که هیچ خودای تر نییه تۆنه‌بئ، هه‌ر خۆت خودای راست و دروستیت و به‌س، تو تا‌ک و ته‌نیای پشت و په‌نای، نه‌که‌س له‌تو بووه‌و نه‌تو له‌که‌س بووی، که‌سیش هاوتای تو نا‌کا، پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) گوئی له‌قه‌سه‌که‌ی بوو فه‌رمووی: دلنیا‌به‌که‌ به‌و ناوه له‌خودا پارایته‌وه که هه‌ر که‌سئ به‌و ناوه‌ی ناوا داوای ئی بکا نا‌ئومیدی نا‌کاو ده‌چئ به‌ده‌نگییه‌وه (د/ت/ن-س/ح).

دلنیا‌م هه‌ر که‌سئ دیمه‌ن و ده‌روونی خۆی پاک و خاوی‌ن رابگری‌و چه‌ل‌آخۆربئ و موسولمانیکی به‌راستی بئ و نیاز‌ی پاک بئ و پشت به‌که‌ره‌می خودا ببه‌ستی، نه‌م جو‌ره نزا‌یانه‌ی گیرا ده‌بئ، مه‌گه‌ر چۆنه‌ها. (وه‌رگپ)

فه‌رمووده‌ی راستر نه‌ومیه که ناوه‌کانی خودا زۆر زۆرن و چه‌سرنین له‌م نه‌ومدو نۆیه‌دا، به‌س نه‌ومنده هه‌یه مه‌رجه ناوئ که‌ناوی خودایی، به‌هه‌ر زمانئ بئ دهبئ ناوئکی جوان و په‌سه‌ندبئ و نِیسَم عه‌لاموسه‌مما‌بئ و پر به‌ به‌ری بئ، نابئ ناوئکی نا‌شیرین و نا‌قۆلابئ باش وایه داتاشراویش نه‌بئ و رم‌گو ریشه‌ی له‌ناو کلتور و که‌له‌پوری زماندا هه‌بئ، مه‌به‌ست نه‌مه‌یه که شیخی به‌یزاوی (خودی ئی رازی بئ) له‌ ته‌فسیری نه‌م نایه‌ته‌دا، {وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ} ده‌فه‌رموئ: (واترکوا تسمية الزانفين فيها اللذين يسمونه بما لا توقيف فيه إذ ربما يوهم معنى فاسدا كقولهم يا ابا المكارم يا ابيض الوجه). ته‌فسیری سوورمتی نه‌عرا‌ف - ٧٠/٧ - ١٩٨٦/٣/٢٠ (وه‌رگپ)

^(١) بسند حسن (شرحه).

→ (ب - ۱ ز - ۹۳ ل - ۲۹۲ ف - ۴).

۴۹۶۱- (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۲۹ ف - ۲۱) (۳).

۴۹۶۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسًا وَرَجُلٌ يُصَلِّي ثُمَّ دَعَا اللَّهَ إِلَى أَسْأَلِكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَقَدْ دَعَا اللَّهَ بِاسْمِهِ الْعَظِيمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ. رواه أبو داود والترمذي (۳).

ئەنەس (خۆشنودیى خودای لیبن) فەرمووی: لە خزمەتی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) لە مزگەوت دانیشتبووین. لەو کاتەدا پیاوی نوێژی دەکرد، لە دوایدا نزای کردو فەرمووی: اللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ: خودایا! واهانام هیئایە بەرتۆ، چونکە سوپاس هەر بو تۆیە، هیچ خودایی نییە تۆنەبی، بەخشندهو خاوەن چاکەیی، دورستکەری ئاسمانەکان و زەویتی لە نەبوونەوه بەبی وینە، ئەی خاوەنی شان و شکو! ئەی خاوەنی خەلات و بەهرە و نازو نیعمەتی گشتی! ئەی زیندووی نەمر! ئەی راگری بوونەوه! کەوای گوت پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) فەرمووی: بەراستی ئەم پیاو بەو ناوێ گەورەیی خودا لیی پاریهوه کە هەر کەسێ بەو ناوێ بپاریتەوه دەچێ بەهاواریهوه، وە هەر کەسێ بەو ناوێ داوای شتی ئی بکا بەشی دەدات! (د/ت-س/غەریب).

(۲) تقدم في مجلد سادس تسلسل ۴ ل/ ۲۹ ط/ ۱ رقم/ ۳۷۱۰.

(۳) بسند غریب (شرحه).

۶۱) باسی دووه‌م: باسی گه‌وره‌یی (سبحان الله) و (الحمد لله) و (الله أكبر) و (لا اله الا الله) کردن

الباب الثاني: في فضل التسبيح والتحميد والتكبير والتهليل

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - سورة الحشر - ۱/۵۹}.

واته: هه‌رچی وا له ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا، به‌زمانی قال و به‌زمانی حال ته‌سبیح و ته‌نزیه‌ی خودا ده‌که‌ن و به‌پاک و خاوین و بئی نه‌نگی ده‌زان و به‌دووری ده‌گرن له هه‌موو نات و اواییه‌ک، خودا خودایه‌کی زاله‌و هیچ شتی له چنگی قوتار نابئی، خودایه‌کی کار دروست و کردار جوانه‌و هیچ ئیشی‌کی به‌بئی دانایی نییه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا - سورة الإسراء - ۴۴/۱۷}.

واته: هه‌موو شتی لهم بوونه‌وه‌رده‌ا به‌بئی جیاوازی ته‌سبیحاتی خودا ده‌که‌ن و سوپاس و ستایشی ئه‌و ده‌که‌ن، به‌لام ئیوه له ته‌سبیحاته‌کانیان تی ناگه‌ن، به‌راستی خودا له‌سه‌ر خو‌و به‌حه‌وسه‌له‌و تاوانپۆشه.

وَقَالَ تَعَالَى: {الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ - سورة الأنعام - ۶}.

واته: هه‌رچی سوپاس و ستایشه‌ بو‌زاتی ئه‌و خودایه‌ که هه‌موو ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌نه‌بوون دروست کردوه، وه هه‌روه‌ا تاریکی و رووناکی دروست کردوه، که‌چی له‌گه‌ل ئه‌م به‌لگه‌ روونه‌شدا له‌سه‌ر خودایی خودا یه‌کتایی ئه‌و، کافره‌کان له‌ فه‌رمانی خودا لاده‌دن و مانه‌ندی بو‌ دانه‌نین.

۴۹۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. رواه الشيخان والترمذي (۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ئه‌م دوو وشه‌یه: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سووکن له‌سه‌ر زمان و قورسن له‌کاتی کیشان و خوشه‌ویستن له‌لای خودای میهره‌بان! (ش/ت).

۴۹۶۴- → (ب - ۱ ز - ۱۱۴ ل - ۳۴۸ ف - ۱۵) + (ب - ۹ ز - ۵۸ ل - ۱۴۶ ف - ۱۲) (۳).

۴۹۶۵- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَيْعِزُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ. فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ قَالَ: يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَيَكْتُبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ أَوْ يَحْطُ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ (۳).

موصعه‌بی کو‌ری سه‌عد (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: باوکم (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌ خزمه‌تی چه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستدا بووین (دروودو سلاوو ره‌حه‌تی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: کامتان ده‌توانن هه‌موو روژێ هه‌زار چاکه‌ په‌یدا بکه‌ن؟ یه‌کێ له‌ دانیش‌توو‌ه‌کانی خزمه‌تی عه‌رزیکرد: قوربان! چۆن چۆنی هه‌زار چاکه‌ په‌یدا بکه‌ین؟ فه‌رمووی: هه‌رکه‌سێ، له‌سه‌ر هه‌ر شوێوه‌یی، به‌هه‌ر گوته‌یی سه‌دجار ته‌سبیحات بکا هه‌زار چاکه‌ی بوو ده‌نووسرێو، هه‌زار گونا‌هیشی ئی هه‌ل ده‌وه‌رێ! (م/ت).

۴۹۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتِ عَلَيْهِ الشَّمْسُ. رواهما مسلم والترمذي (۴).

له‌ ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: تا‌قه‌ یه‌کجار بلیم: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: ئه‌وه‌م پێ خوش‌تره‌ له‌ هه‌موو جیهان (م/ت).

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۱۴ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۶۸۹ + مجلد تاسع تسلسل/ ۵۸ ل/ ۱۴۶ ط/ ۱ رقم/ ۴۹۵۰.

(۲) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۹۲. ترمذي. دعوات: ۲۴۶۲. تحفة/ ۳۹۳۲.

(۳) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۸۷. ترمذي. دعوات: ۲۵۹۷. تحفة الأشراف/ ۱۲۵۱۲.

۴۹۶۷- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ. فَقَالَ: إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. وَاهِ مُسْلِمُ وَالتِّرْمِذِيُّ. وَلَفْظُهُ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا اصْطَفَى اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ^(۵).

ئه‌بو زهر (خودای نازانی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سریڼ) فهرمووی: هوشیاربه تا خوشه‌ویسترتین گوتار له‌لای خودا چیه پیتی بلیم؟ گوتم: بفهرموو، فهرمووی: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ: خوشه‌ویسترتین گوتاره له‌لای خودا. (م/ت) گفتی (ت): باشترتین گوتار له‌لای خودای گهوره و سه‌روه ئه‌م وشه‌یه‌یه که ه‌لی بژاردوه بو ته‌سبیحاتی فریشته‌کانی، که ئه‌مه‌یه: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ.

۴۹۶۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ. غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ^(۶).

جایبر (خودای نازانی بن) له پیغه‌مبه‌روه (دروودی خودای له‌سریڼ) ده‌فهرمووی: هر که سنی یه‌کجار بلئ: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ: له به‌ه‌شتا دار خورمایه‌کی بو ده‌چه‌قینن! (ت-س/ص).

۴۹۶۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقِيتُ إِبْرَاهِيمَ لَيْلَةَ أُسْرِى بِي فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَقْرَأِ أَمَّاكَ مِنِّي السَّلَامَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ الْجَنَّةَ طَيِّبَةُ التُّرْبَةِ عَذْبَةُ الْمَاءِ وَأَنَّهَا قِيَعَانٌ وَأَنَّ غِرَاسَهَا سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ^(۷).

عه‌بدوللا (خودای نازانی بن) له پیغه‌مبه‌روه ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سریڼ): ئه‌و شه‌وه‌ی که چووم بو میعراج، تووشی ئیبراهیم (دروودی خودای له‌سریڼ) بووم

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۲، ۶۸۱۳. ترمذی. دعوات: ۲۵۹۳. تحفة: ۱۱۹۴۹.

(۶) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

(۷) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

فهرمووی: ئه‌ی موحه‌مه‌ده! له زمانی منه‌وه سلّو له ئوممه‌تت بکه، پیشیان
بفهرموو که خاکی به‌هه‌شت خاکیکی پاک و به‌پیژه و ئاوه‌که‌ی شیرین و
سازگار و زه‌وییه‌که‌ی ده‌شتایی و نه‌رماییه! هه‌ر خودا دایناوه بو ناشتنی
نه‌مانی ئه‌م زیکره پیروژه: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: خودا
پیروژو پاک و به‌دووره له هه‌موو نه‌نگ و که‌مو کووپی و نات و اواییه‌ک،
سوپاس و ستایش هه‌ر بو خودایه، خودا نه‌بی خودای تر نییه، خودا له
هه‌موو که‌س گه‌وه‌تره (ت-س/ح).

۴۹۷۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ذَاتَ
يَوْمٍ لِأَصْحَابِهِ: قُولُوا سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ مَنْ قَالَهَا مَرَّةً كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا وَمَنْ
قَالَهَا عَشْرًا كُتِبَتْ لَهُ مِائَةٌ وَمَنْ قَالَهَا مِائَةَ كُتِبَتْ لَهُ أَلْفًا وَمَنْ زَادَ زَادَهُ اللَّهُ وَمَنْ اسْتَغْفَرَ
غَفَرَ اللَّهُ لَهُ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۸):

ئیبینو عومهر (خودایان ئی زانی بن) فهرمووی: روژێ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
له‌سهرین) به‌ یارانێ خۆی فهرموو: بلین: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ) سه‌د جار
سو‌بجانه‌للّاه‌ی وه‌ بیحه‌م‌دی‌ه‌ی. ئه‌وه‌ی یه‌ك جار ئه‌مه‌ بلی به‌ده‌ بو‌ی
ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی ده‌جار بیلێ به‌سه‌د بو‌ی ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی سه‌د جار
بیلێ به‌هه‌زار بو‌ی ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی زیاتر بیلێ خودا زیاتری ده‌دات، وه‌
ئه‌وه‌ی داوا‌ی لی‌خو‌ش‌بو‌ون له‌ خودا بکا خودا لی‌ی خو‌ش ده‌بی! (ت-س/ح).

۶۲ ژماردنی ته‌سبیحات و وێردو سه‌رچاوه‌ی ته‌زییح له‌ چیه‌وه‌وه‌
چۆن په‌یدا‌بو‌وه‌ : (عد التَّسْبِيحِ وَأَصْلُ السَّبْحَةِ)

۴۹۷۱- عَنْ يُسَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَمَرَهُنَّ أَنْ
يُرَاعِينَ بِالتَّكْبِيرِ وَالتَّقْدِيسِ وَالتَّهْلِيلِ وَأَنْ يَعْقِدْنَ بِالْأَنَامِلِ فَإِنَّهُنَّ مُسْتَوْلَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ^(۱):

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱) رواه أصحاب السنن بسند صالح (شرحه).

یوسهیره (رمزای خودای لیبن) فره مووی: پیغه مبهه (دیودی خودای لهسربین) فره مانی دا به ئافره تان که ئاگاداری ته کیرو ته قدیس و ته هلیلی کردن بن و به گرتی په نجه بیان ژمیرن. چونکه نهو جمگه په نجان له روژی قیامه تدا خودا پرسیاریان ئی ده کاو دهیان هیئیته قسه که بوچی به کارهینراون، دیاره که زیکریان بنی کرابی ده لئین زیکرمان پی کراوه. (د/ت/ن-س/صالح) ته کبیر: گوتنی (الله اکبر). ته قدیس: گوتنی (سبحان الملك القدوس) یا گوتنی (سبح قدوس رب الملائكة والروح) ته هلیل: ته لیل: گوتنی (لا اله الا الله).

(وهرگیب)

۴۹۷۲- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْعُدُ التَّنْبِيحَ - يَمِينِهِ. رواهما أصحاب السنن^(۲):

عبدوللای کوپی عه مر (خودایان ئی رازی بن) فره مووی: به چاوی خوځ پیغه مبهه دی (دیودی خودای لهسربین) به په نجهو جمگه کانی دهستی راستی ژماره ویردو ته سبیحاتی خوئی ده ژمارد. (د/ت/ن-س/ح).

۴۹۷۳- → (ب - ۱ - ز ۱۰۸ - ل ۳۲۱ - ف ۷ - ۷)^(۳).

۴۹۷۴- وَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى امْرَأَةٍ وَبَيْنَ يَدَيْهَا نَوَى أَوْ حَصَى تُسَبِّحُ بِهِ فَقَالَ: أَخْبِرْكِ بِمَا هُوَ أَيْسَرُ عَلَيْكِ مِنْ هَذَا أَوْ أَفْضَلُ. سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلُ ذَلِكَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. رواه أصحاب السنن^(۴):

جاری پیغه مبهه (دیودی خودای لهسربین) چوو بو لای ئافره تی له که سوکاری خو، ژنه که هندی ناوکه خورمای له بهر ده ستدا بوو، یا بازی ورده بهر دی

^(۲) رواه أصحاب السنن بسند صالح (شرحه).

^(۳) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۰۸ ل/ ۲۲۷ ط/ ۱/ رقم/ ۶۲۰.

^(۴) سكت عن درجته الشارح.

له‌به‌رده‌مدا بوو ته‌سبیحاتی ده‌کردو به‌وناوکه خورمایه ده‌یژمارد، چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فهرموو: شتیکت پیی ده‌لیم له‌مه ئاساتره بو تو، یا فهرمووی: له‌مه باشتره بو تو که نه‌ویش گوتنی نه‌م یاده‌یه: سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلُ ذَلِكَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ: به ژماره‌ی نه‌وه‌ی که خودا دروستی کردووه له ناسمان و زه‌وی و نیوانی نه‌م دوانده‌ا هتا نیستا، وه به ژماره‌ی نه‌وه‌یش که له‌مه‌ولا خودا دروستی ده‌کا له‌ناو نه‌م دوانده‌ا سوبحانه‌للابی، هه‌روا نه‌للاهو نه‌کبه‌ربن، هه‌روا نه‌لحه‌مدو لیلابی، هه‌روا لانیلاهمه نیله‌للابی، هه‌روا لاحوله وه‌لا قوه‌ته نیللا بیللابی (د/ت/ن).

۶۲) زیکری (لا حول ولا قوة الا بالله) که‌نجیکه له که‌نجینه‌کانی به‌هه‌شت

لا حول ولا قوة الا بالله من كنوز الجنة

۴۹۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي عَقَبَةٍ - أَوْ قَالَ فِي نِيَّةٍ، قَالَ: فَلَمَّا عَلَا عَلَيْهَا رَجُلٌ نَادَى فَرَفَعَ صَوْتَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. قَالَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى بَغْلَتِهِ قَالَ: فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا. ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا مُوسَى - أَوْ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ مِنْ كُنْزِ الْجَنَّةِ. قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه الأربعة^(۱):

نه‌بو مووسا (خودای نازانی بن) فهرمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خوی و یاران‌ی له هه‌ورازیکه‌وه سه‌رده‌که‌وتن، یا گوتی: به پیچپیچیکا سه‌رده‌که‌وتن گشت جارئ که سه‌رده‌که‌وتنه سه‌رمله‌یین پیاوی به‌ده‌نگی به‌رز بانگه‌وازی هه‌ل ده‌داو ده‌یگوت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: گوتی: پیغه‌مبه‌ر

(۱) بخاری. مغازی: ۴۲۰۵، ۶۲۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۳۸۶. تجرید/ ۵/ ل/ ۲۵۰ رقم/ ۱۲۲۵ - ۲۹۹۲، ۴۲۰۵، ۶۲۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۳۸۶. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۰۲ - ۶۸۰۳، ترمذی. دعوات: ۳۴۶۱. ابن ماجه. ادب:

(درویدی خودای له‌سهرین) به سواری هیستره ماچه‌یه‌کی خوئی بوو، فهرمووی: نه‌وه خوئیوه بانگی که‌سی ناکه‌ن که که‌پئی، یا بزرپی. ئیوه بانگی خودا ده‌که‌ن، خودا له هه‌موو شوینئی هه‌یه، وه گوئی له هه‌موو ده‌نگی هه‌یه، که‌واته نه‌م هاتو هاواری پی ناوی. نه‌وجا فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ئه‌ی نه‌بو مووسا! یا فهرمووی: ئه‌ی عه‌بدوللا! هو‌شیاره‌وبه با وشه‌یه‌کت پی نیشان بده‌م که یه‌کیکه له که‌نجه‌کانی به‌ه‌شت؟ گوتم: فهرموو، فهرمووی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (ش/د/ت).

۹۷۶- وللترمذي: مَا عَلَى الْأَرْضِ أَحَدٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. إِلَّا كَفَرَتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ^(۱):

حه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: له‌سه‌ر رووی زه‌وی هه‌ر که‌سی بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: ئیتیر له هه‌موو گونا‌هی پاک ده‌بیته‌وه، با به‌قه‌ده‌که‌فی ده‌ریایش گونا‌هی زوربن! (ت-س/ح).

۹۷۷- عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَبَاهُ دَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْدُمُهُ. قَالَ: فَمَرَّ بِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ صَلَّيْتُ فَضَرَبَنِي بِرِجْلِهِ وَقَالَ: أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ. قُلْتُ بَلَى. قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۲):

قه‌یسی کوپی سه‌عدی کوپی عوباده (ره‌زای خودا له‌خوئی و بابی) فهرمووی: باو‌کم ناردمیه لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که خزمه‌عتی بکه‌م. فهرمووی: جاری نویژم کردو راکشام، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که هات قاجیکی تیمه‌وه‌ژهندو ناگاداری کردم‌ه‌وه‌و فهرمووی: نه‌دی! بایه‌کی له ده‌رگا‌کانی به‌ه‌شتت پی نیشان بده‌م، سه‌عد فهرمووی: گوتم: بفهرموو قوربان! فهرمووی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: که‌سی ده‌وامی له‌سه‌ر بکا ده‌یگه‌یه‌نیته ناوبه‌ه‌شت.

^(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۴۹۷۸- وَقَالَ صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): مَا نَهَضَ مَلَكٌ مِنَ الْأَرْضِ حَتَّى قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۴):

صه‌فوانی کوپی سوله‌یم (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: هیچ فریشته‌یی له زه‌وی به‌رزوه نابیی بو ئاسمان هه‌تا بو مووفه‌پکی نه‌ئیی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (ت).

۴۹۷۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرُ مِنْ قَوْلٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهَا كَثُرَ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ^(۵):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ری) پییی فه‌رمووم: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: زۆربکه، چونکه ئه‌مه‌ گه‌نجی‌که له‌ گه‌نجه‌کانی به‌هه‌شت (ت).

۴۹۸۰- وَقَالَ مَكْحُولٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَمَنْ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَنَجًا مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ. كَشَفَ عَنْهُ سَبْعِينَ بَابًا مِنَ الضَّرِّ أَذْنَاهُنَّ الْفَقْرُ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ (وَالْأَوَّلُ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ - شَرْحُهُ)^(۶).

مه‌کحولیش ده‌ئیی: هه‌ر که‌سی بلئ: (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَنَجًا مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ): پاریز له‌ تاوان و توانایی خودا په‌رستی هه‌ر به‌ ده‌ستی خودا خۆیه‌تی، په‌ناو پاساریش هه‌ر له‌ لای خودا خۆیه‌تی) مه‌کحولیش ده‌ئیی: هه‌ر که‌سی ئه‌م زیکره‌ بلئ خودا ده‌رگای هه‌فتا ته‌نگانه‌ی لی ده‌کاته‌وه، که‌ هه‌ره‌ بچکۆله‌ که‌یان هه‌ژاریی بی. (ت).

٦٤) ویردی پاش نوێژ: (الذكر والتسبيح عقب الصلاة)

۴۹۸۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ فِي ذُبُرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَهُوَ ثَانِي رَجُلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ

(۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۵) مسكوت عنه.

(۶) مسكوت عنه.

الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَمُحِيَ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَرُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَكَانَ يَوْمُهُ ذَلِكَ فِي حِزْزٍ مِنْ كُلِّ مَكْرُوهٍ وَحَرَسٍ مِنَ الشَّيْطَانِ وَلَمْ يَنْبَغِ لِلذَّلْبِ أَنْ يُذْرِكَهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ إِلَّا الشَّرُّ بِاللَّهِ تَعَالَى^(۱):

ئه‌بو زهر (خودای ن رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین)

فه‌رمووی: هه‌رکه‌سی له‌پاش نویژی به‌یانی له‌سه‌ر چوک دانیشی و به‌رله‌وه‌ی قسه‌ی دنیا‌یی بکا ده‌جار بلئی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ): ده‌چاکه‌ی بو ده‌نوو‌سری، وه‌ ده‌ خراپه‌ی بو ده‌سپ‌یته‌وه، وه‌ پایه‌یشی ده‌ پله‌ به‌رز ده‌بیته‌وه، وه‌ نه‌و روژه‌یش تا سه‌ر تووشی هیه‌چ ناخوشییه‌ک نابئی، وه‌ خودا ده‌یپاریزی له‌ شه‌یتان وه‌ نه‌و روژه‌ هیه‌چ گونا‌هیکی بو نانووسری، مه‌گه‌ر شه‌ریک و هاوبه‌ش دابنی بو خودای گهوره. (ت-س/ص).

۴۹۸۲- عَنْ عُمَارَةَ بْنِ شَيْبَةَ السَّبْئِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. عَشْرَ مَرَّاتٍ عَلَى إِثْرِ الْمَغْرِبِ بَعَثَ اللَّهُ لَهُ مَسْلَحَةً يَحْفَظُونَهُ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُصْبِحَ وَكُتِبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ مُوجِبَاتٍ وَمَحَا عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ مُؤِيقَاتٍ وَكَانَتْ لَهُ بِعَدَلٍ عَشْرُ رِقَابٍ مُؤَمَّنَاتٍ. رواهما الترمذي^(۲):

عوماره‌ی کوپی شوبه‌ی‌بی سه‌به‌ئی (خودای ن رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی له‌پاش نویژی شیوان ده‌جار بلئی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) خودا قولی هه‌سه‌سی بو ده‌نی‌ری تابه‌یانی ئیشکی ده‌گرن و ناگاداریی ده‌که‌ن له‌ شه‌یتان، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یش خودا ده‌چاکه‌ی وای بو‌ده‌نوو‌سی که

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

بین به‌هوی چوونه به‌هه‌شت ده‌خراپه‌ی وه‌هایشی بو ده‌سپ‌یت‌ه‌وه که له‌وانه‌ن پی‌او ده‌به‌ن بو قورداو مال و پیرانی ده‌که‌ن، له‌هه‌مان کاتدا هاوتای خیری نازاد کردنی ده‌به‌نده‌ی موسولمانیش خیری ده‌گا. (ت-س/ح).

۴۹۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَصَلَتَانِ أَوْ خَلَّتَانِ لَا يُحَافِظُ عَلَيْهِمَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُمَا يَسِيرٌ وَمَنْ يَعْمَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ يُسَبِّحْ فِي ذِكْرِ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا وَيَخْمَدُ عَشْرًا وَيُكَبِّرُ عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسُونَ وَمِائَةً بِاللِّسَانِ وَأَلْفٌ وَخَمْسُمِائَةٍ فِي الْمِيزَانِ وَيُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ وَيَخْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَيُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَذَلِكَ مِائَةٌ بِاللِّسَانِ وَأَلْفٌ فِي الْمِيزَانِ. فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَفْعِدُهَا بِيَدِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ هُمَا يَسِيرٌ وَمَنْ يَعْمَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ قَالَ: يَأْتِي أَحَدَكُم - يَغْنِي الشَّيْطَانُ - فِي مَتَامِهِ فَيَنْتَوِمُهُ قَبْلَ أَنْ يَقُولَهُ وَيَأْتِيهِ فِي صَلَاتِهِ فَيَذْكُرُهُ حَاجَةً قَبْلَ أَنْ يَقُولَهَا. رواه أصحاب السنن (۳):

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (ره‌زای خودا له‌خوی و باوکی) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رمووی: دوو خووی جوان هه‌ن. یا فه‌رمووی: دوو ره‌وش هه‌ن، هه‌ر به‌نده‌یه‌کی موسولمان نا‌گادارییان بکا، مسو‌گه‌ر ده‌چیته به‌هه‌شت، خو‌یان ئاسانن به‌لام نه‌وانه‌ی که ره‌فتاریان پی ده‌که‌ن که من، یه‌که‌م نه‌وه‌یه که له‌پاش هه‌موو نویژیکی فه‌رزه‌وه ده‌جار بلئی: (سبحان الله) وه‌ ده‌جار بلئی (الحمد لله) وه‌ ده‌جار بلئی: (الله اکبر) ژماره‌ی ئه‌م وشانه‌یش به‌گوته‌ن و به‌زمان ده‌کاته سه‌ت و په‌نجا به‌لام به‌کیشانی ته‌رازووی خیر ده‌کاته هه‌زارو پی‌نج سه‌دچاکه، دوه‌میش نه‌مه‌یه: که له‌کاتی خه‌وتنیشدا سیی و چوار (الله اکبر) و سیی و سئ (الحمد لله) و سیی و سئ (سبحان الله) بکا، که به‌گوته‌نی زمان ده‌کاته سه‌د، وه‌ به‌کیشانی ته‌رازووی خیر ده‌کاته هه‌زار. عه‌بدوللای فه‌رمووی: خو‌م به‌چاوی خو‌م پی‌غه‌مبه‌رم (درویدی خودای له‌سیرین) دیوه به‌ده‌ستی، به‌په‌نجه‌کانی، ئه‌م ویردانه‌ی ده‌ژمارد. یاران فه‌رموویان: قوربان! ئه‌ی

پیغه‌مبه‌ری خودا! چۆن خۆیان ئاسانن، که‌چی که‌م که‌س کاریان پی ده‌که‌ن! فه‌رمووی: له‌کاتی نووستندا شه‌یتان دی به‌لای هه‌ندیکتانه‌وه و به‌ر له‌وه‌ی ئەمانه‌ بلێ ده‌یخه‌وینن، له‌ نویژیشدا ده‌چن به‌لایه‌وه و کاریکی خۆیی وه‌بیر ده‌خاته‌وه به‌ر له‌وه‌ی که‌ ئەمانه‌ بخوینن. (د/ت/ن-س/ص).

٦٥) یادخویندن و ویردخویندنی به‌یانیان و ئیواران

التسبیح والذكر في الصباح والمساء

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ - سورة الروم - ٣٠/١٧-١٨}.

واته: نیشانه‌و به‌لگه‌و گه‌وره‌یی و پی‌روزی خودا له‌ ئیواران و به‌یانیان و نیوه‌پۆیاندا زۆرباش روون و ناشکرایه، هه‌روه‌ها له‌کاتی زه‌رده‌په‌ردا، له‌سه‌راسه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا ئەم به‌لگه‌و نیشانه‌نه‌ ده‌بن به‌هۆی ته‌سبیحات و سوپاسی خودا.

٤٩٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمَسِي سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدًا قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ عَلَيْهِنَ. رواه الخمسة الا البخاري^(١).

ئەبو هورهیره (خودای ئازانی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ سه‌ر له‌به‌یانێ و سه‌ر له‌ئیوارێ سه‌دجار بلێ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ له‌ روژی ژینه‌وه‌دا که‌سیتر کرده‌وه‌ی وانا‌یاب نایه‌نئ بۆ مه‌یدانی حیساب، مه‌گه‌ر که‌سێ که‌ ئەویش ئەمه‌ی گوته‌بێ یا له‌وه‌ پتری کردبێ! (م/د/ت/ن).

٤٩٨٥- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْنِي بِكَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ. قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ

(١) {رياض/٢/ ل/٣٠٨ ط/٢ رقم: ١٤٥١ - مسلم: ٢٦٩٢} . مسلم. ذكر ودعاء: ٦٧٨٤. أبوداود. أدب:

وَالشَّهَادَةِ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّهِ. قَالَ: قُلْهَا إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ^(۲):

ئه‌بو به‌کر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: عه‌رزی هه‌زه‌تم کرد: قوربان! چه‌ن وشه‌یه‌کم پئی بفه‌رموو، که له‌کاتی به‌یانی و کاتی ئیوارهدا بیانلیم، فه‌رمووی: بَلِّئ: (اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّهِ) خودایه! ئه‌ی دروستکه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی! ئه‌ی زانا به‌هه‌موو نه‌ینی و ئاشکرایه؟ ئه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی! ئه‌ی پادشای هه‌موان! شایه‌تی ده‌ده‌م که هه‌یج خودایئ نییه‌ تو نه‌بئ، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌شه‌ری ده‌روونی خۆم، هه‌روه‌ها له‌شه‌ری شه‌یتان و شیرکی شه‌یتان. فه‌رمووی: کاتی به‌یانی و کاتی ئیواری و کاتی خه‌وتن ئه‌مه‌ بَلِّئ (د/ت/ن-س/ص).

۴۹۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ. وَإِذَا أَمْسَى قَالَ: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) به‌یانیان ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ.

ئه‌ی خودایه! به‌پشتی تۆ و رۆژمان کرده‌وه، به‌پشتی تۆ شه‌و ده‌که‌ینه‌وه، له‌سایه‌ی تۆوه‌ ده‌ژین و به‌فه‌رمانی تۆ ده‌مرین، کاتی زیندوو ده‌بینه‌وه ده‌گه‌رپینه‌وه بۆلای خۆت. ئیوارانی‌ش ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا.. تاد. (د/ت/ن-س/ص).

^(۲) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

^(۳) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

۹۸۷- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ^(۴).

ته‌وبان (خودای نازانی بن) فه‌رمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هر که‌سئی کاتی به‌یانی و کاتی ئیواری بئی: (رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا) یه‌زدانمان به‌خودا قه‌بووله و ئیسلاممان به‌ئاین قه‌بووله و موچه‌مه‌دمان به‌ پیغهمبه‌ر قه‌بووله. هر که‌سئی له‌م دوو کاته‌دا ئه‌مه بئی ده‌بی به‌هق له‌سه‌ر خودا که‌ ئه‌و که‌سه رازی بکا! (د/ت/ن-س/ح).

۹۸۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا أَصَابَ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ مِنْ ذَنْبٍ وَإِنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي غُفِرَ لَهُ مَا أَصَابَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ^(۵).

ئه‌نه‌س (خودای نازانی بن) فه‌رمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: هر که‌سئی سه‌ر له‌ به‌یانیان بئی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ): خودایه! له‌م ده‌مه ده‌می به‌یانیه‌دا هه‌م خۆت ده‌که‌م به‌ شایه‌ت و هه‌م ئه‌و فره‌شته هه‌لکرانه‌ی که‌ ته‌خت و باره‌گای پیروزی تۆ هه‌لده‌گرن و مه‌شه‌وورن به‌ حه‌مه‌له‌توله‌هرش و هه‌م گشت فره‌شته‌کانی تری تۆ، هه‌م هه‌موو دروستکراوانی تۆ، هه‌مووتان ده‌که‌م به‌شایه‌ت له‌سه‌ر ئه‌مه: من شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ هر تۆ خودای راست و دروستیت و به‌س، تۆ نه‌بی خودای تر نییه، تاق و ته‌نیای، هاوه‌ل و هاوبه‌شت نییه، هه‌روه‌ها شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ موچه‌مه‌د به‌نده‌و پیغهمبه‌ری تۆیه. هر که‌سئی سه‌ر له‌بانی ئاوا

^(۴) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

^(۵) رواه أصحاب السنن بسند غريب (شرحه).

بَلَّی نِیتر بیگومان که خودا خوش دهبنی له‌و گونا‌هانه‌ی که له‌و رۆژ‌ه‌دا دهبن به‌تووشیه‌وه، نه‌گهر سهر له‌ئیوارئی ناوا بَلَّی خودا خوش دهبنی له‌و گونا‌هانه‌ی که له‌و شه‌وه‌دا دهبن به‌تووشیه‌وه، به‌مه‌رجئی خوی له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان بیاریزی و نا‌هه‌قی له‌ به‌نده‌گه‌ل نه‌کا (د/ت/ن-سه‌ند غه‌ریب).

۴۹۸۹- → (ب - ۵ ز - ۹۰ ل - ۳۲۰ ف - ۹) (۶).

۴۹۹۰- عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُصْبِحَ وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُمَسِيَ. قَالَ: فَأَصَابَ أَبَانَ بْنُ عُثْمَانَ الْفَالِجُ فَجَعَلَ الرَّجُلُ الَّذِي سَمِعَ مِنْهُ الْحَدِيثَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ فَقَالَ: لَهُ مَا لَكَ تَنْظُرُ إِلَيَّ فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ عَلَى عُثْمَانَ وَلَا كَذَبَ عُثْمَانُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَكِنَّ الْيَوْمَ الَّذِي أَصَابَنِي فِيهِ مَا أَصَابَنِي غَضِبْتُ فَتَسَيْتُ أَنْ أَقُولَهَا. وَی هَذِهِ السِّتَةُ أَصْحَابُ السَّنَنِ (۷).

ئه‌بانى كوپى عوسمان (خودايان نى رازى بن) فه‌رمووى: باوكم فه‌رمووى: له‌ پیغه‌مبه‌رم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو: هه‌ر كه‌سى (له‌فضلى تيرمذى: هه‌ر عه‌بدى هه‌موو رۆژى به‌يانى و ئیوارى) سى جار بَلَّی: (بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) به‌ پیرۆزى ناوى خودا دوعا بو خۆم ده‌كه‌م و په‌نا ده‌گرم به‌ناوى پیرۆزى ئه‌و خودايه‌ كه‌ هه‌یج شتى له‌ ئاسمان و زه‌ويدا له‌گه‌ل ناوى پیرۆزى ئه‌ودا زيانى نابى، دَلْنِيام كه‌ خودا ناگای له‌ خشه‌ی مارو میرووه‌و گشت شتى زۆرباش ده‌زانى. ئیتر ئه‌و رۆژه تا ئیوارى تووشى به‌لای ناگه‌هان نابى. گوته‌ی: جا كاته‌ی ئه‌بان ئیفلج بوو، ئه‌و پیاوه‌ی كه‌ ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی ئى بیستبوو خه‌سه‌ی لی‌ده‌كر‌دا!

ئه‌بان فه‌رمووى: ئه‌وه‌ بو لیم مؤ‌رده‌بیته‌وه‌، ده‌سا به‌خودا نه‌ من درۆم به‌ده‌م عوسمانه‌وه‌ ك‌ردووه‌و نه‌ عوسمانیش درۆی به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه‌

(۶) تقدم في مجلد خامس. تسلسل/ ۹۰/ ل/ ۳۲۰ ط/ ۱/ رقم/ ۳۶۶۸.

(۷) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

کردووه، به‌لام نه‌و رۆژ‌ه‌ی که وام ئی هات توو‌په بوو بووم، وه له بیرم نه‌ما که نه‌مه بلّیم (د/ت/ن-س/ص).

۴۹۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَمْسَى قَالَ: أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَمِنْ سُوءِ الْكِبَرِ أَوْ الْكُفْرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ. وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ ذَلِكَ أَيْضًا أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ. رواه الخمسة الا البخاري^(۸).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دیو‌دی خودای له‌سهرین) ده‌ستووری وابوو ئی‌واران ده‌یفه‌رموو: (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَمِنْ سُوءِ الْكِبَرِ أَوْ الْكُفْرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ): ئە‌وا ئی‌واره دا‌هات، هه‌موو به‌رده‌وام مو‌لکی خوداین، سو‌پاس بو‌ خودا، هه‌ر خودا خودایه‌و به‌س، خودایه‌کی تا‌قی ته‌نیا‌یه، بنی ها‌ورپی‌یه، مو‌لک هه‌ر مو‌لکی ئە‌وه، سو‌پاس و ستایش هه‌ر بو‌ ئە‌وه، ئە‌و زا‌ته پی‌رۆ‌زه‌یه ته‌وانای هه‌موو شتی‌کی هه‌یه، ئە‌ی په‌روه‌ردگا‌رم! دا‌وای ئە‌و چا‌که‌یه‌ت لێ ده‌که‌م که‌وا له‌م شه‌وه‌داو دا‌وای ئە‌و چا‌که‌یه‌شت ئی ده‌که‌م که‌وا له‌ دا‌ویه‌وه، په‌نا‌ده‌گرم به‌ تو‌ له‌و شه‌په‌ی که‌وا له‌م شه‌وه‌داو له‌و شه‌په‌ی که‌وا له‌ دا‌ویه‌وه، په‌روه‌ردگا‌را! په‌نا‌ده‌گرم به‌ تو‌ له‌ ته‌وزه‌لی و ته‌مه‌لی و له‌ ئی‌فتاده‌یی.

په‌روه‌ردگا‌را! په‌نا‌ده‌گرم به‌ تو‌ له‌ سزای دۆ‌زه‌خ و له‌ سزای گو‌ڤر. گو‌تی: به‌یانیا‌نیش هه‌روای ده‌فه‌رموو: به‌لام له‌جیا‌تی (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ) ده‌یفه‌رموو: (أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ... قا‌د). (م/د/ت/ن).

(۸) {ریاض/۲ ل/۳۱۰ رقم/۱۴۵۵ = مسلم: ۲۷۲۳} = ۶۸۴۶. ابوداود. أدب: ۵۰۷۱. ترمذی. دعوات: ۳۳۹.

۴۹۹۲- ولسلم: كَانَ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جُنْدُهُ، وَكَصَرَ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ^(۹).

شهبو هورهیره (خودای نازای بن) فهرمووی: دهستووری پیغهمبهر (درویدی خودای لیسربین) وابوو دهیفهرموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جُنْدُهُ، وَكَصَرَ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ) ههر خودا خودایه! تاقو تهنیایه، لهشکری خوئی زال کردو سوپای خوئی سهرخست و بهندهکهی خوئی که موحه ممهده سهرخست و ههر خوئی بهتهنیا لهشکری گهله کوهمی کافرهکانی - له شهپی غهزای خهندهکا - تیئک شکاند، نهوهی راست و دروست بی ههر خوئیتهی و لهخوئی بهولاوله ههموو شتی هیچ و پووچ و بی بهقایه (م).

۴۹۹۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَنَامٍ الْبَاصِیِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ يَوْمِهِ وَمَنْ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ حِينَ يُمَسِّي فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلِهِ^(۱۰).

عبداللای کوپی غه ننامی بهیازی (خودای نازای بن) فهرمووی: پیغهمبهر (درویدی خودای لیسربین) دهفهرمووی: نهوهی سهر لهبهیانی بلی: (اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ): خودایه! ههرچی نازو نیعمه تم ههیه ههموو لهسایهی تووهیه و بهس! ههر خوئی بو خوئی، هاوپیئت نییه، هاوبهشت نییه، سوپاسی بهراستی ههر بو توویه، ستایشی بهراستی ههر بو توویه. نهوهی سهر لهبهیانی نهمه بلی ئیتر نهوه ئه دای سوپاسی نهو روژهی کردوو، وه نهوهی سهر له ئیواری نهمه بلی ئیتر نهوه ئه دای سوپاسی نهو شهوهی کردوو. (د-س/صالح).

۴۹۹۴- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُ هَؤُلَاءِ الدَّعَوَاتِ حِينَ يُمَسِّي وَحِينَ يُصْبِحُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا

(۹) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۴۸. بخاری. مغازی: ۱۴۱۴.

(۱۰) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَورَتِي. وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي^(۱۱)؛

ئیبینو عومهر (خودای ئی رازی بئ) ده‌یفهرموو: ده‌ستووری پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سربئ) وا بوو ئی‌وارئ و به‌یانی ئهم دوعایه‌ی فه‌راموش نه‌ده‌کرد، ده‌یفهرموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَورَتِي. وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي): خودایه! داوای لی‌خوش‌بوون و خوشی هه‌ردوو جیهانت ئی ده‌که‌م، خودایه! داوای لی‌بو‌ردن و خوش‌حالتی ئی ده‌که‌م، بو‌دینم، بو‌دنیا‌م بو‌خوم، بو‌مال و منالم، خودایه! ئاب‌روو ناموسم پیا‌ری‌زه و هه‌موو عیبه و نه‌نگیکم بپوشه، وه ترسم ب‌ره‌وینه‌وه و دلم ئه‌مین ب‌که‌ره‌وه، خودایه! ئاگات لی‌م بئ، ئاگات له‌لای به‌رده‌م بئ، ئاگات له‌لای پشم بئ، ئاگات له‌لای راست و له‌لای چه‌پم بئ، ئاگات له‌ ژوور سه‌رم بئ، په‌ناده‌گرم به‌گه‌وره‌یی تو‌که له‌ناکا و به‌بئ ئاگا رو‌ب‌چم به‌ناخی زه‌ویدا. (د-س/صالح).

۴۹۹۵- عَنْ مُسْلِمِ بْنِ الْحَارِثِ التَّمِيمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَسْرَأَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِذَا انْصَرَفْتَ مِنْ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقُلِ اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ. سَبْعَ مَرَّاتٍ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ ثَمَّ مِتَّ فِي لَيْلِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارٌ مِنْهَا وَإِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ فَقُلْ كَذَلِكَ فَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ فِي يَوْمِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارٌ مِنْهَا^(۱۲)؛

موسلیمی کو‌ری حاریسی ته‌میمی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سربئ) به‌نه‌ئینی قسه‌یه‌کی له‌لا درکانم فه‌رمووی: کاتئ سلا‌وی نو‌یژئ شی‌وانت دایه‌وه (له‌ گ‌یرانه‌وه‌یه‌کا: به‌ر له‌وه قسه‌ له‌گه‌ل که‌سئ ب‌که‌ی)

^(۱۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱۲) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

حهوت جار بلی: (اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ): خودایه ئامانم بده له ئاگری دۆزه‌خ، چونکه هەر شه‌وی ئەمه بخوینیت و له‌و شه‌وه‌دا بمیریت پسوولە‌ی ئامانت له‌ئاگر بو دهنووسری، وه کاتێ نوێژی به‌یانی ده‌که‌ی هه‌مان شت بلی، چونکه هەر روژی ئەمه بخوینێ و له‌و روژه‌دا بمیریت ئیتیر پسوولە‌ی ئامانت له‌ئاگر بو دهنووسری (د-س/صالح).

۴۹۹۶- وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ كَفَاهُ اللَّهُ مَا أَهْمُهُ صَادِقًا كَانَ بِهَا أَوْ كَاذِبًا^(۱۳):

ئەبو داردا (خودای ئازای بن) فهرمووی: هەر که‌سێ به‌یانی و ئیواری هه‌وت جار بلی: {إِنْ تَوَكَّلْنَا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - سورة التوبة - ۱۲۹/۹}.

واته: بو هه‌موو کارو فرمانیکم یه‌زدانم به‌سه خودایه‌کی هه‌ق و تاق و ته‌نهایه، پشت و په‌نایه، په‌روه‌ردگای ته‌خت و باره‌گای گه‌وره‌یه. به‌راء فهرمووی: هەر که‌سێ وا بکا خودا هه‌موو اواتیکی دینیته دی، ئیتیر خواه به‌راستی بی یا به‌درو! (د-س/صالح).

۴۹۹۷- وَكَانَ النَّبِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُعَلِّمُ بَعْضَ بَنَاتِهِ فَيَقُولُ: قُولِي حِينَ تُصْبِحِينَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا فَإِنَّهُ مَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُصْبِحُ حِفْظَ حَتَّى يُمْسِيَ وَمَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُمْسِي حِفْظَ حَتَّى يُصْبِحَ^(۱۴):

فهرمووی: پیغه‌مبەر (درووی خودای له‌سهرین) ئەمه‌ی فی‌ری کچی‌کی خو‌ی ده‌کردو پێی ده‌فهرموو: کاتێ به‌یانی ده‌که‌یته‌وه بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ

^(۱۳) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱۴) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

اللَّهُ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا): تهسبیح و تهزیهی خودا دهکهو سوپاس و ستایشی دهکهو، هیژئهویه که له لای خودابی، ههرچی خواست و مهیلی خودای له سه ربئی ده بی بی، وه ههرچی خواست و مهیلی خودای له سه ربئی نابئی، ئه وهی خودا بیهوئی ده بی، وه ئه وهی خودا نه یه وئی نابئی، باوهو یه قینم ههیه که خودا دهسه لاتی هه موو شتیکی ههیه، وه خودا زۆر به روودی ناگایه کی زۆرباشی له هه موو شتی ههیه. (هه زهت (دروودی خودای له سه ربئی) فهرمووی: چونکه ئه وهی کاتی به یانی دهکاته وه ئه م نزیه بلئی ئیتر هه تا ئیواره خودا دهپاریزی، وه ئه وهی کاتی ئیواره ئه مه بلئی ئیتر هه تا کاتی به یانی خودا دهپاریزی. (د-س/صالح).

۴۹۹۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ (فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ) إِلَى (وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ) أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ وَمَنْ قَالَهُنَّ حِينَ يُمَسِّي أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي لَيْلَتِهِ^(۱۵):

ئیبینو عه عباس (خودایان لای زانی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای له سه ربئی) فهرمووی: ئه وهی سه ره به یانی بلئی: {فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ، {يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُخْفِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ - سورة الروم - ۱۷/۳۰-۱۹}.

دهی بو یادی ئه و خودایه، وه بو حوضوری ئه و خاوهن هیژو دهسه لاته تهسبیحی بکهو به دووری بگره له گشت که مییه ک و به یانی و ئیواره تهسبیحاتی بکهو به پاک و پیروزی بزانه، دلنیا به که سوپاس و ستایش هه ره بو ئه وه، له ئاسمانه کان و له زه ویدا، له هه موو کاتی کدا، به تایبه تی له کاتی سه ره له ئیواری و نیوه پودا، دهسه لاتی خودا بی سنوو، ئه وه تا له

^(۱۵) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

مردوو زیندوو دوست دهکا، وهك ئاده میزاد له تو ماوو بالنده له هیلکه، وهك له ماددهی خاک و خوئی بیگیان گیانله بهران و گیاو گول و مهل و مؤرو زینده وهرانی تر دروست دهکا، وه له زیندوو مردوو دروست دهکا، وهك تو ماو له گیانله بهرو هیلکه له بالنده، وهك مردنی دوا ژیان و ژیانی پاش مردن، نه و تا له لایه کی تره وه نه و زهوییه رهق و تهق و وشک و برینگه، که له وهرزی هاویندا دهلیی که وه رهقی و شکوه بووه له کاتی پهله دا نهرم ده بیته وه و بهره بهره زیت ده بیته وه و گیاو گوژو و گول و دارو رووهك - وهك مردوویی له ناو گوژه وه سهر دهر دینئ - له ژیر خاکه وه سهر دهرده هیئن و چووزو چووزهری سه وزو همه رهنگ کفنی زهرد بووی خاک ه دپن! ئاوا به بهرچاو تانه وه خودا همه مو سالی نه م زهوییه له پایزدا دهر مینئ و له به هاردا زیندووی دهکاته وه. ههتا پیشانتان بدا، که ئیوهیش ئاوه ها زیندوو دهنه وه و له ناو گوژه وه هه ل دهرژینه وه سهر پرووی زهوی!

فه رمووی: (دروودی خودای له سهرین) نه وهی سهر له بهیانی نه مه بلئ نه و روژه به ره چیه کا نه گا نه مه بریتی ده که وئ، نه وهی سهر له ئیواری نه مه بلئ ههروه ها (د-س/صالح).

۴۹۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ لِأَبِيهِ: يَا أَبَتِ إِنِّي أَسْمَعُكَ تَدْعُو كُلَّ غَدَاةٍ. اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدْنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُصْبِحُ وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِي وَتَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تُعِيدُهَا حِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِي. قَالَ نَعَمْ يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُو بِهِمْ فَأَجِبْ أَنْ أَسْتَنْ بِسُنتِهِ. رَوَى هَذِهِ السَّبْعَةُ أَبُو دَاوُدَ^(۱۶).

له عه بدولپرهمانی کوپی نه بو به کره وه (رهزای خودایان لیبی)
فه رمووی: عهرزی باوکم کرد گوتم: بابا! گویم لیته هه موو روژی به یانیان

^(۱۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

سئ جـارو ئیواران سئ جا ئەم نـزایه‌یه ده‌خوینئ: (اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ): ئە‌ی خودایه! لەشـم ساخکه و گویم ساخکه و چاوم ساخکه، خودای ترنیه‌یه تو نه‌بئ. باوکـم فـه‌رمووی: خۆم لەزاری هـه‌زه‌تم ژنه‌وتوو هـم نـزایانه‌ی ده‌خویند (سـروودی خودای له‌سـربـێ) بـۆیه منیش هـه‌زه‌که‌م ره‌فتار به‌ ره‌فتارو سووننه‌تی ئە‌و بکه‌م (د-س/صالح).

٦٦) باسی سییه‌م: باسی دو‌عاو نـزایه، گه‌وری نزاو دو‌عا

٥٠٠٠- → (ب- ٧ ز- ٢٣ ل- ١٢٨ ف- ٢) (١).

٥٠٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ. رواه الترمذي والإمام أحمد والحاكم (٢):

له ئە‌بو هـوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بئ) له هـه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (سـروودی خودای له‌سـربـێ): هـیچ شـتئ وه‌ك نـزاو پارانه‌وه نـازدارو به‌رێز نییه‌ له‌ای خودا (ت/ئه/حاکم-س/ص).

٥٠٠٢- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدُّعَاءُ مُخُ الْعِبَادَةِ (٣):

ئـه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) له هـه‌زه‌ته‌وه (سـروودی خودای له‌سـربـێ) ده‌فه‌رموئ: نـزاكـردن و پارانه‌وه له‌خودا كـوروكـی خودا په‌رستئ و مؤخی عیباده‌تی ساخه. (ت-س/غـریب).

٥٠٠٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ (٤):

(١) تقدم في مجلد سابق. تسلسل/ ٢٣ ل/ ١٢٨ ط/ ١ رقم/ ٤٠٨٠.

(٢) بسند صحيح (شرحه).

(٣) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ئه‌بو هورهیره ده‌گیریتته‌وه له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ: (دروودی خودای
 لسه‌ربین): ئه‌و که‌سه‌ی داوا له خودا نه‌کا خودا رقی ئی ده‌گری (ت).
 ۵۰۰۴ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ
 الشَّدَائِدِ وَالْكَرْبِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ^(۵):

دیسان له‌وه‌وه له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ: هه‌ر که‌سێ چه‌ز ده‌کا که
 خودا له‌کاتی ته‌نگانه‌دا زوو بئ به‌هاوارییه‌وه له‌کاتی ناخو‌شیدا زوو فریای
 بکه‌وئ با له‌کاتی خو‌شی و ئاسووده‌یی دا زۆر له‌ خودا بی‌پاریتته‌وه! (ت-
 س/غه‌ریب) له‌سه‌ر فه‌رمایشتی شه‌رحه‌که: له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی ئیمامی
 ئه‌حمه‌ددا (رمزای خودای یبێن) ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای لسه‌ربین): له‌کاتی خو‌شیدا
 خودا بناسه، تا له‌کاتی ته‌نگانه‌دا خودا بتناسیتته‌وه!

۵۰۰۵ - عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا
 عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٍ يَدْعُو اللَّهَ بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا مَا
 لَمْ يَدْعُ بِمَائِمٍ أَوْ قُطِيعَةٍ رَحِمَ. فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ إِذَا نُكِّرَ. قَالَ: اللَّهُ أَكْثَرُ:

عوباده‌ی کو‌ری صامیت (خودای ئی‌نازی بێن) فه‌رموئ: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای
 لسه‌ربین) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر موسو‌لمانێ - له‌م جیهانه‌دا - داوای هه‌رشتێ له
 خودا بکا، بی‌گومان که‌ خودا یا ئه‌و شته‌ی ده‌دات، یا به‌قه‌د ئه‌وه خراپه‌ی ئی
 لاده‌دا، به‌ مه‌رجێ که‌ داوای شتیکی گونا‌ه نه‌کا، یا نزا‌ی خراپ و دووعای
 شه‌ر له‌ که‌سوکاری نه‌کا.

پیاوی‌کی‌ش له‌ کو‌مه‌ل گوتی: که‌واته‌ له‌ دووعادا داوای زۆر شت
 ده‌که‌ین! پی‌غه‌مبه‌ریش (دروودی خودای لسه‌ربین) فه‌رموئ: خودا زۆرت‌ری له‌ده‌ست
 دئ بو‌ خودا چی تئ ده‌چی! (ت).

۵۰۰۶ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ
 بَابُ الدُّعَاءِ فُيْحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَنْبَغِي أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَاقِبَةُ:

^(۴) سكت عن درجته الشارح.

^(۵) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ئیبِنو عومەر (خودایان ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لسه‌رین) ده‌فهرموئی: هەر که‌سێ له ئیوه‌ ده‌رگای نزاو پارانه‌وه‌ی بۆ بکریته‌وه ئه‌وه به‌پراستی هه‌موو ده‌رگاکانی ره‌حمه‌تی ئی کراوه‌ته‌وه، خودا هیچ به‌خشیشییکی وه‌ک ئه‌وه پێ خۆش نییه که به‌نده داوای خۆشیی له‌ش و ئاسووده‌یی گیان و ئاسایشی ده‌روونی ئی بکاو ئه‌ویش بیداتی (ت).

۵۰۰۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ^(۸):

دیسان له‌وه‌وه له خۆشه‌ویسته‌وه ده‌فهرموئی (دروودی خودای لسه‌رین): نزاو پارانه‌وه سوودی هه‌یه بۆ هه‌موو ده‌ردو به‌لایی، خۆ ئه‌و به‌لایه هاتبی یا به‌پریوه‌بئ! که‌واته ئه‌ی به‌نده‌کانی خودا! یه‌خه‌ی دو‌عاو نزاو پارانه‌وه به‌رمه‌ده‌ن! (ت).

۵۰۰۸- عَنْ سَلْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ^(۹):

سه‌لمان (ره‌زای خودای گه‌وره‌ی لسه‌رین) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لسه‌رین) فەرمووی: دو‌عاو پارانه‌وه‌ی ئی ده‌رچئ هیچی تر چاره‌نووس ره‌ت ناکاته‌وه! وه باشی بۆ که‌سوکارو کرده‌وه‌ی چاکه‌ی ئی ده‌رچئ هیچی تر ته‌مه‌ن درێژ ناکا (ت).

۵۰۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ انْتِظَارُ الْفَرَجِ. رَوَى هَذِهِ الثَّمَانِيَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۱۰):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لسه‌رین) فەرمووی: داوا بکه‌ن له خودا که له به‌خشش و زیاده‌که‌ره‌می خۆی به‌شی

(۸) سکت عن درجته الشارح.

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

باشتان پی بدا. چونکه خودای گه‌وره و سه‌روه هر ده‌کا که عه‌بدی خو‌ی داوای به‌خشیشی لی بکا. گه‌وره‌ترین خودا په‌رستیش نه‌ویه که به‌نده چاوه‌نواپی ده‌ره‌تان و ده‌رووی کردنه‌وه‌بی! (ت).

۶۷ ده‌ستووو یاسای نزاو پارانه‌وه : (آداب الدُّعَاء)

۵۰۱۰- (ب - ۱ ز - ۱۷۳ ل - ۴۷۲ ف - ۲ + ۳ + ۴ + ۱) (۱).

۵۰۱۱- وَقَالَ أَبُو مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): دَعَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ ، وَرَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ. رواهما البخاري (۲):

ئه‌بو موسا (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) دووعای ده‌کرد، له پاشا هه‌ردوو ده‌ستی به‌رز ده‌کرده‌وه، جارئ له‌کاتی دووعا کردندا نه‌وه‌نده زور بالی به‌رزوه کرد چاوم به‌سپیده‌ی هه‌ردوو بنبالئ که‌وت. (ب) (ب - ۱ ز - ۱۳ ل - ۴۷۳ ف - ۴).

۵۰۱۲- عَنْ سَلْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ رَبَّكُمُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا (۳):

سه‌لمان (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: په‌روه‌دگار‌تان زور به‌شه‌رم و به‌ریزه، هه‌ر به‌نده‌یی له پارانه‌وه‌دا ده‌ستی هه‌ل به‌رئ بولای خودا، خودا شه‌رم ده‌کا که به‌خالی ره‌تیا‌ن بکاته‌وه! (د/ت-س/ح).

۵۰۱۳- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحْطُطْهُمَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ (۴):

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۳ ل/ ۴۷۲ رقم/ ۹۳۶ و ۹۳۷ و ۹۳۸ و ۹۳۵.

(۲) راجع تجريد/ ۱ ل/ ۲۶۰ رقم/ ۲۴۸ = ۲۹۰، ۸۰۷، ۳۵۶۴. مسلم. صلاة الاستسقاء: ۲۰۷۱، ۲۰۷۲.

(۳) بسند حسن.

(۴) بسند ضعيف (شرحه).

عومه‌ر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) وابوو له‌ پارانه‌وه‌دا که ده‌سته‌کانی هه‌ل ده‌بهری، هه‌تا نه‌یانی هی‌نایه به ده‌موچاویدا دایانی نه‌ده‌نایه‌وه. (د/ت-س/ضعیف).

۵۰۱۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ عَلَيَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا أَذْغُو بِأَصْبُعِي فَقَالَ: أَحْذِ أَحْذِ. وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ وَالترمذی^(۵):

سه‌عدی کوپی نه‌بو وه‌ققاص (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جاری خه‌ریک بووم ده‌پارامه‌وه و به‌دوو په‌نجه ئی‌شاره‌تم ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌و حه‌له‌دا ته‌شریفی هات بو لام فه‌رمووی: به‌یه‌ک په‌نجه به‌یه‌ک په‌نجه! وه به په‌نجه‌ی شایه‌تمانی ناماژهی کرد که به‌و په‌نجه‌یه له‌ نزاکه‌ما ناماژه بکه‌م (د/ت-س/ح).

۵۰۱۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَسْتُرُوا الْجَدْرَ مَنْ نَظَرَ فِي كِتَابِ أَخِيهِ بَغَيْرِ إِذْنِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِي النَّارِ، سَلُوا اللَّهَ يَطُوبَ أَكْفُكُمْ وَلَا تَسْأَلُوهُ بِظَهْرِهَا إِذَا فَرَعْتُمْ فَاَمْسَحُوا بِهَا وَجُوهَكُمْ. رواه أبو داود^(۶):

ئیبینو عه‌یباس (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: په‌رده بو دارو دیوار مه‌که‌ن (چونکه زیاده ره‌ویی و خوی خۆ به‌زل زانه‌کانه) هه‌ر که‌سی‌کیش نامه‌ی براده‌ری خۆی بخوینیته‌وه به‌بی ره‌زای خۆی نه‌وه ئاگری سوور ده‌خوینیته‌وه، کاتی‌کیش ده‌پارینه‌وه به‌به‌ری ده‌ستتان له‌خودا بپارینه‌وه له‌پ له‌خودا پان بکه‌نه‌وه به‌پشتی ده‌ست مه‌پارینه‌وه پشتی ده‌ستتان مه‌که‌نه ئاسمان، که لی‌شبوونه‌وه له‌ پارانه‌وه به‌ری ده‌ستتان به‌ی‌نن به‌رووی خۆتاندا. (د-س/ضعیف).

۵۰۱۶- عَنْ فَصَّالَةَ بِنْتِ عُبَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يَدْعُو فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): فَقَالَ: عَجَلَ هَذَا. ثُمَّ دَعَاَهُ فَقَالَ

^(۵) پسند حسن (شرح‌ه).

^(۶) پسند ضعیف (شرح‌ه).

لَهُ أَوْ لغيرِهِ: إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ اللَّهِ وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ لِيَذْغُ بَعْدُ بِمَا شَاءَ. رواه أصحاب السنن^(۷):

فه‌ضاله‌ی کوپی عوبه‌ید (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) گوئی ئی بوو پیاوی له‌نویژدا ده‌پارایه‌وه، سه‌لاواتی له‌دیاری پیغه‌مبه‌ر نه‌دا، فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ئەمه به‌په‌له‌یه، ئینجا کابراکه‌ی بانگ کردو به‌ویش و به‌خه‌لکه‌که‌ی تریشی فه‌رموو: که نویژ ده‌که‌ن له‌پیشا سوپاس و ستایشی خودا بکه‌ن، ئەوجا دروود بنیژن بو‌گیانی پیغه‌مبه‌رو سه‌له‌واتی له‌سهر بده‌ن (درویدی خودای له‌سهرین) ئینجا له‌پاش ئەوه هه‌ر نزایه‌ک ئاره‌زوو ده‌که‌ن بیکه‌ن بو‌خوتان (د/ن/ت-س/ص).

۵۰۱۷- وَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): عَجِلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَىَّ ثُمَّ اذْعُهُ. قَالَ: ثُمَّ صَلَّى رَجُلٌ آخَرُ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيُّهَا الْمُصَلِّي اذْعُ تُجِبُ^(۸):

پیاویکیش هاته ژوره‌وه نویژی کردو گوتی: خودایه! لیم خوش به‌و ره‌حمم پی بکه، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئەه‌ی نویژکه‌را! په‌له‌تکرد، که نویژ ده‌که‌ی دابنیشه، سوپاسیکی وا که شایانی خودایی بیکه‌و سه‌لاوات بده له‌سهرمن، ئەوجا له‌خودا بیارپه‌وه. گوتی: جا له‌پاش ئەو پیاویکی تر نویژی کردو سوپاسی خودای کردو سه‌لاواتی له‌پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فه‌رموو: ئەه‌ی نویژکه‌را! نزا بکه نزات گیرایه! (ت-س/ح).

۵۰۱۸- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنْتُ أَصَلِّي وَالنَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ مَعَهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ بَدَأْتُ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ ثُمَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ دَعَوْتُ لِنَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَلْ تُعْطَى سَلْ تُعْطَى. رواهما الترمذي^(۹):

^(۷) بسند صحيح (شرحه).

^(۸) بسند حسن (شرحه).

^(۹) بسند صحيح (شرحه).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جاری نویژم ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) و ئه‌بو به‌کرو عومه‌رم له‌گه‌ل بوون، که دانیشتم له‌ پێشدا وه‌سپ و سوپاسی خودام کردو دروودم نارد بو پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) و ئینجا پارامه‌وه‌ بو خۆم، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئیستا داوا له‌ خودا بکه، هه‌رچی ئی داوا بکه‌ی ده‌یداپیئت (ت-س/ص).

۵۰۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي، إِنْ شِئْتَ. لِيُغْزِمَ الْمَسْأَلَةَ، فَإِنَّهُ لَا مُكْرَهَ لَهُ^(۱۰).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) ده‌گیڕپێته‌وه: هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: مه‌لێن: خودایه! ئه‌گه‌ر خۆت ئاره‌زوو ده‌که‌ی لیم خوشبه! خودایه! ئه‌گه‌ر خۆت مه‌یلت هه‌یه ره‌حمم پێ بکه، داواکه‌تان یه‌کلایه بکه‌نه‌وه‌و سووربن له‌سه‌ری و به‌جه‌خت داوا له‌ خودا بکه‌ن و ئه‌گه‌ر مه‌گه‌ر له‌ دووعاو پارانه‌وه‌دا مه‌که‌ن چونکه‌ که‌س زۆری له‌سه‌ر خودا نییه (تۆ بلیت و نه‌لیت خودا ئه‌گه‌ر مه‌یلی له‌سه‌ر نه‌بی نایکا) (ش/د/ت).

۵۰۲۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَغْجَلْ يَقُولُ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي. رَوَاهُمَا الْأَرْبَعَةُ^(۱۱).

دیسان ده‌گیڕپێته‌وه له‌ خوشه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: هه‌رچی دووعایێ بکه‌ن گشتی گیرا ده‌بی به‌ مه‌رجێ په‌له‌ په‌له‌ نه‌که‌ن وه‌ک ئه‌وه بلین هه‌ر دووعا ده‌که‌م هه‌ر گیرا نه‌بوو! (ش/د/ت).

۵۰۲۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ادْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِفُونَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلَبٍ غَافِلٍ لَهٗ. وَاهِ التَّرمِذِي وَالْحَاكِمُ^(۱۲).

(۱۰) تجرید/ ۵ ل/ ۱۴۷ رقم/ ۱۹۸۲ = ۶۳۳۹، ۷۴۷۷. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۵۲.

(۱۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۱۹۸۴ = ۶۳۴۰. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۶۹، ۶۸۷۰، ۶۸۷۱.

(۱۲) بسند غریب للترمذی، وسند صحیح للحاکم (شرحه).

دیسان ده‌گیریتته‌وه چه‌زرت (دروودی خودای له‌سربین) ده‌فرمووی: کاتی له‌خوا ده‌پارینه‌وه حالتان وایی که باوه‌رتان قایم بی که نزاکه‌تان گیرا ده‌بی له‌لای خودا، باش باش بزائن که خودا دووعاو نزای وا گیرا ناکا که له دلیکی کاسی بی ناگاوہی!

۵۰۲۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى خَدَمِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ لَا تَوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَاعَةً نِيلَ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ. رواه أبو داود ومسلم^(۱۳):

جایبر (خودای ن زای بن) فرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سربین) فرمووی: تووک و نزای خراب نه له خوتان و نه له مال و منال و نوک‌رو ده‌ستویپی خوتان مه‌کن، نه‌وه‌کا ریکه‌وتی نه‌و کاریره بکه‌ن که خودا هه‌موو نزایه‌کی تیا گیراده‌کا و دووعا شه‌ره‌که‌تان گیرابی و دوایی په‌شیمان ببنه‌وه‌و نه‌و کاته‌یش په‌شیمانی دادناخوا (د/م- ره‌زای خودایان لی‌بی).

۵۰۲۳- له باسی (گه‌وه‌یی نزاو دووعا) دا رابورد. فرمووده‌ی شه‌شه‌م^(۱۴).

۵۰۲۴- عَنْ ابْنِ لِسْعَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا أَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعِيمَهَا وَبَهْجَتَهَا وَكَذَا وَكَذَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَسَلَابِلِهَا وَأَغْلَالِهَا وَكَذَا وَكَذَا فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَيَكُونُ قَوْمٌ يَغْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ. فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ إِنْ أُعْطِيَ الْجَنَّةُ أُعْطِيَتْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَإِنْ أُعْذِتْ مِنَ النَّارِ أُعْذِتْ مِنْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ^(۱۵):

کوپیکی سه‌عدی کوپی نه‌بو وه‌ققاص (ره‌زای خودای لی‌بی) فرمووی: باوکم گوپی لی‌بوو گوتم: خودایه! داوای به‌ه‌شتت لی ده‌که‌م و داوای نه‌و نازو

^(۱۳) راجع مسلم. جناز: ۲۱۲۷.

^(۱۴) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۶۶ رقم/۵۰۰۵.

^(۱۵) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

خو‌شیی‌هت ئی ده‌ک‌ه‌م که له به‌ه‌شتا ه‌یه‌و دا‌وای ئه‌مه‌و ئه‌وه‌ی به‌ه‌شتت ئی ده‌ک‌ه‌م، وه په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ئا‌گری دۆزه‌خ و له‌کو‌ت و زنجیرو ئه‌م جو‌ره شتانه‌ی! جا با‌وک‌م فه‌رمو‌وی: ئه‌ی کو‌ری خو‌م! به‌گو‌یی خو‌م گو‌یم ئی بو‌و له پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین) ده‌یفه‌رمو‌و: هو‌ژی په‌یدا ده‌بن، پی له پارانه‌وه‌و دو‌عاو نزا ه‌ل ده‌بن. ئه‌وجا با‌وک‌م (خودای ئی رازی بن) فه‌رمو‌وی: ئه‌ی کو‌ری شیرین‌م! قه‌ت نه‌که‌ی ببیت به‌یه‌کی‌ک له‌م هو‌زه، بزانه ئه‌گه‌ر به‌ه‌شت ببی به‌نصیبت ئه‌وا به‌ خو‌ی و ئه‌و نازو نی‌عمه‌ته‌یه‌وه که تیا‌یه‌تی ده‌بی به‌نصیبت، وه ئه‌گه‌ر خودایش ئامانت بدا له دۆزه‌خ ئه‌وا ئامانت ده‌دا له خو‌ی و له‌و سزایه‌ی که تیا‌یه‌تی! (د-س/صالح).

۵۰۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ يَذْعُوَ ثَلَاثًا وَيَسْتَغْفِرَ ثَلَاثًا. رواهما أبو داود^(۱۶):

عه‌بدو‌ل‌ل‌ا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمو‌وی: پی‌غه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست (درو‌دی خودای له‌س‌رین) ه‌زی له‌وه بو‌و که دو‌وعایه‌کی ده‌کرد سئ جار دو‌و باره‌ی بکاته‌وه که ئیستیغفاری ده‌کرد سئ جار دو‌و با‌ه‌ی بکاته‌وه (د-س/صالح).

۵۰۲۶- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَكَرَ أَحَدًا فَدَعَا لَهُ بَدَأَ بِنَفْسِهِ^(۱۷):

ئوبه‌یی کو‌ری که‌عب (خودای ئی رازی بن) فه‌رمو‌وی: ده‌ستووری پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین) وابوو، که با‌سی یه‌کی‌کی ده‌کردو نزا‌ی بو‌ی ده‌کرد، له پی‌شا دو‌وعای بو‌ خو‌ی ده‌کرد ئه‌وجا بو‌ ئه‌و (ت-س/ص).

۵۰۲۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ دَعَا عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ فَقَدْ اتَّصَرَ. رواهما الترمذي^(۱۸):

(۱۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۱۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

عائیشہ (رمزای خودای لیثی) فہرمووی: حہزرت (درودی خودای لہسریں)
دہفہرمووی: کہ سنی دووعاو تووک بکا لہو کہ سہی کہ زوررو ستہمی ئی دہکا
ئہوہ مہقی خوئی ئی وەرگرتووه! (ت-سند ضعیف).

۶۸) نزاى کیراو نزاى پەسەند : (الدعاء المقبول)

۵۰۲۸- → (ب- ۱ ز- ۱۸۱ ل- ۴۹۱ ف- ۱) (۱).

۵۰۲۹- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ:
أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِنْ يَدِ كُرِّ
اللَّهِ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ (۲).

عہمری کوپی عہسہ (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: ژنہوتم لہ پیغہمبہر
(درودی خودای لہسریں) دہیفہرموو: لہ سییہکی دواپی شہودا خودا لہ بہندہی
خوئی تہواو نزیک دہبیئتہوہ، دہی ئہگہر بوٹ دہلووی ئہوا لہم کاتہدا خہریکی
یادی خودابہ! (ت-س/ص).

۵۰۳۰- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ
قَالَ: جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرُ وَذُبُرُ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ. رواهما الترمذي (۳).

ئہبو ئوامہ (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: گو ترا: ئہی پیغہمبہری خودا!
کام نزاہہ گیراترہ؟ فہرمووی: دووعای سییہکی دواپی شہوو دووعای دوا
نویژہ فہرزہکان (ت-س/ح).

۵۰۳۱- → (ب- ۱ ز- ۸۶ ل- ۲۷۹ ف- ۱) (۴).

۵۰۳۲- عَنْ صَفْوَانَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمْتُ الشَّامَ فَأَتَيْتُ أَبَا
الدَّرْدَاءِ فِي مَنْزِلِهِ فَلَمْ أَجِدْهُ وَوَجَدْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ فَقَالَتْ أَتُرِيدُ الْحَجَّ الْعَامَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ.

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸۱/ رقم ۹۶۵.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۴) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸۶/ ل ۲۷۹ رقم ۵۴۰.

قَالَتْ: فَادْعُ اللَّهَ لَنَا بِخَيْرٍ فَإِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِ قَالَ: فَخَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ فَأَلْقَى أَبَا الدَّرْدَاءِ فَقَالَ لِي مِثْلَ ذَلِكَ يَأْتِرُهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه مسلم وأبو داود^(۵):

صهفوانی کوپی عهبدوللا (خودای نازای بن) فهرمووی: چوومه شام، چووم بو لای ئه‌بو دهرءاء، خووی له‌مال نه‌بوو، ئوممو دهرءای ژنی له‌مال بوو، ئوممو دهرءاء (خودای نازای بن) فهرمووی: ئهم سال ده‌چیت بو چه‌ج؟ گوتم: به‌ئێ، فهرمووی: نزای باشمان بو بکه له‌لای خودا، چونکه گه‌ئێ جار پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: نزای موسولمان بو برای موسولمانی له پاشمله‌گیرایه، له راسه‌ری فریشته‌یی هه‌یه راسپی‌رراوه، هه‌ر چه‌ند موسولمان نزای باش بو براده‌ری خووی ده‌کا ئهو فریشته‌یه‌ش ده‌ئێ: ئامین، ویئه‌ی نزاکه‌ی خۆت بو تۆش بی.

صهفوان فهرمووی: جا چووم بو بازار، له‌وئێ تۆوشی ئه‌بو دهرءا بووم، ئه‌ویش هه‌مان فهرمووده‌ی له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) بو گێپ‌رامه‌وه (م/د). ۵۰۳۳- ولأبي داود والترمذي: إِنَّ أَسْرَعَ الدُّعَاءِ إِجَابَةُ دَعْوَةِ غَائِبٍ لِغَائِبٍ^(۶):

ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): خیراترین نزا له‌گیرابووندا نزای نادیاره‌ بو نادیار، واته‌ نزای موسولمانه‌ بو موسولمان له پاشمله. (د/ت-س/صالح).

۵۰۳۴- → (ب - ۱ ز - ۱۷۸ ل - ۴۸۴ ف - ۴)^(۷).

۵۰۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ^(۸):

(۵) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۸۶۶. ابن ماجه. حج: ۲۸۹۵.

(۶) بسند صالح (شرحه).

(۷) تقدم في مجلد اول تسلسل ۱۷۸ ل/ ۴۸۴ ط/ ۱/ رقم ۹۵۲.

لہ نہبو ہورہیرہوہ (خودای نِ رازی بی) حہ زہت (درودی خودای لہسریں)
دہفرموی: نَم سِ نِزایہ بہ بی گومان گیرادہ بن:
یہ کہم: نِزای باوک و دایک (چ باش چ خراپ) بُو منالی خویان، یا لہ منالی خویان.
دو وہم: نِزای ریّوار.

سیّہم: نِزای زور نِ کراوی ستہم دیدہ (دو عای مہ زلوم!). (د/نہ/ت-س/ح).
۵۰۳۶ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ فَوْقَ الْعَمَامِ وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي لأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ^(۸).

دیسان فہرموی: خوشہ ویست (درودی خودای لہسریں) فہرموی: نزاو
سکالای نَم سِ کہسہ لای خودا گیرایہ و نادریتہ دواوہ.
یہ کہم: رورورہ وان ہتا بہ ربانگ دہکاتہ وہ.
دو وہم: پیّشہ وای دادپہرہر (ئیما می عادل).

سیّہم: نِزای ستہ مبار. دو عاو نِزای ستہ مدیدہ ی زور لیّکراو، خودای گہورہ
بُو خوی ژور ہہوری دہخاو دہرگاکانی ناسمانی بُو دہکاتہ وہ و نہو
پہرہر دگارہ نازدارہ بُو خوی پیّی دہفرموی: بہ گہورہ یی خوم زو یا
درہنگ ہر سہرت دہخہم و دیّم بہاوارتہ وہ، گہرچی ماوہیہ کیشی پیّ بجی!
(ت-س/ح).

۵۰۳۷ - عَنْ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَعْوَةُ ذِي النُّونِ إِذْ دَعَا وَهُوَ فِي بَطْنِ الْخُوتِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. فَإِنَّهُ لَمْ يَذْغُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ. رواهما الترمذي^(۹).

(۸) بسند حسن (شرحہ).

(۹) بسند حسن (شرحہ).

(۱۰) سکت عن درجہ الشارح.

سه‌عد (خودای ئی رازی بئی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فهرمووی: دووعاکه‌ی ییونس پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سربین) که له‌ناو سکی نه‌هه‌نگه‌که‌دا هاواری ئی هه‌لساو پارایه‌وه فهرمووی: (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ). په‌روه‌دگارا! که‌س خودا نییه تو نه‌بئی، تو پاک و پیروزو به‌دووری له هه‌موو نه‌نگی، بیگومان من سته‌م له‌خۆم کردووه و بووم به‌یه‌کی له سته‌مکاره‌کان. هه‌ر کاتی ئه‌و دووعایه هه‌ر موسولمانی به‌جۆش و کوئی دل له‌گه‌ل باوه‌ری ته‌واوا ئه‌م نزایه به‌نیازی هه‌ر شتی بکا، به‌نیازیکی پاک، بیگومان خودا نزاکه‌ی گیرا ده‌کا. (تیرمزی گپ‌راویه‌ته‌وه - رمزای خودای لیبن).

من خۆم له‌کاتی ته‌نگانه‌و سه‌خه‌تیدا ده‌وامم له‌سه‌ر ئه‌م نزایه‌ی هه‌زهرتی ییونس (درویدی خودای له‌سربین) کردووه، خودا به‌که‌ره‌می خۆی ده‌رووی ره‌حمه‌تی ئی کردوومه‌ته‌وه، دیاره ئاده‌میزاد له‌کاتی ته‌نگانه‌دا به‌کوئی دل و به‌جۆشی سینه، وه‌ک سوالکه‌ری پریادی به‌رده‌رگا به‌خودا ده‌گری. به‌لام ئیستا ته‌عه‌ججوبم له‌حالی خۆم دی، که‌ چ زوو وای باری غه‌فله‌ت سواری کوئم بووه‌وه! دیسان چوومه‌وه سه‌رباری به‌ره‌ بۆری، ده‌لیی نه‌بام دیوه‌ونه بۆران، خودا ده‌فهرمووی:

{وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ - سورة لقمان - ۳۱/۳۲}.

دووعاو نزاو پارانه‌وه خۆی له‌خویا خودا په‌رستیه‌کی په‌سه‌ندوپیروزه، که‌م تا زۆر نزای هه‌موو که‌سێ به‌پیی حال گیرا ده‌بئی، خه‌لاتی خودا جوړی زۆره، به‌رابه‌ر هه‌ر نیعه‌تیکی ماددی به‌هره‌یه‌کی گیانی هه‌یه، له‌گه‌ل ئه‌م بارودوخه‌ گشتیه‌دا مه‌رجی سه‌ره‌کی گیرابوونی نزا ئه‌م خالانه‌یه:

۱- نزا خوین ئه‌هلی زیکرو ته‌قوابی، وای باشه‌ قالب و پرسته‌و صیغه‌ی نزا که‌ مه‌نشوو‌رو بیستراو بئی، له‌کاتی خویندنیا به‌باشی دلی له‌لای بئی.

۲- به‌نیازی پاک و به‌باوه‌ری ته‌واوه‌بئی، بۆ ته‌جره‌به‌و تاقیکردنه‌وه نه‌بئی، نه‌گه‌ر گیرابوو سوپاسی خودای له‌سه‌ربکا، نه‌گه‌ر گیراش نه‌بوو نا سوپاس نه‌بئی.

۳- منهی کاتی باش و جیگهی پیروز بکا. وهک روژی عهرفهوه روژی ههینی و کارثیری گیرابوون و ناومالی مزگهوت و شوینه پیروزهکانی ترو کاته باشهکانی تر، وهک پاش نویژهکان.

۴- بۆ بازرگانی و دنیا په‌رستی نه‌بی.

۵- داوای شتی محال و کاری نه‌کرده‌نی نه‌بی، مه‌به‌ست نه‌مه‌یه که پیشینان فره‌موویانه: نه‌گهر به دوعا ده‌بوو پشقل به‌خورما ده‌بوو. (وه‌رگیپ)

۶۹) پارانه‌وهی پیغه‌مبه‌ر ^{دروودی} ^{خودای} بۆ نوومه‌تی: (دعوة النبي ﷺ لامته)

۵۰۳۸- → (ب - ۴ ز - ۹۱ ل - ۲۷۷ ف - ۱) ^(۱).

۵۰۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَتُحَدِّثُكَ عَهْدًا لَنْ تُخْلِفَنِيهِ فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ آذَيْتُهُ شَتَمْتُهُ لَعَنْتُهُ جَلَدْتُهُ فَاجْعَلْهَا لَهُ صَلَاةً وَزَكَاةً وَقُرْبَةً تُقَرِّبُهُ بِهَا إِلَيْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الشيخان ^(۲):

نه‌بو هوره‌یره (خودای ئازانی بن) فره‌مووی: چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فره‌مووی: په‌روه‌رگاری نازدارم! به‌لین بن له‌توی وهرده‌گرم، تو قه‌ت له به‌لینی خوت لانه‌دیت، تو خوت باش ده‌زانیت که منیش ههر به‌شه‌رو ناده‌میزادم، که ئی جار توو‌ره ده‌بوو له‌سه‌ر توو‌ره‌یی نزای خراب له‌یه‌کی له‌که ئی خوم ده‌که‌م، یا نازاریکی ده‌ده‌م، جا داوات ئی ده‌که‌م که به‌لینم بده‌یتی: نه‌گهر من جاری نازاریکی موسولمانیکمدا، یا جنیویکم پیی دا، یانه‌فرین و له‌عنه‌تیکم لیی کرد، یا جه‌لده‌م لیی‌دا، وه‌ ئهو موسولمانه شایسته‌ی ئهو نه‌بوو، ئه‌وا ئهو نازاردان و قسه‌یه‌ی منه‌ی بۆ بکه به‌ نویژو زه‌کات و پا‌که‌وه‌که‌رو بیکه به‌هوی نزیک‌بوونه‌وه‌ی له‌ ره‌حه‌متی خو‌ته‌وه، وه‌ به‌وه له‌ روژی ژیا‌نه‌وه‌دا له‌ خو‌تی نزیک بکه‌ره‌وه (ش = ب + م = بوخاری و موسلیم - رم‌زای خودایان لی‌ین).

^(۱) تقدم في مجلد رابع تسلسل ۹۱/ل ۲۷۷ ط ۱/رقم ۳۱۳۴.

^(۲) تجريد/ ۵ ل ۲۴۹ رقم/ ۱۹۸۷ = ۹۳۶۱. مسلم. بر وصلة: ۶۵۵۷ - ۶۵۶۵.

۷۰. نَزَائِي كِه خَيْرَو خَوْشِي هِهردوو جِيهَانِي تِيَا بِي نَزَاي پَر وَاثَا:

جوامع الدعاء

۵۰۴۰ - → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۳۹ ف - ۳۹) ^(۱).

۵۰۴۱ - وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَادَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ خَفَتَ فَصَارَ مِثْلَ الْفَرْخِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ كُنْتَ تَدْعُو بِشَيْءٍ أَوْ تَسْأَلُهُ إِيَّاهُ. قَالَ: نَعَمْ كُنْتُ أَقُولُ اللَّهُمَّ مَا كُنْتُ مُعَاقِبِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ فَعَجَّلْنِي لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): سُبْحَانَ اللَّهِ لَا تُطِيقُهُ - أَوْ لَا تَسْتَطِيعُهُ - أَفَلَا قُلْتَ: اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. قَالَ: فَدَعَا اللَّهَ لَهُ فَشَفَّاهُ. رواه مسلم والترمذي ^(۲).

دیسان ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سربین) ته‌شریفی برد بۆ هه‌والپرسی پیاویکی موسولمان، که نه‌خوش بوو وه‌ک به‌چکه‌ی مه‌ل ئاوهر ووت بکری ئاوا دامالابوو، ده‌گوت چیلکه‌ی ره‌ق و ته‌قه، چه‌زهره‌ت (دیودی خودای له‌سربین) پیی فه‌رموو: ئایا هیچ نزیاه‌ک ده‌که‌ی یا داوای شتیکت له‌ خودا ده‌کرد له‌مه‌پیش؟. گوتی: به‌ئێ قوربان! هه‌ر ده‌مگوت: خودایه‌! تۆله‌ی ئه‌و جیهانیشم له‌م جیهانه‌دا ئی بسینه‌! چه‌زهره‌ت (دیودی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: سو‌بحانه‌للا له‌م کاره‌ سه‌یره‌! به‌رگه‌ی ئه‌وه‌ ناگری، یا فه‌رمووی: ته‌وانای ئه‌وه‌ت نییه‌، ده‌بوو بتگوتبایه‌: اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. گوتی: جا پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سربین) له‌ خودا پارایه‌وه‌ بۆی و خودا چاکی کرده‌وه‌! (م/ت) → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۳۹ ف - ۳۹).

۵۰۴۲ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ، وَمَا أَنْتَ أَغْلَمُ بِهِ

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۲/ ل ۲۹ ط ۱/ رقم ۳۷۲۸.

^(۲) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۷۶. ترمذي. دعوات: ۲۴۸۷.

مِنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي ، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ . رواه الشيخان^(۳) :

ئەبو موسا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لسه رین) گه ئی جار ئەم نزایه ی ده کرد دهیغه رموو: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي ، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: پهروه ردگارم! لیم خوشبه خوشبه له تاوانم، له نادانی و نه قامیم، له زیاده رهویم له هه موو کاریکما، له وهی که تو باشتی ده زانی له من، ئەی خودایه! تاوانه کانم هه موو بیپۆشه، چ به عمد و نه نقه ست بن چ به زانیی بن، چ به گالته وه بن! وه ئەم جوړه تاوانه شم هه موو هه ن! خودایه! تاوانی کوون و نویم بیپۆشه، تاوانی نهینی و ناشکرام بیپۆشه، پیشخستن و پاشخستن به دهستی تویه: پیشخهرو پاشخه ره رتوی! وه هه موو شتی بو تو ئاسانه. تو دهسته لات ی هه موو شتیکت هه یه! (ش).

۵۰۴۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى^(۴) :

عه بدوللا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لسه رین) زو رجار دهیغه رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى: ئەی خودایه من! داخوازی ئەم خه لاتانه ت ئی ده که م: رێگه ی راستم پئی نیشان بده، له خودا ترسیم پئی خه لات بفرموو، رووسووریم پئی خه لاتکه، دارایی و دهوله مهن دی دل و دهروون و مالم پئی خه لات بکه (م/ت).

(۳) تجرید ۵/ ل ۲۵۲/ رقم/ ۱۹۹۱ = ۶۳۸۹ فتح + رقم: ۱۶۴۱ تجرید = ۴۵۲۲ فتح = بهرگی/ ۴/ ل ۴۸.

مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۹.

(۴) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۴۲. ترمذی. دعوات: ۲۴۸۹. ابن ماجه. دعاء: ۳۸۲۲ تحفة/ ۹۵۰۷.

۵۰۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ^(۵).

له نه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ن‌ا‌زی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) نه‌م ن‌زایه‌ی ده‌خویند اللهم اصلح لی دینی ال‌دی هو ع‌صمه‌ امری واصلح لی دنیای ال‌ی فیها معاشی واصلح لی آخرتی ال‌ی فیها معادی و‌اجعل الح‌یة زیادة‌ لی فی کل‌ خیر و‌اجعل الم‌وت راحة‌ لی من کل‌ شر: نه‌ی خودای من! دینه‌که‌م - که‌ مایه‌ی خو‌شی و‌ باشی هه‌موو کارو باریکمه‌ - ریک و‌ پیک‌ی بخه‌ بو‌م، دنیا‌که‌م - که‌ تیا ده‌ژیم و‌ کوزه‌رانی تیا ده‌که‌م - س‌ازی بکه‌ بو‌م، دوا رو‌ژم - که‌ تیادا زیندوو ده‌بمه‌وه - باشی بکه‌ بو‌م، خودایه‌! ژیان‌ی نه‌م جیهانه‌م بو‌ بکه‌ به‌هو‌ی هه‌موو زیاده‌ خیر‌ی، مردنیشم بو‌ بکه‌ به‌ مایه‌ی سه‌رف‌رازی و‌ حه‌سانه‌وه له‌ ده‌ستی هه‌موو شه‌ر‌ی (م/ت).

۵۰۴۵ - → (ب - ۸ - ز - ۸ - ل - ۲۶ - ف - ۶)^(۶).

۵۰۴۶ - عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي كَلَامًا أَقُولُهُ قَالَ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخُذْهُ لَا شَرِيكَ لَهُ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ». قَالَ: فَهَؤُلَاءِ لِرَبِّي فَمَا لِي قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي^(۷).

سه‌عد (خودای ن‌ا‌زی بن) فه‌رمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته‌ لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) فه‌رمووی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! وتاریکم

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۱۴۱.

(۶) تقدم في مجلد ثامن تسلسل/ ۸/ ل/ ۲۶/ ط/ ۱/ رقم/ ۴۲۷۵.

(۷) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۸.

٥٠٤٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ:
اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أُنِيتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي
أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أُنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ
يَمُوتُونَ. رواهما مسلم^(٨):

ثِيْبَنُو عَهْبِباس (خودايان لا رازی بین) فہر مووی: جاران پیٹھ مہر (درویدی خودای
لہسربین) دہیفہرموو: اللّٰهُمَّ لَكَ اَسْلَمْتُ وَبِكَ اَمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ اَنْتُ وَبِكَ
خَاصَمْتُ اللّٰهُمَّ اِلٰی اَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَنْ تُصَلِّيَ اَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ
وَالْجَنُّ وَالْاِنْسُ يَمُوتُونَ (م).

→ (ب- ۱ ز- ۱۸۴ ل- ۵۰۱ ف- ۱) (۴۸).

٥٠٤٨ - وَعَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: رَبِّ أَعِنِّي وَلَا تُعِنِّ عَلَيَّ
وَالصُّرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَامْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ لِي الْهَدْيَ لِي وَالصُّرْنِي
عَلَيَّ مَنْ بَغَى عَلَيَّ رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شُكْرًا لَكَ ذِكْرًا لَكَ رَهَابًا لَكَ مِطْوَاعًا لَكَ مُخْبِشًا
إِلَيْكَ أَوْاهًا مُنِيبًا رَبِّ تَقَبَّلْ ثَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَكَبِّتْ حُجَّتِي وَسَدِّدْ
لِسَانِي وَاهْدِ قَلْبِي وَاسْتَلِّ سَخِيمَةَ صَدْرِي. رواه الترمذي وأبو داود^(٩).

(۸) تجرید/ ۵ ل/ ۳۸۰ رقم/ ۲۱۲۷ = ۷۳۸۴ (۷۳۸۳) فتح. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۷.

(٨٨) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ١٨٤ ل/ ٥٠١ ط/ ١/ رقم/ ٩٨٦.

(۹) بسند صحیح (شرحہ).

دیسان فهرمووی: جاران که پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) نزای ده‌کرد
 ده‌یفهرموو: رَبُّ أَعْنَى وَلَا تُعْنِ عَلَيَّ وَالصُّرْنَى وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَامْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ
 عَلَيَّ وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ الْهَدَى لِي وَالصُّرْنَى عَلَيَّ مَنْ بَقِيَ عَلَيَّ، رَبُّ اجْعَلْنِي لَكَ شُكَّارًا لَكَ
 ذُكَّارًا لَكَ رَهَّابًا لَكَ مَطَوَاعًا لَكَ مُخْبِتًا إِلَيْكَ أَوْاهَا مُنِيًّا رَبُّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي
 وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَكَبِّتْ حُجَّتِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاهْدِ قَلْبِي وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صَدْرِي:
 په‌روه‌ردگارم! نه‌ی خودای نازدارم! یاریده‌م بده‌و مه‌مکه به ژیره‌وه، سه‌رم
 خه‌و ژیره‌م مه‌خه، ببه به پشستیوانی من و مه‌به به پشستیوانی دوژمنم،
 رینم‌وونیم بکه‌و ریگه‌ی راستم به ناسانی پی‌نیشانده، نه‌وه‌ی زورو سته‌م
 لیده‌کا زالمبکه به‌سه‌ریدا، په‌روه‌ردگاری خوم! وام لی بکه که زور سوپاسی تو
 بکه‌م و زور زیکری تو بکه‌م و یادگویه‌کی باشی تو بم و هه‌میشه به نه‌ده‌ب و به
 ته‌وا‌نوع بم له خزمه‌تی تو‌داو، نه‌سه‌فخوریم له‌سه‌ر تاوان و زورو زو
 باده‌مه‌وه بو لای تو. نه‌ی خودای من! ته‌وبه‌م قبول بکه‌و په‌شیمانیم
 گیرابکه‌و له گونا‌هم خوش به‌و تاوانم بشوره‌ره‌وه‌و نزام گیراکه‌و ده‌لیل و
 به‌لگه‌م جی‌گیرو مه‌حکه‌م که‌و زمانم ره‌هاکه‌و دلم شاره‌زاکه‌و کینه‌و ده‌غه‌زی
 سینهم ده‌رکه‌و دلم ساف و بی‌گه‌رد که (ت/د-س/ص).

۵۰۴۹ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ حَتَّى يَدْعُوَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ لِأَصْحَابِهِ: اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا
 يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تَهْوُونَ بِهِ عَلَيْنَا
 مِصْصِيَّاتِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ
 ثَارَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَانصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا
 أَكْبَرَ هَمًّا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا^(۱۰).

نیینو عومهر (ره‌زای خودا له‌خوی و له‌باوی) فهرمووی: که‌م وا ده‌بوو که پیغه‌مبهر
 (درویدی خودای له‌سهرین) له کوپی هه‌لسن، هه‌تا شه دو‌عواو نزیانه‌ی بو هاو‌پییانی

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه کردبایه: اللَّهُمَّ اَقْسِمَ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا ثُبُلْنَا بِهِ جَنَّتِكَ وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمًّا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا: نهی خودایه! نه و نه دهمان بهش بو دابنئ له ترسو سامی خوٚ که دوورمان بخاته وه له بیگوویی و نافهرمانیی تو، له تاعهت و فهرمانبهری خوشت نه و نه دهمان بهش پیبده که پیی بگهینه بهه شستی تو، له یه قین و دلنیا یی و متمانه یش نه و نه دهمان بهش پی بده که گوئی به وهی و چورتم و قوٚتی جیهان نه دهمان، گویمان و چاو مان و هیزمان هتا سهر پی رهوا ببینه و له پاش مردنیشمان بیانکه به مایه ی سوود و قازانچ بو مان، ههرکه س زوٚرو سته م و ناهه قیمان ئی دهکا تو له ی نیمه ی ئی بستینه، ههرکه سی دوشمنایه تیمان تی ده به سستی سهرمان بخه به سهریدا، ئایین و دینمان گرفتاری وهی و موصیبهت مه که، دنیا مه که به هو میدی هره گهوره مان و به نه و پهری ئاوانمان! نه و که سانه شمان به سهردا زال مه که که به زییان نایه ته وه پیاماندا. (ت-س/ح).

۵۰۵۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ^(۱):

نه بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه ر (درودی خودای له سهر بن) دهی فهرموو: اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ. خودایا! نه وهی فیتری منت کردو وه بیکه به مایه ی قازانچ بو م، وه نه وه م فیترکه که سوودی هه بی بو م، وه په سستا په سستا عیلم و زانستی به سوود برژینه به سهرمدا، سوپاس بو خودا له سهر هه موو حالئ، په نا ده گرم به ره همه تی خودا له حالئ دانیش توانی دۆزه خ! (ت-س/ح).

۵۰۵۱- وَقَالَ شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَأُمُّ سَلَمَةَ: يَا أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ مَا كَانَ أَكْثَرَ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا كَانَ عِنْدَكَ؟ قَالَتْ: كَانَ أَكْثَرَ دُعَائِهِ يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَكْثَرَ دُعَايَكَ بِهَذَا قَالَ: يَا أُمُّ سَلَمَةَ إِنَّهُ لَيْسَ آدَمِيٌّ إِلَّا وَقَلْبُهُ بَيْنَ أَصْبَعَيْنِ مِنَ أَصَابِعِ اللَّهِ فَمَنْ شَاءَ أَقَامَ وَمَنْ شَاءَ أَزَاعَ^(۱۲):

شہری کوہی حہوشہب (خودای فی رازی بن) فہرمووی: گوتم بہ ٹوممو سہلہمہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہرو رہزای خودا لہ ٹوممو سہلہمہ): ٹہی دایکی موسولمانان! جاران حہزرت (دروودی خودای لہسہرین) کہ لہلای تو دہبوو بہزوری دوعاو پارانہوی چی بوو؟ فہرمووی: بہزوری دوعاو نزای پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہرین) ٹہمہبوو: يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ: ٹہی ہہلسوپیٹنہری دلان! دلم راگرہ لہسہر ٹایینی خوت، منیش عہرزیم کرد: ٹہی پیغہمبہری خودا! دہتبینم بہزوری ٹہم نزیہ دہخوینی فہرمووی: ٹہی ٹوممو سہلہمہ! بویہ وا دہکم چونکہ دئی ہہموو نادمیزادی وا لہ نیوانی دوو پہنجدہ لہ پہنجدہکانی خودا، ٹیتر ہہرکہسنی خواستی خودای لہسہرین رایدہگری لہسہر ٹیمان و باوہر، ٹہو کہ سہیشی کہ خواستی خوی لہسہر نہبی لہپئی دہردہکا. (ت-س/ح).

۵۰۵۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۱۳):

عائیشہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہرین) دہیفہموو: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: (ت-س/ح).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۰۵۳- وَعَنْهَا قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيْ لَيْلَةٍ لَيْلَةِ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا قَالَ: قُولِي اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي^(۱۴).

دیسان عائیشه (خودای نِ رازی بن) فہرموی: عہرزی پیغہمبہرم کرد: ئہی پیغہمبہری خودا! پیم بفہرموو ئہگہر زانیم چ شہوی شہوی لہیلہ تولقہدرہ چی تیا بلیم؟ فہرموی: بلی: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي: خودایہ! دلنیام کہ تو ہم تاوان بہخش و ہم خہلات بہخش، تو بہخشہرو بہخشندہی، تو بہخشین و لیبور دنت پی خوشہ، سادہی بہمیہربانی خو ت بمبہخشہ! (ت-س/ص).

۵۰۵۴- عَنِ الْعَبَّاسِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي شَيْئًا أَسْأَلُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: سَلِ اللَّهَ الْعَافِيَةَ. فَمَكَّمْتُ أَيَّامًا ثُمَّ سَأَلْتُهُ ثَانِيًا فَقَالَ لِي: يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ: سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ^(۱۵).

عہعباس (خودای نِ رازی بن) فہرموی: گوتم: ئہی پیغہمبہری خودا! شتیکی وام فیترکہ لہ خودای گہ‌وره‌و سہرور داوا۱ بکہم، فہرموی (درویدی خودای لہسربین): داوا۱ لہش ساغی و بیوہیی لہخودا بکہ. فہرموی: لہپاش چہند روژیکی تریش دیسان ہمان پرسیارو داوام نِ کردہوہ، فہرموی (درویدی خودای لہسربین) ئہی عہعباس! ئہی مامہی پیغہمبہری خودا! داوا۱ لہش ساخی و بیوہیی ہر دوو جیہان لہخودا بکہن (ت-س/ص).

۵۰۵۵- وَسَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيْ الدُّعَاءِ أَفْضَلُ قَالَ: سَلِ رَبَّكَ الْعَافِيَةَ وَالْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. ثُمَّ سَأَلَهُ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي فَقَالَ: مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَأَلَهُ فِي الْيَوْمِ الثَّالِثِ فَقَالَ: لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ: إِذَا أُعْطِيَ الْعَافِيَةُ فِي الدُّنْيَا وَأُعْطِيَتْهَا فِي الْآخِرَةِ فَقَدْ أَفْلَحْتَ^(۱۶).

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

پیاوئ له پیغه‌مبه‌ری پرسى: کام نزا‌یه زۆر گه‌وره‌یه؟ فه‌رمووى: داواى
ساخى و خوشى هه‌ردوو جیهان له خودا بکه. جا بۆ سبه‌ینیش هه‌مان
پرسیارى لی‌کرده‌وه، هه‌زه‌تیش هه‌مان وه‌لامى پی‌شوو‌ی دایه‌وه، بۆ دوو
سبه‌ینیش هه‌روه‌ها، ئه‌وجا هه‌زه‌ت (دروودى خودای لسه‌ربین) فه‌رمووى: ئه‌گه‌ر
ساخى و خوشی هه‌ردوو جیهانت ده‌ست که‌وئ ئیت‌ره‌تا هه‌تایه‌ سه‌رفراز
ده‌بیت! (ت-س/ح).

۵۰۵۶- وَقَامَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: قَامَ رَسُولُ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَامَ الْأَوَّلِ عَلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: سَلُوا اللَّهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فَإِنَّ
أَحَدًا لَمْ يُعْطَ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْعَافِيَةِ^(۱۷).

جارئ نه‌بو به‌کرى صديق (ره‌زای خودای نبین) سه‌رکه‌وته سه‌ر دوانگه‌و له‌وئ
راوه‌ستاو دوانی‌کى داو ئه‌وجا دلى گه‌رم بوو ده‌ستیکرد به‌ گریان و فه‌رمووى:
پی‌رار پیغه‌مبه‌ر (دروودى خودای لسه‌ربین) سه‌رکه‌وته سه‌رمینه‌به‌رو دوانی‌کى
شیرینی داو دلى پر‌بوو ده‌ستیکرد به‌ گریان و فه‌رمووى: له‌یه‌زدانى پاک
داواى چاوپۆشى و له‌ش ساخى و بی‌وه‌یى بکه‌ن، چونکه‌ یه‌قین و باوه‌ری
ته‌واوى دلى ئى ده‌رچئ هیچ خه‌لاتی‌کى خودایى ناگات به‌ عافییه‌ت و
ئاسووده‌یى و بی‌وه‌یى! (ت-سه‌ند غه‌ریب).

۵۰۵۷- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِدُعَاءٍ
كَثِيرٍ لَمْ يَحْفَظْ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ دَعَوْتَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ تَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا. فَقَالَ: أَلَا
أَذَلُّكُمْ عَلَى مَا يَجْمَعُ ذَلِكَ كُلُّهُ تَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ
مُحَمَّدٌ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاءُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۱۸).

ئه‌بو ئومامه (خودای ئى رازی بن) فه‌رمووى: پیغه‌مبه‌ر (دروودى خودای لسه‌ربین) نزاو
پارانه‌وه‌یه‌کى زۆری‌کرد، بۆمان له‌به‌ر نه‌کرا، گوتمان: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری

(۱۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۱۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

خودا! نزایه‌کی زۆرت خویند، هیچمان لی‌ی له‌به‌رنه‌کرد. فه‌رمووی: هۆشیاره‌وه بن! با نزایه‌کی واتان پی‌ی نیشان بدهم که ئەوه هه‌مووی بگریته‌وه. ئە‌ی نزا خوین! بلی: **اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ**: ئە‌ی خودایه! داوات لی ده‌که‌ین که به‌شمان بده‌ی له‌و خیرو خۆشییانه‌ی که موحه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ری تو داوای کردوون له‌تۆ. وه په‌نا ده‌گرین به‌تۆ له‌شه‌ری ئە‌وشته خراپانه‌ی که موحه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ری تو په‌نا‌ی گرتووه به‌تۆ له‌شه‌ریان، خودایه! پشتیوان هه‌رتۆی، پشت و په‌نا هه‌رتۆی، جیگه‌ی ئومیدو گه‌یشتن به‌ ئاوات هه‌رتۆی، پاریز له‌ تاوان و تاقه‌تی تاعه‌ت و خودا په‌رستی هه‌ر به‌ده‌ستی خودا خۆیه‌تی (تیرمذی (رمزای خودای لی بن) به‌رشته‌یه‌کی جوان).

۵۰۵۸- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَلِّمُنَا أَنْ نَقُولَ: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ** ^(۱):

شه‌دادی کوپی ئە‌وس (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (سودی خودای له‌سه‌ربن) فی‌ری ده‌کردین که بلیین: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ**: هه‌ی یه‌زدانی پاک! له‌تۆ داوا ده‌که‌م که فرسه‌تم بده‌ی له‌سه‌ر پایه‌داریی له‌سه‌ر هه‌ق و ته‌قوای خۆت. له‌تۆ داخوازی ده‌که‌م که فرسه‌تم بده‌ی له‌سه‌ر سوپاسی نازو نیعه‌ته‌ی خۆت، وه له‌سه‌ر عیباده‌تیکی جوانی خۆت، داوای زمانیکی راستگوو دلیکی پاک و بیگه‌ردو سینه‌یه‌کی سافت لی ده‌که‌م،

^(۱) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

وه په‌ناده‌گرم به‌تۆ له شه‌پری شه‌وی که خۆت ده‌یزانی، داوا ده‌که‌م له‌تۆ که به‌شم بده‌ی له‌و خێرو خۆشییه‌ی که خۆت ده‌یزانی له‌تۆ داوا ده‌که‌م که شه‌و تاوانانه‌م بپۆشی که خۆت ده‌یانزانی به‌راستی هه‌ر تۆ هه‌موو په‌نه‌انییه‌کان زۆرباش ده‌زانی و به‌هه‌موو نه‌ینییه‌ک زانای (ت-س/ح).

۵۰۵۹- عَنْ أَبِي الدُّدَّاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ دَاوُدَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَكَرَ دَاوُدَ يُحَدِّثُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَعْبَدَ الْبَشَرِ^(۲۰).

شه‌بو ده‌رداء (خودای ئا زانی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فه‌رمووی: یه‌کێ له‌ پارانه‌وه‌کانی داوود شه‌مه‌بوو: اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ: خودایه‌! من داوای خۆشه‌ویستی خۆت ئی ده‌که‌م، خۆشه‌ویستی شه‌و که‌سه‌یش که تۆی خۆش ده‌وی، هه‌روه‌ها داوات لێده‌که‌م که فرسه‌تم بده‌ی له‌سه‌رکردنی شه‌و کاره‌ باشانه‌ی که ده‌بن به‌ مایه‌ی خۆشه‌ویستی تۆ، په‌روه‌ردگاری نازدارم! شه‌ی خودای کردگارم! خۆشه‌ویستی خۆت بکه‌ به‌ گه‌وره‌ترین ئاواتم، که زیاتر له‌ خۆم و که‌سوکارم له‌لام شیرینتر بێ، هه‌روه‌ها له‌ئای ساردیش له‌لام شیرینتر بێ. فه‌رمووی: گه‌لی جار پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) که باسی داوودی ده‌کردو هه‌وانی شه‌وی ده‌گی‌رایه‌وه‌ ده‌یفه‌رموو: له‌ شه‌وی ئاده‌م خودا په‌رسترین که‌س داوود پیغه‌مبه‌ر بوو (ت-س/ح).

۵۰۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يَفْعَلُنِي حُبَّهُ عِنْدَكَ، اللَّهُمَّ مَا رَزَقْتَنِي مِمَّا أُحِبُّ فَاجْعَلْهُ قُوَّةً لِي فِيمَا تُحِبُّ اللَّهُمَّ وَمَا رَزَوْتَنِي عَنْهُ مِمَّا أُحِبُّ فَاجْعَلْهُ لِي فَرَاغًا فِيمَا تُحِبُّ^(۲۱).

^(۲۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۲۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

عبداللّای کوپی یه‌زید (خودای ئازانی بن) فه‌رمووی: گه‌ئی جار‌ه‌زرت
(درویدی خودای له‌سمرین) له پارانه‌وه‌یدا ده‌یفه‌رموو: **اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ
يَنْفَعُنِي حُبُّهُ عِنْدَكَ اللَّهُمَّ مَا رَزَقْتَنِي مِمَّا أَحِبُّ فَأَجْعَلْهُ قُوَّةً لِي فِيمَا تُحِبُّ**: ئه‌ی خودایه!
خۆشه‌ویستی خۆت بکه به نصیبم خۆشه‌ویستی ئه‌و که‌سه‌یش که
خۆشه‌ویستی ئه‌و سوودی ده‌بی بۆم له‌لای تو، خودایه! ئه‌وه‌ی خۆم خۆشم
ده‌وی و ده‌یکه‌ی به نصیبم بیکه به ده‌سمایه‌ی خۆشه‌ویستی تو، خودایه!
ئه‌وه‌یشی خۆم حه‌زم لێیه‌تی به‌لام تو نایکه‌ی به‌نصیبم دیسان بیکه به
ده‌سمایه‌ی خۆشه‌ویستی خۆت. (ت-س/ح).

۵۰۶۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ سَرِيرَتِي خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي وَاجْعَلْ عَلَانِيَتِي صَالِحَةً اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْأَلُكَ مِنْ صَالِحِ مَا تُؤْتِي النَّاسَ مِنَ الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ غَيْرِ الضَّالِّ وَلَا الْمُضِلِّ. روى
الترمذي الثلاثة عشر^(۲۲).

عومه‌ری کوپی خه‌تتاب (ره‌زای خودای لی‌بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سمرین) ئه‌مه‌ی فی‌رکردم فه‌رمووی: بلی: **اللَّهُمَّ اجْعَلْ سَرِيرَتِي
خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي وَاجْعَلْ عَلَانِيَتِي صَالِحَةً اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ صَالِحِ مَا تُؤْتِي
النَّاسَ مِنَ الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ غَيْرِ الضَّالِّ وَلَا الْمُضِلِّ**: خودایه! کارێکی و
بفه‌رموو که په‌نامه‌کیم له ئاشکرام باشتربێ، له هه‌مان کاتدا ئاشکرایشم
هه‌رباشبێ، په‌روه‌ردگارا! داوات لێده‌که‌م که به‌شی منیش بده‌ی له‌و
به‌شه‌باش و خاسانه‌ی که ده‌یده‌ی به‌م خه‌لکه‌، واته له‌مال و حال و
خیزان و منال، که مال و حال و منالی ره‌حمه‌ت بن و له‌پڕی ده‌رنه‌چن و نه‌بن
به‌مایه‌ی له‌ری‌ده‌رچوونی خه‌لکی تریش! (ت-س/غ‌ریب).

^(۲۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۷۱) نه‌و‌گوته هه‌دیسسیانه‌ی که به‌کار ده‌هینرین به په‌ناگرتن به‌خودای گه‌وره : (ما ورد فی کلمات الاستعاذه)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَخْضُرُونَ - سورة المؤمنون - ۲۳/۹۷-۹۸}.

ئه‌ی موحه‌مه‌دا! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! کاتێ ده‌ته‌وی له‌شه‌پری
شتی رزگارت ببی، به‌تایبه‌ت له‌شه‌پری په‌ری و شه‌یاتینی، به‌نیازی نزا،
به‌زمانیکی پاک، به‌دلیکی به‌سۆز به‌فرموو: {رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ،
وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَخْضُرُونَ}. په‌روه‌ردگاری خۆم! تو خودای منی، من به‌نده‌ی
تۆم! په‌ناده‌گرم به‌تۆ له‌وه‌سوه‌سه‌و خوتووراتی شه‌یتانه‌کان، که وه‌ک
سه‌ره‌سیخورمه‌ له‌ په‌نامه‌کییه‌وه‌ دئه‌ی دل و ده‌روون ده‌ده‌ن و هانی مروّ
ده‌ده‌ن له‌سه‌ر کردنی خراپه‌و گوناها، هه‌روه‌ها په‌ناده‌گرم به‌تۆ له‌وه‌ که
شه‌یاتینی له‌لای من حازرین و بوخته‌دان له‌سه‌ر ناشووب گرم بده‌ن و به
ده‌ورما بین.

۵۰۶۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَعَوَّذُ مِنْ
جَهْدِ الْبَلَاءِ ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ . رواه الشيخان
والنسائي^(۱):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئاززی بێ) فهرمووی: که‌لی جار پیغه‌مبه‌ر (برودی خودای
له‌سهرین) په‌نای ده‌گرت به‌خودا ده‌یفه‌رموو: اللهم اُنْیْ أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ ،
وَدَرَكِ الشَّقَاءِ ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ . خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تۆ له‌به‌لای
بهرس بپرو له‌تووشبوونی نه‌گبه‌تی و له‌یه‌خه‌گرتنی چاره‌په‌شی و له
چاره‌نووسی خراپه‌و له‌پیخۆشبوون و شاده‌کامی دوشمنان! (ش/ن - خودایان
ئاززی بێ).

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۹ رقم/ ۱۹۸۶ = ۶۲۴۷، ۶۶۱۶. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۶. نسائی. استعاذه: ۵۵۰۷

۵۰۶۳ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ ، وَضَلَعِ الدِّينِ ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ^(۲).

ئه‌نه‌س (خوشنوویدی خودای لیبین) فه‌رمووی: گه‌لی جار جه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌س‌رین و مکیان به‌قوربانی بن) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ ، وَضَلَعِ الدِّينِ ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ: ئه‌ی خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌خه‌م و خه‌فت و له‌ کۆله‌واری و بی‌کاره‌یی و له‌ته‌مبه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی و له‌ترسنوکی و له‌ ره‌زیلی و رژی و چرووکی و له‌ که‌له‌که‌بوونی قه‌رزو بوون به‌ژی‌ر باری قه‌رزوه‌وه و له‌ بوون به‌ژی‌ر پیی دوشمنانه‌وه. (ش/د/ت/ن - رمای خودایان لیبین).

۵۰۶۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغَنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَا بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَتَقَّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا تَقَيَّتِ الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدُّسِ ، وَبَاعِذْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَا كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ^(۳).

عائیشه (رمای خودای گه‌وره‌ی لیبین) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ری خودا (دروودی خودای مزنی له‌س‌رین) زور جارن ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغَنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَا بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَتَقَّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا تَقَيَّتِ الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدُّسِ ، وَبَاعِذْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَا كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ:

(۲) بخاری. جهاد: ۲۸۲۳، ۶۳۶۷. ابوداود. صلاة: ۱۵۴۰. نسائی. استعاذه: ۵۴۶۷.

(۳) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۵۰ رقم/ ۱۹۸۹ = ۶۳۷۷، ۸۲۲. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۰.

ئه‌ی خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ته‌مه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی و، له ئیفتاده‌یی و، له گونا‌ه‌باری و تاوان‌باری و، له قه‌رزازی و قه‌رز‌کویری و، له ئا‌ژاوه‌و فره‌ته‌نه‌ی ناو گۆپو، له سزای گۆپو، له گفتاری ئاگری دۆزه‌خ و، له سزای ئاگری دۆزه‌خ و، له شه‌پی ئاشووبی ده‌وله‌مه‌ندی و مالی غه‌زه‌ب، هه‌روه‌ها په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له گرفتاری هه‌ژاری که مرۆ‌ه‌ تووشی ئا‌ژاوه‌ ده‌کا، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له فره‌ته‌نه‌ی جه‌ج‌اله‌ کویره‌.

خودایه له‌باتی من به‌ره‌حمه‌تی خۆت گونا‌هه‌کانم به‌ ئاوی به‌فرو ته‌رزه بشۆره‌وه‌و، وه‌ك چۆن شتی به‌ئاوو به‌ ئاوی به‌فرو ته‌رزه بشۆردری ته‌واو پاك ده‌بیته‌وه‌ ئاوا، دلم له تاوان پاك بکه‌ره‌وه‌ وه‌ك ب‌لووری بی‌گه‌ردو ب‌لووری سپی، هه‌روه‌ها له گونا‌ه دوورم ب‌خه‌ره‌وه‌ وه‌ك دووری خۆره‌لات و خۆر ئاوا له یه‌كتری (ش/د/ت/ن - خودایان فی رازی بن).

۵۰۶۵ - عَنْ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَعَوَّذُوا بِكَلِمَاتِ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَعَوَّذُ بِهِنَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. رواه البخاري والترمذي والنسائي^(۴):

سه‌عد (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: په‌نا بگرن به‌خودا به‌هوی گوتنی ئه‌م وشانه‌وه‌و، وه‌ك پی‌غه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌س‌رین) خوی ئه‌مه‌ی ده‌کرد، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ترسنۆکی و له‌چرووکی و ره‌زیلی و، له ته‌مه‌نی که‌سیفی و ئیفتاده‌یی و که‌فته‌کاری و، له گرفتاریبون و گیرو‌ده‌بوون به‌ده‌ستی دنیا‌وه‌و، له ئازارو سزای ناو گۆپ (ب/ت/ن - خودایان فی رازی بن).

۵۰۶۶ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَا أَقُولُ لَكُمْ إِلَّا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ

^(۴) تجرید- ۵/ ل ۲۵۰ رقم/ ۱۹۸۸ - ۶۲۷۰، ۲۸۲۲، ۶۲۶۵، ۶۲۷۴، ۶۲۹۰ + {ریاض/ ۲/ ل ۲۸۵} رقم/ ۱۴/ ۱۴۲۱.

وَالْهَرَمَ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ أَتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكَّاهَا أَلْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَلْتَ وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا. رواه الخمسة الا البخاري^(۵):

زهیدی کوپی نه رقه م (خودای ئی رازی بن) فه رمووی: پیغه مبه ر (درویدی خودای له سرین) خوئی ئه م نزایه ی چوئن ده خویند منیش ئاوا بوئان ده خوینم: ده یفه رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ أَتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكَّاهَا أَلْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَلْتَ وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا: خودایه! په ناده گرم به تو له بیکاره یی و ته وه زه لی و ترسنوکی و چرووکی و ئیفتاده یی و نازاری گوپ، خودایه! ترسی خوئ بخه ره ناو دلمه وه و ده روونم بکه به خاوه ن ته قواو پاک و ته میز رایبگره، چونکه تو له هه موو که سی باشتر پاک و خاوینی ده که یته وه، تو خوئ له راستی دا هه م که وره ی من و هه م خاوه نی خودی منیت، خودایه! په نا ده گرم به تو له زانستی بی سوودو، له دلی بی ئاگا و، له ده روونی چاوبرسی و، له دووعاو نزایئ که گیرانه بی. (م/د/ت/ن - ره زای خودایان لی بی).

۵۰۶۷ - وَسَلِّتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُو بِهِ قَالَتْ: كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ^(۶):

له عائیشه پرسیارکرا (خودای ئی رازی بن): پیغه مبه ر (درویدی خودای له سرین) چوئن ده پارایه وه له خوداو چی ده فه رموو؟ فه رمووی: زور جارن ده یفه رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ: خودایه! په ناده گرم به تو له شه ری هه موو کرده وه یه کی خووم له شه ری کرده وه ی که سیکی تریش (م/د - ره حمه تی خودایان لی بی).

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۴۴. نسائی. استعاذه: ۵۴۷۳.

(۶) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۳. نسائی. سهو: ۱۳۰۶.

۵۰۶۸- وَقَالَ بَنِي عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ:

ئیبینو عومەر (رمزای خودا له‌خوی و له‌بابی) فهرمووی: زور جاران پیغه‌مبەر
(درودی خودای له‌سربین) ئەم دووعایه‌شی ده‌کرد: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ
وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ: ئە‌ی یه‌زادنی پاک په‌نا ده‌گرم
به‌تۆ له‌وه که خوا نه‌خواسته به‌هره‌و نازو نیعمه‌تی تۆ پشتم تیبکه‌ن، له‌وه‌یش
که ئە‌و ئاسووده‌یی‌ه‌ی داوته‌پیم لیم بسه‌نیته‌وه‌و تووشی د‌ه‌ردو مه‌ینه‌تی و
سه‌خله‌تی ب‌ب‌م، هه‌روه‌ها په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌وه‌ی که له‌پ‌ر له‌ناکاودا ئاوقه‌دی
تۆله‌ی سه‌ختی ناگه‌انی تۆب‌ب‌م، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌هه‌رچی شتی ده‌بی
به‌ه‌وی ناره‌زایی و توو‌پ‌ه‌یی تۆ! (م/د - خوشندوودی خودایان لی‌بی).

۵۰۶۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ
يُعَلِّمُهُمْ هَذَا الدُّعَاءَ كَمَا يُعَلِّمُهُمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَنْبِ أَعُوذُ بِكَ مِنْ
عَذَابِ جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ
بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ (۸):

ئیبینو عه‌بباس (خوشنودی خودا له‌س‌ر خ‌ویی و بابی) فهرمووی: کات‌ی خ‌وی
پیغه‌مبەر (درودی خودای له‌س‌ربین) سووره‌تی قورئانی چ‌ون فی‌ری یاران‌ی ده‌کرد،
به‌و شی‌وه‌یش ئە‌م نزایه‌ی فی‌ر ده‌کردن، ده‌یفه‌رمو: اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ
جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ: خودایه‌! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌س‌زای د‌و‌زه‌خ، په‌نا ده‌گرم
به‌تۆ له‌س‌زای گو‌پ‌ر، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌فه‌رته‌نه‌ی ج‌جاله‌ کو‌ی‌ر، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ
له‌فه‌رته‌نه‌و ئا‌ژاوه‌ی ژیان و مردن! (د/ت/ن - س/ح).

۵۰۷۰- عَنْ شَكْلِ بْنِ حُمَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِي تَعُوذًا أَتَعُوذُ بِهِ قَالَ: فَأَخَذَ بكَفِّي قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ

بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِي.
رواهما أصحاب السنن^(۹):

شه‌که‌لی کوپی حومه‌ید (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: چوومه خزمه‌تی
حه‌زرت (دروودی خودای له‌سربین) عه‌زیمکرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نووشته‌یه‌کم
فیریکه که بیخوینم و په‌نای پیبگرم به‌خودا له‌شه‌پرووه‌ی و وه‌زه‌نی شتی
خراب، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سربین) هه‌ردوو ده‌ستی خسته‌سه‌ر هه‌ردوو
سه‌رشانم و فه‌رمووی: بَلَى: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ
شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِي: ئه‌ی یه‌زدانی پاک! په‌ناده‌گرم به‌په‌نای تو
له‌شه‌پری ئه‌م ئه‌ندامانه‌ی خوُم: له‌شه‌پری گویم، له‌شه‌پری چاوَم، له‌شه‌پری
زمانم، له‌شه‌پری دَلَم، له‌شه‌پری دامه‌ن و توَماوی خوُم! (د/ت/ن-س/ح).

شه‌پری گوئ وه‌ک بیستنی نا‌په‌وا، شه‌پری چاو وه‌ک نه‌زه‌رو
ته‌ماشاگردنی نادروست، شه‌پری زمان وه‌ک دروَو غه‌یبه‌ت و بوختان و قسه‌ی
بئ شه‌رعی، شه‌پری دَل وه‌ک فیزو ده‌عیه‌و نه‌خوشینه‌ی ده‌روونییه‌کانی تر،
شه‌پری دامه‌ن و توَماو وه‌ک دامه‌نپیس‌ی و خو‌په‌حه‌تکردنی نا‌په‌وا. (وه‌رگیڤ)

۵۰۷۱- عَنْ أَبِي الْيَسَرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَدْعُو:
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ التَّرْدَى وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَرْقِ وَالْحَرَقِ
وَالْهَرَمِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ فِي سَبِيلِكَ
مُذْبِرًا وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا^(۱۰):

ئهبو لیه‌سه‌ر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سربین) ئه‌م نزا‌یه‌ی ده‌کرد: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ التَّرْدَى
وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَرْقِ وَالْحَرَقِ وَالْهَرَمِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ
وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ فِي سَبِيلِكَ مُذْبِرًا وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا: په‌زدانی پاک

^(۹) بسند حسن (شرحه).

^(۱۰) رواه أبوداود بسند صالح ورواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

پهناده‌گرم به‌تو له ههره‌س و رووخان و له‌هه‌ل‌دیران و به‌ربوونه‌وهو، له خنکان و، له سووتان و، له ئیفتاده‌یی و، له‌وه‌یش که له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگا شه‌یتان ده‌ستم ئی بوه‌شینئ و، له‌وه‌یش که له‌کاتی غه‌زادا پشت هه‌لکه‌م و له‌و کاتی پشت هه‌لکردنه‌دا بمرم و، له‌وه‌یش که به‌پیوه‌دانی مارو میروو گه‌زه‌نده بمرم. (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ^(۱۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ: خودایه! ئه‌من په‌ناده‌گرم به‌ په‌نای تو له هه‌ژاری و، له‌بئ خیری و، له‌که‌ساسی و، له‌وه‌ی که زۆرو سته‌م له‌که‌سئ بکه‌م، یا که‌سئ زۆرو سته‌م ئی بکا (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۳- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ^(۱۲).

دیسان فه‌رمووی: جاران خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ: خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له دووبه‌ره‌کی و نا‌کوکی و دوورویی و نا‌پاکی و به‌دخویی (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۴- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الضَّجِيعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا يَنْسُ الْبِطَانَةَ^(۱۳).

(۱۱) رواه أبوداود بسند صالح ورواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۲) رواه أبوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۳) رواه أبوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

دیسان فه‌رمووی: زۆر جار خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الضَّجِيعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَاةِ فَإِنَّهَا يَنْسُ الْبَطَالَةُ**: ئه‌ی یه‌زدانی پاک: په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ برسیتی، چونکه له‌ راستی دا هه‌ژاری به‌ راستی خۆیه‌تی، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ گزیتی و ناپاکیتی، چونکه به‌ راستی کینه‌و ده‌غه‌ن خۆیه‌تی. (د-س/صالح-س/ص).

۵۰۷۵- وَكَانَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ. روى هذه الخمسة أبو داود والنسائي^(۱۴):

گه‌ئێ جار پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ**: خودایه‌! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ به‌له‌کی و، له‌شیتتی و، له‌گولی و، له‌گشت ده‌ردیکی پیس! (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۶- عن عائشة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كُنْتُ نَائِمَةً إِلَى جَنْبِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَفَقَدْتُهُ مِنْ. → (ب - ۱ ز - ۸۶ ل - ۲۸۰ ف - ۳)^(۱۵):

۵۰۷۷- وَكَانَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَّالَ اللَّهُ حَسَنَ الْحَالِ آمِينَ^(۱۶):

گه‌ئێ جار چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ**: په‌روه‌ردگاری خۆم! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ ره‌فتاری ناپه‌سه‌ندو له‌ کرداری گه‌ندو له‌ ئاره‌ووبازی! (ت-س/ح).

^(۱۴) رواه أبو داود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۵) تقدم في مجلد أول تسلسل ۸۶/ل ۲۸۰/رقم/۵۴۲.

^(۱۶) بسند حسن عند الترمذي.

باسی جوارہم: باسی چہند نزاہ کی تابیہ تی

(۷۲) نزاکانی مہینہ تبار (دعوات المکروب)

الباب الرابع: فی ادعیہ مخصوصہ دعوات المکروب

۵۰۷۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ، وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ثیبنو عہ عباس (خودایان فی رازی بن) فہرموی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسیرین) لہکاتی سہ خلہ تی و لیغہ وماندا دہیفہرمو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ، وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. (ش+ت - خودایان فی رازی بن).

۵۰۷۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دَعَااتُ الْمَكْرُوبِ: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أُصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه أبو داود وابن حبان^(۲):

تہبو بہ کرہ (خودای فی رازی بن) فہرموی: خویشہ ویست (درویدی خودای لہسیرین) دہیفہرمو: نزاو پارانہ و ہمی پیایوی پیریشانی گیرودہ تہمہیہ: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أُصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: خودایہ! ہومیڈی ہہرہ گہورہم بہ مہرحہ مہ تی توہیہ، کہواتہ بہقہد چاوترووکانیکیش چیبہ مہم سپیرہ بہہیزو باہووی خو، بہلکوو ہرچی کاروبارم ہہیہ خو ت چارہسہریان بکہ بو، لہتو بہولاوہ خودای ترنییہ (د/ثیبنو حہبان -/ص).

(۱) بخاری. دعوات: ۶۳۴۵، ۶۳۴۶، ۷۴۲۶، ۷۴۳۱. ترمذی. دعوات: ۳۴۲۵. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۵۸.

تجربید/ ۵ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۱۹۸۵.

(۲) بسند صحیح (شرحہ).

۵۰۸۰- وَقَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ عِنْدَ الْكَرْبِ، اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً^(۳):

ئه‌سمائی کچی عومه‌یس (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) پیی فه‌رمووم: ئاگاداره‌وه به‌ باچه‌ند وشه‌یه‌کی پارانه‌وه‌ت فی‌ربکه‌م تا له‌کاتی په‌ریشانیدا بیانلییت، یا فه‌رمووی: له‌کاتی ته‌نگانه‌دا بیانلی: الله الله ربی لا اشرک به‌ شیناً: هه‌ر خودا په‌روه‌ردگاری منه‌ هیچ هاوبه‌شی بو‌ په‌یدا ناکه‌م. (د/ن-س/ص).

۵۰۸۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ. رواهما أبو داود والنسائي^(۴):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) کاتی ترسی له‌ هوژی ببوایه، ده‌یفه‌رموو: اللهم انا نجعلك في نحورهم ونعوذ بك من شرورهم. رواهما أبو داود والنسائي^(۴): خودایه! تو ده‌که‌ین به‌ به‌روکیانه‌وه و په‌ناده‌گرین به‌تو له‌ شه‌ریان! (د/ن-س/ص).

۵۰۸۲- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يَدْعُو يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَمَامَ النِّعْمَةِ. فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ تَمَامُ النِّعْمَةِ. قَالَ: دَعْوَةٌ دَعَوْتُ بِهَا أَرْجُو بِهَا الْخَيْرَ. قَالَ: فَإِنْ مِنْ تَمَامِ النِّعْمَةِ دُخُولَ الْجَنَّةِ وَالْفَوْزَ مِنَ النَّارِ. وَسَمِعَ رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ: يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ فَقَالَ « قَدْ اسْتَجِيبَ لَكَ فَسَلْ. وَسَمِعَ رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ. فَقَالَ: سَأَلْتَ اللَّهَ الْبَلَاءَ فَسَلَّهُ الْعَافِيَةَ^(۵) »:

موعازی کوپی جه‌به‌ل (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) به‌رگوینی که‌وت پیاوی ده‌پارایه‌وه ده‌یگوت: اللهم انا اسألك تمام

(۳) بسند صحیح (شرحه).

(۴) بسند صحیح (شرحه).

(۵) بسند حسن (شرحه).

النَّعْمَةُ: خودایه! له ره‌حه‌تت داوا ده‌که‌م که به‌هری ته‌واوم پی ببه‌خشه. فه‌رمووی: نیعمه‌تی ته‌واو ده‌زانی چییه؟ پیاوه‌که گوتی: مه‌به‌ستم له‌م نزایه ئومیدی خیره خوشییه. فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ده‌بزانه که چوونه به‌هه‌شت و سه‌رفرازبوون له ئاگری دۆزه‌خ به‌شیکه له نیعمه‌تی ته‌واو. هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) گوئی ئی بوو پیاوی ده‌یگوت: يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: ئهی خاوه‌ن شانوشکوو قه‌در! فه‌رمووی: نزا‌که‌ت گیرا بوو، ده‌ی مرا‌زت عه‌رزی خودا‌که. گوئی له پیاویکی تر‌بوو ده‌یگوت: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ: خودایه! له‌تو داوا ده‌که‌م که سه‌برو خو‌گرتنم پی ببه‌خشی. فه‌رمووی: له‌خودا داوا‌ی به‌لا‌ت کرد، که‌واته داوا‌ی سه‌رفرازی و عافییه‌تیشی لی‌بکه. (ت-س/ح).

۵۰۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَهَمُّهُ الْأَمْرُ قَالَ: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ^(۶).

ئهنه‌س (خوشنوویی خودای لی‌بی) فه‌رمووی: ده‌ستووری پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وابوو، ئه‌گه‌ر کاری سه‌خه‌تی بک‌ردایه ده‌یفه‌رموو: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ: ئهی زیندوی نه‌مر! ئهی مایه‌ی بوون و مانی هه‌مو شتی! ئهی راگری بوونه‌هر! په‌نام هی‌نایه به‌ر په‌ناو مه‌رحمه‌ت و میهره‌بانی تو (ت-س/غ).

۵۰۸۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَابْنُ لُمَيْرٍ قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- إِذَا سَلَّمَ لَمْ يَقْعُدْ إِلَّا مِقْدَارَ مَا يَقُولُ «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ». وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ لُمَيْرٍ «يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»^(۷).

(۶) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

دیسان فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خوبگرن به‌م یاده پیروزه‌وهو همه‌میشه بیکه‌ن به‌ویردی سه‌رزمانتان به‌کول و به‌دل هاواریکه‌ن و بلین: ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: نه‌ی خودای من! له‌راستیدا هه‌رخوت خاوه‌نی شان و شکوو قه‌درو ریژی، نه‌ی خودای پیروزی نازدار! (ت-س/غ).

۵۰۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَهَمَّهُ الْأَمْرُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ. وَإِذَا اجْتَهَدَ فِي الدُّعَاءِ قَالَ: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةَ التِّرْمِذِيُّ^(۸).

ئه‌بو هوره‌یره (خوشنودی خودای مه‌زی له‌سهرین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (سه‌لات و سه‌لامی خودای گهورمی له‌سهرین) عاده‌تی وابوو کاتی به‌ته‌نگی کاریکه‌وه ده‌هات سه‌ری هه‌ل ده‌بری بو ئاسمان و ده‌یغه‌رموو: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ: نه‌ی خودای همه‌میشه زیندوو، نه‌ی خودای مایه‌ی بوون و مانی هه‌موو شتی. (ت-س/ح).

۷۲) نزا‌ی سه‌فه‌رو هاتنه‌وه له‌ سه‌فه‌ر : (دعاء السفر والرجوع منه)

۵۰۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سَافَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ اللَّهُمَّ اطْرُقْ لَنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ^(۹).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای نازای بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) کاتی ده‌چوو بو سه‌فه‌ر، له‌کاتی ده‌رچووندا ده‌یغه‌رموو: اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۹) مسلم. حج: ۲۳۶۲. أبوداود. جهاد: ۲۵۹۹. ترمذي. دعوات: ۳۴۴۷ {رياض/۳ ل/۲۵ تسلسل/۱۷۰ رقم/۹۷۲}.

السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ اللَّهُمَّ أَطْوِرْ لَنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ: خودایه! خوت هاوپی له سه‌فه‌رداو خوت چاودی‌ری که سوکارمانی، خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له ره‌نج و مه‌ینه‌تی ری‌گه‌و بان و سه‌فه‌ر، له‌وه که خوانه‌خواست به‌په‌ستی و دلته‌نگی له‌م سه‌فه‌رم بگه‌پیمه‌وه، له‌وه‌یش که بچمه‌وه به‌سهر دیمه‌نی خراپ و حال‌ی ناخوش‌ی مال و منال و خیزاندا، خودایه! ته‌نگی زه‌ویمان بو بکی‌شه‌و نه‌م سه‌فه‌ره‌مان بو ئاسان بفه‌رموو (م/د/ت/ن) - خودایان ن رازی بن).

۵۰۸۷ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى سَفَرٍ كَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِرْ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ. وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ. وَزَادَ فِيهِنَّ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. رواهما الخمسة إلا البخاري^(۲):

ئیب‌نو عومه‌ر (ره‌زای خودای گه‌وره‌یان لی‌بی) فه‌رمووی: عاده‌تی چه‌زته (سودی خودای له‌س‌ری) وابوو، کاتی ده‌چوو بو سه‌فه‌ری که به‌باشی له سه‌ریشتی و شتره‌که‌ی جیی خوی ده‌گرت نه‌وجا سی جار له‌سهر یه‌ک نه‌للاهو نه‌کبه‌ری ده‌کرد، نه‌وسا ده‌یفه‌رموو: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ^۱ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِرْ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ

(۲) مسلم. حج: ۲۳۶۲. ابوداود. جهاد: ۲۵۹۹. ترمذی. دعوات: ۳۴۴۷. ریاض/۳ ل/۲۵ رقم/۹۷۲.

⑧ سورمته‌ی زو‌خروف - ۴۳ / ۱۳ - ۱۴.

فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ: ئەو خودایه پاک و پیروزه که ئەم و لاخە‌ی بۆ ئییمه رام کردوه ئەگەر له‌سایه‌ی مەرحەمەتی ئەوه‌وه نه‌بوايه زه‌وتکردنی ئەمه له‌ وزه‌ی ئییمه‌دا نه‌بوو، ئەوه‌شمان له‌یاد نه‌چیی که زوو یا دره‌نگ گه‌وره‌ترین سه‌فه‌رو گه‌رانه‌وه‌مان ئەوه‌یه که ده‌چینه‌وه به‌رده‌ستی خودا، ئە‌ی خودایه! ئییمه‌ له‌م سه‌فه‌رمانا له‌ رحه‌مەتی تۆ داوا ده‌که‌ین که له‌ چاکه‌و ته‌قوا به‌شی باشمان پی خه‌لات به‌رمووی، ئەو کاروئیشه‌ جوانانه‌ بکه‌ین که ده‌بن به‌ مایه‌ی خوشنوودی و ره‌زانه‌ندیی تۆ، ئە‌ی خودایه! ئەم سه‌فه‌رمان بۆ ئاسان به‌رموو، دوریه‌که‌یمان بۆ نزیک بکه‌ره‌وه. ئە‌ی خودایه! خۆت هاو‌پیییت له‌ سه‌فه‌رداو، خۆت چاودیری که‌سوکارمانی، ئە‌ی خودایه! من په‌نا ده‌گرم به‌ په‌نای تۆ له‌ ره‌نج و مه‌ینه‌تی ریگه‌وبان و زه‌حمه‌تی سه‌فه‌ر، له‌وه‌ که‌ خوانه‌ خواسته‌، به‌ په‌ستی و دانه‌نگی له‌م سه‌فه‌رم بگه‌ریمه‌وه، له‌وه‌یش که‌ بچمه‌وه به‌سه‌ر دیمه‌نی خراپ و حاڵی ناخۆشی ماڵ و منال و خیزاندا. کاتیکیش له‌ سه‌فه‌ره‌که‌ ده‌گه‌رایه‌وه بۆ ماڵه‌وه ئەم نزایه‌ی به‌ته‌واوی دووباره‌ ده‌کرده‌وه ئەم چه‌ند وشه‌یه‌ی له‌ دواوه‌ ئی پتر ده‌کرد: (ئایبون تائبون عابدون لرینا حامدون) (م/د/ت/ن).

۵۰۸۸- قَالَ عَلِيُّ بْنُ رَبِيعَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ شَهِدْتُ عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنِّي بِدَابَةِ لَيْرِكَبْهَا فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرَّكَابِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَلَاكَ فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِهَا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ ثُمَّ قَالَ (سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ) ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ تَلَاكَ وَاللَّهُ أَكْبَرُ تَلَاكَ سُبْحَانَكَ إِنِّي قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. ثُمَّ ضَجَّكَ. فَقُلْتُ مِنْ أَى شَيْءٍ ضَجَّكَتَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَنَعَ كَمَا صَنَعْتَ ثُمَّ ضَجَّكَ، فَقُلْتُ مِنْ أَى شَيْءٍ ضَجَّكَتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّ رَبَّكَ لَيُعْجَبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا قَالَ رَبُّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرُكَ. رواه الترمذي وأبو داود (۳):

عهلی کوپی ره بیعه (رهزای خودای لیبنی) فهرمووی: به دیاره وه بووم
 ولاخه که ی عهلییان هیئا بوی که سواری بی، کاتی پیی نایی ناو زهنگی سی
 جار فهرمووی: باسم الله: به پیروزی ناوی خودا. کاتیکیش ریك له سهر
 پشتی ولاخه که دانیششت فهرمووی: الحمد لله، سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا
 لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ: نهجا سی جار فهرمووی: الحمد لله، سی
 جاریش فهرمووی: الله اکبر، نهوجا فهرمووی: سُبْحَانَكَ إِنِّي قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي
 فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ: نهوجا زهرده خه نهیه کی کرد، منیش
 عه رزیمکرد: نهی فهرمانپره وای موسولمانان! بوچی پیده که نی؟ فهرمووی:
 جارئ پیغه مبهری نازدارو خوشه ویست (دروودو سه لات و سه لامی له سهر بی)
 هه مان شتی کرد، که من نیستا کردم و نیجا پیکه نی، منیش عه زیم کرد:
 قوربان! بوچی پیکه نیست؟ فهرمووی: چونکه خودای تو زور خوشی دی به وه
 که بهنده ی خو ی بلئ: رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرُكَ:
 پهروه دگاری نازدارم! له تاوانه کانم ببوره، گونا هه کانم بیوشه، تونه بی کی
 راده ی ده که وی که له گونا هان خوش بی، (ت-س/ص-د).

۵۰۸۹- وَقَالَ بْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا قَفَلَ
 مِنَ الْجِيُوشِ أَوْ السَّرَايَا أَوْ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ إِذَا أَوْفَى عَلَى ثَنِيَّةٍ أَوْ فَذَلْدٍ كَبِيرٍ كَلَامًا ثُمَّ قَالَ:
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ
 تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَكَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ
 وَخَدَهُ. واه الشيخان. والله أعلم^(۴):

نیبنو عومهر (خوشنودی خودایان لیبنی) فهرمووی: جاران که پیغه مبهر (دروودی
 خودای له سهر بی) له غهزا، یا له ههج، یا له عه مره ده که پرایه وه کاتی سهرده که وته
 سهر لاشانی، یا سهر لاپائی سی جار نه لاهو نه کبهری ده کردو نهوجا
 دهیغه رموو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
 قَدِيرٌ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَكَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ
 الْأَحْزَابَ وَخَدَهُ. (ش).

(۴) مسلم. حج: ۳۲۶۵ {ریاض/۳/ل/۲۷ تسلسل/۱۷۰ رقم/۹۷۴. ابوداود: ۲۶۰۲ وترمذی: ۳۴۴۳}.

(۷۴) نَزای رِیَبوار به رِیکردن : (دعاء الوداع)

۵۰۹۰ - → له بهرگی هه شته مدا رابورد، باسی (تودیع الغزاه واستقبالهم).
 لیڤرهدا ده فهرموئ: هه ر پیاوئ که ده یویست بچئ بۆ سه فهر، ئیبنو عومه ر
 (خودایان ئی ازى بئ) پئی ده فهرموو: له من نزيك به ره وه، با به ریت بکه م وهك
 چۆن پیغه مبه ر (دروودی خودای له سربین) ئیمه ی له سه فهدا به پئی ده کرد، ده یفه رموو:
 (استودع الله دينك وامانتك وخواتم عملك). (د/ت/ن-س/ص).

۵۰۹۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ سَفَرًا فَرَوِّدْنِي. قَالَ: زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى. قَالَ: زِدْنِي. قَالَ: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ. قَالَ: زِدْنِي يَا أُمِّي. قَالَ: وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ. رواه الترمذي والحاكم^(۲):
 ئه نه س (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیاوئ هاته خزمه تی هه زه ت (دروودی
 خودای له سربین) گوئی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! نیازى رِیَبواریم هه یه، ده مه وئ
 بچم بۆ سه فهرئ، به فهرموو تویشوو یه کم به ده رئ، فهرمووی: زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى:
 خودا تویشوو ی ته قواو له خودا ترسینت پئی خه لات به فهرمووی. گوئی:
 قوربان! دووعایه کی تریشم بۆ بکه، فهرمووی: خودا له گونا هیشته خۆش
 بئ: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ: گوئی: باوک و دایکم به قوربانته بن نزایه کی تریشم بۆ بکه،
 فهرمووی: وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ: خودایه! ئه م به نه ده ی تو یه له هه رکوئ
 بئ باشی بۆ بکه و کارى خیرى بۆ ئاسان به فهرموو. (ت/حاكم-س/ح). واته:
 سوننه ته رِیَبوار داواى دووعای خیر له پیاو چاکان و ماموستا ئایینییه کان
 بکا، چونکه ئه م زاته نازدارانه جینشینى پیغه مبه رن و چرای رۆشنی رِیَبازی
 شه ریه تن، ئه وانیش به م نزایه نزاى بۆ بکه و بلین: « زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى وَغَفَرَ
 ذَنْبَكَ وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ. (وه رگیی)

۵۰۹۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ
 أَسَافِرَ فَأَرْوِيْنِي. قَالَ: عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالتَّكْوِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ. فَلَمَّا أَنْ وَلَّى الرَّجُلُ
 قَالَ: اللَّهُمَّ اطْوِ لَهُ الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ. رواه الترمذي بسند حسن. والله أعلم^(۳):

^(۲) بسند حسن (شرحه).^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئه بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی گوتی: ئهی پیغه مبهری خودا! ده مهوئ سه فهر بکه، بفهرموو پهنده دادو ئاموزگاریم بفهرموو فهرمووی: هه میشه ترسی خودات له دلدا بی و له تهقوای خودا بی ئاگا مبه، وه له سه ره موو جیگایه کی به رزیش ئه للاهو ئه کبه ر بکه. کاتیکیش پیاوه که رویشته فهرمووی (دروودی خودای له سه ربی): **اللَّهُمَّ اطْرِ لَه الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ:** خودایه! تهنگی زهوی بو بکیشه و ری ئی دووری بو نزیک بکه ره وهو سه فهر که یشتی بو ئاسان بکه (ت-س/ح).

٧٥) نزا ی چوونه هه واری نوئ: (دعاء النزول في أي منزل)

٥٠٩٣- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ نَزَلَ مِنْزِلًا ثُمَّ قَالَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَجِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ. رواه الترمذي^(١):

خهوله ی کچی هه کیم (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه ره (دروودی خودای له سه ربی) فهرمووی: هه ره که سی کاتی ده چیته جیگه یی بئی: **أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ:** په نا ده گرم به پیروزیی وشه ته واوه کانی خودا له شه ربی هه موو دروسکراوانی خودا، ئیتر هیه شتی زیانی پی ناگه یه نی هه تا لهو شوین و هه واره ده گوینته وه. (ت-س/ص)^(١).

^(١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(٢) له ١٦/٦/١٩٨٧ د ئه مه چهند د پهرم له سه ره ئه فهرمووده یه نووسیوه: (ئیتسا که له یاره هل هاتمه وه، په کیکیان تیادا بوو بهر ژوو بوو، گوتم: خودایه! ته فائول ده که بهم هه دیسانه ی پیغه مبه ره (دروودی خودای له سه ربی) هه واری نوئی ئه م پیاوه کۆچ کردوو م پی نیشان بده، سبحان الله که کتیه که م کردوه ئه م با سه و ئه م هه دیسه ی بو نیاز که م دهر جوو. (ومرگیی) * روونکردنه وه:

یاروه لی مه یدان! ره مییه کی سه ربازی بوو، له نزیک باروتخانه وه له خۆره لاتی که رکوه وه، ژۆرینه ی سه ربازو پۆلیسی ئه فسه ره و پێشمه رگه و ئه مانه، که اعدام ده کران، له وئ گولله باران ده کران، کۆمه لی روداوی راسته قینه ی فیعلیم له م جۆره بابته ته تۆمار کردبوو، ژۆر به نرخ

۵۰۹۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سَافَرَ فَأَقْبَلَ اللَّيْلُ قَالَ: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدْبُ عَلَيْكَ وَأَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ. واه ابو داود والنسائي^(۲):

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که ده‌چوو بۆ سه‌فه‌ر، که شه‌و داده‌هات له‌ جیگه‌یی، ده‌یفه‌رموو: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدْبُ عَلَيْكَ وَأَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ: ئه‌ی زه‌وییه‌که! خودای من و تو‌یه‌که، که یه‌زدانی پاکه، په‌نا ده‌گرم به‌ په‌نای خودا له‌ شه‌پو زیانی توو له، شه‌پی ئه‌وه‌ی که له‌ناو تو‌دا هه‌یه‌و، له‌و شه‌په‌ی که دروست کراوه له‌ناو تو‌داو، له‌ شه‌پی ئه‌و جانه‌وه‌رانه‌ی که له‌سه‌ر پشتی تو ده‌خشئی و ده‌پوا، په‌ناده‌گرم به‌خودا له‌ زیان و شه‌پی شی‌وره‌ شمارو، له‌شه‌پی مارو دوو‌پشک و، له‌ خیی و لات و، له‌ شه‌پی شه‌یتان و، له‌ شه‌پی وه‌چه‌ی شه‌یتان (د-س/صالح-ن-س/ص).

بوون، چونکه هه‌ر هیج نه‌بئ هه‌موو وه‌قانع و هه‌قاییق بوو، وه‌من خۆم به‌سیفه‌تی پیاوی ئایینی شایه‌تی حاتم، وه‌ موباله‌غه‌و درۆو ده‌له‌سه‌ی تیادا نه‌بوو، به‌لام به‌داخه‌وه ئه‌م بارودۆخه‌ی نیستای کوردستان، که جگه له‌باده‌و یارو پارمه ته‌لارو قومار، هیچی تر بایه‌خی نییه، ئه‌م بارو دۆخه سه‌پاوه وای ئی کردو‌یین که‌بئیین:

(ئه‌م‌پۆ پۆزی پول و پارمه مه‌ی و یارو ته‌لاره، کئ تاقه‌تی خو‌یندنه‌وه‌ی ده‌فته‌ره ش‌پی زیانی پ‌ر له‌ناسۆرو مه‌نه‌تی خو‌به‌خت‌کردنی پ‌شمه‌رگه‌ی د‌یرینی هه‌یه، که‌واته هه‌تا زووه ل‌یقه ش‌پ‌کی پ‌یاده.....).

به‌هه‌ر حال ئه‌م ا‌عدام کراوه (ره‌حه‌مه‌تی خودای ئی بئ) سه‌ربازی را‌کردوو بوو، له‌سه‌ر ئه‌وه گولله باران کرا که له‌حاله‌تی حه‌ربا، له‌خ‌مه‌تی عه‌سکه‌ری را‌یک‌ردوووه، به‌پۆزوو بوو، د‌وای کردنی دوو ر‌کات نو‌پ‌زی سه‌لاتی سه‌بر، به‌زمانی به‌پۆزووه‌وه گولله بارانیان کرد، وه‌ه‌زار په‌حه‌مت له‌گیانی پاک‌ی.

وه‌رگ‌ێڕ ۲۰۰۸/۸/۲۶

^(۲) بسند صالح لأبي داود وسند صحيح للنسائي (شرحه).

(۷۶) نَزَاي هِه‌سْتَان لِه كُورِي دَانِيشتَن : (دَعَاءُ الْقِيَامِ مِنَ الْمَجْلِسِ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ، وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ - سورة الطور - ۵۲// ۴۸-۴۹}.

واته: کاتئی ویستت لِه کُورِی، یا لِه شوینئی هه‌ستیت، یا لِه خه‌و راست ببیته‌وه بلی (سبحان الله و بحمده) به شه‌ویش به‌هوی عیبادت و نویژده‌وه ته‌سبیح و زیکری خودا بکه، هه‌روه‌ها له‌پاش ئاوابوونی نه‌ستیژه‌کانه‌وه ته‌سبیحی خودا بکه. ته‌ماشای ئه‌م شوینه بکه → (ب - ۷ ز - ۳۵ ل - ۱۶۲ ف - ۲).

۵۰۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَقَطُهُ فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ. رواه أصحاب السنن. ولفظ أبي داود: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ: مِنَ الْمَجْلِسِ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ لَتَقُولُ قَوْلًا مَا كُنْتَ تَقُولُهُ فِيمَا مَضَى. قَالَ «كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجْلِسِ»^(۱).

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سئ لِه کُورِیکا دابنیشتن و گاله‌گالی زۆربکا، به‌لام به‌ر لِه هه‌سْتَان لِه کُورِیه‌که بلی: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: ئیتیر خودا خو‌ش ده‌بئی لیئی له‌وه‌ی له‌و مه‌جلیسه‌دا بووه! (د/ت/ن-س/ص).

گفته‌ی ئهبو داوود: جاران چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) کاتئی ده‌یویست لِه کُورِی دابنیشتن هه‌لبسی ده‌یفه‌رموو: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: پیاوئ گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌م

(۱) بسند صحیح رواه ابو داود في الأذنب (شرحه).

فهرمايشتهی که ئیستا دهیغه رمووی: له مه وپیش ئه مهت نه ده فهرموو؟
فهرمووی: ههرچی له ناو ئه م کوپانه دا رووده دا گوتنی ئه م گوتاره پیروژه
دهبی به که ففاره تی.

۷۷) گوتهی کاتی خویندنی که له بابو کاتی زهرینی کویدریژ

القول عند صياح الديكة ونهيق الحمار

۵۰۹۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمْ صَيَّاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ ، فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا ، وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهِيْقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا. رواه الخمسة^(۱):

ئه بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهرین)
فهرمووی: کاتی گویتان له قووقه ی که له شیر بوو داوای بههره بهخشش له
خودا بکه، چونکه ئه وه بویه دهخویننی فريشتهی بینیه، کاتی گویتان له
زهپه ی که ریش بوو په نابگرن بهخودا له شهپری شهیتان بلین: اعوذ بالله من
الشیطان: چونکه ئه وه شهیتانی دیوه! (ش/د/ت/ن - رهزای خودایان لیبن).

۵۰۹۷- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَسْبُوا الدِّيَكَ فَإِنَّهُ يُرْقِطُ لِلصَّلَاةِ. رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح^(۲):

زهیدی کوپی خالید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای
لهسهرین) ده فهرمووی: جنیو به که له باب مه ده، چونکه خهک خه بهر ده کاته وه
بو نویت. (د/ن-س/ص).

له شه رحه که دا ده فهرمووی: له گیرانه وهیه کی فهرمووده ی یه که می ئه
باسه دا ده فهرمووی (دروودی خودای لهسهرین): کاتی گویتان له حه په و لووره ی

(۱) تجرید/ ۲ ل/ ۴۵۷ رقم/ ۱۳۳۲ = ۲۳۰۲. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۵۷. ابوداود. ادب: ۵۱۰۳. ترمذی.

دعوات: ۳۵۹.

(۲) حدیث صحیح.

صه‌گه‌ل و، له زهره‌ی که‌رگه‌ل بوو بَلِّین: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ: چونکه نه‌وانه شتی وا ده‌بینن که به‌ئیه نابینری وه‌ک شه‌یاتینی و به‌لاو موصیبه‌ت که له ناسمانه‌وه داده‌بارن. (وه‌رگیږ)

۷۸) نَزَاي هَاتُوچُو بُو مَال : (دعاء الخروج من البيت ودخوله)

۵۰۹۸- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ أَوْ نُضِلَّ أَوْ نُظْلِمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا^(۱):

نوممو سه‌له‌مه (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: ده‌ستووی چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سیرین) وابوو که له‌مال دهرده چوو ده‌یفه‌رموو: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ أَوْ نُضِلَّ أَوْ نُظْلِمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا: به پی‌وژی ناوی خودا، به پشستیوانی خودا، خودا گیان! په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌وه‌ی که له‌پری دهرچین، یا ری‌گه‌ی راست گوم بکه‌ین و له ری‌گه‌ی هه‌ق هه‌له‌یین، یاخود زورو سته‌م و ناهه‌قی له که‌سی بکه‌ین، یاخود که‌سی به‌نا‌په‌وا زورو سته‌م و ناهه‌قیمان لی‌بکا، یاخود نا‌پیاوی له که‌سی بکه‌ین، یا که‌سی نامه‌ردانه نا‌پیاویمان لی بکا. (د/ت/ن-س/صالح).

۵۰۹۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ: يُقَالُ حِينَئِذٍ هُدَيْتَ وَكُفِّيتَ وَوُقِيتَ فَتَنْحَى لَهُ الشَّيَاطِينُ فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانُ آخَرُ كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِّي وَوُقِيَ. رواهما أصحاب السنن^(۲):

نه‌نه‌س (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی نه‌و ده‌مه‌ی له‌مال دهرده‌چی بلی: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى

(۱) بسند صالح (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: به پیروزی ناوی خوداو به پشتی خودا و له‌مال دهرده‌چم، هی‌زو ته‌وانایی هر به دهستی خودا خو‌یه‌تی و به‌س. فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ری): ئەو حەلە فریشتە پیی ده‌فهرمووی: هدیت و کفیت و وقیت: هه‌قت پی ناسرا، به‌شی باشی خۆت و هرگرت به‌شیکی واکه به‌ست بکا، له خوداو پارازرایت. جا شه‌یتانی ده‌چی بۆ پاریزی، شه‌یتانیکی ترپیی ده‌لی: ئەم پیاوه هیدایه‌ت دراوه‌و بی نیاز کراوه‌و له خوداو پاریزراوه ئیتر تو ده‌توانی چی لی بکه‌ی. تا زوه له کۆلی به‌ره‌وه. (د/ت/ن-س/صالح).

۵۱۰۰- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا وَلَجَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبُّنَا تَوَكَّلْنَا ثُمَّ نُسَلِّمُ عَلَى أَهْلِهِ. رواه أبو داود بسند صالح^(۳).

ئەبو مالیکی ئەشعەری (خودای لی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ری) فهرمووی: کاتی پیاو ده‌چیته‌وه ناو مالی خو‌ی با بلی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبُّنَا تَوَكَّلْنَا: ئەی خودا گیان! به‌دل و به‌گیان له‌تو داوا ده‌که‌م که به‌خیرو خوشی هاموشوو هاتو چۆ بکه‌ین و بی‌ین و بچین، به‌پیروزی ناوی خودا دی‌ین و ده‌چین، هه‌روه‌ها به پشتی خودای په‌روه‌دگاری خۆمان. فهرمووی: ئەوجا له‌پاش ئەوه سلّو له‌خیزانی بکا (د-س/صالح).

۷۹) نزای کاتی باران و باو هه‌وره‌کره‌ه: (الدعاء في المطر والرياح والرعد)

۵۱۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرِّيحُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلَا تَسُبُّوهَا وَسَلُّوا اللَّهَ خَيْرَهَا وَاسْتَعِذُوا بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا. رواه أبو داود والترمذي هنا ومسلم في الصلاة ولفظه: كَانَ

التَّيْبُ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَأَى الرِّيحَ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: با به‌شیکه له‌رحمه‌تی خوداو مایه‌ی ئاسایش و یارمه‌تییه، گه‌ئ جار رحمه‌ت و خوشی دینئ، وه‌ک بایئ که هه‌وری باران بئئئ، وه‌ک بای داراوس، هه‌ندئ جاریش سزاو به‌لا دینئ (وه‌ک له‌پیشه‌وه له‌سووره‌تی ئه‌حقاف و زارییاتدا رابورد) جا که‌واته کاتئ با هه‌لده‌کا، جنیوی پئ مه‌دن، به‌لکوو له‌خودا بیارینه‌وه که له‌خیری ئه‌و بایه به‌شتان بدا، هه‌روه‌ها په‌نابگرن به‌خودا که له‌شه‌رو زیانی ئه‌و بایه بتانپاریزی! (د/ت/م).

گفته‌ی (م): جارن پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که‌بای ده‌دی ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ: خودا گیان! منی به‌نده‌ی تو به‌کول و به‌دل و به‌گیان داوات ئی ده‌که‌م که له‌خیری ئه‌م بایه‌و له‌و خیره‌ی و له‌م بایه‌داو له‌و خیره‌یش که ئه‌م بایه‌ی بو ره‌وانه‌کراوه. → (ب - ۱ ز - ۱۷۶ ل - ۴۸۰ ف - ۵).

۵۱۰۲ - → (ب - ۱ ز - ۱۷۶ ل - ۴۸۷ ف - ۱) گیرانه‌وه‌ی ئیره ده‌فه‌رموئ: عانیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جارن پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که هه‌وری به‌ئاسوی ئاسمانه‌وه ده‌دی ده‌ستی له‌کار هه‌ل ده‌گرت - ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر له‌ناو نویژیشدا بوایه، که سلاوی له‌و نویژه ده‌دایه‌وه، نویژی تری له‌دواوه نه‌ده‌کرد - ئه‌وجا ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا: خودایه! ئه‌ی په‌روه‌ردگار خۆم! من په‌ناده‌گرم به‌تو له‌شه‌ری ئه‌مه. کاتیکیش ده‌باری ده‌یفه‌رموو: اللهم صيبا هنيئا: خودایه! بارانیکی لیزمه‌ی به‌خوپی خوشی باشمان بو بیارینه (د/ن).

^(۱) {رياض/ ۴ تسلسل/ ۲۲۳ رقم/ ۱۷۲۷} تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۶ رقم/ ۹۴۷.

۵۱۰۳- → (ب - ۱ ز - ۱۷۷ ل - ۴۸۱ ف - ۱) (۳).

۵۱۰۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا سَمِعَ صَوْتَ الرُّغْدِ وَالصَّوَاعِقِ قَالَ: اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِقَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ. رواه الترمذي بسند غريب. اللهم آمِن غريبتنا وآنس وحدتنا. آمين (۴).

ئیبینو عومەر (ره‌زای خودای گه‌وره‌یان لیبئی) ده‌فه‌رموئ: جاران یاسای پیغه‌مبەر (دیودی خودای لسه‌رین) وابوو کاتئی ده‌نگی هه‌وره‌گرمه‌و هه‌وره‌ تریشقه‌ی ده‌بیست ده‌یفه‌رموو (دیودی خودای لسه‌رین): اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِقَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ: خودایه! به‌قارو خه‌شم و رقی خۆت مه‌مانکوژه‌و، به‌ سزاو عه‌زابی خۆت له‌ناومان مه‌به‌و له‌ پییش هه‌موو شتی‌کا باشمان بو‌ بکه‌و هه‌میشه‌ ئاسایشمان پی‌ ببه‌خشه‌. (ت-س/غه‌ریب).

۸۰) نزا‌ی کاتئی دیتنی مانگی نوئ: (الدعاء لرؤية الهلال)

۵۱۰۵- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا رَأَى الْهَيْلَالَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ (۱).

له‌ طه‌لحه‌ی کوپی عوبه‌یدوللّوه‌ (خودای ئاززی بن) ده‌گپه‌نه‌وه‌ ده‌فه‌رموئ: پیغه‌مبەر (دیودی خودای لسه‌رین) که‌ مانگی نوئی ده‌دی ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ: خودایه! به‌خپرو خوشی و له‌سه‌ر ئیمان و نه‌مان و ئیسلامه‌تی هه‌میشه‌ مانگمان بو‌ نوئ بکه‌روه‌و، نه‌ی مانگ! تۆیش وه‌ک ئیمه‌ دروسکراوی خودای، خودای من و خودای تۆو خودای هه‌موو شتی هه‌ر یه‌که‌، که‌ یه‌زدانی پاکه‌ (ت-س/ح).

(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۷ ل/ ۴۸۱ ط/ ۱/ رقم/ ۹۴۸.

(۳) حديث غريب (شرحه).

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۱۰۶- عَنْ قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا رَأَى الْهَلَالَ قَالَ: هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ آمَنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا. رواه أبو داود^(۲).

قه قتاده (خودای ن زازی بن) فهرمووی: کاتی خوی پیغهمبهر (درویدی خودای لسهربن) که مانگی نویی ده دی دهیغهموو: هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ آمَنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ: خودایه! بیکهی به مانگی نویی خیرو خوشی، نهی مانگه که! باوه رم هیه بهو کهسه که توی دروست کردووه، که خودای گهوره یه. نهوجا دهشی فهرموو: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا: سوپاس بو خودا، کهوا فیساره مانگی رت کردو فیساره مانگی داهینا (د-س/مورسهل).

۸۱) نزای چاوپیکه وتنی نوبه رهی میوه هات

الدعاء لرؤية الباكورة من الثمر

۵۱۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّاسُ إِذَا رَأَوْا أَوَّلَ الثَّمَرِ جَاءُوا بِهِ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا أَخَذَهُ قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَارِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَمَدُنَا اللَّهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ عَبْدُكَ وَخَلِيلُكَ وَكَبِيرُكَ وَإِنِّي عَبْدُكَ وَكَبِيرُكَ وَإِنَّهُ دَعَاكَ لِمَكَّةَ وَأَنَا أَذْعُوكَ لِلْمَدِينَةِ بِمِثْلِ مَا دَعَاكَ بِهِ لِمَكَّةَ وَمِثْلِهِ مَعَهُ. ثُمَّ يَذْعُو أَصْفَرَ وَلَيْدٍ يَرَاهُ فَيُعْطِيهِ ذَلِكَ الثَّمَرِ. رواه الترمذي. نسأل الله البركة في كل شيء. آمين^(۱).

تهبو هورهیره (خودای ن زازی بن) فهرمووی: جاران موسولمانان که نوبه رهی میوه هات درده چوو دهیاننهینا بو پیغهمبهر (درویدی خودای لسهربن) شهویش وهری دهگرت و دهیغهموو: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَفِي ثَمَارِنَا وَفِي مَدُنَا وَفِي صَاعِنَا:

^(۲) رواه أبو داود بسند مرسل (شرحه).

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

خودایه! پیت و فه‌رو پیروزی بریژره به‌سهر میوه‌ها تماندا، به‌سهر
شاره‌که ماندا، به‌سهر مه‌ن و نه‌یاره ماندا^(۱) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سهر
نزا پیروزه‌که‌ی ده‌پویششت و ده‌یفه‌رموو: خودایه! ئیبراهیم به‌نده و دوست و
پیغه‌مبه‌ری تو، منیش به‌نده و پیغه‌مبه‌ری تو، نه و زاته له‌تو پاراوه‌توه بو
مه‌که، منیش ده‌پاریمه‌وه بو مه‌دینه، که دوو قاتی مه‌که خیر و خوشی و
پیت و فه‌رو پیروزی بریژنی به‌سهر مه‌دینه‌دا. نه‌وجا بچکوله‌ترین مندا ل که
حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) چاوی لیی بوو بانگی ده‌کرد و نه‌و نوبه‌ره‌یه‌ی
ده‌دایه (ت-س/ص).

۸۲) نزای ترس شکاندن و خه‌وزران : (دعاء منع الفرع والارق)

۵۱۰۸- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ» أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا فَرَعَ أَحَدُكُمْ فِي النَّوْمِ فَلْيَقُلْ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَاتِ مِنْ غَضَبِهِ
وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضُرُونَ. فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ. قَالَ وَكَانَ
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو يُلْقِنَهَا مَنْ بَلَغَ مِنْ وَلَدِهِ وَمَنْ لَمْ يَبْلُغْ مِنْهُمْ كَتَبَهَا فِي صَكٍّ ثُمَّ عُلِقَ بِهَا
فِي عُنُقِهِ. رواه أصحاب السنن^(۱):

له‌عه‌مری کوپی شو‌عیبه‌وه، له‌باوکییه‌وه، له‌باپی‌رییه‌وه (ره‌زای
خودایان لی‌بی) له‌خوشه‌ویسته‌وه ده‌فه‌رموو: (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌رکی له
ئیوه کاتی خه‌وی ئی ده‌شه‌له‌ژی و له‌خه‌ودا ترسی ئی ده‌نیشی با بلی: أَعُوذُ
بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَةِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضُرُونَ:
په‌نا ده‌گرم به‌فه‌رمووده ته‌واوه‌کانی خودا، له‌قارو توو‌په‌یی خودا، هه‌روه‌ها
له‌توله‌سه‌ندنی خودا، هه‌روه‌ها له‌شه‌پی به‌نده‌کانی خودا، به‌تاییه‌تی
له‌وه‌سه‌سه‌و خوتووراتی شه‌یتانه‌کان، که وه‌ک سه‌ره‌سی‌خورمه‌له

^(۱) خویندنی ئهم نزایه بو ئی‌مه تا ئیره سوننه‌ته، چونکه مه‌نده‌ی نزا که هه‌ر بو پیغه‌مبه‌ر
خوی (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ست ده‌دا. (وهرگی‌پ)

^(۲) بسند حسن (شرحه).

پەنامەككییەو دىنى دۆل و دەروون دەدەن و ھانى خەلك دەدەن لەسەر كەردنى خراپە و گوناھ، ھەروەھا پەنادەگرم بەتۆ لەو كە شەياتىنى لەلاى من حازر بن و بۆ ختەدان لەسەر ئاشوب گەرم بدەن و بەدەورمدا بێن. ئىتر لەناو خەودا شەياتىنى زىانى پى ناگەيەن.

فەرمووى: ئىبنو عەمر (خودايان ئى رازى بى) دەستوورى وا بوو ھەركام لە مندالەكانى رەسىدە دەبوو ئەم نزاىەى فيردەكرد، تا بۆ خۆى لەپىش خەوتندا بىخوینى بۆ ئەم مەبەستە، ئەوانەشيان كە ھىشتا رەسىدە نەبوو بوون ئەم نزاىەى لە كاغەزىك دەنووسى و دەيكرە مليان (د/ت/ن-س/ح).

لە چەشنى ئەو نوشتانەى كە مەلاو مامۇستا ئايىنبەكان لەم چەرخەى ئىمەدا دەينووسن بۆ موسولمانان. مندال بووم، قورئانم خەتم نەكردبوو، نەخۆش گەتم، تەواو بى رەنگ و بى ھىزى كردم، وەك چيلەكى رەق و وشكەم ئى ھات، يەكئ دەيگوت ترساو، يەكئ دەيگوت گەرتى كردوو.. تاد. ئەو رۆژگارە داو وەرمان و دوكتۆر، يا ھەر نەبوو، يا ھىشتا نەگەيشتبوونە لاى ئىمە، باوكم - لەگەل مردووى خوینە روگويگەردا (رەحەتى خوداى ئىبن) لە براىماو ھەردەمى بۆ خەزمەتى شىخ مەحمودى حەفید لە دارىكەلى (رەزای خوداى ئىبن) حالەكەى عەرزى شىخ كرد، لە يادەمە شىخ فەرمووى: ئىمە لەگەل جنۆكەكاندا خەزمین ناتوانم ئازاريان بدەم، بەلام دووعايەكى بۆ دەنووسم، وەلى دەبى ئەم مندالە ماو ھى دوو حەفتە لەژىر چاودىرى خۆمدا بى، پوورە وەنەوشم (رەحەتى خوداى ئىبن) لە دارىكەلى بوو، لەلاى ئەو مامەو، شىخ (خوداى ئى رازى بى) پوورمى بانگ كرد، ھەندى برنج و ھەندى ھەنجىرە زەردەى وشك و ھەندى ھەلوورە رەشەى وشكى داىو پىي فەرموو: بەيانيان حەوت دەنك لەم ھەنجىرە لەناو شىردا شل شل بكوئینەو دواىى بە پارچەيى كەتان بىپا ئىو ھى بىگوشەو تەپەكەى فەرى دەو باشىراوى ھەنجىرەكە بخوات و ئىتر تا نىو ھەرو ھىچ نەخوات، نىو ھەرو ھى شۆربايەكى برنجى ترنگى بۆ بكەو شەش حەوت دەنك لەم ھەلوورە رەشەى تىكەو كە تەواو تەواو كولا بىدەرى، ئىوارەيش ھەرو ھا، وە نەھىلى ھىچى تر بخوات، شىخ (خوداى ئى رازى بى) يەكەم ژەم خۆى

سه‌ره‌رشتی چی‌شته‌که‌ی کرد، نه‌ندازه‌ی برنج و شیره‌که‌ی نیشان د‌ه‌داو جار جار ده‌یف‌رموو: با توژی تریش بکولئ، یا خه‌ست ببیته‌وه.. تاد. له سایه‌ی خوداوه به‌ره به‌ره ته‌واو ته‌واو چاک بوومه‌وه. نه‌و نووشته‌یه‌ی شیخ تا دره‌نگ مابوو، فاته‌می خوشکم ده‌لئ: نه‌و نووشته‌یه که‌وته‌لای عایشه‌ی خوشکم. به‌هر حال خودا به‌رحمه‌تی خوئی په‌رحم به‌حالی هه‌موو لایه‌کمان بکا. نامین^(۱).

وه‌ك خه‌ون نه‌م یادگارانه‌ی نه‌و حه‌له‌ی شیخ له‌یادماوه:

۱- به‌یانیان له‌سه‌ر بانیزه‌یین نویژی به‌یانی ده‌کرد، ئیتر له‌سه‌ر به‌رماله‌که هه‌لنه‌ده‌سا، تا نزیک‌ی خۆر که‌وتن، هه‌رده‌می ده‌جوولآو خه‌ریکی زی‌کرو ویردو دووعا خویندن بوو که‌سیش له‌و ماوه‌یه‌دا هه‌قی نه‌بوو به‌سه‌ریه‌وه‌و نه‌و حاله‌ته‌ رو‌حیه‌ی ئی تی‌ك نه‌ده‌دا.

۲- روژی دیم شیخ (خودای ئی رازی بئ) کوور بوو بوو، وه‌ك نه‌خۆش بئ وابوو جبه‌یه‌کی کۆنی کورتی مه‌یله‌وسه‌وزی کاله‌وه بووی له‌به‌ردابوو، وا ده‌زانم یا شیخ جافربوو، یا مامۆستا مه‌لا شیخ قادری گله‌ زه‌رده‌یی بوو، چووتئ که‌وشی کۆنی مه‌یله‌وزه‌ردی که‌مئ بچکۆله‌ی پئ بوو، جار جاره به‌تاکئ له‌و که‌وشانه سووک سووک کۆلنجی شیخی پئ ده‌کوتا. که‌ بۆ نه‌م دیمه‌نه سه‌یره له‌ پورم پرسى، گوتی: نه‌وه حه‌زه‌رتی شیخ له‌شه‌ردا گولله‌یه‌کی به‌رکه‌وتوو، گولله‌که هیشتا هه‌رماوه له‌ پشتی‌دا، ناوبه‌ناو ده‌خزئ و شوینه‌که‌ی دیته‌وه سوئ، ئیتر شیخ نه‌و جبه‌یه له‌به‌ر ده‌کاو به‌و که‌وشه شوینی گولله‌که ده‌کوئن بۆ، ئیتر خودا فه‌رامۆشی د‌ه‌داو ژانی پشتی ده‌شکئ، پورم گوتی: نه‌و جبه‌یه نه‌و که‌وشه هی حه‌زه‌رت حاجی کاک نه‌حه‌مدی شیخه (قدس الله سره‌ العزیز). (وه‌رگیز)

^(۱) له‌کاتی هه‌له‌ بژیری له‌م شوینه‌دا عایشه‌ی خوشکم نه‌مری خودای کرد، به‌ر رحمه‌تی خودا

۵۱۰۹- وَشَكَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَنَامُ اللَّيْلَ مِنَ الْأَرْقِ. فَقَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلِ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَتِ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَتِ وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَصْلَتِ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَنْفِغِيَ عَلَيَّ عَزْرُ جَارِكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه الرمذي، والله أعلم^(۱).

خالییدی کوپی وه لید (خودای ن رازی بن) هاواری برده بهر پیغهمبه (سرووی خودای لهسربن) فهرمووی: قوربان! نهی پیغهمبهری خودا! به شهو خهوم بی ده زپی و له تاو بی خهوی ناخهوم! فهرمووی: کاتی ده چیته سهر نوینی نوستنه کهت بلئی: اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَتِ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَتِ وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَصْلَتِ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَنْفِغِيَ عَلَيَّ عَزْرُ جَارِكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: خودایه! نهی په روه ردگاری هر حهوت ئاسمانه کان و نه وهی له سهر پشتیان هیه! نهی په روه ردگاری هه موو شهیتانه کان و نه وانهی که گوپرایان ده کهن! نهی خودایه! په ناده گرم به تو، خوټ په نام بده له شه پی هه موو دروسکراوانی خوټ سه راپا، په نام بده له وهی که یه کنی شالاوم بو بیئی، یاخود ده سدریژیم لیبکا، نه وهی که له په نای تو دابی هه میشه سه ری به رزه، سوپاس و ستایشی تو بی پایانه و زور شکومه ندو گه وره یه، له تو به ولاوه خودای تر نییه، دلنایام که هر خوټ خودای راست و دروستیت (ت).

۸۳) نزاى قه رزدانه وه : (دعاء قضاء الدين)

۵۱۱۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ مُكَاتِبًا جَاءَهُ فَقَالَ: إِنِّي قَدْ عَجَزْتُ عَنْ كِتَابَتِي فَأَعِنِّي. قَالَ: أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ عَلَّمْنِيهِنَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ جَبَلٍ صَبْرٍ دَيْتَنَا أَذَاهُ اللَّهُ عَنْكَ، قُلِ: اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ. رواه الرمذي^(۱).

^(۱) سکت عن درجته الشارح.

^(۱) بسند حسن (شرحه).

بهندهیهکی کاغهز پی دراو (موکاته‌ب) هاته خزمه‌تی عه‌لی (خودای ئا رازی بن) گوتی: ته‌وانام نییه که‌سه‌ر قه‌بلانه‌که‌م بده‌م (واته: ناتوانم قیسته‌که‌ی سه‌رم له‌کاتی خویدا بده‌م) که‌واته بار بوویه‌کم بو‌ئه‌وه بده‌ری عه‌لیش (خودای ئا رازی بن) فه‌رمووی: هو‌شیاربه، با ئه‌م چه‌ند وشه‌یه‌ت فی‌ربکه‌م، که‌کاتی خو‌ی پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ری) فی‌ری خو‌می کردوون، ئه‌گه‌ر گریمان به‌قه‌د چیا‌ی شه‌بریش قه‌رزت له‌سه‌ری، خودا بو‌تی ده‌داته‌وه، بلی: اللّٰهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ: خودایه! به‌حه‌لالی خو‌ت بی نیازم بکه‌له‌حه‌رامی خو‌ت، هه‌روه‌ها له‌سایه‌ی خو‌شته‌وه داماو‌ی ده‌ستی که‌سی ترم مه‌که! (ت-س/ح).

۵۱۱- وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَسْجِدَ ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو أُمَامَةَ فَقَالَ: يَا أَبَا أُمَامَةَ مَا لِي أَرَاكَ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ. قَالَ: هُمُومٌ لَزِمَتْنِي وَذُيُونُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلَامًا إِذَا أَنْتَ قُلْتَهُ أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمَّكَ وَقَضَى عَنْكَ ذَنْبَكَ. قَالَ: قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: قُلْ إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ. قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمِّي وَقَضَى عَنِّي ذَنْبِي. رواه أبو داود. نسأل العفو والعافية. آمين^(۲):

ئهبو سه‌عه‌ید (خودای ئا رازی بن) فه‌رمووی: روژنی هه‌زه‌ت (سه‌لات و سه‌لامی خودای لی‌بی) ده‌چی بو‌ مزگه‌وت، ده‌پوانی وا پیاوی له‌ مزگه‌وته، له‌ یاریده‌ده‌رانه، ناوی ئهبو ئومامه‌یه، ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی ئهبو ئومامه! خیره‌که‌ وا له‌م ده‌مه‌دا ده‌تبی‌نم له‌ مزگه‌وتا دانیش‌تووی، ئیستا کاتی نو‌یژ نییه‌ دیاره‌ کاریکی ترت هه‌یه؟. ده‌لی قوریان؟ بووم به‌ژیر خه‌م و خه‌فه‌ته‌وه به‌هو‌ی که‌له‌که‌ بوونی قه‌رزازییه‌وه. ده‌فه‌رمووی: ده‌ هو‌شیاربه‌ با گوتاریکت فی‌ربکه‌م که‌گوتت خودا هه‌م خه‌م و خه‌فه‌ته‌که‌ت ده‌په‌وینیته‌وه، هه‌م قه‌زه‌که‌شت بو‌

^(۲) سکت عن درجته الشارح.

دہداتہوہ. تہبو نومامہ گوتی: گوتم: فہرموو تہی پیغہمبہری خودا! دلم لہ لاتہ، فہرمووی: بہیانیان و نیواران بلئی: اللہم ائی اعود بک من الہم والحزن وأعود بک من العجز والكسل وأعود بک من الجبن والبخل وأعود بک من غلبۃ الدین وقهر الرجال: تہبو نومامہ فہرمووی: ٹیتر منیش وہام کرد، خودایش ہم خہمہکھی پھواندمہوہ، ہم قہرزہکھی سہرمی بو جیبہجی کردم. (د).

۸۴) نزا کاتی دیتنی گرفتاری بہ دہردی: (الدعاء لرؤية المبلى)

۵۱۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَأَى صَاحِبَ بَلَاءٍ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا إِلَّا غُفِيَ مِنْ ذَلِكَ الْبَلَاءِ. رواه الترمذي بسند غريب. نسأل الله السلامة والتوفيق^(۱):

تہبو ہورہیرہ، (خودای فی رازی بن) لہ حہرزہتہوہ (درویدی خودای لہسہرین) دہفہرمووی: کہسی کاتی گیرودہیی دہبینی بلئی: الحمد لله الذي عافاني مما ابتلاك به وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً سوپاس بو تہو خودایہی کہ منی رزگارکردوہ لہم دہردی کہ توی پی دوچار کردوہ، لہزور لاوہ تہو خودا گہورہیہ بہہرہی زوری رژاندوہ بہسہر مندا، کہ تہو بہہرانہی بہ گہلی کہسی تر لہ دروسکراوانی خوی نہداوہ! کاتی کہسی گیرودہیی دہبینی، لہژیر لیوہوہ یا بہدزی تہو گیرودہیہوہ تہم نزا پیروزہ بخویننی ٹیتر لہ ماوہی ژیانیدی دا دوچاری تہو دہردہ نابئی! (ت-س/غریب).

۸۵) نزا نہ خویش: (دعاء المرض)

۵۱۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. صَدَّقَهُ رَبُّهُ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ.

وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ. قَالَ يَقُولُ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا وَحْدِي. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي. وَكَانَ يَقُولُ مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمَهُ النَّارُ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱):

ئه‌بو سه‌عی‌دو ئه‌بو هوره‌یه‌ر (ره‌زای خودایان لی‌بی) گو‌تیان: شایه‌تی ده‌ده‌ین که پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ری‌ن) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی ب‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: خودای په‌روه‌ردگار ب‌وی مؤ‌ر ده‌کاو ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ: راسته، له‌من زی‌اتر خودای تر نی‌یه، وه‌ من له‌ هه‌موو که‌سی گه‌وره‌ترم کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ: خودا ب‌وی مؤ‌رده‌کاو ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي: کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ: خودایش ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي: راسته، من خودای تاک‌و ته‌نیام و ها‌وه‌لم ب‌و نی‌یه. کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ: خودایش ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ: راسته، خودای تر نی‌یه، بی‌ج‌گه‌ له‌من، سامان و دارایی و پاشایی و سو‌پاس و ستایش له‌ راستیدا هه‌ره‌ی منه‌و به‌س. کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: خودایش ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي: راسته، له‌خ‌وم به‌ولاوه‌ خودای تر نی‌یه هی‌زو ته‌وانایی به‌س به‌ده‌ستی خ‌ومه. چه‌زه‌ت (سه‌لات و سه‌لامی خودای لی‌بی) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی کات‌ی نه‌خ‌وش ده‌که‌وئ ئه‌مه‌ بخ‌وینئ نه‌گه‌ر له‌و نه‌خ‌وشینه‌یدا ب‌مرئ نا‌گر چه‌شکه‌ی نا‌کا! (ت-س/ح).

۸۶) یادو زی‌کری کات‌ی چ‌وونه‌ بازار: (الذکر عند دخول السوق)

۵۱۱۴- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا

(۱) حسن عند الترمذي.

يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ. وَفِي رِوَايَةٍ: بَدَلْ (وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ. وَبَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ). رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَلَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَنَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ آمِينَ^(۱):

عوومه‌ر (رمزای خودای گه‌وره‌ی لیبین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروود و سه‌لامی خودای گه‌وره‌ی لسه‌ربین) فه‌رمووی: که‌سئ که ده‌چیته بازار بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: خودا هزاره‌زا چاکه‌ی بو ده‌نووسئ و هزاره‌زار خراپه‌ی بو ده‌سپریتته‌وه و هزاره‌زار پله‌و پایه‌ی به‌رزوه ده‌کا! له‌ گی‌رانه‌وه‌یه‌ده‌کا له‌ جیاتی: هزاره‌زار پله‌و پایه‌ی به‌رزوه ده‌کات، نه‌مه‌یه: ته‌لاریکی له‌ به‌ه‌شتا بو دروست ده‌کا (بو خودا چی تی ده‌چی - وه‌رگی‌ی). (ت-س/غریب).

۸۷) نزا‌ی کاتی شت له‌به‌رکردن (دوو‌عای حیفظ): (دعاء الحفظ)

۵۱۱۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: بَيَّتَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ جَاءَهُ عَلِيٌّ فَقَالَ: يَا أَبَايَ أُنْتُ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ تَقُلْتَ هَذَا الْقُرْآنَ مِنْ صَدْرِي فَمَا أَحْذِنِي أَقْدِرُ عَلَيْهِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا الْحَسَنِ أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ وَيَنْفَعُ بِهِنَّ مَنْ عِلْمَتُهُ وَيُبَيِّتُ مَا تَعْلَمْتَ فِي صَدْرِكَ. قَالَ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَعَلَّمَنِي. قَالَ: إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَقُومَ فِي ثُلُثِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَأُتِهَا سَاعَةً مَشْهُودَةً وَالدُّعَاءُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ وَقَدْ قَالَ أَخِي يَعْقُوبُ لِنَبِيِّهِ (سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي) يَقُولُ حَتَّى تَأْتِيَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي وَسْطِهَا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي أَوَّلِهَا فَصَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةِ يس وَفِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَ(حَم) الدُّخَانَ وَفِي الرُّكْعَةِ الثَّالِثَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَالْمُزِيلُ السَّجْدَةَ وَفِي الرُّكْعَةِ الرَّابِعَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَتَبَارَكَ الْمُفْصَّلُ فَإِذَا

^(۱) بسند غریب.

فَرَعْتَ مِنَ التَّشْهَدِ فَأَحْمَدُ اللَّهَ وَأَحْسِنِ الثَّنَاءَ عَلَى اللَّهِ وَصَلِّ عَلَى وَأَحْسِنِ وَعَلَى سَائِرِ
النَّبِيِّينَ وَاسْتَغْفِرِ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْإِخْوَانِكَ الَّذِينَ سَبَقُوكَ بِالْإِيمَانِ ثُمَّ قُلْ فِي آخِرِ
ذَلِكَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِرُكِّ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي وَارْحَمْنِي أَنْ أَتَكَلَّفَ مَا لَا يُعِينُنِي
وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ بِجَلَالِكَ وَتَوَرُّ وَجْهِكَ أَنْ تُلْزِمَ
قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي وَارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ
بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ
بِجَلَالِكَ وَتَوَرُّ وَجْهِكَ أَنْ تُتَوَرَّ بِكِتَابِكَ بَصْرِي وَأَنْ تُطْلِقَ بِهِ لِسَانِي وَأَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَن
قَلْبِي وَأَنْ تُشْرَحَ بِهِ صَدْرِي وَأَنْ تُغْسِلَ بِهِ بَدَنِي لِأَنَّهُ لَا يُعِينُنِي عَلَى الْحَقِّ غَيْرُكَ وَلَا يُؤْتِيهِ
إِلَّا أَنْتَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ يَا أَبَا الْحَسَنِ تَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ أَوْ
خَمْسٍ أَوْ سَبْعٍ نَجَابُ يَأْذَنُ اللَّهُ وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَخْطَأَ مُؤْمِنًا قَطُّ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ
(رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): قَوْلُ اللَّهِ مَا لَبِثَ عَلَى إِلَّا خَمْسًا أَوْ سَبْعًا حَتَّى جَاءَ عَلَى رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) فِي مِثْلِ ذَلِكَ الْمَجْلِسِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ فِيمَا خَلَا لَا أَخُذُ إِلَّا أَرْبَعَ
آيَاتٍ أَوْ نَحْوَهُنَّ وَإِذَا قَرَأْتُهُنَّ عَلَى نَفْسِي تَفْلُتُنَّ وَأَنَا أَتَعَلَّمُ الْيَوْمَ أَرْبَعِينَ آيَةً أَوْ نَحْوَهَا
وَإِذَا قَرَأْتُهَا عَلَى نَفْسِي فَكَأَنَّمَا كِتَابُ اللَّهِ بَيْنَ عَيْنَيَّ وَلَقَدْ كُنْتُ أَسْمَعُ الْحَدِيثَ فَإِذَا
رَدَّدْتُهُ تَفَلَّتْ وَأَنَا الْيَوْمَ أَسْمَعُ الْأَحَادِيثَ فَإِذَا تَحَدَّثْتُ بِهَا لَمْ أَخْرِمْ مِنْهَا حَرْفًا. فَقَالَ لَهُ
رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَوَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: مُؤْمِنٌ وَرَبُّ الْكُفَّةِ يَا أَبَا الْحَسَنِ. رَوَاهُ
الترمذي^(۱):

ثیبنو عه‌بباس (ره‌زای خودایان لیبی) فه‌رمووی: جارئی له خزمه‌تی
پیغه‌مبه‌ردا (سرودی خودای له‌سمرین) بووین، له‌وده‌مه‌دا عه‌لی (خودای فی‌رازی بن) هات بو
خزمه‌تی، فه‌رمووی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باوک و دایکم به‌قوربان‌ت بن، نه‌م
قورنانه له‌سینگما به‌ندنا‌بی و بو‌م زه‌وت ناکری، ده‌ی بفه‌رموو: چاریکم
بفه‌رموو: پیغه‌مبه‌ریش (سرودی خودای له‌سمرین) فه‌رمووی: نه‌ی باوکی حه‌سه‌ن!

(۱) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ حَسَنٍ (شَرْحُهُ).

دهی دلت لهلام بئی با چهن وشهیهکت فیږ بکه، خودا ئهو وشانه دهکا بهمایه ی سوودو قازانچ ههم بۆ تۆو ههم بۆ ئهو کهسانهیش که له تۆوه فیږیان دهبن، ههروهها فیږی ههرچیش ببی به پاشی چهسپی دهکا لهناو دلتا. عهلی (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئادهی بفهرموو فیږم بکه ئهی پیغه مبهری خودا! فهرمووی: کهبوو به شهوی ههینی، ئهگهر دهتوانی له سییهکی دواپی شهودا ههلسه بۆ شهو نویژ، چونکه ئهم وهخته ههر عیبادهتیکی تیادا بکری فریشته دینه دیاری تهماشای دهکهن، وه نزاو پارانهوهی تیادا گیرایه، ئهوهیش که یهعقوب پیغه مبهری برام کاتئ شادبوونهوه به یوسفی کوپی، کوپهکانی تری که کاتی خۆی بوو بوون بههۆی دهر بهدەر بونی یوسف، داوایان لیی کرد که داوای لیبور دنیان لهخودا بۆ بکا، ئهویش فهرمووی: سرف استغفر لکم: خودا چهزکا بهم زوانه لهخودای تاوان بهخش و میهه بانی خۆم داوای لیخرشبوونتان بۆ دهکهم.

وه مه بهستی بهعقوب لهم دواخستنی دووعایه ئهوه بووه که چاوه نواری بکا ههتا شهوی ههینی دی، تا لهو شهوه پیروژدها داوای لیبور دنیان بۆ بکا، ئهی عهلی! ئهگهر لهو کاتهشدا ناتوانی نیوه شهوی ههینی ههلسه، ئهگهر ههر نهت توانی لهسه رهتای شهوی جومعه وه ههلسه و چوار رکات نویژی سوننهتی حیفظو زهینروشنی لهسه ره ئهم شیوهیه بکه: له رکاتی یهکه مدا سوور هتی فاتحاو سوور هتی یاسین دهخوینیّت و، له رکاتی دووه مدا سوور هتی فاتحاو سوور هتی حامیمی دوخان دهخوینیّت و، له رکاتی سییه مدا سوور هتی فاتحاو سوور هتی (الم تنزیل السجده) دهخوینیّت و، له رکاتی چواره مدا سوور هتی فاتحاو سوور هتی (تبارک الذی بیده الملك) دهخوینیّت، که ئهم سوور هته لهناو قورئاندا، وا لهناو سوور هتهکانی بهشی موفه صصه لدا، جا کاتئ له ته حیاتی دواپی ئی بوو یته وه له پیش سلّودانه ودا، یا له پاش سلّودانه وه سوپاس و ستایشی خودا زۆر به جوانی بکه و به جوانی سه لاوات لهسه رمن بده و هه وهها سه له وات لهسه ر پیغه مبه رهکانی تریش بده، ئهوجا بۆ هه موو موسولمانان بپاڤیره وه، به پیاوو

ژنیانه وه، ههروا بۆ شهو برایانه یشت که له پیش تۆدا له سه ر ئیمان مردوون
بپارێره وه شهو جانا هم دووعایه بخوینه له سه ر هم شیوه یه:

الحمد لله رب العالمين، الحمد لله الذي خلق السموات والأرض وجعل
الظلمات والنور، الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب، سبحان الله والحمد لله ولا
إله إلا الله والله أكبر، ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم، سبحان الله وبحمده،
سبحان الله العظيم اللهم صل وسلم وبارك على سيدنا محمد وعلى آله، عدد كمال
الله وكما يليق بكماله، اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على
إبراهيم وآل إبراهيم، وبارك على محمد وآل محمد كما باركت على إبراهيم وآل
إبراهيم إنك حميد مجيد، اللهم وبارك على سيدنا محمد وعلى سائر أخوانه النبيين
 والمرسلين عدد خلقك ورضا نفسك وزنة عرشك ومداد كلماتك ما دام ملك الله
تعالى، ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذين سبقونا بالإيمان ولا تجعل في قلوبنا غلا للذين
آمنا ربنا أنك رؤف رحيم، اللهم أرحمني بترك المعاصي. ههتا: (بالله العلي العظيم).

ئه ی باوکی هه سه نا سئ شهوی ههینی، یا پینج شهوی ههینی، یا
حهوت شهوی ههینی هم نویژو نزایه ناوا بکه، ئیتر به فارمانی خودا نیازت
گیرا ده بی و خودا مرارت ده دا، به و که سه ی که منی کردو وه به پیغه مبه ری
خوی و له گه ل ئایینی راست و دروستی خویدا رهوانه ی کردووم بۆ سه ر
مروڤو په ری، هم نزایه بۆ موسو لمانی راست هه رگیز هه له ی نییه، به مه رجی
به جۆش و به کو ل و به سوژی دل بی.

ئیبنو عه بباس (خودایان نا زانی بن) ده یفه رموو: جا به خودا، یا له پاش پینج
ههینی یا حهوت ههینی عه لی هاته وه بۆلای پیغه مبه ر (درو دی خودای له سه ربین) بۆ
هه مان شوین و کوڤو مه جلیس، فه رموی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! له مه و پیش
یا چوار ئایهت یا ده وری چوار ئایه تم له به ر ده کرد، که له وه دوا ده ورم
ده کردنه وه له به رم نه ما بوون، به لام ئیستا هه رکاتی به موی ده وری چل ئایهت
له به ر ده کم، له وه دوا که ده وری ده که مه وه ده لی قورئانه که وا له به ر چاو م و
له ناو قورئاندا ده یان خوینم، جاران که فه رمو ده کم ده بیست و له به رم

دهکرد، له‌وه دوا که ده‌مويست ده‌وری بکه‌مه‌وه سه‌یرم ده‌کرد له‌بهر نه‌ماوه، وه‌لی ئیستا چهن فهرمووده‌یه‌یی ده‌بیستم و گشتیان له‌بهر ده‌که‌م، له‌پاشا ههرکاتی بمه‌وی بیانگیرمه‌وه ده‌وریان ده‌که‌مه‌وه به‌ته‌واوی، یه‌ک پیتیان لی نابویرم!

پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌ی عه‌لی! ئه‌ی ئه‌بولحه‌سن! ئه‌ی باوکی حه‌سه! به‌خودای که‌عبه، که‌یه‌زدانی پاکه، ده‌رکه‌وت که تو موسولمانیت! (ت-س/ح).

۸۸) صه‌لاواتدان له‌دیاری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای گهوره‌ی له‌سهرین)

الصلاة على النبي (صلى الله عليه وسلم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا - سورة الأحزاب - ۵۶/۳۳}.

→ راقه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌له‌م شوینه‌دا رابورد: به‌رگی حه‌وته‌م، لاپه‌ره/۱۰۰، چاپی یه‌که‌م.

۵۱۱۶- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. رواه الثلاثة^(۱).

ئه‌بو حومه‌یدی ساعیدی (خودای لی‌زازی بن) فهرمووی: یاران فهرموویان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! چۆن صه‌لاوات له‌دیاری تو بده‌ین! فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): بلین: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ

^(۱) تجرید/ ۴ ل/ ۴۱ رقم/ ۱۳۵۳ = ۲۳۶۵، ۶۳۶۰ فتح الباری. مسلم. صلاة: ۹۱۰. ابوداود. صلاة: ۹۷۹.

ابن ماجه. إقامة الصلاة: ۹۰۵. تحفة: ۱۸۹۹.

إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. (ش/د).

۵۱۱۷ → (ب - ۱ ز - ۷۲ ل - ۲۵۳ ف - ۱۳) ^(۲).

۵۱۱۸ - → (ب - ۷ ز - ۱۶ ل - ۱۰۰ ف - ۱۸) ^(۳).

۵۱۱۹ - → (ب - ۷ ز - ۱۶ ل - ۱۰۰ ف - ۱۸) ^(۴).

۵۱۲۰ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ، فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ. رواه البخاري ^(۵):

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: گوتمان: قوربان! سه‌لامکردن له تو ئه‌مه‌یه که له ته‌حیاتا فیرت کردوین، ئه‌ی چۆن سه‌لاواتت له سه‌ر بده‌ین؟ فه‌رمووی: بڵین: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ: (ب).

۵۱۲۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكْتَالَ بِالْمِكْيَالِ الْأَوْفَى إِذَا صَلَّى عَلَيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. رواه أبو داود والنسائي ^(۶):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌ر که‌سێ هه‌زه‌ده‌کا به‌ ئه‌یاره‌ی قه‌لا په‌چن خه‌یر بو خوی بپه‌یوی با

^(۲) تقدم في مجلد أول تسلسل ۷۲ / رقم ۴۸۱.

^(۳) تقدم في مجلد سابع تسلسل ۱۶ = ۴۰۵۳ = مجلد أول تسلسل ۴۸ / رقم ۴۸۸.

^(۴) تقدم في مجلد سابع تسلسل ۱۶ / ل ۱۰۰ / رقم ۴۰۵۳.

^(۵) تجريد ۴ / ل ۴۷۹ رقم ۱۶۸۵ = ۴۷۹۸ ، ۶۳۵۸.

^(۶) بسند صحيح (شرحه).

کاتئ صه‌لاوات له‌سه‌ر ئیمه‌ د‌دا - که شه‌لی به‌یتی نو‌بو وه‌تین - با ئاوا
بئئ: لِلّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ وَأَزْوَاجِهِ أَهْمَاتِ الْمُؤْمِنِیْنَ وَذُرِّیَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ کَمَا
صَلَّیْتَ عَلٰی آلِ إِبْرَاهِیْمَ إِنَّکَ حَمِیدٌ مَّجِیدٌ: خوداگیان! خیرو بیرو میهره‌بانی و
ره‌حه‌تی خۆت په‌یتا په‌یتا برژینه به‌سه‌ر موحه‌مه‌دا، که پیغه‌مبه‌ری تویه،
به‌سه‌ر خۆی و هاوسه‌ره‌کانی‌دا، که دایکانی موسولمانان، ه‌روا به‌سه‌ر
وه‌چه‌و نه‌وه‌ی‌دا ه‌روا به‌سه‌ر کسوکاریدا ده‌ق وه‌ک ئه‌و خیرو ره‌حه‌ته‌ی که
رژاندووته به‌سه‌ر ئیبراهیم و که‌س و کارو بنه‌ماله‌و خانه‌واده‌ی ئیبراهیم‌دا،
دلنیام ئه‌ی په‌روه‌ردگاری نازدارم! شایسته‌ی ه‌موو ستایش و
سوپاسیکی و خودایه‌کی گه‌لی گه‌وره‌و پیروزی (د/ن-س/ص).

۵۱۲۲- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۷):

دیسان ئه‌و له‌ چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموی (دیودی خودای له‌سهرین) ه‌هر که‌سی
یه‌ک صه‌لاوات له‌سه‌ر من بدا خودا ده‌ صه‌لاوات له‌سه‌ر ئه‌و د‌دا. (م/د/ت).

۵۱۲۳- عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
الْبَخِيلُ الَّذِي مَن ذُكِرْتُ عَنْدهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ^(۸):

ئیمامی حوسه‌ینی کوپی ئیمامی عه‌لی (ره‌زای خودا له‌خۆی باره‌ی) فه‌رموی:
پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: ره‌زیل و به‌خیل ئه‌و که‌سه‌یه که ناوی
من ده‌برئ له‌لای که‌چی صه‌لاواتم له‌سه‌ر نادات (ت-س/ص).

۵۱۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَغِمَ أَنْفُ
رَجُلٍ ذُكِرْتُ عَنْدهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ أَسْلَخَ قَبْلَ أَنْ
يُفْقَرَ لَهُ وَرَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ أَذْرَكَ عَنْدهُ أَبَوَاهُ الْكِبَرَ فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ^(۹):

(۷) مسلم. صلاة: ۹۱۱. أبوداود. صلاة: ۱۵۲۰. ترمذي. صلاة: ۴۸۵. نسائي. سهو: ۱۲۹۵. تحفة الأشراف:

۱۳۹۷۴.

(۸) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

نه بو هورهیره (خودای نازی بن) له چه زرده ته وه ده فره موی (درویدی خودای لهسربین): لووتی نهو پیاوه به قوردا چی و لووتی بته و سیته وه که من باسده کریم له کنی و سه لا واتم له سه رنادا، یا که ره مه زان دی نه وه ندده گوئی پی ناداو نه وه ندده کاری باش ناکا هه تا له پیش ته و او بوونی ره مه زاندا خودا لئی خوش بی، یا باوک و دایکی، یا یه کیکیان به پیری ده که ونه لای و نه وه ندده به دل و به گیان خزمه تیان ناکات که بن به مایه ی رحمت بوی و به هو ی خزمه تی نه وانه وه خودا بیباته ناو به هه شت! (ت-س/ح).

۵۱۲۵- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَهَبَ لُكَا اللَّيْلِ قَامَ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ اذْكُرُوا اللَّهَ جَاءَتْ الرَّاجِفَةُ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَيَّ أَكْثِرُ الصَّلَاةِ عَلَيْكَ فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلَاتِي قَالَ: مَا شِئْتَ. قُلْتُ: الرَّبُّعَ. قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ. قُلْتُ: فَالْثُلُثَيْنِ. قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ. قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ صَلَاتِي كُلَّهَا. قَالَ: إِذَا تُكْفَى هَمُّكَ وَيُغْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۹):

نوبه یی کوپی که عب (خودای نازی بن) فره موی: جاران پیغه مبه ر (درویدی خودای لهسربین) له حال ی ژیا نی دا عاده تی و ابو، کاتی دوو سییه کی شه و ده پویش ت گه لی جار هه ل ده سا و ده ی فره مو: نه ی خه لکینه! نه ی ناده میزا دینه! هه ستن زیکرو یادی خودا بکه ن، هه ستن زیکرو یادی خودا بکه ن، ئای واهات نه فخره ی یه که م، واهات نه و ده مه ی که ئیسرافیل قوو ده کا به که ره ناکه داو جیهان سه رتا پا دینیتته له رزه و ته کان و جم و جوول و وه بيشکه ی شه ق و شر رایده وه شینئ، واهات به شوینیدانه فخره ی دووم که هه مو مردووی پی زیندوو ده بیته وه و ناسمان به خو ی و مانگو نه سستیره ی وه گشتیان وه زهوی ده که ونه جوول و جوول و هه مو به رده بنه وه و ده که ونه خواره وه، نه ی خه لکه! واهات مردن به خو ی و کی شمه کی شیه وه! گوتم: قوربان! من سه لا وات زور ده دم له دیداری تو، کاتی ده ستم

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۰) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

کرد به تاعهت و شهونویژ چه ندی له وکاتی خۆمه دابنیم بۆ سه لآوات دان له سه ر
تۆ؟ فه رمووی: ئاره زووی خۆته، له واکاتی تایبه تی خۆتدا، که داتناوه بۆ تاعهت
چه نه خۆت ئاره زو و ده که ی ئه وه نه ده ی ئی ته رخان بکه بۆ دروود دان له دیداری
من. گوتم: که واته چواریه کی وه خته تایبه تییه که م سه لآوات له سه ر تۆ ده ده م،
فه رمووی: (دروودو سه لات و سه لام و ره حمه تی خودای گهره و مه زنی
له سه ربئی و، سه رو مال و رۆح و هه ست و نه ست گشتی به قوریانی گهردی گۆپی
پیروزی بئی) ئاره زووی خۆته، چه زده که ی زیاتر بکه، ئه وه خیری پتره بۆ تۆ گوتم:
ده نیوه ی؟ فه رمووی: مه یلی خۆته، چه زده که ی زیاتری بکه، ئه وه بۆ تۆ باشتره،
گوتم: ده دوو سییه کی؟ فه رمووی (دروودی خودای له سه ربئی): ئاره زووی خۆته،
چه زده که ی زیاتری بکه، ئه وه چاکتره بۆ تۆ گوتم: ده کاتی تاعهت کردنه که م
هه مووی ته رخان ده که م بۆ سه لآوات دان له سه ر تۆ، فه رمووی (دروودی خودای له سه ربئی):
که وایی خه می هیه چت نه بئی، هه موو مرازیکی دنیات دیته دی و خودا له هه موو
گوناهه کانیشته خۆش ده بئی و سه لآوات و دروودی زۆر له سه ر پیغه مبه ری خودا
ده بئی به مایه ی خیر و خۆشی هه ردوو جیهان. (ت-س/ص) بۆ تیگه یشتنی ته و او
له نه فحه تین سه یری ئه م شوینه بکه: هـ (ب- ۷ ز- ۲۲ ل- ۱۲۵ ف- ۸ + ۹ + ۱۰).

۵۱۲۶ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَوَّلَى النَّاسِ
بِیْ یَوْمِ الْقِیَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَى صَلَاةٍ. رواه الترمذی وابن حبان بسند صحیح. وسبق بضع
احادیث فیها فی باب صلاة الجمعة^(۱):

عه بدوللا (ره زای خودای لیبئی) له خۆشه ویسته وه (دروودی خودای له سه ربئی)
ده فه رمووی: له رۆژی قیامه تدا له پیشتترین که س به من ئه و که سانه ن که
دروودو سه لآوات زۆرتر له سه ر من ده ده ن! (ت/ئیبینو چه بیان - س/ص).
هـ (ب- ۷ ز- ۱۵۱ ل- ۴۴۰ ف- ۱ + ۲ + ۳) + (ب- ۳ ز- ۱۴۴ ل- ۲۹۳ ف- ۱ + ۲ + ۳ + ۴).

(۱) بسند صحیح.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چۆن جومعه ده‌جی گه‌لی هه‌زاره

جه‌ژنیکی گشتی گش بره‌وا داره،،

زیک‌ریش قورنانی نه‌خوینه‌ده‌واره

بو خوینه‌ده‌واریش شه‌وقی روخساره

بی‌که به پیشته زی‌کرو سه‌لوات

قه‌سه‌م به‌خودا ده‌گه‌ی به‌ناوات!

به‌لام بزانه نه‌ی هاو‌پیتی خه‌بات!

خۆش‌کی هاو‌دینم! برای هاو ولات!

که‌ر دل له‌گه‌ل ده‌م هاو‌کاری نه‌کات

زیک‌ری ده‌می رووت هیج دادین نادات!

راسته زی‌کری خوا هه‌ژاک‌کی گیانه

چ‌رای ره‌شنی هه‌ردوو ژبان‌ه

بو نه‌خۆشه‌که‌ی چه‌شنی ری‌جانه

شه‌و چه‌ره‌ی کو‌پ‌ی خودا ناسانه

کو‌ل‌ل‌وی لی‌ووو ده‌م و زمان‌ه

بو نو‌می ویتنه‌ی ده‌وری قورنانه

راسته له‌ناستی جوانی ناوی خوا

فی‌ل و فه‌ره‌جی شه‌یتان باوی کوا؟

راسته نیم‌ان و هه‌ج و ته‌وبه‌ی جوان

خه‌رمانی کو‌نی تاوانی روو‌خان!!

راسته نیستی‌غفار له‌گه‌ل سه‌لوات

وهک دوووعاو نزاو مـرارت دهدات
 راسته شه‌فاعت له بو موسـولمان
 ده‌بین به‌مایه‌ی به‌خشینی تاوان!
 نه‌مانه هه‌موو راستو ره‌وانن
 جیگه‌ی باوه‌رن، نه‌وهک گومانن
 به‌لام بزانه برای نـازیزم!
 داده‌ی موسـولمان! خوشکی به‌ریزم!
 مه‌به‌ست له‌م باسه ته‌نیا نه‌م رشته
 نیمان کیلی دهرگای به‌هه‌شته
 واته: بو به‌نده دهرووویی ره‌حمه‌ت
 گه‌لن زۆرتـره له دهره‌ی زه‌حمه‌ت
 نه‌وهک به‌ته‌مای ته‌وبه‌و شه‌فاعت
 تاوان تیگوشین، دوووبین له تاعه‌ت
 ده‌ق وینه‌ی کیلی ماری نه‌و ده‌شته
 بکاته کۆشی به‌پشتی نووشته!
 مه‌به‌ست نه‌مه بوو که عه‌رزتکرا
 به‌بین زیادو کهم نه‌ی کاکه برا!!
 ده‌نا پرووژه‌ردی و سه‌ر شوپی مه‌خشه‌ر
 قه‌لا په‌چن بین له تاوان ده‌فته‌ر
 نقه‌نق بکه‌ین له‌ژێر بارن شه‌ر
 وهک که‌رن چه‌قیو له‌ناو هه‌رکی ته‌ر!
 له‌لاین بزنی دویتنی به‌ کۆل

روو له سه ره بـ ساجـ تـۆزـو خـۆل
 له لایـی نـالـای غـهـدرـو زوـلـم و زۆر
 بوـت هـهـلـکـرابـن و پـیـاتـابـن مـۆر !!
 له لایـن ناوـی بـهـدی سـهـر زهـمین
 له لایـن گـۆـری چـالـی ناـگـرین !
 سهـرپـای روـوزهـدری و چـاوشـۆـری خۆـمان
 پـیاو چـاکـانیـشـمان خـهـم بـخۆن بۆـمان
 باشـا دهـکـامـیش لهـوی بوهـستـن
 کهـشهـیتـان بهـفـیل دهـستـت دهـبهـستـن
 نا نهـوه لهـکـوین و نا نهـمه لهـکـوین
 کارـی چـاکـهـی خۆت چـهـترـی سهـرت بـن
 نوـوری قورـنـانـیش زـریـهـی بهـرت بـن
 سایهـی عـرشـی خوا بهـ سیـهـرت بـن !
 قـریـشـتهـی خـودا تـۆ پـیـشـوازی کا
 هـهـم خـودا رازی و هـهـم تـۆ رازی کا
 کهـرچـی هـهـرچـی هـات لهـلای خـوداوه
 خـهـلاتـی خـوایـهـ جـیـگـهـی سهـرچـاوه
 بهـلام دانایان وایان دانـاوه
 خوشـی لهـو کهـسهـی خوا ناسـی ناوه ^(۱)

^(۱) خواناس: که سیکه خوا باش بناسی و له فهرمانی دمرنه چی (فهرهنگی خال - خودا له شیخی خالی خامنی خوش بێ). مه بهست لهم روونکردنه وهی فهرهنگیه نهومیه که بهره بهره خوینهری کتیی کوردی واز له زاراوهی ناوچهیی خۆی بێنی و سهـر بۆ مه بهستی وشهـی فهرهنگی دابنه وێنی.

۸۹) باسی پیتجه‌م: باسی پارانهوهو په‌شیمانی واته: نیستغفارو تهوبه

الباب الخامس: في الإستغفار والتوبة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا، يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا - سورة نوح - ۷۱ / ۱۰ - ۱۲}.

واته: نووح پیغه‌مبه‌ر (سلاوی خودای لیبی) فه‌رمووی: پاش نهم هه‌موو ته‌می و ناموژگاری و بانگه‌وازه پی‌شیانم گوت: له خودای خو‌تان بی‌پارینه‌وهو داوای لی‌بوردن و تاوان‌به‌خشیی لی بکه‌ن، چونکه به‌راستی خودا خودایه‌کی تاوان‌به‌خش و گونا‌هپوشه، ده‌ی نه‌گه‌ر نی‌وه و ابکه‌ن و فه‌رمان‌به‌رداری خودا بکه‌ن خودا سه‌ره‌پای نه‌وه که لی‌تان خو‌ش ده‌بی ده‌رگای ره‌حمت و پی‌ت و فه‌رتان له هه‌موو لایه‌که‌وه بو ده‌کاته‌وهو ریژه‌نه‌ی بارانتان له ئاسمان‌وهو بو ده‌نی‌ری‌و، مال و دارایی و نه‌وهو و ه‌چه‌و مندالتان پی ده‌به‌خشی‌و، گه‌لی باخ و بو‌لاخی خو‌ش و باشتان پی ده‌داو، گه‌لی کاریزو کانی‌او و چو‌م و جو‌باری جو‌راو جو‌رتان بو ده‌رده‌کاو ده‌یانکا به‌مایه‌ی ئاسایشی ژیان‌تان و هو‌ی ئارایشی جیهان‌تان!

۵۱۲۷ م- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي، فَاعْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. قَالَ: وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مِوَقِنًا بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمَسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوَقِنٌ بِهَا، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. رواه الخمسة الا مسلماً^(۱):

شه‌ددادی کو‌پی نه‌وس (خودای لی‌رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای مسرین) ده‌فه‌رمووی: ئاغای لالانه‌وهو پارانه‌وهی هه‌ره گه‌وره نه‌وه‌یه که بلی‌یت: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۳۹ رقم/ ۱۹۷۶ = ۶۳۰۶، ۶۳۲۳.

اسْتَطَعْتُ ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي ، اغْفِرْ لِي ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَلْت: خوداوه‌ندا! هەر تۆ په‌روه‌ردگاری منیت، له‌تۆ زیاتر خودای تر نییه، من به‌نده‌و عه‌بدی تۆم، تۆ منت دروستکردووه له نه‌بوون، تابتوانم په‌یمان و به‌لێنی تۆ ناشکیڤم، په‌ناده‌گرم به‌ په‌نای تۆ له شه‌پری کرده‌وه‌ی به‌دی خۆم، هه‌میشه چاکه‌و به‌هره‌ی تۆم له‌به‌رچاوه‌و پی ده‌نیم له‌ گونا‌ه‌باریی خۆم، که‌واته: لیم خوشبه، دل‌نیام به‌س تۆ ده‌توانی له‌ گونا‌ه‌ خوشبی، که‌سی تر راده‌ی ناکه‌وئ لافی پایه‌ی وا بو‌ خوی لی بدا. پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هەر که‌سێ — له‌ روژدا — ئەمه‌ بلێ، به‌مه‌رجێ به‌دل باوه‌ری پی‌ هه‌بێ، ئەگەر له‌و روژده‌دا فه‌رمانی خودا به‌جێ بێنێ و به‌ر له‌هاتنی شه‌و ئەمری خودا بکا ئەوه به‌هه‌شتیه، وه هه‌رکه‌سێ — له‌ شه‌ودا — ئەمه‌ بلێ، دیسان به‌مه‌رجێ به‌دل باوه‌ری پی‌ هه‌بێ، ئەگەر له‌و شه‌وده‌دا ئەمری خودا بکا و به‌ر له‌ دا‌هاتنی روژ بم‌رێ ئەوه دیسان به‌هه‌شتیه! (ب/د/ت/ن).

۵۱۲۸.م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه البخاري^(۲):

ئەبو هورەیره (خودای ئی زانی بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی: (دروودی خودای له‌سهرین): به‌خودا، به‌یه‌زدانی پا‌ک من به‌ش به‌حالی خۆم زۆر زۆر له‌خودا ده‌پا‌رێمه‌وه، روژی وا هه‌یه پتر له‌ هه‌فتا جار له‌خودا ده‌پا‌رێمه‌وه‌و دا‌وای لی‌خۆشب‌وونی لی ده‌که‌م و ته‌وبه‌ی له‌ خزمه‌ت‌دا نوێ ده‌که‌مه‌وه، نه‌بادا به‌هه‌له هه‌له‌یه‌کی کردبێ، یا له‌ کردنی ئه‌رکی سه‌رشانی خۆم‌دا در‌یغیم کردبێ. (بو‌خاری. پر‌گۆره‌که‌ی له‌ نو‌وربێ).

۵۱۲۹.م- عن الاغر المزني (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهُ لِيغان على قلبي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه مسلم وأبو داود^(۳):

^(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۱/ رقم/ ۱۹۷۷ - ۶۳۰۷.

^(۳) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۹۹. أبوداود. صلاة: ۱۵۱۵. تحفة/ ۱۶۲.

ئه‌غه‌ری موزه‌نی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: له‌راستیدا منیش هه‌ندی جار گه‌رد له‌دلم ده‌نیشی، جا بویه هه‌موو رۆژی سه‌دجار، یا زیاتریش، له‌خودا ده‌پاریمه‌وه‌و داوای لیب‌ووردنی ئی ده‌که‌م! (م/ت).

۵۱۳۰.م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ. رواه مسلم والترمذي^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): به‌و که‌سه‌ که‌ گیانی منی وا له‌ ده‌ستا ئه‌گه‌ر گریمان ئیوه‌ گوناختان نه‌کردایه‌ خودا ئیوه‌ی لاده‌بردو جوړه‌ هۆزیک‌ی تری ده‌هینا که‌ گونا‌ه‌ بکه‌ن و له‌خودا بپارینه‌وه‌ تا خودا به‌و به‌هانه‌یه‌وه‌ لیقان خوش بێ (م/ت).

۵۱۳۱.م- (ب- ۱ ز- ۱۰۸ ل- ۳۱۶ ف- ۲)^(۵).

۵۱۳۲.م- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَصْرُ مَنْ اسْتَغْفَرَ وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً^(۶):

ئه‌بو به‌که‌ره‌ (خودای ئی رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌و که‌سه‌ی له‌ خودا داوای تاوانپۆشی بکا گریمان رۆژی هه‌فتا جاریش تێ هه‌لچیتته‌وه‌ به‌سوورو پێداگر له‌سه‌ر تاوان دانانری. (د/ت- س/صالح).

۵۱۳۳.م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِنَّ كُنَّا لَتَعُدُّ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَجْلِسِ الْوَاحِدِ مِائَةَ مَرَّةٍ، رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۷):

(۴) مسلم. توبة: ۶۸۹۷. ترمذي. دعوات: ۲۵۲۹.

(۵) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۶۲۵.

(۶) بسند صالح (شرحه).

ئیبینو عومهر (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: گه‌ئی جار له‌یه‌ک کۆپی دانیش‌تندا سه‌دجارمان ده‌ژمارد که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ: خوداوهندا اَ لَیْم خۆشبه‌و ته‌وبه‌و په‌شیمانیم ئی گیراکه، چونکه هه‌رخۆت گیراکه‌ری په‌شیمانی و میهره‌بانیت (د/ت-س/ص).

۵۱۳۴م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالُمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أَطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسِكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَثْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أَذْخَلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَخْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ. رواه مسلم في كتاب البر والترمذي في الرقاق^(۸):

ئه‌بو زهر (خۆشنودی خودای لیبن) له پیغه‌مبه‌روهه (دروودی خودای له‌سهرین) له فه‌رموده‌یه‌کی پیروژ (حه‌دییسیکی قودسی) دا، که له په‌روه‌ردگاری گه‌وره و پیروزی خۆیه‌وه ده‌یگیریتته‌وه فه‌رمووی: خودای پیروژو گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی عه‌به‌دکانم! ئه‌ی به‌نده‌کانم! من زۆلم و زۆرو سته‌مم له‌سه‌ر خۆم حه‌رام کردووو

(۷) بسند صحیح (شرحه).

(۸) مسلم. بر وصلة: ۶۵۱۷.

له ناو ئیوه شا حهرام کردوه، کهواته ئیوه به هیچ جوړی زۆرو ستم له یه کتری مه کهن، ئه ی به نده کانم! ئیوه هه مووتان سهر لی شیاوو گوهران، مه گهر ئه وانه تان که من خۆم بیانخه مه سهر ریگهی راست و ری ئه قیان پی نیشان بدهم، که وایه داوای ری نموونی ههر له خۆم بکهن هه تا ری نموونیتان بکهم، ئه ی به نده کانم! هه مووتان ره شوروت و روت و قوت و تینوو برسین، ئه وانه تان نه بن که خۆم نان و ناو و بهرگو و پۆشاکیان پی بدهم، کهواته داوای ئه م شتانه ههر له خۆم بکهن، هه تا بیاندهم پیتان، ئه ی به نده کانم! ئیوه به شه وو به روژ سهرتان کردوته گوناو گوناو ده کهن، وه لحال به س من له ده ستم دی که له هه موو گوناو هی خوش بېم، که وایو داوای لی خوشبوون ههر له خۆم بکهن، ئه ی به نده کانم، ئیوه ناگه نه ئه و داره ت و راده یه که بتوان زیانی، یاسوودی، به من بگه یه نن، کهواته مه به ست له م په ندو ته می و ئامۆژه سوود، یا زیانی، ئیوه یه، نه ک سوود و زیانی من، ئه ی به نده کانم! ئه گهر ئیوه له یه کهم که ستانه وه بیگری، هه تا دواکه ستان، به ئاده میزاد و په ریتانه وه، به خاس و خراپتانه وه، یه که به یه کتان پیاوی باش و له خودا ترسبن، وه که له خودا ترسترین که ستان که موحه ممه ده، به وه هیچ له سامان و مولک و گه وره یی من زیاد ناکات، هه روه ها ئه گهر له یه کهم که ستانه وه بیگری هه تا دواکه ستان، به ئاده میزاد و په ری و جنۆکه تانه وه، به خاس و خراپتانه وه، یه که به یه کتان پیاوی خراپ بن وه که له خودا دوورترین که ستان، که ئیبلرسی نه حله تییه، به وه هیچ له سامان و گه وره یی من که م نابیته وه، واته: بوون و نه بوونی ئیوه بو خوایه تی من یه کسانه و چون یه که، ئه ی به نده کانم! ئه گهر بیتوو له یه کهم که ستانه وه تا دواکه ستان، به ئاده میزاد و جنۆکه تانه وه له ده شتیکا بوه سترو له یه که دهما، ههر که سه تان داوای شتیکم لی بکا، وه له یه که هه ناسه دا ههر که سه یه تان دلخوازی خوئی پی بدهم، به وه هیچ له گه نجینه ی من که م نابیته وه، چون ده رزییه که بژهنی به ناوی ده ریایه کا ناوا، له لکوو ده رزییه که توژقائی له ناوی ده ریایه کهم ده کاته وه، به لام به خشینی دلخوازه کانی ئیوه هیچ له گه نجینه ی من که م ناکاته وه!

ئه‌ی به‌نده‌کانم! هه‌رچی دیتته ری‌تتان کرده‌وهی خۆتانه، من زۆر به‌وردی
سه‌رژمی‌ریان ده‌که‌مو ژماره‌و چه‌نی و چۆنییان راده‌گرم و دوا‌یی به‌ ته‌واوی
ده‌یاندەمه‌وه پی‌تان!

جا هه‌رچی هاته‌وه ری‌تان کرده‌وهی خۆتانه ئە‌گه‌ر باش بوو ئە‌وا
سو‌پاسی خودای له‌سه‌ر بکه‌ن، خ ئە‌گه‌ر به‌ جو‌ریکی تریش بوو ئە‌وا
سه‌رزه‌نشتی خۆتان بکه‌ن و به‌س، که ئە‌وه‌کاره به‌ده‌تان له‌کاتی خۆیدا
کردوه، وه‌ گله‌یی له‌ که‌سی تر مه‌که‌ن! (م/ت).

۵۱۳هـ.م - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَزِمَ
الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرْجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا
يَحْتَسِبُ. رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح^(۹).

ئیب‌نو عه‌بباس (خوودایان لی رازی بی) پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین)
فه‌رمو‌وی: هه‌ر که‌سی خو‌و بگر‌ی به‌ ئی‌ستغفارو پارانه‌وه‌وه‌و، دا‌وی
لی‌خۆشبو‌ون له‌ خودا بکا به‌ پی‌شه‌ی هه‌میشه‌ی، خودا له‌ هه‌موو ته‌نگانه‌یه‌کدا
ده‌رو‌وی لی ده‌کاته‌وه‌و هه‌موو خه‌میکی ده‌ره‌وینیت‌ه‌وه‌و، له‌لایه‌کی واشه‌وه
رزق و رو‌ژی بو‌ ده‌نی‌ری که‌ خۆی خه‌یالی به‌لای ئە‌ویدا نه‌چی (د/ن-س/ص).

۹۰. گه‌وره‌یی ته‌وبه‌و به‌شی‌مانی : (التوبة وفضلها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن
يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ - سورة التَّحْرِيم -
. ۸/۶۶.

واته: ئە‌ی که‌سانێ که‌ با‌وه‌رتان هی‌ناوه به‌خودا، خودا دا‌واتان لی ده‌کا،
فه‌رمانتان پی‌ده‌کا که‌ ته‌وبه‌یه‌کی راست و دروستی ئی‌جگاری له‌سه‌ر ده‌ستی
خودادا بکه‌ن، هی‌وا وایه که‌ خودای ئی‌وه له‌ گونا‌ه پاکتان بکاته‌وه‌و خرا‌په‌و

گوناختان بیوشی و بتانخاته چهن بهه شتیکی وه هاوه که جوباری زور له ژیریانه وه له هه موو لایه که وه ره وان ده بی!

۵۱۳۶ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِأَرْضِ فَلَاةٍ فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَأَيَسَ مِنْهَا فَأَتَى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا قَدْ أَيَسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذَا هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهُ فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اللَّهُمَّ أَنتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ. أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئه نهس (خودای ئی رازی بن) له پیغه مبه ره وه ده فه رموی: خودا پتر شادمان ده بی به تهوبه ی بهنده ی خوی که په شیمان ده بیته وه ده که پریتته وه بۆلای خودا، هه تا ئه و که سه تان که له بیابانیکا به سواری و لاخه که ی ری ده کا، له پر ناگه هان و لاخه که ی به له سه ده بی و نان و ناوه که یشی ده فریتنی، جا کاتی که لی نائومید ده بی ده چیتته بن دره ختی، به نائومیدی له سیبه ره که یدا پال ده که وی، جا له م حالی لیه ومان و نائومی دییه دا له پر کابرا ته ماشا ده کا که وا و لاخه که ی، به نان و ناوه که یه وه، له لایا به دیاریه وه راوه ستاوه! ئه ویش په لاماری جله وه که ی بداو جله وه که ی بگری و له خوشیانا بپه شوکی و له باتی ئه وه ی بلئی خودایه! تو خودای منی و من بهنده ی تۆم که چی بلئی: خودایه! تو بهنده ی منی و من خودای تۆم (ش/ت).

۵۱۳۷ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ تُرَبُّوا إِلَى اللَّهِ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. رواه مسلم والترمذي^(۲):

ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بن) له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سرین) فه رموی: ئه ی خه لکه! بگه پرینه وه بۆلای خوداو له لای خودا تهوبه بکه ن و له

(۱) مسلم. توبة: ۶۸۹۵. تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۲ رقم/ ۱۹۷۸ - ۶۲۰۸. مسلم. توبة: ۶۸۹۰ - ۶۸۹۶.

(۲) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۹۸.

گونه‌ه‌کاننتان په‌شیمان ببنه‌وه، له‌راستیدا من به‌ش به‌حالی خۆم له‌روژیکا سه‌دجار له‌خزمت خودادا ته‌وبه‌نوئ ده‌که‌مه‌وه (م/ت).

۵۱۳۸ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم بسند صحيح^(۳):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌موو ئاده‌میزادی به‌پیی له‌بارابوونی سورشتی ئاماده‌یه بو خه‌تاباریی زۆر، به‌لام چاترینی خه‌تاباران ئه‌و که‌سانه‌ن که زوو زوو ته‌وبه‌له هه‌له‌ی خۆیان ده‌که‌ن. (ت/ئه‌حمه‌د/حاکم-س/ص).

۹۱) کاتی ته‌وبه‌کردن : (وقت التوبة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآلَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا - سورة النساء - ۱۸/۴}.

واته: ته‌وبه‌و په‌شیمانی ئه‌و به‌دکاران و تاوانبارانه قه‌بوول ناكرئ، كه تا ده‌كه‌ونه گيانه‌للاو دینه سهر مردن هه‌ر كرده‌وه‌ی خراپ ده‌كه‌ن، هه‌روه‌ها ئیمان و ته‌وبه‌ی ئه‌و كاfrانه گه‌را نابئ كه له‌كاتی گيانه‌لادا ته‌وبه‌له كفرده‌كه‌ن و ئیعلانی ئیمان ده‌كه‌ن، وه‌ك ئه‌وه هه‌ندی كه له‌ژیان نا‌ئومید ده‌بن و سوور ده‌زانن كه‌وا ده‌چن به‌سه‌ر ئاگرئ سووردا، له‌م كاتی تۆقینه‌دا ده‌لێن: ده‌ی وا ئیستا ته‌وبه‌ده‌كه‌م، ده‌ی وا ئیستا باوه‌ر به‌خودا ده‌كه‌م، به‌ئێ ته‌وبه‌و باوه‌ره‌یانی وا هه‌یج بایه‌خه‌یكی نییه، وه‌ك چۆن كه‌سێ له‌سه‌ر كفر مرده‌بێ تازه ئیمانیه‌نان هه‌یج سوودی نییه، له‌پاش مردن.

۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُفَرِّغْ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۱):

ئیبینو عومەر (خوودایان لّی رازی بِن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فرموی (دیودی خودای
له‌سربِن): خودا ته‌وبه‌و په‌شیمانی به‌نده گیرا ده‌کا، به‌مه‌رجی نه‌که‌ویته‌هالی
گیانه‌لا. (ت/نه/حاکم-س/ح).

له ۱۹۸۷/۲/۱۶ دا ئەم تیببینیه‌م له‌سەر ئەم ئایه‌ته‌و ئەم فهرمودیه
نوسیوه: ئەوه‌ی که گوتی یا جماعه احمکم امانه سلمونی علی فلان.. ئەم
شوینە‌ی بۆ ده‌رچوو بۆ تیگه‌یشتن له‌م مه‌ته‌له‌ سه‌رنجیکی وردی باسی (نزای
چوونه‌هه‌واری نوێ) بده: (ب-ز-۷۵ ل-۲۲۵).

سه‌روفتکی (عد) گیراوه‌ته‌هۆم

ده‌لّی مە‌ولوی من موعه‌مماي تۆم!

گولّله‌ سه‌ووره‌م له‌ چۆل رواوم

ده‌ له‌ نۆم ده‌رچن شه‌هدی ته‌واوم

(شه‌هد) هه‌نگوینه‌، مه‌به‌ست یه‌که‌مه‌

دلّی له‌م باسه‌ خه‌لتانی خه‌مه‌

ته‌فائول دورسته‌ یا ردوست نییه‌، ئەوه‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی تره‌، من مه‌به‌ستم
ئەم لایه‌نه‌ نییه‌، به‌لام ئەوه‌ی که گومانی تیا‌دا نییه‌ نو‌قلانه‌ی باش فره‌باشه‌،
له‌م لایه‌نه‌وه‌ ته‌ماشای ئەم شوینە‌ بکه‌ ه (ب/۴ ز/۷۸ ل/۲۳۲-۱+۲+۶).

وه‌کی تریش:

زۆر سه‌رکزه‌یه‌ به‌دل وریایه‌

به‌دیمه‌ن بِن ده‌نگ وه‌کتر گۆیایه‌

من له‌و بابته‌م وه‌ها مه‌زانه‌:

کۆنه‌ په‌رستم، یاخۆ دیوانه‌!

کوشته‌ی چه‌پالته‌ی ره‌شی روژگارم

کوردم، نه‌کینا خه‌یلن هۆشیارم

زه‌رکی ده‌رویشن جهرکی کون کردم:

فهرمووی: نه‌ی مه‌لا له‌بهرت مردم

بو‌لا‌لۆیچن خوین شه‌ره‌ف مه‌فرۆشن

نی‌وه گه‌وه‌هرسپین نه‌ک خۆفرۆشن!^(۱)

به‌لن وه‌کی تریش به‌نده نه‌وه‌نده سافیلکه‌و خوشباوه‌رنیم که گوی بۆ فالچی شل که‌م و دوی خه‌یا‌لپلاو بکه‌وم که‌رچی زۆر باش ده‌زانم که په‌یره‌ویکردنی یاسا سروشتیه‌کانی خودا، بو‌چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌ژیانی و په‌وانی و ده‌روونیه‌کانی ئاده‌میزاد باشتین ری‌بازه‌و جوانترین ده‌رمانه‌ بۆ هه‌موو ده‌ردو گیروگرفتیکمان، له‌بهر ئه‌وه زانا ئاینیه‌کان ده‌شی زۆر به‌حه‌کیمانه‌و زۆر به‌لی‌زانانه رابه‌ریی ئه‌و جه‌ماوه‌ره موسولمانه‌ چاوکراوه‌یه بکه‌ن، تا به‌ره به‌ره پاکۆی بیروباوه‌ری پپو پووچ له‌ناو کۆمه‌ل‌دا ده‌کری، وه‌ له‌ شوینی خار گول ده‌نی‌ژری، هه‌تا سه‌ر له‌نوئ گیانیکی خاوینی نوئ له‌ناو مه‌زرای دل و ده‌روونی موسولماناندا، له‌بهر تیشکی ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌کانی قورئان و فهرمووده‌ نازداره‌ ساغه‌کانی چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌پوی!

هه‌تا عیلم و زانست و ئایینی ساخ و دانایی و به‌رنامه‌ ری‌ژنی جیهانی و ئایینی جوان، جئ به‌جه‌هل و نه‌زانی و نه‌فسانه‌و ته‌مه‌لی و خه‌یا‌لپلاوی له‌ق ده‌که‌ن و خویان له‌جیی ئه‌وان شه‌تل ده‌که‌ن.

که‌رچی من ئه‌م لایه‌نه‌ زۆر باش ده‌زانم، به‌لام من قه‌ت له‌گه‌ل ئه‌و راهه‌له‌یانه‌ نیم که‌ لایه‌نه‌ گیانی و مه‌عنه‌ویه‌کان پشت گوی بخزین، دل‌نیام به‌رابه‌ر گشت به‌هره‌یه‌کی ئاشکرا به‌هره‌یه‌کی نه‌ینی خودایی هه‌یه، خودا

^(۱) خۆفرۆشی: به‌خنی، یابه‌جیم. (ومرگپ)

ده فهرموی: (وأسبغ علیکم نعمه ظاهرة وباطنة): که واته ته وه ککول و پشتبه خودا بهستن و ته سلیم بوون به چاره نووس و ئارامگرتن و دوعاو نزاو نووشتنه و بی هه واری و زوهد و دنیا نه ویستی و ساچان و قنیا تکردن به بهشی خودایی و سوفیتی و دهرویشی و خه لوه کییشان و لیبران بو خودا و ته رکی دنیا و شتی تری لهم بابته له ذاتی خویندا شتیکی هه ق و راستن، هه ر که سی به پیی شهرع کاریان پی بکا، بیگومان ده گات به ئاواتی خوئی، وه لی نابئی له هه ندیکیان به هه له تیبگهین، وه ک ته مبه لی و ته وه زه لی ناو بنیین ته وه ککول و ده ست بکهین به قورگی شیرداو ناوی بنیین چاره نووس و قه زاو قه دهر، یا سه رجه م گه لی ئیسلام سه ربکه نه ته رکی دنیا، به لی تاک و ته را پیوا خاسی وا هه ن، لهم دنیا یه دا وه ک میوان ده ژین، یا ده لیی ریبران، ملی ریگه ی ره به ریان گرتوه، به موولی لانا دهن، ده لیی به په له له سه ر مه زراوه ده گه ریینه وه بو ماله وه، ئه م خودا پیدا وانه نابئی سه ربکریتته سه ریان و ئاسایشی ره وانی یان لی تیک بدری، جیهان ده ریایه، هه روه ها گه لی ئیسلام ده ریایه کی بی په یه، له به رئه وه کو مه لگه ی ئیسلام ده بی جیگه ی مه لاو شیخ و سوفی و دهرویش و فه یله سووف و داناو زاناو خوینده وارن نه خوینده واری تیادا بییتته وه.

ئه وانه ی که ده یانه وی به فه تویه کی دوو دیبری، یا به قسه یه کی بی سه رو به ری خویان غه سل ده ماغی بو زوربه ی موسولمانان بکه ن، ئه وانه له گوئی گادا نووستوون، راسته به رنامه ی ئاین ده شی روون و ئاشکراو عه مه لی بی، من له ئاستی ئه م راستیه لایم نییه، به لام ئیمه بمانه وی و نه مانه وی ره شه خه لکه که له کوون و نو دا له سه ر ئومید و خه یال و چه زی ده روون و گوئی شلکردن بو هه ندی شتی ئه فسانه یی و ساویلکه یی و خوشباوه ری ده ژین، له به ر ئه وه نابئی مه لاو زانا هه ر مه لاو زانای خاصه بن و واز له عامه به یین، لهم لایه نه وه ده بی ئه م خاله ره چاو بکری: به رنامه ی ئاین ده بی نه رمونیان و جیرو به کیش بی، نابئی توندو تیژو تور ت بی و وه ک پولا وا بی که به حال بیچه مینیتته وه ده په ری!

دهبئ له سیبهری ئاییندا دهرویش و فهیله سووف وهك دوو برای ناشتی
دلسۆزو تهبا پیكهوه بسازین و بژین!

چونكه كۆمه لگهی ئیسلامی تیكلایۆکی ههره مهیه، وهك مزه ئاش وایه،
له گهنمه قهنده هارییه وه بیگره تا زورات و گال و ههرزنی تییدایه، به لام
گرنگ نه وهیه كه نه مییش وهك نهو شۆراوه و پاک و پۆخت بئ، جیاوازی
ماددی و مهعنهوی له ناو تاکه تاکه و چینهکانی ئاده میزاددا دیاردهیهکی
سروشتییه، ههتا مروۆ له سهر ئهم بارو دۆخه ی ئیستابئ نهو جیاویه ههر
دهمیئ و له سه ددا نه وه دیشتی مایه ی رهحمه ته دیاره ئهم بهرنامه نه رمه
گشتیه كه بۆ جۆشدا نی گشت چین و به ره و لایه نهکانی کۆمه لگا رهنگریژی
کراوه، ئهم بهرنامهیه دهبئ هه لئنجرابئ له دهستوره سه رهکییه که ی ئیسلام،
كه نه مه یان بهس زانا پسپۆره کان سه ری ئی دهرده که ون و مافی نه وه یان ههیه
لیی بکۆلنه وه، که واته مه سه نه لهکانی فهلسه فه و کی شهکانی که هه نووت و
لاهوت و ناسووت و، مه سه نه له ی وهك (لاهو و لاغیره!) یا (الش هه هو!) یا
(قهضای موبهره و قهضای موعه لهلق) یا خود مه سه نه لهکانی وهك: ئیعتیزال و
سه له فی و مه زه هب گه پرایه تی و صو فی گه ری تی و شتی نه فسانه یی و
خورافات و ئیسرائیلییان، که واته ئهم جۆره مه سه نه لانه و ئهم چه شه نه کی شهانه
بواری مه و داو ناوه ندی تایبه تی خو یان ههیه، دهبئ به شینه یی به ره به ره
بیرو باوه ره چه وته کۆنه کان پاکۆ بدرین و بژار بکری ن و، بیرو باوه ری ساخی
راستی دامه زرا و له بهر تیشکی نایه تهکانی قورئانی پیروزو، به پینی دهقی
فه رموده ساغه رۆشه نهکانی هه زهت (درو دی خودای له سه رین) په خش و
بلا و بینه وه، وه ئهم کاره پیروزه میش ماوهیه کی گه ره که، ئه رک کی شان یی کی زۆری
دهوی، هه وه له و هیمنی و لی زانی و لی بووردن و پشوویه کی دوورو دریشی
دهوی، سه رفی نه زه ری دهوی، چاوپۆشینی له هه له ی نه زانان دهوی، شت قهت
به شه ره جنیو و لا قرتی و تانه و ته شه رو ته وس لی دان سه رناگری!

وه ئی نه وه ی که گومانی تیادا نییه، ته علیلی هه موو مه سه نه له یی به
ته علیلی کی ماددی رووت غه له ته، یا له دیندا هه موو شتی مه حکوومی عه قل

بئ و عه‌قل حاکمی موته‌لق بئ نه‌ویش غه‌له‌ته، و اباشه کو‌مه‌لگای موسولمانان زه‌غتی زو‌ری له‌سه‌ر نه‌بئ، به‌شی خو‌ی سه‌ربه‌ستی کاری هه‌بئ، له‌ناو شو‌ورای پولا‌یینی ب‌قه‌و کخه‌دا نه‌ژی، ری‌زی ته‌قالیده جوانه‌کانی ب‌گیری، کو‌ت و زنجیری زو‌ری له‌ نه‌ستوو مل و ده‌ست و پئ نه‌کری!

هه‌تا بو‌ خو‌ی له‌ سنو‌وری ره‌وادا بای با‌لی خو‌ی بدا، هه‌ست به‌خو‌شی به‌هره‌ی جیهانی بکا، له‌ززه‌ت له‌به‌هره رو‌حی و ره‌وانییه‌کان وهر‌بگری، له‌ سی‌به‌ری مه‌زجی خه‌یا‌ل و واقیعه‌دا ب‌ژی، بو‌ نمو‌ونه ده‌بئ سه‌ردان له‌ گو‌ر چی زیانی له‌ قه‌لا‌ی ئایین بدا هه‌تا ئی‌مه بیکه‌ین به‌ موشکیله‌یه‌کی گه‌وره‌ی ئو‌صو‌ولی و فیه‌قی، یا ده‌بئ ته‌کیه‌و خانه‌قا چ موشکیله‌یه‌کی ئایینی بو‌ ئی‌مه دروست بکا، تا ئی‌مه مو‌حاره‌به‌یان بکه‌ین، براله! راست‌ترین قسه‌ ئه‌م فه‌رمایشته‌یه: (ما را‌ه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن). ده‌ی له‌سه‌ددا نه‌وه‌دو نو‌ی عادات و داب و نه‌ریتی ئی‌ستامان کلتو‌ورو که‌له‌پو‌وری چه‌سپاوی به‌جیما‌وی چواره‌ده سه‌ده‌ی له‌مه‌و پی‌شمانه، ئیتر چو‌ن گالته‌ی پئ بکه‌ین.

به‌لگه‌یه‌کی که‌ئی گه‌وره له‌سه‌ر نه‌وه که‌ به‌هره‌ی ره‌وانی و نیعه‌تی مه‌عنه‌وی بایه‌خی تایبه‌تی خو‌ی هه‌یه، له‌دل و ده‌روونی جه‌ماوه‌ردا ئه‌م دروشمه‌ پی‌رو‌زه‌یه که‌ خو‌یندکاره‌کانی زانکو‌کانی جه‌زائیر له‌م رو‌ژانه‌دا هه‌لیان‌کردووه، که‌ وه‌ک گه‌وره‌ترین بو‌رکان له‌ گیتی‌دا ده‌نگی داوه‌ته‌وه: مرو‌ف هه‌ر به‌نان نا‌ژی!

سوبحانه‌للا! له‌ ده‌ی دووه‌می سه‌ده‌ی پا‌زده‌هه‌می کو‌چی‌دا، له‌ ده‌ی دوایی چه‌رخ‌ی بیسه‌مدا، گه‌وره‌ترین شو‌رشی رو‌حی له‌ جیهاندا، له‌ جه‌زائیری قاره‌کانی ملیو‌ن شه‌هیده‌وه سه‌ر هه‌ل ده‌داو به‌شی هه‌ره گه‌وره‌ی رابه‌ره‌کانی مامو‌ستاو زاناو رو‌شن‌بیره‌کانی زانکو‌کان و، پر‌به‌ده‌م هاوار ده‌که‌ن: نه‌فره‌ت له‌ ئاره‌زوو په‌رستی، نه‌فره‌ت له‌ ورگ له‌وه‌پ‌اندن، ب‌ژی رو‌حانییه‌ت و مه‌عنه‌ویییه‌ت، بمری ماد‌دییه‌ت و ئا‌ژه‌لیتی، که‌ هه‌وینی ئه‌م هه‌موو کی‌شه‌و به‌ره‌و بگه‌ره‌و به‌رده‌و کو‌شت و بو‌ر کو‌شتن و کو‌شتاره‌یه له‌ناو

خه‌لکانی سهر رووی زه‌ویدا، بژی برایشه‌تی و ناشتی له‌ژیر سیبهری چرو خستی نایینی راست و دروستدا.

کاکای برای جه‌ماوهری موسولمان هه‌میشه رو‌حانیه‌ت و مه‌عنه‌وییه‌ت وه‌ک داری به‌ری ده‌یه‌ژینن، ناگری جه‌رگو و ئاواتی دل - به‌ر له‌ ئیقناعی هو‌ش و سوودی مادی - هه‌لی ده‌گری و به‌ره‌و کوئی بوئی ده‌یبات!

ئهم ئیواره‌یه به‌فروباو باران و زیرانیکی وابوو ماله‌و مال نه‌ده‌کرا، خه‌ریکبووم نه‌چم بو جه‌ماعه‌تی شیوان، که‌چی که‌چوم - به‌ پیچه‌وانه‌ی بو‌چوونی منه‌وه - ماشه‌للا مزگه‌ت جمه‌ی ده‌هات له‌ ئاماده‌بوان، ماموستا مه‌لا عه‌بدوللا خوئی له‌و دور دوروره‌وه به‌سهر دوو‌گه‌ره‌کدا هاتبوو تا به‌ر نویژیه‌که‌مان بو بکا، له‌کاتی نویژ دابه‌ستندا له‌ هه‌مولایه‌کی هه‌ره‌می مزگه‌وته‌وه ده‌نگ به‌رز بووه‌و ده‌یانگوت: ره‌حه‌متان لی‌بی که‌می ته‌که‌ ته‌که‌ بکه‌ن و توژی بچه‌ پیشه‌وه مزگه‌وته‌که‌ زور قه‌ره‌بالغه‌ جی نایینه‌وه!

باشه‌ ئه‌و هه‌مه‌که‌ به‌فه‌ره‌ بو نه‌بوو به‌ مانعیکی مادی و به‌ری ری ئه‌و دافیع و هاندهره‌ مه‌عنه‌وییه‌ پی‌روژه‌ی نه‌گرت که‌ پالی به‌و خه‌لکه‌وه‌ نابوو، به‌سهر ئه‌و هه‌مه‌که‌ به‌فرو شه‌خته‌یه‌دا به‌ کی‌شی کردبوون و هی‌نابوونی بو مزگه‌وت؟!

ئه‌ی مزگه‌وتی ئه‌بو به‌کری سه‌دیق! یاخوا هه‌ر ئاوه‌دان بی، یاخوا هه‌میشه‌ ئاوا پر له‌مه‌لاو نویژکه‌ری موسولمانی کوردی مه‌ردی پاکی چاک بی، یاخوا هه‌میشه‌ ئاوا پر له‌ وه‌عظ و ئاموژگاری و نه‌صیحه‌ت و خودا په‌رستی راست و دروستبی ئامین خودایه‌ بو‌نی مزگه‌وتی ئیبراهیم به‌گی که‌رکووکم ناوه‌ به‌تۆوه‌ بو‌یه‌ ده‌لیم:

که‌ره‌دی به‌ره‌مالت سورمه‌ی چاومه‌

مه‌وعیظه‌ی مه‌لات نان و ناومه‌!

که‌رچی بن نوورم، نووری ناومه‌،

لئ نووری ناوت نووری چاومه‌!!

۵۱۴۰ م- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَنْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَنْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا. رواهما مسلم^(۲):

ئه‌بو مووسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: خودا له‌شه‌ودا ده‌ستی خۆی راده‌هیلئ بۆ ئه‌و خراپکارانه‌ی که له‌ روژدا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا له‌ تاوانه‌که‌یان په‌شیمان ببه‌نه‌وه، هه‌روه‌ها له‌ روژدا ده‌ستی خۆی درێژده‌کا، بۆ ئه‌و خراپکارانه‌ی که له‌ شه‌ودا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له‌تاوانه‌که‌یان په‌شیمان ببه‌نه‌وه، ئه‌م ره‌حه‌مت و قه‌بوولی ته‌وبه‌یه‌ هه‌روا به‌رده‌وام ده‌بئ هه‌تا ئه‌و کاته‌ی که روژ ده‌گه‌ڕێته‌وه‌و له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ک هه‌موو جارێ خۆر له‌ خۆر هه‌ڵاته‌وه‌ هه‌لبئ، که‌چی له‌ روژئاواوه‌ هه‌ل دئ، ئیتر له‌و روژه‌ به‌دواوه‌ ده‌رگای ته‌وبه‌ داده‌خرئ! (م).

۵۱۴۱ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ. رواهما مسلم^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رموئ (دیوودی خودای له‌سهرین): هه‌ر که‌سێ له‌ پێش ئه‌و کاته‌دا که خۆر له‌ خۆرئاواوه‌ هه‌لدئ ته‌وبه‌بکا خودا ته‌وبه‌ی گه‌را ده‌کا (م).

۵۱۴۲ م- (ب - ۶ ز - ۷ ل - ۱۶۶ ف - ۱۳)^(۴).

۵۱۴۳ م- له‌سه‌رباسی (من أحب قوما حشر معهم) دا رابورد، فه‌رمووده‌ی یه‌که‌م.

(۲) مسلم. توبة: ۶۹۲۱.

(۳) مسلم. توبة: ۶۸۰۱.

(۴) تقدم في مجلد سادس تسلسل ۷ ل/ ۱۶۶ ط/ ۱ رقم/ ۳۸۶۴.

۹۲ هه‌ر چه‌ندی به‌نده له راده به‌دهر تاوانی هه‌بی وه‌لی هه‌رکانی ته‌وبه‌ی
به‌راستی بکا ته‌وبه‌ی گیرا ده‌بی
يقبل الله توبه عبده وان اسرف

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ...
الآية - (ب - ۶ ز - ۵ ل - ۱۰۵) -}.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا
تَفْعَلُونَ - سورة الشورى - ۲۵/۴۲}.

واته: خودای گه‌وره خودایه‌کی به به‌زه‌یی وایه ته‌وبه و گه‌پانه‌وه له
به‌نده‌کانی خوی وهرده‌گری و به به‌خشش و میهره‌بانیی خوی له خراپه‌کانیان
- بازو‌ریش بن - ده‌بووری، خودای ئیوه خودایه‌کی داناو زانایه ناگای له
خشه‌ی مارو میروو هه‌یه، هه‌چی ئی ون نابئ، کاری چاک و خراپی ئیوه‌ی
ناگاییه.

۵۱۴۴م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا يَخْكِي عَنْ
رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: أَذْثَبَ عَبْدٌ ذُتْبًا فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَذْثَبَ
عَبْدِي ذُتْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ. ثُمَّ عَادَ فَأَذْثَبَ فَقَالَ أَيُّ رَبِّ
اغْفِرْ لِي ذُنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَبْدِي أَذْثَبَ ذُتْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ
بِالذَّنْبِ. ثُمَّ عَادَ فَأَذْثَبَ فَقَالَ أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَذْثَبَ عَبْدِي
ذُتْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ وَأَعْمَلُ مَا شِئْتُ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌زانی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروود و سلوو سو‌زو
ره‌حه‌مت و به‌زه‌یی خودای گه‌وره و سه‌روه‌ری لی‌بی و سه‌رو مال و منال و
هه‌ست و نه‌ست به‌قوربانی گه‌ردی سه‌رگو‌پی پی‌و‌زی بی - له فه‌رمووده‌یه‌کی
پی‌و‌زدا، واته: له هه‌دیس‌یی‌کی پی‌و‌زدا، واته: له هه‌دیس‌یی‌کی قود‌سیدا، له
خودای په‌روه‌ردگاری گه‌وره و سه‌روه‌ری خویه‌وه ده‌گی‌ری‌ته‌وه، خودا

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۸۲ رقم/ ۲۱۳۱ = ۷۵۰۷ فتح الباری. مسلم. توبه: ۶۹۱۹.

ده‌فرموی: به‌نده‌یی گوناھنی ده‌کا، له پاشالیی په‌شیمان ده‌بیته‌وهو ته‌وبه‌ی به‌راستی لی ده‌کاو ده‌لی: خودایه! له گوناھم خو‌شبه، خودای پی‌رو‌زو فه‌ردارو گه‌وره‌یش ده‌فرموی: ئەم به‌نده‌یه‌ی من وه‌ک ئەم گوناھه ده‌کا ده‌یشترانی که خودایه‌کی وای هه‌یه ده‌توانی له‌و گوناھه خو‌ش بی، هه‌ر وه‌ک ده‌توانی له‌سه‌ر ئەو گوناھه جه‌زه‌به‌ی بدا، دیسان ئەو به‌نده‌یه گوناھییکی تر ده‌کاته‌وهو له‌سه‌ر شی‌وه‌ی پی‌شو له‌خودا ده‌پاریته‌وه که لیی خو‌ش بی، خودایش هه‌مان فه‌رمایشتی به‌رو ده‌فرمو‌ویته‌وه، دیسانه‌وه ئەو به‌نده‌یه گوناھییکی تر ده‌کاته‌وهو ده‌لیته‌وه: خودایه! لی‌م خو‌ش به، خودای گه‌وره‌و فه‌ردارو پی‌رو‌زیش ده‌فرمو‌ویته‌وه: ئەم به‌نده‌یه‌ی من وه‌ک ئەم گوناھانه ده‌کا، له هه‌مان کاتدا با‌وه‌ری به‌من هه‌یهو ده‌زانی که من خودای ئەوم و خودایه‌کی وام که وه‌ک ده‌توانم له تاوان و گوناھ خو‌ش بم، ده‌یشترانم خا‌وه‌نی تاوان و گوناھ سزاو ئەشکه‌نجه بده‌م، ده‌ی هه‌تا تو ئەمه حالت بی که گوناھییکت لی قه‌وما ته‌وبه‌ی لی بکه‌ی منیش گشت جاری لی‌ت خو‌ش ده‌بم (ش).

۵۱۴م- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لَمْ يَفْعَلْ حَسَنَةً قَطُّ لَأَهْلِهِ إِذَا مَاتَ فَحَرِّقُوهُ ثُمَّ اذْرُوا نِصْفَهُ فِي الْبَرِّ وَنِصْفَهُ فِي الْبَحْرِ فَوَاللَّهِ لَئِنْ قَدَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ لَيُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا لَا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ فَلَمَّا مَاتَ الرَّجُلُ فَعَلُوا مَا أَمَرَهُمْ فَأَمَرَ اللَّهُ الْبَرَّ فَجَمَعَ مَا فِيهِ وَأَمَرَ الْبَحْرَ فَجَمَعَ مَا فِيهِ ثُمَّ قَالَ: لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: مِنْ خَشْيَتِكَ يَا رَبُّ وَأَنْتَ أَغْلَمُ. فَقَفَرَ اللَّهُ لَهُ^(۲).

دیسان ئەبو هورهیره (خودای لی رازی بی) فه‌رموی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) فه‌رموی: پیا‌وی بو‌وه هه‌رگیز کرده‌وه‌ی چاکه‌ی نه‌کردو‌وه، هه‌تا له سه‌ره‌مه‌رگا به‌که‌سوکاره‌که‌ی ده‌لی: که من مردم له‌شه‌که‌م بسوتینن و له نا‌ودنگدا ورد ورد بم ها‌پن و بمکه‌ن به‌ ئاردو له رو‌ژیکی ره‌شه‌بادا نی‌وه‌م بجینن به‌ ده‌شت و ده‌رداو ئەو نی‌وه‌که‌ی تریشم بجینن به‌ناو ده‌ریادا، چونکه به‌و خودایه ئەگه‌ر خودا ده‌ستی لی‌م گیر ببی سزایه‌کی وام ده‌دا که سزای

(۲) تجرید/ ۴/ ل/ ۶۱/ رقم/ ۱۳۷۶ = ۳۴۵۲، ۳۴۷۹، ۶۴۸۰. مسلم. توبه: ۶۹۱۷.

که‌سی تروا به‌سه‌ختی نادا، جا که پیاوه‌که ده‌مری که‌سوکاره‌که‌ی وه‌سیته‌که‌ی به‌جی ده‌هینن، نه‌وسا خودا ناردوتوزه‌که‌ی، چ له‌سه‌ر رووی خاک و چ له‌ناو ده‌ریادا هه‌مووی کو ده‌کاته‌وه‌و سه‌رله‌نووی زیندووی ده‌کاته‌وه‌و ده‌یکاته‌وه‌و به‌پیاوه‌که‌ی جاران و پیی ده‌فه‌رموی: له‌به‌رچی وات له‌خوت کرد؟ ده‌لی: له‌ترسی تو‌ئه‌ی خودایه! وه‌خوشت باشترا تاگات له‌نیازی دلم هه‌یه نیترا خودا لینی خوشت ده‌بی (ش).

۵۱۴۶ م- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَسَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فُذُلٌ عَلَى رَاهِبٍ فَأَتَاهُ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ لَا. فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فُذُلٌ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ نَعَمْ وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ الطَّلُقُ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ يَهَا أَنَا سَاءَ يَعْْبُدُونَ اللَّهَ فَأَعْبُدِ اللَّهَ مَعَهُمْ وَلَا تُرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ. فَأُطْلِقَ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ. وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَأَتَاهُم مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ فَقَالَ: قِسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَبَالَى أَيْتَهُمَا كَانَ أَذْنَى فَهُوَ لَهُ. فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَذْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ الشَّيْخَانُ (۳).

ئه‌بو سه‌عیدی خودری (خودای لاری بی) فه‌رمووی: که‌زهدت (درویدی خودای لاسرین) فه‌رمووی: پیاوی له‌میلته‌ پیشینه‌کان نه‌وه‌دو نو‌که‌س ده‌کوژی، ئینجا ده‌پرسی: کی زانترین که‌سه له‌ولاتدا، ده‌لین: فیساره‌ سو‌فیلکه، جا کابراکه ده‌چی بولای و پیی ده‌لی: من نه‌وه‌دو نو‌که‌سم به‌ده‌ستی خو‌م کوشتووه، ئایا ته‌وبه‌م بو‌هیه؟ خودا ناسکه ده‌لی: نه، جا کابرا نه‌ویش ده‌کوژی و ده‌یکا به‌سه‌دی ته‌واو، جا دیسان ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌پرسیارو

ده‌لئ: کئی زاناترین که‌سه له ولاتدا؟ نه‌مجاره پیاویکی زانای پئی نیشان ده‌دن، جا ده‌چی بۆلای و پئی ده‌لئ: من سه‌د که‌سم کوشتوو، ئایا ته‌وبه‌م بۆ هه‌یه؟ زاناکه ده‌لئ: به‌لئ، وه که‌س ناتوانی ریگهی ته‌وبه‌ت ئی بگری، ته‌وبه هه‌موو کاتی له هه‌موو که‌سی قه‌بوول ده‌کری، به‌لام لی‌ره مه‌مینو و برۆ بۆ فیساره ولات له‌وی تا‌قمه‌یی خواناسی باشی لی‌یه، خه‌ریکی خودا په‌رستی و عیباده‌ت‌کردن، برۆ له‌وی تۆیش له‌گه‌ل ئه‌واندا خواناسی بکه‌و مه‌چۆره‌وه بۆ ولاتی خۆت، چونکه خاکیکی شووم و به‌ده، پیاوه‌یش ده‌که‌ویت‌ه ری بۆ ئه‌و ولاته، ده‌روا تا ده‌گاته نیوه‌ی ری، له‌وی ده‌مرئ!

جا فریشته‌ی ره‌حمه‌ت و فریشته‌ی عه‌زاب له‌سه‌ر ته‌رمه‌که‌ی حازر ده‌بن و له‌سه‌ری ده‌بی به‌ کیشمه کیشمیان: فریشته‌ی ره‌حمه‌ت ده‌لئ: نه‌مه بۆ ته‌وبه هاتوو و به‌کۆلی دل رووی له خودای گه‌وره بووه، که‌واته نه‌مه دیاری ده‌ستی ئی‌مه‌یه و ده‌یبه‌ین بۆ به‌هه‌شت! فریشته‌ی سزایش ده‌لئ: نه‌مه هه‌رگیز کرده‌وی چاکه‌ی نه‌کردوو، که‌واته نیچیری خومانو ده‌یبه‌ین بۆ دۆزه‌خ!

جا به‌ فه‌رمانی خودا، فریشته‌یی له‌ شیوه‌ی ئاده‌میزادا ده‌چی بۆ لایان، هه‌ردوولا ئه‌و فریشته‌یه ده‌که‌ن به‌حه‌که‌م و فه‌رمان‌په‌وا، حه‌که‌مه‌که ده‌فه‌رموی: نیوانی هه‌ردوو شوینه‌که بی‌یون، ولاته‌که‌ی خۆی و ولاته‌که‌ی که‌ بۆی ده‌چوو، جا له‌کام لایانه‌وه نزیکتر بوو هی ئه‌وه‌یانه، که ده‌ی‌یون ده‌روانن له‌و جی‌گه‌یه‌وه نزیکتر ده‌بی که‌ بۆی ده‌چی، ئیتر فریشته‌ی ره‌حمه‌ت وه‌ری ده‌گرن! (ش).

۵۱۴۷-م. عَنِ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ حَدِيثًا أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِ مَرَّاتٍ أَسْمَعُهُ يَقُولُ: كَانَ الْكِفْلُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا يَتَوَرَّعُ مِنْ ذَنْبٍ عَمِلَهُ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَأَعْطَاهَا سَتِينَ دِينَارًا عَلَى أَنْ يَطَّأَهَا فَلَمَّا قَعَدَ مِنْهَا مَقْعَدَ الرَّجُلِ مِنْ امْرَأَتِهِ أُرْعِدَتْ وَبَكَتْ فَقَالَ مَا يُنْكِيكَ أَأَكْرَهْتِكَ؟ قَالَتْ: لَا وَلَكِنَّهُ عَمَلٌ مَّا عَمِلْتُهُ قَطُّ وَمَا حَمَلَنِي عَلَيْهِ إِلَّا الْحَاجَةُ، فَقَالَ: تَفْعَلِينَ أَلْتِ هَذَا وَمَا فَعَلْتِهِ اذْهَبِي فَبَيِّ لَكَ. وَقَالَ: لَا

وَاللّٰهُ لَا اَعْصِي اللّٰهُ بَعْدَهَا اَبَدًا. فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ فَاَصْبَحَ مَكْتُوبًا عَلٰى بَابِهِ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ غَفَرَ
لِلْكَافِلِ. رواه الترمذی^(۴):

ئیبینو عومەر (خۆشنودی خودا له خۆی و بابی) فهرمووی: زیاتر له ههوت جار
ئهم فهرمايشتهم له زاری پیرۆزی خۆشهویست خۆی (دروود و سۆز بهزیی خودای لیبین)
بهگوینی خۆم ژنهوتوو دهیفرموو (دروودی خودای لهسهرین): پیاوئ بوو له نهوهی
ئیسرائیل ناوی کیفل بوو، کووی له گوناوه نه دهکردهوه، جارئ ژنیکی داماو
دهپیتته لای، شهست لیره ی زیپری ده داتئ له جیاتئ نهوهی که لاقه ی بکا، جا
کاتئ وهک ژنو میرد له بهر کوشیدا داده نیشئ بۆ کردنی ئیشی بئ شه رعی،
ژنه که وهک شوپه بی له ترسی خودا هه ل ده له رزئ و وهک له رزو تا دار هه ل
دهچۆقئ و ده داته پر مه ی گریان! کیفلیش پئی ده لئ: بۆ دهگری، خۆ من زۆرم
ئێ نه کردوویت؟ ده لئ: خهیر، به لام من هه رگیز ئهم کاره م نه کردووه و ئیستاش
که ده یکه م له تاو ناچاریه، کیفل ده لئ: من هیشتا هیچ نه کردووه تو له سه ر
ئهم حالئ ناچاریه ی خۆتدا ئهمه حالتو ئاوا له خودا ده ترسی، ئه ی من که
ئهم هه موو گونا هانه م هه یه و هه تا ئیستا هیچ چاکه یه کم نییه بۆ له خودا
نه ترسم و بیرئ له به رژه وهندی خۆم نه که مه وه و به زه ییم به حالئ خراپی
خۆمدا نه یه ته وه؟ ده ی پرۆ هیچ ناوئ لیئت، له بهر ره زای خودا پار ه که ییش بۆ
خۆت. ئیتر له خودا وه کیفل به ری چاوی دلئ رۆشن ده بیته وه و ده لئ: ئیتر با
به س بئ، نائیتر ناگه ریتمه وه بۆ سه ر باری تاوان، به خودا ئیتر له پاش ئهمه
هه تا هه تایه له فهرمانی خودا ده رناچم و بئ فهرمانی خودا ناکه م، جا هه ر ئه و
شه وه کیفل ده مرئ، وه بۆ به یانی له غه یبه وه له بان سه ده رگا که ی
ده نووسرئ، به راستی خودا له کیفل خۆش بوو! (ت-س/ح) ئهم کیفله ئه و
زولکیفله ناو داره نییه، که له سووره تی ئه نبیادا باس کراوه، که گه لئ له
موفه سسیرو راڤه زانه کان ده فهرموون: زولکیفل ئیلیاس پیغه مبه ره که له
سووره تی ئه نعامدا باس کراوه. (وه رگیز)

(۴) فی الرهائيق بسند حسن (شرحه).

۹۳) پایانی: باسی کوشادی و بی سنووری ره‌حمه‌تو میهره‌بانی خودای
گه‌وره: (خاتمة في سعة رحمة الله تعالى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ - سورة الأعراف - ۱۵۶/۷}.

راقه‌که‌ی له‌م باسه‌دا رابورد: → (ب - ۶ ز - ۸ ل - ۱۷۱ ف - ۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ
- سورة الزمر - الآية → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۲ ف - ۲).

۵۱۴۸ م - → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷ ف - ۱) (۱).

۵۱۴۹ م - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنْ
الْعُقُوبَةِ مَا طَمَعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ. وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ
أَحَدٌ (۲).

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای ل‌ا زانی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
ل‌س‌ر‌بی) فه‌رمووی: نه‌گه‌ر موسولمان ده‌یزانی که خودا چهنی سزاو توله‌ی
زوری له‌لا هیه که‌س به‌ته‌مای به‌ه‌شت نه‌ده‌بوو، هه‌روه‌ا نه‌گه‌ر کافروبی
باوه‌ریش ده‌یزانی که خودا چهنی ره‌حمه‌تی زوره که‌س له به‌ه‌شت نا‌نومید
نه‌ده‌بوو (ش/ت).

۵۱۵۰ م - فه‌رمووده‌ی: (جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةً جُزْءٍ) له باسی (الرحمة
واجبة لخلق الله تعالى) دا رابورد فه‌رمووده‌ی یه‌که‌م (۳).

۵۱۵۱ م - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا
رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فِيهَا يَتَعَاطَفُونَ وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ وَبِهَا

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۶ ل/ ۳۷ رقم/ ۳۷.

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۷۱ رقم/ ۲۰۱۲ = ۶۴۶۹، ۶۰۰۰. مسلم. توبه: ۶۹۱۳.

(۳) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۹ رقم/ ۴۷۱۱.

تَغْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا وَأَخَّرَ اللَّهُ تَسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.
روى هذه الأربعة الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان ئەبو هورهیره (خودای ئاززی بن) فەرمووی: حەزەرت (دروودی خودای لەسەربن) فەرمووی: خودا سەد رەحمەتی هەیە، یەک رەحمەتی لەو سەد رەحمەتە ناردۆتە خوارەوه بۆ ناو پەری و ئادەمیزادو گیانلەبەرانی و جانە‌وه‌رو مارو میروو، جا بە‌هۆی ئەم تاقە رەحمەتە‌وه‌یه کە ئەمانە لەناو خۆیاندا رەحم بە یە‌کتری دە‌کە‌ن و بە‌زە‌بیان بە یە‌ک‌تردا دێتە‌وه، تە‌نانە‌ت ئە‌وه‌یش کە دەرندە بە‌زە‌یی بە بە‌چکە‌ی خۆیدا دێتە‌وه هەر بە‌هۆی ئەم تاقە رەحمەتە‌وه‌یه، ئە‌و نە‌وه‌دو نۆ رەحمەتە‌کە‌ی تریشی هە‌ل‌گرت‌وه، لە رۆژی ژینە‌وه‌دا رە‌حمیان پی دە‌کا بە بە‌ندە‌کانی خۆی! (ش/ت).

۵۱۵۲ م- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللَّهُ عِزًّا وَجَلًّا إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا فَيَقُولُ هَذَا فَكَأَنَّكَ مِنَ النَّارِ^(۵):

ئەبو موسا (خودای ئاززی بن) لە خۆشە‌ویستتە‌وه دە‌فە‌رمووی: (دروودی خودای لەسەربن): کاتێ رۆژی ژیانە‌وه هات خودای بالا دە‌ست و خاوە‌ن شکۆ گشت موسولمانێ یا جوولە‌کە‌یی یا گاوری دە‌داتە دە‌ستی و پێی دە‌فە‌رمووی: ئە‌وا تۆم بە‌خشی و لە جیاتێ تۆ بە‌م کابرایە جی‌گە‌کە‌ی ناو درزە‌خی تۆ پەر دە‌کە‌مه‌وه! (م).

قورئان دە‌فە‌رمووی: {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى}. هیچ کە‌سێ - بە گونە‌باریش بێ - گوناه‌و کۆلی کە‌سیکی تر هە‌ل‌نارگێ، هە‌موو کە‌سێ گوناهی خۆی لە ئە‌ستۆی خۆیە‌تی. فە‌لسە‌فە‌ی ئەم فە‌رموودە‌یه ئە‌مه‌یه: خودا لە ئە‌زە‌لدا، بۆ هە‌موو کە‌سێ دوو جی‌گە‌ی دروست‌کرد‌وه، جی‌گە‌یی لە بە‌هە‌شتا و جی‌گە‌یی لە دۆ‌زە‌خا، جا هە‌موو کە‌سێ لە ژیانێ دنیای خۆی‌دا،

(۴) تجرید - مختصر صحيح البخاري/ ۵/ ل ۲۰۵/ رقم/ ۱۹۲۲. مسلم. توبة: ۶۹۱۱-۶۹۰۶.

(۵) مسلم. توبة: ۶۹۴۲.

به‌هۆی ئیمانه‌وه، یا به‌هۆی کوفره‌وه، یه‌کئ له‌م دوو جیگه‌یه‌ به‌و خۆی
مسوگهر ده‌کا، وه‌ جیگه‌که‌ی تری زوو یا دره‌نگ به‌ چۆلی ده‌مییته‌وه!

جا خودا بۆ ده‌ستی قه‌درنان له‌ موسولمانان به‌ لوتفی خۆی، جئ و
شوینی جووله‌که‌و گاوره‌کانیش له‌ به‌هه‌شتا خه‌لات ده‌کا به‌ موسولمانان،
هه‌تا به‌ چۆلی نه‌مینه‌وه، چونکه‌ خۆیان به‌ ده‌ستی خۆیان ئه‌و جیگانانه‌یان
له‌ کیسی خۆیان داوه‌و جیگه‌ی خۆیانیان له‌ناو دۆزه‌خا بۆ خۆیان مسوگهر
کردوه‌و، هه‌روه‌ها خودا جئ و شوینی موسولمانه‌کانیش له‌ دۆزه‌خدا ده‌دا به‌
کافره‌کان هه‌تا به‌چۆلی نه‌مینه‌وه، تا ئه‌و به‌لینه‌ی خودا که‌ داویه‌تی به‌
به‌هه‌شت و دۆزه‌خ بێته‌دی، که‌ فهرموویه‌تی پێیان: ولکلیکما علی ملءها:
نه‌وه‌ی که‌ له‌سه‌ر منه‌ هه‌ردوو لاتان، هه‌ر که‌سه‌تان له‌ ئه‌هلی خۆی پڕبکه‌م.
جا ئه‌م به‌ دیمه‌ن ئالوگۆره‌ ده‌بئ به‌هۆی دلنیا‌بوونی ته‌واوی
موسولمانانه‌کان و، به‌هۆی ناو‌مید بوونی ته‌واوی دۆزه‌خیه‌کان!

مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیم له‌م روونکردنه‌وه‌یه‌ ئه‌م خاله‌ گرنگه‌یه‌: له‌م
روژگاره‌ی ئیمه‌دا سئ به‌لای گه‌وره‌ی م‌الویرانکه‌ر رووی کردۆته‌ دینه‌
پیرۆزه‌که‌مان:

یه‌که‌م: زوربه‌ی رووناکبیره‌کانمان غه‌ربزه‌ده‌ن و گۆلی
موسته‌شریقه‌کانیان خواردوه‌.

دووه‌م: زوربه‌ی زۆری موسولمانان له‌ کورۆک و ناوه‌پۆکی ساخی ئیسلام
باش تینه‌گه‌یشتوون، شه‌په‌ گه‌ره‌کی نیوانیان له‌سه‌ر شتی لاوه‌کی دوژمن زۆر
لیزانانه‌ گه‌رمی ده‌کا به‌تایبه‌تی شه‌ره‌بیده‌تی نیوانی کۆن و نوێ.

سییه‌م: په‌رۆبه‌سه‌ری بێته‌قوای زۆر په‌یدا بوون، بۆ پاره‌و پوول خوشک
له‌ برا ماره‌ ده‌که‌ن، بازرگانی به‌ ئایینه‌وه‌ ده‌که‌ن، بۆ نه‌گبه‌تی هه‌ندیکیان وه‌ک
شه‌یتان زۆرزانن، بگه‌ر مامۆستای شه‌یتانن، دوژمنیش له‌ خودای ده‌وی که‌
دره‌ختی پته‌وی سه‌ختی گه‌وره‌ی داربه‌روو به‌ ته‌ورئ بپێته‌وه‌ که‌ کلکه‌که‌ی
له‌ خۆی بئ.

ئه‌م مه‌لا نامه‌لایانه مانیعیان نییه که به پاروویی چه‌ر ته‌ئویلی و
دووو ناله‌بار بۆ ئایه‌ته‌کانی قورئان بکه‌ن که له ته‌حریف و ده‌سکاری و
گۆپانکاری گه‌لی خراپ‌تربی، هه‌تا به‌وه زه‌ید و عه‌مر له خۆیان رازی بکه‌ن،
یاخود مانیعیان نییه که زۆربه‌ی سوننه‌تی هه‌زه‌ت و ریگه‌ی ره‌هه‌ر به‌ درۆ
ده‌له‌سه‌ و قسه‌ی پڕو پوچ و ئه‌فسانه‌ و فه‌رمووده‌ی ده‌سه‌له‌سه‌ و هه‌دیسی
مه‌وزووع دابنن، تا بلن: نوێخوان!

وه‌لی حالی موسولمانان هه‌ر چۆنی بی (له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که ئیسلام تاقه
ئایینی ساخی خودایه) خودا له‌ناویاندا دینی خۆی له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی
راست و دروست هه‌تا نزیک‌ی قیامه‌ت ئاگاداریی ده‌کا و له ته‌حریف و
ده‌سکاری ده‌یپاریزی و، مه‌لای له خودا ترس و زانای دانای دلسۆزی بۆ
ده‌سازینی، رۆژی له‌ناو عه‌ره‌بدا، رۆژی له‌ناو کورددا، رۆژی له‌ناو تورکدا،
رۆژی له ئێران، پۆژی له میسر، رۆژی له ئه‌نده‌نوسیا، رۆژی له ئه‌لبانیا،
رۆژی له بوخارا.. تاد، جا به‌نده‌یش وه‌ک دلسۆزیکی ئیوه‌ی موسولمان
عه‌رزتان ده‌که‌م:

(عینوانی گه‌وره گه‌وره‌ی ناو کتێبه‌ نوێکان فریوتان نه‌دا، به تایبه‌تی
گوێ بۆ پیاوی بی ته‌قوا شل مه‌که‌ن، با به‌ دیمه‌ن ده‌م له بابه‌ته
ئایینییه‌کانیش بکوئن! بۆ نمونه‌ هه‌دیسی سه‌حیحی موسلیم و سه‌حیحی
بوخاری که‌م نین، ده‌بی زۆر به‌ریزو قه‌دره‌وه ته‌ماشای بکری. ده‌توانم عه‌رزتان
بکه‌م هه‌ر که‌س به‌ریزیکی زۆره‌وه ته‌ماشای فه‌رمووده‌ی ساخه‌کانی هه‌زه‌ت
نه‌کا ئه‌وه جیگه‌ی باوه‌ر نییه، بالافی ئه‌وه‌یشه‌ لی‌بدا که ئیمامی ئه‌عه‌زه‌می
سه‌رده‌می خۆیه‌تی، هه‌له‌سه‌نگاندن و ساخکردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ی هه‌زه‌ت
پیاوانی خۆی هه‌یه، شوینی خۆی هه‌یه، کتێبی خۆی هه‌یه، قسه‌لیکردنی
به‌بی ریگه‌و جیگه‌ی خۆی نیشانه‌ی بی ته‌قوایی و که‌مه‌تره‌یه‌یه‌!

من نازانم هه‌ندێ لێ مه‌لا نامه‌لایانه بۆ ئه‌وه‌نده په‌رۆشن بۆ ئیسلام! شه‌و
رۆژ خه‌وبه‌وه‌وه ده‌بینن ئیسلام له ئه‌فسانه‌ و پڕو پوچ و فیل و فه‌ره‌جی شیخه

دهسپرهکان و مهلا کۆنه په رستهکان پاک بکه نه وه و بیبه نه وه سهر ئیسلامه ساخ و راسته که ی سهرده می حه زهت و یارانی که چی که ده یانجوولینئ ده بینئ ئامانجی سهره کییان ئه وه یه که سوننه تی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) گشتی فت که ن و قورئان - به ناوی ته ئویله وه - دهسکاری بکه ن، له جیگهی شه ریه تی خوداو پیغه مبه ر به یاسا دهسکرده کانی ئه وروپا کار بکه ن، گوایه به مه خو مان ده به یه نه ریزی پیشکه وتوانی جیهان! (وه رگین)

۵۱۵۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ قَالَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَمُوتُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا أَذْخَلَ اللَّهُ مَكَانَهُ النَّارَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا^(۶):

دیسان فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: هه موو موسولمانئ که ده مرئ خودا له شوینئ ئه و جووله که یئ، یا گاوری ده خاته دۆزه خه وه (م).

۵۱۵۴ م- عَنْ جُنْدُبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ قَالَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ. أَوْ كَمَا قَالَ: فِي رِوَايَةٍ: لَا يَسْتُرُ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ مُسْلِمٌ^(۷):

جوندوب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: پیاوی ده لئ به خودا خودا له فیساره کهس خوش نابئ، خودای گه وره یش ده فهرموئ: ئه وه کییه که سویندم ئی ده خوا که نابئ له فیساره کهس خوشبم، ده سا وا له و که سه که تو ده لئیی لئیی خوش نابم خوش بووم، کرده وه ی تۆشم - ئه ی سویند خۆرا! - پووچ و به تال کرده وه.

پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) یاریک ئاوا ی فهرموو، یا هه مان واتای به له بزیکێ تر فهرموو له گیرانه وه یه کا: هه ر به ندیئ خودا له م جیهانه دا په رده ی

(۶) مسلم. توبة: ۶۹۴۳.

(۷) مسلم. توبة: ۶۶۲۴.

له‌سه‌ر هه‌ل نه‌داته‌وه و گوناوه نه‌نگی بی‌پوشی، مسوگه‌ر که له و جیهانی‌شدا پهرده له‌سه‌ر خراپه‌کانی هه‌ل ناداته‌وه و گوناوه نه‌نگی وه‌ک دنیا بو ده‌پوشی (م).

۵۱۵۵-م- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ تَبْتَغِي إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ فَأَلَصَقَتْهُ بِطَنِهَا وَأَرْضَعَتْهُ. فَقَالَ: لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَرَوْنَ هَذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟ قُلْنَا لَا وَاللَّهِ وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا تَطْرَحَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَلَّهِ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَدِهَا. رواه الشيخان (۸):

عومه‌ری کوپی خه‌تقاب (خوشنودی خودای گه‌وره و مزنی لیبی) فه‌رمووی: جاری برکه‌یی دیلیان هیئا بو پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ژنیکی منال به به‌ریان تیادا بو، مناله‌که‌ی خویی ئی به‌جیما‌بو، له‌ه‌زه‌ت به‌چه‌که‌ی هه‌ر گه‌ری ده‌خوارد، به‌ناو ژنه‌ دیله‌کاندا، له‌کوئی کو‌ریه‌یه‌کی مه‌که‌ خۆره‌ی ده‌ست ده‌که‌وت هه‌لی ده‌گرت و دینووسان به‌سینگ و به‌روکی خۆیه‌وه و مه‌کی پیی ده‌دا، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ئیمه‌ی فه‌رموو: ئایا به‌رای ئیوه‌ ئهم ژنه‌ ئه‌گه‌ر ساواکه‌ی خوی ده‌ست بکه‌وێته‌وه‌ فه‌ری ده‌داته‌ ناو ئاگره‌وه‌؟ گوتمان: نه‌خیر، نه‌به‌خوا هه‌تا بتوانی شتی وا‌ناکا، هه‌رگیز له‌و جگه‌ر گو‌شه‌یه‌ی که ئیستا ئاوا په‌رۆشه‌ بۆی توو‌پ نادات! فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌سا زۆر باش بزانی که خودا گه‌لی به‌ره‌حمته‌ له‌گه‌ل به‌نده‌کانی خۆیدا هه‌تا ئهم ژنه‌ له‌گه‌ل به‌چه‌که‌ی خۆیدا! (ش).

۵۱۵۶-م- عَنْ أَبِي ذَرِّ الْعَفَّارِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَأَزِيدُ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاؤُهُ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شَبْرًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي

ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً وَمَنْ لَقِنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً. رواه مسلم والترمذي ولفظه: قَالَ اللَّهُ يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغْتَ ذُلُوبَكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لِأَتَيْتَكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً. نَسَّالَ اللَّهُ وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۹):

عدد احاديث كتاب الأذكار والأدعية والاستغفار ثلاثة عشر ومائتان (۲۱۳) فقط.

ئه‌بو زه‌ر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: خودای سه‌ردارو سه‌روه‌ر ده‌فه‌رمووی: ه‌ر که‌سئ چاکه‌یی بکا یه‌ک به‌ده‌ پاداشی ده‌ده‌مه‌وه یاز یاتریش، وه‌ ه‌ر که‌سئ خراپه‌یی بکا یه‌ک به‌یه‌ک پاداشی ده‌ده‌مه‌وه، یالئی خو‌ش ده‌بم، وه‌ ه‌ر که‌سئ بستئ له‌من نزیک ببیته‌وه من بالئ له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گه‌ر که‌سئ بالئ له‌من نزیک ببیته‌وه من دوو شابال له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گه‌ر که‌سئ به‌رویشتنی ئاسایی بئ بو‌لام، من به‌ه‌ه‌راکردن ده‌چم بو‌لای. ه‌هرکه‌سئ نزیک به‌پری زه‌وی به‌گونا‌ه‌وه بئ بو‌مه‌یدانی ه‌ه‌ق و حیسابی من (به‌و مه‌رجه‌که‌س نه‌کا به‌هاوبه‌شم) ه‌یچ مانیعئ نییه‌که‌به‌قه‌د گونا‌ه‌کانی به‌لیب‌ووردنه‌وه بچم به‌پیری‌ه‌وه، ماده‌م هاوبه‌ش بو‌من دانه‌ئئ ده‌توانم لیئ خو‌ش ب‌بم. (م/ت) گفته‌ی (ت): خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی ئاده‌میزاد! ه‌ه‌تا تو له‌من بیاریته‌وه و هیوات به‌من ه‌ه‌بئ و، خو‌ت به‌به‌نده‌ی من بزانی و من به‌خودای خو‌ت بزانی، منیش له‌تو خو‌ش ده‌بم، ئیتر کرده‌وت ه‌هرچو‌ن بئ و ه‌هرچی بئ ده‌ربه‌ستی ئه‌وه نیم و ه‌هرباکیشم نییه‌، ئه‌ی ئاده‌میزاد! ئه‌گه‌ر بی‌تو تو به‌پر نزیکی زه‌وی تاوانه‌وه بییت بو‌دیوانی من (به‌و مه‌رجه‌هاوه‌لت بو‌من بریار نه‌دابی) ئه‌وا منیش به‌نزیکی پرزه‌وی لی‌خو‌شبو‌ونه‌وه دی‌م به‌پیرته‌وه! ته‌ماشای فه‌رموده‌ی یه‌که‌می نامه‌ی یادو زیکری خودا بکه‌مامو‌ستای مامو‌ستایان مه‌لاره‌شید

^(۹) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۷۴. ابن ماجه. ادب: ۲۲۱. تحفة الأشراف: ۱۱۹۸۴.

بهگی بابان له کوتایی ئەم فەرموودهیه دا دهفهرموئ: (خودای ئی رازی بئ) بۆ چ عهبدیکی ئەوهنده خراپم؟! به موقابیلی ئەم هه موو مه رحه مه تهی دا، بهو ئیقتیداره ی که بئ نیهایه ته، چ جه ساره ت و بئ حه یاییه که له گه ل ئەم هه موو بئ ده سه لاتێ و زه بوونییه که هه مه گونا ه ئەکه م و کوفرا نی نیعمه تی بئ پایانی = ئەکه م = !! خوا ره حه ممان پیبکا، ئامین!.

سوبحانه لالا! ئەم پیاهه چۆن پیاو خاسیك و چۆن زمانزانی بووه، ئەگهر من ئەم دهقه م بنوو سیبایه رهنگ بئ ئاوا بام نوو سیبایه: بۆچی ئەوهنده عهبدیکی خراپم، له موقابیلی ئەو هه موو مه رحه مه تهی ئەوه وه، له گه ل ئەم هه موو بئ ده سه لاتێ و زه بوونی یه که هه مه، ده چم گونا ه و کوفرا نی نیعمه تی بئ پایانی ئەو ده که م، له گه ل ئەو ئیقتیداره ی نیهایه تهی که هه یه تهی، ئەمه چ جه ساره ت و بئ حه یاییکه.

وه ئی دهقه ئەهه که تا بلیی ره وان بیژه، زمانیکی پارای ره سه ن، دووره له ره شوکی تی و ره مه کی تی، هه ره له به ره ئەوهیشه مرۆی ره شوکی چه ژێ ئی وه ر ناگری. له و با وه ره دام مامۆ ستای بابان له سه ره ئاماره ی مامۆ ستا مه لا حوسه ی نی پی سه که ندی (ره زای خودایان لی بئ) که ئەم کتیبه ی نا وناه (اقران النیرین فی مجمع البحرین: به ره به ره وه ستانی خوړو مانگ له جه سه ره ی دوو ده ریادا) به با وه ری من له دانانی ئەم نا وه دا، هه م خو ی هه م مامۆ ستا مه لا حسی ن له و مو حه د ده سه موله مانه ن که حه زره ت (درو دی خودای له سه ری بئ) له شانیا ندا ده فهرموئ: (قد كان في الأمم قبلکم محدثون فان یکن فی امتی منهم أحد فان عمر بن الخطاب منهم: قال ابن وهب: تفسیر محدثون مله مون ه (ب) (ه ز/ ٤ ل/ ٢١ ف/ ٣).

له راستی دا ئەم کتیبه له زۆر لاه دوو چرای روشن و دوو ده ریای هاو سنووره، کو ی بوخاری و موسلیمه، عه ره بی و کور دییه، دین و دنیا یه، ئایین و زمانه وانیی ه، کو ن و نو یی ه، مه جمه عی حه دی سه مو ته فه قو عه له یه یی ه کا نی بوخاری و موسلیمه، مه جمه عی (ما ان فرد به البخاري وما ان فرد به مسلم) ه، به ئیعتیبار یکی تر په یوه ندیی نیوانی ئوممه ته له گه ل حه زره تدا،

گه‌رچی ماموستا موحه‌ممه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغی، له‌ راژه‌و خزمه‌تی ئه‌م کتیبه‌دا
 کۆتایی نه‌کردوه، گه‌لی به‌جوانی، به‌پیی حال و ته‌وانا له‌سه‌ری نووسیوه‌و
 هه‌له‌ بژیری و بژاری کردوه، وه‌لی کتیبه‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ فره‌ لایه‌نه‌ به‌ تاقه‌
 که‌سی زه‌وت ناکری، بۆیه‌ ده‌لیم: به‌ باوه‌ری من ئه‌م زیاده‌یه‌ = ئه‌که‌م =
 زیاده‌و پیویست نییه‌، ماموستا محمد علی قه‌ره‌داغی زیادی کردوه له‌سه‌ر
 ئه‌صله‌که‌، چونکه‌ ئه‌مه‌ فارسی ئامیژه‌، له‌ چه‌شنی ئه‌م شیعره‌ی سه‌عدیه‌
 (خودای ئی رازی بن) که‌ ده‌فه‌رموی:

کرم بین و لطف خداوندگار

گنه‌ بنده‌ کرده‌ است و او شرمسار

له‌م شیعره‌دا فیعلی (بین) له‌ کۆتایی نیوه‌ی یه‌که‌م کرتاوه، هه‌تا دوو
 باره‌ نه‌بیته‌وه، هه‌روه‌ها (کرده‌) له‌ کۆتایی نیوه‌ی دووه‌م کرتاوه، ئه‌م جوړه
 ته‌عبیره‌ هه‌تا ئیستا هه‌ر باوه‌. وه‌ک ئیقبالنامه‌ ده‌فه‌رموی:

چارم ناچاره‌ خه‌للاقى نه‌کبه‌ر

منى کرد به‌ سه‌گ، نه‌تۆش به‌ به‌شه‌ر

خۆزگه‌م ئه‌م یادگاره‌ شاکاره‌ جوانه‌ به‌م سنی شیوه‌یه‌ له‌ چاپ
 ده‌درایه‌وه:

۱- کوردیه‌که‌ی به‌ ته‌نیا، کوردیه‌کی په‌تی پته‌وی ره‌سه‌نی جوانی
 ریکوپییکی ره‌وانبیژ، ئه‌مه‌ش قه‌یدی نییه‌و دروسته‌، نه‌ده‌بی به‌ ته‌حریف و
 گوپانکاری و نه‌ ده‌بی به‌ ناوه‌قی کردن له‌ دانهر، چونکه‌ ده‌قی ئه‌صله‌که‌ی ئه‌و
 به‌چاپی یه‌که‌م ده‌پاریزی و جیگه‌ی خۆی ده‌گری، هه‌روه‌ک چۆن شیعره‌کانی
 خانی و عوریان و مه‌ولوی له‌ بادینانی و لوپی و هه‌ورامیه‌وه، بۆ سوودی
 گشتی کراون به‌زاری سوێری ئه‌میش ئاوا به‌لام نابێ له‌ مه‌به‌ستی ماموستای
 بابان لادری، مه‌گه‌ر بۆ ئه‌مه‌یان ئاماژه‌ بگری، وه‌لی گوپینی وشه‌و شیوازو
 دارشتن ئاماژه‌ی ناوی.

۲- عه‌ره‌بییه‌که‌ی به‌ته‌نیا. به‌لام له‌گه‌ل لی‌کۆلینه‌وه‌و ته‌حقیق و ته‌دقیقی‌کی چاک و جواندا، هه‌تا ببی به‌کتییی‌کی عومده‌ی ئیسلامی، که جاماعی هه‌موو جه‌دیسه‌کانی بوخاری و موسلیم بی، ته‌نانه‌ت نه‌گهر سه‌هۆی، به‌سه‌رچوونی، هه‌له‌یی، تی‌که‌لی و پی‌که‌لییه‌که‌ه‌بی، گشتی چاک بکری و له‌به‌ر سه‌رچاوه‌و نوسخه‌ی باوه‌رپی‌کراوی سه‌حیحه‌ین - وه‌که‌ جه‌لاله‌ین - به‌ناوی دوو که‌سه‌وه‌ بلاو بکری‌ته‌وه‌. ئه‌وجا له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی لایه‌ق و شیاو له‌ چاپخانه‌یه‌کی چاکدا نه‌گهر لوا چاپ بکری. وه‌لی ئه‌مه‌ به‌ هه‌موو که‌سی ناکری، زانایه‌کی گه‌وره‌ی فهرمووده‌زانی ده‌وی!

۳- عه‌ره‌بییه‌کی یوخته‌کراوی له‌گه‌ل کوردییه‌کی په‌تی پته‌وی هاوچه‌رخدا، به‌لام له‌حالی وادا بو‌نی کتییی کوردی لی دئ، له‌به‌ر نه‌وه که‌سی تر کریاری نییه‌و کاری پی نییه‌، خه‌لکی وه‌کی ئی‌مه‌ نین که‌ تاهی خه‌لک وه‌ستابی هی خو‌مان ناخویننه‌وه‌!

له‌به‌ر ئه‌مه‌ له‌م حاله‌دا کاری به‌شه‌رحی عه‌ره‌بی نییه‌، نه‌گهر به‌ کوردی په‌راوی‌زو را‌قی له‌سه‌ر بکری قه‌یدی نییه‌!

هه‌ندی که‌سی له‌ گو‌یی گادا نووستوو وا ده‌زانی که‌من زۆر بایه‌خ ده‌دم به‌لایه‌نی کوردایه‌تی، ئه‌مانه‌ له‌گیانی ئه‌م چه‌رخه‌وه‌ دوورن، هیشتا له‌ چه‌رخ‌ی ده‌قانیقول نه‌خباردا ده‌ژین، به‌خودا ئی‌مه‌ی مه‌لا له‌ هه‌موو که‌سی‌کی تر به‌ر پرسیارترین، نه‌گهر خوانه‌ خواسته‌ گه‌لی کوردپشتی کرده‌ ئایین و رووی کرده‌ شتی تر، چونکه‌ په‌ندو ئامۆژگاری کاتی کار ده‌کا که‌ گو‌یگرو خویننه‌ر چه‌ژی لی وه‌ربگری، نه‌وه‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ لی بی‌گانه‌بی که‌ گه‌مه‌ی پی بی، به‌لی نه‌گهر ئی‌مه‌ی مه‌لای کورد له‌سه‌ر ئه‌م نه‌قله‌ی ئیستامان بین و دینه‌ پی‌وژه‌که‌مان به‌ زمانیی کوردی شیرینی په‌تی روون نه‌که‌ینه‌وه‌ بو برا‌کورد موسولمانه‌کانمان، کاتی‌کمان زانی مه‌لا ژنیش نو‌یژمان له‌ پشته‌وه‌ نا‌کا، چجای رو‌شنبیره‌کانمان، ده‌ستم به‌هیچ لایه‌کی تر‌دا نا‌کا، تا هه‌ندی سه‌رنجی خو‌م له‌سه‌ر ئه‌م شا‌کاره‌ جوانه‌ بنوسم، بو‌یه‌ جارو بار له‌به‌ر خو‌مه‌وه‌ له‌می‌دا

ئاوپىكى بۇ دەدەمەو، بەلام داخەكەم ئىمەى كورد كە باوہرو بتمانەمان بە
خۇمان نىيە، ئەگەر تويژىنەوہىيەكى وا لەسەر باس وخواسى بنووسىن،
دەلىن: ئەھا كوردى بە چىشتى مجبور!*

كەچى وەكى تىرىش ھەزار باس و خواسى لاوہكى لەناو كتيباندا بە
زامانى تر، دەخوينىنەوہو خوش خوش دەلىن: دەم و دەس خوش، لاباسى
لە سەرباسى خوشترە سەير دەكەين جەلالەين چەندە كورت و پوختە، لەگەل
ئەوہشدا، پەرە لە لاباسى نەحوو صەرف و زمانەوانى، تەنانەت ھەقايەتیشى
تيادايە، ھەزار رەحمەت لە گوڭرى ئايەتوللاى مەردوخ كە دەفەرموى:

لەم خەوگای چەرخا منى شەيدانى

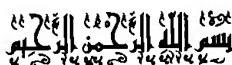
چاويكەم كەردەو لە بۆ بينانى

ھەرچەنم كۆشا كەس خەوہرەو نەو

لە تەنيانيا منيچ چوومە خەو!

دانەر ليڤرەدا دەفەرموى: (خودای ئازى بى) ژمارەى فەرموودەكانى نامەى
زيكرو نزاو پارانەوہ تەنيا (۲۱۳) دووسەدو سىياز دە فەرموودەيەو بەس.

* نموونەى خۇ بەبجووك زانينمان و خەلک بەگەورە تەماشاکردن: (لەپاش دەرکردنى پۇستالى
رەشى بەعشى لەخاکی پاکی کوردستان، سەدام دەستەيەکی نارد بوو بۇ گوڤتوگۆ لەگەل
سەرکردە کوردەکاندا، بەسەرۆکايەتتى عەمیديکى عەسکەرى عەرب. سەیر لەوہدا بوو، ئەو
ھەموو بەرپەرس و ئەفسەر و گەورە پیاوہ کوردانە، خوش خوش بەو عەرەبە بەعشيەيان
دەگوت: (سیدی) واو (سیدی) وانا. ئەمە لەکاتیکا کەلەناو بئکەو پێگاکانى خویانا بوون
ئاوابوون، ئەى دەبى لەبەغدا جۆن بن). وەرگێڕ - ۲۰۰۸/۸/۶

نامه‌ی زاهدو دنیا نه‌ویستی و کوئ به‌دنیادان و دل لاوینه‌کلن (الرقاق)

(نهم نامه‌یه هوت باس و پایانیکه)

۹۴ به‌شی یه‌که‌م: باسی هه‌ره‌شه‌کردن له ده‌سته‌شکیتیبوون به‌خو‌شی جیهانه‌وه
کتاب الزهد و الرقاق (وفیه سبعة فصول و خاتمة)

الفصل الأول: في التحذير من الدنيا

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ} - سورة آل عمران -
۱۸۵/۳. → (ب ۶ ز - ۴ ل - ۹۴ ف - ۳۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ} سورة
التغابن. ۱۵/۶۴.

واته: بزنان مال و منال، که دوو به‌هره‌ی خو‌شه‌ویستن له‌لای ئیوه،
که‌رچی مایه‌ی ئاسایش و هو‌ی ئارایشی ژیان‌ی جیهان و بو‌خواپیداوانیش
که‌ئی جار مالی رحمت و منالی په‌حه‌متن، به‌لام له‌بنه‌په‌تدا هو‌ی
تاقیکردنه‌وه‌ی ئیوه‌ن، ئه‌وه‌ی خو‌شه‌ویستی خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا
بگو‌پیتته‌وه به‌خو‌شه‌ویستی مال و منال ئه‌وه تووشی ئاراو‌یه‌کی گه‌وره
بووه‌و له‌و پاداشه‌ گه‌وره‌یه بئ به‌شه‌که له‌کن خودا هه‌یه.

۵۱۵۷م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) بِمَنْكِبِي فَقَالَ: كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ غَابِرُ سَبِيلٍ، وَغَدُ نَفْسِكَ فِي أَهْلِ
الْقُبُورِ. وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ
الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرْضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ^(۱).

ئیبینو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین)
سه‌رشانی گرتو فه‌رمووی: له‌م جیهانه‌دا خو‌ت به‌ئاواره‌دابنئ، یا خو‌ت به‌

^(۱) تجرید/ ۵/ ل ۲۵۹/ رقم ۱۹۹۸ - ۶۴۱۶. {ریاض/ ۲/ ل ۱۳۳/ رقم ۵۷۴ تسلسل/ ۶۵ + ۴۷۱ ز/ ۵۵: به‌رگی/ ۲}.

ریبوارو ره‌فته‌نی بزانه! به‌لکوو له‌وه پتریش، وای دانسی که مردووی ناو
گوږستانی، که‌واته: له‌م کاوانسه‌رایه‌دا پشتی ئی مه‌که‌ره‌وه‌و به‌مالی خوئی
مه‌زانه! ئیبنو عومه‌ر خوئی ده‌یفه‌رموو: ئیواری به‌ته‌مای به‌یانی مه‌به، به‌یانی
به‌ته‌مای ئیواری مه‌به، کاتی له‌شت ساخه‌ه‌ول بده‌ بو کاتی نه‌ساغیت، زیانت
به‌ه‌ل بزانه‌و ه‌ول و کویشی تیا بده‌ بو پاش مردنت! (ب).

۵۱۵۸ م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نِعْمَتَانِ
مَقْبُورٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، الصُّحَّةُ وَالْفَرَاغُ. رواه البخاري والترمذي^(۴):

ئیب‌نوعه‌یب‌اس (خو‌دی‌ان ئی زانی بن) له‌ چه‌زره‌ته‌وه (درو‌دی خو‌دای له‌س‌ری‌ن)
ده‌فه‌رمو‌ی: دوو به‌هره‌ی گه‌وره‌و گرانبه‌ها ه‌ن، زور که‌س له‌و دوو به‌هره‌یه‌دا
به‌ه‌له‌دا چوون و ه‌رزان فروشیان کردوون، وه‌ک که‌سی له‌ سه‌ودایه‌ کاتی
بشکی ئاوا:

یه‌که‌میان: ته‌ندروستییه،

دوه‌میان: ده‌ست به‌تالییه، که‌سی له‌شی ساخ و ده‌ستی به‌تال بی و
تینه‌کو‌شی بو‌ره‌زای خو‌دا نه‌وه‌ نه‌و دوو نیعه‌ته‌ی تالان‌فروش کردووه!
(ب/ت).

۵۱۵۹ م- فه‌رمووده‌ی (قدم ابو عبیده (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ)^(۳).

له‌م شوینه‌دا رابورد: کیتابی جیهاد باسی جزیه. به‌رگی ه‌شته‌م.

۵۱۶۰ م- وَلِمُسْلِمٍ: إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَأَتَقُوا الدُّنْيَا وَأَتَقُوا النَّسَاءَ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَيْنَ إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ^(۴):

حه‌زهرت (درو‌دی خو‌دای له‌س‌ری‌ن) ده‌فه‌رمو‌ی: راسته‌ که‌ دنیا و مالی دنیا
میوه‌یه‌کی سه‌وزی دل‌گیری شیرین و خو‌شه، وه‌ی به‌لاش و ه‌لاش نییه‌و

(۲) تجرید - مختصر صحیح البخاری/ ۵/ ل/ ۲۵۹/ رقم/ ۱۹۹۷.

(۳) تقدم في مجلد ثامن تسلسل/ ۶۶/ رقم/ ۵۲۳.

(۴) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۸۲.

لیپریسنه‌وه‌ی هه‌یه، چونکه خودا چین له‌دوا چین ئیوه ده‌کا به جیگه‌داری پیشینان تیادا، تا بپروانی که کردارو ره‌فتارتان چۆنه، که‌واته پاریز له دنیا بکه‌ن، هه‌روه‌ها ناگاداری خۆتان بکه‌ن له داوی ژنان، به‌تایبه‌تی هاوسه‌ره‌کانتان، چونکه یه‌که‌م ناژاوه‌یی که نه‌وه‌ی ئیسرائیل دووچاری بوون ئه‌وه بوو که‌وتنه داوی ژنانه‌وه (م).

۵۱۶۱ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ^(۵):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بێ) له چه‌زهره‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: جیهان زیندانی موسولمانه‌و به‌هه‌شتی کافرا نه (م/ت).

۵۱۶۲ م- عَنْ الْمُسْتَوْدِ بْنِ شَدَّادٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ الرَّكْبِ الَّذِينَ وَقَفُوا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى السُّخْلَةِ الْمَيْتَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَتَرَوْنَ هَذِهِ هَانَتْ عَلَى أَهْلِهَا حِينَ أَلْقَوْهَا. قَالُوا: مِنْ هَوَانِهَا أَلْقَوْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَالدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ عَلَى أَهْلِهَا. رواهما مسلم والترمذي^(۶):

موسسته‌ویدی کوپی شه‌دداک (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: خۆم یه‌کیک بووم له‌و ده‌سته سواره که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر که‌لاکی کارژه‌له‌ مرداره‌که راوه‌ستاین، که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) کردی به‌نموونه بۆ سووکیی دنیا له‌لای خودا و فه‌رمووی: ئایا ئیوه له‌و باوه‌ره‌دان که خاوه‌نی ئه‌م که‌لاکه له‌به‌ر سووکی و هیچ و پووچی تووپیان داوه. گوتیان: به‌ئێ. ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! دیاره له‌به‌ر ئه‌وه برکیان داوه، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: سا ئه‌م دنیا به‌له‌لای خودا سووکترو هیچ و پووچتره هه‌تا ئه‌م که‌لاکه له‌لای خاوه‌نه‌که‌ی! (م/ت).

۵۱۶۳ م- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَغْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بُعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةً مَاءٍ^(۷):

(۵) مسلم. زهد و رفاق: ۷۳۴۳.

(۶) مسلم. زهد و رفاق: ۷۳۴۴.

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

سه هلی کوپی سهد (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه (درویدی خودای
لهرین) فهرمووی: نه گهر نه جیهانه له لای خودا بایه خی بالی میشووله یه کی
ببوايه، یه ک قوم ناو چیه خودا له دنیا یه نهیده دا به هیچ بنی باوه پئی! (ت-
س/ص).

۵۱۶۴م- عَنْ مُسْتَوْرِذٍ أَخِي بَنِي فَهْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ فِي الْيَمِّ فَلْيَنْظُرْ بِمَاذَا يَرْجِعُ^(۸):

موسته وریدی کاکه ی به نی فیهری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه
(درویدی خودای لهرین) فهرمووی: نه جیهانه له چاو نهو جیهاندا وه که نه وه وایه
که یه کیکتان په نجه یه کی خوئی بزهنی به ده ریادا، جا باش سرنج بدهن ده بنی
په نجه ی چهنی ناو هه لبگری! واته: نهو ته ریبه ی که به په نجه یه وه ده نووسی
له ناوی ده ریاکه، نه وه نمونه ی دنیا یه، مهنده ی ناوی ناو ده ریاکه یش
نمونه ی نهو جیهانه (ت-س/ص) نه موه مویده ی نیمامی موسلیمیش
(رهزای خودای لیبنی) گپراویه ته وه ته ماشای (کتاب الجنة وصفة نعيمها) بکه،
باسی (باب فناء الدنيا وبيان الحشر يوم القيامة).

۵۱۶۵م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذَكَرَ اللَّهُ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا^(۹):

نه بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) له حه زره ته وه ده فهرمووی (درویدی خودای
لهرین): بزائن که دنیا و هه رچی و له دنیا دا هه مووی نه حله تی و نه فرین
لیکراوه، ته نیا نه دوو شته نه بنی:

یه که م: یادو زیگری خودا و نه وه ی ده بنی به مایه ی رهزای خودای گه وره.
دووه م: ماموستاو فه قی! (ت-س/ح).

(۸) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۲۶. ترمذی. زهد: ۲۲۲۳. ابن ماجه. زهد: ۴۱۰۸.

(۹) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

۵۱۶۶م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الزُّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيمِ الْحَلَالِ وَلَا إِضَاعَةِ الْمَالِ وَلَكِنَّ الزُّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُونَ بِمَا فِي يَدِكَ أَوْتَقَ مِمَّا فِي يَدَيِ اللَّهِ وَأَنْ تَكُونَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيبَةِ إِذَا أَتَتْ أَصَبْتَ بِهَا أَرْغَبَ فِيهَا لَوْ أَنَّهَا أَبْقَيْتَ لَكَ^(۱۰):

نه‌بو زهر (خوشنودی خودای گهری لیبن) له‌ه‌زه‌ته‌وه (دروودی سوژو به‌زه‌یی خودای لیبن) ده‌فه‌رموی: نه‌ویستی و ته‌رکی دنیا به‌وه نابن که‌ه‌لال له‌خوت‌ه‌رام بکه‌ی، یا مائی‌خوت به‌فیرو بده‌ی به‌م و به‌و، به‌لام دنیا له‌به‌رچا و که‌وتن و گوئی پی نه‌دان به‌دنیا نه‌وه‌یه که‌چاوت له‌خیرو خیرات نه‌ترسئ، هه‌میشه پشتت به‌خودا قه‌وی بی، به‌نومیدی نه‌و خیرو خوشییه‌ی که‌وا له‌ده‌ستی خودادا گوئی به‌وه نه‌ده‌ی که‌وا له‌ده‌ستی تو‌داو چاوت نه‌ترسئ و خه‌رجی بکه‌ی بو‌خودا، نه‌مه له‌لایئ، له‌لایه‌کی تریشه‌وه نه‌گه‌ر تووشی وه‌یئ، قورتئ، موصیبه‌تئ بووی، ده‌شئ نه‌وه‌ت له‌به‌رچاوبئ: مادام ره‌زابه فه‌زای خودا ده‌بی به‌مایه‌ی پاداشی باشی خودا به‌و موصیبه‌ته‌رازی بیت و روودانه‌که‌یت پی باشتربئ هه‌تا نه‌وه که‌نه‌و موصیبه‌ته‌نه‌قه‌ومایه (ت-س/غریب).

۵۱۶۷م- عَنْ كُفَيْبِ بْنِ عِيَّاضٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةً وَفِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ^(۱۱):

که‌عبی کوپی عیاض (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای لیسربن) فه‌رمووی: هه‌ر گه‌ئی فیتنه‌یئ، فیتنه‌ی گه‌ئی منیش ماله (ت-س/ص).

۵۱۶۸م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ فَتَرْغَبُوا فِي الدُّنْيَا. رَوَى هَذِهِ السَّيِّدَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۱۲):

^(۱۰) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

عبداللّٰ (خودای ئی رازی بن) ده‌گیړېته‌وه له حه‌زړه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فرموئ: مال په‌رست مه‌بن مه‌بادا دنیا ببی به‌ ئاواتی هره‌ گه‌وره‌تان! (ت- س/ح).

۵۱۶۹م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْمُكْثِرِينَ هُمْ الْمُقْلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، إِلَّا مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرًا ، فَتَفَحَّ فِيهِ يَمِينُهُ وَشِمَالُهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَوَرَاءَهُ ، وَعَمِلَ فِيهِ خَيْرًا. رواه البخاري^(۱۳):

ئهو زه‌ر (خودای ئی رازی بن) فهرموئ: شه‌وئ له‌ شه‌وان ده‌رچووم، که‌ ته‌ماشام کرد و ا پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ تاقي ته‌نیا له‌ خړه‌به‌رداوییه‌که‌ی مه‌دینه‌ ده‌رواو که‌سی تری له‌گه‌ل نییه‌، زه‌ینم بو‌ ئه‌وه‌چوو که‌ حه‌زناکا که‌سی تری له‌گه‌ل بړوا، له‌به‌ر ئه‌وه‌ دوورو نزیك له‌ سیبهری ئه‌و شوینانه‌وه که‌ مانگه‌ شه‌وه‌که‌ نه‌یده‌گرته‌وه‌ شوینی که‌وتم، به‌نیازی ئه‌بو ئه‌گه‌ر شتئ رووی دا لییه‌وه‌ نزیك بم، به‌لام پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) ئاوړی دایه‌وه‌و منی دی و فهرموئ: ئه‌وه‌ کییه‌؟ عه‌رزیم کرد: منم ئه‌و زه‌رم خودا بمکا به‌ قوربانست. فهرموئ: (وه‌ره‌) تاوئ له‌ خزمه‌تیدا رویشتم فهرموئ: له‌ راستیدا له‌ روژئ ژیانه‌وه‌دا داراکان نه‌داران و له‌ دنیادا کئ ده‌وله‌مه‌ندتره‌ له‌ قیامه‌تدا له‌ هه‌موو که‌سئ هه‌ژارته‌، مه‌گه‌ر که‌سئ که‌ خودا مالئ باشی پئ بدا، ئه‌ویش به‌هه‌ر چوارلادا داغانی بکا، به‌راست و به‌چه‌پا له‌ ریگه‌ی خودادا پیدا به‌م و به‌وو بیبه‌خشیتته‌وه‌و بو‌کاری خیر دریغی نه‌کا. ئه‌وجا تاویکی تر له‌ خزمه‌تیدا رویشتم.

فهرموئ: تو لیړه‌ دانیشه‌ له‌ شوینیکی ته‌ختانیدا داینیشانم، که‌ ده‌روپشتی به‌ردانی بوو، فهرموئ: ئا لیړه‌دا دانیشه‌ی هه‌تا خو‌م ده‌گه‌رېمه‌وه‌ بو‌لات، ئه‌وجا خو‌ی له‌به‌ر ده‌لانه‌که‌وه‌ رویشتم، تا له‌به‌ر چاووم گوم بوو، زوړی خایاند هه‌ر نه‌هاته‌وه‌، له‌ دوايیدا که‌ هاته‌وه‌ گویم لیی بوو به‌ده‌م ری‌وه‌

^(۱۳) تجرید/ ۵ ل/ ۳۰۸ رقم/ ۲۰۵۱ = ۶۶۳۸، ۱۴۶۰. {مسلم. زکاة. باب تغلیظ عقوبة من لا یؤدی

الزکاة رقم/ ۹۹۰ - هامش التجرید رقم/ ۲۰۵۱}

دهیفه رموو: بازینایش بکا و بادزیش بکا! که گه‌یشته وه لای من خوم پی رانه‌گیرا گوتم: قوربان! خودا بمکا به بالاگردانت، نه وه له قه‌راخی به‌رده لانه‌که‌دا قسه‌ت له‌گه‌ل کئی ده‌کرد، گویم لی نه‌بوو که‌سئی گوفتو گوٚت له‌گه‌ل‌دا بکا، فره‌مووی: نه وه جوبرائیل بوو، له ته‌نیشتی به‌رده لانه‌که‌دا خوی پی نیشان دام و فره‌مووی: پیم: نه‌ی موحه‌ممه‌دا! مژده بده به‌گه‌لی نیسلامی خوت: که هر که‌سئی له‌سهر موسولمانه‌تی بمرئ، زو ویا دره‌نگ ده‌چیت به‌ه‌شت، دیاره هر که‌سئی له‌سهر موسولمانه‌تی بمرئ له‌سهر فره‌خوایی و بی پروایی نامرئ، منیش گوتم: نه‌ی جوبرائیل! نه‌وه‌ی له‌سهر موسولمانه‌تی بمرئ با دزی و حیزیش بکا هر ده‌چیت به‌ه‌شت؟ فره‌مووی: نا، دیسان گوتمه‌وه: بادزی و حیزیش بکا؟ فره‌موویه‌وه: نا، بادزی و حیزیش بکا سهره‌نجام هر ده‌چیت به‌ه‌شت، دیسان له‌خوشی نه‌م مژده‌گه‌وره‌یه بو دُنیا بوونی ته‌واری لیم پرسیییه‌وه: هر که‌سئی به‌موسولمانی بمرئ، بادزی و حیزیش بکا هر ده‌چیت به‌ه‌شت، فره‌مووی: به‌لئ، با نه‌ره‌قیش بخواته‌وه (ش).

۵۱۷۰ م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَأَبْتَقَى ثَالِثًا، وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الثَّرَابُ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ^(۱۴).

ئیبنا عه‌عباس (خودایان لی دازی بن) فره‌مووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فره‌موئ: گریمان ئاده‌میزاد پر دوو شیو زی‌پری هه‌بی هه‌ول و ته‌قه‌للا ده‌دا بو پرشیوئ تریش! ئاده‌میزاد به‌هیچ تی‌ر ناخوا، هر هه‌لپه ده‌کا بو پروپیتی دنیا تا ده‌مرئ و چاوی پر ده‌بی له‌گلی گوٚر، هر که‌سی‌کیش له‌هر گونا‌ه‌ی ته‌وبه بکا - وه‌ک نه‌وه ته‌وبه له‌چاو‌چوویی و چاو‌چنوکی بکا - خودا ته‌وبه‌ی لی گیرا ده‌کا (ش/ت).

۵۱۷۱ م- وَخَطَبَ ابْنُ الزُّبَيْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَلَى الْمُنْبَرِ بِمَكَّةَ فِي خُطْبَتِهِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ أُعْطِيَ وَادِيَا مَلَأَنِ مِنْ

ذَهَبَ أَحَبُّ إِلَيْهِ ثَانِيًا ، وَلَوْ أُعْطِيَ ثَانِيًا أَحَبُّ إِلَيْهِ ثَالِثًا ، وَلَا يَسُدُّ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الثَّرَابُ ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ. رواهما الشيخان والترمذي^(۱۵):

ثیبینو زوبه‌یر (خودایان ئی رازی بن) سه‌رکه‌وته سه‌ر مینبه‌رکه‌ی مه‌ککه دوانیکی دا، فه‌رمووی: ئه‌ی خه‌لکینه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رموویه‌تی: ئه‌م ئاده‌میزاده‌ نه‌وه‌نده چا‌وچنوک و به‌ته‌ماحه‌ نه‌گه‌ر پر به‌ شیوی زبیری هه‌بن تیری پی ناخوا، به‌لکوو چه‌زده‌کا که بیکا به‌ دوو شیو، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر دوو شیوی هه‌بن چه‌ز ده‌کا که بیکا به‌سن شیو، وه‌ هه‌روه‌ها هه‌تا پتری هه‌بن هه‌ول و هه‌لپه‌ بو‌ پترده‌دا، ئیتر مه‌گه‌ر گل چاوی ئاده‌میزاد پرپکا، وه‌لێ خودا به‌رچه‌مه‌ له‌به‌ر نه‌وه‌ هه‌رکه‌سن روی له‌ خودابن و له‌ گونا‌ه په‌شیمان ببیته‌وه‌ خودا په‌شیمانیه‌که‌ی گیرا ده‌کا (ش/ت).

۵۱۷۲ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَعَسَّ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالذَّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ وَالْخَمِصَةِ ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ^(۱۶):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: پیاوی پاره‌ په‌رست و پوله‌کی داوه‌شن و عه‌مری نه‌میئن، هه‌ر خه‌ریکی چلکا و خواردن و شه‌ر خورییه، به‌نده‌یی خودای له‌بیرنییه، ده‌لئی نوکه‌ری نه‌لقه‌ به‌گوئی گووروونییه، هه‌ر چاوی له‌ به‌رژه‌وه‌ندی خوئی یه، گوئی له‌ مشتی نه‌وسنییه، به‌شی بدری مه‌نووینییه، به‌شی نه‌دری له‌گه‌ل دوژمنیه (بوخاری - ره‌حه‌ت له‌ گوپی نازای).

۵۱۷۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَ لِي مِثْلُ أَحَدٍ ذَهَبًا لَسَرَرْتَنِي أَنْ لَا تَمُرَّ عَلَيَّ ثَلَاثُ لَيَالٍ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ ، إِلَّا شَيْئًا أَرْصِدُهُ لِدَيْنٍ. رواهما البخاري^(۱۷):

(۱۵) مسلم. زكاة: ۲۴۱۴. بخاري. رفاق: ۶۴۳۶.

(۱۶) تجريد/ ۲ ل/ ۳۱۴ رقم/ ۱۸۸۸ - ۲۸۸۷، ۲۸۸۶، ۶۴۳۵ (من المتفق عليه ما قرره العسقلاني في خاتمة كتاب الجهاد - المترجم).

(۱۷) تجريد/ ۲ ل/ ۱۴۰ رقم/ ۱۰۴۷ - ۲۲۸۸ فتح.

دیسان له ووهو هه زهت (درویدی خودای له سربین) فهرمووی: گریمان به قه ی
کیوی ئو خود زیږم هه بی، هه ز ده کهم له ماوه ی سئ شه ودا گشتی دابه ش
بکه م له ریگه ی خودادا، وه هیچی له لای من نه مینئ، مه گه ر نه و چه رده یه ی
که هه لای بگرم بو دانه وه ی قه رزئ، یا بو جیه جیکردنی مافیکی ره و! (ب).

۵۱۷۴ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌ عَلَى حُبِّ
الْثَنَيْنِ طُولُ الْحَيَاةِ وَحُبُّ الْمَالِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱۸).

دیسان فهرمووی: پیغه مبه ر (درویدی خودای له سربین) فهرمووی: روژ به روژ
دلی پیر بو خوشه ویستی نه م دوو شته تادی گهنج ده بیته وه: بو ته مه نی
دریژو، بو مالی زور. (ش/ت) له گیزانه وه یه کی تری شه یخه یندا: بو
خوشه ویستی جیهان و، بو هیوای دوورو دریژ.

۵۱۷۵ م- (ب - ۷ ز - ۸۴ ل - ۲۶۲ ف - ۱) (۱۹).

لیره دا ده فهرموئ: گفته ی (له فظ) ی موسلیم (ره زای خودای لی بی)
ئاوایه: به نده هه ر ده کوپوزیته وه ده لی: ماله کهم واو ماله کهم وا، ئاخر
ماله که ی کامه ی هی نه وه نه م سئ شته ی ئی بترازی:
یه کهم: نه وه ی که ده یخواو له ناوی ده با.

دووه م: نه وه ی که ده یپوشئ و کوئی ده کاو ده یدرئ.

سییه م: نه وه ی که ده یبه خشی و ده یکا به چاکه و پاشه که وتی ده کا بو روژی
پاشه روژی، ئیتر هه رچی له م سئ شته بترازی نه وه له مالی نه و درده چی و که ده مرئ
به جی ده هیلئ و ده بی به هی که سیکی تر، میراتبه ر ده یبا بو خوی.

۵۱۷۶ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيْكُم مَالٌ
وَارِثُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ. قَالَ: فَإِنَّ
مَالَهُ مَا قَدَّمَ، وَمَالٌ وَارِثُهُ مَا آخَرَ. رواه البخاري^(۲۰).

(۱۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۲ - ۶۴۲۰. مسلم. زکاة: ۲۴۰۷.

(۱۹) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۸۴ ل/ ۲۶۲ ط/ ۱ رقم/ ۴۲۲۴.

عبداللّٰ (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (دیوودی خودای له‌سیرین) فهرمووی: کامتان مالی میراتبهره‌که‌ی له مالی خوی خوشتر ده‌وی؟ عه‌ریانکرد: قوربان! هه‌موومان مالی خومانمان خوشتر ده‌وی له مالی میراتبهره‌کانمان. فهرمووی (دیوودی خودای له‌سیرین): ده‌بزانن مالی ئاده‌میزاد نه‌و ماله‌یه‌تی که له‌پیش خویه‌وه ره‌تی ده‌کاو ره‌وانه‌ی ده‌کا بو نه‌و جیهان، مالی میراتبهره‌کانیشی نه‌وه‌یه که به‌چنگه‌کپی هه‌رکوی ده‌کاته‌وه تا له‌پر خوی ده‌مری و ماله‌که‌ی له‌پاشی به‌جی ده‌میئی! (ب- ره‌حمت له‌گوپی نازداری).

۵۱۷۷م- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَكْثَرَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مَا يُخْرِجُ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ قِيلَ وَمَا بَرَكَاتُ الْأَرْضِ؟ قَالَ: زَهْرَةُ الدُّنْيَا. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: هَلْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ فَصَمَتَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ، ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ عَنْ جَبِينِهِ فَقَالَ: أَيْنَ السَّائِلُ؟ قَالَ: أَنَا. قَالَ: لَا يَأْتِي الْخَيْرُ إِلَّا بِالْخَيْرِ، إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ خُلُوةٌ، وَإِنْ كُلُّ مَا أَتَيْتَ الرَّبْعَ يَقْتُلُ حَبْطًا أَوْ يُلِمُّ، إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرَةِ، أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتِ الشَّمْسُ، فَاجْتَرَّتْ وَكَلَطَتْ وَبَالَتْ، ثُمَّ عَادَتْ فَأَكَلْتُ، وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خُلُوةٌ، مَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ وَوَضَعَهُ فِي حَقِّهِ، فَنِعِمَّ الْمَعُونَةُ هُوَ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ، كَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ. رواه الشيخان^(۲۱):

ئه‌بو سه‌عید خودری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (دیوودی خودای له‌سیرین) ده‌فهرمووی: زورتر له‌وه مه‌ترسیتان ئی ده‌که‌م که خودا له‌پیت و فه‌ری زه‌وی ده‌ری ده‌هیئی بۆتان. گو‌ترا: پیت و فه‌ری زه‌وی مه‌به‌ست لیی چییه؟ فهرمووی: نه‌وه‌یه که ده‌بی به‌مایه‌ی ئارایشته‌و ره‌ونه‌قی ژیانی جیهان وه‌ک زی‌رو زی‌وو سامانی تر. پیاوی عه‌ری کرد: قوربان! بۆچی شتی وا ده‌بی که ئەم خێرو خوشییه‌ ببی به‌هوی خراپه‌و شه‌ر!

(۲۰) {ریاض/ ۲/ ل ۱۰۸ تسلسل/ ۶۰ رقم/ ۵۴۵ = بخاری: ۶۴۴۲ = تجرید/ ۵/ ل ۲۶۵ رقم/ ۲۰۰۷}.

(۲۱) {تجرید/ ۲/ ل ۱۲۵ رقم/ ۷۰۲ = ۱۴۶۵. مسلم. زکاة: ۲۴۱۹، ۲۴۲۰}.

پیغمبر (درویدی خودای لسه‌رین) تاماوه‌یی رامو مات و خاموش بوو، هه‌تا زه‌نمان بۆ ئه‌وه چوو که له‌م باره‌یه‌وه سرووشی بۆ دئی، پاش ماوه‌یی ئاره‌قی ناوچاوانی خۆی سپری و فهرمووی: پرسیارکه‌ره‌که کوانی؟ گوتی: فوربان! نه‌مه‌تام، فهرمووی: حی‌ر هه‌ر خی‌ر دینئی و چاکه هه‌ر ده‌بی به‌هۆی چاکه، به‌لام مالی دنیا میوه‌یه‌کی شیرین و خوشه، وه‌ک سه‌وزه‌گیای به‌هار ناسک و نازداره، هه‌موو که‌سی که‌م تا زۆر چه‌زی لی ده‌کا، جا ئه‌وه‌ی که به‌شیوه‌یه‌کی ره‌وا په‌یدای بکاو له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی ره‌وا جیگه‌ی بکاته‌وه ئه‌وه کو‌مه‌ک و ده‌ستگیریی فره‌ چاکه بۆی، وه‌لی ئه‌وه‌ی به‌شیوه‌یه‌کی نا‌ره‌وا په‌یدای بکا ئه‌وه وه‌ک سه‌که‌رۆ و ژه‌مه‌نبوورده وایه هه‌رده‌خواو هه‌ر تی‌ر ناخوا، ده‌ق مالیش وه‌ک سه‌وزه‌و گژو گیای به‌هار وایه، ئیوه ده‌لین: گوايه گژو گیای به‌هار شتی چاکه و ئاژه‌لی پی ده‌ژی، به‌لام ئه‌م قسه‌یه گشت کاتئ وانیه، چونکه که‌لی گژو گیای به‌هار ئاژه‌ل نه‌گه‌ر هه‌ر بیماشیته‌وه و زیاده خۆری تیا بکا تورخه‌و کاپیچی پی ده‌کا و ده‌یکوژی، یا زۆری نامینئ که بیکوژی، به‌لام ئاژه‌لی گیاخۆر که به‌ده‌م و جه‌م دیخوا تا که‌له‌گه‌ی هه‌ل دئی ئه‌وجا خۆی ده‌دا به‌خۆرو ده‌ست ده‌کا به‌ کاویژو به‌ناسایی پیخ و گمیزی خۆی ده‌کا و له‌ پاشدا هه‌میشه له‌سه‌ر ئه‌م ئاواو ده‌ستووره تی هه‌ل ده‌چیته‌وه له‌ گیاخوادرن و وچانگرتنی خۆی، ئه‌و ئاژه‌له‌ هیچی لی نایه‌ت (ش: بوخاری و موسلیم).

۹۵) پتر له‌ پی‌ویست خانوبه‌ره‌ دروستکردن ناپه‌سه‌نده

البناء لغير حاجة مذموم

۵۱۷۸هـ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَأَيْتُنِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَنَيْتُ بَيْدَى بَيْتًا ، يُكْنَى مِنَ الْمَطَرِ ، وَيُظَلُّنِي مِنَ الشَّمْسِ ، مَا أَغَانَنِي عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ تَعَالَى^(۱).

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۷۲/ رقم/ ۱۹۷۴ - ۶۳۰۲.

ثیبینو عومهر (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سهرین) به‌ده‌ستی خۆم خانوچکه‌یه‌کم دروست کرد بو خۆم، له‌زستاندا په‌نای له‌ باران ده‌دام و له‌ هاویندا سیبهری ئی ده‌گرم و هه‌تاو لیئی نه‌ده‌دام، خۆم نه‌بئ که‌سیکی تر له‌ دروسکراوانی خودای گه‌وره‌ یاریده‌ی نه‌دام (ب).

۵۱۷۹ م- وَعَنْهُ قَالَ: وَاللَّهِ مَا وَضَعْتُ لَبَنَةً عَلَى لَبَنَةٍ، وَلَا غَرَسْتُ نَخْلَةً، مُنْذُ قُبِضَ النَّبِيُّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواهما البخاري في الاستئذان^(۲):

دیسان فهرمووی: نه‌وه‌تی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) مه‌رگی هه‌قی به‌جئ هی‌ناوه، به‌خودا وه‌ها ئه‌م دنیا‌یه‌م له‌به‌ر چاو که‌وتوو هه‌شتا خشتی‌کم نه‌ناوه‌ته‌ سه‌ر خشتی، نه‌مامه‌ خورمایئ چیه‌ نه‌م ناشتوو! (ب- ره‌زای خودای ئی بئ).

۵۱۸۰ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا أَطِينُ حَائِطًا لِي أَنَا وَأُمِّي فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَبْدَ اللَّهِ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَيْءٌ أَصْلَحُهُ، قَالَ: الْأَمْرُ أَسْرَعُ مِنْ ذَلِكَ^(۳):

عه‌بدوللای کوپی عومهر (خودایان ئی ازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) له‌لامه‌وه‌ رابورد، لادیواریکم هه‌بوو، خۆم و دایکم خه‌ریک بووین سواغمان ده‌دا، فهرمووی: ئه‌ی عه‌بدوللأ! ئه‌وه‌ خه‌ریکی چیت؟ عه‌رزیم کرد: قوربان! خه‌ریکی ئه‌م لا دیواره‌م چاکی ده‌که‌مه‌وه‌! فهرمووی: کئ ده‌لئ که‌ فریای ئه‌م کاره‌ ده‌که‌وی و مه‌رگ به‌رله‌وه‌ یه‌خه‌ت ناگرئ. (د/ت-س/ص).

۵۱۸۱ م- وَعَنْهُ قَالَ: مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَنَحْنُ نُعَالِجُ خُصًّا لَنَا فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقُلْنَا قَدْ وَهَى فَنَحْنُ نُصْلِحُهُ. فَقَالَ: مَا أَرَى الْأَمْرَ إِلَّا أَغْجَلَ مِنْ ذَلِكَ. رواهما أبو داود والترمذي^(۴):

^(۲) بخاری. استئذان: ۶۳۰۳.

^(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۴) بسند صحيح (شرحه).

دیسان فہرمووی: زنجیکمان ہہبوو پہرپووت بوو بوو خہریکبووین
بیرازمان دہکردہوہ، حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) لہلامانہوہ رت بوو
فہرمووی: ئہوہ خہریکی چین؟ گوتمان: قوربان! زنجہکمان شلوق بووہ
چاکی دہکہینہوہ، فہرمووی: کی دہلی کہ ئیوہ ئہوہندہ دہژین ہہتا ئہم
کوٰخہ دہرووخی! لہ باوہری منا تہمن ئہوہندہی بہ بہرہوہ نییہو دور نییہ
کہ ہیرشی مہرگ زووتر نہکاتہ سہرتان! (د/ت-س/ص).

۵۱۸۲ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَأَى قُبَّةً مُشْرِفَةً فَقَالَ: مَا
هَذِهِ؟ قَالُوا: لِفُلَانِ الْأَنْصَارِ فَسَكَتَ وَحَمَلَهَا فِي نَفْسِهِ حَتَّى إِذَا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَعْرَضَ عَنْهُ، صَنَعَ ذَلِكَ مِرَارًا حَتَّى عَرَفَ الرَّجُلُ الْغَضَبَ فِيهِ وَالْإِعْرَاضَ
عَنْهُ فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى بَعْضِ أَصْحَابِهِ فَأَخْبَرَهُ بِأَمْرِ الْقُبَّةِ فَرَجَعَ فَهَدَمَهَا، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ
وَبَالَ عَلَى صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَمْ يَلَا، يَغْنَى مَا لَا بُدَّ مِنْهُ. رواه أبو داود^(۵).

ئہنہس (رمزای خودای لیبین) دہفہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) جارئ
چاوی بہ بالہخانہیہکی بہرز کہوت، فہرمووی: ئہمہ چییہ؟ گوتیان: ہی
فیسارہ پیایو ئہنصارییہ حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) ئہو کاتہ دہنگی
نہکرد، بہلام گرتیہ دل، ہہتا روژئی خاوہنی ئہو بالہخانہیی ہات بو خزمہتی
حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) کاتی سلاوی ئی کرد پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین)
پشتی تیگردو رووی ئی وەرگیرا، پیاوہکہ چہن جارئ وای کرد، ہہموو جارئ
پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) رووی نہدہدایی، جا تیگہیششت کہ پیغہمبہر
(درویدی خودای لہسیرین) لہ بہرشتی لیی دلگیرہ، دہچی سکالای حالی خوئی لہلای
ہندی لہ یاران دہکا، ئہوانیش باسی بالہخانہکہی بو دہگیرنہوہ، ئہویش
دہچی دہیرووخیئی و تہختی دہکاو متی دہکا لہگہل زہویدا، ہہتا روژئی
حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) تہشریفی لہویوہ دہپوا سہیردہکا بالہخانہکہ
نہماوہ، کہ ہوئی ئہوہ دہپرسی دہلین: خاوہنہکہی کہ زانی تو لہبہر ئہم
بالہخانہیہ رووی پی نادی، ئہویش چوو پووخانی. حہزرت (درویدی خودای

له‌سیرین) فهرمووی: ده‌ی باش باش بزائن که هه‌موو خانوویی، نه‌گهر بو ره‌زای خودا نه‌بی، له روژی ژیا نه‌وه‌دا ده‌بی به‌ئوبال و بارگرانی بو خاوه‌نه‌که‌ی، وه‌ی نه‌وه‌ی که ناچاری بی و بو ره‌زای خودا بی نه‌وه قه‌یناکا، واته: نه‌وه‌ی که به‌پی‌کات و شوین بوونی پی‌ویست بی نه‌وه قه‌یدی نییه (د-س/صالح).

۵۱۸۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الثَّفَقَةُ كُلُّهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ فِيهِ^(۶):

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سیرین) فهرمووی: مال خه‌رجکردن گشتی به‌خیر حلیبه و له ریگه‌ی خودا دایه، مه‌گهر نه‌وه‌ی که بو خانو دروستکردن بی، نه‌وه هیچ خیریکی تیا نییه (ت-س/ح).

۵۱۸۴ م- وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ: الْبِنَاءُ كُلُّهُ وَبَالَ، قِيلَ لَهُ: أَرَأَيْتَ مَا لَا بُدَّ مِنْهُ؟ قَالَ: لَا أَجْرَ وَلَا وَزَرَ. رواهما الترمذي^(۷).

ئبراهیمی نه‌خه‌می ده‌یگوت: خانو هه‌مووی ئوبال و توله و سزایه پییان گوت: نه‌دی باشه پیمان به‌رموو نه‌وه‌ی که ناچاری بی چونه؟ گوتی: نه‌وه‌یان نه‌خیره هه‌تا پاداشی له‌سه‌ر وه‌ر بگری و نه‌ گوناو و تاوانه هه‌تا له‌سه‌ری سزا بدری! (ت).

۹۶ ده‌وله‌مه‌ندی له قنیات دایه : (الغني في القناعة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَوَجَدَكَ غَائِلًا فَأَغْنَى - سورة الضحى - ۹۳-۸}.

واته: هه‌روه‌ها ئاگای له‌ حالێ تو بوو که له‌بهر خیزانداری نه‌دارا بووی، تا خودا به‌هۆی که‌سه‌به‌تی هه‌لاک و بازگرانی و تالانی زۆری ناموسولمانه‌که‌نه‌ دارایی رزاند به‌سه‌رتاو ده‌وله‌مه‌ندی کردیت و بی نیازی کردی له‌ جیهان، هه‌روه‌ها کردیتی به‌ بنده‌یه‌کی به‌رچاو تیرو به‌ به‌شی خودا قنیات کرد.

(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۷) سكت عن درجته الشارح.

۵۱۸۵ م. → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۴۹ ف - ۴۹) (۱).

۵۱۸۶ م. - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ (۲).

دیسان له‌وه له‌هه‌زه‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئی: ته‌گه‌ر یه‌کیک له‌ئیوه چاوی به‌که‌سئی که‌وت که به‌مال و منال و ره‌نگو روو له‌خوی باشتربوو، به‌ته‌ماشای خوار خو‌شیه‌وه بکا، نه‌بادا دل له‌دل بداو سوپاسی به‌هره‌ی خودا نه‌کاو خوی به‌هره خواروو بزانی. (ش/ت).

۵۱۸۷ م. - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزِدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ. روى الثلاثة الشيخان والترمذي (۳).

دیسان له‌وه‌وه له‌خو‌شه‌ویسته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رموئی:

ته‌ماشای له‌خوتان خوارتر بکه‌ن، ته‌ماشای له‌خوتان به‌ره‌و ژوورتر مه‌که‌ن، چونکی نه‌وه باشته‌و بۆ نه‌وه‌ی که به‌به‌شی خودا شوکر بنو، نه‌و به‌هرانه‌ی که خودا داوونی پی‌تان به‌که‌م و زوری قنیات بکه‌ن و له‌به‌ر چاوتان نه‌که‌وئ و به‌که‌می نه‌زانن، ده‌نا به‌پی‌چه‌وانه‌وه له‌وانه‌یه به‌خیلی به‌وانه به‌رن که له‌ئیوه زیاتریان هه‌یه (ش/ت).

۵۱۸۸ م. - وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَنْ يَأْخُذْ عَنِّي هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلْ بِهِنَّ أَوْ يَعْلَمُ مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ. قُلْتُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَخَذَ بِيَدِي فَقَعَّدَ خَمْسًا وَقَالَ: اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ، وَأَحْسِنَ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضَّحْكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحْكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ. رواه الترمذي والامام أحمد (۴).

(۱) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۲۶۱.

(۲) مسلم. زهد: ۷۲۵۴ - ۷۲۵۶. ترمذي. زهد: ۲۵۱۳. ابن ماجه. زهد: ۴۱۴۲. تحفة/ ۱۲۴۶۷، ۱۲۵۱۴.

(۳) مسلم. زهد: ۷۲۵۶. ترمذي. زهد: ۲۵۱۳.

(۴) بسند حسن (شرحه).

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) کی ٹہم و شانہم لی و ہر دہ گری تا خوی رہفتاریان پی بکا، یا فیبری کہ سیکی تریان بکا کہ رہفتاریان پی بکا، گوتم: من، ٹہی پیغہمبہری خودا! جا حہزرت (درویدی خودای لہسربین) دہستی گرتہ و ہتا پینجی ژماردو فہرمووی: خوت لہ حرام و نارہواییہ کان بپاریزہ خودا ناسترین کہس خوتی، بہ بہشی خودا رازیہ دہولہمہترین کہس خوتی! بو ہاوسی باش و خاسبہ خاوەن ئیمان و برواداری فرہخاس خوتی، ہەرچیت بو خوت پی خوشہ بو خہلکی تریش پیئت خوش بی موسولمانی تہواو خوتی، زوریش پی مہکنہ، چونکہ پیکنہینی زور دل و دہروون دہمرینئی! بہ لام رووخوشی و زہر دہخہنہ بو پیوا یا بو ژن لہگہل ژندا یا لہگہل خویی دا قہیتاکا (ت/ٹہحمہد-س/خ).

۵۱۸۹ م- عَنْ مِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ بِحَسَبِ ابْنِ آدَمَ أَكَلَاتُ يُقْمَنَ صُلْبُهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فُلْتُ لِطَعَامِهِ وَكُلْتُ لِشَرَابِهِ وَكُلْتُ لِنَفْسِي^(۵):

مقدامی کوپی مہعدیکہ ریبہ (خودای لی رازی بن) لہ پیغہمبہرہوہ (درویدی خودای لہسربین) دہفہرمووی: خراپترین جہوالئی کہ ٹادہمیزاد پری بکا ورگیتی، ورگ پرکردن زور خراپہ، لہ راستیدا ٹادہمیزاد چہن پاروویی سہرو زیادیہتی، ٹہوہندہی بہسہ کہ بہری دلی بگری، وہ لی ٹہگہر ہەر چاری نہبوو ویستی زور بخوا با پہیرہوی ٹہم یاسایہ بکا. سکی بکا بہ سی بہشہوہ، بہشیکی بو خواردنی، بہشیکی بو خواردنہوہی، بہشیکی بو ہناسہدانی! (ت/ٹہ/حاکم-س/ص).

۵۱۹۰ م- عَنْ عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ فِي سِوَى هَذِهِ الْخِصَالِ: يَبْتَ يَسْكُنُهُ، وَكُوبُ يُوَارِي عَوْرَتَهُ، وَجِلْفُ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ. رَوَاهُمَا التِّرْمِذِيُّ وَاحِدٌ وَالْحَاكِمُ^(۶):

(۵) بسند صحیح (شرحہ).

(۶) بسند صحیح (شرحہ).

عوسمان (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: بنیادهم ته‌نیا مافی ئهم چهن شته‌ی هه‌یه‌و به‌س: خانوویی تیادا دابنیشیت. جلکئ شهرم و عه‌وره‌تی بشاریته‌وه، نانی وشک و ئاوو به‌س! (ت/ئه/حاکم-س/ص).

۵۱۹۱م- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِخْصَنٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافًى فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوتٌ يَوْمِهِ فَكَأَلَمَّا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا. رواه الترمذي^(۷):

عوبه‌یدولای کورێ موحصین له‌ باوکیه‌وه (ره‌زای خودایان لی‌بی) له‌ پیغهمبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ههر کامیکتان له‌ خوی ئهمین بی و مه‌ترسی له‌ گیانی خوی نه‌بی و له‌شی ساخبی و، نان و ئاوی سه‌رو به‌ری روژانه‌ی هه‌بی، ئیتر وه‌کوو هه‌موو جیهان هی ئهو بی وایه (ت-س/ح).

۹۷) زینهار خو‌تان بپاریزن له‌ جاو برستی (حیرص) و هیوای دوورو درێژ
إياك والحرص وطول الأمل

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ} - سورة الحجر - ۳/۱۵.

واته: وازیان لی‌بینه‌ با وه‌ک ئازهل پربه‌ ورگیان بخون و رابویرن و دوا‌ی هیوای هیچ و پووچ و دوورو درێژ بکه‌ون و ئاواتی بی بنیات ده‌سخه‌پو‌یان بکا تا له‌ پاشه‌ روژدا ده‌زانن که‌ چ پهن‌دو که‌تن و ته‌رنیکیان به‌خو‌یان داوه‌.

۵۱۹۲م- فه‌موده‌ی (لا یزال قلب الکبیر شابا فی اثنتین) له‌ دووباس پیش ئهم باسه‌دا رابورد. ف- ۱۸. ^(۱)

۵۱۹۳م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَهْرُمُ ابْنُ آدَمَ وَكُثِبُ مِنْهُ اثْنَتَانِ الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمْرِ. رواهما الشيخان والترمذي^(۲):

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن.

^(۱) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۹۴ رقم/ ۵۱۷۴.

له ئه‌سه‌وه (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئی: ئاده‌میزاد تا پیرتربیی ئه‌م دوو ره‌وشه‌ی تیادا گه‌نجتر ده‌بیته‌وه: سوور بوون له‌سه‌ر مال و سووربوون له‌سه‌ر ته‌مه‌نی دیژ (ش/ت).

۵۱۹۴م- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا ذُبَانَ جَائِعَانِ أَرْسَلَا فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ. رواه الترمذي والإمام أحمد^(۲):

كه‌عبی کوپی مالیک (خودای ئی رازی بن) له خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئی: دوو گورگی برسی بکه‌ونه ناو رانی ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌م دوو شته زیان به ئایینی مو‌ده‌گه‌یه‌نن ئه‌و دوو گورگه ئه‌وه‌نده زیان به‌وپرانه ناگه‌یه‌نن:

یه‌که‌م: هه‌ریصی و سوور بوون له‌سه‌ر دارایی.

دووه‌م: هه‌ریسبوون له‌سه‌ر پایه‌ به‌رزی دنیایی! (ت/ئه-س/ص).

۵۱۹۵م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَطًّا مُرَبَّعًا ، وَخَطَّ خَطًّا فِي الْوَسْطِ خَارِجًا مِنْهُ ، وَخَطَّ خُطَطًا صِغَارًا إِلَى هَذَا الَّذِي فِي الْوَسْطِ ، مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسْطِ وَقَالَ: هَذَا الْإِنْسَانُ ، وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ بِهِ - أَوْ قَدْ أَحَاطَ بِهِ - وَهَذَا الَّذِي هُوَ خَارِجٌ أَمَلُهُ ، وَهَذِهِ الْخُطُطُ الصِّغَارُ الْأَعْرَاضُ ، فَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَتْهُ هَذَا ، وَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَتْهُ هَذَا. رواه البخاري والترمذي^(۳):

عه‌دوللای کوپی مه‌سه‌وود (خودای ئی رازی بن) فه‌رموئی: جارێ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) خه‌تیکی چوار گو‌شه‌ی کی‌شا، له‌ناو خه‌ته‌ چوار گو‌شه‌که‌وه خه‌تیکی تری درێژی راکیشا تا ده‌ره‌وه، ئنجا له‌ دیوی ناوه‌وه چه‌ن خه‌تیکی ورده‌له‌ی له‌ ته‌نیشت خه‌ته‌که‌ی ناو چوار گو‌شه‌که‌وه کی‌شا، ئه‌وجا فه‌رمووی: ئه‌مه‌ وینه‌ی مرو‌ڤو ئاکام و هیوایه‌تی ئه‌م خه‌ته‌یان که‌وا له‌ناو خه‌ته‌ چوارگو‌شه‌که‌داو خه‌ته‌ وده‌کانی له‌سه‌ره ئه‌مه‌یان وینه‌ی

(۲) بخاری. رفاق: ۶۴۲۱ راجع تجرید/ ۵/ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۲ = ۶۴۲۰. مسلم. زکاة: ۲۴۱۱.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

(۴) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۶۰ رقم/ ۱۹۹۹ = ۶۴۱۷ فتح.

ئاده‌میزاده، ئەم خەتە چوار گۆشە‌شیاں وینە‌ی ئاکامە‌که‌یه‌تی، ئەو‌ه‌تان‌ی
لە‌هەر چوار لاوه ئابلقە‌ی داوه، یا فەر‌مووی: گە‌مارۆ‌ی داوه‌و دە‌وری
گرت‌وو، ئەم خەتە‌شیاں که‌ دەر‌چوو‌ه‌تە دەر‌وه‌ه‌یواکه‌یه‌تی، ئەم خەت‌و
کی‌پرە وردیلانە‌ش دەر‌دو بە‌لاو مە‌ینه‌تن، گری‌مان لە‌ هە‌ندی لە‌م دەر‌دو
ئازارانه‌ش قوتاری بوو لە‌ هە‌ندیکی تریان قوتاری نابئی، سەر‌ه‌نجام پیش
ئە‌وه‌ی بگا بە‌ ئاواتی خۆ‌ی یە‌کئ لە‌م دەر‌دو بە‌لایانە‌ وه‌ک مار دە‌یگە‌زی!
(ب/ت) (۱).

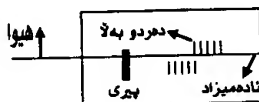
۵۱۹۶م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: هَذَا ابْنُ آدَمَ
وَهَذَا أَجَلُهُ. وَوَضَعَ يَدَهُ عِنْدَ قَفَاهُ ثُمَّ بَسَطَهَا فَقَالَ: وَكَمُ أَمَلُهُ وَكَمُ أَمَلُهُ وَكَمُ أَمَلُهُ (۲).

ئە‌نە‌س (خودای ئی‌زازی بئ) فەر‌مووی: پی‌غە‌مبەر (درو‌دی خودای لە‌سە‌رین)
فەر‌مووی: ئە‌مە ئاده‌میزاده لە‌م بن دە‌ستە‌دا ئە‌مە‌ش ئاکامە‌که‌یه‌تی لە
بناگو‌ییدا، ئە‌وجا حە‌زرت (درو‌دی خودای لە‌سە‌رین) دە‌ستی لە‌ سەر‌پشتە‌ملی خۆ‌ی
داناو لە‌پاشا درێژ‌ی کرد بۆ دو‌ورو فەر‌مووی: که‌چی ه‌یواکه‌ی وا لە‌وئ لە‌و
دو‌ور دو‌وره‌! (ت-س/ص).

۵۱۹۷م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
مَثَلُ ابْنِ آدَمَ وَإِلَى جَنْبِهِ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ مِئَةً إِنْ أَخْطَأَتْهُ الْمَنَابِتُ وَقَعَ فِي الْهَرَمِ (۳).

عە‌بدوللا کو‌پی شە‌خ‌خ‌یر (خودای ئی‌زازی بئ) فەر‌مووی: پی‌غە‌مبەر (درو‌دی
خودای لە‌سە‌رین) فەر‌مووی: ئاده‌میزاد که‌ بە‌سە‌دان دەر‌دو مە‌ینه‌ت لە‌ چوار دە‌وری
هە‌لیان داوه گری‌مان لە‌وانە‌ش رزگاری بئ لە‌ پیری رزگاری نابئی - چون‌که
پیری دەر‌دی بئ دەر‌مانە - (ت-س/ص).

(۱) ئە‌م شە‌کلە‌ش ئە‌و وینە‌یه‌:-

(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۱۹۸ م- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسَنَ عَمَلُهُ. قَالَ: فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۷):

ئەبو بەکرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیاوێ عەزی حەزەرەتی کرد: قوربان! ئەو رهوانه‌کراوی یه‌زدان! چ که‌سی باشه؟ فەرمووی: ئەو که‌سه‌ی که ته‌مه‌نی درێژبێ و کاری جوان بێ! گوئی: ئەو چ که‌سی خراپه؟ فەرمووی: ئەو که‌سه‌ی که ته‌مه‌نی درێژبێ و کاری خراپ بێ. (ت-س/ص).

۵۱۹۹ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَعْدَرَ اللَّهُ إِلَى أَمْرِي آخَرَ أَجَلَهُ حَتَّى بَلَغَهُ سِتِينَ سَنَةً^(۸):

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) له خۆشه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: ئەوه‌ی خودا ئاکامی دوا‌بخا هه‌تا ته‌مه‌نی ده‌گاته شه‌ست ساڵ ئیتر ئەوه خودا بیانووی ئەو که‌سه‌ی ب‌پ‌یوه به‌هانه‌ی ئەوه‌ی نه‌ماوه که ب‌لێ: ئەگەر ته‌مه‌ن به‌ به‌ریه‌وه هه‌بێ فەرمانه‌کانی خودا به‌جێ ده‌هێنم و ته‌وبه ده‌که‌م! (ب- ره‌زای خ‌وای لی‌بی).

ره‌حه‌مت له مه‌وله‌وی که ده‌فه‌رمووی:

نعم تعفروني ته‌وبه‌ی حه‌قیقی تاکه‌ی

عه‌هر سوۆزی کوا نه‌سوۆزی ده‌مه‌ی!

۵۲۰۰ م- وَقَالَ عَلِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): ارْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُذْبِرَةً ، وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ مُقْبِلَةً ، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَنُونَ ، فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ ، وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا ، فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ ، وَغَدًا حِسَابٌ وَلَا عَمَلٍ. رواهما البخاري. نسال الله التوفيق لما يحبه ويرضاه^(۹):

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۸) تجريد = مختصر صحيح البخاري بالكوردي/ ۵/ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۱ = ۶۴۱۹ فتح الباري.

^(۹) رواه البخاري تعليقا بين الرقم: ۶۴۱۷ و ۶۴۱۸.

نیمامی علی (خوشنودی خودای لیبن) ده‌فهرموی: جیهان باروبنه‌ی خوی پیچاوه‌ته‌وهو له‌سهر کوچ کردنه و هاکا ته‌واو بوو، قیامه‌تیش ملی پیوه‌ناوه و هاکا سه‌ری هه‌ل دا، ئەم دووه‌یش که وه‌ک دوو هه‌وی وه‌هان هه‌ریه‌که‌یان رۆله‌ی خوی هه‌یه، هه‌یه پیاوی دنیا‌یه، هه‌یه پیاوی قیامه‌ته، جا نیوه کوپی قیامه‌ت بن، کوپی دنیا مه‌بن، چونکه هه‌موو منائی شوینی دایکی خوی ده‌که‌وی، ئەم‌پرویش رۆژ رۆژی هه‌ول و تیکۆشانه و لیپرسینه‌وه نییه، به‌لام سیه‌ینی رۆژ رۆژی لیپرسینه‌وه‌یه رۆژی هه‌ول و تیکۆشان نییه (ب- خودای ئی رازی بن)^(۱).

۹۸) به‌شی دووهم: باسی به‌هره‌و که‌وره‌یی هه‌ژاری و هه‌ژاران

الفصل الثاني: في فضل الفقر والفناء

۵۲۰۱ م- عَنْ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سِتَّةَ نَفَرٍ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): اطْرُدْ هَؤُلَاءِ لَا يَجْتَرِئُونَ عَلَيْنَا. قَالَ وَكُنْتُ أَنَا وَأَبْنُ مَسْعُودٍ وَرَجُلٌ مِنْ هَذِيلَ وَبِلَالٌ وَرَجُلَانِ نَسِيتُ أَسْمَاهُمَا فَوَقَعَ فِي نَفْسِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقَعَ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ). رواه مسلم^(۱):

سه‌عد (خودای ئی رازی بن) فه‌رموی: شه‌ش که‌س بووین له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین، من و ئیبنو مه‌سه‌وود و پیاویکی هه‌زه‌یلی و بیلال و دوو پیاوی تر بووین. که‌ نامه‌وی ناویان بی‌نم، هاوبه‌شه‌یه‌دا که‌ره‌کان به‌ پیغه‌مبه‌ریان گوت: ئیمه‌ پی‌شنیار یکمان هه‌یه: ئەم هه‌ژاران‌ه‌ ده‌ریکه، تا ئیمه‌یش ها‌مو‌شوت بکه‌ین، با‌سامیان لی‌مان نه‌شکی و زات نه‌که‌ن به‌سه‌رمانا. پیغه‌مبه‌ریش (سه‌ودی

^(۱) دنیا باو‌ژن قیامه‌ت دا‌که

(و‌مرگ‌یر)

دوو هه‌وین، رۆله‌ی کامیان کا‌که

^(۱) مسلم. فضائل الصحابة: ۶۱۹۰، ۶۱۹۱.

خوداى لىسەرىڭ) لەم لايەنەوه ئەوهى خودا لە چارهى نووسىبوو هات بەدلىاو دللى
چەكەرهى كرد! جا خودا ئەم ئايەتەى ناردە خواروہ:

{وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ
حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ -
سورة الأنعام - ٦ / ٥٢}.

واتە: ئەى خوښەويست! تۆ پيڤغەمبەرى خوداى، نەك پياوى دنيايى و
سياسەتبان، كەواتە نەكەى دللى ئەو هەژارانە بشكىڻى و لە مەجلىسى خۆت
بەقسەى ئەو بتيەرستانە دەريان بكەى، ئەوانە بە رۆژو بەشەو هەميشە سەر
كەرمى عيبادەت و بەندەيى ساغ و دروستن بۆرەزاي خودا، حسيب و
ليكوڤينەوه لە ئيمان و پازى دللى ئەو هەژارانە لەسەر تۆ نيبە، تۆ نابى باوهرى
ساغى ئەم موسولمانە ساغە باشانە بەرابەر بە كەسبى مەيلى ئەو
ناموسولمانە بە گزادانە بخەيتە سەر سەوداو، بەتاماي ئيماننەيانى ئەو
دارايانە دللى پاكي ئەو موسولمانە هەژارانە بشكىڻى، چونكە هەل دەگرى
ئيمانى ئەم هەژارە دلسۆزانە لەلای خودا كەلى مەزنتربى لە ئيمانى ئەوبى
بروايانە لە فەرزى ئيماننەياندا، بەلى گشت كەسى حسيبى خوى لەسەر
خۆيەتى، تەنانەت ئەم مەسەلەيە ئەوەندە روون و ئاشكراو بەلگەنەويستە تۆو
ئەوان تيبدا چون يەكن، هەر وەك حسيبى ئەوان بە دەست تۆ نيبە حسيبى
تویش بەدەست ئەوان نيبە، كەواتە بۆ دەريان دەكەى! ئەى خوښەويست!
ئەگەر پاش ئەم روونكردنەويە، كە گرڤى دللى كردنەوهو، دەفعى ئيشكالى
كردن شتى وا بكەى ئەوا تۆ بەزۆردارو ستەمگەر حسيب دەكرڤيت، ديارە كە
لەمەولا تۆ شتى واناكەى، بەلام ئەم روونكردنەويە پايەى بەرزى هەژارى
باوهردارى ساغ لەلای خودا دەردەخاو هەرهەيهكى تونده لەو كەسانەى كە
لەمەولا پيشنيارى وا ناھەق بۆ تۆ دەكەن! ئيمامى موسليم. هەزار رحمت
لە گوڭى پيرۆزى بى).

ئهم رشته‌یه: (ورجلان لست اسیهما)، ده‌لیولفایحینیش (رمزای خودا له خاومنه‌کی) ده‌فهرموئی: کانه یعنی ابا بکر و علیا (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) ولعل وجه ابهامه هما استبعاد القوم (أی المسلمین المخاطبین) طلب اشراف الکفار لِطَرَدَهما فانهما کانا من اعیان قریش و مشاهیرهم ولعل طلب طردهما — أن کان — فلمخالفتهما لهم فی الاسلام فأرادوا بذلك التعریض إلی حقارتهم، ولا یطفئ أنوار الله أفراد أعدائه.

جا بویه منیش به‌پیتی ئهم دوو سه‌رچاوه‌یه و له‌به‌ر روناکی ئهم شهرجه ئهم رسته‌یه‌م ته‌رجمه کرد، رهنګ بئی له‌تاجه‌که‌دا یا ریوایه‌تئی تربئی، که ئهمه‌یان گه‌ئێ دووره، یا هه‌له‌ی نووسیاریو چاپ بئی به‌نده گرنګی و بایه‌خیکی گه‌ئێ ته‌واو وشیاووم به‌م ته‌رجمه‌یه داوه، به‌لام داخه‌که‌م به‌هوی چاپه‌وه و به‌هوی خالبه‌ندی و شتی واوه هه‌ندی که موکووپی تیکه‌وتووه، خودا یاربئی له‌ئایینه‌ده‌دا نه‌وه‌لانه هه‌موو به‌سه‌ر ده‌گرمه‌وه و راستیان ده‌که‌مه‌وه وه‌ئێ له‌چاو حالا هه‌له‌کان زۆر که‌من. (وه‌رگیڕ)

۵۲۰۲ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْفَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. فَقَالَ: انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ. قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. فَقَالَ: انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ. قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ تُحِبُّنِي فَأَعِدْ لِلْفَقْرِ تَجْفَافًا فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَيَّ مِنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ^(۲).

عه‌بدوللای کوپی موغه‌فه‌ل (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیاوئ هاته خزمه‌تی خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ری) پیتی گوت: قوربان! به‌خودا من تووم زۆر خوش ده‌وی، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) تا سئ جار له‌سه‌ر ئهم شیوه‌یه ئهمه‌ی ئی دوویات ده‌کرده‌وه پیتی ده‌فه‌رموو: ئاخ‌ر باش وردبه‌ره‌وه که قسه‌که‌ت کوئی ده‌گریته‌وه! ئه‌ویش هه‌ر سئ جاره‌که هه‌ر ده‌یگوت: به‌خودا من تووم زۆر خوش ده‌وی، له‌پیناوی خوشه‌ویستی تو‌دا هه‌رچیم به‌سه‌ری پیتی رازیم. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: ده‌ی ئه‌گه‌ر به‌راستی تو

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

منت خوش دهوی شهوا په‌لاس و ناره‌قگیر بۆ خۆت ناماده بکهو، بیکهره به‌رت، چونکه شاسواری هه‌ژاری به زوویی سواری کۆلت ده‌بی، له راستیدا هه‌ژاری خیراتر ده‌گاته سه‌ر نه‌و که‌سه‌ی که منی خوش دهوی، هه‌تا لافاوی سه‌ره‌و خوارکه که به‌ خو‌پ ده‌پژێته ناو ناوه‌رو‌گه! (ت-س/ح).

۳- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عَرَضَ عَلَيَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ لِيَجْعَلَ لِي بَطْحَاءَ مَكَّةَ ذَهَبًا فَقُلْتُ لَا يَا رَبُّ وَلَكِنْ أَشْبَعُ يَوْمًا وَأَجُوعُ يَوْمًا أَوْ قَالَ ثَلَاثًا - أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ - فَبَادَا جُفْتُ تُضَرُّعْتُ إِلَيْكَ وَذَكَرْتُكَ وَإِذَا شَبِعْتُ حَمِدْتُكَ وَشَكَرْتُكَ^(۳).

ئه‌بو ئومامه (خودای لای‌زای بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: په‌روه‌ردگارم پێی فه‌رمووم: نه‌گه‌ر هه‌ز ده‌که‌ی کی‌وه‌کانی مه‌که‌ت بۆ ده‌که‌م به‌زێر، گوتم: نه‌ه، نامه‌وی ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! به‌لام ده‌مه‌وی روژێ تێ‌ربم و روژێ برسی، یا فه‌رمووی: به‌لام ده‌مه‌وی روژێ تێ‌ربم و سێ روژ برسی، یا شتیکی له‌م باب‌ه‌ته‌ی فه‌رموو، ئه‌وجا فه‌رمووی: هه‌تا که برسیم بوو له‌تۆ ده‌پاریمه‌وه‌و ده‌لالیمه‌وه‌ لی‌ت، که تێ‌ریش بووم سوپاس و ستایشی تۆ ده‌که‌م! (ت-س/ح).

۴. ۵۲۰ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَعْظَى أَوْلِيَانِي عِنْدِي لِمُؤْمِنٍ خَفِيفُ الْحَاذِ ذُو حَظٍّ مِنَ الصَّلَاةِ أَحْسَنَ عِبَادَةَ رَبِّهِ وَأَطَاعَهُ فِي السِّرِّ وَكَانَ غَامِضًا فِي النَّاسِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا فَصَبَرَ عَلَى ذَلِكَ. ثُمَّ نَفَضَ يَدَيْهِ فَقَالَ: عَجَلْتُ مَبِيتُهُ قُلْتُ بَوَاكِيهِ قُلْتُ ثَرَاثُهُ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ^(۴).

دیسان ئه‌و له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: له‌ناو یاران و دۆستانی خۆمدا زیاتر خۆ‌زگه به‌و موسوڵمانه ده‌خوازم که باری سووک بێ و مال و منالی که‌م بێ، به‌لام نوێ‌ژکه‌ری چاک بێ، خودا په‌رستی باش بێ،

^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

له‌په‌نایه‌کا به‌جوانی فرمان‌به‌ردا ریی خودای خوئی بکا، نه‌ناسراوین له‌ناو خه‌لکا ناودارو به‌ناو بانگ نه‌بی، رزق و روژی سه‌رو به‌ربن و، ژیتواری به‌قه‌ی حال بی، ئیتربو خوئی له‌سه‌ر نه‌م حاله‌ ئارام بگری و به‌به‌شی خودا رازی بی، هه‌تا له‌هه‌لیکا ئاوا له‌مه‌ینه‌تی جیهان رزگاری ببی. چه‌زهدت (دیودی خودای له‌سهرین) بو‌روونکردنه‌وه‌ی ئاماژه‌که‌ی ده‌ستی فه‌رمووی: واته: زوو به‌زوو بمری و به‌بی چه‌رمه‌سه‌ری مه‌رگ بگاته‌ فریای. له‌هه‌مانکاتا شیوه‌نکه‌ری که‌م بی، میرات و پاشماگه‌ی که‌م بی! (ت-س/ح).

۵۲۰۵-م → (ب- ۳ ز- ۲۵ ل- ۵۸ ف- ۱) (۵).

۵۲۰۶-م- عَنْ مِرْدَاسِ الْأَسْلَمِيِّ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» عَنِ النَّبِيِّ «مَتَى اللَّهُ غَلَبَ وَتَسَلَّمَ» قَالَ: يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ الْأَوَّلُ فَالْأَوَّلُ، وَيَبْقَى خُفَالَةٌ كَخُفَالَةِ الشَّعِيرِ أَوْ التَّمْرِ، لَا يُبَالِيهِمُ اللَّهُ بَالَةً. رواهما البخاري (۶).

میرداسی نه‌سه‌له‌می (خودای ئی رازی بی) له‌چه‌زهدته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دیودی خودای له‌سهرین): پیاوچا‌کان یه‌ک له‌شویننی یه‌ک به‌رودوا له‌دنیا ده‌رده‌چن، تا ده‌مینیتته‌وه‌ خو‌پیری و سه‌ره‌سه‌رییه‌کان، که‌وه‌ک سه‌ره‌کو‌زه‌ری جو‌وان، یا فه‌رمووی: که‌وه‌ک بن‌بیزنگ و بن‌بو‌لی خو‌رمای پوو‌چه‌ل وان، یه‌ک تو‌سقال چییه‌ خودا ده‌ره‌سته‌یان نایه‌ت! (ب).

۵۲۰۷-م- وَقِيلَ لَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ»: أَلَسْتَ مِنْ فَقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَ: أَلَكِ امْرَأَةٌ تَأْوِي إِلَيْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: أَلَكِ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَنْتَ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ، قَالَ: فَإِنَّ لِي خَادِمًا قَالَ فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ. رواه مسلم (۷).

پیاوئی به‌عه‌بدوللای کو‌پی عه‌مری گوت: ئه‌ی باشه‌ که‌وایه‌ ئیمه‌ له‌هه‌ژارانی کو‌چکاران نین؟ عه‌بدوللای پینی گوت: ژنت هه‌یه‌ که‌له‌لای به‌سه‌ییتته‌وه‌؟ گوتی: به‌لئ هه‌مه‌، فه‌رمووی: ئه‌ی مالیکت هه‌یه‌ که‌سه‌ره‌وتی تیا بکه‌ی و له‌ناویا

(۵) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۲۵ ل/ ۵۸ ط/ ۱/ رقم/ ۲۰۵۹.

(۶) تجريد = مختصر صحيح البخاري/ ۵ ل/ ۲۶۴ رقم/ ۲۰۰۵ = ۶۴۲۴، ۴۱۵۶.

(۷) مسلم. زهد: ۷۳۸۸.

بحه‌وییت‌ه‌و؟ گوتی: به‌لئی خانوشم هه‌یه، فهرمووی: ده‌تۆ له ده‌وله‌مه‌نده‌کانیت، کابرا، گوتی: سا نوکه‌ریشم هه‌یه. فهرمووی: که‌وابی تۆ پاشای (م).

۵۲۰۸-م → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۴۹ ف - ۲) ^(۸).

۵۲۰۹-م → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۴۹ ف - ۲) ^(۹).

لی‌ره‌دا له دواوه نه‌مه‌ی پتره: خوشی له‌و که‌سه‌ی که له ره‌حمه‌تی خوداوه ملی ریگه‌ی راستی ئیسلامه‌تی ده‌گری و گوزه‌رانیشی سه‌رو به‌رده‌ری دیننی و به‌حالی خۆی قنیات ده‌کا.

۵۲۱۰-م - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَطْلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ، وَأَطْلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ. رواه الشيخان والترمذي ^(۱۰).

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودایان لا رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای لسه‌رین) ده‌گی‌ریته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای لسه‌رین): سه‌رنجی ناو به‌هه‌شتم دا ته‌ماشام کرد زوربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی هه‌ژاران بوون، سه‌رنجی ناو دۆزه‌خیشم دا روانیم زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی ناوی ژنان بوون (ش/ت).

۵۲۱۱-م - عَنْ أَسَمَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا عَامَةٌ مِنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ إِلَّا أَصْحَابَ النَّارِ فَقَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَةٌ مِنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ. رواه الشيخان ^(۱۱).

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (ره‌زای خودا له خۆی و باوکی) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای لسه‌رین) ده‌فه‌رمووی: له ده‌رگای به‌هه‌شتا راوه‌ستام که سه‌رنجم دا

^(۸) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۲۶۱.

^(۹) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۲۶۱.

^(۱۰) تجريد/ ۳ ل/ ۴۴۰ رقم/ ۱۳۱۰ = ۳۲۴۱، ۵۱۹۸، ۶۴۴۹، ۶۵۴۶.

^(۱۱) بخاري. نكاح: ۵۱۹۶ = ۱۷۷۵ تجريد البخاري + (رياض/ ۱ ز/ ۳۲ ل/ ۲۲۵ رقم/ ۲۵۸). مسلم.

وا زورمهی نهوانهی که چوونه ته ناو بهه شته وه هه ژاران بوون، دهوله مه ندو خاوه ن پایه کان هیشتا هر چه پس بوون و چاوه پروانی ناگامی لیپرسینه وه یان ده کرد، به لام دوزه خییه کان برپاریان ده رچوو بوو که بیان بهن بو دوزه خ، له ده رگای دوزه خیشدا راوه ستام که سه رنجمدا وا زورمهی نهوانهی که چوونه ته ناوی، ژنان بوون! (ش).

۵۲۱۲ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَدْخُلُ قُرَاءُ الْمُسْلِمِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيائِهِمْ بِصَفْوِ يَوْمٍ وَهُوَ خَمْسُمِائَةِ عَامٍ^(۱۲):

ئه بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) له خو شه ویسته وه ده فره موئی (دروودی خودای له سرین): هه ژارانی موسولمانان به نیو روژ - که ده کاته پینج سه د سال - له پیش دهوله مه نده کانیا نه وه ده چنه بهه شت! (ت- س/ص).

۵۲۱۳ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ أَخْنِي مِسْكِينًا وَأَمْنِي مِسْكِينًا وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَقَالَتْ: عَائِشَةُ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِنَّهُمْ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيائِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا يَا عَائِشَةُ لَا تُرْدِي الْمُسْكِينُ وَلَوْ بِشِقْ ثَمَرَةٍ يَا عَائِشَةُ أَحْبَبِي الْمَسَاكِينَ وَقَرِّبِيهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ يُقَرِّبُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۱۳):

ئه نهس (خودای ئی رازی بن) فره مووی: پیغه مبهه ر (دروودی خودای له سرین) فره مووی: خودایه! بهه ژاری بمژینه و بهه ژاری بم مرینه و له روژی ژیا نه وه دا له گه ل ده ستی هه ژاراند ا چه شرم بکه! عائیشه یش (خودای ئی رازی بن) فره مووی: له به رچی وا ده فره مووی ئهی پیغه مبهه ری خودا! فره مووی: چونکه هه ژاران به چل سال بهر له دهوله مه نده کانیا ن ده چنه بهه شت، ئهی عائیشه! هه رگیز ده ست مه نی به رووی هه ژارانه وه، گریمان له تی ده نکه خورمایه کت داونه تی بن به شیان مه که، ئهی عائیشه! هه ژارانت خو ش بوئی و نازیان بگه ر، جا خودایش له روژی ژیا نه وه دا نازی تو ده گری (ت- س/غریب).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۵۲۱۴ م- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا عَائِشَةُ إِنَّ أَرَذْتَ اللَّحُوقَ بِي فَلْيَكْفِكَ مِنَ الدُّنْيَا كَزَادِ الرَّائِبِ وَإِيَّاكَ وَمُجَالَسَةَ الْأَغْنِيَاءِ وَلَا تَسْتَخْلِقِي ثَوْبًا حَتَّى تُرَقِّعِيهِ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۱):

عائیشه (رهزای خودای یزید) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لهربرین) پیی فهرمووم: نهی عائیشه! نه‌گهر ده‌توئی له‌من جیانه‌بیته‌وهو به‌مندابگهی نه‌وا به‌قهی تویشووی سواریکی ره‌فته‌نی له دنیا به‌ست بی، نه‌گهی دنیا بگری به‌کولته‌وه ده‌نا له هاو‌پیتی من به‌جی ده‌مینی، نه‌که‌ی هاو‌نشینیی ده‌وله‌مه‌ندان بکه‌ی! جل و به‌رگیش‌ت تا‌پیینه نه‌که‌ی به‌کونه‌ی دامه‌نی! (ت-س/غریب).

۹۹ به‌شی سیته‌م: باسی کوزه‌رانی پیغهمبهر ^{دروودی خودای لهربر}

الفصل الثالث: فی معیشة النبی (صَلَّى اللَّهُ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ)

۵۲۱۵ م- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: مَا شَبَّحَ آلَ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ طَعَامِ الْبُرِّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تَبَاعًا ، حَتَّى قُبِضَ^(۱):

عائیشه (خودای فی رازی بی) فهرمووی: له‌و کاته‌وه که پیغهمبهر (دروودی خودای لهربرین) کوچی کرد بو مه‌دینه تا نه‌و روژه‌ی که خودا به‌رحمه‌ت بر‌دیه‌وه بو لای خوئی خیزانه‌که‌ی سی شه‌و له‌سهر یه‌ک تیرسکی خو‌یانیان له‌نانی گه‌نم نه‌خواردوه! (ش/ت).

۵۲۱۶ م- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: ثَوَّلَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا فِي بَيْتِي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُو كَبَدٍ ، إِلَّا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي ، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ ، فَكَلَّمْتُ فَقَنِي^(۲):

دیسان عائیشه (خودای فی رازی بی) فهرمووی: کاتی چه‌زهدت (دروودی خودای لهربرین) وه‌فاتی کرد نه‌وه‌ی گیانه‌لهر پیی بزئی له ره‌فه‌که‌ما نه‌بوو، هه‌نی جو

(۱) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۲) تجريد/ ۵/ ل ۸۴/ رقم/ ۱۸۱۱ = ۵۴۱۱ (۵۴۱۶)، ۶۴۵۴. مسلم. زهد: ۷۳۶۹.

(۳) بخاري. فرض الخمس: ۲۰۹۷، ۶۴۵۱. مسلم. زهد: ۷۳۷۷.

نه‌بی، جا هر لییم ده‌خواردو هر ته‌واو نه‌ده‌بوو تا ماوه‌یه‌کی زوری خایاند، له پاشدا چووم پی‌وام، ئیتیر پیت و به‌ره‌که‌ته‌که‌ی نه‌ماو ته‌واو بوو. (ش/ت).

۵۲۱۷-م. ولسلم و الترمذی: مَا شَبَّحَ آلَ مُحَمَّدٍ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ خُبْرٍ شَعِيرٍ يَوْمَيْنِ مُتَابَعَيْنِ حَتَّى قُبِضَ^(۳):

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خیزانی موحه‌مه‌د (دروودی خودای لیسربین) هه‌تا مه‌حه‌مه‌د (دروودی خودای لیسربین) وه‌فاتی کرد دوو روژ له‌سه‌ر یه‌ک تیر سکی خویان نانی جویان نه‌خواردوو (م/ت).

۵۲۱۸-م. ولسلم: لَقَدْ مَاتَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا شَبَّحَ مِنْ خُبْرٍ وَزَيْتٍ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ^(۴):

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر خوئی (دروودی خودای لیسربین) هه‌تا مرد نه‌بووه له یه‌ک روژدا دوو ژم له نان و پۆن زه‌یتون تیر بخوا (م - خودای ئی رازی بن).

۵۲۱۹-م. وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ يَأْتِي عَلَيْنَا الشَّهْرُ مَا نُوقِدُ فِيهِ نَارًا ، إِنَّمَا هُوَ التَّمْرُ وَالْمَاءُ ، إِلَّا أَنْ تُؤْتَى بِاللَّحْمِ^(۵):

دیسان فهرمووی: جاری و بووه مانگیکی ره‌به‌ق ده‌رویششت ئاگر له مالمندا نه‌ده‌کرایه‌وه بو چیششت و نان! خوراکمان له‌و ماوه‌یه‌دا ته‌نیا خورماو ئاوبوو، مه‌گه‌ر که‌مێ گۆشتمان بو به‌اتبایه، نه‌وسا ئاگرمان ده‌کرده‌وه (ش/ت).

۵۲۲۰-م. وَعَنْهَا أَلْهَى قَالَتْ لِعُرْوَةَ: يَا ابْنِ أَخْتِي ، إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ ، ثَلَاثَةَ أَهْلِي فِي شَهْرَيْنِ ، وَمَا أَوْقَدْتُ فِي آيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَارًا. فَقُلْتُ: مَا كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ التَّمْرُ وَالْمَاءُ ، إِلَّا أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ

(۳) مسلم. زهد: ۷۳۷۱.

(۴) مسلم. زهد: ۷۳۷۹.

(۵) مسلم. زهد: ۷۳۷۶.

(مَنْ لَّيَّسَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَيْرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَتْ لَهُمْ مَنَاجِحُ ، وَكَانُوا يَمْنَحُونَ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ) اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَلْبَانِهِمْ ، فَيَسْقِيَنَاهُ . رواهما الشيخان والترمذي^(٦) :

دیسان عانیسه (خوای ن رازی بن) به عورو‌ی فہرموو: ئە‌ی خوشکەزای خۆم! جاری وا بووہ سئ مانگی یەک شە‌وہ مان لە سە‌ریەک دە‌دی، کە دە‌ق دە‌کاتە دوو مانگی رێک، لە‌ماو‌ی ئە‌و دوو مانگە‌یەدا ئاگر لە ماله‌کانی خیزانە‌کانی پیغە‌مبە‌ردا (درو‌دی خو‌دای لە‌سە‌رین) نە‌دە‌کرایە‌وہ، عورو‌ہ (خو‌دای ن رازی بن) فہرموو‌ی: منیش گوتم: پوو‌ری! ئە‌ی باشە بە‌چی دە‌ژیان؟ فہرموو‌ی: تە‌نیا بە‌خورماو ئاوی رووت و بە‌س! بە‌لام چە‌ند مالێکی ئە‌نصار‌ی هاوسای پیغە‌مبەر بوون، ئازە‌لی بە‌شیریان هە‌بوو لە شیر‌ی ئە‌وانە بە‌شی پیغە‌مبە‌ریان دە‌دا، ئە‌ویش ئە‌و شیر‌ی دە‌رخواردی ئیمە دە‌دا. (ش/ت).

۵۲۲۱-م- (ب - ۴ - ز - ۱۹ - ل - ۶۵ - ف - ۵)^(۷).

لێ‌رەدا ئاوا‌یە قە‌تادە (خو‌دای ن رازی بن) فہرموو‌ی: گە‌لی جار کە دە‌چووین بو‌ خزمە‌تی ئە‌نە‌سی کو‌ری مالیک ئاشپە‌زە‌کە‌ی لە‌وئ دە‌وە‌ستا، خو‌شی دە‌یفە‌رموو: ب‌فە‌رموون بخۆن. من ئاگام لی‌بئ پیغە‌مبەر (درو‌دی خو‌دای لە‌سە‌رین) هە‌تا گە‌یشتە‌وہ بە‌ حوزو‌ری یە‌زدانی پاک قە‌ت بە‌چاوی خو‌ی نە‌نانی تیری دی‌بوو، وە نە بە‌رخ‌ی بریانی دی‌بوو (ب).

۵۲۲۲-م- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَلَسْتُ فِي طَعَامٍ وَشَرَابٍ مَا شِئْتُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ كَيْكُكُمْ (مَنْ لَّيَّسَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقْلِ مَا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنُهُ . رواه الترمذي ومسلم^(۸) :

نوعمانی کو‌ری بە‌شیر (رم‌زای خو‌دایانی لی‌بن) فہرموو‌ی: ئە‌وہ‌تانئ ئیستا‌کە لە خو‌اردنو خو‌ادنە‌وہ چیتان دە‌وئ هە‌یە، بە‌لام من بە‌چاوی خۆم پیغە‌مبەر

(٦) بخاري. هبة: ٢٥٦٧ = تجريد/ ٢/ ل/ ١٨٦ رقم/ ١٠٩٦ = ٢٥٦٧، ٦٤٥٨، ٦٤٥٩. مسلم. زهد: ٧٣٧٨.

(٧) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ١٩/ ل/ ٦٥ ط/ ١/ رقم/ ٢٦٩٠.

(٨) مسلم. زهد: ٧٣٨٥. ترمذي. زهد: ٢٣٧٢. تحفة/ ١١٦٢١.

(درویدی خودای له‌سیرین) دیوه پر به‌سکی خوی خورمای قه‌سپی ده‌سگیر نه‌ده‌بوو هه‌تا بیخوات (ت/م- ره‌زای خودایان لی‌بی).

م. ۵۲۲۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَبِيتُ اللَّيْلَ الْمُتَتَابِعَةَ طَارِياً وَأَهْلُهُ لَا يَجِدُونَ عِشَاءً وَكَانَ أَكْثَرُ خُبْرِهِمْ خُبْرَ الشَّعِيرِ^(۹).

ئیبینو عه‌بباس (ره‌زای خودایان لی‌بی) ده‌فه‌رموئی: گه‌ئی جار و ده‌بوو پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) خوی و خیزانی چه‌ند شه‌وئی له‌سه‌ریه‌ک به‌سکی خالی سکیان هه‌ل ده‌گوشی و، به‌برسی‌تی به‌بی شیو سه‌ریان ده‌نایه‌وه، به‌زوری نانیشیان نانی جو پی‌غه‌مبه‌ریله‌بوو (ت-س/ص).

م. ۵۲۲۲- عَنْ أَبِي طَلْحَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْجُوعَ وَرَفَعْنَا عَنْ بَطْنِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ حَجَرَيْنِ^(۱۰).

ئه‌بو ته‌لحه (خودای ئی‌رازی بی) فه‌رموئی: جارئی له‌لای پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) سکا‌لای خالی خو‌مانمان کرد له‌ده‌ست برسی‌تی، هه‌ریه‌کی سه‌رو به‌ردمان به‌ستبوو به‌سکمانه‌وه تا له‌باتی خواردن سه‌بووریمان پی‌ی بی، جا ئه‌و به‌رده‌مان هه‌لمالی و نیشانی چه‌زده‌تمان دا تا بزانی که له‌تاو برسی‌تی حالمان په‌ریشانه‌که‌چی ته‌ماشامان کرد پی‌غه‌مبه‌ر خوی (درویدی خودای له‌سیرین) دوو به‌ردی ده‌ره‌ینا له‌سه‌ر سکی! (ت-س/غریب).

م. ۵۲۲۲- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُمَشَّقَانِ مِنْ كَتَانٍ فَمَخَّطَ فَقَالَ: بَخَ بَخَ أَبُو هُرَيْرَةَ يَمَخُطُ فِي الْكَتَانِ، لَقَدْ رَأَيْتَنِي وَإِنِّي لِأَخِيرُ فِيمَا بَيْنَ مَتَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَحُجْرَةِ عَائِشَةَ مَغْشِيًا عَلَيَّ، فَيَجِيءُ الْجَائِي فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَى عُنُقِي، وَيُرَى أَلْيَ مَجْثُوثٍ، وَمَا بِي مِنْ جُنُونٍ، مَا بِي إِلَّا الْجُوعُ^(۱۱).

^(۹) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۰) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

موحه‌ممه‌دی کوپی شیرین (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاریکیان له‌لای
 ئه‌بو هوره‌یه‌ره بووین، دوو پارچه که‌تانی له‌به‌ردا بوون، به‌گله‌به‌رانه، که
 گلیکی سووره، رنگ کرا بوون، هنگی کرده ناو دوو توئی یه‌کیکیانه‌وه‌و
 فهرمووی: به‌ه به‌ه! ئه‌بو هوره‌یه‌ره وای ئی هاتووه به‌که‌تان لووت ده‌سپری!
 روژیکیش بوو له‌به‌ینی مینه‌به‌ره‌که‌ی پیغه‌مبه‌رو هۆده‌که‌ی عایشه‌ی
 هاوسه‌ری حه‌زه‌تدا ده‌که‌وتم و ده‌بوورامه‌وه، هاتوچۆکه‌ریش ده‌هات پیی
 ده‌نا به‌لاملدا له‌و وایه که‌فیم له‌گه‌ل دایه وه هیچ فیثم له‌گه‌ل دا نه‌بوو، به‌لام
 له‌برسانا له‌سه‌ر خۆم چوو بووم. (ت-س/ص).

۵۲۲۳-م. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: نَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى
 حَصِيرٍ فَقَامَ وَقَدْ أَكَّرَ فِي جَنْبِهِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْنَا لَكَ (أَي فَرَاشًا لَنَا) وَطَاءً.
 فَقَالَ: مَا لِي وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبِ اسْتِظْلٍ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ
 وَتَرَكَهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةَ التِّرْمِذِيُّ^(۱۲):

عه‌دوللا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای له‌سه‌ربن)
 له‌سه‌ر حه‌سیری نوستبوو که هه‌لسا حه‌سیره‌که چه‌قیبووه ته‌نشتی و
 جیگه‌که‌ی چال بوو بوو، گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بریا رایه‌خیکی
 نه‌رمان بو دروست ده‌کردی! فهرمووی: من له‌کوئی و دنیا له‌کوئی! من له‌م
 جیهانه‌دا وه‌ک سواریکی ریبوار وام که له‌ژیر سیبه‌ری دره‌ختیکا وچانی
 بگری و له‌پاش که‌من هه‌لسی بپواو به‌جیی بیلی! (ت-س/ص).

۵۲۲۳-م. عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنِّي أَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ رَمَى
 بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا لَنَا طَعَامَ إِلَّا
 الْخُبْلَةُ وَهَذَا السَّمُرُ حَتَّى إِنَّا أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ
 يُغْزِرُونِي فِي الدِّينِ لَقَدْ خَبْتُ إِذَا وَضَلَّ عَمَلِي. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ خَالٍ^(۱۳):

^(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۳) مسلم. زهد: ۷۳۶۱ - ۷۳۶۲. ترمذي. صفة جهنم: ۲۵۷۵. ابن ماجه. زهد: ۴۱۵۶.

سہ عدی کوپی مالیک (خودای فی رانی بن) فرموی: من یہ کہم پیاو بووم لہ
عہرب کہ یہ کہم تیری ہاویشت لہ ریگہی خودادا، ٹہوسا حالمان گہئی
پہرپووت بوو گہئی جار لہ خزمہتی ہزہرتدا کہ دہچووین بو غہزا خوراکمان
تہنیا بہرو گلای داری ٹہو بیابانہ بوو، کہ لہ ناچاریدا نہبی ناخوری،
تہنانت وامان فی ہاتبوو کہ سہراومان دہکرد وک پیشقلی مہرو بزنی وابوو،
یہکی نہ دہگرت، کوٹو کوٹو دہوہستا، من ٹاوا لہ گہل گہشہ کردنی ٹیسلامدا
پہروہردہ بووم کہچی ٹیستا بہنی سہعد لہسہر ٹایینداری سہر زہنشتی من
دہکھن، تہنانت نہ فامہکانیان دہلین سہعد نویژیش بہجوانی نازانی!
بہراستی ٹہگہر قسہی ٹہوان راست بی و سہر زہنشتہکیان لہسہر ہق بی
مہعنای وایہ کہ من ناٹومید دہرچووم و رہنجم با بردوویہتی! (ت/ب).

۵۲۲۴ م۔ عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: خرج النبي (صلى الله عليه وسلم) في
ساعة لا يخرج فيها ولا يلقاه فيها أحد فأتاه أبو بكر (رضي الله عنه) فقال: ما جاء بك يا أبا
بكر. فقال: خرجت ألقى رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وأظفر في وجهه والتسليم عليه.
فلم يلبث أن جاء عمر فقال: ما جاء بك يا عمر. قال: الجوع يا رسول الله قال فقال
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وأنا قد وجدت بغض ذلك. فأنطلقوا إلى منزل أبي الهيثم
بن التيهان الأنصاري وكان رجلاً كثير الثغل والشاء ولم يكن له خادم فلم يجدوه
فقالوا لامرأته أين صاحبك فقالت انطلق يستغذب لنا الماء. فلم يلبثوا أن جاء أبو
الهيثم بقرية يزعبها فوضعها ثم جاء يلتزم النبي (صلى الله عليه وسلم) ويقديه بأبيه وأمه ثم
انطلق بهم إلى حديقته فبسط لهم ساطاً ثم انطلق إلى نخلة فجاء يقنو فوضعه فقال
النبي (صلى الله عليه وسلم) أفلا تنقيت لنا من رطب. فقال: يا رسول الله إني أردت أن
تختاروا أو قال تخيروا من رطبه وسره. فأكلوا وشربوا من ذلك الماء فقال: رسول
الله (صلى الله عليه وسلم): هذا والذي نفسي بيده من التميم الذي تسألون عنه يوم القيامة
ظل بارداً ورطباً طيباً وماء بارداً. فأنطلق أبو الهيثم ليصنع لهم طعاماً فقال: النبي (صلى
الله عليه وسلم) لا تذبحن ذات ذر. قال: فدبح لهم عناقاً أو جدياً فأناهنم بها فأكلوا فقال:
النبي (صلى الله عليه وسلم): هل لك خادم؟ قال: لا. قال: فإذا أنا سني فائتنا. فأتى النبي

(مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): بِرَأْسَيْنِ لَيْسَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ فَأَتَاهُ أَبُو الْهَيْثِمِ فَقَالَ: النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اخْتَرَ مِنْهُمَا. فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ اخْتَرْ لِي. فَقَالَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ الْمُسْتَشَارَ مُؤْتَمَنٌ خُذْ هَذَا فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي وَاسْتَوْصِي بِهِ مَعْرُوفًا. فَأَنْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثِمِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ: مَا أَنْتَ بِبَالِغٍ مَا قَالَ فِيهِ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى تَعْتِقَهُ فَقَالَ هُوَ عَتِيقٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا وَلَا خَلِيفَةً إِلَّا وَلَهُ بَطَانَتَانِ بَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَاهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَبَطَانَةٌ لَا تَأْلُوهُ خَبَالًا وَمَنْ يُوقَ بَطَانَةَ السُّوءِ فَقَدْ وَقِيَ^(۱۴):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بن) ڤەرمووی: روژی پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) لە کاتیکی وادا لەمال دەر دەچئی کە عادی نابی لەو کاتەدا لەمال دەر بچئی، یا کەس لەو کاتەدا بچئی بۆلای، جا ئەبو بەکر هات بۆلای، ڤەرمووی: ئەه‌ی ئەبو بەکر! چی تۆی هینا؟ گوتی: هاتووم دیننی پیغەمبەری خودا دەکەم و تیر تەماشای روخساری نازداری دەکەم جا زۆری نەخایاند کە عومەریش هات ڤەرمووی: ئەه‌ی عومەر! چی تۆی هینا؟ ڤەرمووی: برسیتی! ئەه‌ی پیغەمبەری خودا! ڤەرمووی: بەراستی منیش هەست بە شتیکی وا دەکەم ئینجا چوون بو مالی ئەبو هەیسەمی کوپی تەییهانی ئەنصاری، ئەم پیاوێ باخە خورماو رانە مەپی زۆری هەبوو، بەلام نوکەری نەبوو، کە چوون خۆی لەمال نەبوو، گوتیان بەژنەکە‌ی: می‌دەکەت کوا لە کوینی؟ گوتی: چووێ ئاوی خواردنەوه‌مان بوینی زۆری پی نەچوو کە ئەبو هەیسەم هاتەوه‌، کوندەیه‌کی بەکۆلەوه‌ بوو، کوندەکە‌ی داناو هات دەستی کردە مل پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) و خۆش و چوونی لەگەل کردو خۆش خۆش پیی دەگوت: باوک و دایکم بەقوریانت بن، ئنجا بردیانی بۆناو باخەکە‌ی و لەوێ رایەخیکی بو‌راخستن و چوو هی‌شوویی خورمای هی‌ناو داینا بۆیان. پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) ڤەرمووی: دەبا لە روتابەکە‌ی هەندیکت هەلبژاردایە بۆمان. گوتی: ئەه‌ی پیغەمبەری خودا! مەبەستم ئەوه‌ بوو کە بو‌خوتان هەم لە روتابە

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

شیرینه‌کەى و هەم لەهالە مزره‌کەى هەلبژړيڼ و بيخوڼ، ئيتړ لهو خورمايه‌يان
خواردو له ناوې کونده‌کەيان کرد به‌سهریدا. جا چه‌زرت (درودى خودای لى‌سهرين)
فهرمووى: بهو که‌سه که گيانى من وا له ده‌ستیدا، که يه‌زدانى پاکه، ئەمه لهو
نازو نيعمه‌تانه‌يه که له‌روژى قيامه‌تدا پرسيارتان ئى ده‌کړى له باره‌يانه‌وهو
موحاسبه‌به ده‌کړيڼ له سهریان، سيښه‌رى فينک و ته‌ره خوماى خوښ و ناوې
سارد (نازو به‌هره له‌مه باشترو خوښتر ده‌بى چيښى، که‌واته ئەمه بهر نهو
نايه‌ته پيروزيه ده‌که‌وى که ده‌فهرموى:

{ثُمَّ لَتَسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ - سورة التكاثر - ۸/۱۰۲}.

واته: سويند به‌خودای مه‌زن له‌پاش ئەم روونکردنه‌وهى ناو دنيا روژى
ده‌بى خودا يه‌که يه‌که پرسيارتان ئى ده‌کا لهو نازو به‌هره و خوښى و
خوښ‌گوزهرانييه‌ى که له دنيا‌دا بووتانه، ئايا مافى نهو نيعمه‌تانه‌تان به‌جى
هيڼاوه‌يانا، سوپاستان له سهریان کردووه‌يانا، کردووتانن به‌مايه و هوځ
تاعه‌تى خودا يانا).

نه‌وجا نه‌بو هه‌يسهم په‌لاماى دا که نانيان بو درست بکا چه‌قويه‌کى
هه‌لگرت نازهلئى سهربرئى، پيښه‌مبه‌ر (درودى خودای لى‌سهرين) فهرمووى: مالآتى
شيردار سهرمه‌بهره، نه‌وسا گيسکه مييه‌کى سهربرى بويان، يا فهرمووى:
گيسکه نيړيکى سهربرى بويان و دروستى کردو هيڼاى داينا بويان که نانيان
نوښ فهرموو له نانخواردن بوونه‌وه پيښه‌مبه‌ر (درودى خودای لى‌سهرين) فهرمووى:
ئايا نوکه‌رت هه‌يه؟ گوتى: نه‌ه، فهرمووى: که ديلمان بو هات وهره بولام. جا
واريکه‌وت ته‌نيا تاقه دوو سهر به‌نده‌يان هيڼا بو پيښه‌مبه‌ر (درودى خودای لى‌سهرين)
زياترنا، نه‌بو هه‌يسهم هاته خزمه‌تى، فهرمووى پيښى: يه‌کئ له‌م دوانه بو
خوت هه‌لبژيږه، گوتى: قوربان! نه‌ى پيښه‌مبه‌رى خودا! تو بومى هه‌لبژيږه،
پيښه‌مبه‌ر (درودى خودای لى‌سهرين) فهرمووى: له راستيدا که‌سئ راويژى پئ بکړى
ده‌بى نه‌ميندارو دلسوزيښى، که‌واته ئەمه‌يان بو خوت ببه، چونکه ديم ئەمه‌يان
نويژى ده‌کرد، وه ناموژگارى خيژانيشت بکه که بوى باش بن. جا نه‌بو

هه‌یسه‌م گه‌پرایه‌وه بۆلای ژنه‌که‌ی و فه‌رمایشته‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری بۆیگپرایه‌وه، ژنه‌که‌یشی فه‌رمووی: ئەگەر تو زۆر زۆریش بوئی باش بیت هه‌تا ئازادی نه‌که‌ی نامۆزگاییه‌که‌ی هه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ باره‌یه‌وه به‌ ته‌واوی جیبه‌جئ ناکه‌ی ئەبو هه‌یسه‌میش ده‌لی: ئەوا ئازادم کردو ئەو ئازاده. جا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودا هه‌ر پیغه‌مبه‌رو فروستاده‌یه‌کی ناردبئی دوو ده‌سته‌ راویژکه‌ری هه‌بووه: ده‌سته‌یه‌کیان هانی ده‌دا له‌سه‌ کردنی چاکه‌و ده‌یگپێته‌وه له‌ خراپه‌، ئەو ده‌سته‌که‌ی تریان بۆ گیره‌ شیوینی درێغی ئی ناکات، وه‌ ئەوه‌ی خووی لادا له‌ ده‌ستوپێوه‌ندی خراپ خودا ده‌یپاریزی و به‌پراستی پاریزراوی به‌پراستی خوێه‌تی! (ت-س/ص).

۵۲۲۴م- وَعَنْهُ أَنَّهُمْ أَصَابَهُمْ جُوعٌ فَأَعْطَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَمْرَةً تَمْرَةً (۱۰):

دیسان فه‌رمووی: تووشی برسیتییه‌کی وا بووین پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌نکه‌ ده‌نکه‌ خوما‌ی ده‌دا پیمان. (ت - خودای ئی رازی بن).

۵۲۲۵م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقَدْ أَخِفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُودِيتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ أَتْتُ عَلَى تَلَكَونَ مِنْ بَيْنِ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ وَمَا لِي وَلِلْأَلِّ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَيْدٍ إِلَّا شَيْءَ يُوَارِيهِ إِنْطُ بِلَالٍ (۱۱):

ئهنه‌س (رمزای خودای لیبین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودو سه‌لات و سه‌لام و ره‌حمه‌تی خودای له‌سهرین و سه‌رو مال و رۆح و مال و منال و هه‌ست و نه‌ست به‌قوربانی خاکی به‌رده‌رگای گۆپی پیروزی بئی) فه‌رمووی: رۆژی بوو له‌ پیناوی ئایینی خودادا تووشی گه‌وره‌ترین ترس و بیم بووم، له‌و رۆژانه‌دا که‌س وه‌ك من ئاوا مه‌ترسی له‌ خووی نه‌بوو، رۆژیکیش بوو له‌ پیناوی ئیسلامه‌تی‌دا تووشی ئازارو ئەشکه‌نجه‌یه‌کی وا ده‌بووم که‌ نه‌بیته‌وه وه‌سیی

(۱۰) سکت عنه الشارح.

(۱۱) سکت عنه الشارح.

روژو سیی شه‌وی ره‌به‌قم ژماردووہ که هه‌رچی گیانله‌به‌ر پیی بژی من و بیلال
نه‌مان بووه بیخوین، توژی خوراک نه‌بی که نه‌وه‌نده کهم بوو له‌بن بالی بیلادا
بوو! (ت- مزار رحمت له‌گنپی پی‌دزی)

۵۲۲۵ م- وَقِيلَ لِسهَلٍ (رضي الله عنه): أَكَلَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وسلم) النَّقِيَّ يَعْنِي
الْخُورَى؟ فَقَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) النَّبِيَّ حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ. فَقِيلَ لَهُ: هَلْ
كَانَتْ لَكُمْ مَنَاحِلُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وسلم)؟ قَالَ: مَا كَانَتْ لَنَا مَنَاحِلُ. قِيلَ:
فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِالشَّعِيرِ قَالَ: كُنَّا نَنْفُخُهُ فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ ثُمَّ نَثْرِيهِ فَنَعْمُجْنُهُ. رَوَى
هذه الأربعة الترمذي. نسأل الله تمام القناعة وارضأ. آمين^(۱۷):

گو‌ترا به‌سه‌هل، ئایا پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دو سلوو صلوات و رحمت و به‌رم‌کتی خودای
که‌ردی له‌سهرین) نان‌ی تیری ئارده سپی خواردووہ؟ فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی
خودای له‌سهرین) تا نه‌و روژهی چووہ وه‌دیداری خودا چاوی به‌نانی سپی
نه‌که‌وتووہ!

پیشیان گو‌ت: نه‌ی باشه به‌سه‌رینی پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین)
هیله‌کتان بو ئارد بیژانه‌وه هه‌بوو؟ فه‌رمووی: نه‌ه، نه‌مان بوو گو‌تیان: نه‌ی
ئاردی جو‌تان چو‌ن چار ده‌کرد؟ فه‌رمووی: فوو‌مان لی‌ی ده‌کرد، جا نه‌وه‌ی با
ده‌برد ده‌بردو نه‌وه‌یشی ده‌مایه‌وه به‌ئاو ته‌رمان ده‌کردو ده‌مان گرت‌ه‌وه‌و
ده‌مان شیلاو ده‌مان کرد به‌ه‌ویر (ت/ب).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مه‌به‌ستی سه‌رم‌کی له‌م باسی زوهدو دنیا نه‌ویستی و دل نه‌رم که‌رانه نه‌م
دوو شته‌یه:-

یه‌که‌م: له‌هه‌موو روژگارێکا دم‌سته‌یی خواناسی خاسی بو خودا لی‌پروا هه‌ن،
کاریان به‌دنیاو خو‌شی دنیا نه‌ماوه، باده‌ی عیشقی خودایی مه‌ستی کردوون،

^(۱۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه). {تجريد/ ۵/ ل ۸۳/ رقم/ ۱۸۰۸ = ۵۴۱۰، ۵۴۱۳}.

عیبادمتی‌خودایان کردووه به‌پیشه‌ی هه‌میشه‌ی خوئیان، له‌زمت و خوئی له به‌پیره‌ویکردنی شهرعی خودا و مرده‌گرن، نه‌مانه به‌موو له ریگهی ره‌به‌ره له‌شهریعه‌تی خودا لاناده‌ن، هه‌نگاو به هه‌نگاو، بست به‌بست په‌پیره‌وی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌ن، سه‌ریان بجی سوننه‌تیکیان ناجی، بۆ هه‌موو شتی، که‌م یا زۆر، که‌وره یا بجوک، ئاسان یا گران، چه‌زمت (سه‌ودی خودای له‌سهرین) ده‌که‌ن به سه‌رمه‌شقی، چاو له کردارو ره‌فتاری به‌رزى ئەو ده‌که‌ن، هه‌تا بۆیان بکری به‌موو له شهریعه‌تی خودا له سوونه‌تی پیغه‌مبه‌ر (سه‌ودی خودای له‌سهرین) لاناده‌ن، له‌جلو به‌رگا، له هه‌ئسان و دانیشتنده‌ا، له قسه‌و گوفتوگوو شیوه‌ی ئاخاوتنده‌ا، له خواردن و خواردنه‌وه‌دا، له چۆنییتی و چه‌ندییتی تاعه‌تده‌ا، ته‌نانه‌ت له لفکه‌ی می‌زمو له قۆلی کراس و له چۆنییتی سۆل و پیلاوو، له رهنگی جلو به‌رگدا، هه‌تا له دستووری سه‌راوکردندا چاو له ری‌بازی جوانی چه‌زمت (سه‌ودی خودای له‌سهرین) ده‌که‌ن به‌راستی ئەم خودا پیداوانه عیبادو ره‌حمانی هه‌موو سه‌رده‌م و زه‌مانیکن، که‌رچی به‌ژماره که‌من به‌لام له‌سایه‌ی خوداوه له هه‌موو لای هه‌ن، خوئی له‌و ولات و شوینه‌ی یه‌کی دوانی له‌م دوستانى خودایه تیا‌دا هه‌یه نه‌مانه (اخص الخواص)، مه‌دحیان به‌ من نانووسری، له‌کاتی ناوه‌ی‌نانی‌اندا نوورو ره‌حمه‌ت دمباری.

دووهم: راکیشانی دلی تی‌کپرای موسوئلمانانه بۆلای خوشه‌ویستی به‌هره‌کانی نایین، پتر له خوشه‌ویستی نازو نیعه‌تی جیهان، هه‌تا موسوئلمان به‌هیج جوئی به‌خوئی و نازو نیعه‌تی دنیا نه‌گۆری، وه‌ک نه‌قام و له‌پری دمرچوو‌مکان نه‌بی، که به‌دمنکی جۆ دمه‌زپن، به‌ئکوو موسوئلمان دمی هیمن و داناو زاناو ژیره‌و هۆشیاری، هه‌میشه نه‌وه‌ی له‌به‌رچاوبی که جیهان مه‌زرای دوا رۆژه، که دنیا له‌چاو قیامه‌تده‌ا پی‌نج و دوو رۆژی‌که، که خودا ئاده‌میزادو چنۆکه‌ی بۆ په‌رستنی خوئی دمروست کردووه، نه‌ک بۆ ورگ له‌ومراندن و ئارم‌زوو بازی، که خودای که‌وره به‌هۆی زینه‌ت و جوانی ناوحیه‌انه‌وه به‌نده‌ی خوئی تاقی ده‌کاته‌وه، هه‌ر که‌سه‌ی به‌پیی تواناو له بارابوونی خوئی، تا‌ک به‌پیی خوئی، کۆمه‌ل به‌پیی خوئیان، گوندو شارو لادی و ولات به‌پیی خوئیان، زاناو دانیان به‌پیی خوئیان، ئۆمی و نه‌خوینده‌مواران به‌پیی خوئیان، داراو ده‌وله‌مه‌ندان به‌پیی خوئیان، دمرۆشان و هه‌زاران و لازمبوونان

بەپېئى خۇيان، واتە: كورت و پوخت ژېن تاهىتگەيە، جىهان ئەزمونگەيەو، جا ھەر كەسەى لەم ژيانەدا، بەحىكمەتى خودايى، نەك بە نازارى خۇى دەورېكى تايبەتى پى سپىردراو، ھەيە فېركارو مامۇستايە، ھەيە ھەقى و خوئىندكارە، وەك قورئان دەفەرموئ: ھەموو كەسى جىگەو رىگەى دوا رۇزى بەپېئى ھەئسان بەئەركى سەرشانى خۇى ديارى دەكرئ قورئان دەفەرموئ:

{إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا، وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا - سورة الكهف - ۷/۱۸ - ۸}.

دىسان دەفەرموئ: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ - سورة الملك}.

دىسان دەفەرموئ: {كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوَكُمْ بِالْشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ - سورة الأنبياء - ۳۵/۲۱}.

واتە: خودا بە پېغەمبەرى خۇى دەفەرموئ: ئەى خۇشەويست! دل نەدەى لەدل! خۇشى جىهان بى بەقايە، كەفوكوئىكە، پىشتى پى نابەستى، دنيا پىنج و دوو رۇزىكە، دەى لەم لايەنەو ھەبوورى خۇت بەدەو، دلت لەلاى بەھەرى نابەكام و خۇشى نيوە ناچل نەبى، بزائن كە ئىمە - بەحىكمەتى خۇمان - كۆل و بارى سەرپىشتى زەويمان كىردووە بەخىشلىكى نازدارى جوان بۆى، وەك بووكى رازاوە روخسارى زەويمان پېئى نارايىشت داو، لە ھەمان كاتدا لەبەرچاوى خەلكى جىهانمان جوان كىردووە، ھەتا بەم بەركوئە تاقىيان بکەينەو، دوو چارى خۇشى و ناخۇشيان بکەين، وەك ھەزارى و دارايى و لەشساخى و نەخۇشى، ھەتا بزائىن كارى كاميان زۆر جوانە، كى رەفتارو كىردارو گوشتارى زۆر پەسەندە، مەبەست لە ژيانى جىهان و مردن لەزاتى خۇياندا ئەم تافىكىردنەومىە، بزائن ماوەى ھۆلى تافىكىردنەو كورتە، رۇزى دى، بەفەرمانى ئىمە دەور دەگوپى، شتى بى بەھا بايەخى نامىنى، ئىتر زەوى كۆل و بارەكەى سەرپىشتى فېرئ دەدا، خىلەكەى دادەنى، وەك تازە بووكىكى تەلاقدراوى رووتەو كىراوى بېيىارى بى ناز لەومەيدانەدا رووت و قووت لىئى دەكەوئ، سەرانسەر گۆى زەوى دەبى بە

بیابانکی گاکي بهگاکي کرکایکری چۆل و هوئی وشك و برینگ. جوانی و خشلهکەي بهری دمبیتهوه بهخاک و خۆل!

کهواته: چۆنیتیی ژیانی جیهان قیسمهت و نهسیبه خۆی له خۆیدا نیشانهی باشی و بهرپزی نییه، یا نیشانهی خراپی و بهدی نییه، بهلکوو رمزا بهقهزاو هتیات کردن به بهشی خودا، چ کهم چ زۆر، چ خوش چ ناخوش، لهگهڵ عیبادمتی ساغی خودادا، نهوه نیشانهی چاکیه و بهلگهی دهرچوون و سههرکهوتنه له نهزموون و تاقیکردنهوهی خوداییدا!

وهکی تریش له خۆبایی بوون و لهخۆ گۆران و خۆپهرستی و پارپزکردن له خوداپهرستی و دلرمقی و بیخیری و فیزو دهمیه و زوئم و زۆرو ستهم و ناههقی و رهزیلی و چرووکی، نهو خووه بهدانهیش دمبن بههوئی دهمتهشکینی و مال و پیرانی و سهرتیا چوون و دهمتهخهپۆ بوون و تهفره خواردن! ریاکاریش بۆ کاری چاکه وهك هۆبیهوايه!

جا لهسهر ئهم یاسایه که ژیان مهزرایه، مردن خهرمان و کۆگایه، جیهان فیرگایه، دین چرایه، خوانهناسی بهلایه، مروّف لهکرداری خۆی بهرپرسیاره، مهحکهمهی دهکری لهسهری له پاش ئهم روژگاره، جا لهسهر ئهم یاساو بنیاته، وه بۆ ئهم دوو مهبهسته راست و دروسته وا باشه که ناوبهناو، بۆ رامبوونی دل و ههناو، فهرمایشتی دل لاوین، ناموژگاری جوانی ههسته ههژین، داستانی ههسته بزوین، سهر گوزمشتهی پیشینان، قسهی نهستهقی پاشینان، ههقایهت و باسو خواسی خواناسان، فهرموودمو فهرمایشت و باسی رهوشتی پیاو خاسان، ئهمانه و وینهی ئهمانه بکرین به شهوچهرو خۆراک و چراوگی دل و دموون و میشکی موسوئلمانان، به دانایانه و لیزانانه ئهم پهندو ناموژو داستانه جوان و جوانو خاس خاسانه، له ههلو باری گونجاوی جونا بدرین بهگوپی دلی ئادهمیزادهگانا، ئیتر بهقهرمانی خودا، وهك بیستراوه و بینراوه، له کۆن و نوّدا، بهره بهره مروّف دل دادههینی، سهر بۆ حهق دادمهوهین، لهخودا نزیک دمبیتهوه له شهیتان دوور دهکهوینتهوه، بهزمیی به دروسکراوی خودادا دیتهوه، گیانی برایهتی و خزمایهتی و

که‌سایه‌تی و ماف په‌رستی و مروؤ دۆستی و خزمه‌ت‌گوزای و دل هۆشیاری تیادا
دمبووژیته‌وه، چونکه رفعتاری به‌رزی دۆستانی خوداو، گوزمرانی ساده‌ی پاکي
بیگه‌ردی مه‌ردانی خوداو، میژووی پر شانازی به‌نده باشه‌کانی خوداو، نه‌گه‌ر
بکرین به‌سهر مه‌شق دمبن به‌ مایه‌ی رحمت، دمبن به‌هۆی لایردنی باری
زه‌حمت، دمبن به‌ کانگای به‌هه و نازو نیعمه‌ت، وه‌ک مه‌ره‌می به‌هه‌شت دل نهرم
ده‌که‌ن، ده‌روون گهرم ده‌که‌ن، چاوپر له‌ حه‌یاو شهرم ده‌که‌ن، تاعه‌تی خودا له
به‌رچاو جوان و شیرین ده‌که‌ن، گونا‌هو تاوان له‌به‌رچاو بیس و ناشیرین ده‌که‌ن، له
ئه‌نجاما دل خاترجه‌م دمبی، ده‌روون ناسووده‌و بی خه‌م دمبی، چاو چاوی له
په‌حمه‌تی خودا دمبی، دل دلی لای حیکمه‌تی خودا دمبی، پیاو کالای ته‌قوای
له‌به‌ردا دمبی، له‌ژیر ئالای پیروزی هه‌زمرتی سه‌رومردا دمبی، ئافه‌رت مه‌ردو
له‌په‌نای مه‌ردی نه‌به‌ردی بیگه‌ددا دمبی! نامووس و ئاپروو و شهرمف له‌خۆیان
ئه‌مین دمبن، تاجی سهر سهری پیاوو ژنی به‌دین دمبن.

به‌ئێ وایه که‌سێ دمی‌ه‌وئ روو له‌ خودایی، تاجی پادشایی له‌سه‌ردا بی،
به‌موو له‌ رێبازو سوننه‌تی خۆشه‌ویست لانه‌دا، رهنجی خۆی به‌بانه‌دا، رێبازی پیاو
چاکان بگرئ، شوینپای خاسانی خودا هه‌لبگرئ، ئه‌وه با بفه‌رموئ، رێگه‌ی راستی
لی پیروژ بی، به‌سهر مه‌شقی گه‌ل و هۆزی، هه‌موو روژیکێ هه‌ر نه‌ورۆز بی،
هه‌روه‌ها که‌سێ دمی‌ه‌وئ بژی نازادو مه‌ردو سه‌ربه‌س، له‌ خودانه‌بی نه‌ترسێ له
که‌س، به‌پیی شه‌ریعه‌تی خودا به‌هه‌ره له‌ نازو نیعمه‌تی جیهان و مرگه‌رئ، له‌زمرتو
خۆشی ره‌وا له‌مال و منال و ژن و ژیان و مرگه‌رئ، ئه‌وه دیسان با بفه‌رموئ،
دەرگا‌کانی ژیان له‌ روویا وازن، هه‌موو پر له‌ نیعه‌مه‌ت و نازن، به‌لام دمبی ناگای
له‌خۆی بی، بی به‌قایی ژیا‌نی چه‌ند روژه‌ی ئه‌م جیهانه‌ی له‌به‌ر چاوبی، بۆ گوئی
باخێ له‌کیس خۆی نه‌دا، هاو ده‌می په‌ریانی به‌هه‌شت و بۆی گوول و گوولزاری
به‌مه‌رحه‌بای خله‌و بله‌و بۆره‌پیاو و بۆی نه‌دا، نه‌گه‌ر له‌ هه‌زار هه‌زار نازو
نیعه‌مه‌تدا بی، نابێ پیی بوغرابی، گه‌ر مو‌لک و سامانی سوله‌یمانی هه‌بی به‌قه‌د
ده‌رویشی هه‌وای نه‌بی!

بەئى واپە، مەبەس لەم باسە يەككە لەم دوو مەبەسە، بۆ كەسى كەسە
ئەمەى بەسە. دەنا بەھىچ جۆرى مەبەست ئەو نىيە كە سەرچەم موسولمانان
تەركى دىنا بكەن و بىن بەزاهىدو دەروېش و صۇفى و، سەرچەم موسولمانان -
بەناوى زوھدو تەركى دنياو - سەركەنە تەمەلى و تەوەزەلى و پشت بكەنە
ئاوەدانكردنەوى دنياو، لەقە لەنان و سامان و شان و مال و منالى رحمت بدمەن و،
ئەوجا لەپەناپەكا وەك ئاوارەو دەربەدەرەكان، لەپەناو پاسارىكا، يا لەبن خىوتەو
چادرىكا دەستەو سان و دەستە پاچە لى دانىشن و چاومروانى دەستى ئەم و ئەو
بن، تا مەرگ بەخىرى خۇى لەدەست مەپنەتى ژيانى جىهان رزگاربان دەكا،
نەحالىكىيان بى، نە مالىكىيان بى، نەخانەو لانەپەكيان بى، نە ديوەخان و يا
نەپەكيان بى!

براكەم! شتى وا چۆن دەبى، نەبوووە نەدەبى، ئەمە كارى نەكردەنيە، باشە
ئەى كى ئالای ئىسلام بەرزووە بكا، ئەى كى سنوورى دەولەتى ئىسلام بپارىزى،
شان و شكۆو دەولەتى بەھىزى ئىسلام پياوى بەھىزى بە جەرگى دەوى، بازو
مەچەكى پۆلايىنى دەوى، سامان و دارايى زۆرى دەوى، سوپاى گەورەى تىرو
تەسەلى پىچەكى چاك و تفاقى باشى دەوى، گوندو شارو خانووبەرەو قەلاى ھايەم
مەحكەم و سازو رىكويىكى دەوى، لاوى خوېنگەرمى زاناي نازاي گەرەكە، زاناي
داناي تىرو تەسەلى بەبىرى ژىرى ھۆشيارى دىسۆزى گەرەكە، گەلى يەكپارچەى
يەك گرتووى تىكۆشەرى ھىداكارى لەخۆبووردووى گەرەكە، پادشاو پىشەواو
سەرۆك و سەردارى بەداداى بە جەرگى نەبەردى بەھىمەتى دىسۆزى خاك و گەلى
گەرەكە!

بەئى مەرد ئەو مەردەپە بە رۆژ پالەوانى مەيدان بى، لە كارى دىن و دنياىدا
قارەمان بى، بەشەو مۆمى سەر بەرمان بى، ھەامى لەلا حرام و ھەلالى لەلا
ھەلال بى، لە گۆرەپانى غەزاو شەپگەدا شاسواربى، وەك پىلنگ و شىرى شەرزە
بەچنگ و بەھەئەمت بى، وەك گۆى مەيدان وازى بە كەللەى دوزمنى دىن بكا، لە
مەيدانى كەسابەتى رەوادا گۆى كۆشش و تىكۆشانى بى وچان لە مېروولەو ھەنگ
بباتەو! لە مەيدانى عىبادەتى ساغ و خودا پەرسىتى راست و دوستدا ھەسەنى

بہ صری و رابیعی عہدہ وییہ بی (رمزای خودایان لیبی) بؤ خیر و خیرات و پیاموتی و بہ خشندهی حاتمہ می تہی و سہی ئەحمەدی خانہ قابی (رحمەتی خودای لیبی).

بہ ئی ئەم سئ ستوونہ: موسولمانی توانای دانای زانا، مال و منال و سامانی رحمەت، گوندو شارو ولاتی جوان و ناوہدان و پرخیر و خوشی و قەشەنگ و پاک و چاک و قایم و مەحکەم و ریکوپیک، ئەم سئ پایە باشە چاکە دەبن بە قەلای قایمی ئیسلام، بە گول و ریحانہ بؤ دل و چاوی دۆست و برادەر، دەبن بە درک و بسمار بؤ ناو دل و چاوی دوزمن!

بہ ئی تاق و تەرا ھەن، دەرۆش مەشرەبن، تەرکی دنیا دەکەن، روو لە خودا دەکەن، حەز لە گۆشەگیری دەکەن، خەلوە دەکێشن، پیاوێت دەکەن، لە ئەشکەوت و مرگەوت و خەلوەخانە و تەکیە و خانەقاو گۆشە و نەزرگە و شوینە پیرۆزەکانا بؤ خۆیان بە بیوہی و نازار وەک کۆتری ناشتی دادەنیشن و خۆیان بە ئیجکاری تەرخان دەکەن بؤ نزای باش بؤ موسولمانان و بؤ سەرکەوتنی سوپا و ئالای ئیسلام، بہ ئی ئەم تاق و تەرایانە لە ھەموو سەدەو سەردەمیکا نمونە یەکی بالان لە ئەھلی صوفەیی سەدەمی حەزرت خۆی (سەیدی خودای لەسەرب) لەبەر ئەوە پیاوێستە لەسەر ھەموو موسولمانیکی ساغ ریزیان لێ بگرێ، بە پێی تەوانای خۆی یاری دەی جوانیان بدا، تا لەسەر ئەو حالەتی خۆیانە بەردەوام بن، چونکە بەم تاق و تەرایە نە ولات پەکی دەکەوێ، نە شار وێران دەبێ، نە شیرازە و کۆمەل دەپچرێ، بە لک و چەکی دەستی ئەمانە - کە بریتی یە لە پارانەو و نزاو دووعا - لە چەکی دەستی پێشمەرگە و ناو سەنگەری سەرسنووری ئیسلام بە کارترە! (بؤ راست و دروستی ئەم قسە یە تەماشای داستانێ ئەھلی صوفە بکە، کە لە پاش ئەم باسەو یە کسەر دی).

حەزرت (سەیدی خودای لەسەرب) دەفەر موی: «إِنَّمَا يَنْصُرُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضَعِيفِهَا بِذَعْوَتِهِمْ وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ». (ب - ۱ ل - ۴۸۳ ف - ۲).

من بەش بە حالی خۆم دە ئیم: خۆزگەم بۆم دەکرا، لە گۆشە و مرگەوتیک، وەک مامۆستا مەلا حەمە مینەشی تە، یا وەک ئەو ھەزارە ھیندی و پاکستانیانە

کهوان له مهرقه دی شیخ عهبدولقادی گهیلانی - قدس الله سره العزیز - ناوا له شوینیکی ناوادا بۆ خۆم ستارم دهگرتو خهریکی دوعاو نرای باش دهبووم بۆ موسولمانان، وسولمانانی گهپهك بهخیری خویان بهخویان دهکردم!

با بچینهوه سهرباسهکهی خۆمان: له راستیدا ئهم جۆره باسو خواسه دل لاوینانه دلی ئادهمیزاد نهرم دهکهن، مهیلی بۆ لای ههق و مروفایهتی و برایهتی و یارمهتی تازه دهکهنهوه، له شهرو خراپه و مزهن و وهی دووری دهخهنهوه، دمیکن به ئەندامیکی بهسوودی لهخودا ترس لهناو کۆمهلدا، که بۆ هاوڕێی دمی بهبر، بۆ دراوسی دمی به چرا، بۆ گهپهك دمی بهپهنا، بۆ شار دمی به هانا، بۆ زیندوو دمی بهماهی رهحمهت بۆ مردوو دمی بههوی نهمانی باری زهحمهت!

به پێچهوانهپهشهوه - وهك وا بهبهر چاوهوه - ئهوهی سهری کرده دنیا پهرسی بۆ خێرو بۆ فهپه، وهك داری زری بۆ بهره، نه بۆ خواپه نه بۆ بهندهی خواپه، ههمیشه چاو برسی، چاو چنۆك، ههراخۆر، دمسپ، قۆلپ، چونکه تهماعی زۆر، دنیا پهرومزی زۆر، بۆ ناگایی له حالی دهرۆشان و له گوزهرانی پێشینانی باش، گوی نهان به حالی پهشیوی پهڕیشانان، بهره بهره دلی مروفرهق و رمشو پیسو سیس دهکا، چرای دل و دهروونی دهکوژنیتهوه، دمیكا به وهلسیکی بۆ وێژدان و بۆ ههست، دمی به نازهلکی بهرهلای وا سهه خۆزگهی به مهیموون و بهراز! چونکه خودای گهوره بهدانایی خۆی - ئهم مروقهی لهسهه ئهم یاسایه دروست کردوه: کرداری منگدانهوهی رهفتاریهتی، رهفتاریشی به پێی پهرومردو تهمی نامۆزگاریهتی!

وهکی تریش مروقی دوور لهمهلاو مزگهوتو تهمی و نامۆزگاری دین، دمی به داوی شهیتانهوهو شهیتانی لهعنهتی به پڕو پاگهندهو به بهیتو بالۆرهی خۆی تههری دهاو دلی رادهکیش بۆ لای کۆری یارو پاومرو گوی له مشتانی خۆی، سهرمهجام دایده بری له خێرو بیری ناپینی پیرۆزو دمیكا به دیاری دمستی خۆی و دمیكا به دمسته چیلای ناگری دۆزهخ!

ئه‌مانه وایان ئی دئی عه‌شقی ژیا‌نی جیهان دم‌بن، ژیا‌نی جیهانی دووهمیان وا
له‌بهر چاو دم‌که‌وئی، گالته‌یان به‌مه‌لاو مزگه‌وت و فه‌رمایشتی نایین و هسه‌ی هه‌ق
دئی، باوم‌ریان به‌ به‌هری گیانی نامیئن، جگه‌ له‌ مادده‌ گوئی به‌هیچی تر ناده‌ن.
بهره‌ بهره‌ دم‌گه‌نه‌ ئه‌و پهری گوم‌پرای و له‌ ری‌د‌مر‌چوون و هه‌ر‌چی ئه‌قله‌ گوئی
خو‌یان به‌سه‌ندی نه‌کا به‌ ناشیری‌نی د‌م‌زان، وه‌ک خودا دم‌فه‌رموئی:
{الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا - سورة
الكهف - ۱۸/۱۰۸}.

به‌ئێ هه‌یه‌کی سه‌ره‌کی گرنگی دل په‌م‌بوون و دل‌ره‌ش‌بوون دووری‌یه‌ له‌ ملاو
مزگه‌ت و بی ناگاییه‌ له‌ شه‌ریعه‌تی خودا، خودا له‌م نایه‌ته‌دا نامازه‌ بۆ ئه‌م
دیاردیه‌ ده‌کاو دم‌فه‌رموئی:
{فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ - سورة الحديد - ۵۷/۱۶}.

که‌ کرۆکی ناوم‌رۆکه‌که‌ی ئه‌مه‌یه‌: دوور که‌وته‌وه‌ی زۆر له‌ کۆری نامۆزگاری
دین و دوور گرتن و پارێزکردن له‌ فه‌مایشتی شه‌ریعه‌تی خودا و بی ناگایی له‌
ری‌بازی سوننه‌ته‌کانی پی‌غه‌م‌به‌رانی خودا، به‌ شی‌ومه‌یه‌کی گشتی، سه‌ر ده‌کی‌ش بۆ
ره‌قی‌تی و ره‌شی‌تی و پی‌سی‌ستی دل و د‌م‌روون(!).

لێ‌رده‌دا بۆ هاندانی لاوه‌کانمان له‌سه‌ر خووی جوان، بۆ دوور خسته‌وه‌ی
موسو‌لمانان له‌ ره‌وه‌شتی نامه‌ردان و له‌ صیفه‌تی ناشیری‌نی ناموسو‌لمانان، له‌بهر
پووناکی ئه‌م باسه‌ی ژێر ده‌ستمان، ئه‌م چامه‌یه‌تان پی‌شکه‌ش ده‌که‌م، به‌سه‌ر باسی
(خودا یاربێ مۆده‌ی چاکه‌ به‌سه‌ر ناچێ):

مه‌لاو مزگه‌وت و نوێژ و جه‌مه‌ت

مایه‌ی ره‌حمه‌تن، کانگای شه‌فاعة‌ت

له‌سه‌ر لایین بوون نالای نه‌مان

سه‌رچاوه‌ی ژین و دین و نیم‌ان!

رۆشنکه‌ره‌وه‌ی هه‌ردوو جیهان

مایه‌ی خوشبه‌ختی هه‌ردوو ژیان!

ژبن نهو ژبنه یه له سیبه رسی دین
 دهواری رحمت هل بدهی بو ژبن
 دهی وهره مهر دبه و مهر دی خدایه
 له گهل خدابه، نهک به جودا به
 نهو جا مهرانه لکناو کوپری ژبن
 نیش که بو دنیات، تیڅو شه بو دین
 چونکه فهرموودهی پیغه مبر وایه:
 (پیاوی راست پیاوی همر دوو دنیایه!)
 دهستم دامینت براری موسو لمان!
 به خوت خو ش نه که هی له عینی شهیتان
 شهیتانی له عین به روژو به شه و
 ته فرهمان ده دا، هه تا لکناو خه و
 شهیتان ناحه زه دوژمنی دینه
 دهیکا به چه شه خوشی نه م ژبنه
 کورده! به له وچه هی ناحه ز گوی مده
 ره حمه تی: زه حمه ت، دهرمانی: دهرده!
 نهوه بزانه که نهو نامه رده:
 دلی له ناستت وهک قیرو به رده!!
 قسه هی شیرینی پلاری سهرده
 دوژمنی سهرته و بو مالت جهرده!
 زه می زور پیسی: مه دجیک کی جوانه
 مه دحه که هی زه مه باشی بزانه
 بیکه به یاسا، به پیچه وانه
 به گوی دی دوژمن که، نهک به دوستانه
 داخی من له دهست نه م روژه ره شه
 دیک دهر وینن له جیسی و نه و شه

چاولیکه‌ری بوو دنیا تا دویتن.
 نیستا خه‌ره‌یزه، گیان ده‌ته‌زیتن!
 مادده په‌رستی که نیستا باوه
 ره‌وره‌وه‌ی ژینسی ته‌واو تییک داوه
 له کۆن و نوډا رووه‌ی له‌کوهن ناوه
 به زهره مه‌ردیسی تیادا نه‌ماوه
 له‌هه‌ندن ولات که مادده باوه:
 ته‌لاق‌ده‌ر ژنه، ناچیزه پی‌باوه!
 سه‌ر باسی یاسای نه‌م چه‌رخه بوّره:
 بخوؤ و بخه‌وه‌و بوّ خوؤت رابویره!
 نه‌وه‌ی له‌کۆنا په‌سه‌ندو نایاب
 به یاسای تازه بووه به خراپ
 گه‌ر زه‌سی شه‌رکه‌ی، یا مه‌دخی خیرکه‌ی
 ده‌لین: نه‌م قسه‌ کۆنه هه‌تا که‌ی؟
 خزم و که‌سوکار، یه‌ک بن یا هه‌زار
 یاری لئ ده‌رچس داینس به ره‌شمار!
 باوک بالووکه، دایک تالووکه
 برا به‌ل‌ایه، خوشک دوو پشکه
 خزم و که‌ل و هوژ موّده‌ی نه‌مایه
 باوس مه‌ی و نه‌ی، سازو سه‌مایه!
 خیر و ده‌سه‌نه‌و پی‌باوه‌تی کردن
 عاده‌تی کۆنه‌و که‌ریتی کردن!
 لای ده‌له‌مالا به‌ر مال و عه‌با
 له نو‌یتر و روژوو نه‌که‌ی مه‌رحه‌با!
 پینج هه‌سته‌ت کپکه له‌ناستی راستی
 دووربا با نه‌لین: کۆنه په‌رستی!!

گوئن مه‌ده به‌هیچ، بژئ وه‌ک که‌ر گهل
نه‌ترسی له‌خوا، نه‌شه‌رمی له‌گهل
وا دانن چاوت له‌حاست حق کویره
حق نه‌ک نه‌که‌ی، نه‌کی سویره!
جاران حق تال بوو، نیستاکه‌ شویره
پارێژی لیبکه‌ که‌ر زه‌غنت زۆره!
نه‌مه‌ په‌یامی شه‌یتانی پیسه
نه‌وه‌ی به‌ گوئی کا وه‌ک نه‌و نیلیسه
به‌ بوئی بوگه‌نی هه‌ست په‌ست و سیسه
دل سست و شیواو چه‌شنی په‌سیسه
نه‌وه‌نده‌ ستم له‌ جه‌ستم باره
هه‌ستم وه‌ک روحم هه‌ناسه‌ی سواره
که‌وتووینه‌ روژن کوئه‌ به‌روژه
زه‌حمه‌ت بزانی شه‌وه‌ یا روژه
له‌ ناو ناگرو له‌ ناگرو سه‌هۆل
دروستی ده‌که‌ن به‌ زۆری وه‌ک خوول
میوه‌ی زستانه‌ له‌ هاوین زۆره
له‌ چله‌ی هاوین به‌فر وه‌ک خووره
به‌لام داخه‌که‌م خوینی هه‌ژاران
خویرم ده‌بارن چاتر له‌ باران!
دادو ویژدان و نینصاف غه‌ریب بوون
بگه‌ره‌ که‌رمابن ته‌واو عه‌جیب بوون!!
به‌م پییه‌ برپوا ها‌کا‌های کرا
(وه‌کوو‌های تهرن)‌های خوینی برا!
های شه‌ره‌ف به‌ پوول، های دین و ویژدان!
سه‌ر به‌سه‌ر به‌هوو! سه‌ر به‌سه‌ر به‌ نان

وهلی دلتیام له سایه‌ی خواوه
نه‌هلی دین هیشتا به‌شی خو‌ی ماوه
ده‌نگی‌کی غه‌بیی پر له سۆزو جۆش
ده‌پژیتته ناو دل ده‌خزیتته ناو هۆش
وه‌ک له‌ره‌ی شمشال له‌که‌ل په‌ره‌ی گۆش
نامیتته ده‌بی به‌ ناسته‌م خۆش خۆش
ده‌لن: هه‌تا که‌ی لانه‌ و لان ده‌که‌ی؟
سل له‌ هیلانه‌ی ناو ناسمان ده‌که‌ی؟!
نه‌ و ده‌نگه‌ زه‌نگی رو‌حی بیماره
که‌ وه‌ک مارانگه‌ز دل‌ی زاماره!
ده‌لن: هه‌ی کاکه‌ی خاوه‌ن هۆش و کۆش
هه‌له‌ تا ماوه‌ بو‌ دینت تن‌ کۆش
با دنیاش وه‌ک گو‌ر ته‌نگ و تاریک بن
ری‌ی هیوا به‌ قه‌د مووین باریک بن
نانو‌می‌د مه‌بن له‌ سایه‌ی خودا
له‌ ناکاو وه‌ک خۆر گزنگین ده‌دا
دنیا باوه‌ژن، قیامت داکه‌!
دوو هه‌وین، رو‌له‌ی کامیانی، کاکه‌؟!
واته‌ له‌م شیعره‌ نه‌مه‌ مه‌به‌سته:
(به‌ مادده‌ وه‌ک خوا پشتت مه‌به‌ست!)
ده‌نا ژینی خۆش خه‌لاتی خوایه
سو‌پاس له‌ سه‌ره‌ی مایه‌ی ره‌زایه
هیوا بو‌ مرو‌ژ وینه‌ی هه‌وایه
دل‌ی پر هیوا مالتی ناوایه!
جیایی نی‌وانی نه‌م دوو دنیایه
که‌ راستت ده‌وین به‌ قوم‌ی بایه

دهی به ریشی تو چون چون ره‌وایه:
 ره‌زای خوا بدهی به قومه بایه؟!
 نه‌وهی که من دیم به دوو چاوی خوم
 فه‌لسه‌فه‌ی ژبان وه‌ها دهرکه‌وت بوم:
 قوناغ قوناغه ژینسی چمن ساله
 هه‌ندیکی شیرین، هه‌ندیکی تاله
 هه‌موو قوناغی به‌شی خوی خوشه
 چایی دیشله‌میش ناو ناو بنوشه!
 که به‌ختت یارب‌ن له کشت قوناغی
 ژینسی نویی ده‌بی به تازه باغی?
 لاویتی و پیری: ره‌نگ و بوی شه و بوو
 به‌شه و بوی خوشه به روژ ره‌نگ و بوو
 مندالی و پاک‌و، لاوی و خوینگه‌رمی
 پیری و خواناسی، هیمنی و نه‌رمی!
 نموونه‌ی جوانی سن خولی ژینن:
 دنیاو به‌ره‌زو و ده‌شری شیرین!
 مندالی و به‌دی، که‌نجیتی و پیسی
 پیری و په‌یره‌وی پیره نیلیسی
 نموونه‌ی پیسی سن رۆلی خراپ:
 دنیاو گۆبی تار، ده‌شری پر عذاب!
 رازیکی سه‌یره منیش وه‌کوو تو
 سه‌رم دهرناچی، به‌لام بی درو:
 مردن کو‌تایی ژینسی دنیایه
 پاش نه‌ویش سه‌ره‌ی ژینسی بالایه!
 ته‌لیسمی ژینم نه‌فسوون ناسایه
 هه‌ته‌لی سه‌یره، به‌من هه‌لنایه

هاتم نا به دل، ده‌روم نا به دل
 خه‌می لن ده‌رچی. چیم ده‌سکوت له گل
 لن چونکه نه‌مه ویستی خودایه
 به‌هر حال، خیری به‌نده‌ی تیدایه
 بی چاره و داماو، بن پەرو بآلم
 ناواره‌ی شاران، بن حال و مالم
 گەر خودا رحمن نه‌کا به حالم
 زه‌رنه قووته‌یی زینده به چالم !!
 بۆیه دل تۆراو رووت و ره‌جالم
 ده‌مه‌وئ کارن له‌به‌ر دامالم:
 تاقه‌تی کۆچ و بارم نه‌ماوه
 که‌که‌که‌ی کۆچی دواييم هه‌لساوه
 به‌لام پیش نه‌وه‌ی مال وایی که
 رایه‌کم ماوه با تۆماری که:
 خودا سړ پۆشه، نه‌تۆش سړ پۆش به
 بن گله و رازبه‌و، به‌هۆش و گۆش به
 به دوو شابالی نایین و زانین
 دوو جیهان بکه به باخی دوو ژین!
 خۆت بن ناکاکه و خه‌می پاش و پیش
 مه‌خۆو ساویلکه برژی وه‌ک ده‌روییش
 وادانی تیری له‌که‌وان ده‌رچوو
 ناویری به‌رو دوا مه‌ده، گەر تیاچوو

وهرگیر: نوری فارس همه‌خان

۲۹ رهمه‌زان (۱۴۱۲)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) کومه‌له‌که‌ی صوفیه : (اهل الصفة)

۵۱۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ، وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ، فَمَرَّ أَبُو بَكْرٍ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيُشَبِّعَنِي، فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيُشَبِّعَنِي، فَمَرَّ فَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ (مِثْلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَبَسَّمَ حِينَ رَأَى وَعَرَفَ، مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِی ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْحَقُّ. وَمَضَى فَتَبِعْتُهُ، فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لِي، فَدَخَلَ فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ. قَالُوا: أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةٌ. قَالَ: أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْحَقُّ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ فَأَذْغُهُمْ لِي. قَالَ: وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَصْثِافُ الْإِسْلَامِ، لَا يَأْوُونَ إِلَى أَهْلِ وَلَا مَالٍ، وَلَا عَلَى أَحَدٍ، إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ، وَلَمْ يَتَنَاولْ مِنْهَا شَيْئًا، وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ، وَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا، فَسَأَعَنِي ذَلِكَ فَقُلْتُ وَمَا هَذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ أَحَقُّ أَنَا أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ، وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبَنِ، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ (مِثْلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بُدٌّ، فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَأَقْبَلُوا، فَاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ، وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: خُذْ فَأَعْطِهِمْ. قَالَ: فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوِي، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَى الْقَدَحِ، فَأَعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوِي، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَى الْقَدَحِ حَتَّى يَنْتَهِي إِلَى النَّبِيِّ (مِثْلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ رَوَى الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ فَقَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: بَقِيتُ أَنَا وَأَلْتُ. قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَفْعُدْ فَأَشْرَبْ. فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ. فَقَالَ: اشْرَبْ. فَشَرِبْتُ، فَمَا زَالَ يَقُولُ: اشْرَبْ. حَتَّى قُلْتُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ

بِالْحَقِّ، مَا أَحَدٌ لَهُ مَسْلُكًا. قَالَ: فَأَرِنِي. فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَسَمَّى، وَشَرِبَ الْفَضْلَةَ. رواه البخاري والترمذي والامام أحمد^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خۆشنوویی خودای گەورە ئی بن) ڤەرمووی: بەو خودایەیی کە کەسی لە ڕەنگ نییە، گەلی جار وام بە سەرھاتووہ لە برسانا، لاکەیی سەرم ھاتووہ خۆم کوتاوہ بەزەویداو لە پی کەوتووم، یا لەتاو برسیتی بەردم شەتەک داوہ بەسەر سکمەوہ، پۆژی لەسەر سەرھری موسولماناندا دانیشتم، لەسەر ئەو ڕینگەیی کەلییەوہ، دەچوون بۆ مزگەوت (سا بەشکوو بە بیانوی شتیکیوہ یەکیکیان لە گەل خۆی بمباتەوہو تیر نان و ئاوم بکا) جا ئەبو بەکر ھات، ئایەتیکی قورئانم ئی پرسییەوہ، مەبەستم ئەوہو کە ئەو پرسیارە بکەم بە بیانو ھەتا لەگەل خۆیدا بم باتەوہ تیرم بکا، بەلام پۆیشت و تیری نەکردم، ئەنجا عومەر رەت بوو لە لامەوہ، ئایەتیکی لەویش پرسییەوہ ئەویش ھەرۆھا، ئەنجا پیغەمبەر (درووی خودای لەسەری) لەلامەوہ، رەت بوو، کەمنی دی زەردەخەنەیی گرتی و تی گەیشت کەچی لە دلمایەو رەنگم بۆچی وایە، ڤەرمووی: ئەو ئەبو ھیرا! گوتم: ڤەرموو ئەو پیغەمبەری خودا! سەرم لە ڤیتایە، ڤەرمووی: شوینم کەوہ. ئیتەر ئەو پییش کەوت و منیش دوای کەوتم، تا گەیشتە مالەوہو چووہ ژوورەوہو روخصەتی بۆ منیش خواست و منیش چووہ مالەوہ، حەزەرە (درووی خودای لەسەری) روانی ھەندئ شیر لە جامیکا دانراوہ. ڤەرمووی: ئەم شیرەتان لە کوئ بوو؟ گوتیان: ھی مالی فیسارەکەسە بە دیاری بۆ توئیان ناردوہ، ڤەرمووی: ئەبو ھیرا! گوتم: ڤەرموو ئەو پیغەمبەری خودا! سەرم لە ڤیتایە، ڤەرمووی: بگەرە دانیشتوہکانی صوففە بانگیان کە بۆم. ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بن) ڤەرمووی: دانیشتوہکانی صوففە ئەوانەبوون کە میوانی ئیسلام بوون، کەسوکارو مال و منال و خانەخوئ و ئەمانەیان نەبوو، پیغەمبەر (درووی خودای لەسەری) ئەگەر خیر

(۱) بخاری: ۶۴۵۲. ریاض/۲/۷۲ رقم/۵۰۲/۱۲. تجرید - مختصر صحیح البخاری/۵/۲۶۶ رقم/۲۰۰۸

رقم/ ۸۰۰ = مجلد/ ۵ ل- ۷۷ = ۵۳۷۵، ۶۲۴۶، ۶۲۵۲.

(صهدهقه) ی بۆ بهاتبایه دهینا رد بۆ ئهوان و خۆی دهستی بۆی نهدهبرد، بهلام ئهگهر دیاری بۆ بهاتبایه دهینارد به شوینیاناو خۆشی لئی دهخواردو بهشی ئهوانیشی ئی دها منیش ئهجاره که ناردمی بهشوینیاندا ئهمه لهشان گران بوو، چونکی له دلی خۆمدا گوتم: ئهم تۆزه شیره چیه بۆ ئهوه که دانیشتوانی صوفهیه ئهم کهم و ئهوان زۆر به چی دهردیکیان دهخوا. ئهمه به من رهواتر بوو که ژهمیکی ئی بخۆمهوه وههناویکم تی بیتهوه پیی، خو که ئهوانیش هاتن چهزرت (دروودی خودای لسهربین) فهرمانم پی دهکاو، دهبی من شیره که بهسهریاندا بگیرم، جا که وایی دهبی چی له شیره بهمن بپری، بهلام فهرمانی خداو فهرمانی پیغه مبهری خدا چا ری نییه و دهشی جی به جی بکری، بۆیه چووم بانگ کردن، ئهوانیش هاتن و له دهرگاوه روخصهتی چوونه ژووره وهیان خوا ست و چهزرت (دروودی خودای لسهربین) پښگهی دانیشتنی دان و له مالهوه دانیشتن و کوپیان بهست له هۆده کهدا، فهرمووی: ئهی ئهبو هیر! گوتم: بفهرموو ئهی پیغه مبهری خدا! فهرمووی: جامه شیره که هه لگرو بگه پری به سهریانه وه شیریان پی بده با بخۆنه وه منیش جامه کهم هه لگرت و گیپرام به سهریاناو، دهمدا به هه رپیاوی لئی دهخواردوه تا تیر شیري دهخواردوه، ئهوجا جامه کهی دهمامه وه، ههتا پیاو گهل یه که له دوا یه که تیر شیریان خواردوه، ههتا گه یشتمه سهر پیغه مبهر (دروودی خودای لسهربین) جا جامه کهی ئی وهرگرت و له سهر دهستی خۆی دایناو سهیریکی منی کردو زهردهیه که گرتی له وهی که هات به خه یالی مندا که گوایه شیره که بهشمان ناکاو، فهرمووی: ئهی ئهبو هیر! گوتم: بهلئ قوربان! فهرمووی: ماینه وه خۆم و خۆت! گوتم: بهلئ راست ده فهرموویت ئهی پیغه مبهری خدا! فهرمووی: دهی دانیشه بخۆره وه. منیش دانیشتم و خواردمه وه، فهرمووی: دیسان بخۆره وه. دیسان خواردمه وه، ئیت هر دهیغه رموو: پتر بخۆره وه، تا خۆم گوتم: ئیت ناخۆمه وه، به وکه سهی که توی کردوه بهم پیغه مبهره راست و دروسته و ئهم ئایینه را ستهی له گهل دا رهوانه کردووی، که یهزدانی پا که ئیت جیگهی ناکریته وه بۆم!

فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ده‌بیده به منیش، منیش جامه‌که‌م دایئ، جا سوپاسی خودای کرد له‌سهر ئه‌وه که ئه‌وجامه‌شیره پیت و فه‌ریکی وای تی که‌وت به‌شی ده‌وری چه‌فتاکه‌سی کرد، ئه‌وجا ناوی خودای ئی هی‌ناو ماوه‌که‌ی خوا رده‌وه! (ب/ت/ه - ره‌زای خودایان ئی بین).

۵۱۲۷- عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخْرِجُ رِجَالَ مَنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخِصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ حَتَّى يَقُولَ الْأَعْرَابُ هَؤُلَاءِ مَجَانِّينُ أَوْ مَجَانُونَ فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً. قَالَ فَضَالَةُ: وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه الترمذي بسند صحيح^(۲):

فه‌ضاله‌ی کوپی عوبه‌یدوللاً (خودای ئی رازی بین) فهرمووی: زۆر جار واده‌بوو که خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) به‌رنویژیی ده‌کرد بو موسولمانان، له‌ناو نویژه‌که‌دا چهن پیاوی له‌ کو‌مه‌له‌ی صوفقه له‌برسانا له‌به‌ر بی هی‌زی به‌ پی‌وه به‌رده‌بو‌نه‌وه، هه‌تا به‌ربو‌نه‌وه‌که‌یان وا له‌ناکا‌وو سه‌یر بوو عاره‌به ده‌شته‌کییه‌کان که ئاگایان له‌ حالیان نه‌بوو وایان ده‌زانی که ئه‌وانه شی‌تن و ده‌یانگوت: ئه‌مانه دیاره شی‌تن بو‌یه واده‌که‌ن، پی‌غه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) که نویژه‌که‌ی ته‌واو ده‌کرد ده‌چوو به‌لایانه‌وه و دلی ده‌دانه‌وه و ده‌یفه‌رموو: ئه‌گه‌ر ده‌تانزانی له‌لای خودا له‌سهر ئه‌م نه‌بوونی و ئارام گر‌تنه له‌سه‌ری چه‌نده پایه و پله‌تان به‌رزو به‌شتان باشه ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌تان ده‌زانی ته‌واو چه‌زتان ده‌کرد که پتر هه‌ژارو نه‌دارا بو‌ونا‌یه. فه‌زاله ده‌یگوت: ئیتر له‌وکاته‌وه من له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ردام (ت - س/ص).

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح.

۲) پاراستنی زمان که ره‌که : (حفظ اللسان فرض)

۵۱۲۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُنُ مَا فِيهَا يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ أَبَعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواه الشيخان والترمذي ولفظه: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَى بِهَا بَأْسًا يَهْوِي بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا فِي النَّارِ^(۱):

ئەبو ھورەیرە لە خووشەویستەو دەفەر موئی (دروودی خودای لەسەربێ): واری دەکەوێ کە بەندەیی قسەیی دەکا، ناچیتە بنج و بناوانی و بەباشی لێ ورد نابیتەو تا بزانی قسەکە ی کوئی دەگریتەو، ئیتەر بەھوی ئەو قسەییەو دوورتر لە نیوانی پوژەلات و پوژئاوا دەتەپیتە ناو دۆزەخەو! (ش/ت) گفەتی (ت): ھەییە کە پیاوی قسەیی دەکا، لەو وایە کە قەیدی نییە، بەلام بەھوی ئەو قسەییەو ھەفتا سال دەخریتە دۆزەخەو.

۵۱۲۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا، يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ. رواه البخاري والترمذي ولفظه: إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ^(۲):

دیسان فەر مووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) دەفەر موئی: وا دەبی بەندە قسەیی دەکا، ئەو ھەندەیش دلی ناداتی، وەلی چونکە ئەو قسەییەو ھەوێ ڕەزامەندی خودایە ئیتەر بەھوی ئەو ھەوێ خودای گەورە ئەو بەندەییە چەند

(۱) بخاری. رقائق: ۶۴۷۷، ۶۴۷۸. مسلم. ایمان: ۳۰۲. مسلم. زهد: ۷۴۰۷، ۷۴۰۶. ترمذی. زهد: ۲۳۱۴.

تحفة الأشراف: ۱۴۲۸۳.

(۲) تقدم تخريجه بمثل الحديث الذي قبله (۱). التجريد الصريح = مختصر صحيح البخاري

بالكوردی/ج/۵ ص ۲۷۲. رقم: ۲۰۱۴ = ۶۴۷۸. فتح الباری شرح صحيح البخاری.

پله و پایه به‌رزوه دهکات، وایش ده‌بی به‌نده قسه‌یی ده‌کا، نه‌ونده‌یش دلی ناداتی به‌لام چونکه نه‌و قسه‌یه هو‌ی ناره‌زایی خودایه به‌هو‌ی نه‌وه‌وه نه‌و به‌نده‌یه ده‌ته‌پیته ناو دوزه‌خه‌وه! (ب/ت - ره‌زای خودایان ئی‌بن) گفته‌ی تیرمیذی (خودای ئی‌زازی‌بن): هی واهیه له ئیوه قسه‌یه‌کی خی‌ر ده‌کا، خو‌ی نازانی که نه‌ونده خی‌ری گه‌وره‌یه، جا خودا به‌هو‌ی نه‌و قسه‌یه‌وه نامه‌ی په‌زامه‌ندیی خو‌یی بو‌ ده‌نوس‌ن هه‌تا نه‌و پوژ‌ه‌ی که ده‌چیته خزمه‌تی خودا هه‌ر لی‌ی پازی ده‌بی، هی وایش هه‌یه له ئیوه قسه‌یه‌کی به‌د ده‌کا، خو‌ی نازانی که نه‌ونده خراپ و به‌ده، جا خودا له‌سه‌ر نه‌و قسه‌یه رقو قاری ئی ده‌گری هه‌تا نه‌و پوژ‌ه‌ی ده‌چیته به‌ر ده‌ستی خودا خو‌ی.

۵۱۳۰ - → (ب - ۴ ز - ۲۰ ل - ۷۰ ج/۱ ف - ۹) (۳).

۵۱۳۱ - → (ب - ۳ ز - ۹۲ ل - ۲۳۷ ف - ۲) (۴).

۵۱۳۲ - عَنْ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ أَعْتَصِمُ بِهِ. قَالَ: قُلْ رَبِّيَ اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقِمْ. قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَخَوْفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ فَأَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ: هَذَا (۵).

له‌سوفیانی ته‌قه‌فیه‌وه فه‌رمو‌ی: گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کاریکم پی به‌فه‌رمو‌و تا بیکم به‌سه‌ر مه‌شق بو‌ خو‌م، فه‌رمو‌ی: بلی: په‌روه‌ردگاری من خودایه‌و به‌س، نه‌وجا ملی ریگه‌ی پاست بگه‌وه به‌ پاسالی سه‌روم‌ر له‌سه‌ری بر‌و! گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! زیاتر له چی مه‌ترسی ده‌که‌ی که بو‌ من، به‌سیفه‌تی نه‌وه‌ی که موسولمانم، مه‌ترسی هه‌بی؟ حه‌زه‌ت (سه‌ودی خودای له‌سه‌ری) زمانی خو‌ی گرت و فه‌رمو‌ی: له نه‌مه (ت - س/ص).

۵۱۳۳ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا التَّجَاةُ؟ قَالَ: أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَكَيْسَعَكَ بَيْتَكَ وَأَبْكَ عَلَى خَطِيئَتِكَ (۶).

(۲) تقدم فی مجلد/ ۴ تسلسل/ ۲۰ رقم: ۲۷۰۲.

(۴) تقدم فی مجلد/ ۳ تسلسل/ ۹۲ رقم: ۲۲۵۲.

(۵) رواه الترمذی بسند صحیح (شرح‌ه).

(۶) رواه الترمذی بسند حسن (شرح‌ه).

عوقبه‌ی کوپی عامیر (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: گوتم: قوربان! نه‌ی پیغهمبه‌ری خودا! هو‌ی پرزگاری چییه؟ فه‌رمووی: زمانی خوٚت بگره‌و، له مالی خوٚتدا تویتکه‌بگره‌و بگری بو گونا‌هی له‌وه‌پیشی خوٚت (ت- س/ح).

۵۱۳۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ وَإِنَّ أْبْعَدَ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ الْقَلْبُ الْقَاسِي (۷):

ئیبینو عومەر (ره‌زای خودایان لیبن) له پیغهمبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: زی‌کرو یادی خودای لی دهرچی قسه‌ی تر زور مه‌که‌ن، چونکی زور گوٚتن- که بو یادو زی‌کری خودا نه‌بن - هو‌ی دل‌ره‌قی یه، دوورترین که‌سیش له‌ره‌حمه‌تی خوداوه مرو‌ی دل‌ره‌شی دل‌ره‌قه! (ت- س/ح).

۵۱۳۵- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ كَلَامٍ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى (۸):

ئوممو حه‌بیبه (خودای فی رازی بن) له حه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: قسه‌ی ئاده‌میزاد هه‌مووی له زیانی خو‌یه‌تی و له قازانجی نییه، مه‌گه‌ر نه‌و قسه‌یه‌ی که فه‌رمان بی به‌چاکه، یا نه‌هی بی له خراپه، یا زی‌کرو یادی خودای گه‌وره‌بی. (ت- س/ح).

۵۱۳۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكْفِّرُ اللِّسَانُ فَيَقُولُ أَتَقِي اللَّهَ فَيُنَا فَيَأْمُرُ نَحْنُ بِكَ فَإِنْ اسْتَقَمَّتْ اسْتَقَمَّتْ وَإِنْ اغْوَجَّتْ اغْوَجَّتْ اغْوَجَّتْ (۹):

⊗

أَنْ الدَّوْعَ تَفْسِلُ الْأَدْرَانَ مِنْ قَلْبٍ بِكَ مِنْ هَيْبَةِ الْمُهَيْمِنِ
فَتَبْ إِلَى إِلَهِكَ يَا عَبْدَهُ وَأَجْعَلْ دُعَاكَ الشَّفِيعَ عِنْدَهُ

(مترجم)

(۷) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

ئەبو سەعید لە حەزەرەتەو دەفەر موئی (دروودی خودای لەسەربین): هەموو بەیانییەك كه پوژ دەبیته‌وه، گشت ئەندامەكانی ئادەمیزاد لە زمان دەپارینه‌وه و دەله‌چه‌یی بو دەكەن و پیتی دە لێن: ئە‌ی زمان! لە هۆی ئیمه‌وه لە خودا بترسه‌و تووشمان مه‌كه، چونكه ئیمه‌ په‌یوه‌ندین به‌تۆوه‌و حالمان حالێ تویه، ئە‌گەر تۆ پاست و ره‌وان بێ ئە‌وا ئیمه‌یش وا ده‌بین، به‌لام ئە‌گەر تۆ چه‌وت و چه‌وێل و خوارو خێچ بی ئە‌وا ئیمه‌یش ده‌ق وه‌ك تۆ خوارو لار ده‌بین! (ت - س / غەریب).

۵۱۳۷- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَفْعَلَهُ^(۱۰).

موعازی کوپی جەبەل (خودای ئی رازی بێ) لە حەزەرەتەو دەفەر موئی (دروودی خودای لەسەربین): كه‌سێ تانوت بدا لە براده‌ریكی خۆی لەسه‌ر گوناھێكی كۆن، كه ته‌وبه‌ی ئی كردبێ ئە‌وه ئە‌وكه‌سه‌ خووشی نامرئ تا ئە‌و گوناھه‌ نه‌كا (ت - س/ح).

۵۱۳۸- عَنْ وَائِلَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَتَّيْلِكَ. رَوَى هَذِهِ السَّبْعَةَ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ لِمَا يَجِبُ وَيَرْضَى آمِينَ^(۱۱).

واثیله (خودای ئی رازی بێ) ده‌گیڕیته‌وه لە حەزەرەتەو دەفەر موئی (دروودی خودای لەسەربین): شاده‌کامی و پیخووشبوونی خۆت به‌براده‌ری خۆت ده‌رمه‌پره‌ بو‌ی، ئە‌گینا خودا میه‌رو ره‌حمه‌ت له‌گه‌ل ئە‌و ده‌نوینئ و تۆش تووشی ئە‌زمون و به‌لا ده‌کا! (ت - س/ح).

^(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه)

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

^(۱۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه) (رياض/ل-٤٢ رقم/ ١/ ١٥٧٧. ترمذي/ ٢٥٠٨).

۳) بیتوه‌ی له‌گۆشه‌گیریدایه : (السلامة في العزلة)

۵۱۳۹- (ب - ۸ ل - ۴۹ ف - ۶) ^(۱).

۵۱۴۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ خَيْرٌ مَالِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ الْغَنَمُ، يَتَّبِعُ بِهَا شَعْبَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ، يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ. رواه البخاري وابو دواد. والله أعلم ^(۲).

دیسان له‌ئهبو سه‌عیده‌وه (خودای ئی‌رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموی (درویدی خودای له‌سهرین): رۆژیکسی وادی، مه‌ردوم ده‌که‌ونه‌چه‌رخیکسی واوه‌که‌پیاوی موسولمان له‌به‌ر ئاژاوه‌ی زۆرو له‌تاو ئاشووب و فه‌رتنه‌، به‌ ئایینی خۆیه‌وه ره‌و ده‌کاوه‌ له‌ ده‌ست تی‌که‌لیی خه‌لک هه‌ل دی و ده‌که‌ویته‌ شوین ران و ئاژه‌ل و مالیاتی خۆی، به‌ لوتکه‌ی شاخه‌کان و به‌له‌وه‌ر گاکانه‌وه‌ گریان ده‌دا، جا ئه‌م ران و مالیاته‌ له‌ هه‌ل و مه‌رجیکسی واوایی دا باشت‌ترین مالی ئه‌و موسولمانه‌یه‌! (ب/د).

۴) باوه‌ری ته‌واو به‌وه‌ ده‌بنی که‌ نه‌وه‌ی به‌ ده‌ردت ناخوات و کارت پیتی نییه‌ وازی لی بیتنی : (کمال الايمان في ترك ما لا بأس به)

۵۱۴۱- عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَدَرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ. رواه الترمذي والحاكم ^(۱).

له‌عه‌طیییه‌ی سه‌عه‌دییه‌وه (خودای ئی‌رازی بن) له‌ خۆشه‌ویسته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: به‌نده‌ ناگاته‌ پیزی پیاو چاکان هه‌تا له‌ ترسی نه‌وه‌ی که‌ تووشی زیان و خراپه‌ نه‌بن، که‌ نه‌که‌ویته‌ ناو بی شه‌رعی یه‌وه‌ واز له‌ هه‌ندی

^(۱) تقدم في مجلد/ ۸ تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۶ / ۴۲۰۲. فضل الجهاد.

^(۲) بخاری. رقائق: ۶۴۹۵ (رياض/ ۲ ز- ۶۹ رقم/ ۵۹۹/۳).

^(۱) بسند حسن للترمذي وصحيح للحاكم (شرحه) (رياض/ ۲ / ۱۴۸ رقم: ۵۹۶/۹ - ترمذي/ ۲۴۵۲).

شت بهیښی که خوی له زاتی خوږیا خراپ و بی شهرعی نییه، وهی دور نییه که سهره‌نجام سهریکیشتی بو بی شهرعی (ت- س/ح - حاکم - س/ص).

۵۱۴۲- (ب- ۱ ز- ۲ ل- ۲۴ چاپی په‌که‌م ف- ۱۳)^(۲).

۵۱۴۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ثَوَّقِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ يَغْنِي رَجُلٌ: أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْلَا تَذَرِي فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَغْنِيهِ أَوْ بَخِلَ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ السَّخَاءَ وَالسَّمَاحَةَ آمِينَ^(۳).

نه‌نه‌س (خودای ن‌زانی بی) فهرمووی: پیاوی له یارانۍ چه‌زهدت (درویدی خودای له‌سربین) مرد، پیاویکی تریش گوتی، مژده‌ی به‌ه‌شتت لی بی، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سربین) فهرمووی: چوڼ وا بریار دده‌ی! تو چووزانی، به‌لکوو قسه‌یه‌کی وای کردبی که کاری پی نه‌بوو بی، یاگیری و ره‌زیلی له به‌خشینی شتیکی که می وا دا کردبی نه‌گه‌ر بیشی به‌خشیبایه پی یه‌وه دیا ر نه‌ده‌وو! (ت - خودای ن‌زانی بی).

۵) پاداشی هره که‌وره له‌وه‌دایه که صبرو نارام بگری له‌سهر بریارو به‌شی خودای که‌وره (به‌شی باشه که خودا بیدات)

الْأَجْرُ الْعَظِيمُ فِي الصَّبْرِ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ تَعَالَى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - توب - ۱۰۰/۹}.

واته: موسولمانه هره پی‌شینه‌کان - که گرویه‌کیان له کوچکاره‌کان بوون و گرویه‌کیان له یاریده‌ده‌ران بوون - هه‌روه‌ها نه‌و موسولمانانه‌یش که هه‌ر له نی‌ستاوه هه‌تا پوژنی قیامت به جوانی له شوین نه‌وانه‌وه ملی شاپرگیه‌ی راستی نایینی پیروزی نی‌سلام ده‌گرن و، بیرو باوه‌ری باشی نه‌وان و، کرده‌وه‌ی چاک و خو‌په‌وشتی به‌رزی نه‌وان ده‌کن به سهرمه‌شق بو

(۲) تقدم في مجلد أول. تسلسل / ۲ رقم: ۱۵/۱۲. أوصاف الإيمان الكامل.

(۳) سكت عن درجته الشارح.

خویشان نه‌مانه گشتیان خودای گه‌وره له‌وان رازی یه‌و تاعه‌تیاں قه‌بوول ده‌کاو، نه‌وانیش به‌هه‌موو جوړی له‌خودا رازین، چونکی موسولمانی ساخ ره‌خنه‌ی نییه به‌رابه‌ر به‌حوکم و بریار و به‌شو و باره‌ی خودای گه‌وره، نه‌مه دروشمی موسولمانی ساغه: به‌شئی باشه که خودا بیدات، خودا ناماده‌ی کردووه بویان به‌هه‌شتانی که به‌ناوباخ و بولاخ و کوشک و ته‌لارو خانوو به‌ره‌کانی ناویاندا جو‌بارو روباری زوری هه‌مه جوړ ره‌وان ده‌بی و دی و ده‌پروا، نه‌وه‌نده‌ی تر له‌ناسکی و نازداری و جوانی و خوشی یه‌که‌یان زیاتر ده‌کا، ئیتیر نه‌وانیش بو خویشان هه‌تا هه‌تایه له‌ناویاندا ده‌مینن و له‌ناو نه‌و نازو نیعمه‌ته‌دا جاویدان و نه‌مر ده‌بن، له‌پراستی دا پیروزی هه‌ره گه‌وره نه‌مه‌یه و به‌س!

۵۱۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: مَا لِعِبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ، إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةَ. رواه البخاري^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن رازی بی) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (درودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رموی: به‌نده‌ی موسولمانی من کاتی که گیانی دوست و خوشه‌ویستی ساخ و دلسوزی نه‌هلی دنیای ده‌کیشم، نه‌گه‌ر به‌به‌شی خودا رازی بی و، له‌ژی‌رباری خودادا ئارام بگری و، پاداشی باشی خوی له‌سهر نه‌و کوسته له‌خودا داوا بکاو، هه‌لی بگری بو قیامه‌تی، نه‌وا منیش له‌پاداشی نه‌وه‌دا به‌هه‌شتی خه‌لات ده‌که‌م (ب).

۵۱۴۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الزَّرْعِ لَا تَزَالُ الرِّيحُ تُمِيلُهُ وَلَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُصِيبُهُ الْبَلَاءُ وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ شَجَرَةِ الْأَرْزِ لَا تَهْتَرُ حَتَّى تَسْتَحْصِدَ. رواه الشيخان والترمذي^(۲):

(۱) (رياض/۵۴/۱، تسلسل/ ۳ رقم/ ۳۲/۸، بخاری. رفاق/ ۶۴۲۴). = تجرید/ ۲۶۲/۵ رقم: ۲۰۰۴ = ۶۴۲۴
(۲) فتح الباري شرح صحيح البخاري.

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (دیودی خودای لہسہرین) دہفہرموئی: وینہ و نمونہ‌ی موسولمان وک قہر سیل وایہ، بہ بائی لار دہ بیٹہ وہ، بہ کزہ بائی کہ رویشکہ دہکا، واتہ: بہ زوری تووشی دہردو بہ لاو مہینہ ت دہبی، تا ببی بہ کہ فارہ تی گوناہی و بہ پاکی بجیتہ وہ خزمہ تی خودا، ہہرکہ لہ مہینہ ت و بہ لاکہیش رزگاری بوو دہست دہکا بہ سوپاسی خودا، بہ لام ناموسولمان وک درہختی کاژ وایہ (سہخت و رہق و قنج و قیتہ) لہرہ ناکا تا ئو دہمہی کہ گزرہ دہگری (واتہ: ناموسولمان کہم دہردو کہم بہ لایہ تا لہ ناکا و دہمری، جا ئو جا خودا ہہ قی بہرودوای لی دہسہنی) (ش/ت - خودایان لی رازی بی).

۵۱۴۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ^(۳).

دیسان لہ وہ وہ لہ حہ زہرہ تہ وہ (دیودی خودای لہسہرین) دہفہرموئی: دہردو بہ لا یہ خہی پیای موسولمان و نافرہ تی موسولمان بہر نادا، ہہ میشتہ یہ خہی خویمان و یہ خہی مال و منالیان دہگری و لہ کو لیان نابیتہ وہ ہہ تا بہرہ بہرہ لہ گوناہ پاکیان دہکاتہ وہ، تا ئو وکاتہی کہ دہمری و دہگاتہ وہ بہ خزمہ تی خودا یہک دہنک گوناہی پیوہ نامینئی! (ت-س/ص).

۵۱۴۷- عَنْ مُصَنَّبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ: الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَلَا أَمْثَلُ فَيَبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَمَا يَبْرَحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ^(۴).

(۳) بخاری. مرضی: ۵۶۴۳ = تجرید/۵/۱۵۲ رقم/ ۱۸۵۸ = ۵۶۴۴، ۷۴۶۶. مسلم. صفات المنافقین: ۷۰۲۳

— ۷۰۲۸. ترمذی. أمثال: ۲۸۶۶. تحفة الأشراف: ۱۲۲۷۹.

(۴) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

(۵) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

له موضع‌بی کوپی سه‌عه‌وه له باوکیه‌وه (خودایان ئی رازی بی) فه‌رمووی:
گوتم: قوربان! ئه‌ی ره‌وانه کراوی خودا! چ که‌سی دهر‌دو ئازاری زور سه‌خته؟
فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): له‌پیش پیش دا پیغه‌مبه‌ره‌کان دهر‌دو ئازاریان
له‌هه‌موو که‌سیکی تر سه‌خته‌ره، له‌پاش ئه‌وان پیاوچا‌کان به‌پی به‌رزی
پایه‌و پله‌ی ناو‌خویان، واته: ئاده‌میزاد هه‌تا له‌لای خودا پایه‌ی بلندتر بی
دهر‌دو به‌لای زور تر ده‌بی، جا له‌سه‌ر ئه‌م یاسایه: پیاو به‌پی ئه‌ندازه‌ی
دینداری خوی تاقی ده‌کریته‌وه، هه‌تا ئایینی قا یتر بی دهر‌دو به‌لاشی
سه‌خته‌تر ده‌بی، ئه‌گه‌ر ئایینیشی کز بوو به‌پی ئه‌وه تاقی ده‌کریته‌وه، تا
دینی کزتر بی ئا زاری که‌م تر ده‌بی، ئیتر دهر‌دو به‌لاو ئیش و ئازار به‌روکی
به‌نده به‌رنادات تاکوو له‌ ئه‌نجامدا وای ئی ده‌کا که‌ هه‌ر له‌ دنیادا، له‌سه‌ر
رووی ئه‌م خاکه، یه‌ک ده‌نگ گونا‌هی پیوه نامینی! (ت - س/ص).

۵۱۴۸ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ الْوَجَعَ عَلَى أَحَدٍ أَشَدَّ مِنْهُ
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ^(۵):

عائیشه (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: نه‌م دیوه که‌س وه‌ک پیغه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سهرین) ئاوا ئیش و ئازاری سه‌خت بی (ت - س/ص).

۵۱۴۹ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ
بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَلِيلِهِ
حَتَّى يُوفَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ^(۶):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بی) له‌ هه‌زه‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی:
کاتی که‌ خودا ئاره‌زووی خیری به‌به‌نده‌ی خوی هه‌بی، زوو به‌ زوو له
جیهاندا توله‌ی تاوانه‌کانی لی ده‌ستین، وه‌ی هه‌رکاتی که‌ خوا خواستی
شه‌ری به‌به‌نده‌ی خوی هه‌بی به‌ری بو به‌ره‌للا ده‌کا وازی ئی دینی تا ملی
پیوه ده‌نی و له‌سه‌ر تاوانکارییی خوی ده‌روا، هه‌تا به‌ کوئی گونا‌هو تاوانه‌وه

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده چیتته وه به رده سستی خودا، ئیتر خودا له قیامه تا تو له ی ته وای به رودای لی ده سستی. (ترمذی - رمزی خودای لی) - به سه ندیکسی حه سه ن گپراویه ته وه.

۵۱۵۰ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ^(۷).

دیسان له وه وه له حه زه ته وه (دروودی خودای له سربین) ده فه رموی: به نده ی باش پاداشی باشی هه ره گه وه ی خو ی له سه ر تو وش بوونی به لا و مهینه تی گه وه گه وه وه رده گری، به لی مهینه ت و به لای پیاوی موسولمان هه تا گه وه تربی پاداشه کهیشی گه وه تر ده بی، سه ره پای نه مهیش خودای گه وه نه گه ر هونیکسی خوش بو ی نه وا له جیهاندا به ده رد و به لا و مهینه ت تاقی یان ده کاته وه، جا نه وه ی به به شی خودا رازی بی، خواه خوش، خوانا خوش، خودایش له و رازی ده بی، وه نه وه ی له به شی خودای گه وه لالووت و نارازی بی خودایش له و نارازی ده بی (ت - س/ح).

۵۱۵۱ - عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ^(۸).

سه عد (خودای لی رازی بی) له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سربین) ده فه رموی: داسه کنان و رازی بوونی ئاده میزاد به وبه ش و باره ی که خودای گه وه له چاره ی نووسیوه نیشانه ی به خته وه رییه تی، نیشانه ی به دبه ختی و چاره ره شی ئاده میزادیش نه وه یه که له خودا داوا نه کا که چی چاکه نه وه ی بو بکا، یابه و به شه رازی نه بی که خودا بو ی بریوه ته وه! (ت - س/ح).

۵۱۵۲ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرِصَتٍ فِي الدُّنْيَا بِالْمَقَارِيطِ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ السَّبْعَةَ^(۹).

(۷) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

(۸) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

جاییں (خودای ئی رازی بئی) له خۆشه‌ویسته‌وه (دروود و سلاو و رحمت و بهرمکات و پیروزی خودای گه‌وره و مەزنی لەسەر بئی) دەرهموی: روژی قیامت له‌وکاته‌دا که گیرۆده‌و گرفتاره‌کان خه‌لات ده‌کریڼ و پاداشی باشی گه‌وره و هه‌رده‌گرن له‌سەر ئارام گرتنیان له‌سەر مه‌ینه‌تی جیهان، له‌وکاته‌دا سەر ئاسووده‌و خۆش حاله‌کان هه‌ز ده‌که‌ن که ئه‌وانیش له‌ دنیا‌دا به‌مه‌قه‌ست چه‌رمیان ئی بگیریه‌ته‌وه‌و به‌زیندوویی پوستان بکه‌ندنایه‌ته‌وه‌ هه‌تا ئه‌وانیش له‌و خه‌لاته‌ بئی به‌ش نه‌بوونایه! (ت - خودای ئی رازی بئی - س/غ).

۵۱۵۳- عَنْ حَدِيقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَحْضُوا إِلَيَّ كَمْ يَلْفُظُ الْإِسْلَامَ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَخَافُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ مَا بَيْنَ السِّتْمَاءَةِ إِلَى السَّبْعِمِائَةِ قَالَ: إِنَّكُمْ لَا تَذَرُونَ لَعَلَّكُمْ أَنْ تُبْتَلَوْا. قَالَ: فَأَبْتُلِينَا حَتَّى جَعَلَ الرَّجُلُ مِنَّا لَا يُصَلِّي إِلَّا سِرًّا^(۹):

هه‌وه‌یفه (خۆشروویی یه‌زدانی مەزنی ئی بئی) فەرهموی: جاری له‌ خه‌مه‌تی هه‌زه‌ده‌دا بووین، فەرهموی (دروودی خودای له‌سه‌ریڼ): ئه‌وه‌ی شایه‌تمانی هه‌یناوه سه‌رژمیریان بکه‌ن بۆم، تا بزانیڼ چه‌ن که‌س موسوڵمان بوون گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گوایه‌ مه‌ترسی چیت لیمان هه‌یه له‌ کاتی‌کا که ژماره‌ی ئی‌مه‌ شه‌ش سه‌د تا هه‌وت سه‌د که‌س ده‌بی؟! فەرهموی: ئاخه‌ر ئی‌وه‌ نازانی به‌شکم له‌ خودا وه‌ تا‌قی بکریڼه‌وه‌و خودا دوو چاری ناره‌هه‌تیتان بکا، تا بزانی خۆپاگرن یانا. گوتی: به‌پاستی وابوو، له‌وه‌ دوا به‌ره‌نگی‌کی وه‌ها گیرۆ ده‌بووین واماڼ ئی هه‌تبوو به‌دزی یه‌وه‌ نه‌بوایه‌ نه‌مان ده‌توانی که نوێژیش بکه‌ین (م).

۵۱۵۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطِي بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ

(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۱۰) تجريد البخاري / ۲ / ۳۷۰ رقم: ۱۲۴۷ = ۳۰۶۰ فتح. مسلم. ايمان: ۲۵. ابن ماجه. فتن: ۴۰۲۹. تحفة: ۳۳۲۸.

مَا عَمِلَ بِهَا لِلَّهِ فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ لَمْ تُكُنْ لَهُ حَسَنَةً يُجْزَى بِهَا.
وواهما مسلم^(۱۱):

ئه‌نه‌س (خودای ئازای بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین)
فهرمووی: خودا ناره‌وایی له هیج موسولمانی ناکات، هه‌رچاکه‌یه‌کی هه‌بی له
هه‌ردوو جیهاندا به‌شی باش و پاداشتی چاکی له سه‌ری ده‌داتئ، به‌لام
(ناموسولمان: کافر: بئ بپوا) له‌باتی ئه‌و چاکانه‌ی که‌له جیهاندا بو خودا
ده‌یانکات هه‌ر له جیهان خویدا نان و ئاوی پئی ده‌درئ و به‌ زوری مال و
منال و پاییه‌ی جیهانی هه‌قی بو ده‌کریته‌وه، هه‌تا کاتئ که‌ ده‌مرئ هیج
چاکه‌یه‌کی نامینئ که‌ له قیامه‌تا پاداشی له‌سهر وه‌ربگرئ! (م = ئیمامی
موسلیم ئه‌م فهرمووده‌یه‌ی گپراوه‌ته‌وه) بو ئه‌م بابه‌ته‌ی به‌رده‌ستمان ته‌ماشای
ئه‌م دوو باسه‌ بکه‌ له‌م دوو شوینه‌دا

۵۱۵۵- (ب- ۱ ل- ۵۱۶ ز- ۱۹۱ ف- ۱ + ۲ + ز- ۱۹۲ ف
- ۳ + ۴ ز- ۱۹۵ ف- ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ ز- ۱۹۶ ف- ۱ + ۲
+ ۳ + ۴).^(۱۲)

تا دواایی باسی ته‌رم زور فهرمووده‌ی تری له‌م بابه‌ته‌ تیا‌دایه‌: له‌که‌سی
خوی گوم نابئ.

۵۱۵۶- (ب- ۴ ل- ۱۷۱ ف- ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰
+ ز- ۵۳ ف- ۱ + ۲ + ز- ۵۶ ف- ۲ + ز- ۵۷ ف- ۱ + ز- ۵۹ ف- ۲ +
ز- ۶۰ ف- ۸ + ز- ۷۲ ف- ۵ + ز- ۸۰ ف- ۱ + ۳ + ۴).^(۱۳)

(۱۱) تجرید البخار. صفات المنافقین: ۷۰۲۰. تحفة الأشراف/ ۱۴۱۹.

(۱۲) راجع: مجلد/ ۱ تسلسل: ۱۹۱ رقم/ ۱۰۰۸، ۱۰۰۹. تسلسل/ ۱۹۲ رقم/ ۱۰۱۶، ۴، ۱۰۱۷، تسلسل/ ۱۹۵
رقم/ ۱: ۱۰۲۶، ۲: ۱۰۲۷، ۳: ۱۰۲۸، ۴: ۱۰۲۹، ۵: ۱۰۳۰، تسلسل/ ۱۹۶ رقم: ۱: ۱۰۳۱، ۲: ۱۰۳۲، ۳: ۱۰۳۳، ۴: ۱۰۳۴.

(۱۳) راجع مجلد رابع/ تسلسل/ ۵۲ رقم/ ۲۸۹۹، ۳/ ۲۹۳۷، الی/ ۱۰/ ۲۹۴۴ و تسلسل/ ۵۳ رقم/ ۱/ ۲۹۴۵،
۲/ ۲۹۴۶، تسلسل/ ۵۶ رقم/ ۲/ ۲۹۵۹، تسلسل/ ۵۸ رقم/ ۱/ ۲۹۶۶، تسلسل/ ۵۹ رقم/ ۲/ ۲۹۶۸،
تسلسل/ ۶۰ رقم/ ۸/ ۲۹۷۸، تسلسل/ ۷۲ رقم/ ۵/ ۲۰۱۹، تسلسل/ ۸۰ رقم/ ۱/ ۲۰۶۳، ۲/ ۲۰۶۵، ۴/ ۲۰۶۶.

٦) به‌شی چواره‌م: له نامه‌ی زوهد باسی خواکردو چاره‌نووس (قه‌زاو قه‌ده‌ن)

الفصل الرابع: في القضاء والقدر

٥١٥٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ وَالسَّعِيدُ مَنْ وَعِظَ بِغَيْرِهِ. فَسَمِعَهُ رَجُلٌ فَأَتَى حُدَيْفَةَ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ وَقَالَ: وَكَيْفَ يَشَقُّ رَجُلٌ بِغَيْرِ عَمَلٍ، فَقَالَ لَهُ حُدَيْفَةُ أَتَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِذَا مَرَّ بِالنُّطْفَةِ ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ لَيْلَةً بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا فَصَوَّرَهَا وَخَلَقَ سَمْعَهَا وَبَصَرَهَا وَجَلَدَهَا وَلَحَمَهَا وَعَظَامَهَا، ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ أَذْكَرُ أَمْ أُنْثَى فَيَقْضَى رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ أَجَلُهُ. فَيَقُولُ رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَقُولُ يَا رَبِّ رِزْقُهُ. فَيَقْضَى رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَخْرُجُ الْمَلَكُ بِالصَّحِيفَةِ فِي يَدِهِ فَلَا يَزِيدُ عَلَى مَا أُمِرَ وَلَا يَنْقُصُ. رواه مسلم^(١).

عه‌بدوللا (خودای ن‌رازی بن) فه‌رمووی: به‌دبه‌خت هه ره‌سکی دایکی دا به به‌دبه‌خت ده‌نووسری، به‌خته‌وه‌ریش نه‌و که‌سه‌یه که‌له یه‌کیکی تره‌وه ته‌می وه‌ر‌بگری، پیاوی گوئی ی له‌م قسه‌یه ده‌بی، ده‌چی بو لای حوذه‌یفه‌و بو‌یده‌گیریت‌ه‌وه ده‌لی: پیم نالئی که‌سن که هیشتا هیچ کا ریکی خراپی نه‌کردبی چون چونی ده‌بی به به‌دبه‌خت؟! حوذه‌یفه (ره‌زای خودای لی‌بن) ده‌فه‌رمووی: بو نه‌وه‌ت له کن سه‌یره!! سه‌یرت له‌مه‌نه‌یه‌ت، ده‌سا من بو خوم به‌لگه‌ی راستی نه‌م قسه‌یه‌م له ده‌می پیغه‌م‌به‌ر خوئی (دروودی خودای له‌س‌رین) بیست‌ووه، ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌س‌رین): کاتی چل و دوو شه‌و به‌سه‌ر تو‌مه‌دا تی ده‌په‌ری خودا فریشته‌یی ده‌نی‌ری بو سه‌ری، وینه‌ی ده‌کی‌شی و گوئی و چاوو پیست و گوشت و ئیسکه‌کانی بو دروست ده‌کا. نه‌وجا فریشته‌که ده‌لی: نه‌ی په‌روه‌دگارم! نی‌ره یامی یه؟ جا خودا له زانستی خویدا، له نه‌زه‌لدا چی بریاردا بوو به فریشته‌که‌ی ده‌فه‌رمووی و نه‌ویش ده‌ینووسی،

(١) تجرید البخاری/ ٤٢٥/٣ رقم: ١٢٩٤ = ٣٢٠٨، ٣٣٣٢، ٦٥٩٤، ٧٤٥٤. مسلم. قدر: ٦٦٦٥ - ٦٦٧١. أبو

داود. سنة: ٤٧٠٨. ترمیذی. قدر: ٢١٣٧، ٢١٣٧. ابن‌ماجه. قدر: ٧٦. تحفة‌ الأشراف: ٩٢٢٨.

ئه‌وجا ده‌فه‌رموئ: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ته‌مه‌نی چه‌نده؟ دیسان خودا چی بفه‌رموئ گورج فریشته‌که ده‌ینووسئ، له پاشا ده‌فه‌رموئ: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! پوژئ و رزقی چی‌یه و چی نییه؟ دیسانه‌وه خودا چی بریار دابی به فریشته‌که‌ی ده‌فه‌رموئ ئه‌ویش ده‌ینووسئ، ئه‌وجا فریشته‌که له‌رحم (منالدان) دیته ده‌روه ئه‌و ده‌فته‌ره‌ی که ئه‌و باسو خواسه‌ی ئی نووسراوه هه‌روا له ده‌ستیداو په‌رده‌ی نه‌ینی له‌سه‌ر لاده‌بری و حاله‌که بو ئه‌هلی خوئ نا شکرا ده‌بی، ئیتر ئه‌وه‌ی که له‌ویدا پیی گوتراوه هه‌ر ئه‌وه‌ی تیا دا ده‌بی نه‌لیی زیاد ده‌کاوه‌که‌م. (م) → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۰ چاپی یه‌که‌م - ف - ۴).

۵۱۵۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَكَلَّ اللَّهُ بِالرَّحِمِ مَلَكًا فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ نُطْفَةٍ، أَيُّ رَبِّ عَلَقَةٍ، أَيُّ رَبِّ مُضْغَةٍ. فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقَهَا قَالَ أَيُّ رَبِّ ذَكَرٍ أَمْ أُنْثَى أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَمَا الرِّزْقُ فَمَا الْأَجَلُ فَيُكْتَبُ كَذَلِكَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ. رواه الشيخان^(۲).

له‌ئه‌نه‌سه‌وه چه‌زهرت (درودی خودای له‌سه‌ربن) ده‌فه‌رموئ: خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر منالدان ده‌سپی‌ری به‌فریشته‌یی، جا کاتئ تو‌مه - واته: نوتفه - له منالداندا جئ گیر ده‌بی، ئه‌و فریشته‌یه ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! واتومه‌که رسگا، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم، وابوو به‌ خوینپاره، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! وابوو به‌ گوشت پاره، جاکاتئ که خودا بریاریدا دروسکراوئ دروست بکا فریشته‌که عه‌رزئ ده‌کا: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! نیرینه‌یه یا می‌یینیه؟ ئایا به‌دبه‌خته یابه‌خته‌وه‌ره؟ رزق و پوژئ چییه؟ ته‌مه‌نی چه‌نده، ئیتر هه‌ر له‌سکی دا یکی دا ده‌بی که ئه‌م پرسیارو وه‌لامانه‌ گشت له‌ نیو چاوانی ده‌نووسرئ و ده‌بی به‌ ده‌فته‌رئ بو موراجه‌عه‌ی ئه‌و فریشتانه‌ی به‌پرسیاری ژیان و مردنی ئه‌و که‌سه‌ن (ش = ب + م = بوخاری و موسلیم).

(۲) تقدم تخريجه (الحديث ۱/.....) السابق انفا

۵۱۵۹- (ب - ۷ ز - ۷۵ ل - ۲۵۳ ف - ۱) (۳).

۵۱۶۰- قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَيْنَ لَنَا دِينَتَا كَأَنَّا خُلِقْنَا الْآنَ فَعِيمَا الْعَمَلِ الْيَوْمَ أَفِيمَا جَعَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ أَمْ فِيمَا نَسْتَقْبِلُ؟ قَالَ: لَا. بَلْ فِيمَا جَعَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ. قَالَ: فَعِيمَا الْعَمَلِ قَالَ: كُلُّ عَامِلٍ مُيسَّرٌ لَعْمَلِهِ. رواه مسلم والترمذي ولفظه: قَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ فِيهِ أَمْرٌ مُبْتَدَعٌ أَوْ مُبْتَدَأٌ أَوْ فِيمَا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ؟ فَقَالَ: فِيمَا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَكُلُّ مُيسَّرٍ أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلْسَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلشَّقَاءِ (۴).

عهرزی خوْشه‌ویست کرا: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! وه‌کوو تا ئیستا که له دایک بووین و هیچ له باره‌ی ئایینه‌وه نه‌زانین ئاوا ئایینی خوْمانمان بوْ روون بکه‌ره‌وه، ده‌ی بفرموو: پیتمان بفرموو: کرده‌وه‌ی نه‌م پوی ئیمه ئاخو له میژوه، له نه‌زه‌له‌وه، هه‌ر له سه‌ره‌تاوه له سه‌رمان نووسراوه، به‌ پیی چاره‌نووسی‌که که‌له پیئشی پیئشه‌وه بریار دراوه مه‌رکه‌بی نه‌و قه‌له‌مه‌ی که پیی توْمار کراوه ده‌می‌که وشک بوته‌وه و بریارو چاره‌نووسی‌که و رابووردوه؟ یاخو چاره‌نووسی سه‌ره‌تایی (قه‌ده‌ری نه‌زه‌لی) نییه، به‌لکوو له پاش روودانی به سه‌ره‌تاه‌کان که هه‌رکه‌سه‌ی به‌که‌یف و ئاره‌زووی خوْی ده‌یانکا نه‌وسا ده‌بن به چاره‌نووسمان؟ هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فرمووی: خه‌یر، به‌لکوو شتی‌که له کوْنه‌وه له چاره‌مان نووسراوه له نه‌زه‌ل و سه‌ره‌تاوه نووسراوه براوته‌وه ئیمه ئیستا ناتوانین له‌و خه‌ته ده‌رچین! عهرزی کرد: جا که‌وابی بوچی کارو کرده‌وه بکه‌ین، سوودی چییه؟ فرمووی: ئیوه کاری چاکه بکه‌ن، هه‌موو کار که‌ری بوچی دروست کرابی نه‌وه‌ی بو ئاسان ده‌کری (م/ت) بیژه‌ی (ت) ئاوایه: عومه‌ر (خودای ئازادی بن) فرمووی: قوربان! نه‌ی ره‌وانه کراوی

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل / ۷۵ رقم / ۲۱۵/۱ سورة الليل.

(۴) مسلم. قدر: ۶۶۷۷ - ۶۶۷۹. تجريد / ۲۹۹/۵ رقم / ۲۰۴۲ = ۶۵۹۴، ۷۵۵۱. ترمذي. قدر: ۲۱۳۶

خودا! پی‌مان بفهرموو: ئاخو ئه‌م کارو فرمانانه‌ی که ئیستا ئیمه ده‌یانکه‌ین
ئه‌مانه کاریکی نو‌باو (موبته‌ده‌ع)ن، یاخود هه‌ر له‌ کۆن کۆنه‌وه له‌ چاره‌مان
نووسراون؟ فهرمووی: ئه‌ی کوپی خه‌ططاب! هه‌ر له‌ میژوه‌هه‌ بریار دراوون و له‌
چاره‌تان نووسراون، وه‌لێ ئه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ هه‌ر که‌سی له‌ ئه‌زه‌لدا، له‌ زانستی
خودادا بۆ کوئی دروست کرابێ پێگه‌ی ئه‌و شوینه‌ ده‌گریو، له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته‌
به‌ختیار پێگه‌ی چاکه‌ ده‌گریو، به‌دکار پێگه‌ی خراپه‌ ده‌گریو، به‌م پێیه‌
کاری باش نیشانه‌ی به‌هه‌شته‌و کاری خراپ نیشانه‌ی دۆزه‌خه‌.

→ (ب - ۷ ز - ۷۵ ل - ۲۵۳ ج / ۱ / رقم / ۴۲۱۵ / ۱).

۵۱۶۱- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ مُزَيْنَةَ أَتَيَا
رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ الْيَوْمَ
وَيَكْذِبُونَ فِيهِ أَشْيَاءَ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ مِنْ قَدَرٍ قَدْ سَقَّ أَوْ فِيمَا يُسْتَقْبَلُونَ بِهِ؟
مِمَّا أَتَاهُمْ بِهِ نَبِيُّهُمْ وَكَبَّتِ الْحُجَّةُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: لَا بَلْ شَيْءٌ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ
وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا
وَتَقْوَاهَا). رواه مسلم والترمذي^(۵):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودای فی رازی بن) فهرمووی: دوو پیاوی
موزه‌ینه‌یی هاتنه‌ لای پیغه‌مبه‌ر (دبرودی خودای گه‌ردی له‌سهر بن) گوتیان: ئه‌ی
پیغه‌مبه‌ری خودا! پی‌مان بفهرموو ئه‌م کارو فرمانانه‌ی که ئه‌م‌پرو ئه‌و خه‌لکه‌
ده‌یانکه‌ن و خۆیانیان بۆ ماندوو ده‌که‌ن ئایا شتیکه‌ له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌سه‌ریان
بریار دراوه‌و له‌ میژوه‌هه‌ له‌ چاره‌یان نووسراوه‌و براره‌ته‌وه‌ یاخود قه‌ده‌ری
ئه‌زه‌لی نییه‌و به‌لکوو به‌ پێی به‌سه‌ره‌اتی ئایینه‌دیان هه‌رچی بکه‌ن له‌وه‌
به‌رپرسیار ده‌ بن و به‌پێی کاری له‌مه‌ولایان مامه‌له‌یان له‌گه‌ل ده‌گریو؟
فهرمووی: نه‌ه، به‌ پێی به‌سه‌ره‌اتی له‌مه‌ودوا نییه‌، به‌لکوو ئه‌وه‌ شتیکه‌و هه‌ر
له‌ سه‌ره‌تاوه‌ قه‌له‌می قودره‌ت له‌ له‌و حوله‌م‌حفوزانووسیویه‌تی و له‌سه‌ریان

برپار دراوه و له میژوهه بویان براوه‌ته‌وه، ئیتر ناتوانن له و خه‌ته ده‌ریچن! قورئان - که نامه‌ی پیروزی خودای خاوه‌ن شکوو بالاده‌سته - به‌لگه‌ی راست و دوستیی ئه‌م قسه‌یه که ده‌فه‌رموی له‌م باره‌یه‌وه:

{وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا - سورة الشمس - ۷/۹۱ - ۸}.

واته: (خودای گه‌وره له قورئانی پیروژدا له سوره‌تی (والشمس) دا که ژماره‌که‌ی له ناو سوره‌ته‌کانی قورئاندا سووره‌تی ژماره نه‌وه‌دو یه‌که له ئایه‌تی چه‌وته‌م و هه‌شته‌می ئه‌م سووره‌ته‌دا ده‌فه‌رموی: سویند به‌ ده‌روونی پر ئه‌فسوونی ئاده‌میزاد، هه‌روا سویند به‌و زاته کردگاره داناو زاناو ئاگاداره‌ی که ئه‌و ده‌روونه سه‌یره‌ی له نه‌بوون دروست کردووه، به‌ سروشت (به‌ فیطره‌ ت) پینگه‌ی خراپه‌و پینگه‌ی چاکه‌ی پی نیشان داوه. (م/ ت - رمزی خودایان ئا بن).

۵۱۶۲- عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمْتُ مَكَّةَ فَلَقِيتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ أَهْلَ الْبَصْرَةِ يَقُولُونَ فِي الْقَدْرِ. قَالَ: يَا بُنَيَّ أَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَاقْرَأِ الزُّخْرُفَ. قَالَ فَقَرَأْتُ: (حَمِّمِ الْكُتَابِ الْمُبِينِ. إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ حَكِيمٌ) فَقَالَ أَتَذَرِي مَا أُمُّ الْكِتَابِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَغْلَمَ. قَالَ فَإِنَّهُ كِتَابُ كَتَبَهُ اللَّهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَقَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْأَرْضَ فِيهِ إِنَّ فِرْعَوْنَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَفِيهِ (كُتِبَ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ) قَالَ عَطَاءٌ فَلَقِيتُ الْوَلِيدَ بْنَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَأَلْتُهُ: مَا كَانَ وَصِيَّةُ أَبِيكَ عِنْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: دَعَانِي أَبِي فَقَالَ لِي يَا بُنَيَّ اتَّقِ اللَّهَ وَاعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تَتَّقِيَ اللَّهَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ كُلِّهِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ فَإِنْ مِتُّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ فَقَالَ اكْتُبْ. فَقَالَ: مَا أَكْتُبُ قَالَ اكْتُبِ الْقَدَرَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى الْأَبَدِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۴):

(۴) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه) راجع مجلد اول تسلسل / ۶ رقم / ۴۱ / ۴۶.

عبدالواحیدی کوپی سوله‌یم (ره‌زای خودای لیئیی) فه‌رمووی: چووم بؤ مه‌ککه، چوومه خزمه‌تی عه‌طای کوپی ره باح، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی ئه‌بو موحه‌مه‌دا خه‌لکی به‌صره دهم له مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووس (قه‌ده‌ر) ده‌کوئن و هه‌ندیکیان ده‌لین: گوايه چاره‌نووس نییه. عه‌طا، (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پۆله‌که‌م! قورئانخوینی یانا؟ گوتم: به‌ئ، قورئان خوینم، فه‌رمووی: ئاده‌ی سووره‌تی زوخرروف بخوینه منیش ده‌ستم کرد به خویندنه‌وه:

{حم. وَالْكِتَابِ الْمُمِينِ، اِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ، وَاِنَّهُ فِي اُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ حَكِيمٌ - سورة الزخرف - ۴۳ / ۱ - ۴}.

ئینجا فه‌رمووی: ئایا ده‌زانی (أُمُّ الْكِتَابِ) چیه؟ گوتم: خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا باشتی ده‌زانن، واته: ئه‌مه به‌س ئه‌هلی ته‌فسیرو ئه‌هلی حه‌دیث ده‌یزانن، عه‌طا - که خۆی زانایه‌کی گه‌وره‌ی تایبعین بوو، وه‌له ناو فه‌رمووده زانا‌کاندا له پایه‌ی یه‌که‌م دابوو - فه‌رمووی: ده‌ی بزانه که مه‌به‌ست له ئومموولکیتاب له‌م ئایه‌ته‌دا له‌و حوله‌م‌ه‌قووظه، که ئه‌و نامه‌یه‌یه که خودا له پیش دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا نووسیویه‌تی، به‌وردی روودان و حال و چۆنیتی گشت شتیکی تیادا نووسراوه، بؤ وینه تییدا نووسراوه: فیرعه‌ون گومانی تیادا نییه که خه‌لکی دۆزه‌خه، ته‌نانه‌ت ده‌قی ئه‌م ئایه‌ته - که باسی - سه‌ر تیاچوونی ئه‌بو له‌ه‌ب ده‌کا - له‌و نامه‌یه‌دا وه‌ک خۆی ئاوا نووسراوه: تبت یدا ابی له‌ب! (واته: هه‌موو شتی له‌و نامه‌یه‌دا به‌ر له روودانی، کات و شوین و چه‌ندی و چۆنیتی دیاری کراوه، له پیش دروستبوونی ئه‌م جیهانه‌دا به‌ دروود و درێژی هه‌رچی که په‌یوه‌ندی به‌ بوون و په‌یدا‌بوون و به‌سه‌ره‌ات و چاره‌نووسی ئه‌و شته‌وه هه‌بئ نووسراوه) عه‌طا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: بؤ خۆم چاوم به‌ وه‌لیدی کوپی عوباده‌ی کوپی صامیت که‌وت، که عوباده‌ی باوکی هاوپی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) بوو، لییم پرسی: ئه‌ی وه‌لیدا! له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا پاسپیری باوکت چی بوو، ئایا له‌ باسی سه‌رنویشته‌و چاره‌نووسه وه‌ هیچی نه‌فه‌رموو؟ وه‌لیدا (خودای ئی رازی بئ)

فهرمووی: باوکم بانگی کردم، فهرمووی: کوپی شیرینم! هه‌میشه له ترسی خودا بی ناگامه‌به و له خودای خوٚت بترسه، بشزانه هه‌تا باوه‌پنه‌که‌ی به خوداو باوه‌پنه‌که‌ی به چاره‌نووس به هه‌مووی، به چاک و به خراپی، نه‌وه هیشتا به ته‌واوی له خودا ناترسی، خوٚ خوا نه‌خواستنه‌گه‌ر بیٚت و له‌سه‌ر غه‌یری ئەم بیروباه‌په‌ بمیریت و، باوه‌پت به چاره‌نووسی خودایی نه‌بی نه‌وه ده‌چیته ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه! چونکه بوٚ خوٚم له زاری پیروزی هه‌زده‌تم بیست ده‌یفه‌رموو: یه‌که‌م شت که خودا دروستی کرد قه‌لهم بوو، پیی فهرموو: بنووسه خامه فهرمووی: ئەی خودای خوٚم چی بنووسم؟ فهرمووی: سه‌ر نویشت و به سه‌رهاتی هه‌موو شتی به‌دوو‌رو درٚژی بنووسه له بنه‌په‌ته‌وه هه‌تا هه‌تایه! (ت - س/غریب - د).

→ (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۳ ف - رقم/۱۰/۴۶).

۵۱۶۳- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَيُوزٍ الدِّيلَمِيُّ: أَتَيْتُ أَبِي بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ: وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدَّثَنِي بِشَيْءٍ لَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَذْهَبَهُ مِنْ قَلْبِي، فَقَالَ: لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ لَعَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ لَكَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ. وَلَوْ كَانَ لَكَ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ ذَهَبًا أَوْ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ ثُنْفِقَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قُبِلَ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ. فَتَعَلَّمُ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ. وَأَنَّكَ إِنْ مِتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ أَحَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ فَتَسْأَلَهُ. فَأَتَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ فَسَأَلْتُهُ فَذَكَرَ مِثْلَ مَا قَالَ أَبِي وَقَالَ لِي وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ حَدِيقَةً. فَأَتَيْتُ حَدِيقَةً فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالَا وَقَالَ أَنْتَ زَيْدٌ بَنَ ثَابِتٍ فَسَأَلْتُهُ. فَأَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمِثْلِ ذَلِكَ. رواه أبو داود^(۷).

عه‌بدوللای کوپی فه‌یروزی (خودای نازنی بن) فهرمووی: چووم بو‌لای نوبه‌یی‌ه‌ی کوپی که‌عب پییم گوٚت: له‌باره‌ی چاره‌نووسه‌وه دلم که‌می چه‌که‌ره

(۷) سکت عن درجته الشارح.

ده‌کاو چکئ دوو دلم، بفهرموو قسه‌یه‌کم له‌م باره‌یه‌وه بو بکه‌و، فهرمووده‌یه‌کم بو بگپره‌وه سا به‌شکوو خودای گه‌وره دلم ساف بکاو ئه‌و دله پاوکی‌یه‌م نه‌مینئ، فهرمووی: سه‌رچاوه‌ی ئه‌م دله پاوکه‌ی تۆیه له‌م ریزه پرسیارو وه‌لامه‌وه دی: ئه‌گه‌ر بلیین چاره‌نووس راسته‌وه‌یه، ده‌بی بلیین خودا له‌ ئه‌زه‌لدا پریاری داوه، باشه شتئ که خودا به‌ر له‌ دروستبوونی به‌نده له‌سه‌ری نووسی بی که ده‌بی ئه‌و به‌نده‌یه ئه‌و کاره بکا ئیتر چۆن چۆنی سه‌رزه‌نشت ده‌کری له‌سه‌ر کردنی ئه‌و کاره، ئایا له‌بارو دۆخی ئاوااییدا به‌نده تاوانی چیه؟ که‌واته له‌ سه‌رکردنی تاوان ئه‌گه‌ر خودا ئازارو سزای به‌نده بدا ئه‌وه زۆرو سته‌م نییه؟ وه‌ی بزانه ده‌قی ئایه‌تی قورئان و فهرمایشتی راست و دروستی هه‌زه‌ت (درووی خودای له‌سه‌ری) به‌م جوړه دله پاوکی و خه‌یالانه ته‌عتیل ناکرین. چونکه بوونی چاره‌نووس له‌ ده‌قی روشنی ئایه‌ت و هه‌یسدا چه‌سپ و ثابیه‌ته که‌واته، گریمان خودای گه‌وره هه‌موو دانیش‌توانی ئاسمانه‌کان و هه‌موو دانیش‌توانی زه‌وی چاک و خراپیان چون یه‌ک سزاو ئازار بدابه‌وه نابئ به‌زۆردارو سته‌مگه‌ر (چونکه خۆی فرمانداری ده‌ستبه‌ره‌للایه‌و هه‌ر خۆی پادشای بی مه‌رج و به‌نده‌و که‌س بالا ده‌ستی نییه‌و، هه‌رچی مه‌یل بکا ده‌یکاو، لیپرسینه‌وه‌ی نییه‌و) هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر ره‌حم به‌گشتیشیان بکا ئه‌وه له‌ سایه‌ی خۆیه‌وه‌یه‌و که‌س مافی ئه‌وه‌ی نییه‌ که ره‌خنه له‌وه بگری و بلی: چۆن خاس و خراپ به‌یه‌کچاو ته‌ماشا ده‌کری، چونکه هه‌میشه ره‌حمه‌تی خودا بو به‌نده‌کانی له‌ کارو کرده‌وه‌ی خۆیان باشته‌وه‌ بۆیان. جا که ئه‌مه‌ت زانی باش باش بزانه که چاره‌نووس راسته‌و ده‌بی بروات پیی هه‌بی، ده‌نا گریمان تو به‌قه‌د چپای ئوحد زی‌ر له‌ریگه‌ی خودادا ببه‌خشیه‌وه هه‌تا له‌سه‌ر ئه‌م شیوه‌یه‌ی که‌وا بو‌ت باس ده‌که‌م باروه‌ر به‌ چاره‌نووس نه‌که‌ی ئه‌وا خودا ئه‌وه‌ت ئی قه‌بوول ناکا: ده‌بی ئه‌مه بزانی: که هه‌رچی تووشت ده‌بی نه‌ده‌بوو که نه‌یه‌ته‌پیت و ئه‌وه‌شی تووشت نابئ ناگونجئ که بیته‌پیت! خو ئه‌گه‌ر بیت و له‌سه‌ر ئه‌م باوه‌ره نه‌مری ده‌چیه‌ ناگری دۆزه‌خه‌وه. عه‌بدوللا (خودای ئی زانی بی) فهرمووی: له‌ پاش دا بو دنیایی

ته‌او چوومه خزمه‌تی عه‌بدوللای کوپی مه‌سعوود ئه‌ویش هه‌روای فه‌رموو:
 ئه‌وجا چوومه لای حوذه‌یفه‌ی کوپی یه‌مان، ئه‌ویش هه‌روای فه‌رموو، ئه‌نجا
 چوومه خزمه‌تی زه‌یدی کوپی ثابیت (رمزای خودا له‌گشتیان بئ) ئه‌ویش هه‌مان
 فه‌رمووده‌ی له‌ده‌می چه‌زهرت خو‌یه‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) بو گپ‌رامه‌وه. (ئه‌بو
 داوود - رمزای خودای ئی بئ).

۵۱۶۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ خَلْقَهُ فِي ظُلْمَةٍ فَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ فَمَنْ أَصَابَهُ مِنْ ذَلِكَ النُّورِ اهْتَدَى وَمَنْ أَخْطَأَهُ ضَلَّ فَلِذَلِكَ أَقُولُ جَفَّ الْقَلَمُ عَلَى عِلْمِ اللَّهِ تَعَالَى: رواه الترمذي في الإيمان بسند صحيح^(۸).

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رموو: به‌گوپ‌چکه‌ی خۆم له‌زاری
 پیروزی خو‌شه‌ویستم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): خودا له‌ناو تاریکی
 سه‌رگه‌ردانیدا دروسکراوانی خو‌ی دروست کرد، له‌جیهانی ماکدا، واته: له‌و
 جیهانه‌دا که ماک و هه‌وین و سه‌رچاوه‌یه بو ئه‌م جیهانه‌ی ئیستامان، گیانگه‌ل
 سه‌ریان به‌هیچ لایه‌کدا ده‌ر نه‌ده‌کرد، تا خودا هه‌ندی له‌نووری خو‌ی تی گرتن،
 ئیتر ئه‌وه‌ی له‌و نووره‌ی به‌رکه‌وتبێ ری پاست ده‌گری، وه‌ ئه‌وه‌ی له‌و نووره‌ی
 به‌رنه‌که‌وتبێ سه‌ری ئی ده‌شیوئ و گوپ‌را ده‌بی. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین)
 فه‌رموو: جا بو‌یه‌ منیش ده‌لیم: چاره‌نووسی هه‌موو شتی هه‌ر له‌میژه‌وه‌ بپرا
 وه‌ته‌وه‌ و ئه‌و قه‌له‌مه‌ی که قه‌زاو قه‌ده‌ری پئ نووسراوه‌ مه‌ره‌که‌به‌که‌ی له‌میژه‌وه‌
 وشک بو‌ته‌وه‌و کاغه‌زو قه‌له‌م پیچ‌پراوه‌ته‌وه‌و هه‌لگیراوه‌، گشت شتی له‌میژ میژه‌وه‌
 له‌زانستی خودای گه‌وره‌دا دیا ری کراوه‌! (ت - س/ح) تاباش له‌م باسه‌تی بگه‌ی
 ته‌ماشای ئه‌م فه‌رموودا نه‌یش له‌م شوینانه‌دا بکه: → (ب - ۱ - ز - ۶ - ل - ۳۷)
 چاپی/ ۱ - ف - ۱ - ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ + ۱۱ + ۱۲)
 + (ز - ۷ - ل - ۴۴ چاپی/ ۱ - ف - ۱ - ۲ + ۳ + ۴ + ۵) + (ب - ۶ - ز - ۸ - ل
 - ۱۷۲ چاپی/ ۱ - ف - ۷ - ۸).

۷) ناشئ ویره ویر له‌سەر مه‌سه‌له‌ی خوا خواست و سه‌رنقیشت و قه‌زا و قه‌ده‌ر
بکری: (لا ينبغي التنازع في القدر)

۵۱۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْزُ تَنَازُعٍ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتَّى اخْمَرَ وَجْهَهُ حَتَّى كَأَنَّما فُقِيَ فِي وَجْتَيْهِ الرُّمَّانُ فَقَالَ: أَبْهَذَا أَمِرتُمْ أَمْ بِهَذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ إِمَّا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حِينَ تَنَازَعُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ أَلَّا تَتَنَازَعُوا فِيهِ^(۱):

ئەبو هورەیرە (خۆشنوودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: جاری پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لە مال دەرچوو، هات بو ناومان، لەو کاتەدا ئێمه‌ لەناو خو‌ماندا لەسەر مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووس و خوا نووس مشتومرمان بوو، ئیتیر پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) وەها تووڤه‌ بوو، وەکوو هەنار تلیقابی به‌ هەردوو سەر کولمیدا وەها روی سوور سوورەو بوو، ئەوجا فەرمووی: ئەمه‌ چی حالیکه‌، که‌ی به‌مه‌ فەرمانتان پێ کراوه‌، یا که‌ی من بو ئەمه‌ ره‌وانه‌ کراوم بو سەرتان! نەتەوه‌کانی پێش ئێوه‌ کاتی لەسەر ئەم مه‌سه‌له‌ تووشی ئەم ویرە ویرە بوون لە ناوچوون، به‌ جه‌ختی دەمه‌وی لە ئێوه‌، دیسان دووپاتی ده‌که‌مه‌وه‌ بو ئێوه‌ که‌ جاریکی تر نابێ لەسەر ئەم مه‌سه‌له‌یه‌ ئەم ویرە ویرەو گیره‌ گیره‌ بکه‌ن! (ت - س/غریب).

۵۱۶۶- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئْهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ. رواهما الترمذي (بسندين غريبين ولكنهما مؤيدان بكثير من الصحاح)^(۲):

جایبر (خودای ئازای بێ) فەرمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای لەسەر بێ) ده‌فه‌رمووی: به‌نده‌ به‌ ته‌واوی باوه‌ر ناهینێ تا باوه‌ر نه‌هینێ به‌ چاره‌نووس،

(۱) رواه الترمذي بسند غريب مؤيد. بكثير من الصحاح (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند غريب مؤيد. بكثير من الأحاديث الصحيحة (شرحه).

به خیره به شهری، به چاک و به خرا پی، وه هتا نه‌میش نه‌زانی که هرچی تووشی ده‌بی نابی که تووشی نه‌بی، نه‌ووشی که تووشی نه‌بی ناگونجی که تووشی بی، واته نه‌ووی که به‌یتته‌پی نا‌کری که نه‌یه‌ته‌پی، وه نه‌ووی که نه‌یه‌ته‌پی ری نا‌کری که بیته‌پی! (ت - س / غریب).

۵۱۶۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سِتَّةٌ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَكُلُّ بَيٍّ كَانَ: الزَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللَّهِ، وَالْمُسَلِّطُ بِالْجَبْرُوتِ لِيُعْزَّ بِذَلِكَ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ وَيُذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عَثْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي. رواه الترمذي والحاكم بسند صحيح. نَسَّأَلُ اللَّهَ صِحَّةَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ آمِينَ^(۳).

عائیشه (خودای فی رازی بن) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: نه‌م شه‌ش که‌سه‌یه من نه‌فره‌تم فی کردون، خودا بو‌خوی نه‌فره‌تی فی کردوون، هه‌موو پیغه‌مبه‌ری له‌مه‌وهر به‌ده‌می خوی له‌عنه‌تی فی کردوون: نه‌ووی که‌شتی له‌نامه‌یی له‌نامه‌کانی خودا زیاد بکا، نه‌ووی باوه‌ری به‌خوا نووس و خوا کرد نه‌بی، نه‌ووی که‌به‌زورو به‌زه‌برو زه‌نگ خو‌بسه‌پینی و خوی بکا به‌خواهن ده‌سته‌لات، هتا نه‌ووی که‌خودا ژیری خستوو نه‌و به‌ناه‌قی سه‌ری بخات و نه‌ووی که‌خودا سه‌ری خستوو نه‌و به‌ناپه‌وا ژیری بخات، نه‌ووی که‌ریزی به‌ستی خودا بشکینی و ناپه‌وایی له‌به‌ست - هه‌رم - ی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا بکا، نه‌ووی زورو ناه‌قی له‌که‌سوکاری من بکاو، نه‌و ده‌ستی قه‌درو ریزه بشکینی که‌خودا ناویه‌تی له‌وان، هه‌روه‌ها نه‌ووی که‌پشت له‌پیبازو سوننه‌تی من بکا. → (ت / حاکم - س / ص) (ب - ۷ ز - ۲۵ ل - ۱۲۳ چ / ۱ ف - ۳).

۸) ناکام و رزق و رژی هه له سهه تاوه دیاریکراون و سنووریان بو دانراوه الأجل والأرزاق محدودة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ} - سورة
الأعراف - ۷ / ۳۴.

واته: کاتی که رژی ماوهیان تهواو بوو وه ناکامیان هات ئیتریه ک دهم
چییه ناکامیان پیئش و پاش، یاکهم و زیاد ناکا.

۵۱۶۸- قَالَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِرَوْحِي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَبِأَبِي أَبِي سُفْيَانَ وَبِأَخِي مُعَاوِيَةَ. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّكَ
سَأَلْتَ اللَّهَ لَأَجَالٍ مَضْرُوبَةٍ وَأَثَارٍ مَوْطُوءَةٍ وَأَرْزَاقٍ مَقْسُومَةٍ لَا يُعْجَلُ شَيْئًا مِنْهَا قَبْلَ
حِلِّهِ وَلَا يُؤَخَّرُ مِنْهَا شَيْئًا بَعْدَ حِلِّهِ، وَلَوْ سَأَلْتَ اللَّهَ أَنْ يُعَافِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ
وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ لَكَانَ خَيْرًا لَكَ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْقِرْدَةُ وَالْخَنَازِيرُ هِيَ
مِمَّا مُسِخٌ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُهْلِكْ قَوْمًا أَوْ يُعَذِّبْ قَوْمًا فَيَجْعَلَ لَهُمْ نَسْلًا
وَأَنَّ الْقِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ. رواه مسلم^(۱).

ئوممو حهیبیه (خوشنوودی خودای لیبی) فهرموی: خودایه! هه تا
سهه نه مانهم پی پرهوا بیینه: پیغه مبهری هاوسهرم، ئه بو سوفیانی باوکم،
موعاوییهی برام، پیغه مبهه (درودی خودای لهسهرین) پیی فهرموو: نه مانهی که تو
له خودا داوایان ده کهی ناکام و ماوهیان بو دیا ری کراوه و پژی کاتیان بو
دانراوه، له میژوهه ریگه و شوینیان بو نیشانه کراوه، رزق و پژی یان به
پیی چاره نووسی خودایی بو پراوه ته وه، تو بلییت و نه لییت هه تا کاتی
هاتنی خوئیان نه بییت خودا هیچیان پیئش ناخات، کاتی کاتی هاتنی خوشیان
هات خودا هیچیان دوا ناخات، که واته داوای نه وه له خودا بکه که له سزای
ئاگرو له سزای گوپ بت پاریزی، نه مه بو تو زور باشته.

(۱) مسلم. قدر: ۶۷۱۴.

پیاویکی‌ش گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌م مه‌یموون و به‌رازانه‌ی که ئیستا هه‌ن ئایا ئه‌مانه‌ له‌ وه‌چه‌ی ئه‌و ئاده‌میزادانه‌ن که خودا له‌کاتی خویدا کردوونی به‌ جانه‌وه‌ر؟ فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌رین): خودای که‌وره‌و سه‌روه‌ه هه‌ر هۆزیکی فه‌وتان بئی، یا فه‌رمووی: هه‌ر هۆزیکی سزا دابی بیه‌بری کردوون و وه‌چه‌ی ئی نه‌خستوونه‌ته‌وه‌، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش مه‌یموون و به‌راز له‌وه‌ پیشیش هه‌ر بوون (م).

۵۱۶۹- وَقَالَ خَالِدُ الْحَدَّاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ لِلْحَسَنِ: يَا أَبَا سَعِيدٍ أَخْبِرْنِي عَنْ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - أَلِلْسَّمَاءُ خُلِقَ أَمْ لِلْأَرْضِ؟ قَالَ: لَا بَلْ لِلْأَرْضِ. قُلْتُ: أَرَأَيْتَ لَوْ اعْتَصَمَ فَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الشَّجَرَةِ؟ قَالَ: لَمْ يَكُنْ لَهُ مِنْهُ بُدٌّ. قُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: (مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ) قَالَ: إِنَّ الشَّيَاطِينَ لَا يَفْتِنُونَ بِضَلَالَتِهِمْ إِلَّا مَنْ أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَحِيمَ. وَسَأَلَهُ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَلَدَلِكُمْ خَلَقَهُمْ) قَالَ: خَلَقَ هَؤُلَاءِ لِهَذِهِ وَهَؤُلَاءِ لِهَذِهِ. رواهما أبو داود^(۲).

خالی‌دی حه‌ن‌ذ‌اء (خودای ئی‌رازی بئی) فه‌رمووی: گوتم به‌ شیخ حه‌سه‌نی به‌صری (خودای ئی‌رازی بئی): ئه‌ی باوکی سه‌عی‌دا پی‌م بئی: ئایا باوه‌ ئاده‌م - دروودی خودای ئی‌ بئی - بو‌ژیان له‌ سه‌ر ئاسمان دروست کرابوو، یا بو‌ژیان له‌سه‌ر زه‌وی؟ فه‌رمووی: نه‌، بو‌ژیان له‌ سه‌ر زه‌وی دروست کرابوو، عه‌رزیم کرد: قوربان! پی‌م بئی گریمان باوه‌ ئاده‌م مانی بگرتایه‌و له‌و دره‌خته‌ی نه‌خواردایه‌ که بوو به‌ هۆی ده‌رچوونی له‌ به‌هه‌شت و هاتنه‌ خواره‌وه‌ی بو‌ سه‌ر رووی زه‌وی چی ده‌بوو؟ فه‌رمووی: چاری نه‌بوو هه‌رده‌بوو لی‌ی بخواردایی. گوتم: پی‌م بئی ئه‌م ئایه‌ته‌ واته‌ی چیه‌ که ده‌فه‌رموئی:

{ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ، إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ - سورة الصافات - ۳۷ / ۱۶۲ - ۱۶۳ }.

(۲) سکت عن درجته الشارح.

فهرمووی واته: شه‌یاتین و جنۆکه‌کان ناتوانن که‌س به‌د خوو بکه‌ن و که‌س له خشته ببه‌ن مه‌گهر یه‌کئ که‌له زانستی خودادا رابوور دبئ که ده‌بی داخلی دۆزه‌خ ببئ و خودا له سه‌ره‌تاوه له ئەزه‌لدا ئاگری دۆزه‌خی بۆ بریار دابئ. له باره‌ی ئەم فهرمایشته‌ی خودای گه‌وره‌یشه‌وه لییم پرسى که ده‌فهرموئ:

{وَلَدَلِكْ خَلَقَهُمْ - سورة هود - ۱۱ - ۱۱۹}.

فهرمووی واته: به‌هه‌شتی‌یه‌کانی بۆ به‌هه‌شت دروست کردووه و دۆزه‌خییه‌کانیش بۆ دۆزه‌خ. (ئهو داوود - رمزای خوی ئی بن).

۹) جله‌وی دل له ده‌ستی خودا دایه: (القلوب في قبضة الرحمن)

۵۱۷۰- → (له کیتابی ئەزکاردا، له‌باسی (جوامع الدعاء) دا رابورد، فهرمووده‌ی دوازه‌هه‌م لی‌رده‌دا له ئەنه‌سه‌وه‌یه له پاش رسته‌ی (ثبت قلبي على دينك) هوه ده‌فهرموئ: گوتمان: قوربان! ئەه‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! ئی‌مه به‌ خۆت و به‌ دینه‌که‌ت باوه‌رمان هی‌ناوه، جا ئایا له مه‌دوا مه‌ترسی له پێ‌ده‌ر چوونمان ئی ده‌که‌ی؟ فهرمووی: به‌ئێ، چونکه له پاستیدا جله‌وی دل و له ده‌ستی خودادا، خۆی چۆن ئاره‌زوو بکا ئاوا هه‌ئێ ده‌سوپی‌ئێ! (ت/م) گفته‌ی (م): له پاستیدا هه‌رچی دئێ به‌ره‌ی ئاده‌میزاد هه‌یه سه‌رجه‌م وان له نیوانی دوو په‌نجه له په‌نجه‌کانی خودای میه‌ره‌باندا، وه‌ک تاقه‌یه‌ک دل چۆن له نیوانی دوو په‌نجه‌دا به‌ ئاسانی هه‌ل ده‌سوپی‌ئێ، خودایش به‌ ئاره‌زووی خۆی ئاوا به‌ ئاسانی بۆ کوئی خواستی ئی بی دلان به‌ره‌و ئه‌وئ هه‌ل ده‌سوپی‌ئێ^(۱).

(۱) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ۷۰ رقم/ ۵۰۵۱/۱۲.

(۱۰) نه‌وه‌ی له باره‌ی مندالی ناموسولمانه‌کانه‌وه له ناییندا روونکراوه‌ته‌وه ماورد في أطفال الکفار

۵۱۷۱- (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷ ف - ۲) (۱).

۵۱۷۲- ئەم فەرمووده‌یه له پێشه‌وه له باسی الفصل الثاني فيما رآه النبي (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): رابوورد، فەرمووده‌ی یه‌که‌م به‌لام له گێڕانه‌وه‌یه‌کی بوخاریدا که له‌م شوینه‌دا به‌یان کراوه، له باتی: پیره‌می‌رده‌که‌ی بن دره‌خته‌که‌یش ئیبراهیم بوو. ئەمه‌یه: پیاوه‌ی بالا به‌رزه‌که‌یش که له ناو باخه‌که‌دا بوو ئیبراهیم بوو، دروودی ئی بێ، منداله‌کانی ده‌وریشی هه‌موو ئەو مندالانه‌ بوون که له‌سه‌ر سروشتی خودا کرد مردوون. بازئ له مووسولمانه‌کان عه‌ززیان کرد: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئایا مندالانی هاوبه‌شپه‌یدا که‌رو ناموسولمانه‌کانیش له به‌هه‌شتدا له‌گه‌ڵ ئیبراهیم دا ده‌بن؟ فەرمووی: به‌ئێ ئه‌وانیش له به‌هه‌شتدا له‌گه‌ڵ ئیبراهیمدا ده‌بن (۲).

۵۱۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سُئِلَ عَنْ ذُرَارِيِّ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ. رواه الثلاثة (۳).

ئە‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: له‌باره‌ی مندالانی هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌ره‌کانه‌وه له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) پرسیار کرا: ئایا مندالی ئە‌مانه که به‌مندالی ده‌مرن به‌هه‌شتین یادۆزه‌خین؟ فەرمووی: خودا خۆی باش ده‌زانئ ئە‌و مندالانه‌ ئە‌گه‌ر گه‌وره‌ ببوونایه‌و ته‌کلیفیان له‌سه‌ر بوایه‌ کارو کرده‌وه‌یان چی ده‌بوو، به‌لام ماده‌م له پێش ره‌سیده‌بووندا مردوون ئە‌وه ئە‌رك و ته‌کلیفیان له‌سه‌ر نییه، که‌واته به‌هه‌شتین. (ش/د).

(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۶ رقم/ ۲/ ۲۸.

(۲) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ۴ رقم/ ۱/ ۴۲۵۰.

(۳) بخاری. جنانز: ۱۲۸۴، ۶۵۹۸. مسلم. قدر: ۶۷۰۴. نسائی. جنانز: ۱۹۴۸. تحفة الأشراف: ۱۴۲۱۲.

تجريد/ ۷۹/۲ رقم: ۶۵۹ = ۱۲۸۲، ۲۲۵۵، ۶۱۹۵.

۵۱۷۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: تُوَفِّي صَبِيَّ فَقُلْتُ: طُوبَى لَهُ عُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَوْلَا تَذَرِينَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ وَخَلَقَ النَّارَ فَخَلَقَ لِهَذِهِ أَهْلًا وَلِهَذِهِ أَهْلًا. فِي رَوَايَةٍ: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ. رواه مسلم وأبو داود^(۴):

عائیشه (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جاری مندالی مرد، عهرزی حه‌زره‌تم کرد: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئە‌م منالە خو‌شی له خو‌ی چۆله‌که‌ی به‌هه‌شته، چونکه بئ گونا‌هه، فهرمووی (درو‌دی خودای له‌سهرین): چۆن وا ده‌لییت تو‌ خو‌ت ده‌زانی که خودا هه‌م به‌هه‌شتی دروست کردووه‌و، هه‌م دۆزه‌خی دروست کردووه، هه‌روا ده‌سته‌یه‌کی دروست کردووه بو‌ به‌هه‌شت و ده‌سته‌یه‌کی تری دروست کردووه بو‌ دۆزه‌خ (که‌واته: ئە‌ی عائیشه! له خو‌ته‌وه به‌بئ به‌لگه‌یه‌کی روون له شتی وا غه‌یبی و په‌نه‌نایدا په‌له له بریاردان مه‌که). له گه‌را نه‌وه‌یه‌کا: خودا که سانیکی دروست کردووه بو‌ به‌هه‌شت، هه‌ر له‌پشتی باوکیاندا بو‌ ئە‌وی دروست کردوون، وه که‌سانیکی تری دروست کردووه بو‌ ناگه‌ری دۆزه‌خ هه‌ر له‌ پشتی باوکیاندا بو‌ ئە‌وی دروست کردوون. (م/د).

۵۱۷۵- وَعَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَرَارِيُّ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: هُمْ مِنْ آبَائِهِمْ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَلَا عَمَلٍ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَرَارِيُّ الْمُشْرِكِينَ قَالَ: مِنْ آبَائِهِمْ. قُلْتُ: بَلَا عَمَلٍ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ. رواه أبو داود بسند صالح^(۵):

دیسان فهرمووی (خودای فی رازی بن) گوتم: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! حوکمی مندالانی موسولمانان - که به‌مندالی له‌ پی‌ش ره‌سیده بووندا ده‌مرن -

(۴) مسلم. قدر: ۶۷۱۰. أبو داود. سنة: ۴۷۱۳. نسائی. جناز: ۱۹۴۶. ابن ماجه. قدر: ۸۲. تحفة:

۱۷۸۳.

(۵) بسند صالح لأبي داود.

چییه؟ به هه‌شتین یا دۆزه‌خین؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): حالئ ئه‌وانیش وه‌ك حالئ بابیان‌ه‌و، حوكمیان حوكمی بابیان‌ه. گوتم: دیاره به‌بئ کرده‌وه؟ فهرمووی: خودا بۆ خۆی باش ده‌زانئ كه ئه‌و منداڵانه ئه‌گهر گه‌وره‌بین کرده‌وه‌یان چی ده‌بئ. گوتم: قوریان! ئه‌ی منداڵانی هاوبه‌شپه‌یداكه‌ران كه‌له پێش ره‌سیده‌بووندا بمرن حوكمیان چییه، به هه‌شتی ده‌بن یا دۆزه‌خی؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ئه‌وانیش حوكمیان حوكمی بابیان‌ه. گوتم: دیاره به‌بئ کرده‌وه؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): خوا بۆ خۆی باش ده‌زانئ كه ئه‌و منداڵانه ئه‌گهر گه‌وره‌بین کرده‌وه‌یان چی ده‌بئ (د-س/صالح).

۱۱) نه‌وه‌ی له‌ باره‌ی خه‌لكانی سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ر گه‌ردانیه‌وه‌ هاتووه

ماورد في أهل الفترة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً} - سورة الإسراء - ۱۵/۱۷.

واته: ئێمه به خوتو‌خو‌پ‌رای‌ی كه‌س سزا ناده‌ین له سه‌ركرده‌وه‌و بیرو باوه‌پ‌ی، چ خاس بن چ خراب، هه‌تا پێغه‌مبه‌رئ ده‌نی‌رین، پێگه‌ی چاكه‌و پێگه‌ی خراپه‌یان بۆ روون ده‌كاته‌وه، به‌به‌لگه‌ی رۆشن‌و به‌ مو‌ع‌ج‌یزه‌ی گه‌وره‌ مه‌هانه‌یان ناهێنئ و بیانوو‌یان ده‌ب‌رئ و بۆ ر‌ی‌ان ده‌دا.

۵۱۷۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ فِي النَّارِ. فَلَمَّا قَفَى (أَيْ ذَهَبَ) قَالَ: النَّبِيُّ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَبِي وَأَبَاكَ فِي النَّارِ^(۱).

ئه‌نه‌س (ره‌زای خودای نین) فهرمووی: پیاوی گوتم: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! باوكم له سه‌رده‌می بئ پ‌ه‌یامی و پێغه‌مبه‌رگه‌ردانی دا مردووه، ده‌بئ جیگه‌ی کوئ‌بئ؟ نا یا جیگه‌ی به هه‌شته یا دۆزه‌خه؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین):

(۱) مسلم. ایمان: ۴۹۹. أبو داود سنة: ۴۷۱۸. تحفة الأشراف: ۲۲۷

باوکت له ناو ناگردایه کاتئ پی‌اوه‌که ویستی بگه‌ریتته‌وه، چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) بۆ زیده‌ پروونکردنه‌وه‌و زیده‌ هاندانیان له وه‌رگرتنی ئایینی ئیسلامی پی‌وژو، بۆ پتر بی‌زو قی‌ز کردنه‌وه له بی‌رو باوه‌ری کوئی سه‌رده‌می نه‌زانی، فره‌مووی: باوکی من و باوکی تو ئیستا وان له ناو ناگردا. (د-س/ص).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چه‌زرت (دروودی خودای گه‌وره‌ی له‌سهرین) گه‌لّ جار له فره‌مایشته روونکه‌ره‌وه‌کانیدا، بۆ ده‌رپرینی هاوده‌ردی و هاوسه‌نگیی سه‌رجه‌می موسولمانان له ناو خویندا، له خیرو له شه‌ردا، وه‌های پیشان داوه‌ که ئه‌ویش وه‌ک ئه‌وان به‌نده‌یه‌کی به‌رپرسیاری به‌رفه‌رمانه‌، هه‌روا بنه‌چه‌و وه‌چه‌که‌ی ئه‌ویش - له‌به‌رده‌م عه‌داله‌تی دادگای خودای گه‌وره‌و بی‌ باکدا- حالیان وه‌ک حالی بنه‌چه‌و وه‌چه‌ی ئه‌و خه‌لکه‌ی تر وایه‌، له‌م لایه‌نه‌وه‌ بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ په‌روه‌رده‌ی یه‌، نه‌خوی له‌ خوین و نه‌بنه‌چه‌و وه‌چه‌ی له‌ بنه‌چه‌ و وه‌چه‌ی ئه‌وان جیا نه‌کردۆته‌وه‌، به‌ تایبه‌تی له‌ سه‌ره‌تای دامه‌زاندنی ئیسلامه‌وه‌ چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ تۆندو تیژی داکوکی له‌سه‌ر ئاما‌نجه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی به‌رنامه‌که‌ی قورئان ده‌کرد، وه‌ک: یه‌کی‌تی خودا، بی‌چوونی خودا، نیشانه‌ په‌سه‌نده‌کانی خودا، وه‌ک یه‌کسانی و چونی‌یه‌کی به‌نده‌کانی خودا، که هه‌موو له‌ ئاده‌من و ئاده‌میش له‌ گله‌، پایه‌و پله‌و پ‌یزیان له‌لای خودا ته‌نیا به‌ ته‌قوایه‌و به‌س، نه‌ک به‌ بنه‌چه‌و وه‌چه‌، یابه‌شیوه‌ی جوان یا به‌زوری سامان، به‌لام کاتئ که یاساو به‌رنامه‌کانی ئیسلام به‌ته‌واوی جئ گیربوون و، عه‌قیده‌و بی‌روباوه‌ری ساغی ئیسلامه‌تی له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی جوان و پته‌و له‌ ناو دلّ و ده‌روونی جه‌ماوه‌ری گه‌لّ ئیسلامدا به‌باشی ره‌گ و ریشه‌یان داکوتاو، مه‌ترسی ئه‌وه‌ نه‌ما که ئیتر ده‌سکاری بنه‌ماکانی ئیسلام بکری، یابته‌رستی و شتی وا له‌ ناو موسولماناندا سه‌ر هه‌لّ بداته‌وه‌، واته‌ کاتئ که بته‌رستی و فره‌ خوایی بنه‌بربوون وه‌ به‌رنامه‌ی ئیسلام به‌باشی سه‌ری گرت،

ئیتړ حه‌زرت (درودی خودای له‌سربین) به‌جله‌وکیښی س‌رووش به‌ره به‌ره ده‌ستی
 کرد به‌بزارکردنی مه‌زرای پیروزی ئیسلام و، گه‌ئې له‌و کیښه‌و به‌ره‌و
 ئیشکالانه‌ی چاره‌سهر کرد که له‌وه پیښ - به‌هوی فره‌ بونه‌ی جیا جیاوه -
 په‌یدابوو بوون، وه‌ک ئه‌وه که ده‌فهرموئ: له‌ مه‌وپیش جاران نه‌هیم ئې ده‌کردن
 له‌ دیده‌نی گوږستان، به‌لام ئه‌وا ریگه‌ی من دراوه که دیده‌نی گوږی دایکم
 بکه‌م، که وابوو ئیوه‌یش له‌ مه‌ودوا دیده‌نی گوږستان بکه‌ن، چونکه‌ دیمه‌نی
 گوږو گوږستان یادی قیامت تازه ده‌کاته‌وه. هویه‌کی گرنکی ئه‌و کیښه‌و
 ئیشکالانه ده‌گه‌ریته‌وه بو چهند خالئ: وه‌ک جیایی مه‌عنای لوغه‌وی وشه‌ له‌
 مه‌عنای ئیستیلاحي هه‌مان وشه‌ خوئ، له‌ سه‌ره‌تاوه ئه‌م زاراوه شه‌ری
 یانه‌ی که ئیستا وا باوو ناسراون ئاوا واتا پوښن و مه‌به‌ست زانراو نه‌بوون،
 مه‌به‌ست و چه‌مکی بیژوه گفته‌و عیبارت و رسته به‌ پیی شوین و حال و کات
 ده‌گوږان، وه‌ک ئه‌وه پله‌ی پوښنیری له‌ ناو کو‌مه‌لدا نزم بوو، باو باوی
 ئومیتی و بی سه‌وادی یی بوو، خه‌لک له‌به‌ر شه‌رو شوپرو مه‌شق کردن له‌سهر
 شیرو تیرو فیروبوونی رمبازی و جلیت‌بازی و خه‌می نان نه‌یان ده‌په‌رژایه‌ سهر
 خوینده‌واری، ته‌نانه‌ت ئه‌و ته‌قه‌لایه‌ی که ئیسلام ده‌یدا بو په‌خشی زانست
 هیشتا سه‌ره‌تای بوو، له‌به‌ر ئه‌وه زاناو مه‌لاو فه‌قی که‌م بوون، ئه‌وه‌یش له‌وئ
 بوه‌ستی که زوربه‌ی نو موسولمانه‌کان ماکی دینه‌ کو‌نه‌که‌ی خو‌یان له‌ ناخی
 ده‌رونیاندا هه‌رما‌بوو، هه‌ره‌مه‌یه‌کی ئیجگار زور له‌ بیرو باوه‌رو عاده‌ت و
 نه‌ریتی جووله‌که‌و گا‌ورو بته‌پرست و فره‌ خواو ناگر په‌رست به‌هوی ئه‌م نو
 موسولمانانه‌وه به‌ناو خه‌لکه‌ موسولمانه‌که‌دا بلاو بوو بووه‌.

جا له‌هه‌ل و مه‌رجیکی ئا‌وادا فره‌ بیري نیوه چل و زور باوه‌ری ناب‌ه‌کام و
 زور کیښه‌و به‌ره‌ی زه‌ق و ره‌ق سه‌ره‌هل ده‌دن، وه‌ئې له‌ سایه‌ی خوداوه،
 به‌ته‌وقیفی خودایی، سو‌ورو جیزی پاک و پوختی خه‌رمانی گول و گول‌زاری
 ئیسلام له‌و حه‌مکه‌ دړک و دال و کاو کو‌ته‌ل و پو‌وچهل و کو‌زه‌ره جیا وه‌ک‌را.
 ئه‌م پوخته‌ کردنه‌ش به‌کو‌ششی بی و‌وچانی حه‌زرت خوئ و یاران‌و

زانایانی ئایینی سه‌ری گرت، بگره‌ئهم هه‌وله‌ پیرۆزه‌ هه‌تا ئیستاش هه‌ر به‌رده‌وامه‌، چونکه‌ هیشتا ماکی بیری چه‌وت له‌ناومانا هه‌رماوه‌.

جا پاش ئهم سه‌رنجه‌ عه‌رزى ئیوه‌ی ئازیزی به‌پریز ده‌که‌م: زۆربه‌ی ئهو به‌ دیمه‌ن جیاوازی یه‌ی که‌له‌ نیوان چه‌ند هه‌دیسیکدا ره‌چاو ده‌کرین ده‌که‌پرنه‌وه‌ بۆ ئهم جوۆره‌ هوایانه‌، له‌به‌ر ئه‌وه‌ زانا گه‌وره‌کان چونکه‌ شاره‌زاییه‌کی باشیان هه‌یه‌ له‌ هوو ماکی کیشه‌کاندا، که‌ئێ به‌ جوانی و زۆر به‌هاسانی ده‌توانن چاره‌سه‌ریان بۆ بدۆزنه‌وه‌، وه‌هه‌تا بویان بکری هه‌دیسی ساغ به‌ زه‌عیف یا به‌مه‌نسوخ دانانی، ئه‌گه‌ر بۆره‌ دژایه‌تییه‌ک له‌ به‌ینی دوو فه‌رمووده‌ی ساغدا هه‌بوو ته‌ئویلیان ده‌که‌ن، وه‌ئێ نیمچه‌ مه‌لاو کۆلکه‌ خوینه‌واره‌کان تاده‌بێ کیشه‌که‌ گه‌وره‌تر ده‌که‌ن و به‌ ساده‌ترین جیاوازی فه‌رتنه‌یه‌ی به‌رپا ده‌که‌ن.

بۆ نمونه‌ دوو رای جیا جیا له‌ باره‌ی جیگه‌ی ئهو جیهانی باوک و دایکی پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ هه‌ن، ئایا به‌هه‌شتین یانا؟ چه‌ند فه‌رمووده‌ی ده‌فه‌رموێ به‌هه‌شتین، فه‌رمووده‌ی تر هه‌یه‌ ده‌فه‌رموێ: به‌هه‌شتی نین. ئهم فه‌رمووده‌یه‌ی ئێره‌ که‌ئێ ته‌ئویل هه‌ل ده‌گری، وه‌ک ئه‌وه‌ مه‌به‌ست له‌م فه‌رمووده‌یه‌ی ئێره‌ نه‌وه‌بێ که‌ عه‌بدوڵلای باوکی پیغه‌مبه‌ر له‌ کاتى ئهو پرسیارو وه‌لامه‌دا، له‌ناو گوڤدا، له‌ناو ئاگردا بووبێ، له‌به‌ر گوناوه‌ شتی وا، نه‌وه‌ک له‌سه‌ر بێ باوه‌ری و شتی وا، به‌لام له‌وه‌دوا له‌به‌ر خاتری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) یا له‌به‌ر هه‌ره‌هۆیه‌کی تر پرزگاری بووبێ و بجێته‌ به‌هه‌شته‌وه‌. به‌زه‌ینم چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) له‌سه‌ره‌تاوه‌ که‌واى فه‌رمووه‌ مه‌به‌ستی چه‌ند شت بووه‌: قیژاوێکردن و ته‌بشیعی بیرو باوه‌ره‌ کۆنه‌کان، هه‌تا له‌به‌ر چاوی موسولمانان بکه‌ون، دلدانه‌وه‌ی کابرای پرسیارکه‌ر؟ گه‌یاندنی ئهو هه‌واله‌ به‌ خه‌لک تا به‌بنه‌چه‌و وه‌چه‌ی خویان ده‌ست خه‌پۆ نه‌بن، هه‌رکه‌س خۆی بۆ خۆی هه‌ول بدا. تکایه‌ بۆ پتر به‌هره‌مەندی له‌م باسه‌ ته‌ماشای به‌رگی شه‌شه‌می تاج، لاپه‌ره‌ (۲۱۳) فه‌رمووده‌ی ۲۲/ چ/ ۱ ژماره‌: ۳۹۱۳ چاپی ۲، بفه‌رموون.

خوینته‌ری ئازیز! ئەمە‌ی نووسیمان لەسەر ئەم فەرموودە‌یه نمونه‌یه‌که
لە شیکردنە‌وه و پاقە‌کردنی فەرموودە‌کان، ئەمە‌یش کات و کۆشش و مە‌ودای
خۆ‌ی دە‌وئ، کە‌واتە من هە‌قمە‌ که به‌‌ته‌رجە‌مە‌ی هە‌دیسه‌کان ئیکتیفاده‌کم،
لە به‌‌خشنده‌یی خودای گە‌وره‌ش ئومید ده‌کم که‌له‌مه‌ولا، لا‌وو مه‌لا و زانا
خواناسه‌کانمان نرخ و سه‌نگی ئەم جو‌ره ته‌رجە‌مه‌و وەرگیرانه بزانی بایه‌خی
پئ بدەن، هە‌تاکه‌ی هەر بلّین: خو کوردییە‌و خو‌کردی‌یه!! راسته‌ که‌به‌نده –
وه‌ک مامۆستا مه‌لا ره‌شید به‌گ (خودای ئاززی بئ) – گو‌توومه: ئە‌مه شتی‌که بو
عه‌وام و ناناشنا به‌‌عولومی عه‌ره‌بی یه‌ کراوه، عوله‌ما ئیحتیاجیان پئی نییه،
وه‌لئ ئیستا وه‌ک ئیقتیباسی له‌م باسه‌ ته‌ئویلی ئە‌و قه‌وله قه‌ردیمه‌تان بو
ده‌کم به‌م قوله‌ جه‌‌دیده: ئە‌و زاناو مامۆستاو مه‌لایانه‌ی که هه‌ست
به‌ناسکی و نازداری و شیرینی ی زمانه‌که‌ی خو‌یان ناکه‌ن و، تام و چیژو
چه‌شنی زمانی شیرینی کوردییان نه‌کردوه، به‌ زمانی‌کی تر گۆش کراون
ئه‌وانه کاریان به‌م جو‌ره شا‌کارانه نییه، ئە‌وانه ددانیان پئی ئال ده‌بیته‌وه،
وه‌لئ نه‌وه‌ی نوئ به‌م جو‌ره کاره‌ جوانه رچه‌ شکینانه چاو و دل و ده‌روونیان
گه‌ش و رو‌شن ده‌بیته‌وه!

۵۱۷۷- عَنْ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْوَائِدَةُ
وَالْمَوْؤَدَةُ فِي النَّارِ. رواهما أبو داود^(۲):

له عامیره‌وه (خودای ئاززی بئ) عه‌رزى حه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سه‌ربئ) کرا:
ژنئ کچی‌کی خو‌ی زینه‌ده به‌‌چال کردوه، حوکمی چیه‌؟ خو‌شه‌ویست (درو‌دی
خودای له‌سه‌ربئ) فەرمو‌وی: زینه‌ده به‌‌چال‌که‌ره‌که‌و زینه‌ده به‌‌چال‌کراوه‌که – واته:
دایک و کچه‌که‌ی هه‌ردوکیان وان له‌ ناو ئاگر‌دا (د – سه‌نه‌د صالح).

۵۱۷۸- → (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۵ ف - ۹) (۳).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۳) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۲۲۴ رقم / ۱۱۵۲/۹

لیږه‌دا ده‌فهرمووی: زه‌یدی کوږی ثابت (خودای نأ رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) جارې به‌سواری قاتریکی خوی بوو، له‌ناو باخه خورمایه‌کی به‌نی نه‌ججاره‌کاندا بوو، ئیمه‌یش له‌خزمه‌تیدا بووین، له‌پر هیستړه‌که‌ی هل سله‌مییه‌وه، وه‌خته‌بوو به‌ری بداته‌وه، که‌ته‌ماشامان کرد وا پینج - شه‌ش گوږې ده‌رکه‌وتن، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): کی‌خواه‌نی ئهم‌گوږانه‌ده‌ناسی؟ پیاوې کوتی: من، فهرمووی: ئه‌مانه‌که‌نگی مردوون؟ کوتی: کوئن‌خواه‌نه‌کانیان له‌سه‌رده‌می نه‌زانی پیش‌هاتنی ئیسلام دا مردوون، له‌کاتی باوی فره‌خوایی (ئیشراک) دا، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئهم‌میلله‌تی موحه‌مه‌ده‌یش له‌گوږه‌کانیندا تاقی ده‌کړینه‌وه‌و دووچاری پرسیارو ئه‌زموون و جه‌ره‌بابه‌دان و کی‌شه‌و به‌ره‌ده‌بن، مه‌بادا لاشه‌ی یه‌کتری نه‌نیژن و، ئه‌رکی سه‌رشانی خوتان له‌لایه‌نه‌وه‌به‌جی نه‌هینن، ئه‌گهر سزای ناو‌گوږ به‌گوږی خوتان بییستن، ده‌نا داوام له‌خودا ده‌کرد که‌کاریکی وای بکړدایه‌که‌ئیوه‌یش وه‌ک ئیستای من‌گویتان له‌سزاو نازاری ناو‌گوږ بوايه. له‌پاشا رووی کرده‌ئیمه‌و فهرمووی: له‌سزای ناگر په‌نا به‌خودا بگرن.

یاران فهرموویان: نعوذ بالله من عذاب النار: له‌سزای ناگر په‌نا به‌خودا ده‌کړین. فهرمووی: له‌سزای گوږ په‌نا به‌خوا بگرن. فهرموویان: نعوذ بالله من عذاب القبر: له‌سزای گوږ په‌نا به‌خودا ده‌کړین، فهرمووی: له‌ناژاوو و فره‌ته‌نه په‌نا به‌خوا بگرن، له‌دیارو نادیارۍ. فهرموویان: نعوذ بالله من الفتن ماظهر منها وما بطن: په‌نا ده‌کړین به‌خودا له‌ناژاوو و له‌دیاری و له‌نادیارۍ. (م/ن). ده‌قی وه‌لامه‌کانی یاران داده‌نرین به‌رسته‌ی نزای په‌سه‌ندی ه‌دیشی، له‌م شوینانه‌دا، چونکی ه‌زه‌رت (دروودی خودای له‌سهرین) په‌سه‌ندی کردوون و پییان رازی بووه، بویه‌منیش ه‌ره‌بیه‌که‌یم نووسی. (وه‌رگیږ)

۱۲) کرده‌وه به‌پیتی سه‌رنه‌نجامیه‌تی : (الأعمال بالخواتیم)

۵۱۷۹- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَعْظَمِ الْمُسْلِمِينَ غَنَاءَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَنَظَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ فَقَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا. فَاتَّبَعَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، وَهُوَ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، حَتَّى جُرِحَ فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ، فَجَعَلَ دُبَابَةً سَيْفِهِ بَيْنَ تَدْيِينِهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَيْنِ كَفَيْهِ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُسْرِعًا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. فَقَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: قُلْتَ عَلَى فَلَانٍ، مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَيْهِ. وَكَانَ مِنْ أَعْظَمِنَا غَنَاءَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَا يَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ فَلَمَّا جُرِحَ اسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَقَتَلَ نَفْسَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ. رواه البخاري^(۱):

سهل (خودای نازی بن) فرموی: پیایکی موسولمان له غزایه‌کا له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا بوو، زورباش له‌و شه‌رده‌ا فریای موسولمانه‌کان که‌وت، که‌چی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) سه‌رنجیکی شه‌و پیاو‌هی داو فرموی: هه‌رکه‌سی چه‌زده‌کا که له جیهاندا پیایکی دوزه‌خی ببینی با ته‌ماشای شه‌م پیاو‌ه بکا. پیایو له موسولمانان، دوورو نزیك شوین شه‌و پیاو‌ه نازایه ده‌که‌وی، تابزانی هو‌ی چییه‌ که‌وا دوزه‌خی یه، ده‌روانی ده‌م به ده‌م پیاو‌ه که باشر ناموسولمانه‌کان به‌رباد ده‌کا تا خوشی زامار ده‌کری، که‌چی که زامار ده‌کری شو‌قره‌ ناگری، به‌لکوو په‌له له مردنی خو‌ی ده‌کاو، نووکی شمشیره‌که‌ی خو‌ی له نیوانی هه‌ردوو گو‌ی مه‌مکیدا داده‌نی‌و، به هه‌موو

(۱) بخاری. جهاد: ۲۸۹۸، ۴۲۰۲، ۴۷۰۷، ۶۴۹۳، ۶۶۰۷. تجریدی بخاری/ ۴/ ۳۱۱/ رقم/ ۱۵۷۱ = ۴۲۰۳، ۴۲۰۲،

۴۲۰۷، ۶۴۹۳، ۶۶۰۲. مسلم. ایمان: ۳۰۱ - ۳۰۴، ۶۶۸۳ تحفة الأشراف: ۴۷۸۰، ۴۷۸۷.

هیڅی خوئی خوئی ددها به‌سهریدا، تا نووکه‌که‌ی له ناو شانیه‌وه دهرده‌چی و خوئی ده‌کوژئ، جا پیاوه‌که خیرا هاته‌وه بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) عهرزی کرد: قوربان! شایه‌تی دده‌م که به‌پراستی تو پیغه‌مبه‌ری خودایت، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): بوچی چی بووه؟ گوتی: پیشبینی یه‌که‌ت پراست ده‌چوو، نه‌وه بوو که تو له‌باره‌ی نه‌وه زه‌لامه‌وه واوات فهرموو، که دوزه‌خی یه، به‌لئ نه‌م کابرایه هه‌رچه‌ند خوئی زور باش فریای موسولمانان که‌وت، به‌لام که تو وات فهرموو من زانیم که نه‌وه کابرایه له‌سهر ئیسلامه‌تی نامری له‌بهر نه‌وه شوینی که‌وتم، تاب‌ریندار بوو، ئیتر په‌له‌ی له مهرگی خوئی کردو خوئی کوشت، جا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌م بوئه‌یه‌وه فهرمووی: به‌نده‌ی وا هه‌یه کرده‌وه‌ی به‌دیمه‌ن کرده‌وه‌ی دوزه‌خییه، به‌لام خوئی له عیلمی خودادا به‌به‌هشتی له‌قه‌له‌م دراوه، به‌نده‌ی وایش هه‌یه به‌پیچه‌وانه‌وه کرده‌وه‌ی به‌هه‌شتی یه‌وه خوئی دوزه‌خی یه، چونکه هه‌مووکاری به‌پیی سهره‌نجامه‌که‌یه‌تی کتیب بو ناخری ده‌گیریت‌وه! (ب).

۵۱۸۰ -> (ب - ۷ ز - ۲۵ ل - ۱۳۰ ف - ۱) (۲).

۵۱۸۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَغْمَلَهُ. فَقِيلَ: كَيْفَ يَسْتَغْمَلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: يُوفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ الْمَوْتِ. رواهما الترمذي في القدر بسندين صحيحين. نسأل الله حسن الخاتمة. آمين (۳):

نه‌ه‌س (خودای ئی‌رازی بن) له خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: کاتی خودا خواستی خیری به‌هه‌ر به‌نده‌یی هه‌بی ده‌یخاته‌کار، عه‌رزیان کرد: قوربان! چو‌ن چو‌نی ده‌یخاته‌کار؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): له پیش مردندا کاریکی باشی بو‌رپک ده‌خات (ت - س/ص).

(۲) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل / ۲۵. رقم / ۴۰۸۲/۱.

(۳) بسند صحیح عند الترمذی

۱۲) که‌ره‌که کاری چاک زوو به‌زوو بکری: (تجب المبادرة بالعمل الصالح)

۵۱۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا أَوْ يُنْصَبُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا. رواه مسلم والترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە ھەزەرەتەو (درویدی خودای لەسەری) دەفەرموئ: بە کردەوێ باش دەست پێشکەری لە قەومانێ ئەو فەرته‌نەو ئاشووبانە بکەن کە وەک شەوێ زەنگ خەڵک دادەگرن و دنیا تارێک دەکەن، خەڵک و سەریان ئی دەشیوئ و پێیان ئی دەگوێ، پیاو ھەیە بەیانێ موسولمانەو ئیوارە کافرە، ئیوارە موسولمانەو بەیانێ کافرە، ئایینی خوێ دەفروشی بۆ شەرەو پڕو پیتی جیھان (م/ت).

۵۱۸۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعًا هَلْ تَنْظُرُونَ إِلَّا فَقْرًا مُنْسِيًا أَوْ غِنًى مُطْفِئًا أَوْ مَرَضًا مُفْسِدًا أَوْ هَرَمًا مُفْنِدًا أَوْ مَوْتًا مُجْهِزًا، أَوِ الدَّجَالَ فَشَرُّ غَائِبٍ يَنْتَظَرُ أَوِ السَّاعَةِ فَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ. رواه الترمذي وقال حديث حسن^(۲):

دیسان ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە ھەزەرەتەو دەفەرموئ (درویدی خودای لەسەری): بە کردەوێ باش پێش دەستی لەم ھەوت شتە بکەن: چێ لە جیھان چاوەرێ دەکەن، جگە لە یەخە گرتنی یەکن لەم ھەوت شتانە، کە لە پڕیکا پرتان پیا بکاو بە سەرتاندا: یەکەم ھەژاری، کە ھەموو شتی لەبەر دەباتەو، دووھم دەوڵەمەندی، کە پیاو یاخی و بایی دەکا، سییەم نەخوشین کە لەش تێک دەدا، چوارەم پیری کە مروە دەخەلەفیئ، پێنجەم مردنی کوتوپری بڕسەر! شەشەم جەجال کە خراپترین و بەدترین نادیار (غائب) یە، کە چاوەرپوان دەکری، ھەوتەم قیامەت کە ئەمەیان لە ھەموان سامناکترە دیزوارترە! (ت/حاکم - س/ص)

(۱) مسلم. ایمان: ۳۰۹

(۲) حسن عند الترمذي.

۵۱۸۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَيَأْتِي: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا أَوِ الدُّخَانُ أَوِ الدَّجَالُ أَوِ الدَّابَّةُ أَوْ خَاصَّةٌ أَحَدِكُمْ أَوْ أَمْرُ الْعَامَّةِ. رواه مسلم والإمام أحمد^(۳):

دیسان فہرمووی: خوْشہویست (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: بہکاری چاکہ ہتا دہتوانن پیئشدہستی لہم شہش کارہساتہ سامناکانہ بکہن: یہکہم لہ کارہساتی ہلہاتنی خوْ لہ خوْ ئاواوہ کہ نیشانہیہکی گہورہی ہاتنی قیامہتہ، دووہم لہو دووکہلہی کہ سہراسہر جیہان دادہگری، وہچل پوْژ دہمینیتہوہ، نہمیش لہ پیش ہہستانی قیامہتدا روو دہدات، سییہم لہ جہجال، چوارہم لہ دابہتو لئہرض، پیئجہم لہ مہرگ کہوہک ملؤزم یہخہی یہک بہیہکتان دہگری و کہستان لہ چنگی قوتاری نابئ، شہشہم لہ ہاتنی پوْژی رہستاخیز، واتہ: قیامہت، کہ کارہساتیکی گشتی وایہ ہہموان وہک یہک دادہگری. (م/نہحمہد- بہر رہحمہتی خودا کہون)

بوْ زانیاری زیاتر تہماشای نہم شوینانہ بکہ: بہرگی حہوتہم، لا پہرہ حہفتا و شہش و تہفسیری سوورہتی نہمل، بہرگی شہشہم، لا پہرہ دووسہدو چل و ہہشت، سوورہتی یووسف، فہرموودہی چوارہم، بہرگی شہشہم ل- ۱۶۶ چ/ ۱ ف - ۳. (وہرگیب)

۱۴) ترسی خودای گہورہ پیروزییہ: (الخوف من الله تعالى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ - سورة آل عمران - ۳/ ۱۷۵} واتہ: نہگہر ئیوہ بہراستی موسولمانی تہواون و خواوہنی باوہپی پتہون ہہر لہمن بترسن کہ خودای ہہموان.

۵۱۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا. رواه البخاري والترمذي^(۱):

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: ئەوێ من دەیزانم لە بارە‌ی سام و ترس و بیمی مەرگ و گوپی حەشرو سەخڵەتی و مەینەتەکانی پوژی قیامەتەوه، ئەگەر ئێوه بیزانن کەم پێ دەکەنن و گەئێ زۆر دەگریان (ب/ت).

۵۱۸۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ. رواه الشيخان والترمذي (۲):

دیسان لەووه لە خۆشەویستەوه (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرمووی: پەردەو پەرژینی دۆزەخ هەوەسبازی و ئارەزوو بازی یه، پەردەو پەرژینی به هەشتیش بێ دلی کردنی نەفسه. (ش/ت) واتە: بەجئ هیئانی ئارەزووه‌کانی دەروون وه ئەوه وایه پەردەو پەرژینی دەوری دۆزەخ به دەستی خۆت لادەیت، ئەوجا به پێی خۆت بجیتە ناو دۆزەخهوه، هەروها بهجئ هیئانی ئەرکه ئایینی‌یه‌کانیش - کە بهجئ هیئانیان زۆر ناخۆش و گرانه لەسەر شانی نەفس و دەروون - وه ئەوه وایه پەردەو پەرژینی دەوری به‌هەشت به دەستی خۆت لادەیت و، ئەوجا به هاسانی خۆت بکه‌ی به‌ناو به‌هەشتا. تەماشای به‌رگی یه‌که‌می (ریاض الصالحین لاپەرە سەدو سیی و پینج، فەرمووده‌ی حەوتەم بفرموون، بۆ زانیاری زیاتر (وه‌رگێڕ).

۵۱۸۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ. رواه البخاري والإمام أحمد (۳):

عەبدوللای کوری مەسعوود (خودای ئی رازی بێ) لە خۆشەویستەوه دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): هەرکامێ لە ئێوه بگری به‌هەشتی لیوه نزیکتره له به‌نییلاوی کەوشه‌کانی، دۆزەخیش هەروها، واتە: کەس نازانی کە خوا به‌هۆی چیه‌وه

(۱) بخاری. رفاق: ۶۴۸۱، ۶۴۸۵، ۶۶۲۷.

(۲) تجرید/ ۲۷۴/۵ رقم: ۲۰۱۷ = ۶۴۸۷ فتح. مسلم. الجنة وصفة نعيمها: ۷۰۶۱. ترمذي. صفة الجنة: ۲۵۵۹. تحفة: ۲۲۹.

(۳) تجرید/ ۲۷۳/۵ رقم/ ۲۰۱۶ = ۶۴۸۸ فتح.

لیئی خووش ده‌بی، یابه‌هوی چیه‌وه لیئی ده‌ره‌نجی، که‌واته: مروؤ تاده‌توانی
کاری خیر زور بکا، وه‌ه‌روه‌ها تا ده‌توانی له خراپه، له گه‌وره‌و له بچووکی،
له‌که‌م و له زوری، دووربی (ب/ئه‌حمده-رحمته له مژبی نازاریان).

۵۱۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ فِي
آخِرِ الزَّمَانِ رَجَالٌ يَخْتَلُونَ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّأْنِ مِنَ اللَّيْنِ
وَأَلْسِنَتَهُمْ أَخْلَى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذَّنَابِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَبَى يَغْتَرُونَ
أَمْ عَلَيَّ يَخْتَرُونَ فَبِي حَلَفْتُ لِأُبْعَثَنَّ عَلَى أُولَئِكَ مِنْهُمْ فِتْنَةً تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ
حَيْرَانًا^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای نازاری بن) له چه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموی (درویدی خودای
نسرین): له ئاخ‌زه‌مانا پیاوانی په‌یدا ده‌بن، به‌فیل و فر، به‌ناوی ئایینه‌وه
هه‌ول بو خواردنی جیهان ده‌ده‌ن و، دینی پیروز ده‌که‌ن به‌ماشه‌و ده‌سمایه‌ی
دنیا، ئه‌مانه به‌دیمه‌ن له‌به‌ر چاوی خه‌لک وه‌ک مه‌ر هیمن و به‌زمانی لووس
وه‌ک شه‌کر شیرین و ده‌لیی مه‌ری پیغه‌مبه‌رو که‌لله‌ی شه‌کر، به‌لام له‌ده‌وه
گورگن و که‌ولی مه‌ریان پو‌شیوه.

خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌و بالا ده‌ست و خاوه‌ن شان و شکو هه‌ره‌شه
له‌مانه ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ئایا ئه‌مانه به‌هوی سه‌برو چه‌وسه‌له‌ی منه‌وه له
خوبایی و ده‌سخه‌پو ده‌بن، یاخود له‌به‌ر سه‌رکه‌شی و گومپایی خویان پر
کی‌شی له‌من ده‌که‌ن و تا ئه‌م پاده‌یه به‌سووکي ته‌ماشای خودا ده‌که‌ن! ده‌ی
سویندم به‌گه‌وره‌یی خوم ئه‌میان به‌سه‌روه‌و ناچی، ده‌بی تووشی
فه‌رتنه‌یه‌کی وایان بکه‌م. وه‌ک کویری مزه‌عیل به‌هیچ لایه‌کا سه‌رده‌رنه‌که‌ن،
وه‌ک ئه‌وه یه‌کئ له‌خویان ده‌که‌م به‌مایه‌ی ئاژاوه‌و ده‌یکه‌م به‌کولکیانه‌وه،
کامیان که‌خوی به‌چه‌وسه‌له‌دارو هیمن ده‌زانی سه‌رگه‌ردان و سه‌رلی‌شیواوی
بکا. (ت - س/ح).

(۴) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

۵۱۸۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا كَلِمَةً، قَالُوا: وَمَا كَلِمَتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ لَا يَكُونُ أَزْدَادَ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ إِلَّا يَكُونُ نَزْعٌ^(۵).

دیسان له‌وه‌وه له خوښه‌یسته‌وه ده‌فهرموئ (دروودی خودای له‌سهرین):
هه‌موو که‌سئ که ده‌مرئ په‌شیمان ده‌بیته‌وه! یاران گوتیان: قوربان!
له‌به‌رچی؟ فهرمووی: نه‌گهر خوئ پیاوئ باش بوو بئ له‌به‌ر نه‌وه په‌شیمان
ده‌بیته‌وه بو زیاتر چاکه‌ی نه‌کردوه، نه‌گهر خوئ پیاوئ خراپ بئ بو نه‌وه
په‌شیمان ده‌بیته‌وه که بو له خراپه‌ وازی نه‌هیئاوه‌وه به ده‌ستی خوئ ټاگرئ
ناوه به مالئ خو‌یه‌وه (ت - س/ح).

۵۱۹۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ خَافَ أَذْلَجَ وَمَنْ أَذْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ إِلَّا إِنْ سِلْعَةَ اللَّهِ غَالِيَةً إِلَّا إِنْ سِلْعَةَ اللَّهِ الْجَنَّةُ^(۶).

دیسان فهرمووی: هه‌زړه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: که‌سئ
بترسئ و خه‌می خوئ هه‌بئ شه‌و ده‌گرئ به ده‌مه‌وه‌وه شه‌و له‌ناو بوئ
ده‌رده‌چئ، که‌سی‌کیښ ټاوا چالاک بئ و شه‌و بگرئ به‌ده‌مه‌وه‌وه شه‌و له‌ناو
بوئ ده‌رچئ هر ده‌گاته هه‌وارو به ټاواتئ خوئ ده‌گا، ټاگادار بن کالائ خودا
زور به‌نرخ و گران به‌هایه، هه‌تا خوټانئ پتر بو ماندوو بکه‌ن که‌مه، ټاگادار بن
مه‌به‌ست له‌کالائ خودا به هه‌شتئ بالایه خوښئ له‌وه که‌سه‌ی که‌به کوښشئ
بئ ووچان خوئ ده‌گه‌یه‌نیئتئ (ت - س/ح).

۵۱۹۱ → فهرمووده‌ی (لَا يَلْجُ النَّارَ رَحُلٌ بَكِيٍّ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ) رابورد
له‌باسئ (فضل الجهاد) یدا. (ب-۸ ز-۱۱ ل-۵۲ ض/۱ ف-۱۲)^(۷).

۵۱۹۲ - → (ب-۱ ز-۲۲۴ ل-۵۸۴ ف-۷)^(۸).

(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه). تقدم في مجلد ۸/ تسلسل ۱۱/ ل ۵۲/ رقم ۴۲۰۸/۱۲.

۵۱۹۳- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ وَأَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُونَ أَطَّتِ السَّمَاءُ وَخُقَّ لَهَا أَنْ تَبْطَأَ مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعٍ إِلَّا وَمَلَكَ وَاضِعَ جَبْهَتَهُ سَاجِدًا لِلَّهِ، وَاللَّهُ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَجَّكُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَّيْتُمْ كَثِيرًا وَمَا تَلَدَّدْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشِ وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعَدَاتِ تَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ. لَوِ دِدْتُ أَنِّي كُنْتُ شَجَرَةً تُفْعَضُ. روى هذه الستة الترمذي^(۸).

نہبو زہر (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ہندی شت ہن من دہیانبینم بہلام بوئیوہ نابینرین، ہندی شتیش ہن من دہیانبینستم بہلام بوئیوہ نابیسترین و ہک سامناکی و چونیتی گوپی تہنگ و تاریک و گہی لہ حال و سہیرو سہمہری ہردو جیہان، ناسمان چرکہ چرکیٹی و ہقیشتیتی کہ بکہویتہ چرکہ چرک و قرچہ قرچ، چونکہ شوینی ہموو چوار پہنجہیہکی فریششتہیی تہویتی خویی لہسہر داناوہ و کوپ نووش بو خودا دہبا، بہ خودا ئہوی من دہیزانم ئہگہر ئیوہ بیزانن گہی کہم پی دہکہنین و زور زور دہگریان، لہسہر نوینیش کہیفتان لہگہل ژن نہدہکرد، و ہلہ تاوانا دہردہپہرین بو پیگہو بانہکان و ہاوا رتان دہبردہ بہر خودا کہ پہناتان بدا، خوزگہم من درہختی دہبووم یہکی دہیپریم و دہبرامہوہ و دہچوومہوہ پہردہی نہبوون و پزگارم دہبوو لہ چہندو چوون و لہ بگرہو بہردہو لہ کیٹشو بہردہی ہردو جیہان! (ت - س/ح).

(۱۵) پشت بہ خودا بہستن : (التوکل علی اللہ تعالیٰ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ - سورة الطلاق - ۳/۶۵}.

واتہ: خودای مہزن دہفہرمووی: ہہرکہسی بہراستی پشت بہ خودا بہہستی، ئیتر بو ہموو شتی تہنیا خودای بہسہ.

(۸) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ). تقدم فی مجلد ۱/ تسلسل ۲۲۴ رقم ۱۱۵۱/۷

(۹) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

۵۱۹۴ - → (ب - ۴ ز - ۸۰ ل - ۲۴۰ ف - ۱) (۱).

۵۱۹۵ - عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرُزِقْتُمْ كَمَا تُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا. رواه الترمذي وأحمد والحاكم (۲):

عومه‌ر (خوشنوودی خودای لیبی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فهرمووی: نه‌گهر ئیوه به‌پراستی پشت به خودا ببه‌ستن، به‌لام پشت به‌ستنیکی به‌پراستی ته‌واو، نه‌وا خودا وه‌ک چوَن رزق و پوژئی مه‌ل و بالنده‌کان به‌ریک و پیکی دهدا، ناوا رزق و پوژئی ئیوه‌یش دهدا، نه‌وه تانی نه‌و مه‌ل و بالنده‌نه‌ سهر له به‌یانه‌کی به‌سکی چوَل و برسی له‌لانه‌و جیگه‌ی خویان دهرده‌چن، به‌بی نه‌وه تویش به‌ریه‌کیان پی بی، یا عه‌ماریکیان هه‌بی، که‌چی سهر له ئیواری به تیرو ته‌سه‌لی و به جیقلدانی پره‌وه ده‌گه‌رینه‌وه. (ت - س/ص - نه‌حمه‌د/ حاکم).

۵۱۹۶ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْلِقْهَا وَأَتَوَكَّلُ أَوْ أَطْلِقْهَا وَأَتَوَكَّلُ قَالَ: أَغْلِقْهَا وَتَوَكَّلْ. رواه الترمذي في آخر كتابه (۳):

نه‌نه‌س (خوشنوودی خودای لیبی) فهرمووی: پیاوی به‌سواری و شترئ هات بو لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) له و شتره‌که‌ی دابه‌زی و هاته پیشه‌وه‌و گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له پیشدا و شتره‌که‌م ببه‌ستمه‌وه‌و نه‌وجا پشت به خودا ببه‌ستم که شتیکی به‌سهر نه‌یی، یاخود پیویست به‌به‌ستنه‌وه‌و نا‌کا، به‌لکوو به‌کسهر به‌ره‌لای بکه‌م و پشت به خودا ببه‌ستم؟ فهرمووی: له پیشدا بیبه‌سته‌ره‌وه ئینجا پشت به خودا ببه‌سته. واته: ره‌فت و عه‌مه‌ل به‌ه‌وو سه‌به‌ب دژئی ته‌وه‌ککول نیه. (ت).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ۸۰ رقم / ۲۰۶۳.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) سکت عن درجته الشارح.

۵۱۹۷- → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۵۳ ف - ۱۰) (۴).

۵۱۹۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ أَخَوَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكَانَ أَحَدُهُمَا يَأْتِي النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالْآخَرُ يَحْتَرِفُ فَشَكَا الْمُحْتَرِفُ أَخَاهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: لَعَلَّكَ تُرْزَقُ بِهِ (۵).

نه‌نس (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: له سهردهمی پیغهمبه‌ردا (دروودی خودای له‌سربن) دوو برا هه‌بوون، یه‌کیکیان ده‌هات بو خزمه‌تی پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سربن) له خزمه‌تیدا فی‌ری زانست و ئایین ده‌بوو، نه‌وی تریشیان کارو که‌سابه‌تی ده‌کردو خوشی و براکه‌یشی به‌خیو ده‌کرد، ئیشکه‌ره‌که‌یان له‌لای پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سربن) سکا‌لای له‌ده‌ست براکه‌ی کرد، که‌گوایه‌ ئیش و کاری بو‌گوزهرانی خو‌ی نا‌کا، فهرمووی: ری‌ی تی ده‌چی که‌خودا له‌به‌ر خاتری نه‌و رزق و پو‌ژی تو‌یش بدا که‌واته: گله‌یی ی ئی مه‌که. (ت - س/ص).

۵۱۹۹- وَكُتِبَ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنْ أَكْتُبِيَ لِي كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ وَلَا تُكْثِرِي عَلَيَّ. فَكُتِبَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِلَى مُعَاوِيَةَ: سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ التَّمَسَ رِضَاءَ اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ مُؤَوَّةَ النَّاسِ وَمَنْ التَّمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ. روى هذه الثلاثة الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْيَقِينِ وَالتَّوَكُّلِ عَلَيْهِ آمِينَ (۶).

مه‌عاوویه (خودای ئی رازی بن) نامه‌یه‌کی بو‌عائیشه (خودای ئی رازی بن) نووسی داوای ئی کرد: نامه‌یه‌کم بو‌بنووسه‌ په‌ندم داده‌و ئاموژگاریم بکه، به‌لام باکورت و پوخت و به‌سوود بی، نه‌ویش کاغه‌زیکی له‌سه‌ر نه‌م شیوه‌یه‌ بو‌نووسی: سلا‌و له‌ تو، له‌ پاش سلا‌و، بو‌خو‌م له‌ پیغهمبه‌رم بیست ده‌یفهرموو

(۴) تقدم فی مجلد ۲/ تسلسل/ ۲۰ رقم: ۱۰/ ۱۳۶۹.

(۵) واه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) سکت عن درجته الشارح.

(درویدی خودای له‌سهرین): که‌سئی ره‌زای خودای مه‌به‌ست بی و هه‌وئی بو‌بدا -
 نه‌گه‌رچی به هه‌وی نه‌وه‌یشه‌وه خه‌ک له خوی توو‌ره بکا - نه‌وه خودا له
 پاداشی نه‌ودا له زه‌حمه‌ت و ئه‌رک و ئازاری خه‌ک پزگاری ده‌کا، وه‌ئی که‌سئی
 مه‌به‌ستی ره‌زامه‌ندیی خه‌ک بی و ده‌ربه‌ستی نه‌وه نه‌یی که خودا به هه‌وی
 نه‌وه‌وه لیی ده‌ره‌نجی، نه‌وه خودا ده‌یسی‌پیری به خه‌که‌که‌وه له پشتیوانی و
 عینایه‌ت و چاویری خوی بی به‌شی ده‌کا ئیتر دیسان سلاو له‌سهر تو (ت).

۱۶) به‌شی پی‌نجه‌م: باسی نه‌و شتانه‌ی که ده‌بن به‌هوی دل‌نهرم بوون و
 دل‌سوزی

الفصل الخامس: في الرقاق

۵۲۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ
 اللَّهَ تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ
 أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ حَتَّى أَجِبَّهُ، فَبِإِذَا
 أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا
 وَرَجُلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لأَعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لأُعِيذَنَّهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ
 شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدَّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ. رواه
 البخاري والإمام أحمد^(۱):

نه‌بو هوره‌یره (خوشنودی خودای ئی بن) فه‌رموی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای
 له‌سهرین) فه‌رموی: خودای گه‌وره و سه‌روه ده‌فه‌رموی: که‌سئی گه‌ر به
 خوشه‌ویستیکی من بکا، دوشمنایه‌تی له‌گه‌ل دوستیکی مندا بکا، نه‌وه
 مه‌عنای وایه که دوژمنایه‌تی له‌گه‌ل مندا ده‌به‌ستی که‌واته با خوی ئاماده بکا
 بو شه‌ر کردن له‌گه‌ل خو‌مدا، من خو‌م شه‌ری تی ده‌به‌ستم و له جیاتی نه‌و
 دوسته نازدارم بوی ده‌چمه مه‌یدانی نه‌به‌رد بو نه‌و ناحه‌زه‌ی!

(۱) ریاض / ۱ / ۱۰۵ / رقم / ۹۵ / ۱ / تجرید البخاری / ۲۷۹ / ۵ / رقم / ۲۰۲۳ - ۶۵۰۲ / فتح.

و ده‌عه‌بدو به‌نده‌ی من به هیچ شتیکی خوشه‌ویست و هک نه‌وه خوئی له من نزیک ناکاته‌وه، که هک به کردنی نه‌و شتانه‌ی فهرزم کردووه له سه‌ری به‌وه خوئی له من نزیک بکاته‌وه، به‌ره به‌ره به‌نده‌ی من، به‌کردنی سوننه‌ته‌کان، خوئی له من نزیک ده‌کاته‌وه و خوئی دینیتته پی‌شسه‌وه، هه‌تا خوشه‌ویست ده‌بی له‌لام، جا کاتی به‌نده گه‌یشته نه‌و پله‌یه که ببی به خوشه‌ویست و دۆستی من، ئیتتر خۆم ده‌بم به گوئی و چاوو ده‌ست و پی بۆی! هه‌رچی به دلی من نه‌بی و بۆ ره‌زای من نه‌بی نه‌گوئی پی ده‌داو نه‌ته‌ماشای ده‌کاو نه‌ده‌ستی بۆ ده‌باو نه‌بۆی ده‌چی! ئیتتر منیش بی دلی نه‌و ناکه‌م و دلی ناشکی‌نم، هه‌رچیم ئی داوا بکا به‌بان چاو ده‌یده‌می و به ده‌ستی خۆم ده‌یده‌می و به پیی خۆم بۆی ده‌بم، نه‌گه‌ر په‌نام بۆ بی‌نی په‌نای ده‌دم، له کردنی هیچ شتی و هک نه‌وه سی و دوو ناکه‌م و هک نه‌وه که‌له کی‌شانی گیانی موسولماندا سی و دوو ده‌که‌م، چونکه نه‌و هه‌زی له مردن نییه، وه منیش هه‌ر چه‌ند هه‌زم له بی دلی نه‌و نییه به‌لام مردنیش کاریکی ناچاریه هه‌رده‌بی ببی. (ب/ نه - نوقمی لی‌شاوی میهری خودابن.

۵۲۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِذَا خَرَجْتَ رُوحَ الْمُؤْمِنِ تَلَقَّاهَا مَلَكَانِ يُصْعِدَانِهَا. قَالَ حَمَّادٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَذَكَرَ لَنَا مِنْ طَيْبِ رِيحِهَا وَذَكَرَ الْمِسْكَ. وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ: رُوحٌ طَيِّبَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى جَسَدٍ كُنْتَ تَعْمُرِينَهُ. فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ يَقُولُ انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى آخِرِ الْأَجَلِ. قَالَ: وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا خَرَجَتْ رُوحُهُ قَالَ حَمَّادٌ: وَذَكَرَ مِنْ نَشْيِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا - وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ: رُوحٌ خَبِيثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ. قَالَ فَيَقَالُ: انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى آخِرِ الْأَجَلِ. قَالَ: فَرَدَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رِيظَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلَى أَلْفِهِ هَكَذَا. رواه مسلم^(۲).

نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: کاتی که گیانی به‌روا داری ده‌رده‌چی دوو فریشته ده‌یقۆزنه‌وه و سه‌ره و ژوو سه‌ری ده‌خن بۆ ئاسمان،

(۲) مسلم. الجنة ونعيمها: ۷۱۵۰.

حه‌مما د فەرمووی: بۆدەیل، کە ئەم فەرموودەییەم ئی وەرگرتووە باسی ئەوێ بۆ کردین کە بۆنی لە بۆنی میسک خۆشترە، ئیتر دانیشتوانی ئاسمان دەفەرموون: واگیانیکی بۆنخۆشی پاک لەلای زەمینەو هات. ئەو گیان! دروودو رحمتی خودا هەم لە خۆت و هەم لەو لەشەیش بێ کە تۆ ئاوەدان کرد بۆو! ئەوجا بە قەدر و ریزەو دەیبەن بۆ خزمەت خودای گەورەو سەرورە. جا دەفەرموئ: ببەن بۆ لای سیدرەتولمونتەها. فەرمووی: کاتیکیش گیانی ناموسولمان (کافر) دەرەچێ دەیبەن. حەمما فەرمووی: بۆدیل باسی ئەوێ بۆ کردین کە بۆگەنی دێ و نەفرین و لە عنەتی ئی دەکرێ. جا خەلکی ئاسمان دەفەرموون: واگیانیکی چەپەلێ بۆ گەن لەلای زەمینەو هات فەرمووی: ئەوجا دەگوترێ: ببەن بۆ سەججین کە شوینی مۆلگە دۆزەخی یەکانە. (لەجەلالەیندا دەفەرموئ: هەندێ کەس دەلێن: سەججین زیندانیکە والەبن هەر حەوت تەبەقەیی عەردەو، مۆلگە ئیبلیس و لە شکرەکانیەتی).

ئەبو هورەیرە (خۆشنوویی خودای گەورە لیبێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودو سلاو و رحمتی خودای لەسەربێ) پارچەیی شالی لەبەردا بوو، لەو کاتەدا کە باسی گەنیوی و بۆگەنی گیانی ناموسولمانەکانی دەکرد، ئاوا گرتی بە لووتی خۆیەو (وەك بفەرموئ: ئای لەو بۆگەنە دەبێ چەند خەست و پیس بێ!). (م).

۵۲۰۲ -> (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۰ چ / ۱ ف - ۱ + ۲) (۳).

لیرەدا پتریی زۆرە، دەفەرموئ: بەرا (خودای ئازای بێ) فەرمووی: جاری لەگەل پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەربێ) لەگەل تەرمی پیاوئ لە یاریدەرانددا چووین بۆ سەر قەبران، کە چووینە ئەوێ هیشتا ئەلحەدەکە تەواو نەبوو بوو، حەزرت (دروودو رحمت و سلاوی یەزدانی مەزنی لەسەر بێ) دانیشت و

(۳) تقدم فی المجلد الأول. تسلسل / ۲۲۴ رقم / ۱/۱۱۴۵، رقم ۲ / ۱۱۴۶.

ئیمه‌یش کش و مات له دهوری ئەو دانیشیتین. چرکه‌مان له خو‌مان ب‌ری پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌س‌رین) داریکی به ده‌سته‌وه بوو، خو‌ش خو‌ش ده‌یخشانده زه‌وییه‌که، ئینجا سه‌ری هه‌ل‌پ‌ری و دوو‌جار یاسی جار له سه‌ریه‌که فه‌رمووی: په‌نا بگرن به خودا له سزاو ئازاری گو‌پ. ئەوجا فه‌رمووی: کاتی که ته‌رمی موسولمان له ناو گو‌پ‌دا داده‌نری و هاو‌پ‌یکانی به‌ره‌و دوا ده‌گه‌رینه‌وه، هیشتا زور دوور ناکه‌ونه‌وه و مردووه‌که هیشتا گو‌یی له خشپه‌ی پیلا‌وه‌کانیا‌نه، که دوو فریشته ده‌گه‌نه سه‌ری و دایده‌نیشین به‌قنگه‌وه و پیی ده‌لین: خودای تو کییه؟ ده‌لئ: خودای من یه‌زدانی پاکه، خودای من ئەل‌ل‌ایه، ئەوسا پیی ده‌لین: ئەی له‌سه‌ر چی ئاینیکی؟ ده‌لئ: موسولمانم له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام، ئەوجا پیی ده‌لین: ئەم پیا‌وه‌ی که ره‌وانه‌کراوه بو‌ ناوتان چییه و چی نییه؟ ده‌لئ: ئەوه پیغه‌مب‌ه‌ری خودایه (دروودی خودای له‌س‌رین) جا ده‌لین: چو‌ن ده‌زانی؟ ده‌لئ: به‌وه‌دا ده‌زانم: قورئانم خو‌یندووه و با‌وه‌رم پیی هیئا‌وه و بروام پیی کردووه، جا مه‌به‌ست له‌م ئایه‌ته ئەم پرسیارو وه‌لامه‌یه که خودا له قورئانا ده‌فه‌رمووی:

{يُكِبْتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ - سورة إبراهيم - ۲۴/۲۷}.

واته: خودای گه‌وره به‌ه‌وی ئەم وتاره دامه‌زراوه جوانه‌وه که وشه‌ی (لا اله الا الله محمد رسول الله) یه، موسولمان له هه‌ردوو جیهاندا رزگار ده‌کا‌و، دایده‌مه‌زینئ له‌سه‌ر ئایینی راست و دروست، به تایبه‌تی به پی‌روزی ئەم وشه‌یه ته‌وقیفی ده‌دا که وه‌لامی باشی پرسیاره‌کانی نه‌کیرو مونک‌ه‌ر له ناو گو‌پ‌دا به گوساخی بداته‌وه. ئەوجا بانگ که‌ری له ئاسمانه‌وه بانگ ده‌کا‌و ده‌فه‌رمووی: ئەدی وایه، قسه‌ی به‌نده‌که‌م گه‌ئ راست و دروسته، که‌واته ئاده‌ی جیگه‌ی له ناو به‌هه‌شتا بو‌ رابخه‌ن و به‌رگی به‌هه‌شتی له‌به‌ر بکه‌ن و ده‌رگای به‌هه‌شتی بو‌ بکه‌نه‌وه. فه‌رمووی: ئیت‌ر فی‌نکی و خو‌شی و بو‌ن و به‌رامه‌ی به‌هه‌شت ده‌چی به‌سه‌ریدا‌و، هه‌تا چا‌وی ب‌ر بکا گو‌پ‌ه‌که‌یی بو‌ گوشاد

ده‌کړئ و، گوږه‌که‌ی ده‌بئ به باخی رازاوه‌ی به‌ه‌شت، ناموسولمان و ناپاکیش (واټه: کافرو مونافقیش) کاتئ له ناو گوږدا داده‌نرئ، گیانی ده‌چیتته‌وه ناو له شه‌که‌ی، نه‌وسا دوو فریشته ده‌چنه سه‌ری و، ده‌نین به‌قنګه‌وه و، پیئ ده‌لئین: خودای تو کییه؟ ناموسولمانه‌که، یانا پاکه که ده‌لئ: هاها: نازانم. نه‌وجا پیئ ده‌لئین: ثایینت چیه؟ ده‌لئ: هاها! نازانم. نه‌وسا پیئ ده‌لئین: نه‌م کابرایه‌ی که ره‌وانه‌کراوه بو ناوتان چیه و چی نییه، تو به‌چی ده‌زانی پیغه‌مبه‌ره یانا؟ دیسان ده‌لئ: ها ها نازانم! فهرمووی: جا بانګه‌رئ له ناسمانه‌وه بانګ ده‌کاو ده‌فهرموئ: درو ده‌کا، ناده‌ی له‌ناو ناګردا جیګه‌ی بو خوش که‌ن و، سکل و پشکوو ناګری سووری له باتی دوشه‌ک بو راخه‌ن و، به‌رګی ناګرینی دوزه‌خی له‌به‌رکه‌ن و ده‌رګایه‌کی به‌ره و دوزه‌خ بو بکه‌نه‌وه!

فهرمووی: جا شه‌راو‌هالاوی دوزه‌خ دئ به‌سه‌ریداو گوږه‌که‌ی وا ته‌نګ و ته‌سک ده‌بیته‌وه و گوږه‌وشاریکی وای دده‌ا په‌راسووه‌کانی - وه‌ک په‌نجه‌کانی هه‌ردو ده‌ست ناوا - به‌ناو یه‌کتردا تیک ده‌په‌رن!

نه‌وجا ده‌یده‌نه ده‌ست وهردیانیکی گوئرو که‌رو لال، وهردیانیکی له‌م ره‌نګه، له‌م حاله، ده‌که‌ن به‌کولکيه‌وه، هه‌تا به‌هیچ جوړئ ره‌حمی پی نه‌کا، پیره وهردیان گورزیکی ناسنینی واپئ، له‌کیوی بدا ده‌یکا به‌توزو خاک و خول، هه‌رچه‌ند به‌و گورزه‌یه‌ک توپزی ئ دده‌ا هه‌رچی له‌نیوانی پورژه‌ل‌ات و پورژناو‌ادا هه‌یه ده‌نګی شه‌ققه‌و زرمه‌که‌ی ده‌بیستی، ته‌نیا ناده‌میزاد و جندوکه‌ی ئ دهرچئ، ئیتر له‌شی کابرا ده‌بئ به‌خاک و خول، له‌پاشا دیسان گیانی ده‌کړیتته‌وه به‌به‌ردا و دیسان گورزیکی تری پیا ده‌کیشتی و ئیتر هه‌تا سه‌ر هه‌روا (د - س/ح - ن - رحمتی خودایان ئ بن).

۵۲۰۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ أَوْ قَالَ أَحَدُكُمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟ فَيَقُولُ مَا كَانَ يَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ

تَقُولُ هَذَا. ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوِّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يَقَالُ لَهُ
نَمْ. فَيَقُولُ: أَرْجِعْ إِلَى أَهْلِي فَأَخْبِرْهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنُومَةِ الْعُرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا
أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ. حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ. وَإِنْ كَانَ مُتَأَفِّقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ
يَقُولُونَ: فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَذْرِي. فَيَقُولَانِ: قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ. فَيَقَالُ لِلأَرْضِ
الَّتِي عَلَىكَ. فَتَلْتِمِ عَلَيْهِ. فَتُخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ
مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ^(۴):

ئەبو ھەورەیرە (خۆشنوویی خودای گەرمە یانین) ھەرمووی: خۆشەویست (دروود
رەحەت و سلاوی خودای گەرمە و سەرمەری لەسەر بێ) دەھەرمووی: کاتێ کە مردوو. یا
ھەرمووی: کاتێ کە یەکنێ لە ئێوە سپێردرا بە خاک دوو فریشتە ی رەشی شین
دینە لای، یەکیکیان ناوی مونکیرو ئەوی تریان ناوی نەکیرە، جا ئێ
دەپرسن: لە ھۆی ئەم پیاووە چیت گوتوو؟ - واتە: دەلێن: ئایا موخەمەد
(دروودی خودای لەسەر بێ) بە پیغەمبەر دەزانێ یان؟ - ئەویش لە وەپێش چێ
گوتوو لە گوێشا دیسان ھەر ئەوە دەلێتەووە لەبەر ئەوە دەلێ: ئەم پیاو
بەندەو پیغەمبەری خودایە، بە زمانیکی پاراوە دەلێ: اشھد ان لا اله الا الله
واشھد ان محمدا عبده ورسوله: شایەتی دەدەم کە ھەر خودا خودایەو بەس
خودای تر نییە، ھەروا بە زمان دەلێم و بەدل باوەر دەکەم کە موخەمەدیش
بەندەو پیغەمبەری ئەوە. فریشتەکانیش دەھەرموون: خۆشمان ھەر
دەمانزانی کە تۆ وادەلێیت، ئەوسا ھەفتا گەز لە پانی و ھەفتا گەز لە درێژی
گوێژەکی بۆ گوشادو پان و پۆر دەکری، ھەروەھا گوێژەکی رووناک
دەکریتەووە بۆی و پەر دەبێ لە نوورو، پێی دەلێن: ھەرموو بۆ خۆت بخەو
خەوی خۆشت بێ، دەلێ: دەچمەووە بۆ لای کە سوکارم پێیان دەلێم کەوا
کەوتووم بەسەرچی خێرو خۆشییە کدا، دەلێن: نە، نابێ، بەلام ھەرموو
بخەو، وەک زاوایەکی خەوتوو کە خۆشەویستترین کەسی خەبەری بکاتەو

(۴) رواه الترمذي بسند حسن في الجنازة (شرحه).

ئاوا، ئیتړ هه‌روا له‌وئ دهمیننیتته‌وه هه‌تا نه‌و کاته که خودا له‌و شوینی نووستنه‌ی زیندووی ده‌کاته‌وه، نه‌مه نه‌گهر موسولمان بوو وا، به‌لام نه‌گهر ناپاک بوو ده‌لئ: موسولمانه‌کان قسه‌یه‌کی واویان ده‌گوت، به‌قسه‌ی نه‌وان بئ گوايه پیغه‌مبه‌ره، به‌لام من له‌ترسی گیانی خوّم نه‌و قسه‌یه‌یه‌م گوتووه، وه‌ئ باوه‌رم پیی نییه. نه‌وانیش ده‌لین: خوشمان هه‌ر ده‌مانزانی که تو نه‌م ناماقولبیه ده‌که‌ی نه‌وجا ده‌گوترئ به‌خاک: بیگوشه، ئیتړ خاک وای ده‌گوشئ په‌راسووی راست وچه‌پی تیک ده‌په‌رینئ، ئیتړ هه‌تا روژئ راستبوونه‌وه، که خودا زیندووی ده‌کاته‌وه له‌ ویدا نه‌شکه‌نجه ده‌درئ (ت - س/ح).

۵۲۰۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ حَافِظٍ رَفَعَا إِلَى اللَّهِ مَا حَفِظَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ فَيَجِدُ اللَّهَ فِي أَوَّلِ الصَّحِيفَةِ وَفِي آخِرِ الصَّحِيفَةِ خَيْرًا إِلَّا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي مَا بَيْنَ طَرَفَيْ الصَّحِيفَةِ. رواهما الترمذي في الجنائز^(۵):

نه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سربئ) ده‌فه‌رموئ: گشت به‌نده‌یئ به‌شه‌و دوو فریشته‌و، به‌ روژ دوو فریشته‌ چاودی‌ری ده‌که‌ن و کرده‌وه‌کانی له‌ نامه‌یه‌کدا ده‌نووسن، هه‌موو پوژئ کاتئ دوو فریشته‌کانی شه‌و، یا دوو فریشته‌کانی پوژ نامه‌ی کرده‌وه‌ی به‌نده‌یئ ده‌به‌نه‌وه بو‌لای خودا، خودای گه‌وره نه‌گهر له‌ سه‌ره‌تاو له‌ کو‌تایی نه‌و نامه‌یه‌دا شتی باش ببینئ ده‌فه‌رموئ: ئیوه به‌شایه‌ت بن که‌وا من له‌م په‌ر تا نه‌و په‌ری نه‌م نامه‌یه هه‌رچی تیادا نووسراوه له‌م به‌نده‌ی خوّمه خو‌ش بووم (ت).

۵۲۰۵ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ هَمُّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمُّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ^(۶):

(۵) سکت عن درجته الشارح.

(۶) سکت عن درجته الشارح.

دیسان ده‌لئی: پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: هه‌رکه‌سئی به ته‌نگی دوا پۆژه‌وه‌بئی و مه‌به‌ستی خودابئی، خودا دلئی ده‌وله‌مهند ده‌کاو رسته‌ی کاروباری بۆ قایم ده‌کاو، جیهانیش به پیی خۆی دئی به پیری‌وه، وه هه‌رکه‌سئی مه‌به‌ستی هه‌ر جیهان بئی و دنیا ئاواتی هه‌ره‌گه‌وره‌ی بئی، خودا تووشی چاو برسیتی ده‌کاو، کۆمه‌له‌ی لی تیک ده‌داو گولوله‌ی ده‌خاته لیژئی، له هه‌مان کاتدا ئه‌وه‌یش چاره‌نووسی خۆی نه‌بئی، له خۆشیی جیهان، پیی نابری (ت).

۵۲۰۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ شِرَّةً وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ فَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا سَدَّدَ وَقَارَبَ فَارْجُوهُ وَإِنْ أَشِيرَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ فَلَا تُعْذَرُ^(۷).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بئی) ده‌لئی: پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: گشت شتی هه‌لچوون و هه‌لکفانیکی هه‌یه، گشت هه‌لکفانیکیش دامردنه‌وه‌یه‌کی هه‌یه. جا خاوه‌نی ئه‌و هه‌لکفان و دامردنه‌وه‌یه ئه‌گه‌ر له کاری خۆیدا مام ناوه‌ندی بوو، چ بۆ کاری دین، چ بۆ کاری دنیا، ئه‌وه ئومیدی چاکه‌تان پیی هه‌بئی، به‌لام ئه‌گه‌ر له راده‌به‌ده‌ربوو، به شیوه‌یه‌کی وا که له گشت لایه‌که‌وه به په‌نجه ده‌ست نیشانیا‌ن ده‌کرد، ئه‌وه به هیچی دامه‌نین، چونکه له حاله‌تی وادا به‌نده تووشی چاوه‌ریایی ده‌بئی! (ت - س/ح).

۵۲۰۷ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأُ صَدْرَكَ غِنًى وَأَسَدُّ فَقْرَكَ وَإِلَّا تَفْعَلَ مَلَأْتُ يَدَيْكَ شُغْلًا وَلَمْ أَسُدِّ فَقْرَكَ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۸).

دیسان له‌وه‌وه له پیغهمبهره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: خودای گه‌وره ده‌فهرموئی: ئه‌ی ئاده‌میزاد! ئه‌ی پۆله‌ی ئاده‌م! تو خۆت ته‌رخان که بۆ

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

به‌نده‌یی من هه‌تا منیش ناو دلت پر بکه‌م له ده‌وله‌مندی و، ده‌رگه‌ی هه‌ژاریت ئی دابخه‌م، نه‌گینا به‌ ئیش و فرمانی زۆر سهرت جه‌نجال ده‌که‌م و، له‌هه‌مان کاتدا ده‌رگه‌ی هه‌ژا ریشته‌ ئی داناخه‌م! (ت - س/ح).

۵۲۰۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۹):

دیسان له‌وه‌وه له‌ خو‌شه‌و‌یسته‌وه ده‌فه‌رمو‌ی (درو‌دی خودای له‌سه‌رین):
روژبخو‌ری سوپاسگو‌زار له‌ پایه‌ی رو‌ژوو‌ه‌وانی خاو‌ن سه‌بروو ئارام دایه.
(ت/ نه‌/ حا‌کم - س/ص).

۵۲۰۹ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا فَقَالَ: يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ. رواه الترمذي^(۱۰):

ئیب‌نو عه‌بباس (رم‌ای خودایان لیب‌ن) فه‌رمو‌ی: پو‌ژئ له‌ پاشکو‌ی پی‌غه‌مبه‌ردا
سو‌اربوو بووم، فه‌رمو‌ی (درو‌دی خودای له‌سه‌رین): ئه‌ی جوان! تو‌ ئا‌گات له‌ مافه‌کانی
خودا بئ خودایش چاو‌ی خیر‌ی له‌ تو‌ ده‌بئ، له‌ خودا بئ ئا‌گامه‌به‌ ده‌بینیت که
هه‌میشه‌ خودا فریات ده‌که‌وئ، داوای شته‌ هه‌ر له‌ خودا خو‌ی بکه‌، داوای
کو‌مه‌کیش هه‌ر له‌ خودا خو‌ی بکه‌، بش‌زانه‌ ئه‌گه‌ر ئه‌م خه‌لکه‌ هه‌موو کو‌بب‌نه‌وه بو
ئه‌وه‌ی که‌ سوودئ، یاخود زیانی به‌ تو‌ بگه‌یه‌نن، هه‌ر شتی، ئایا چاک، ئایا خراپ
که‌ خودا له‌ چاره‌تی نه‌نووسیب‌ تو‌وشته‌ نابئ، قه‌له‌مو کا‌غه‌ن پی‌چراو نه‌ته‌وه‌و
هه‌موو شته‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ پراوه‌ته‌وه (ت - س/ح).

^(۹) بسند صحیح (شرحه).

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۲۱۰- عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَغَ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ فَإِنَّ الصَّدَقَ طُمَأْنِينَةٌ وَإِنَّ الْكَذِبَ رِيْبَةٌ. رواه الترمذي وأحمد وابن حبان^(۱۱):

حه‌سه‌نی کوپی عه‌لی (خو‌شنوودی خودایان بی) ده‌فه‌رموی: حه‌زره‌ت (درو‌دی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموی: نه‌وه‌ی که گومانی خراپه‌ی بی ده‌کری لی‌ی گه‌پی و دو‌ربه له‌وه‌ی لی‌ی به گومانی، له‌باتی شتی و کاری بکه که دلت ناوی پی ده‌خواته‌وه، چونکه له راستی دل‌نیایی ده‌باری و، به دروش دل گه‌رد ده‌گری و سه‌ری بی ده‌شیوی. (ت / نه / ئیبنو حه‌بیان - س / ص).

۵۲۱۱- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ثُمَّ تَمَتَّى عَلَى اللَّهِ الْأَمَانِي. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۱۲):

شه‌ددای کوپی نه‌وس (خودای بی رازی بی) فه‌رموی: حه‌زره‌ت (درو‌دی خودای له‌سربین) فه‌رموی: ژیرو هو‌شیار نه‌و که‌سه‌یه که مه‌حکه‌مه‌ی خو‌ی بکا، دانا نه‌و مه‌رده‌یه که جله‌وی هه‌واو هه‌وه‌س بو نه‌فس به‌ره‌للا نه‌کاو، نه‌فس ترشی بی و خو‌شی بی پی‌گه‌ی چاکه‌ی پی بگری و، تی بکو‌شی بو ژیانی پاش مردن، وه هه‌رچی ده‌کا بیر دوا پوژی هه‌بی و بزانی که مردن له پی‌شه، خو‌پری و نه‌کاره‌یش نه‌و لاژگه‌یه شوین هه‌واو هه‌وه‌س و ئاره‌زووی خو‌ی ده‌که‌وی و، که‌چی خو‌زگه‌ی به‌لاش له خودا داوا ده‌کاو، ناواتی هیچ و پووچ له خوی گه‌وره ده‌خو‌زی. (ت / نه / حاکم - س / ص).

۵۲۱۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ وَثَلَاثَةٌ يَبْغِضُهُمْ اللَّهُ فَأَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ فَرَجُلٌ أَتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمْ بِاللَّهِ وَلَمْ يَسْأَلْهُمْ بِقَرَابَةِ بَيْنِهِ وَبَيْنَهُمْ فَمَنْعُوهُ فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْقَابِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ

(۱۱) بسند صحیح (شرحه).

(۱۲) بسند صحیح (شرحه).

إِلَّا اللَّهَ وَالَّذِي أَعْطَاهُ وَقَوْمَ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدَلُ بِهِ نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ فَقَامَ أَحَدُهُمْ يَتَمَلَّقُنِي وَيَتْلُو آيَاتِي وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهَزَمُوا وَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُفْتَحَ لَهُ. وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يَنْغَضُّهُمْ اللَّهُ الشَّيْخُ الزَّانِي وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ وَالْغَنِيُّ الظَّلُومُ. رواه الترمذي وابن حبان والحاكم (۱۳):

ئەبو زەر (خودای ئی رازی بن) دەفەرموی: خووشەویست (دروودی خودای لەسەربن) دەفەرموی: خودا سێ جوړه کەسی خووش دەوی، قینی لەسێ جوړه کەسیشه، ئەو جوړه کەسانە کە خودا خووشی دەوین ئەمانەن: پیاوی دەچی بۆ ناو خزمانی، داویان ئی دەکا کە لەبەر خودا — نەک لەبەر خزمانەتی — بەشی بدەن، ئەوانیش بەشی نادەنی، بەلام پیاویکیان بە دزی ئەوانەو خوی دەگریته دواووەو بە نهینی بەشی دەدا، خودا نەبی و ئەو پیاویش کە شتەکە ی دەدات کە سێ تر بەمە نازانی! کۆمەلیکیش بە شو دەکەونە ری و، دەپۆن تا خەو زۆریان بۆ دینی و، لە هەموو شتیکی تر خوشتەر دەبی لە لایان، تەنانت لە پوول و پارەیش، جا ئەو حەلە بە کفتی سەردەنینه‌ووە دەخەون، لە پاشا یەکیکیان هەل دەسێ و مەراییی لەبەر من دەکا و دەست دەکا بە زیکرو یادی من و قورئان دەخوینێ، پیاویکیش لە ناو لقێ سوپادا دەبی، بەرەنگاری دوشمن دەبن، تاقەکە ی هەل دین، بەلام ئەو ئازایانە سینگ دەباتە پیشەووەو شەر دەکا، هەتا لە کاتی هەلمەتدا دەکوژری یاخودا سەری دەخاو شەرەکە دەباتەو.

ئەو سێ جوړه کەسەیش کە خودا رقی لە چارەیانە ئەمانەن: یەکەم: پیری شەر و آلپیس، دووەم: هەژاری فیزن، سییەم: دەولەمەندی ستەمکار. (ت/ ئیبنو حەببان/ حاکم — س/ص).

۵۲۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُصَلًّا فَرَأَى نَاسًا كَانَهُمْ يَكْتَشِرُونَ فَقَالَ: أَمَا إِنَّكُمْ لَوَ أَكْثَرْتُمْ ذِكْرَ هَازِمِ اللَّذَاتِ

لَشَعَلَكُمْ عَمَّا أَرَى فَأَكْثَرُوا مِنْ ذِكْرِ هَٰذِهِ اللَّذَاتِ الْمَوْتِ فَإِنَّهُ لَمْ يَأْتِ عَلَى الْقَبْرِ يَوْمَ
إِلَّا تَكَلَّمَ فِيهِ فَيَقُولُ: أَنَا بَيْتُ الْغُرْبَةِ وَأَنَا بَيْتُ الْوَحْدَةِ وَأَنَا بَيْتُ الثَّرَابِ وَأَنَا بَيْتُ
الدُّودِ. فَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: مَرْحَبًا وَأَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَحَبِّ مَنْ
يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَىٰ فَإِذَا وَلَيْتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَىٰ فَسَتَرِي صَنِيعِي بِكَ. قَالَ فَيَتَسَّعُ
لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ. وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوْ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ:
لَا مَرْحَبًا وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَبْغَضِ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَىٰ فَإِذَا وَلَيْتُكَ الْيَوْمَ
وَصِرْتَ إِلَىٰ فَسَتَرِي صَنِيعِي بِكَ. قَالَ: فَيَلْتَمِسُ عَلَيْهِ حَتَّى تَلْتَقِيَ عَلَيْهِ وَتَخْتَلِفَ
أَضْلَاعُهُ. قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضِ
قَالَ: وَيُقَيِّضُ اللَّهُ لَهُ سَبْعِينَ تَبِيْنًا (ثعباناً) لَوْ أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا تَفَخَّ فِي الْأَرْضِ مَا أَتَبَتْ
شَيْئًا مَا بَقِيَتِ الدُّنْيَا فَيَنْهَشُنَّهُ وَيَخْدِشُنَّهُ حَتَّى يُفْضَىٰ بِهِ إِلَى الْحِسَابِ. قَالَ: وَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ
مِنْ حُفْرِ النَّارِ. رواه الترمذی (۱۴):

ئەبو سەعید (خۆشەنودی خودای لیبی) دەفەرمووی: پوژنی حەزەت (دوود
رحمەت و سلاوی خودای گەورە و سەروەری لەسەربین) تەشریفی رویشت بو نویرتگاکی خوی،
سەرنجی دا چەند کەسێ وەک ددان ریج بکەنەو و پێبکەن و ابوو، فەرمووی:
(دوودی خودای لەسەربین): ئەدی! ئێو ئەگەر زۆر بە وردی بیر بکەنەو لە خۆشی
پسینکە کە، کە گشت خۆشییەک تێک دەدا، ئەم پێکەنینە لە بیر دەبردنەو،
کەواتە بە زۆری بیر لە خۆشی پسینکە بکەنەو، واتە: لە مردن، کە گشت
خۆشی و لەزەتی تێک دەدا، چونکە گشت پوژنی گۆر بە خوی دەلی: من
خانە ئاوارەیی، من خانە غەریب، من خانە تەنیا، من خانە خاک و
خۆلم، من خانە کرم و مارو مۆرم!

کاتی کە موسولمان بە خاک دەسپێردری گۆر پێی دەلی: خانە نویت
پیروزی، مال و حالی تازەت ئاوا و ئاوەدان بی، خۆش هاتی میوانیکی

ئازیزی له ناو که سوکاری خوئدا، له راستیدا کاتی که تو له‌سه‌ر پشتی من بووی زور خوئشم ده‌یستیت، ئیستایش که من بووم به‌خانه‌ی خویت و تو بوویت به‌میوانی من به‌چاوی خوئ ده‌بینیت که چوئن نازیکت ده‌گرم!

فه‌رمووی: ئه‌وجا تا چاوی بر ده‌کا گوڤه‌که‌ی بو گوئشاد ده‌کری و جیگه‌که‌ی فه‌رح و پان و پوڤ ده‌بی، ده‌رگایه‌کیشی به‌ره‌و به‌هه‌شت بو ده‌کریته‌وه، ئیتر دل و ده‌روون و گیانی مه‌ست ده‌بن له‌ بوئن و به‌رامه‌ی به‌هه‌شت! له‌م نازو نیعمه‌ت و خوشییه‌ی گیانی یه‌دا ده‌بی تا پوژی ژیانه‌وه.

فه‌رمووی: کاتی که به‌نده‌ی به‌دکار ده‌نیژری، یا کاتی که به‌نده‌ی ناموسولمان ده‌نیژری گوڤ پیی ده‌لی: به‌خیر نه‌یه‌یت و بی که‌س خوئ! به‌راستی تو کاتی له‌سه‌ر پشتی من بوویت دوژمنی من بوویت زور رقم لیئ بوو، وا ئیستا چنگم لیئ گیر بووه‌و که‌وتوویت به‌ره‌ه‌ویلم خوئ ده‌زانم چوئن داخی دلی خوئمت پی ده‌پژم.

فه‌رمووی: ئنجا توند توند ده‌یگوشی و واده‌ینووسیئ به‌یه‌که‌وه په‌راسووه‌کانی تیئک ده‌په‌رن. فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سهرین) په‌نجه‌کانی هه‌ردوو ده‌ستی خوئ به‌ناویه‌کدا تیئک په‌راندو نیشانی دا که ئاوا په‌راسووی راست و چه‌پی به‌ناو یه‌کتیدا تیئک ده‌په‌رن.

فه‌رمووی: ئه‌وسا خودا هه‌فتا هه‌ژدیهای وای ده‌کا به‌کولکه‌وه گریمان ئه‌گه‌ر تاقه‌ یه‌کیکیان تاقه‌ یه‌کجار له‌سه‌ر رووی زه‌وی بفیشکیئ هه‌تا جیهان جیهان بی ئیتر سه‌وزایی ئی شین نابی! ئه‌وجا هه‌ر هه‌فتا که‌یان ده‌یگر نه‌ ناوو ده‌یده‌نه‌ به‌رگازو قه‌پی ئی ده‌گرن و قه‌پالی ئی ده‌دن! ئیتر تا ئه‌و کاته‌ی به‌له‌ش زیندوو ده‌کریته‌وه‌و گیان ده‌کریته‌وه‌ به‌ به‌ریدا (که‌ ئه‌و کاته‌ هه‌شر ده‌کری و ده‌یبه‌ن بو لیپرسینه‌وه‌و ده‌یده‌ن به‌ دادگا) ئه‌مه‌ حالیه‌تی! قسه‌ گێڤه‌وه‌ فه‌رمووشی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سهرین) فه‌رمووشی: گوڤ یا باخیکه‌ له‌ باخه‌کانی به‌هه‌شت، یا چاله‌ ئاگریکه‌ له‌ چاله‌ ئاگره‌کانی دۆزه‌خ! (ت – س/ح).

۵۲۱۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَكَلَ طَيِّبًا وَعَمِلَ فِي سُنَّةٍ وَأَمِنَ النَّاسُ بِوَأَثْقَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ فِي النَّاسِ لَكَثِيرٌ. قَالَ: وَسَيَكُونُ فِي قُرُونٍ بَعْدِي. رواه الترمذي والحاكم. والله أعلم^(۱۵).

دیسان فہرموی: خوشہ ویست (درویدی خودای لہسربین) دہ فہرموی: ہر کہس حہ لآخوری و، بہ سونہ تی پیغہ مبہی (درویدی خودای لہسربین) رہفتار بکات و، مہردوم لہ ئیش و ئازارو زیانی دلنیابن دہچیثہ بہ ہہشت! پیایکیش گوتی: ئہی پیغہ مبہری خود! لہ سایہی خوداوہ ئہم جورہ موسولمانہ ئہمرو لہ ناو خہلکا زور زورہ، فہرموی (درویدی خودای لہسربین): لہ پاش منیش ئہم جورہ کہسانہ لہ چہن چہرخیکی تریش دا ہر دہبن! (ت/حا - سہنہ د ضعیف).

۱۷) چوونہ بہ ہہشت لہ سایہی خودای کہورہ وہیہ

دخول الجنة بفضل الله تعالى

۵۲۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَارِبُوا وَسَدُّوا وَأَعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُو أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَلْت؟ قَالَ: وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَعَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ. وَفِي رَوَايَةٍ: لَا يُدْخِلُ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ. وَلَا يُجِيرُهُ مِنَ النَّارِ وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَعَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ^(۱۶).

ئہبو ہورہیرہ (خودای لہ رازی بن) دہ فہرموی: حہ زرہت (درویدی خودای لہسربین) دہ فہرموی: ہول و تہقہ لآیہ کی مام ناوہندی و پیک و پیک بدہن و، لہ کاری خیردا دریغی مہکەن، بشزانن کہ کہستان بہ ہوی کردہ وہی خوئیہ وہ پزگاری نابی. گوتیان: قوربان! ہہتا تویش؟ فہرموی: بہ ئی منیش ہہروا، مہگہر خودای گہورہ بہ رەحمەت و میہری خوئی دام بگری و نوقمی رەحمەتی خویم

(۱۵) بسند ضعیف (شرحہ).

(۱۶) مسلم. صفات المنافقين / ۷۰۴۸ - ۷۰۵۴.

بکا. له گپړانه‌وه‌یه‌کا: که‌ستان به‌کرده‌وه‌ی خو‌ی نه‌ده‌چیته به‌ه‌شت و، نه قوتاری ده‌بی له ناگری د‌وزه‌خ، ته‌نانه‌ت خو‌شم ه‌روا، مه‌گر به‌ره‌حمه‌تی خودا له د‌وزه‌خ رزگارم بی‌و به‌ه‌شتم به‌نصیب بی‌ (ش/ن).

۵۲۱۶- → (ب- ۱ ز- ۱۰ ل- ۲۲ ف- ۴ + ۷) (۲).

۱۸) سپارده هه‌ل ده‌گیرئ (نه‌مانه‌ت نامینئ): (رفع‌الامانه)

۵۲۱۷- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثَيْنِ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا وَأَنَا أُنْتَظِرُ الْآخَرَ، حَدَّثَنَا أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ، ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ، ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ. وَحَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِهَا قَالَ: يَنَامُ الرَّجُلُ التَّوَمَةَ فَتَقْبِضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيُظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ أَثَرِ الْوَكْتِ، ثُمَّ يَنَامُ التَّوَمَةَ فَتَقْبِضُ فَيَنْقَى أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَجَلِّ، كَجَمْرٍ دَخَرَجْتَهُ عَلَى رَجُلِكَ فَسَفِطَ، فَتَرَاهُ مُنْتَبِرًا، وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ، فَيُصْنِحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ فَلَا يَكَادُ أَحَدٌ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ، فَيَقَالُ إِنَّ فِي بَنِي فَلَانٍ رَجُلًا أَمِينًا. وَيُقَالُ لِلرَّجُلِ مَا أَغْفَلَهُ وَمَا أَظْرَفَهُ وَمَا أَجْلَدَهُ. وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، وَلَقَدْ أَتَى عَلَى زَمَانٍ وَمَا أَبَالَى أَيْكُمْ بَايَعْتُ لِمَنْ كَانَ مُسْلِمًا رَدُّهُ الْإِسْلَامَ، وَإِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا رَدُّهُ عَلَى سَاعِيهِ، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ أَبَايَعُ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا. رواه الشيخان والترمذي (۱):

حونده‌یفه‌ی کو‌پی یه‌مان (خودای لا‌رازی بن) فه‌رمو‌وی: پیغه‌مبه‌ری خودا (د‌یودی خودای له‌سه‌رین) دوو فه‌رمایشتی له‌باره‌ی سپارده‌وه پی‌مان فه‌رموو، یه‌کیکیانم به‌چاوی خو‌م دی هاته‌دی، که بری‌تی بوو له‌هاتنی سپارده، وه‌چاوه‌نوا‌ری نه‌ویتریشیانم که بی‌ته‌دی، که بری‌تی یه‌له‌نه‌مانی نه‌مانه‌ت، فه‌رمایشتی یه‌که‌م نه‌وه بوو فه‌رمو‌وی پی‌مان: نه‌مانه‌ت - واته: سپارده - که هاته‌خواره‌وه له‌ناخی دل‌ی پیاو چاکانا ره‌گو ریشه‌ی داکوتاو جی‌گه‌ی

(۲) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۱۰ رقم / ۷۹ / ۴، راجع رقم / ۸۲ / ۷.

(۱) بخاری. رهاق: ۶۴۹۷، ۷۰۸۹، ۷۲۷۶ = تجرید / ۲۷۶ / ۵ رقم / ۲۰۲۰.

خوی گرت، به‌ره به‌ره قورئانیش ده‌هاته خواره‌وه، ئیتر ئه‌وانیش به‌ فی‌ربوونی قورئان و به‌ زانینی شهریه‌ت په‌روه‌ده‌یان کرد. فه‌رمایشتی دووهم ئه‌وه بوو باسی نه‌مانی ئه‌مانه‌تی بو‌کردین، فه‌رمووی (نروودی خودای له‌س‌رین): کاتئ ئه‌مانه‌ت هه‌ل ده‌گیرئ به‌ره به‌ره نامینئ، پیاو ده‌بی خه‌وی ئی ده‌که‌وی و سپارده‌ له‌ دئی وهرده‌گیریته‌وه، به‌ره به‌ره شوینه‌که‌شی له‌ ناو دلا کویر ده‌بیته‌وه!

یه‌که‌مجار شوینه‌که‌ی وه‌ک نیتکه‌یه‌کی ره‌ش ده‌مینیته‌وه، دووهمجار که‌ خه‌وی ئی ده‌که‌وی ئه‌وه‌شی ماوه‌ له‌ دلایا ئه‌وه‌یش ده‌پواو هیچی نامینئ، ئیتر شوینه‌که‌ی وه‌ک تلوقی ئی دئ، نووری ئه‌مانه‌ت، رووناکی ی سپارده‌ که‌ له‌دل بارده‌کا، وه‌ک ئه‌و پشکوویه‌ وایه‌ که‌ بینیت به‌ قاچی خوتاو شوینه‌که‌ی هه‌لتوقئ، سه‌یر ده‌که‌یت قاچت بلوق ده‌کاو بلوقه‌که‌و شوین بلوقه‌که‌ تاماوه‌یی ده‌مین، به‌لام پشکوکه‌ نه‌ماوه‌و سکه‌که‌ دیار نییه‌، ئه‌مانه‌تیش که‌ له‌دل باری کرد ئاویه‌.

ئه‌وجا بو‌روون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌سته‌که‌ پتر، چه‌ویکی هه‌لگرت و تلانیه‌وه‌ به‌سه‌ر قاچی خو‌یاو، نیشانی دا که‌ پشکوکه‌ ئاوا بنئ به‌ قاچی خو‌یا. فه‌رمووی: ئیتر به‌ره به‌ره که‌س متمانه‌ به‌که‌س ناکا، تاوای ئی دئ خه‌لک مامه‌له‌و سه‌ودا له‌گه‌ل یه‌کتری ده‌که‌ن به‌لام خه‌ریک ده‌بی که‌که‌س ئه‌مانه‌ت به‌جئ نه‌هینئ تاوای ئی دئ پیاوی ئه‌مین و ده‌سپاک واکه‌م ده‌بی ده‌لین: له‌ ناو فیساره‌ خیلدا پیاویکی ده‌سپاکی ئه‌مین ماوه‌! وای ئی دئ ده‌بی به‌ پاشاگه‌ردانییه‌کی وا قسه‌و گوتاریان بایه‌خی نامینئ، پیاوی واپه‌یدا ده‌بی سه‌نگی ده‌نکه‌ خه‌رتله‌یی چییه‌، باوه‌رو ئیمان له‌ دلایا نییه‌، که‌چی پئی ده‌لین: ئای له‌م شا پیاوه‌، چه‌نده‌ ژيرو هوشیاره‌، یا چه‌نده‌ سه‌لارو ناسک و نازداره‌، یا چه‌نده‌ به‌ جه‌رگو و نازایه‌!

حوزه‌یفه‌ (خودای ئی رازی بن) ده‌یفه‌رموو: ئه‌و سه‌رده‌مه‌ نه‌ماوه‌ که‌ من ده‌ربه‌ست نه‌بووم که‌ له‌گه‌ل هه‌ر کامیکتانا مامه‌له‌و سه‌ودام بکردایه‌ ترسم

نه‌بوايه، چونکه مامه‌له كه‌ره‌كه نه‌گه‌ر خوئی موسولمان بوايه، ئابین و دینه‌كه‌ی نه‌یده هیشت كه‌ گزی و ناپاكیم ئی بكا، خو نه‌گه‌ر گاورو جووله‌كیش بوايه سه‌ركاره‌كه‌ی سه‌ری نه‌یده هیشت كه‌ گزی و ناپاكیم ئی بكا!

وئی نه‌مپو مه‌گه‌ر له‌گه‌ل فیساره‌كه‌س و نه‌و فیساره‌كه‌سا بتوانم مامه‌له‌و سه‌ودا بکه‌م و لییان دلنیام! (ش/ت).

۱۹) به‌شی شه‌شه‌م: باسی كه‌وره‌یی به‌خشش و خیرکردن

الفصل السادس: فضل الصدقة

۵۲۱۸- فه‌رمووده‌كه‌ی نه‌بو زه‌ر: (خرجت ليلة من الليالي فإذا رسول الله (ص) يمشي وحده...) له‌ باسی (في التحذير من الدنيا) دا رابورد فه‌رمووده‌ی سیازده‌هه‌م. → (ب-۱ ل-۲۹۰ ز-۹۴ ف-۱۳)^(۱).

۵۲۱۹- وَعَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَرَّةِ الْمَدِينَةِ عِشَاءً وَنَحْنُ نَنْظُرُ إِلَى أَحَدٍ فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا أَحْبُّ أَنْ أَحْذَا ذَاكَ عِنْدِي ذَهَبٌ أَمْسَى ثَالِثَةٌ عِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا دِينَارًا أُرْصِدُهُ لِلَّذِينَ إِلَّا أَنْ أَقُولَ بِهِ فِي عِبَادِ اللَّهِ هَكَذَا - حَتَّى بَيْنَ يَدَيْهِ - وَهَكَذَا - عَنْ يَمِينِهِ - وَهَكَذَا - عَنْ شِمَالِهِ. قَالَ: ثُمَّ مَشِينَا قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ. مَكَانَكَ حَتَّى آتِيكَ. فَأَنْطَلَقَ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي - قَالَ - وَسَمِعْتُ لَقَطًا صَوْتًا فَقُلْتُ لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غُرِضَ لَهُ فَهَمَمْتُ أَنْ أَتْبِعَهُ قَالَ ثُمَّ ذَكَرْتُ قَوْلَهُ لَا تَبْرَحْ مَكَانَكَ حَتَّى آتِيكَ فَلَمَّا جَاءَ ذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي سَمِعْتُ فَقَالَ: ذَاكَ جَبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. قُلْتُ: وَإِنْ زَكَّى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَإِنْ زَكَّى وَإِنْ سَرَقَ. رواهما الشيخان^(۲).

(۱) تقدم في مجلد تاسع. تسلسل / ۹۴ رقم: ۵۱۶۹/۱۲.

(۲) تجريد / ۲ / ۱۴۰ رقم / ۱۰۴۷ = ۲۲۸۸، ۲۲۲۲، ۲۲۶۸، ۲۴۴۳، ۲۴۴۴، مسلم. زكاة: ۲۲۰۱. ترمذی.

ایمان: ۲۶۴۴. تحفة / ۱۱۹۱۵.

دیسان شه‌بو زهر (خودای ن‌رازی بئ) ده‌فهرمووی: شیوان بوو له خزمه‌تی پیغهمبر دابووم، له‌ناو خره به‌رده‌لانییه ره‌شه‌که‌ی مه‌دینه‌دا ده‌پویشتین سه‌یری چپای ئو‌خودمان ده‌کرد، فهرمووی (درویدی خودای له‌سربئ): (شه‌بو زه‌را) گوتم! فهرموو بفهرموو شه‌ی پیغهمبری خودا! واوام له خزمه‌تدا. فهرمووی: شه‌م کیوی ئو‌خوده شه‌گهر زیږ بئ و هی من بئ چه‌زده‌که‌م گشتی به‌سئ شه‌و داغان بکه‌م و هه‌مووی بکه‌م به‌خیرو به‌پیاوه‌تی و، یه‌ک دیناری له‌لام نه‌مینئ مه‌گهر شه‌و دیناره‌ی که‌هه‌لی بگرم بو دانه‌وه‌ی قهرزئ.

حه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربئ) وه‌ک شت دابه‌ش بکا مستی هاویت بو به‌رده‌می و بو‌لای پاستی و بو‌لای چه‌پی و، فهرمووی: چه‌زده‌که‌م ئاواو ئاوا به‌سه‌ر به‌نده‌کانی خودادا دابه‌شی بکه‌م. له‌پاشا پویشتین تا فهرمووی: شه‌ی شه‌بو زه‌را! تو‌لیزه مه‌بزوی تا خو‌م دیمه‌وه بو‌لات. ته‌شریفی پویشت تا له‌به‌ر چاوم وون بوو، له‌پاشا گویم له‌غه‌لبه‌غه‌لبو ده‌نگه ده‌نگی بوو، گوتم: ده‌ترسم که پیغهمبر (درویدی خودای له‌سربئ) شتیکی به‌سه‌ر بئ، ته‌مام بوو به‌شوینیا بچم به‌لام شه‌وهم بیرکه‌وته‌وه که‌فهرمووی: له‌جئ‌ی خو‌ت مه‌بزوو تا خو‌م دیمه‌وه بو‌لات. جا چاوه‌نواریم کرد که‌ته‌شریفی هاته‌وه باسی شه‌وهم بو‌یکرد که‌به‌رگویم که‌وت. فهرمووی: شه‌وه جیبریل بوو، هاتبوو بو‌لام، پیی فهرمووم: شه‌ی موحه‌مه‌دا! هه‌ر که‌سئ له‌ئومه‌تی تو له‌سه‌ره‌مه‌رگا له‌سه‌ر موسولمانه‌تی بم‌رئ و، له‌سه‌ر شیرک و فره‌خوایی و ناموسولمانه‌تی نه‌مرئ ده‌چیته به‌هه‌شت! منیش گوتم: شه‌ی جو‌برائیل! با داوین پی‌سیش بکاو با دزیش بکا؟ فهرمووی: به‌لئ، با داوین پی‌سیش بکاو با دزیش بکا. (ش - رم‌زای خوایان ن‌بئ).

۵۲۲۰ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهُ خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةِ مَفْصِلٍ فَمَنْ كَبَرَ اللَّهُ وَحَمِدَ اللَّهَ وَهَلَّلَ اللَّهَ وَسَبَّحَ اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَعَزَلَ حَجْرًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا وَأَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلَاثِمِائَةِ السَّلَامَى فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ رَزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ. رواه مسلم وأبو داود (۳).

عائیشة (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هه‌موو که‌سی له نه‌وه‌ی ئاده‌م له سهر سی سهدو شه‌ست ئه‌ندام دروست کراوه، جا ههر که‌سی ههر پوژئی به‌قه‌د ژماره‌ی ئه‌و سی سهدو شه‌ست ئه‌ندامه‌ چاکه‌ بکا ئیتر ئه‌و پوژه‌ ئه‌و که‌سه‌ خوی دوور خستوته‌وه‌ له‌ دۆزه‌خ، بو‌نمونه‌یش ئه‌للا‌هو ئه‌کبر کردنی چاکه‌یه‌که، ئه‌لحه‌مه‌دو لیلا کردنی چاکه‌یه‌که، ته‌لیله‌ کردنی چاکه‌یه‌که، سوبحانه‌للا کردنی چاکه‌یه‌که ئه‌سته‌غفیرو‌للا کردنی چاکه‌یه‌که، به‌ردی یا دپکی یا ئیسی له‌سهر ریی خه‌لک دووربخه‌یته‌وه‌ چاکه‌یه‌که، فهرمانکردنی به‌چاکه‌یی چاکه‌یه‌که، ری گرتنی له‌خرابه‌یی چاکه‌یه‌که (م/د). → (ب-۱ز-۱۷۹ل-۸۶ف-۵+۶).

۵۲۲۱- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَصَدَّقُوا فَيُوشِكُ الرَّجُلُ يَمْشِي بِصَدَقَتِهِ فَيَقُولُ الَّذِي أُعْطِيَهَا لَوْ جِئْنَا بِهَا بِالْأَمْسِ قَبْلُهَا فَأَمَّا الْآنَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا. فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا^(۴).

حاریته‌ی کوری وه‌ب (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خیر بکه‌ن و مال ببه‌خشنه‌وه، ها‌کا وای ئی هات پیاو به‌ مالی خیره‌وه به‌سهر خه‌لکا بسوپریته‌وه به‌لام که‌ سیکی وای ده‌ست نه‌که‌وئ که‌ خیره‌که‌ی ئی وه‌ربگری، به‌لکوو ئه‌و که‌سه‌ی که‌ خیره‌که‌ی ده‌داتئ پیی ده‌لئ: نه‌گهر دوینی بته‌ینابایه‌ لی‌م وه‌رده‌گرتی، وه‌لئ ئیستا کارم پیی نییه‌و وه‌ری ناگرم! له‌ئه‌نجامدا که‌سی ده‌ست نا‌که‌وئ خیره‌که‌ی ئی وه‌ربگری (ش- رمزای خودایان ئی بن).

۵۲۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ الْمَالُ وَيَفِضَ حَتَّى يَخْرُجَ الرَّجُلُ بِزَكَاةٍ مَالِهِ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهَا مِنْهُ وَحَتَّى تَعُودَ أَرْضُ الْعَرَبِ مُرُوجًا وَأَنْهَارًا. رواهما الشيخان^(۵).

* تقدم في مجلد اول. تسلسل / ۱۷۹ رقم / ۹۵۷/۵، ۹۵۸/۶.

(۴) بخاری. زکاة: ۱۴۱۱، ۱۴۲۴، ۷۱۲۰ = تجرید/ ۱۰۱/۲ رقم / ۶۷۴. مسلم. زکاة: ۲۳۳۴. نسائی. زکاة: ۲۵۵۴

تحفة الأشراف: ۲۲۸۶.

نه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: قیامت هه‌لناسئ هه‌تا مال و سامان به‌را‌ده‌یه‌کی وا زۆر ده‌بی ده‌بی به‌لێشاو، تا‌وای ئی دئی پیاو به‌زه‌کاتی مالی خویه‌وه ده‌سو‌وپه‌ته‌وه به‌شوین که‌سیکی وادا که‌لیی وه‌ر‌ب‌گ‌ری، به‌لام که‌سی وای ده‌ست ناکه‌وی که‌لیی وه‌ر‌ب‌گ‌ری قیامت هه‌لناسئ تا خاکی عه‌ره‌ب نه‌بیته‌وه به‌می‌ر‌گ و می‌ر‌غو‌زارو چه‌م و چایه‌ر (ش). ئیمامی نه‌وه‌وی - رحمه‌تی خودای ئی بئ - ده‌فه‌رمووی: وا‌تای وایه له‌به‌ر شه‌پو شو‌پو فه‌رته‌نه‌ی زۆر پیاوی ئیش‌که‌ر که‌م ده‌بی و خه‌ک بئ هیوا ده‌بن و نایانه‌رژیته‌ سه‌ر ما‌لداری، له‌به‌ر نه‌وه زه‌وییه‌که به‌یه‌یاری ده‌می‌نیته‌وه ده‌بی به‌می‌ر‌گ و زه‌به‌ن و چایه‌ر، رو‌وبارو چۆمه‌کانیش به‌به‌لاش ده‌پۆن بو‌ناو ده‌ریا، که‌س کشت و کا‌لیان له‌به‌ردا ناکا. (وه‌ر‌گ‌یپ)

۱۶ی ر‌مه‌زان ۱۴۰۶ هـ - ۱۹۸۶/۵/۲۴

۵۲۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَقِيءُ الْأَرْضُ أَفْلَادَ كِبْدِهَا أَمْثَالَ الْأُسْطُرْآنِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ فَيَجِيءُ الْقَاتِلُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَتَلْتُ. وَيَجِيءُ الْقَاطِعُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَطَعْتُ رَحِمِي. وَيَجِيءُ السَّارِقُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قُطِعَتْ يَدِي ثُمَّ يَدْعُوهُ فَلَا يَأْخُذُونَ مِنْهُ شَيْئًا. رواه مسلم^(۱).

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: زه‌وی گه‌نجی ناوسکی خوی پارچه‌ پارچه‌ یه‌ق ده‌کاته‌وه، شووشی زی‌رو زیو - له‌ وینه‌ی پایه‌و کو‌له‌که - هه‌ل ده‌پ‌ر‌ژیته‌ ده‌ری. پیاو کوژ دئی ده‌لی: من له‌ سه‌ر نه‌مه‌ خه‌لکم کوشتووه، نه‌وی رسته‌ی خزمایه‌تی پساندوو ده‌لی: من له‌سه‌ر نه‌مه‌ ده‌نگم له‌ خزمانی خۆم دا‌بر‌پ‌وه، دزی ده‌ست ب‌راو دئی ده‌لی: من له‌سه‌ر نه‌مه‌ ده‌ ستم ب‌راوه، که‌چی نه‌و ده‌مه‌ نه‌م زه‌لامانه‌ نه‌و گه‌نجه‌ به‌جئ ده‌هیلن و ده‌پۆن و هیچی ئی نابه‌ن (م/ت).

(۵) مسلم. زکاة: ۲۳۳۶.

(۶) مسلم. زکاة: ۲۳۳۸. ترمذی. فتن: ۲۲۰۸ تحفة / ۱۴۴۲.

۵۲۲۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِأُتَصَدَّقَنَّ اللَّيْلَةَ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ. قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لِأُتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ. فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ غَنِيٍّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى غَنِيٍّ. قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى غَنِيٍّ لِأُتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ. فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ عَلَى سَارِقٍ. فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ وَعَلَى سَارِقٍ. فَأَتَى فَقِيلَ لَهُ أَمَا صَدَقْتُكَ فَقَدْ قُبِلَتْ أَمَا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا تَسْتَعِفُّ بِهَا عَنْ زِنَاهَا وَلَعَلَّ الْغَنِيَّ يَعْتَبِرُ فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ وَلَعَلَّ السَّارِقَ يَسْتَعِفُّ بِهَا عَنْ سَرِقَتِهِ^(۷):

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: پیاوئی دہبی لہ نہوہی ئیسرائیل، دہلئ: بہ خودا دہبی ئەم شہو خیرئ بکہم، شہو خیرہکەہی دہباو دہینیئتہ ناو دەستی ژنیکی داوینپیسہوہ، بو بہ یانی خەلک دہلئ: زور سہیرہ! ئیمشہو خیر بہ ژنیکی داوینپیس کراوہ، خیر کەرہکە دہلئ: خودایہ! سوپاس بو تو لہسەر ئەم خیرہ بہم ژنہ (چونکہ ئەمہ خواستی توی لہسەر بووہ، خواستی تۆیش بئ دانایی نیہ) دہبی خیرئ تر بکہم، خیرہکەہی دہباو دہینیئتہ ناو دەستی پیاوئیکی دہولہمەندہوہ، دیسان بو بہ یانی خەلک دہلئ: ئیمشہو خیر بہ دہولہمەندی کراوہ، پیاوہکە دہلئ خودایہ! سوپاس بو تو لہ سەر ئەم خیرہیش بہم دہولہمەندہ، دہبی خیرئکی تر بکہم، خیرہکەہی دہبا و دہینیئتہ ناو دەستی دزیکہوہ، دیسان بو بہ یانی خەلکەکە دہلئ: ئای چەند سہیرہ خیر بہ دزی کراوہ!

پیاوہکەیش دہلئ: خودایہ! سوپاس بو تو لہسەر خیر بہ ژنی خراپ و بہ پیاوئی دہولہمەندو بہ پیاوئی دز، شہو لہ خەودا خەوی دی پییان گوت: ہەر سئ خیرہکانت گیرابوون، سا بہ لکوو ئەو ژنہ سہلیتہیہ بہ ہوی ئەو خیرہی تۆوہ دەست لہو ئیشہ خراپہ ہەلبگری، بہ شکوو دہولہمەندہکەیش

په‌ند وهر بگری و شهرم له خوی بکاو، ده‌ست بکا به به‌خشش و خیرکردن له مال و سامانه‌ی که خودا پیی داوه، به‌شکم دزه‌که‌یش به هوی خیره‌که‌ی تووه واز له دزیکردن بهینئ (ش).

۵۲۲۵- وَغْنُهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَمْ يَلِدْهُ وَغْنُهُ عَنِ النَّبِيِّ) قَالَ: مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَّصِدِّقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ، عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ لَدَيْهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا إِذَا هُمَا الْمُتَّصِدِّقُ تَقَلَّصَتْ أَثْمَعَتْ وَانْضَمَّتْ يَدَاهُ إِلَى تَرَاقِيهِ، وَانْضَمَّتْ عَلَيْهِ حَتَّى تُغْفَى أَكْرَهُ وَكُلَّمَا هُمَا الْبَخِيلُ بَصْدَقَةُ الْقَبْضَتِ عَلَيْهِ كُلُّ حَلَقَةٍ مِنْهَا إِلَى صَاحِبَتِهَا وَتَقَلَّصَتْ عَلَيْهِ. قَالَ: فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ لَمْ يَلِدْهُ وَغْنُهُ عَنِ النَّبِيِّ) يَقُولُ: فَيَجْهَدُ أَنْ يُوسَّعَهَا فَلَا تُتَّسِعُ. رواهما الشيخان^(۸).

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) فہرمووی: پیایوی رھزیل و پیایوی بہ خشندهو سہخی مانہندی دوو پیایو وان، کہ یہکی سہرو زریہی ٹاسنینی تہسکیان لہبہر دابی، لہ ٹاستی مہمکیانہوہ بی تا چولہمہی خوار قوپگیان، جار لہگہل جاردا بہ خشنده کہ شتی دہبہخشی زریہکہی کشی دی و گہورہو فہرہج دہبی، ہہتا بہرہ بہرہ وای لی دی لہبہر پیی دہخشی!

بہ لآم پیایوی رھزیل و چرووک ہہر کاتی ویستی خیری بکا زریہکہی دیتہوہ یہک و زیاتر قولفہکانی تہسک دہبنہوہ، تا بہرہ بہرہ ہہردو دہستی توند شہتہک دہدرین بہ بہربینہوہ!

فہرمووی: لہ پیغہمبہرم بیست دہیفہرموو: جا رھزیلہکہ ہہر ہول و تہقہلا دہدات کہ کشی بینئ و فہرہجی بکا بہ لآم ناتوانئ (ش).

۵۲۲۶- عَنْ عُمَيْرٍ مَوْلَى أَبِي اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: أَمَرَنِي مَوْلَايَ أَنْ أَقْدُدَ لَحْمًا فَجَاءَنِي مِسْكِينٌ فَأَطْعَمْتُهُ مِنْهُ فَعَلِمَ بِذَلِكَ مَوْلَايَ فَضَرَبَنِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ لَمْ يَلِدْهُ وَغْنُهُ عَنِ النَّبِيِّ) فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ (مَنْ لَمْ يَلِدْهُ وَغْنُهُ عَنِ النَّبِيِّ) فَذَعَا. فَقَالَ: لِمَ ضَرَبْتَهُ. فَقَالَ: يُعْطِي طَعَامِي بِغَيْرِ إِذْنِي. فَقَالَ: الْأَجْرُ بَيْنَكُمَا^(۹).

(۸) تجرید / ۱۱۲/۲ رقم / ۶۹۲ = ۱۴۴۳، ۱۴۴۴، ۲۹۱۷، ۵۲۹۹، ۵۷۹۷. مسلم. زکاة: ۲۳۵۷، ۲۳۵۸، ۲۳۳۰.

(۹) مسلم. زکاة: ۲۳۶۵. نسائی. زکاة: ۲۵۳۶. ابن ماجہ: ۲۹۷، تحفة الأشراف: ۱۰۸۹۹.

عومه‌یر - که به‌نده‌ی ثابی له حم بوو، رمزای خودایان ئی بن - فهرمووی:
پوژئی ئاغام پیی گوتم گوشت توئی بکه‌م، لهو کاته‌دا هه‌ژاری هات، منیش له
گوشته‌که به‌شیم دا، که ئاغام به‌ئه‌مه‌ی زانی لیی دام، منیش ئه‌وه‌م عهرزی
پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) کرد، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سربین) بانگی کردو
پیی فهرموو: بوچی لیئت داوه؟ گوئی: به‌ بی پرسى من خوړاکم ده‌دا به
خه‌لک! فهرمووی (دروودی خودای له‌سربین): پاداشه‌که‌ی بو ههر دوکتانه (م).

۵۲۲۷- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
أَفْقِي - أَوْ انْضَحِي أَوْ الْفَجِي - وَلَا تُخْصِي فَيُخْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ^(۱):

ئه‌سماء (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین)
فهرمووی: پیم: خیر بکه‌و ده‌ست مه‌گره‌ره‌وه‌و شت ببه‌خشه‌ره‌وه‌و مه‌یکه‌ره
کیسه‌و تووره‌که‌و پریاسکه‌وه‌و پاره‌و پوولی خوټ به‌ بی سوود که‌له‌که‌ مه‌که،
ئه‌گینا خودایش له‌ توئی ده‌گریته‌وه! (م).

۵۲۲۸- وَكَانَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي إِيلِهِ فَجَاءَهُ ابْنُهُ عُمَرُ وَكَانَ
رَاكِبًا فَتَزَلَّ فَقَالَ: لِأَبِيهِ: أَنْزَلْتَنِي فِي إِيْلِكَ وَغَنَمِكَ وَتَرَكْتَ النَّاسَ يَتَنَازَعُونَ الْمُلْكَ
بَيْنَهُمْ فَضَرَبَ سَعْدٌ فِي صَدْرِهِ فَقَالَ أَسْكُتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ:
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْخَفِيَّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ مُسْلِمٌ^(۱):

جاری سه‌عدی کوپی ئه‌بو وه‌ققاص له‌ ناو رانه‌ ووشتره‌که‌یدا بوو،
عومه‌ری کوپی به‌سواری چوو بو لای و له‌ کنی دابه‌زی و پیی گوت: باوکه‌! تو
لیره‌ و خه‌ریکی رانه‌ وشترو گه‌له‌ مه‌ریت، که‌چی ئه‌و خه‌لکه‌یش له‌وئ له‌ ناو
خویندا له‌سه‌ر ده‌وله‌ت و پادشایی کیشمه‌ کیشمیانه‌! باوکیشی مالی به‌سه‌ر
سینگیداو فهرمووی: کوره‌! ووسبه‌! به‌ گوئی خوټ له‌ زاری پیروزی پیغه‌مبه‌رم

^(۱) تجرید // ۱۱۲ رقم / ۶۸۸ = ۱۴۲۴، ۱۴۲۳، ۲۵۹۰. فتح. مسلم. زکاة: ۲۳۷۲. نسائی. زکاة: ۲۵۴۹.

تحفة / ۱۵۷۴۸.

^(۱) مسلم. زهد: ۷۲۵۸.

بیست دهی‌فرمود: خودا به‌ندهی له خودا ترسی ده‌وله‌مندی گوشه‌گیری
خویی خوش دهی به تایبته که به‌رچاوی نه‌بی (م).

(۲۰) به‌شی چه‌وته‌م: باسی فه‌رمانکردن به‌چاکه و جله و گیری له خراپه

الفصل السابع: فی الأمر بالمعروف والنهي عن المنکر

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ - صدق الله العظيم - سورة آل عمران} → (ب - ۵ - ز - ۷۵ ل - ۵۶۱) راقهی ثایه‌ته‌که له‌م شوینه‌دا رابورد.

۵۲۲۹ - → (ب - ۱ - ز - ۳ ل - ۲۶ ف - ۱) (۱).

۵۲۳۰ - (ب - ۹ - ز - ۲۶ ل - ۷۵ ف - ۴) (۲).

۵۲۳۱ - وَقِيلَ لَأَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا): أَلَا تَدْخُلُ عَلَى عُمَانَ فَتُكَلِّمَهُ فَقَالَ: أَتُرُونَ أَنِّي لَا أَكَلِّمُهُ إِلَّا أَسْمِعُكُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ كَلَّمْتُهُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ مَا دُونَ أَنْ أَفْتَحَ أَمْرًا لَا أَحِبُّ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ فَتَحَهُ وَلَا أَقُولُ لِأَحَدٍ يَكُونُ عَلَى أَمِيرٍ إِنَّهُ خَيْرُ النَّاسِ. بَعْدَ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ مَا لَكَ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَقُولُ: بَلَى قَدْ كُنْتُ أَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ. رواه الثلاثة (۳).

به‌ئوسامه‌ی کوپی زه‌یدیان (ره‌زای خودایان نبین) گوت: شه‌وه بو‌ناچیت بو
لای عوسمان و قسه‌ی له‌گه‌ل‌دا بکه‌ی سا به‌ لکوو خودا ئاوی بکا به‌م
ئاگره‌دا، فه‌رمووی: له‌ ئیوه‌ وایه‌ که‌ ده‌بی هه‌ر له‌ به‌رچاوی ئیوه‌ شه‌م باسه‌ی

(۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۳ رقم / ۱۷/۱

(۲) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ۲۶. رقم / ۴/۸۲۷ ل - ۷۵.

(۳) تجرید / ۳ / ۴۴۸ رقم / ۱۳۲۰ = ۳۲۶۷، ۷۰۹۸. مسلم. زهد: ۷۴۰۸. تحفة الأشراف: ۹۱.

له‌گه‌ل دا بکه‌م. به‌خودا له‌م باره‌یه‌وه دوو به‌دوو گه‌ئی قسه‌م له‌گه‌ئی دا کردووه، به‌لام خو‌م ناده‌م له‌و قهره‌یه‌ که من یه‌که‌م که‌س بم ئالای ناره‌زایی هه‌لکه‌م و ببم به‌مایه‌ی ئاژاو به‌ریا کردن!

له‌هه‌مان کاتدا من به‌هیچ فره‌مانه‌ویه‌کی خو‌شم نالیم: که‌باشترین که‌سه، له‌سه‌ر ئه‌م فره‌مایشته‌دا که‌له‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) خویم بیستوه، که‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: له‌پوژی قیامه‌تدا بازی پیاو دینن و تووپی ده‌ده‌نه‌ ناو ئاگره‌وه، ریخۆله‌کانی له‌کو‌میه‌وه ده‌پژینه‌ به‌ر پی‌ئی و فیچقه‌ ده‌که‌نه‌ ناو ئاگره‌که‌وه، کابرا وه‌ک گیره‌ به‌ده‌وری خو‌ی دا ده‌خولیت‌وه و ریخۆله‌کانی خو‌ی گیره‌ ده‌کا، دۆزه‌خیه‌کان له‌ده‌وری کو‌مه‌له‌ ده‌که‌ن و پی‌ئی ده‌لین: ئای! فلان که‌س! ئه‌مه‌خۆتی؟! ئه‌وه‌ تو‌بو؟ تو‌چیتته؟ تو‌چی ده‌که‌ی لی‌ره؟ خو‌تو‌لای خو‌ی ئامۆژگاری باشی ئیمه‌ت ده‌کرد! ئه‌مه‌ت له‌چی و ئه‌وه‌ت له‌چی؟ ئه‌ویش ده‌لئ: به‌لئ وابووم به‌لام داخه‌که‌م بو‌خو‌م و نه‌بووم، به‌پیچه‌وانه‌وه‌ به‌ئیه‌وه‌ ده‌گوت چاکه‌ بکه‌ن و خو‌م نه‌یم ده‌کرد، به‌ئیه‌وه‌ ده‌گوت خراپه‌ مه‌که‌ن، که‌چی بو‌خو‌م خراپه‌ ده‌کرد، ئه‌مه‌ی ده‌یبینن سزای ئه‌و که‌سانه‌یه‌ که‌ ئه‌مه‌ ره‌فتارو کرداریان بووه! (ش/د)

→ ۵۲۳۲ - (ب - ۳ ز - ۱۰۸ ل - ۲۹۴ ف - ۵) (۴).

→ ۵۲۳۳ - (ب - ۶ ز - ۶ ل - ۱۴۲ ف - ۲۱) (۵).

→ ۵۲۳۴ - (ب - ۶ ز - ۶ ل - ۱۳۶ ف - ۹) (۶).

۵۲۳۵ - عَنْ جَرِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِ فَلَا يُغَيِّرُوا إِلَّا أَصَابَهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَمُوتُوا (۷).

(۱) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ۱۰۸ رقم / ۵ / ۲۴۵۳.

(۵) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۶ رقم / ۲۸۴۶ / ۲۱.

(۶) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۶ رقم / ۲۸۳۳ / ۹.

جهریر (خودای ئی رازی بن) قهرمووی: پیغهمبهر (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌قهرموئی: هر پیاوی له ناو هۆزیکا گوناھێ بکا، ئەو هۆزه بتوانن که قه‌ده‌غه‌ی بکه‌ن له‌و گوناھه به‌لام قه‌ده‌غه‌ی نه‌که‌ن ئەو به‌بێ گومان به‌ر له‌وه‌ی بمرن هر له جیهاندا خودا تۆله‌ی ئەو قه‌ده‌غه نه‌کردنه‌یان ئی ده‌ستینێ! (د - سند صالح).

۵۲۳۶- عَنْ الْعُرْسِ الْكِنْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا غُمِلَتِ الْخَطِيئَةُ فِي الْأَرْضِ كَانَ مِنْ شَهْدَها فَكَّرَها. كَمَنْ غَابَ عَنْها وَمَنْ غَابَ عَنْها فَرَضِيها كَانَ كَمَنْ شَهَدَها. رواهما أبو داود^(۸):

له عورسی کیندی یه‌وه (خودای ئی رازی بن) له پیغهمبهره‌وه (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌قهرموئی: کاتێ له خاکیکا گوناھێ ده‌کری، ئەوه‌ی له وییه مادام خوشی ئی نایه‌و پێی ناخۆشه‌و خۆی لێی به‌ دووره ئەوه وه‌ک له‌وێ نه‌بێ وایه، ئەو که‌سه‌یشی که له‌وێ نه‌بێ به‌لام ره‌زای له سه‌ریبێ ئەوه وه‌ک خۆی ئەو گوناھه بکا وایه (د - س / صالح).

۵۲۳۷- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا خَفِيتِ الْخَطِيئَةَ لَا تَضُرِّي إِلَّا صَاحِبَها، وَإِذَا ظَهَرَتْ فَلَمْ تَغْيِرْ ضُرَّتِ الْعَامَةُ. رواه الطبراني^(۹):

ئەبو هوریره له چه‌زه‌ته‌وه (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌قهرموئی (دیودی خودای له‌سهرین) گوناوه‌و تاوان ئەگهر شاراو‌ه‌بوون، ئەوه زیانیان ته‌نیا بو‌و خاوه‌نه‌که‌یان، به‌لام ئەگهر تاوان به‌ ئاشکرا‌بوو وه‌ جل‌ه‌و‌گیری ئی نه‌ده‌کرا ئەوه زیانی بو‌وه‌موانه! (که‌به‌رانی - س/ح).

۵۲۳۸- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ. رواه الترمذي والطبراني^(۱۰):

(۷) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۸) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۹) بسند حسن (شرحه).

خودهیغه (خودای فی رازی بن) له خوشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): به‌و که‌سه که گیانی منی وا له ده‌ستا، دیاره که خوی گه‌وره‌یه، حال له‌م دوو حاله به‌ده‌رنیه: یا ده‌بن زور به‌باشی فه‌رمان بکه‌ن به‌چاکه و پی‌گه‌ی راست نیشانی خه‌لک بده‌ن و جلّه و گیری بکه‌ن له خراپه و بی شه‌رعی، یا خود به‌زوویی خودای گه‌وره سزای سه‌خت و توله‌ی توندی ده‌نی‌ریخته سهرتان، جا نه‌وجا هزار هاتو هاوارو دووعاو نزاو پارانه‌وه بکه‌ن خودا هیچی گیرا ناکا. (ت / طه‌به‌رانی - س / ح).

۵۲۳۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ حَوْلَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ ذَكَرَ الْفِتْنَةَ فَقَالَ: إِذَا رَأَيْتُمُ النَّاسَ قَدْ مَرَجَتْ عُهُودُهُمْ وَخَفَّتْ أَمَانَاتُهُمْ وَكَانُوا هَكَذَا. وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ قَالَ فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ كَيْفَ أَفْعَلُ عِنْدَ ذَلِكَ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ قَالَ: أَلَزِمَ بَيْتَكَ وَأَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَخُذْ بِمَا تَعْرِفُ وَدَعْ مَا تُنْكِرُ وَعَلَيْكَ بِأَمْرِ خَاصَّةٍ نَفْسِكَ وَدَعْ عَنْكَ أَمْرَ الْعَامَّةِ. رواه أبو داود والنسائي نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۱۰):

عهدوئلای کوپی عه‌مر (خودایان فی رازی بن) فه‌رمووی: جاریکیان له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا بووین (درویدی خودای له‌سهرین) له‌و کاته‌دا باسی فیتنه‌و ناژاوه‌کرا، فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین) ههر کاتی دیتان که‌وا نه‌و خه‌لکه بی په‌یمان و نا نه‌مین بوون و، ئاوا وایان فی هات و تیکه‌ل و پیکه‌ل بوون و بوون به‌هه‌رچی و په‌رچی، هه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) بو به‌یانی چو‌نی‌تی ی نه‌و تیکه‌ل و پیکه‌ل‌ی‌یه په‌نجه‌کانی ههر دوو ده‌ستی خو‌ی تی‌ک ئالاند. منیش له ویدا هه‌لسام و چوومه خزمه‌تی و عه‌رزم کرد: قوربان! خودا بمکا به‌قوربان‌ت نه‌گه‌ر نه‌مه رووی دا چی بکه‌م؟ فه‌رمووی: له مالی خو‌تدا تو‌ی‌تکه بگه‌رو، زمانی خو‌ت زه‌وت که‌و، لایه‌نی یاسای شه‌رع بگه‌رو، لایه‌نی بی شه‌رعی به‌رده، نه‌وه‌یشی به‌تایبه‌تی په‌یوه‌ندی به‌دین و دنیای خو‌ته‌وه‌یه بی‌گه‌رو به‌ری مه‌ده ئیتر هه‌قت نه‌بی به‌سه‌ر کارو باری ره‌شه خه‌لکه‌که‌وه (د/ن).

^(۱۰) بسند حسن (شرحه).

^(۱۱) سکت عن درجته الشارح.

(۲۱) پایانی (خاتیمه‌یی)

هه‌ندی ده‌نگوباس و باسو خواسی کۆمه‌لی له پیشینان

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا - سورة طه - ۹۹/۲۰}.

واته: چۆن داستانی جوانی موسولمانانم بۆ تۆ روون کردوه له‌م چه‌ن نایه‌ته‌ی پیشه‌وه‌دا، ئاوه‌هایش داستانی پیشینانی تریشت بۆ روون ده‌که‌ینه‌وه، ئه‌مه له کاتی‌کا که ئیمه له گه‌نجینه‌ی نادیا‌ری له بن ئه‌هاتووی خۆمانه‌وه ئه‌م یادگار هه‌زاره ناو‌داره‌مان بۆ تۆ نارد، که بریتی یه له‌م قورئانه پر له یادگار و باسو خواسو و فه‌رمایشته به‌رزانه، که بوون به‌مایه‌ی گه‌وره‌ترین شانازی هه‌ردوو ژیا‌نی خۆت و گه‌له‌که‌ت.

(۲۲) داستانی به‌له‌کێک و که‌چه‌لیک و کویریک

قصة الأبرص والأقرع والأعمى

۵۲۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ ثَلَاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصٌ وَأَقْرَعٌ وَأَعْمَى فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَلَيَّهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْ أَنَّ حَسَنَ وَجِلْدِي حَسَنَ وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَدَّرَنِي النَّاسُ. قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَدْرُهُ وَأَعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْإِبِلُ - أَوْ: قَالَ الْبَقَرُ، شَكُّ إِسْحَاقٍ - فِي الْأَبْرَصِ أَوْ الْأَقْرَعِ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ، قَالَ: فَأَعْطِيَ نَاقَةً عَشْرَاءَ فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا قَالَ: فَأَتَى الْأَقْرَعُ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا الَّذِي قَدْ قَدَّرَنِي النَّاسُ. قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ وَأَعْطِيَ شَعْرًا حَسَنًا - قَالَ - فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ. فَأَعْطِيَ بَقْرَةً حَامِلًا فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا - قَالَ - فَأَتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ - قَالَ - فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ. قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ. فَأَعْطِيَ شَاةً وَالِدًا فَأُتِيَ هَذَانِ وَوُلِدَ هَذَا، قَالَ: فَكَانَ

لِهَذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ. قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدْ انْقَطَعَتْ بَنَى الْجِبَالِ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللُّونَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي. فَقَالَ: الْحَقُّوْكَ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ: لَهُ كَأَنِّي أَغْرَفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْدِرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ. فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ وَأَتَى الْأَفْرَعَ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بَنَى الْجِبَالِ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ شَاءَ أَتَبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصْرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ شَيْئًا أَخَذْتَهُ لِلَّهِ فَقَالَ أَمْسِكْ مَا لَكَ فَإِنَّمَا ابْتَلَيْتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسُخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ. رواه مسلم هنا والبخاري في بدء الخلق^(١):

ئەبو ھوریەر (خۆشنودی خودای گەردی نین) فەرمووی: بە گویچکە ی خۆم لە دەمی پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (درووی خودای مەزنی لە سەرب) دەیفەرموو: سێ کەس لە ئەوێ ئیسرائیل، واتە: لە بەنی ئیسرائیل: بەلەکیک و کەچەلیک و کویریک، خودا دەیهوێ تاقییان بکاتەو، جا فریشتەیی لەسەر شیوێ پیاوی دەنیری بۆ لایان، فریشتەکە دەچیتە لای بەلەکەکە و پیتی دەلی: زیاتر حەزت لە چییە؟ دەلی: حەزم لە رەنگو بۆیەکی جوان و پیستیکی جوانە و ئەم بەلەکییەشم نەمین، کە بوو بە ھۆی ئەو کە خەلک قیزو بیژم ئی دەکەنەو، فریشتەکە دەستێ دەهینێ بەسەر جەستەیدا ئیتەر دەنک چەپەلییەکی نامینێ و، رەنگو بۆیەکی جوان و پیستیکی جوانیشی پی دەدری، ئەوجا فریشتەکە پی دەلی: حەزت لەچی جوړە مائیکە؟ پیاو کە دەلی: حەزم لە ووشتەر، یاخود دەلی: حەزم لە رەشە و لاخە. ئیسحاق – کە یەکیکە لە

(١) بخاری. احادیث الانبیاء: ٣٤٦٤، ٦٦٥٣ = تجرید/٤/٦٧ رقم/١٢٨٢ راجع ریاض/١ ل- ٧٨ رقم/٦/٦٥ تسلسل/٥. مسلم. زهد: ٧٢٥٧.

پراویہ کانی ئەم حەدیتە - گومانی لە وەدا بۆ پەیدا بوو بوو کە بەلەک و کە
 چەلەکە کامیان داوای ووشتر و کامیان داوای رەشە و وڵاخى کرد بوو،
 فەرمووی: جا ووشترە مێیەکی هەراش ئاوسى لە سەرگوانى دایە و پێى گوت:
 خودا پیت و فەرى تى بخت بو، فەرمووی: ئینجا فریشتەکە دەپوا بۆ لای
 کە چەلەکە و پێى دەلى: زیاتر حەزت لە چییە؟ دەلى: زیاتر حەزم لە قژیکی
 جوانە و ئەم کە چەلێیەشم نەمینی، کە بوو بە هوی ئەو خەلک قیز و بیژم ئی
 بکەنەو. فەرمووی: جا فریشتەکە دەستى دەهینى بە سەریدا، ئیتەر کە
 چەلێیەکەى دەپوا و قژیکی جوانیشى پى دەدرى، ئینجا پێى دەفەرمووی: حەز
 لە چى جوړە مالى دەکەى؟ دەلى: لە پەشە و وڵاخ، جا مانگایەکی ئاوسى
 دەداتى و پێى دەلى: خودا پیت و بەرەکەتى تى بخت بو، فەرمووی: ئینجا
 فریشتەکە دەپوا بۆ لای کوێرەکە و پێى دەفەرمووی: زیاتر حەزت لە چییە؟
 دەلى: زیاتر حەزم لە دوو چاوى ساغ و گەشە کە خودا بیاندات پیم تا ئەم
 خەلکیان پى ببینم، فەرمووی: جا دەستى دەهینى بە چاوەکانیا و خودا
 چاوەکانى دەداتەو، جا پێى دەفەرمووی: ئەى حەز لە چى جوړە سامانى
 دەکەى؟ دەلى: لە مەر، جا مەرپێکی زاوی بەرخ بە بەرى دەداتى، ئیتەر بەرە
 بەرە ئازەلەکان زاوژى دەکەن و ئەوانیش بەرەمیان دەهینان، تاوا زۆر دەبن
 ئەمیان بوو بە خاوەنى پرشیوئ و وشتر و ئەویان بوو بە خاوەنى پر دۆلى
 رەشە و وڵاخ و ئەوى تریشیان بوو بە خاوەنى پرشیوئ گەلە ران، فەرمووی:
 لە پاشدا فریشتەکە خۆى ئی گوپین و لە سەر شیو و شەکلێ ئەوسای
 بەلەکەکە خۆى ھاتەو بۆ لای و پى گوت: پیاویکی ھەژاری دامای
 ریبواری ئی قەوماوم، سەر بەھیچ لایەکا دەرناکەم، سا مەگەر یەکەم بە
 پشتیوانى خودا و دووم بە هوی یارمەتى تۆو بەگەمەو شوین و ریبى خۆم،
 جا توبیت و ئەو کەسەى کە ئەم شیو جوانە و ئەم لەشە جوانە و ئەم ماله
 زۆرەى پى داویت و وشتریکم بدەرى، تا لەم سەفەرەمدا خۆمى پى بەگەمەنە
 مالهو، کابرا گوتی: خاوەن بەش زۆرن بەر تۆ ناکەوئ!

فریشته‌کەیش فەرمووی: وەك من تۆ بناسم وایه، ئەرێ تۆ ئەو پیاوه
 بەلەكە نیت که خەلک بیزی ئی دەکردیتەوه، وه ئەو هەژاره نیت که خودا
 دەولەمەندی کردیت! گوئی: خەیر! من ئەم مال و سامانەم له باو باپیرمەوه بۆ
 بەجیماوه، ئەوانیش هەر بووه بوون و پشستاو پشت بەبەگزادهیی هاتوونەته
 خوارهوه! فریشته‌کەش دەلێ ئەگەر درۆ دەکەي خودا وەك جاریجارانی
 خۆت ئی بکاتهوه. فەرمووی: جا له شیوهی شەکلێ پێشووی که چەلەکەدا
 چوو بۆ لای ئه‌ویش، چی به بەلەکەکه گوت دیسان به میشی واگوت، وه
 بەلەکەکه چی به فریشته‌که گوت دیسان که چەلەکەش ئەوهی پێ گوت،
 فریشته‌کەش گوئی: ئەگەر درۆ دەکەي خودا وەك جاریجارانی خۆت ئی
 بکاتهوه! فەرمووی: جا له شیوهی شەکلێ پێشووی کوێرەکەیشدا هاتهوه بۆ
 لای و فەرمووی: پیاویکی هەژاری داماوێ ریبواړی ئی قەوماوم، سەر به‌هیچ
 لایه‌کدا دەرناکەم، سا مه‌گەر یه‌که‌م به پشتیوانی خوداو دووم به‌هۆی
 یارمه‌تی تۆوه بگه‌مه‌وه شوین و ریگه‌ی خۆم، جا توبییت و ئەو خودایه که
 چاوه‌کانی چاک کردیتەوه مه‌ریکم بدەرێ به شکوو له‌م سه‌فه‌ره‌مدا پێی
 بگه‌یه‌مه‌وه ماله‌وه، پیاوه کوێرەکه ده‌لێ: ئای! منیش وەك ئیستای تۆ کوێر
 بووم و ده‌زانم کوێر چه‌نده کوڵه‌واره، وه خودا چاوی چاک کردمه‌وه، سه‌ره‌پای
 ئەوه‌یشه هەژاریش بووم و ده‌شزانم هەژا ری چه‌نده ناخۆشه، جا که‌واته به
 ئاره‌زووی خۆت چی ده‌به‌ی بۆ خۆت بیبه، وه‌چی ده‌هێلێته‌وه بۆ من
 ئاره‌زووی خۆته، به‌و خودایه هه‌رچی ئەم‌رۆ تۆ بیبه‌یت بۆ خۆت له‌ ریگه‌ی
 خودادا ده‌ست نایه‌نمه‌ ریگه‌ت فریشته‌که گوئی: مالی خۆت بۆ خۆت، من
 فریشته‌م هه‌وه جی‌م به‌ مال نییه، له‌ راستی دا رووداوه‌که ئاوايه: ئیوه —
 واته: تۆو به‌لەك و که‌چه‌لەکه — له‌ لایه‌ن خودای گه‌وره‌وه تاقی کرانه‌وه، خودا
 له‌ تۆ رازی‌یه، به‌لام له‌ هه‌ردوو هاو‌ریکەت نا‌رازی‌یه (ش).

۲۳) نه‌و مندالانه‌ی که له‌ناو بی‌شکه‌دا قسه‌یان کردوه

الذین تکلموا فی المهد

۵۲۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا ثَلَاثَةٌ عِيسَى، وَكَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ جُرَيْجٌ، كَانَ يُصَلِّي، فَجَاءَتْهُ أُمُّهُ فَدَعَتْهُ، فَقَالَ أَجِيبُهَا أَوْ أَصَلِّ. فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تُمِثَّهُ حَتَّى تُرِيَهُ وَجُوهَ الْمُؤْمِسَاتِ. وَكَانَ جُرَيْجٌ فِي صَوْمَعَتِهِ، فَتَعَرَّضَتْ لَهُ امْرَأَةٌ وَكَلَّمَتْهُ فَأَبَى، فَأَتَتْ رَاعِيًا، فَأَمَكَّتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَلَدَتْ غُلَامًا، فَقَالَتْ: مِنْ جُرَيْجٍ. فَأَتَتْهُ فَكَسَرُوا صَوْمَعَتَهُ، وَأَنْزَلُوهُ وَسَبُّهُ، فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى ثُمَّ أَتَى الْغُلَامَ فَقَالَ: مَنْ أَبُوكَ يَا غُلَامُ قَالَ الرَّاعِي. قَالُوا بَنَى صَوْمَعَتَكَ مِنْ ذَهَبٍ. قَالَ: لَا إِلَّا مِنْ طِينٍ. وَكَانَتْ امْرَأَةٌ تُرَضِعُ ابْنًا لَهَا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ رَاكِبٌ دُو شَارَةٍ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهُ. فَتَرَكَ ثَدْيَهَا، وَأَقْبَلَ عَلَى الرَّاكِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهَا يَمَصُّهُ - قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَمَصُّ إِبْصَعَهُ - ثُمَّ مَرَّ بِأُمِّهِ فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ابْنِي مِثْلَ هَذِهِ. فَتَرَكَ ثَدْيَهَا فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا. فَقَالَتْ لَهُ لِمَ ذَاكَ؟ فَقَالَ: الرَّاكِبُ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ، وَهَذِهِ الْأُمَّةُ يَقُولُونَ لَهَا سَرَقَتْ زَيْنَتٍ. وَلَمْ تَفْعَلْ. رواه البخاري وأحمد^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای که‌ره‌ی نین) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروود و مه‌لات و سه‌لامی خودای که‌ره‌ی له‌ سه‌رین) فه‌رمووی: ئه‌م سئێ که‌سه‌ نه‌بی که‌سی تر له‌ بی‌شکه‌دا قسه‌ی نه‌کردوه: یه‌که‌م عیسا‌ی کو‌ری مه‌ریه‌م، دو‌ه‌م هاو‌ریکه‌ی جو‌ره‌یج، پی‌او‌ئێ ده‌بی له‌ نه‌وی ئیسرائیل ناوی جو‌ره‌یج ده‌بی، سو‌فیلکه‌ ده‌بی، خه‌لوه‌ خانه‌یی بو‌ خو‌ی دروست ده‌کا‌و له‌ نا‌و یا خوا‌ناسی ده‌کا، جا‌ری نو‌یژ ده‌کا له‌و کاته‌دا دا‌یکی دی بو‌ لا‌ی و بانگی ده‌کا ئه‌ی جو‌ره‌یج! ئه‌ویش له‌ د‌ل‌ی خو‌یدا ده‌فه‌رمو‌ئ: خودایه‌! نا‌زانم وه‌لا‌می دا‌یکم بده‌مه‌وه‌ یا نو‌یژه‌که‌م ته‌وا‌و بکه‌م، له‌ پا‌شا‌ و‌ا به‌ باش ده‌زانئ که‌ نو‌یژه‌که‌ی ته‌وا‌و بکا‌و وه‌لا‌می دا‌یکی نه‌داته‌وه‌، دا‌یکیشی ده‌گه‌رپ‌ته‌وه‌، بو‌ سه‌به‌ینئ که‌ دی‌ته‌وه‌ بو‌

(۱) تجرید/ ۵۳/۴ رقم/ ۱۳۱۸ = ۲۴۳۶، ۱۲۰۶، ۲۴۸۲، ۲۴۶۶.

لای دیسان جورهیج خه‌ریکی نویژ کردن ده‌بی بانگی ده‌کاو ده‌لی: نه‌ی
جورهیج! جورهیجیش ده‌فهرموی: خودایه! نازانم وه‌لامی دایکم بده‌مه‌وه یا
نویژده‌که‌م ته‌واو بکه‌م، له پاشا وا به‌باش ده‌زانئ که نویژده‌که‌ی ته‌واو بکا،
دایکیشی ده‌لی: خودایه! نه‌یمرینی تا روی داوینپیسانی پی نیشان
ده‌ده‌ی. لهو لاشه‌وه نه‌وه‌ی ئیسرائیل له ناو خوینا باسی خواناسیی
جورهیج ده‌که‌ن که چۆن بو خودا لی براوه، ژنیکی سۆزانی ده‌بی بو جوانی
بی وینه ده‌بی، ده‌لی: نه‌گهر هه‌ز ده‌که‌ن من ده‌چم له خشته‌ی ده‌به‌م و تووشی
فهرته‌نه‌ی ده‌که‌م، جا ژنه‌که ده‌چی بو لای، گه‌لی خه‌ریکی ده‌بی و دی به‌لایه‌وه
که نه‌و ئیشه‌ی له‌گه‌لدا بکا، به‌لام جورهیج مل ناداو ئاپری لی ناداته‌وه، جا
ژنه‌که ده‌چی بو لای شوانئ، که له شه‌ودا له خه‌لوه خانه‌که‌ی جورهیجا
ده‌حه‌وايه‌وه، نه‌و شوانه ده‌نی له خوئی و سکی پر ده‌بی و کوپیکی ده‌بی،
ده‌لی: نه‌م مناله له جورهیجه! نه‌وانیش ده‌چن بو گیانی جورهیج و له خه‌لوه
خانه‌که‌ی ده‌ری ده‌هینن و خه‌لوه خانه‌که‌ی ده‌رووخینن و خوئی تیرو پر
فه‌لاقه ده‌که‌ن و ده‌یده‌نه به‌رجمین، نه‌ویش ده‌فهرموی: نه‌وه چیتانه بو وا له
من ده‌که‌ن، گونا‌هم چیه؟ ده‌لین: چونکه ئیشی بی شه‌رعیت له‌گه‌ل نه‌م
قه‌حبه‌یه‌دا کردووه و نه‌وه‌تانئ له تو نه‌م زۆله‌ی بووه! ده‌فهرموی: کوا مناله‌که
له کوئی‌یه؟ نه‌وانیش ده‌یه‌نین بوئی، ده‌فهرموی: توژی پشووم بدن با نویژئ
بکه‌م، جا ده‌سنویژ ده‌گری و نویژ ده‌کا، که نویژده‌که ته‌واو ده‌کا ده‌پرا بو لای
کوپه ساواکه‌و ده‌ژنه‌ی به‌سکیاو ده‌فهرموی: نه‌ی کوپه‌ی ساوا! کئی باو‌کته؟
کوپه‌که‌ش دینه زمان و ده‌لی: باوکی من فیساره شوانه!!

جا نه‌وسا خه‌لکه‌که له پاستی ی رووداو‌ه‌که تی ده‌که‌ن و داوای لی
بووردن له جورهیج ده‌که‌ن و په‌لاماری ده‌دن و ده‌ست ده‌که‌ن به‌ماچ کردنی و
خوینانی تی هه‌لده‌سوون بو مووفه‌رک، وه ده‌لین: خه‌لوه خانه‌که‌ت له زیر بو
دروست ده‌که‌ینه‌وه؟ ده‌فهرموی: نه‌، به‌لام له قوپر وه جارانی خوئی بو‌م
دروست بکه‌نه‌وه، سییه‌م جارئ ژنی مه‌مکی ده‌دا به‌کوپه‌که‌ی - که
له‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل بوو - له‌و کاته‌دا سواریکی قوژی به‌ناوبانگ به‌لایا

راده‌بووری، به سواری و ولاخیکی که‌شخه، پایه و نیشانیکی زوری پیوه ده‌بی، ژنه‌که ده‌لئ: خودایه! ئەم کوپه‌ی منیش بکه‌ی به سوار چاکیکی ئاوا قوزو به ناوبانگ! جا کوپه‌که‌ی مه‌که‌که‌ی به‌رده‌داو روو ده‌کاته سواره‌که‌و ته‌ماشایه‌کی ده‌کاو ده‌لئ:

خودایه! وهك ئەوم ئی نه‌که‌ی! ئنجا دیسان مه‌که‌که‌ی ده‌گریته‌وه‌و ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌ مژینی.

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بی) ده‌یفه‌رموو: ده‌لئی وا له به‌ر چاوم که‌ چۆن چۆنی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) په‌نجه‌ی دۆشاو مژهی خویی ده‌مژێ و لاسکایی حالی مه‌مک‌خواردنی منداڵه‌که‌ی ده‌کرده‌وه، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: له‌ پاشدا که‌نیزه‌کیکیان هیئا، هیئا بوویانه‌ی گێرو گازو لییان ده‌داو ده‌یانگوت: حیزی و دزیت کردووه، ئەویش هر ده‌یگوت: حسبى الله ونعم الوکیل: من هر خودام هیه که‌ که‌سم بی و به‌سم بی! به‌راستی خودا پشتیوانی چاکه. جا دایکی مناله‌که‌ ده‌لئ: خودایه! ئەم کوپه‌ی من وهك ئەم کچه به‌م ده‌رده نه‌به‌ی، دیسان کوپه‌که‌ی مه‌که‌که‌ی دایکی به‌رده‌داو ته‌ماشایه‌کی کچه‌که‌ی کردو گوتی: خودایه! وهك ئەم کچه‌م ئی بکه. جا لیئانه‌دا مناله‌که‌و دایکی که‌وتنه‌ گوفتوگوو رازو گله‌یی، دایکی گوتی: ئەو پیاوه شیوه‌ جوانه زه‌ت بوو، من گوتم: خودایه! کوپه‌که‌م پیاویکی وهك ئەمه‌ی ئی ده‌رچی که‌چی تو گوتت: خودایه! نه‌مه‌ی به‌ پیاویکی ئاوا، له‌ پاشا ئەم که‌ نیزه‌که‌یان به‌ لیئان و تیئه‌ل‌دان هیئاو پیی ده‌لئ: حیزی و دزیت کردووه، منیش گوتم: خودایه! کوپه‌که‌م وهك ئەمه‌ی ئی نه‌ی، که‌چی تو گوتت: خودایه! وهك ئەمه‌م ئی بکه‌ی، ئەمه‌ له‌به‌رچی؟ گوتی: چونکه‌ سواره‌که‌ زۆرداریکه‌ له‌ زه‌برداره‌کان و مله‌وپرکه‌ له‌ مله‌وپره‌کان له‌به‌ر ئەوه گوتم: خودایه! نه‌مه‌ی به‌ پیاویکی ئاوا سته‌مکار، به‌لام ئەم که‌نیزه‌ی که‌ پیی ده‌لئ: دزی و حیزی کردووه، بی تاوان و پاک و بی گه‌رده‌و سته‌مباره‌، نه‌دزی کردووه‌و نه‌ حیزی، له‌به‌ر ئەوه گوتم: خودایه! وهك ئەم سته‌مبارم ئی بکه‌ی (ب/ ئەحمه‌د).

۵۲۴۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا عِيسَى وَشَاهِدُ يُوسُفَ وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ وَابْنُ مَاشِطَةَ فِرْعَوْنَ.. رواه الحاكم بسند صحيح. وتقدمت بقية القصص في مواضعها فقصّة ابراهيم وولده اسماعيل وأمه - عليهم السلام - تقدمت في تفسير البقرة وقصة وافد عاد سبقت في تفسير الذاريات، وقصة أصحاب الاخدود في تفسير والسماء ذات البروج، وقصة ذي الكفل في التوبة من كتاب الاذكار وقصة أصحاب الغار في كتاب النية والا خلاص^(۲):

ديسان له‌وه‌وه له پيغه‌مبه‌روه (ديرو‌دی خودای له‌سهرين) ده‌فه‌رموئ: جگه له‌م زاتانه كه‌سی تر له ناو بيشكه‌دا قسه‌ی نه‌کردوه‌وه: عيسای كورپی مه‌ريه‌م و نه‌و مناله‌ی كه‌ شايه‌تيی دا بو پاكيی يوسف‌و، نه‌و منداله‌ی كه‌ شايه‌تيی دا له‌ سه‌رپاكيی جوهره‌يج و كورپی ژنه‌ نارايشكه‌ره‌كه‌ی فيرعه‌ون! (حاكم - س/ص). بېروانه: (به‌رگی) ۶/ز- ۳ ژماره‌ ۱۲/ ۳۷۰۱ وه به‌رگی ۷/ز- ۳۴ ژ- ۱۲۰/۱ + ۶۸ ژ- ۲/ ۴۲۰۹ + به‌رگی ۹/ زنجيره‌ ۸۹ ژ- ۴ + به‌رگی ۱/ز- ۱۱ ژ- ۸۵/۳.

۵۲۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَن يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا حَلَّ أَجْلُهَا، خَرَجَ فِي الْبَحْرِ، فَلَمْ يَجِدْ مَرَكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ، فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطْبًا فَلَمَّا كَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ. رواه البخاري. نَسَّالَ اللَّهُ الْيَقِينَ وَحَسَنَ الثَّقَةَ بِاللَّهِ تَعَالَى آمِينَ^(۳):

ديسان نه‌بو هوره‌يره (خودای نازي بن) له پيغه‌مبه‌ري خوشه‌ويسته‌وه (ديرو‌دی خودای له‌سهرين) ده‌فه‌رموئ: پياوئ (له‌ نه‌وه‌ی ئيسرائيل) هه‌زار ديناری زيږ له پياوئ قهرز ده‌کا، كه‌ كاتى دانه‌وه‌ی قهرزه‌كه‌ ديټ پياوه‌كه‌ ده‌چئ بو قه‌راخي ده‌ريا به‌لام پاپوړی ده‌ست ناكه‌وئ (تا سواربئ و بچئ بو لای خاوه‌ن

(۲) رواه الحاكم بسند صحيح.

(۳) تجريد / ۲ ل- ۱۴۳ رقم: ۷۲۱ = ۱۴۹۸، ۲۰۶۳، ۲۲۹۱، ۲۴۰۴، ۲۴۳۰، ۲۷۲۴، ۲۷۶۱.

قهرزه که و قهرزه که ی بداته وه). جا له بهر نه وه کوټکه دارې دهینې و ناوکه ی هه ل دکوټې و نامه یی له خوږه وه بو هاوړیکه ی دهنووسی و تیا دا دهنووسی: له فیساره که سه وه بو فیساره که س و دهیخاته ناو کوټکه داره که وه هه روا هه زار دیناری زیږی تی دهخاو فریې دداته ناو دهریا که وه ده لې: خودایه! خوټ ناگات ئی یه تی پایوړو که شتی نییه، کاتی خوښی نه و پیاوه داوای شایه ت و که فیلی ئی کردم، منیش شایه ت و که فیلم نه بوو جگه له تو، جا نه و! من هم قهرزه ی سهرخوم بهم دهریا هه دا نارده وه بو، ئیتر تویش نارده زوی خوټه من له مه زیاترم له دهست نایی، له و لایشه وه کابرای خاوه ن قهرز دی هه تا بزانی براده ره که ی پاره که ی بو دینې، به لام که س دیار نابې که ته ماشا ده کا کوټکه داره که ده بینې، جا ده لې: نه مه ده به مه وه بو سووته مه نی نه مه شه وی خیزانم، چاکه له ماله وه کوټه ره داره که ده قله شینې پاره که و کاغه زه که ده دوژیتته وه! (ب - خودای ئی رازی بن).

٥٢٤٤ -> (ب - ٦ ز - ٣ ل - ١٥ ف - ١٢) (٤).

٥٢٤٥ -> (ب - ٧ ز - ٣٤ ل - ١٥٩ ف - ١) (٥).

٥٢٤٦ -> (ب - ٧ ز - ٦٨ ل - ١٤٢ ف - ٢) (٦).

٥٢٤٧ -> (ته ماشای باسی تهویه بکه له کیتابی نه زکاردا، بهرگی نویهم لاپه ره ٢٧٠، فهرموده ی سییهم داستانی کابرای که نه وه دو نو که س ده کوژې، فهرموده ی چواره م داستانی کیفل و ژنه داماره که (٧).

٥٢٤٨ -> (ب - ١ ز - ١١ ل - ٦٦ ف - ٣) (٨).

(٤) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ٣ رقم/ ١٢ / ٣٧٠١.

(٥) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ٣٤ رقم/ ١/ ٤١٢٠.

(٦) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ٣٠ رقم/ ٢/ ٤٠٩٩.

(٧) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ٩٢ رقم/ ٢/ ٥١٤٦.

(٨) تقدم فی مجلد اول. تسلسل/ ١١ رقم/ ٣/ ٨٥.

۵۲۴۹- → (ب - ۶ ز - ۱۰ ل - ۲۱۶ ف - ۲۴) (۹).

۵۲۵۰- → (ب - ۷ ز - ۷ ل - ۴۹ ف - ۳) (۱۰).

(۲۴) **باسی شهیتان و سویای شهیتان :** (ابلیس و جنوده)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ - صدق الله العظيم - سورة فاطر - ۶/۳۵}.

واته: بیگومان شهیتان دوزمنی نیوویه، دهی نیووش بیکن به دوزمنی یه‌که‌می خوٚتان، نه‌که‌ن بین به پارت و کو‌مه‌لی شهیتان، ده‌نا ده‌بن به هاوده‌می ئاگری دوزخ، چونکه شهیتان کو‌مه‌له‌ی خو‌ی بانگ ده‌کا هه‌تا بین به هاوه‌لانی ئاگری دوزخ.

۵۲۵۱- → (ب - ۱ ز - ۱۱۸ ل - ۳۶۰ ف - ۱۵) (۱).

۵۲۵۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيْسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ (۲):

له جابیره‌وه ده‌لی (خودای فی رازی بن): پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین): ده‌فه‌رموی: شهیتان له‌وه ناو‌می‌د بووه که جار‌یکی تر له ناو دانیش‌توانی دوورگه‌ی عه‌ره‌بدا نویژ که‌ران بی‌په‌رستن و به‌نده‌ییی بو‌بکه‌ن، به‌لام هه‌ول ده‌دا که له ناو خو‌یاندا تیکیان به‌ربدا له یه‌کتیری (م - خودای فی رازی بن).

۵۲۵۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ، فَأَذْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةٌ أَكْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ أَحَدَهُمْ فَيَقُولُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا

(۹) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۱۰/ رقم/ ۳۹۱۵/۲۴.

(۱۰) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/ ۷/ رقم/ ۴۰۰۸/۳.

(۱) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۸/ رقم/ ۷۲۲۸/۱۵.

(۲) مسلم. توبة: ۷۰۳۶.

فَيَقُولُ: مَا صَنَعْتَ شَيْئًا، ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ. قَالَ: فَيُذْنِبُهُ مِنْهُ وَيَقُولُ: نَعَمْ أَلْتَ:

دیسان جایز (خودای نازنی بن) فہرمووی: پیغہمبہری خوشہویست و نازدار (دروودو سلاوو رحمہتی خودای گہورہو مہزنی لہ سہر بن) فہرمووی: ئہہریمہن - واتہ: ئیبلیس. واتہ: شہیتان - تہخت و بارہگای خوئی دور لہ ئاوہدانی، لہسہر رووی ئاوی دہریا ہل دہدا، ئہوجا لہ شکرو دہستو پیوہندو پیکوپردو وچہی خوئی بہہر چوار لادا، دہنیئرئ، بو ئاواوہ نانہوہو خراپہ بہرپاکردن، ئیتر کامہیان ئاواوہی گہورہ تر بہرپا بکا پایہی ئہوہیانہ زیاتر لہ خوئیہوہ نزیک دہکاتہوہ، جا یہکئ لہ دہستہو بہستہکہی دہگہریتہوہو دیتہوہو بو لای و پیئ دہلئ: من ئہم خراپہیہم بہ فیسارہ کہس کرد، شہیتان دہلئ: جا ئہوہ چیبہ وابئ ہیچت نہکردوہ! ئیتر ہرہوہا بہرو دوا دینہوہو بو لای و دہلئ: ئہم خراپہیہوہو ئہو خراپہیہمان بہم و بہو کرد، بہلام ہیچی بہ دلئ شہیتان نابئ، تا یہکیکیان دیتہوہو دہلئ: من لہ کولکی ئہو پیاوہ نہبووہوہو ہتا ژنہ کیم پی تہلاق دا.

حہزرت (دروودی خودای لہسہر بن) فہرمووی: ئیتر شہیتان ئہوہیان لہ خوئی نزیک دہکاتہوہو دہلئ: ئافہریم بو خوت، تو زور باشیت! (م).

۵۲۵۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: خَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ عِنْدِي لَيْلًا. قَالَتْ: فِغَرْتُ عَلَيْهِ فَبَجَاءَ فَرَأَى مَا أَصْنَعُ فَقَالَ: مَا لَكَ يَا عَائِشَةُ أَغَرْتِ؟ قُلْتُ: وَمَا لِي لَا يَغَارُ مِثْلِي عَلَى مِثْلِكَ، فَقَالَ: أَقَدْ جَاءَكَ شَيْطَانُكَ؟ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ مَعِيَ شَيْطَانٌ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَمَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكِنْ رَبِّي أَعَانَنِي عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ^(۴).

عائیشہ (خوشنودیی خودای گہرہی لبین) فہرمووی: شہوئ نورہ شہوی خووم بوو، حہزرت (دروودی خودای لہسہر بن) لہ لای من بوو لہ شہودا دہرچووہ دہرہوہ،

منیش نه‌وم له بهر گران بوو، جا که هاته‌وه زانی من له‌بهرم گرانه
 فهرمووی: نه‌ی عائیشه! نه‌وه چیته؟ نه‌وه ژار له هه‌ویکانت ده‌کیشتیت؟ گوتم:
 جا بو نه‌گهر له‌سهر تو ژاریشیان لی بکیشم هه‌قی خوّم نییه، فهرمووی: نه‌وه
 چیته، شه‌یتانه‌که‌ت سهری لی داویت؟ گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بوچی من
 شه‌یتانم له‌گه‌ل دایه؟ فهرمووی: به‌لی. گوتم: دیاره هه‌موو که‌سی شه‌یتانیکی
 هه‌یه؟ فهرمووی: به‌لی وایه. گوتم: هه‌تا تویش شه‌یتانت له‌گه‌ل دایه؟
 فهرمووی: به‌لی، منیش شه‌یتانیکم هه‌بوو، به‌لام من خودا زالی کردووم به
 سه‌ریداو شه‌یتانه‌که‌م موسولمان بووه! (م - رحمه‌تی خودای گهره‌ی لی بئ).

۵۲۵۵ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ
 أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وَكَّلَ اللَّهُ بِهِ قَرِينَهُ مِنَ الْجِنِّ. قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِيَّايَ إِلَّا أَنَّ
 اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ مُسْلِمٌ فِي صِفَةِ الْقِيَامَةِ.
 نَسَّالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ آمِينَ^(۵).

عه‌بدوللا (خودای لی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ:
 هه‌ریه‌کی له ئیوه خودا سپاردوویه‌تی به شه‌یتانی له جنوکه‌و، کردوویه‌تی به
 هاوپی و هاو ملی. گوتیان: هه‌تا تویش نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا!؟ فهرمووی:
 به‌لی هه‌تا منیش به‌لام من خودا زالی کردووم به‌سه‌ریدا، له‌بهر نه‌وه هه‌ر
 ریگه‌ی چاکه‌م پی نیشان ده‌دا (م - خودای لی رازی بئ).

(۲۵) باسی فریشته که هه‌موویان نازدارن : (الملائكة الكرام)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا يَغْلُمُ جُئودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ - سورة
 المدثر - ۷۴ / ۳۱}.

واته: سوپاو له شکری خودا له‌بهر زوری و له‌بهر سه‌یری و گه‌وره‌یی
 جه‌سته و نه‌ندامیان و، له‌بهر زوری جه‌شن و جوړو ته‌واناییان، که‌س نازانی
 جه‌شن و جوړو ژماره‌یان چونه و چه‌نده خودا خو‌ی نه‌بی.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ - صدق الله العظيم.
سورة قیامت - ۱۸/۵۰}.

واته: ئاده‌میزاد هر قسه و گوته‌یه‌کی له دم دهرده‌چی فَرِیشته‌یه‌کی
ئاماده و ریا و به‌لایه‌وه یه‌کسه‌ر گوته‌که‌ی ده‌قوزیته‌وه و ده‌ینووستی.
۵۲۵۶ - (ب - ۱ ز - ۴۳ ل - ۱۸۴ ف - ۶) (۱).

۵۲۵۷ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أُذِنَ لِي أَنْ
أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ إِنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ
مَسِيرَةٌ سَبْعِمِائَةٍ عَامٍ. رواه أبو داود والضياء والبيهقي (۲).

جابر (خوای ئی خوش نووبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری نازدارو خوشه‌ویست
(دروود سلوی خودای ئی بن) فه‌رمووی: پیگه به من دراوه که باسی فَرِیشته‌یی له و
فَرِیشته‌نه‌ی خودای گه‌وره‌تان بو بکه‌م که ته‌خت و باره‌گای خودایان
هه‌لگرتوه و پیا‌ن ده‌گوتری: هه‌لگرانی ته‌خت و باره‌گای خوداوه‌ند
(حه‌مه‌له‌تولعه‌رش) ئه‌و باسه‌یش ئه‌مه‌یه: یه‌کی له‌م هه‌لگرانی باره‌گایه له
نه‌رمه‌ی گوچی‌که‌یه‌وه هه‌تا سه‌ر شانی جه‌وت سه‌د سائه‌ رییه! (دس/ص -
ضیاء و به‌یه‌قی - رمزای خودایان ئی بن).

عدد احادیث کتاب الزهد (۲۱۰) مثنان وعشرة. نسال الله العظيم أن تكون
خالصة لوجهه الكريم وأن ينفع بها النفع العميم. انه على ما يشاء قدير. آمين والحمد
لله رب العالمين:

دانهری ئه‌م تاجه‌ پیروزه‌ جه‌نابی ماموستا مه‌لا مه‌نصور عه‌لی ناصیف
(ره‌مه‌تی خودایان یئین) لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموی: ژماره‌ی فه‌رمووده‌کانی نامه‌ی زوهد
(۲۱۰) ته‌نیا دوو سه‌دو ده‌ فه‌رمووده‌ن و به‌س. ده‌یشفه‌رموی: له‌ خودای
گه‌وره‌ داوا ده‌که‌م که ئه‌م کاره‌مان ساغ بو ره‌زامه‌ندی زاتی خودای نازداربن،

(۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۴۳ رقم / ۲۳۶/۶.

(۲) رواه أبو داود فی لزوم السنة بسند صحيح (شرحه).

وه خودا بیکا به مایه‌ی خیر و خوشی بۆ هه‌موولایئ، دلنیام که خودا ته‌وانای هه‌موو شتیکی هه‌یه و خواستی له‌سه‌ر هه‌رچی هه‌بی دهیکا. آمین والحمد لله رب العالمین.

منیش (که وه‌پرگپری ئەم تاجه‌ پیرۆزه‌م، که‌له‌ سایه‌ی خوداوه‌ بووه‌ به‌ مایه‌ی شانازی دین و دونیام) پەر به‌ دەم و پەر به‌ دل ده‌لیم: نامین خودایه‌. خودایه‌! رووی ره‌حه‌مت له‌م گه‌لی کوردی پاکی موسولمانی ساغی تۆ په‌رسته‌بی، ده‌رووی ره‌حه‌متی هه‌تا سه‌ر ئی بکه‌ره‌وه‌، کۆتایی به‌ مه‌ینه‌ت و زه‌حه‌متی به‌ینه‌، به‌ده‌ستی ره‌حه‌مت ده‌ستی قه‌درو ریژی ئی بنی و کۆتایی به‌ کۆتی پیی و به‌ زنجیری گه‌ردنی به‌ینه‌ به‌ره‌حه‌متی خۆت نه‌ک به‌ خاسی خۆمان ئیمه‌یش له‌گه‌ل هه‌موو موسولماناندا له‌ ژیر ئالا به‌رزه‌که‌ی هه‌زه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازداردا (دروود و سلات و سلام و ره‌حه‌متی خودای لیبی) هه‌شر بکه‌. نامین والحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی حبیبنا وشفیعنا ومولانا محمد وآله وصحبه‌ أجمعین.

نووسه‌ر نوینته‌ری چهره‌خس خۆیه‌تی

کۆنی هس کۆن و نوینی هس نوینه‌تی

کۆمه‌له‌ی ئاده‌میزادی ئەم چهره‌خی ئیمه‌ کوشته‌ی ده‌ستی سته‌مه‌، لغاوی سته‌مکاره‌ مله‌په‌رکانی له‌ ناو ده‌مه‌، مرو‌قی سته‌مباری زۆر بۆ هاتوو بۆ هه‌لی ده‌گه‌پری که‌ یه‌خه‌ی خۆیی تیادا دادپری، نه‌فره‌ت له‌ باوه‌ قوژه‌ی شه‌ر بکا، پێشوازی له‌ کۆتری ناشتی بکا، ئەوه‌ی که‌ به‌پاشکاوی بۆی ناگوتری به‌ پێچ و په‌نا بۆی بچئ، نه‌ قه‌له‌ره‌ش خه‌به‌ر بکاته‌وه‌ نه‌ بولبول بتۆرینئ!

جا وا له‌م روانگه‌وه‌ ئەم نزایه‌ ئاراسته‌ی باره‌گای به‌رزی پیرۆزی خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ری خۆم ده‌که‌م، داوایش له‌ موسولمانانی تر ده‌که‌م که‌ به‌ دووعاو نزای باشی خۆیان هه‌میشه‌ ئەم گه‌لی کوردی سه‌رتۆپ موسولمانه‌ به‌سه‌ر بکه‌نه‌وه‌، چونکه‌ دلنیام که‌:

ده‌سنوئو دووعا، خیر له مالی پاک

سن چه‌کی چاکن له بو پیاوس چاک!

که نیازت پاک بن نیشان ده‌پیکس

ده‌که‌س به ناوات به پیکو پیکس!

سهرنجی ئەم نزا شیرینه‌ی هه‌زرت بدهن، که چوئن له ناو نزاکه‌دا هو‌ی کردنه‌که‌ی پو‌شن ده‌بیته‌وه، که ده‌فه‌رمو‌ی: {رحم الله حمیرا افراهم سلام وایدیهم طعام وهم اهل امن وامان}: ره‌حه‌تی خودا له هو‌زی حیمیه‌رب‌ئ، هه‌میشه ده‌میان به سلاوه‌ویه، به راستی میله‌تیکی نانبدن، هه‌م بئ وه‌ی وه‌م ئاسایش په‌روه‌ن، هه‌روه‌ک خاوه‌نی باوه‌رو بپروان و، که‌ئ به دینن. ئایه‌تی قورئانی پیرو‌زو فه‌رمووده‌ی نازداری هه‌زرت هه‌مو‌ی په‌ندو حیکمه‌ت و که‌وه‌ره، هه‌مو و شه‌یه‌کیان سه‌ر مه‌شقیکه بو خوی، گشت ئایه‌تی سه‌ر باسیکه بو خوی، هه‌ر واگشت رسته‌یه‌کی فه‌رمووده‌ی نازداریش ده‌بی به سه‌ر باسی بابه‌تی له یاساو ده‌ستووره‌کانی ژین! خودا پیداو‌ی خوشبه‌خت ئەو زانا داناییه‌که بزانئ به جوانی له‌گه‌ل ئەم دوو چرا رو‌شنه‌دا ره‌فتار بکاو، سوودو به‌هره‌ی هه‌مه جو‌ر له‌م دوو مانگ و خو‌ره وه‌ربگری!

مسو‌گه‌ر مرو‌ی ئاوا، به ختیاری هه‌ر دوو جیهان بو خوی مسو‌گه‌ر ده‌کا. برای موسو‌لمانی پاکم! ئەی کوردی مه‌ردی چاکم! له ره‌حه‌تی خودا نا ئومید مه‌بن: خودا ره‌حه‌تی که‌وره که‌وره‌ی له لایه، راسته که‌گه‌له‌که‌ی خوشمان تاک و ته‌را پیاو خراپی تیا‌دایه، به‌لام له خودا به‌زیادبئ و لوتف و که‌ره‌م و ره‌حه‌تی تا سه‌ربئ له که‌لماندا، زۆربه‌ی که‌له‌که‌مان موسو‌لمانی باشن و بئ وه‌ین و هه‌ژاری مالی خو‌یانن و، له سایه‌ی خوداوه ری به‌دی‌ی له دیندا ده‌که‌ن، که‌واته جیگه‌ی خو‌یه‌تی که‌ ئیمه‌ی مه‌لاو به‌رپر‌سیاری ئایینی ئەم که‌له باشه هه‌میشه دل‌سو‌زی خو‌مانیان بو دو‌وپات بکه‌ینه‌وه، به دو‌وعا و نزی باش و به ئامو‌ژگاری باش به سه‌ریان بکه‌ینه‌وه، چاو له با‌زی هه‌له‌و نا‌ریکی و خو‌ی نا‌باشیان بپوشین.

ئامان سہد ئامان بہ ہہرہ شہو گورہ شہی زوړو بہ تانہو تہ شہری رھقو زہقو، بہ قسہی توندو رھق خہلک لہ دین مہ تہ کیننہوہ، بہ تایبہ تی ئہوانہ یان کہ بہ ہوی دہمو دووی دہرو دراوسیگانمانہوہ، بہ ہوی ہوی رہ گہزی و نہ تہوہ گہری یہوہ لہ ئہلی دین زویرو دلگرانن، بہندہ - پشت بہرہ حمہ تی خودا (دلنیام لہوہ کہ مہزلوومییہ تی گہلی کورد لہ لای خودا شہ فاعہ تیان بو دہکاو، دہبی بہ ہوی کردنہوہی دہرووی رھحمہت. لہ ئہنجامیشدا ہہر ئہم دینی پیروزی موحمہ مہدہ فریایان دہکہوئی، لہ شہوہ زہنگی کوفرو بی دینی رھوشتی) کہ لہ سہرانسہری جیہان دا پەرہی سہندوہ (رزگاریان دہکا، دنیا زوړی بہ بہرہوہ ماوہ بہشی ہہمو جوړہ بہراوردی دہکا، وہک خودا) لہ بارہی وہرگیږو داگیږ پی کردنی شہوو پوژہوہ - دہفرموی:

{وَتِلْكَ الْاَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ - سورة آل عمران - ۱۴۰/۳}

ہہرہک لہ باوہپی بہندہدا موسولمانہ تی بہراستی و کوردایہ تی و مہردایہ تی ہہرگیز دژ یہکتری نین، قہیدی چییہ تو موسولمانیکی پاکی باش بہو، کوردیکی مہردی باشی چاکیش بہ لہبہر ئہوہ من گلہ ییم لہو موسولمانہ وشکانہ ہہیہ کہ بہ قہد بیگانہ یی دلسوزو دوستی ئہدہب و یژہو میژوو زمانی کوردی نین و، تہنانت مہدحی بہ ہہقی گہلی کوردیش دادہنین بہ (عصبیہت و قہومییہت و رہگہزو پەرستی) ئہمانہ ہہیانہ - دہق وہک کوردہ بیگانہ پەرستہکان - ئہگہر بویان بلوی بہ کوردی قسہ ناکہن، ہہر لہبہر ئہم ہویہیہ ئہم جوړہ وشکہ موسولمانانہ بوون بہ ہوی تہکینہوہی زوړ لہ پوښنیرہکانمان لہ کوړی ئایین. ئیتر بارو لہ قاپی خودا کہین و، چہکی نزا ناراستہی نیشانکہین:

ہہر مہل لانہ یین، ہہر مووری شارین

تہنیا نہم کوردہ بن لان ما جارین!

خودا پییسی بدہی پہناو پاسارین:

لانہ یین رھحمہت، نووری لن بارین

بی‌کسه‌ی به‌مه‌شخه‌ل بۆ نووری قورنان
 هه‌ر کوردن بگه‌ری بیه‌ن به‌عوسمان
 وه‌ک نه‌و دڵسوژی قورنانه‌ی خوابه‌ن
 بۆ گه‌له‌ی کورده‌م چاره‌ی هیوابه‌ن!
 نوڤه‌ی کوردستان ناشته‌و ناوایه
 په‌حمه‌ت به‌م کورده‌ تاسه‌ر به‌ن خوایه!
 وه‌ک خوا پێداوان به‌په‌حمه‌تی خۆت
 به‌ده‌سته‌ی په‌حمه‌ت پێی به‌رده‌ له‌کو‌ت
 له‌جه‌ن هه‌واره‌ی جارانیه‌ی زه‌حمه‌ت
 هه‌واره‌ی هه‌لبه‌دا خه‌رمانه‌ی په‌حمه‌ت
 چو‌ن سه‌یلاوی نو‌وح لافا‌وی په‌حمه‌ت
 عی‌س‌راق داپۆشه‌ن وراماله‌ن زه‌حمه‌ت!
 دانیشتوانی وه‌کو به‌را به‌ن
 ده‌ردو به‌لایان له‌و کاب‌را به‌ن!
 کورده‌! کوردستان جیه‌ی نه‌ولیا‌یه
 هه‌رلایه‌ن ده‌چیه‌ی مه‌رده‌یکه‌ی تیا‌یه
 که‌رکه‌وکه‌ گولێکه‌ وه‌ له‌ناو دلا
 به‌لکه‌م دانیاله‌ که‌ وه‌ له‌قه‌لا!
 به‌رنجه‌ زی‌دی ساداته‌ی سا‌خه
 سه‌یدی به‌رنجه‌ وه‌ک گولێ به‌اخه
 واته‌: کوردستان بۆ نه‌وه‌ی که‌زهره‌ت
 خه‌ودا کردویه‌ به‌په‌نه‌ی په‌حمه‌ت
 بۆ نی‌مه‌ش که‌ وه‌ا نو‌مه‌تی نه‌وین
 به‌وه‌ به‌مایه‌ی هه‌وینه‌ی نه‌وین!

چاکه‌ی کوردستان وا له‌به‌رچاوم
 دوعای بو ده‌که‌م هه‌تا‌کو ماوم
 له‌گه‌ل دانیشتنوی نازیز! هه‌میشه:
 (چاکه‌ی بئ تهما بکه به‌پیشه)
 هه‌تا‌کو مردن له‌زه‌تی نیجسان
 ده‌مینن له‌بن ددانسی نینسان!!
 کورده! کوردوستان گه‌لی په‌نگینه
 تابلوی به‌هه‌شتی سه‌ر پوی زه‌مینه
 کورده! به‌کورتی وه‌سفی کوردستان
 (بوکی سروشته و به‌هه‌شتی جیهان!)
 ناله‌م به‌هه‌شته خودای میهره‌بان!
 له‌به‌ر خاتری سیی جزمه‌ی قوورن:
 گولن خه‌لات که به‌به‌نده‌ی زاهید
 بو ره‌نگی زه‌ردم ببئ به‌شاهید
 له‌هه‌وری په‌حمه‌ت پاراو کرابئ
 بو کوردستانی سه‌وزم چرابئ
 په‌یمانی به‌ینی جوتسه برابئ
 تاسه‌ر ناشتییان، به‌بئ هه‌رابئ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی ویل و نه‌دهب

(نهم نامه‌یه هه‌وت به‌ش و پایانی‌که)

(۲۶) به‌شی یه‌که‌م: داوای ری پیدان (استندان)

کتاب الأدب: (وفیه سبعة فصول وخاتمة)

الفصل الأول: في الاستندان

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ}، {إِنْ لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النور - ۲۴/۲۷-۲۸}.

واته: ئه‌ی که‌سانئ باوه‌رتان هیناوه به خوداو به پیغه‌مبه‌ری خودا! خود سه‌ر له خوتانه‌وه مه‌پونه ناو هیج مائی‌که‌وه بیج‌که له مائی خوتان، هه‌تا نیجازه‌یان ئی ده‌خوانن، له پاش ری پیدانی‌ش کاتئ پویشتنه ماله‌وه سلاو له دانیشتوو‌ه‌کان بکه‌ن، ئه‌مه یاسایه‌کی زور باشه بو ئیوه، خودا ئه‌م جو‌ره ده‌ستوو‌ره باشانه‌تان بو ده‌نی‌ری هه‌تا بیربکه‌نه‌وه و کاری بکه‌ن خیر و خوشی هه‌موو لایه‌کی تیادابی، ئه‌گه‌ر دنیا بوو خانوو‌ه‌که ناوه‌دانی ئی نه‌بوو مه‌پونه ناوی، هه‌تا که‌سئ له خه‌لکی ئه‌و خانوو‌ه دئ و پینگه‌تان پئ ده‌دا، ئه‌گه‌ر پینگه‌یان پئ نه‌دان و گو‌تیان: مه‌یه‌نه ماله‌وه و بکه‌رپینه‌وه مه‌یه‌نه ژوو‌ره‌وه و بکه‌رپینه‌وه بو شوینی خوتان، ئه‌وه بو ئیوه له‌وه با شتره که هه‌ر مل بنی‌ن و بپونه ناوی بزائن، که خودا ئاگای له هه‌موو کار و کرده‌وه‌یه‌که‌تانه.

۵۲۵۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ أَبُو مُوسَى فَرَعَا، فَقُلْنَا: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَ: إِنَّ عُمَرَ أَرْسَلَ إِلَيَّ أَنْ آتِيَهُ فَأَتَيْتُ بَابَهُ فَسَلَّمْتُ ثَلَاثًا فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ أَحَدٌ فَرَجَعْتُ، ثُمَّ أَرَسَلُ إِلَيَّ فَذَهَبْتُ فَقَالَ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَأْتِيَنَا فَقُلْتُ إِنِّي أَتَيْتُكَ فَسَلَّمْتُ عَلَى بَابِكَ ثَلَاثًا فَلَمْ يَرُدُّوا عَلَيَّ أَحَدٌ فَرَجَعْتُ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَذَهَبْتُ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ

ثَلَاثًا فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فَلْيَرْجِعْ. فَقَالَ عُمَرُ: أَقِمِ عَلَيْهِ الْبَيِّنَةَ وَالْأُورُجْعَتَكَ. فَقَالَ أَبِي بْنُ كَعْبٍ: لَا يَقُومُ مَعَهُ إِلَّا أَصْغَرُ الْقَوْمِ. فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ قُلْتُ: أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ. قَالَ: فَادْهَبْ بِهِ فَقُمْتَ فَاتَيْتَ عُمَرَ فَقُلْتُ: قَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ هَذَا. وَفِي رِوَايَةٍ: فَجَاءَهُ أَبِي فَشَهِدَ بِذَلِكَ وَقَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ لَا تُكُونَنَّ عَدَاوًا عَلَى أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنْمَا سَمِعْتُ شَيْئًا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتُبِّتَ. قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ إِنْمَا سَمِعْتُ شَيْئًا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتُبِّتَ. رواه الأربعة^(۱).

نه‌بو سه‌عیدی خودری (خوشنودی خودای لیبی) فهرمووی: جاری دانیشتبوم له ناو کوپی له کوپه‌کانی یاریده‌ده‌راندنا ته‌ماشام کرد وا نه‌بو مووسا به شله‌ژاوی هات به‌رهو نیمه، گوتمان: ها خیره وا په‌شو‌کاوی؟ گوتی: عومهر ناردبووی به دواما، پویشتم بو لای، که گه‌یشتمه به‌ر ده‌رگا‌که‌ی سی جار سلوم کرد، به‌لام که‌سی وه‌لامی نه‌دامه‌وه، نیتر منیش گه‌پرامه‌وه نه‌چوموه ژووره‌وه، دیسان ناردیه‌وه به‌شوینما، که چوم فهرمووی: بو نه‌هاتیت بو لام، گوتم: من هاتم بوتات و سی جار له‌به‌ر ده‌رگا‌که‌تدا سلوم کرد، که‌س وه‌لامی نه‌دامه‌وه نیتر منیش گه‌پرامه‌وه، چونکه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) ده‌فهرموئی: هر کامیکتان له شویننی سی جار داوای ریگادانی کرد بچیته مال‌ه‌وه به‌لام ریگه‌یان نه‌دا نیتر بابگه‌ریته‌وه. نیستایش عومهر پیم ده‌لی: به‌لگه راست بکه‌ره‌وه له‌سهر نه‌م فهرمووده‌یه‌ی که ده‌یگی‌ریته‌وه نه‌گینا نیشت پی ده‌گه‌یه‌نم! نه‌وجا ئوبه‌یی کوپی که‌عب فهرمووی: ده‌بی بچوکترینی نه‌م کوپی دانیشتنه نه‌م شایه‌تیه‌ت بو بدا. نه‌بو سه‌عید (خودای نازنی بن) فهرمووی: منیش گوتم: ده‌ی من بچوکترین که‌سم له‌ناوتاندا، فهرمووی: ده‌بیبه له‌گه‌ل خوت، منیش هه‌لسام و چوم بو لای عومهر گوتم: من نه‌وه‌م له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) بیستوه. له گی‌رانه‌وه‌یه‌کا: جا ئوبه‌یی خوی هات بو لای عومهر و نه‌م شایه‌تیه‌ی داو،

(۱) تجرید/ ۱۴/۳ رقم / ۹۳۹ = ۲۰۶۲، ۶۲۴۵، ۷۲۵۳. مسلم. ادب: ۵۵۹۱ (ریاض/ ۲/۲۲۵ رقم/ ۸۷۱/۲)

گوتیشی: ئہی عومہر! ئہی کوپی خہتتاب! مہبہ بہ ئیش و ئازار بو یارانی موخہ ممہد (درویدی خودای لہسربین) عومہریش (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: سوبجانہ للاً! چہند سہیرہ! من تہنیا مہبہ ستم ئہوہ بوو کہ بچمہ بنج و بنہوانی ئہم مہسہلہیہو بہس (دہنا خوانہ خواستہ من چوئن بہخوت و خوڤایی ئازاری هاوړیانی پیغہمبہر دہدم. درویدی خودا لہ خوئی و رہزای خودا لہ یارانی (ش/د/ت- رہزای خویان ئی بن).

۵۲۵۹- اسْتَاذَنْ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي بَيْتٍ فَقَالَ: أَلَيْحُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِخَادِمِهِ: اخْرُجْ إِلَى هَذَا فَعَلَّمَهُ الْإِسْتِثْدَانَ فَقُلْ لَهُ قُلِ السَّلَامَ عَلَيْكُمْ أَدْخُلْ. فَسَمِعَهُ الرَّجُلُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَدْخُلْ. فَأَذِنَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَدَخَلَ. رواه أصحاب السنن^(۲):

پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) لہمالہوہ بوو، پیاوی ہات بو خزمہتی، داوای ریگاپیدانی کرد: گوتی: ئہری بیئمہ ژوورہوہ؟ پیغہمبہریش (درویدی خودای لہسربین) بہ نوکەرہکھی فہرموو: ئادہی بچو بہدہم ئہم کابرایہوہ، فیبری داوای اجازہ وەرگرتنی بکہ پیی بلئی: کہ بابلئی: سلاوتان ئی بن، ئہری بیئمہ مالہوہ؟ پیاوہکہ گویی ئی بوو گوتی: سلاوتان ئی بن ئہری بیئمہ ژوورہوہ؟ ئہوجا پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) ریگہی داو ہاتہ ژوورہوہ (د/ت/ن- س/ح).

۵۲۶۰- وَقَالَ عُمَرُ: اسْتَاذَنْتَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثًا فَأَذِنَ لِي^(۳):

عومہر (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: جارئ سئی جار داوای ریگادانم کرد کہبیئمہ ژوورہوہ بو لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) پیغہمبہریش (درویدی خودای لہسربین) پیی دامو چوومہ ژوورہوہ (ت- س/ح).

۵۲۶۱- (ب- ۳ ز ۴۷ ل- ۱۱۸ ط/۱ ف- ۵ + ۶ + ۷)^(۴).

(۲) سند حسن (شرحہ) (ریاض ۲۲۶/۲ رقم ۸۷۲/۳. أبو داود: ۵۱۷۷ باسناد صحیح).

(۳) بسند حسن (شرحہ).

له‌گپړانه‌وه‌ی ئیره‌دا: له ئیبن عه‌بباسه‌وه (خودای ئی رازی بن) فره‌مووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) نه‌هی ده‌کرد له موسولمانان که کاتئ له سه‌فه‌ر ده‌گه‌رینه‌وه له ناکاو له‌شه‌ودا نه‌ده‌ن به‌سه‌ر خیزانیان دا دوو پیاو له‌پاش نه‌م جل‌و گیری‌یه له‌سه‌فه‌ر ده‌گه‌رینه‌وه له‌شه‌ودا له ناکاو ده‌ده‌ن به‌سه‌ر ژنه‌کانیاندا، هه‌ر دووکیان یه‌کی سه‌رو پیاو ده‌گرن به‌سه‌ر ژنه‌کانیان‌وه! (ش-س/ص).

۵۲۶۲- (ب- ۴ ز- ۱۰۶ ل- ۳۴۰ ف- ۲) (۵).

جایبر (خودای ئی رازی بن) فره‌مووی: که باوکم مرد قه‌رزار بوو، له باره‌ی نه‌و قه‌رزه‌وه چووم بو لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) که‌له ده‌رگه‌م دا، فره‌مووی: نه‌وه کییه؟ گوتم: منم، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) قسه‌که‌ی منی دووباره کرده‌وه فره‌مووی: منم منم! وه‌کوو نه‌م جوړه وه‌لامه‌ی پی ناخوش بن و ابوو، چونکه له حالئ وادا نازانئ که کئ له‌به‌ر ده‌رگایه (ش/د/ت/ن).

۵۲۶۳- وَجَاءَ رَجُلٌ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ عَلَى الْبَابِ مُسْتَقْبِلَ الْبَابِ فَخَرَجَ لَهُ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: هَكَذَا عَنْكَ أَوْ هَكَذَا فَإِنَّمَا الْإِسْتِذْنَانِ مِنَ النَّظَرِ (۶).

پیاوئ هات بو مالی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) له‌به‌ر ده‌رگاکه‌دا روو به‌رووی چه‌قی ده‌رگاکه وه‌ستاو، ریخوازیی کرد که بجیته ژوره‌وه پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) خوئ هاته ده‌ره‌وه بو لای و فره‌مووی: یا له‌م لای ده‌رگاکه‌وه بوسته یاله‌م لا یه‌وه، چونکه ریخوازیی له‌به‌ر چاو دانراوه. (د-س/صالح).

(۴) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل/ ۴۷ رقم/ ۵/ ۲۱۶۲، ۶/ ۲۱۶۳، ۷/ ۲۱۶۴.

(۵) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۱۰۶ رقم/ ۲/ ۴۱۷۷.

(۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۵۲۶۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَتَى بَابَ قَوْمٍ لَمْ يَسْتَقْبِلِ الْبَابَ مِنْ تِلْقَاءِ وَجْهِهِ وَلَكِنْ مِنْ رُكْنِهِ الْأَيْمَنِ أَوْ الْأَيْسَرِ. رواهما أبو داود^(۷):

عبداللہ کوبری بیشر (خودای فی رازی بن) فہرمووی: دہستوری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) وابو کہ دہچوو بو مالی، لہکاتی ریخوایدا رووبہ رووی دہرگا کہ نہ دہوہستا، بہ لام یا لہلای راستی دہرگا کہ وہ دہوہستا یا لہلای چہ پیہوہ دہوہستا، ہتا کاتی خاوہن مالہ کہ فہرمووی فی دہکردو، دہچووہ ژوورہوہ (د-س/ صالح).

۲۷) ریخوایزی لہبہر تہ ماشای چاو دانراوہ : (الاذن لمنح النظر)

۵۲۶۵- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا اطَّلَعَ مِنْ جُحْرِ فِي بَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِذْرَى يُرَجِّلُ بِهَ رَأْسَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَوْ أَعْلَمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ طَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جَعَلَ اللَّهُ الْإِذْنَ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ. وفي رواية: فَقَامَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمِشْقَصٍ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْتِلُ الرَّجُلُ لِيَطْعَنَهُ. رواه الأربعة^(۸):

سہلی کوبری سہعد (خودای فی رازی بن) فہرمووی: جاری پیاوئی لہ درزی دہرگا کہی مالی پیغہمبہرہوہ (درویدی خودای لہسربین) سہرہ تاتکیی دہکرد، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) شانہیہ کی ناسنی بہ دہستہوہ بوو، سہری خویی پی دا دہیئا، بہ کابرای فہرموو: نگہر دہمزانی کہ تو تہ ماشای ناوہوہ دہکہی، تہم شانہیہم دہکردبہ ناو چاوتا، چونکہ خودا لہبہر تہ ماشای چاو ریخوایزی داناوہ. لہ گپرانہوہیہ کا: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) ہلہسا

(۷) رواہ أبو داود بسند صالح (شرحہ).

(۸) تجرید/ ۲۳۳/ ۵ - رقم/ ۱۹۶۶ = ۶۲۴۱، ۵۹۲۴، ۶۹۰۱. مسلم. ادب: ۵۶۰۲. نسائی. قسامۃ: ۴۸۷۴. تحفة

الأشاف ۴۸۰۶ (ریاض/ ۲۲۵/ ۲ تسلسل/ ۱۴۰/ رقم/ ۸۷۱/ ۲).

به په یکانیکه وه چوو بو گیانی، ئیستایش هر له بهر چاومه که چوون چوونی پیغه مبهه (دروودی خودای له سرین) به ماته مات چوو بو، تا له پر بهرله وهی به ناگابئ بیکا به چاویدا، وهی فریا نه کهوت کابرا، پویششت. (ش/د/ت - رهمهت و رهزای خویان لی بی).

۵۲۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَسُولُ الرَّجُلِ إِلَى الرَّجُلِ إِذْنُهُ. رواه أبو داود والبخاري^(۲).

نه بوو هورهیره (خوشنودی خودای که وری لیبین) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی رهمهت و سه لام و مهلات و بهرکات و پیوژی خودای که ورو مه زنی له سرین) فهرمووی: که سنی فروستاده یی بنیری به شوین که سیکا که بانگی بکا بولای، که هات نیت دواوی پینگادانی پی ناوی (د/ب).

۵۲۶۷- عَنْ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: نَزَلْنَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَيْبَرَ وَكَانَ صَاحِبُ خَيْبَرَ مَارِدًا مُنْكَرًا فَجَاءَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَلَكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا حُمْرَنَا وَتَأْكُلُوا ثَمَرَنَا وَتَضْرِبُوا نِسَاءَنَا فَغَضِبَ يَعْنِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالَ: يَا ابْنَ عَوْفٍ ارْكَبْ فَرَسَكَ ثُمَّ نَادِ أَلَا إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِمُؤْمِنٍ وَأَنْ اجْتَمِعُوا لِلصَّلَاةِ. قَالَ: فَاجْتَمَعُوا ثُمَّ صَلَّى بِهِمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: أَيُخْسَبُ أَحَدُكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ قَدْ يَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمْ شَيْئًا إِلَّا مَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ. أَلَا وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ وَعَظْتُ وَأَمَرْتُ وَنَهَيْتُ عَنْ أَشْيَاءَ إِنَّهَا لَمِثْلُ الْقُرْآنِ أَوْ أَكْثَرُ وَأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُحِلَّ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ وَلَا ضَرْبَ نِسَائِهِمْ وَلَا أَكُلَ ثَمَارِهِمْ إِذَا أَعْطَوْكُمُ الَّذِي عَلَيْهِمْ. رواه أبو داود في الجزية^(۳).

عیرباضی کوپی ساری یه (خودای نازی بن) فهرمووی: کاتن له خزمه تی پیغه مبهه (دروودی خودای له سرین) چوینه ناو خه یبه رو قه لای خه یبه رمان گرت،

(۲) بخاری. استئذان: ۶۲۴۶.

(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

خاوەنی خەیبەر - که پیاویکی سەرکەشی بەدرەزا بوو - هاتە لای پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) گوتی: ئەه‌ی موحەممەد! ئایا بۆ ئێوه ره‌وایه که به‌بێ پرس و رای ئێمه خود سەر له‌خۆتان‌وه گوێزێژەکانمان سەر بپرن و گوشتەکه‌یان بخۆن و، میوه‌هاتمان بخۆن و، سەر‌ه‌رای ئه‌وه‌یش له‌ ژنه‌کانیشمان بدهن!

پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) توپه‌ بوو فەرمووی: ئەه‌ی عەبدو ره‌حمانی کوپری عەوف! سواری ئه‌سپه‌که‌ت به‌و جار‌بده: که به‌هه‌شت ته‌نیا بۆ موسوڵمان ره‌وایه‌و به‌س، هه‌روه‌ها بانگه‌وازی‌ش بکه که بۆ نوێژ کوێنه‌وه. له‌ دواییدا مه‌رده‌که‌ کوێونه‌وه‌و پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) به‌رنوێژی بۆ کردن و، له‌پاشدا هه‌ل‌سایه‌وه‌و فەرمووی: ره‌نگ بێ له‌ناو ئێوه‌ی ئومه‌تی مندا پیاوی وا واییتان هه‌بێ که له‌سەر ته‌خت و قه‌نه‌قه‌که‌ی پالێ لی بداته‌وه‌ ئیتر وا بزانی که حه‌ل‌ل و حه‌رام: ره‌واو نا‌ره‌وا هه‌ر ئه‌وه‌یه که خودا له‌م قورئانه‌دا باسی کردووه‌و به‌س! باش باش ئاگادارین که من - سویندم به‌ خودای گه‌وره - له‌ وه‌عظ و نامۆ‌گاری و نه‌مره‌وه‌ی کو‌تایی و در‌یغیم نه‌کردووه‌، وه‌گه‌ی شتی وام پێ گوتوون که به‌وینه‌ی قورئان، یا زیاتریش! (واته: فەرمووده‌کانی حه‌زرت (دروودی خودای لەسەربێ) به‌قه‌د قوئان ده‌بن، بگه‌ر فەرمووده له‌ قورئان زۆرت‌ره. (وه‌رگێی)

هۆشیار‌بن! که خودای گه‌وره ره‌وای له‌سەر نییه که ئێوه خۆسه‌ر خۆتان بکه‌ن به‌ مائی خاوه‌ن نامه‌کاندا، مه‌گه‌ر خۆیان به‌ خۆشیی خۆیان رینگه‌تان پێ بدهن، یا به‌ نا‌ره‌وا به‌بێ هۆیه‌کی ره‌وا له‌ ژنیان بدهن، یا خود به‌رو بووم و میوه‌هاتیان بخۆن، به‌مه‌رجی که ئه‌رکی سه‌رشانی خۆیان به‌را به‌ر به‌ ئێوه به‌جێ به‌ینن. (د-س/صالح) → (ب-١ ز-٩ ل-٥٨ چ/١ ف-١١).

٥٢٦٨- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذْ نَكَحَ عَلِيٌّ أَنْ يُرْفَعَ الْحِجَابُ وَأَنْ تَسْمَعَ سِوَادِي حَتَّى أَلْهَاكَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. نَسَأَ اللَّهُ حَسَنَ الْأَدَبِ آمِينَ^(٤).

(٤) مسلم. آداب: ٥٦٦١.

عہ بدولاً (خودای نازنی بن) فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسہرین)
 فہرمووی: نیشانہی ریگہدانی ہاتنی تو بو لای من ئوہ بی کہ پورہ کہ
 لادرابی و گویت لہ قسہ و رازم بی، ئہم پریارہ لہ بہنیماندا بی، ہتا خوم پیٹ
 دہلیم کہ ئیتر بہ بی ریخوازی مہیہ. (م).

۲۸) ئوہی کہ بہ بی ریڈانی خاوند مال تہ ماشای ناومالی کہ سی بکا چاوی
 خوینی نییہ: (یہدر دم الناظر بغیر اذن)

۵۲۶۹- → (ب - ۳ ز - ۸۷ ل - ۲۲۷ ج / ۱ ف - ۳) (۱).

لیرہدا ناوایہ: ہر کہ سی سہرہ تاتکی بکا بو ناو مالی کہ سی، بہ بی
 رہزاو ریڈانی خو، ئوہ دروستہ بو کہ شتی بکا بہ چاوی داو چاوی
 دہریو قینی (م/د).

۵۲۷۰- → (ب - ۳ ز - ۷ ل - ۲۲۷ ف - ۳) (۲).

۵۲۷۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَشَفَ
 سِتْرًا فَأَدْخَلَ بَصَرَهُ فِي الْبَيْتِ قَبْلَ أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ فَرَأَى عَوْرَةَ أَهْلِهِ فَقَدْ أَتَى حَدًّا لَا يَحِلُّ
 لَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ لَوْ أَنَّهُ حِينَ أَدْخَلَ بَصَرَهُ: اسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ فَقَفَا عَيْنَيْهِ مَا غَيَّرْتُ عَلَيْهِ وَإِنْ مَرَّ
 رَجُلٌ عَلَى بَابٍ لَا سِتْرَ لَهُ غَيْرِ مُغْلَقٍ فَنَظَرَ فَلَا خَطِيئَةَ عَلَيْهِ إِلَّا الْخَطِيئَةُ عَلَى أَهْلِ
 الْبَيْتِ. رواه الترمذي. نسأل الله كامل الأدب آمين (۳):

ئہبو ذہر (خوشنوودی خودای گہورہی لیبی) فہرمووی: خوشہ ویست
 (دروودو سلاو و پیروزی خودای گہورہی لہسہر بی) فہرمووی: کہ سی
 پورہی مالی لاداو خوشہ بہ بی ری پیدان چاو بگیڑی بہناو مال داو،
 تہ ماشای شہرم و عورہت و عیبیان بکا، ئوہ گوناہیکی گہورہی وای

(۱) تقدم فی مجلد ثالث: تسلسل ۸۷ ل - ۲۷۷ رقم/۲/۲۳۲۲.

(۲) تقدم فی مجلد ثالث: تسلسل ۸۷ رقم/۲/۲۲۹۵.

(۳) بسند ضعیف ولكن مؤید بما قبلہ

کردووه که شایانی هه‌دهه، که‌واته نه‌گه‌ر له‌و کاته‌دا له‌ باتی هه‌دهه، پیاوئ شتی بکا به‌ناو چاویاو چاوی قه‌لیووچ بکا لئی ناگرم و به‌تاوانباری دانانیم، به‌لام نه‌گه‌ر پیاوئ به‌به‌رده‌رگایه‌کا تی پهرئ، ده‌رگا‌که پهرده‌ی نه‌بوو، وه دانه‌خرا‌بوو، له‌م کاته‌دا ته‌ماشای ناو مائی کرد، نه‌وه نه‌و گونا‌هی له‌سه‌ر نییه، به‌لکو‌و له‌ حالئ وادا گونا‌هه‌که‌ی له‌ نه‌ستوی خاوه‌ن ماله! (ت - س/ زه‌عیف).

۲۹) ته‌ماشاکردنی بیانی له‌به‌ر پیداو‌یستی (به‌قه‌ی پیداو‌یستی) دروسته يجوز النظر للحاجة

۵۲۷۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ اسْتَأْذَنَتِ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْحِجَامَةِ فَأَمَرَ أَبَا طَيِّبَةَ أَنْ يَحْجُمَهَا. قَالَ: حَسِبْتُ أَنَّكَ كَأَنَّ أَخَاهَا مِنَ الرُّضَاعَةِ أَوْ غُلَامًا لَمْ يَحْتَلِمْ^(۱):

جابر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بئ) داوای له‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) کرد، که‌ ریگه‌ی بدا هه‌تا که‌له‌شاخ له‌ خوئ بگرئ، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمانی کرد به‌نه‌بو ته‌یبه ئیتر نه‌بو ته‌یبه (خودای ئی رازی بئ) که‌له‌شاخی له‌ ئوممو سه‌له‌مه گرت، گوئی: واده‌زانم که‌ نه‌بو ته‌یبه یا‌برای شیریی ئوممو سه‌له‌مه بوو، یا نه‌و کاته منالکاریکی می‌رد منال بوو هیشتا ره‌سیده نه‌بوو بوو (د- س/ صالح).

۵۲۷۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَى فَاطِمَةَ بِعَبْدٍ قَدْ وَهَبَهُ لَهَا قَالَ: وَعَلَى فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ثَوْبٌ إِذَا قَتَعْتَ بِهِ رَأْسَهَا لَمْ يَبْلُغْ رَجُلَيْهَا وَإِذَا غَطَّتْ بِهِ رَجُلَيْهَا لَمْ يَبْلُغْ رَأْسَهَا فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا تَلَقَّى قَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكَ بَأْسٌ إِنَّمَا هُوَ أَبُوكَ وَغُلَامُكَ. رواهما أبو داود في اللباس^(۲):

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

نه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌نده‌یه‌کی به‌خشی به‌فاتیمه‌ی کچی و بردی بوی، له‌و کاته‌دا واریکه‌وت فاتیمه (خودای ئی رازی بن) جلکیکی که‌مو کووپی وای له‌به‌ردا بوو که ده‌یدا به‌سه‌ر سه‌ریدا قاچی ده‌رده‌که‌وت و، که‌ده‌یدا به‌قاچیا به‌سه‌ریدا نه‌ده‌گه‌یشته‌وه! جا که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌ستی کرد که‌وا فاتیمه شه‌رم ده‌کا و هه‌ست به‌سه‌خه‌تی ده‌کا پیی فهرموو: بو و خۆت سه‌خه‌ت ده‌که‌ی، قه‌یدی نییه‌ بو تو، ئاسایش له‌ خۆت تیک مه‌ده، جله‌کانت ئاساییه، چونکه منم باوکت و نه‌ویشه به‌نده‌ی خۆته له‌ حوکی خویی و مه‌هرم دایه. (د-س/صالح).

۵۲۷۴- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعِنْدَهُ مَيْمُونَةُ فَأَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَذَلِكَ بَعْدَ أَنْ أَمَرْنَا بِالْحِجَابِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): احْتَجِبَا مِنْهُ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَغْرِفُنَا فَقَالَ: أَفَعَمِيَا وَإِنْ أَتَيْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ. رواه أبو داود والترمذي بسند صحيح^(۳).

ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئیمه‌ی هاوسه‌رانی چه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ پیی نایه‌تی حیجاب فه‌رمانمان پیی کرابوو به‌په‌رده‌گرتنه‌وه، جا جاری من و مه‌یمونه - که هه‌ر دوکمان هاوسه‌ری چه‌زه‌ت بووین - له‌لای چه‌زه‌ت بووین له‌و کاته‌دا ئیبنو ئوممی مه‌کتوم هات بو خزمه‌تی، که نه‌و هات پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ ئیمه‌ی فهرموو: په‌رده‌ی ئی بگرنه‌وه! گوتمان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! په‌رده‌ له‌ چی بگرینه‌وه! خو ئه‌مه کویره نه‌ده‌مان بینئ و نه‌ده‌مان ناسئ! فهرمووی: باشه خو ئه‌وا نه‌و کویره و ئیوه نابینئ خو ئیوه کویر نین، گوايه ئیوه‌یش نه‌و نابینئ! (د/ت-س/ص).

۵۲۷۵- عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لِلنِّسَاءِ اسْتَأْخِرْنَ فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكُنَّ أَنْ تَحْقُقْنَ الطَّرِيقَ عَلَيْكُنَّ بِخَافَاتِ الطَّرِيقِ. فَكَانَتْ الْمَرْأَةُ تَلْتَصِقُ بِالْجِدَارِ حَتَّى إِنْ تَوَبَّهَا لَيَتَعَلَّقُ بِالْجِدَارِ مِنْ لُصُوقِهَا بِهِ^(۴).

(۳) بسند صحيح عند الترمذي.

(۴) سكت الشارح عن درجته.

ئەبو ئوسەیدی ئەنصارى (خودای ئى رازى بى) فەرمووی: گویم ئى بوو پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربى) بە ژنانى دەفەرموو: کلاکەون، ئیوہ نابى لە ناو چەق و ناوہ پراستی پێگاوە بپۆن، دەبى ئیوہ لە قەراخى پێگاوە بپۆن فەرمووی: ئیتەر لەوہ دوا ژنان لە پێگەوبان خویان دەنووسان بە دیواری کۆلانەکاندا، تەنانت هەندى جار ئەوہندە خویان دەنووسان بە دیوارەکەوہ جلەکان یان دەگیرا لە گرنجى دیوارەکە. (د - خودای ئى رازى بى).

٥٢٧٦- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَمْشِيَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرَأَتَيْنِ. رواهما أبو داود^(٥):

ئیبىنو عومەر (خۆشنودی خودای گەرەیان لیبى) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای گەرەى لەسەربى) پێگەى نەداوہ کە پیاوی لە نیوانى دوو ژندا بپروا بە پێدا، یالە نیوانیاندا دانیشى یا پالکەوى یا سەماو هەلپەپکى بکا، یا شتى وابکا (د - خودای ئى رازى بى).

٣٠) فەرموودەبى لە بابەتى گەرماو (هەمام) ھوہ : (حديث في الحمام)

٥٢٧٧- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ الْحَمَّامَ بِغَيْرِ إِزَارٍ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ حَلِيلَتَهُ الْحَمَّامَ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَجْلِسُ عَلَى مَائِدَةٍ يُذَارُ عَلَيْهَا بِالْخَمْرِ. رواه الترمذي والحاكم بسند حسن. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْحَالِ آمِينَ^(١):

جابیر (خودای ئى رازى بى) لە خۆشەویستەوہ (دروودی خودای لەسەربى) دەفەرمووی: ئەوہى باوہپى تەواوی بە خوداو بە پۆژى دواى هەیه بابە بى پەشتەمال نەچیتە ناو هەمامەوہ، ھەروا ئەوہى باوہپى تەواوی بە خوداو بە پۆژى دواى هەیه بانەھیلئى ھەلأل و ھاوسەرى بچئ بۆ ھەمام، ھەروا ئەوہى

(٥) سکت الشارح عن درجته

(١) بسند حسن.

باوه‌پی ته‌واوی به خوداو به پوژئی دواویی هه‌یه نابئی دابنیشئی له‌سه‌ر ئه‌و میزه‌ی که ئاره‌ق و مه‌یی له‌سه‌ر ده‌گیژن (ت / حاکم - س/ح).

(۳۱) به‌شی دووه‌م: باسی سلاو (سه‌لام)

الفصل الثاني: في السلام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا - سورة نساء - ۸۶/۴}

واته: خودای گه‌وره ده‌فه‌رموئ: هه‌ر کاتئ سلاوتان ئی کرا ئیوه‌ش وه‌لامی ئه‌و سلاوه به جواتر له خوی بده‌نه‌وه، یا هه‌ر هه‌یج نه‌بئ وه‌کوو خوی وه‌لامی بده‌نه‌وه، دلنیا بن که خودا له‌سه‌ر هه‌موو شتئ نیگا بانه‌و له که‌م و له زۆر لی‌تان ده‌پرسی‌ته‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِئِلٍ هُود - ۱۱/۶}.

واته: خوی گه‌وره ده‌فه‌رموئ: فریشته فرستاده‌کانی من چوون بو‌لای ئیبراهیم، موژده‌یان بو‌برد که ساره خاتوونی خیزانی کوپئکی ده‌بئ، کاتئ گه‌یشتنه به‌روه سلاویان له ئیبراهیم کردو فه‌رموویان: (سلاوی خودات ئی بئ)، ئه‌ویش زۆر به گه‌رمی وه‌لامی سلاوی سه‌ندنه‌وه ئه‌وجا گورج، پویشت گویره‌که‌یه‌کی قه‌له‌وی له‌سه‌ر تاته‌به‌رد برژاوی بو‌هینان و له به‌رده‌میاندا دایناو فه‌رمووی ئی کردن و فه‌رمووی ده‌ی بیسمیلا بخۆن!

وَقَالَ تَعَالَى: {لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مِمَّا يَدْعُونَ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة ياسين - ۵۶/۳۶}.

واته: به‌هه‌شتی یه‌کان له به‌هه‌شتا هه‌موو جوړه میوه‌یه‌کیان هه‌یه، هه‌موو داوایه‌کیان جئ به جئ ده‌کرئ، خودا خوی به زمانی پیروزی خوی بو‌پیزلینانیا سلاویان ئی ده‌کاو ده‌فه‌رموئ: پییان: سلاو له ئیوه.

۵۲۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. رواه أبو داود والترمذي ومسلم^(۱):

تہو ہورہیرہ (خودای نازی بن) لہ خوشہویستہوہ دہفہرموی (درویدی خودای لہسربین) بہو کہسہ کہ گیانی منی بہدہسہ، کہ دیارہ تہو کہسہ خودای گہورہیہ، تا ئیمان و باوہ نہہینن دوو پیٹان ناچیٹہ بہہشت، تا یہکتریشتان خوش نہوی مہعنای وایہ کہ ئیمانان نہہیناوہ! جا با پیشتان بلیم کہ بہ کردنی چی یہکتریتان خوش دہوی: لہ ناو خوتاندا سلاوکردن بکہن بہباو (د/ت/م).

۵۲۷۹- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَشْرًا، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ: عِشْرُونَ. ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ: ثَلَاثُونَ^(۲):

عیمرانسی کوپی حوصہین (خودای نازی بن) فہرموی: پیاوئی ہاتہ خزمہتی حہزرت (درویدی خودای لہسربین) گوتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ) پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) ولامی دایہوہ، پیاوہکہ لہ خزمہتیدا دانیشٹ، تہوجا حہزرت (درویدی خودای لہسربین) فہرموی: تہم پیاوہ لہ پاداشی سلاوہکہیدا دہ چاکہی بو ہہیہ لہ پاشدا پیاوئیکی ترہات گوتی: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ حہزرت (درویدی خودای لہسربین) ولامی دایہوہ، تہوجا پیاوہکہ لہ خزمہتیدا دانیشٹ، حہزرت (درویدی خودای لہسربین) فہرموی: تہم پیاوہش لہ پاداشی سلاوہکہیدا

(۱) مسلم. إيمان: ۱۹۲. ابن ماجہ، مقدمہ: ۶۸. رياض/۲/۲۱۳ رقم: ۸۴۸/۴.

(۲) رياض/۲/ ل- ۳۱۶ رقم/۸۵۱/۱ تسلسل/ ۱۳۲ = أبو داود: ۵۱۹۵. ترمذی: ۲۶۹۰. قال النووي: رواه أبو داود والترمذي وقال: حديث حسن.

بیست چاکه ی بۆ نووسرا، له پاشدا پیاویکی تریش هات گوتی: السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ: سلاوو رهحمهت و پیت و فهپهکانی خوداتان ئی بئی. پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهرین) وهلامی سلاوهکه ی دایه وه، ئهوجا پیاوهکه دانیشته پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: ئهه پیاوهیش له پاداشی سلاوهکهیدا سیی چاکه ی بۆ ههیه. (د/ت - س/ص).

۵۲۸۰ - عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ تَعَالَى مَنْ بَدَأَهُمُ بِالسَّلَامِ. رواهما أبو داود والترمذي^(۳):

ئهبو ئومامه (خودای ئی رازی بئی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: شایانترین کهس به چاودیتری خودای گهوره ئهه کهسهیه کهله پینشدا سلاو له خهک دهکا (د/ت - س/ح).

۵۲۸۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ وَأَطِعُوا الطَّعَامَ وَأَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ. رواه الترمذي بسند حسن والله أعلم^(۴):

ئهبو هوریره (خودای ئی رازی بئی) له خوشهویسته وه (دروودی خودای لهسهرین) دهفهرمووی: بهندهیی خودای میهره بان بکهه و سلاو بلاو بکهه وه، ئیتر به خوشی دهچنه ناو بهههشتی! (ت - س/ح).

۳۲) له پینشدا سلاوکردن ننجاقسهکردن

السلام قبل الكلام والسلام على الأهل

۵۲۸۲ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ.^(۱)

(۳) بسند حسن (شرحه).

(۴) بسند حسن (شرحه).

(۱) سند ضعيف (شرحه).

جایبر (خودای فی رازی بن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین):
له پیشدا سلاو نه‌وجا قسه‌ی ئاسایی (ت - سند ضعیف).
۵۲۸۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَدْعُوا أَحَدًا إِلَى الطَّعَامِ حَتَّى يُسَلَّمَ. رواهما الترمذي بسند واحد^(۲):

دیشان جایبر (خودای فی رازی بن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): کهس خوْک مه‌که‌ن بۆ سه‌ر نان هه‌تا سلاو نه‌کا (ت - س / ضعیف).
۵۲۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُسَلَّمُ الرَّكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. رواه الأربعة^(۳):
نه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی: (دروودی خودای له‌سهرین): باسوار سلاو له پیاده بکا، پیاده‌یش سلاو له دانیشتوو بکا، هه‌روه‌ها با کهم سلاو له کوْمه‌لی زۆر بکاو بچووک له گه‌وره! (ش/د/ت) نه‌گه‌ر سلاو کردن به پیچه‌وانه‌یشه‌وه بی دروسته. (وه‌پکین)

۳۳) سلاو له که‌سوکار: (السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ)

۵۲۸۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَهٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ. رواه الترمذي بسند حسن. نسأل الله حسن الحال آمين^(۱):

نه‌نه‌س (ره‌زای خودای لیبین) فه‌رمووی: که‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پییم: پۆله‌که‌م! کاتئ ده‌چیته‌وه بۆ ماله‌وه که چوویته ژووره‌وه سلاو له که‌سوکاره‌که‌ت بکه، نه‌و سلاوه ده‌بی به مایه‌ی پیت و فه‌رو به‌ره‌که‌ت و پیروزی، چ بۆ تو وه‌چ بۆ نه‌وان! (ت - س/ح).

(۲) بسند ضعیف (شرحه).

(۳) تجرید البخاری: ۲۳۲/۵ رقم / ۱۹۶۴ - ۶۲۳۱، ۶۲۳۲، ۶۲۳۴ فتح الباری. مسلم. سلام: ۵۶۱۱. ابو داود. أدب: ۱۹۹ تحفة الأشراف: ۱۲۲۲۶.

(۱) حسن عند الترمذي.

۳۴) سلاو کردن له مندالآن و له ژنان سوننه ته

السلام على الصبيان والنساء

۵۲۸۶- عَنْ سَيَّارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ فَمَرَّ بِصَبْيَانٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمْ. وَقَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَمَرَّ بِصَبْيَانٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمْ. وَحَدَّثَ أَنَسٌ أَنَّهُ كَانَ يَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَرَّ بِصَبْيَانٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمْ. رواه الخمسة^(۱):

سہیلیار (خودای فی رازی بن) فہرمووی: جاری لہ گہل ثابیتی بونانیسا دہریشتم، لہ لای تاقمی مندالہوہ رت بوو، سلاوی فی کردن و فہرمووی: جاری لہ گہل ٹہنہ سدا دہریشتم لہ لای تاقمی مندالہوہ رت بوو، سلاوی فی کردن و، فہرمووی: جاری لہ گہل پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسرین) دہریشتم، لہ لای تاقمی مندالہوہ رت بوو سلاوی فی کردن (ش/د/ت/ن- خودایان فی رازی بن).

۵۲۸۷- وَقَالَ أَنَسٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَتَّهَى إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا غُلَامٌ فِي الْعِلْمَانِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمَا ثُمَّ أَخَذَ يَدَيَّ فَأَرْسَلَنِي بِرِسَالَةٍ وَقَعَدَ فِي ظِلِّ جِدَارٍ - أَوْ قَالَ إِلَى جِدَارٍ - حَتَّى رَجَعْتُ إِلَيْهِ. رواه أبو داود وابن ماجه^(۲):

ٹہنہس (خودای فی رازی بن) فہرمووی: جاری مندال بووم لہ ناو مندالاندا وازیم دہکرد، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسرین) ہات تا گہیشٹہ لامان، ٹہوجا سلاوی فی کردین، ٹنجا دہستی منی گرت - یا کوتی گویچکھی منی گرت - و ناردمی بو کارئی، خوشی لہ سیبہری دیواریکدا دانیشت تا من ہاتمہوہ بو لای، یا کوتی: لہ پال دیواریکا دانیشت تا من گہپامہوہ بو لای (د/ نیینو ماجہ - س/صالح).

۵۲۸۸- قَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعَصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ فَأَلَوَى يَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ وَأَشَارَ عَبْدُ الْحَمِيدِ يَدَهُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

(۱) تجید/۲۳۵/۵ رقم/ ۱۹۶۸ = ۶۲۴۷. ترمذی. استنذان: ۲۶۹۶. مسلم. آداب: ۵۶۲۹، ۵۶۳۰.

(۲) بسند صالح لابن ماجہ (شرحہ).

نه‌سمای کچی یه‌زید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پوژیکیان کومه‌ئی
 شافره‌ت بووین، له‌ مزگه‌وت دانیشتبووین، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) له‌
 لامانه‌وه ره‌ت بوو، به‌ده‌ستی سلاوی ئی کردین (ت - س/ح-د) گفته‌ی (د)
 ئاوايه: چهن ژنئ بووین پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) به‌ سه‌رماندا ره‌ت بوو،
 سلاوی ئی کردین.

۳۵) راگه‌یاندنسی سلاو: (تبلیغ السلام)

۵۲۸۹- → (ب - ۵ ز - ۳۷ ل - ۱۵۴ ف - ۴) (۱).

۵۲۹۰- عَنْ غَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّا لَجُلُوسٌ بِبَابِ الْحَسَنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِذْ
 جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي قَالَ: بَعَثَنِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 فَقَالَ: إِنِّي فَأَقْرَبُهُ السَّلَامَ. قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: إِنَّ أَبِي يُقْرِئُكَ السَّلَامَ. فَقَالَ: عَلَيْكَ وَعَلَى
 أَيْلِكَ السَّلَامُ. رواه أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ لِمَا يَجِبُهُ وَيَرْضَاهُ آمِينَ (۲).

غالیب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جارئ له‌به‌ر ده‌رگا که‌ی حه‌سه‌ن (خودای ئی
 رازی بن) دانیشتبووین، له‌ نا‌کاو پیاوئ هات نه‌م فهرمووده‌یه‌ی گپ‌رایه‌وه‌ گو‌تی:
 باو‌کم بو‌ یگپ‌رامه‌وه‌ له‌ با‌پیرمه‌وه‌ فهرمووی: باو‌کم ناردمی بو‌ لای پیغه‌مبه‌ر
 (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی پی‌م: به‌رو‌ره‌ لای عه‌رزى بکه‌، باو‌کم عه‌رزى
 سلاوی هه‌یه‌، منیش پو‌یشتمه‌ خزمه‌تى و عه‌رزیم کرد: باو‌کم سلاوت ئی ده‌کا.
 فهرمووی: سلاو له‌ خو‌شت و له‌ باو‌کیشت (د).

۳۶) نه‌وه‌ی له‌ سلاو کردندا ناپه‌سه‌نده: (ما یکره فی السلام)

۵۲۹۱- عَنْ أَبِي جُرَيْجٍ الْهَجَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: لَا تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلَامُ فَإِنَّ عَلَيْكَ

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۲۷ رقم / ۳۴۳۴.

(۲) بسند صحيح (شرحه).

السَّلَامُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى. رواه أصحاب السنن. وزاد الترمذي: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى فَقَالَ: إِذَا لَقِيَ الرَّجُلُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَلْيَقُلْ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ^(۱):

تہبو جورہی ہوجہیمی (خودای فی رازی بن) فہرموی: چوومہ لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) گوتم: عَلَیْكَ السَّلَامُ، تہی پیغہمبہری خودا! فہرموی: مہلئ: عہلہیکہ سہلام، چونکہ عہلہیکہ سہلام سلاوی لہ مردوہکان پی دہکری (د/ت/ن - س/ص).

تیرمیزی تہمہیشی فی پتر کردوہ: ٹینجا حہزرت (درویدی خودای لہسہربن) رووی تی کردم و فہرموی: کاتئ موسولمان بہبرای موسولمانی دہگات بابلئت: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ: سہلام و رحمتی خوداتان لہسہربن: سلاو و رحمتی خوداتان لہسہربن: دروود و میہربانی خوداتان فی بن.

۵۲۹۲- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) سَلَّمَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يُبُولُ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ. رواه الترمذي وأبو داود^(۲):

ٹیبنو عومہر (خودایان فی رازی بن) فہرموی: جاری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) گمیزی دہکرد، لہو کاتہدا پیاوی سلاوی لئی کرد، بہلام پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) وہلامی سلاوہکہی نہدایہوہ (ت - س/ص).

۵۲۹۳- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: لَيْسَ مِنْنا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا النَّصَارَى فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ وَتَسْلِيمُ النَّصَارَى الْإِشَارَةُ بِالْأَكْفِ. رواه الترمذي بسند ضعيف^(۳):

لہ عہمری کوپی شوہیبہوہ لہ باوکیہوہ لہ باپیریہوہ (خودایان فی رازی بن) لہ پیغہمبہرہوہ (درویدی خودای لہسہربن) دہفہرموی: تہوہی چاو لہ بیگانہ بکا لہ ٹیمہ نییہ، کہوایہ نہلاسای جولوہکہو نہلاسای گاور مہکہنہوہ، بشرانن کہ

(۱) بسند صحیح (شرحہ).

(۲) رواہ الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

(۳) بسند ضعیف.

سلاو کردنی جوو ناماژه کردنه به په‌نجه، وه‌سلاوکردنی گاور ناماژه کردنه به‌له‌پ! (ت - س/چ).

۳۷) سلاوکردن له خاوه‌ن نامه‌کان (أهل الكتاب) : (السلام على أهل الكتاب)

۵۲۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَبْدُؤُوا الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارَى بِالسَّلَامِ فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌رازی بن) له پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازداره‌وه (درویدی خودای گهره‌ی له‌سربین) ده‌فه‌رموئ: ئیوه له پیشدا سلاو له جووله‌که‌و گاور مه‌که‌ن، ئه‌گه‌ر له پیغه‌یش تووشی یه‌کیکیان بوون و پیگه‌که ته‌نگه‌به‌ر بوو ئه‌وا ناچاری بکه‌ن که ئه‌و بکه‌ویته ته‌نگه‌به‌ریی یه‌که‌وه (م/د/ت).

۵۲۹۵- وَقَالَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يُسَلِّمُونَ عَلَيْنَا فَكَيْفَ نَرُدُّ عَلَيْهِمْ قَالَ: قُولُوا: وَعَلَيْكُمْ. رواه مسلم وأبو داود^(۲):

هه‌ندی له یاران‌ی هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سربین) عه‌رزیا‌ن کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! خاوه‌ن نامه‌کان واته: ئه‌ه‌لی کیتاب، که ئه‌و میله‌تانه‌ن که په‌یره‌وی پیغه‌مبه‌ری له پیغه‌مبه‌ره‌کان ده‌که‌ن، وه‌ک گاورو جووله‌که، خاوه‌ن نامه‌کان سلاومان ئی ده‌که‌ن چو‌ن سلاوه‌که‌یان ب‌سه‌ندینه‌وه؟ فه‌رموئ: ئیوه‌یش بلین: له ئیوه‌یش (م/د).

۵۲۹۶- → (ب - ۷ ز - ۴۱ ل - ۱۸۳ ف - ۲) (۳).

(۱) مسلم. آداب: ۵۲۲۶. ترمذی. سید: ۱۶۰۲، ۲۶۸۹ تحفة الأشراف: ۱۲۷۰۴.

(۲) مسلم. آداب: ۵۲۱۸. أبو داود. ادب: ۵۲۰۷ تحفة الأشراف: ۱۲۶۰

(۳) تقدم فی مجلد سابق. تسلسل/ ۴۱ رقم/ ۴۱۱۹.

۵۲۹۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ رَهْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: السَّامُ عَلَيْكَ. فَفَهَّمْتُهَا فَقُلْتُ: عَلَيْكُمُ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَهْلًا يَا عَائِشَةُ، فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: فَقَدْ قُلْتُ وَعَلَيْكُمْ. رواه الشيخان والترمذي وفي رواية لمسلم: فَسَمِعْتُ عَائِشَةَ فَسَبَّيْتُهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَهْ يَا عَائِشَةُ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (وَإِذَا جَاءُوكَ حِيَّوكَ بِمَا لَمْ يُحْيِكَ بِهِ اللَّهُ) الآية^(۴).

عائیشه (خودای ن رازی بن) فهرمووی: تاقمئ جوو هاتن بؤ لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که هاتن له باتی سلاو گوتیان: السام عليك: مردن بؤ تو! منیش تیئ گه‌یشتم و گوتم: عليكم السام واللعة: مهرگ بؤ ئیوه له‌گه‌ل نه‌فره‌ت و له‌ عنه‌تدا. پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌ی عائیشه! هیواش هیواش له‌سهره‌ خو‌به، له‌راستیدا خودا نه‌رمی و نه‌رمونیانی له‌ هه‌موو شتی‌کدا پیئ خو‌شه! منیش گوتم: ئاخر ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! تو گویت ئی نه‌بوو که گوتیان چی؟ فهرمووی: ئاخر منیش گوتم: وعليکم: بؤ ئیوه‌ش! (ش/ت) له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی موسلیمدا (خودای ن رازی بن): عائیشه گویئ ئی ده‌بی جنیویان پیئ ده‌دا، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: مه‌که، ئه‌ی عائیشه! چونکی خودا حه‌ز له‌ هه‌رزه‌گویی و هه‌رزه‌ بلئی یی نا‌کا. جا خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر ئه‌م ئایه‌ته‌ی نارده‌ خواره‌وه: و‌اذا جاؤوک حیوک بما لم یحیک به‌ الله: (ب - ۷ ز - ۴۱ ل - ۱۸۳ چاپی/۱ ف - ۲).

۵۲۹۸- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَرَّ بِمَجْلِسٍ وَفِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ. رواه البخاري والترمذي. نسأل اله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۵).

(۴) تجرید/۳/۲۲۸ رقم/۱۲۰۵ - ۲۹۲۵، ۶۰۲۴، ۶۰۳۰، ۶۲۵۶، ۶۲۹۵، ۶۴۰۱، ۶۹۲۷. مسلم. آداب: ۵۶۲۱.

ترمذی. استئذان: ۲۷۰۱ تحفة الأشراف: ۱۶۴۳۷.

(۵) بخاری. استئذان: ۶۲۵۴.

ئوسامہی کوپی زہید (خودایان فی رازی بن) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) بہلای کوپیکی دانیششتندا پویششت، کوپرہکہ تیکہل بوو لہ موسولمان و لہ جوولہکہ، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) سلاوی فی کردن (ب/ت).

۳۸) **حوکمی سلاوکردن و حوکمی ولامی سلاو: (حکم السلام وردہ)**

۵۲۹۹- → (ب - ۱ ز - ۲۰۰ ل - ۵۳۸ ف - ۱) (۱).

۵۳۰۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُجْزَى عَنِ الْجَمَاعَةِ إِذَا مَرُّوا أَنْ يُسَلِّمَ أَحَدُهُمْ وَيُجْزَى عَنِ الْجُلُوسِ أَنْ يَرُدَّ أَحَدُهُمْ. رواه أبو داود (۲):

عہلی (خودای فی رازی بن) فہرمووی: خوشہویست (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: کوہلئی لہ شوینیکہوہ برؤن ئەگەر یەکیکیان سلاو بکا بریتی ئەوانی تریش دہکەوی، دانیششتوانیش ئەگەر یەکیکیان ولامی سلاو بداتہوہ بریتی ئەوانی دیکەیش دہکەوی (د - س / صالح).

۵۳۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ فَلْيُسَلِّمْ فَلْيَسْتَ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ. رواه أصحاب السنن (۳):

ئەبو ھورەیرە (خودای فی رازی بن) لہ خوشہویستہوہ (درویدی خودای لہسہرین) دہفہرمووی: کاتی کەسی لہ ئیوہ دہگاتہ ناو کوپی دانیششتن باسلاو بکا، ھەرہا کاتی دہیووی بپروا با دیسان سلاو بکاتہوہ، چونکہ سلاوی جاری یەکەم لہ سلاوی جاری دووہم بەجیتر نییە! (د/ت/ن - س/ح).

(۱) تقدم مجلد اول. تسلسل / ۲۰۰ رقم / ۱۰۵۲/۱.

(۲) بسند صالح (شرحہ).

(۳) بسند حسن (شرحہ).

۳۹) سلاو ناکری له ده‌سته‌ی ناره‌زوو په‌رست: (لاسلام على أهل الأهواء)

۵۳۰۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تُسَلِّمُوا عَلَى مَنْ يَشْرَبُ الْخَمْرَ وَلَا تَعُودُوهُمْ إِذَا مَرَضُوا وَلَا تَصَلُّوا عَلَيْهِمْ إِذَا مَاتُوا. رواه سعيد بن منصور هكذا والبخاري موقوفا ولكن وصله في الأدب. وسبق في تفسير سورة التوبة قول كعب بن مالك (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لما تخلف عن تبوك: ونهى النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) المسلمين عن كلامنا^(۱):

له عه‌بدوللای کوری عه‌مره‌وه (خودایان فی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سیرین) ده‌فه‌رموی: سلاو مه‌که‌ن له ناره قخوړو که نه‌خو‌شیش که‌وتن سه‌ریان فی مه‌ده‌ن و که‌مردیشن نویژیان له‌سه‌ر مه‌که‌ن! (بوخاری).
۵۳۰۳- → (ب - ۶ ز - ۱۰ ل - ۲۱۶ ف - ۲۴)^(۲).

۵۳۰۴- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى أَهْلِي وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ فَخَلَقُونِي بِزُغْفَرَانَ فَعَدَوْتُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ: اذْهَبْ فَأَغْسِلْ هَذَا عَنْكَ. رواه أبو داود في السنة^(۳):

عه‌مما‌ری کوری یاسیر (خودای فی رازی بن) فه‌رموی: له‌سه‌فه‌ر که‌پامه‌وه ده‌سته‌کانم ته‌ره‌کیب‌وون، له‌ماله‌وه گولاوی زه‌عفه‌رانیان بوم تی‌گرت، که‌جوړه‌بو‌نیکی تایبه‌تی یه‌به‌ژنان، بو‌به‌یانی که‌چووم بو‌لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) سلاوم فی‌کرد، که‌چی وه‌لامی نه‌دامه‌وه، وه‌فه‌رموی: پرؤ نه‌م بو‌نه‌ژنانه‌یه‌له‌ده‌ستت داشوړه (د - س/صالح).

۵۳۰۵- وَمَرَّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ. رواه أبو داود والترمذي في اللباس^(۴):

(۱) بخاری. استنذان: ۶۲۵۵. رواه موقوفا على عبد الله بن عمرو قبل الرقم/ ۶۲۵۵ مباشرة.

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۱۰ ل- ۲۱۶ رقم/ ۳۹۱۵/۲۴.

(۳) بسند صالح لأبي داود.

(۴) بسند حسن لأبي داود (شرحه).

پیاوی له لای پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سهرین) رت بوو، دوو پارچه جلی سووری له بهردا بوو، کابرا سلاوی له پیغه مبه (دروودی خودای له سهرین) کرد، به لام پیغه مبه (دروودی خودای له سهرین) وه لای سلاوه که ی نه دایه وه! (ت- س/ح).

٤٠ نووسینو ده ستوره کانی نووسین : (الکتابه و آدابها)
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ. عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ}
 - سورة علق - ٣/٩٦ - ٥ {.

واته: بخوینه و بزانه که (خودای تو خودایه کی وایه که میهره بانی و به خششی له هه موو که سنی پترتره، نه و خودایه به هوئی نووسینه وه به خامه زانیاری پیشانی ئاده میزاد داوه و ئاده میزادی فیری نه و شتانه کردوه که نه یزانیون.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: منبأ عن كتاب سليمان - عليه السلام - بلقيس ملكة سبا {إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، أَلَّا تَعْلَمُوا عَلَيَّ وَأُتُونِي مُسْلِمِينَ - سورة النمل - ٣١/٢٧ - ٣٠ {.

واته: به لقیس، که شارنی ولاتی سه به بوو، نامه که ی سوله یمانی خوینده وه، له پاشدا فرمانی دا پیاو ماقوولانی به رزی باره گا گرد بوونه وه و پیی گوتن: نامه یه کم بو هاتوه، نامه یه کی مۆرکراوی پیروژه و تیا دا نووسراوه: نه م کاغه زه له لایه نی سوله یمانه وه نیروژه و پیروزی ده که یین به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان و مه به ستمان له نامه که نه مه یه: که خوټان به زل مه گرن ده مارنه تان گری و بین بو لامان و دلسۆزی دهر بپن و فرمانبه ری بگرته گه ردن و موسولمان بین.

٥٣٠٦ - هه دیسی پیاوی (له نه وه ی ئیسرائیل) هه زار دیناری زیڕ له پیاوی قهرز ده کا، له پیشه وه رابوورد له م شوینه دا نه و مندا لانه ی که له ناو بییشه که دا قسه یان کردوه. فهرمووده ی سییه م^(١).

(١) تقدم فی مجلد عاشر. تسلسل / ٢٢ رقم / ٥٢٤٢/٣.

۵۳۰۷- → (ب - ۶ ز - ۴ ل - ۶۷ ف - ۷). داستان‌ه‌کی ئه‌بو سوفیان و هه‌رقه‌لی قه‌یصه‌ری رووم^(۷).

۵۳۰۸- عن زید بن ثابت (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَبَيْنَ يَدَيْهِ كَاتِبٌ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: ضَعِ الْقَلَمَ عَلَى أُذُنِكَ فَإِنَّهُ أَذْكَرُ لِلْمَمْلُوكِ. رواه الترمذي^(۸):

زه‌ید کور‌ی ثابیت (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جار‌ی چووم بو‌لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر‌ین) نووسه‌ری له‌به‌ر ده‌ستیدا بوو، گویم ئی بوو ده‌یفه‌رمووپی: قه‌له‌مه‌که له‌سه‌ر گو‌یچکه‌ت دانئ، چونکه ئه‌وه بیرو هو‌شی نووسه‌ر تیزتر ده‌کا (ت - س / ضعیف).

۵۳۰۹- → (ب - ۴ ز - ۳۵ ل - ۱۱۷ ف - ۴)^(۹).

گی‌رانه‌وه‌ی نه‌گه‌ه ئه‌مه‌ی پتره: ده‌لیی هه‌ر له‌به‌ر چاو‌مه‌که چو‌ن له‌له‌پیدا سپی‌تی یه‌که‌ی ده‌چریسکایه‌وه (ت).

(۴۱) نه‌وه‌ی زمان‌ی که‌لی فی‌ترب‌ی له‌شه‌ریان د‌نیا ده‌بی:

من تعلم لغة قوم أمن من شرهم

۵۳۱۰- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ أَعْلَمَ لَهُ كِتَابَ يَهُودَ. قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا آمَنُ يَهُودَ عَلَى كِتَابٍ. قَالَ: فَمَا مَرُّ بِي نِصْفُ شَهْرٍ حَتَّى تَعْلَمْتُهُ لَهُ، فَلَمَّا تَعْلَمْتُهُ كَانَ إِذَا كَتَبَ إِلَى يَهُودَ كَتَبْتُ إِلَيْهِمْ وَإِذَا كَتَبُوا إِلَيْهِ قَرَأْتُ لَهُ كِتَابَهُمْ. رواه الترمذي بسند صحيح والله أعلى وأعلم^(۱۰):

(۷) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ٤ رقم/ ٧/ ٢٧٦٠.

(۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

(۹) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ٢٥ رقم/ ٤/ ٢٨١٢.

(۱۰) بسند صحيح.

زهیدی کوری ثابیت (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فه‌رمانی پی کردم که فی‌ری زمان و نووسینی جووله‌که‌کان بېم بوی، فه‌رمووی: به خودا بۆ نووسین له جووله‌که هیچ ئەمین نیم. زهید فه‌رمووی: جانیومانگی نه‌برد که فی‌ری بووم بوی، ئیتر له‌وه دوا وا فی‌ر بووم که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) نامه‌ی بۆ جووله‌که‌کان دهنوسی من بۆیم دهنوسی، که ئەوانیش نامه‌یان بۆ چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربین) دهنوسی من ده‌یم خوینده‌وه بوی (ت - س/ص).

٤٢) به‌شی سییه‌م: رۆژ باشی کردن و چاکو چۆنی که‌لی جووری هه‌یه.

یه‌کیکیان هه‌ڵسانه له‌به‌ر پیاوی باش و خاوه‌ن پایه

الفصل الثالث: في أنواع التحية منها القيام لأهل الفضل

٥٣١١ - → (ب - ٥ - ز - ٤٥ ل - ١٧٥ - ف - ٤) (١):

لی‌ره‌دا گفته‌ی ئەبو داوود ئاوايه: سه‌عد (خودای ئی رازی بن) به‌سواریی که‌ریکی سپی هات، که نزیکه‌وه بوو له نوێژگا که چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربین) به‌یاریده‌رانی فه‌رموو: هه‌ڵسن له‌به‌ر ئاغا که‌تان!

٢- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشْبَهَ سَمَاءٍ وَدَلًّا وَهَدِيَا بِرَسُولِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مِنْ فَاطِمَةَ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهَا فَكَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ رَحَّبَ بِهَا وَقَامَ إِلَيْهَا فَأَخَذَ يَدَهَا فَقَبَّلَهَا وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهَا قَامَتْ إِلَيْهِ فَأَخَذَتْ يَدَهُ فَقَبَّلَتْهُ وَأَجْلَسَتْهُ فِي مَجْلِسِهَا. رواه أصحاب السنن (٢):

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: که‌سی ترم نه‌دیوه که وه‌ک فاطیمه (خودا روو سووری کا: کرم الله وجهها) به‌شیوه‌و سه‌لاری و سه‌نگینی و ره‌فتار به‌رزی ئاوا ده‌ق له پیغه‌مبه‌ر بچێ (درویدی خودای له‌سربین) له‌م لایه‌نانه‌وه کوتومت

(١) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ٤٥ ل - ١٧٥ رقم / ٣٤٦٩/٤.

(٢) بسند حسن (شرحه).

ده‌تگوت پیغه‌مبه‌ر خویه‌تی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌موو جا ری که فاتیمه ده‌چوو بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ری هه‌ل ده‌ساو ده‌ستی ده‌گرت و ناو چه‌وانی یاسه‌ری ماچ ده‌کردو له جیگه دانیشتنه‌که‌ی خویدا دایده‌نیشانده، که پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌چوو بو لای فاتیمه، ئه‌ویش له‌به‌ری هه‌ل ده‌ستاو ده‌ستی ده‌گرت و ماچی ده‌کردو له شوینه‌که‌ی خویدا دای ده‌نا (د/ت/ن - س/ح).

٥٣١٣- عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ وَابْنِ عَامِرٍ فَقَامَ ابْنُ عَامِرٍ وَجَلَسَ ابْنُ الزُّبَيْرِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لِابْنِ عَامِرٍ: اجْلِسْ فَبِأَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَمَثَلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَمَثَلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ^(٣).

ئهو میجله‌ن (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: موعاوییه هاته ده‌ره‌وه، گه‌یشته کن ئیبنو زوبه‌یرو ئیبنو عامیر دانیشتبوون، ئیبنو عامیر له‌به‌ری هه‌لسا، به‌لام ئیبنو زوبه‌یر له‌به‌ری هه‌ل نه‌سا، موعاوییه به‌ ئیبنو عامیری گوت: دانیشه، چونکه بو خۆم له پیغه‌مبه‌رم گوئی ئی بوو ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌وه‌ی که هه‌زده‌کا که پیاوان له خه‌مه‌تیا به‌ پیوه رابوه‌ستن ئه‌وه شوینی خوی له دۆزه‌خ دا خوش ده‌کا (د/ت - س/ح) گفته‌ی (ت): ئه‌و که‌سه‌ی شادمانه به‌وه که پیاو که‌ل له‌به‌ری هه‌لسن باجی قنکی خوی له ئاگرده خوش بکا!

٥٣١٤- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُتَوَكِّئًا عَلَى عَصَا فَقَمْنَا إِلَيْهِ فَقَالَ: لَا تَقْرُمُوا كَمَا تَقْرُمُ الْأَعَاجِمُ يُعْظَمُ بَعْضُهَا بَعْضًا. رواه أبو داود وابن ماجه^(٤).

(٣) بسند حسن (شرحه).

(٤) بسند ضعیف (شرحه).

تہبو ٹوما مہ (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) ہاتہ
دہرہوہ بؤ ناومان، بہ گوچان دہرپوی، ئیمہیش لہبہری ہلہساین، فہرمووی
(درویدی خودای لہسربین): ہلہ مہسن، وک بیگانہکان مہکھن کہ بؤ پیزو قہدر گرتن
لہبہریہکتری ہلہ دستن! (د/ ئیبنو ماجہ - س/ ضعیف).

۵۳۱۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبُّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَّتِهِ لِدَلِك. رواه الترمذي بسند صحيح. نَسَأَلُ اللَّهَ الصَّحَّةَ فِي الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ آمِينَ^(۵):

تہنہس (خودای ن رازی بن) فہرمووی: کہس وک پیغہمبہر (درویدی خودای
لہسربین) ئاوا خوئشہویست و نازدار نہبوو لہلای یاران، لہگہل تہوہیش دا کہ
تہشریفی دہات بؤ ناویان لہبہری ہلہ نہدہستان، چونکہ سوور دہیانزان
کہ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) تہوہی پی ناخوئشہ! (ت-س/ص).

۴۳) یہکیکی تریان: ہہ موو کہسئ بہ پیی پایہو پلہی خوئی قہدرو پیزی
لیدہگیری: (ومنها إنزال الناس منازلهم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكَ خَلِيفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضُكَم فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ - سورة أنعام - ۱۶۵/۶}.

واتہ: خودا تہو خودایہیہ کہئیوہی کردوہ بہ جئ نشینی یہکتری
لہسہر رووی زہوی، تہم چینہ دہروا چینئ تر لہ جیگہی دادہنیشئ، یا
میللہتئ دہفہوتئ و میللہتئ تر بہ جیگہیان شاد دہبن، ہہروہا بہ چہند قات
پایہو پلہی بازیکتانی بہرتر کردوتہوہ لہ پایہو پلہی بازیکی ترتان، بؤ
تہوہ کہ بہمہ تاقیتان بکاتہوہ، تا بزائی دارا لہسہر دارایی خوئی سوپاسی
خودا دہکات و مافی خاوہن ماف بہجئ دہیئنئ یانا، یا زانا بہ زانینی خوئی
کاردہکا یانا، یا ہہزار لہسہر ہہزاری خوئی سہبر دہکا یانا، دلنیا بہ کہ

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

خودای تۆنه‌گهر خواستی له‌سه‌ر بئ به گورجی تۆله ده‌ستینئ، ئاشکرایشه که خودا تاوانپۆش و میهره‌بانه.

۵۳۱۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا مَرَّ بِهَا سَائِلٌ فَأَعْطَتْهُ كِسْرَةً وَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَهَيْئَةٌ فَأَقْعَدَتْهُ فَأَكَلَ فَقِيلَ لَهَا فِي ذَلِكَ فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ. رواه أبو داود ومسلم^(۱):

جاری سواکه‌ری هات بۆ لای عایشه (خودای ئی رازی بئ) له تی نانی داییی، پیاویکی پۆشته و په‌رداخێ به‌قه‌لافه‌تیش هات بۆ لای، عایشه داینیشان هه‌تا نانی خوارد، که‌له‌م باره‌یه‌وه له عایشه پرسیار کرا، فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سه‌ربئ) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر که‌سه‌ی به‌ پیی حالی خوی و به‌قه‌د پایه‌وپله‌و جئ و ری خوی قه‌دری بگرن. (د/م).

۵۳۱۷- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ وَالْجَافِي عَنْهُ، وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمَقْسُطِ. رواه أبو داود بسند حسن^(۲):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سه‌ربئ) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر که‌سێ ریزی موسوڵمانی پیرو قورئانخوینی قورئان له‌به‌رو کاربه‌ده‌ستی دادگه‌ر بگه‌ری به‌مه‌عنا ریزو قه‌دری خودای گه‌وره‌ ده‌گه‌ری، به‌مه‌رجئ قورئانخوینه‌که‌ پیی ئی هه‌لنه‌به‌ری و زۆر قوولی نه‌کاته‌وه‌و به‌ره‌ به‌ره‌ بیزار نه‌بئ له‌ ده‌ورکردنه‌وه‌و قورئانخوینه‌که‌ی (د - س/ح).

٤٤) يه‌كئ تریان ده‌ست له‌ناو ده‌ست نان و ته‌وقه‌ کردنه: (ومنها المصافحة)

۵۳۱۸- وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): عَلَّمَنِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) التَّشَهُّدَ، وَكَفَى بَيْنَ كَفَّيْهِ. رواه البخاري^(۱):

(۱) ذكره مسلم تعليقا المقدمة ص ۱۶ مجلد اول تحقيق الشيخ خليل مأموت شيحا

(۲) بسند حسن.

ثیبنو مه‌سعوود (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ده‌ستم له ناو هه‌ردوو ده‌ستی پیغه‌مبه‌ردا بوو که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ته‌حیاتی فی‌رکردم (ب).

۵۳۱۹- وَقَالَ قَتَادَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ لَأَكْسِي: أَكَانَتْ الْمُصَافِحَةُ فِي أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: نَعَمْ. رواه البخاري والترمذي^(۲):

قه‌تاده (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: عه‌رزى ئه‌نه‌سم کرد: ئایا ته‌وقه‌کردن له‌ناو یارانى پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سهرین) هه‌بوو؟ فهرمووی: ئا، هه‌بوو (ب/ت).

۵۳۲۰- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا. رواه أبو داود والترمذي^(۳):

به‌پای کوپى عازیب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هه‌ر دوو موسولمانی که به یه‌کتر ده‌که‌ن ئه‌گه‌ر ته‌وقه‌بکه‌ن، بئ گومان به‌ر له‌وه که‌له‌یه‌کتری جیا‌ببنه‌وه خودا له هه‌ردوکیان خو‌ش ده‌بی. (د/ت- س/ح).

۵۳۲۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَاسْتَغْفَرَا غُفِرَ لَهُمَا. رواه أبو داود وابن السني^(۴):

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: کاتئ دوو موسولمان به‌یه‌کتر ده‌گه‌ن ته‌وقه‌له‌گه‌ل یه‌کا بکه‌ن و سوپاسی خودا بکه‌ن و، داوای لی‌خو‌ش‌بوونی ئی بکه‌ن، ئیت‌ر خودا له هه‌ردوکیان خو‌ش ده‌بی (د- س/صالح- ثیبنو سوننی).

۵۳۲۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ جَاءَكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ وَهُمْ أَوَّلُ مَنْ جَاءَ بِالْمُصَافِحَةِ. رواه أبو داود^(۵):

(۱) بخاری. استنذان: ۶۲۶۵.

(۲) بخاری. استنذان: ۶۲۶۳.

(۳) بسند حسن (شرحه).

(۴) بسند صالح (شرحه).

ئهنه‌س (خودای ئا رازی بئ) فهرمووی: کاتئ خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتن بو مه‌دینه بو خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتون بو لاتان، ئه‌وان یه‌که‌م که‌سن که ته‌وقه کردنیان داهیناوه. (د-س/ص).

٥٣٢٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيْتَحَى لَهُ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفَلْتَرِمُهُ وَيُقْبَلُهُ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيَصَافِحُهُ قَالَ: نَعَمْ^(٦).

ديسان فهرمووی: پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کاتئ پیاوی له ئیمه به‌براده‌ریکی خوی ده‌گا، یابه دۆستیکی خوی ده‌گا، ئایا بو‌ی بچه‌میته‌وه؟ فهرمووی: نه‌ه. گوتی: ئه‌ی ده‌ست بکاته ملی و ماچی بکا؟ فهرمووی: نه‌ه. گوتی: ئه‌ی ده‌ست بخاته ناو ده‌ستی و ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل دا بکا؟ فهرمووی: ئا. (ت - س/ح).

٥٣٢٤- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَقْبَلَهُ الرَّجُلُ فَصَافِحَهُ لَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ الَّذِي يَنْزِعُ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي يَصْرِفُهُ وَلَمْ يَرِ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيِ جَلِيسٍ لَهُ^(٧).

ديسان فهرمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) وابوو که پیاوی ده‌چوو به پیری‌هه‌و ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل ده‌کرد، ده‌ستی له‌ ناو ده‌ستی کابرا ده‌رنه‌ده‌هینا تا پیاوه‌که ده‌ستی خوی له‌ ناو ده‌ستی ئه‌و ده‌رده‌هینا، هه‌روه‌ها رووی خو‌شی لاوه‌رنه‌ده‌گی‌را تا پیاوه‌که پشتی هه‌ل ده‌کرد، که‌سیش به‌ چاوی خوی پیغه‌مبه‌ری نه‌دیوه که قاچ درێژ بکا له‌ ناو مه‌جلیسدا (ت - س/غریب).

٥٣٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْأَخْذُ بِالْيَدِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَلُ الْهَذَا أَنْ يَأْخُذَ بِأَيْدِينَا جَمِيعًا آمِينَ^(٨).

(٥) بسند صالح (شرحه)

(٦) بسند حسن (شرحه).

(٧) بسند غریب (شرحه).

له عه‌بدوللّوه له پیغه‌مبه‌روهه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: نیشانه‌ی پوژ باشی ته‌واو چاکو چوئی چاک نه‌وه‌یه که چاکو چوئی که‌ره‌کان له‌گه‌ل یه‌کدا ته‌وقه بکه‌ن! (ت - س/غریب).

۴۵) یه‌کی تریان ده‌ست له‌که‌ردن کردنه : (ومنها المعانقة)

۵۳۲۶- قِيلَ لِأَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُصَافِحُكُمْ إِذَا لَقِيتُمُوهُ؟ قَالَ: مَا لَقِيتُهُ قَطُّ إِلَّا صَافِحَنِي وَبَعَثَ إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِي أَهْلِي فَلَمَّا جِئْتُ أَخْبَرْتُ أَنَّهُ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ فَالْتَزَمَنِي فَكَأَنَّ تِلْكَ أَجُودَ وَأَجُودَ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۱):

به‌ئهبو ذه‌ریان گوت: کاتئ که به‌ خزمه‌تی که‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌گه‌یشتن نایا ته‌وقه‌ی له‌ گه‌لتان ده‌کرد؟ فه‌رموی: من به‌ش به‌حالی خوّم هه‌رچه‌ن به‌ خزمه‌تی ده‌گه‌یشتم ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل ده‌کردم، پوژئ ده‌نیئرئ به‌دواما، من له‌ مالّ نابم، که‌ هاتمه‌وه پییان گوتم: که‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ناردبووی به‌ دواتا، جاکه‌ چوومه‌ خزمه‌تی له‌سه‌ر چارپاکه‌ی خوئی بوو، نه‌مجاره‌ ده‌ستی کرده‌ ملم، به‌پراستی نه‌مه‌یان هه‌ر زور زور دلگیرو خوشتر بوو. (د/ئه - س/صالح).

۵۳۴۷- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غُرَيَّا يَجُرُّ ثَوْبَهُ وَاللَّهُ مَا رَأَيْتُهُ غُرَيَّا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ فَأَعْتَقَهُ وَقَبَّلَهُ. رواه الترمذي بسند حسن^(۲):

(۸) بسند غریب (شرحه).

(۹) بسند صالح (شرحه).

(۱۰) سند حسن (شرحه).

عائیشه (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: زهیدی کوپی حاریشه (خودای ئی رازی بی)
له سه‌فه‌ری گه‌رایه‌وه و هاته‌وه‌بو مه‌دینه، که هات بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی
خودای له‌سهرین) له و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له مائی من بوو، زهید که
هات له ده‌رگا‌که‌ی دا، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که زانی ئه‌وه زهیده له
خوشیاندا به‌رووتی چوو به‌ پیریه‌وه، به‌لام به‌دهم ریوه جله‌که‌یی له‌به‌ر
کرده‌وه، به‌و تاقه خودایه نه له‌وه‌پیش و نه له‌وه‌دوا جاریکی تر و به‌رووتی
پیغه‌مبه‌رم نه‌دیوه. ئه‌وجا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ستی کرده ملی
زهید و ماچی کرد. (ت - س/ح).

٤٦) یه‌کی تریان ده‌ست و پی ماچ کردنه : (ومن‌ها تقبیل الید والرجل)

٥٣٤٨ - → (ب - ٦ ز - ٢٢ ل - ٢٨١ ف - ٢٢) ^(١).

٥٣٤٩ - ئه‌م فهرمووده‌یه له پیشه‌وه رابورد، له باسی ره‌وشتی جوان
ره‌وشتی هه‌ره‌گه‌وره‌ی خودا خویه‌تی، له گه‌ردا به‌هره‌ی پتری تیا‌دایه:
ده‌فه‌رمووی: ئومو ئه‌بانی کچی واریعی کوپی زاریع - خودایان ئی رازی بی -
له زاریعی باپیریه‌وه ده‌گپ‌ریته‌وه - که زاریع خوی یه‌کیک بووه له‌ده‌سته‌ی
نوینه‌ری خیل‌ی عه‌بدولقه‌یس - ده‌لی: باپیرم فهرمووی: کاتی گه‌یشتی‌نه
مه‌دینه به‌په‌له‌ پهل له و لا‌خه‌کانمان دابه‌زین و خیرا چووین ده‌ست و پی
پیغه‌مبه‌رمان ماچ کرد، وه‌ی مونذیری ئه‌شه‌ج چاوه نواری کرد، تا
به‌شینیه‌ی چوو به‌لای بوخچه‌که‌یه‌وه و جله‌کانی ده‌ره‌ینان و له‌به‌ری کردن،
ئه‌وجا له‌سه‌ره‌خو هات بو کن پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی
خودای له‌سهرین) پیی فهرموو، تا کو‌تایی فهرموو ده‌که که‌له پیشه‌وه رابورد له
باسی: (حسن الخلق خلق الله العظیم) ^(٢).

^(١) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل / ٢٢ ل - ٢٨١ رقم / ٢٢ / ٢٩٧٢.

^(٢) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ٤٠ ل - ١٠٣ رقم / ١١ / ٤٨٨٨.

۴۷) یه‌کئی تریان ماچ کردنی له‌شو و نیو چاوانه

ومنها قبله الجسد و بین العینین

۵۳۵۰- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ أَسِيدَ بْنِ حُضَيْرٍ الْأَنْصَارِيِّ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ وَيُضْحِكُهُمْ لِمَزَاحٍ كَانَ فِيهِ فَطَعْنَةُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي خَاصِرَتِهِ بِعُودٍ فَقَالَ: أَصْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: اصْطَبِرْ. قَالَ: إِنَّ عَلَيْكَ قَمِيصًا وَلَيْسَ عَلَيْكَ قَمِيصٌ. فَرَفَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ قَمِيصِهِ فَاحْتَضَنَهُ وَجَعَلَ يَقْبَلُ كَشْحَهُ وَقَالَ: لِمَا أَرَدْتُ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ^(۱):

عه‌بدوره‌حمانی کوپی ئه‌بو له‌یلا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ئوسه‌یدی کوپی حوضه‌یری ئه‌نصاری پیاویکی‌گالت‌ه چی بوو، هه‌ندی جار به‌ قسه‌ی خوش یارانی ده‌کرده‌ پیکه‌نین، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) داریکی ژه‌ند به‌ که‌له‌که‌یدا، ئوسه‌ید فه‌رمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! خوتم بۆ بگره‌ باه‌قی خوتم ئی بکه‌مه‌وه! فه‌رمووی: وا خوتم گرتوووه‌ ده‌ی هه‌قی خوتم ئی بکه‌ره‌وه! ئوسه‌ید فه‌رمووی: قوربان! ئاخ‌ر من کراسم له‌به‌ردا نه‌بوو، له‌و کاته‌دا قه‌برغه‌م رووت بوو، به‌لام توو کراس‌ت له‌به‌ردایه‌، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) کراسه‌که‌ی خووی هه‌لمائی، هه‌تا ئوسه‌ید به‌ رووتی داره‌که‌ی تیوه‌ ژه‌ندیته‌وه‌، ئوسه‌یدیش باوه‌شی کرد به‌ پیغه‌مبه‌رداوه‌برخه‌ی ماچ کردو گوتی: مه‌به‌ستم به‌س ئه‌مه‌ بوو که‌ جه‌سته‌ی موباره‌کی توو ماچ بکه‌م، ئه‌گینا مه‌به‌ستم تووه‌ سه‌ندنه‌وه‌ نه‌بوو، ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! (د-س/صالح).

۵۳۵۱- عَنْ الشَّعْبِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَلَّا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَّثَ جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَالْتَزَمَهُ وَقَبَّلَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. نَسَأَ اللَّهُ حَسَنَ الْقَبُولِ آمِينَ^(۲):

شه‌عبی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارێ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌چی به‌ پیر جه‌غفه‌ری کوپی ئه‌بو تالیبه‌وه‌، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که‌

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

پی‌ی ده‌گا ده‌ست ده‌کاته ملی و نیوانی هر دوو چاوی ماچ ده‌کا (د-س/صالح).

۴۸) یه‌کی تریان مهره‌با لی کردن و به خیر هاتنه : (ومنها مرحبا بفلان)
 ۵۳۵۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِفَاطِمَةَ - عَلَيْهَا السَّلَامُ - مَرْحَبًا بِابْنَتِي:

عائیشه (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین)
 فهرمووی: به فاطیمه‌ی کچی - (سلاوی خودای فی بن) مهره‌با له کچی خوم (ب/ت)
 ۵۳۵۳- وَقَالَتْ أُمُّ هَانِيءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): جِئْتُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَرْحَبَا يَا أُمَّ هَانِيءَ. رواهما البخاري والترمذي^(۲):

ئوممو هانی (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جاری چوم بو خرمه‌تی
 چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: ئوممو هانی! مهره‌با: خوشه‌اتی: به
 خیر بییت. (ب/ت).

۵۳۵۴- وَقَالَ عِكْرِمَةُ بْنُ أَبِي جَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَرْحَبًا بِالرَّاكِبِ الْمُهَاجِرِ. رواه الترمذي بسند ضعيف. والله أعلم^(۳):

عیکریمه‌ی کوری نه‌بو جوهل (خودای فی رازی بن) فهرمووی: چومه خرمه‌ت
 چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: مهره‌با له سواری کوچکه‌را! (ت-س/ضعیف).

۴۹) یه‌کی تریان کوتنی (لبیک وسعدیک)یه : (ومنها لبیک وسعدیک)

۵۳۵۵- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْفَهْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتِّينَا فُسِرْنَا فِي يَوْمٍ قَائِظٍ شَدِيدِ الْحَرِّ فَتَزَلْنَا تَحْتَ ظِلِّ الشَّجَرَةِ

^(۲) تجرید/ ۱ ل- ۲۳۹ رقم/ ۲۲۴

^(۳) بسند ضعیف.

فَلَمَّا زَالَ الشَّمْسُ لَبَسَتْ لَآمَتِي وَرَكِبْتُ فَرَسِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي فُسْطَاطِهِ فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ قَدْ حَانَ الرَّوَّاحُ فَقَالَ: أَجَلٌ. ثُمَّ قَالَ: يَا بِلَالُ قُمْ. يَا بِلَالُ قُمْ. فَتَارَ مِنْ تَحْتِ سَمَرَةٍ كَأَنَّ ظِلَّهُ ظِلُّ طَائِرٍ فَقَالَ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَأَنَا فِدَاؤُكَ. فَقَالَ: أَسْرِجْ لِي الْفَرَسَ. فَأَخْرَجَ سَرَجًا دَفَّاهُ مِنْ لَيْفٍ لَيْسَ فِيهِمَا أَشْرٌ وَلَا بَطَرٌ فَرَكِبَ وَرَكِبْنَا^(۱):

تہو عہدو پرحمان فیہری (خودای نی رازی بن) فہرمووی لہ غہزای حونہ یندا لہ خزمہ تی حہزہ تدا بووم (درویدی خودای لہ سرین) پورژہ کہی زور گہرم بوو، جا کہوتینہ ری ہتا لہ قرچہی گہرما نیورودا لامان دایہ بن سیبہری دارو درہخت، وچانمان گرت ہتا خور لای داو ہتاو لار بووہ، تہوجا زریہ کہم لہبر کردو سواری ماینہ کہم بووم، چووم بو لای پیغہ مبہر (درویدی خودای لہ سرین) کہ لہناو چاتولہ کہیدا بوو، گوتم: تہی پیغہ مبہری خودا! (سلاوو پرحمت و بہرہ کہتی خودات لی بن) واکاتی بارکردنہ وہی لای ئیوارہیہ، فہرمووی (درویدی خودای لہ سرین): بہ ئی وایہ ئینجا فہرمووی: بیلال! ہہ لہسہ، بیلال! ہہ لہسہ. بیلال لہ بن شیخہ ئیکہ وہ دہرپہری، بہ قہی مہی سیبہری مابوو وا بہ پرتاوات، دہیفہرموو: لیبک وسعدیک وانا فداؤک: بفہرموو ہہمیشہ سہرم لہ پیتایہ، من بہ قوربانی تویم! فہرمووی (درویدی خودای لہ سرین): ماینہ کہم بو زین کہ. تہوجا بیلال لہ چادرہ کہ زینیکی ئاسایی دہرہینا، تہ کہ لتووہ کہی لہ پیشالی دار خورما بوو، ہیچ بوئی فیزو دہعیہی لیوہ نہ دہہات، تہوجا پیغہ مبہر (درویدی خودای لہ سرین) خوئی سوار بووو ئیمہیش سوار بووین و ہہموو پیکہ وہ کہوتینہ ری (د).

۵۳۵۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا ذَرٍّ. فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنَا فِدَاؤُكَ. رَوَاهُمَا أَبُو دَاوُدَ^(۲):

(۱) سکت عن درجته الشارح

(۲) سکت عن درجته الشارح.

ئەبو زەر (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌رین) پیی فەرمووم: ئەو ئەبو زەر! گوتم: لبيك وسعديك يا رسول الله وانا فداك: بفرموو هه‌میشه که‌مه‌ربه‌ستم بۆ جی به‌جی کردنی فەرمانی تو، ئەو پیڤه‌مبەری خودا! سەرەرای ئەوه‌یش گیانم ده‌که‌م به‌قوربانت (د).

٥٠) يه‌کێ تریان (باوک و دایکم به‌قوربانت) بی‌یه: (ومن‌ها فداک أبي وامي)

٥٣٥٧- → (ب - ٥ ز - ١٢ ل - ٨٦ ف - ١) (١).

٥٣٥٨- قَالَ أَبُو بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): فَدَيْتَاكَ بِأَبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا. رواه البخاري. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ:

ئەبو بەکر (خودای ئی رازی بن) فەرمووی به‌ پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌رین): باوک و دایکمان ده‌که‌ین به‌قوربانت (ب).

٥١) يه‌کێ تریان (حفظک الله: خودا ناگادارت بی‌یه): (ومن‌ها حفظک الله)

٥٣٥٩- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِي سَفَرٍ لَهُ فَعَطِشُوا فَأَنْطَلَقَ سَرْعَانَ النَّاسِ فَلَزِمْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَقَالَ: حَفِظَكَ اللَّهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ نَبِيَّكَ. رواه أبو داود ومسلم. نَسَأَلُ اللَّهَ كَمَالَ حَفِظِهِ لِلرُّوْحِ وَالْأَشْبَاحِ آمِينَ:

ئەبو قەتادە (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: جاری پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌رین) له‌ سه‌فه‌را بوو، یاران توونیان بوو، تیزڕۆکان به‌په‌له‌ وه‌ پییش که‌وتن، من خۆم ئەو شه‌وه‌ مامه‌وه‌ له‌ خزمەت پیڤه‌مبەردا (دروودی خودای لسه‌رین) به‌ ده‌نک لیی جیا نه‌بوومه‌وه‌. فەرمووی: حَفِظَكَ اللَّهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ نَبِيَّكَ: خودا ناگادارت بی‌ وه‌ک چۆن تو ناگاداری پیڤه‌مبەری خۆت کرد! (د/م).

٥٢) یه‌کئی قریان (یاخوا هه‌میشه پی‌که‌نینی خیرت بئی) یه ومنها أضحك الله سنك

٥٣٦- عَنْ بَنِّ بْنِ عَبَّاسٍ بْنِ مِرْدَاسٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ أَوْ عُمَرُ: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ. يَا رَسُولَ اللَّهِ. رواه أبو داود وابن ماجه^(١):

عه‌بباسی کوپی میرداس (خودایان ئی رازی بئی) فه‌رمووی: باوكم فه‌رمووی: جاری پی‌غه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) پی‌که‌نی، نه‌بو به‌کر - یا عومه‌ر - پی‌ی فه‌رموو: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: خودا بکا که هه‌میشه پی‌که‌نینی خیرت بئی نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! (د-س/صالح - ماجه).

٥٣) به‌شی چواره‌م: باسی نه‌ریت و ده‌ستووری کوپی دانیشتن الفصل الرابع: في آداب المجالس

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ - ٥٨ / ١١}.

واته: نه‌ی که‌سانئ که باوه‌رتان کردوه به‌ خوداو به‌ پی‌غه‌مبه‌ری خودا! کاتئ پی‌یان گوتن له‌ دانیشتگا‌کاندا ته‌که‌ ته‌که‌ بکه‌ن و توژی بلاو دابنیشتن با جی‌که‌ی خه‌لکی تریش له‌ نه‌لقه‌ی کوپه‌که‌دا بی‌ته‌وه به‌ گوئیان بکه‌ن و ته‌که‌ ته‌که‌ بکه‌ن، خودایش فه‌ره‌حی و خوشیتان تئ ده‌خاو پی‌که‌و جی‌که‌تان له‌ هه‌ردوو جیهاندا بۆ گوشاد ده‌کا، هه‌روه‌ها هه‌رکاتئ گو‌ترا: ئاده‌ی په‌لامار ده‌ن نه‌و کاره‌، یا نه‌و فرمانه‌ راپه‌رینن، ئی‌وه‌ش به‌بئ سستی و به‌ بئ بی‌زاری راسته‌وه‌بن و کاره‌که‌ به‌ جوانی نه‌نجام بده‌ن، چونکه‌ دل‌نیابن له‌وه‌ که‌ خودا پایه‌ی نه‌و موسولمانانه به‌رزوه‌ ده‌کا که‌ فه‌رمانی خودا به‌جئ ده‌یینن و، له‌ هه‌ر دوو جیهان

^(١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

دا سهریان به‌رزده‌کاته‌وه! هه‌روه‌ک له هه‌ر دوو ژبیان دا خودا پایه‌و پله‌ی زانای کارا به‌چهن قاتئ بئند ده‌کاته‌وه، له‌وه‌یش دل‌نیابن که خودا ناگای له کارو کرده‌وتانه، به پی‌ی مه‌به‌ست و نیازی دل‌تان پاداش‌تان ده‌داته‌وه!

۵۳۶۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطَّرِيقَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا بَدُّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا. قَالَ: فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ. قَالُوا: وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ: غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ^(۱).

ئهبو سه‌عید (خودای ئا‌زازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: نه‌که‌ن له سه‌ره‌پئ داب‌نیشن! عه‌زبیان کرد: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! چارمان نیه، نیش‌تگه‌و جئ دانیش‌تنی ترمان نیه، ئه‌ی له گوئ دوو قسه بو خۆمان بکه‌ین، هه‌زه‌تیش (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: وای ئا‌هات! که وابوو مافی ری‌گه‌وبان به جئ به‌ینن گوتیان: مافی ری‌گه‌وبان چییه؟ فه‌رمووی: چاوی خۆتا له ته‌ماشای نا‌ره‌وا بگرنو، ئازاری که‌س مه‌ده‌ن و مه‌بن به باری ئازار بو‌هاتو چۆکه‌ران، له هه‌مان کاتدا وه‌لامی سلاو بده‌نه‌وه‌و، فه‌رمان به چاکه بکه‌نو، جلّه‌و گیریی له خراپه بکه‌ن (ش/د/ت).

۵۳۶۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ، وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا. رواهما الأربعة. وزاد مسلم في رواية: وكان ابن عمر اذا قام له رجل من مجلسه لم يجلس فيه^(۲).

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان ئا‌زازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: که‌س که‌س له جی‌گه‌ی خۆی هه‌ل‌نه‌سینئ بو‌ئه‌وه‌ی که خۆی له

(۱) تجرید/ ۲ ل - ۱۶۱ رقم/ ۱۰۷۰ - ۲۴۶۵، ۶۲۲۹ فتح. مسلم. سلام: ۵۶۱۳. (ریاض/ ۱ ل - ۱۷۵ ژ/ ۱۹۰).

(۲) مسلم آداب: ۵۶۴۷، ۵۶۴۸، ۵۶۴۹، ۵۶۵۰، ۵۶۵۲. ترمذی. استئذان: ۲۷۴۹ تحفة الأشراف: ۷۵۴۱. بخاری. صلاة: ۹۱۱ تحفة: ۷۷۷۷.

جیگه‌ی نه‌و دانیشتی، به‌لام ته‌که ته‌که بکه‌ن و جیگه‌ی یه‌کتر بکه‌نه‌وه (ش/د/ت) له گیرانه‌وه‌یه‌کی موسلیم دا: ده‌ستووری ئیبنو عومه‌ر وابوو نه‌گه‌ر پیایو جیگه‌که‌ی خو‌ی بو‌ی چۆل بکردایه‌ تیا دانه‌ده‌نیشت!

۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۳).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمو‌ی: که‌سێ له جیگه‌یی هه‌لسا، له پاشا گه‌رایه‌وه بو‌ی خو‌ی له پیشته‌ر پی‌ی تایه‌کیکی تر (م/د/ت).

۵۳۶۴- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي. رواه أصحاب السنن^(۴).

جاییری کوپی سه‌مووره (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمو‌ی: که ده‌چو‌وین بو‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) ته‌ماشامان ده‌کرد ریز (صف)ی کوپه‌که تاکو‌ی گه‌یشتبو‌و له ویدا دانه‌نیشتین (د/ت/ن-س/ح).

۵۳۶۵- وَعَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَتَكًّا عَلَى وَسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ. رواه الترمذي^(۵).

دیسان فه‌رمو‌ی: پیغه‌مبه‌رم دی پالی دابو‌وه و شانی چه‌پی له سه‌رپشتی یه‌ک دا دابوو (ت-س/ح).

۵۳۶۶- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرْبَعًا فِي مَجْلِسِهِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَسَنًا. رواه أبو داود^(۶).

(۳) مسلم. آداب: ۵۶۵۲.

(۴) بسند حسن (شرحه).

(۵) بسند حسن (شرحه).

(۶) بسند حسن (شرحه).

دیسان فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دروودی خودای لہسربین) کہ نویژی بہ یانی دہکرد لہ شوینی خویدا چوار مشقی دادہنیششت ہہتا خور بہ جوانی دہردہکوت (لہو ماوہیہدا دہستی دہکرد بہ قسہو گوفتوگو لہگہل ہاوپئی یانی دا)، (د - س / صالح).

۵۳۶۷- وقال أبو سعيد (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ): كان رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إذا جلس أحتبى بیدیه. رواه أبو داود والبزار^(۷):

ئہبو سہعید (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: ناو بہ ناو پیغہمبہر (دروودی خودای لہسربین) بہ چیچکانہوہ دادہنیششت و، دہستی دہگرت بہبہر ئہژنوی خوہوہ. (د - س / ضعیف - بہزار).

۵۳۶۸- عن عبدالله بن عمرو (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) أن رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قال: لا يحل لرجل أن يفرق بين أثنتين إلا بإذنهما. رواه أبو داود والترمذي^(۸):

عہدوللای کورپی عہمر (رمزای خودایان لیبن) فہرمووی: خوشہویست (دروودی خودای لہسربین) دہفہرمووی: دروست نییہ کہ پیاو دوو کہس لہ یہکتر جیا بکاتہوہو خوی لہ نیوانیادا دابنیشیئت مہگہر بہ رہزامہندیی خویان. (د/ت - س/ح).

۵۳۶۹- → (ب - ۱ - ز - ۱۲۶ - ل - ۳۸۱ چاپی / ۱ - ف - ۳)^(۹).

۵۴) نه تفہدان وگہورہیی کوری دانیششتن : (التخلق وسعة المجلس)

۵۳۷۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَسْجِدَ وَهُمْ حَلَقٌ فَقَالَ: مَا لِي أَرَاكُمْ عِزِينَ. رواه أبو داود ومسلم^(۱):

^(۷) رواه أبو داود بسند ضعيف (شرحه).

^(۸) بسند حسن (شرحه).

^(۹) تقدم في المجلد الأول تسلسل / ۱۲۶ ژ / ۷۵۹/۳.

^(۱) مسلم. صلاة:

جاییری کوری سه‌مووره (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) چوو بو مزگه‌وت، ته‌ماشای کرد یاران نه‌لقه نه‌لقه و تاقم تاقم دانیشتون فه‌رمووی: نه‌وه بوچی وا کو‌مه‌ل کو‌مه‌ل ده‌تانینم دانیشتون! (د/م).

۵۳۷۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا. رواه أبو داود^(۲):

نه‌بو سه‌عید (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: کو‌ری دانیشتن تا گه‌وره‌ترین باشتره (د - س/صالح).

۵۳۷۲- عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا جَلَسَ وَسَطَ حَلْقَةٍ قَوْمٍ فَقَالَ حَدِيثًا: مَلَعُونُ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ قَعَدَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. رواه الترمذي وأبو داود. نسأل الله حسن الأدب آمين^(۳):

نه‌بو میجله‌ز (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌اوئی هات له‌ ناوه‌پراستی نه‌لقه‌ی کو‌ره‌که‌دا دانیشتن، حوزه‌یفه‌یش فه‌رمووی: له‌سهر زمانی موچه‌مه‌د (درویدی خودای له‌سهرین) نه‌فره‌ت و له‌ عنه‌ت له‌و که‌سه‌ کراوه‌ که‌له‌ ناوه‌پراستی نه‌لقه‌دا داده‌نیشتی، یا فه‌رمووی: خودا - له‌سهر زمانی موچه‌مه‌د - نه‌فره‌تی له‌و که‌سه‌ کردووه‌ که‌له‌ ناوه‌پراستی نه‌لقه‌دا داده‌نیشتی. (ت - س) /ص - د).

۵۵) جو‌ره دانیشتیکی ناشیرین : (الجلسة المكروهة)

۵۳۷۳- عَنْ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا جَالِسٌ هَكَذَا وَقَدْ وَضَعْتُ يَدِي الْيُسْرَى خَلْفَ ظَهْرِي وَأَتَكَأْتُ عَلَى أَلْيَةِ يَدِي فَقَالَ: اتَّقَعْدُ قَعْدَةَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ^(۱):

(۲) بسند صالح (شرح‌ه).

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرح‌ه).

شهریدی کوپی سووهد (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: پیغهمبر (دروودی خودای له‌سربن) له لاهوه رت بوو، منیش له‌سهر ئه‌م شیویه دانیشتیووم: ده‌ستی چه‌پم له پشتمه‌وه دانا بوو، خوم دابوو به‌سهرقنگه پاژنه‌ی ده‌ستمدای پیغهمبر (دروودی خودای له‌سربن) فهرمووی: چون ئاوا وه‌ک که‌سانئ داده‌نیشتیت که بهر قارو قینی خودا که‌وتوون (د - س / صالح).

٥٣٧٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الظُّلِّ وَصَارَ بَعْضُهُ فِي الشَّمْسِ وَبَعْضُهُ فِي الظِّلِّ فَلْيَقُمْ. رواهما أبو داود. نسأل الله الأدب في كل حال آمين^(٢).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: چه‌زده‌تی ئه‌بو قاسم (دروودی خودای له‌سربن) فهرمووی: ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان له‌بن سیبه‌ریکا بوون، به‌ره به‌ره سیبه‌ره‌که کشایه‌وه وه‌ندی له له‌شتان له سیبه‌ره‌که‌دا مایه‌وه وه‌ندیکی تری که‌وته بهر خور ئیتر له‌و شوینه بگوێزنه‌وه! (د - س / صالح).

٥٦) سرته: چه‌په: قسه‌ی په‌نهانی: (التناجي)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَغْصِبِ الرُّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ - سورة مجادلة - ٩/٥٨}.

واته: ئه‌ی موسولمانینه! کاتی گوفتوگوئی نه‌ینی و قسه‌ی په‌نامه‌کی ده‌که‌ن خوتان بیاریزن له‌ سرته‌و چه‌پی پر له‌ دوشمنایه‌تی و تاوان و، به قسه‌ی وا دوژمنایه‌تی و بئ فهرمانی چه‌زده‌تی و یارانی مه‌که‌ن، هه‌روا له‌ کاتی گوفتوگوئی ناشکراش دا، به‌لکو وه‌میشه قسه‌ی باش بکه‌ن و باسی ته‌قواو به‌گوئی کردنی خودا بکه‌ن و، باسی شتی باش بکه‌ن، له هه‌مان کاتدا له‌ خودا

(١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(٢) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

بترسن که پوژئی ده‌بی به ده‌سه‌وسانی ده‌چنه‌وه به‌رده‌ستی و، زوو یادره‌نگ ده‌گه‌پینه‌وه بو لای نه‌وو له دیوانی نه‌ودا گرد ده‌گرینه‌وه.

۵۳۷۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى رَجُلَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا، حَتَّى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ. رواه الأربعة^(۱):

عه‌بدوللا (خودای ئی زازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: نه‌گه‌ر ئیوه‌ سئ که‌س بوون، دوانتا ن پیکه‌وه به‌بی نه‌ویترتان چیه‌ مه‌که‌ن، چونکه‌ نه‌و چیه‌یه‌ په‌ستی ده‌کا (ش/د/ت).

۵۳۷۶- → (ب - ۵ - ز - ۵۴ - ل - ۱۸۶ - ط/۱ - ف - ۴ - ۵) (۲).

وه‌لئ له‌گه‌ردا ئاوايه: نه‌نه‌س (خودای ئی زازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) قسه‌یه‌کی په‌نامه‌کی بو‌م کرد، هیشتانه‌و قسه‌یه‌م لای که‌س نه‌درکانه‌دوه، ته‌نانه‌ت ئوممو سوله‌یمی دایکیشم داوا‌ی ئی کردم که‌ پیللی بلیم به‌ویشم نه‌گوت (ش).

۵۷) پزمین و نزای باش بو پزمیو: (العطاس وتشمیت العاطس)

۵۳۷۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلَانِ فَشَمَّتْ أَحَدُهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ: الْآخَرُ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ عَطَسَ فَلَانَ فَشَمَّتْهُ وَعَطَسْتُ أَنَا فَلَمْ تُشَمِّتْنِي؟ قَالَ: إِنَّ هَذَا حَمِدَ اللَّهِ وَإِنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ. رواه الخمسة^(۱):

(۱) بخاری. استئذان: ۶۲۹۰ تجرید/۵/۲۳۶ رقم/ ۱۹۷۲. مسلم. سلام: ۵۶۶۰، ۵۶۶۱. أبو داود. ادب: ۴۸۵۱. ترمذی. ادب: ۲۸۲۵. ابن ماجه. ادب: ۳۷۷۵. تحفة/ ۹۲۵۳.

(۲) تقدم فی المجلد الخامس. تسلسل/ ۵۴ رقم/ ۳۴۸۸/۴ و ۲۴۸۹/۵.

(۱) تجرید البخاری/۵/۲۳۶ رقم= ۶۲۲۱، ۶۲۲۵ فتح الباری. مسلم. زهد: ۷۴۱۱ - ۴۱۳. أبو داود.

ادب: ۵۰۳۹ ترمذی. ادب: ۲۷۴۲. ابن ماجه. ادب: ۳۱۳. تحفة الأشراف/ ۸۷۲.

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا دوو پیاو پژمین، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نزای بو یه‌کیکیان کردو پیی فهرموو: ره‌حمه‌تی خودات ئی بن، به‌لام نزای بو ئه‌ویتریان نه‌کرد، جا ئه‌وه‌یان که نزای بو ی نه‌کرد گوتی: قوربان! فیساره‌که‌س پژمی نزات بو یکرد، که‌چی من پژمیم دووعات بو نه‌کردم ئه‌وه‌ بو؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): چونکه ئه‌و له پاش پژمینه‌که سوپاسی خودای کرد، به‌لام تو سوپاسی خودات نه‌کرد! (ش/د/ت/ن).

۵۳۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا عَطَسَ عَطَىٰ وَجْهَهُ يَدِهِ أَوْ بَثْرِيهِ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۲):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ستووری وابوو که ده‌پژمی ده‌م لووتی به‌دهستی یابه‌چله‌که‌ی داده‌پۆشی و ده‌نگی خو ی پئ کپ ده‌کرد (ت/د - س/ص).

۵۳۷۹- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ كُلِّ حَالٍ وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَلْيَقُلْ هُوَ يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ. رواه الترمذي والبخاري وأبو داود^(۳):

ئه‌بو ئه‌ییوب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: کاتئ که‌سیکتان ده‌پژمی بابلئ: الحمد لله على كل حال: سوپاس بو خودا له‌سه‌ر هه‌موو بارو دوخی. ئه‌و که‌سه‌یشی که وه‌لامی ده‌داته‌وه بابلئ: یرحمک الله: ره‌حمه‌تی خودات ئی بن: خودا ره‌حمت پئ بکا، با پژمیوه‌که‌یش به‌و بلیته‌وه: یهدیکم الله ویصلح بالکم: خودا شاره‌زای ریگه‌ی راستتان بکاو هیدایه‌تتان بداو کارتان بسازیئ! (ت/ب/د)

^(۲) بسند صحیح (شرحه)

^(۳) (ریاض/۲ ل- ۳۳۰ ز- ۱۴۲. رقم/۸۷۹/۲- بخاری/۶۲۲۴).

۵۳۸۰- وَعَطَسَ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) رَجُلٌ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَأَنَا أَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَلَيْسَ هَكَذَا عَلَّمَنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَلْ عَلَّمَنَا أَنْ نَقُولَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. رواه الترمذي^(۴):

له کوپی دانیشتنی ثیبنو عومه‌ردا (خودای فی رازی بن) پیاوی پڑمی و گوتی: الحمد لله والسلام على رسول الله: سوپاس بو خوداو دروود له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خودا، ثیبنو عومه‌ریش فه‌رمووی: منیش ده‌لیم: سوپاس بو خوداو دروود له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خودا، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) بو‌ئه‌مه‌ ناوای فی‌رنه‌کردوین، ناوای فی‌ر کردوین که بلین: سوپاس بو خودا له‌سه‌ر هه‌موو باری: الحمد لله على كل حال (ت - س/ض).

۵۳۸۱- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَّكَ. إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَلْيَقُلْ لَهُ مَنْ يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَلْيَقُلْ يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ. رواه أصحاب السنن^(۵):

سالیمی کوپی عوبه‌یدوللا (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) پیاوی پڑمی و گوتی: السلام عليكم: سلاوتان فی بئ! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: سلاو له‌ خو‌ت و له‌ دایکت، وامه‌لین، کاتئ یه‌کیکتان ده‌پڑمی بابلئ: الحمد لله رب العالمین: سوپاس بو خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیان. ئه‌و که‌سه‌یشی که وه‌رامی ده‌داته‌وه پی‌ی بلئ: یرحمک الله، پڑمیوه‌که‌یش به‌و بلیته‌وه: یغفر الله لنا ولكم: خودا له‌ ئیمه‌یش و له‌ ئیوه‌یش خو‌ش بئ (د - س/صالح - ت/ن).

(۴) بسند ضعیف ولکنه مؤید بالصحاح هتا (شرحه).

(۵) بسند صالح لأبی داود.

(۵۸) تاجہن جار پڑمین نزا بو پڑمیو دہکری : (عدد التشمیت)

۵۳۸۲- عَنْ سَلَمَةَ ابْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الرَّجُلُ مَزْكُومٌ. رواه الخمسة إلا البخاري (۱):

سہ لہمہی کوپی تہکوہ (خودای فی رازی بن) دہفہرموی: پیایو لہ لای پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسہربن) پڑمی، حہزرت (درویدی خودای لہسہربن) پیی فہرمو: یرحمک اللہ: بہر رہحمہتی خودا کہوی، دیسان جاریکی تریش پڑمی یہوہ، تہمجارہیان پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) پیی فہرمو: تہم پیاوہ ہہ لامہ تیہتی! (م/د/ت/ن- خودایان فی رازی بن).

۵۳۸۳- وَعَنْهُ قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا شَاهِدٌ فَقَالَ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. ثُمَّ عَطَسَ الثَّانِيَةَ وَالثَّلَاثَةَ فَقَالَ: هَذَا رَجُلٌ مَزْكُومٌ. رواه الترمذي (۲):

دیسان دہفہرموی: خوم بہ دیارہوہ بووم، جاری پیایو لہ خزمہتی پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسہربن) پڑمی، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) پیی فہرمو: یرحمک اللہ: خودا بہزہیی پیتابیتہوہ. پیاوہ کہ دوا تہوہ دوو جاری تریش پڑمی یہوہ حہزرت (درویدی خودای لہسہربن) فہرموی: تہم پیاوہ ہہ لامہ تدارہ! (ت - س/ص).

۵۳۸۴- عَنْ رِفَاعَةَ الزُّرْقِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَشْمِيتُ الْعَاطِسِ ثَلَاثٌ فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تُشْمِتَهُ فَشْمِتْهُ وَإِنْ شِئْتَ فَكُفِّ. رواه أبو داود والترمذي (۳):

لہر یفاعہی زورقی یہوہ (خودای فی رازی بن) لہ حہزرتہوہ (درویدی خودای لہسہربن) دہفہرموی: دووعای خیر کردن بو پڑمیو ہتا سنی جارہ، لہوہ زیاتر بوو تارہزووی خوتہ، دہیکہی بیکہ، نایکہی مہیکہ (د/ت - س/ص).

(۱) مسلم. زہد/ ۷۴۱۴. أبو داود. أدب: ۵۰۲۷. ترمذی. إسنائذان: ۲۷۴۲. ابن ماجہ. أدب: ۳۷۱۴. تحفة الأشراف: ۴۵۱۳.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) بسند صالح (شرحه).

۵۳۸۵- وقال أبو هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): شمت أخاك ثلاثا فما زاد فهو زكام. رواه أبو داود. والله أعلى وأعلم^(٤):

ئەبو ھورەیرەش (خودای لئی پازی بئی) دەفەرموی: ھەتا سێ جار بە کردنی دووعای خێر بۆ برای موسولمانی خۆت لە کاتی پێژمندا دوژمنی کوێربکە، کە لە سێ جار ھەڵی بوارد ئەو پێژمە نییە، ئەو ھەلامەت و پەسیوہ. ئەبو داود. لە بەرگی چوارەمی مەجموعول بەحرەیندا لە لاپەرە ۵۴۵ - دا، مامۆستا رەشید بابان - بە پرەحمەت بئی - دەفەرموی: تەشمیت لە (شما تە) یە، یە عنی دوشمن پئی خوش بوون.

نەقلی بۆ بایی (تەفعیل) بۆ ئیزالە یە، وەك (جلدت البعير) یە عنی پێستم گوروو تەشمیتیش بە مەعنا دووعا کردنە بۆ لابردنی ئەو شتە کە دوشمن پئی دلخوش ببی. (وە پرگێڕ)

۵۹) نرای پێژمین کردن بۆ خاوەن پەیمانەکان، واتە ئەو ناموسولمانانە ی کە لە پەنای ئیسلامدا دەژین: (أهل الذمة) : (تشمیت الذمی)

۵۳۸۶- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ. فَيَقُولُ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ. رواه الترمذي وأبو داود والحاكم^(١):

ئەبو موسا (خۆشنوویی خودای لێبێ) دەفەرموی: گەلی جار وا دەبوو جوولە کەکان لە کن پێغەمبەر (سروودی خودای لەسەری) کە دەپێژمین بە تەمای ئەو بوون کە پێغەمبەر (سروودی خودای لەسەری) پێیان بفرموی: یرحکم الله: خودا رەحمتان پئی بکا، بە لām پێغەمبەر (سروودی خودای لەسەری) دەیفەرموو پێیان لە دوا پێژمە کە: یه‌دیکم الله ویصلح بالکم: خودا شارەزای پێگە ی ھەقتان بکا و دلتان ساز بکا (ت/د/حاکم - س/ص).

(١) سکت عنه الشارح.

(١) بسند صحيح (شرحه).

٦٠) خودا پژمه‌ی پی خۆشه، وه‌لی خۆشی نایئ له باویشک:

أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَّاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ

٥٣٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَّاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللَّهَ كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ يَرْحَمُكَ اللَّهُ. وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاؤَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُرِدْهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَثَاؤَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(١):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: خودا پژمه‌ی خۆش ده‌وئ، به‌لام باویشکی پی خۆش نییه، ده‌ی له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته‌ ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان پژمی و، سوپاسی خودای کرد ئیتر ده‌بی به‌ ماف و به‌هق له‌سه‌ر هه‌موو موسولمانئ که ئه‌و پژمه‌و سوپاسه‌ی گوئ ئی بئ پیی بئ: یرحمک الله، به‌لام باویشک له‌ شه‌یتانه‌وه‌یه، جا ئه‌گه‌ر که‌سیکتان باویشکی هات با هه‌تا ده‌توانئ بیگی‌پژته‌ دواوه‌و به‌ری بگری، چونکه‌ ئیوه که باویشک ده‌ده‌ن شه‌یتان له‌ خۆشی یاندا پیتان پی ده‌که‌نئ، که‌وا مایه‌ی سستی و خاوی و له‌ش داهه‌زاوی بۆ فه‌راهه‌م هیانوان. (ب/د/ت).

٥٣٨٨- → (ب - ١ ز - ١٠٠ ل - ٣٠٣ ط/١ ف - ١)^(٢).

٥٣٨٩- عَنْ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْعُطَّاسُ وَالنُّعَاسُ وَالتَّثَاؤُبُ فِي الصَّلَاةِ وَالْحَيْضِ وَالْقَيْءِ وَالرَّعَافِ مِنَ الشَّيْطَانِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ غَرِيبٍ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ^(٣):

له‌عه‌دی کوپی ثابیته‌وه له باوکیه‌وه له باپیری‌وه (خودای گه‌وره لییان خۆش نوودبئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: پژمه‌و

^(١) (ریاض/٢ ل- ٣٢٩ ز- ١٤٢ رقم/١/٨٧٨. بخاری/٦٢٢٣). ته‌ماشای ئه‌م شوینه بکه له ریاضدا، بۆ

باسی پژمین.

^(٢) تقدم فی مجلد/١ تسلسل/١٠٠ صحیفة/٣٠٣ طبعه‌ اول. رقم/١/٥٩٠.

^(٣) رواه الترمذی بسند غریب.

وهنهوزو باویشك - له‌ناو نوپژدا - له شه‌یتانه‌وهن، هه‌روا بی نوپژدی (حه‌ین) و رشانه‌وهو لووت پژانیش (ت - س/ غه‌ریب: نابلاو).

به‌شی پی‌نجه‌م باسی ناوه‌کان:

٦١) باسترین ناو به‌لای خودای که‌وره‌وه

الفصل الخامس: في الأسماء: أحب الأسماء الى الله تعالى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ - سورة الأحزاب}.

رافه‌و واتای ئەم نایه‌ته پی‌روژه‌یه له‌م دوو شوینه‌دا رابورد: → (ب - ٥ ز ٢٣ ل - ١٢٤ چاپی یه‌که‌م. ف/٢ + ب/٧ ز/١٦ ل/٩٣ ج/١ ف/١٠).

٥٣٩٠- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ. رواه أبو داود^(١).

ئەبو دەرداو (خودای ئی‌رازی‌ین) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ری‌ین) فه‌رمووی: ئیوه - له‌ پۆژی ژینه‌وه‌دا - به‌ ناوی خۆتان و به‌ ناوی باوکتانه‌وه بانگتان ده‌که‌ن، که‌واته‌ ناوی جوان له‌ خۆتان و له‌ که‌سوکارتان بنی‌ن! (د- س/منقطع).

٥٣٩١- وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): إِنَّ اللَّهَ يَدْعُو النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِهِمْ سِرًّا مِنْهُ عَلَى عِبَادَةٍ. رواه الطبراني^(٢).

ئیب‌نو عه‌بباسیش (خودا لی‌یان خوش نوودبی) ده‌فه‌رمووی: له‌ پۆژی قیامه‌ت‌دا خودا ئەم خه‌لکه‌ به‌ ناوی دایکیانه‌وه بانگ ده‌کا، هه‌تا نه‌ینی به‌نده‌کانی خۆی بی‌پۆشی‌و، سه‌ر پۆش و په‌رده‌ی سه‌ر عه‌یب و نه‌نگیان هه‌ل نه‌داته‌وه (طه‌به‌رانی - خودای ئی‌رازی‌ بی).

(١) بسند فيه انقطاع ولكن تؤيده الآية (شرحه).

(٢) سكت عنه الشارح

۳- عَنْ بَنِي عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(۳).

ثیبنو عومەر (خودا لییان خووش نوودبی) فەرمووی: پیغهمبەر (درویدی خودای له‌سهرین) فەرمووی: خووشه‌ویسترینی ناوتان له‌لای خودا عه‌بدوللاو عه‌بدولره‌حمانه! (م/ت/د).

۴- عَنْ أَبِي وَهْبٍ الْجُشَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَسَمُّوا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ وَأَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَامٌ وَأَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمَرَّةٌ. رواه أبو داود والنسائي. والله وأعلى أعلم^(۴).

ئه‌بو وه‌بی جوشه‌می (خودای ئی‌رازی بن) فەرمووی: پیغهمبەر (درویدی خودای له‌سهرین) به‌ ناوی پیغهمبهره‌کانه‌وه‌ خو‌تان ناوبنی‌و، ناوی پیغهمبهره‌کان بکه‌ن به‌ناو بو‌ خو‌تان، باشت‌رین ناویش له‌لای خودا عه‌بدوللاو عه‌بدوره‌حمانه، راست‌ترین ناویش (که‌ ده‌ق ریکی سروشت و مه‌شره‌بی ئاده‌میزادبی) حاریث و هه‌مامه، دزیوت‌ترین ناویش هه‌رب و مورره‌یه. (د - س/صالح - ن - س/ص).

۶۲) دروست نییه که‌س نه‌بولقاسم - که‌که‌سناوی پیغهمبهره

درویدی
خو‌تانی‌له‌سهر

- بکا به‌ که‌سناو - واته‌ به‌ کونیه - بو‌ خو‌ی

لایجوز الکنية بأبی القاسم

۵۳۹۴- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَلَدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ. فَقَالُوا: لَا نَكْنِيهِ حَتَّى نَسْأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: سَمُّوا بِاسْمِي، وَلَا تَكْنُوا بِكُنْيَتِي. رواه الأربعة^(۱).

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۵۲. أبو داود. أدب: ۴۹۴۹. ترمذی ادب: ۲۸۲۴. ابن‌ما‌ح‌ج‌ه. ادب: ۳۷۲۸. تحفة: ۷۷۲۱.

(۴) رواه أبو داود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱) مسلم. آداب: ۵۵۵۱.

جابر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی له ئیمه کورپکی بوو، ناوی نا قاسم، یارانیش فهرموویان: تا له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نه‌پرسین که سناوی ئه‌بو لقاسمی ئی نانین و پئی نالین ئه‌بو لقاسم (چونکه ئه‌بو لقاسم که سناوی پیغه‌مبه‌ره (دروودی خودای له‌سهرین) تا نه‌بی به‌هوی ئیلتیباس و لیگۆران له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا) جا که بو ئه‌مه پرسیاریان له‌حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) کرد فهرمووی: ناوه‌که‌م بکه‌ن به‌ ناو بو خۆتان، به‌لام کونیه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ کونیه‌ بو خۆتان (ش/د/ت).

٥٣٩٥- وَقَالَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): نَادَى رَجُلٌ (رَجُلًا بِالْبَقِيعِ) فَقَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ. فَاتْلُفْتَ إِلَيْهِ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَمْ أَغْنِكَ إِذَا دَعَوْتُ فَلَنَا. فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَسْمَوُا بِاسْمِي وَلَا تَكْنُؤُوا بِكُنْيَتِي. رواه الشيخان والترمذي^(٢):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جارێ له‌ به‌قیع پیاوی گازی پیاویکی تری ده‌کرد گوتی: ئه‌ی ئه‌بو لقاسم! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ئاوری ئی دایه‌وه، وایزانی که بانگی ئه‌و ده‌کا، پیاوه‌که‌ گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له‌گه‌ل تۆم نه‌بوو، بانگی ئه‌و پیاوه‌ی تر ده‌که‌م، به‌ویش هه‌ر ده‌لین: ئه‌بو لقاسم. پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ناوی من بکه‌ن به‌ناو بو خۆتان به‌لام که‌سناوه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ که‌سناو بو خۆتان. (ش/ت - په‌زای خودایان لیبن).

٥٣٩٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَلَدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ فَقَالُوا: لَا تُكْنِيكَ بِأَبِي الْقَاسِمِ، وَلَا تُنْعِمُكَ عَيْنًا. فَأَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: أَسْمِ ابْنَكَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ. رواه الشيخان^(٣):

جابر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی له‌ ئیمه (واته: له‌ ئه‌نصاره‌کان: له‌ یاریده‌ده‌ره‌کان) کورپکی ده‌بی، ناوی نا قاسم. یاران پییان فهرموو: نه‌پییت

^(٢) تجرید البخاری/٢/٢٨٧ رقم/ ١٢٦٢ = ٣١١٤، ٣١١٥، ٣٥٢٨، ٦١٨٦، ٦١٨٧، ٦١٨٩، ٦١٩٦. مسلم. آداب: ٥٥٥١.

^(٣) بخاری. ادب: ٦١٨٤، ٦١٨٩. مسلم. آداب: ٥٥٦٠.

دہلین ٹہبو لقاسم و نہبہم کہ سناوہ چاوو دلت روشن دہکہینہوہ (چونکہ ٹہبو لقاسم کہ سناوی پیغہمبہرو ہر قابیل بہ خویہ تی!) پیاوہکیش (خودای ن رازی بن) پویشٹ بو لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسرین) و ٹہم باسہی بوئی باس کرد، فہرمووی (درویدی خودای لہسرین): کورہکەت ناوبنی عہدولپرہحمان (ش - خودا لییان خوشنود بی).

۵۳۹۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَسَمَّى بِاسْمِي فَلَا يَتَكُنِّي بِكُنْيَتِي وَمَنْ اِكْتَنَى بِكُنْيَتِي فَلَا يَتَسَمَّى بِاسْمِي^(۴):

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسرین) دہفہرمووی: ٹہوہی ناوی من دہکا بہناو بو خوی با کونیہی من نہکا بہ کونیہ بو خوی، ہر وا ٹہوہی کونیہی من دہکا بہ کونیہ بو خوی باناوی من نہکا بہ ناو بو خوی (د/ت - س/ص).

۵۳۹۸- وَقَالَ عَلِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ وَلَدَ لِي بَعْدَكَ أَسْمِي مُحَمَّدًا وَأَكْنِيهِ بِكُنْيَتِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَكَأَنْتَ رُخْصَةً لِي. رواهما أبو داود والترمذي^(۵):

علی (خوشنودیی خودای لنین) فہرمووی: ٹہی پیغہمبہری خودا! ٹہگر لہ دوا ژیانی تو کوریکم بوو ناوی دہنیم موحمہدو کونیہکەی تویش دہکەم بہ کونیہی و پیی دہلیم: ٹہبو لقاسم، نایا ریگہی ٹہمہم ددہی؟ فہرمووی (درویدی خودای لہسرین): بہلئی باشہ. علی دہیفہرموو: ٹہمہ بوو بہ مؤلہت و روخسەت بو من. (د/ت - س/ص).

۶۲) ناوہ ناپہسەندەکان : (الأسماء المنهى عنها)

۵۳۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَخْتَى الْأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسَمَّى مَلِكُ الْأَمْلَاقِ. رواه الأربعة وزاد مسلم: لا مالك الا الله تعالى^(۱):

(۴) بسند صحیح (شرحہ).

(۵) بسند صحیح (شرحہ).

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە پیغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموئ: لە پوژی قیامەتدا خویرترین ناو لای خودا ناوی ئەو پیاوێه کە خۆی ناو ناوێ مەلیکول ئەملاک (واتە: شاهه نشاه: شای شایان). (ش/د/ت) موسلیم ئەمە ی پترە: خاوەنی راستەقینە ی ھەموو شتێ ھەر خودای گەرە یەو بەس.

۵۴۰۰ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَغِيظُ رَجُلًا عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَحْبَبُهُ وَأَغِيظُهُ عَلَيْهِ رَجُلٌ كَانَ يُسَمَّى مَلِكَ الْأَمْلاكِ لَا مَلِكَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى. رواه مسلم^(۱).

دیسان لەو وە لە پیغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموئ: لە پوژی ژینەویدا خودای گەرە لە ھەموو کەسێ زیاتر رقی لەو پیاوێه کە ناو نرابێ: شای شایان مەلیکول ئەملاک: شاهه نشاه، خودای گەرە لە ھەموو ناوی پتر رقی لە خاوەنی ئەم ناوێه، ئەم ناوێ لە لای خودا لە ھەموو ناوی چەپەلترە، شای راستەقینە (کە خۆی شای گشت شایان بێ) تەنیا خودای گەرە یەو بەس (م).

۵۴۰۱ - عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. لَا يَضُرُّكَ بَابُهُنَّ بَدَأَتْ. وَلَا تُسَمِّنُ غُلَامَكَ يَسَارًا وَلَا رَبَاحًا وَلَا نَجِيحًا وَلَا أَفْلَحَ فَإِنَّكَ تَقُولُ أَنْتُمْ هُوَ فَلَا يَكُونُ فَيَقُولُ لَا. إِنْ مَا هُنَّ أَرْبَعُ فَلَا تَزِيدُنَّ عَلَيَّ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۲).

سەموورە ی کوپی جوندب (خودای ئی رازی بێ) لە پیغەمبەرەو دەفەرموئ: خوێشەوێستری ووتار - لای خودا - ئەم چوار وشە یە یە:

(۱) تجرید البخاری/ ۲۲۵/۵ رقم/ ۱۹۶۱، ۶۲۰۵، ۶۲۰۶. مسلم. آداب: ۵۵۷۵. أبو داود. ادب: ۴۹۶۱.

ترمذی. ادب: ۲۸۳۷.

(۲) مسلم. آداب: ۵۵۷۶.

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۶۴، ۵۵۶۵. أبو داود. ادب: ۴۹۵۸، ۴۹۵۹. ترمذی. ادب: ۲۸۲۴. ابن ماجه. ادب:

۲۷۲۹ تحفة/ ۴۶۱۲.

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: پاکی و پیروزی هەر بۆ خودایه، سوپاس هەر بۆ خودایه، هەر خودا خودایه و به‌س، خودا له هه‌موو شتێ گه‌وره‌تره، به‌هه‌ر کامێ ئەم چوار وشه‌یه ده‌ست پێ بکه‌ی قه‌یدی نییه، بۆ تۆ، کو‌ری خۆشت ناومه‌نی یه‌سار، یا ره‌باح، یا نه‌جیح، یا ئەفله‌ح، چونکه‌ وا ده‌بێ تۆ ده‌پرسیت و ده‌لێیت: ئه‌ڕێ هین له‌وێ یه؟ جا ئەگه‌ر له‌وێ نه‌بوو ده‌لێن: نه‌ و لی‌ره نییه. قسه‌بیژ ده‌فه‌رموێ: ئەم ناوانه که پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) ج‌له‌و گیریی ئی کردوون ته‌نیا چوار ناون و به‌س، به‌ده‌م منه‌وه زیاتریان مه‌که‌ن (م/د/ت).

٥٤٠٢ - عَنْ جَابِرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَرَادَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَنْهَى عَنْ أَنْ يُسَمَّى بِعَلَى وَبِرَكَّةٍ وَأَفْلَحَ وَبَيْسَارٍ وَبَنَافِعٍ وَبَنَحْوٍ ذَلِكَ ثُمَّ رَأَيْتُهُ سَكَتَ بَعْدُ عَنْهَا فَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا ثُمَّ قُبِضَ وَأَرَادَ عَمْرُ أَنْ يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ ثُمَّ تَرَكَهُ. وَاهِ مُسْلِمٌ وَابْنُ دَاوُدَ وَلَفْظُهُ: إِنْ عِشْتُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَتَهَيَّ أُمَّتِي أَنْ يُسَمُّوا نَافِعًا وَأَفْلَحًا وَبِرَكَّةً فَإِنَّ الرَّجُلَ يَقُولُ إِذَا جَاءَ أَتَمَّ بَرَكَةً فَيَقُولُونَ: لَا^(٤).

ج‌ابیر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دو س‌لا‌وی خودای له‌سه‌رین) ویستی که ناوی یه‌ع‌لاو به‌ره‌که‌ت و ئەفله‌ح و یه‌س‌ارو ن‌اف‌یع و ئەم جو‌ره‌ ناوانه ی‌اس‌اخ ب‌کا، به‌ل‌ام وه‌ک سه‌رنج‌م دا له‌ پ‌اش‌ا لی‌یان ب‌ی ده‌نگ بوو، هه‌تا گ‌یا‌نی پاکی سپ‌ارد ه‌ی‌چی وای له‌ باره‌یا‌نه‌وه نه‌فه‌رموو. عومه‌ریش (خودای ئی رازی بن) ویستی که ئەم جو‌ره‌ ناوانه قه‌ده‌غه ب‌کا، به‌ل‌ام له‌ پ‌اش‌ دا وازی له‌وه ه‌ین‌ا. (م/د/ت) گ‌فته‌ی ئەبو داوود (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی (درو‌دی خودای له‌سه‌رین): ئەگه‌ر م‌ام و نه‌م‌ردم - خودا ی‌ارب‌ی - ن‌ایه‌لم گه‌لێ من خ‌وی‌ان ناو بن‌ین: ن‌اف‌یع و ئەفله‌ح و به‌ره‌که‌ت چونکه‌ و‌ا‌پ‌ی ده‌که‌وی پ‌یا‌وی ده‌پ‌رسی: ده‌ل‌ی: ئه‌ڕێ به‌ره‌که‌ت لی‌ره‌یه؟ ئەوانیش ده‌ل‌ین: ئەو لی‌ره نییه! ئەوه‌یش له‌ لای هه‌ندی که‌س ده‌ب‌ی به‌ ه‌وی ره‌ش‌بینی و به‌د بین‌ی.

(٤) مسلم. آداب: تقدم تخريجه (الحديث ٣).

٦٤) ناوانانی مندالی تازه بوو، گوښکردنی و شیرین کردنی مه‌لاشووی به خورما، یا به شیرینی تر: (تسمیه‌ی المولود و تخنیکه بتمر)

٥٤٠٣ - → (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٣ ف - ٥) ^(١)

٥٤٠٤ - → (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٣ ف - ٣) ^(٢)

٥٤٠٥ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَهَبْتُ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ وُلِدَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي عَبَاءَةٍ يَهْنَأُ بِعِيرٍ لَهُ فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ تَمْرٌ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. فَأَوَّلَتْهُ تَمْرَاتٍ فَأَلْقَاهُنَّ فِي فِيهِ فَلَاكِهُنَّ، ثُمَّ فَعَرَ فَا الصَّبِيَّ فَمَجَّهَ فِي فِيهِ فَجَعَلَ الصَّبِيُّ يَتَلَمَّظُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حُبُّ الْأَنْصَارِ التَّمْرَ. وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللَّهِ. رواه الثلاثة ^(٣):

ئهنه‌س (خودای نازنی بن) فهرمووی: که عه‌بدوللای کوپی ئه‌بو طه‌لحه له دایک بوو، خۆم برده‌م بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که چووم له‌و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) بالآ پو‌شیکی له‌به‌رده‌ بوو، قه‌ترانی ده‌دا له‌و‌شتریکی خۆی، فهرمووی: خورمات له‌گه‌ل خۆت هیناوه‌ بۆ مه‌لاشوو شیرین کردنی؟ گوتم: ئا هیناومه، چه‌ند ده‌نک، خورمام پی بوو دامن پیی، ئه‌ویش هه‌لی دانه‌ ناو ده‌می خۆیه‌وه‌و جوینی و ئینجا ده‌می منداله‌که‌ی دا چه‌قه‌ندو ماجوومی خورماکه‌ی تفانده‌ ناوی، منداله‌که‌یش ده‌ستی کرد به‌ ملچاندنی و زمانی بۆ ده‌گی‌را، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خورما دۆستی یاریده‌ده‌رانه: خورما یاری یاریده‌ده‌رانه! ئه‌وه‌تا ساواکه‌ گورج ده‌ستی کرد به‌ قو‌ستنه‌وه‌ی، چه‌زهره‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) ناویشی نا عه‌بدوللآ (ش/د - خودا خۆش نوودبی لییان).

(١) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ١١ رقم / ٢٦٠٨/٥.

(٢) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ١١ رقم / ٢٦٠٦/٣.

(٣) مسلم. آداب: ٥٥٧٧. أبو داود. ادب: ٤٩٥١. تحفة الأشراف: ٣٢٥ (بهرانه: ته‌جرید/ ١٠٠/٥ هه‌تا

له‌به‌ره / ١١٥ بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م باب‌ه‌ته - وهرگێڕ / ٢٠٠٨/٥/١٩).

۵۴۰۶ - وَكَانَ رَسُولَ اللَّهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُؤْتِي بِالصَّبَّانِ فَيَسْرُكُ عَلَيْهِمْ وَيَحْنُكُهُمْ. رواه مسلم والله أعلى وأعلم^(۴):

فهرمووی: گه‌ئی جار مندالی تازه بوویان ده‌هینا بو خزمه‌ت چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فزای پیروزی و موباره‌کی بو ده‌رکردن و به شیرینی گوشتی ده‌کردن و به خورماو شتی واه‌لاشووی شیرین ده‌کردن! (م).

۶۵) گۆرینی ناوی ناشیرین به ناویکی جوان

تغییر الاسم القبیح بأسم حسن

۵۴۰۷ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) أَنَّهُ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: حَزَنٌ. قَالَ: أَلَيْتَ سَهْلًا، قَالَ لَا أَعِيزُ اسْمًا سَمَانِيهِ أَبِي. قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ، فَمَا زَالَتْ الْحُزُونَةُ فِينَا بَعْدُ. رواه البخاري وأحمد وأبو داود^(۱):

له سه‌عی‌دی کو‌پی موسه‌ییبه‌وه له باوکیه‌وه له باپی‌یه‌وه (خودایان‌ی خوشنودین) فهرمووی: چوومه خزمه‌ت چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ناوت چی‌ه! گوتم: ناوم چه‌زنه (واته: هه‌ر ده‌وه‌له‌ت و ره‌قه‌ن) چه‌زده‌ت فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): نا، تو ناوت سه‌هله (واته: نه‌رمانی و ده‌شت و خوش و ئاسان) منیش به گویم نه‌کردو عه‌رزیم کرد ناوی ناگو‌رم که باوکم له منی ناوه!

ئیب‌نو لموسه‌ییب ده‌یفه‌رموو: ئیتر له و ساکه‌وه که باپی‌رم نه‌م قسه ره‌قه‌ی له روی پی‌غه‌مبه‌ردا کردوو‌ه به گوئی نه‌کردوو‌ه که خوئی ناوب‌نی سه‌هل، سه‌ر ره‌قی و توندی و تیژیمان هه‌تا ئیستایش له ناو داماو‌ه و لی‌مان ناب‌ری (ب/ئه/د).

(۴) مسلم. آداب: ۵۵۸۴، ۶۶۰، تحفة الأشراف: ۱۹۷۷۵.

(۱) بخاری. ادب: ۶۱۹۰، ۶۱۹۲.

۵۴۰۸ - عن ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: ان ابْنَةَ لَعْمَرٍ كَانَتْ تَسْمَى عَاصِيَةَ فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَمِيلَةَ. رواه مسلم وابو داود^(۲):

نیبنو عومەر (خودا لییان خوُش نوودبی) فەرمووی: کچیکی عومەر ناوی عاصیه بوو (واته: یاخی) پیغەمبەر (دروودی سلأوی خودای لەسەربێ) ناوی نا جەمیلە (واته: جوان) (م/د/ت).

۵۴۰۹ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: سَمَّيْتُ ابْنَتِي بَرَّةً، فَقَالَتْ لِي زَيْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): كُفِيَ عَنْ هَذَا الْإِسْمِ وَسُمِّيَتْ بَرَّةً فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِأَهْلِ الْبِرِّ مِنْكُمْ، فَقَالُوا: بِمَ تُسَمِّيَهَا؟ قَالَ: سَمُّوْهَا زَيْنَبَ^(۳):

محەمەدی کوپی عەمری کوپی عەطاء (خودایان لی خوُش نوودبی) فەرمووی: کچیکم بوو ناوم نا بەرە (واته: باش: چاک: خاس) زەینەبی کچی ئەبو سەلەمە (خودای لی رازی بێ) پیی فەرمووم: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) ئەم ناوەی یاساخ کردوو، منیش کاتی خوێ ناوم بەرە بوو، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: خوُتان بە پاک و پاکیزە دامەنێن و تەزکییەیی خوُتان مەکەن، هەر خودا بوُ خوُی باش دەزانێ کە کێتان باشە، یا خراپە. جا دەلێن: قوربان! ئەی ناوی بنیین چی؟ فەرمووی: ناوی بنی زەینەب (واته: نەرمول. ئێتر ناویان نام زەینەب. (ش/د - خودا لییان خوُشنوودبی).

۵۴۱۰ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَتْ جُوَيْرِيَةُ اسْمَهَا بَرَّةً، فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جُوَيْرِيَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ أَنْ يُقَالَ: خَرَجَ مِنْ عِنْدِ بَرَّةً. رواهما الثلاثة^(۴):

(۲) مسلم. آداب: ۵۵۶۹. أبو داود. أدب: ۴۹۵۲. ترمذی. أدب: ۲۸۳۸ تحفة / ۸۱۵۵.

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۷۳، ۵۵۷۴. أبو داود. أدب: ۴۹۵۳ تحفة الأشراف: ۱۵۸۸۴.

(۴) مسلم. ذکر ودعا: ۶۸۵۱، ۵۵۷۱. أبو داود. صلاة: ۱۵۰۳ تحفة الأشراف: ۶۳۵۸. تجرید/ ۲۲۴/۵ رقم/

ثیبینو عه‌بباس (رمزای خودایان لیبین) فهرمووی: له پییش دا جویرییه ناوی به‌ره بوو (واته: چاک) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که ماره‌ی کرد بو خوی ناوی نا جویرییه. چونکه پیی ناخوش بوو بگوتری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌لای به‌ره‌وه دهرچوو دهری، چونکی نه‌م قسه‌یه بونی نه‌وه‌ی ئی دی که چاکه‌ی به‌جی هیشتبی. (ش/د).

۵۴۱۱- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ أَخْذَرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا يَسْمَى أَصْرَمَ كَانَ فِي التَّفَرُّ الَّذِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: أَنَا أَصْرَمُ. قَالَ: بَلْ أَنتَ زُرْعَةُ^(۵).

ئوسامه‌ی کوپی نه‌خده‌ری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی ناوی نه‌صره‌م بوو (واته: گویکرتا و گویپراو) له‌و ده‌سته‌یه‌دا بوو که هاتن بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیی فهرمووی: ناوت چییه؟ گوتی: ناوم نه‌صره‌مه، فهرمووی: خه‌یر، به‌لکوو تو له‌ ئیستا به‌دواوه ناوت زورعه‌یه (واته: مه‌زراو شینایی) (د-س/صالح).

۵۴۱۲- عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِي عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) أَنَّهُ لَمَّا وَلَدَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ قَوْمِهِ سَمِعَهُمْ يَكُونُونَ بِأَبِي الْحَكَمِ فَدَعَاهُ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَكَمُ وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ فَلِمَ تُكْنَى أَبَا الْحَكَمِ. فَقَالَ: إِنَّ قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَتَوْنِي فَحَكَمْتُ بَيْنَهُمْ فَرَضِي كِلَا الْفَرِيقَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا أَحْسَنَ هَذَا فَمَا لَكَ مِنَ الْوَلَدِ؟ قَالَ: لِي شُرَيْحٌ وَمُسْلِمٌ وَعَبْدُ اللَّهِ. قَالَ: فَمَنْ أَكْبَرُهُمْ؟ قَالَ: قُلْتُ شُرَيْحٌ. قَالَ: فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ^(۶).

شوره‌یچی کوپی هانی فهرمووی: باوکم فهرمووی: نه‌و کاته که له‌گه‌ل ده‌سته‌ی نوینه‌ری گه‌له‌که‌ما چوین بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ر گویی ده‌که‌وی که به‌من ده‌لین: نه‌بولحه‌که‌م (

(۵) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

واته: حوکم به ده ست: حوکمدار: فرماندار) جا چه زرهت (درویدی خودای له سرین) بانگی کردم و فرمووی: ته نیا هر خودا خوئی چه که مه و حاکی راست و دروست هر خوئی ته و حوکم و فرمانروایی و بریاری کوئی ته هر به ده ست خوئی ته، جا که واته بۆ پیئت ده لاین نه بو له که مه و نه که سناو و کونییه ته له چیه وه هاتوو (نه مه بۆنی خودایه تی ئی دی). منیش عه رزیم کرد: هوی نه وه یه که وام پی ده لاین چونکه هۆزه که له ناو خویندا نه گهر له سر شتی تی که چون و ری که نه که وتن دینه لای من، منیش فرمانی درده که مه و بریاری ده دم له نیوانیاندا، هر دوو لاپه سه ندی ده که ن و پیی رازی ده بن، له بهر نه مه پییم ده گوتری نه بول چه که مه. چه زرهت (درویدی خودای له سرین) فرمووی: نه مه شتی کی که ئی جوانه، باشه نه دی کوچه کانت ناو یان چیه؟ گوتم: شوره یح و موسلیم و عه بدوللام هیه: فرمووی: کامه یان گه وریانن؟ گوتم: شوره یح، فرمووی: که واته تو ناوت نه بو شوره یح، واته: باوکی شوره یح. (د-س/صالح-ن).

۵۴۱۳- وَقَالَ مَسْرُوقٌ لَقَيْتُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقَالَ: مَنْ أَلْت؟ قُلْتُ: مَسْرُوقُ بْنُ الْأَجْدَعِ. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: الْأَجْدَعُ شَيْطَانٌ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(۷):

مه سروو قیش ده ئی: تووشی عومهر بووم، فرمووی: تو کیت گوتم: مه سروو قی کوپی نه جده عم، عومهر فرمووی: بۆ خویم له پیغه مبهرم بیست ده یفرموو (درویدی خودای له سرین) نه جده ع ناوی شهیتانی که که واته نابی بکری به ناوی موسولمان و نه ده میزاد (د-س/صالح).

۵۴۱۴- وَغَيْرَ الثِّيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اسْمُ الْعَاصِ وَعَزِيزٌ وَعَتَلَةٌ وَشَيْطَانٌ وَالْحَكَمُ وَغَرَابٌ وَحَبَابٌ وَشِهَابٌ فَسَمَاءُ هِشَامًا وَسَمَى حَرْبًا سَلْمًا وَسَمَى الْمُضْطَجِعَ الْمُتَبَعِثَ وَأَرْضًا تُسَمَّى عَفْرَةَ سَمَاءَهَا خَضِرَةٌ وَشِغْبُ الصَّلَالَةِ سَمَاءُ شِغْبِ الْهَدَى وَبَنَى الزُّبْيَةَ سَمَاءَهُمُ بَنَى الرَّشْدَةَ وَسَمَى بَنَى مُغْرِبَةَ بَنَى رِشْدَةَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ^(۸):

^(۷) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۸) رواه أبو داود وقال تركت أسانيدھا للاختصار (شرحه).

پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سربین) ئه‌م ناوانه‌ی گۆږی: عاصی و عه‌زیزو عه‌ته‌له‌و شه‌یتان و حه‌که‌م و غورا ب و حوباب، شیهابیشی گۆږی و ناوی هیشام، حه‌ربی ناونا سه‌لم، موزته‌جیعی ناونا مونبه‌عیث، زه‌وی یه‌ک ناوی عه‌فیره بوو ناوی نا خه‌زیره، شوعه‌بول ضه‌لاله‌تی ناونا شوعه‌بولهودا، به‌نی زینیو به‌نی موغویییه‌ی ناونا به‌نی ریشده به‌نی زینیو به‌نی موغویییه، واته: نه‌وه‌ی خیز، به‌نی ریشده واته: نه‌وه‌ی مه‌رد. (د)

٦٦) ناز ناوو که‌سناو (واته: له‌قه‌بو کونییه): (اللقب والکنیه)

٥٤١٥- → (ب- ٧ ز- ٣٢ ل- ١٥٤ ف- ٧) (١).

٥٤١٦- → (ب- ٥ ز- ٩ ل- ٦٣ ف- ٥) (٢).

٥٤١٧- → له‌باسی (گالته‌کردن دروسته) دا رابورد. حه‌دیثی (یا ابا عمیر مافعل النغیر) (٣).

٥٤١٨- وَقَالَتْ: عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): يَا رَسُولَ اللَّهِ كُلُّ صَوَاحِبِي لَهْنٌ كُنِّي، قَالَ: فَاکْتَنِي بِإِنِّكَ عَبْدُ اللَّهِ فَكَأَنَّ تُكْنِي بِأَمِّ عَبْدِ اللَّهِ. رواه أبو داود بسند صالح (٤):

عائیشه (خودای ئازای بن) فه‌رمووی: قوربان! ئه‌ی ره‌وانه کراوی خودا! هه‌وی و هاوړپیکانم هه‌موو که‌سناویان هه‌یه من نه‌بی، هه‌ر که‌سه‌یان به‌ناوی مندالیکه‌وه ناوو شوهره‌تی ده‌رکردوو، وه‌ک ئوممو سه‌له‌مه‌و ئه‌وانی تر؟ فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سربین): ده‌ی تویش به‌ناوی عه‌بدوللای کوږی ئه‌سمائی خوشکته‌وه که‌سناو بۆ خۆت دابنئ و خۆت ناوبنئ: ئوممو عه‌بدوللای: دایکی عه‌بدوللای، خۆ ئه‌وه‌نده‌ت خو‌ش ده‌وی بۆنی کوږی خۆت پییه‌وه ناوه! فه‌رمووی: ئیتر له‌وه دوا ئوممو عه‌بدوللای: دایکی عه‌بدوللای بوو به‌که‌سناوی

(١) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل / ٣٢ رقم/ ٤١١٣/٧.

(٢) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ٩ رقم/ ٣٢٩٢/٥.

(٣) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ٣٥ رقم/ ٣ ل- ٩١ ج/ ١/ ٤٨٦٠.

(٤) بسند صالح لأبی داود.

عائیشه و پیان ده‌گه‌ت: ئوممو عه‌بدوللا. واته: دایکی عه‌بدوللا (د-س/صالح). شیخی عه‌ینی- ره‌حه‌تی خودای لیبی و له پیت و به‌ره‌که‌ت و هیممه‌تی رۆحانییه‌تی بی به‌ش نه‌یین) له شه‌رحی صه‌حیحی بوخاریدا له‌به‌رگی بیست و دوو دا له‌لایه‌ره (۱۴۲) دا ده‌فه‌رموی: له‌دوا پیغه‌مبه‌رو ئه‌بو به‌کر خوشه‌ویستترین که‌س له‌کن عائیشه عه‌بدوللا کوری زوبه‌یر بوو، عائیشه پووری بوو، زۆرت‌ر خوی به‌خیوی ده‌کرد و هه‌ر خوشی په‌روه‌رده‌ی ده‌کرد، جا بویه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) دایده‌نی به‌کوری، وه‌ منیش به‌و شیوه‌ی سه‌ره‌وه ته‌رجه‌مه‌م کرد. ئه‌م جوړه ته‌عبیرو نیسبه‌ته دوورن له‌ته‌به‌ننی، ئه‌مه ئه‌و فه‌رمووده‌یه ده‌سه‌لمیښ که ده‌فه‌رموی: الخاله بمنزلة الام. پوور له جی دایکه. (وه‌رگیږ)

۶۷) له‌کاتی بانگ کردن دا دروسته دواپی ناو بکرتیتری، یا‌هه‌ندی پیت له ناو فره‌ بدری: (يجوز النداء بالترخيم)

۱۹۵۴- → (ب- ۵ ز- ۳۷ ل- ۱۵۴ ف- ۴) (۱).

۵۴۲۰- وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَا أَبَا هُرَيْرَ.

رواهما البخاري (۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین)

پیی فه‌رمووم: ئه‌ی ئه‌بو هیر! (ب).

۱۹۵۴- → (ب- ۴ ز- ۹۰ ل- ۲۳۷ ف- ۱۲) (۳).

لیره‌دا ئاوايه: ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فه‌رموی: ئوممو سوله‌یم له ناو

بارگه‌و بنه‌که‌دا بوو، ئه‌نجه‌شه- که نوکه‌ریکی ره‌شکه‌له‌ی پیغه‌مبه‌ر بوو

وشت‌ره‌کانی ئی ده‌خوپی، هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌س‌ربین) فه‌رموی: ئه‌ی

(۱) تقدم فی مجلد/ ۵ تسلسل / ۳۷ رقم/ ۲۴۳۳/۴

(۲) سبق فی مجلد/ ۱۰ تسلسل / ۱ رقم/ ۵۱۲۶/۱

(۳) تقدم فی مجلد/ ۴ تسلسل / ۹۰ رقم/ ۳۱۲۷/۱۲

ئه‌نجەش! هی‌واش له‌ سه‌ره‌خۆ و لا‌خه‌كان لی‌خوره‌، چونكه‌ با ریان ئافره‌ته‌ كه‌ وه‌ك شووشه‌ ناسكن! (ش).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بۆ روون كردنه‌وه‌ی ئه‌م باسه‌ ده‌لێن: گه‌رچی ناو ته‌رجه‌مه‌ ناكری به‌لام تی‌گه‌یشتنی ته‌واو له‌م باسه‌ به‌سه‌راوه‌ به‌ واتاو مه‌به‌ستی ناوه‌كانه‌وه‌، بگه‌هه‌ په‌یوه‌ندی به‌ ریزمانیشه‌وه‌ هه‌یه‌، ئایا (ته‌رخیم) یا پاشكرتاندی ناو له‌ كوردیدا هه‌یه‌ یانا، ئه‌گه‌ر هه‌یه‌ ده‌ق وه‌ك پاشكرته‌ی عه‌ره‌بی وایه‌. ئه‌وه‌ی كه‌ په‌یوه‌ندی به‌ مه‌به‌ستی ئی‌مه‌وه‌ هه‌یه‌ ئه‌م په‌رسیاره‌ گرنگه‌یه‌: ئایا حوكمی‌كی شه‌رعی كه‌ بۆ واژه‌ عه‌ره‌بی یه‌كه‌ ئی‌سپات ده‌بن، به‌ هۆی هه‌ر هۆیه‌كه‌وه‌ ئه‌و حوكمه‌ی بۆ ئی‌سپات ده‌بن، وه‌ك جوانی مه‌عناكه‌ی، یا ناشیرینی له‌ فظه‌كه‌ی، یا هۆیه‌كی ریزمانی، ئایا هه‌مان حوكم بۆ ته‌رجه‌مه‌ی ئه‌و له‌ فظه‌ش ئی‌سپات ده‌بن یانا؟

كه‌سێ به‌وردی سه‌ره‌نجی ئه‌م ناوه‌ ته‌فسیره‌كه‌ی بدا له‌م باسه‌ی ژێر ده‌ستماندا، به‌باشی تێ ده‌گا، له‌ بوخاری شه‌ریف و له‌ سه‌حیحی موسلیمی پی‌روژدا ده‌فه‌رموی: أَخْنَعُ الْأَسْمَاءَ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسْمَى بِمَلِكِ الْأَمْلاكِ، قال سفیان یقول غیره: تفسیره‌ شاهان شاه. یاسه‌رنجی ئه‌م فه‌رمایشته‌ی شی‌خی نه‌وه‌وی (رمزای خودای نبین) بدا هه‌مان مه‌به‌ست به‌باشی تێ ده‌گا، نه‌وه‌وی ده‌فه‌رموی:

{وَأما قوله فلا تزيدن علي - هو بضم الدال - ومعناه: الذي سمعته أربع كلمات وكذا روايتهن لكم فلا تزيدوا علي في الرواية ولا تنقلوا عني غير الأربع وليس فيه منع القياس على الأربع وأن يلحق بها ما في معناها قال أصحابنا يكره التسمية بهذه الأسماء المذكورة في الحديث وما في معناها}.

ته‌ماشای عه‌ینی به‌رگی ٢٢ لاپه‌ره‌ (٢١٥) بکه‌ هه‌روه‌ها ته‌ماشای شه‌رحی سه‌حیحی موسلیم به‌رگی ١ ل - ١١٨ بکه‌.

جاوا بە پێی تەوانا بۆ ئەم مەبەستە مەعنای ناوەکان بە کوردی دەنوسین و دەلێن: عەبدوللّ و اتە: بەندەى خودا: عەبدى خودا: خودا پەرست عەبدولپەرەمان: بەندەى خودای میهرەبان حاریث: کاسب: فرمانکەر. هەمام: مشوور خۆر: دەرپایست، یاخود: خەمخۆر: خەمخوار. حەرب: شەڕ، جەنگ: جەنگی مۆرە: تال: تال: قاسم: دابەشکەر، قاسم ناوی کۆپە گەورەى پیغەمبەر بوو، لەبەر ئەوە ئەبولقاسم بوو بە کەسناو و کونیەى حەزرت (دروودو سلّوى خودای لەسەربى) ئەم کەسناوێى حەزرت (دروودى خودای لەسەربى) هێمایە بۆ ئەوە کە حەزرت (دروودى خودای لەسەربى) بەفەرمانى خودا ئەو خێرو خۆشى و بەشو بارەییەى کەلە خوداوە دانراوە بۆ بەندەگان بە پێی شانى خۆیان دابەشى دەکا بەسەریاندا، جا تائیشتیباە لەزات و صیفەت و ناو نیشانى تایبەتى حەزرتدا پەیدا نەبێ لە ژيانى حەزرتدا (دروودى خودای لەسەربى) ئەم کەسناوی ئەبو لقاسمە بۆ کەسى تر دەستى نەدەدا، یەسا: ئاسان. یاخود: دەولەمەندی: دارایی. رەباح: قازانج: سود. نەجاح: سەرکەوتن: سەرکەوت. ئەفلەح: پزگار نافع: سود بەخش. یەعلا: بەرزە: سەربەرز. بەرەکە: پیت و فەرۆ بەرەکەت. زەینەب: نەرمۆل: گۆشتنە. جوویرییه: کەنیز. یا کەنیشک: کەنى: کچکە: کچۆلە. عاصی: یاخی عەزیز: تەوانا زال، یەکیکە لەناو جوانەکانى خودا. عەتەلە: نوێل. غوراب: قەلە پەش.

حوباب: ناوی شەیتانیکە. شیهاب: نەیزەک: شوولە ئاگر: ئەستێرە کشان. هیشام: دارپ. حەرب و سەلم: جەنگ و ناشتی موزتەجیع: پالکەوتوو. موبەعیث: راپەرپو. عەفیرە: شوپرەکات. خەضیرە: سەوزەلانی. شوعەبول ضەلالە: هەردەى سەرلێشیوان. یاخود دەرەى گومپایی شوعەبولهودا: پینگەى راست. یا پینگەى پزگاری. بەنى زنیە: نەوێ حییى. بەنى موعوییه: خێلى سۆزانی. بەنى ریشدە: نەوێ مەرد.

جالێرەدا دەلێن: ناوچ بە عەرەبى بێ وە چ بە کوردی یابە هەرمەزانیکی تربى دەبێ ئەم مەرجانەى تیا بیتهجى:

- ١- ناویکی پیک و پیک که له‌فظو مه‌عنای وه‌ک یه‌ک جوان و په‌سه‌ندبن.
- ٢- نه‌بی به‌هوی لیگۆران و په‌شبینی و شتی وا، به‌لکوو بیی به‌هوی وریایی و چالاکی و نوقلانه‌ی خێرو فالێ باش و بیی به‌نیشانه‌ی به‌ندایه‌تی خودا.
- ٣- نه‌بی به‌هوی خو‌به‌ پاک زانین و بایی بوون و خود په‌سه‌ندی (ته‌زکییه) و هاوبه‌شی و موشاره‌که له‌ زات و صیقاتی (خودای گه‌وره‌دا). ئه‌مه له‌لای.

داخه‌که‌م لی‌رده‌دا دوو خال هه‌یه هه‌ردوکیان دل ته‌زینن:

١- ناوی ناشیرین - هه‌تا ئیستایش - له‌ ناو عه‌ره‌به‌ ده‌شته‌کی - یه‌کاندا زۆر زۆره. بگه‌ر له‌ ناو کورده‌واریشدا هه‌ر ماوه.

ب- له‌ناو کورده‌واریشدا ناوی په‌یوه‌ندو موسنهد بۆ لای ناوه جوانه‌کانی خودا زۆر که‌من، وه‌ک: خوا که‌ره‌م، خوا داد، خودا به‌خش، خودیده. چونکه‌ تا ئیستایش ناوه جوانه‌کانی خودا له‌ کوریدیدا کۆنه‌ کراونه‌ته‌وه، یاخود له‌ عه‌ره‌بی‌یه‌وه ته‌رجه‌مه‌یه‌کی جوان نه‌کراون. ئیتر په‌نا به‌ خودا ته‌ماشای باسی ناوه جوانه‌کانی خودا بکه‌.

(وه‌رگێڕ - ١٤/٧/١٩٨٦)

به‌شی شه‌شه‌م: باسی هه‌لبه‌ست و هۆنراوه‌ و کۆرانی و شتی وا که‌له‌م
بابه‌ته‌بن

٦٨ هه‌لبه‌ست له‌ خودی خویدا باش نییه

الفصل السادس: في الشعر والغناء ونحوهما

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ -

سورة يس - ٣٦/٦٩}.

واته: ئیمه (به‌ناردنی قورئان بۆ سه‌ر دلی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدوللا که پیغه‌مبه‌ری خودایه) نه‌و زاته‌مان فی‌ری هونه‌ری هه‌لبه‌ست و هۆنینه‌وه‌ی

شیعرو، یاسای دانانی هونراوه نه‌کردوو، ئه‌وه له‌و ناوه شیته‌وه و کاری و شیای پاییه و شانی ئه‌و نییه، پایه‌ی پیغه‌مبه‌ری جیایه له‌ پله‌ی شاعیری، پیغه‌مبه‌ری پاییه‌کی پیروژه، خه‌لاتی خوداییه وه‌ی شاعیری سوژی ده‌روونی ئاده‌میزاده، ئه‌م قورئان و فره‌مایشتانه‌ی که ئیمه ناردوو مانه بو موحه‌مه‌د شیعرو شتی وانیه وه‌ک ناموسولمانه‌کان ده‌لین، چونکه شیعر ده‌ستوور و یاسای تایبه‌تی خو‌ی هیه، کیشتی هیه، سه‌روای هیه، مه‌عناکه‌شی بریتی یه له‌ خه‌یال و ئه‌ندیشه و ئاوات و خوژگه و پرو پاگه‌نده و فیشال و سوژی ده‌روونی شاعیران، وه‌ی ئه‌مه بریتی یه له‌ یاد و ذیکری خودا، رابه‌ری و پینمایی هوشیاران ده‌کا بو‌ پیگه‌ی پیروزی هه‌ر دوو جیهان و نامه‌یه‌کی نوسراوی پیروزی ئاسمانی یه، ناوی خو‌ی به‌ خو‌یه‌وه‌یه که قورئانیکی ئاشکرا و رووناکه و پره له‌ دانایی و بریاری خوداو، مه‌سه‌له‌کانی شه‌رعی شه‌ریف.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ، أَلَمْ تَرَأَهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهيمُونَ، وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ - سورة الشعراء - ۲۶ / ۲۲۴ - ۲۲۷}.

واته: قورئان کلام و فره‌موده‌ی خوداییه، نه‌ هی‌نراوی شه‌یاتین و نه‌ داهینراوی جنوکه و نه‌هونراوه‌ی هه‌ستیاری هونهره و نه‌هونه‌ری شاعیرانه، فره‌مایشتی پر له‌ نووورو ره‌حمه‌ت و حیکمه‌ت وه‌ک ئه‌م قورئانه ده‌بی، ئه‌مه له‌ کو‌ی و قسه‌و ها شه‌و هووشه‌ی هونهران و شاعیران له‌ کو‌ی؟ به‌ پیچه‌وانه‌وه شاعیران پینشه‌وای کۆمه‌لی سه‌رکه‌ش و ده‌سته‌ی گوم‌پایان، مامۆستای درۆن، په‌پرده‌کانیان که سانیکی بی ئیلتیزامن وه‌ک خو‌یان، ته‌ماشای ده‌که‌ی له‌ هه‌موو ناشی ئی ده‌که‌ن! له‌ هه‌موو مه‌نجه‌لیکا ئه‌سکو‌ین! وه‌ک دیوانه‌ی سه‌رگه‌ردان له‌ هه‌موو شیوو دۆل و ده‌ره‌یه‌کا می‌شه‌ کزه‌یانه، به‌راسته‌ت و به‌ درۆ دم له‌ هه‌موو باس و خواستی ده‌کو‌تن، به‌پ‌ی و به‌بی پ‌ی هه‌ر سه‌ر ده‌نینه‌وه، قسه‌ی ده‌م و

دلّیان یه‌ک نییه، ره‌فتارو کرداریان له‌یه‌ک جیایه، دیمه‌ن و ناو دلّیان ئاسمان و ریسمانه‌هه پیره‌وی سه‌ره‌کی شاعیرانه به‌گشتی، وه‌ئی خوا هه‌قه کوّمه‌ئی له شاعیران له‌م قاعیده‌یه موسته‌سنان، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا که شاعیرن به‌لام موسولمانی چاکن خاوه‌نی ده‌م و زمانی پاکن، خاوه‌ن باوه‌پرو مه‌بده‌ئن، کارو کرده‌وه‌یان جوان و باشه، ره‌فتارو کرداریان جوانه، باوه‌پیان به‌دینی خودا هه‌یه، له‌سه‌ری ده‌که‌نه‌وه، یادو ذیکری خودا به‌زۆری ده‌که‌ن، سه‌ر بۆ زوّم و زۆرو ناهه‌قی شوڤر ناکه‌ن، به‌هۆنراوه‌ی ناسک و راست و دروست و به‌شیعری جوان و دلگیر باسی ئیسلام ده‌که‌ن و له‌سه‌ر موسولمانان ده‌که‌نه‌وه، هه‌قی خویان له‌ناحه‌زو له‌و که‌سانه ده‌ستینن که سته‌میان ئی کردوون!

۵۴۲۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ يَمْتَلِيَّ جَوْفٌ أَحَدِكُمْ قِيحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. رواه الأربعة^(۱).

ئیبنو عومەر (خۆش‌نودی خودیان ئیبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و نازدار (دروود و رحه‌مت و سلّاو پیروزی خودای گه‌وره‌ی له‌سه‌ربێ و سه‌رو مال و روّح و هه‌ست و نه‌ست به‌قوربانی گه‌ردی سه‌ر گوپی پیروزی‌بێ.. ئامین) ده‌فه‌رموئ: ناوسک‌تان پربێ له‌کیم و زوخواو گه‌لێ له‌وه چاک‌تره بۆ ئیوه که پربێ له‌شیعرو هۆنراو! (ش/د/ت).

۵۴۲۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْعُرَجِ إِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ يُنْشِدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خُذُوا الشَّيْطَانَ أَوْ أَمْسِكُوا الشَّيْطَانَ لَأَنْ يَمْتَلِيَّ جَوْفُ رَجُلٍ قِيحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. رواه مسلم^(۲).

ئهبو سه‌عه‌ید (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: جارێ (له‌عه‌رج) له‌خزه‌مت هه‌زه‌تدا بووین، به‌ریوه‌ بووین ده‌رویش‌تین، له‌ناکاو بویژ (شاعیر) ئی سه‌ری هه‌ل دا، به‌نقام هه‌لبه‌ستی ده‌خوینده‌وه، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربێ)

(۱) تجرید البخاری/ ۲۲۲/۵ رقم/ ۱۹۵۵ = ۶۱۵۴ فتح مسلم. شعر: ۵۸۵۳، ۵۸۵۴. ترمذی. ادب: ۲۸۵۲.

ابن ماجه/ ادب: ۳۷۶۰ تحفة الأشراف/ ۳۹۱۹.

(۲) مسلم. شعر: ۵۸۵۵. ترمذی. ادب: ۲۸۵۲. ابن ماجه/ ادب: ۳۷۶۰ تحفة/ ۳۹۱۹.

فەرمووی: ئەو شەیتانە بگرن، یا فەرمووی: ئەم شەیتانە پابگرن، لە راستی دا ناو دلی پیاو پر بئ لە کیم و زووخاو هیشتا ئەوەی باشتەر لەوە کە ناو دلی پر بئ لە هەلبەست و هۆنراو! (م - خودای ئی رازی بئ).

٦٩) پیغەمبەر ^{دروودی} شیعی خەلکی دەخویندەو: (النبي ﷺ قاله متمثلاً) ٥٤٢٤ - → (ب - ٧ ز - ٧٦ ل - ٢٥٥ ف - ٢) ^(١).

٥٤٢٥ - وَسِئِلَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): هَلْ كَانَ النَّبِيُّ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنَ الشَّعْرِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَتَمَثَّلُ بِشَعْرِ ابْنِ رَوَاحٍ وَيَتَمَثَّلُ وَيَقُولُ: وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تَزُود. رواه الترمذي ^(٢).

لە عایشە (خودای ئی رازی بئ) پرسیار کرا: ئایا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربئ) ئیستیشهادی بە شیعر دەکردو، هەلبەستی کەسیکی تری بە نموونە دەهینایەو؟ فەرمووی: ئا، هەلبەستی عەبدوللای کوپی رەواحی بە بۆنە ی هەندئ شتەو دەخویندەو، وەك ئەو ئەم هەلبەستە ی طەرەفە ی بۆ بەلگەو ئیستیشهاد دەخویندەو دەیفەرموو:

ستبدی لك الأيام ما كنت جاهلاً

(ویاتیك بەلأخبار من لم تزود)

واتە:

زەمان مامۆستای بئ مامۆستایە

بەپیتی خۆی هەوال دینن بابایە!

بەپەخشانیشت واتە: ئەوەی نایزانی زەمانەو پۆرگار پیتی دەزانئ، گەئ جاریش کابرایئ لە لایەلەو بە بئ پئ گوتن و راسپاردن بە پئی خۆی هەوال و دەنگوباست بۆ دینئ (ت - س/ص).

(١) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ٧٦ ل/ ٢٥٥ ج/ ١ رقم/ ٤٢١٧/٢.

(٢) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۴۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةٌ لَيْدٍ أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ وَكَادَ أُمِّيَّةٌ بَنُ أَبِي الصَّلْتِ أَنْ يُسَلِّمَ. رواه الشيخان والترمذي (۳):

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای لیبین) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (د‌رودی خودای له‌س‌ربین) فه‌رمووی: راست‌ترین گوته‌یی که ه‌ونه‌ر گوته‌یی‌تی ئه‌م گوته‌یه‌ی له‌ بیده که ده‌لی:

ألا كل شئ ما خلا الله باطل

(وکل نعیم لا محله زانل)

واته:

نهم دنیا‌یه کا‌وو با‌یه

هیچ‌و پ‌ووچ‌و ب‌ن نه‌وای‌یه

نا‌زو به‌هره‌ی ب‌ن به‌قای‌یه

نه‌وه‌ی راست ب‌ن به‌س خوا‌یه

به‌په‌خشانیش واته: دنیا‌و نازو نیعمه‌ت و خو‌شی دنیا هه‌مووی هیچ‌و پ‌ووچ‌و کا‌و با‌یه، ئه‌وه‌ی راست ب‌ی و تاسه‌ربمی‌نئ هه‌ر خودای‌یه به‌س. چه‌زهره‌ت (د‌رودی خودای له‌س‌ربین) فه‌رمووشی: ئومه‌یه‌ی کو‌ری سه‌لتیش له‌ شیعه‌رکانیه‌وه وا ده‌رده‌که‌وئ خه‌ریک بو‌وه ئیسلام ب‌ی (ش/ت).

۷۰) هه‌له‌به‌ستی وا هه‌یه پ‌ره له‌ حیکمه‌ت‌و دانایی: (أَنْ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمَةٌ)

۵۴۲۷- عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ الشَّعْرِ حِكْمَةً. رواه البخاري وأبو داود والترمذي (۱):

(۳) تجرید البخاری/ ۱۹۱/۴ رقم/ ۱۵۰۴ = ۲۸۴۱، ۶۱۴۷، ۶۴۸۹. مسلم. س‌عر: ۵۸۴۸ - ۵۸۵۲. ترمذی. ادب: ۲۸۵۰. ابن ماجه/ ادب: ۳۷۵۷ تحفة الأشراف: ۱۴۹۷۶.

(۱) تجرید/ ۲۲۲/۵ رقم/ ۱۹۵۴ = ۶۱۴۵ فتح.

نوبہی کوری کہ عب (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسرین) فہرمووی: بہراستی بازی لہ شیعر حیکمہتہ، ہندی لہ ہلبہست دانایہ کی شیرینی واتیادا (ب/د/ت).

۵۴۲۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلَ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ مِنَ الْبَيَانَ سِحْرًا وَإِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا^(۲).

ئیبنو عہباس (خوشنویدی خودایان لیبی) فہرمووی: جاری عارہبیکی دہشتہ کی ہاتہ خرمہتی جہزہت (درویدی خودای لہسرین) شانی کرد بہ قسہ کردندا، کابرا قسہی لہ قسہی نہستہ قتر و جواتر بو، جا بہم بونہیہ وہ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسرین) فہرمووی: بہراستیدا ہندی قسہی رھوان وک سیحرو جادوو وایہ، ہروہا ہندی ہونراو زانستی بہرزو دانایی یہ کی شیرینی تیایہ (د-س/صالح).

۵۴۲۹- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنَ الْبَيَانَ سِحْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا وَإِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا وَإِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا. قَالَ: صَغَصَةً أَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْبَيَانَ سِحْرًا. فَالرَّجُلُ يَكُونُ عَلَيْهِ الْحَقُّ وَهُوَ بَ مِنْ صَاحِبِ الْحَقِّ فَيَسْحَرُ الْقَوْمَ بَيَانِهِ فَيَذْهَبُ بِالْحَقِّ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا. فَيَتَكَلَّفُ الْعَالِمُ إِلَى عِلْمِهِ مَا لَا يَعْلَمُ فَيُجْهَلُهُ ذَلِكَ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا. فَهِيَ هَذِهِ الْمَوَاعِظُ وَالْأَمْثَالُ الَّتِي يَتَعَطَّى بِهَا النَّاسُ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا. فَعَرَضُكَ كَلَامُكَ وَحَدِيثُكَ عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنْ شَأْنِهِ أَوْ لَا يُرِيدُهُ. رواهما أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ. آمين^(۳).

بورہیدہ (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسرین) فہرمووی: بہراستی ہندی پەخشان و قسہی نہستہ ق و رھوان ہییہ وک

(۲) رواہ ابو داود بسند صالح (شرحہ).

(۳) رواہ ابو داود بسند صالح (شرحہ).

جادوو کار لە دل و میشتکی گویگر دەکا، هەروەها هەندی لەزانست
 نەقامی و نەزانییە، وەباز ئی لە شیعەر پەرە لە پەندو ئامۆژگاری و دانایی،
 وەبازە قسەیی هەیه بێجاکردنە. صەعصەعە کە لە زانایانی چینی دوەمی
 موسوڵمانانە دەفەرموئ: ئەوەی کە دەفەرموئ: بەراستی هەندی
 پەخشانی رهوان و قسەى رهوان و گوشتوگۆی بەرز هەیه وەك جادوو کار لە
 دل و هۆشی گویگر دەکا، ئەمە وەك ئەوە پیاوی وا هەیه هەقی کەسیکی
 تری لە سەرە، وەل ئی ئەم لە خاوەن هەقە کە بە دەمو پلترەو قسە زانترە، جا
 بەقسەى قوت و بە پەخشانی رهوان و پێك و جوان چاو بەست لە خەلكە کە
 دەكاو گویگرەكان لاس دەداو، مافی کابرا دەفەوتینی و بە ناپەرەوا دەیبا بۆ
 خۆی!

ئەو هیشی کە دەفەرموئ: زانستی واهیه زانست نییه، بەلکوو
 نەقامی و نەزانییە. ئەمەیش وەك ئەوە کە هەندی لە زاناکان - بە زۆرە
 ملی (بەتەکەلوف) - زانست و عیلمەکیان تێکەل و پێکەل بە هەندی
 شتی تر دەکەن کە نایانزانن، ئیتەر ئەوە دەبێ بە هۆی ئەوە کە لە پایەى
 زانایان دابەزن و بچنە ریزی نەزان و نەفامان!

ئەو هیشی دەفەرموئ: باز ئی لە شیعەر پەرە لە پەندو ئامۆژگاری و
 دانایی، ئەمەیش وەك ئەوە پەندو ئامۆژگاری و داستان و قسە نەستەق و
 بە توێکلانە کە خەلکیان پێ تەمێ دەبێ، ئەو هیشی کە دەفەرموئ: بازە
 قسەیی هەیه بێجاکردنە، ئەمەیش وەك ئەوە کە تو قسەیی بۆ کەسێ
 بکەى کە ئەو کەسەیه سەر لەو قسەیه دەرنەكاو پەيوەندی بە شتی واوە
 نەبێ، یا ئەو کەسە حەزى لەو قسەیه و باسە نەبێ (د-س/ص).

(۷۱) له خزمه‌ت پیغه مبهردا ^{دروودی} ^{خودای لاسر} هه‌لبه‌ست ده‌خویندرایه‌وه بۆی، نه‌ویش
کۆیی لای ده‌کرت

أنشاد الشعر بحضور النَّبِيِّ ﷺ

۵۴۳۰- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ أَخَا
لَكُمْ لَا يَقُولُ الرِّفْثَ وَهُوَ ابْنُ رَوَاحَةَ قَالَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ^(۱):

وَفِينَا رَسُولَ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ
إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ
أَرَانَا الْهَدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا
بِهِ مَوْقِنَاتٌ أَنْ مَا قَالُوا وَقَعُ
يَبِيتُ يَجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ
إِذَا اسْتَثَلَتْ بِالْكَافِرِينَ الْمَضَاجِعُ

رواه البخاري:

ئەبو هورەیرە (خودای ئازادی بن) فەرمووی: پیغه مبهرد (دروودی خودای لاسرین)
فەرمووی: ئیبنو ره‌واحه‌ی براتان - که قسه‌ی هیچ و پوچ ناکا -
گوتوویه‌تی:

وَفِينَا رَسُولَ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ
إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ
أَرَانَا الْهَدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا
بِهِ مَوْقِنَاتٌ أَنْ مَا قَالُوا وَقَعُ
يَبِيتُ يَجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ
إِذَا اسْتَثَلَتْ بِالْكَافِرِينَ الْمَضَاجِعُ

واته: پیغه‌مبه‌ری خودا (دروور سلاوی خودای گهره‌ی یین) وا له ناو ماندا، له‌گه‌ل
 شه‌به‌قی به‌یاندا به‌رنویژیمان بۆ ده‌کا و قورئانمان بۆ ده‌خوینن که نامه‌ی
 پیروزی (خودای گهره‌و مه‌زنه)، پیگه‌ی راستی پی نیشان داوین و له‌ پیگه‌ی
 چه‌وت رزگاری کردوین و له‌ کویره‌وه‌ری کویری و له‌ چه‌رمه‌ سه‌ری
 سه‌رگه‌ردانی و له‌ کویره‌ ری سهر کویری قوتاری کردوین، ئیمه‌ به‌ دل
 باوه‌رمان هه‌یه‌ که هه‌رچی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ ده‌فه‌رموی راست و دروست و
 ره‌وانه‌ و زو و یا دره‌نگ دیته‌ دی و رووده‌ات، نیشانه‌یه‌کی به‌ری تری ئه‌و
 پیغه‌مبه‌ره‌ نازداره‌ ئه‌وه‌یه: کاتن که خه‌لک و بی باوه‌رو ناموسولمانه‌کان تیر
 خه‌و ده‌بن و له‌ شه‌ودا لال و پال ده‌که‌ون و له‌ گهرمه‌ی خه‌ودا خرپه‌ی خه‌ویان
 دی و پرخو هوپیا نه‌و زاته‌ پیروزه‌ له‌و کاته‌دا له‌ باتی خه‌وتن و پال که‌وتن
 سه‌ر گهرمی شه‌و نویژکردنه‌و گهرمه‌ی عیبادت و خودا په‌رستی یه‌تی!
 به‌هه‌لبه‌ستیش واته:

وا له‌ ناو ماندا ره‌ه‌به‌ری خودا

نویژمان بۆ ده‌کا له‌گه‌ل شه‌به‌قدا

قورئانی نامه‌ی خودا ده‌خوینن

چاو (به‌نه‌مری گون) گولا و ده‌پیژینن

کویر بووین، قوتاری کردین له‌ کویری

چه‌ن خۆشه‌ خۆشی، پاش تالی و سویری

دلنیا این هه‌رچی ده‌فه‌رموی وایه

دیته‌ جن چونکه‌ وه‌حی خودایه‌!

به‌شه‌و بی‌داره‌ له‌ خه‌وگا دووره

سه‌ر گهرمی نویژی سه‌رچاوه‌ی نووره

به‌تایبه‌ت کاتن که خۆش ده‌بن خه‌و

بۆ ناموسولمان له‌ پاش نیوه‌شه‌و

(بوخاری - خودای ئی رازی بن).

۵۴۳۱- → (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۰ ف - ۱) (۲).

۵۴۳۲- → (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۲ ف - ۴) (۳).

۵۴۳۳- → (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۱ ف - ۳) (۴).

به‌لام لهم شوینه‌دا ئاوايه: عوروه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له خزمه‌ت عائیشه‌دا خه‌ریک بووم جمین به‌حه‌سسان بدهم. عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جنیوی پی مه‌ده، چونکه‌ ئه‌و پیاوه له کاتی خویدا له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ده‌کرده‌وه (ش).

۵۴۳۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَصْغُ لِحَسَّانٍ مِنبَرًا فِي الْمَسْجِدِ يَقُومُ عَلَيْهِ قَائِمًا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ حَسَّانَ بِرُوحِ الْقُدُسِ مَا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه الترمذي وابو داود (۵).

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) له ناو مزگه‌وتدا مینه‌ریکی دانا بوو بو‌حه‌سسان، هه‌موو جارێ حه‌سسان ده‌چوو له‌سه‌ری راده‌وه‌ستاو شانازی به‌مه‌دحی پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌کرد، یا فهرمووی: له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ده‌کرده‌وه‌ به‌شيعر هه‌جوی ناحه‌زه‌کانی هه‌زه‌تی ده‌کرد. هه‌زه‌تیش (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌یفه‌رموو: تا حه‌سسان ئاوا له‌سه‌ر من بکاته‌وه‌ که پیغه‌مبه‌ری خودامو شانازی به‌مه‌دحی منه‌وه‌ بکا خودای گه‌وره به‌هۆی جوهرائيله‌وه‌ ده‌ست به‌پشتی ده‌گری و پشتیوانی ئی ده‌کا (ت / د - س/ص). (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۴ چ/۱ ف - ۵).

(۲) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۵۷ رقم / ۳۴۹۵/۱.

(۳) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۵۷ رقم / ۴۴۹۸/۴.

(۴) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۵۷ رقم / ۴۴۹۷/۳.

(۵) بسند صحیح (شرحه).

۵۴۳- عن أنس (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دَخَلَ مَكَةَ فِي عُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَعَبَدَ اللَّهَ بَيْنَ رَوَاحَةٍ بَيْنَ يَدَيْهِ يَمْشِي وَيَقُولُ^(۶):

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ

الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ

وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا أَبْنِ رَوَاحَةٍ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَفِي حَرَمِ اللَّهِ تَقُولُ الشَّعْرَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): خَلَّ عَنْهُ يَا عُمَرُ فَلَهِيَ أَسْرَعُ فِيهِمْ مِنْ نَضْحِ النَّبْلِ:

تھنہ س (رمزای خودای نین) فہرموی: لہ عہمرہ تول قہ ضادا پیغہمبہر (دیودی خودای لہ سہرین) کہ ہاتہ ناو مہککہوہ، عہبدوللای کوپی رہواحہ لہ بہرہمیہوہ دہریششت و دہیگوت:

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

واتہ: تھی نہوہی کافران! پیگہی حہزہت چول کھن و پیگہی ٹایینہ پاکہکھی بہرہدن، تھگینا تھمپو بی و سبہینئی بی - لہسہر ہاتنی تھم قورٹانہ بو سہر دلئی موحمہد لہ لایہن خوداوہ - بہ زہبری شیروتیر کھللہتان لہلہشتان جیا دھکینہوہ، وہ خودا یاربئی وا شپرزہتان دھکین کہ برا نہیپہرژیتہ سہر برا، وہ دؤست و برادرہتان دؤست و برادرہی خوئی نہناسیتہوہ.

جا عومہر (خودای نازنی بن) پیئی فہرموو: تھی کوپی رہواحہ! تھوہ چون لہ خزمہتی حہزہتداو، لہ ناو بہست و حہرہمی مہککہدا، کہ قہدہغہی

(۶) رواہ الترمذی بسند صحیح

خودایه، ئاوا شیعوو هه‌لبه‌ست ده‌لیی؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) پیی فهرموو: ئه‌ی عومه‌را وازی ئی بینه‌و لیی گه‌پئ، بئ گومان که ئه‌م شیعرانه له تیر باران باشتەر کاریان ئی ده‌کا! (ت - س/ص).

۵۴۳۶- وَقَالَ جَابِرُ بْنُ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) جَالَسْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ مَرَّةٍ فَكَانَ أَصْحَابُهُ يَتَنَاشِدُونَ الشَّعْرَ وَيَتَذَكَّرُونَ أَشْيَاءَ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَهُوَ سَاكِتٌ فَرُبَّمَا تَبَسَّمَ مَعَهُمْ. رواهما الترمذي^(۷):

جاییری کوپی سه‌مووره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له‌سه‌د جار زیاتر که له کوپ (مه‌جلیس) ی پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) دانیشتووم و به چاوی خۆم دیومه که یاران ی هه‌لبه‌ستیان بۆ یه‌کتری ده‌خوینده‌وه‌و داستان و سه‌رگوزه‌شته‌و باسو و خواسی سه‌رده‌می نه‌زانی یان له ناو خۆیاندا ده‌گپ‌رایه‌وه، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ئاگای ئی بوو، هیچ ده‌نگی نه‌ده‌کرد، بگره که ئی جاریش له که‌لیان پئ ده‌که‌نی و ره‌زامه‌ندی خۆی - له گو‌فتو‌گو‌که‌یان - به زه‌رده‌خه‌نه‌یی ده‌رده‌پری (ت - س/ص).

۵۴۳۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَدِفْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ مِنْ شِعْرِ أُمِّيَّةٍ بِنِ أَبِي الصَّلْتِ شَيْئًا؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: هِيَ. فَأُلْشِدُّهُ بَيْتًا فَقَالَ: هِيَ. ثُمَّ أُلْشِدُّهُ بَيْتًا فَقَالَ: هِيَ. حَتَّى أُلْشِدُّهُ مِائَةَ بَيْتٍ. رواه مسلم^(۸):

عه‌مری کوپی شه‌رید (رمزای خودایان ئی بن) له باوکیه‌وه فهرمووی: جاری له پاشکۆی پیغه‌مبه‌ره‌وه سوار بوو بووم فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) ئایا هیچ هه‌لبه‌ستی ئومه‌یی‌ه‌ی کوپی ئه‌بو سه‌لتت له‌به‌ره! گوتم: ئا له‌به‌رمه، فهرمووی: ئاده‌ی بلئ، منیش دوو خشته‌کی (به‌یت) یکم بۆی خوینده‌وه، فهرمووی: بابئ، ئیتر چه‌ن شیعریکم بۆی خوینده‌وه هه‌ر ده‌یفه‌رموو: بابئ، هه‌تا سه‌د به‌یتم بۆی خوینده‌وه. (موسلیم - پرگۆپی پی‌ئۆزی له نووری خوا‌بن).

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۸) مسلم. شعر: ۵۸۴۶، ۵۸۴۶م.

۷۲) قسه قوول کردنه وه و هاشو هووشه ناپه سه نده، به لام قسه ی کورت و پوخت و به سوود زور په سه نده

التشديق بالكلام مذموم والتجوز فيه ممدوح

۵۴۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبْغِضُ الْبَلِيعَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ تَخَلَّلَ الْبَاقِرَةَ بِلِسَانِهَا. رواه أبو داود والترمذي^(۱):

عبداللای کوری عه مر (خودایان فی رازی بن) فه رموی: پیغه مبه ر (درودی خودای له سرین) فه رموی: خودا که لی رقی له و پیاوه دمه وهریه که له کاتی قسه کردندا زمانی به کون و قوژبنی دمیا ده گپړی بو قسه ی زل، وه ک چوون مانگا له کاتی له وه پدا به زمانی له وه پوشت دماشیتته وه ئاو! (د/ت-س/ح).

۵۴۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ صَرْفَ الْكَلَامِ لِيَسْنِيَ بِهِ قُلُوبَ الرِّجَالِ أَوْ النَّاسِ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا وَلَا عَذْلًا. رواه أبو داود^(۲):

ئهبو هورهیره (خودای فی رازی بن) له پیغه مبه ره وه (درودی خودای له سرین) ده فه رموی: که سنی فیتری دمه وهری و قسه زلی ببی، بو ئه وه ی که دلی خه لکی پی بکاته خوی له پوژنی قیامه تدا خودا نه سوننه ت و نه فه رزی فی قبول ناکا. (د-س/صالح).

۳- وَقَالَ بَنِي عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَدِيمَ رَجُلَانِ مِنَ الْمَشْرِقِ، فَخَطَبَا، فَعَجِبَ النَّاسُ لَبَيَانِهِمَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا. أَوْ إِنَّ بَعْضَ الْبَيَانِ لَسِحْرٌ. رواه أبو داود والبخاري^(۳):

(۱) بسند حسن (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

(۳) بخاری. طب: ۵۷۶۷.

ئیبینو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: دوو پی‌یاو له‌لای خۆره‌لاته‌وه هاتن، خۆتبه‌یان دا، خه‌لکه‌که‌یه‌یان سه‌رسام کرد، پی‌غه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: به‌پراستی بازه‌ قسه‌یی ره‌وانی جوانی وا هه‌یه وه‌ک سی‌حرو جادوو کار له‌ مێشک و دلی بی‌سه‌ر ده‌کا (د/ب).

٥٤٤١- وَقَامَ رَجُلٌ فَأَكْثَرَ الْقَوْلَ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ: لَوْ قَصَدَ فِي قَوْلِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَقَدْ رَأَيْتُ أَوْ أَمِرْتُ أَنْ أَتَجَوَّزَ فِي الْقَوْلِ فَإِنَّ الْجَوَّازَ هُوَ خَيْرٌ. رواه أبو داود بسند صحيح^(٤).

پی‌یاوی هه‌ستایه‌وه قسه‌یه‌کی زۆری کرد، عه‌مری کۆپی عاصیش فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر قسه‌که‌ی کورت و به‌تام و که‌م و جه‌م بوایه‌ گه‌ی‌ی‌ باشتر بوو، له‌ پی‌غه‌مبه‌رم بی‌ست ده‌یفه‌رموو (درویدی خودای له‌سهرین) وابه‌ باشی ده‌زانم، یا ده‌یفه‌رموو: فه‌رمانم واپێکراوه‌ که‌ قسه‌ی کورت و پوخت و به‌ سوود بکه‌م، چونکه‌ به‌پراستی قسه‌ی کورتی پوختی به‌ ده‌م و جه‌م زۆر باشه‌! (د-س/صالح).

٧٣) هۆره‌و کۆرانی : (الحداء والغناء)

٥٤٤٢- (ب - ٤ ز - ٩٠ ل - ٢٧٣ ف - ٢)^(١).

٥٤٤٣- (ب - ٣ ز - ٣٧ ل - ٨٥ ف - ١)^(٢).

٥٤٤٤- عن عبد الله (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: إِنَّ الْغِنَاءَ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ. رواه أبو داود وابن أبي الدنيا^(٣).

(٤) بسند صحيح عند أبي داود.

(١) تقدم في مجلد رابع. تسلسل / ٩٠ رقم / ٣١٨/٢.

(٢) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ٣٧ رقم / ٣١٠٥/١.

(٣) سكت عنه الشارح.

له عه‌بدوللاوه (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌روه ده‌فرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): به راستی گۆرانی ناپاکی و نیفاق له دلدا ده‌پوینئی (د/ ئیبنو ئه‌بی دونیا) گفته‌ی ئیبنو ئه‌بی دونیا، له‌سهر فهرمایشتی شهرحه‌که ئاوايه: گۆرانی تووی ناپاکی له ناو دلدا ده‌پوینئی هه‌روه‌ک چۆن به ئاو شینایی سه‌وز ده‌بئ، یادو ذیکری خودایش ئیمان و باوه‌ر له‌ناو دلدا ده‌پوینئی هه‌ر وه‌ک چۆن به ئاو شینایی سه‌وز ده‌بئ.

۵۴۴۵ - (ب- ۲ ز - ۱۵۲ ل - ۳۲۲ ف - ۱۹) + (ب- ۱ ز - ۱۶۳ ل - ۴۵۸ ف - ۱) ^(۴).

۷۴) نه‌ردین (تاو‌له‌کردن) و کۆتر بازی هه‌رامه

اللعب بالنرد والحمام حرام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} - صدق الله العظيم - (ب - ۶ ز ۳ ل - ۴۰ ج ۱/ ف - ۴۳).

۵۴۴۶ - عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ شَبِيرٍ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمٍ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ. رواه مسلم وأبو داود ^(۱).

بوره‌یده (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هه‌ر که‌سێ وازی به تاو‌له‌ بکا وه‌ک ده‌ستی به گوشت و خوینی به‌راز ره‌نگ بکا ئاوايه (واته: وه‌ک پارووی ئی دابگری و بیخوات ئاوايه) (م/د).

۵۴۴۷ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَعِبَ النَّرْدَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ^(۲).

^(۴) سبق فی مجلد ۲/ تسلسل/ ۱۵۲ رقم/ ۱۹/ ۱۸۲۳ + مجلد اول. تسلسل/ ۱۶۳ رقم/ ۱/ ۹۱۵.

^(۱) مسلم. شعر: ۵۸۵۹. أبو داود. أدب: ۴۹۳۹. ابن ماجه. أدب: ۳۷۶۳. تحفة الأشراف: ۱۹۳۵.

^(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەبو موسسا (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئەوەی نەردین و یاری بە تاوڵە بکا بە پراستی لە خوداو لە پیڤەمبەری خودا یاخی بوو بە پراستی بێ گوئی یی و نافەرمانی خوداو پیڤەمبەری خودای کردوو! (د- س/ صالح) - ئیبنو ماجە.

۵۴۴۸- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَأَى رَجُلًا يَتَّبِعُ حَمَامَةً فَقَالَ: شَيْطَانٌ يَتَّبِعُ شَيْطَانَةً. رواهما أبو داود وابن ماجه^(۳):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) پیاویکی دی. شوین کۆتری کە وتبوو، فەرمووی: ئەمە شەیتانە و شوینی شەیتان کە وتوو! (د- س/ صالح - ئیبنو ماجە).

۷۵) یاری رەوا: وازی دروست: (اللعب المباح)

۵۴۴۹- (ب- ۱- ز- ۱۶۳- ل- ۴۶۰- ف- ۲)^(۱).

۵۴۵۰- (ب- ۱- ز- ۱۶۳- ل- ۴۶۰- ف- ۳)^(۲).

بەلام گێڕانەوێ ئێرە ئاواپە کە بو مەبەستی ئێرە دەست دەدا: ئەنەس (خودای ئی رازی بێ) گوتی: کاتێ حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) تەشریفی هینا بو مەدینە، بە بۆنە تەشریف هینانی ئەوەوە قوڵە رەشەکانی حەبەشە ئاھەنگیکی نێزە بازی یان گێرا (د- س/ صالح).

۵۴۵۱- عن عائشة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: كُنْتُ أَلْعَبُ بِالْبَنَاتِ فَرُبَّمَا دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعِنْدِي الْجَوَارِي فَإِذَا دَخَلَ خَرَجَن وَإِذَا خَرَجَ دَخَلَ. رواه أبو داود والبخاري^(۳):

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۱) تقدم في مجلد أول. تسلسل / ۱۶۳ رقم / ۹۱۶/۲.

(۲) تقدم في مجلد أول. تسلسل / ۱۶۳ رقم / ۹۱۷/۲.

(۳) مسلم. فضائل: ۶۲۲۷، ۶۲۲۸.

عائیشه (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: جاران بووکبووکیتم ده‌کرد، گه‌ئی جار واده‌بوو که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌هاته‌وه له‌و حه‌له‌دا کچان له‌لای من بوون، به‌بووکلّه‌کان یاریمان ده‌کرد. جا که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌هاته ژووره‌وه ئیتر کچه‌کان ده‌پویشتن، که پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌پویشتن کچه‌کان ده‌هاتنه‌وه بۆ لام و دیسان ده‌ستمان ده‌کرده‌وه به‌ وازی کردن به‌ بووکه شوشه‌کان (د/ب - خودایان ئی رازی بی).

→ (ب - ۵ ز - ۳۷ ل - ۱۵۷ ف - ۸).

۵۴۵۲ - وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدِمَ عَلَيْهَا مِنْ غَزْوَةِ ثُبُوكَ أَوْ خَيْبَرَ وَفِي سَهْوَتِهَا سِتْرٌ فَهَبَّتْ رِيحٌ فَكَشَفَتْ نَاحِيَةَ السِّتْرِ عَنْ بَنَاتٍ لِعَائِشَةَ لَعَبٌ فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ؟ قَالَتْ: بَنَاتِي. وَرَأَى بَيْنَهُنَّ فَرَسًا لَهُ جَنَاحَانِ مِنْ رَقَاعٍ فَقَالَ: مَا هَذَا الَّذِي أَرَى وَسَطُهُنَّ؟ قَالَتْ: فَرَسٌ. قَالَ: وَمَا هَذَا الَّذِي عَلَيْهِ؟ قَالَتْ: جَنَاحَانِ! قَالَ: فَرَسٌ لَهُ جَنَاحَانِ. قَالَتْ: أَمَا سَمِعْتَ أَنَّ لِسُلَيْمَانَ خَيْلًا لَهَا أَجْنِحَةٌ قَالَتْ فَضَحَكَ حَتَّى رَأَيْتُ نَوَاجِدَهُ. رواه أبو داود والنسائي^(۴).

دیسان فهرمووی: حه‌زهره‌ت (دروودو سلأوی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سهر بی) کاتئ له‌ غه‌زای ته‌تبووک - یافهرمووی: له‌ غه‌زای خه‌یبه‌ر - گه‌پرایه‌وه هات بۆ لام، له‌ ماله‌وه کولینیکم هه‌بوو، په‌رده‌یه‌کی پیوه‌بوو، بایئ هه‌ئێ کرد په‌رده‌که‌ی لادا، هه‌ندئ بووکلّه‌ی منی تیادا بوون بووکلّه‌کان ده‌رکه‌وتن، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) (: ئه‌مه چییه؟ ئه‌رئ عائیشه! گوتم: بووکلّه‌ی من، له‌ناو بووکلّه‌کاندا ئه‌سپیکیان تیادا بوو، دوو بالئ په‌پوینی هه‌بوو، فهرمووی: ئه‌ی ئه‌وه‌ی که‌له‌ ناوه‌راستیاندا، ده‌ییینم چییه؟ گوتم: ئه‌سپه، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌ی ئه‌وه چییه به‌سهر پشتیه‌وه؟ گوتم: ئه‌وه دووباله‌کانیه‌تی! فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) ئه‌سپ و دوو بالئ هه‌بی! گوتم: ئه‌ی بۆ، ئه‌دی بۆچی نه‌تبیس‌تووه که سوله‌یمان پیغه‌مبه‌ر ماین و

(۴) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ره‌وگی بالرداری بوون! عائیشه فهرمووی: که‌وام گوت پیغهمبهر (درویدی خودای
له‌سربین) وادای له قاقای پیکه‌نین نه‌بیته‌وه ته‌نانه‌ت کاکيله‌کانی وه دهرکه‌وتن.
(د/ن - س/صالح).

۵۴۵۳- → (ب - ۵ - ز - ۳۷ - ل - ۱۵۳ - ف - ۳) (۵).

به‌شی جه‌وته‌م: باسی چهن رسته‌یی که بوون به باوو عاده‌ت له نه‌ده‌بیات و
ویژهی عهره‌بی دا

۷۶) یه‌کی له‌وانه‌ کوته‌ی (أما بعد) وه، واته: له‌پاش نه‌مه:

الفصل السابع: فی الفاظ من الأدب : منها قولهم أما بعد

۵۴۵۴- → (ب - ۲ - ز - ۳۷ - ل - ۹۵ - ف - ۲) (۱).

۵۴۵۵- → (ب - ۵ - ز - ۱۶ - ل - ۹۹ - ف - ۳) (۲).

۵۴۵۶- → (ب - ۳ - ز - ۱۸ - ل - ۳۸ - ف - ۱) (۳).

۷۷) یه‌کی تریان کوته‌ی (زعموا) وه، واته: به‌تسه‌ی کوتوووان کوايه واوا ده‌لین
ومنها قولهم زعموا

۵۴۵۷- → (ب - ۸ - ز - ۷۷ - ل - ۱۸۴ - چ/ف - ۱) (۱).

۵۴۵۸- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

يَقُولُ: بَشَرٌ مَطِيَّةٌ الرَّجُلِ زَعَمُوا. واه أبو داود والإمام أحمد (۲):

(۵) تقدم في مجلد خامس تسلسل / ۳۷ رقم / ۳۴۳۲/۳.

(۱) تقدم في مجلد ثانی. تسلسل / ۳۷ رقم / ۱۳۴۸/۲.

(۲) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ۱۶ رقم / ۳۳۴۲/۳.

(۳) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ۱۸ رقم / ۲۰۱۹/۱.

(۱) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل / ۷۷ رقم / ۴۵۵۷/۱.

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرح).

ئەبو مەسعود (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: ژنەوتم لە خوشەوێست (دروودی خودای لەسەرب) دەیفەرموو: قەسەیکەکی زۆر نابەجێ یە کە پیاو بۆ کاری کە هیشتا لێی روون نەبێ لە خۆیەو بۆ مەهانه سازى بلی: بە قەسە گوتووێن گواپە واوا دەلێن (د-س/صالح - ئەحمەد).

٧٨) یەکی تریان گوتەى (ویلک) هەو (ویحک) هەو دەیلەکە واتە: مال وێران: خانە خراب، وەپەیکە واتە: هەپرو ئەپرو: وەپیش: هاوار بۆتۆ: هاوار لە من و منها قولهم ویلک او ویحک

٥٤٥٩ - → (ب - ٢ ز - ١٢٨ ل - ٢٥٨ ف - ١) (١):

لێرەدا دەفەرمووی: ئەنەس (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەرب) دی و پیاوێ وشتیکی دیاری بەیت ئی دەخوړی فەرمووی: سواری بە گوتی: چۆن سواری بێ ئەمە وشتی دیاری مەککەیه فەرمووی: سواری بە، گوتی: ناخر چۆن سواری بێ ئەمە وشتی دیاری مەککەیه شتی و چۆن دروستە؟ حەزەت (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: ارکبها ویلک: سواری بە ئەى خانە خراب! شتی و من دەیزانم ئەک تۆ (ب).

٥٤٦٠ - → (ب - ٤ ز - ٩٠ ل - ٢٧٣ ف - ١٢) (٢):

لە گێڕانەوێ ئێرەدا کە بۆ ئێرە دەست دەدا دەفەرمووی: حەزەت (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: بەئەنجەشە کە بە دەنگە خوشەکەى، بە هۆرە، وشتەکانی ژێر هاوسەرە پاکیزەکانی پێغەمبەری ئی دەخوړی: ویحک یا انجەشە رویدک بالقواریز: هەپرو! ئەى ئەنجەشە! هیواش لە سەرە خۆبە و لاخەکان بە هیواش ئی خوړە، چونکە باریان ئافرەتە کە وەک شووشەو مینا ناسکەن.

(١) تقدم فی مجلد ثانی. تسلسل/١٢٨ رقم/ ١٦٥٩.

(٢) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ٩٠ رقم/ ٢١٢٧.

۷۹) یه‌کئی تریان گوتیه‌ی (تربت یمینک) هیه: واته: ده‌ستت به قورداجیت:
هه‌زارکه‌ویت

ومنھا قولھم: تربت یمینک

۵۴۶۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَأْذَنَ عَلَيَّ عَمِي مِنَ الرِّضَاعِ بَعْدَ مَا نَزَلَ الْحِجَابُ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لَا آذَنَ لَهُ حَتَّى اسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِنَّهُ لَمْ يُرْضِعْنِي وَلَكِنْ أَرْضَعَنِي امْرَأَةُ أَخِيهِ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: الَّذِي لَهُ، فَإِنَّهُ عَمَلُكَ، تَرَبَّتْ يَمِينُكَ. رواه البخاري^(۱):

عائیشه (خودای نازنی بن) فهرمووی: مامیکی شیریم هه‌بوو، له پاش
فهرماندانی خودا به حیجا بگرتنه‌وه‌ی هاوسره‌کانی حه‌زرت له پیاوی
ناخویی، نه‌و مامه‌م ویستی بئ بو لام. منیش گوتم: به خودا هه‌تا له پیش دا
له حه‌زرت (دیودی خودای لسه‌ربن) نه‌پرسم ریگه‌ی پی ناده‌م که بئ بو دینیم،
چونکه خو من مه‌مکی ژنی نه‌وم نه‌خواردوو، به‌لکوو مه‌مکی براژنی نه‌وم
خواردوو! جا که بو نه‌مه له حه‌زرت پرسیا رکرد فهرمووی: ریگه‌ی بده که
بئ بو لات بو دینی، چونکه نه‌و پیاوه مامه‌ی شیریتته. (تربت یمینک): ئه‌ی
ده‌ستت به خاک و خول. (ب).

۸۰) یه‌کئی تریان ونه‌ی (أخسا)، واته: چغه: چخ: چخ: هه‌یدی

ومنھا قول الإنسان لآخر أخسا

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لِأَهْلِ النَّارِ: {قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ} - سورة المؤمنون -
. {۱۰۸/۲۳}

واته: چغه‌تان لیبی، بئ ده‌نگ بن و فزهو نقه نه‌که‌ن، له ناو نه‌و ئاگرده‌ا
سه‌ر حیزکه‌ن، ئیتر له‌گه‌ل من قسه مه‌که‌ن.

(۱) بخاری. نکاح: ۵۱۰۲.

۵۴۶۲ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِابْنِ صَائِدٍ: قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا فَمَا هُوَ؟ قَالَ: الدُّخُّ. قَالَ: اخْسَأُ. رواه البخاري والإمام أحمد^(۱).

ئیبینو عه‌بباس (رمزای خودا له خۆی و یابی) فهرمووی: جا چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) به ئیبینو سه‌ییادی فهرموو: من شتی‌کم گرتۆته دلم، ئایا ئه‌وه چیه‌یه ده‌توانی هه‌لی بی‌نی؟ ئیبینو سه‌ییادیش گوتی: ئه‌وه دو‌خه. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) پێی فهرموو: چغه! هه‌یدی‌ت ئی بی (ب/ئه). چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) ئایه‌تی: یوم تاتی السما و بدخان مبین، ده‌گری‌ته دل و، مه‌به‌ستی ئه‌وه ده‌بی ئه‌گهر ئیبینو سه‌ییاد هه‌لیه‌ینا ته‌له‌ففو‌ه به وشه‌ی دو‌خان بکاو، بلی: مه‌ته‌له‌که‌ت دو‌خانه، به‌لام ئیبینو سه‌ییاد بو‌یه‌نه‌هات، هه‌رچه‌ند تو‌زی بو‌یده‌چی، چونکه دو‌خ و دو‌خان له یه‌که‌وه نزیکن:

باسی‌کی سه‌یره وه‌که مه‌ته‌ل وایه

واته: مه‌ته‌لی ناوا به‌وایه!

ده‌زانی نازیز! نو‌ری پێس وایه:

ژین مه‌ته‌لی‌که به‌نه‌و هه‌لنایه

(وه‌رگیر - ۱۴۱۳/۱/۲ - ۱۹۹۲/۷/۲)

۸۱) ناعا به‌به‌نده‌ی خۆی نه‌لی: (عبدی) واته: عه‌بدی من: به‌نده‌ی من، به‌نده‌یش به‌ خاوه‌نی خۆی نه‌لی: (ربی) واته: خاوه‌نی من
لايقل السيد عبدي ولايقل المملوك ربي

۵۴۶۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ عَبْدِي وَأُمِّي. كُلُّكُمْ عَبْدُ اللَّهِ وَكُلُّ نِسَائِكُمْ إِمَاءُ اللَّهِ وَلَكِنْ لِيَقُلْ غُلَامِي وَجَارِيتِي وَفَتَايَ وَفَتَاتِي. رواه مسلم وابو داود. وكلفظه: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ عَبْدِي وَأُمِّي

(۱) بخاری. أحاديث الأنبياء: ۱۲۵۴، ۳۰۵۵، ۶۱۷۳، ۶۶۱۸. مسلم. فتن: ۷۲۸۲. ترمذی. فتن: ۲۲۲۵. تحفة الأشراف: ۶۸۵۹، ۶۹۹۰، ۱۵۶۴۹.

وَلَا يَقُولَنَّ الْمَمْلُوكُ رَبِّي وَرَبِّي وَلْيَقُلِ الْمَالِكُ فَتَايَ وَفَتَايَ وَلْيَقُلِ الْمَمْلُوكُ سَيِّدِي وَسَيِّدَتِي فَإِنَّكُمُ الْمَمْلُوكُونَ وَالرَّبُّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ^(۱):

تہبو ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: کہستان بہبہندہی خوتان مہلین: (عبدی) ہرہوہا بہ کارہکرو کہنیزہکی خوشتان مہلین: (امتی: تہمہتہی من) چونکہ ئیوہ پیاوہکانتان ہہموو عہدی خودان، ژنہکانیشتان ہہموو تہمہتہی خودان، بہلام پییان بلین: (غلامی و جاریتی: نوکرو خولامہکہم، یاکہنی و کہنین) یا پییان بلین: (فتای و فتاتی: پیاوو کارہکەر (م/د). گفتہی تہلو داود: فہرمووی: (درویدی خودای لہسہرین): کہستان مہلین: (عبدی) یا مہلین: (امتی) ہہروا مہملوک و کویلہکانیش بہ پیاوانی ئیوہ نہلین: ربی: (خاوہنی من: پەروردهکەری من) یا بہژنانی ئیوہ نہلین: (ربتی: خاتونہی من، خاوہنی من: خانمہی پەروردهکەری من) با خاوہن بہندہ پیی بلین: (فتای: پیاوہکہم) وہخاوہن تہمہتہ پیی بلین: (فتاتی: کارہکەرہکہم) تہوانیش کہ مولک و زہرخریدہی ئیوہن بہ پیاوانی ئیوہ بلین: (سیدی: ناغام) وہ بہ ژنانی ئیوہ بلین: (سیدتی: خاتون: خانم: ناغازن) چونکہ ئیوہ ہہردو لاتان: (چ ئیوہی ئازادو چ تہوانی بہندہو تہمہتہ) ہہموو یہک خاوہنتان ہہیہ، تہویش خوداوندی گہورہیہ کہ خاوہن و پەروردهکاری ہہموانہ! (ش).

۵۴۶۴ - وَغَنَهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ اسْتَيْ رَبِّكَ، أَطْعِمَ رَبِّكَ، وَضَيَّ رَبِّكَ، وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ رَبِّي، وَلْيَقُلْ سَيِّدِي مَوْلَايَ. وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ عَبْدِي أَمْتِي. وَلْيَقُلْ فَتَايَ وَفَتَايَ وَغَلَامِي. رواه الشيخان^(۲):

دیسان فہرمووی: حہزرت (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: لہکاتی گوفتوگوڈا بہ کارہکرو خزمہتکارہکانتان مہلین: ئاو بدہبہ خاوہنہکەت، یا

(۱) مسلم. الفاظ: ۵۸۳۶.

(۲) مسلم. الفاظ = تجرید/۸۱/۳ رقم/۱۰۹۱.

نان بده به خاوه نه که ت، یا ئاوی ده سنوئژ بکه به دهستی خاوه نه که ت، ههروا بهیه کتریش مه لئین: (ربی: خاوه نم) به لام بلئین: (سیدی: گه وره م، مولای: سهروه رم) وهیا مه لئین: (عبدی: عه بده که م، امتی: ئوممه ته که م) به لام بلئین: (فتای: پیاوه که م، فتاتی: کاره که ره که م: که نی شکهی من، غلامی: خولامه که م. (ش)).

٥٤٦٥- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُولُوا لِلْمُتَأَفِّقِ سَيِّدًا فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ. وَاه أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ. وَاللَّهُ أَعْلَى وَأَعْلَمُ^(٣).

بوره یده (خودای ئا رازی بی) فه رمووی: چه زره ت (دروودی خودای له سهرین) فه رمووی: به پیاوی ناپاک مه لئین: (سید: گه وره: ئاغا: سهروه م) چونکه نه گهر پیاوی ناپاک سهروه و گه وره تان بی نه وه ده گه یه نی که له راستیدا خودای گه وره و سهروه تان عاجز کردو وه خوداتان له خو تان ره نجان دو وه (د/ن).

٨٢) جَنِيَّوْ مَهْدَهَنْ بَهْ چَهْرَخْ و پۆژگار (دههر): (لاتسبوا الدهر)

٥٤٦٦- → (ب - ٧ ز - ٢٨ ل - ١٣٦ ف - ١)^(١):

لیره دا ده فه رموئ: چه زره ت (دروودی خودای له سهرین) ده فه رموئ: خودای گه وره و مه زن ده فه رموئ: ئاده میزاد له کاتی هاتنی دهر دو به لاو ناخوشیدا ده چی جنیو به چه رخ و پۆژگار ده دا (گوایه: نه و دهر دو به لایه له چاوی چه رخ و پۆژگاری ده زانی، چه رخ و پۆژگاری هه ژار چییان به دهسته) من خۆم خاوه نی چه رخ و پۆژگارم، گه ردشی چه رخ و سووپانه وهی شه و پۆژ به دهستی منه (که واته: نه وهی ده چی جنیو به پۆژگا ر ده دا له راستیدا جنیو به من ده دا (ش/د)).

(٣) سکت عن درجته الشارح.

(١) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل ٢٨/ رقم ٤٠٩١/١.

۵۴۶۷ - → (ب - ۷ ز - ۲۸ ل - ۱۳۶ ف - ۱) (۳).

۵۴۶۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يُؤْذِنِي ابْنُ آدَمَ يَقُولُ يَا خَبِيَّةَ الدَّهْرِ. فَلَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ يَا خَبِيَّةَ الدَّهْرِ. فَإِنِّي أَنَا الدَّهْرُ أَقْلَبُ لَيْلَهُ وَنَهَارَهُ فَإِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهُمَا. رواه مسلم والإمام أحمد. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ آمِينَ (۳).

دیسان ئەبو هورەیره (خودای لێ پازی بن) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەری خۆشەویست و نازدار (سلاو درودی خودای نیین) فەرمووی: خودای گەرەو سەرەو مەزن دەفەرموئ: ئادەمیزاد ئازاری من دەدا کە دەلئ: کۆستی گەردوون کەوئ: یا خبیە الدەر: پۆژگار رەنجەرۆبی (بۆ ئەمە دەکاو بۆ ئەوە ناکا، وەک لە کوردیدا دەلئ: چی بکەم لە دە ست چەرخی کەچ پەفتار؟) کەواتە: ئێوە کەستان ئەم قەسە یە مەکەن و مەلئ: کۆستی گەردوون کەوئ (یاپووی پۆژ پەش بئ!) چونکە من خۆم خاوەنی گەردوونم و لە پرا ستیدا گەردوون هیچی بە دەست نییە، وە ئەوە منم کە گەردش بە شەو و پۆژی گەردوون دەکەم وەشەو و پۆژ دینم و دەبەم، کە ییش ئارەزووم بوو لە ناویان دەبەم و ئەم پووپەڕە پۆژگارە وەک تۆمار دەپیچمەو (م/ ئەحمەد).

۸۲) مەلئ: (خَبِثَتْ نَفْسِي: دَلِمَ هَلْ دَهْشِيوِي: دَلِمَ تِيكَ هَلْ دِي، بەلام لە جیاتی ئەوە بلئ: لَقِسَتْ نَفْسِي: دَلِمَ تِيكَ دَهْجِي: دَلِمَ بَهِيهَكَدِي، بە میتویش مەلئ: کەرم: داری میو):

لَا تَقُلْ: خَبِثَتْ نَفْسِي وَلَا تَسْمُوا الْعَنْبَ كَرَمًا

۵۴۶۹ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ خَبِثَتْ نَفْسِي. وَلَكِنْ لِيَقُلْ لِقِسَتْ نَفْسِي (۱).

(۱) تقدم في مجلد سابق. تسلسل/ ۲۸ رقم/ ۴۰۵۴/۱.

(۲) مسلم. ألفاظ: ۵۸۲۵.

(۳) مسلم. ألفاظ: ۵۸۳۹. بخاری. أدب: ۶۱۸۰. أبو داود. أدب: ۴۹۷۸.

عائیشە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی سلاوی خودای لەسەربێ) فەرمووی: مەلێن: خبثت نفسی: دلم هەل دەشیوی، بەلام لە جیاتی ئەوە بلێن: لقست نفسی: دلم تێک دەچێ: دلم تێک هەل دی: دلم بەیەکادی (ش/د).

٥٤٧٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (سَلَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُسْمُوا الْعِيبَ الْكَرْمَ، فَإِنَّ الْكَرْمَ الْمُسْلِمَ^(٢):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: بەتێژی و داری میو مەلێن (کەرم) چونکە (کەرم) کە بەمەنا پێژدارو نازدارە سیفەرت و ناو و نیشانی پیاوی موسولمانە.

٥٤٧١- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (سَلَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ الْكَرْمَ. فَإِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ الْأَصُولُ الثَّلَاثَةُ^(٣):

دیسان فەرمووی: ھەزەرەتی پێغه‌مبەری خۆشەویست و نازدار (دروودی سلاوی خودای لەسەربێ) فەرمووی: بەتێژی و داری میو مەلێن: (کەرم) چونکە دلی موسولمان شایستەیی ئەم ناوە جوانەییە. (ش/د).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کەرم بەمەنا کەریمی عەرەبییە، کەریمیش بە مەنا جوامیرو جوانمەردی کوردییە. جا لە کۆندا ئارەقخۆرەکانی عەرەب بەتێژی و درەختی ترییان دەگوت: کەرم، چونکە مەیی و ئارەقی ئی دروست دەکری، گواپە مەیی و ئارەق دەبن بە ھۆی بە خشنەویی و سەخاوەت و جوامیری. جا ھەزەرە (دروودی خودای لەسەربێ) بۆ ئەوەی موسولمانان دووربخاتەو لە ئارەق و مەیی کۆپی ئارەقخۆران و ئەم ناوە جوانە نەبێ بە ھۆی جوولانی مەیلی کۆنیان،

(٢) تجرید البخای ٢٢٤/٥ رقم/ ١٩٥٨ = ٦١٨٢، ٦١٨٣. مسلم. الفاظ/ ٥٨٢٢ - ٥٨٣٤.

(٣) مسلم. الفاظ/ ٥٨٢٩. بخاری (تجريد): ١٩٥٨ = ٦١٨٣.

له‌رووی نه‌زا که ته‌وه به موسولمانانی فهرموو به میو مه‌لین که‌رم، له هه‌مان کاتدا هه‌تا فی‌ریان بکا که ده‌بی شی‌وازو ده‌ستووری قسه‌و گو‌فتوگوو چو‌ن بی، هه‌تا ناوو خاوه‌ن ناو (اسم و مسمی) شایان و شی‌اوای یه‌کتری بن، نه‌ک زی‌دو دژی یه‌کتری بن، به‌م پی‌یه ناوی جوان بو شتی جوان و ناوی پیس بو شتی پیس! هه‌روه‌ها موسولمان ده‌شی زمان پاک بی، زمان شیرین بی، قسه‌ی ناشیرین نه‌کاو خو‌ی له وشه‌ی ناشیرین بی‌اریژی. وه‌ک رسته‌ی (خبثت نفسی) له‌زمانی عه‌ره‌بی‌دا، که به مه‌عنا دلم تی‌کچووه‌یه، به‌لام بو‌نی خو‌بشی نه‌فس و ده‌روون پیسی ئی دی، ئه‌م وشانه‌یش له‌کو‌ردیدا ده‌ق وان: دل‌پیس، زمان‌پیس، پیسکه، سه‌رحیز، نه‌وس حیز! داخه‌که‌م ئه‌م خو‌وه‌پیس و عاده‌ته کو‌نه خراپه هه‌تا ئیستاکه‌ش هه‌رماوه، بگه‌ه زی‌ادی کو‌دوه، که‌سی ته‌ماشای ره‌فتارو نازناوی ئافره‌ته گو‌رانی بی‌ژو سه‌ماکه‌ره‌کانی ئه‌م پو‌ژگاره بکا راست و دروستی ئه‌م قسه‌یه‌ی بو ده‌رده‌که‌وی، سه‌ماکه‌ریکی گو‌رانی بی‌ژی به‌ره‌للا هه‌بوو، له‌فیلمی سینه‌مادا سه‌مای ده‌کردو گو‌رانی ده‌گوت و پو‌لی پیس پیسی ده‌بینی که‌چی ناوه هونه‌ری‌یه‌که‌ی نورله‌ودا بوو! یه‌کی تریان ناوی شه‌ریفه‌ فاضل بوو، هه‌یانه‌ ناوی عه‌فافه! یازه‌هره‌تولعو‌لایه!

به‌چاوی خو‌م وینه‌ی کو‌مه‌لئ ئافره‌تی سه‌ماکه‌رم دی له‌روسیای ئه‌وسا سه‌مای بالی یان ده‌کرد، له‌به‌رگی گو‌فاریکی عه‌ره‌بی چاپ کرابوو، به‌خه‌تیکی که‌وره له‌ژیر وینه‌که‌دا به‌عه‌ره‌بی نووسرابوو: هولاء هن اللواتی رفعن رؤس العرب فی بلاد الأجانب! په‌کوو!!

سه‌ری که‌لی عه‌ره‌ب به‌شتی وا به‌رز نابی، شتی وا سه‌ری گشت مه‌ردیکی پی شو‌پ ده‌بی، سه‌ری نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب به‌نووری قورئان به‌رز ده‌بی، به‌ده‌نگی نه‌للاهو نه‌که‌بری بانگ به‌رزو بلند ده‌بی، که‌هه‌موو که‌لی له‌سه‌راسه‌ری جیهاندا پر به‌دل و پر به‌ده‌م هاوار ده‌که‌ن (الله اکبر). به‌عه‌داله‌تی عومه‌رو به‌شجاعه‌تی عه‌لی به‌ته‌قوای رابیع‌ه‌ی عه‌ده‌وییه به‌رز ده‌بی، به‌جامیع‌ه‌ی نه‌زه‌رو به‌ئیستگه‌کانی قورئانی که‌ریم به‌رز ده‌بی!

به‌گوئی خۆم له مه‌ینۆشه‌کانی ئەم سەرده‌مه‌م بیستوو به‌ ئاره‌ق ده‌لێن:
(حلیب السباع: شیرێ شیران!).

له‌ راستیدا فه‌لسه‌فه‌ی ئەم به‌ره‌للای یه‌ ئەم نیازو مه‌به‌سته‌ پیسه‌یه‌
که‌ ئەم ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌ په‌رده‌ی له‌ روو هه‌ل ده‌مالێ که‌ ده‌فه‌رموێ:
{وَدُّوا لَوْ كَفَرُوا كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً - سورة النساء - ۸۹/۴}.

واته‌: به‌دل چه‌زده‌که‌ن که‌ ئیوه‌یش رێک وه‌ک ئەوان بی دین و له‌ خودا
دووربن، له‌ پایه‌ی به‌رزێ به‌پێزی خۆتان دابه‌زن و بی‌نه‌پێزی نزمی ئەوان،
هه‌تا به‌را به‌ر ئیوه‌ هه‌ست به‌ په‌ستی و بێ نرخێ و خراپیی خۆیان نه‌که‌ن و
زمانی حالیان ئەم په‌نده‌ کوردی یه‌یه‌ که‌ ده‌لێ: هه‌موو له‌ کین چون یه‌کین.

(وه‌رگێڕ)

۸۴) مه‌لێ: (ماشاء الله و شاء فلان: خوداو فیساره‌که‌س چه‌زکا)

لا تَقُل: ماشاء الله و شاء فلان

۵۴۷۲ - عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُولُوا مَا
شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فَلَانٌ وَلَكِنْ قُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فَلَانٌ^(۱).

ئهبو حوذه‌یفه‌ (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی سلای خودای
سه‌رین) فه‌رمووی: مه‌لێن ماشاء الله و شاء فلان: خوداو فیساره‌که‌س چه‌زکه‌ن
ئه‌وشته‌ ده‌که‌م، وا مه‌لێن به‌لام بلێن: ما شاء الله ثم شاء فلان: یه‌که‌م خودا چه‌ز
کات دووهم مه‌یلی فیساره‌ که‌سی ئی بێ ئه‌وشته‌ ده‌که‌م. (م/ن) چونکه‌
ته‌عبیری یه‌که‌م بوونی هاوبه‌شی و شه‌راکه‌تی ئی دا، به‌لام ته‌عبیری دووهم ئه‌وه
ده‌که‌یه‌نێ که‌ خواست و ویستی به‌نده‌ له‌وا خواست و ویستی خودای
که‌وره‌یه‌. (وه‌رگێڕ)

(۱) سکت عن درجته الشارح.

۵۴۷۳- عَنْ أَبِي الْمَلِیحِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَجُلٍ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَعَكَرْتُ دَابَّتَهُ فَقُلْتُ: تَعَسَ الشَّيْطَانُ. فَقَالَ: النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تَقُلْ تَعَسَ الشَّيْطَانُ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ تَعَاظَمَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الْبَيْتِ وَيَقُولَ بِقُوَّتِي وَلَكِنْ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ تَصَاغَرَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الدُّبَابِ. رواهما أبو داود والنسائي^(۲):

ته‌بو مه‌لیح (خودای نازی بن) فه‌رمووی: پیاوی بو یگی‌رامه‌وه گوتی: جاری له پاشکوی پیغه‌مبه‌روه (درویدی خودای لسه‌رین) سوار بوو بووم، و‌لا‌خه‌کی سه‌رسمی‌کی دا منیش گوتم: تعس الشیطان: ملی شه‌یتان وردبی، فه‌رمووی (درویدی خودای لسه‌رین): وا مه‌لی و مه‌لی: تعس الشیطان: ته‌ستوی شه‌یتان بشکی، چونکه شه‌یتان به‌وه فش ده‌بیته‌وه تا ته‌وه‌نده‌ی خانوویه‌کی لی دی، ده‌یشلی: دیاره ته‌مه به هی‌زی من رووی دا، به‌لام له کاتی روودانی شتی وادا بلئ: بسم الله: به‌ناوی خودا، ئیتر به گوتنی ناوی خودا شه‌یتان ته‌واو داماوو کز ده‌بی و وا بچوک ده‌بیته‌وه به قه‌ی می‌شی‌کی ده‌مینئ! (د/ن).

۸۵) پایانی. باسی سه‌ره‌نای دروست‌بوونی بوونه‌وه‌ر

خاتمة فی خلق الأشياء

۵۴۷۴- → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۳ ف - ۱۰)^(۱).

ته‌ماشای باسی خودا کردو چاره‌نووس له نامه‌ی زوه‌د بکه، فه‌رمووده‌ی شه‌شه‌م.

۵۴۷۵- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ، فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي ثَمِيمٍ فَقَالَ: اقْبَلُوا الْبَشْرَى يَا بَنِي ثَمِيمٍ. قَالُوا: قَدْ بَشَرْتَنَا فَأَعْطِنَا. مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ: اقْبَلُوا

^(۲) سکت عن درجته الشارح.

^(۱) سبق فی مجلد اول. تسلسل ۶/ رقم ۴۶/ ۱۰.

الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ، إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ. قَالُوا: قَدْ قَبَلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالُوا: جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ: كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ، وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ، وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ. فَنَادَى مُنَادٍ: دَهَبَتْ نَاقَتُكَ يَا ابْنَ الْخُصَيْنِ. فَأُطْلِقَتْ فَإِذَا هِيَ يَقْطَعُ ذَوْنُهَا السَّرَابَ^(۲):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خوشنودی خدای لیبین) فهرمووی: چومومه خزمه‌ت چه‌زرت (درودی خدای له‌سربین) له‌بهر دهرگی مزگه‌وته‌که‌دا و شتره‌که‌مم نه‌شکیل کرد، که سانی له‌به‌نی ته‌میم هاتن بو خزمه‌تی، چه‌زرت (درودی خدای له‌سربین) پیی فهرموون: نه‌ی به‌نی ته‌میم! له‌پیت و فه‌ری نیسلا‌مه‌وه موژده‌ی به‌ه‌شت و پایه‌ی به‌رزتان ده‌ده‌می! به‌شاره‌ت و مزگینی و ه‌ربگرن. گوتیان: مژده‌ت داوینی مژده‌ پیدراوه‌ که چیه‌ بمان ده‌ری! دوو‌جار چه‌زرت ئا‌وای پی فهرموون، نه‌وانیش له‌مه‌به‌سته‌که‌ی چه‌زرت تی نه‌گه‌یشتن و ئا‌وایان وه‌لام دایه‌وه. له‌وه‌لامه‌که‌یان روی چه‌زرت (درودی خدای له‌سربین) تیکچوو، له‌پاشا که‌سانی له‌خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتنه‌ خزمه‌تی، که نه‌بو موسای نه‌شع‌ری و هاو‌پیکانی بوون، پیی فهرموون: نه‌ی خه‌لکی یه‌مه‌ن! که به‌نی ته‌میم موژده‌یان قه‌بوول نه‌کرد ئی‌وه قه‌بوولی بکه‌ن. گوتیان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئی‌مه قه‌بوولمانه‌و وا و ه‌رمان گرت. عه‌رزیان کرد: قوربان! بویه‌ هاتووینه‌ته خزمه‌ت که بارو دو‌خی نه‌م جیهانه‌مان تی بگه‌یه‌نی که چون دروست بووه، فهرمووی (درودی خدای له‌سربین): له‌پیش پیش دا ه‌ر ته‌نیا خودا خو‌ی بووه‌و هیچی تر نه‌بووه، له‌پاشا له‌پیش دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی دا خودا ئاوو عه‌رش دروست کرد، عه‌رش خودا له‌سه‌ر ئاو بوو، (واته: بی‌جگه‌ له‌عه‌رش و ماده‌ی ئاو هیچی تر نه‌بوو) ه‌روا خودا له‌تابلوی پاریزراودا، (واته: له‌و‌حولمه‌حفوظ) دا ه‌موو شتی که دروست ده‌کری ه‌مووی نووسی، وه‌ خودا ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌نه‌بوون له‌ماوه‌ی شه‌ش پوژدا دروست کرد. له‌م وه‌خته‌دا بانگ‌که‌ری بانگی کردم: نه‌ی

(۲) تجرید/۴۱۹/۳ رقم/۱۲۸۷ م = ۳۱۹۱، ۳۱۹۰ = فتح‌الباری. راجع رقم/۱۲۸۷ من‌التجرید.

عیمرانی کوږی حوصهین! وشتره کهت روئی، ئیتر منیش به شوینیا چووم، که ته ماشام کرد پای کردوه وه و ته واو دور که وتوته وه. (ب). → (ب - ۶ ز - ۱۲ ل - ۲۴۰ ف - ۳۹۲۰/۲).

۵۴۷۶- وَقَالَ عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): قَامَ فِينَا النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَامًا، فَأَخْبَرَنَا عَنْ بَدْءِ الْخَلْقِ حَتَّى دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنَازِلَهُمْ، وَأَهْلُ النَّارِ مَنَازِلَهُمْ، حَفِظَ ذَلِكَ مَنْ حَفِظَهُ، وَكَسِيَهُ مَنْ كَسِيَهُ. رواهما البخاري في بدء الخلق^(۳):

عومەر (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سرین) هه لسا یه وه خوتبه یه کی دا بو مان، له سه ره تای دروست کردنی جیهانه وه هینای هه تا نه و کاته ی کهوا جیهان دوایی دی و هه شرو نه شرو حیساب و کیتاب ته واو ده بن و نه و جا به هه شتی ده چنه جیگه ی خو یان له به هه شتاو دوزه خیی ده چنه جیگه ی خو یان له دوزه خدا، ئیتر نه وه ی له بیر ی مابن واله بیر ی ماوه، نه وه ی له بیر ی چوو بیته وه و له بیر ی چوته وه! (ب - خودای لی رازی بن).

۵۴۷۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِنْ مِثْلٍ وَصِفٍ لَكُمْ. فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ. رواه مسلم والإمام أحمد^(۴):

عائیشه (خودای لی رازی بن) له پیغه مبه ره وه فهرمووی: (دروودی خودای له سرین): فریشته له نوور دروست کراون، وه جان که باوکی نه وعی جنوکه یه و ناوی ئیبلیس هه گه ری ناگری بن دوو که ل دروست کراوه، ئاده می ش که بابا گه وره ی ئیوه یه له وه دروست کراوه که له قورئان دا باس کراوه بو تان له چهن ئایه تی کا، وه که له ئایه ته دا ده فهرمووی: {وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ - سورة المؤمنون - ۱۲/۲۳}. واته: به ئی له کاتی خویدا ئاده ممان دروست کرد له نه ندازه یی گلی پوخته ی ته پرکراو به ئاو (م/د).

(۳) بخاری. بدء الخلق: ۳۱۹۲.

(۴) مسلم. زهد: ۷۴۲۰.

۵۴۷۸ - → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۵ ف - ۲) (۵):

له‌م شوینه‌دا ئه‌م پتری یه‌ی هه‌یه که هی ریوایه‌تی تیرمی‌زی یه، ده‌فهرموئ! ... هه‌ر ئه‌و کاته هه‌موو که‌سی ته‌مه‌نی خو‌ی چه‌نده له نیوانی هه‌ردوو چاوی نووسرابوو، جا ئاده‌م ته‌ماشای کرد وا پیاویکی زۆر نوورانی له ناویاندا دیاره، عه‌رزی بینایی چاوانی کرد: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ئه‌مه کییه؟ فهرمو‌ی: ئه‌مه داوودی کو‌ری تو‌یه، چل سال ته‌مه‌نم بۆ ینوسیوه، ئاده‌م عه‌رزی کرد: قوربان! ته‌مه‌نی پتر که خودا فهرمو‌ی: هه‌ر ئه‌وه‌یه که بۆیم نووسیوه، ئاده‌م عه‌رزی کرد: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ئه‌وا من له ته‌مه‌نی خو‌م شه‌ست سالم دابه‌و، خودا فهرمو‌ی: باشه ئه‌وا منیش له‌سه‌ر ئه‌وه بپیارم دا، جا چه‌نده‌ی خواستی خودای له‌سه‌ر بوو ئاده‌م ئه‌وه‌نده له به‌هه‌شتا مایه‌وه، له پاشا له به‌هه‌شته‌وه داپه‌رینرا بۆ سه‌رزه‌وی ئیتر ئاده‌م ده‌ستی کرد به ژماردنی سالانی ته‌مه‌نی خو‌ی، فهرمو‌ی: تا کاتیکی زانی فریشته‌ی گیانکی‌شان هات بۆ لای تا گیانی بکی‌شن، ئاده‌م پینی ده‌فهرموئ: تو په‌له‌ت کرد، زوو هاتووی من هه‌زار سال ته‌مه‌نم بۆ نووسراوه هیشتا شه‌ست سالم ماوه! فهرمو‌ی: تو راست ده‌که‌ی ئه‌مه‌ی ده‌ییلی وایه به‌لام تو بۆ خو‌ت له‌و هه‌زاره شه‌ست سالیته به‌خشیوه، به داوودی کو‌رت، که چی ئاده‌م حاشای کردو نه‌چووه ژیری، ئاده‌م له یادی چوو بۆیه ته‌وه‌که‌یشی گه‌لی جارانشیان له یاد ده‌چی! فهرمو‌ی: ئیتر هه‌ر له‌و پۆژه‌وه خودا فه‌رمانی ده‌رکرد که له مامه‌له‌و سه‌ودادا نووسین و قه‌واله‌و شایه‌ت و به‌لگه هه‌بی! (ت - س/ح).

(۸) چینه‌کانی ئاده‌میزاد: (طبقات بني آدم)

۵۴۷۹ - (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۸ ف - ۳) (۱):

له گه‌ردا ئه‌مه‌ی له دواوه پتره: هه‌یانه له‌مانه تی‌که‌له.

(۵) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۳ رقم/ ۳۶۹۱/۲.

(۱) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۳ رقم/ ۳۶۹۲.

۵۴۸۰ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا صَلَاةَ الْعَصْرِ بِنَهَارٍ ثُمَّ قَامَ خَطِيبًا فَلَمْ يَدْعُ شَيْئًا يَكُونُ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا أَخْبَرَنَا بِهِ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ وَكَانَ فِيمَا قَالَ: أَلَا إِنَّ بَنِي آدَمَ خُلِقُوا عَلَى طَبَقَاتٍ شَتَّى فَمِنْهُمْ مَنْ يُولَدُ مُؤْمِنًا وَيَحْيَا مُؤْمِنًا وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا وَمِنْهُمْ مَنْ يُولَدُ كَافِرًا وَيَحْيَا كَافِرًا وَيَمُوتُ كَافِرًا وَمِنْهُمْ مَنْ يُولَدُ كَافِرًا وَيَحْيَا كَافِرًا وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا وَيَمُوتُ كَافِرًا وَمِنْهُمْ مَنْ يُولَدُ كَافِرًا وَيَحْيَا كَافِرًا وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ الْبَطِيءَ الْقَضْبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ وَمِنْهُمْ سَرِيعَ الْقَضْبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ فَبِتِلْكَ بِتِلْكَ أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ سَرِيعَ الْقَضْبِ بَطِيءَ الْفَيْءِ أَلَا وَخَيْرُهُمْ بَطِيءُ الْقَضْبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ أَلَا وَشَرُّهُمْ سَرِيعُ الْقَضْبِ بَطِيءُ الْفَيْءِ أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ حَسَنَ الْقَضَاءِ حَسَنَ الطَّلَبِ وَمِنْهُمْ سَيِّئُ الْقَضَاءِ حَسَنُ الطَّلَبِ فَبِتِلْكَ بِتِلْكَ أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ السَّيِّئَ الْقَضَاءِ السَّيِّئَ الطَّلَبِ أَلَا وَخَيْرُهُمُ الْحَسَنُ الْقَضَاءِ الْحَسَنُ الطَّلَبِ وَمِنْهُمْ حَسَنُ الْقَضَاءِ سَيِّئُ الطَّلَبِ فَبِتِلْكَ بِتِلْكَ أَلَا. وَشَرُّهُمْ سَيِّئُ الْقَضَاءِ سَيِّئُ الطَّلَبِ أَلَا وَإِنَّ الْقَضْبَ جَمْرَةٌ فِي قَلْبِ ابْنِ آدَمَ أَمَا رَأَيْتُمْ إِلَى حُمْرَةِ عَيْنَيْهِ وَالْفَاحِ أَوْذَاجِهِ فَمَنْ أَحْسُ شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَلْصِقْ بِالْأَرْضِ، قَالَ: وَجَعَلْنَا نَلْتَفِتُ إِلَى الشَّمْسِ هَلْ بَقِيَ مِنْهَا شَيْءٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا فِيمَا مَضَى مِنْهَا إِلَّا كَمَا بَقِيَ مِنْ يَوْمِكُمْ هَذَا فِيمَا مَضَى مِنْهُ. رواه الترمذي في الفتن بسند صحيح^(۲).

نه‌بو سه‌عی‌دی خودری (خودای نازنی بن) فه‌رمووی: پوژئی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهری) به‌ر نوژیژی نویژی عه‌صری بو‌کردین، نه‌وجا هه‌لسایه‌وه زو‌ر به‌ دو‌رو درژیژی دوانیکی بو‌داین، هه‌رچی رووده‌دا - تا نه‌و کاته‌ی که قیامه‌ت هه‌ل ده‌ستئ - گه‌شتی باس کرد بو‌مان، ئیتر نه‌وه‌ی له‌ بیرى ما له‌بیری ما، وه نه‌وه‌ی له‌ بیرى چوو له‌ بیرى چوو، یه‌کئ له‌و فه‌رمایشه‌تانه نه‌وه‌بوو فه‌رمووی (سلا‌وو درو‌ودو پی‌ت و به‌ره‌که‌ت و ره‌حه‌تی خودای گه‌وره‌ی له‌ سه‌ره‌یی و سه‌رو مال و حال و رو‌ح و گیان و دل و چاو و مال و منال و باوک و دایک و هه‌ست

(۲) رواه الترمذي في السنن بسند صحيح.

و نەست هەمووی بە قوربانی گەردی بەر ئاستانە ی گۆپی پیروزی بێ، ئامین. خودایە!): هۆشیاربێ! کەوا ئەوەی ئادەم لە سەر چین چینی جوئی جوئی دروست کراون، وەك ئەوە هەیانە بە موسوڵمانی لە دایک دەبن و بە موسوڵمانی دەژین و بە موسوڵمانیش دەمرن، یا وەك ئەوە هەیانە بە ناموسوڵمانی لە دایک دەبن و بە ناموسوڵمانی دەژین و بە ناموسوڵمانیش دەمرن، یا وەك ئەوە هەیانە بە موسوڵمانی لە دایک دەبن و بە موسوڵمانی دەژین و بە ناموسوڵمانی لە دایک دەبن و بە ناموسوڵمانی دەژین و بە ناموسوڵمانی دەمرن، یا وەك ئەوە هەیانە بە موسوڵمانی لە دایک دەبن و بە ناموسوڵمانی دەژین و بە ناموسوڵمانی دەمرن، دیسان هۆشیاربێ! کەوا مروۆفی وا هەیه درەنگ تووڕە دەبێ و زوو ئاشت دەبێتەو، بەراستی ئەم چینهیان باشتترین چینیانە، هەیشە زوو تووڕە دەبێ و زوو ئاشت دەبێتەو، ئەم چینهشیان پاک لە پاکن، هەیشە زوو تووڕە دەبێ و درەنگ ئاشت دەبێتەو، بزانی کە ئەم چینهیان خراپترین چینیانە، بزانی هەیانە هەم سەر راست و هەم سەودا خوێش و بە ئاسانی مافی خەلکی تر دەدەن و بە جوانی داوای هەقی خوێان دەکەن، بزانی کە ئەم جوړە کەسانە چاکترین کەسان، بزانی هەیانە سەرچەوێتن بەلام سەودا خوێش، ئەم جوړە کەسانەیش پاک لە پاکن، بزانی هەیانە هەم سەر چەوێتن و هەم سەودا ناخوێش، بزانی کە ئەمانەیش خراپترین کەسان، بزانی هەیانە سەودا راستن بەلام سەودا ناخوێش، ئەم جوړە کەسانەیش دیاسن پاک لە پاکن، هۆشیاربێ کەوا رق و تووڕەیی وەك پشکووی ئاگر وایە لە ناو دلی ئادەمیزاددا، ئەدیی نابینن کە کا برای تووڕە بوو چۆن چاوەکانی وەك رەنگی پشکوو سوور دەبن و رەگی لاملی هەل دەئاوسێ، جا ئەگەر دنیا بوو کە سیکتان هەستی بەشتیکی ئاواکرد با خووی بدا بە زەویدا. ئەبو سەعید (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: تەماشای خۆرمان کرد تا بزانی هێچی وای ماوە بۆ ئاوابوون پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: هۆشیاربێ! ئەوەی کە ماوە لە دنیا لە چاو ئەوەیدا کە لێی پۆیشتوو وەك ئەوەی کە ماوە لە مێو لە چاو ئەوەیدا کە لێی پۆیشتوو. (ت - س/ص).

عدد احاديث كتاب الأديب ۱۹۷ سبعة وتسعون ومائة فقط.

مامؤستای دانهر شیخ مه‌نصور علی ناصیف (ره‌حمه‌تی خودایان لیبې) ده‌فهرموی: ژماره‌ی فهرموده‌کانی نامه‌ی نه‌دب ۱۹۷ ته‌نیا سه‌دو نه‌وه‌دو جه‌وت فهرموده‌ن.

(سی‌کس له‌م دنیا)

هه‌رکس له‌م دنیا نه‌دهب په‌روه‌ربن

له‌ هه‌ردوو دنیا خواهه‌! سه‌روه‌ربن!

هه‌رکس له‌م دنیا سپن بپوښن

به‌ به‌رکس ره‌حمه‌ت خودا ده‌بپوښن

دوو دلدار به‌ شریع به‌یه‌ک که‌یه‌نی

کونجن له‌ به‌هه‌شت بو‌ خوت ده‌ستین!

(وه‌رگې)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی فهرته نه گهل و نیشانه کانی هاتنی قیامهت

(نه‌م نامه‌یه جهوت باس و پایانیکه)

۸۷) باسی یه که‌م: ترساندن له فیتنه گهل

کتاب الفتن وعلامات الساعة: (وفیه سبعة أبواب وخاتمة)

الباب الأول: في التحذير من الفتن

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ - سورة الأنفال - ۸/۲۵}.

واته: خودای گه وره و مه زن له م نایه ته‌دا ده‌فهرموئ: خوتان بیاریزن له و موصیبه‌ت و نازاوانه‌ی که تاوانبارو بی تاوان وهک یهک ده‌گریته‌وه و ته‌پرو وشک پیکه‌وه ده‌سوتینن، نه‌وانه‌یش وهک چه‌سپاندنی خراپه له‌ناو خوتاندا، وهک که‌مته‌ر خه‌می له ناموژگاری خی‌ردا، وهک دووبه‌ره‌کی و سه‌ره‌له‌دانی کارگه‌لی ناشایسته و نوئ باو. بزانن که‌خودا بی باکه، نه‌گهر خواستی له‌سه‌ربی گه‌لی سه‌ختگیره و تو‌له‌ی گه‌لی توندی له‌لایه.

۵۴۸۱- عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَقِظَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ النَّوْمِ مُحْمَرًا وَجْهُهُ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَيَلُّ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدِ اقْتَرَبَ، فَفُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَذَمٍ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ. وَعَقَدَ سُفْيَانُ تِسْعِينَ أَوْ مِائَةً. قِيلَ أَنَّهُ لَكَ وَفِينَا الصَّالِحُونَ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ. رواه الأربعة^(۱).

زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش (خودای فی‌رازی بن) که هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر بوو، فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ربن) له خه واپه‌ری و هات بو لام، رووی سوور هه‌لگه‌پابوو، فهرمووی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ): هه‌ر خودا خودایه و به‌س، هاوار له عه‌ره‌ب بو نه‌م شه‌په‌ی که‌وا رووی تی کردوون، نه‌م‌پوکه نه‌وه‌نده‌ی

(۱) بخاری. أحادیث الأنبياء: ۲۳۴۶، ۲۵۹۸، ۷۰۵۹، ۷۱۳۵. تجرید/ ۱۷/۳ رقم/ ۱۳۴۱. مسلم. فتن: ۷۱۶۴.

ترمذی. فتن: ۲۱۸۷. ابن ماجه/ فتن: ۳۹۵۳.

ئه‌مه له سه‌ددی یه‌ئجوج و مه‌ئجوج کون بوو! سوفیانی فهرموده‌وان (راوی: موحه‌دیث) سه‌ری په‌نجه‌ی شایه‌تمانی خو‌یی نووساند به‌بنی په‌نجه‌که‌له‌یه‌وه و کردی به‌ئه‌لقه‌یه‌کی بچکوله‌و نیشانی دا که مه‌به‌ستی چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ری) شتیکی که‌م بووه وه‌ک ئه‌م ئه‌لقه‌ بچکوله‌یه، زه‌ینه‌ب (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: منیش عه‌رزیم کرد: قوربان! ئه‌گه‌ر پیاو چاکانیشمان له‌ناودابن هه‌ر ده‌فه‌وتیی؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سه‌ری): به‌لئ که پیسی و گه‌ندیی په‌ره‌ی سه‌ندا! (ش/د/ت).

۵۴۸۲- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةَ فَرَعَا يَقُولُ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّهُ مِنَ الْخَزَائِنِ وَمَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْفِتَنِ، مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ، فَرُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ. رواه البخاري والمزني^(۲):

ئومو سه‌له‌مه (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: شه‌وی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) به‌شه‌له‌ژاوی له‌خه‌و پاپه‌ری، فهرمووی: سوبحانه‌للاً چهن سه‌یره! ئیمشه‌و خودا ده‌رگای گه‌لی گه‌نجینه‌ی بۆ ئوممه‌تم خسته‌ سه‌ر پشت (وه‌ک گه‌نجی گه‌نجینه‌کانی فارس و رووم که‌له‌وه دوا موسولمانان به‌تالانی بردیان) هه‌روه‌ها خودا گه‌لی فیتنه‌و ئاشووبیشی نارد! ئه‌ی بۆ مو سولمانیکی خاس دایکانی موسولمانان (واته: خیزانه‌کانی چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ری) که پیشیان ده‌گوتری ئوممه‌ها توله‌موئمینین) خه‌به‌ر بکاته‌وه، هه‌تا هه‌ستن بۆ شه‌و نوێژو خودا په‌رستی. ئای گه‌لی ژن هه‌ن له‌جیه‌اندا پۆشته‌و په‌رداخن، وه‌لی له‌قیامه‌تدا رووت و قووتن (به‌خوا ئیستا هه‌ر زۆر زۆرن - وه‌رگیی). (ب/ت).

۵۴۸۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: عَبَثَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي مَتَامِهِ فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالَ: الْعَجَبُ إِنَّ نَاسًا مِنْ أُمَّتِي يُؤْمُونَ هَذَا الْبَيْتِ بِرَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَدْ لَجَأَ بِالْبَيْتِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ خُسِفَ بِهِمْ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الطَّرِيقَ قَدْ

يَجْمَعُ النَّاسَ. فَقَالَ: نَعَمْ فِيهِمُ الْمُسْتَبْصِرُ وَالْمَجْبُورُ وَابْنُ السَّبِيلِ يَهْلِكُونَ مَهْلَكًا وَاحِدًا وَيَصْدُرُونَ مَصَادِرَ شَتَّى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ. رواه الأربعة^(۳):

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاری پیغهمبهر (درودی خودای له‌سهرین) به‌دهم خه‌وه‌وه سه‌خه‌ت بوو په‌له بچوپکئی ده‌کرد، که هه‌لسا لییمان پرسى، فهرمووی: چهن سهیره! پیاویکی قورده‌یشی په‌نا ده‌باته به‌ر که‌عبه، ده‌سته‌یه‌کیش به سوپایه‌که‌وه له ئومه‌تی من دین بوئی، دین تا ده‌گه‌نه بیابانی به‌یدا که ناوی شوینیکی تایبه‌تییه له ناوه‌ندی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا، جا له‌وئی هه‌موویان رۆده‌چن به‌ناخی زه‌ویدا. عه‌رزیمان کرد: قوربان! ئه‌ی ره‌وانه کراوی خودا! گه‌ئێ جار خاس و خراپ له پێگه به‌پێکه‌وت یه‌ک ده‌گرن ئه‌دی ئه‌و له‌شکره‌یش به‌لکو پیاوی خاسیان تیابئ ئه‌ی ئه‌وه چۆن؟ فهرمووی: به‌ئێ وایه هه‌یانه سوور ده‌زانئ بوچی هاتووه‌و خوئی باش ده‌زانئ که بوگیانی ئه‌و پیاوه په‌ناهیانه‌ره هاتووه، هه‌شیانه ناچاره‌و به‌زۆر هیئراوه، هه‌یشیانه ری‌بواره‌و له‌وان نییه‌و ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌یه له‌رئ تووشیان ده‌بی، به‌لام هه‌موو پێکه‌وه به‌یه‌ک‌جار له‌ ناو ده‌چن، له‌ دوا پۆژدا هه‌ر که‌سه‌یان خودا به‌ پیی نیازو کرده‌وه‌ی خوئی پاداش یا تۆله‌ی ده‌داته‌وه. (ش/د/ت). → (ب/۲ ز/۱۳۷ ل/۲۷۵ چاپی یه‌که‌م ف-۲/۱۷۲۴).

۵۴۸۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ. رواه الشيخان^(۴):

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ئی خوشنود بن) فهرمووی: پیغهمبهر (درودی خودای له‌سهرین) کاتئ خودا سزایه‌کی نارد هه‌ر هۆزئ، ئیتر ئه‌و سزایه پاک و پیسیان وه‌ک یه‌ک ده‌گریته‌وه، به‌لام له‌ پاشا خودا که زیندوویمان ده‌کاته‌وه

(۳) مسلم. فتن: ۷۱۷۳. راجع مجلد/۲ تسلسل/ ۱۳۷ رقم/ ۱۷۲۳.

(۴) بخاری فتن: ۷۱۰۹ = ۲۰۹۹ تجرید/ ۵ ل- ۳۵۷. أخرجه مسلم فى الجنة وصفة نعيمها، باب: الأمر بحسن الظن بالله تعالى رقم/ ۲۸۷۹ هامش تجرید/ ۵ ل- ۳۵۷ = ۷۱۱۳ تحقيق الشيخ خليل مأمون شيحا. طبعة/ ۱۲/ ۲۰۰۶ م.

هه‌رکه‌سه‌یان به پی‌ی کرده‌وه‌ی تو‌له‌ی ئی ده‌ستینن، یا پاداشی باشی ده‌داته‌وه! (ش).

۵۴۸۵- ته‌ماشای فهرموده‌ی یه‌ته‌قاره‌بوزده‌مانو بکه، له باسی (ومنة البخل وسوء الخلق) له نامه‌ی چاکه‌و ره‌وشت^(۵).

۵۴۸۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَتَكُونُ فِتْنٌ، الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي، وَمَنْ يُشْرِفَ لَهَا تَسْتَشْرِفُهُ، وَمَنْ وَجَدَ مُلْجَأً أَوْ مَعَادًا فَلْيَعِذْ بِهِ. رواهما الأربعة^(۶).

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای سه‌ربن) فهرمووی: فیتنه‌و فهرته‌نه‌که‌ل ده‌قه‌ومین هه‌تا لییان دوربی و دوریان ئی بگری که‌مه، ئه‌وه‌ی بجی به پیریانه‌وه دین به پیرییه‌وه به‌روکی پی ده‌گرن! ده‌ی هه‌رکه‌سه‌ی له‌و ده‌مه‌دا په‌ناو پاساریکی ده‌ست که‌وت باخوی له‌وی قایم بکاو خوی قوتاریکا (ش/د/ت).

۵۴۸۷- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنٌ أَلَا تُمْ تَكُونُ فِتْنَةً الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي فِيهَا وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا أَلَا فَإِذَا نَزَلَتْ أَوْ وَقَعَتْ فَمَنْ كَانَ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ إِبِلٌ وَلَا غَنَمٌ وَلَا أَرْضٌ قَالَ: يَعْمِدُ إِلَى سَيْفِهِ فَيَدُقُّ عَلَى حَدِّهِ بِحَجَرٍ ثُمَّ لَيَنْجُ إِنْ اسْتَطَاعَ النَّجَاءَ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ أَكْرَهْتُ حَتَّى يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفِينِ أَوْ إِحْدَى الْفَتَنِ فَضَرَبَنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ أَوْ يَجِيءُ سَهْمٌ فَيَقْتُلَنِي، قَالَ: يَبُوءُ بِإِيْمِهِ وَإِلَيْكَ وَيَكُونُ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ. رواه مسلم وابو داود^(۷).

(۵) راجع مجلد تاسع. تسلسل/ ۲۴ /رقم/ ۴۸۱۷.

(۶) بخاری. مناقب: ۳۶۰۱. تجرید/ ۲۵۶/ ۵ /رقم/ ۲۰۹۷ = ۷۰۸۲ فتح. مسلم. فتن: ۷۱۷۶، ۷۱۷۸.

(۷) مسلم. فتن: ۷۱۷۹. ابو داود. فتن: ۴۲۵۶.

ئەبو بەکرە (رەزای خودای لى بىن) فەرمووی: حەزەرەتى پىغەمبەرى
خۆشەوێست و نازدار (درودى خودای لەسەربىن) فەرمووی: بەللى فیتنەو ئاشووب و
ئاژاوه گەل بەرودوا دەقەومىن، ئاگاداربىن لە پاشدا فەرته نه یەکی گەل گەورە
بەرپا دەبى، یەخەى موسولمانان بەگشتى دەگرى، پیاو هەتا لییان دووربى و
دووریان لى بگرى هیشتا هەر کەمە، بە تاییبەتى فەرته نه گشتییه کە، چونکە
ئەوێ دەستى ئەوێ تیانەبى چاکترە لەوێ دەستى ئەوێ تیابى، ئەوێ کە
دەستى ئەوێ تیایە هیشتا باشترە لەوێ کە بەفیتی ئەو بەرپابووه.
هۆشیاربى! کە ئەو فەرته نه یە روى دا یا فەرمووی: قەوما ئیوه پەرى لى
بگرن و، هەر کەسێ بچى بەلای کاروبارى تاییبەتى خۆیەو توخنى ئەو
فەرته نه یە نه کەوێ و هەر چۆن بووه لە دەستەى ئەو فەرته نه یە خۆى
بدزیتهوه، بەم رەنگە ئەوێ و شترى هەیه بچى بەسەرەو کارى
و شترەکانیەو، ئەوێ رانى بزى و مەرى هەیه بچى بەلای رانەکیەو،
ئەوێ زەوێ و زارى هەیه بچى بەسەرەو کارى زەوێ و زارەکیەو، ئیتر هەتا
بۆیدەکرى تیکەل بەئەهلى ئەو فەرته نه یە.

پیاوێ عەزى کرد: ئەى رەوانەکراوى خودا! ئەى ئەگەر کەسێ و شترى
ران و زەوێ و زارو شتى وای نه بوو چى بکا؟ فەرمووی: شمشیرەکەى بىنى و
بە بەردى دەمە تیزەکەى بشکینى و ئینجا تادەتوانى هەلبى و خۆى دەرباز
بکا! خودایە! تۆ ئاگات لییه ئەوا من پىم گوتن و پىیانم راگەیاندا، خودایە! تۆ
ئاگات لییه ئەوا من پىم گوتن و پىیانم راگەیاندا، خودایە! تۆ ئاگات لییه ئەوا
من پىم گوتن و پىم راگەیاندا. پیاوێکی تریش عەزى کرد: ئەى پىغەمبەرى
خودا! ئەى ئەگەر بە زۆر بردمیان بۆ شەرى براکوژى و لەریزى شەردا
کابرایەک لە تاقمەکەى تر بەشیر یا بەتیر لى دام و کوشتى، یا تیرى هات و
کوشتى ئەو چۆن؟ فەرمووی: ئەو زۆردارەکەى کە تۆ بەزۆر دەبا بۆ ئەو
شەپە تاوانى خۆى و تاوانى کوژرانى تۆى بەئەستۆ دەبى، وە بەهۆى ئەو وە
شایانى ئاگرى دۆزەخ دەبى (م/د).

۵۴۸۸- قَالَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ (رضی اللہ عنہ): يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ عَلَيَّ بَنِي وَبَسَطَ يَدَهُ لِيَقْتُلَنِي قَالَ: كُنْ كَأَبْنِ آدَمَ. الْقَاتِلُ: (وَكَلَّا يَزِيدُ) لَعْنُ بَسَطَ إِلَيَّ يَدَكَ لِيَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ. رواه أبو داود والترمذي^(۸):

سہ عدی کو پی ٹہبو وہ قاس (خودای فی رازی بن) فہرموی: قوربان! ٹہی پیغہ مبہری خودا! ٹہ گہر یہ کئی لہ ناو مائی خو ما شالاوی بو ہینام و پہ لاماری دام کہ بمکوژی من چیبکہم؟ فہرموی: تویش وک ہایلی کو پی باوہ ٹادہم بلئی: {لَعْنُ بَسَطَ إِلَيَّ يَدَكَ لِيَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنْ أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ- سورة مائدہ - ۲۸/۵}.

واتہ: بہ زاتی کہ زاتی خودایہ ٹہ گہر تو بہ ناہق دہست دریژی بکہی بو گیانی من و بتہوی بہ دہستی خو ت بمکوژی من رہق بو ت رادہ و ہستم و بہرگری لہ خو م ناکہم، چونکہ من لہ وانہ نیم کہ لہ کاتی وادا دہست دریژی بکہم بو گیانی توو بہ دہستی خو م بتکوژم، شتی وا زوشت و ناشیرین لہ من ناوہ شیتہ وہ، تاوانی واموبارہ کی توئی (د/ت).

۵۴۸۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رضی اللہ عنہ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِذَا تَوَاجَهَ الْمُسْلِمَانِ بَسَفِيهِمَا فِكَلَاهُمَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ. قِيلَ: فَهَذَا الْقَاتِلُ؟ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ. رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ^(۹):

ٹہبو بہ کرہ (خودای فی رازی بن) فہرموی: بہ گوئی خو م لہ زاری پیروزی خو شہ ویستم ژنہوت دہیفہرمو (درویدی خودای لہ سہر بن): ہہر کاتی دوو موسولمان بہ شمشیرہ وہ روو بہرووی یہ کتری و ہستان و لہ یہ کتریان دا ٹہوا ہہر دوو کیان دہ بن بہ دوڑہ خی، عہرزی کرا: قوربان! ٹہوا بکوڑہ کہ باشہ کہ دوڑہ خیہ چونکہ پیوا کوڑہ، ٹہی کوڑا وہ کہ بوچی؟ فہرموی: چونکہ

(۸) سکت عن درجته الشارح.

(۹) بخاری. ایمان: ۳۱، ۶۸۷۵، ۷۰۸۳ = تجرید ۵۰/۱ رقم ۲۹-۳۱، ۶۸۷۵، ۷۰۸۳. مسلم. فتن: ۷۸۱. ابو

داود. فتن: ۴۲۶۸، ۴۲۶۹. نسائی. تحریم الدم: ۴۱۳۳، ۴۱۳۴. تحفة: ۱۱۶۵.

ئه‌ویش سوور ویستوویه‌تی که براده‌ره‌که‌ی بکوژی و له دله‌وه سوورو مجیز بووه له‌سه‌ر کوشتنی هاوری موسولمانه‌که‌ی (ش/د).

۵۸۹۰- وَلِمُسْلِمٍ: إِذَا الْمُسْلِمَانِ حَمَلَ أَحَدُهُمَا عَلَى أَخِيهِ السَّلَاحَ فَهُمَا فِي جُرْفِ جَهَنَّمَ فَإِذَا قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ دَخَلَاهَا جَمِيعًا^(۱۱):

حه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموی: کاتی دوو موسولمان (که برای نایینی یه‌کترن) چه‌ک له‌یه‌کتری هه‌ل‌بگرن و په‌لاماری یه‌کتری بده‌ن ئه‌وا هه‌دووکیان به‌سه‌ر لیواری دۆزه‌خه‌وه ئه‌نجه‌ل مؤله‌ق راوه‌ستاون، ها ئیستا به‌ربنه‌وه ناوی هاتۆژیکی تر، تایه‌کیکیان ئه‌وی ترییان ده‌کوژی ئه‌وسا هه‌ردووکیان پیکه‌وه تلۆر ده‌بنه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه! (م).

۵۴۹۱- وَلأبي داود والترمذي: إِنْهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ تَسْتَنْظِفُ الْعَرَبَ قَتْلَاهَا فِي النَّارِ اللَّسَانُ فِيهَا أَشَدُّ مِنْ وَقْعِ السِّيفِ^(۱۲):

حه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموی: فهرته‌نه‌یی ده‌قه‌ومئ عه‌ره‌ب پاکو ده‌دا، ئه‌وه‌ی له‌م فهرته‌نه‌یه‌دا ده‌کوژی دۆزه‌خییه، له‌و فهرته‌نه‌یه‌دا زمان به‌کارترو کاریگه‌رتره هه‌تا وه‌شاندنی شیر! (د/ت).

۵۴۹۲- وَلأبي داود: إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنُ إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنُ إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنُ وَلَمَنْ ابْتُلِيَ فَصَبَرَ فَوَاهَا^(۱۳):

پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) سی جار له‌سه‌ر یه‌ک فه‌رموی: به‌ختیار ئه‌و که‌سه‌یه که له فهرته‌نه‌کان به‌دووره ئه‌نجا فه‌رموی: به‌لام ئافه‌ریم بو ئه‌و که‌سه‌ی که گیرۆده‌ی به‌لایی ده‌بی و ئارامی له‌سه‌ر ده‌گرئ. (د- رمزای خودای یبین).

۵۴۹۳- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِيَ الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِيَ مِنْهَا وَأُعْطِيتُ

(۱۱) بغای. فتن: ۷۰۸۲م تعلیقاً. مسلم. فتن: ۷۸۴. نسائی. تحريم الدم: ۴۱۲۷، ۴۱۲۸. موقوفاً. ابن

ماجه. فتن: ۲۹۶۵. تحفة: ۱۱۶۷۲.

(۱۲) سکت عن درجته الشارح.

(۱۳) سکت عن درجته الشارح.

الْكُزَيْنِ الْأَخْمَرَ وَالْأَبْيَضَ وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لَأُمْتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بَسَنَةٌ بَعَامَةٌ وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَإِنْ رَبِّي قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يَرُدُّ وَإِنِّي أَغْطِيكَ لَأُمْتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بَسَنَةٌ بَعَامَةٌ وَأَنْ لَا أَسْلُطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَقْطَارِهَا - أَوْ قَالَ مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا - حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا وَيَسْنِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا. رواه مسلم والترمذي وأبو داود وزادا: وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمْتِي الْأُئِمَّةَ الْمُضِلِّينَ وَإِذَا وَضِعَ السَّيْفُ فِي أُمْتِي لَمْ يُرْفَعْ عَنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمْتِي بِالْمُشْرِكِينَ وَحَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمْتِي الْأَوْتَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمْتِي كَذَّابُونَ تَلَاحُونَ كُلَّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَأَنَا خَائِمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَلَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمْتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ. لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ^(۱۳):

شهبان (رمزای خودای تن بن) فهرمووی: حه زره تی پیغه مبه ری خو شه ویست و نازدار فهرمووی: خودا ته نگی زهوی بو کی شام و پیچایه وه و هینایه ویه ک بو بهرچاوم، ولاتی زورم دی له روژ هه لات و روژ ناوا، بیگومان قه له مپره وی دهوله تی نوممه تی من دهگاته نه و شوینانه ی که دیانم.

خودا ولاتی روم به خوئی و گهنجی زیړینی وه له گهل ولاتی فارسدا به خوئی و گهنجی زیوینی وه به خشویه پیم، من داوام له پهروردگاری خوم کرد که نه م چاکه یه یش له گهل گهل من بکا: که به قاتوقری و گرانی گشتی تیگرا به جاری نه یان فهوتینئ، دوژمنیکی واشیان (له غیری خویان) به سهردا زال نه کا که به ره چه له کیا نابجیته خواره وه و له رهگ و ریشه دهریان بینئ و شان و شکوی نیسلام نه هیلئ، که چی پهروردگارم فهرمووی: نه ی موحه ممه دا بریاری من ره دبونه وهی بو نییه، جاوا له بهر خاتری تو به لین دهم به نومته ت که به قاتوقری و گرانی گشتی تیگرا به جاری نه یان فهوتینم، هه روا دوژمینکی واشیان (له ناموسولمانان) به سهردا زال نه که م که له رهگ و ریشه دهریان بینئ،

(۱۳) مسلم. فتن: ۷۸۷. أبو داود. فتن: ۴۲۵۲. ترمذی. فتن: ۲۱۷۱. ابن ماجه. فتن: ۳۹۵۲. تحفة الأشراف: ۲۱۰۰.

گریمان سہر توپ خہ لکی سہر رووی زہوی سہرانسہر ہہ موویان گہلہ کو مہیان لیبکہن ہیشتا دہرہ قہ تیان نایہن بہ لام ئە مہیان بہ مہرجی ئەوہ کہ لەناو خو یانا نہ بن بہ گہلی خو خورو سہرو نامووسی یہ کتری بہ تالان نہ بہن! (م/ت/د). ئیمامی ئەبو داوود و ئیمامی تیرمزی (خوشنودیدی خودایان لیبنی) ئەمەشیان ئی پتر کردووہ: لە راستیدا مەترسی ہەرہ گہ ورم (لہ بارہی گہلی خوشەویستی خو مہوہ) لە سہرۆکە سہرکەش و گیرەشیوین و ملہورہ کانہیہتی، کہ بہ پیچەوانہی پیشەوا باشە کانہیہوہ خەلک لہرئ دہردەکەن و دہبن بہ سہر مەشقی گومراکردن، ہەرکاتیکیش شمشیر نرایہ ملی گہلی من و کوشت و کوشتاری تیکەوت ئیتەرہ تا روژی قیامت بہردەوام دہبی و روژی لیرو روژی لہوئی کوشت و کوشتاری ئی نابری، قیامتیش ہەلئاسئ تاچەن ھۆزو تیرہیی لہ گہلی من دیسانەوہ دہچنەوہ ریزی بپہرست و فرہ خواکانہوہ و ہەندئ ھۆزیان دیسان بتان دہپہرستنہوہ. نیشانہیہکی بیگومانی تری نزیکبوونہوہی قیامت ئەوہیہ کہ چەن ھەلاتبارزی، کەسیی کەسی دہبن، لەناو گہلی مندا سہر ھەلدەدەن و پەیدا دہبن، ھەموویان بہدرو لافی پیغەمبەری ئی دہدەن، وەلحال داوی وادرویہ چونکہ من پایان و دواترینی پیغەمبەرانم و لہ پاش ہاتنی من پیغەمبەری تر ھەتا ھەتایہ نایئ.

کو مەلیکیش (لەم گہلی منہ) ھەردەپوئ لەسەر ئەم دینہ ھەقہ ھەتا نزیک قیامت، ئەوہی لہ دژیان بی زیانیان پی ناگہیہنئ!

۵۴۹۴- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ فِي الْقِتَّةِ: كَسَرُوا فِيهَا قَسِيَكُمْ وَقَطَّعُوا فِيهَا أَوْتَارَكُمْ وَالزَّمُوا فِيهَا أَجْوَافَ بُيُوتِكُمْ وَكُونُوا كَأَبْنِ آدَمَ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱۴):

ئەبو موسا (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بن) لەبارہی فہر تہنہو ئاشووبی نیوانی موسولمانانہوہ فەرمووی: لہکاتی

^(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

به‌ریابوونی ئاشووربدا تیرو که‌وانه‌کانتان بشکیئن و ژیی که‌وانه‌کانتان
بپسیئن و له‌کونی ماله‌وه‌تان ئۆقره‌ بگرن و وه‌کوو هابیلی کوپی ئاده‌م، که
قابیلی برای کوشتی، ئیوه‌یش وه‌ک ئه‌و له‌ ئاژاوه‌ به‌دووربن و به‌هیچ جوژی
هاوبه‌شی تیا مه‌که‌ن. (ت-س/ص-د).

۵۴۹۵- وَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ خَيْرُ النَّاسِ فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ: رَجُلٌ فِي
مَاشِيَّتِهِ يُؤَدِّي حَقَّهَا وَيَعْبُدُ رَبَّهُ وَرَجُلٌ آخَذَ بِرَأْسِ فَرَسِهِ يُخِيفُ الْعَدُوَّ وَيُخِفُونَ^(۱۵).

گو‌ترا: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له‌کاتی قه‌ومانی ئاژاوه‌دا
باشترین که‌س کییه؟ فه‌رمووی: ئه‌و که‌سه‌یه که‌ گوریژ له‌ ئاشووبه‌که‌ ده‌کاو
ده‌چی به‌لای مالیاتی خۆیه‌وه‌ سه‌ره‌و کارییان ده‌کاو مافیان به‌جی دینی و
خودای خۆی به‌جوانی له‌ په‌نایه‌که‌وه‌ ده‌په‌رستی، هه‌روا ئه‌و پیاوه‌یشه‌ که
ده‌سته‌جله‌وی ئه‌سه‌په‌که‌ی ده‌گری و له‌سه‌ر سنوور به‌ره‌نگاری دوژمنی ئیسلام
را‌ده‌وه‌ستی و دوژمن ده‌ترسینی و دوژمنیش ئه‌و ده‌ترسینی! (ت-س/ح).

۵۴۹۶- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ.
قَالُوا: وَكَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ. قَالَ: يَتَعَرَّضُ مِنَ الْبَلَاءِ لِمَا لَا يُطِيقُ^(۱۶).

پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست (درووی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رمووی: بو‌ پیاوی
موسولمان نه‌هاتوه‌ که‌ خۆی سووک و تپۆکا بکات. گو‌ترا: قوربان! چۆن
چۆنی خۆی سووک و تپۆ ده‌کا؟ فه‌رمووی: وه‌ک ئه‌وه‌ بجی به‌ به‌ره‌و پیری ئه‌و
ده‌ردو بالایانه‌وه‌ که‌ به‌رگه‌یان ناگری! (ت-س/ح).

۵۴۹۷- وَلَمَّا طَلَبَ عَلِيٌّ مِنْ أَهْبَانَ بْنِ صَيْفِيٍّ الْغِفَارِيَّ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهُ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي
وَأَبْنَ عَمِّكَ عَهْدَ إِلَيَّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ أَنْ أَخَذَ سَيْفًا مِنْ خَشَبٍ فَقَدْ أَخَذْتُهُ فَإِنْ شِئْتَ
خَرَجْتُ بِهَ مَعَكَ فَتَرَكَهُ عَلِيٌّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَ اللَّهُ السَّلَامَةَ آمِينَ^(۱۷).

^(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن.

^(۱۷) رواه الترمذي بسند حسن.

عه‌لی (ره‌زای خودای لی‌بن) داوای له‌ئه‌ه‌بان‌ی کو‌ری سه‌یفی غیفاری کرد که له‌گه‌لیا بچنی بو‌شه‌ر، ئه‌ه‌بان‌یش (خودای ئی‌زای بن) فهرمووی: من په‌یمانم داوه به دوستی ئازیزی خو‌م (که پی‌غه‌مبه‌ری ئامو‌زای تو‌یه) کاتنی که ئه‌م خه‌لکی ئیسلامه بوو به‌ه‌راو ناخو‌شییان و چون به‌گژی یه‌کتردا وه‌ک ئیستا، من له‌و ده‌مه‌دا شمشیرکی دار هه‌لبگرم، جا ئیستا که‌یش وا ئه‌و شمشیره‌ دارینه‌یه‌م دروست کردوه بو‌ خو‌م! ئه‌گه‌ر هه‌ز ده‌که‌ی ئه‌وا هه‌لی ده‌گرم و به‌وشمشیره‌ دارینه‌وه دیم له‌گه‌لتا، ئیتر عه‌لی وازی لی‌هینا (ت-س/ح).

۸۸) خه‌به‌ردان له‌ فیتنه‌ گه‌ل و جو‌ره‌کانی: (الإخبار بالفتن وأنواعها)

۵۴۹۸- عَنْ حَدِیْقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَامًا فَمَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا حَدَّثَ بِهِ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلَاءِ وَإِلَهُ لِيَكُونَ مِنْهُ الشَّيْءُ قَدْ نَسِيَهُ فَأَرَاهُ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ ثُمَّ إِذَا رَأَاهُ عَرَفَهُ. رواه الثلاثة^(۱).

حوزه‌یفه (خودای ئی‌زای بن) فهرمووی: جارنی پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) هه‌ل‌سایه‌وه له‌سه‌ر مینه‌به‌ر دوانیکی بو‌مان خو‌ینه‌وه، له‌ناو ئه‌و دوانه‌دا هه‌رچی روویدایی و هه‌رچی رووده‌دا هه‌تا هه‌ل‌سانی قیامه‌ت هه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) باسی کرد بو‌مان، ئیتر ئه‌وی له‌یادی مابنی له‌یادی ماوه و (گه‌نجینه‌ی رازو نه‌ینییه‌کان بوو به‌مالی) ئه‌ویشی له‌یادی چووبیته‌وه له‌یادی چۆته‌وه و (ئه‌و گه‌نجی گه‌نجینه‌یه‌ی به‌فیرو داناهه‌). ئه‌م براده‌رانه‌ی من ئه‌م باسه‌ زۆر باش ده‌زانن، من به‌ش به‌حالی خو‌م جاری واده‌بی شتی له‌و باب‌ه‌ته رووده‌دا، من له‌بیرم نه‌ماوه به‌لام که رووده‌دات و ده‌ییبنم ئه‌وجا یادم ده‌که‌ویته‌وه و له‌دلی خو‌ما ده‌لیم ئه‌مه ئه‌وه‌یه که پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) باسی کرد بو‌مان وه‌کوو چۆن پی‌اوئی له‌پاش ماوه‌یی چاوی به‌چاره‌ی

^(۱) بخاری. قدر: ۶۶۰۴ - تجرید/۵ ل- ۳۰۰ رقم/ ۲۰۴۴. مسلم. فتن: ۷۱۹۲. أبو داود. فتن: ۴۲۴۰ تحفة الأشراف: ۲۳۴۰.

پیاویکی ناسیاوی خو‌ی بکه‌ویته‌وه، که له‌یادی نه‌مابئ، به‌لام که ده‌یبنئ دیسانه‌وه ده‌یناسیته‌وه! (ب/م/د).

۵۴۹۹- وَعَنْهُ قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لأَعْلَمُ النَّاسَ بِكُلِّ فِتْنَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ السَّاعَةِ وَمَا بِي إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَسْرًا إِلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يُحْدِثْهُ غَيْرِي وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدَّثَنَا فِي مَجْلِسٍ أَنَا فِيهِ عَنِ الْفَتَنِ فَعَدَّهَا فَقَالَ: مِنْهُنَّ ثَلَاثٌ لَا يَكْذَنَ يَدْرَنَ شَيْئًا وَمِنْهُنَّ فِتْنٌ كَرِيحِ الصَّيْفِ مِنْهَا صِفَارٌ وَمِنْهَا كِبَارٌ. قَالَ حَدِيثُهُ: فَذَهَبَ أَوْلَيْكَ الرَّهْطُ كُلُّهُمْ غَيْرِي^(۲).

دیسان فهرمووی: به‌زاتئ که زاتی خودایه له‌مپووه هه‌تا روژئ قیامه‌ت هه‌رچی فیتنه‌و فهرته‌نه‌یئ روو ده‌دات من له هه‌موو که‌سیکی تر باشت‌ری ئی ده‌زانم، ئه‌مه‌یش ته‌نیا له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌م بابه‌ته‌وه به‌نه‌یئ قسه‌ی بو من کردووه و قسه‌ی ئه‌وه‌ی بو که‌سی تر نه‌کردووه، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌مه‌یشه که له‌لای که‌س نایلیم، به‌لام جارئ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌ناو کوپ‌ریکی دانیش‌تندا باسی گه‌ئ فیتنه‌ی بو کردین، ده‌ستی کرد به ژماردنیا و فهرمووی: (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) سییان له‌وانه که‌م شت لییان زرگار ده‌بئ، هه‌ندیکیشیان وه‌ک بای هاوین وان، وردو درشتیان هه‌یه. حوزه‌یفه (رمزای خودای نبی) فهرمووی: ئه‌و ده‌سته‌یه که له‌و کوپ‌ده‌ا بوون من نه‌بئ که‌سیان نه‌ماون. (موسلیم- پر گوپی پیروزی له‌نووری خودابئ).

۵۵۰۰- وَعَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ فَمَا مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا قَدْ سَأَلْتُهُ إِلَّا أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ^(۳):

دیسان فهرمووی: (خودای ئی رازی بئ) هه‌تا روژئ هه‌سته‌نه‌وه (قیامه‌ت) دیت هه‌رچی کاره‌ساتئ رووده‌ا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) به‌منی گوته‌وه،

(۲) مسلم. فتن: ۷۱۹۱.

(۳) مسلم. فتن: ۷۱۹۴.

شتنی نییه که نهیم پرسیبی لیی، به لام ئه‌وه‌م لیی نه‌پرسی که چی خه‌لکی مه‌دینه له مه‌دینه دهرده‌کات (م).

۵۵۰۱- عَنْ عَمْرِو بْنِ أَخْطَبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْفَجْرَ وَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظُّهْرُ فَنَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الْعَصْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَأَخْبَرَنَا بِمَا كَانَ وَبِمَا هُوَ كَائِنٌ فَأَعْلَمْنَا أَحْقَقْنَا^(۴):

عه‌مری کوپی ئه‌ختهب (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: روژی پیغه‌مبه‌ر (دروودو سلاو ره‌حمه‌ت و سه‌لات و پیت و فه‌پو به‌ره‌که‌تی خوداو به‌نده‌ی له‌سه‌ربئی و، سه‌رو مال و منال و باوک و دایک به‌قوربانی خاکی به‌رده‌م ئاستانه‌ی گوپی پیروزی بئ) روژی پیغه‌مبه‌ر به‌نویژی نویژی به‌یانی بو‌کردین، ئه‌وجا سه‌ره‌که‌وته سه‌ دوانگه‌که‌و ده‌ستی کرد به‌ دواندان بو‌مان و خوتبه‌ی بو‌خویندین تا نویژی نیوه‌پو‌داهات، ئه‌وجا له‌ دوانگه‌که‌ دابه‌زی و نویژی نیوه‌پو‌زی بو‌کردین و، دیسان سه‌ره‌که‌وته‌وه سه‌ر مینه‌به‌ره‌که‌و ده‌ستی کرده‌وه به‌ خوتبه‌دان بو‌مان تا نویژی عه‌سر داهات، ئه‌نجا هاته‌وه خواری و نویژی عه‌سری بو‌کردین و دیسانه‌وه چووه‌وه سه‌ مینه‌به‌ره‌که‌و ده‌ستی کرده‌وه به‌ وتاردان بو‌مان تا خو‌رئاو‌ابوو، ئه‌وه‌ی له‌مه‌وپیش رووی داوه‌و ئه‌وه‌ی له‌مه‌و دوا رووده‌دا هه‌والی گشتی پیگوتین، جا له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته‌ زانا ترینی ئیمه‌ ئه‌و که‌سه‌مانه‌ که‌ زورتری له‌و فه‌رمایشتانه‌ی حه‌زه‌ت له‌به‌رماوه‌و ره‌وانی کردوون (م).

۵۵۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ يَوْمٌ لَا يَذْرَى الْقَاتِلُ فِيْمَ قَتَلَ وَلَا الْمَقْتُولُ فِيْمَ قُتِلَ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَكُونُ ذَلِكَ قَالَ: الْهَرْجُ. الْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ^(۵):

(۴) مسلم. فتن: ۷۱۹۶.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۳.

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: هه‌زهرتی پیغه‌مبه‌ری
خشه‌ویست (دروودی خودای له‌سربن) فهرمووی: به‌و که‌سه که گیانی من وا
له‌ده‌ستی ته‌وانایی ئه‌ودا، دیاره که یه‌زدانی پا‌که، دنیا ئاخ‌رنابی تا مه‌ردوم
ده‌که‌ونه رۆژیک‌ی ره‌شی واوه پیاو کوژ بو خوشی نازانی له‌سه‌رچی و
له‌به‌رچی پیاوی کوش‌تووه و هر وا کوژراو نازانی بوچی ده‌یکوژن! گوترا:
قوربان! ئه‌وه چۆن وای لیدی؟ فهرمووی: ده‌بن به تالان و برۆو بگره‌و به‌رده‌و
ئاخۆران و بخۆران، له‌و رۆژه‌دا بکوژو کوژراو هه‌ردوو لایان دۆزه‌خین! (م- پر
گۆری پیروزی له‌ نووربن).

خودا لیخۆش‌بوو مامۆستا مه‌لا ره‌شید به‌گی بابان - خودا لیی خوش
بن - لی‌ره‌دا ده‌فهرمووی: (له‌م نه‌وعه زۆرمان دیوه‌و ئه‌یشی بینین، چۆن ئه‌بن
پیغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خه‌به‌ری ئی داونه‌بن؟ (صدق - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
روحي واهلي ومالي فداه) مه‌جمه‌عولبه‌رحره‌ین به‌رگی سییهم لاپه‌ره (۷۹).

به‌نده‌یش ده‌لیم:

ناس چه‌نده‌م دیوه‌ که‌لله‌ی مۆخ پڑاو

ته‌رمی جه‌هیل لئه‌خوینا که‌ه‌وزاو

جه‌سته‌ی بن تاوان به‌ کولله‌ بی‌ژاو

له‌چاره‌ی شه‌هید پرس‌یارای چاشماو!

ناشکرا ده‌لن به‌زمانی حال

نه‌ک به‌ ناماژه‌ وه‌کوو که‌رو لال!

منی بن تاوان، منی خیر نه‌دیو

منی تاقانه‌ی ده‌وت خوشکی هه‌تیو!

کن من ده‌کوژن؟ ناخ‌ له‌سه‌رچی

منی بی‌وه‌یی، جوانکه‌ی بن سووچی!

چۆن به‌د به‌ختن بن ته‌وه‌ی ده‌مکوژن

به‌ نه‌هری زالم خوینتم ده‌پ‌ژن

قهت باوه‌ی ناکه‌م نه‌وه به شهرین
 ره‌نگ بن رۆبۆتس ده‌سکردی که‌ری‌ن
 نووری! به‌سیه‌تی، نه‌م لافاوه‌ی نووج
 به‌ری ناکیری به‌ شیعی‌ری بن پووج
 مه‌ر خودا ره‌حمی بکا به‌ حالمان
 نه‌مین بین نه‌وسا له‌سه‌رو مالمان
 ده‌نا نه‌م داسه‌ی ناو ده‌ستی زه‌مان
 پاکۆمان ده‌دا وه‌ک پالاه و سه‌پان
 مالتی وا هه‌یه‌ خاوه‌ خیزانی
 هه‌ریه‌ک به‌جۆری بوون به‌قوربانی
 باوک به‌خنکان، دایک له‌ زیندان
 کوپ به‌شه‌ستیرو کچ به‌تی‌هه‌ل‌دان
 باپیرو داپیر له‌ رۆله‌و نه‌وه
 نانومی‌د مردن به‌سه‌وی بوونه‌وه

۵۵۰۳- أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَتْ السَّنَةُ بِأَنْ لَا تُمَطَّرُوا وَلَكِنْ
 السَّنَةُ أَنْ تُمَطَّرُوا وَتُمْطَرُوا وَلَا تُنْبِتُ الْأَرْضُ شَيْئًا. روى هذه الخمسة مسلم^(٦):

دیسان فهرمووی: چه‌زدهت (درودی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: گرانی و
 سالی نه‌هاتی به‌بن بارانی نییه، به‌لام نه‌هاته سالی راستی نه‌وه‌یه که په‌ستا
 په‌ستا بارانتان بو بباری که‌چی زه‌وی هه‌چ شینایی سه‌وز نه‌کا! (م).

۵۵۰۴- عَنْ حَدِيثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَاللَّهِ مَا أَذْرِي أُنْسِي أَصْحَابِي أَمْ تَنَاسَوْا
 وَاللَّهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ قَائِدٍ فِتْنَةٍ إِلَى أَنْ تَنْقَضِيَ الدُّنْيَا يَنْلُغَ مَنْ
 مَعَهُ ثَلَاثِمِائَةٍ فَصَاعِدًا إِلَّا قَدْ سَمَاهُ لَنَا بِاسْمِهِ وَاسْمِ أَبِيهِ وَاسْمِ قَبِيلَتِهِ^(٧).

(٦) مسلم. فتن: ۷۲۲۰.

(٧) سكت عن درجته الشارح.

حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: به خودا نازانم ئایا هاو‌پ‌یکانم له یادیان نه‌ماوه یا خو‌ییانی ئی ویل ده‌که‌ن، به‌و خودایه‌ی هه‌ر هو‌ی خودای به‌هه‌قه هه‌ر ئازاوه گ‌ی‌پ‌ری که ده‌ست‌وپ‌یوه‌نده‌که‌ی بگه‌نه س‌ی سه‌د که‌س یا زیاتر له ئی‌ستاوه تا جیهان کو‌تایی دی، پی‌یغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بئ) ناوی خو‌ی و باو‌کی و هو‌زه‌که‌یی یه‌ک به یه‌ک پی گوتووین! ئه‌بو داود.

۵۵۰۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَرْبَعُ فِتْنٍ فِي آخِرِهَا الْفِتْنَاءُ. رواهما أبو داود^(۸):

عه‌بدوللا (رم‌زای خودای نبی) له چه‌زده‌ته‌وه (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: چوار فهرته‌نه‌ی هه‌ره گه‌وره له‌ناو ئه‌م میلله‌تی ئی‌سلامه‌دا به‌ریا ده‌بی، له چواره‌میاندا له ناو‌چوون و نه‌مانه! ئه‌بو داود.

۵۵۰۶- عَنْ بَنِ غُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ الْفِتْنَ فَاكْتَرَفَ فِي ذِكْرِهَا حَتَّى ذَكَرَ فِتْنَةَ الْأَخْلَاسِ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا فِتْنَةُ الْأَخْلَاسِ؟ قَالَ: هِيَ هَرَبٌ وَحَرْبٌ ثُمَّ فِتْنَةُ السَّرَّاءِ دَخْنُهَا مِنْ تَحْتِ قَدَمَيَّ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَزْعُمُ أَنَّهُ مِنِّي وَلَيْسَ مِنِّي وَإِنَّمَا أَوْلِيَايَ الْمُتَّقُونَ ثُمَّ يَصْطَلِحُ النَّاسُ عَلَى رَجُلٍ كَوْرِكٍ عَلَى ضِلَعٍ ثُمَّ فِتْنَةُ الدُّهَيْمَاءِ لَا تَدْعُ أَحَدًا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ إِلَّا لَطَمَتْهُ لَطْمَةً فَإِذَا قِيلَ الْقُضْتُ تَمَادَتْ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا حَتَّى يَصِيرَ النَّاسُ إِلَى فُسْطَاطَيْنِ فُسْطَاطِ إِيْمَانٍ لَا نِفَاقَ فِيهِ وَفُسْطَاطِ نِفَاقٍ لَا إِيْمَانَ فِيهِ فَإِذَا كَانَ ذَالِكُمْ فَانْتَظِرُوا الدَّجَالَ مِنْ يَوْمِهِ أَوْ مِنْ غَدِهِ. رواه أبو داود والحاكم (بسند صحيح)^(۹):

ئیبینو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جار‌ی له خزمه‌تی چه‌زده‌تا بووین (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بئ) به دو‌ورو در‌ی‌ژی با‌سی فهرته‌نه‌و ئاشووبه‌کانی بو‌کردین، تا هاته سه‌ر با‌سی فهرته‌نه‌ی ئه‌حلاس (ئه‌حلاس واته: ژیر‌زین و

^(۸) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

^(۹) بسند صحيح.

ژێر کورتان، بۆیه وای پێ دەلێن چونکە وەک چۆن ژێر زین بەبێ پەردە ی تر دەلکێ بە پشتی و لاخەو ئەمیش ئاوا دەلکێ بە کولکی ئادەمیزادەو و ئیتر بەرۆکی بەرنادات، واتە: وەک قیرو بنیشت دەیگرێ).

پیاوی گوتی: ئەو پێغەمبەری خودا! فەرتەنە ی ئەحلاس چییە و چۆنە؟
 فەرموی: قوشقی بوون و گوریزکردن و فەرھوودەو شەرە خوێ و رووتاندنەو، دە ی لە پاش ئەویش سەرە ی فەرتەنە ی سەررایە^(١) ناگری ئەم فەرتەنە یە پیاوی لە کەسوکاری من هەلی دەگیرسێنێ گوا یە دەلی: ئەو لە نەو ی منە، بەلام ئەو لە من نییە و لەسەر رەفتار و رەوشتی من نییە (لەبەر ئەو من لەو لە هەموو بەدکاری بەریم) چونکە تەنیا پیاو چاکان و لەخودا ترسان دۆست و پشتیوانی منن. جا لە پاشدا مەردوومە کە لەسەر سەرۆکایەتی پیاویکی بێ باری نالەبار رێک دەکەون کە ئەو کابرایە بۆ ئەو جیگایە وەک ئاسمان و رێسمان وایە، لەبەر ئەو کەرە کە سەر ناگری، ئینجا سەرە ی فەرتەنە ی رۆژی رەشی وە ی باران و ناگر بارانە، کەس نامینێ لەم گەلی ئیسلامە کە ئەم فەرتەنە یە کە تێکی پێنەکا، جار لەگەڵ جاردا کە دیتە سەر ئەو ی کە بکوژیتەو کەچی دیسانەو سەر لەنوێ هەل دەگیرسێتەو! لە کاتی روودانی ئەو فەرتەنە یە دا شیرازە ی کۆمەل وا تێک دەچێ پیاو بەیانی موسولمانە کەچی ئیوارە بێ برۆایە، تا بەرە بەرە خەلک دەبن بە دوو بەرەو: بەرە ی موسولمانە تی ساغی پەتی کەچی پێی بلیی ناپاکییە تیادانییە، وە بەرە ی ناموسولمانە تی پەتی کە زەررە موسولمانە تی تیادانییە، جا کە حال و بارو دۆخ گەیشتە ئەم رادە یە ئیتر بۆ سبە ی و ئەدووی چاوەروانی سەرھەلدانی ججال بکەن! (د/حاکم-س/ص).

(١) السراء: البطحاء. النهاية بين غريب الحديث والاشتر. دياره بهتحنيش سارايه وەك دوو رشتە ی مامۆستا مەلا عەبدولكەریم دەفەرموی. کەواتە ئەم قسە یە وایە:

کەردەلۆولە کەس بیابان وەك خەو

رۆژی رووناکی لێ کردین بەشەو

۵۵۰۷- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلُوا إِمَامَكُمْ وَتَجْتَلِدُوا بِأَسْيَافِكُمْ وَيَرِثَ ذُلِّيَاكُمْ شِرَارُكُمْ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱):

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بئ): به‌و‌که‌سه‌که گیانی منی به‌ده‌سه‌قیامهت هه‌ل ناسئ تاپیشه‌وای خۆتان ده‌کوژن و به‌شمشیر به‌رده‌بنه‌سه‌رو گوێلاکی یه‌کتیری، نه‌وجا به‌دکارو پیاو خراپه‌کان ده‌بن به‌خاوه‌نی جیهان! پاش نه‌مه‌قیامهت هه‌ل نه‌ستئ. (ت-س/ح).

۸۹) باسی دووه‌م: له‌بابه‌ت لایه‌نگرتنی کۆمه‌له‌ی موسولمانانه‌وه

الباب الثاني: في الانضمام إلى الجماعة

۱- (ب/۳ ز- ۱۰۵ ل- ۲۸۰ چاپی/ ۱ ژ- ۲۴۲۶/۷)^(۱).

ئه‌م فه‌رمووده‌ پیرۆزه‌یه‌ له‌پیشه‌وه‌ له‌م شوینه‌دا رابوورد به‌رگی سییه‌م لاپه‌ره‌ (۲۸۰) چاپی یه‌که‌م. فه‌رمووده‌ی هه‌وته‌م. له‌ چاپی دووه‌مدا یه‌کسانه‌ به‌ ژماره‌ ۲۴۲۶/۷. گێڕانه‌وه‌ی ئی‌ره‌ پتریی به‌سوودی هه‌یه‌. ده‌فه‌رمووی: حوزه‌یفه‌ (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خه‌لکانی تر له‌باره‌ی خیره‌وه‌ له‌ هه‌زه‌تیان ده‌پرسی، وه‌ک باسی زه‌کات و نوێژو روژوو نه‌مانه‌، به‌لام من له‌باره‌ی سه‌ره‌وه‌ لییم ده‌پرسی، مه‌بادا تووشم ببئ، تا خۆمی ئی بپاریزم، جارئ عه‌رزیم کرد: قوربان! ئاشکرایه‌ که ئی‌مه‌ له‌ پیش هاتنی ئیسلامدا نوقمی نه‌زانی و نه‌قامی بووین، ئیستاکه‌یش نه‌وه‌تانی خودا لیی به‌زیادبئ ئه‌م خیره‌و بی‌ره‌ی هه‌ناوه‌ بۆمان، جا له‌پاش ئه‌م سه‌رده‌مه‌ی خیره‌ی ئیستایه‌ خوانه‌ خواسته‌ شه‌ر ده‌وری دیته‌وه‌ یانا؟ فه‌رمووی: (ئا) عه‌رزیم کرد: باشه‌ له‌ دوا ئه‌و شه‌ره‌وه‌ سه‌ره‌ی خیره‌ دیته‌وه‌؟ فه‌رمووی: ئا، به‌لام ئه‌مجاره‌یان لیل و

(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن.

(۱) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل / ۱۰۵ ط / ۱، ۲۹۰ ط / ۲ رقم ۲۴۲۶/۷.

دووکہ لاویہ! عہرزیم کرد: لیلیہ کھی چییہ؟ فہرمووی: کۆمہ لئی لہ ناو گہلی ئیسلا مہا پیدایا دہبن خویان ناشارہزاو نابہ لہ دن، کہچی دہچن چاو ساخی خہ لکی تر دہکەن، چاکہ و خراپہ تیکہ ل و پیکہ ل دہکەن، چاکہ کھیان پەسەند دہکە و خراپہ کھیان بەگەند ناکی.

گوتم: ئە ی باشە لەدوا ئەم خیرەیشەوہ نۆرە ی شەر دیتەوہ؟ فہرمووی: بە لئی کۆمہ لئی سەر کردە ی بەد پەیدا دہبن لہ درەگای دۆزخا رادەوہ ستن، مەردوم گاز دہکەن بۆ سەر گومپرای، ئەوہ ی بچی بە دہنگیانەوہ بۆ ئەو ی برکی دہدەنە ناویہوہ! عہرزیم کرد: قوربان! نیشانہ ی ئەوانە مان بۆ باس بفہرموو؟ فہرمووی: ئەوانیش لہ رەگەزی خۆمان و بەزمانی ئیمە قسە دہکەن. گوتم: ئە ی باشە ئەگەر نەمردم و مام تا ئەو سەردەمە فەرمانت بەچیہ پیتم، موسولمان لہ رۆژی ئاوادا چی بکا؟ فہرمووی: لایەنی کۆمہ لہ ی موسولمانان بگرو لہ پیشەوای ئەوان جیا مەبەرەوہ، لہ گەل کۆمہ لہ ی زوربە ی موسولمانان و سەرۆکی ئەوانبە. گوتم: ئە ی ئەگەر موسولمانان نەکۆمە لہ یان ہەبوو نە پیشەوا ئەوہ چۆن؟ فہرمووی: لہوہا بارو دۆخیکا لہو تاقمە جوئ جوئ یانہ لہ ہەموویان کە ناربگرہ، ئەگەر ہەر چارت نەبوو لہ بن شیخە لیک ستار بگرو مەچۆرہ ناو کۆمہ لیان تا لہ سەر ئەو شیوہ یە مردن دہگاتە سەرت دوور لہ وان! (ت/د).

۵۵۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ لَنَا: إِنْ كُمْ سَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً وَأُمُورًا تُنْكِرُونَهَا. قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَذُوا إِلَيْهِمْ حَقَّهُمْ وَسَلُّوا اللَّهَ حَقَّكُمْ^(۲).

عہبدوللای کوپی مہسعود (خودای فی رازی بن) فہرمووی: خوشەویست (درودی خودای لہ سربن) فہرمووی: گومانی تیادا نییہ کە ئیوہ لہدوا مہرگی من تووشی ہەندئ خۆ خویی و خود بینی دہبن و فەرمانرہواکانتان نازی ئەم و

(۲) بخاری. مناقب: ۳۶۰۲، ۷۰۵۲. مسلم. مغازی: ۴۷۵۲. ترمذی. فتن: ۲۱۹۰ تحفة الأشراف: ۹۲۲۹.

ئەو بە ناپەرەوا دەدەن بەسەر ئیوهدا، هەروا گەئێ کارو باری ناپەسەند بەچاوی خۆتان لە فەرمانپەرەواکانتان دەبینن. یاران فەرموویان: قوریان! فەرمانمان بەچی پێدەکەئێ لەو کاتەدا؟ فەرمووی: مافی خۆیانیان بدەنئێ و مافی خۆشتان لە خودا بوئێ (ب/ت).

۵۵۱۰- قَالَ الزُّبَيْرُ بْنُ عَدِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): شَكَوْنَا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ فَقَالَ: اصْبِرُوا، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقُوا رَبَّكُمْ. سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّكُمْ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواهما البخاري والترمذي^(۳):

زوبەیری کوپی عەدی (رمزای خودای لێبێ) فەرمووی: لەدەست زۆرو سته‌می هەججاک هاوارمان بردە لای ئەنەس، فەرمووی: ددان بەخۆتاندا بگرن، صەبر بکەن، چونکە زەمانە روژ بەروژ خراپتر دەبێ (کورد گوتنی: ئەمروو خۆزگە بەدوینییه) هەتا روژی قیامت کە دەچنەوێ دیوانی خودای پەروەردگاری خۆتان ئەم قەسەیه‌شم لە پیغه‌مبەری خۆشه‌ویستی ئیوێ بیستووێ (دروودی خودای لەسەربێ). (ب/ت).

۵۵۱۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَدُورُ رَحَى الْإِسْلَامِ لِخَمْسٍ وَكَلَاثِينَ أَوْ سِتٍّ وَكَلَاثِينَ فَإِنْ يَهْلِكُوا فَسَيَلُ مِنْ هَلِكٍ وَإِنْ يَقُمْ لَهُمْ دِينُهُمْ يَقُمْ لَهُمْ سَبْعِينَ عَامًا. قُلْتُ أَمَّا بَقِيٌّ أَوْ مِمَّا مَضَى؟ قَالَ: مِمَّا مَضَى^(۴):

عەبدوللای کوپی مەسعوود (رمزای خودای گەرمە لێبێ) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: تاسیی و پێنج - یان سیی و شەش یا سیی و حەوت - سالت ئاشی فەرمانپەرەوایی ئیسلام بەرێک و پێکی دەگەرێ و دەچێ بەرێو، جا لەپاش ئەوەندە ئەگەر لەناو چوون ئەوا حالی ئەوانیش وەك حالی ئەو میلله‌تانەئێ کە لە پێش ئەوانەوێ لەناو چوون، بەلام ئەگەر لەپاش ئەوەندەئێش ئایینه‌کەیان بەرێک و پێکی بوێان چوو بەرێوێ ئەوا تا حەفتا سالت

(۳) تجرید/ ۵ ل- ۲۵۵ رقم/ ۲۰۹۵ = ۷۰۶۸ فتح الباری.

(۴) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

پایه دار ده‌بی. گوتم: ئایا حه‌فتا سالی تریش، یا به سیی و پینج ساله‌که‌وه تا حه‌فتا سال؟ فهرمووی: به‌سیی و پینج ساله‌که‌وه هه‌تا هه‌فتا سال (ئه‌بو داود — رم‌زای خ‌وای لی‌بین).

۵۵۱۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ قَيْدَ شِبْرٍ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ^(۵):

ئه‌بو زهر (رم‌زای خ‌وای لی‌بین) له خ‌وشه‌ویسته‌وه (درو‌دی خ‌ودای له‌سر‌بین) فهرمووی: ههر که‌سێ به‌بست له‌گه‌ل ئیسلام جو‌ی بی‌یته‌وه له‌ جه‌ماوه‌ری کۆمه‌له‌ی ههره‌ گه‌وره‌ی موس‌ولمانان دا‌بهر‌ی ئه‌وه‌ سه‌ر رو‌شته‌ی ئیسلام له‌مل‌ی خ‌و‌ی‌دا ده‌مال‌ی. ئه‌بو داود.

۵۵۱۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَيْفَ أَلْتُمُ وَأُتْمَةُ مِنْ بَعْدِي يَسْتَأْثِرُونَ بِهَذَا الْفَقْرِ. قُلْتُ: أَمَّا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ أَضْعُ سِنْفِي عَلَى عَاتِقِي ثُمَّ أَضْرِبُ بِهِ حَتَّى أَلْقَاكَ. قَالَ: أَوْلَا أَذْلِكَ عَلَى خَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ؟ تَصْبِرُ حَتَّى تَلْقَانِي. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(۶):

دیسان فهرمووی: پی‌غه‌م‌به‌ر (درو‌دی خ‌ودای له‌سر‌بین) فهرمووی: له‌ د‌وای من هه‌ند‌ی پی‌شه‌وا په‌یدا ده‌بن، مال‌ی به‌یت‌ولمال ده‌بن بو‌ خ‌ویان و که‌مه‌تر به‌شی ئی‌وه‌ی ئی‌ده‌دن، جا ده‌بی ئه‌و ده‌مه‌ ئی‌وه‌ حال‌تان چ‌و‌ن بی، گوتم: به‌و خ‌ودایه‌ی که‌ ئه‌م ئایینه‌ راست و در‌وسته‌ی به‌ت‌ودا ره‌وانه‌ کرد‌وه‌ تا‌وی شمشیری خ‌ومی ئی‌ ده‌ده‌م و ده‌ینی‌مه‌ سه‌ر نه‌ره‌ی شان‌م و له‌سه‌ر هه‌قی خ‌وم له‌و مال‌ه‌ ده‌ی‌وه‌ش‌ین‌م تا ده‌مرم و ده‌گه‌مه‌وه‌ به‌ خ‌زمه‌تی تۆ، فهرمووی: نا، وانا، به‌لام با ری‌گه‌یه‌کت پی‌ نیشان بده‌م که‌ گه‌ل له‌وه‌ با‌ش‌تر‌بی که‌ تۆ ده‌ی‌لی‌یت: خ‌وت راده‌گری و ددان به‌خ‌وت‌دا ده‌گری هه‌تا به‌ رو‌سو‌وری ده‌گه‌ی‌ته‌وه‌ به‌خ‌وم! (ئه‌بو داود — رم‌زای خ‌ودای لی‌بین).

^(۵) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

^(۶) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

۵۵۱۴- خَطَبْنَا عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قُتِلْتُ فِيكُمْ كَمَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِينَا فَقَالَ: أَوْصِيكُمْ بِأَصْحَابِي ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ ثُمَّ يَفْشُوا الْكَذِبَ حَتَّى يَخْلِفَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَخْلَفُ وَيَشْهَدَ الشَّاهِدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ إِلَّا لَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفِرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ مَنْ أَرَادَ بُحْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ مَنْ سَرَّهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتُهُ سَيِّئَتُهُ فَذَلِكَ الْمَوْمِنُ^(۷):

عومه‌ر (رمزای خودای لیبنی) له جابییه گوتاریکی خوینده‌وه، فه‌رمووی: موسولمانینه! نه‌و خوتبه‌یه‌تان بو ده‌خوینمه‌وه که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) کاتی خووی خویندوو‌یه‌تیه‌وه بو ئیمه، فه‌رمووی: راسپییری بنی لی‌تان ناگاداری هاو‌پی‌یانم بن و چاوی خیر‌تان لی‌یان بن، هه‌روه‌ها چینی دوا نه‌وانیش، ئیتر له‌وه به‌دوا درو‌زنی بلاو ده‌بیته‌وه، به‌ره‌نگیکی وا پیاو له‌ خو‌یه‌وه (به‌بنی نه‌وه‌ی که که‌سی داوای سو‌یندی لی بکا) له‌ خو‌یه‌وه سو‌یند ده‌خوا، یا شایه‌ت له‌خو‌یه‌وه (به‌بنی نه‌وه‌ی که که‌سی داوای شایه‌تی لی بکا) له‌ خو‌یه‌وه شایه‌تی ده‌دا، هو‌شیاربن! هه‌ر پیاو و ژنیکی بیانی دوو به‌دوو پیکه‌وه بن و کو‌ببنه‌وه مسو‌گه‌ر که شه‌یتان که‌سی سی‌یه‌میان‌وه ده‌بنی به‌ به‌ربووکی شه‌رو خه‌لخه‌یان ده‌دا که هه‌لیان فریو‌یننی، هو‌شیاربن! هه‌میشه له‌گه‌ل کو‌مه‌لی هه‌ره‌گه‌وره‌ی موسولمانان بن و، دوور بن له‌ دوو‌به‌ره‌کی نانه‌وه، چونکه شه‌یتان هه‌میشه له‌ بن‌کلیشه‌ی تاک و ته‌رادایه، بگه‌ره له‌ دوان دوور‌تره تا له‌ یه‌کئ! هه‌ر که‌سی ده‌یه‌وی خووی بگه‌یه‌نیته ناو کو‌روکی به‌هه‌شت با بلکئ به‌ کو‌مه‌له‌ی هه‌ره‌گه‌وره‌ی موسولمانانه‌وه له‌ سه‌وادی نه‌عه‌زهمیان جیانه‌بیته‌وه. بزائن موسولمانی ساخ و به‌رواداری ته‌واویش نه‌وه‌یه به‌کرده‌وه‌ی خاس دل‌خو‌ش بی و، به‌کرده‌وه‌ی خراپ په‌ست و زویر‌بی (ت-س/ص).

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۵۱۵- وَقِيلَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَيْنَا أَمْرَاءُ يَمْتَعُونَنَا حَقًّا وَيَسْأَلُونَا حَقَّهُمْ فَقَالَ: اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَا حُمِّلُوا وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ. رواهما الترمذي^(۸):

گوئند که به پیغمبر (درودی خودای له‌سربن): قوریان! پیمان بفهرموو نه‌گه‌ر فهرمان‌ده‌وای و امان بوو مافی ئیمه‌یان نه‌ده‌دا که چی داوای مافی خوشیانیان لیده‌کردین، له‌م حاله‌ته‌دا ئه‌رکی سهرشانی ئیمه‌ چیه؟ فهرمووی: ئیوه‌ گوپرایه‌ل و فهرمان‌به‌ردارین، چونکه‌ چ ئیوه‌و چ ئه‌وان هه‌ر که‌سه‌تان به‌پی ئه‌رکی سهرشانی خو‌تان به‌رپرسیارن! (ت-س/ص).

۹۰. سهره‌تای به‌رپابوونی فهرته‌نه‌کان که‌یه‌و له‌کوئوه‌ هه‌لده‌گیرستین

منی ابتدأت الفتنة ومن أين تأتي

۵۵۱۶- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ الْفِتْنَ فَقَالَ قَوْمٌ: نَحْنُ سَمِعْنَاهُ. فَقَالَ: لَعَلَّكُمْ تَعْنُونَ فِتْنَةَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَجَارِهِ قَالُوا: أَجَلٌ قَالَ: تِلْكَ تُكْفِرُهَا الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ وَلَكِنْ أَيُّكُمْ سَمِعَ النَّبِيَّ تَمُوجُ مَوْجِ الْبَحْرِ؟ قَالَ حُدَيْفَةُ: فَأَسَكَّتِ الْقَوْمُ فَقُلْتُ: أَنَا. قَالَ: أَتَيْتَ لِلَّهِ أَبُوكَ. قُلْتُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: تُعْرَضُ الْفِتْنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عُودًا عُودًا فَأَيُّ قَلْبٍ أَشْرَبَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ وَأَيُّ قَلْبٍ أَلْكَرَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ بَيْضَاءُ حَتَّى تَصِيرَ عَلَى قَلْبَيْنِ عَلَى أَبْيَضٍ مِثْلِ الصَّفَا فَلَا تُصْرُهُ فِتْنَةٌ مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَالْآخِرُ أَسْوَدُ مُرْبَادًا كَالْكُوزِ مُجَحِّيًا لَا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلَا يُنْكِرُ مُنْكَرًا إِلَّا مَا أَشْرَبَ مِنْ هَوَاهُ. قَالَ حُدَيْفَةُ وَحَدَّثَنِي أَنَّ بَيْتَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مَغْلَقًا يُوشِكُ أَنْ يُكْسَرَ. قَالَ عُمَرُ أَكْسَرَا لَا أَبَا لَكَ فَلَوْ أَنَّهُ فَتَحَ لَعَلَّهُ كَانَ يُعَادُ. قُلْتُ لَا بَلْ يُكْسَرُ. وَحَدَّثَنِي أَنَّ ذَلِكَ الْبَابَ رَجُلٌ يُقْتَلُ أَوْ يَمُوتُ. حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَعْلَى. رواه الشيخان والترمذي^(۹):

(۸) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۹) تقدم في مجلد ثانی. تسلسل/ ۲۶ رقم/ ۱۳۰۲/۵. بخاریز موافیق الصلاة: ۵۲۵، ۱۴۲۵، ۱۴۲۵، ۱۴۹۵، ۲۵۸۶، ۱۹۶. مسلم. فتن: ۷۱۹۷. ترمذی. فتن: ۲۲۵۸. ابن ماجه. فتن: ۲۹۵۵ تحفة/ ۳۳۲۷.

ئهم فهرموده یه ییش لهه شوینه دا رابوورد: → (ب - ۲ - ز - ۲۶ ل - ۷۲ چ ۱ ف - ژماره ۵/ ۱۳۰۲) بهرگی دووهم، زنجیره ی (۲۶) لاپه ره (۷۲)، فهرموده ی پینجه م. به لام لیږده دا گه ئی سوودی تری تیا دایه، ده فهرموئ: حوزه یفه (خشنوودی خودای لیږی) فهرموئ: له خزمه ت عومه ردا بووین (رمزای خودای لیږی) فهرموئ: کامتان به گوئی خوئی باسو خواسی فهرته نه کانی له زاری چه زره ت خوئی (دروودی خودای له سر بی) ژنه وتوو؟ پیاو گه ئی فهرموویان: ئیمه لیمان بیستوو.

عومر (خودای ئی رازی بی) فهرموئ: رهنگ بی ئیوه و ابزانن که مه به ستم فیتنه و ئاژاوه ی ئه و جوړه پیاوانه بی که به ده ست خاوو خیزان و هاوسای خو یانه وه گرفتار ده بن گوتیان: به ئی. فهرموئ: نه، مه به ستم نه وه نییه، نه وه نویژو روژوو خیرکردن پاکی ده کاته وه، به لام کامتان باسو خواسی نه و فیتنه و فهرته نه یه تان له چه زره ت ژنه وتوو که وه که شه پوئی ده ریا شه پوئل ده دا؟ حوزه یفه فهرموئ: خه لکه که کش و مات بوون، من گوتم: من لییم بیستوو، فهرموئ: کوره! تو باوکیشت مه ردی خودا بوو بویه رو له ی وه که توئی لیکه وتوته وه گوتم: به گوئی خوئم له زاری پیروزی چه زره تم بیست فهرموئ (دروودی خودای له سر بی): وه که چون چه سیر ته ل ته ل ده چنری و قامیش و ته لی چینه کانی ده چه قینه لاته نشتی خه وتوو چال و چوئی ده کا ناشووب و فهرته نه ییش ناوه ها چین له دوا ی چین ده چه قنه ته نشتی دل! جا هر دلی به ناشووب و فهرته نه گوئش بکری نوخته یه کی ره شی ئی هه ل ده که نری، نه و دله شی ناشووب و فهرته نه ی نه وئ خالیکی سپیی ئی ده نه خشی نری، تا سه ره نجام دلان ده بن به دوو به شه وه: جوړکیان پاک و سپییه وه که به ردی مه پ مه پی ساخی ساف وایه، قایم و مه حکه مه و هه میشه پاکه و چلک هه لئاگری، تا جیهان جیهانه ئاژاوه زیانی پیناگه یه نی. جوړه که ی تریشیان ره شباوئیکی ره شدی زری ره شبوړه وه که گوژه و دیزه ی ده مه و نخوون وایه، هه والی چاکه و خراپه نازانی، هر خه ریکی که یف و هه وه سو و ئاره زوو بازیی خو یه تی!.

حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: گوتم: به عومهر (خودای ئی رازی بن): که له نیوانی توو ئه‌و فهرته‌نگه‌ی‌ده‌دا ده‌رگایێ هه‌یه‌ هه‌شتا داخراوه، وه‌ئێ هاکاشکاندیان، عومهر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له‌بابی خۆت که‌وی، ده‌شکینری؟ بریا هه‌ر هه‌یج نه‌بی بکرایه‌ ته‌وه، چونکه‌ ئومید هه‌بوو که‌ پیکه‌وه‌ بدریته‌وه؟ گوتم خه‌یر به‌لکوو ده‌شکینری، نه‌وه‌یشم پیی گوت که‌ مه‌به‌ست له‌و ده‌رگایه‌ پیاویکه‌ یا ده‌کوژری یا ده‌مری (ئه‌و پیاوه‌یش عومهر خۆی بوو، که‌ به‌شه‌هید بوونی ئه‌و ده‌رگای فهرته‌نگه‌و ئاشووب و ئاژاوه‌ شکاو ئیتر له‌و ساکه‌وه‌ هه‌تا ئیستا فهرته‌نگه‌و ئاژاوه‌ هه‌ر رۆژه‌ی له‌ شیوه‌یه‌کا له‌گه‌لی ئیسلام نه‌براه‌ - وه‌رگین).

حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: قسه‌ی راست و دروست و دۆغریم بوو عومهر کرد، نه‌ک قسه‌ی بی سه‌رو بن و هه‌له‌شه‌و په‌له‌شه‌! (ش/ت-رمزای خویان نیی).

۵۵۱۷- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَنَا مَرْوَانُ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ يَقُولُ: هَلَكَةُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيِ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ. فَقَالَ مَرْوَانُ لَعَنَهُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ غِلْمَةٌ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَقُولَ بَنِي فَلَانَ وَبَنِي فَلَانَ لَفَعَلْتُ. قَالَ عَمْرٍو بْنُ يَحْيَى: فَكُنْتُ أَخْرُجُ مَعَ جَدِّي إِلَى بَنِي مَرْوَانَ حِينَ مَلَكَوْا بِالشَّامِ، فَبَإِذَا رَأَهُمْ غِلْمَانًا أَخَذَانَا قَالَ لَنَا عَسَى هَؤُلَاءِ أَنْ يَكُونُوا مِنْهُمْ قُلْنَا أَلَيْتَ أَعْلَمُ. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَاحِدٌ^(۲):

سه‌عیدی کوپی عه‌مر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاریکیان له‌ مزگه‌وته‌که‌ی پیغه‌مبه‌ردا له‌ خزمه‌تی ئه‌بو هوره‌یره‌دا دانیشتبوو، مه‌پوانی کوپی چه‌که‌میشمان له‌گه‌لا بوو، ئه‌بو هوره‌یره‌ (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له‌ پیغه‌مبه‌ری راستگووم بیستوو، که‌ فهرمایشتی جیگه‌ی باوه‌ره‌، ده‌یفه‌رموو: گه‌لی من به‌ده‌ستی ده‌سته‌یه‌کی ده‌پروتی هه‌رزه‌کاری هه‌رزه‌و په‌ته‌ری له‌ ناو

(۲) تجرید/ ۴ ل- ۱۱۵ رقم/ ۱۴۲۳ = ۳۶۰۴، ۳۶۰۵، ۷۰۵۸ فتح الباری. مسلم. فتن: ۷۲۵۴.

دهچن، که له هۆزی قورپه ییشن! مهروانیش گوتی: به له عنه تی خودابن چۆن ههزره کاریکن! ئه بو هورهیره ییش (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: ئه گهر بمه وی ده توانم ناو نووسیای بکه م و بلیم: له فیساره هۆزو فلا نه هۆن. عه مری کوپی یه حیای کوپی سه عیدی کوپی عه مر ده لئ: له و سه رده مه دا که نه وه ی مه روان حوکمی شاریان ده کرد، گه ئی جار که له گه ل باپیره م دا ده چووم بۆ لایان، باپیرم که ده دیدین هه موویان ئاوا هه رزه و ده مرووت و منالکارن ده یفه رموو: ره نگه ئه مانه ییش له و ده مرووتانه بن! ئیمه ییش ده مانگوت خۆت باشتی ئی ده زانی! (ش/ئه - رمزای خودایان لیبئ).

۵۵۱۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ مُسْتَقْبِلُ الْمَشْرِقِ يَقُولُ: أَلَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

ئیبنو عومەر (رمزای خودایان لیبئ) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سه ر بئ) رووی له خۆره لات بوو ژنه وتم لیبی ده یفه رموو: هۆشیار بن! ئاژاوه و فهرته نه لیڤه وه له خاوه ر زه مینه وه سه ر هه ل ده دا! له و جیگه وه که شاخی شه یسانی ئی هه لدی (ش/ت).

۵۵۱۹- → (ب - ۵ - ز - ۷۳ - ل - ۲۵۵ - ف - ۱)^(۴).

۵۵۲۰- وَعَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ بَيْتِ عَائِشَةَ فَقَالَ: رَأْسُ الْكُفْرِ مِنْ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. يَعْنِي الْمَشْرِقَ. رواه مسلم^(۵):

دیسان ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سه ر بئ) له مائی عایشه ی هاوسه ری هاته ده ره وه و فهرمووی: له مۆزی بی بروایی و ناموسولمانه تی لیڤه وه سه ر هه ل ده دا، له م شوینه وه که شاخی شه یسانی لیوه هه ل دی واته: له خۆره لات ه وه! (م).

(۳) بخاری. فتن: ۷۰۹۷، ۷۰۹۳، ۷۰۹۰. مسلم. فتن: ۷۲۲۱ - ۷۲۲۶.

(۴) سبق فی مجلد ۵/ تسلسل ۷۳ رقم ۳۵۷۶/۱.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۴.

۹۱) باسی سیّهههه: باسی خهوارچه کان و له نایین به له سه بووه کان، خهوارچ: دهره کییه کان

الباب الثالث: فی الخوارج والمارقة من الدین

۵۵۲۱- (ب/ ۸ / ر ۱۰۵ / ف ۲) تاخر چه دیسی بهرگی هه شتهه^(۱).

۵۵۲۲- وَعَنْهُ (أَي عَنْ أَبِي سَعِيدٍ) قَالَ: بَعَثَ عَلَيَّ وَهُوَ بِأَلَيْمَنَ بِدَهَبَةٍ فِي ثَرْتِيهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةٍ: عُيَيْنَةُ وَالْأَقْرَعُ وَزَيْدُ الْخَيْلِ وَعَلْقَمَةُ فَغَضِبَتْ قُرَيْشٌ فَقَالُوا: أَيْعُطَى صَنَادِيدٌ نَجْدٍ وَيَدْعُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِلَيَّ إِنَّمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ لِأَتَأَلَّفَهُمْ، فَجَاءَ رَجُلٌ كَثُ اللَّحْيَةِ مُشْرِفُ الْوَجْتَيْنِ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ نَاتِيُ الْجَبِينِ مَخْلُوقُ الرَّأْسِ فَقَالَ: أَتَقِي اللَّهَ يَا مُحَمَّدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ إِنْ عَصَيْتُهُ يَأْمَنُنِي عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ وَلَا تَأْمُنُونِي. ثُمَّ أَذْبَرَ الرَّجُلُ فَاسْتَأْذَنَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فِي قَتْلِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ مِنْ ضَيْضِي هَذَا قَوْمًا يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدْعُونَ أَهْلَ الْأَوْتَانِ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَئِنْ أَذْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ عَادٍ. رَوَاهُمَا الشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۲):

دیسان نه بو سه عید (خودای نازنی بن) فهرمووی: عهلی - له یه مه ن بوو - له ویوه پاره چه یی زیپری پوخته نه کراوی بو پیغه مبهه نارد، پارچه زیپره که له ناو که ولیکا بوو، به گلای دار شیلان خوشه کرابوو، هیشتا خوئی ناو کانه که ی هه ر پیوه بوو، پیغه مبهه ریش (دروودی خودای له سه بن) دابه شی کرد به سهه نه م چوار که سه دا: به سهه عویه نه و نه قهره و زه یدول خهیل و عهلقه مه دا، قوپه یشیش زیز بوون و گوتیان: ئای! پیغه مبهه به شی گه وره گه وره کانی

(۱) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۰۵ رقم/ ۴۶۴۹/۲.

(۲) تجرید البخاری/ ۴/ ۳۵۰ - رقم/ ۱۶۰۲ = ۴۲۵۱، ۳۲۴۴، ۳۶۱۰، ۴۶۶۷، ۵۰۵۸، ۶۱۶۲، ۶۹۳۱، ۶۹۳۲، ۷۴۳۲،

۷۵۶۲. مسلم. زکاة: ۲۴۴۸. أبو داود. السنة: ۴۷۶۴. نسائی. زکاة: ۲۵۷۷، ۴۱۱۲ تحفة/ ۴۱۳۲ تقدم فی

مجلد/ خامس. تسلسل/ ۷۸ رقم/ ۸.

نه جد دهدا، که چپی به شیئی ئیمه نادا! پیغه مبه ریش (درودی خودای له سر بئ) فرمووی: من بویه وا ده کم هه تا دلیان هوگری ئیسلام بکه م.

کابرایه کی ریش پپی، سر کولم دهر په ریوی، چاو به قولاً چووی، ناوچاوان قووقزی، سهر تا شر اویش هات گوتی: ئه ی موحه ممه دا! له خودا بترسه ناهه قی مه که! چه زره تیش (درودی خودای له سر بئ) فرمووی: (ئه گهر من به گوئی خودا نه کم ئه ی کئی به گوئی ده کا! من خودا کردوومی به ئه میندار له سر دانیش توانی زه مین که چی ئیوه هیشتا متمانم پیناکه ن به قاتان پیم نییه). ئینجا کابراکه رویش، جا یه کئی له پیاو گهل داوای له چه زره ت کرد که ریگهی بدا هه تا بیکوژی، چه زره ت (درودی خودای له سر بئ) فرمووی: (له نه وه ی ئه مه وه چه یئ ده که ونه وه، قورشان ده خوینن به لام له گه روویان ناچیتته خواری، نه وه ی سر به ئیسلامه ده یکوژن و نه وه ی سر به بت و شتی وایه وازی لی دینن، نه وانه وا به په له له ئیسلامه تی دهر ده چن وه ک چون تیرکه دهدا له نیچیر گورج لیی دهر ده په پئی ئاوا، ئه گهر خوُم فریای ئه مانه بکه وم و له چه رخی مندا که سی له مانه په یدا ببئی وه ک چون خودا یافتی هوژی عادی برییه وه ئاوا یا فتیان دهر په مه وه هه موویان به کوشتن ده کوژم!). (ش/ت).

→ (ب - ۵ - ز - ۷۸ - ل - ۳۸۷ - ف - ۸).

۵۵۲۳- وَعَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقْسِمُ قَسْمًا أَتَاهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ - وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْدِلْ. فَقَالَ: رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَيْلَكَ، وَمَنْ يَغْدِلُ إِذَا لَمْ أَغْدِلْ قَدْ خَبِتَ وَخَسِرَتْ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَغْدِلْ. فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَا رَسُولَ اللَّهِ الْإِذْنُ لِي فِيهِ، فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ. فَقَالَ دَعَا فَإِنْ لَهُ أَصْحَابًا، يَحْقِرُ أَحَدَكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَمَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَصْبِهِ - وَهُوَ قِدْحُهُ - فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى قُدْذِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، قَدْ سَبَقَ الْفَرْتُ وَالذَّمُّ، آيَتُهُمْ رَجُلٌ أَسْوَدَ إِحْدَى عِضْدَيْهِ مِثْلَ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ، أَوْ مِثْلَ الْبَضْعَةِ تَدْرَدُرُ

وَيَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَاتَلَهُمْ وَأَنَا مَعَهُ، فَأَمَرَ بِذَلِكَ الرَّجُلِ، فَالْتُمَسَ فَأَتَى بِهِ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي نَعْتُهُ. رواه الشيخان والترمذي^(٣):

ديسان فهرمووی: جاری له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا بووین (دروودی خودای لسه‌ربین) خه‌ریک بوو مالی تالانی دابه‌ش ده‌کرد، زول خوویصره (که کابرایه‌کی ته‌میمی بوو) هاته خزمه‌تی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! شته‌که به عه‌دالته بکه، خه‌زده‌تیش (دروودی خودای لسه‌ربین) فهرمووی: (به‌د به‌خت خوت ئه‌ی مال ویران! ئه‌گه‌ر من شت به عه‌دالته نه‌که‌م ئیتتر کیی ترشت به عه‌دالته ده‌کا! به‌راستی مال ویران و زیان‌کردو خوم ئه‌گه‌ر شت به عه‌دالته نه‌که‌م.

عومه‌ری کوپی خه‌تابیش فهرمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ریگه‌م بده بابد‌هم له‌گه‌ردنی، فهرمووی: (وازی لیبیننه‌ چونکه ئه‌مه‌ چه‌ند دؤست و براده‌ریکی وای هه‌یه‌ نویژو رۆژووی خوتان له‌چاو هی‌ئه‌وانا به‌هیچ داده‌نین، قورئان ده‌خوینن، وه‌ئ له‌گه‌روویان ره‌ت نابئ و ناچیته‌ ناو دلیانه‌وه، ئه‌وانه‌ وا به‌په‌له‌ له‌ ئیسلامه‌تی دهرده‌چن وه‌ک چۆن تیرکه‌ ده‌دا له‌نه‌چیر گورج لیی دهرده‌په‌رئ ئاوا، به‌په‌رنگیکی وا تیره‌هاویژه‌که‌ سه‌یری په‌یکانه‌که‌ ده‌کا هیچ خوین و ئه‌ته‌ری پیکانی پیوه‌ نابینئ، سه‌یری کوپی په‌یکانه‌که‌ ده‌کا هیچی پیوه‌ نابینئ سه‌یری کلکی تیره‌که‌ ده‌کا هیچی پیوه‌ نابینئ، سه‌یری په‌ره‌ په‌ره‌ی تیره‌که‌ ده‌کا هیچی پیوه‌ نابینئ، تیره‌که‌ وا به‌ حوجه‌ت به‌ناو خوین و سه‌خوره‌که‌دا فکه‌ ده‌کا هیچ له‌گه‌ل خوی نابا، ئه‌مانه‌یش ئاوا که له‌ ئابین دهرده‌چن هیچ له‌گه‌ل خوین نابهن، نیشانه‌ی ئه‌م له‌دین دهرچووانه‌ ئه‌وه‌یه: پیاوکی ره‌شیان تیادایه‌ قۆلیکی وه‌کوو مه‌کی ژن وایه، یا وه‌کوو گوله‌نگی گۆشتین وایه، گوله‌ گۆشتیکی شله‌که، شه‌له‌ په‌ته‌یه‌ له‌ خویه‌وه‌ دی و ده‌چی و

^(٣) تجرید البخاری/٤/٥٤٥ رقم/ ١٧٤٠ = ٥٠٥٨، ٣٣٤٤، ٤٣٥١، ٤٦٦٧، ٦١٦٣، ٦٩٣١، ٦٩٣٣، ٧٤٣٣، ٧٥٦٢.

دهله ریته وه، ثم هؤزه کاتی سهر ههَل ددهن و له فهرمانی ئیسلام دهرده چن که موسولمانان له ناو خویانا بوون به دوو به ره وه دوو به ره کی و ناکوکیان تی ده که وی). نه بو سه عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: گه واهو شایه تی ددهم که بو خوم نه مه م له زاری پیروزی چه زرهت (دروودی خودای له سر بن) ژنه و تووه، ههروه ها شایه تی ددهم که عه لی (ره زای خودای لیبی) له گهَل نه مانده دا جهنگاو چوو به گژیانا، وه له و کاته دا من خوم له گهَل له شکری عه لی دا بووم، عه لی (خودای ئی رازی بن) ده ستووری دهرکرد، گه پان به شوین نه و پیاوه په شه دا، جا له ناو کوژراوه کاندای بوی گه پان به کوژراوی دوزیانه وه و هیئایان، به چاوی خوم ته ماشای لاشه کهیم کرد، ریک له سه ره نه و ناو و نیشانه یه بوو که پیغه مبه ره (دروودی خودای له سر بن) کاتی خوی باسی کرد بو مان! (ش/ت) (ب/ه ۵/ز ۷۸/ل ۲۷۸/ف ۸/).

۹۲) کوشتاری دهره کییه کان (الخوارج) فهرزی عه ینه. واته: نه ره که سه ره شانی هه موو که سیکه: (قتال الخوارج فرض عین)

۵۵۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي أَوْ سَيَكُونُ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَلَاقِمَهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَخْرُجُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ. رواه مسلم وأبو داود والفظه: سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِلَافٌ وَفُرْقَةٌ قَوْمٌ يُحْسِنُونَ الْقِيلَ وَيُسَيِّئُونَ الْفَعْلَ وَيَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَا يَرْجِعُونَ حَتَّى يَرْتَدَّ عَلَى فُوقِهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَقَتْلُوهُ يَذْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَلَيْسُوا مِنْهُ فِي شَيْءٍ مَنْ قَاتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللَّهِ مِنْهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا سَيِّمَاهُمْ؟ قَالَ: التَّخْلِيقُ^(۱).

نه بو زهر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه ری خودا (دروودی خودای له سر بن) فهرمووی: (له داو خوم تاقمه یی پهیدا ده بن، به ناو له ئومه تی منن، قورئان

(۱) بخاری. استتابة المرتدين: ۶۹۳۴. مسلم. زکاة: ۲۴۶۷.

دهور ده‌که‌نه‌وه به‌لآن له گه‌روویان تیپه‌ر نابیی و ناگاته ناو دلیان، ئەوانه چۆن تیری نه‌چیری به‌فرکه بسمی ئاوا به‌په‌له له ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن و جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه بۆ سه‌ری، سه‌رجه‌م دروسکراوانی خودا زماندارو بی زمانی له‌مانه‌ی به‌دتر تیا‌دا نییه‌! (م/د) گفته‌ی (د): (له‌ناو میلیله‌تی منیشدا دوو به‌ره‌کی و ناکوکی روو ده‌دا، هۆز گه‌ئێ په‌یدا ده‌بن وه‌ستای قسه‌ن، قسه‌ی جوان ده‌که‌ن و کرده‌وه‌ی خراپ! قورئانیش ده‌خوینن به‌لآن له بینیان ناچیته خواری و هه‌ک تیری نیچیری بسمی ئاوا خیرا له ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن، چۆن ئەو تیره جاریکی تر پاشه‌و پاش ناگه‌ریته‌وه بۆ‌ناو مائی که‌وانه‌که ئەوانیش ئاوا جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه سه‌ر ئیسلامه‌تی، ئەوانه گه‌ندترین و به‌دترینی دروستکراوانی خودان له زماندارو بی‌زمان، به‌خ به‌خ له‌و که‌سه‌ی که ده‌یان کوژی یا ئەوان ئەو ده‌کوژن، خه‌لک بانگ ده‌که‌ن بۆ به‌گوێ کردنی قورئان به‌لام خوێان فریان به‌سه‌ر قورئانه‌وه نییه‌، ئەوه‌ی بجێ به‌ گزیا‌ناو هه‌ر که‌سی به‌هه‌ر جوړی شه‌ریان له‌گه‌ل‌دا بکا، ئیتر هه‌رکێ بی، ئەوه ئەو باشت‌ره له‌وان له‌لای خودا!). گوتیان: ئەه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نیشانه‌یان چییه‌؟ فه‌رمووی: (سه‌ریان ده‌قاشن).

۵۵۲۵- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ الْحُرُورِيَّةَ لَمَّا خَرَجَتْ عَلَى عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالُوا: لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ. قَالَ عَلِيٌّ: كَلِمَةُ حَقٍّ أُرِيدُ بِهَا بَاطِلٌ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَصَفَ نَاسًا إِنِّي لَأَعْرِفُ صِفَتَهُمْ فِي هَؤُلَاءِ يَقُولُونَ الْحَقُّ بِأَلْسِنَتِهِمْ لَا يَجُوزُ حَلْفُهُمْ مِنْ أَنْبَغِ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْهِ مِنْهُمْ أَسْوَدُ إِحْدَى يَدَيْهِ طَبِيُّ شَاةٍ أَوْ حَلَمَةٌ تُذْيِ فَلَمَّا قَتَلَهُمْ عَلِيٌّ وَجَدُوهُ. رواه مسلم^(۲).

عه‌بدوللای کوپی ئەبو رافع (ره‌زای خودای نبین) فه‌رمووی: که‌ هه‌روورییه‌کان له‌عه‌لی هه‌لگه‌رانه‌وه ده‌یان گوت: حوکم و بریار هه‌ر بۆ خودایه‌، عه‌لیش فه‌رمووی: قسه‌یه‌کی راسته به‌لام ئەوان به‌نیازی پاک نایلین. پیغه‌مبه‌ر (سه‌روی خودای له‌سه‌ربن) نیشانه‌ی هه‌ندی که‌سی خراپی بۆ باس کردو‌وین، نیشانه‌و

(۲) مسلم. زکاة: ۲۴۶۵.

دیمانه‌ی نه‌وانه له‌مانه‌دا به‌دی ده‌که‌م، به‌زار قسه‌ی هه‌ق ده‌که‌ن، وه‌ئێ له‌ گه‌روویان تیپه‌پ نا‌کا، له‌و جو‌ره‌ که‌سانه‌ن که‌ خودا زۆر زۆر رقی لی‌یانه‌، یه‌کیکی ره‌شیان تیادایه‌ ده‌ستیکی لووه‌ له‌ چه‌شنی گوانی مه‌پ یا گۆی مه‌مک وایه‌، جا کاتێ له‌شکره‌که‌ی عه‌لی (خودای ئێ رازی بێ) کوشتنی نه‌و کا‌برا ره‌شه‌یان تیادا بوو (م).

٥٥٢٦- عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ فِي الْجَيْشِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى الْخَوَارِجِ فَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَيْسَ قِرَاءَتُهُمْ إِلَى قِرَاءَتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صَلَاتُهُمْ بِشَيْءٍ وَلَا صِيَامُهُمْ إِلَى صِيَامِهِمْ بِشَيْءٍ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ يَحْسِبُونَ أَنَّهُ لَهُمْ وَهُوَ عَلَيْهِمْ لَا تُجَاوِزُ صَلَاتُهُمْ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ. لَوْ يَعْلَمُ الْجَيْشُ الَّذِينَ يُصِيبُونَهُمْ مَا قُضِيَ لَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَكَلُّوا عَنِ الْعَمَلِ وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّ فِيهِمْ رَجُلًا لَهُ عِضْدٌ وَلَيْسَ لَهُ ذِرَاعٌ عَلَى رَأْسِ عِضْدِهِ مِثْلُ حَلْمَةِ الثَّدْيِ عَلَيْهِ شَعْرَاتٌ بِيضٌ فَتَذْهَبُونَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَأَهْلِ الشَّامِ وَتَتْرَكُونَ هَؤُلَاءِ يَخْلِفُونَكُمْ فِي ذَرَارِيكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَكُونُوا هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ فَإِنَّهُمْ قَدْ سَفَكُوا الدَّمَ الْحَرَامَ وَأَغَارُوا فِي سَرْحِ النَّاسِ فَسِيرُوا عَلَى اسْمِ اللَّهِ. قَالَ سَلَمَةُ بْنُ كَهَيْلٍ فَتَزَلَّنِي زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ مَنْزِلًا حَتَّى قَالَ مَرَرْنَا عَلَى قَنْطَرَةٍ فَلَمَّا التَّقَيْنَا وَعَلَى الْخَوَارِجِ يَوْمَئِذٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ الرَّاسِبِيُّ فَقَالَ لَهُمْ أَلْقُوا الرِّمَاحَ وَسَلُّوا سُيُوفَكُمْ مِنْ جُفُونِهَا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُنَاشِدُوكُمْ كَمَا نَاشَدُوكُمْ يَوْمَ حُرُورَاءَ. فَرَجَعُوا فَوَحَّشُوا بِرِمَاحِهِمْ وَسَلُّوا السُّيُوفَ وَشَجَرَهُمُ النَّاسُ بِرِمَاحِهِمْ وَقَتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَمَا أَصِيبَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ إِلَّا رَجُلَانِ فَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) اتِّمِسُوا فِيهِمُ الْمُخْدَجَ. فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَقَامَ عَلِيٌّ بِنَفْسِهِ حَتَّى أَتَى نَاسًا قَدْ قَتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ قَالَ أَخْرُوهُمْ. فَوَجَدُوهُ مِمَّا يَلِي الْأَرْضَ فَكَبَّرْتُمْ قَال: صَدَقَ اللَّهُ وَبَلَغَ رَسُولُهُ فَقَامَ إِلَيْهِ عَبِيدَةُ السُّلَمَانِيُّ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَسَمِعْتَ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: إِي وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. حَتَّى اسْتَحْلَفَهُ ثَلَاثًا وَهُوَ يَخْلِفُ لَهُ. رواه مسلم وأبو داود^(٣):

زهیدی کوپی وهه بی جوهه نی (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: من خۆم یه کۆ بووم لهو لهشکردهدا که له گهل عهلی دا درهچوون و چوون بو سهر درهکییهکان. عهلی (رهزای خودای لێین) فهرمووی: موسولمانینه! له پیغه مبهرم بیست دهیفرموو: تاقمهیی له ئۆمهت له کۆمهلهی ئۆمهت ههڵ دهگهڕینهوه و چهکیان لێهه لدهگرن، به بی پیویست له ئاییندا پیی ئی دادهگرن، به رهنگیکی وا قورئانخویندن و قورئان رهوانخویندن و نوێژو رۆژووی ئیوه له چاوهی ئهوانا هیچ نییه، قورئان دهوور دهکهنهوه و به خهیاڵی خاوی خویان وا دهزانن که قورئان له پشتیان، به لام قورئان له دژیان، وهک ئهوه دهلێن: لا حکم الا لله: حوکم ههر بو خودایه، فرمان ههر به دهستی خودایه و بهس گوایه ئهم ئایهته پیرۆزه دهکهن به بهلگه و نیشان و شایهت که دهفرموئ:

{ان الحكم الا لله - نعمة - ٦ / ٥٧. يوسف - ١٢ / ٦٧}.

واته حوکم و بریار ههر بو خودایه.

نوێژهکیان له گهروویان تیپه پناکا، وهک چۆن تیری خیرا نیچیری بسمی و لێی درهپهڕی ئهوانیش ئاوا خیرا له ئیسلامهتی درهدهچن، ئهوه لهشکره کی که ئهوه قهدیان دهبن و دهچن به گزنیانا ئهگهر بیته و بزائن که خودای گهوره چی خیرو بیژیکی زۆری بو بریارداون و له سهر زمانی موحه ممه دی پیغه مبهریان (دروودی خودای له سهر بن) رایگه یاندوه، ئیتر پشتیان ئی ده دایه وهو هیچی تر ههولێ کرده وهی چاکه یان نه دهداو ههر ئهوه یان بهس بوو! نیشانهی ئهمانهیش ئهوهیه که زهلامیکیان تیا دایه، قوڵیکی تائانیشکه، بازووی نییه، به سههری قوڵه کۆله که یهوه له باتی باسک لوهی هیه، وهک گۆی مهک وایه، گۆلی مووی سپی له سههره.

^(٣) مسلم. زکاة: ٢٤٦٤. أبو داود. قتال الخوارج: ٤٧٦٨ تحفة الأشراف: ١٠١٠٠.

ئەنجا عەلى (رەزەى خوداى لىبىن) فەرمووى: جا كە حال وابى ئىتر چۆن ئەم دەرەككەيانە لىرە لەناو دەست و پىنى مال و منالى خۆتانا بەجى دەهیلن و دەچن بۆ شەر بۆ سەر موعاويىيەو خەلکى ولاتى شام، شتى وا چۆن دەبى، بەخودا من بەش بەحالى خۆم ئومىد دەكەم كە ئەم خەوارىچ و دەرەككەيانە ئەو دەستەيە بن كە پىغەمبەر فەرمووى: لە رىگەى ئىسلامەتى دەرەچن، چونكە ئەو تەننى ئەمانە خوینى ناپەرەوا دەرئىژن و ئاژەل و مالیاتى خەلک لەسەر لەوەرەو دەرفىنن، كەواتە ناوى خوداى لىبەيىنن و بکەونەپرى و بپۆن بۆ كوشتارىيان.

سەلەمەى كوپى كوهەيل فەرمووى: ئەوجا زەيدى كوپى وەهەب قۇناغ بە قۇاغ قسەو باسى لەرى رۆيىنى لەشكرەكەى هینا هەتا ئەوى كە فەرمووى: ئنجا كەوتىنەپرى هەتا لەهەوارى لاماندا، لەپاشا لە پردى دەبەر جان پەرىنەو، ئەو سەردەمە سەرکردەى خەوارىجەكان عەبدوللای كوپى وەهەبى ئەل - راسىبى بو، كاتى هەردو لەشكرەكە بەرامبەرى يەكترى راوەستان، لەكن پردەكە عەلى ئەم وتارەى بۆ لەشكرەكەى خۆىدا، فەرمووى: ئادەى دوورە هاوئىژمەكانتەن بەاويژن بۆيان و شیر لەكالان دەرکیشن و بەشمشیرى رووتەو پەلامارىيان بەدەن و مەوداى فروقیل و شیلەو بیلەيان مەدەن، چونكە دەترسم ديسانەو وەك رۆژەكەى حەرەو راء داواتان لىبەكەن كە لەبەر خاترى خودا رىك بکەون لەگەلىاناو بەم بەهانەيە ديسانەو تەفرەتان بەدەنەو. ئىتر ئەوانىش لە دوورەو بەرم دايان گرتن و شمشیریان هەلکیشاو بەرمەو هەلىان کوتايە سەريان و بوو بە تىكبەريوون و شەپرى دەستەيەخەو شەپەنیزە، تا لەئەنجاما بەسەريەکا گزەريان خستەو هەموويان كوشتن، لە سوپاى ئىمە ئەو رۆژە تەنیا دوو كەس پىكران و بەس.

عەلى (خوداى ئى رازى بن) فەرمووى: ئادەى بگەرپن بۆ بىبەلەكەى ناويان، كە گەپان بۆى نەياندۆزىيەو، عەلى خۆى هەلساو چوو بۆشەپرگاكة، سەيرى كرد وا چەن كەسى بەسەريەکا ترشاون، فەرمووى: ئادەى ئەمانە جياكەنەو، ئەوجا ئەو كاپرا گۆجەيان لەبن بنەو دۆزىيەو، جا عەلى (خوداى ئى رازى بن)

ئه‌للاهو ئه‌کبه‌ری کردو فهرمووی: فهرمووده‌ی خودا راسته‌و پیغه‌مبه‌ری خودا رایگه‌یاندوو به‌ ئیمه‌و ئه‌وه‌ بوو منیش ئه‌و فهرمووده‌یه‌م گپ‌رایه‌وه‌ بو ئیوه‌ عه‌بیده‌ی سه‌لمانی هه‌لسا چوو بو لای و گوتی: ئه‌ی فهرمان‌په‌وای موسولمانان! تووئه‌و خودایه‌ی که هه‌ر خۆی خودایه‌ ئایا تو بو خۆت ئه‌مه‌ت له‌ زاری پیغه‌مبه‌ر (بروودی خودای له‌سه‌ربین) ژنه‌وتوو؟ فهرمووی: ئه‌ری به‌و خودایه‌ی که که‌سی له‌ ره‌نگ نییه‌، تا سئ جار ئاوا سویندی داو ئه‌ویش هه‌رسئ جار که ئاوا سویندی بو خوارد. (م/د - غیریقی ره‌حمه‌تی خودای گه‌رم‌بهن).

۹۳) وشه‌یی له‌باره‌ی رووداوه‌که‌ی نه‌لجه‌مه‌له‌وه‌: (کلمه‌ عن وقعة الجمل)

۵۵۲۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ الْأَسَدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا سَارَ طَلْحَةُ وَالزُبَيْرُ وَعَائِشَةُ إِلَى الْبَصْرَةِ بَعَثَ عَلِيُّ عَمَّارَ بْنِ يَاسِرٍ وَحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، إِلَى الْكُوفَةِ يَسْتَفِرَّانِ النَّاسَ فَصَعِدَ الْحَسَنُ فَوْقَ الْمِنْبَرِ فِي أَغْلَافٍ، وَقَامَ عَمَّارٌ أَسْفَلَ مِنَ الْحَسَنِ، فَاجْتَمَعْنَا إِلَيْهِ فَسَمِعْتُ عَمَّارًا يَقُولُ: إِنَّ عَائِشَةَ قَدْ سَارَتْ إِلَى الْبَصْرَةِ، وَوَاللَّهِ إِنَّهَا لَرَوْجَةٌ لِيَكُنَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَلَكِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْتَلَاكُمْ بِهَا، لِيَعْلَمَ إِيَّاهُ تُطِيعُونَ أَمْ هِيَ. رواه البخاري^(۱):

عه‌بدو‌ل‌لای کوی زیادی ئه‌سه‌دی (خودای ئی‌رازی بن) کاتئ ته‌لحه‌و زوبه‌یرو عایشه‌ چوون بو به‌صره‌، تا له‌ دژئ عه‌لی شوپش به‌ریا بکه‌ن، گوايه‌ تو‌له‌ی خوینئ عوسمان ده‌ستینن، عه‌لیش عه‌مماری کوپی یاسیرو حه‌سه‌نی کوپی عه‌لیی نارد بو کووفه‌، تا کوو خه‌لک تیز بکه‌ن بو یارمه‌تی عه‌لی، حه‌سه‌ن سه‌رکه‌وته‌ سه‌ر ته‌وقه‌سه‌ری مینه‌به‌رکه‌و عه‌مماریش له‌خوار ئه‌وه‌وه‌ راوه‌ستاو ئیمه‌یش کو‌بووینه‌وه‌، گویم لی‌بوو عه‌ممار (خودای ئی‌رازی بن) ده‌یفه‌رموو: عایشه‌ چوو به‌صره‌، بو شه‌ر له‌گه‌ل عه‌لی‌دا، به‌خودا ئه‌م عایشه‌یه‌ له‌ هه‌ردوو جیه‌اندا هاوسه‌رو هاوجووتی پیغه‌مبه‌ری ئیوه‌یه‌، ئیمه‌ له‌مه‌ لاریمان نییه‌و به‌م

(۱) بخاری. فتن: ۷۱۰۰.

ہے لویستہ ہی لہ گہل عہ ای دا لہ ژنیتی پیغہ مہر ناکہ وئی، بہ لام کہس نابئی بہ مہ
تہ فرہ بخوا، چونکہ ئە مہ ئە زمونہ، خودا دہیہ وئی بہ ہوی ئە وہ وہ تاقیتان
بکاتہ وہ، ہہ تا بزانی کہ ئیوہ بہ گوئی خودا دہ کہن یا بہ گوئی عائیشہ (واتہ:
دہشی لہ کاتی ئازا وہ دا مروی موسولمان باش باش ورد بییتہ وہ، تا ہق و ناہ قی
بو روون دہ بییتہ وہ، ئەوسا لایہنی ہق بگری و لایہنی ناہق بہ ریدا، وہ نابئی کہ
کویرانہ دوا ی کہ سبکہ وئی). (ب-خ)

→ ۵۵۲۸- (ب-۳ ز- ۱۱۰ ل- ۳۰۱ ف- ۳) (۳).

۵۵۲۹- قال امرؤ القیس (۳):

المرب أول ما تكون فتية
تسعى بزینتها لكل جهول
حتی اذا اشتعلت وشب ضرامها
ولت عجوزا غیر ذات حلیل
شمطاء ینکر لوئها وتغیرت
مکروهة للشم والتقیل

واتہ: ئیمروئولقہ یس گوتوو یہ تی:

شہر لہ سہرہ تا وہ دہ لیس سہیرانہ
بووکس رازا وہ ی دہ سستہ ی نہ زانہ
کاتن گہرم بوو وہک پیرہ ژنہ
ہہ تا دہمہ رن ہہر بیوہ ژنہ !
سہری بوژ دہ بن، رہنگی دہ کوپن
ماچی دہ بی زرن، بینس بوکہ نہ (*)

(۲) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل / ۱۱۰ رقم / ۲۴۶۱.

(۳) رواہ البخاری تعلیقاً فی صحیحہ بین الرقمین: ۹۵۰، ۹۶۰. فی باب الفتة التي تموج كموجش البحر.

۹۴) باسی چواره‌م: باسی نه‌و که‌سانه‌ی که به‌درو لافی پیغه‌مبه‌رلیه‌تیان لیداوه

الباب الرابع: في الذين ادعوا النبوة

۵۵۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُبْعَثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ. رواه الأربعة^(۱):

نه‌بو هوه‌یره (خودای نازای بن) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: قیامهت هه‌لناسی هه‌تا نزیکه‌ی سیی پیغه‌مبه‌ره درو‌زنه‌ی ته‌فره ده‌ری هه‌لاتبازی لاسده‌ر په‌یدا ده‌بن، هه‌موویان به‌درو خویان به پیغه‌مبه‌ری خودا ده‌زانن. (ش/د/ت).

۵۵۳۱- لهم بهرگه‌دا له‌باسی ترساندن له‌فیتنه‌گه‌لدا رابورد، فهرموده‌ی سی‌زده‌هه‌م: فهرموده‌که‌ی سه‌ویان: ان الله زوى لى الارض^(۲):

۹۵) باسی دوو درو‌زنه‌که: موسه‌یله‌مه‌و عه‌نه‌سی

مسيلمۃ والعنسی الکذاب

۵۵۳۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمَ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ وَجَعَلَ يَقُولُ: إِنْ جَعَلَ لِي مُحَمَّدٌ الْأَمْرُ مِنْ بَعْدِهِ تَبِعْتُهُ. فَقَدِمَهَا فِي بَشَرٍ كَثِيرٍ مِنْ قَوْمِهِ فَأَقْبَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شِمَّاسٍ وَفِي يَدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قِطْعَةُ جَرِيدَةٍ حَتَّى وَقَفَ عَلَى مُسَيْلِمَةَ فِي

(*) صالح مه‌هدی عه‌مماش - که وه‌زیری به‌رگری عی‌راق بوو - له‌پاش إنقلابه‌که‌ی (۱۹۶۳) که شه‌ری له‌گه‌ل شو‌پشی کورد ده‌ست پی‌کرده‌وه، ناوی نا (نزهه و وطنیه ربیعیه - سه‌یرانی نیشتمانیی به‌هارانه) رهنگ بی‌نه‌مجاره‌ ناوبنری (نزهه مه‌ندویه سیستانی^(۱)).

(۲۸/۵/۲۰۰۸ - وهرگیتی)

(۱) مسلم. فتن: ۲۲۷۱. بخاری. مناقب: ۳۶۰۹. ترمذی. فتن: ۲۲۱۸. تحفة الأشراف: ۱۴۷۹.

(۲) تقدم فی مجلد عاشر. تسلسل ۸۷/رقم ۵۴۹۳/۱۳.

أَصْحَابِهِ قَالَ لَوْ سَأَلْتَنِي هَذِهِ الْقِطْعَةَ مَا أَعْطَيْتُكَهَا وَلَكِنْ أَتَعَدَّى أَمْرَ اللَّهِ فِيكَ وَلَكِنْ أَذْبَرْتُ لَيَعْقُرَنَّكَ اللَّهُ وَإِنِّي لَأُرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا أُرِيتُ وَهَذَا ثَابِتٌ يُجِيبُكَ عَنِّي. ثُمَّ انْصَرَفَ عَنْهُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَسَأَلْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَإِنِّي لَأُرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ فِي يَدَيَّ سَوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ، فَأَهْمَنِي شَأْنُهُمَا، فَأَوْحَى إِلَيَّ فِي الْمَنَامِ أَنَّ الْفُخْهَمَا، فَتَفَخَّخْتُهُمَا فَطَارَا فَأَوَّلْتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ مِنْ بَعْدِي، أَحَدُهُمَا الْغَنَسِيُّ، وَالْآخَرُ مُسَيْلِمَةُ. وَفِي رَوَايَةٍ: فَأَوَّلْتُهُمَا الْكَذَّابَيْنِ اللَّذَيْنِ أَنَا بَيْنَهُمَا صَاحِبٌ صَنَعَاءُ، وَصَاحِبُ الْيَمَامَةِ: رَوَاهُ الشَّيْخَانُ^(١).

ئيبنو عه‌بباس (خودايان ئى رازوى بى) فهرمووى: به سهرينى پيغه‌مبه‌ر خوى (دروودى سلاوى خوداى له‌سهرين) موسه‌يله‌مه‌ى دروژن (كه ناوبانگى ده‌كردووه به كذاب) هات بو مه‌دينه، عه‌شاماتيكي زورى له هوزه‌كه‌ى خوى له‌گه‌لدا بوو، ده‌يگوت: نه‌گه‌ر موحه‌مه‌د له دواى خوى كارو بار بسپيرى به‌من و بمكات به جيگه‌دارى خوى ديمه سهر دينه‌كه‌ى و په‌يره‌وى نه‌و ده‌كه‌م، پيغه‌مبه‌ريش (دروودى خوداى لىين) سابيتى كوپرى قه‌يسى كوپرى شه‌مماسى له‌گه‌ل خوى بردو چوو بو لاي، سابيت خه‌تیبى پيغه‌مبه‌ر بوو، پيغه‌مبه‌ر (دروودى خوداى له‌سهرين) پارچه چيلكه‌يه‌كى په‌لكه خورماى به ده‌سته‌وه بوو، كه گه‌يشته لاي موسه‌يله‌مه له‌ناو هوزه‌كه‌يا بوو له ديارى راوه‌ستا، فهرمووى: نه‌گه‌ر داواى نه‌م پارچه چيلكه‌يه‌شم ئى بكه‌ى ناتده‌مى! (چ جاى نه‌وه‌ى كه بتكه‌م به جينشيني خوم له دواى خوم) تو ناتوانى فهرمانى خودا بشكىنى و نه‌و فهرمانه‌ى خودا له باره‌ى تووه بريارى داوه به‌تو ره‌ت نابيته‌وه، خو نه‌گه‌ر له‌من هه‌لگه‌رپيته‌وه خودا له گلوگوت ده‌خات، وات ده‌بينم كه تو نه‌و كابرايه‌يت كه به‌خه‌و حالى به‌دى نه‌وم پى نيشان دراوه، نه‌وا من ده‌روم نه‌مه سابيته چى قسه‌يه‌كت هه‌يه نه‌و له‌باتى من وه‌لامت ده‌داته‌وه. پيغه‌مبه‌ر

(١) تجريد البخارى ٤ ل- ٣٦٢ رقم/١٦٠٨ = ٤٣٧٣، ٣٦٢٠، ٤٣٧٨، ٧٠٢٣، ٧٤٦١ + ٤٣٧٤، ٣٦٢١، ٤٣٥، ٤٣٧٩،

٧٠٣٤، ٧٠٣٧. مسلم. رؤيا: ٥٨٩٤. ترمذى. رؤيا: ٢٢٩٢ تحفة/٦٥١٨، ١٣٥٧٤.

(دروودی خودای له‌سهری) به‌جیی هیشت و رویششت ئیبنو عه‌بباس (خودایان ئی دازی بین) فره‌رمووی: له‌بارهی ئهم خه‌ونه‌ی پیغه‌مبه‌روه که فره‌رمووی، له‌ئه‌بو هوره‌یرهم پرسسی فره‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهری) فره‌رمووی: نووستبووم له‌خه‌وما دیم که له‌هه‌ردوو ده‌ستمدادو بازنی زی‌پرم دی، ئه‌وه‌خه‌مگینی کردم، له‌خه‌وه‌که‌ما سرووشم بو‌کرا: ئاده‌ی فوویمان ئی بکه، منیش فووم لی‌کردن، جا هه‌ردووکیان فرین، ئه‌و بازنامه به‌دوو درۆزن لی‌ک دایه‌وه که له‌دوای من شو‌په‌تیان بلاو ده‌بیته‌وه‌و ناویان ده‌زپی ئه‌و دوو فره‌ درۆزنه یه‌کیکیان ئه‌سوده‌ی عه‌نسی بوو، یه‌کیکیان موسه‌یه‌لمه‌ی کذاب بوو. له‌گیرانه‌وه‌یه‌کا: به‌م دوو درۆزنه‌م لی‌کدانه‌وه، که خووم وام له‌نیوانیاندا: به‌کابرای سه‌نعاو به‌کابرای یه‌مامه. (ش - ره‌زای خودایان لی‌بین).

۹۶ سه‌رگۆزه‌شته‌ی ئیبنو سه‌ییاد : (ذکر ابن صیاد)

۵۵۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) انْطَلَقَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَهْطٍ قِيلَ ابْنُ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدَهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبِيَّانِ عِنْدَ أَطْمِ بَنِي مَعَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ يَوْمَئِذٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ظَهْرَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ: أَتَشْهَدُ أَلِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَظَنَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ. فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَشْهَدُ أَلِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَرَفَضَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالَ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ. ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَاذَا تَرَى؟ قَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ. ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا. فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ، هُوَ الدُّخُّ. فَقَالَ: لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اخْسَأْ فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ. فَقَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ذَرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ. فَقَالَ لَهُ: إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ. رواه الأربعة وزاد مسلم: وانْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَى بْنُ كَعْبٍ الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَئِذٍ النَّخْلَ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، طَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ

(مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ، وَهُوَ يَخْتَلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ، وَابْنُ صَيَّادٍ مُضْطَجِعٌ عَلَى فِرَاشِهِ فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْرَمَةٌ أَوْ زَمْزَمَةٌ، فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ النَّبِيَّ (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ، فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ أَيْ صَافٍ - وَهُوَ اسْمُهُ - هَذَا مُحَمَّدٌ. فَقَارَ ابْنُ صَيَّادٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَوْ تَرَكَتَهُ بَيْنَ (١).

عەبدوللای کوپی عومەر (رهزای خودایان نبیین) فەرمووی: عومەری کوپی خەتاب (خودای ئی رازی بێ) لە گەڵ دەستەیی لە خزمەتی حەزەرەتدا (دروودی خودای لەسەربێ) دەرچوون بوو سووسەکردنی باسی ئیبنو صەییاد، کە دەیدۆزنەو دەرپوانن وا لە ناو دەستەیی منالاً یاری دەکا، لەلای قەلای بەنی مەغاله، ئەو کاتە ئیبنو صەییاد نزیکێ رهسیده بوونی بوو، ئیبنو صەییاد بەخۆی نازانی تا پیغه مەبەر (دروودی خودای لەسەربێ) لە پشتهو دەستێ دەمالێ بە پشتیا، لەپاشا فەرمووی: (ئایا شایهتی دەدەئێ کە من پیغه مەبەری خودام؟) ئیبنو صەییاد تەماشای پیغه مەبەری کردو گوتی: شایهتی دەدەم کە تۆ پیغه مەبەری عەرەبە نەخویندەوارە بێ سەوا دەکانی. ئەنجا گوتی: ئەئێ تۆ شایهتی دەدەئێ کە من پیغه مەبەری خودام؟ پیغه مەبەریش (دروودی خودای لەسەربێ) شتی وای نەسەلماندو فەرمووی: (باوەرم بەخوداو بە پیغه مەبەرائی خودا هەیه). ئەنجا پیغه مەبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی پیتی: (لە هەوالە نهینییهکان، لە دەنگ و باسی غەیب چی ئی دەرانی؟) گوتی: راستیشم بوو دێ و درویشم بوو دێ، پیغه مەبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: (سەریان ئی شیواندوویت) لەپاشا پیغه مەبەر (دروودی خودای لەسەربێ) پیتی فەرموو: (من شتیکم بوو تۆ گرتۆتە دلم ئایا دەتوانی کە هەلێ بهینێ). گوتی: ئەو دۆخه! پیغه مەبەر (دروودی خودای لەسەربێ) پیتی فەرموو: (چغه! رادەت ناکەوئێ لە پلەو پایهئێ خۆت (کە کۆلەنانییه) سەرکەویت).

(١) تجرید البخاری/ ٢ ل- ٦٢ رقم/ ٦٤٢ = ١٣٥٤، ٢٠٥٥، ٦١٧٣، ٦٦١٨. مسلم. فتنک ٧٢٨٣. ترمذی. فتن:

عومہری کوپری خہ تاب (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! لیم گہرئی با لہ گہردنی بدہم، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ئہ گہر ئہو بن (واتہ: ئہ گہر ججال بن) تو دہرہ قہتی نایہی، ئہ گہر ئہویش نہ بنی خیر لہ کوشتنیدا نییہ بو تو). (ش. د. ت). ئیمامی موسلیم (غمری بہری رحمتی خودای کورہ بن) ئہمہی پتر کردووہ: لہ پاشا جاریکی تریش پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) خوئی و ثوبہییی کوپری کہ عب چوون بو ناو ئہو باخہ خورمایہی کہ ئیبنو صہییاد لہوئی بوو، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) خوئی دہدایہ پہنا بنکی دارہ خورماکان و لہ پال ئہوانوہ بہ ماتہ مات بہ ئاسپایی لیئی دہچووہ پیشہوہ، پیش ئہوہی کہ لہ ئیبنو صہییاد ئاشکرا بنی بہ دزکہ شتیکی ئی بیستئ ئیبنو صہییاد لہسہر پایہ خئی پال کہ وتبوو، لہناو پارچہیی قہیفہدا بوو، لہبہر خوئیہوہ لہناو قہدیفہکہدا ورتہ ورتی بوو، دایکی، ئیبنو صہییاد پیغہمبہری دی، کہوا خوئی دہداتہ پہنا قہدی دارخورماکان، بانگی کوپہکہی دہکا: صافی! ئہوہ موحمہدہ، ئیبنو صہییاد رادہپرئی، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: (ئہ گہر دایکی لیئی بگہرایی ئاشکرای دہکرد).

۵۵۳۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَقِيَہُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ هُوَ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) آمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ مَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى عَرْشًا عَلَى الْمَاءِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَرَى عَرْشَ إِبْلِيسَ عَلَى الْبَحْرِ وَمَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى صَادِقِينَ وَكَاذِبًا أَوْ كَاذِبِينَ وَصَادِقًا. فَقَالَ: لُبْسَ عَلَيْهِ دَعْوَةُ^(۲).

ئہبو سہعید (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: لہ مہدینہ جاری پیغہمبہرو ئہبو بہکرو عومہر لہ ریگہ دہگہن بہ ئیبنو صہییاد، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) پیئی فہرموو: شایہتی دہدہی کہوا من پیغہمبہری خودام؟ کہچی ئہویش

(۲) مسلم، فتن: ۷۲۷۵، ترمذی، فتن: ۲۲۴۷ تحفة الأشراف: ۳۴۲۹.

گوئی: ئەی تو شایه‌تی دده‌ی که‌وا من پیغه‌مبه‌ری خودام؟ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: من باوه‌رو ئیمانم هه‌یه به خوداو به فریشته‌کانی خوداو به‌نامه‌کانی خودا، باشه واز له‌م لایه‌نه‌بینه، توچی ده‌بینی؟ گوئی: ته‌خت و باره‌گایی ده‌بینم واه‌سهر ئاوه‌وه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئەوه ته‌خت و باره‌گای ئیبلیس‌ه که له‌سهر رووی ده‌ریا هه‌لی دده‌ا، ئەهی چی تر ده‌بینی؟ گوئی: ئەوه‌ه‌وال‌انه‌ی که بۆم دین جاری واه‌یه دوانیان راسته‌و یه‌کیکیان درۆیه، جاری وایش هه‌یه دوانیان درۆیه‌و یه‌کیکیان راسته. فهرمووی: سه‌ری ئی شیواوه وازی ئی بینن. (م/ت- ره‌زای خودایان لی‌بی).

۵۵۳- وَعَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا حُجَّاجًا أَوْ عُمَرَاءَ وَمَعَنَا ابْنُ صَائِدٍ فَتَزَلْنَا مَنْزِلًا فَتَفَرَّقَ النَّاسُ وَبَقِيَْتُ أَنَا وَهُوَ فَاسْتَوَحَّشْتُ مِنْهُ وَخَشَةَ شَدِيدَةً مِمَّا يُقَالُ عَلَيْهِ. قَالَ: وَجَاءَ بِمَتَاعِهِ فَوَضَعَهُ مَعَ مَتَاعِي. فَقُلْتُ: إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ فَلَوْ وَضَعْتُهُ تَحْتَ تِلْكَ الشَّجَرَةِ فَفَعَلَ قَالَ: فَرَفَعْتُ لَنَا غَنَمًا فَانْطَلَقَ فَجَاءَ بِعُصٍّ فَقَالَ: اشْرَبْ يَا سَعِيدُ. فَقُلْتُ إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ وَاللَّبَنُ حَارٌّ. مَا بِي إِلَّا أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَشْرَبَ عَنْ يَدِهِ - أَوْ قَالَ آخَذَ عَنْ يَدِهِ - فَقَالَ يَا أَبَا سَعِيدٍ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آخَذَ حَبَلًا فَأَعْلَقَهُ بِشَجَرَةٍ ثُمَّ أَخْتَبِقُ مِمَّا يَقُولُ لِي النَّاسُ يَا أَبَا سَعِيدٍ مَنْ خَفِيَ عَلَيْهِ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا خَفِيَ عَلَيْكُمْ مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَسْتُ مِنْ أَغْلَمِ النَّاسِ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَيْسَ قَدْ قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (فِي الدَّجَالِ) هُوَ كَافِرٌ. وَأَنَا مُسْلِمٌ أَوَلَيْسَ قَدْ قَالَ هُوَ عَقِيمٌ لَا يُولَدُ لَهُ. وَقَدْ تَرَكْتُ وَلَدِي بِالْمَدِينَةِ أَوْ لَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ وَلَا مَكَّةَ. وَقَدْ أَقْبَلْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ وَأَنَا أُرِيدُ مَكَّةَ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُذْرِيُّ حَتَّى كَذَبْتُ أَنْ أَغْدِرَهُ. ثُمَّ قَالَ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لِأَعْرِفُهُ وَأَعْرِفُ مَوْلَدَهُ وَأَيْنَ هُوَ الْآنَ. قَالَ قُلْتُ لَهُ تَبَّ لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ. رواهما مسلم وترمذي^(۳):

(۳) مسلم. فتن: ۷۲۷۹. ترمذی. فتن: ۲۲۴۶ تحفة الأشراف: ۴۲۲۸.

دیسان فەرمووی: سالتی که وتینه ری له مه‌دینه‌وه بۆ مه‌ککه، بۆ حه‌ج یا فەرمووی: بۆ عه‌مه‌ ده‌چووین، ئیبنو سه‌یادیشمان له‌گه‌ل بوو، له‌ قۆناغی لاماندا، مه‌ردوو مه‌که‌ هه‌ریه‌که‌ به‌ لایه‌کا بلأوه‌یان لی‌کرد، من و ئه‌و ماینه‌وه، ترسو سامی‌کی ته‌واوم لی نیشته، له‌به‌ر ئه‌و قسانه‌ی که له‌باره‌ی ئه‌وه‌وه ده‌کریت، که ده‌لین ججاله‌، فەرمووی: جا که لوپه‌له‌که‌ی خۆی هی‌نایه‌ لای که‌لوپه‌له‌که‌ی من، منیش گوتم: خۆت ده‌زانی زۆر گه‌رمه‌و گه‌رماکه‌ی سه‌خته ئه‌وه بۆ شت و مه‌که‌کانت له‌بن ئه‌و شی‌خه‌له‌ی تردا دانانییت، ئه‌ویش له‌وئ داینا، فەرمووی: له‌ دووره‌وه رانی په‌زمان به‌دی کرد، چوو پرکاسه‌یی شیري هی‌ناو گوتی: ئه‌بو سه‌عید! شیر بخۆره‌وه، منیش راستی‌که‌ی نه‌م ویست که شیري ده‌ستی ئه‌و بخۆمه‌وه به‌لام له‌به‌ر ئه‌و گوتم: زۆر گه‌رمایه‌و شیریش خۆی گه‌رمه‌ ناخۆمه‌وه ئه‌ویش وه‌ک هه‌ست به‌وه بکا گوتی: ئه‌ی ئه‌بو سه‌عید! له‌تاو قسه‌و پرته‌ پرتی ئه‌م خه‌لکه‌ ده‌مه‌وی په‌تی له‌ دارئ هه‌لخه‌م و خۆم بخنکینم. ئه‌ی ئه‌بو سه‌عید! گشت که‌سی فەرمووده‌و فەرماشته‌کانی پی‌غه‌مبه‌ری لی و ن بی به‌لام له‌ ئیوه و ن نابئ که کۆمه‌له‌و گه‌لی ئه‌نصارو یاریده‌ده‌رانن، تو خۆت یه‌کی‌کی له‌و که‌سانه‌ی که زۆر باش شاره‌زای فەرمووده‌کانی پی‌غه‌مبه‌رن (دروودی خودای له‌سه‌ربن) باشه‌ پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) نه‌یفه‌رموه‌وه: که ججال کافره‌ وه‌لحال، من موسو‌لمانم، ئه‌دی ئه‌و نه‌یفه‌رموه‌وه: که ججال نه‌زۆکه‌و منالی نابئ، به‌لام ئه‌وه‌تانئ من منال‌ه‌ه‌یه‌و منال‌ه‌کانم ئیستا که وان له‌ مه‌دینه‌، ئه‌دی پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) له‌ باره‌ی ججاله‌وه نه‌یفه‌رموه‌وه: که ناچیتته‌ مه‌که‌و مه‌دینه‌، که‌چی من ئه‌وه‌تام له‌ مه‌دینه‌وه هاتووم و ده‌یشچم بۆ مه‌ککه. ئه‌بو سه‌عید (خودای لی رازی بن) فەرمووی: ئه‌وه‌نده به‌ که‌ساسی سکا‌لای حالئ خۆی کرد تا خه‌ریکبووم دلم پی‌ی بسووتئ. که‌چی ئه‌نجا ئیبنو سه‌ییاد گوتی: وه‌لی به‌خودا من چاک ئه‌و (واته: ججال) ده‌ناسم و ده‌زانم که کی‌یه‌و له‌کوئ له‌دایک ده‌بی و ئیستا که‌یش له‌کو‌ییه‌.

فه‌رمووی: منیش پییم گوت: هه‌تا ماوی هه‌ر ره‌نجه‌پۆ بی و ببی به په‌ندی پساتی! (م/ت).

۵۵۳۶- وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَمْشِي فَلَقَى ابْنَ صَائِدٍ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: لَهُ قَوْلًا أَغْضَبَهُ فَانْتَفَخَ حَتَّى مَلَأَ السُّكَّةَ فَدَخَلَ ابْنُ عُمَرَ عَلَى حَفْصَةَ وَقَدْ بَلَغَهَا فَقَالَتْ لَهُ: رَحِمَكَ اللَّهُ مَا أَرَدْتَ مِنْ ابْنِ صَائِدٍ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّمَا يَخْرُجُ مِنْ غَضَبِي يَغْضِبُهَا^(۴):

نافیع (رمزای خودای نبین) فه‌رمووی: جاری ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی نبی) له کۆلانی له کۆلانه‌کانی مه‌دینه‌دا تووشی ئیبنو صه‌ییاد ده‌بی، قسه‌یه‌کی پی ده‌لی پی تووڤه ده‌بی، جا ئیبنو صه‌ییاد وه‌ها هه‌ل ده‌ئاوسی تا پر کۆلانه‌که ده‌کا، ئه‌مه ده‌گاته‌وه به دایکه حه‌فصه‌ی هاوسه‌ری حه‌ززه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) که خوشکی ئیبنو عومەر بوو، جا کاتی ئیبنو عومەر ده‌چی بۆ لای دایکه حه‌پسه، حه‌پسه پی ده‌لی: به‌رمیهره‌بانی خودا که‌وی، چیت ده‌وی له ئیبنو صه‌ییاد، ئه‌دی نازانی که‌وا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رموویه‌تی: ججال که یه‌که‌م جار هه‌ل ده‌ستی به‌هوی ئه‌وه‌وه ده‌بی که له شتی‌که‌وه تووڤه ده‌بی، که‌واته تو مه‌به به‌هوی هه‌لسانی ججال (م).

۵۵۳۷- وَعَنْهُ قَالَ: لَقِيْتُهُ مَرَّةً أُخْرَى وَقَدْ نَفَرْتُ عَيْنُهُ فَقُلْتُ: مَتَى لَعَلْتُ عَيْنَكَ مَا أَرَى؟ قَالَ لَا أَذْرِي، قُلْتُ: لَا تَذْرِي وَهِيَ فِي رَأْسِكَ قَالَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ خَلَقَهَا فِي عَصَاكَ هَذِهِ. قَالَ: فَتَخَرَّ كَأَشَدِّ نَجِيرِ حِمَارٍ سَمِعْتُ، قَالَ: فَرَعَمَ بَعْضُ أَصْحَابِي أَلَى ضَرْبَتِهِ بَعْضًا كَانَتْ مَعِيَ حَتَّى تَكَسَّرَتْ وَأَمَّا أَنَا فَوَاللَّهِ مَا شَعَرْتُ ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ فَحَدَّثْتُهَا فَقَالَتْ مَا تُرِيدُ إِلَيْهِ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ قَالَ: إِنْ أَوَّلَ مَا يَنْعَلُهُ عَلَى النَّاسِ غَضَبٌ يَغْضِبُهُ. رواهما مسلم^(۵):

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۸۶.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۸۷.

دیسان ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فەرمووی: جاریکی تریش تووشی بووم، چاوی هەل ئاوسابوو، بەرزەوه بوو بوو، پیم گوت: کەى چاوت وای لیها تووه؟ گوتی: نازانم، گوتم: چاوت وای بەسەرته وه که چی نازانی چی لیها تووه! گوتی: خودای ده کرد خودا بهم دار دهستهی تووه دروستی ده کرد! فەرمووی: ئەوجا وه که پر مهیه کی زۆر توندی کرد، که هەرگیز پر مهی وام نه بیستوو. فەرمووی: به قسهی هەندئى له هاو پیکانم ئەوه ندهم ئی دابوو، دار دهسته کهى خۆم تیا دا شکاند بوو، به لām به خوا من ئاگام له خۆم نه مابوو، جا که چووم بۆ لای دایکی موسولمانان ئەمەم باس کرد بۆی، فەرمووی: چیتە به سه ریه وه، ئاخر ئاگات لی نییه که سه زهت (دروودی خودای له سه رین) ده فەرموئ: یه کهم جار جبال که هەل ده ستئ و دئ بۆ گیانی خه لک له شتی که وه توو پر ده بئ که واته شتی وامه که تاتو نه بی به هوئ هەل سانی جبال! (م).

۵۵۳۸- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ: رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَخْلِفُ بِاللَّهِ أَنَّ ابْنَ الصَّائِدِ هُوَ الدَّجَالُ قُلْتُ أَتَخْلِفُ بِاللَّهِ. قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ عُمَرَ يَخْلِفُ عَلَى ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يُنْكِرْهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ. نَسَالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ وَالتَّوْفِيقَ آمِينَ^(۱):

موحه مەدی کوپری مۆنکه دیر فەرمووی: دیومه که جابیری کوپری عەبدوللا سویندی به خودا ده خوارد که ئیبنو صائید جباله، منیش گوتم: چۆن به خودا سویند ده خۆی له سه ر ئەوه، له سه رچی بنیاتئ سویند ده خۆی؟ فەرمووی: بۆ خۆم گویم له عومەر بوو له خزمەت پیغه مبه ردا (دروودی خودای له سه رین) له سه ر ئەمه سویندی ده خوارد که چی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه رین) لیئ نه ده گرت (م/د).

(۱) تجرید/ ۵ ل- ۲۷۸ رقم/ ۲۱۲۴ = ۷۲۵۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری. مسلم. فتن: ۷۲۸۲. أبو داود. ملاحم و فتن: ۴۳۱ تحفة الأشراف: ۲۰۱۹.

في ثقيف كذاب ومبير

(۱) مسلم. فضائل: ۶۴۴۳.

خەلکانى تر بوون بە لایا بە خامۆشى راده بووردن، لە ترسى ھەججەج نەیان دەوێرا قسە بکەن، بەلام کاتى ەبدوللای کوپى عومەر گەيشته لای، لە دیارى راوہستاو سى جار فەرمووی: السلام عليك ابا خبيب: سلّو له تۆ ئەى باوکی خوبەيب! ئەوجا سى جاریش فەرمووی: ئەدىي بەخودا گەلى پىتم گوت کە داکەوہو شتى وامەکە، سەرى خۆت دامەنى. ئینجا کە فەرمووی: ئەدىي بەخودا (بەپىي ناگا لى بوونی من) تۆ رۆژوو گرێکی زۆر باش بووی و رۆژوو سوننەت زۆر دەگرتو، شەو نوێژکەرێکی زۆر چاک و خزم دۆستێکی فرە خاس بووی، ئەدى بەزاتى کە زاتى خودایە گەل و میللەتى کە پیاو خاسى وەک تۆ ئایەخى بى بە راستى گەلى چاکە.

ئینجا ئیبنو عومەر تى پەپى و رۆیشت، کاتى کە ئەم ھەلوێست و فەرمايشتانەى ئیبنو عومەر گەيشتەو بە ھەججەج ناردى لاشەکیان لە قەدى دار خورماکە داگرت و لەناو گۆرستانى جوولەکەکانا برکیاندا، لە پاشا ھەججەج ناردى بەشوین ئەسمای کچى ئەبو بەکرى صەدیقدا، کە دایکی ەبدوللای شەھید کراو بوو، ناردى بە دوايا کە بچى بۆ لای، بەلام ئەسما رازى نەبوو کە بچى بۆ لای، ھەججەجیش کزیرەکەى ناردەوہ بۆ سەرى: کەوا یا بە پىي خۆت دىيت بۆ کەم، یا کەسىکی وا دەنێرم کە ھەتا ئێرە بە پەلک کىشت بکا! فەرمووی: دیسان ئەسما مەردانە گوێی پى نەداو گوتى: بەخودا تا نەنێرى بە پرچەکانم بەکیشم بکەن ناییم بۆ لات!

فەرمووی: جا ھەججەج گوتى: کوا پىلاوہکانم لە کوێیە؟ سۆلەکانى کردە پى و بە کەش و فشیکەوہ بە پرتا و چوو بۆ لای ئەسماء کە گەيشته کنى پىي گوت: خو دیت کەچیم لەو دوشمنى خودایە کرد! ئەسماء (رمزای خودای یىن) فەرمووی: ئەوہى من دیم ئەمەيە: کە راستە تۆ ئەم جیھانەت لەو تیکدا، بەلام ئەویش ئەو جیھانى لە تۆ تىک دا، وەک بیستوو مەتەوہ گوايە تۆ بە تانەو تەلفىسییەوہ پىي دەلىي: کوپەکەى ژنە دوو پشتىن! بەلى بەخودا راستە وایە کە من دوو پشتىنم ھەبوو، بە يەکیکیان نان و خواردەمەنى پیغەمبەر و ئەبو بەکرم پى ھەل دەبەست لە لاقەدى و لاخ و ئەوى تریشیان وەک ھەموو ئافرەتى

بۆ کارو فرمان دهم بهسته پشتم، ئەمه هیچ عەیب و عارو نهنگی تیا دا نییه، به لام بزانه که پیغه مبهەر (درویدی خودای لهسهرین) بۆ خۆی پیمانی فهرموو: که له ناو هۆزی بهنی سه قیفا ههم پیغه مبههره درۆزنهیی پهی دا دهبی، ههم زیانه خورۆیه کی خوینمژ! ئەوه بوو پیغه مبههره درۆزنه که مان به چاوی خۆمان دی که موختاری کوپی ئەبو عوبهیدی سه قهفی بوو، وهمن بهش به حالی خۆم واده زانم که زیانه خورۆو خوینمژه که یش تویت! فهرمووی: ئیتتر حه ججاج به سهر شوپی و لووت شکاوی ملی خۆی شکاندو لهکن ئەسماء هه ستاو وهلامی پی نه درایه وه (م/ت) [⊗].

٩٨) باسی پینجه م: باسی غه زاو کوشتاره ههره که وهره کان (واته: نه ل- مه لاهیم). غه زا کردن له گهل تورک و حه به شه دا:

الباب الخامس: في الملاحم. غزو الترك والجشة

٥٥٤٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرْكَ، صِغَارَ الْأَعْيُنِ، حُمْرَ الْوُجُوهِ، دُلْفَ الْأَنْوْفِ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُ الْمُطْرَقَةُ، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعْرُ. رواه الخمسة في الجهاد ^(١):

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بن) له خو شه ویسته وه ده فهرمووی: (درویدی خودای لهسهرین): (قیامت هه ل ناسی هه تا حهنگ له گهل تورکا ده کهن، نیشانه ی ئەم هۆزه ی توورک ئەوه یه چاو بچکوله ن، رهنگ سوورو سپین، لووت کورت و داته پیون، روویان له بهر خپری و قه له وی ده لیی قه لخانه و به سیرمه ی زۆر

⊗ برپاوه: ته جریدی صهریج به کوردی، بهرگی پینجه م، لاپه ره (١٢٥) فهرمووده ی ژماره (١٨٣٢) هه تا له گهل رافه که یدا ته واو ده بی. هه تا بزانی که حه ججاج جۆن خودا ههر له دنیا دا تو له ی سه ختی لی سه ند. (وهرگیپر - ٢٠٠٨/٩/٤)

(١) تجرید/ ٣ ل- ٢٢٥ رقم/ ١٢٠٣ = ٢٩٢٨، ٢٩٢٩، ٢٥٨٧، ٢٥٩١، ٢٥٩٠. مسلم. فتن: ٧٢٣٩. ترمذی.

فتن: ٢٢١٥. ابن ماجه. فتن: ٤٠٩٦. تحفة الأشراف/ ١٣١٢٥.

دهوره گیراوه، قیامه‌ت هه‌لناسی هه‌تا له‌گه‌ل هۆزیکێ تردا ده‌جه‌نگن و شه‌ر ده‌که‌ن پینا‌لوی مووله‌یی ده‌که‌ن! (ش/د/ت/ن).

۵۵۴۱- ولأبي داود هنا والنسائي في الجهاد: دَعُوا الْحَبْشَةَ مَا وَدَّعُوكُمْ وَاتَّركُوا التُّركَ مَا تَرَكُوكُمْ^(۲):

پینغه‌مبه‌ر (بروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: (هه‌تا حه‌به‌شییه‌کان واز له ئیوه‌ بینن ئیوه‌یش واز له‌وان بینن، هه‌روه‌ها تورکانیش نه‌گه‌ر نه‌وان هه‌قیان نه‌بوو به‌سه‌ ئیوه‌وه ئیوه‌یش هه‌قتان نه‌بی به‌سه‌ر نه‌وانه‌وه) (د/ن).
۵۵۴۲- → (ب- ۲ ز- ۱۳۷ ل- ۲۷۶ ف- ۲) (۳):

لی‌رده‌ا ده‌فه‌رموی: (هه‌تا حه‌به‌شییه‌کان هه‌قیان نه‌بوو به‌سه‌ر ئیوه‌وه ئیوه‌ش هه‌قتان نه‌بی به‌سه‌ر نه‌وانه‌وه، چونکه‌ کابه‌ی شه‌ریف کابرایه‌کی دوو لاق باریکی حه‌به‌شه‌یی ده‌پرووخینێ و گه‌نجه‌که‌ی ناوی ده‌ردینێ) نه‌بودا‌وود. ئیمامی نه‌وه‌وی (ره‌حه‌متی خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) ده‌فه‌رموی: ئه‌م هه‌وال و ناو‌نیشانه‌ گشتی داده‌نرین به‌ مو‌عجیزه‌ بۆ حه‌ززه‌ت (بروودی خودای له‌سهرین) وه‌ گشتی له‌ زه‌مانی ئی‌مه‌دا هه‌یه‌و هاتۆته‌ دی، به‌ تایبه‌تی ئه‌م جو‌ره‌ تورکانه‌ی که‌ پینغه‌مبه‌ر باسی ئی کردوون له‌سه‌ر هه‌مان شیوه‌و ناو‌نیشان وه‌ک حه‌ززه‌ت فه‌رموویه‌تی ئی‌ستا له‌ زه‌مانی ئی‌مه‌دا هه‌ن، وه‌ هه‌تا ئی‌ستا چه‌ندین جار له‌گه‌ل گه‌لی ئی‌سلامدا شه‌ریان کردووه‌، ئه‌م تورکانه‌ چاویان بچووکه‌، ره‌وویان سووره‌، لووتیان فسه‌، ده‌موچاویان پانه‌ ده‌ق وه‌ک قه‌لغانی به‌سیرمه‌ ده‌وره‌تیگیرا‌و. فه‌رمایشتی نه‌وه‌وی ته‌وا‌و. (وه‌رگێڕ)

۹۹) غه‌زاکردن له‌گه‌ل هه‌یندو‌عه‌جه‌مدا : (غزوالهند والعجم)

۵۵۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَزْوَةَ الْهِنْدِ فَإِنْ أَذْرَكْتُهَا أُلْفِقَ فِيهَا نَفْسِي وَمَالِي فَإِنْ أَقْتُلُ كُنْتُ مِنْ أَفْضَلِ الشُّهَدَاءِ

(۲) سکت عن درجته الشارح

(۳) تقدم في مجلد / ثاني / تسلسل / ۱۳۷ / رقم / ۱۷۲۴/۲.

وَإِنْ أَرْجِعْ فَأَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الْمُحَرَّرُ. وفي رواية: عَصَابَتَانِ مِنْ أُمَّيْ أَخْرَزَهُمَا اللَّهُ مِنَ النَّارِ عَصَابَةٌ تَغْزُو الْهِنْدَ وَعَصَابَةٌ تَكُونُ مَعَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. رواهما النسائي في الجهاد^(۱):

ئەبو هورەیرە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) مژدە‌ی گرتنی ولاتی هیندی داپییمان، من بە‌ش بە‌ حالی خۆم ئە‌گەر فریای ئە‌وه‌ که‌وتم سە‌رو مالی خۆمی تیا بە‌خت دە‌که‌م، ئە‌گەر کوژدام ئە‌وا که‌وره‌ترین شە‌هید خۆم، ئە‌گەر گە‌پرایشمە‌ دواوه‌ ئە‌وا ئە‌بو هورەیرە‌ی ئازاد کراو لە‌ ئاگری دۆزە‌خ خۆم) (ن) لە‌ گێ‌پرانە‌وه‌یه‌کی تری نە‌سائی‌دا دە‌فەر‌موی: (دوو کۆ‌مه‌ل لە‌گە‌لی من خودا پە‌نایان دە‌دا لە‌ ئاووری دۆزە‌خ: کۆ‌مه‌لیکیان ئە‌وانە‌ن که‌ ولاتی هیند بە‌شە‌ر دە‌گرن، کۆ‌مه‌لە‌که‌ی تریشیان ئە‌وانە‌ن که‌ لە‌گە‌ل عی‌سای کو‌پی مە‌ریه‌مدا دە‌بن و لە‌ ئاخ‌ر زە‌مانا لە‌گە‌ل ئە‌ودا شە‌ر لە‌گە‌ل جە‌جالت دە‌که‌ن).

۵۵۴۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا خُوزًا وَكَرْمَانَ مِنَ الْأَعَاجِمِ، حُمَرَ الْوُجُوهِ، فُطْسَ الْأَنْوَفِ، صِقَارَ الْأَغْيُنِ، كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَالُ الْمَطْرَقَةُ، نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ. رواه البخاري في النبوة^(۲):

دیسان فەر‌مووی: حە‌زەرە‌ت (دروودی خودای لە‌سەری) فەر‌مووی: (قیامە‌ت هە‌لناسی تا کوشتاری خوزستان و ولاتی کرمان نە‌که‌ن که‌ دوو ولاتن لە‌ خاکی عە‌جە‌م، دانیش‌تووە‌کانیان دە‌موچاویان سوورو لووت فس و چاو وردیلە‌ن و روویان خ‌رپن و گوشتنە‌، ریک وە‌ک قە‌لغانی بە‌ سیرمە‌ی ژئی، سیرمە‌ ریز کرابی و قات لە‌ بان قات جووت بە‌قی کرابی، که‌وشیان لە‌ مووه‌!). (ب)

(۱) سکت عن درجته الشارح.

(۲) تجرید/ ۴- ل- ۱۱۴ رقم/ ۱۴۲۲ = ۲۵۹۰ + تجرید/ ۲- ل- ۲۲۵ رقم/ ۱۲۰۲ = ۲۹۲۸، ۲۹۲۹، ۲۵۸۷، ۲۵۹۰، ۲۵۹۱.

۱۰۰) کوشتاری رووم، قه‌لاو په‌ناکه‌ی موسولمانان له‌و روژکاره‌دا غووته‌و به‌صره‌یه

قتال الروم وملجأ المسلمين الغوطة والبصرة

۵۵۴هـ - عَنْ ذِي مَخْبَرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْهَدْيَةِ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَتُصَالِحُونَ الرُّومَ صَلَاحًا آمِنًا فَتَغْزُونَ أَلْتُمَ وَهُمْ عَدُوًّا مِنْ وَرَائِكُمْ فَتَنْصَرُونَ وَتَغْتَمُونَ وَتَسْلُمُونَ ثُمَّ تَرْجِعُونَ حَتَّى تَنْزِلُوا بِمَرْجِ ذِي ثُلُولٍ فَيَرْفَعُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ النَّصْرَانِيَّةِ الصَّلِيبَ فَيَقُولُ غَلَبَ الصَّلِيبُ فَيَغْضَبُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَذِقُهُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تَغْدِرُ الرُّومُ وَتَجْمَعُ لِلْمَلْحَمَةِ وَيَتَوَرُّ الْمُسْلِمُونَ إِلَى أَسْلِحَتِهِمْ فَيَقْتَتِلُونَ فَيُكْرِمُ اللَّهُ تِلْكَ الْعِصَابَةَ بِالشَّهَادَةِ. رواه أبو داود والحاكم^(۱):

له باره‌ی پیکهاتنی شه‌ر وه‌ستانه‌که‌وه، که له نیوانی موسولمانه‌کان و رووم‌دا روو دده‌ات پرسیار له زومیخبر کرا فهرمووی: له حه‌زه‌تم ژنه‌وت ده‌یفهرموو (دیودی خودای له‌سربین): (له‌مه‌ولا له‌گهل رووم‌دا په‌یمانیک‌ی ناشتی ده‌به‌ستن و له یه‌کتری دلنیا ده‌بن و پیکه‌وه به‌ دوو قولی ده‌چن به‌گژ دوشمنیک‌ی هر دوو لاتاندا، له نه‌نجام‌دا ئیوه سهرده‌که‌ون و تالانیکی زور ده‌گرن و به‌سه‌لامه‌تی ده‌گه‌رینه‌وه، تا ده‌گه‌نه می‌رگیکی گرداوی، جا له‌وی کابراینی له نه‌صرانییه‌کان خاچ (صه‌لیب) هه‌ل ده‌برئ و ده‌لئ: خاچ سهرکه‌وت و ئیمه بردمانه‌وه! پیاویکی‌ش - له موسولمانه‌کان - له‌م قسه‌یه تووپه ده‌بئ و خاچه‌که وردو خاش ده‌کا ئیت‌ر روومه‌کان نه‌مه ده‌که‌ن به‌ مه‌هانه‌و په‌یمان‌که ده‌شکینن و خو‌یان گرد ده‌که‌نه‌وه و خو‌یان ری‌ک ده‌خن بو کوشتاره هه‌ره گه‌وره‌که، موسولمانه‌کانیش مه‌ردانه په‌لاماری چه‌که‌کانیان ده‌ده‌ن و ده‌بئ به‌ جه‌نگ و کوشتار، جا خودای گه‌وره - به‌ خه‌لاتی شه‌هیدی ئه‌م له‌شکری ئیسلامه سهر به‌رزو روو سوور ده‌کا). (د/حاکم-س/ص).

^(۱) رواه أبو داود والحاكم بسند صحيح (شرحه).

۵۵۴۶- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فُسْطَاطَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ بِالْعُوْطَةِ إِلَى جَانِبِ مَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ مِنْ خَيْرِ مَدَائِنِ الشَّامِ^(۲):

ئه‌بو دهردهاء (رمزای خودای نبین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: روژی کوشتاره‌گه‌وره‌که (که گوشت له‌سهر گوشت ده‌که‌وئی و ده‌ک تان و پوی ته‌ون لاشه‌لاشه‌ده‌ته‌نی ئه‌و روژه‌بنکه‌ی پته‌وو قه‌لای قایمی موسولمانان له‌غووته‌ده‌بی، له‌ته‌نیش‌شت شاریکه‌وه‌ناوی دیمه‌شقه، که یه‌کیکه‌له‌شاره‌هه‌ره‌باشه‌کانی ولاتی شام). (د-سند صالح).

۵۵۴۷- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَنْزِلُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي بِقَائِلٍ يُسَمُّونَهُ الْبَصْرَةَ عِنْدَ نَهْرِ يُقَالُ لَهُ دِجْلَةُ يَكُونُ عَلَيْهِ جِسْرٌ يَكْثُرُ أَهْلُهَا وَتَكُونُ مِنْ أَمْصَارِ الْمُسْلِمِينَ فَإِذَا كَانَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ جَاءَ بَنُو قَنْطُورَاءَ عِرَاضُ الْوُجُوهِ صِبَاغُ الْأَعْيُنِ حَتَّى يَنْزِلُوا عَلَى شَطِّ النَّهْرِ فَيَتَفَرَّقُ أَهْلُهَا ثَلَاثَ فِرْقَةٍ يَأْخُذُونَ أَذْنَابَ الْبَقَرِ وَالْبَرِّيَّةِ وَهَلَكُوا وَفِرْقَةٌ يَأْخُذُونَ لِأَنْفُسِهِمْ وَكَفَرُوا وَفِرْقَةٌ يَجْعَلُونَ دَرَارِيَهُمْ خَلْفَ ظُهُورِهِمْ وَيَقَاتِلُونَهُمْ وَهُمْ الشُّهَدَاءُ^(۳):

ئه‌بو به‌کهره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: (که‌سانئ له‌ئومه‌تی من له‌خاکئ هه‌ل ده‌ده‌ن و سه‌ر زه‌مینئ ئاوه‌دان ده‌که‌نه‌وه‌نشیوو نه‌ویی، پیئ ده‌لین به‌صره، له‌لای روباریکه‌دایه‌پیئ ده‌گوترئ ده‌جله، پردیکی له‌سهر دروست ده‌کری، به‌ره‌به‌ره‌خه‌لکی ئه‌و شاره‌زور ده‌بن و ده‌بی به‌یه‌کی له‌گه‌وره‌شاره‌کانی موسولمانان، جا له‌کاتی ئاخ‌زه‌مانا نه‌وه‌ی قه‌نتووراء (نه‌وه‌ی قه‌نتووراء: تورکان) دین بو‌سه‌ریان و شه‌ریان تی ده‌به‌ستن، ئه‌م تورکانه‌ده‌موچاو پانئ و چاو وردیله‌ن، کاتی دین ده‌گه‌نه‌پیشه‌وه‌تا له‌سهر که‌ناری روباره‌که‌بارو بنه‌یانی ئی ده‌خه‌ن، خه‌لکی

(۲) رواه ابو داود بسند صالح (شرحه).

(۳) رواه ابو داود بسند صالح (شرحه).

شاره‌کیش دهبن به سئ تاقمه‌وه: تاقمیکیان دوی کلکی گاو گوتال ده‌که‌ون و ده‌که‌ونه ئه‌و هه‌رده‌یه‌و له ناو ده‌چن، تاقمیکیشیان ئامانیان ئی وهرده‌گرن و به حوکمی ئه‌وان رازی دهبن و کافر دهبن! تاقمه‌که‌ی تریشیان خیزان و منالی خویان له پشت خوینانه‌وه داده‌نین و ده‌جه‌نگین له گه‌لیاندا و ده‌چن به‌گزیاندا، ئه‌مانه‌یش شه‌هیدانی به‌هه‌ق خوینان! (د- سه‌ند صالح).

۵۵۴۸- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُوشِكُ الْأَمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا. فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قِلَّةٍ لَحْنُ يَوْمِنِذٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمِنِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غَنَاءُ كَغَنَاءِ السَّيْلِ وَلَيَنْزِعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَذُوكُمْ أَلْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ. فَقَالَ: قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(۴).

سه‌وبان (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سه‌ریی) فهرمووی: (هاکا نه‌ته‌وه‌کانی تر، گه‌له‌ کو‌مه‌یان ئی کردن و له‌هر چوارلاوه‌ تیتان وروکان و سه‌ریان تی‌کردن، وه‌کوو چو‌ن چه‌ن خو‌رایئ (چه‌ن بخورئ) ده‌وری له‌گه‌نئ چیشت بده‌ن و تیئ وروژین ئاوا!) گو‌یایه‌ک گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئایا له‌به‌ر که‌می‌مانه‌ که‌وا مرخ‌مان لی‌خوش ده‌که‌ن؟ فهرمووی: (نه‌ه له‌به‌ر که‌می نییه‌، به‌ل‌کوو ئه‌و سه‌رده‌مه‌ ئی‌وه‌ زور زو‌رن، به‌لام وه‌ک پل و پووشی سه‌ر لافاو وان و زور و بۆرن نه‌ک که‌م و پوخت! خودایش له‌به‌ر بئ ته‌قوایی‌تان له‌به‌ر چاوی دوشمنی خو‌تان بئ بایه‌ختان ده‌کاو ترسی ئی‌وه‌یان له‌ دلا نامی‌ئئ، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌یش وره‌یشتان ده‌با) بی‌ژهرئ گوتی: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هو‌ی ئه‌و وره‌ به‌ردانه‌ چییه‌؟ فهرمووی: (حه‌ز له‌ دنیا ده‌که‌ن و له‌مردن ده‌ترسن).

^(۴) رواه أبو داود بسند صالح.

(۱۰۱) مزگه‌وته‌که‌ی عه‌ششار که له نه‌بولله‌یه : (مسجد العشار فی الأبله)

۵۵۴۹- عَنْ صَالِحِ بْنِ دِرْهَمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: انْطَلَقْنَا حَاجِّينَ فَقَا بَلْنَا رَجُلٌ فَقَالَ: لَنَا إِلَى جَنِّكُمْ قَرِيَةٌ يُقَالُ لَهَا الْأُبْلَةُ؟ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ: مَنْ يَضْمَنُ لِي مِنْكُمْ أَنْ يُصَلِّيَ لِي فِي مَسْجِدِ الْعَشَارِ رَكَعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعًا وَيَقُولَ هَذِهِ لَأَبِي هُرَيْرَةَ سَمِعْتُ خَلِيلِي أَبَا الْقَاسِمِ (مَنْ لِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ رَسَلٌ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مِنْ مَسْجِدِ الْعَشَارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُهَدَاءَ لَا يَقُومُ مَعَ شُهَدَاءِ بَذَرٍ غَيْرُهُمْ. رواه أبو داود بسند صالح. نسأل الله أن يحشرنا معهم آمين^(۱):

صالحی کوپی دیرهم (خۆشنوودی خودای مه‌زنی لیبی) فه‌رمووی: ده‌چووین بۆ چه‌ج، پیاویکمان تووش بوو فه‌رمووی: له ته‌نشتی ئیوه‌وه گوندی هه‌یه ناوی ئوبوله‌بی؟ گوتیان: ئا هه‌یه، فه‌رمووی: کامتان گفتم ده‌ده‌نی که له مزگه‌وته‌که‌ی عه‌ششاردا دوو رکات نویژ، یا چوار رکات، یا زیاترم بۆ بکه‌ن و له‌پاشا بلێ: خێرو پاداشی ئەم نویژه بۆ ئەبو هوره‌یره. چونکه من له ئەبو قاسمی دۆستی خۆشه‌یوستی خۆم بیست - که چه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ره (درووی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: (له رۆژی قیامه‌تدا خودای گه‌وره شه‌هید گه‌لی له مزگه‌وته‌که‌ی عه‌ششاره‌وه چه‌شر ده‌کا، ته‌نیا ئەوانه له‌گه‌ل شه‌هیدانی به‌دردا چه‌شر ده‌کریڻ، ئەو پیاوه ئەبو هوره‌یره‌ی فه‌قیی پیغه‌مبه‌ر بوو)^(۱). (د-سند صالح).

^(۱) رواه أبو داود بسند صالح.

^(۱) ئەم فه‌رموودیه به‌لگه‌یه‌کی چاکه بۆ ئەم مه‌به‌سته: موسوئمان بۆی هه‌یه، خێری به‌ده‌منی، یا مالی، یا قه‌ولی نه‌نجام بدا، وه‌ک نویژو رۆژووو قورئان خوێندن و خێرکردن، دوا‌یی پاداشته‌که‌ی ببه‌خشێ به‌هر موسوئمانی‌کی تر که خۆی بیه‌وێ، به‌لگو دروسته که زیندوو خه‌لک راسپیژی که له ژبانی خۆیدا، یا له‌پاش مردنی خۆی، ئەم جوژه خێرانیه‌ی بۆ بکری، دمروو‌ی ره‌حمه‌تی خودا زۆره داخستنی نه‌زانیه‌یه. (وه‌رگێڕ)

١٠٢) ئاوه‌دان بوونه‌وه‌ی به‌یتوله‌قدیس نیشانه‌ی ویران بوونی مه‌دینه‌ی دره‌خشانه: (عمران بَیت المقدس خراب یثرب)

٥٥٥٠- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عُمْرَانُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ خَرَابٌ يُثْرِبُ وَخَرَابٌ يُثْرِبُ خُرُوجُ الْمَلْحَمَةِ وَخُرُوجُ الْمَلْحَمَةِ فَتُحْ قُسْطَنْطِينِيَّةٌ وَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ خُرُوجُ الدَّجَالِ. ثُمَّ ضَرَبَ يَدَهُ عَلَى فِخْذِ الَّذِي حَدَّثَهُ - أَوْ مِنْكِبِهِ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ هَذَا لَحَقٌّ كَمَا أَلَكْ هَا هُنَا أَوْ كَمَا أَلَكْ قَاعِدٌ. رواه أبو داود^(١):

له موعازی کوپی جه‌به‌له‌وه (خودای ئازانی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهرین): ئاوه‌دان بوون و گه‌شه‌کردنی به‌یتوله‌مه‌قدیس نیشانه‌ی کاوولبوونی مه‌دینه‌یه، ویرانبوونی مه‌دینه‌یش سه‌ره‌تای به‌ریابوونی گوشتاره‌هه‌ره‌گه‌وره‌که‌یه^٥ نه‌ل-مه‌لحه‌مه) به‌ریابوونی گوشتاره‌گه‌وره‌که‌یش کاتی گرتن و ئازادکردن فه‌تکردنی قوسطه‌نطینییه، که قوسطه‌نطینییه‌یش گیراو فه‌تج کرا ئیتر ججال هه‌ل ده‌ستی. ئه‌نجا ده‌ستی مالی به‌رانی ئه‌و که‌سه‌دا که قسه‌که‌ی بو ده‌کرد (یا ده‌ستی کی‌شا به‌سه‌ر شانی دا) و فه‌رموئ: هه‌ر وه‌ک چو‌ن بوونی تو لی‌رده‌ا هیچ گومانیکی تیا‌دا نییه‌ ئه‌م باس و خواسه‌یش ئاوا راست و دروسته‌و گومانی تیا‌دا نییه. یا فه‌رموئ: هه‌ر وه‌ک چو‌ن تو لی‌رده‌ا دانیش‌تویت و ئه‌وه گومانی تیا‌نییه‌ ئه‌م باسه‌یش ئاوا. (د-سند صالح).

٥٥٥١- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَلْحَمَةُ الْكُبْرَى وَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ وَخُرُوجُ الدَّجَالِ فِي سَبْعَةِ أَشْهُرٍ. رواه أبو داود والترمذي^(٢):

ديسان له‌وه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهرین): گوشتاره‌هه‌ره‌گه‌وره‌که‌و ئازادکردن و گرتنی شاری قوسته‌نته‌نییه‌و په‌یدا‌بوونی ججال له‌ماوه‌ی جه‌وت مانگدا روو ده‌ده‌ن. (د/ت-س/ح).

^(١) بسند صالح (شرحه).

^(٢) بسند حسن (شرحه).

۵۵۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَ الْمَلْحَمَةِ - أَيْ الْعُظْمَى - وَفَتْحِ الْمَدِينَةِ سِتُّ سِنِينَ وَيَخْرُجُ الْمَسِيحُ الدُّجَالُ فِي السَّابِغَةِ. رواه أبو داود بسند صالح^(۳).

له عه‌بدوللای کورپی بوسره‌وه (ره‌زای خودای لیبن) چه‌زهره‌ت (دروودی خودای لسه‌ربن) ده‌فه‌رموی: له ناوه‌ندی کوشتاره‌ه‌ره گه‌وره‌که‌دا (واته: شه‌ری کوشتاری ه‌ره گه‌وره) و گرتنی شاری قوسته‌نته‌نییه‌دا شه‌ش ساله، جا له سالی چه‌وته‌مدا جه‌جاله کو‌ره سهر هه‌ل ده‌دا. (د-سند صالح).

۱۰۲) گرتنه‌وه‌ی قوسته‌نته‌نییه: (فتح القسطنطنية)

۵۵۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْزِلَ الرُّومُ بِالْأَعْمَاقِ أَوْ بِدَاقِ فَيَخْرُجُ إِلَيْهِمْ جَيْشٌ مِنَ الْمَدِينَةِ مِنْ خِيَارِ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ فَإِذَا تَصَافَوْا قَالَتِ الرُّومُ: خَلَوْا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الَّذِينَ سَبَّوْا مِنَّا نَقَاتِلَهُمْ. فَيَقُولُ الْمُسْلِمُونَ لَا وَاللَّهِ لَا نُخَلِّي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ إِخْوَانِنَا. فَيَقَاتِلُونَهُمْ فَيَنْهَزِمُ ثُلُثٌ لَا يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَبَدًا وَيُقْتَلُ ثُلُثُهُمْ أَفْضَلُ الشُّهَدَاءِ عِنْدَ اللَّهِ وَيَفْتَتِحُ الثُّلُثُ لَا يُفْتَنُونَ أَبَدًا فَيَفْتَحُونَ قُسْطَنْطِينَ فَبَيْنَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْغَنَائِمَ قَدْ عَلَّقُوا سُيُوفَهُمْ بِالزَّيْتُونِ إِذْ صَاحَ فِيهِمُ الشَّيْطَانُ: إِنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَلَفَكُمْ فِي أَهْلِيكُمْ. فَيَخْرُجُونَ وَذَلِكَ بَاطِلٌ فَإِذَا جَاءُوا الشَّامَ خَرَجَ فَبَيْنَمَا هُمْ يُعَدُّونَ لِلْقِتَالِ يُسَوُّونَ الصُّفُوفَ إِذْ أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَمَّهُمْ فَإِذَا رَأَاهُ عَدُوُّ اللَّهِ ذَابَ كَمَا يَذُوبُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ فَلَوْ تَرَكُهُ لَأَذَابَ حَتَّى يَهْلِكَ وَلَكِنْ يَقْتُلُهُ اللَّهُ بِيَدِهِ فَيُرِيهِمْ دَمَهُ فِي حَرَبَتِهِ^(۱).

نه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌زای بن) له چه‌زهره‌ته‌وه ده‌فه‌رموی: قیامه‌ت هه‌لناسی تا روم له نه‌عماق هوردو به‌زده‌که‌ن. یا فه‌رمووی: له شکری روم له

(۳) بسند صالح.

(۱) مسم. فتن: ۷۲۰۷.

دابیق بارو بنه‌ی ئی ده‌خهن و ده‌گه‌نه ده‌وروپشتی مه‌دینه‌ی دره‌خشان، جا له‌شکری له مه‌دینه‌وه بۆیان دره‌ده‌چن، له‌و سه‌رده‌مه‌دا باشتینی دانیشتوانی سه‌ر رووی زه‌وی خۆیان، کاتی به‌راه‌بری یه‌کتری ریز ده‌به‌ستن بۆ شه‌ر رۆم به‌موسولمانه‌کان ده‌لین: ئیوه ریمان بۆ چۆل که‌ن، ئیمه به‌س له‌گه‌ل ئه‌وانه‌دا جه‌نگ ده‌که‌ین که‌ دیلیان له‌ ئیمه‌ گرتووه، موسولمانه‌کانیش ده‌فه‌رموون: نا به‌خودا شتی وا ناکه‌ین و ریگه‌تان ناده‌ین و نایه‌لین په‌نجه‌یان بۆ به‌ه‌ن، چۆن شتی وا ده‌که‌ین ئه‌وانه‌ برای ئایینی ئیمه‌ن، چۆن پشتیان به‌رده‌ده‌ین، ئیتر ده‌چن به‌گژیاندا، جا سییه‌کی له‌شکری موسولمانه‌کان ده‌شکین و هه‌ل‌دین، ئه‌وانه هه‌تا هه‌تایه‌ خودا ته‌وبه‌و پاشیمانیاان ئی گه‌را نا‌کا، سییه‌کی‌کیشیاان ئی ده‌کوژین و ده‌بن به‌ باشتین شه‌هیدان له‌لای خودا، سییه‌که‌که‌ی تریشیاان شه‌ر ده‌به‌نه‌وه‌و سه‌ر ده‌که‌ون، ئه‌مانه‌یش هه‌رگیزاو هه‌رگیز تووشی ناشووب و دوو‌چاری فیتنه‌ نابن، جا له‌شکری رۆم ده‌شکین و به‌شه‌ر شوینیاان ده‌که‌ون تا ده‌یانکه‌نه‌وه به‌ناو قوسته‌نته‌نییه‌داو قوسته‌نته‌نییه‌ ده‌گرن، جا له‌ پاش گرتنی قوسته‌نته‌نییه‌ پشوویی ده‌ده‌ن و شیره‌کانیاان به‌داری زه‌یتونا هه‌ل ده‌واسن و جه‌نگ ته‌واو ده‌بن، خه‌ریک ده‌بن مالی تالانی دابه‌ش ده‌که‌ن له‌و ده‌مه‌دا له‌ناکاو شه‌یتان ده‌قرشکین به‌ناویانداو ده‌لن: جه‌جاله‌ کوژه‌ مووشی هه‌لاتباز له‌شوینی ئیوه شاد بووه به‌ که‌سو کارو مال و منال‌تان! ئه‌م قه‌سه‌یه‌ش له‌ خۆیا درۆیه‌ چونکه‌ جه‌جال ناچیته مه‌دینه‌و هیشتایش هه‌ل نه‌ساوه، به‌لام ئه‌وان له‌شار دره‌ده‌چن و ده‌پۆن تا ده‌گه‌نه‌ شام، ئه‌وسا جه‌جال په‌یدا ده‌بن، جا وا ئه‌وان خۆیاان ئاماده‌ ده‌که‌ن بۆ شه‌ر، ریزه‌کانیاان ریک ده‌خهن، رۆژی قامه‌ت بۆ نوێژ ده‌کری له‌و کاته‌دا عیسا‌ی کوپی مه‌ریه‌م (دروودو سلّوی خودای لی‌بی، له‌خوی و له‌ دایکی) له‌ ئاسمانه‌وه داده‌به‌زی و به‌رنوێژی ئه‌و نوێژه‌یاان بۆ ده‌کا جا که‌ جه‌جال ئه‌و دوشمنی خودایه هه‌ر که‌ چاوی به‌ عیسا ده‌که‌وی ئیتر وه‌ک خویی ناو ئاو چۆن ده‌توێته‌وه ئه‌ویش ئاوا ده‌توێته‌وه، گریمان ئه‌گه‌ر عیسا وازیشی ئی بینن و نه‌یکوژن خوی له‌ خۆیه‌وه هه‌ر له‌ناو ده‌چن و ده‌تلیسیته‌وه، به‌لام

خودا به دهستی عیسا دهیکوژئی، وه عیسا خوینی جه جالیان به سه ری
نیزه که یه وه پی نیشان ددها تا خه لک باش باوهر بکه ن که وا جه جال توپیوه!
(موسلیم - هزار ره حمه تی لیبی).

۵۵۵۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَمِعْتُكُمْ بِمَدِينَةِ جَانِبِ مِنْهَا فِي
الْبَرِّ وَجَانِبِ مِنْهَا فِي الْبَحْرِ. قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى
يَغْزَوْهَا سَبْعُونَ أَلْفًا مِنْ بَنِي إِسْحَاقَ (مِنْ أَكْرَادِ الشَّامِ الْمُسْلِمِينَ - غَايَةِ الْمَأْمُولِ شَرْحُ
تَاجِ الْأُصُولِ). فَإِذَا جَاءُوهَا نَزَلُوا فَلَمْ يُقَاتِلُوا بِسِلَاحٍ وَلَمْ يَرْمُوا بِسَهْمٍ قَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ أَحَدٌ جَانِبَيْهَا. قَالَ تَوَزَّ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ: الَّذِي فِي الْبَحْرِ تَمُّ
يَقُولُوا الثَّانِيَةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ جَانِبَيْهَا الْآخِرُ تَمُّ يَقُولُوا الثَّالِثَةَ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَفْرَجُ لَهُمْ فَيَدْخُلُوهَا فَيَغْنَمُوا فَيَنْتَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْمَغْنِمَ إِذْ
جَاءَهُمُ الصَّرِيحُ فَقَالَ إِنَّ الدَّجَالَ قَدْ خَرَجَ. فَيَتْرُكُونَ كُلَّ شَيْءٍ وَيَرْجِعُونَ. رواهما
مسلم^(۲):

دیسان فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خودای لہسریں) فہرمووی: نایا ناوی
ئو شاردہ تان بیستوہ کہ لایہ کی لہ وشکایی دایہ و لایہ کی لہ دہریادیہ؟
فہرموویان: بہ لئی، ئہی پیغہ مبہری خودا! فہرمووی: (درویدی خودای لہسریں):
قیامہت ہہ لئاسی ہہ تا حہ فتا ہہ زاپ کہ س لہ بہ نی ئیسحاق (واتہ: لہ کوردہ
موسولمانہ کانی شام) ئو شاردہ غہزا دہ کہن، جا کہ دہ گہنہ ئہوی (واتہ:
کوردہ موسولمانہ کان کہ دہ گہنہ قوستہنتہ نییہ) لہوی بارو بنہی خوئیانی لی
دہ خہن و لہ دہورو بہری شاردہ کہ ہہ ل دہ دہن، ئیتر نہ بہ چہ ک شہر دہ کہن و
نہ تیر دہاویژن، بہ لککو دہ لئین: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: ہہر خودا خودایہ و
خودا لہ ہہ موان گہ ورہ ترہ). جا بہ فہرمانی خودا بہ بہرہ کہ تی ئہم
وشہ پیروزیہ لہ سہر دہستی ئو پالہ وان و دلیر مہردانہ دا خوئیان دہ دہن بہ
دہستہ و، جا دیسان دووبارہ دہ لئین (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ئیتر ئو لاکہی

تْرِیشی ته‌سلیم ده‌بن و خو‌یان ده‌دن به ده‌سته‌وه، ئه‌وجا سی‌یاره ده‌لین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ئیتِر ده‌رووی ته‌واویان بۆ ده‌کریت‌ه‌وه و ده‌رژینه ناو شاره‌که‌وه، ده‌ست ده‌که‌ن به تالانی گرتن. له کاتی‌کدا که خه‌ریک ده‌بن له‌ناو خو‌یانداندا تالانی دابه‌ش ده‌که‌ن له‌قەر‌قیزه‌که‌ری ده‌ق‌ریشکی‌نی و دئ بۆ لایان و ده‌لئ: جه‌جال هه‌لساوه، ئیتِر ئه‌وانیش هه‌موو شتی به‌جئ ده‌هیلن و ده‌که‌پینه‌وه) (موسلیم - پر‌گو‌ره‌ پی‌رو‌زه‌که‌ی له‌ نو‌وری خودای گه‌وره‌بی).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئهم حه‌دیسه‌ پی‌رو‌زه‌ که‌ ئیمامی موسلیم (رم‌زای خودای ئیبن) له‌ سه‌حیحی موسلیمدا ری‌وایه‌تی کرد‌وه‌ه‌ مژده‌یه‌کی زۆر خو‌شه‌ بۆ هه‌موو کوردی، وه‌ به‌هره‌یه‌کی گه‌ئ گه‌وره‌یه‌ بۆ گه‌لی کورد، چونکه‌ مزگی‌نی ئه‌وه‌ی تیا‌دایه‌ که‌ له‌ سایه‌ی خودا‌وه‌ گه‌لی کورد تا نزیکه‌ی قیامت به‌سه‌ر به‌رزی و دلیری ده‌مینن، له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام به‌رده‌وام ده‌بن، وه‌ به‌شداریی زۆر باش له‌ جه‌نگه‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کانی ئیسلامدا ده‌که‌ن، ته‌ناه‌ت له‌ئاخ‌ره‌مانیشدا ئه‌وه‌نده‌ موس‌ولمانی‌کی پاک و جه‌نگ که‌ری‌کی چاک و هو‌زی‌کی ئازاو دلیرن سو‌پای مه‌زنی وایان هه‌یه‌ که‌ گه‌وره‌ شاریکی وه‌ک قوسته‌نته‌نییه‌ (که‌ ئیستا پئی ده‌لین: ئه‌سته‌نبو‌ول) به‌ نه‌ره‌ی شیرانه‌یان، به‌ نه‌عه‌ته‌ی پر له‌ سام و شکو‌یان که‌ ده‌لین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) زه‌نده‌قی ده‌چئ و خو‌ی به‌ده‌سته‌وه‌ ده‌دا. ئه‌وه‌ی که‌ ئیستا له‌به‌ر چاوه‌ ئه‌مه‌یه‌: سه‌رده‌مداره‌کانی ئهم چه‌رخه‌، جه‌جاله‌کانی زه‌مانه‌، فیرعه‌ونه‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌م، هه‌لوی‌کی شه‌یتانانه‌ ده‌دن بۆ قه‌لاچۆکردنی کوردان و بۆ تالانکردنی سه‌رو مالیان، به‌لام بی‌گومان له‌م ته‌قه‌لا پی‌سه‌یانداندا ژیر ده‌که‌ون و سه‌رناکه‌ون، به‌لگه‌ی روون و ئاشکرایش ئهم حه‌دیسه‌یه‌و گه‌ئ ئیشارات و ئاسارو ئه‌خباری تره‌، وه‌ک ئهم حه‌دیسه‌ی بوخاری و موسلیم (رم‌زای خودای ئیبن) له‌ به‌رگی سی‌یه‌می مه‌جمه‌عو لبه‌حه‌رینه‌دا له‌ لاپه‌ره‌ (۹۸) دا ئاوا نه‌قلی ده‌کا:

أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) قَالَ: صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثَ سِنِينَ (وفي أخرى أربع سنين. والكلُّ صحيح، بحذف الشهور في الاولى وإدخالها في الثانية) لَمْ أَكُنْ فِي سِنِيٍّ أُخْرَصَ عَلَيَّ أَنْ أَعْيَ الْحَدِيثَ مِنِّي فِيهِنَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ وَقَالَ هَكَذَا يَبْدُو: بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ ثَقَاتُلُونَ قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ، وَهُوَ هَذَا الْبَارِزُ (الظاهر أَنَّ بَرزَانَ الذي بموصل وَهُمْ الْأَكْرَادُ السَّاكِنُونَ هُنَاكَ) (خ/٦/٤٦). م-١٠/٣٧٠ لَيْسَ فِيهِ (أي في مسلم) لَا أَوْلَهُ وَلَا آخِرُهُ. عه للامه.

عه نیش (رمزای خودای یبین) ده لئی رانک و چوغه و کلاشی په پوینی به بهن چنراوی کوردانی به چاوی خوئی دیوه، بویه نامارّه بوئه و فرمایشت و قهوله دهکا که دهفرموی: المراد من القوم الاكراد، چونکه وهك عهینی دهفرموی: له ریوایه تیکی موسلیما دهفرموی: (یلبسون الشعر وعشرون في الشعر).

موقاته لهیش له بابی موفاعه له یه، بو موشاره که یه، له مه تنی حه دیسه که دا: کئی سهر ده که وی کئی ژیر ده که وی نه وهی تیادا نییه، مه بهستی سهر کی فرموده که نه وهی شه پری کوردو عه رب (به تایبه تی کورده به رزانییه کان) نیشانه ی نزیک بوونه وهی قیامته، هه روه ها له مه تنی حه دیسه که دا نه وهی تیادا نییه که شه په که غه زایه و بو خوایه، یا هه رایه و بو دنیا یه، هونه ری گو فتوگوو نارایی جاری و اهیه و پیویست دهکا: نه نجامی کار، نه گهر به دلی گوینگر نه بوو خاموشی لی بکری چاکتره. فتأمل. له خودا به زیاد بی نه هم فرمودانه به لگهی نه وهیشن که کوردان بهر نه هم فرموده یه ده که ون که دهفرموی:

لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ.

خودا یاربئ نه وهی پاشقول له گه لی کوردی موسولمان ده دا سهری خوئی له بهردی رهق و تهقی چیا ی هه ندرین ده دا، چونکه نه وهی دهست له کاری خودا بدا خوئی زیان دهکا، نابینیت کاتئ عومه ری کورپی خهتاب (خودای نازانی بن) ویستی که ئیبنو صه ییاد بکوژی حه زرهت (دروودی خودای له سهرین) پیی

فهرموو: (ئه‌گهر ئه‌مه ئه‌وبئ و ئیبنو سه‌ییاد ججال بئ تو دهره‌قه‌تی نایه‌یت و به تو ناکوژئی)! مه‌به‌ستی چه‌زه‌ت ئه‌وه بووه که بریاری خودا له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه که له ئاخ‌زه‌مانا ججال هه‌ل ده‌ستی، که‌وا بئ بریاری خودا به‌که‌س هه‌ل‌ناوه‌شی، به‌پیی ئه‌م فهرمووده پی‌ۆزه‌یش بریاری خودا له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه که له ئاخ‌زه‌ماندا کو‌ردان گه‌شه ده‌که‌ن و له ریزی له‌شکره سه‌رکه‌وتووه‌کانی ئیسلامدا فه‌تی که‌وره که‌وره ده‌که‌ن و، دوروشمی هه‌ره که‌وره‌یان وشه‌ی یه‌کتا په‌رستی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

جا له شوینی که چه‌زه‌تی ئیمامی عومه‌ر (خودای ئی رازی بئ) نه‌توانی دوژمنی خودا ججاله‌ کو‌ره‌ی نه‌حله‌تی بتو‌پینی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که بریارو فهرمانی خودا له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه که ججال له ئاخ‌زه‌ماندا هه‌ل ده‌ستی، ئیتر چۆن چۆنی نه‌مرووده‌کانی ئه‌م سه‌رده‌مه، دوژمه‌نه‌کانی خودا ده‌توانن گه‌لی له‌شکره‌کانی خودا له‌ناو به‌بن و بریاری خودای ته‌وانا و مه‌زن پووچه‌ل بکه‌نه‌وه!

وه‌کی تریش له خودا به‌زیادبئ روی ره‌حمه‌تی هه‌تا سه‌ر له‌گه‌لماندایی، هه‌تا ئه‌م چه‌رخه‌یش (له‌گه‌ل ئه‌و چه‌مه‌که ته‌قه‌لا پی‌سه‌یشدا) کو‌رد هه‌ر له‌ زیاد‌ی و گه‌شه کو‌ردان و، هه‌موو موسو‌لمانی پاک و چاک‌ن و، زو‌ربه‌یان بی‌وه‌ین و ده‌رویشی مالی خو‌یان و (مه‌لا و فه‌قی و حاجی و ده‌رویش و صوفی و پی‌رو شیخ و مه‌شایه‌خ و ته‌کیه و مزگه‌وت و خاناقا و حو‌جره‌ی فه‌قی و خو‌یندنگای ئایینی) زیاد له‌ خو‌یانیان هه‌یه، مالیان نییه که قورئان و به‌رمالی تیا‌دا نه‌بئ، که‌ره‌ک و گوندیان نییه که مه‌لا و فه‌قی و مزگه‌وتی تیا‌دا نه‌بئ، قه‌دری پیا‌وانی ئایینی و ریزی ئه‌هلی دین له‌ناویاندا زۆر باشه، بی‌رو با‌وه‌ریکی موسو‌لمانانه‌ی ساخی باشی زۆر جوانیان هه‌یه، له‌ بت‌په‌رستی و نه‌فامیی ئایینی و ئاقیه‌ی خراپ و بی‌ری پ‌رو پ‌ووچ و ئه‌فسانه‌و شتی وا زۆر به‌دو‌رن، جه‌ژن و جومه‌و ره‌مه‌زان و ته‌راویح و مه‌ولوودی و نو‌یژو جه‌ماعه‌ت و ئه‌لقه‌ی زی‌کرو گشت ره‌وشته جوانه‌کان له‌ناویاندا له‌ با‌وو به‌ره‌دان. خودا ئه‌م به‌هرانه‌یان پئ به‌ی‌لی و به‌زۆری نه‌زانی ئامین.

خویننه‌ری ئازیزم! من له‌به‌ر ئه‌وه ئاشقی کوردانم چونکه کوردان ئاشقی ئه‌مانه‌ن، ئاشقی قورئانن، ئاشقی موچه‌مه‌دو حه‌سه‌ن و حوسین و عه‌لی و عومه‌رو شافیعی و شیخ عه‌بدول قادری گه‌یلانی و مه‌ولانا خالیدو کاکه ئه‌حمه‌دی شیخ و پیرانی ته‌ریقه‌ت و زانایانی شه‌ریعه‌تن، میله‌تیکی خودا په‌رستی راست و دروستن، خو خوانه خواسته من دروشمی نه‌زانیم به‌رز نه‌کردۆته‌وه که ده‌لی (أنصر أخاك ظالما أو مظلوما: به‌ه‌ق و ناه‌ق له‌سه‌ر برای خو‌ت بکه‌ره‌وه). ئه‌وه‌نده هه‌یه چه‌م بی چه‌قه‌ل نابی، له‌به‌ر ئه‌وه نابی ئی‌مه به‌ه‌وی چه‌ن تاقمه‌یه‌کی له‌ری ده‌رچوو حوکمی هه‌موو میله‌تی کورد به‌ خراپه‌ بده‌ین. به‌لکوو به‌ پیچه‌وانه‌وه ئی‌مه ده‌بی چار پووشی بکه‌ین، نه‌رمونیان بین، هاتو هاواری زۆر نه‌که‌ین و ده‌م به‌ هاوار نه‌بین. ئیتیر په‌نا به‌خودا.

(وه‌رگێی) - ۱۹۸۷/۶/۱۵

(۱۰۴) نه‌و حه‌له رۆم زۆرن به‌لام سه‌رکه‌وتن بو موسولمانانه:

الروم حينذاك كثير ولكن الغلبة للمسلمين

۵۵۵- عَنْ الْمُتَوَرِّدِ الْقُرَشِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: تَقُومُ السَّاعَةُ وَالرُّومُ أَكْثَرُ النَّاسِ. فَقَالَ لَهُ: عَمْرُو أَبْصِرْ مَا تَقُولُ. قَالَ أَقُولُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَئِنْ قُلْتَ ذَلِكَ إِنَّ فِيهِمْ لَخِصَالًا أَرْبَعًا إِنَّهُمْ لَأَخْلَمَ النَّاسُ عِنْدَ فِتْنَةٍ وَأَسْرَعُهُمْ إِفَاقَةً بَعْدَ مُصِيبَةٍ وَأَوْشَكُهُمْ كَرَّةً بَعْدَ فَرَّةٍ وَخَيْرُهُمْ لِمَسْكِينٍ وَيَتِيمٍ وَضَعِيفٍ وَخَامِسَةُ حَسَنَةٍ جَمِيلَةٍ وَأَمْنَعُهُمْ مِنْ ظُلْمِ الْمُلُوكِ^(۱):

موسته‌وریدی قوره‌یشی (ره‌زای خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) لای عه‌مری

کۆری عاص فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (درودی خودای له‌سه‌رین):

(۱) مسلم، فتن: ۷۲۰۸.

کاتی که قیامت به‌ریا ده‌بی رۆم له هه‌موو که‌سی زۆرتن. عه‌مریش پی‌ی
 فه‌رموو: له قسه‌که‌ت ورد به‌روه بزانه ده‌لی‌ی چی و ئەم قسه‌یه کو‌ی
 ده‌گری‌ته‌وه! فه‌رموو: چیم له پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین) بی‌ستوو‌ه ئەوه
 ده‌لیم، زیاتر نالیم! عه‌مریش فه‌رموو: له‌سه‌ر ئەم قسه‌یه‌ی تو‌دا ده‌سا ئەم
 میلیله‌تانی رۆمه چوار ره‌وشتی چاکیان تیادا هه‌یه:

یه‌که‌م: له‌کاتی ئاژاو‌ه و ئاشووب‌دا زۆر به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن و له‌سه‌ر خۆن.
 دووهم: له‌ پاش قۆرت و چورتم و گرفتاری زوو دینه‌وه سه‌ر خۆیان.
 سی‌یه‌م: له‌کاتی هه‌رادا له‌پاش کشانه‌وه گورج هه‌لمه‌ت ده‌به‌نه‌وه سه‌ر
 دوژمنی خۆیان.

چوارهم: بۆ هه‌ژارو بی نه‌واو هه‌تیوانیش زۆر باشن، سه‌ره‌رای ئەم
 چوار ره‌وشه‌ باشانه‌یش ره‌فتاری‌کی شیرینی جوانی تریشیان هه‌یه، که له‌گه‌ل
 ئەم چواره‌دا ده‌که‌نه پی‌نج به‌هره‌ی گه‌وره، که ئەویش ئەه‌یه: که نایه‌لن
 سه‌رۆک و پادشاکانیان زۆرو سته‌م و ناهه‌قی بکه‌ن! (م - خودای ئی رازی بی).

۵۵۵۶- عَنْ نَافِعِ بْنِ عُثْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ فَالْكَى النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَوْمٌ مِنْ قَبْلِ الْمَغْرِبِ عَلَيْهِمْ ثِيَابُ الصُّوفِ فَوَافَقُوهُ عِنْدَ أَكْمَةِ فَإِنَّهُمْ لَقِيَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَاعِدٌ، قَالَ: فَقُلْتُ فِي نَفْسِي إِنَّهُمْ لَفَقْمٌ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ لَا يَغْتَالُونَ، ثُمَّ قُلْتُ لَعَلَّهُ نَجَى مَعَهُمْ. فَأَتَيْتُهُمْ فَقُمْتُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ قَالَ: فَحَفِظْتُ مِنْهُ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ أَعُدُّهُنَّ فِي يَدِي قَالَ: تَغْزُونَ جَزِيرَةَ الْعَرَبِ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ فَارَسَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الرَّومَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الدَّجَالَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ. قَالَ: فَقَالَ نَافِعٌ يَا جَابِرُ لَا تَرَى الدَّجَالَ يَخْرُجُ حَتَّى تُفْتَحَ الرَّومُ. رواهما مسلم^(۲):

نافیعی کو‌ری عوتبه (خودای ئی رازی بی) فه‌رموو: له غه‌زایه‌کا له خزمه‌تی
 پی‌غه‌مبه‌ردا بووین، له‌لای رۆژا‌وای مه‌دینه‌وه ده‌سته‌یی پی‌او هاتنه‌ خزمه‌تی،

(۲) مسلم. فتن: ۷۲۱۳. ابن ماجه: فتن: ۴۰۹۱. تحفة الأشراف: ۱۱۵۸۴.

به‌رگی خورییان له به‌ردابوو، که که‌یشتنه کن چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ای ته‌پۆلکه‌یه‌کا بوو، ئەوان به پیۆه بوون، پیۆه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) دانیشتبوو، له‌دلی خو‌ما گوتم: بابچم بۆ لایان، بکه‌ومه نیوانی ئەوان و نیوانی پیۆه‌مبه‌روه نه‌بادا به‌هه‌لی بزائن و بیکوژن، له‌پاشا گوتم: به‌شکوو رازو قسه‌ی نه‌ینی خو‌ی هه‌بی له‌گه‌لیان، ئاخری خو‌م پی نه‌گیراو چووم و له‌نیوانی ئەوان و له‌نیوانی ئەوا وه‌ستام و، ئیتر ئەم چوار وته‌یه‌م له‌فهرمایشته‌کانی چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ر کرد، به‌ په‌نجه‌کانم ده‌مژماردن، فهرمووی: له‌ پێشا جه‌زیره‌تولعه‌رب غه‌زا ده‌که‌ن و خودا فه‌تحي ده‌کا بۆتان، له‌پاش ئەو وڵاتی فارس غه‌زا ده‌که‌ن و خودا فه‌تحي ده‌کا بۆتان، له‌پاش ئەویش وڵاتی رۆم غه‌زا ده‌که‌ن و خودا ئازادی ده‌کا بۆتان. له‌پاشدا ده‌چن به‌گژ ججالو ئەویش خودا له‌ناوی ده‌با بۆتان. عه‌بدولمه‌لیکی راوی فهرمووی: جا نافع (خودای ئازادی بێ) به‌ جایری کوپی سه‌مووره‌ی فهرموو: ئەه‌ی جایر! وا ده‌زانین هه‌تا وڵاتی رۆم نه‌گیرئ جه‌جال هه‌لناسئ! (م- ره‌زای خودای لیبی).

١٠٥) باسی شه‌شه‌م: باسی نیشانه‌ی داها‌تنی قیامت

الباب السادس: في علامات الساعة

٥٥٥٧- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ هَكَذَا. وَيُشِيرُ بِإِصْبَعَيْهِ فِيمُدُّ بِهِمَا. وَفِي رَوَايَةٍ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ وَضَمَّ السَّابَاةَ وَالْوَسْطَى. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(١).

سه‌هل (رم‌زای خودای لیبی) فهرمووی: پیۆه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) دوو په‌نجه‌ی خو‌ی درێژ کردو ئاماژه‌ی پیکردن و فهرمووی: من و قیامت خودا ئاوا به‌رو دوا ناردووینی. له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کا: په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ی ناوه‌پراستی جووت کردو فهرمووی: من و قیامت وه‌ک ئەم دوو به‌رو دوا هاتین (ش/ت). واته‌: له‌ سه‌ره‌تای دروستبوونی دنیاوه هه‌تا ئیستا نه‌گه‌ر

^(١) تجرید/ ٤ ل- ٥١٠ رقم/ ١١٢ = ٦٥٠٢ فتح. مسلم. فتن: ٧٣٢٩ - ٧٣٤٣.

به‌قه‌د په‌نج‌ه‌ی شایه‌تمان بی، له ئیستا شه‌وه هه‌تا قیامت به‌قه‌د زیاده‌ی په‌نج‌ه‌ی ناوه‌پراسته به‌سه‌ر په‌نج‌ه‌ی شایه‌تمانا. ته‌ماشای به‌رگی سییه‌م مه‌جمه‌عول به‌حرین لاپه‌ره (۱۳۴) به‌رموو. (وه‌رگی).

۵۵۵۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ؟ وَعِنْدَهُ غُلَامٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ مُحَمَّدٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنْ يَعِشَ هَذَا الْغُلَامُ فَعَسَى أَنْ لَا يَذْرِكَهُ الْهَرَمُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ. رواه مسلم^(۲).

ئه‌نه‌س (ره‌زای خودای نبین) به‌رموو: پیاوی له پیغه‌مبه‌ری پرسى: قیامت که‌ی هه‌ل ده‌ستى؟ له‌و کاته‌دا کوپیکى منالکاری ئه‌نصارى له‌لای پیغه‌مبه‌ر بوو، ناوی موحه‌مه‌د بوو، پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سه‌ربى) به‌رموو: ئه‌گه‌ر ئه‌م کوپه‌ بژى له‌وانه‌یه نه‌گاته پیربوون قیامت هه‌ل بستی. (م).

۵۵۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُوتَ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ. رواه الشيخان^(۳).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درودى خودای له‌سه‌ربى) ده‌به‌رموو: قیامت هه‌ل‌ناسى تا‌واى لی‌دی پیاو ده‌دا به‌لای گوپی پیا‌وداو پی‌ی ده‌لئ: خوژگه‌م به‌خوت؟ خوژگه‌م من بوومایه له‌شوینی تو! (ش) له‌گی‌پانه‌وه‌یه‌کی تری موس‌لیم‌دا وه‌ک له‌شه‌رحه‌که‌دا ئاماژه‌ی بو‌کراوه ده‌به‌رموو: (درودى خودای له‌سه‌ربى): به‌و که‌سه‌که‌ گیانی منی به‌ده‌سه‌که‌یه‌زادنی پاکه‌، دنیا ته‌واو نابى تا‌واى لی‌دی پیاو ده‌دات به‌لای گوپ‌داو خو‌ی ده‌پلی‌کی‌نی‌ته‌ له‌سه‌ری و ده‌لئ: خوژگه‌م به‌خو‌ی، کاشکی من ده‌بووم له‌شوینی خاوه‌نی ئه‌م گوپ‌ه‌! که‌واش ده‌لئ ئه‌وه نه‌بى له‌به‌ر بى‌ دینی خو‌ی واب‌لئ، نه‌ه‌، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ ده‌ردو به‌لای زوره‌.

(۲) مسلم. فتن: ۷۳۳۶.

(۳) تجرید البخاری/۲۵۹/۵ / ترجمه‌ کردیه. رقم/۲۱۰۳ = ۷۱۲۱ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

مسلم. فتن: ۷۲۳۰ - ۷۲۳۱.

۵۵۶۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَخْرُجَ نَارٌ مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ، تُضِيءُ أَعْنَاقَ الْإِبِلِ بِبُصْرَى. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان فہرمووی: خوۛشہ ویست (درودی خودای لہسہرین) فہرمووی: قیامہت ہہ لئاسی ہہ تا ناگرئی لہ خاکئی حیجاز دہردہ چی، گہردنی وشر لہ شاری بوصرا رووناک دہکاتہوہ. (ش/ت) بوصرا شاری خوۛرانہ سی رۆژہ ری لہ دیمہ شقہوہ دووہ (شرحہکہ).

۵۵۶۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَضْطَرِبَ آيَاتُ نِسَاءِ دَوْسٍ حَوْلَ ذِي الْخَلَصَةِ. وَكَانَتْ صَمًا تَعْبُدُهَا دَوْسٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ بِتَبَالَةٍ. رواه الشيخان^(۵):

دیسان فہرمووی: حہ زرہت (درودی خودای لہسہرین) فہرمووی: قیامہت ہہ لئاسی ہہ تا دووبارہ ژنانی ہوژی دہوس بہ دہوری زیلخہ لہ صہدا سمت با دہدہنہوہ. زیلخہ لہ صہ ناوی بتی بوو لہ تہ بالہی یہ مہن بوو، لہ سہر دہمی نہ زانی دا ہوژی دہوس دہیان پہرست (ش).

۵۵۶۲- ولمسلم: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى تُعْبَدَ اللَّاتُ وَالْعُزَّى. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ لِأُظُنُّ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) أَنَّ ذَلِكَ تَأْمًا قَالَ: إِنْهُ سَيَكُونُ مِنْ ذَلِكَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يَنْعَثُ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَوَفَّى كُلُّ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُنْقَى مَنْ لَا خَيْرَ فِيهِ فَيَرْجِعُونَ إِلَى دِينِ آبَائِهِمْ^(۶):

عائیشہ (رہزای خودای لیبی) فہرمووی: لہ حہ زرہتم ژنہوت (درودی خودای لہسہرین) دہیفہرموو: ئەم شہوو رۆژہ لاناچن تا دیسانہوہ خہ لک سہر لہ نوئی لات و عوزا دہ پەرستنہوہ منیش عہرزیم کرد: ئەی پیغہ مہبری خودا! خوۛ من وام دہزانی ئەم ئایہ تہ کە خودا نار دوویہ تی مژدہ کە ی تا سہردہ بی و ئایینی

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۱۸. بخاری فتن: ۷۱۱۸ = تجرید/ ۲۸۵/۵ رقم/ ۲۱۰۱.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۷. بخاری. فتن: ۷۱۱۶.

(۶) مسلم. فتن: ۷۲۲۸.

ئیسلاام هه‌تا هه‌تایه زال و سه‌رکه‌وتوو ده‌بی به‌سه‌ر ئایینه‌کانی تردا، واته:
ئهم ئایه‌ته که ده‌فه‌رموی:

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ - ۹ / ۳۳}.

واته: خودا ئهو خودایه‌یه که موحه‌ممه‌دی پیغه‌مبه‌ری خویی له‌گه‌ل
هیدایه‌ت و دینی ئیسلامدا که ئایینیکی راست و دروسته ناردوو، بو ئه‌وه
ئهو پیغه‌مبه‌ره زال بکا به‌سه‌ر هه‌موو ئه‌هلی دینه‌کانی تردا، یاخود بو ئه‌وه
دینه‌که‌ی ده‌ربخا بو گشت گیتی و روژی له‌ روژان - وه‌ک سه‌ده‌می
موحه‌ممه‌دی مه‌هدی بی - گشتیان به‌زینی و خوی بی به‌ تاقه‌ دینی سه‌ر
رووی زه‌وی، هه‌رچه‌ند فره‌ خواکان ئه‌مه‌یان پی خوش نه‌بی. ئه‌دی ئه‌ی
پیغه‌مبه‌ری خودا! من وام ده‌زانی که ئهم مژده‌یه‌ی وا له‌م ئایه‌ته‌دا هه‌تا سه‌ر
ده‌بی، که چی تویش وا ده‌فه‌رووی؟! هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی:
له‌ راستیدا له‌مه‌ولا ئه‌وه‌ی له‌م ئایه‌ته‌دا باس کراوه‌ چه‌نده‌ی هه‌زی خودای
له‌سه‌ر بی وا ده‌بی و ئه‌مه‌ رووده‌دا، به‌لام له‌پاشا خودا بایه‌کی خوش هه‌ل
ده‌کاو ده‌ینی‌ری، ئیتر ئه‌وه‌ی که تو‌سقالی ئیمان و باوه‌ر له‌ دلایا بی گیانی
ده‌کیشتی، ئه‌وانه‌ ده‌می‌ننه‌وه‌ که بی فه‌رو بی خیرن، ئه‌وانه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌ سه‌ر
نایینه‌ کۆنه‌ پووچه‌که‌ی باوو باپیریان. (م - ره‌زای خودای لی‌بی).

۵۵۶۳ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُوشِكُ الْفَرَاتُ أَنْ يَخْسِرَ عَنْ
كَثَرٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَمَنْ حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئًا. رواه الأربعة^(۷):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) له‌خۆشه‌ویسته‌وه‌ فه‌رمووی (دروودی خودای
له‌سه‌رین): ها‌کا گه‌نجی له‌ زی‌ر له‌بن رووباری فوراته‌وه‌ ده‌رکه‌وت، هه‌ر که‌سێ
پیدا‌دا گه‌یشت باهیچی ئی نه‌باو هیچی ئی هه‌لنه‌گرێ. (ش/د/ت).

(۷) تجرید/ ۵ ل- ۲۵۸ رقم/ ۲۱۰۲ = ۷۱۱۹ فتح. مسلم. فتن: ۷۲۰۲، ۷۲۰۴. أبو داود. فتن: ۴۳۱۳.

ترمذی. صفة الجنة: ۲۵۶۹۰ تحفة الأشراف: ۱۲۲۶۲، ۱۲۷۹۵.

له‌گێڕانه‌وه‌یه‌کی موسلیمدا. له‌سه‌ر فه‌رمایشتی شه‌رحه‌که ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای له‌سه‌رین): قیامه‌ت هه‌لناسئ هه‌تا چۆمی فورات وشک ده‌کاو کیوئ زیڤ له‌ بنیه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وئ، خه‌لکان له‌سه‌ری ده‌بی به‌شه‌ر یان، له‌ هه‌موو سه‌د که‌سئ نه‌وه‌و نوئ ده‌کوژئ، هه‌موو پیاویکیان له‌ دلئ خویدا ده‌لئ: سا به‌شکوو من ئه‌و که‌سه‌بم که قوتارم ده‌بی له‌م شه‌ره‌و شاد بيم به‌م خه‌زنه‌یه‌!

۵۵۶۴- ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ له‌ باسی گه‌وره‌یی به‌خشش و خیرکدندا له‌ نامه‌ی زوه‌دو ریکاقدرا رابوو، فه‌رمووده‌ی شه‌شه‌م که ده‌فه‌رموئ: تقی‌ء الارض أفلاذ کبدها^(۸):

۵۵۶۵- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمَ فَقَالَ اغْدُ سَيِّئًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، مَوْتِي، ثُمَّ فَتَحُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مُوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقُعَاصِ النِّعَمِ، ثُمَّ اسْتِفَاضَةَ الْمَالِ حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيُظْلَ سَاحِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ، ثُمَّ هُدْنَةٌ تُكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ فَيُعْدِرُونَ، فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ كِمَانَيْنِ غَايَةٍ، تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا. رواه البخاري في الغزو^(۹):

عه‌وفی کوپی مالیک (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌ غه‌زای ته‌بووکا چوومه‌ خزمه‌تی هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌رین) له‌ناو چاتوولیکی چه‌رمدا بوو، فه‌رمووی: له‌به‌ر ده‌می قیامه‌ته‌وه‌ ئه‌م شه‌ش نیشانه‌یه‌ بژمیڤه‌: یه‌که‌م: مردنی من.

دووه‌م: گرتنی به‌یتوله‌م‌قدیس (خانه‌ی خاوین: خانه‌ی پیروژ) ئینجا قڤه‌ مردنیکتان تئ ده‌که‌وئ وه‌ک رانئ پزوو بگرنئ ئاوا، یا گه‌له‌یی مافه‌ته‌ لیئ بدا ئاوا، ئه‌وجا مال به‌ جوړیکی وا ده‌بی به‌ لیشاو، پیاوی وا ده‌بی سه‌د لیڤه‌ی زیڤی ده‌دریتنئ که‌چی هیشتا هه‌ر نارازییه‌و لیئ ده‌توړئ، ئه‌نجا که‌

^(۸) تقدم في هذا المجلد (مجلد عاشر) تسلسل ۱۹/ رقم ۵۲۲۳/۶.

^(۹) تجريد ۲ ل- ۴۱۴ رقم ۱۲۸۴ = ۳۱۷۱ فتح.

فهرته‌نه‌یی به‌ریا ده‌بی، مالی عه‌ره‌ب نامیننی که سه‌ری پیادانه‌کا، نه‌وجا که له نیوانی نیوه‌و رومدا پیکهاتن و شه‌ر وه‌ستانی ده‌بی، به‌لام نه‌وان ناپاک ده‌رده‌چن و په‌یمان ده‌شکینن و به‌ه‌شتا له‌شکره‌وه دین بو سه‌رتان، که هه‌ر له‌شکره‌ی ئالای تایبه‌تی خو‌ی هه‌یه‌و، هه‌موو ئالایه‌کیش ده‌وانزه هه‌زار که‌سی له‌ژیر فهرمان دایه (ب - بوخاری. رحمه‌ت له‌خو‌ی و که‌سوکاری).

۵۵۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنْ قَحْطَانَ يَسُوقُ النَّاسَ بِعَصَا. رواه الشيخان^(۱۰).

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمو‌ی: قیامه‌ت هه‌لناسی تا پیاوی له‌هو‌زی قه‌حطان هه‌ل ده‌که‌وی، مه‌ردوم وه‌ک ران به‌ گو‌چان ئی ده‌خو‌پ‌ی و ده‌بی به‌ پادشایان. (ش).

۵۵۶۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجَهْجَاهُ. رواه مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَلَفْظُهُ: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْمَوَالِي يُقَالُ لَهُ جَهْجَاهُ^(۱۱).

دیسان فه‌رمو‌ی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمو‌ی: شه‌وو روژ هه‌ر واده‌میننی تا پیاویکی ناره‌سه‌ن له‌ مه‌والیه‌کان ده‌بی به‌ پادشای نیسلا‌م، ناوی جه‌جاه ده‌بی. (م/ت) گفته‌ی (ت): دنیا هه‌روا وه‌ک خو‌ی ده‌میننی و نه‌م شه‌وو روژه هه‌روا به‌ ئاسایی دین و ده‌چن هه‌تا پیاوی له‌ کو‌نه‌ نو‌که‌ره‌کان. (واته: له‌ مه‌والیه‌کان) ده‌بی به‌سه‌ر دار ناوی جه‌جاه ده‌بی^(۱).

^(۱۰) تجرید/ ۸۹/ ۴ ر‌ه‌م/ ۱۴۰۰ = ۲۵۱۷، ۷۱۱۷. مسلم. فتن: ۷۲۲۷.

^(۱۱) مسلم. فتن: ۷۲۲۸. ترمذی. فتن: ۲۲۲۸. تحفة الأشراف/ ۱۴۶۷.

^(۱) ده‌قی نه‌م فه‌رموودیه له‌ سه‌حیحی موسلی‌مدا (ره‌زاو رحمه‌تی خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) ناوایه: (حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَبِيرِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ أَبُو بَكْرٍ الْحَنْفِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْكَحْمِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجَهْجَاهُ. قَالَ: مُسْلِمٌ هُمْ أَرْبَعَةُ إِخْوَةٍ شَرِيكَ وَعَبْدُ اللَّهِ وَعُمَيْرٌ وَعَبْدُ الْكَبِيرِ بَنُو عَبْدِ الْمَجِيدِ.

۵۵۶۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلَ فِتْنَانِ عَظِيمَتَانِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ وَدَعَاؤُهُمَا وَاحِدَةٌ وَحَتَّى يُنْعَثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ، قَرِيبٌ مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ، وَحَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ، وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ، وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ، وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ، وَحَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ الْفَيْضُ، حَتَّى يَهْمَ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ، وَحَتَّى يَغْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي يَغْرِضُهُ عَلَيْهِ لَا أَرَبَ لِي بِهِ. وَحَتَّى يَتَطَاوَلَ النَّاسُ فِي الْبُيُوتِ، وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ. وَحَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا، فَإِذَا طَلَعَتْ وَرَأَاهَا النَّاسُ آمَنُوا أَجْمَعُونَ، فَذَلِكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ، أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلَانِ ثَوْبَهُمَا بَيْنَهُمَا، فَلَا يَتَبَايَعَانِهِ وَلَا يَطْوِيَانِهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِقَحْتِهِ فَلَا يَطْعَمُهُ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يُلِيطُ حَوْضَهُ فَلَا يَسْقَى فِيهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أَكْلَتَهُ إِلَى فِيهِ فَلَا يَطْعَمُهَا. رواه الأربعة:

دیسان فہرموی: حہزرت (دروودو سلاوو پیت و فہرو میہرہبانی خودای گہورہی لہ سہربئی و، سہرو مال و رُوح و ہست و نہست بہ قوربانی گہردی سہر گوپی پیروزی بی) فہرموی: قیامت ہلناسی تا دوو بہرہی

مہبہستی نیامی موسلیم (خودای لی رازی بی) نہومیہ: کہ شیخی شیخہکی (کہ عہدولکہیری کوری عہدولہجیدہ) سی برای تری ہہیہ ناویان (شہریک و عوبہیدوللاو عومہیرہ) کہ ہہر چواریان کوری عہدولہجیدن، نہم جوڑہ روونکردنہوی موسلیم (پر گوپی پیروزی لہ نوربی) بو راہو و شہرحی حالی راویہکانہ، لیژہدا ماموستای گہورہو سہر مہشوق و پیشہوام رشید بابان بہسہر چوون (اشتباہ) یکی کردوہ کہ دمفہرموی: موسلیم نہفہرموی نہوانہ جوار برا بوون، (شورمیک، عوبہیدوللا، عومہیر، عہدولکہیریم (؟) کوری عہدولہجیدہ). نہو جہہجاہہ کامیانہ؟ یہ کیکیانہ؟ یا ہہموویانہ یہک لہ دوی یہک نہبن بہ پادشاہ؟ نہوہوی ہیچ نیضاحی ناکا. بہسہر چوونہکہ ہاتہ کوتایی، راستکردنہوہکیشی لہ پیشہوہ رابوورد.

(وہرگیپ)

زۆر گه‌وره ده‌چن به‌گژی‌ه‌کا، کوشتاریکی فره‌گه‌وره‌و سامناک له‌ نیوانیاندا
روو ده‌دا، داوای هه‌ردوو لاشیان هه‌ریه‌ک داوایه^(۱) وه‌ه‌تا نزیکه‌ی سیی
پیغه‌مبه‌ره‌ درۆنه‌ی جادووگه‌ری لاسده‌ری هه‌لاتبازی فریوده‌ر په‌یداده‌ن، که
هوموویان به‌ درۆ خۆیان به‌ پیغه‌مبه‌ری خودا ده‌زانن و لافی پیغه‌مبه‌رایه‌تی ئی

(۱) دیته‌ گویم وه‌ک خه‌و ده‌نگی زه‌نگی جه‌نگ

جه‌نگن بێ نامان، بێ ره‌زا، بێ ره‌نگ

ناگهی قینس ده‌سوو تینس سه‌نگ

له‌بۆ قیامه‌ت ده‌بێ به‌ پێشه‌نگ

مووشک و فرۆک وه‌ک دیوو نه‌ه‌نگ

رووی ناسمان ده‌گرن وه‌کوو پووره‌ هه‌نگ

به‌ ناو و دووکه‌ل، هه‌م به‌ ده‌نگه‌ ده‌نگ

نیوه‌ڕۆ ده‌که‌ن به‌ قووی شه‌وه‌ زه‌نگ

هه‌ر گه‌وره‌ شاره‌ به‌ وزه‌ی نه‌تۆم

وزه‌ی لێ ده‌بێ، ده‌سووتن وه‌ک مۆم

هه‌ر لاسه‌یر ده‌که‌ی وه‌ک خولخوله‌ی رۆم

ریچکه‌ی جه‌نگ زه‌ده‌ په‌نگه‌، وه‌کوو گۆم

به‌یه‌کتر ده‌لێن: منیش وه‌کوو تۆم

له‌شاری نیمه‌ش هه‌ر من ماوم خۆم!

لافای خۆیناو، نه‌شکی سووری چه‌م

لاشه‌ هه‌ل ده‌گرن له‌ چه‌شنی به‌له‌م

ناهی سه‌ته‌مبار، دووکه‌لی سه‌ته‌م

تان و پۆ ده‌چنن له‌ بۆ کفن ته‌م

به‌لکوو رووی زه‌وی داپۆشن سه‌ره‌جم

نه‌ک کفن نه‌بێ له‌ جه‌نگی سیه‌م!!

نزایی ده‌که‌م گشت بلێن نامین:

له‌شه‌ر به‌ دووربین هه‌تا کوو ماوین!

دەدەن، وەهەتا بەرە بەرە زانا ئایینیەکان دەمرن و بەنەمانی ئەوان عیلم و زانین هەل دەگێڕی و شوینەواری کوێر دەبیتهو نامینێ، وە بوومەلەرزەش زۆر دەبێ، وە کات و وەخت بەری کورت دەبێ (چونکە پیت و فەر نامینێ، خراپە پەرە دەستینێ، تەمەن کورت دەبێ) وەفەرتەنەو ئاژاوە سەر هەل دەدەن و فیتنە لەدوا فیتنە روو دەدەن، وە کوشت و بڕین زۆر دەبێ، وە هەتا بەشیوەیەکی وا مال زۆر دەبێ و دەبێ بە لیشاو تەنانەت خاوەن مال دەکەوێتە مشووری ئەوەوە کە یەکی بدۆزیتەو خێرو زەکاتی ئی وەر بگێڕی! بگرە واپێ دەکەوێ خاوەن مال مالهەکی پیشکەشی کەسێ دەکا کەچی دەلی نامەوێ و هیچ کارم پێی نییە، وە هەتا وای لیدی مەردوم خان و بەرەو کۆشک و تەلاری ئی رادەکیشتن و فیزو دەعیە پێوە دەکەن، وە هەتا وای لیدی پیاو دەدا بەلای گۆپی پیاو داو دەلی: خۆزگەم بەخۆی کە لە کێشەو بەرەو دنیا رزگاری بوو، وە هەتا رۆژ دەگەریتەووەو خۆر لە خۆرئاواوە هەل دی! جاکە خۆر لەوێوە هەلەت و خەلک بەچاوی خۆیان دییان ئەو حەلە هەموو ئیمان و باوەر دەهینن، بەلام ئەو کاتە ئەو رۆژەیه کە ئیمان و باوەر هینان تیادا هیچ سوودی نابەخشێ، ئەگەر لەوەپیش ئیمانی نەبووبێ، وەک لەم نایەتەدا باسی ئەو کاتە دەکاو دەفەرموێ:

{يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا} - ١٥٨ / ٦ → (ب - ٦ - ز - ٧ - ل - ١٦٥ چاپی یەکەم - ف - ١٣).

قیامت لەپەر روودەدا، هەیه دوو پیاو کەل و پەل و تۆپە کووتالی خۆیانیان بلۆ کردۆتەو لە بەینی خۆیان، بەلام فریای ئەو ناکەون کە سەوداکە بێرنەو، یا دیسانەو بپیچنەو کۆتو پەر قیامت هەل دەستی، هەیه پیاو شیر و شترەکی دەدۆشی و دەبیاتەو بەلام فریای ئەو ناکەوێ کە بیخواتەو لەو ماوەیەدا قیامت هەل دەستی، هەیه ئەستێلەکی قور

ده‌داو به‌ری ئه‌ستیلله‌که‌ی ده‌گری و ده‌ی فریای ئه‌وه ناکه‌وی که ئازهلای لی ئاو بدا، هه‌یه تیکه‌که‌ی ده‌با بۆ ده‌می که‌چی فریا ناکه‌وی که بیخوا (ش/د/ت).

۱۳- عَنْ حُدَيْفَةَ الْغِفَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَطْلَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْنَا وَكُنْ نَتَذَكَّرُ السَّاعَةَ فَقَالَ: مَا تَذَكَّرُونَ؟ قَالُوا: نَذْكُرُ السَّاعَةَ. فَقَالَ: إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرُونَ قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ فَذَكَرَ لُدُّخَانَ وَالدُّجَالَ وَالدَّابَّةَ وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَنُزُولَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَثَلَاثَ خُسُوفٍ خَسَفَ بِالْمَشْرِقِ وَخَسَفَ بِالْمَغْرِبِ وَخَسَفَ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمِينِ تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى مَحْشَرِهِمْ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(۱۳):

حوزه‌یفه‌ی غیفاری (خودای ئازای بن) فهرمووی: جارای له‌ناو خو‌ماندا گوفت و گو‌مان ده‌کرد، ئیمه له‌ژێر خانیکا بووین، هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌رمانه‌وه له‌سه‌ر خانه‌که‌دا بوو، له‌و کاته‌دا هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) هات به‌سه‌رمانا فهرمووی: ئه‌وه باسی چی ده‌که‌ن؟ گوتمان: باسی قیامت ده‌که‌ین، فهرمووی: قیامت به‌ریا نابێ تا ده‌ نیشانه‌ له‌ پیشیه‌وه نه‌بینن. ئینجا هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) باسی ئه‌م نیشانه‌ی کرد: دووکه‌له‌که (که پیشی ده‌لین: ئایه‌تی دوخان، که چل روژ ده‌خایه‌نی، به‌ری هه‌ناسه‌ی کافران ده‌گری، بۆ موسو‌لمانیش له‌ چه‌شنی هه‌لامه‌ته‌) و جه‌جال و داببه‌تول ئه‌رز (ده‌عبابن عه‌ردیله‌) و ده‌رچوونی خو‌ر له‌ خو‌ر ئاواوه‌ و هاتنه‌ خواره‌وه‌ی عیسی‌ای کو‌ری مه‌ریه‌م (دروودی خودای له‌سهرین) و یه‌ئجووج و مه‌ئجووج و سی روچوون (خه‌سف): روچوونی له‌ روژه‌لات، روچوونی له‌ روژئاوا، روچوونی له‌ دورگه‌ی عه‌ره‌ب، له‌ دوا ئه‌مانه‌ ئاگری له‌ ولاتی یه‌مه‌نه‌وه‌ ده‌رده‌چی خه‌لک به‌ره‌و خاکی مه‌حشره‌راده‌پیچی! (م/ت/د).

(۱۳) مسلم. فتن: ۷۲۱۴. أبو داود. ملاحم/ ۴۲۱۱. ترمذی. فتن: ۲۱۸۲ أو ۲۱۸۳، ب و ۲۱۸۳ ج ۲، ۲۱۸۳.

ابن ماجه. فتن: ۴۰۴۱، ۴۰۵۵ تحفة الأشراف: ۳۲۹۷.

۵۵۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقَاتِلَ الْمُسْلِمُونَ الْيَهُودَ فَيَقْتُلُهُمُ الْمُسْلِمُونَ حَتَّى يَخْتَبِئَ الْيَهُودِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْحَجَرِ وَالشَّجَرِ فَيَقُولُ الْحَجَرُ أَوْ الشَّجَرُ يَا مُسْلِمُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ خَلْفِي فَتَعَالَ فَاقْتُلْهُ. إِلَّا الْغَرْقَدَ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرِ الْيَهُودِ. رواه مسلم والترمذي (والبخاري - المترجم) ^(۱۴):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بن) فەرمووی: حەزەرەت (دروودو رەحمەتی خودای لەسەرەین) فەرمووی: قیامەت ھەڵناسی ھەتا موسوڵمانان دەچن بەگژ جوولەکەدا، جوولەکە شەرتان لەگەڵ دەکەن، تا لە ئەنجامدا خودا ئیوێ زال دەکا بەسەر ئەواندا، کاتی موسوڵمانەکان دەست دەکەن بە کوشتاریان جوولەکەکان وا دەشکێن لەبن بەردو دارو بنچگ و دەوێندا خۆیان پەنا دەدەن و خۆیان دەشارنەو، بەردو دارو درەخت و دەوێنەکە دەلێن: ئەو کاکە موسوڵمان! ئەو عەبدی باشی خودا! ئەو بەندە ی خاسی خودا! ئەو جوولەکە یەکە لە پشتمەوێ خۆی حەشارداو، وەرە ئەو دوژمنی خودایە بکوژە، تەنیا داری دێکەزی وائالی، چونکە ئەو لە درەختی جوولەکە یە راستییان ئی ئالی. (ش/ت).

۵۵۷۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَبْلُغُ الْمَسَاكِينُ إِهَابَ أَوْ يَهَابَ. رواه مسلم وأبو داود ولفظه: يُوشِكُ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يُحَاصِرُوا إِلَى الْمَدِينَةِ حَتَّى يَكُونَ أَبْعَدُ مَسَالِحِهِمْ سَلَاَحٌ ^(۱۵):

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەرەین) فەرمووی: خانوو بەرە دەگاتە ئیهاب، یا فەرمووی: دەگاتە یەهاب (کە ناوی شوینیکی چەند میلی لە مەدینە ی درەخشانەوێ دوورە) (م/د) گفەتی (د): ھاکا دوژمن موسوڵمانانی

(۱۴) مسلم. فتن: ۷۲۶۸. تجرید/ ۲ ل- ۲۲۳ رقم/ ۱۲۰۱ = ۲۹۲۵، ۳۵۹۳ + رقم/ ۱۲۰۲ تجرید = ۲۹۲۶ فتح

مسلم. فتن: ۷۲۶۸، ۷۲۶۷، ۷۲۶۶، ۷۲۶۵، ۷۲۶۴.

(۱۵) مسلم. فتن: ۷۲۱۹.

به‌رهو مه‌دینه گرتنه ناوو له‌هه‌ر چوارلاوه به‌رهو ئه‌وئ ته‌نگیان پی هه‌لچنین، به‌را‌ده‌یه‌کی وا دوورترین سه‌نگه‌ریان له سه‌لاح ده‌بی (که شوینیکه له خوار خه‌یبه‌ره‌وه).

۵۵۷۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ. رواه مسلم والترمذي^(۱۶):

دیسان فه‌رمووی: حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئیسلام له سه‌ره‌تاوه غه‌ریب و بی که‌س بوو، دیسانه‌وه غه‌ریب و بی که‌س ده‌بیته‌وه خو‌شی له غه‌ریبان و بی که‌سان! (م/ت).

۵۵۷۳- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدِّينَ لَيَارِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَارِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا وَلَيَغْلِبَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَغْلَبَ الْأُرُوبَةِ مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَيَرْجِعُ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُصَلِّحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي^(۱۷):

حه‌زرت (دروودو ره‌حمه‌ت و فه‌پی خودای لی‌بی) فه‌رمووی: ئایینی ئیسلام دیسان ده‌کشیته‌وه بو‌ ناو ولاتی حیجازو له‌وئ په‌پکه ده‌خواته‌وه، هه‌ر وه‌کوو چۆن مار له‌ناو کونی خو‌یا په‌پکه ده‌دا ئاوا! ئیسلام خو‌ی قایم ده‌کاته‌وه له‌ناو ولاتی حیجازداو حیجاز ده‌بیته‌وه به‌ تاقه قه‌لاو په‌نا‌گای ئیسلام، هه‌روه‌ک چۆن بزنه کی‌وی له‌تاو دوژمنی خو‌ی، خو‌ی له‌ لوتکه شاخه‌کان قایم ده‌کا ئاوا، ئه‌م دینه له سه‌ره‌تاوه غه‌ریب و بی که‌س بوو، سه‌ر له‌نوئ غه‌ریب و بی‌که‌س ده‌که‌ویته‌وه، چاوو دلئ ئه‌و غه‌ریب و ته‌نها و ته‌نیا بالانه‌ رو‌شن بی، که ئه‌وه‌ی ئه‌و خه‌لکه‌ی تر - له‌ پاش من - له‌ ری‌بازی من تی‌کی ده‌ده‌ن و ده‌سکاری ده‌که‌ن ئه‌وان سه‌ر له‌نوئ به‌پی‌ی ده‌قی ئایه‌ته‌کانی قورئان و فه‌رمووده‌کانی سوننه‌ت، ری‌کی ده‌خه‌نه‌وه و دیسانه‌وه چا‌کی

(۱۶) مسلم. ایمان: ۳۷۰.

(۱۷) بخاری. فضائل المدينة: ۱۸۷۶ = تجريد/۲/۲۵۶/۲ رقم/۸۶۱. مسلم. فتن: ۳۷۲.

ده‌که‌نه‌وه! وه‌ک جاری جاران سوننه‌ت و شه‌ریعه‌تی من زیندوو ده‌که‌نه‌وه!
(ش/ت).

→ ۵۵۷۴ - (ب - ۳ ز - ۹۲ ل - ۲۳۷ ف - ۱) (۱۸).

۵۵۷۵ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي لِنَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكَلِّمَ السَّبَّاحُ الْإِنْسَ وَحَتَّى تُكَلِّمَ الرَّجُلَ عَذْبَةُ سَوَطِهِ وَشِرَاكُ نَعْلِهِ وَتُخْبِرَهُ فَخِذُهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ مِنْ بَعْدِهِ. روى هذه الثلاثة الترمذي (۱۹):

ئه‌بو سه‌عید (خۆشنوویدی خودای لیبی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سرب) فهرمووی: به‌و خوایه‌ی که گیانی من وا له‌ناو ده‌ستی ده‌سته‌لاتی ئه‌ودا قیامه‌ت هه‌لناسی تا دپنده‌و ده‌عبا قسه‌و گوفتوگو له‌گه‌ل ئاده‌میزاددا ده‌که‌ن، وه‌هه‌تا ریشوو قو‌لفی قه‌مچی و قه‌یتانی پی‌لاو له‌گه‌ل خاوه‌نیاندا قسه‌ ده‌که‌ن، وه‌هه‌تا خیزانی پیاو له‌ نه‌دیویی و له‌ پاشمله‌ هه‌رچی بکا رانی پیاوه‌که‌ خوی، یا ئه‌ندامیکی تری، ژنه‌که‌ی چی کردوو به‌وی ده‌گیریتته‌وه (ت-س/ح).

ئه‌مه‌ موعیزه‌یه‌کی زۆر که‌وره‌یه، ئیستا ئیمه‌ به‌ چاوی خۆمان ئه‌مه‌ ده‌بینین، سه‌عات، چه‌رخ‌ی جگه‌ره، قه‌له‌م، ته‌پله‌کی جگه‌ره، دوگمه‌ی جل و به‌رگ، چاویلکه، بووکه‌ شووشه، سوچی کاره‌با، چاوی شوشه، ره‌شمه‌ی و‌لاخ و شتی وا، دار ده‌ست، عه‌سا، قاپ و قاجاخ و تپو تفاق‌ی تری ناو مال، شمه‌کی تری له‌م باب‌ه‌ته، کامیره‌ی شاراو‌هی تیا‌دایه، ده‌نگ و ره‌نگ تو‌مارده‌کا، به‌بی ئه‌وه‌ی که‌ که‌س پی‌ی بزانی، بو‌ نمونه‌ می‌رد ده‌توانی تو‌مارکه‌ریکی شاراو‌ه له‌سه‌ر خه‌تی ته‌له‌فونه‌که‌ی ماله‌وه‌ی ره‌بت بکا، هه‌رچی قسه‌و قسه‌ی نه‌ینی ژنه‌که‌یه‌تی بو‌ی تو‌مار بکا (وه‌رگیر).

(۱۸) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل/۹۲ رقم/۲۳۵۱/۱.

(۱۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۵۷۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَوْمًا: أَتَدْرُونَ
أَيْنَ كَذَهَبَ هَذِهِ الشَّمْسُ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: إِنَّ هَذِهِ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ
إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي
ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى
مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي ارْجِعِي
مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي لَا يَسْتَنْكِرُ النَّاسُ مِنْهَا
شَيْئًا حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا ذَاكَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي أَصْبِحِي طَالِعَةً مِنْ
مَغْرِبِكَ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِهَا. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَدْرُونَ مَتَى
ذَاكُمْ ذَاكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا
خَيْرًا. رواه الشيخان والترمذي (٢٠).

ئەبو زەر (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: روژێ پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەری)
فەرمووی: ئایا دەزانن ئەم خوڤه بو کوی دەچی؟ عەزیزان کرد: خودا
پیغه‌مبەری خودا خویان باشی دەزانن، فەرمووی: گشت روژێ ئەم خوڤه
چەرخی خوی دەکا و دەپوا هەتا دەگاتە ئارامگای روژانە‌ی خوی، کەوا
لەژێر تەخت و بارەگا و عەرشی خودادا، جا لەوێ دەکەوێ بە روودا
کوپنوش دەباو لە کوپنوشا دەمیڤتە‌وه و لەسەر ئەو حاله زیکری خودای
خوی دەکا، تاپیی دەگوترێ هەلسەرە‌وه لە شوینی روژانی خۆتە‌وه دیسانە‌وه
هەلبێرە‌وه، جا ئەویش دەگەرێتە‌وه لە جیگە‌ی هە‌لهاتنی جارانی خۆیه‌وه
وەک جاری جارانی هەل دیتە‌وه، ئیتر هەموو جاری ئەمە کاریه‌تی و شتیکی
وای ئی روو نادا کە خە‌لک نه‌یان دیبێ، تا روژێ بە ئاسایی دەپواو کەس
هەست بە هیچی ناکا، دەپوا تا دەگاتە‌وه ئارامگاکە‌ی بن عەرشی و، لەوێ
جاران ئاسایی دەچی‌تە‌وه کوپنوش و چاوه‌پروان دەگاتە‌وه کە وەک جاری

(٢٠) تجرید البخاری/ ٢/ ٤٢٣ رقم/ ١٢٩١ = ٣١٩٩، ٤٨٠٢، ٤٨٠٣، ٧٤٢٤، ٧٤٣٣. مسلم. ایمان: ٣٩٧، ٣٩٤ -
٣٩٩. أبو داود. حروف وقرءات ٤٠٠٢. ترمذی فتن: ٢١٨٦، ٢٢٢٧.

جارانی ریگهی پی بدری و پیی بگوتری له شوینی رزانی خۆته وه هه لیبیره وه، به لام ئەم جاره پیی دهگوتری: هه لسه ره وه به لام له خۆرئاوه وه هه لیبی، ئەویش له خۆرئاواوه هه لدی! ئەوجا چه زهت (سه لام و سه لات و دروود و ره حمهت و فهرو به ره کهتی خودای گه وه ره سه ره وه ری له سه ره بی و، به پیروزیی و به ره کهتی سه لا و اتدان له سه ری، خودا هه موو خه م و په ژاره یه کمان بره وینیتته وه له هه موو لایه که وه درووی ره حمهتی خۆیمان لی بکاته) ئەوجا چه زهت (دروودی خودای له سه ربین) فهرمووی: ده زانن ئەمه که یه؟ ئەمه ئەو کاتایه که خودا له باره یه وه فهرموویه تی:

{يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا - ٦ / ١٥٨} → (ب - ٦ ل - ١٦٥)

داخه کهم جار جاره هه له ی چاپی سه یرووده دا، مه به سستی رسته و فهرمووده که له سه دا سه دی چه واشه ده کا، وه ک ته فسیری ئەم ئایه ته پیروزه که وا له بهرگی شه شه مدا له لاپه ره سه دو په نجاو هه شتدا، دیپری هه ره دواوه ی به هه له ئاوا نووسراوه: موسولمان بووبی. وه لی راسته که ی ئاوا یه: موسولمان نه بووبی. خودا یارب لی له کو تایی ئەم دهفته ره وه گه لی له هه له زور زه قانه راست ده که مه وه، وه ک ئەم هه له یه له بهرگی چواره مدا له لاپه ره (١٦٦) دا له سه ری دیپری شان ده هه مدا: هه له: حه رام، راست: حه رام نییه، هه روا: ب - ١ ل - ٤٥ دیپری هه شت: هه له: قسه و باسیان بو دامه زینن. راست: قسه و باسیان بو دامه زینن. (وه رگین)

٥٥٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثًا لَمْ أُنْسِهِ بَعْدَ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ الْآيَاتِ خُرُوجًا طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَخُرُوجُ الدَّابَّةِ عَلَى النَّاسِ ضُحًى فَأَيُّهُمَا كَانَتْ قَبْلَ صَاحِبَتِهَا

فَالْآخَرَىٰ عَلَىٰ أَثَرِهَا قَرِيبًا. رواه مسلم وأبو داود، وزاد: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَكَانَ يَقْرَأُ الْكُتُبَ النُّزْلَةَ وَأَظْنُ أَوْلَهُمَا خُرُوجًا طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا^(٢١):

عه‌بدوللای کورپی عه‌مر (خودایان فز رازی بن) فه‌رمووی: ئەم فه‌رمووده‌یه‌م له زاری پیروزی پیغه‌مبه‌ر خو‌ی (دروودی خودای له‌سهرین) بیستوو، هیشتا له‌به‌رم ماوه‌و له‌یادم نه‌چوته‌وه، به‌گو‌یی خو‌م گو‌یم لی‌ی بو‌و فه‌رمووی: یه‌که‌م نیشانه‌ی هه‌ره‌گه‌وره‌ی هاتنی روژی ره‌ستاخیز که‌ رووده‌دا یه‌کی‌که‌ له‌م دو‌و رووداوه‌گه‌وره‌یه: یا ده‌رچوون و هه‌لهاتنی خو‌ره له‌ خو‌رئاواوه، یا په‌یدا بوونی ده‌عبا بن عه‌ردیله‌یه که‌ مه‌شه‌ووره به‌ دابه‌تول نه‌رز، که‌ له‌کاتی چیشته‌نگاودا له‌ زه‌وی صه‌فا ده‌رده‌چی و ده‌دا به‌سه‌ر مه‌ردوومدا، جا ئەم دو‌و نیشانه‌یه هه‌ر کامیکیان له‌ پیش نه‌وی تریان‌ه‌وه رووی‌دا ئیت‌ر نه‌وی تریشیان دوا به‌دوای نه‌و به‌زووی رووده‌دا. (م/د).

ئهبو داود (رحمته‌ی خودای لی‌ین) ئەمه‌ی پتر کردوو: عه‌بدوللآ - که‌ خو‌ی نامه‌ناردراو (کتیبه‌ مونه‌ززه‌له‌)کانی خو‌یند بو‌و - ده‌یگوت: من واده‌زانم که‌ ده‌رچوونی خو‌ر له‌ خو‌رئاواوه وه‌ پیش ده‌رچوونی ده‌عبا بن عه‌ردیله‌ ده‌که‌وی. ته‌ماشای ئەم شوینه‌ بکه، بو‌زانیاری پتر → (ب-٧ز- ١٠ ل- ٧٦).

٥٥٧٨- ولمسلم في الإيمان: إِنَّ اللَّهَ يَنْعُثُ رِيحًا مِنَ الْيَمَنِ أَلَيْنَ مِنَ الْحَرِيرِ فَلَا تَدْعُ أَحَدًا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ إِلَّا قَبَضَتْهُ^(٢٢):

حه‌زه‌رت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: خودا له‌ یه‌مه‌نه‌وه‌ که‌زه‌ بای‌ی هه‌لده‌کا، له‌ ناو‌ریشتم نه‌مه‌تر ده‌بی، نه‌و که‌سه‌ی تو‌سقال‌ی ئی‌مان و باوه‌ر له‌ دل‌یدابی نه‌و که‌زه‌بایه‌ گیانی ده‌کی‌شی! (م).

٥٥٧٩- وللشيخين: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلَىٰ شِرَارِ النَّاسِ^(٢٣):

^(٢١) مسلم. فتن: ٧٣٠٩. أبو داود. ملاحم وفتن: ٤٣١٠. ابن ماجه. فتن: ٤٠٦٩. تحفة الأشراف / ٨٩٥٩.

^(٢٢) مسلم. ایمان: ٣٠٨.

^(٢٣) مسلم. فتن: ٧٣٢٨.

حه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: هه‌تا مه‌ردوم هه‌موو گه‌ندو به‌د نه‌بن قیامت هه‌لناسی (ش).

٥٥٨٠- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يُقَالَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُ. رواه مسلم والترمذي^(٢٤):

ئه‌نه‌س (خودای ئی‌رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا وای لی‌دی که‌س نابئ له‌سه‌ر رووی زه‌وی ناوی خودابینئ و بئ: الله، الله! (م/ت).

٥٥٨١- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكُونَ أَسْعَدَ النَّاسِ بِالْذُّلْيَا لُكْعُ ابْنِ لُكْعٍ. رواه الترمذي بسند حسن^(٢٥):

حوزه‌یفه (خودای ئی‌رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا وای لی‌دی نامه‌ردی کو‌ری نامه‌رد شادمانترین که‌س ده‌بی به‌خوشیی دنیا: (ت-س/ح).

١٠٦) خیر و که‌وره‌یی به‌نده‌یی و خودا په‌رستی له‌ ناخه‌ر زه‌مانا

فضل العبادة في آخر الزمان

٥٥٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَفَ عَلَى أَهْلِ جُلُوسٍ فَقَالَ: أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ؟ قَالَ: فَسَكْتُوا فَقَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ رَجُلٌ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنَا. قَالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ^(١):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بئ) فه‌رمووی: چه‌ن که‌سی دانیشتبوون پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ دیاریان راوه‌ستاو فه‌رمووی: هوشیار بن با

^(٢٤) مسلم. ایمان: ٣٤، ٣٧٣.

^(٢٥) رواه الترمذي بسند حسن.

^(١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

پیٚتان بَلِّیم که کامانه‌تان باشن و کامانه‌تان خراپن گوتی: کهس قسه‌ی نه‌کرد، هه‌تا پیٚغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) سئ جار وای فهرموو، ئه‌وسا پی‌اوئ گوتی: ئاده‌ی فهرموو پیٚمان بفهرموو ئه‌ی پیٚغه‌مبه‌ری خودا! که باش و خراپمان ده‌بی چۆن بی، فهرمووی: باشه‌کانتان ئه‌و که‌سانه‌تانن که هومی‌دی خیریان ئی ده‌کری و مه‌ردوم له‌ زیان و شه‌ریان دَلَنیان، خراپه‌کانیشتان ئه‌و که‌سانه‌تانن که نه‌ئومی‌دی چاکه‌یان ئی ده‌کری و نه‌ خه‌لک له‌ زیان و شه‌ریان دَل نیاده‌بن! (ت-س/ص).

۵۵۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ الصَّابِرُ فِيهِمْ عَلَى دِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ. رواهما الترمذي^(۲):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیٚغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: مه‌ردوم ده‌که‌ونه‌ روژیکه‌وه‌ پی‌اوئ ئایینداری خوگر له‌ ناویاندا وه‌ک که‌سئ وایه‌ که‌ پشکوویی ئاگری سوور له‌ناو له‌پیدا‌بی! (ت-س/غریب).

۵۵۸۴- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْعِبَادَةُ فِي الْهَرَجِ كَهَجْرَةِ إِلَيَّ. رواه مسلم والترمذي^(۳):

له‌ مه‌عقیلی کوپی یه‌ساره‌وه‌ (رمزای خودای لیبین) پیٚغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: له‌کاتی بشیویی و کوشت و بریندا خودا په‌رستی وه‌ک هیج‌ره‌ت و کوچ کردن بۆ لای من وایه. (م/ت).

۵۵۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّكُمْ فِي زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عَشْرَ مَا أَمَرَ بِهِ هَلَكَ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعَشْرٍ مَا أَمَرَ بِهِ نَجَا. رواه الترمذي بسند غريب. نسأل الله الامن في الغربة آمين^(۴):

(۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۳) مسلم. فتن: ۷۲۲۶. ترمذي. فتن: ۲۲۰۱. ابن ماجه. فتن: ۳۹۸۵.

(۴) رواه الترمذي بسند غريب.

ئه‌بو هوره‌یره (خۆشنوویی خودای لیبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئیوه ئیستا له‌ چه‌رخیکی وادان ئه‌وه‌ی له‌ ئیوه (واته: له‌ یارانی چه‌زهره‌ت) ده‌یه‌کی ئه‌وه‌ی داوای ئی ده‌کری نه‌یکا ده‌فه‌وتی، به‌لام روژی ده‌بی ئه‌وه‌ی له‌ ئیوه (واته: له‌ موسولمانان) ده‌یه‌کی ئه‌رکی سه‌رشانی خۆی جیبه‌جی بکا رزگاری ده‌بی! (ت - سه‌نه‌ده‌که‌ی غه‌ریبه، به‌لام وه‌ك دانهر له‌ شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رمووی: (رمزای خودای لیبن): ئهم فه‌رمووده‌یه‌ی تر له‌م شوینه‌دا پشتیوانی ده‌کا، ته‌ماشای به‌رگی شه‌شه‌م چاپی یه‌که‌م/ لاپه‌ره (١٤٢) بفه‌رموو، فه‌رمووده‌ی بیست و یه‌ك و بیست و دوو = ژماره‌/ ٣٨٤٦/٢١ و ٣٨٤٧/٢٢ له‌ چاپی دووهم. وه‌رگیر

١٠٧) به‌هۆی زۆربوونی تاوان و گوناوه‌ ناهه‌رمانی خوداوه‌ روچوون به‌ناخی زه‌ویدا روو ده‌داو دی و شارو و لا‌ت به‌ دانیشه‌تووه‌کانیا‌نه‌وه‌ له‌په‌ر رو‌ده‌چن و، که‌لی مرو‌فو ئاده‌میزاد ده‌بن به‌ مه‌یموون و به‌رازو ده‌عباو ده‌عه‌جانی

حلول الخسف والمسح وأنواع البلاء بكثرة العصيان

٥٥٨٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا ظَهَرَ الْخَبْثُ^(١):

عائیشه (خودای ئی زازی بن) له‌ چه‌زهره‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: له‌چینه‌کانی دوا‌یی ئهم ئۆمه‌ته‌دا ئهم به‌لایانه‌ روو ده‌ده‌ن: روچوون به‌ ناخی زه‌ویدا، بوون به‌ به‌رازو مه‌یموون و ده‌عباو، به‌رده‌ باران و ئاگر باران و شتی وا. گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باشه‌ ئه‌گه‌ر پیاو چا‌کانیشه‌مان له‌ناو دا‌بن هه‌ر له‌ناو ده‌چین؟ فه‌رمووی: به‌ئێ که‌ ده‌غه‌لی و گه‌ندی و چه‌په‌لی په‌ره‌ی سه‌ندا. (ت- س/ غه‌ریب).

^(١) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۵۵۸۷- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَتَى ذَاكَ؟ قَالَ: إِذَا ظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِزُ وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ^(۲).

عیمرانی کوہی حوصہین (رہزای خودا لہ خوئی و لہ حوصہینی باوکی) لہ پیغہ مہرہ وہ (درویدی خودای لہ سرین) دہ فہرموی: لہ ناو ٹہم گہ لی ٹیسلامہ دا ٹہم موصیبہ تانہ روو دہ دہن: روچوون بہ ناخی زہویداو، بوون بہ مہیموون و بہرازو دہ عباو دہ عہ جانی، ہہروا سہنگہ باران و شتی وایش روو دہ دہن جا پیایو - لہ موسولمانان. عہرزی کرد: ٹہی پیغہ مہرہ خودا! ٹہمہ کہی دہ بی؟ فہرموی: کاتی ٹنی گوہرانی بیڑو دہ ہول و زوپنا و مؤزیقہ لیڈان و بلویرو تہ موورہ ژہندن زور بوون، وہ بہ ناشکرا لہ بہر چاوی خہلک بہ بی ترسی تولہ لی سہندن مہی و ٹارہق خورایہ وہ ٹہم بہ لایانہ روو دہ دہن! (ت - س/ غریب).

۵۵۸۸- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا فَعَلَتْ أُمَّتِي خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً حَلَّ بِهَا الْبَلَاءُ. فَقِيلَ: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ الْمُغْنَمُ دُولًا وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا وَالزَّكَاةُ مَغْرَمًا وَأَطَاعَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَعَقَّ أُمَّهُ وَبَرَّ صَدِيقَهُ وَجَفَّ أَبَاهُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ وَكَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرَذَلَهُمْ وَأَكْرَمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهِ وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ وَلَبَسَ الْحَرِيرُ وَاتَّخَذَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِزُ وَلَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رِيحًا حَمْرَاءَ أَوْ خَسْفًا وَمَسْحًا^(۳).

عہ لی (رہزای خودای لبین) فہرموی: پیغہ مہرہ (درویدی خودای لہ سرین) دہ فہرموی: کاتی گہ لی من ٹہم پازدہ رہوشہ بہ دہیان کرد، ٹیتر دہردو بہ لاو وہی و دوچار بوون سہریان تی دہکا. گوہرا: ٹہی رہوانہ کراوی خودا! ٹہو رہوشانہ چین؟ فہرموی: کاتی وای لیہات:

(۲) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

(۳) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

١. مالى دەولەت و سامانى مىللەت لەناو چەند كەسىكا دەستاو دەستى پى
بكرى. (وەك ئىستا - ٢٠٠٨/٥/٢٩). (وەرگىڤ)
٢. وەسپاردەو ئەمانەت بە چاوى تالانى تەماشىا بكرى.
٣. وەزەكات بە جەرىمەو باج و سەرانه دابنرى.
٤. وە پىاو لە ھەموو شتىكا بەگوڤى ژنى خوى بكا وەبى گوڤى و بى دلى
داىكى خوى بكا.
٥. وە بۆ برادەرى باش بى.
٦. وە بۆ باوكى خراپ.
٧. وە ھەراو زەناو دەنگە دەنگ لەناو مزگەوتا بكرى.
٨. وە خۆڤىترىنى گەل و مىللەت بىى بە سەرۆك و سەردارىان!
٩. وە پىاوى خراپ (لە ترسى زىان و وەزەن و شەپرى) قەدرو رىزى ئى بگىرى!
١٠. وە مەى و ئارەق و شەراب بە ئاشكرا بخورىتەو.
١١. وە ئاورىشم لەبەر بكرى.
١٢. وە ژنى گۆرانى بىژ - وەك شوان و گاوان و رەنجبەر - رابگىرى و بۆ ئەوەى
گۆرانى بلى و ئاھەنگ بگىڤرى مووچەو بەراتى بۆ بېرىتەو.
١٣. وە ئامىرى بەزم و رەزم و زوپنا ژەندەن زۆر بىى.
١٤. وە چىنى پاشىنى ئەم مىللەتى ئىسلامەيش نەفرەت و لەعنەت لە چىنى
پىشىنى خۆيان بكن، گوايە ئەمانە پىشكەوتن خوازن و ئەوان
كۆنەپەرست بوون. كاتى وى لىھات و ئەم رەوش و رەفتارە خراپانە
رووياندا ئەو ھەلە با ئەو خەلكە چاوەپروانى بايەكى سوور بكن، يا
چاوەنوڤى رۆچوون بە ناخى زەويدا بكن، بەھۆى بوومەلەرزەو
تەقىنەوەى بوركان و شتى ترى واو، يا چاوەپروانى بوون بە دەعباو
دەعەجانى بكن! (ت - سەند غەرىب).

٥٥٨٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا مَشَتْ أُمِّي الْمُطِيطِيَاءَ وَخَدَمَهَا أَبْنَاءُ الْمُلُوكِ فَارِسَ وَالرُّومَ سَلَطَ شِرَارُهَا عَلَى خِيَارِهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ التِّرْمِذِيُّ^(٤):

ئیبینو عومەر (رهزای خودایان لیبی) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: کاتئ ئومه تی من به کهش و فش و لهجه ولار رویشتن، وه نه وهی فارس و روم - که خویمان نه وهی پادشایانن - رازهو خزمه تیان کردن، نهو کاته خودا گهندو به دو خراپه کانیان زال دهکا به سهر باشه کانیاندا (ت- سه ند غه ریب).

٥٥٩٠- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ: يَا أَنَسُ إِنَّ النَّاسَ يُمَصِّرُونَ أَمَصَّارًا وَإِنَّ مِصْرًا مِنْهَا يُقَالُ لَهُ الْبَصْرَةُ أَوِ الْبُصَيْرَةُ فَإِنْ أَلْتَ مَرَزْتَ بِهَا أَوْ دَخَلْتَهَا فَإِيَّاكَ وَسِبَاحُهَا وَكِلَاءُهَا وَسُوقُهَا وَبَابُ أَمْرَانِهَا وَعَلَيْكَ بِضَوَاحِيهَا فَإِنَّهُ يَكُونُ بِهَا خَسْفٌ وَقَذْفٌ وَرَجْفٌ وَقَوْمٌ يَبْتَغُونَ يُصْبِحُونَ قِرْدَةً وَخَنَازِيرَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي الْمَلَا حِمٍ^(٥):

ئه نهس (خوشنوودی لیبی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسهرین) پیی فهرمووم: ئه ی ئه نهس! خه لك چهن گه وه شارئ دروست ده كه ن، شارئ لهو شارانه یا ناوی به صره ده بی یا ناوی بوصه ی ره ده بی، جا ئه گهر دنیا بوو ریئت كه وته ئه وی، یا خود چوو یته ناوی ئه وا خوت له م شوینانه ی دووربگه ره: له شو ره کاته که ی و له مینا و به نده ره که ی و له بازاره که ی و له سه را که ی، چونکه له م شوینانه ی روچوون و به ردو ئاسن بارین و گه رده لوول و بوومه له رزه و شتی وا روو ده دن، هوژیکیش که شه و ده خه ون ئاده میزان، به لام که به یانی هه لده ستن بوون به مه یموون و به راز، وه ئی قه یناکا ئه گهر له ده ورو به ره که ی بیت. (د - س/ص).

^(٤) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

^(٥) بسند رجاله رجال الصیحیح (شرحه).

١٠٨) باسی جه وتهم: باسی خه لیفه مه هدی (خودای فی رازی بن)

الباب السابع: فی الخلیفة المهدی (رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ)

٥٥٩- عَنْ عُبَیْدِ اللّٰهِ ابْنِ الْقُبَیْطِیَّةِ قَالَ: دَخَلَ الْحَارِثُ بْنُ أَبِي رَبِیعَةَ وَعَبْدُ اللّٰهِ بْنُ صَفْوَانَ (رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا) وَأَنَا مَعَهُمَا عَلَى أُمَّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِیْنَ (رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا) فَسَأَلَاهَا عَنِ الْجَنْشِ الَّذِی یُخَسَفُ بِهِ وَكَانَ ذَلِكَ فِی أَیَّامِ ابْنِ الزُّبَیْرِ فَقَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): یَعُودُ عَائِدَةٌ بِالنِّبْتِ فِیَنْعُثُ إِلَیْهِ بَعْثٌ فَإِذَا كَانُوا بَیْنَدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ خُسِفَ بِهِمْ. فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَكَيْفَ بِمَنْ كَانَ كَارَهَا قَالَ یُخَسَفُ بِهِ مَعَهُمْ وَلَكِنَّهُ یَنْعُثُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ عَلَى نَبْتِهِ. وَفِی رَوَايَةٍ: قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ صَفْوَانَ: أَمَّا وَاللّٰهِ مَا هُوَ بِهَذَا الْجَنْشِ الْآتِی لِقَتَالِ ابْنِ الزُّبَیْرِ. رواه الأربعة^(١).

عبداللای کوپی قیبتیییه فهرمووی: حاریسی کوپی ربیعیه و عبداللای کوپی صفوان (رمزای خودایان فی بن) چوون بو لای نوم و سه له مه (رمزای خودای لیبن) منیش له گه لیاندا چووم، له باره ی ئه و له شکره وه که زهوی قوتیان ددها له نوم و سه له مه یان پرسیار کرد، ئه م پرسیار و ده لاهه یش له روژانی شو پرشه که ی ئیبنو زه و به یردا بو، نوم و سه له مه له و ده لاهه فهرمووی: پیغه مبه ری (دروودی خودای له سه ری) فهرمووی: په نابهری په نا ده باته بهر کابه تو للا و له شکر ی ده نیرن بو سه ری، که ئه و له شکره ده گه نه بیابانی له وی زهوی قوتیان ددهاو به ناخی عه ردا ده چنه خواری و نوم ده بن! منیش عه رزیم کرد: ئه ی پیغه مبه ری خودا! باشه ئه دیی ئه و که سه ی که حه زی فی نه بی به لام به زور هیترابی بو ئه و په لاماره ئه وه حالی چوون ده بی، فهرمووی: ئه و یش له گه ل ئه و اندا زهوی هه لی ده لووشی به لام له روژی قیامتدا خودا به پیی نیازی دلی خو ی زیندوی ده کاته وه. له گیرانه وه یه کا: عبداللای کوپی صفوان فهرمووی: ئه دی به خودا ئه و له شکره که زهوی لووشیان ددها ئه م له شکره نییه که ئیستا له شامه وه هاتوون بو کوشتاری عه عبداللای کوپی زوبه یر. (ش/د/ت).

(١) مسلم. فتن: ٧٦٩. ابو داود. المهدی: ٤٢٨٩.

٥٥٩٢- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ اخْتِلَافٌ عِنْدَ مَوْتِ خَلِيفَةٍ فَيَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ هَارِبًا إِلَى مَكَّةَ فَيَأْتِيهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ فَيَخْرِجُونَهُ وَهُوَ كَارَةٌ فَيَبَايَعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَيُبْعَثُ إِلَيْهِ بَعْثٌ مِنَ الشَّامِ فَيُخَسَفُ بِهِمْ بِالْبَيْدَاءِ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَإِذَا رَأَى النَّاسُ ذَلِكَ أَتَاهُ أَبْدَالُ الشَّامِ وَعَصَائِبُ أَهْلِ الْعِرَاقِ فَيَبَايَعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ ثُمَّ يَنْشَأُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَخَوَالُهُ كُلُّبٌ فَيُبْعَثُ إِلَيْهِمْ بَعْثًا فَيُظْهِرُونَ عَلَيْهِمْ وَذَلِكَ بَعْثٌ كُلُّبٍ وَالْحَيَّةُ لِمَنْ لَمْ يَشْهَدْ غَنِيْمَةً كُلُّبٍ فَيَقْسِمُ أَلْمَالُ وَيَعْمَلُ فِي النَّاسِ بَسَنَةٌ لِيَبْهِمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيُلْقَى الْإِسْلَامُ بِجَرَانِهِ إِلَى الْأَرْضِ فَيَلْبَثُ سَبْعَ سِنِينَ ثُمَّ يُتَوَفَّى وَيُصَلَّى عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ. رواه أبو داود^(٢):

ئوم و سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهری) ده‌فه‌رموی: له‌کاتی مردنی جینشینی‌کدا ده‌بی به‌کیشه‌و به‌ره‌و دووبه‌ره‌کی، پیاو‌یکیش (واته: مه‌هدی) له‌خه‌لکی مه‌دینه‌هه‌لدی و ده‌روا بو‌مه‌ککه، خه‌لکی مه‌دینه‌یش شوینی ده‌که‌ون و هه‌رچه‌ن خو‌ی هه‌زی ئی نابئ به‌لام ئه‌وان ده‌یه‌ینه‌ ده‌ره‌وه‌و له‌نیوانی روکن و مه‌قام په‌یمانی ده‌ده‌نی و ده‌یکه‌ن به‌ (خه‌لیفه - جینشین) ئه‌وجا له‌شامه‌وه‌ له‌شکرئ ده‌نیرن بو‌سه‌ری، که ده‌گه‌نه‌ بیا‌بانه‌که‌ی نیوانی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌ له‌وئ رو‌ده‌چن به‌ناخی زه‌ویداو زه‌وی قوتیان ده‌دا، کاتی که مه‌ردوم ئه‌مه‌ ده‌بینن ئیتر پیاو‌چا‌کانی شام (که پییان ده‌گوترئ: ئه‌بدالی شام: هاو گو‌پانی شام) و پیاو ما‌قولانی عی‌راق ده‌چن بو‌خزمه‌تی و په‌یمانی له‌گه‌ل ده‌به‌ستن، له‌پاشا کابرایه‌کی قور‌ه‌یشی په‌یدا ده‌بی، وه‌ به‌پشتی هو‌زی که‌لبی خالوانی له‌شکر ریک ده‌خا، هه‌تا بجیت به‌گژ مه‌ه‌دیدا، مه‌ه‌دیش له‌شکرئ ده‌نیریت‌ه‌ سه‌ریان و له‌شکره‌که‌ی مه‌هدی سه‌رده‌که‌ون به‌سه‌ر له‌شکرئ کابرا‌داو له‌شکره‌که‌ی که‌لب پیس تی‌ک ده‌شکین و مال و سامانی‌کی بی‌دا‌دیان به‌تالانی ئی ده‌گرن، مه‌هدی بو‌خو‌ی ئه‌و مالی تالانییه‌ به‌عه‌داله‌ت دابه‌ش ده‌کاو له‌ناو خه‌لکا به‌سوننه‌ت و شه‌ریعه‌تی

^(٢) بسند رجاله رجال الصحيح (شرحه).

پیغمبرہری موسولمانان (درویدی خودای لہسربین) رہفتارو کردار دہکا، وہ ٹایینی ٹیسلام لہ ولاتدا پہلوپو دادہ کوتی و دادہ مزئی، ٹہوجا ٹہم جینشینہ حہوت سال ٹاوا دہمینیتہوہ، لہ پاشا دہمری و موسولمانان نویژی مردووی لہسہر دہکەن! (د-ح/ص).

۵۵۹۳- عَنْ أَبِي نَضْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الْعِرَاقِ أَنْ لَا يُجَبِّيَ إِلَيْهِمْ قَفِيزٌ وَلَا دِرْهَمٌ. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَاكَ قَالَ مِنْ قَبْلِ الْعَجَمِ يَمْتَنِعُونَ ذَاكَ؟ ثُمَّ قَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الشَّامِ أَنْ لَا يُجَبِّيَ إِلَيْهِمْ دِينَارٌ وَلَا مُدًى. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَاكَ قَالَ مِنْ قَبْلِ الرُّومِ. ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْئَةً ثُمَّ قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِي خَلِيفَةٌ يَحْتَوِي الْمَالَ حَتَّى لَا يَعْدُهُ عَدَدًا. قَالَ قُلْتُ لِأَبِي نَضْرَةَ أَتَرَى أَنَّهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ: لَا^(۳).

ٹہبو نہضرہ (خودای لہ رازی بن) فہرمووی: جاری لہ لای جابیر بووین فہرمووی: ہاکا خہلکی عیراق خہرجی خہلو خہرمان و، مہکات و باجی مال و خہرجی پوول و پارہیان نہدا! گوتمان: ٹہوہ لہبہرچی؟ فہرمووی: عہجہم ٹہم ولاتہ داگیر دہکەن و قہدہغہی ٹہوہیان لہ دہکەن، لہ پاشا فہرمووی: ہاکا خہلکی شام سہرانہ و باج و خہرجی خہلو و پولیان نہدا! گوتمان: ٹہی ٹہوہ لہبہرچی؟ فہرمووی: بہہوی رومہوہ، لہ پاشا جابیر توژی راماو فہرمووی: پیغمبرہ (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: لہچینی پاشینی ٹومہتی مندا جینشینہ دہبی بہ گوئل و مشت پارہو مال دہبہخشیتہوہ بہ ژماردن نایژمیژی. جہریری قسہبہر (راوی) دہفہرمووی: گوتم بہ ٹہبو نہضرہ: ٹایا تو لہو باوہرہدای کہ ٹہوہ عومہری کوپی عہبدولعزیز بی؟ فہرمووی: نہہ. (م).

۵۵۹۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ خُلَفَائِكُمْ خَلِيفَةٌ يَحْتَوِي الْمَالَ حَتَّى لَا يَعْدُهُ عَدَدًا. رواهما مسلم^(۴).

(۳) مسلم. فتن: ۷۲۴۴.

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۴۶.

ئەبو سه‌عید (خودای ئی رازی بێ) له خۆشه‌ویسته‌وه فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): جینشینێ له جینشینەکانتان مال به‌چنگ و مست - به‌بێ شومار - به‌خه‌لك ده‌به‌خشی! (م - رحمه‌تی خودای لێین).

۵۵۹۵ - وَعَنْهُ قَالَ: خَشِينَا أَنْ يَكُونَ بَعْدَ نَبِيِّنَا حَدَثٌ فَسَأَلْنَا نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنَّ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيَّ يَخْرُجُ يَعِيشُ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ تِسْعًا. قَالَ قُلْنَا وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: سِنِينَ. قَالَ: فَيَجِيءُ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَيَقُولُ يَا مَهْدِيَّ أَعْطِنِي. قَالَ: فَيَحْتَنِي لَهُ فِي ثَوْبِهِ مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمِلَهُ. رواه الترمذي^(۵).

ديسان فهرمووی: مه‌ترسیمان هه‌بوو که له پاشی مه‌رگی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) شتی رووبدا، له‌به‌ر ئه‌وه له پیغه‌مبه‌رمان پرسى، فهرمووی: مه‌هدى له‌ناو ئۆمه‌تما هه‌ل ده‌ستى، پینچ یا فهرمووی: هه‌وت، یا فهرمووی: نو ده‌ژى، گو‌تى: گوتمان پینچ و هه‌وت و نو‌ی چى؟ فهرمووی: سال فهرمووی: هه‌یه پیاوی دى بۆ لای ده‌لى: ئه‌ی مه‌هدى! به‌شم بده، ئه‌ی مه‌هدى به‌شم بده، ئه‌ویش پیاوه‌که چه‌ندى بۆ هه‌لبگی‌ری به‌لامشت ده‌یکاته کو‌شى! (ت - س/ح).

۵۵۹۶ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ لَمْ يَنْقُ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَنْعَثَ فِيهِ رَجُلًا مَنِيَّ أَوْ مِنْ أَهْلِ بَنِي يَوْاطِئَ اسْمُهُ اسْمِي وَاسْمُ أَبِيهِ اسْمُ أَبِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا. رواه أبو داود والترمذي.

عه‌بدوللا (ره‌زای خودای لێین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌گه‌ره‌کوو جیهان تاقه‌یه‌که روژی مابى خودا ئه‌و روژه درێژ ده‌کاته‌وه قیامت هه‌لناسی تا خودا پیاوی له‌نه‌وه‌ی من ده‌نی‌ری، یا فهرمووی: پیاوی له‌که‌س و کارى من ده‌نی‌ری، سه‌ر رووی زه‌وى پر ده‌کا له دادو عه‌داله‌ت، وه‌کوو پر‌بووه له زۆرو سته‌م له پینش هاتنی ئه‌ودا، ئه‌و پیاوه

(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

خۆی هاوناوی خۆمه‌و باوکی هاوناوی باوکمه (واته: مه‌هدی ناوی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدوڵلایه‌و له نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر خۆیه‌تی (د/ت-س/ص).

۵۵۹۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَهْدِيُّ مِنْنِي أَجَلِي الْجَنَّةِ أَقْنَى الْأَلْفِ يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا يَمْلِكُ سَبْعَ سِنِينَ^(۷).

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (درودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: مه‌هدی له‌ خۆمه‌، پیشه‌ سه‌ری رووته، لووتی درێژو که‌وانه‌یه‌و سه‌ری لووتی باریکه‌، سه‌ر رووی زه‌وی پر ده‌کا له‌ دادو عه‌داله‌ت وه‌کوو چۆن له‌ پیش هاتنی ئه‌ودا پر بووه‌ له‌ زۆرو سته‌م، وه‌ جه‌وت سالیش حوکم ده‌کا. (د/حاکم-س/ص).

۵۵۹۸- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَهْدِيُّ مِنْ عِثْرَتِي مَنْ وَلَدَ فَاطِمَةً. رواهما أبو داود والحاكم^(۸).

ئومو سه‌له‌مه‌ (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: مه‌هدی له‌ نه‌وه‌ی خۆمه‌، له‌ نه‌ته‌وه‌ی فاتیمه‌ی کچمه‌. (د/حاکم-س/ص).

۵۵۹۹- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَقَدْ نَظَرَ إِلَى ابْنِهِ الْحَسَنِ: إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ كَمَا سَمَّاهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَسَيَخْرُجُ مِنْ صُلْبِهِ رَجُلٌ يُسَمَّى بِاسْمِ نَبِيِّكُمْ يُشَبِّهُهُ فِي الْخُلُقِ وَلَا يُشَبِّهُهُ فِي الْخَلْقِ^(۹).

عه‌لی (ره‌زای خودای یه‌یێن) سه‌رنجی جه‌سه‌نی کوپی خۆی داو فه‌رمووی: ئه‌م کوپه‌ی من گه‌وره‌و سه‌روه‌رو سه‌رداره‌، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر خۆی (درودی خودای له‌سه‌رین) وای ناو ناوه‌، له‌ پشتی ئه‌م پیاوی هه‌ل ده‌که‌وی، ناوی موحه‌مه‌دی

(۷) بسند صحیح (شرحه‌).

(۸) بسند صحیح (شرحه‌).

(۹) سکت عن درجه‌ الشارح.

کوپری عه‌بدوئلا ده‌بی، وه‌ک ناوی من که پیغه‌مبه‌ری ئیوه‌م، به‌ ره‌فتاری شیرینی و خووی جوانی له‌ پیغه‌مبه‌ری ئیوه‌ ده‌کا، به‌لام به‌ شه‌کل و شیوه‌ به‌ ته‌واوی له‌ و ناچی و له‌م لایه‌نه‌وه‌ هه‌ندی جیاوازی هه‌یه! (د- ئه‌بو داود).

٥٦٠ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ وَرَاءِ النَّهْرِ يُقَالُ لَهُ الْحَارِثُ بْنُ حَرَاثٍ عَلَى مُقَدِّمَتِهِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ مَنْصُورٌ يُوْطَى أَوْ يُمَكَّنُ لَأَلِ مُحَمَّدٍ كَمَا مَكَّنْتُ قُرَيْشٌ لِرَسُولِ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَجَبَ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ نَصْرُهُ أَوْ إِجَابَتُهُ. رواهما أبو داود^(١٠).

دیسان‌عه‌لی (ره‌زای خودای نیبی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ریی) فه‌رمووی: پیاوی له‌ ماوه‌رائوننه‌هر په‌یدا ده‌بی، ناوی حاریسی کوپری چه‌رراس ده‌بی، سه‌رکرده‌ی له‌شکره‌که‌ی ناوی مه‌نصور ده‌بی، وه‌ک چۆن قوره‌یش بوون به‌هۆی سه‌رکه‌وتنی موچه‌مه‌دو دامه‌زاندنی ئایینه‌که‌ی ئه‌و پیاوه‌یش ئاوا ده‌بی به‌هۆی سه‌رکه‌وتنی نه‌وه‌ی موچه‌مه‌دو دامه‌زاندنی دینی موچه‌مه‌د (دروودی خودای له‌سه‌ریی) واجب و پیویسته‌ له‌سه‌ر هه‌موو موسولمانی کۆمه‌کی ئه‌و پیاوه‌ بکا وه‌بچی به‌ ده‌نگیه‌وه‌ (دروودی خودای له‌سه‌ریی).

٥٦١ - له‌ شه‌رحه‌که‌دا نه‌قل ده‌کا ده‌لی: چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ریی) فه‌رموویه‌تی: مه‌هدی پیاوی‌که‌ له‌ نه‌وه‌ی من، رووی گه‌ش و پاک، وه‌ک ئه‌ستیره‌ی دره‌خشان و ورشه‌ داری ئاسمان، به‌ ره‌نگ و روخسار و رواله‌ت له‌ عه‌ره‌ب ده‌چی، به‌ له‌شولار له‌ ئیسرائیلی ده‌چی (واته: که‌من که‌له‌گه‌ته‌) زه‌وی پرده‌کا له‌ دادو عه‌داله‌ت، وه‌کوو چۆن له‌ پیش چه‌رخ‌ی ئه‌ودا پر ده‌بی له‌ زۆرو سته‌م و ناهه‌قی دانیه‌شتوانی ئاسمان و زه‌وی به‌ خه‌لافه‌تی ئه‌و خوشنودو رازین! (رویانی / ابو‌نعیم / دیلمی / تبرانی).

^(١٠) سکت عن درجته الشارح.

٥٦٠٢- ئەم فەرموودەییە لە بەرگی هەشتەمدا لەسەر باسی (الجهاد فرض كفاية) دا رابورد، فەرموودەی چوارەم. لە گەردا ئاوايە: گرۆیی لە ئۆمەتی من دەست لە هەق هەلناگرن، بە ئاشکرا پەیرهوی ئی دەکەن، ئەوەی پشتیان لەزەوی بداو پاشقولیانی ئی دا زیان لەوان نادا، ئەمانە چینی لەدوا چینی هەروا لەسەر هەق دەمینن تا نزیکەی قیامەت تا ئەو حەلە کە خودا لە یەمەنەو کەزە بایئ دەنیڕئ و گیانی هەموو موسوڵمانئ دەکیشتئ. (ت/د/م) لیڕەدا ئەمە ی بترە:

موسليم (پېرگۆږي پېرۆزي له نوورو بۆن و بهرامه ي خوښي بههشت بڼ) ئهمه ي پتره: کاتي عيساي کورې مهريهم (درودي خوداي لهسرين) له ئاسمان ديته خوارې فهريمانپه وای ئهو کاته ي موسولمانان عهريزي دهکا: وهره تو بهرنويژيه که مان بو بکه، عيسايش (درودي خوداي لهسرين) دهفهرموئ: نا من بهرنويژيتان بو ناکهم، خوټ بيکه بويان، چونکه ئيوه که ئوممهتي موچه ممدن خوټان له ناو خوټاندا فهريمانبهرو فهريمانپه وای يهکترين و دهشي ئيمام و بهرنويژو پيشه و او ئهمانه تان له خوټان بڼ، ئهمه برياري خودايه و کردوويه تي به دهستي ريژو قه درو له م ئومه ته ي ناوه!

٥٦٠٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ كُنُمْ مَنصُورُونَ وَمُصِيبُونَ وَمَفْتُوحٌ لَكُمْ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ^(٢).

(١) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل ١٩/ رقم ٤/ ٤٣٥٩. مسلم. جهاد: ٤٩٢٧ - ٤٩٣٥. إيمان: ٣٩٣، ٣٩٠ -

٣٩٣. تجريد / ٤ ل - ٦٠ رقم / ١٣٧٤ = ٣٤٤٨ ، ٣٤٤٩ ، ٢٤٧٦ .

(۲) رواہ الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئیوه له سایه‌ی خوداوه ههر سه‌رکه‌وتوو ده‌بن و تالان و مالی زور ده‌گرن و ولاتیکی زور فه‌تخ ده‌کن و خه‌لکه‌که‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی ئیوه‌دا موسولمان ده‌بن، ده‌ی ئاموزگاریم ئه‌وه‌یه بو ئیوه: ههر کامی له ئیوه که‌وته ئه‌و روژه، با خودا له یاد نه‌کا‌و هه‌تا ده‌توانی له خودا بترسی، له هه‌مانکاته‌دا با فه‌رمان به‌ کاری په‌سه‌ند بکا‌و جل‌و‌گیری له کاری ناپه‌سه‌ند بکا، ئاگادارین ههر که‌سی به‌ قه‌ستی درو هه‌لبه‌ستی و سوور بزانی ئه‌وه دروی په‌تییه‌و بینئ به‌ دهم منه‌وه ئه‌وه باشوینی خو‌ی له‌ناو ئاگری دوزه‌خدا خو‌ش بکا. (ت-س/ر/ص).

٥٦٠٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ خِيَارُكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ سَمَحَاءَكُمْ وَأُمُورُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَظَهَرَ الْأَرْضُ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ بَطْنِهَا وَإِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ شِرَارَكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ بُخْلَاءَكُمْ وَأُمُورُكُمْ إِلَى نِسَائِكُمْ قَبْطُنُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ ظَهْرِهَا. رواهما الترمذي^(٢):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ههر کاتی فه‌رماندارو کارگیره‌کانتان پیاوی باش بوون و داراو ده‌وله‌مهنده‌کانتان به‌خشنده‌و جوامیر بوون و له‌ناو خو‌تانه‌دا کارو بارتان به‌راویژو راو ته‌گبیر بوو، ئه‌وه له‌م حاله‌دا ژیاننتان مایه‌ی باشییه‌ بو‌تان، به‌لام ئه‌گه‌ر فه‌رمانداره‌کانتان پیاو خراپ و به‌د بوون و داراو ده‌وله‌مهنده‌کانتان رژدو پیسکه‌و چرووک بوون و کاروباری گرنگتان له‌ ده‌ستی ژنه‌کانتاندا بوو ئه‌وه له‌م حاله‌دا مردنتان مایه‌ی خیره‌ بو‌تان! (ت-سند غریب).

له‌ پی‌رستی سووره‌ته‌کانی قورئاندا ئه‌م دوو شیعه‌رم نوسی‌بوو:

شوورا به‌ زوو‌خرووف روو‌که‌ش کراوه

داخه‌م له‌ ناوه‌مان به‌س ناوه‌س ماوه

^(٢) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

زور شت لهم دينه لهكار خراوه

وهك كورك انخواردوو قولأخس ماوه!

(۱۱۰) نیستا جه جال وا له ناو دوورک‌یه‌کا کویت و زنجیر کراوه،
تا نه و کاته‌ی ههل ده‌ستی : (الدجال الآن في جزيرة موثق بالحديد)

۵۶۰۵- عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكُنْتُ فِي صَفِّ النِّسَاءِ الَّتِي تَلِي ظُهُورَ الْقَوْمِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَلَاتَهُ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَضْحَكُ فَقَالَ: لِيَلْزَمَ كُلُّ إِنْسَانٍ مُصَلَّاهُ. ثُمَّ قَالَ: أَتَذَرُونَ لِمَ جَمَعْتُكُمْ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا جَمَعْتُكُمْ لِرَغْبَةٍ وَلَا لِرَهْبَةٍ وَلَكِنْ جَمَعْتُكُمْ لِأَنْ تَمِيمَا الدَّارَیَّ كَانَ رَجُلًا نَصْرَانِيًّا فَجَاءَ فَبَايَعَ وَأَسْلَمَ وَحَدَّثَنِي حَدِيثًا وَافَقَ الَّذِي كُنْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْ مَسِيحِ الدَّجَالِ حَدَّثَنِي أَنَّهُ رَكِبَ فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ مَعَ ثَلَاثِينَ رَجُلًا مِنْ لَحْمٍ وَجَدَامَ فَلَعِبَ بِهِمُ الْمَوْجُ شَهْرًا فِي الْبَحْرِ ثُمَّ أَرْفَقُوا إِلَى جَزِيرَةٍ فِي الْبَحْرِ حِينَ مَغْرِبِ الشَّمْسِ فَجَلَسُوا فِي أَقْرُبِ السَّفِينَةِ فَدَخَلُوا الْجَزِيرَةَ فَلَلَقِيَتْهُمْ دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يَذَرُونَ مَا قَبْلَهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقَالُوا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ؟ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ أَيُّهَا الْقَوْمُ انْطَلِقُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ. قَالَ: لَمَّا سَمِعْتُ لَنَا رَجُلًا فَرَقْنَا مِنْهَا أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً قَالَ: فَأَنْطَلَقْنَا سِرَاعًا حَتَّى دَخَلْنَا الدَّيْرَ فَبَادَا فِيهِ أَعْظَمُ إِنْسَانٍ رَأَيْنَاهُ قَطُّ خَلْقًا وَأَشَدَّهُ وَثَاقًا مَجْمُوعَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ مَا بَيْنَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى كَعْبَيْهِ بِالْحَدِيدِ قُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ؟ قَالَ قَدْ قَدَرْتُمْ عَلَى خَبَرِي فَأَخْبِرُونِي مَا أَتَيْتُمْ قَالُوا نَحْنُ أَنْاسٌ مِنَ الْعَرَبِ رَكِبْنَا فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ فَصَادَفْنَا الْبَحْرَ حِينَ اغْتَلَمَ فَلَعِبَ بِنَا الْمَوْجُ شَهْرًا ثُمَّ أَرْفَقْنَا إِلَى جَزِيرَتِكَ هَذِهِ فَجَلَسْنَا فِي أَقْرُبِهَا فَدَخَلْنَا الْجَزِيرَةَ فَلَلَقَيْتَنَا دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يُدْرَى مَا قَبْلَهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قُلْنَا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ اعْمِدُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ فَأَقْبَلْنَا إِلَيْكَ سِرَاعًا وَفَرَعْنَا مِنْهَا وَلَمْ نَأْمَنْ أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً

فَقَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَخْلٍ بَيْنَانٍ قُلْنَا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ؟ قَالَ أَسْأَلُكُمْ عَنْ نَخْلِهَا هَلْ يُثْمِرُ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ لَا تُثْمَرَ قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ بُحَيْرَةِ الطَّبْرِیَّةِ. قُلْنَا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ؟ قَالَ هَلْ فِيهَا مَاءٌ قَالُوا هِيَ كَثِيرَةٌ الْمَاءِ. قَالَ أَمَا إِنْ مَاءُهَا يُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ عَيْنِ زُعَرَ. قَالُوا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ قَالَ هَلْ فِي الْعَيْنِ مَاءٌ وَهَلْ يَزْرَعُ أَهْلُهَا بِمَاءِ الْعَيْنِ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ هِيَ كَثِيرَةٌ الْمَاءِ وَأَهْلُهَا يَزْرَعُونَ مِنْ مَائِهَا. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَبِیِّ الْأُمَیِّیْنَ مَا فَعَلَ؟ قَالُوا قَدْ خَرَجَ مِنْ مَكَّةَ وَنَزَلَ يَثْرِبَ. قَالَ أَقَاتَلَهُ الْعَرَبُ؟ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ كَيْفَ صَنَعَ بِهِمْ؟ فَأَخْبَرْتَاهُ أَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ عَلَى مَنْ يَلِيهِ مِنَ الْعَرَبِ وَأَطَاعُوهُ قَالَ لَهُمْ قَدْ كَانَ ذَلِكَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنْ ذَاكَ خَيْرٌ لَهُمْ أَنْ يُطِيعُوهُ وَإِنِّي مُخْبِرُكُمْ عَنِّي إِنِّي أَنَا الْمَسِيحُ وَإِنِّي أَوْشِكُ أَنْ يُؤْذَنَ لِي فِي الْخُرُوجِ فَأَخْرُجُ فَأَسِيرَ فِي الْأَرْضِ فَلَا أَدْعُ قَرْيَةً إِلَّا هَبَطْتُهَا فِي أَرْبَعِينَ لَيْلَةً غَيْرَ مَكَّةَ وَطَبِئَةَ فَهُمَا مُحَرَّمَتَانِ عَلَى كِلْتَاهُمَا كُلَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَذْخُلَ وَاحِدَةً أَوْ وَاحِدًا مِنْهُمَا اسْتَقْبَلَنِي مَلَكٌ بِيَدِهِ السَّيْفُ صَلَّاتًا يَصُدُّنِي عَنْهَا وَإِنِّي عَلَى كُلِّ نَفْسٍ مِنْهَا مَلَائِكَةٌ يَخْرُسُونَهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَطَعَنَ بِمُخَصَّرَتِهِ فِي الْمِنْبَرِ: هَذِهِ طَبِئَةُ هَذِهِ طَبِئَةُ هَذِهِ طَبِئَةُ. يَعْنِي الْمَدِينَةَ أَلَا هَلْ كُنْتُ حَدَّثْتُكُمْ ذَلِكَ. فَقَالَ: النَّاسُ نَعَمْ، قَالَ: فَإِنَّهُ أَعْجَبَنِي حَدِيثُ تَمِيمٍ أَنَّهُ وَافَقَ الَّذِي كُنْتُ أَحَدْتُكُمْ عَنْهُ وَعَنِ الْمَدِينَةِ وَمَكَّةَ ثُمَّ قَالَ: (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَلَا إِنَّهُ فِي بَحْرِ الشَّامِ أَوْ بَحْرِ الْيَمَنِ لَا بَلَّ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ. وَأَوَّمَأَ بِيَدِهِ إِلَى الْمَشْرِقِ. قَالَتْ فَحَفِظْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه مسلم وأبو داود والترمذي ولفظه: حَدَّثَنِي تَمِيمُ الدَّارِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ فَلَسْطِينَ رَكِبُوا سَفِينَةً فِي الْبَحْرِ فَجَالَتْ بِهِمْ حَتَّى قَدَفَتْهُمْ فِي جَزِيرَةٍ مِنْ جَزَائِرِ الْبَحْرِ فَإِذَا هُمْ بِدَابَّةٍ لَبَّاسَةٍ نَاشِرَةٍ شَعْرَهَا فَقَالُوا: مَا أَتَتْ قَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا فَأَخْبَرِينَا. قَالَتْ: لَا أَخْبِرُكُمْ وَلَا أَسْتَخِيرُكُمْ وَلَكِنْ التَّوَا أَقْصَى الْقَرْيَةِ فَإِنَّ ثَمَّ مَنْ يُخْبِرُكُمْ وَيَسْتَخِيرُكُمْ. فَأَتَيْنَا أَقْصَى الْقَرْيَةِ فَإِذَا رَجُلٌ مُوْتَقٍ بِسِلْسِلَةٍ فَقَالَ: أَخْبِرُونِي عَنْ عَيْنِ زُعَرَ. قُلْنَا مَلَأَى تَذْفُقُ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنِ الْبُحَيْرَةِ قُلْنَا مَلَأَى تَذْفُقُ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَخْلٍ بَيْنَانٍ الَّذِي بَيْنَ

الْأَزْدُ وَلِلسَّنِیْنَ هَلْ أَطْعَمَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنِ النَّبِيِّ هَلْ بُعِثَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَخْبِرُونِي كَيْفَ النَّاسُ إِلَيْهِ قُلْنَا سِرَاعٌ. قَالَ فَتَزَا نَزْوَةٌ حَتَّى كَادَ. قُلْنَا فَمَا أَتَتْ قَالَ إِنَّهُ الدَّجَالُ وَإِنَّهُ يَدْخُلُ الْأَمْصَارَ كُلَّهَا إِلَّا طَبِیَّةً. وَطَبِیَّةُ الْمَدِیْنَةِ. (مَلَى اللَّهُ نَمَلًا عَلَى سَاقِهَا وَنَمَلٌ^(۱)):

فاتیمه‌ی کچی قه‌یس (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: له ریزی ئافره‌تدا (که له پشت ریزی پیاوانه‌وه‌یه) له پشت پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) نویژم به جه‌ماعه‌ت کرد، چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) که له نویژه‌که بۆوه چووه سهر دوانگه‌که‌و له سهری دانیشته، پیده‌که‌نی، فهرمووی: با که‌س له جیگه‌ی خو‌ی نه‌بزوئ ئینجا فهرمووی: ئایا ده‌زانن که من له‌بهر چی ئیوهم کو‌کردۆته‌وه؟؟ فهرموویان: خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا ده‌زانن! فهرمووی: به‌خودا بۆ ئه‌وهم کو‌نه‌کردوونه‌ته‌وه که به‌ته‌مای شتی بم یا مه‌ترسیم له شتی بئ به‌لام بۆ یه‌که‌م کو‌کردوونه‌ته‌وه تا ئهم داستانه خو‌ش و سه‌یرو پر سووده‌تان بۆ باس بکه‌م: ته‌میمی داری که جاران کابرایه‌کی نه‌صرانی بوو ئیستا هاتووه‌و په‌یمانی به‌من داوه‌و موسو‌لمان بووه، دلستانیک‌ی له‌بابه‌ت جه‌جال‌ه‌وه بۆم گیرایه‌وه، ریک‌ی ئه‌و قه‌سه‌یه‌ی که من ده‌رباره‌ی جه‌جال بۆ ئیوهم کرد.

ته‌میم قسه‌ی بۆ کردم که جارئ خو‌ی و سیی پیاو له‌هو‌زی له‌خم و هو‌زی جو‌زام سواری پا‌پۆرپ‌کی گه‌وره‌ی ده‌ریایی ده‌بن، تامانگیک‌ی ره‌به‌ق شه‌پۆلی ده‌ریا یارییان پئ ده‌کا، له‌پاشا له‌ناو ده‌ریادا له‌په‌نا دوورگه‌یه‌کا له‌کاتی خو‌رئاوا بووندا له‌نگه‌ر ده‌گرن، ئه‌وجا له‌ناو به‌له‌مه‌کانی گه‌می‌که‌دا داده‌نیشن و ده‌پۆن بۆ وشکانی و ده‌چنه‌ناو ئه‌و دوورگه‌وه که له‌ناو ده‌ریا‌که‌دا بوو، ده‌عبایه‌کی تووکنه‌ی کو‌لکنه‌ی تیسکنه‌یان تووش ده‌بن، له‌بهر تیسک و کو‌لک و مووی زۆر سه‌رو قنگی له‌یه‌ک جیانه‌ده‌کرایه‌وه! پی‌ی

(۱) مسلم. فتن: ۷۳۱۲. ابو داود. ملاحم فتن/ ۴۲۲۶، ۴۲۲۷، ترمذی. فتن: ۲۲۵۳. ابن ماجه. فتن:

دهلین: خانه خراب! تو چیت و چی نیت؟ دهلی: من جه ساساهم، دهلین: نهی جه ساساهه چیه؟ (جه ساساهه واته: سووسه که رو پیشقهره ولی جه جال) ده عباکه دهلی: نهی پیاو گه لینه! برؤن بؤ لای نهو پیاوه که له ناو نهو دیره دایه، چونکه به راستی نهو نهلهای دهنگو باسی ئیوهیه تی.

تهمیم گوتی: جا که ناوی پیاوی بؤمان هیئا، لهم جیگه پهرو چؤل و هو له دا مه ترسیمان لی نیشته که نهو ده عبایه شه یاتینی بی، گوتی: ئینجا به پهله تیمان قوچان تا کوو چوینه ناو دیره که وه، له وی زه لامیکی فیله ته نهی زه به للاحمان بینی، هه رگیزاو هه رگیز مروقی که ته ی زلی و امان نه دیوه، زور توند پیوه ند کرابوو، هه ردوو دهستی که له پچه کرابوون به ملیه وه، له نه ژنویه وه تا قوله پیی به کویت و زنجیر شه ته ک درابوو، پیمان گوت: نه گبهت! تو چیت؟ گوتی: من نهو هم که وام له بهر چاوتان و زوو یا درهنگ ده زانن من کیم، به لام پیم بلین که ئیوه کی و چین؟ گوتمان: ئیمه کاسانی کین له عه رب، سواری که شتییه ک بووین واری که وت ده ریا ئالوزا، ئیتر هه تا مانگی شه پؤل به ملاولادا دهیه ئینان و دهیبردین، تا له نه نجاما په نامان هیئا بؤ نهو دوورگه ی تویه و له نگه رمان گرت و به قایه خ دابه زین بؤ ناو دوورگه که و تووشی ده عبایه کی تیسکنی موودار بووین له بهر تووک و موو سه رو قنگی له یه که جیا ناکریته وه، پیمان گوت: نه گبهت! تو چیت؟ گوتی: من قه ره وولم: گوتمان: قه ره وولی چیت؟ گوتی: بچن بؤ لای نهو کابرایه که و له ناو نهو دیره دا، چونکه نهو نهلهای باس و خواسی ئیوهیه تی، ئیتر ئیمه یش به پهله هاتین بؤ لای توو لهو ده عبایه یش ترساین نه بادا شه یاتینی بی جازه به للاحه که گوتی: باسی باخه خورماکانی به یسانم بؤ بکه ن، گوتمان: مه به سست له چیه تی، له چیی نهو باخه ده پرسیت؟ گوتی: ئایا داره خورماکان به رده گرن؟ گوتمان: ئا به رده گرن گوتی: نه دیی زوری نه ماوه که بهر نه گرن، گوتی: باسی ده ریاچه که ی ته به رییه م بؤ بکه ن. گوتمان مه به سست له چیه تی؟ گوتی: ئایا ناوی تیایه یان نا؟ گوتمان: پره له ئاو، گوتی: ها کا وشکی کرد، گوتی: باسی کانیا وه که ی شاری زوغه ری شام بؤ بکه ن، گوتمان: مه به سست له

چییەتى، لە چهشتیكى دەپرسى؟ گوتى: ئایا كانیاوه كه ئاوه كهى وشكى نه كړدوه؟ ئایا خەلكه كهى شینایى و بهراو له بهر ئاوه كهیدا دهكهن؟ گوتمان: ئا، پره له ئاوو خەلكه كهیشى بهراوى له بهردا دهكهن، گوتى: ئەى دەنگو باسى پیغه مبهرى عه ره به بئ سەوا دهكان چییەو چى نییە، چى به سەر هات و بوو به چى؟ گوتمان له مهككه دەرچوو، ئیستا وا له مه دینه، گوتى: پیم بلین ئایا عه ره به كان شهریان له گه لیدا كړد یانا؟ گوتمان: به ئی، گوتى: ئەنجامه كهى چى بوو؟ گوتمان: پیغه مبه ره كه یان سه ركه وت و ئیستا عه ره به كانى دهورو بهرى هه موو به گوپی دهكهن و وان له ژیر ركیف و فه رمانى ئەودا، گوتى: ئاواى ئى هات؟ گوتمان: به ئی، گوتى: ئەدیى ئەگه ر به گوپی بكهن ئەوه بۆ خو یان باشه، با پیشتان بلیم كه من كیم، من جهالم، زۆرى نه ماوه كه ریگه م بدرئ بۆ دەرچوون و بكه ومه گه رو چه ركه ^(١) كاتئ پهیدا ده بم دهكه ومه چه ركه، به ولاتدا ده سووړپیمه وه، له ماوه ی چل شه ودا هه موو شارو گوندئ ده چم، مهككه و ته یبه ی ئى دەرچئ، به لام ئەم دوو شوینه یه له من قه ده غیه هه رچه ند كه به مەوئ بچمه ناو یه كئ له م دوو شاره وه،

^(١) مامۆستار شید بابان لیږدا دهفه رموئ: به ته مابئ! با هه ر له زنجیرابى، تا چه ند هه زار سالى ترا نه م ما له زنجیرامانى بوئ به فايد مته ره له خو رو وچى، چونكى سالتك و چه ند مانگى دهوام نهكاو چه زرمتى مه سیح عیسا (عليه الصلاة والسلام) به جهه نه نه مى موشه ره رف نهكا. سه رم له بلیمه تى ئەم پیاوه دەرناچئ، ئەم زمانه پاراوه كوردییه ره سه نه ی له كوئ هیناوه، ئەوه پتر له په نجا سائه به كوردی ده خوینم و دهنووسم و گه ئی فه ره نگو كتیب و سه رچاوه ی كوردیم له بهر ده ستدا یه كه چى هه تا دوو دپرى كوردی دهنووسم خه باتیكى زۆرى گه ره كه ده ئیئى شیعرى موعه لله قات داده نیم. (ومرگێڤ - ١٩٩٢/٨/٢٤).

چه ند رۆژئ له مه و بهر، من نه ند ام بووم، له و لیژنه یه دا كه مخطوطاته كانى مه كته به ی شیخ محمدى خالمان له بنه مائه كه ی و مرگرت، بۆ حكومه تى هه ریم، له لیسته كه دا ده سنوو سیكى تیا دا بوو به ناوى (قواعد نحو و صرف) ی زمانى كوردی به پینووسى خوالیخۆشبوو (مامۆستا رشید به گى بابان) به لام داخه كه م نه مان دۆزییه وه، ئەمه یش به لگه یه كى تره له سه ر بلیمه تى ئەو پیاوه، ره حمه ت له و كه سه زانیارى زیاترى هه یه له بابه ت ئەم كتیبى نحو و صرفى مه لای بابانه وه، به زوو یی ئەو زانیارییه بگه یه نن به جیگه ی خوئ. (ومرگێڤ - ٢٠٠٨/٩/٥)

فریشته‌یی شیریی روت به دهسته‌وه بهرم ئی ده‌پریت‌ه‌وه نایه‌ئی که برۆمه ناوی، سه‌ره‌پای ئه‌ویش هه‌موو ریگه‌و بان و که‌له‌به‌ریکیان قوئی فریشته‌ی له‌سه‌ره ئیشکی ده‌گرن!

فاتیمه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) داردسته‌که‌ی دهستی ژهند له‌ مینه‌به‌که‌وه فهرمووی: ئه‌م خاکه ته‌یبه‌یه، ئه‌م خاکه ته‌یبه‌یه، ئه‌م خاکه ته‌یبه‌یه‌یه، واته: مه‌دینه‌یه. ئه‌وجا فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌وه بوو منیش له‌م باب‌ه‌ته‌وه قسه‌م بو کردن خه‌لکه‌که‌یش گوتیان: به‌ئی قسه‌ت کرد، فهرمووی: به‌ راستی ئه‌م قسه‌یه‌ی ته‌میم به‌دل بوو، چونکه دهق ریکی ئه‌و قسه‌یه‌یه که من کردم بو ئیوه له‌ باب‌ه‌ت جه‌جال و مه‌دینه‌و مه‌که‌وه. ئینجا فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): دوورگه‌که له‌ ده‌ریای شام یا له‌ ده‌ریای یه‌مه‌ندا نییه، که ده‌که‌ونه لای خۆرئاواوه، وه‌ک ته‌میم و هاو‌پیکانی وا تئ گه‌یشتون، به‌لام بئ سوو (شه‌ک) و گومان ئه‌و دوورگه‌یه له‌لای خۆره‌لاته‌وه‌یه! هه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ دهستی ئاماژه‌ی بو خۆره‌لات کرد که لی‌ره‌وه‌یه.

فاتیمه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئه‌م فهرمایشته‌م له‌ زاری هه‌زرت خۆیه‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ر کردووه. (م/د/ت) بیژهی تیرمزی (ره‌مستی خودای نین) ئاوايه: ته‌میمی داری بۆی گیرامه‌وه که چهن که‌سئ - له‌ خه‌لکی فه‌له‌ستین - له‌ ده‌ریادا سواری که‌مئ ده‌بن، که‌میکه‌ گریان ده‌دا تا ده‌یان کا به‌ناو دوورگه‌یه‌کدا، له‌وئ تووشی ده‌عبایه‌ک ده‌بن، ده‌عباکه‌ واخۆی گۆریوه‌و تووکی خۆی واگیف کردۆته‌وه که‌س نایناسیته‌وه، ده‌لئین: تو چیت؟ ده‌لئ: من جه‌سساسم، ده‌لئین: ده‌نگوباس چییه؟ ده‌لئ: من نه‌هیچتان پئ ده‌لئیم و نه‌هیچتان ئی ده‌پرسم به‌لام بپۆن بو ئه‌و په‌ری ئه‌م دییه، له‌وئ یه‌کئ هه‌یه، هه‌م ده‌نگوباستان ئی ده‌پرسی و هه‌م ده‌نگوباستان پئ ده‌لئ، جا که گه‌یشتینه ئه‌وپه‌ر گونده‌که پیاویکمان دی به‌ زنجیرو کو‌ت و پیوه‌ند کرابوو، گوتی: هه‌والئ کانئ و سه‌رچاوه‌که‌ی شاری زوغه‌رم پئ بلئین، گوتمان په‌ر له‌ ئاوو ئاوی ئی هه‌ل ده‌قوئی، گوتی: هه‌والئ ده‌ریاچه‌که‌م پئ بلئین، گوتمان په‌ر

له‌ئاو، ئاوی له‌به‌ر ده‌پوا، گوتی: ئه‌ی پیم بلین باخه خورماکانی به‌یسان – که‌وا له‌ نیوانی فه‌له‌ستین و ئوردندا – به‌رده‌گرن یا‌نا؟ گوتمان نا به‌رده‌گرن. گوتی: ئه‌ی پیم بلین پیغه‌مبه‌ری ئیسلام هاتوو یا‌نا؟ گوتمان: به‌ئێ، گوتی: پیم بلین خه‌لک و مه‌ردوم له‌گه‌ڵی‌دا چۆنن؟ گوتمان زۆ خیرا ده‌چن به‌ ده‌نگیه‌وه، گوتی: جا له‌ دا‌حا وا خۆی راپسکان و واته‌نگه‌ گرتی خه‌ریک بوو خۆی قور‌تاریکا، گوتمان: ئه‌ی تۆ چیت؟ گوتی: من جه‌جالم، کاتی کاتم دێ ده‌چمه‌ هه‌موو شارێ، ته‌یبه‌و مه‌که‌کی ئێ ده‌رچێ، ته‌یبه‌ش واته: مه‌دینه. (دروودی خودا له‌و پیغه‌مبه‌ره‌ نازداره‌بی که‌ نیشته‌جیی ئه‌وییه‌)!

(١١١) جه‌جال له‌ خۆر هه‌ڵاته‌وه سه‌ر هه‌ل ده‌دا وه‌ شه‌اماتیکی

که‌لی زۆر شوینی ده‌که‌ون: (يظهر الدجال من المشرق فيتبعه ناس كثير)

٥٦٠٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَتَّبِعُ الدَّجَالَ مِنْ يَهُودٍ أَصْبَهَانَ سَبْعُونَ أَلْفًا عَلَيْهِمُ الطَّلِيلَةُ. رواه مسلم^(١).

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (خودای ئێ رازی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) جه‌جالتا هه‌زار که‌س له‌ جووله‌که‌ی ئه‌سپه‌هان دوا‌ی جه‌جال ده‌که‌ون، هه‌موو ته‌یله‌سانیان له‌به‌ر دایه‌ (م).

٥٦٠٧- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدَّجَالُ يَخْرُجُ مِنْ أَرْضِ الْمَشْرِقِ يُقَالُ لَهَا خُرَاسَانُ يَتَّبِعُهُ أَقْوَامٌ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُ الْمُطْرَقَةُ^(٢).

ئه‌بو به‌که‌ره (خودای ئێ رازی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) جه‌جال له‌ ولا‌تیکه‌وه سه‌ر هه‌ڵده‌دا، پێی ده‌گوتری خۆراسان،

(١) مسلم. فتن: ٧٣١٨.

(٢) رواه الترمذي. بسند حسن (شرحه).

ده‌که‌وێته خۆره‌ه‌لاته‌وه، که‌سانێ شوینی ده‌که‌ون روویان خڕپنه‌و گوشتنه، ده‌لێی قه‌لغانی جووت به‌قی کراوه‌و قات له‌سه‌ر قات چه‌رمی تیگیراوه (ت-س/ح).

۵۶۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَخْرُجُ مِنْ خُرَاسَانَ رَايَاتٌ سَوْدٌ لَا يَرُدُّهَا شَيْءٌ حَتَّى تُنْصَبَ بِإِيلِيَاءَ. رواهما الترمذي^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی خۆشنوود بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (بروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رموێ: چه‌ن ئالایه‌کی ره‌ش - له خۆراسانه‌وه - ده‌رده‌چن، هیچ شتی به‌ریان ناگرێ تا له قودس هه‌ل ده‌کری. (ت-س سند غه‌ریب)^(۱).

۵۶۰۹ → (ب - ۵ - ز - ۷۰ - ل - ۲۴۸ - ف - ۲)^(۴).

۱۱۲) نیشانه‌کانی جه‌جاله‌ کۆره که خۆی بریتیه له که‌وره‌ترین فهرته‌نه

أوصاف المسيح الدجال الذي هو أكبر فتنة

۵۶۱۰- عَنْ ابْنِ عُمرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي النَّاسِ فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَالَ فَقَالَ: إِنِّي أُنذِرُكُمْوه، وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُنذِرَهُ قَوْمُهُ، لَقَدْ أُنذِرَهُ نُوحٌ قَوْمَهُ، وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ، تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَرُ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ^(۱):

^(۲) رواه الترمذي. بسند غريب (شرحه).

^(۱) هه‌ندێ که‌س گله‌یی له به‌نده ده‌که‌ن که تاج هه‌دیسی زه‌عیفی تیادایه ئه‌وانه له حاله‌که حالی نین، من ته‌رجه‌مه ده‌که‌م، نه‌ک په‌راو داده‌نیم من گومانم نییه له‌وه‌دا که نه‌م تاجه به‌راستی تاجه، وه من به‌ته‌وفیقی خودا له ته‌رجه‌مه‌ی نه‌م کتێبه پیرۆزه‌دا حوسنی نیختیارم به‌ نصیب بووه. به‌خودا خۆ نه‌م ره‌خنه‌ گرانه نه‌ومنین که پیاو خۆی به‌رهد دانه‌ومبانه‌وه خه‌ریک بکا، به‌لام به‌هه‌ندێ هه‌رتو هی‌ل موسو‌لمانان ته‌فه‌ره ده‌ده‌ن و سه‌ر له خۆینه‌ران ده‌شیوێنن. به‌هه‌رحال. سوپاس و ستایش بۆ خودا، خودا! اص‌لاحی حالی هه‌موو لایێ بکا.

(وه‌رگێڕ)

^(۴) تقدم في مجلد خامس. تسلسل/ ۷۰ رقم/ ۲/ ۲۵۵۹.

^(۱) تجريد/ ۳ ل- ۳۶۹ رقم/ ۱۴۴۶ = ۳۰۵۷، ۳۳۲۷، ۳۴۲۹، ۴۴۰۲، ۶۱۷۵، ۷۱۲۳، ۷۱۲۷، ۷۴۰۷، ۷۱۳۱. مسلم.

فتن: ۷۲۹۰، ۷۲۸۸ - ۷۲۹۳.

ئیبینو عومەر (رمزای خودایان لیبن) فەرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهرین) هه لسا یه وه دوانیکی بو مهردوومه که دا، سوپاسی که شایسته ی خودایی کردی و ئینجا هاته سهرباسی جه جال و فەرمووی: من هوشیار تان ده که مه وه مه ترسی تان ده که مه بهر له جه جال، هه مو پیغه مبه ره کانی تریش له پیش مندا که له کانی خویانیان ناگادار کردو ته وه مه ترسی ئه ویان خستو نه ته بهر، به لام من قسه یه کتان بو ده که له بابته ئه وه نه حله تییه وه، که هیچ پیغه مبه ری ئه م قسه یه ی نه کردو وه بو که لی خو ی، ئه ویش ئه مه یه جه جال یه که له چاوه، دیاره که خودای که وه ره یه که له چا و نییه! (ش/د/ت).

٥٦١١- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ أَلْذَرَ أُمَّتَهُ الْأَغْوَرَ الْكَذَّابَ إِلَّا إِيَّاهُ أَغْوَرَ وَإِنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَغْوَرَ وَمَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَ ف ر أَي كافر يقرأه كل مسلم. رواهما الأربعة^(٢).

ئهنه س (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهرین) فەرمووی: گشت پیغه مبه ره کانی تریش که له کانی خویانیان له باره ی فهرته نه ی جه جالی هه لاتبازی کویره مووشه وه ناگادار کردو ته وه، هوشیار بن که جه جال یه که له چاوه و چاوه که ی تریشی زه ده داره، دیاره که خودای پهروه دگاری ئیوه خودایه کی پاکی پیروزی بیگه ردی بینهنه گه، له بهر ئه وه نه یه که له چاوه و نه چاوی زه ده داره! له ناو چاوانی جه جال ئه م پیتانه نووسراون: (ک ف ر) واته: کافر، هه موو موسلمان ی ده یخوینیتته وه! (ش/د/ت).

٥٦١٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي أَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ فَإِذَا رَجُلٌ آذَمَ سَبْطَ الشَّعْرِ أَوْ يُهْرَاقُ يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً، فَقُلْتُ مَنْ هَذَا؟ قَالُوا ابْنُ مَرْيَمَ. فَذَهَبْتُ أَلْتَفِتُ فَإِذَا رَجُلٌ أَحْمَرُ جَسِيمٌ جَعَدَ الرَّأْسِ أَغْوَرَ الْعَيْنِ الْيُمْنَى، كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ، قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا الدَّجَالُ أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا ابْنُ قُطَيْنٍ. وَابْنُ قُطَيْنٍ رَجُلٌ مِنْ بَنِي الْمُصْطَلِقِ مِنْ خَزَاعَةَ. رواه الشيخان^(٣).

(٢) بخاری، فتن: ٧١٣١، مسلم، فتن: ٧٢٩٠، أبو داود، ملاحم وفتن: ٤٣١٦ و ٤٣١٧، ترمذی، فتن: ٢٢٤٥.

(٣) تقدم فی مجلد رابع تسلسل/ ١١ رقم/ ٣١٧٢.

ئهم فهرمووده‌یه له‌م شوینه‌دا رابورد: (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٨٣ ف - ١). لیڤه‌دا ده‌فهرموئ: له ئیبنو عومه‌روه (ره‌زای خودایان لیبن) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جارئ نوستبووم له‌ خه‌وما ته‌ماشام کرد وا ته‌وافی کا به‌توللا ده‌که‌م، ته‌ماشام کرد وا پیاویکی سه‌وزه‌ی گهنم ره‌نگ وا له‌وئ قژیک‌ی خاوی هه‌بوو، سه‌ری ئاوی ئی ده‌تکایه‌وه، وتم: ئه‌مه کییه؟ گوتیان: ئه‌مه عیسای کوپی مه‌ریه‌مه، له‌پاشا که ئاوڤم دایه‌وه وا پیاویکی سوور فلی فیله‌ته‌نی زه‌به‌لاحی که‌ته‌ی قژلوولی قژ کرژئ یه‌کچاو وا له‌وئ، چاوی راستی کوڤه‌ بوو، وه‌ک ده‌نکه‌ تریئ زه‌قی قوڤزی له‌ بۆل ده‌رپه‌ریو وابوو، گوتیان: ئه‌مه جه‌جالی جادووگه‌ره، له‌ هه‌موو که‌سئ پتر شیوه‌ی له‌ ئیبنو قه‌ته‌ن ده‌چئ! که‌ پیاوی بوو له‌ هۆزی خوزاعه. (شه‌یخان - بوخاری و موسلم - ئهم حه‌دیسه‌یان گێڤاوه‌ته‌وه).

٥٦١٣- ولسلم: الدَّجَالُ أَغْوَرُّ الْعَيْنِ الْيَسْرَى جُفَالُ الشَّعْرِ مَعَهُ جَنَّةٌ وَكَارَ فَنَارُهُ جَنَّةٌ وَجَنَّتُهُ نَارٌ^(٤).

حوزه‌یفه (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جه‌جال چاوی چه‌پیشی زه‌ده‌داره‌و کوڤره‌ مووشه، له‌شی کولکن و تیسکنه، به‌هه‌شت و دۆزه‌خی له‌گه‌له، به‌لام له‌ راستیدا به‌ پیچه‌وانه‌وه‌یه، چونکه‌ دۆزه‌خه‌که‌ی به‌هه‌شته‌و به‌هه‌شته‌که‌ی دۆزه‌خه‌! (م/ ره‌زای خودای لیبن).

٥٦١٤- ولابی داود: إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ رَجُلٌ قَصِيرٌ أَفْحَجُ جَعْدٌ أَغْوَرُّ مَطْمُوسُ الْعَيْنِ لَيْسَ بِنَاتِيَّةٍ وَلَا جَحْرَاءَ فَإِنْ أَلَيْسَ عَلَيْكُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَغْوَرَ^(٥).

حه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جه‌جاله‌ کوڤری هه‌لاتبان کابرایه‌کی که‌ته‌ی کورته‌ بنه‌ی گه‌لاو گه‌لی قژ کرژئ یه‌کله‌چاوی کوڤره‌ مووشه، چاوی سافه‌ له‌گه‌ل گوشتی روومه‌تی‌دا، به‌ره‌نگیک‌ی وا نه‌زه‌قه‌و

(٤) مسلم. فتن: ٧٢٩٣.

(٥) سکت عن درجته‌ الشارح.

نه چووه به قوولا، نه گهر لیټان گوږاو شته که تان ئی تیڅچوو بهم نیشانه روون و
 ئاشکرایه بیناسن، جه جال یه کله چاوه، بزائن که خودا کویر نییه و به دووره له
 گشت نه نگئی. (ئه بو داود - رحمهتی خودای لبین).

۵۶۱۵- عَنْ الْمُغِيرَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَا سَأَلَ أَحَدٌ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ
 الدَّجَالِ مَا سَأَلْتُهُ وَإِنَّهُ قَالَ لِي: مَا يَضُرُّكَ مِنْهُ. قُلْتُ: لَا أَكْثُهُمْ يَقُولُونَ إِنَّ مَعَهُ جَبَلٌ خُبِرَ
 وَكَهَرٌ مَاءٍ. قَالَ: هُوَ أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ. رواه الشيخان^(۶):

موغیره (خودای ئی رازی بئ) فه رمووی: کهس ئه وه ندهی من له بابته
 جه جاله وه پرسپاری له پیغه مبهه (دروودی خودای له سهرین) نه ده کرد، جاریکیان پیی
 فه رمووم: رۆله کهم! چیه وای خه جلی؟ زیانی بو تو نابئ گوتم: بویه
 ئه وه نده ده ترسم چونکه ده لیئ: کیوی نان و چه می ناوی له گه له. فه رمووی
 (دروودی خودای له سهرین): با ئه وانه یشتی له گه ل بئ، ئه و له لای خودا سووک و تپویه و
 رادهی ئه وهی ناکه وی که به هووی ئه م جوړه چاو به ست و چاو و پاوه وه سه ره
 موسولمانی پاک بشیوینی، به لکوو ئه وه ده بی به هووی به هیز بوونی باوه ری
 باوه پردارو ده بی به هووی راستکردنه وهی به لگهی روشن له سه ره ناموسولمانان و
 ناپاکان! (ش = شه یخان = شه یخان بوخاری و موسلیم - خودایان ئی رازی بئ).

۵۶۱۶- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنَا أَغْلَمُ بِمَا
 مَعَ الدَّجَالِ مِنْهُ مَعَهُ نَهْرَانِ يَجْرِيَانِ أَحَدُهُمَا رَأَى الْعَيْنِ مَاءٌ أَبْيَضُ وَالْآخَرُ رَأَى الْعَيْنِ
 نَارٌ تَأْجُجُ فَمَا أَذْرَكُنَّ أَحَدَ فَلَيَاتِ النَّهْرَ الَّذِي يَرَاهُ نَارًا وَلِيُعْمَضَ ثُمَّ لِيُطَاطِئَ رَأْسَهُ
 فَيَشْرَبَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مَاءٌ بَارِدٌ وَإِنَّ الدَّجَالَ مَمْسُوحُ الْعَيْنِ عَلَيْهَا ظَفْرَةٌ غَلِيظَةٌ مَكْتُوبٌ بَيْنَ
 عَيْنَيْهِ كَافِرٌ يَقْرُؤُهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ كَاتِبٍ وَغَيْرِ كَاتِبٍ^(۷):

حوزه یفه (خودای ئی رازی بئ) فه رمووی: هه زره ت (دروودی خودای له سهرین)
 فه رمووی: به خودا من له جه جال خوی باشت ده زانم که کاتی هه ل ده ستی

(۶) مسلم. فتن: ۷۳۰۴، ۵۵۸۹. بخاری. فتن: ۷۱۲۲.

(۷) تجرید البخاری/ ۴ ل- ۶۱ رقم/ ۱۳۷۵ = ۲۴۵۰، ۷۱۳۰. مسلم. فتن: ۷۲۹۴.

چی پیییه، دوو رووباری له ته که، خوی بو هر کوئی بچی نهو دوو روباره له گه لیا ده پون، یه کیکیان له بهر چاو ناویکی روونه و نهوی تریشیان له بهر چاو ناگریکی سووری بلیسه داره، هر که سئی تووشی جه جال بوو بابچیته سهر نهو رووباره یان که به ناگری ده زانی و با چاوی خوی بقووچیئی و سهری خوی دانه ویئی به بی ترس و بیم ناوی لی بخواته وه، ده بیئی که نه وه یان که نهو به ناگری ده بیئی ناویکی ساردی فیئکه، له راستی دا جه جال که لافی خویته لی دده داواکه ی درویه کی ناشکرایه، چونکه خودا ده بی بیگه ردو بیئنه نگ بی، به لام جه جال چاویکی سافو لووسه وه که بهری ده ست، تانه یه کی نه ستووری وه که ته خته په رده وا له سهر چاوی، له نیوانی هه ردو و چاوی نوو سراوه: (کافر) هه موو موسولمانی ده خویئیته وه، چ خوینه وار بی، چ نه خوینه وار بی ده خویئیته وه! (ش/د).

۵۶۱۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدَّجَالَ يَخْرُجُ وَإِنَّ مَعَهُ مَاءً وَنَارًا فَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ مَاءً فَتَارٌ تُحْرِقُ وَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ نَارًا فَمَاءٌ بَارِدٌ عَذْبٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَقَعْ فِي الَّذِي يَرَاهُ نَارًا فَإِنَّهُ مَاءٌ عَذْبٌ طَيِّبٌ. رواهما الثلاثة^(۸).

دیسان له وه وه له حه زه ته وه ده فهرموی: (درووی خودای له سهرین) جه جال کاتی هه ده ستی ناو ناگری له گه له، وه لی نه وه ی که خه لک به ناوی ده زانن نه وه ناگریکی سووری سووتیئهره، وه نه وه ی که خه لک به ناگری ده زانن نه وه ناویکی ساردی فیئکی شیرینی زولاله، ده ی هه رکامی له ئیوه - واته: له گه لی ئیسلام - فریای نهو روژه کهوت با خوی بخاته ناو نه وه یانه وه که نهو به ناگری ده زانی چونکه نه وه یان ناویکی شیرین و زولال و خوشه! (ش/د).

۵۶۱۸- عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ:.. وَصَفَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الدَّجَالَ ثُمَّ قَالَ: لَعَلَّهُ سَيُذْرِكُهُ مَنْ قَدْ رَأَى وَسَمِعَ كَلَامِي. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ قُلُوبُنَا يَوْمَئِذٍ أَمْثَلُهَا الْيَوْمُ؟ قَالَ: أَوْ خَيْرٌ. رواه أبو داود والترمذي^(۹).

(۸) تقدم تخريجه بمثل الحديث الذي قبله.

ئەبو عوبەیدە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێن) باسی نیشانه‌کانی جەجالی بۆ کردین، لە دوایدا فەرمووی: دەگونجی بازی کەس لەوانە‌ی کە من دەبین (یا خود قسەکانی من دەبیستن) لە ئاییندەدا بە جەجالدای بگەن! گوتیان: ئە‌ی پیغەمبەری خودا! ئەو رۆژە دلمان چۆن دە‌بی، ئایا وەك ئەم‌پرومان وا دە‌بی و پەر لە نووری ئیمان دە‌بی یانا؟ فەرمووی: (دروودی خودای لەسەربێن) ئومید دە‌کەم کە گە‌لی باشت‌ر بێ لە ئیستا! (د/ت).

٥٦١٩- وَلِلزَمْدِي وَمَسْلَم: تَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَنْ يَرَى أَحَدًا مِنْكُمْ رَبَّهُ حَتَّى يَمُوتَ وَإِنَّ الدَّجَالَ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَ ف ر يَفْرَأُهُ مَنْ كَرِهَ عَمَلَهُ^(١٠):

حەزەرەت (دروودی خودای گە‌ره‌ی لەسەربێن) دە‌فەرمووی: خۆتان زۆر باش دە‌زانن کە هیچ کە‌سی لە ئی‌وه تا نە‌مری بە‌چاوی سەر خودای خۆی نابینێ، بە‌لام جە‌جال کە بە‌ درۆ‌لاف و گە‌زافی خودایە‌تی ئی دە‌دا زۆر باش دە‌بین‌ری، بە‌ ئاشک‌رایش لە‌ نی‌وانی هەر دوو‌ چاوی نووس‌راوه: (کافر) ئەو کە‌سە‌ی کە حەز لە‌ کرداری نە‌کا دە‌یخوینێ‌ته‌وه! (ت/م).

٥٦٢٠- وَلأَبِي دَاوُد: مَنْ سَمِعَ بِالدَّجَالِ فَلْيُنَا عَنْهُ فَوَاللَّهِ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَأْتِيهِ وَهُوَ يَحْسِبُ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ فَيَتَّبِعُهُ مِمَّا يُنْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ أَوْ لِمَا يُنْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ^(١١):

حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێن) دە‌فەرمووی: ئە‌وه‌ی بیستی کە‌وا جە‌جال هە‌لساوه‌و ئە‌وه‌تا لە‌ فیساره‌ شوین با خۆی ئی دوور بخاته‌وه‌و نە‌چی بۆ‌ لای، چونکە‌ بە‌خودا پیاوی وا هە‌یه‌ کە‌ دە‌چی بۆ‌ لای خۆی بە‌ خاوه‌ن با‌وه‌پرو ئیمان دە‌زانێ، بە‌لام کە‌ دە‌گاته‌ لای شوینی دە‌کە‌وێ، بە‌هۆی ئە‌و هە‌موو‌ چاو بە‌ست و جادوو‌ ته‌له‌سمانه‌ی کە‌ پێی درا‌ون (ئە‌بوداوود).

^(٩) سکت عن درجته الشارح.

^(١٠) مسلم. فتن: ٧٢٩١.

^(١١) سکت عن درجته الشارح.

۵۶۲۱- عَنْ أَبِي الدُّهْمَاءِ وَأَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالُوا: كُنَّا نَمُرُّ عَلَى هِشَامِ بْنِ عَامِرٍ فَنَأْتِي عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ فَقَالَ ذَاتَ يَوْمٍ إِنَّكُمْ لَتُجَاوِزُونِي إِلَى رِجَالٍ مَا كَانُوا بِأَخْضَرَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنِّي وَلَا أَعْلَمُ بِحَدِيثِهِ مِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ خَلْقٌ أَكْبَرُ مِنَ الدُّجَالِ. رواه مسلم^(۱۲):

کومہ لی لہ تابیعین کہ تہو دہماو تہو قہ تادہیان تیادا بوو (رمزای خودایان نبین) فہرموویان: بہ سہر ہیشامی کوپی عامیردا تی دہپہرین و دہچوون بو لای عیمرانی کوپی حوصہین (رمزای خودایان نبین) روژی لہ روژان ہیشام فہرمووی: ٹیوہ بہ سہر مند ا رت دہبن و دہچن بولای بازی پیاو کہ نہ لہ من زیاتر لہ خرمہ تی حہرہ تدا بوون و نہ لہ منیش زیاتر ناگایان لہ فہرموودہی تہو زاتہیہ (درودی خودای لہ سہرین) لہ پیغہ مہرم بیست دہیفہرموو (درودی خودای لہ سہرین): لہو حہلہوہ کہ خودا نادمی دروست کردوہ تا تہو دہمہ کہ قیامت ہل دہستی فہرتہ نہو ناژاوہی گہورہی وک جہ جال نہ بووہ نہ دہبی! (موسلیم - پر نارامگای لہ نووربی).

۵۶۲۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَمُكُثُ أَبُو الدُّجَالِ وَأُمُّهُ ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُوَلِّدُ لَهُمَا وَلَدٌ ثُمَّ يُوَلِّدُ لَهُمَا غُلَامًا أَعْوَرُ أَضْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَلُ مَنَفَعَةٍ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ. ثُمَّ نَعَتْ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَبُوبِهِ فَقَالَ: أَبُوهُ طَوَّالٌ ضَرَبَ اللَّحْمَ كَأَنَّ أَفْهَهُ مِثْقَالَ وَامَّةٍ امْرَأَةٌ فَرَضَاخِيَّةٌ طَوِيلَةُ الْيَدَيْنِ، فَقَالَ: أَبُو بَكْرَةَ فَسَمِعْنَا بِمَوْلُودٍ فِي الْيَهُودِ بِالْمَدِينَةِ فَدَهَبْتُ أَنَا وَالزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبُوبِهِ فَإِذَا نَعَتْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيهِمَا فَقُلْنَا هَلْ لَكُمَا وَلَدٌ فَقَالَا مَكُنَّا ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُوَلِّدُ لَنَا وَلَدٌ ثُمَّ وَلَدَ لَنَا غُلَامٌ أَعْوَرُ أَضْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَلُ مَنَفَعَةٍ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ. قَالَ فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمَا فَإِذَا هُوَ مُنْجَدِلٌ فِي الشَّمْسِ فِي قَطِيفَةٍ

لَهُ وَلَهُ هَمَّهُمْ فَكَشَفَ عَنْ رَأْسِهِ لَقَالَ مَا قُلْتُمَا قُلْنَا وَهَلْ سَمِعْتَ مَا قُلْنَا قَالَ نَعَمْ تَنَامُ عَيْنَايَ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللهُ السَّلامَةَ آمِينَ^(١٣):

ئه‌بو به‌کهره (خوشنوردیی خودای نیبی) فهرمووی: خوْشه‌ویست (دروودی خودای لسه‌ربین) فهرمووی: باوک و دایکی جه‌جال سیی سال دهمینه‌وه، منالیان نابیی، له پاشا کورپیکیی یه‌کله‌چاویان ده‌بی، تابلییی به‌زیان و بی سوود و بی فهر ده‌بی، به‌چاو ده‌نوی وه‌لی به‌دل وریایه. ئه‌وجا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربین) نیشانه‌ی باوک و دایکی ئه‌وی بو هله‌داین فهرمووی: باوکیشی قووچیکی تیکسمپراوه، لووتی له به‌رزلی و دریزی ده‌لیی ده‌نوکه، دایکیشی که‌ته‌یه‌کی دوو ده‌ست دریزه. ئه‌بو به‌کهره (خودای ئی‌رازی بی) فهرمووی: بیستمان که له مه‌دینه مندالیکی جووله‌که‌ی له‌م چه‌شنه‌یه هه‌یه، له‌به‌ر ئه‌وه من و زوبه‌یری کورپی عوام چوینه لای باوک و دایکه‌که‌ی، که ته‌ماشامان کرد وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربین) نیشانه‌یانی هله‌دا هه‌ردووکیان ده‌ق ئاوا بوون، گوتمان: ئایا مندالتان هه‌یه؟ گوتمان: سیی سالی ره‌به‌ق ماینه‌وه مندالتان نه‌ده‌بوو، له پاشا کورپیکمان بوو، تا بللیی زیان‌به‌خش و بی فهر، به‌چاو ده‌نوی که‌چی به‌دل به‌خه‌به‌ره، فهرمووی: که له‌لای ئه‌وان ده‌رچووین کورپه‌که‌مان دی له‌به‌ر هه‌تا وه‌که تووڤ درابوو پارچه‌یی قه‌یفه‌ی له‌به‌ردابوو، له‌به‌ر خو‌یه‌وه ورته‌ ورتی بوو، ئه‌وجا سه‌ری خو‌ی هه‌ل‌دایه‌وه‌و گوتی: ئه‌وه گوتمان چی؟ گوتمان: بو گویت له قسه‌کانمان بوو، گوتی: ئا، چاوه‌کانم ده‌خه‌ون وه‌لی دلم ناخه‌وی (ت-س/ح).

١١٢) جه‌جال ده‌چیته‌ ناوه‌موو شاری، مه‌که‌وه مه‌دینه‌ی لی ده‌رچی

الدجال يدخل كل بلد إلا مكة والمدينة

٥٦٢٣- → (ب- ٢ ز- ١٤١ ل- ٢٨٢ ف- ٢ + ٣)^(١).

^(١٣) في ذكر ابن صياد بسند حسن (شرحه).

^(١) تقدم في مجلد ثانی. تسلسل/١٤١ رقم/١٧٢٨/٢ و ١٧٣٩/٢.

٥٦٢٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا حَدِيثًا طَوِيلًا عَنِ الدَّجَالِ، فَكَانَ فِيمَا يُحَدِّثُنَا بِهِ أَنَّهُ قَالَ: يَأْتِي الدَّجَالُ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْهِ أَنْ يَدْخُلَ نِقَابَ الْمَدِينَةِ، فَيَنْتَهِي إِلَى بَعْضِ السَّبَاحِ الَّتِي تَلِي الْمَدِينَةَ، فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ يَوْمَئِذٍ رَجُلٌ وَهُوَ خَيْرُ النَّاسِ أَوْ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ، فَيَقُولُ لَهُ: أَشْهَدُ أَنَّكَ الدَّجَالُ الَّذِي حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثَهُ، فَيَقُولُ الدَّجَالُ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ قَتَلْتُ هَذَا ثُمَّ أَحْيَيْتُهُ، هَلْ تَشْكُونُ فِي الْأَمْرِ فَيَقُولُونَ لَا. قَالَ: فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يُخَيِّهِ فَيَقُولُ حِينَ يُخَيِّهِ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ فِيكَ قَطُّ أَشَدَّ بَصِيرَةً مِنِّي الْآنَ. قَالَ: فَيُرِيدُ الدَّجَالُ أَنْ يَقْتُلَهُ فَلَا يُسَلِّطُ عَلَيْهِ. رواهما الشيخان^(١).

ئەبو سەعید (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: روژێ پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەری) بە درێژی باسی جەجالی بو کردین، لەناو باسەکه‌دا فەرمووی: جەجال کە دێ قەدەغە کراوە لێی کە لە دەربەندەکه‌ی مەدینەو رەت بێ و بچیتە ناو شاری مەدینەو، جادی کە بێ بو مەدینە، دێ تا دەگاتە لای شوڤرە کاتەکانی دەره‌وه‌ی مەدینە، لەوێ بارو بنە‌ی ئی دەخا، جانی و روژه‌ پیاوی بو‌ی دەردەچێ، ئەو پیاو بەشت‌ترین کەسە لەو روژه‌دا. یا فەرمووی: لە چات‌ترین ئادەمیزادی ئەو روژه‌یه‌، پێی دەلێ: گەوا‌و شایەتی دەدەم کە تۆ ئەو جەجالی کە پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەری) باسی ئەو پیگوتوین، جانی جەجال دەلێ: ئایا پیم بلێن ئەگەر ئەم پیاو بگوژم و لە پاشا زیندووی بکەمەو ئێتر هیچ سوودو گومانیکتان دەمینێ لە کاروباری مندا، و ئەوکاتە زۆر باش دەیسەلمینن کە من خودای ئێو؟ دەلێن: گومانمان نامینێ و دەیسەلمینن. فەرمووی: جانی دیکوژێ و لە پاشا زیندووشی دەکاتەو، پیاو کەیش کە جەجال زیندووی دەکاتەو پێی دەلێ: بەخودا هەرگیز وە ئیستا بە تەواوی لیم روون نەبوو کە تۆ ئەو، جانی دووهم دەیه‌و بیکوژیتەو بەلام لە خوداو دەستەلاتی ناشکی بەسەریدا (ش).

۵۶۲۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ الدَّجَالُ فَيَتَوَجَّهُ قِبَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَيَلْقَاهُ الْمَسَالِحُ الْمَسَالِحُ الدَّجَالُ فَيَقُولُونَ لَهُ: أَيْنَ تَعْمِدُ فَيَقُولُ أَعْمِدُ إِلَى هَذَا الَّذِي خَرَجَ فَيَقُولُونَ لَهُ: أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِرَبَّنَا؟ فَيَقُولُ: مَا بِرَبَّنَا خَفَاءُ. فَيَقُولُونَ أَقْتُلُوهُ. فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَلَيْسَ قَدْ نَهَاكُمُ رَبُّكُمْ أَنْ تَقْتُلُوا أَحَدًا ذُرِّه، قَالَ: فَيَنْطَلِقُونَ بِهِ إِلَى الدَّجَالِ فَإِذَا رَأَاهُ الْمُؤْمِنُ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَذَا الدَّجَالُ الَّذِي ذَكَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَيَأْمُرُ الدَّجَالُ بِهِ فَيُشَبِّحُ فَيَقُولُ خُذُوهُ وَشُجُّوهُ. فَيُوسِعُ ظَهْرَهُ وَبَطْنَهُ ضَرْبًا فَيَقُولُ: أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِي قَالَ فَيَقُولُ أَنْتَ الْمَسِيحُ الْكَذَّابُ قَالَ: فَيُؤْمَرُ بِهِ فَيُؤَسَّرُ بِالْمِشَارِ مِنْ مَفْرَقِهِ حَتَّى يُفَرَّقَ بَيْنَ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ يَمْشِي الدَّجَالُ بَيْنَ الْقِطْعَتَيْنِ ثُمَّ يَقُولُ لَهُ قُمْ. فَيَسْتَوِي قَائِمًا ثُمَّ يَقُولُ لَهُ: أَتُؤْمِنُ بِي فَيَقُولُ مَا أَرَدَدْتُ فِيكَ إِلَّا بِصِيرَةٍ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَا يَفْعَلُ بَعْدِي بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ قَالَ: فَيَأْخُذُهُ الدَّجَالُ لِيَذْبَحَهُ فَيُجْعَلُ مَا بَيْنَ رَقَبَتِهِ إِلَى تَرْقُوتِهِ لِحَاسًا فَلَا يَسْتَطِيعُ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: فَيَأْخُذُ بِيَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ فَيَقْدِفُ بِهِ فَيَحْسِبُ النَّاسُ أَلَمَّا قَدَفَهُ إِلَى النَّارِ وَإِنَّمَا أُلْقِيَ فِي الْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هَذَا أَعْظَمُ النَّاسِ شَهَادَةً عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ. رواه مسلم والله أعلم^(۳):

دیسان فہرموی: پیغہ مبہر (درویدی خودای لہسریں) فہرموی: کاتنی جہال ہل دہستی، پیاوی (لہ نیماندارہ کان) رووہو لای ٹہو دہکہ ویٹہری، چہتہو چہ کدارہ کانی جہال بہری لی دہ برنہوہو پیئی دہلین: ٹہوہ بو کوی دہچی؟ دہ فہرموی: دہچم بو لای ٹہم کابرایہی کہ پہیدا بووہ، دہلین: دیارہ کہوا دہلینی دہلینی بہروا ناکی بہ خودای ٹیمہ؟ دہ فہرموی: خودای ٹیمہ دیارو ناشکراو نومایانہو شاراوہو پہنہان نییہ دہلین: ٹادہی بیکوژن، لہناو خویندا دہلین: نابی چونکہ خوداکہ مان ریگہی نہداوین کہس بہ بی فہرمانی خوئی بکوژین. فہرموی: ٹہوجا دہیبہن بو لای جہال، کہ موسولمانہ کہ چاوی پیئی دہکہوی دہ فہرموی: ٹہی خہ لکینہ! ٹہمہ ٹہو جہالہیہ کہ

(۳) تجرید البخای ۲/ ل- ۲۵۹ رقم/ ۸۶۷- ۷۱۲۲، ۷۸۲ فتح الباری شرح صحیح البخای. مسلم. فتن: ۷۳۰۱.

پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهربن) باسی ئهوی بو کردووین. فهرمووی: ئهجا جه جال دهستور دها پیاوه موسولمانه که له سهر دهم راده خه و چوار میخهی دهکیشن و ئنجا دهلی: ئادهی دارکارییه کی باشی بکه، ئیتر دارکارییه کی زور باشی به روپشتی دهکن.

جه جال دهلی: ئایا هیشتا باوهرم پی ناهینی؟ فهرمووی: ئه ویش ده فهرمووی: تو جه جاله کوری هه لاتبازی گه پوکی. فهرمووی: ئیتر جه جال دهستور دها له تهوقه سهریه وه به مشار وه تهخته دار دایده هیئن هه تا نافه کی، جا جه جال خوی به نیوانی ههردوو کهرته کهیدا دهروا، له پاشا پیی دهلی: هه لسه! ئه ویش راست ده بیته وه سهرپی، جا پیی دهلی: ها باوهرم پی ده هیینی؟ ئه ویش دهلی: ئه وهندهی تر بوم روون بووه که تو چیت و چی نیت، ئه و جا دهلی: ئه ی خه لکینه! ئیتر له پاش من ناتوانی کهسی تر والی بکا.. فهرمووی: ئه و جا جه جال دهیگری تا سهری بپی به لام به فهرمانی خودا به ربینی له غه و غه وهیه وه هه تا چه له مه ی سینگی ده بی بهیه که پارچه مس! ئیتر ریگهی ئه وهی نابی! فهرمووی: ئه وسا هه چوار په لی دهگری و فره ی دها، له خه لک وایه که ئه وه فره ی داوه ته ناو دۆزه خه وه، به لام له راستیدا ده بری بو ناو به هه شت. پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهربن) فهرمووی: له لای خودای په روه ردگاری هه ر دوو جیهان گه وره ترین شهید ئه م پیاوهیه. (مسلم - رهزای خودای لیبی). سبحان الله! سهرنج بدن ته نانه ت جه جال - به جه جالی خوی - قایل نییه که کهسی له دهستوپیه ونده که ی خوی به بی ناگاداریی خوی کهسی تر له نه یاره کانی بکوژی! که چی ئیستا له هه ندی ولات کوشتن و برین نه وهنده ئاسان بووه وای لی هاتووه هه مو کوخا گوندی، یا گزیری، یا کاربه دهسی، به بی پرس و راگردن به کهس مافی ئه وهی پی دراوه که خه لکی بی تاوان به بره بیانوی پرو پوچ له سیداره بدا که سیکی به ئینصاف چاوی به نه خشه ی جیهانی ئیسلامی نه مپو دا بخشینی ده بینی به ناو موسولمانه کان به گشت بره بیانویی ملی موسولمانه راسته قینه کان دهکن به په ته وه!

سبحان اللہ! لہ نئیۃ و ابو کہ ہر صہ دام و رژیۃ کہی نہ و وایہ، بہ لام
نیستا دہرکہوت کہ رژیۃ ہر رژیۃ، ہہ میۃ دہستدار دہیبا و بی دہست
تہ ماشا دہکات. (وہرگیۃ - ۲۸/۵/۲۰۰۸)

(۱۱۴) جہ جال چل روژ دہ مینیتہ وہ لہ ولاندا، لہ پاشا عیسا
لہ ناسمان دیتہ خواری و لہ شام دہیکوژی

یمکت الدجال فی الأرض أربعین یوما ثم ینزل عیسی ﷺ فیقتله بالشام

۵۶۲۶- عَنْ الثَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الدَّجَالَ ذَاتَ غَدَاةٍ فَخَفَضَ فِيهِ وَرَفَعَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ فَلَمَّا رُحْنَا إِلَيْهِ عَرَفَ ذَلِكَ فِينَا فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَكَرْتَ الدَّجَالَ غَدَاةً فَخَفَضْتَ فِيهِ وَرَفَعْتَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ. فَقَالَ: غَيْرُ الدَّجَالِ أَخَوْفَنِي عَلَيْكُمْ إِنْ يَخْرُجُ وَأَنَا فِيكُمْ فَأَنَا حَاجِبُهُ دُونَكُمْ وَإِنْ يَخْرُجُ وَلَسْتُ فِيكُمْ فَأَمْرُو حَاجِبِ نَفْسِهِ وَاللَّهُ خَلِيفَتِي عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ إِنَّهُ شَابٌّ قَطَطٌ عَيْنُهُ طَائِفَةٌ كَأَنِّي أَشْبَهُهُ بَعْدَ الْعَزَى بْنِ قُطَيْنٍ فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ فَلْيَقْرَأْ عَلَيْهِ فَوَاحِشَ سُورَةِ الْكَهْفِ إِنَّهُ خَارِجٌ خَلَّةً بَيْنَ الشَّامِ وَالْعِرَاقِ فَعَاثَ يَمِينًا وَعَاثَ شِمَالًا يَا عِبَادَ اللَّهِ فَابْتَثُوا. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا لَبَنُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ: أَرْبَعُونَ يَوْمًا يَوْمَ كَسَنَةِ وَيَوْمَ كَشْهَرٍ وَيَوْمَ كَجُمُعَةٍ وَسَائِرُ أَيَّامِهِ كَأَيَّامِكُمْ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَسَنَةِ أَتَكْفِينَا فِيهِ صَلَاةُ يَوْمٍ قَالَ: لَا أَقْدُرُوا لَهُ قَدْرَهُ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا إِسْرَاعُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ: كَالْفَيْثِ اسْتَدْبَرْتُهُ الرِّيحُ فَيَأْتِي عَلَى الْقَوْمِ فَيَدْعُوهُمْ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ فَيَأْمُرُ السَّمَاءَ فَتُمْطِرُ وَالْأَرْضُ فَتَنْبِتُ فَتَرْوِحُ عَلَيْهِمْ سَارِحَتَهُمْ أَطْوَلَ مَا كَانَتْ دُرًّا وَأَسْبَغُهُ ضُرُوعًا وَأَمَدُهُ خَوَاصِرَ ثُمَّ يَأْتِي الْقَوْمَ فَيَدْعُوهُمْ فَيَرُدُّونَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَيَنْصَرِفُ عَنْهُمْ فَيُضْبِحُونَ مُنْجِلِينَ لَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَيَمُرُّ بِالْخَرَبَةِ فَيَقُولُ لَهَا أَخْرِجِي كُنُوزَكَ. فَتَنْبَغُهُ كُنُوزُهَا كَيْعَاسِيبِ النَّخْلِ ثُمَّ يَدْعُو رَجُلًا مُمْتَلًا شَبَابًا فَيَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ فَيَقْطَعُهُ جَزَلَتَيْنِ رَمِيَةَ الْعَرَضِ ثُمَّ يَدْعُوهُ فَيَقْبَلُ وَيَتَهَلَّلُ وَجْهَهُ يَضْحَكُ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ (عَلَيْهِ السَّلَام) فَيَنْزِلُ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ شَرْقَى دِمَشْقَ بَيْنَ مَهْرُودَتَيْنِ وَاضِعًا كَفَّيْهِ

عَلَىٰ أَجْنَحَةٍ مَّكِينٍ إِذَا طَاطَأَ رَأْسُهُ قَطَرَ وَإِذَا رَفَعَهُ تَحَدَّرَ مِنْهُ جُمَانٌ كَاللُّؤْلُؤِ فَلَا يَجِلُّ
لِكَافِرٍ يَجِدُ رِيحَ نَفْسِهِ إِلَّا مَاتَ وَنَفْسُهُ يَنْتَهِي حَيْثُ يَنْتَهِي طَرْفُهُ فَيَطْلُبُهُ حَتَّىٰ يَذْرُكُهُ
بِبَابٍ لَّدَ فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يَأْتِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ قَوْمٌ قَدْ عَصَمَهُمُ اللَّهُ مِنْهُ فَيَمْسَحُ عَنْ
وُجُوهِهِمْ وَيُخَدِّثُهُمْ بِدَرَجاتِهِمْ فِي الْجَنَّةِ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَوْحَى اللَّهُ إِلَىٰ عِيسَى
إِنِّي قَدْ أَخْرَجْتُ عِبَادًا لِي لَا يَدَانِ لِأَحَدٍ بِقَتَالِهِمْ فَحَرَّزَ عِبَادِي إِلَى الطُّورِ. وَيَبْعَثُ اللَّهُ
يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ فَيَمُرُّ أَوَائِلُهُمْ عَلَىٰ بُخَيْرَةَ طَبْرِئَةَ
فَيَشْرَبُونَ مَا فِيهَا وَيَمُرُّ آخِرُهُمْ فَيَقُولُونَ لَقَدْ كَانَ بِهِذِهِ مَرَّةٌ مَاءً. وَيُخَصِّرُ نَبِيُّ اللَّهِ
عِيسَى وَأَصْحَابَهُ حَتَّىٰ يَكُونَ رَأْسُ الثُّورِ لِأَحَدِهِمْ خَيْرًا مِنْ مِائَةِ دِينَارٍ لِأَحَدِكُمْ الْيَوْمَ
فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ فَيُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمُ التَّغْفَ فِي رِقَابِهِمْ فَيُصْبِحُونَ
فَرَسَى كَمَوْتِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ يَهْبِطُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى الْأَرْضِ فَلَا يَجِدُونَ
فِي الْأَرْضِ مَوْضِعَ شِبْرٍ إِلَّا مَلَأَهُ زَهْمُهُمْ وَتَشْتَهُمْ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى
اللَّهِ فَيُرْسِلُ اللَّهُ طَيْرًا كَأَعْنَاقِ الْبُخْتِ فَتَحْمِلُهُمْ فَتَطْرَحُهُمْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُرْسِلُ
اللَّهُ مَطَرًا لَا يَكُنْ مِنْهُ بَيْتٌ مَدَرٌ وَلَا وَبَرٌ فَيَغْسِلُ الْأَرْضَ حَتَّىٰ يَتْرُكَهَا كَالزَّلْفَةِ ثُمَّ يُقَالُ
لِلْأَرْضِ أَلْبَتَى تَمَرَّتْكَ وَرَدَّى بَرَكَتُكَ. فَيَوْمَئِذٍ تَأْكُلُ الْعِصَابَةُ مِنَ الرُّمَانَةِ وَيَسْتَظِلُّونَ
بِقُحْفِهَا وَيُبَارِكُ فِي الرُّسْلِ حَتَّىٰ أَنْ اللَّفْحَةَ مِنَ الْإِبِلِ لَتَكْفِيَ الْفَنَامَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّفْحَةَ
مِنَ الْبَقَرِ لَتَكْفِيَ الْقَبِيلَةَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّفْحَةَ مِنَ الْغَنَمِ لَتَكْفِيَ الْفَحْدَةَ مِنَ النَّاسِ فَبَيْنَمَا هُمْ
كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَأْخُذُهُمْ تَحْتَ أَبْطَاهِمُ فَتَقْبِضُ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَكُلِّ
مُسْلِمٍ وَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ يَتَهَارَجُونَ فِيهَا تَهَارُجَ الْحُمُرِ فَعَلَيْهِمْ تَقُومُ السَّاعَةُ. رواه
مسلم والترمذي وأبو داود^(۱):

نه‌وواسی کوپی سه‌ممان (رمزای خودای نیین) فه‌رمووی: سه‌ر له‌به‌یانییه‌ک
پیغه‌مبه‌ر (دروود سلاو سه‌لات و سه‌لامی خودای له‌سه‌رین) به‌ دوورو دریتیژی باسی
چه‌توونی و هارو هاجی و سووک و تپووی جه‌جالی بو‌کردین، ته‌نانه‌ت
وامانزانی که ئیستا و له‌ناو باخه‌ خورماکاندا، جا سه‌ر له‌ئیواری که

(۱) مسلم. فتن: ۷۲۹۹. ترمذی. فتن: ۲۲۴۰.

چووینه وه بۆ خزمهتی ههستی کرد که پهستی ئه و باسو خواسهین،
 فهرمووی: ئه وه چیتانه که وا پهست و خه مبارن؟ عه زیمان کرد: ئه ی
 پیغه مبهری خودا! تو سهر له به یانی به دوورو دریژی باسی سووک و تپویی و
 هارو حاجی و چه توونی جه جالت بۆ کردین، ته نانهت له ئیمه وابوو که
 هاتوو وه وا له ناو باخه خورماکاندا، فهرمووی: من له شتی تر ده ترسم که
 زیانی هه بی بۆ ئیوه هه تا له جه جال^(١) نه گهر جه جال هه لسا وه خۆم مابووم
 له ناوتانا ئه وا من له جیاتی ئیوه چاری ده کهم، نه گهر له پاش منیش هه لسا
 ئه وا ههر که سه چاره سهری خۆی بکا، سهره پای ئه مهیشه خودا بۆ خۆی
 له پاش من سهره و کاری هه موو موسولمانی له جیاتی من ده کا، بزائن که
 جه جال لایکی موو کرژی سهر ئالۆسکاوییه، چایکی تروسکه ناکا، به لای
 منه وه شیوه ی له عه بدولعوززای کوپی قه تن ده چی، جا ههر که سی له ئیوه
 تووشی ئه و بوو با ده ئایه ته که ی سهره تای سووره تی که هفی به سهر دا
 بخوینی، له ریگه یه که وه که ده که ویتته میانی شام و عیراقه وه جه جال پهیدا
 ده بی و دی بۆ گیانی ئیوه گهل، وه به راست و به چه پا ئاژاوه ده نیته وه
 خراپه به رپا ده کا، ئه ی به نده کانی خودا! خو راگرن له بهر باری خودا دا
 گوتمان: قوربان! ئه ی پیغه مبهری خودا! چه نده له ولادتا ده مینیتته وه؟
 فهرمووی: چل رۆژ، رۆژیکی به قه د سالیکه، رۆژیکی به قه د مانگیکه، رۆژیکی
 به قه د هه فته یه که، رۆژه کانی تریشی وه ک ئه م رۆژه ئاساییانه ی ئیستای ئیوه
 گهل وان، ئاوا رۆژیکی ئاساین گوتمان: ئه ی پیغه مبهری خودا! ئه و رۆژه ی
 که سالیکه یا ئه و رۆژه ی که به قه ی مانگیکه یا به قه د هه فته یه که ئایا نوژی
 یه ک رۆژی ئاسایی به سی ده کا یانا؟ فهرمووی: نه، به لکوو ده بی به

(١) يقول الشيخ رشيد بيك البانی (رحمه الله) معلقا على مدة بقاء الدجال ومكثته في الأرض:
 (سنة وأربع وسبعون يوما، ولا شك أن ضرره أقل من الرؤساء الظالمين الضالين المضلين، كما قاله
 عليه الصلاة والسلام. اللهم احفظنا من شرورهم انتهى). أقول: أعوذ بالله من الأثمة المضلين.

ئەندازەى خۆى ئەندازەى بگرن و گشت بىست و چوار سەعاتى پىنج نوێژى ئاسايى تيا بکەن^(۱) وە ھەر نوێژەى لەکاتى ديارىکراوى خۆيدا بىکەن گوتمان: قوربان ئەى پىغەمبەرى خودا! خىرايى و سستى لەکاتى گەپرانى دا بەناو و لاڤدا چۆنە؟ فەرمووى: زۆر خىرايە، وەك بارانى دەم با وايە، دەچىتە سەر ھەندى ھۆزو بانگيان ئى دەکا کە ئيمانى پى بهيئن، ئەوانيش باوەپى پىدەکەن و بەگوێى دەکەن، ئەويش فەرمان بە ئاسمان دەکا باران دەباريئى، وە بە زەوى دەلى شينايى دەپويئى، جا ئازاڵ و مالايتيان تابليى بە شەوق و بەشپرو تىرو تەسەل دەبى، بەلام دەچىتە سەر ھەندى ھۆزى تر، داوايان ئى دەکا کە بە خوداى خويانى بزائن، ئەوانيش بەرپەرچى دەدەنەو، ئەويش بە جييان ديلى، کەچى لە پاش ئەو دەکەونە سەخلەتى و قات و قەرى و گرانييەكى واوہ کە ھىچ مال و سامانيان بە دەستەوہ ناميئى. جەجال بەلاى کاو لەدا رادەبوورئ و پى دەلى: ئەى کەلاوہ کۆن! ھەرچى گەنج و خەزنەيەك وا لەناوتا يەقى کەرەوہ و فەرى دە دەرەوہ ئەويش وا دەکاو، ئيتەر ھەرچى خەزنەو گەنجى ناو ئەو کەلاوہيە ھەيە ھەمووى وەك پوورەى ھەنگ چۆن

^(۱) بەزەيەم نوێژى ھەيى و جەزنەکان و وەترو جيشتەناو و شەونويژو سوننەتە دامەزرادەکانى نوێژە فەرەزەکان و باقى مەندەى نوێژە سوننەتەکانى تريس ھەروايە، وەك تەراويح و سەلات و تەسبيح، ھەروا رۆژووى رەمەزان و رۆژووى سوننەت و ناوہدان کردنەوہى شەوى لەيلەتولقەدر، ھەروا حەج و زەکات و سەرفيترە، بە کورتى ھەموو فەرزو سوننەت لە شەريعتدا ئەندازەى خۆى بۆ دەگيرئ و دەکرى ھەتا زنى بيئويژى بى وەخت (موسەحازە) ئەندازە بۆ کاتى پاکی و کاتى بيئويژى خۆى رادەگري. وەلى ئەم سى رۆژە دريژانە بەرو دوان يا جياجيان، وە سالى کۆچى پيشو تەواو بووہ يانا، ئەوہيش ليکۆلینەوہيەكى خەست و چەرى دەوئ، وە گەلى حوکمى شەرى ئى پەيدا دەبى، مەسەلا ئەگەر سالى پيشو تەواو نەبوو بوو نايە لەو رۆژدا مانگ چەند جار ھەل دئ و ناوا دەبى گەرچى روالەتى فەرموودمکە وا دەگەيەنئ کە خول و سوورپانەوہى مانگيش وەك ھى خۆر لە ماوہى ئەو رۆژە دريژانەدا بەگردى گۆى زەويدا يەك جارە. واتە: ئەو رۆژەى کە بەقەد سالتیکە مانگيش وەك خۆر لەو رۆژدا يەك جار ھەل دئ و يەك جار ناوا دەبى، ھەر وا ئەو رۆژەى کە بەقەد مانگیکە يا بە قەد حەفتەيەكە. (ومرگير)

شویئنی شاکیه یان دهکەون ئەویش ئاوا شوینی ئەو دهکەوئ، له پاشدا
پیاویکی جه هیڵ (که له هه‌ره‌تی لاویدا ده‌بئ) جه‌جال گازی ده‌کا بۆ لای
خۆی و به‌قه‌مه‌ دوو له‌تی ده‌کا، به‌قه‌د تیراویژئی دوو که‌رتە‌که‌ی له‌یه‌کتری
دوو ده‌که‌نه‌وه‌، ئە‌وجا بانگی ده‌کاته‌وه‌ بۆ لای خۆی و پیاوه‌که‌ زیندوو
ده‌بیته‌وه‌ به‌ روویه‌کی گه‌ش و ده‌م به‌ زه‌رده‌خه‌نه‌وه‌ دیته‌وه‌ بۆ لای، ئیتر
جه‌جال خه‌ریکی ئە‌م که‌ین و به‌ینه‌ی خۆی ده‌بئ و سه‌ر قال و سه‌ر جه‌نجالی
فیل و فه‌ره‌جی خۆی ده‌بئ له‌ناکا و خودا عیسا‌ی کو‌ری مه‌ریه‌م (درو‌دو مه‌لات و
سه‌وی خودای لێ‌ن) ده‌نیرئ، جا له‌کن مناره‌ سپییه‌که‌ داده‌به‌زئ، که‌ ده‌که‌ویته‌ لای
خۆره‌ه‌لاتی دیمه‌شقه‌وه‌، دوو ده‌ست جلی له‌به‌ردایه‌، به‌وه‌رس و به‌زعفه‌ران
ره‌نگ کراون، هه‌ر دوو له‌پی خۆی له‌سه‌ر با‌لی دوو فره‌شته‌ داناوه‌، ئە‌وه‌نده
پاک و خاوینه‌ ده‌لێ‌ی تازه‌ له‌ گه‌رما و خۆی شو‌ردوو، که‌ سه‌ر داده‌نه‌ویئ
ئاوی ئی ده‌تکئ، هه‌ر کافرو ناموسو‌لمانئ بۆ‌نی هه‌ناسه‌ی بکا کو‌توپر ده‌مرئ،
تا چا‌ویشی بر بکا بۆ‌نی هه‌ناسه‌ی ده‌روا، جا عیسا (درو‌دی خودای له‌سه‌رین)
منه‌یی جه‌جال ده‌کا و ده‌گه‌رئ به‌ دوا‌یدا تا له‌ ده‌رگای لو‌ودپێ‌ی ده‌گا و له‌وئ
ده‌یکوژئ، ئنجا گرو‌یئ دینه‌ خزه‌تی عیسا‌ی کو‌ری مه‌ریه‌م، ئە‌وانه‌ خودا له‌
شه‌ری جه‌جال پاراس‌توویانی، عیسا ده‌یانخه‌وینێته‌وه‌ و خه‌میان
ده‌ره‌وینێته‌وه‌، پایه‌ و پله‌ی خۆیانیان له‌ به‌هه‌شتدا پئ ده‌فه‌رموئ: ئیتر ئە‌وا
عیسا سه‌رگه‌رمی ئە‌م کاروباره‌ی خۆیه‌تی له‌ناکا و خودا نیگای بۆ ده‌نیرئ:
ئه‌ی عیسا! ئە‌وا من چینی‌کم له‌ به‌نده‌کانی خۆم به‌ره‌لا ک‌ردوو، که‌س به‌
شه‌رو هه‌را ده‌ره‌قه‌تیان نایئ، جا تو‌ به‌نده‌ موسو‌لمانه‌کانم ده‌رکه‌و بیانبه‌ بۆ
کی‌وی تو‌ور له‌وئ قایمیان بکه‌، ئە‌وجا خودا یه‌نجوو‌ج و ماجوو‌ج به‌ره‌للا ده‌کا،
ئیتر له‌ هه‌موو قوتکه‌ و یا‌ل و به‌رزاییه‌که‌وه‌ به‌ته‌کان دین و جم ده‌ده‌ن! که‌
به‌راییان ده‌گه‌نه‌ سه‌ر ده‌ریاچه‌ی ته‌به‌رییه‌ هه‌مووی ده‌خۆنه‌وه‌ و چۆ‌ری ئی
ده‌به‌رن، جا کاتئ دوا‌ییه‌که‌یان دین ده‌لێ‌ن: جارئ له‌ جاران له‌م شو‌ینه‌دا ئا
هه‌بووه‌، ئیتر عیسا‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا و ها‌وری‌کانی واگیر ده‌خۆن و اته

نكاودەبن تەنەنەت سەرەگايى بۆ يەككىيان لەو رۆژەدا لە سەد لىرەى زەردى
يەككى ئەمپۇى ئىوہ باشتەرە بۆى، عيساو ھارپىكانى بە كول و بە سۆزى دل
لە خودا دەپارپىنەوہ كە لەناويان بەرى و بيان فەوتىنى، جا خودا مافەتەيان
تئ دەخاو كرمى دەداتە گەردنيان و سەرچەم بەيەك دەم ھەموو دەتۆپن، لە
پاشا عيساو ھارپىيانى دادەپەرنە خوارەوہ بۆ ناو ولات، دەروانن شوينى
بستى لەسەر زەوى نەماوہ كە پرى نەبووبى لە بۆردپن و بۆگەنى ئەوان، جا
عيساي پىغەمبەرى خودا ھارپىكانى بە دلىكى پاك لە خودا داوا دەكەن و
دەپارپىنەوہ، خودايش پارانەوہكەيان گىرا دەكاو بالندەيەكى گەورە دەنيىرى
وہك گەردنى وشتى ملدريژ، ئەو مەلانە كە لاكەكەيان ھەل دەگرن و لەكوئ
خودا ئارەزووى ھەبى لەوى توورپان دەدەن، ئەوسا خوداي گەورە بارانيكى
سەقامگىر دەنيىرى، چ خانوو بەرەو مال، چ دەوارو رەشمال گشتى
دەگريئەوہ، سەر رووى گۆى زەوى گشتى وەك ئاوينەى ساف پاك پاك
دەشواتەوہ، ئەوسا بەزەوى دەگوتري، بىرەوہ بەرو دەست بکەرەوہ بە پىت و
فەر خستەوہ وەك جارى جارانت، جا لەو رۆژەدايە كە دەستەيى لە يەك
ھەنار تىر دەخۆن، لەبن سىبەرى قاوغەكەشيدا وچان دەگرن و دەحەسيئەوہ،
ئازەلى لەوہر خوريش پىت و فەرپىكى واى تئ دەكەوى شىرى ژەمى وشتريكى
تازەزاو بەشى عەشاماتى دەكا، ژەكى ژەمى مانگايەكى تازەزاو بەشى خيلى
دەكا، فروى ژەمى مەپى يا بزنيكى دۆشەنى بەشى تىرەيەك لە ئيلى دەكا،
ئيتەر تاماويى ئاوا بەم چەشنە لەم خيرو خوشييەدا دەميئەوہ، تا ناگاہ
خودا كزە بايىكى خوش ھەل دەكاو، دەدا لەبن باخەليان و گيانى ھەموو
خاوەن باوہرو ھەموو موسولمانى دەكيشتى، دەميئەوہ خەلكە خراپ و
گەندەكەو بەد كارانى مەردومەكە، وەك كەرگەل و ديئە بە بابە بە بەرچاوى
يەكترييەوہ بەبى شەرم و شكۆ لەيەك ھەلدين و لەيەك دەپەپن، ئيتەر لەسەر ئەو
بەدكارانە قىيامەت ھەل دەستى! (م/ت/د).

(١١٥) پاشه‌کی (پایانی: خاتیمه‌یی)

عیسا ^{دروودی} ^{خویش‌لسم} که له ناسمان دیته خواره‌وه تا ماوه‌یی له‌سه‌ر زه‌مین ده‌مینیتته‌وه، له پاشا به‌ره‌و سۆزو میهره‌بانی و ره‌زامه‌ندیی خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر سه‌رده‌نیتته‌وه‌و ده‌میری ^{دروودی} ^{خویش‌لسم}

خاتمة - ينزل عيسى ﷺ فيمكث في الأرض زمنا ثم يتوفى إلى رحمة الله ورضوانه

٥٦٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْثَمَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) حَكَمًا مُقْسِطًا فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ، وَيَضَعَ الْحِزْيَةَ، وَيَفِيضَ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ حَتَّى تَكُونَ السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةَ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ثُمَّ قَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ: وَاقرُّوْا إِن شِئْتُمْ: وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(١):

ئه‌بو هوره‌يره (خودای ئی خویش‌نوودبێ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: به‌و که‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه، دیاره که یه‌زدانی پاکه، ها‌کا عیسا‌ی کو‌پی مه‌ریه‌م (دروودی خودای له‌سهرین) له ئاسمانه‌وه هاته خواره‌وه بو ناوتان و بوو به دادپرسیکی دادپه‌روه‌ر به سه‌رتانه‌وه، ئه‌و حه‌له خا‌ج (سه‌لیب) ده‌شکیننی و به‌راز ده‌کوژنی و سه‌رانه هه‌ل ده‌گری (چونکه به‌س ئایینی ئیسلام قه‌بوول ده‌کا) سامان و مالیش وازو‌ر ده‌بی و، ده‌بی به لی‌شاو به شیوه‌یه‌کی وا که‌س وه‌ری ناگری له که‌س، هه‌تا ده‌گاته ئه‌و راده‌یه (که‌س تا‌قه‌تی مال‌داری نامیننی و مه‌ردوم ده‌زانن که واقیامت نزیک بو‌ته‌وه له‌به‌ر ئه‌وه دل‌یان به دنیا خو‌ش نابی و هه‌موو سه‌رده‌که‌نه به‌نده‌یی و خودا په‌رستی و تا‌عات و نو‌یژو رو‌ژوو، تا‌وا‌ی ئی دنی) تا‌قه یه‌ک سه‌جده با‌شتر ده‌بی له جیهان و هه‌رچی وا له جیهان دا.

(١) تجرید البخاری/٣ ل- ٦٢ رقم/٩٩٣ = ٢٢٢٢، ٢٤٧٦، ٣٤٤٨، ٣٤٤٩. مسلم. ایمان: ٢٨٧. ترمذی. فتن:

٢٢٣٣. تحفة الأشراف: ١٣٢٢٨.

ئه‌وجا ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا‌رازی بئ) فهرمووی: ئه‌گهر چه‌زیش ده‌که‌ن بۆ پشتوانی راست و دروستی ئه‌م باسه‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ بخویننه‌وه که ده‌فه‌رموی:

{وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا} - ١٥٩/٤.

واته: گشت که‌سێ له ئه‌هلی کیتاب (خاوه‌ن نامه‌کان) له جووله‌که‌و له فه‌له له پیش مردنی عیسا‌دا باوه‌رو ئیمانی پێ دینێ، له‌و چه‌رخه‌دا که دیته‌ خواره‌وه له ئاسمان و شه‌ر ده‌کا له‌که‌ل جه‌جال‌داو جه‌جال ده‌کوژرێ و ره‌فتار ده‌کا به‌ ئایینی ئیسلام وه‌کوو موچه‌هیدێ له‌ موچه‌هیدانی دین، نه‌ک وه‌کوو پیغه‌مبه‌رێ که نه‌سخی دینی موچه‌مه‌د بکا، جووله‌که‌ به‌وه که باوه‌ریان به‌ زۆر له پیغه‌مبه‌ره‌کان نه‌بووه‌و قسه‌یان به‌ درۆ زانیون، شایه‌تی ده‌دا له‌سه‌ر مه‌سیحیه‌کان که له‌پاش به‌رزه‌وه‌بوونی خوێ بۆ ئاسمان یاسای تاکیه‌رستی خودایان گوێریوه‌و له‌باتی ئه‌وه یاسای سێ خوداییان داهینا، وه‌ شایه‌تی له‌سه‌ر خاوه‌ن نامه‌ی پاش هاتنه‌ خواره‌وه‌یشی به‌وه ده‌دا که ئیمان و باوه‌ریان هیناوه (ش/ئه‌حمه‌د).

٥٦٢٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَيْفَ أَتُّمَّ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فَيُكْمَرُ وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ. رواه الشيخان وأحمد^(٢):

دیسان ئه‌و فهرمووی: چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فهرمووی: ئه‌و کاته‌ی که عیسا له ئاسمانه‌وه دیته‌ خوارێ بۆ ناوتان پیشه‌واکه‌تان که موچه‌مه‌دی مه‌ه‌دییه له‌ خو‌تانه، ده‌شی ئه‌و چه‌رخه ئیوه‌ حالتان چۆن بێ! (ش/ئه‌حمه‌د).

٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ لَيَنْزِلَنَّ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَادِلًا فَلْيَكْسِرَنَّ الصَّلِيبَ وَلْيَقْتُلَنَّ الْخَنَزِيرَ وَلْيَضَعَنَّ الْحِزْيَةَ وَلْيَشْرَكَنَّ الْفِلَاصُ فَلَا يُسْعَى عَلَيْهَا وَلَتَذْهَبَنَّ الشُّحْنَاءُ وَالتَّبَاغُضُ وَالتَّحَاسُدُ وَلَيَدْعُوَنَّ إِلَى الْمَالِ فَلَا يَقْبَلُهُ أَحَدٌ^(٣):

(٢) تجرید/ ٤ ل- ٦٠ رقم/ ١٣٧٤ = ٣٤٤٩، ٣٤٤٨، ٣٤٤٩. مسلم. ایمان: ٣٩٠، ٣٩١.

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (درودی خودای لہسربین) فہرمووی: بہ خودا گومانی نییہ کہ کورہ کہی مہریہم (درودی خودای لہسربین) لہ ئاسمان دیتہ خواری و دہبی بہ دادپرسیکی دادپہرور لہ ناوتاناو بہ پیی شہریعتی ئیسلام لہ نگہری حق و عدالت رادہ گری، بہ لام وک فہرمانداری لہ فہرماندارانی ئہم گہی ئیسلامہ، نہک وک پیغہ مہری کہ دینی ئیسلام نہ سخ بکاتہ وہ، بہ لکوو بہس ئایینی پیروزی ئیسلام قہ بوول دہکا، لہ بہر ئہ وہ خاچ (صہ لیب) دہشکینئی و خاچپہرستی قہ دہغہ دہکاو، سہرانہ ہل دہگری و، لہ بہر زوری و مشہیی سامان و لہ بہر ئہ وہ کہس دلی بہ دنیا خوش نابئی لہ بہر نزیکہ وہ بوونی قیامہت لہ بہر ئہم ہویانہ مال وادہ بیژری کہس لیی ناپرسی، و شتری گہنج بہرہ للا دہگری و کہس ناوی پی ناکیشئی، لہ لایہ کی تریشہ وہ قینہ بہری و رقہ بہری و بہ خیلی نامینئی و دژمنایہ تی و حہسوودی نامینئی، عیسا (درودی خودای لہسربین) خہلک گاز دہکا کہ مالیان پی بدا، بہ لام مال ئہ و ہندہ زورو بی ناز دہبی کہس نایہ وی! (موسلیم - رہزای خودای لیئی).

۵۶۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ الدُّجَالُ فِي أُمَّتِي فَيَمُكُّثُ أَرْبَعِينَ - لَا أَذْرِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا أَوْ أَرْبَعِينَ عَامًا - فَيَبْعَثُ اللَّهُ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ كَأَنَّهُ غُرُورَةُ بَنٍ مَسْعُودٍ فَيَطْلُبُهُ فَيَهْلِكُهُ ثُمَّ يَمُكُّثُ النَّاسُ سَبْعَ سِنِينَ لَيْسَ بَيْنَ اثْنَيْنِ عِدَاوَةٌ. رواهما مسلم^(۲).

عہدوللای کوپی عہمر (خودایان ئی رازی بن) فہرمووی: پیغہ مہر (درودی خودای لہسربین) فہرمووی: جہ جال کہ پہیدا دہبی لہ ئومہ تما. عہدوللا فہرمووی: نازانم حہزرت فہرمووی: چل روژ. یا فہرمووی: چل مانگ. یا فہرمووی: چل سال دہمینیتہ وہ، جا خودا عیسا کوپی مہریہم دہنیری، عیسا بہ شیوہی شیرینی و بہ ئیسکی سووکی و، لہ شولاری پاک و تہ میزی لہ عوروہی کوپی مہسعود دہکا، کہ نمونہی شیوہ شیرینی و پاک و خاوینی بووہ، جا عیسا

(۲) مسلم. ایمان: ۲۸۹.

(۳) مسلم. فتن: ۷۳۰۷.

ده‌گه‌پښ به‌شوین جه‌جالا هه‌تا په‌یدای ده‌کاو ده‌یکوژئ، ئیتر تا هه‌وت سال خه‌لک به‌شادی و خوشی و به‌بئ شه‌پو شو‌پو دوژمنایه‌تی ده‌میننه‌وه‌و که‌س له‌که‌س ناکه‌وئ. (م - رحمه‌تی خودای لی‌بی).

٥٦٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ نَبِيٌّ - يَعْنِي عِيسَى (عَلَيْهِ السَّلَام) وَإِنَّهُ نَازِلٌ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَعْرِفُوهُ رَجُلٌ مَرْبُوعٌ إِلَى الْحُمْرَةِ وَالْأَبْيَاضِ بَيْنَ مُمْصَرَّتَيْنِ كَأَنَّ رَأْسَهُ يَقْطُرُ وَإِنْ لَمْ يُصِبْهُ بَلَلٌ فَيَقَاتِلُ النَّاسَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَيَذُقُّ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلُ الْخَنْزِيرَ وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ وَيُهْلِكُ اللَّهُ فِي زَمَانِهِ أَلْمَلَّ كُلَّهَا إِلَّا الْإِسْلَامَ وَيُهْلِكُ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ (ثم تقع الامنة على الأرض حتى ترتع الأسد مع الابل والنمار مع البقر والذئب مع الغنم وتلعب الصبيان بالحيات) فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعِينَ سَنَةً ثُمَّ يُتْرَفَى فَيُصَلَّى عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ. رواه أبو داود والحاكم والامام أحمد^(٥):

ئه‌بو هوره‌یره (خو‌شنوودی خودای لی‌بی) فهرمووی: هه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ریکی تر له‌ نیوانی من و له‌ نیوانی عیسا‌دا نه‌هاتووه‌و نه‌بووه، دل‌نیام که‌ عیسا (درویدی خودای له‌سهرین) له‌ ئاسمان دیت‌ه خوارئ بو‌ناو ئیوه، جا کاتئ که‌ دیتان و عیسا هاته‌ خواره‌وه‌ به‌م نیشانه‌دا بیناسن (عیسا پیاویکی ده‌سته‌ی بالامیانه‌ی سپی و سووره، دوو ده‌ست جلی زه‌ردباوی له‌به‌ردایه، له‌به‌ر پاک و ته‌میزی هه‌میشه‌ ده‌لیئ تازه له‌ که‌رماو خو‌ی شو‌ردووه، ته‌نانه‌ت به‌بئ ته‌رپوونیش ده‌لیئ سه‌ری ئاوی ئی ده‌تکئ، له‌سه‌ر ئیسلامه‌تی ده‌جه‌نگئ له‌که‌ل خه‌لکا، خاچ ورد ده‌کاو به‌راز ده‌کوژئ و سه‌رانه‌ هه‌ل ده‌گرئ، خودا له‌ سه‌رده‌می ئه‌ودا هه‌موو می‌لله‌ته‌کانی تر له‌ناو ده‌با، جگه له‌ می‌لله‌تی ئیسلام، له‌ ئه‌نجاما عیسا جه‌جاله‌ کو‌ره‌مووش ده‌کوژئ (و له‌ پاشا ئاشتی و ئاسایش بال ده‌کی‌شن به‌سه‌ر هه‌موو و لات‌دا، به‌ شیوه‌یه‌کی سه‌یری بئ وینه‌ی و شیر له‌که‌ل و شتر‌داو، پلنگ له‌که‌ل گایه‌ل‌داو،

(٥) بسند صحیح (شرحه).

گورگ له‌گه‌ل مه‌رو بزندا له پووش و گیا به‌یه‌که‌وه ده‌له‌وه‌پین! مندا‌لان به‌بی ترس و مه‌ترسی یاری و گه‌مه به مارو چه‌فیان ده‌که‌ن وه‌ک په‌ت). عیسا (دروودی خودای له‌سهرین) چل سال له‌سهر زه‌وی ده‌ژی، له پاشا فه‌وت ده‌کا، موسو‌ل‌مانان نویژنی مردووی له‌سهر ده‌که‌ن و کفن و دفنی ده‌که‌ن. (ئه‌بو داود/ حاکم / ئه‌حمه‌د - س/ص).

٥٦٣٢- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ (مَتَّى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا وَسَلَّمَ) يُدْفَنُ مَعَ مُحَمَّدٍ (مَتَّى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا وَسَلَّمَ). رواه الزمذني بسند حسن^(٦).

عه‌بدو‌ل‌لای کوپی سه‌لام (خو‌شنو‌ویی خودای لیتین) فه‌رمو‌وی: له ته‌وراتا سیفه‌ت و نیشانه‌ی موچه‌مه‌دو سیفه‌ت و نیشانه‌ی عیسا‌ی کوپی مه‌ریه‌م (دروودی خودایان له‌سهرین) نووسراوه، عیسا‌یش (دروودی خودای له‌سهرین) که ده‌مری له شاری مه‌دینه‌ی دره‌خشان له پال گوپی چه‌زهره‌تی موچه‌مه‌ددا ده‌نیژنی. (دروودو سه‌لات و سه‌لامی خودا له سه‌رگیانی پاکی هه‌ردو لایان بێ) (ت-س/ح).

عدد أحاديث كتاب الفتن (١٧٠) سبعون ومائة فقط. نسأل الله أن تكون خالصة لوجهه الكريم آمين، والحمد لله رب العالمين:

مامو‌ستای دانه‌ر (په‌ر گوپی پیروزی له‌نووربی) ده‌فه‌رمو‌ی: ژماره‌ی فه‌رمو‌وده‌کانی نامه‌ی فیتنه‌گه‌ل (١٧٠) ته‌نیا سه‌دو چه‌فتا فه‌رمو‌وده‌یه‌و به‌س. له خودای گه‌وره داواکارین که ئه‌م کاره‌مان ساخ بو ره‌زامه‌ندی خودا بێ نامین خودایه‌.

به‌نده‌یش ده‌لیم: به راستی من ئه‌م زاته پیروزم زور خوش ده‌وی واته: مامو‌ستای دانه‌ری ئه‌م تاجه پیروزه داوا له خودای گه‌وره میه‌ره‌بان ده‌که‌م که چه‌شرم له‌گه‌ل چه‌شری بێ، له‌ژیر ئالا سه‌ره‌به‌زه‌که‌ی چه‌زهره‌تی پینغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویستدا. نامین خودایه‌!.

وه‌رگی‌پ - ١٩٨٧/٧/٧

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامهی قیتنه گهل هاته کوّتایی
 له گهل نیشانهی روژانی دواایی
 نامهی دواروژو بهه شست و دۆزه
 وا هات، به خیرین، له و گوله به خ به خ!!
 گهر خودا ویستی مائی نه و دنیات
 وهک مائی نیهرت شاره زات بکات
 دهیکا به نصیب نه م باسه خاسه
 که بو قیامت بوته پیتاسه!
 نه تاجه ش که وا تاجول نوسووله
 مایهی نزیکوون له خواو رهسووله
 له ههر مالن بن نومیادت و ابن
 به خیر و خوشی تاسه ناوابن،،
 وهره بوّت بکهه باسی رازی دل
 له هزار یهک دل دهردهچن له کل!!
 دلش وینهی گول به ناوو به گل
 په ره ورده دهبن بو دهستی بولبوول:
 به هوئی گولوی به حری شه ریعت
 گیراو به دهستی نه هلی ته ریعت
 به گهردی پاکی ناستانهی هه زهت
 له گهل چاکانی نومتهی رهحمهت
 دلت نازاو که و، برپژده چاوت
 له ناو عیالینا دهنووسرن ناوت
 رووت دهبن به مانگ هل دن له شاران
 دهبن به گولئی مه جلیسی یاران
 چاو به پلووسکی رپژهنه رهحمهت
 له دل ده شوین ژهنگاری زهحمهت

دہرویشیکم دی، جہز بہ لئ ہاتوو
 بیوہی بہ وینہی کہرویشکی خہ وتوو
 دہسنویشی دہگرت بہ فرمیسکی سوور
 دہیکوت: خودایہ! ہاتووم بو حوزوور!
 داوات لئ دہکیم ہہ تاکوو ماوم
 دہرویشی بیوہی بکیم بہ ناوم!
 چہن خشہ ژینہی دہرویشی بیوہی
 خوزگہی پئ دہبا کمر تیی بکا کہی!
 بہ دل دہرویشی یاسای دلتہرمی
 پشت لہ تاوان بن و دوور لہ بن شہرمی
 پھپوولہی بیوہی دہکا چلا و چلا
 دہمژن بہ لیو شیلہی لیو کول!
 چاتر لہ و شیرہی دہکا تلا وتلا
 لہ ناو خویناوی ناسکی چاو بہ کل
 دہرویشم ہاتووم کوفتوک دہکیم
 لہ خزمہت خوادا تہوبہ نو دہکیم
 بہندہم، زہبوونم، خودام دہدوینم
 نہفخہی رہمہتی وا لہ ناو خوینم!
 سہری بہندہی دادہنہوینم
 بو خداوہندی بیجیگہو شوینم!
 بہ ہزار زمان شایہ تمان دینم
 ہونہر بو نہوہ من بال نوینم!
 (نفخت فیہ: من روحی^(۱) دینم
 بہو بال نوینہ خووم دہنوینم:
 بو قوولئ ناخس بہہری قہزوینم
 بو بہرزی لووتکہی شاخس پینجوینم

بزویتەر نـه وه، مـن باوه شـیتم
 شوکری به هره‌ی وا چۆن به جـن بیتم!
 بهسته به جهسته‌م: خهسته‌ی ناو نویتم
 ده‌نا مـن پهری بـن لانه و شویتم!!
 مـن دواوولی نییم، و ملی هـه ویتم
 له‌ناسووت جیایه، به‌خودا سویتم
 له‌سه‌ر نه‌شقی تو تانه له شویتم
 وه‌ک ده‌للاج منیش پـر له جویتم
 هـه‌ر تو رازی بی چاوه ده‌قووچیتم
 نه‌ ده‌ربه‌ست تانه‌م، نه‌هی جمیتم!
 فریشته و پهری له‌کوین بهیتم
 ده‌رسی نه‌شقی تو‌ی له‌لا بخویتم
 کوشته‌ی باده‌ی نه‌شق شه‌هیدی قه‌بره
 هـه‌ر شه‌وین تو شیت له‌یله تلقه‌ده
 به‌بو‌ی نه‌شقی تو هـه‌ر که‌سی مه‌ست بوو
 کارى نه‌ به‌هۆ، نه‌ به‌ پاوه ده‌ست بوو!
 باده‌ی نه‌شقی تو هـه‌ر که‌سی مه‌ست کرد
 خه‌لاتى که‌وره‌ی هـه‌ردوو دنیای بـرد
 کارو بار هـه‌مووی به‌ ده‌ست یه‌زدانه
 مو‌ی شه‌و نه‌وه، عالم په‌روانه
 نه‌نجامی نی‌مه‌ش هـه‌ر لای یه‌زدانه
 که‌رچی سه‌رتاپا له‌شمان تاوانه
 کو‌یتره باوانه، شه‌له باوانه
 قسه‌ی نه‌سته‌قی کو‌نی کوردانه
 نافه‌ریم ده‌رویش! خاوه‌ن گو‌ش و هو‌ش
 قسه‌ی نه‌سته‌قت نه‌لقیه بو گو‌ش
 نو‌وری! چیت داوه له‌م دانه و داوه
 نه‌م جو‌ره باسه که‌ی باوی ماوه؟!

باسی حول و حول و فہل سہ فہل لہووت
 چو نیس فریشتہ و جنو کھ و ناسووت
 ہووہو لہووہو، حہ قیقہ تہ رووت
 باسی واو عہوام: ناگرو بارووت!
 نہم جوہرہ باسہ پیماوی کھہنووت
 شیت دہکا، ج جاس پیماوی رہشو رووت
 بہرنامہ نیاین خووشو ناسان
 باسی مافی توو نہرکی سہرشان
 بو پەرستنی زاتنی یہ زدان
 بو پاراستنی سہرو سامان!
 بہ گویرہی پلہہی ژیریہی ہہموان
 نہک بو گوشینی می شکنی نینسان!
 لن ورد بوونہوہ لہ کارت خودا
 کھشہ بہ دلہی موسوولمان دہدا
 دانیام کھشتن بہناو کھردوونا
 باوہ چہسپ دہکا لہناو دہروونا
 بہوردی نامہی سرووشت سہرنجدہ
 بو چاوی دلہت دہرمانی دہردہ
 کشت شتن پپرہ لہ وردہ کاری
 ہیچ فہرقی نییہ کارو شاکاری
 تأمل تر خطوط الکون
 رغم ما فیہا من بعد البون
 الیک من الملأ الاعلی
 رسائل فی تقدیس المولی
 تأمل تر کوناہانا
 خلقا لله تأملا ککاملا
 قد خط فیہ: آیا عاقل
 لم یخلق ربی هذا باطلا!!

فقی اختلاف اللیل والنهار
 ترس آیات لکون جبار
 بلاد الکورد زوروا یسا زوار
 اقراوا فیها رموز الاقدار
 خودا خودایسن دانایا زانایه
 شه قلی توانایی له گشت شت دایه:
 هرچی به وردی سه رنجی ددهی
 قه لای ته لیسسه و، گهر دوونن بیپه
 گهردن به وردی سه رنجی ددهی
 وا له ناویدا گهر دوونن بیپه
 نه فسووناوییه، دهریال له چاویا
 تنۆکن ناوه، و وههال له ناویا!!
 چاوی هه لپه، بگیپه چاوی
 به ناو گهر دوونا، زۆری پی ناوی:
 دیمه نی دلگیر، دهسکردی یه زدان
 یه خسیرت ده کهن وهک نی چیره وان!
 سرووشتی رهنگین، گوالی رهنگاو رهنگ
 مهلی هه مه رهنگ، خنجیله و خوش دهنگ
 له دهه وا ده فرن پۆله مهلی زۆر
 بهری رۆژ ده گرن وهک هه وری بهر خۆر
 نهرم نهرم ده فرن بای بالیان ددهن
 ده لپس رووی زهوی باوهشین ده کهن
 به هه وداي غهیبی دهسکردی یه زدان
 له دهه وا بهندن وهک نه ستیره کان!
 نه ستیره ی ناسمان نه وهنده زۆرن
 وهک تنۆو گهردی ناو تیشکی خۆرن
 له بهر چاو خۆمان به چهندان چۆرن
 له شوینن خۆیان هه موویان خۆرن

تابلۆى زەردو سوور، خولس مانگ و خۆر
 رەنگى رەش و بۆر، رەنگى ئال و مۆر
 پىنج ھەستەى مەوۆ، دەزگای چاوو دل
 رەگ و لاسک و گل و کول و چل
 گرانى و سووکى، يا ساردى و گەرمى
 جوولە و نارامى، يا زىزى و نەرمى
 ھاژەى باى قەلبەز، قەلبەزەى شەتاو
 خورزەى باران، سىلاوى بەفراو
 خۆرى زەردەپەر، شەنى باى شەمال
 گزنگى ھەتاو، ناوازەى شمشال
 لەرە لەرى نەى، کەرویشکەى قەرسىل
 چووزەرى ناسک، خنجىلە و نەشمىل
 ھەزارەى کەرویشک رۆژى بەفرە رۆژ
 لەتاو برسیتتى دەکا لۆژە لۆژ!
 باخ و بۆلاخ و خاکى رەنگا و رەنگ
 سرووشتى شىرىن، دیمەنى قەشەنگ
 کول و گولزارو کژو گىاو چەمەن
 سەوزە گىاو دارو شىخەل و دەوەن
 ناوو نەستىل و چەم و دۆل و شىو
 چىياس لوتکە بەرز، نزارو نشىو!!
 قاسپە قاسپى کە و لەسەر ماھى زەرد
 دەخەنە سەما دللى دارو بەرد!
 ناشکرا دەلین بە نىمەى بەشەر
 سەرنجدەن نایەى (فارجع البصر)!
 هل من تفاوت، فى خلق الرحمن
 ترى، أو فطور، أيها الإنسان
 ألم یبأن أن، تخرج القلوب
 للمؤمنین، لذكر المحبوب

اَمَّا اَنْ اَنْ، يَعْـرِفُ المـوْـمِنِ
 مَن خَلَقَهُ مَن مَاءٍ مَّهِينِ
 گہرچی دئیام لہ دہستہو سانیم
 وہک چوون دہزانم لہ سلیمانیم
 ناواش دہزانم نہم باسہ وایہ:
 مہبہس لہ بوونمان ناسینی خواہ
 کہ خودات ناسی باش دہیپہستی
 لہ بہندہیہی نہو قہت ناکہی سستی
 بہ لاوی بہ بووی رہمہتی مہستی
 بہ پیری لہ بوو تاعہتی چوستی
 بیترہ کوردستان بینہ چیا
 زہردو سوورو شین، رہشیکی سیا
 کیووی وا ہہیہ سہوزہ وہک کیا
 دہیان شاخی تر وہہا لہ بنیا
 لوٹکہی کیوہ رہش ہا لہ ناو ہہورا
 ہہتا پشستینہی نوقمہ لہ بہورا!!
 میوہی جووراو جوور، تامو رہنگ گیا
 پەرورہدہی کردوون یہک ناو بہ تہنیا
 مروٹو ناژہل، ہہریہک لہ رہنگن
 ہہریہک شیوہیہی، ہہریہکہی دہنگن
 ہہموو پہیدا بوون لہیہک خاکس پاک
 ہہیانہ خراب، ہہیانہ زور چاک
 نہمانہ دہبن بوو زاناس دانا
 بہ مایہی ترسی خودای تہوانا
 نایہی (جدد بیض) لہ فاطیر
 نہم جوورہ باسہ باش دہکا ظاہیر
 وەرہ کوردستان بہہشت بینہ

(¹¹) جهه‌نه‌ه‌س (شس وه‌ک خۆس شیرینه)
 جنات تجسري تحتها الانهار
 جبال تسري فوقها الانوار
 بين ذي وتي حقول الازهار
 نعم الموطن، ونعمت الدار
 اجعلها ربي عرين الاحرار
 وصنها (خدا) من شر الاشرار
 واسكن بها من كرد اخيار
 وارزقهم جما من خير الاثمار
 افض عليهم من رزق الابرار
 وامنن عليهم بطول الاعمار
 واجعل دارهم قبلة الانظار
 يشيخ فيها دوام الاعمار
 بكن فيكون، فامر يا غفار
 (بلاد الكرد كووني في ازدهار)
 وضع عن ظهري، انقاض الاوزار
 واشرح لي صدري لفهم الاسرار!
 بمحمد سيد الابرار
 اقبل دعائي هذا يا جبار!⁽¹⁾
 صن وطننا من كل اكدار
 واحفظ شعبنا من كل اضرار
 كوردستانس خوا خوا كردن جوانه
 ده‌سره‌نگينس خواي تيا نمايانه

(¹¹) جهه‌نه‌ه‌س ناوی گۆلێکی زۆر جوانی گه‌رمیانییه، له‌ که‌رکوک زۆره، ئاماژه‌میشه‌ بۆ باسی به‌هه‌شت و جهه‌نه‌ه‌م که‌وا له‌ دواوه‌ دین، له‌م چامه‌یه‌دا شیعره‌ عه‌ره‌بییه‌کانیش له‌ سه‌رکێشی ده‌برگه‌یی په‌نجه‌یه. (وهرگێڕ)

(¹²) الجبار من الاسماء الله الحسنی؛ هو المصلح لامور عباده المتکفل بمصالحهم. (المترجم)

ناسی بۆ کوردن مەرد لەم لانه جوانه
 خانەس خۆس بکاس به خەڵو خانە
 نانیکی حەلال بەرەنجە شانسی
 قەراھەم بیتن لە بۆ خیزانی
 بە بۆ کاکە حەمد لە سلیمانی
 بژو، بژو، بژو، بژو موسوولمانی!
 گەرچی بێ فەریم، بەدو بەد ناوم
 لێ حوبیت زۆری لە بۆ هیتاوم
 بە گەردی گۆرت دەپێژم چاوم
 بە لکوو بینابن هەتا کوو ماوم!
 ئەمەس من دەبێژم موسوولمانی خوا!
 پێم بلێ نوخوا عەیب و عاری کوا؟!
 بە شایەتی تو، خودای بانی سەر!
 قەبوولمە دینی خودا و پێغەمبەر
 حوبی نەولیا و پیاو چاکانی تو
 دەکەم بەکەمەند، دەیکەمە نەستو!
 بن مەردیلەکی بە عەساکە خال
 دادەنن لەجن سەجدەس پێر جەمال*
 یا لەسەر لووتی گەوری بەد فەسال
 مۆرن رەش دەنن لە چەشنی زوو خال
 یەنجوو و مەنجوو، جەساس و جەجال
 داستانی پێر لە سیحری حەلال
 دەدەن بای بال بە مەلی خەیاڵ
 پەیکا بە ساتن رێسی چەن هەزار سال
 ناشکرا دەلێن بە نەهلی زەحمەت
 خۆتان جیاوەکەن لە نەهلی زەحمەت

* بن مەردیلە: دابة الأرض. (المترجم)

قیامت واهات خه لکه! وریابن

بو یه ک فریشتنه کیانس فریابن!

لاوس و سامان و لهش ساغس و شانس

بکهن به مایهه رهزای یه زدانس

تان و پوئس تابلوئس نه خشهه قیامت

ده کییشن له بو سه رتاپای نومهت^(۱)

وه رگپ. نوری فارس حله خان حله سن قهره داغی

سلیمانی/ماموستایان/دور الضابط ۱۹۹۲/۹/۵

(۱) بسم الله الرحمن الرحيم. برای نازیزم موسولمانی پاک! له خودای گه وره مه زنی خوّم داوا ده کم که یاریده مان بداو، له ناو نهم نامه پروردها نووکی قه لهم همه شه ساخ بو رمزای خودا بخهینه سهر کاغزه. دهموئ عمرزی نیوهی بهرزی بهرز بکه کم که مه بهستم له بهسنی جوانی کوردستان نهم خالانهیه. ۱- کوردستان خاکیکی پرورده، پرده له شوینی پرورزو مووفه رک، هه روها به پیی روویه ری له ناو (نیشتمانی نیسلامی = الوطن الاسلامی) دا، پتر له شوینانی تر پرده له زاناو موسولمانی پاک و چاک، هه روا زانای گه وره گه وره چاکی تیا هه لکه تووه که خزمه تی گه وره گه وره نیسلامیان کردوه که واته، مافی خو به تی که دووعای خیری بو بکه ین و، به بهسنی جوان له بهر جاوی خه لکه که ی شیرینتری بکه ین، تا به جیی نه هیلین و پهرده وازه نه بن بو هه ندران و، له لاوا می شه کزی بکه ین، وه بهر بهر له نیسلام دوور بکه ونه وه و بین به ته له و زبته و هاقه و داو توپی ریک خراوه دژه نیسلامیه گانه وه، که به هه زارو یه ک ناوی جوان - جوان خو یان رازاندو ته وه، له لایه کی تریشه وه تا دهم کوئی نه و لایه نه ده غه ز له دلانه بکه ین، چ له خو مان بن چ له بیانی بن، که به ناوه و ده لئین: مه لا کان بیگانه بهرستن و، فریان به سهر کورد و کوردستان و کوردایه تی و نیشتمانی بهر وریه وه نییه، به لئ نه مرپو نه گهر نیمه خانه و لانه ی خو مان هه بوایه و، سهر و مال و نامووس و نیشتمان و هه ست و نه ستان له بهر شالوی نهم و نه ودا نه بوایه، رهنگه منیش نهم قسانه م له شوینیکی تردا بکر دایه. ۲- نه مرپو نه و کورده به هو ی سته می روژگار وه له هه ندئ مه لایان و پیرو مشایه خان دلگیر بوون و هه یانه قیاسی غایبیش له حازر ده کاو، ده لئ: کو نه کانیش وه ک نو یکان بوون، نه وه منده هه یه نه وان له بهر چاو نه ماون و مردن شیرینی کردوون له بهر چاو مان! به لام به خودا وانییه به لگوو زور به ی نه هلی دین له کون و نو دا، باشیان له باشی خه لک و خرابیان له خرابی خه لکی تر باشترن و، ههر چوئی بی گه ل گه ل له رمشه خه لکه که ی ناو بازای چاکترن. له لایه کی تریشه وه سهر نچدان له بوون وه و ر تاعه ت و عیباد ته. خودا له قورنانا ده هه رموئ:

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ. الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا - ۳ /

(وه رگپ)

{ ۱۹۰ - ۱۹۱ }.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۱۶) نامه‌ی قیامت و به‌هشت و دوزخ

فووکردن به که‌ره‌نادا (نه‌فخی صوور)

کتاب القیامة والجنة والنار. النفخ في الصور

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَنُفِّخُ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِّخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ} صدق الله العظيم - (ب) - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۵ ج/۱.

واته: بریاری خودایه فریشته ئیسرافیل فوو ده‌کا به صووردا، ئیتر کو‌تایی به جیهانی یه‌که‌م دینئی و جیهان سهراسه خاپوور ده‌بی، هه‌رچی گیانله‌به‌ره له ئاسمان و له زه‌ویدا هه‌موو بی‌هوش ده‌که‌ون، یا ده‌مرن، که‌سانئ نه‌بی که خودا خواستی له‌سه‌ر نه‌وه‌بی که بمیننه‌وه، ئیتر تا ماوه‌ی چل سال جیهان چو‌ل و ویرانه ده‌بی، ئینجا دووباره فوو ده‌کریته‌وه به‌و که‌ره‌نایه‌دا، ئیتر هه‌موو گیانداران زیندوو ده‌بنه‌وه و کوتوپر هه‌موویان به سهرسامی ره‌ق راده‌وه‌ستن و وه‌ک سه‌ره‌گردان ته‌ماشای ئه‌م لاو لای خو‌یان ده‌که‌ن، چاوه‌نواری ئه‌وه‌ن که ده‌بی چییان لی بکری.

۵۶۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الصُّورُ؟ قَالَ: قَرْنٌ يُنْفَخُ فِيهِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱):

عه‌بدوللای کو‌پی عه‌مر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته لای هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربن) گو‌تی: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! صوور چییه؟ فه‌رمووی: (دروودی خودای له‌سه‌ربن) سوور شاخیکه قووی پیادا ده‌کری. (ت) د/س/ص.

۵۶۳۴- → (ب) - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۶ ف - ۹ (ج/۱).

^(۱) بسند حسن (شرحه).

۵۶۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ ذَكَرَ الدَّجَالَ إِلَى أَنْ قَالَ: ثُمَّ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَلَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا أَصْعَى لَيْتًا وَرَفَعَ لَيْتًا وَأَوَّلُ مَنْ يَسْمَعُهُ رَجُلٌ يَلُوطُ حَوْضَ إِبِلِهِ فَيَصْعَقُ وَيَصْعَقُ النَّاسُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ - أَوْ قَالَ يُنْزِلُ اللَّهُ - مَطَرًا كَأَنَّهُ الطَّلُّ أَوْ الظَّلُّ فَتَبْتُ مِنْهُ أَجْسَادُ النَّاسِ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ثُمَّ يَقَالُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ. وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ، ثُمَّ يَقَالُ: أَخْرِجُوا بَعَثَ النَّارَ فَيَقَالُ مِنْ كَمْ فَيَقَالُ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ قَالَ: فَذَلِكَ يَوْمٌ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا وَذَلِكَ يَوْمٌ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ. رواه مسلم^(۳):

دهقی ئەم فەرموودەییە لە صەحیحی موسلیمدا (رەزای خودای لێبێ) ئاواوە:
یەعقوبی کوپی عاصیمی کوپی مەسعودی ئەل - سەقەفی فەرمووی: بۆ
خۆم گویم ئی بوو پیاوی ھاتە خزمەتی عەبدوللای کوپی عەمەر (رەزای خودای لێبێ)
گوتی: ئەم جوۆرە فەرموودەییە چییە کە دەیگرێتەووە دەلیی: قیامت لە
ئەوئەندەو لە ئەوئەندەدا ھەل دەستی؟ ئەویش فەرمووی: (سبحان الله) یان
فەرمووی: (لا اله الا الله) من چۆن قسەیی وا دەکەم بەس خودا دەزانێ قیامت
کەئە ھەل دەستی، یا وشەییەکی زیکری تری وای فەموو، ئەوجا فەرمووی:
بەرستی نیازم وایە کە لە مەولا بۆ ھیچ کەسێ ھیچ فەرموودەیی نەگێرمەووە
ھەتا ھەتایە، من وام نەگوتوو، بەلکوو گوتوو: دُنیا بن کە ئەوئەندەو پێ
ناچێ تەپنیککی گەورە دەبینن، خانەیی خودا دەسووتێ (حەججاج
سووتاندی)، ئەووە ئەووە دەبێ، ئینجا عەبدوللای (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی:
حەزرت (بروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: جەجال کە پەیدا دەبێ لەناو ئۆمەتە
فەرمووی: نازانم فەرمووی: چل روژ یا چل مانگ، یا چل سال. لە دواوییدا
خودای گەورەو سەرورە عیسا کوپی مەریم دەنیی، عیسا (بروودی خودای

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۲۲/ رقم ۴۰۷۷/۹.

(۳) مسلم. فتن، ۷۳۰۷.

له‌سربن) به‌شیوه‌ی شیرینی و به‌ئیسکی سووکی و به‌له‌شولاری پاک و خاوینی دهق له‌عورو‌ی کوپری مه‌سعوود ده‌کا، که نمونه‌ی شیوه‌ی شیرینی و پاک و ته‌میزی بووه، جا عیسا (درویدی خودای له‌سربن) ده‌گه‌ری به‌شوین جه‌جالا ه‌تا په‌یدای ده‌کا و ده‌یکوژی، ئیتر تا جه‌وت سال خه‌لک به‌شادی و خوشی و بی شه‌رو شوپرو دوزمنایه‌تی ده‌میننه‌وه که‌س له‌که‌س ناکه‌وئ و هه‌موو وه‌ک برای خوشه‌ویست ده‌ژین، نه‌وجا خودا له‌لای شامه‌وه شه‌مالیکی خوش و فی‌نک ده‌نی‌ری، جا هه‌ر که‌س له‌سه‌ر رووی زه‌وی به‌قه‌د تو‌سقالی خپرو چاکه یا باوه‌رو ئیمان له‌ناو دل‌یابی نه‌و بایه گیانی ده‌سه‌نی، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر بی‌تو یه‌کن له‌ئیوه خو‌ی بکا به‌ناو جه‌رگه‌ی کی‌ویکا باکه‌ دوا‌ی ده‌که‌وئ بو‌ئه‌وئ و له‌وئ گیانی ده‌کیشی.

عه‌بدوللا (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: ئا نه‌مه‌م به‌گوئی خو‌م له‌زاری پیروزی پیغه‌مبه‌ر ژنه‌وتوو ده‌یفه‌رموو: جا ده‌میننه‌وه خه‌لکه به‌د‌ره‌فتارو به‌د‌کرداره‌کان، وا به‌خیرایی په‌لاماری خراپه ده‌دن و دم ده‌ژندنه ئاره‌زووبازی ده‌لیی مه‌لی سووک ف‌رن، خووی به‌دوره‌فتاری ناهه‌مواریان له‌خو ره‌فتاری درنده‌ی خوینخو‌ر ده‌کا، نه‌چاکه به‌چاکه ده‌زانو نه‌خراپه به‌خراپه داده‌نین، جا شه‌یتان دیته به‌ر چاو‌یان و له‌رو پی‌یان ده‌لی: نه‌ری به‌گویم ده‌که‌ن یا نا؟ ده‌لین: ئاده‌ی بفه‌رموو، فه‌رمانمان به‌چی پی ده‌که‌ی نه‌ویش فه‌رمانیان پی ده‌کا به‌په‌رستنی، که‌چی له‌گه‌ل نه‌و حاله‌یشا رزق و روژییان زور مشه‌یه، وه رابواردن و ژیواریان تا بلیی خوشه، له‌دوا‌ییدا فووده‌کری به‌صووردا، ئیتر نه‌وه‌ی که‌گوئی لی‌بی، ده‌سبه‌جی ملی لارده‌بیته‌وه و ده‌مری، یه‌که‌م که‌س که‌گوئی ئی ده‌بی پی‌اوئ ده‌بی له‌وکاته‌دا خه‌ریکه نه‌ستیلی و شتره‌کانی سواخ ده‌دا، که نه‌و ده‌مری خه‌لکیش به‌دوا نه‌وا ده‌ست ده‌که‌ن به‌مردن، پاشان خودا بارانی ده‌نی‌ری. یا فه‌رمووی: بارانی ده‌بارینی وه‌ک رنه‌باران یا فه‌رمووی: وه‌ک سی‌به‌ر، ئیتر به‌و پروشه‌بارانه جه‌سته‌ی مه‌ردوم سه‌ر له‌نوئ هه‌موو ده‌رویتته‌وه، تا ماوه‌ی چل سال له‌نیوانی دوو فووه‌که‌دا جیهان چو‌ل و هو‌ل ده‌بی، له‌دوا‌ییدا جاریکی

تْرِیش فوو ده‌کریته‌وه به‌ صوورداو کوتوپر مردوو ده‌کان هه‌موو راست ده‌بنه‌وهو ته‌ماشای ده‌وروبه‌ری خۆیان ده‌که‌ن، ئینجا ده‌گوتری: ئه‌ی به‌ره‌ی ئاده‌میزادا! وه‌رن کو‌ببنه‌وه له‌ حوزووری خودای خۆتاندا، وه‌ک خودای گه‌وه‌و مه‌زن له‌ قورئانی پیروژدا ده‌فه‌رموی:

{وَقَفُّهُمْ إِلَهُمْ مُسْتَوْلُونَ - ۳۷ / ۲۴}.

واته: ئاده‌ی رایان بگرن له‌ ئیستگای لیپرسینه‌وه‌دا، چونکه‌ ئه‌وانه به‌رپرسیارن و پرسیاریان ئی ده‌کری له‌ کرده‌وه‌و بیرو باوه‌ریان پاشان ده‌گوتری: ئاده‌ی نی‌رده‌ی دۆزه‌خ جیاوه‌که‌ن با بپۆن بۆ ناو ئاگرا! ده‌گوتری: به‌شی دۆزه‌خ چهند له‌ چهنده؟ ده‌فه‌رموی: له‌ هه‌موو هه‌زاری نۆسه‌دو نه‌وه‌دو نۆی! فه‌رموی: ئه‌مه‌یه‌ ئه‌و رۆژه‌ی که‌ له‌ به‌رسام و بیمی سه‌ری لاوو منداڵ سپی ده‌بی، وه‌ قورئان ده‌فه‌رموی:

{فَكَيْفَ تَقُولُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا - سورة الزمل - ۱۷/۷۳}.

واته: ئه‌گه‌ر هه‌روا له‌ سه‌ر بئی بپوایی بمی‌ننه‌وه‌ چۆن خۆتان ده‌پاریزن له‌ سزای ئه‌و رۆژه‌ی که‌ به‌سام و ترسو بیمی خۆی منالان پیر ده‌کات. هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ ئه‌و رۆژه‌یه‌ که‌ خودای گه‌وره‌ له‌ باره‌یه‌وه‌ فه‌رموویه‌تی:

{يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ - سورة القلم - ۶۸ / ۴۱}.

واته: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری نازدارا! باسی ئه‌و رۆژه‌ سه‌خته‌ بکه‌ که‌ به‌راستی کاتی ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یه‌، که‌ داوینی تیا ده‌کری به‌لادا، له‌ به‌ر په‌ریشانی خه‌لک قاچ و قول هه‌لده‌کری و له‌ مه‌یدانا قولی ره‌ش و سپی ده‌ر ده‌که‌وی. (م- پ‌رگۆری پیروزی له‌ نوور بئی). (ب- ۷ ز- ۵۱ ل- ۲۱۲ ف- ۳).

۵۶۳۶- → (ب- ۷ ز- ۲۲ ل- ۱۲۵ ف- ۸) (۴).

له‌ گێرانه‌وه‌ی ئی‌رده‌دا پاش رسته‌ی: مه‌به‌ست چل مانگه‌ ئاوايه: فه‌رموی: نازانم، ئینجا خودا له‌ ئاسمانه‌وه‌ بارانی ده‌بارینی وه‌ک تۆماوی

پیاو، ئیتیر هه‌موو مردوو و هه‌کان وهك چۆن گياو شینایی به‌باران ده‌پوین
ئهو انیش ئاوا به‌و بارانه ده‌پوینه‌وه‌و زیندوو ده‌بنه‌وه، هه‌موو شتی له‌هشی
ئاده‌می، ده‌پزی، ته‌نیا یه‌ك ئیسك نه‌بی، كه بیخی جوجكه‌ی سمتیه‌تی، كه
به‌قه‌ی زه‌ره‌یه‌ك ده‌بی، وا له‌ كو‌تایی زنجیره‌ی پشتی ئاده‌میزاددا، جا له‌و
توسقاله‌ ئیسكه‌وه كه‌وا له‌ كو‌تایی برپه‌ری پشتدا خودا سه‌ر له‌نوی ئاده‌میزاد
له‌ رۆژی قیامه‌تدا دروست ده‌كاته‌وه (ش).

٥٦٣٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ قَالَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ ابْنِ آدَمَ يَأْكُلُهُ الشَّرَابُ إِلَّا
عَجَبَ الذَّكَبِ مِنْهُ خُلِقَ وَفِيهِ يُرْكَبُ. رواه مسلم وأبو داود (٥).

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای لیبی) فه‌رمووی: چه‌زه‌ت (دروودی خودای
له‌سربین) فه‌رمووی: چه‌سته‌ی ئاده‌میزاد هه‌مووی ده‌بیته‌وه به‌ خاك و خو‌ل،
ته‌نیا سه‌ری نووکی گرینی قنگ نه‌بی، له‌ سه‌ره‌تاوه له‌و دروستكراوه‌و، دیسان
له‌ویشه‌وه لیك ده‌دریته‌وه‌و سه‌رله‌نوی له‌وه‌وه دروست ده‌كریته‌وه. (م/د).

١١٧) زیندوو بوونه‌وه‌و كۆمه‌ل‌بوون بو لیپرسینه‌وه (واته: به‌عس و چه‌ش):
البعث والحشر

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَوْمَ يَنْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَكَسُوهُ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ - سورة المجادلة - ٦/٥٨}.

واته: هه‌یه بو‌بی بر‌وایان سزای ریسواكه‌ر له‌ رۆژیکا كه‌ خودا
هه‌موولایه‌کیان سه‌رپاك زیندوو ده‌كاته‌وه، ئینجا خودا ئاگاداریان ده‌كاته‌وه
به‌وه‌ی كه‌ كردوویانه له‌ جیهاندا، خودا هه‌مووی نووسیوه‌و هه‌لژماردوه‌و،
به‌لام ئه‌وان له‌ بیریان چۆته‌وه، خودا یه‌ك به‌یه‌ك ده‌یداته‌وه به‌ چاویانا له
رۆژی خویدا، خودای گه‌وره ئاگاداری هه‌موو شتیكه‌.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {قَالَ مَنْ يُخِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ؟ قُلْ يُخِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ
مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ - سورة يس - ٣٦ / ٧٨}.

(٥) مسلم. فتن: ٧٢٤١. أبو داود. سنة: ٤٧٤٢. نسائي. جنانز: ٢٠٧٦. تحفة الأشراف: ١٣٨٨٤.

واته: مروقی بن پروا ده‌لی: ئەو کێیه ئیسی رزیو زیندوو ده‌کاته‌وه، ئیسی رزیو به‌کی زیندوو ده‌کریته‌وه، ئەه‌ی موحه‌مه‌د! ئەه‌ی خو‌شه‌ویست! تو‌ بفه‌رموو: ئەو په‌روه‌ر دگاره زانای دانای ته‌وانایه زیندوو ده‌کاته‌وه که یه‌که‌م جار له نه‌بوون، یا له مایه‌ی بی گیانی زه‌بوون دروستی کردوو، ئەو خودایه زانایه به هه‌موو دروست کردنی!

وَقَالَ تَعَالَى: {مَا خَلَقْتُكُمْ وَلَا بَعَثْتُكُمْ إِلَّا كَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ - سورة لقمان - ۳۱ / ۲۸}.

واته: دروستکردنی یه‌که به‌یه‌کتان و مراندنی یه‌که به‌یه‌کتان و زیندووکردنه‌وه‌ی یه‌که به‌یه‌کتان ده‌ق وه ئەو وایه که خودا یه‌که کهس دروست بکاو له پاشا بیمرینی و له پاش مردن زیندوو ده‌کاته‌وه!

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ - سورة النحل - ۱۶ / ۳۸}.

واته: ئەو خودا نه‌ناسانه له به‌رنه‌دانی و که‌وده‌نی خو‌یان سویندی که‌وره که‌وره ده‌خۆن و ده‌لین: خودا هیچ مردووی زیندوو ناکاته‌وه، نه، نه، وا نییه، به پیچه‌وانه‌وه له کاره‌که حالی نه‌بوون خودا به‌لینی داوه که هه‌موو گیانه‌به‌ره مردوو‌کان زیندوو ده‌کاته‌وه، به‌لینی خودایش هه‌قه‌و راسته‌و دروسته‌و پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تیا نییه، دلنیا‌بن که خودا به‌لینی خو‌ی ده‌باته سه‌ر، به‌لام زوربه‌ی ئاده‌میزاد ئەمه نازانن.

وَقَالَ تَعَالَى: {يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ - سورة المعارج - ۷۰ / ۴۳ - ۴۴}.

واته: ئەه‌ی خو‌شه‌ویست! واز له‌و بن پروایانه بینه، با خه‌ریکی که‌مه‌و که‌پ و گالته‌ی خو‌یان بن، تا لووتیان ده‌ته‌قی به‌ لووتی رۆژی ره‌شی خو‌یانا، که خودا بۆی‌پریونه‌ته‌وه، له‌و رۆژه‌دا که له‌ گۆر ده‌رده‌چن به‌په‌له‌ ده‌رۆن، وه‌ک چۆن له‌ جیهاندا به‌ هه‌له‌داوان ده‌چوون بۆ لای بت و به‌رده‌بتینه‌کانیان ئاوا، له‌

هه مان کاتدا چاوحیزو سهرشوپن، داماوو کهساس و بیکهس و ریسوان، بهائی
ئو بهدبهختانه روژیکی رهشی ناویان له پیشه، خودا بویپرپونه ته وه.

۵۶۳۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يُبْعَثُ
كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ. رواه مسلم^(۱).

جایبر (خوشنودی خودای لیبی) فهرموی: له پیغه مبهرم بیست
دهیفه رموو (درویدی خودای لهسربین) هه موو بهندهیی لهسه رچی حائی دهمری، له
قیامتدا لهسهر ئو حاله زیندوو دهکریته وه! (م- رهزای خودای لیبی).

۵۶۳۹- → (ب- ۶ ز- ۶ ل- ۱۴۸ ف- ۲۶) (۲).

واته: ئەم فهرموودهیه لهم شویندهدا له پیشه وه رابورد: له بهرگی
شه شه ما، له زنجیره شه شدا، له لاپه ره ۱۴۸. چاپی یه کهم ژماره ی
فهرمووده که لهوی (۲۶) ه. به لام له چاپی دووه مدا ژماره که ی/۲۶/۳۸۵۱.

۵۶۴۰- → (ب- ۷ ز- ۶۳ ل- ۱۴۸ ج/۱ ف- ۳) (۳).

۵۶۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ
النَّاسُ عَلَى ثَلَاثِ طَرَائِقَ، رَاغِبِينَ رَاهِبِينَ وَاثْنَانِ عَلَى بَعِيرٍ، وَثَلَاثَةٌ عَلَى بَعِيرٍ، وَأَرْبَعَةٌ
عَلَى بَعِيرٍ، وَعَشْرَةٌ عَلَى بَعِيرٍ وَيُخْشَرُ بَقِيَّتُهُمُ النَّارُ، ثَقِيلُ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا، وَبَيْتُ
مَعَهُمْ حَيْثُ بَاتُوا، وَتُصْبِحُ مَعَهُمْ حَيْثُ أَصْبَحُوا، وَتُمْسِي مَعَهُمْ حَيْثُ أَمْسَوْا. رواه
الشيخان^(۴).

ئهبو هورهیره (رهزای خودای لیبی) فهرموی: چه زهت (درویدی خودای لهسربین)
فهرموی: توژی له پیش بهریابوونی قیامتدا چه شری له جیهاندا دهبی، لهو

(۱) مسلم. الجنة ونعيمها: ۷۱۶۱. ابن ماجه: زهد/۴۲۳۰.

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۶ رقم/ ۲۸۵۱/۲۶.

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل: ۶۲ رقم/ ۴۲۰۳/۲.

(۴) تجريد البخاری/ ۵ ل- ۲۸۴ رقم/ ۲۰۲۸ = ۶۵۲۲ فتح الباری مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳۱. نسائی.

جنانز: ۲۰۴۸ تحفة الأشراف: ۱۳۵۲۱.

حه شره‌دا مه‌ردوم به سئ ده‌سته کو ده‌کرینه‌وه، ده‌سته‌ی یه‌که‌م پی‌ش‌ه‌نگه‌کانن، ئاره‌زوومه‌ندی دیداری خودان و له‌رابووردوویان بی‌زارن، چونکه ئه‌وه‌نده تامه‌زرۆی دیداری خودان، ده‌سته‌ی دووهم: ئه‌وانه‌ن که دوو که‌س، یا سئ که‌س، یا چوار که‌س، یا پی‌نج که‌س، یا شه‌ش که‌س، یا هه‌وت که‌س، یا هه‌شت که‌س، یا نو که‌س، یا ده که‌س، به‌رودوا سواری یه‌ک و شتر ده‌بن، یا خود دوو که‌س دوو که‌س یا سئ که‌س سئ که‌س پی‌که‌وه له‌ پاشکۆی یه‌ک‌تره‌وه سواری یه‌ک و شتر ده‌بن.. تاد. وه هه‌رچی له‌مانه‌ مایه‌وه ده‌سته‌ی سی‌یه‌من، ئه‌مانه‌ پیاده‌ن و به‌پئ ده‌پۆن، ئاگر هه‌شریان ده‌کاو ده‌یانداته به‌رو لییان ده‌خوپی ئیتر چه‌ند روژ به‌پۆیه‌بن ئاگره‌که له‌گه‌لیانه، شه‌و له‌کوئ شه‌و بکه‌نه‌وه ئاگره‌که‌ش به‌دیارنه‌وه شه‌و ده‌کاته‌وه، نیوه‌پۆ له‌کوئ وچان بگرن ئه‌ویش له‌ویدا وچانیان له‌گه‌لدا ده‌گری، له‌کوئ به‌یان بکه‌نه‌وه هه‌روه‌ها، له‌ کوئ ئیواره بکه‌نه‌وه هه‌روا! (ش).

۵۶۴۲- عَنْ بَهْزُ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّكُمْ مَخْشُرُونَ رِجَالًا وَرُكْبَانًا وَتَجْرُونَ عَلَى وُجُوهِكُمْ. رواه الترمذي بسند صحيح^(۵): → (ب - ۶ - ز - ۱۷ - ل - ۲۷۸ - ج ۱/ ف - ۲۱).

۱۱۸) هه‌شر له‌سه‌ر زه‌وییه‌کی نوێ ده‌کری: (الحشر علی أرض جديدة) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ- سورة إبراهيم - ۴/۵۱ →}.

۵۶۴۳- → (ب - ۶ - ز - ۱۵ - ل - ۲۵۴ - ف - ۴)^(۱).

۵۶۴۴- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ غَفَاءَ كَقُرْصَةِ نَقْيٍ.. قَالَ سَهْلٌ أَوْ غَيْرُهُ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ^(۲).

(۵) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۱۷ رقم/ ۲۹۷۱/۲۱.

(۱) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۳۹۳۶/۴.

سه‌هل (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: رۆژی قیامت مه‌ردوم هه‌موو له‌سه‌ر زه‌میڤیکی سپی مه‌یله‌و سوور هه‌شر ده‌کریڤ، که وه‌ک کولێره‌ی باراشی پاک‌کراوی بیژراوه‌ی بئ که‌په‌ک وایه. سه‌هل (یا راوییه‌کی تر - فه‌رمووی): ئه‌و زه‌وییه‌ زه‌وییه‌کی نوێیه، جیا‌یه‌ له‌ عه‌رده‌ی خۆمان، له‌به‌ر ئه‌وه‌ نیشانه‌ی خاوه‌ندی و په‌یوه‌ندی که‌سی پیوه‌ نییه. (ش).

٥٦٤٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَكُونُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خُبْزَةً وَاحِدَةً، يَتَكَفَّرُهَا الْجَبَّارُ بِيَدِهِ، كَمَا يَكْفَأُ أَحَدُكُمْ خُبْزَتَهُ فِي السَّفْرِ، نَزْلًا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ. فَأَتَى رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَارَكَ الرَّحْمَنُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، أَلَا أَخْبِرُكَ بِنَزْلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ: بَلَى. قَالَ: تَكُونُ الْأَرْضُ خُبْزَةً وَاحِدَةً كَمَا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَنَظَرَ إِلَيْنَا، ثُمَّ ضَحَكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَخْبِرُكَ بِإِدَامِهِمْ؟ قَالَ: إِدَامُهُمْ بِالْأَمِّ وَتَوْنٌ. قَالُوا وَمَا هَذَا؟ قَالَ: تَوْرٌ وَتَوْنٌ يَأْكُلُ مِنْ زَائِدَةٍ كَبِدِهِمَا سَبْعُونَ أَلْفًا. رواهما الشيخان. نسأل الله رضاه والجنة آمين^(٣):

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: رۆژی ره‌ستاخیز گۆی زه‌وی ده‌بی به‌یه‌ک کولێره، خوداوه‌ندی به‌زه‌برو زه‌نگ به‌ ده‌ستی خۆی ئه‌م ده‌ستاو ئه‌و ده‌ستی پئ ده‌کا، وه‌کوو چۆن یه‌کئ له‌ ئیوه‌ له‌ سه‌فه‌ردا کولێره‌ بنئاگره‌ له‌ناو ئاگر‌دا دروست ده‌کاو ئه‌م ده‌ست و ئه‌و ده‌ستی پئ ده‌کا تا توژی پان ببیته‌وه‌ ئاوا، خودا ده‌یکا به‌ نانی میوانداریی بو‌به‌هه‌شتیه‌کان، له‌ ئیستگای هه‌شر‌دا به‌ر له‌ چوونه‌ به‌هه‌شت ده‌یخۆن! له‌و کاته‌دا پیاویکی جووله‌که‌ هات گوتی: ئه‌ی باوکی قاسم! خودا پیت و فه‌رت به‌سه‌ردا بریژی، با عه‌زت بکه‌م که‌ له‌ رۆژی قیامت

(٢) تجرید البخاری/ ٥ ل- ٢٨٣ رقم/ ٢٠٢٧ رقم/ ٦٥٢١ فتح الباری. مسلم. صفات المنافقين: ٦٩٨٦.

(٣) تجرید البخاری/ ٥ ل- ٢٨١ رقم/ ٢٠٢٦ = ٦٥٢٠. مسلم. صفات المنافقين: ٦٩٨٨.

دا یه‌که‌م زیافه‌تی به‌هشتیه‌کان چیه؟ فه‌رمووی: ئاده‌ی بلی گوتی: گۆی زه‌وی ده‌بی به‌ تافه‌ کولیره‌یه‌ک. وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) ته‌ماشای ئیمه‌ی کردو ته‌واو پیکه‌نی، تا خری پاشینه‌کانی ده‌رکه‌وتن، چونکه‌ قسه‌ی جووله‌که‌که‌ هی ته‌ورات بوو، ریکی فه‌رمایشته‌که‌ی هه‌زرت بوو، پاشان جووله‌که‌که‌ گوتی: با پیشت بلیم و عه‌رزت بکه‌م که‌ پیخۆره‌که‌شیان چیه؟ گوتی: بالام و نوونه، یاران فه‌رموویان: بالام چیه‌و نوون چیه؟ گوتی: بالام جوانه‌گا و گاجوته‌و نوون ماسی و نه‌هه‌نگه‌. له‌ پارچه‌ زیاده‌ گوشته‌که‌ی جگه‌ریان هه‌فتا هه‌زار به‌هشتی له‌وه‌ ده‌خۆن (ش - ره‌زای خودایان لیی). (ب/٦ ز/٣ ل/١١) فه‌رمووده‌ی ژماره‌/٣٦٩٦/٧.

١١٩) فه‌رمایشتی خودای که‌وره‌و مه‌زن له‌ رۆژی قیامه‌تدا:

کلام الله جل شأنه يوم القيامة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ - سورة غافر - ٤٠ / ١٧}.

واته: ئه‌و رۆژه‌ ئه‌و رۆژه‌ پڕ له‌سام و بیمه‌یه‌ که‌ هه‌موو له‌ گۆڤ دینه‌ ده‌ری و له‌ ساری مه‌حشه‌ردا خۆیان ده‌رده‌خه‌ن، خۆیان و کارو کرده‌ویان هیچی له‌ خودای که‌وره‌ و ن نابن، جا له‌و رۆژه‌و پڕ له‌ سام و بیمه‌دا خودای که‌وره‌ ده‌فه‌رمووی: ئه‌مپۆ پادشایی و به‌ ده‌ست کیوه؟ ئه‌وجا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ که‌سێ نییه‌ وه‌لام بداته‌وه‌ خودا بۆ خۆی وه‌لام ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رمووی: ئه‌مپۆ یه‌زدانی پاکی تاکی ته‌نیا که‌سه‌راسه‌ر بوونه‌وه‌ر و له‌ چنگی ته‌وانایی ئه‌ودا خۆی تاقه‌ پادشایه‌و به‌س فه‌رمانی ئه‌و ره‌وايه‌، له‌م رۆژه‌دا هه‌موو که‌سێ به‌پێی کرده‌وه‌ی خۆی پاداشی ده‌دریته‌وه‌و، که‌س سته‌می ئی ناکرێ، رۆژ رۆژی داد و عه‌داله‌ته‌، دانیابن که‌ لیپرسینه‌وه‌ی خودا زۆر خیرایه‌.

۵۶۴۶- → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۵ ف - ۶) ^(۱).

۵۶۴۷- وَعَنْهُ (اي عن ابن عمر) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
يَطْرُقُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا
الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ^(۲).

ئيبينو عومەر (رزای خودایان لیبی) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای
لەسەربین) فەرمووی: لە پوژی قیامتەدا خودای بەلā دەست و خاوەن شکۆ
ئاسمانەکان وەک تۆمار دەپیچیتەووە ئەنجا بە دەستی راستی هەلیان دەگری و
دەفەرموئ: پادشای تاق و تەنیاى بى هاوشان هەرخۆم، پادشا
زەبردەرەکانى سەرزەوى لە کوین؟ پادشا مله‌پوړو خو به زلزانەکان کوان لە
کوین؟ (م- رەزای خودای لیبی).

۵۶۴۸- → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۳ ف - ۴ + ۵) ^(۳).

لیژەدا ئاوايه: ئيبينو عومەر (رەزای خودا لە خوێ و لە باوکی) بە دەستی
لاسای جوولەى دەستی حەزرتى دەکرد چۆن بە نامازە خەڵکەکەى حالى
دەکردو فەرمووی: حەزرت (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: خودای بەلā دەست و
خاوەن شکۆ بەهەر دوو دەستی ئاسمانەکان کە خوێ لە نەبوون دروستى
کردوون، هەروا زەویەکانیش، دەگری و دەفەرموئ: خودا هەرمەم، هەر خۆم
خودام و بەس. پادشا هەرمەم، پادشا هەرخۆم، حەزرت (دروودی خودای لەسەربین)
هەموو جارى بە دەستی خوێ نیشانی دەدا کە خودا ئاوا پەنجەکانى
دەنوو قینى و ئاوا دەیانکاتەو، عەبدوللا فەرمووی: کە سەرنجى مینبەرەکەم دا
سەرو بنى لە ژیر پیى حەزرتەدا دەلەرییەووە دەهات و دەچوو، یا لە بەرسام و
شکو لە حەزرت (دروودی خودای لەسەربین) یا بە نەیمى هیماکەى، وا بەتوندی
دوانگەکە دەهه‌ژا مەترسى ئەوهم هەموو کە لەژیر پیى حەزرتەدا بپوخی!

^(۱) تقدم فى مجلد سابع. تسلسل/ ۶/۲۲/ ۴۰۷۴م.

^(۲) مسلم. صفات المنافقين: ۶۹۸۲. بخارى. توحيد/ ۷۴۳۲.

^(۳) تقدم فى مجلد ۷/ تسلسل/ ۲۲ رقم/ ۴۰۷۲م.

(۱۲۰) سامناکی رؤزی قیامت : (أهوال القیامة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ - سورة الحج}.

→ (ب - ۷ - ز - ۵ - ل - ۳۰ - ف - ۱).

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ. لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ. مِّنَ اللَّهِ فِي الْمَعَارِجِ. تَفْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ. فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا - سورة المعارج - ۷۰ / ۱ - ۵}.

واته: سزایه‌کی سه‌ختی خودایی و به‌پیوه، چاره‌سهری نییه، که‌س ناتوانی به‌ری بگری، چونکه خودا بریویه‌ته‌وه بؤ ناموسولمانه‌کان، ئەو خودایه‌کی وایه که‌ خاوه‌نی ده‌زگای بلندکردنه‌وه‌ی زوری فره ریکوپیک و سه‌یرو به‌ریزو پیروژه، فریشته‌کان و جوبرائیل که‌ ناسراوه به‌ گیانی پاک له نیوانی زه‌وی و ئاسمان و عرش و باره‌گای خوداداو له نیوان پارچه‌کانی جیهاندا به‌و ده‌زگایانه‌دا هاتوچو ده‌کن، به‌رزی و دریژی ئەو نه‌رده‌وان و پیپله‌کانانه به‌ رویشتنی ئاسایی ئاده‌میزاد په‌نجا هزار ساله، که‌واته ئەی خوشه‌ویست! به‌ پشوبه، به‌حه‌وسه‌له‌به، له کارا په‌له په‌ل مه‌که، کاری خودا هه‌مووی حیکمه‌ت و داناییه ئەمه ئەو سزا سه‌خت و توندو تیزه‌یه که‌وا به‌پیوه، که‌چی گه‌وجی واهیه، کافری سه‌رکه‌شی واهیه، به‌ته‌وسه‌وه له خودا داوا ده‌کاو ده‌لی: ئەم قورئانه راست و دوستیش بی هه‌ر نامانه‌وی، ده‌ی ئەی خودایه! ئەگه‌ر ئەم قورئانه راسته، ئەوا ئیمه باوه‌ری پی ناکه‌ین، که‌واته تازوه به‌رده بارانمان بکه.

۵۶۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَغْرَقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرْقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا، وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ أَذَانُهُمْ. رواه الشيخان^(۱):

(۱) تجرید/ ۲۸۶/۵ رقم/ ۲۰۳۰ = ۶۵۲۲ هج. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۲۴.

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی زازی بئ) ڤەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لیسرین) ڤەرمووی: روژی قیامت مەردوم ئەوەندە ئارەق دەکەن، بەهوی مەینەتی نۆرەو، ئارەقیان ھەفتا گەز بەناخی زەویدا دەچیتە خوارەو، لافاوی ئارەقیان ھەل دەستی تا دەگاتە لاغاو و بناگوئیان! (ش).

۵۶۵۰ -> (ب - ۷ ز - ۶۶ ل - ۲۳۸ ف - ۱) (۲).

۵۶۵۱ - عَنْ الْمُقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لُذُنِي الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتَّى تَكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ. فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حَقْوَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْعَرَقُ إِنْجَامًا. وَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ. رواه مسلم والترمذي (۳).

میقدادی کوپی ئەسوود (خودای ئی زازی بئ) ڤەرمووی: ژنەوتم لە پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لیسرین) دەڤه‌رموو: روژی قیامت خۆر و لە دروسکراوان نزیک دەبیته‌و، بە ئەندازە‌ی میلیکی دەمینێ لیانەو، ئیتر ئەو خەلکە بەپیێ کردەوێ خۆیان لە ئارەقدا دەچەقن بازیکیان تا قوڵەپیێ، بازیکیان تا ئەژنوی، بازیکیان تا کەلەکە‌ی دی، هەندیکیان ئارەق وەك لاو هەتا لاغاو هیان دی! پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لیسرین) بە دەستی پیروزی ئاماژە‌ی بو دەمی خوی کرد، نیشانی دا کە ئارەق تا ئیترە‌ی دی. (م/ت).

(۱۲۱) لیسرینەوێ بەندەکان لەلایەنی خداوە: (محاسبة الله لعباده)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ. فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا. وَنَقْلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا - سورة الإنشاق - ۸۴ / ۷-۹}.

(۲) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۶۶ رقم ۴۲۰۵/۱.

(۳) مسلم. جنه وصفه نعميها: ۷۱۳۵. ترمذي. زهد/ ۲۴۲۱.

واتە: جا كاتى دادگايى خودايى دەست دەكا بە لىپرسىنەو و مەيدانى پىرسىنەو گىرا ھەر كەسى نامەى كىردەو ى بدرى بە دەستى راستىەو ئەو لەكاتى لىپرسىنەو دا بە ئاسانى لىپرسىنەو ى لەگەلدا دەكرى، لەپاش تەواو بوونى لىپرسىنەو كەى بەشادى و بەخوشى دەگەرىتەو بۇ ناو دۆست و كەسوكارى.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ. ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ} - سورة الغاشية - ٨٨ / ٢٥-٢٦.

واتە: ئەمانە ھەرچى بكن و ھەرچى بلىن و ھەزارو يەك پەلە قارە بكن، بۇ كوئ دەچن، لە چنگمان دەرنانچن، سەرەنجام بە كەساسى و بى كەسى دىنەو بەردەستى خۆمان، ئەوسا لىپرسىنەو يەكى وردى دوورو درىژى سەختيان لەگەل دەكەم.

→ ٥٦٥٢ - (ب - ٤ - ز - ١١٢ - ل - ٣٦٢ - ف - ١) ^(١).

→ ٥٦٥٣ - (ب - ٦ - ز - ١٣ - ل - ٢٤١ - ف - ٣) ^(٢).

→ ٥٦٥٤ - (ب - ٧ - ز - ٦٧ - ل - ٢٤٠ - ف - ١) ^(٣).

→ ٥٦٥٥ - (ب - ٦ - ز - ٦ - ل - ١٢٦ - ف - ٥) ^(٤).

→ ٥٦٥٦ - (ب - ٧ - ز - ٥ - ل - ٣٠ - ف - ١) ^(٥).

→ ٥٦٥٧ - (ب - ٧ - ز - ٥ - ل - ٣٠ - ف - ١). (ب - ٦ - ز - ١٨ - ل -

٢٦٦ - ف - ٧) ^(٦).

^(١) تقدم فى مجلد رابع. تسلسل/ ١١٢ رقم/ ٣٨٧/١.

^(٢) تقدم فى مجلد سادس. تسلسل/ ١٣ رقم/ ٢٩٢١/٣.

^(٣) تقدم فى مجلد سابىع. تسلسل/ ٦٧ رقم/ ٤٢٠٧/١.

^(٤) تقدم فى مجلد سادس. تسلسل/ ٦ رقم/ ٢٨٢٩/٥.

^(٥) تقدم فى مجلد سابىع. تسلسل/ ٥ رقم/ ٣٩٩٥/١.

^(٦) تقدم فى مجلد سابىع. تسلسل/ ٥ رقم/ ٢٩٩٥/١ + مجلد سادس. تسلسل/ ١٨ رقم/ ٢٩٥٧.

۵۶۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظَّهِيرَةِ لَيْسَتْ فِي سَحَابَةٍ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَهَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ فِي سَحَابَةٍ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ إِلَّا كَمَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا، قَالَ: فَيَلْقَى اللَّهُ الْعَبْدَ فَيَقُولُ: أَيُّ قُلٍّ أَلَمَ أَكْرَمَكَ وَأَسَوَّذَكَ وَأَزَوَّجَكَ وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذَرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَيَقُولُ بَلَى. قَالَ فَيَقُولُ: أَفَطَنْتَ أَلَاكَ مُلَاقِي فَيَقُولُ: لَا. فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَلْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. ثُمَّ يَلْقَى الثَّانِي فَيَقُولُ أَيُّ قُلٍّ أَلَمَ أَكْرَمَكَ وَأَسَوَّذَكَ وَأَزَوَّجَكَ وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذَرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَيَقُولُ بَلَى أَيُّ رَبِّ. فَيَقُولُ أَفَطَنْتَ أَلَاكَ مُلَاقِي فَيَقُولُ لَا. فَيَقُولُ فَإِنِّي أَلْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. ثُمَّ يَلْقَى الثَّالِثَ فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ آمَنْتُ بِكَ وَبِكِتَابِكَ وَبِرُسُلِكَ وَصَلَّيْتُ وَصُمْتُ وَكَصَدَقْتُ. وَيُنَبِّئُ بِخَيْرِ مَا اسْتَطَاعَ فَيَقُولُ هَا هُنَا إِذَا - قَالَ - ثُمَّ يُقَالُ لَهُ الْآنَ نُبْعَثُ شَاهِدَنَا عَلَيْكَ. وَيَتَفَكَّرُ فِي نَفْسِهِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْهَدُ عَلَيَّ فَيُخْتَمُ عَلَيَّ فِيهِ وَيُقَالُ لِفَخِذِهِ وَلَحْمِهِ وَعِظَامِهِ الطُّغْيَى فَتَنْطِقُ فَخِذُهُ وَلَحْمُهُ وَعِظَامُهُ بِعَمَلِهِ وَذَلِكَ لِيُعْذِرَ مِنْ نَفْسِهِ. وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ وَذَلِكَ الَّذِي يَسْخَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ. رواه مسلم (۷).

تھو ہورہیرہ (خودای نازنی بن) فرموی: یاران (دعای خودایان نبین) فرمویان: تھی پیغمبرہری خودا! نایا لہ روژی دوا روژدا خودای خویمان بہچاوی سہر دہیین؟ فرموی: تھگہر کات نیوہرؤ بن و ناسمانیش سامال بن بو دیتنی خور ہیچ نہرکی، زہمہت، دہکیشن؟ گوتیان: خہیر، فرموی: تھی تھگہر ناسمان سایہقہ بن بو دیتنی مانگی شہوی چواردہ ہیچ زہمہت دہیین؟ فرمویان: نہخہیر، فرموی: دہسا بہو کہسہ کہ گیانی منی بہدہسہ وک چوئن بہ ناسانی لہم دووکاتہدا تھم دوو شتہ بہچاوی سہر دہیین لہ قیامہتیشا ناوا بہبن تھرک و سہراسن خودای خویمان دہیین. فرموی: کاتن بہندہ دہگاتہوہ بہ خودا پیی دہفرموی: تھی فیسار! من ریزی توہ نہگرتبوو؟ نہمکردبووی بہ سہرگہورہو سہردار؟ ژنم نہدابوو پیت؟ رھوگر

رانه و شترم نه دابوو پیټ؟ نه مکړدی به گه وره و سه روک و به سهرداري نه مهیشتیتته وه؟
 ملکانه و چواریه کت ورنه دهگرت له مسکینه کانت؟ ئه ویش دهلی: با، چوڼ
 ده فرمووی وایه، فرمووی: خودایش ده فرموئ: ئه ی باوهرت به وه هه بوو که ئاو
 دیته وه به ردهستی من؟ دهلی: خهیر: خودایش ده فرموئ: ده وامنیش تو له بیرخوم
 ده به مه وه وک چوڼ تو منت له بیري خوټ بردبووه ئیتر ئاو له بهینی خوداو ئه م جوړه
 به ندانده - که ئه مانه کافرن و بی پروان - ئه م جوړه پرسیارو ولامانه رووده ده،
 سییه م کهس که خودا هه مان پرسیار ی ئی دهکا دهلی: ئه ی په روه ردگاری خوم! باوهرم
 به توو به نامه ی پیروزی توو به پیغه مبه رانی توو هه بوو، وکی تریش نویژم ده کردو
 روژووم دهگرت و خیرم ده کرد، ئیتر تا ده توانی له م وده سپه شیرینه دهلی خودایش
 ده فرموئ: که وایی تو لیږه به هر ئیستا شایه تی خوټ ئی راست ده که مه وه. ئه ویش
 له دلی خویدا بیر ده کاته وه دهلی: ده بی کیښی که شایه تیم ئی بدا، ئه و جا ده می مؤر
 ده کری، به رانی و گوشتی و ئیسکی ده گوتړئ: ئاده ی ئیوه قسه بکه ن، جا ئه وان دینه
 قسه و کابرا هرچی کردووه ده یگیرنه وه و شایه تی ئی ده دن، بویه خودا نه ندای
 خوئی ئی دهکا به شایه ت تا هیچ قسه ی نه مینی و بیانووی بېړئ، ئه م جوړه
 که سانه یش ئه و دوو رووه ناپاکانه ن که خودا لییان رهنجاوه و رقی ئی گرتوون. (م -
 خدای ئی رازی من).

۵۶۵۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَضَحِكَ فَقَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مِمَّ أَضْحَكُ؟ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: مِنْ مُحَاظَبَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ يَقُولُ يَا رَبِّ أَلَمْ تُجِرْنِي مِنَ الظُّلَمِ قَالَ يَقُولُ بَلَى. قَالَ فَيَقُولُ فَإِنِّي لَا أَجِزُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا شَاهِدًا مِنِّي قَالَ فَيَقُولُ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ شَهِيدًا وَبِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ شُهَدَاً - قَالَ - فَيُخْتَمُ عَلَى فِيهِ فَيَقَالُ لَأَرْكَابَهُ انْطَقَى. قَالَ فَتَنْطَقُ بِأَعْمَالِهِ - قَالَ - ثُمَّ يُخَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَلَامِ - قَالَ - فَيَقُولُ بَعْدًا لَكُنَّ وَسُخْقًا. فَعَنْكَنَّ كُنْتُ أَنَا ضِلُّ. رواه مسلم^(۸):

ئەنەس (رەزای خودای لیبی) فەرمووی: جاری لە خزمەت ھەزرەتدا بووین (دروودی خودای لەسەرب) پیکەنی و فەرمووی: دەزانن لەبەرچی پیکەنیم؟ ھەرزیمان کرد: خودا و پیغەمبەری خودا زۆر باش دەزانن. فەرمووی: لەو گوفتوگۆیە کە بەندە لەگەڵ خودای خۆیدا دەیکا، کە دەلی: ئەی خودایە! دیارە تۆ پەنای مەنت داوە لە زۆرو سەتەم؟ دەفەرمووی: ئاپەنام داوی. دەلی: کەوابی ئەو شایەتە کە یارچەبی لەخۆم نەبی شایەتی ئەو قەبوول ناکەم. خودایش دەفەرمووی: ئەمڕۆ خۆت بەسیت کە ببی بەشایەت لەسەر خۆت لەگەڵ شایەتی فریشتە نووسەرە بەپێزەکان، یانی شایەتی تری پی ناوی. فەرمووی: ئەوساکە مۆر دەنری بەسەر دەمیاو بە ئەندامەکانی تری دەگوتری: ئادەیی ئیو قسە بکەن فەرمووی: جا ئەوانیش ھەرچی کردووە بە قسە دەگێرێنەو فەرمووی: ئەنجا خودا رێگەیی قسەکردنی دەدا، دەمی دەکریتەو دەلی: قەرتان تیکەوی، مەن بۆ کێمە، خۆم بۆ ئیووم بوو. (م- رەزای خودای لیبی).

۵۶۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ قَالَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُجَاءُ بَابَ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ بَدَجٌ فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَغْطَيْتَكَ وَخَوَّلْتُكَ وَأَنْعَمْتُ عَلَيْكَ فَمَاذَا صَنَعْتَ. فَيَقُولُ يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَكَمَرْتُهُ فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ. فَيَقُولُ لَهُ أَرْنِي مَا قَدَّمْتَ. فَيَقُولُ يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَكَمَرْتُهُ فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ. فَإِذَا عَبْدٌ لَمْ يُقَدِّمْ خَيْرًا فَيُْمَضَى بِهِ إِلَى النَّارِ^(۹).

دیسان فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: لە دوا روژدا ئادەمیزاد دەھینری بۆ لیپرسینەو، دەلیی بەرخێ ساوایە ئەوێندە بی دەستەلاتە، لەبەردەم دادگای خودادا رادەگێری، خودا پیی دەفەرمووی: خۆت دەزانی کە لە جیھاندا بەشی باشم پیت داو تۆم کرد بە خاوەن سامان و مال و مەنال و بەخاوەن خاترو بەخاوەن دەستوپێوێندو، گەلی چاکەیی تری لەم

^(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

بابه تهه له گه لدا کردی! دهی باشه ئه ی تو چیت کرد؟ ده ئی: خودایه! منیش کووم کرده وه له سهر یه که له کهم کردو بهرهمم هیئاو به لام که ته و او زور بوو به جیم هیشت، مؤلته م بده با بجمه وه بو دنیا تا گشتی بهینم بو خزمه تی توو به ختی بکه له ریگهی تو دا! جا یه زدان پیی ده فرمو ی: ئه مه به دادت ناخوا پیم نیشان بده که له پیش خوته وه چیت ناردو وه بو ئیره. دیسان هه مان قسه ی پیشوو دووباره ده کاته وه، جا کاتی که ده رده که وی ئه و بهنده یه چاکه ی له پیش خویه وه ره وانه نه کردو وه بو دواروژی لیی ده خو پن بو ناو دوزخ! (ت- س/غریب).

٦٥٦١- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَزُولُ قَدَمًا عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْتَاهُ وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَلْفَقَهُ وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ. رواهما الترمذي^(١٠).

ئه بو بهرزه (خوشنودی خودای لیبن) فرمو ی: پیغه مبه ر (برودی خودای له سهرین) فرمو ی: له روژی دوا روژدا بهنده رهق راده وه ستینری و ناهیلن پی بهر پی بنی تا ئه م پرسیارانه ی ئی ده کری: ته منه ی خوتت له چیدا به سهربرد، کرده وه ت چی بوو، مالت چون پهیدا ده کردو له چیدا خه رجت ده کرد، له شی خوتت له چیدا پوان و رزان (ت- س/ص).

٥٦٦٢- عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَيْنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَنْ يَعْجِزَ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ مِنْ نِصْفِ يَوْمٍ^(١١).

ئه بو سه عله به ی ئه ل-خوشه نی (خودای ئی رازی بن) فرمو ی: پیغه مبه ر (برودی خودای له سهرین) فرمو ی: خودا بهرهمه له گه ل ئه م ئومه ته ی مندا له بهر ئه وه خوایاربی له سهر نیوروژ په کیان ناخات (د- س/صالح).

(١٠) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(١١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

٥٦٦٣- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لَا أَرَجُو أَنْ لَا تُعْجَزَ أُمِّي عِنْدَ رَبِّهَا أَنْ يُؤَخَّرَهُمْ نِصْفَ يَوْمٍ. قِيلَ لِسَعْدٍ: وَكَمْ نِصْفَ ذَلِكَ الْيَوْمِ؟ قَالَ: خَمْسُمِائَةِ سَنَةٍ. رَوَاهُمَا أَبُو دَاوُدَ (١٢).

سەعدى كۆپى ئەبو ۋەققاس (خۆشئودىي لىبى) فەرموۋى: پىغەمبەر (درودى خۇداى لەسەرىن) فەرموۋى: ئومىد دەكەم كە ئەم ئۆمەتەى من بەھۆى نيورۆژە ۋە لەلاى خۇدا دانەمىنن ۋە لە دوا رۆژدا، لەكاتى چوون بۆ بەھەشتدا، لە نەتە ۋەكانى پىش خۇيان دوانەكەون لە سەعدىان پرسى ئەو نيورۆژە چەندە؟ فەرموۋى: يىنج سەد سائە (د-س/ح).

٥٦٦٤- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَعَدَنِي رَبِّي أَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ وَلَا عَذَابَ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعُونَ أَلْفًا وَثَلَاثُ حَيَّاتٍ مِنْ حَيَّاتِهِ. رواه الترمذي بسند حسن^(١٣).

ئەبو ئومامە (خۆشنودىيى ئىبنى) فەرمووى: پىغغەمبەر (درودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: پەرودىگارم گەفتى پىم داوھ كە حەفتا ھەزار كەس لە ئۆمەتم، بەبى پرسىنەوھو سزادان بباتە بەھەشت، ھەر ھەزارەى حەفتا ھەزار كەسى تریان لەگەل داھە، ھەرۋا سى لامشتىش بە لامشتى خۆى. (ت-س/ح).

(١٢٢) تَوَلَّاهُ لِيَّ سَانِدُنْ : (القصاص)

٥٦٦٥- ئەم فەرموودەییە لە نامەی چاکە و روشتدا را بورد، لە سەرباسی گەورەترین تاوان زۆرو سستەم و زیاندار لە خەڵک فەرموودەیی سییەم. لیڤە دەفەر موئ شە یخان و تیرمذی (رمزای خودایان لیڤن) گێڤاویانە تەو، بیژە (ت) ئاویە: رحمتی خودا لەو بەندەییە بی، کە هەقی باریەکی موسوڵمانی لە سەربە، خواهی نامووس بی، خواهی مال بی، بە یی خۆی

(۱۲) رواہ ابو داود بسند جيد (شرحہ).

(۱۳) رواہ الترمذی بسند حسن.

بچی بۆ لای و داوای لی بکا که به‌هر شیوه‌یی بووه گهردنی ئازاد بکا، به‌پیی شهر رازی بکا له‌خوی بهر له‌وه‌ی که بمری و بچی بۆ ئه‌و دنیا و حه‌قه‌که بکه‌ویتته روژیکه‌وه که له‌و روژهدا دینار و درهم و پارو و پول نامینئ و به دادی ناخوا، ئه‌گینا ئه‌گهر وانه‌کا ئه‌وه حال له‌م دوو خاله به‌دهر نییه: ئه‌گهر کرده‌وه‌ی باشی هه‌بئ به‌قه‌د ئه‌و هه‌قه له کرده‌وه باشه‌که‌ی دهری به‌خواه‌ن هه‌قه‌که، خو ئه‌گهر گریمان هیچ کرده‌وه‌ی باشی نه‌بوو ئه‌وا خراپتر چونکه له خراپه‌ی براده‌ره‌که‌ی که هه‌قه‌که‌ی له‌سه‌ریه‌تی هه‌ل ده‌گیرئ و فره دهریته سهر ئه‌و^(١).

٥٦٦٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْلُصُ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ، فَيَحْبَسُونَ عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيَقْصُ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ، مَظَالِمٌ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا هُذِّبُوا وَتُقَرَّأُ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَأَحْذَرُهُمْ لِأَحَدِهِمْ بِمَنْزِلِهِ فِي الْجَنَّةِ مِنْهُ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا. رواه البخاري في الرقائق^(٢):

ئه‌بو سه‌عید (خۆشنودی لیبئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: به‌رواداره‌کان کاتئ قوتاریان ده‌بی له‌ ئاگر، له‌سهر پردئ - که له نیوانی به‌هه‌شت و دۆزه‌خدایه - هه‌پس ده‌کرین، تاکوو تۆله‌ی ئه‌و ناهه‌قیانیه‌ی که له جیهاندا له‌یه‌که‌تریان کردووه لیان ده‌ستینرئ، تا به ته‌واوی پاک و خاوین ده‌کرینه‌وه هه‌قی که‌سیان له‌سهر که‌سیان نامینئ ئه‌وجا ریگه‌یان پئ دهرئ که بچه‌ ناو به‌هه‌شت، ده‌سا به‌و که‌سه که گیانی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سه، دیاره که یه‌زادنی پاکه، یه‌ک یه‌کیان له‌ ماله‌کانی ناوجیهانیان باشت‌ر شاره‌زای ماله‌کانی خویانن له‌ناو به‌هه‌شتدا: . (ب- ره‌زای خودای لیبئ).

(١) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ١٠ رقم/ ٤٧٢٨/٣.

(٢) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری ٣ ل- ١٥١ رقم/ ١٠٥٧ = ٢٤٤٠، ٦٥٣٥ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

۱۲۲) وەرگرتنی نامه‌ی کردار : (استلام صحف الاعمال)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَٰؤُلَاءِ أَفْرُؤُوا كِتَابِيَةَ،} {إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَةَ، فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ، فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ، قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ، كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ، وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَةَ، وَلَمْ أَذْرَ مَا حِسَابِيَةَ، يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ، مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي، هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةَ، خُدُّوه فَعُلُّوه، ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوه، ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ، إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ - صدق الله العظيم - سورة الحاقة - ۶۹ / ۱۹ - ۳۳}.

واته:

به‌قووی به‌کهم نی‌سرافیل جیهان
 تیک ده‌چن و ده‌رس زهمین و ناسمان
 بوون‌ه‌هه هه‌مووی نو‌غرو و خاپووره
 وه‌لن عه‌رش‌ی خوا لهم حاله دووره
 به‌قووی دووه‌می مردوو به‌گشتی
 له‌گوپ ده‌ده‌چن، ده‌چن بو ده‌شتی
 ده‌چن بو ده‌شتی مه‌حشر بو حیساب
 له‌وین وهرده‌گرن گش سه‌رو کیتاب
 خوشی له‌و که‌سه‌ی به‌ده‌ستی راستی
 نامه‌ی ک‌رداری ده‌ده‌نه ده‌ستی
 پر به‌ده‌م ده‌لن: نه‌ی دو‌ست و یارم
 وهرن ب‌خوینن نامه‌ی ک‌ردارم!
 نه‌مه نه‌و رو‌یه من به‌هیواس بووم
 نه‌و حیسابه‌یه من به‌ته‌های بووم!!
 نیتر هه‌تا سه‌ر به‌خیر و خوشی
 له‌ه‌ناو به‌هه‌شتی بال‌ل‌دا ده‌ژی

نساوانی سه رجهم هه موو دینه دی
 نه خهم ده میتن، نه نامورادی!
 نازو نیعمه تو میوهی جوړاو جوړ
 وان له بهر دهستی، نزیکن زور زور!
 فریشتنه به هه شت پیښان ده فرموون:
 لهم نان و ناوه فرموون به فرموون!
 نوڅی کیانتان بن بهری رهنجه شان
 پیروژ بن لیتان هه ول و تیڅو شان
 وهی له و به د به خته نامهی کرداری
 دده نه دهستی چه پی به دکاری
 له تاوا ده لن نای قوړ به سهرم
 لهم قورته که ورهی و اهات به سهرم
 کاشکی نه نامهم ورنه کرتایه
 ناگام لهم که ینو به ینه نه بویه
 خوزگه به وانهی که مردن نیت
 زیندوو نابنق هه رگیز جاری تر
 مال و مال لیم بوون به دوشمن
 بوون به شایه تی نیسپات له سر من
 که ساس و داماو بن حال و مال
 روورده شو روو زهره، رووت و رج مال
 له سر فرمانی پیروزی یه زدن
 سه روکی دوزخ دده کا فرمان
 نادهی بیگرن به کوټ و زنجیر
 دهست و پای بهستن به وینه یه خسیر
 بیس داخن دوزخ له چه شنن ته نور

توووی بدنه ناو ناکری سوور!
هفتا گز زنجیر بکن به کوّتی
لووتی بشکینن، بشکینن پووتی
چونکه باوه‌پی به خودای که‌وره
نه‌بوو بوّیه وا حالّی به‌و ته‌وره!
مه‌به‌س حالّیوون له دۆخ و باره
نه‌ک گپرانه‌وه‌س ده‌ق‌س کوتاره!

۵۶۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُعْرَضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ فَأَمَّا عَرَضَتَانِ فَجِدَالٌ وَمَعَاذِيرُ وَأَمَّا الْعَرَضَةُ الثَّالِثَةُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تُطِيرُ الصُّحُفُ فِي الْأَيْدِي فَأَخَذَ بِيَمِينِهِ وَأَخَذَ بِشِمَالِهِ. رواه الترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای نبیین) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەریڤ) فەرمووی: روژی دوا روژ مەردوم سێ جار نمایشت دەکریڤ و رادەنوینریڤ، بو خودا، بەلام دوو جاریان ھەربیریقین لە مشت و مەرو مەھانە و بیانو ھینانەو، بەلام، لە دواجاردا کە سییەم جارە، نامە ی کردار دەدریقە دەستیان، ئیتر ھەییە دەدریقە دەستی راستی و ھەییە دەدریقە دەستی چەپی. (ت - خودای لی رازی بێ).

(۱۲۴) قەرازوو ی کیشانی کردەووی خێرو شەر: (المیزان)

۵۶۶۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا ذَكَرَتْ النَّارَ فَبَكَتْ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا يُنْكِيكِ؟ قَالَتْ: ذَكَرْتُ النَّارَ فَبَكَيتُ فَهَلْ تَذْكُرُونَ أَهْلِيكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَمَّا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ فَلَا يَذْكُرُ أَحَدٌ أَحَدًا: عِنْدَ الْمِيزَانِ حَتَّى يَغْلَمَ أَيْخِفُ مِيزَانُهُ أَوْ يَثْقُلُ وَعِنْدَ الْكِتَابِ حِينَ يُقَالُ (هَآؤُمْ اقْرَءُوا كِتَابِيَه) حَتَّى يَغْلَمَ أَيْنَ يَقَعُ كِتَابُهُ أَفَى يَمِينِهِ أَمْ فِي شِمَالِهِ أَمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِهِ وَعِنْدَ الصِّرَاطِ إِذَا وُضِعَ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ. رواه أبو داود^(۱):

^(۱) سكت عن درجته الشارح.

^(۲) بسند صالح (شرحه).

عائیشه (خودای نازنی بن) بیر له ئاگری دوزخ ده کاته وه و دهست دهکا به گریان، پیغه مبه‌ر (دروودی خودای گه‌وره‌ی له‌سهر بن) پیی ده‌فرموی: ئه‌وه بۆچی ده‌گری؟ ده‌فرموی: بیرم له دوزخ کرده وه و گریانم هات، ئه‌ی پیغه مبه‌ری خودا! ئایا ئیوه له رۆژی دوا رۆژدا بیرى که سوکاری خوتانتان ده‌بن؟ ده‌فرموی: ئه‌وه‌ی راست بن له‌م سن جیگه‌دا کهس بیرى که‌سی نییه: یه‌که‌م: له‌کاتی ته‌رازووی کی‌شانى چاکه و خراپه‌دا، تابوی روون ده‌بیته وه که کی‌شه‌که‌ی سووکه یا قورسه.

دووم: له‌کاتی وه‌رگرتنی نامه‌ی کرداردا، له‌و کاته‌دا که موسلمان نامه‌ی کرداری به دهستی راستی وه‌رده‌گری و له خوشیاندا ده‌لی (هاؤم اقرعوا کتابیه) له‌م کاته‌یشدا له پیش وه‌رگرتنی نامه‌که‌یدا که‌س نایه‌ره‌ژیته سه‌رکه‌س، تابوی ده‌رده‌که‌وی که به دهستی راستی یا به دهستی چه‌پی، یا له پشتیه وه نامه‌که‌ی ده‌ده‌نه ده‌ستی.

سییه‌م: له‌وکاته‌دا که پردی سیراط له‌سه‌ر پشتی دوزخ داده‌نری. (د-

س/ صالح).

٥٦٦٩- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَشْفَعَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَنَا فَاعِلٌ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ أَطْلُبُكَ؟ قَالَ: أَطْلُبُنِي أَوَّلَ مَا تَطْلُبُنِي عَلَى الصِّرَاطِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقَكَ عَلَى الصِّرَاطِ؟ قَالَ: فَاطْلُبُنِي عِنْدَ الْمِيزَانِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقَكَ عِنْدَ الْمِيزَانِ قَالَ: فَاطْلُبُنِي عِنْدَ الْحَوْضِ فَإِنِّي لَا أَخْطِئُ هَذِهِ الثَّلَاثَ الْمَوَاطِنَ^(٢).

ئه‌نه‌س (رمزای خودای نبین) فره‌مووی: داوام له پیغه مبه‌ر کرد (دروودی خودای له‌سهر بن) که له رۆژی دوا رۆژدا تکام بۆ بکا، فره‌مووی: تکات بۆ ده‌که‌م. گوتم ئه‌ی پیغه مبه‌ری خودا! کویت بۆ بگه‌ریم؟ فره‌مووی: یه‌که‌مجار له‌سه‌ر پردی سیرات بۆم بگه‌ری. گوتم: ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر پردی سیرات به خزمه‌ت نه‌گه‌یشتم؟

^(٢) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

فهرمووی: له‌لای تهرازووی کی‌شان‌ی کردار بۆم بگه‌پئ. گوتم: نه‌گهر له‌ویش تووشت نه‌بووم؟ فهرمووی: له‌لای چه‌وزی که‌وسهر بۆم بگه‌پئ، چونکه‌ من له‌م سئ شوینه به‌ده‌ر نیم. (ت-س/ح).

٥٦٧٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَيَخْلَصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ سَجَلًا كُلُّ سَجَلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصَرِ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ: أَتُنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظْلَمَكَ كَتَبْتِي الْحَافِظُونَ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ: أَفَلَاكَ عَذْرٌ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ بَلَى إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ فَتَخْرُجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولُ احْضُرْ وَتَنُكِرُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ فَقَالَ إِنَّكَ لَا تُظْلَمُ. قَالَ فَتَوَضَّعَ السَّجَلَاتُ فِي كِفَّةٍ وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ فَطَاشَتِ السَّجَلَاتُ وَثَقُلَتِ الْبِطَاقَةُ فَلَا يَثْقُلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ. رواهما الترمذي^(٣):

عبداللای کوپی عه‌مر (رمزای خودای نبین) فهرمووی: چه‌زه‌ت (سروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌ روژی دوا روژدا خودا پیاوی له‌ نومه‌تم جیا ده‌کاته‌وه، له‌به‌ر چاوی خه‌لکی هه‌موو جیهان ره‌پو راست رایده‌گریو، نه‌وه‌دو نو ده‌فته‌ری پر له‌ گوناخی بو ده‌ورده‌کاته‌وه، هه‌ر ده‌فته‌ره‌ی تا چاو بر بکا زله، نه‌نجا خودا ده‌فه‌رموی: ئایا حاشا ده‌که‌ی له‌ شتئ له‌مانه‌ی که‌ له‌ناو نه‌م تو‌مارانه‌دا نووسراوه؟ یا ئایا فریشته‌ نووسهره‌ ناگاداره‌کانی من که‌ به‌سه‌ر ئیوه‌وه چاو‌دین، هه‌چ زۆرو سته‌م و ناهه‌قییه‌کیان ئی کردوویو، شت هه‌یه‌ که‌ به‌ نا‌په‌وا له‌سه‌ریان نووسییه‌یت؟ ده‌لئ: خه‌یر، نه‌ی خودایه‌! خودایش ده‌فه‌رموی: نه‌ی باشه‌ هه‌چ مه‌هانیه‌ئ. به‌هانیه‌کت هه‌یه؟ ده‌لئ خه‌یر، نه‌ی په‌روه‌ردگارم! خودا ده‌فه‌رموی: به‌لام یه‌ک چاکه‌ی تو له‌ لای ئیمه‌ هه‌یه، نه‌م‌پو زۆرو سته‌م له‌تو نا‌کری، نه‌وجا پسووله‌یه‌ک ده‌رده‌هینن، نه‌مه‌ی تیادا نووسراوه: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

^(٣) رواه الترمذي بسند حسن في كتاب الإيمان

إِلَّا اللَّهَ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ): شایه تی ددهم کهوا له خودا بهولاره خودایه کی بههقی ترنیهو، موحه ممه دیش هم بهندهو هم رهوانه کراوی خودایه. نهوجا خودا دهفهرموئ: خوٚت ئامادهی کییشانی ئهم کردهو هی خوٚت به، دهلی: نهی خودایه! ئهم پسووله بچکولهیه له گهل ئهو گشت توواره گه ورانه دا دهبی چی پی بکری؟ دهفهرموئ: زوروستهم له تو ناکری. فهرمووی: جا توواره کان دهچن بهحه واداو پسووله کهش قورس دهبی. به تیشکی وشهی یهکتایی خودا خهرمانی تاوان بوو به کاوبا له راستیدا هیچ شتی له گهل ناوی خودادا قورس نابئ. (ت- س/ح).

دوور نښه هم پياوړه له پيش مردنيدا به ماوړيه كي زور كهه، موسولمان بووي، جگه له سهرمايه ي نيمان و باوړه فرياي كرده وه ي چاكي تر نه كه وتبي، له كاتي وادا له گونا ه ي پيشوو پاك ده بيته وه، هه زره ت (درودي خدای له سرين) ده فرموي: الإسلام يهدم ما كان قبله → (ب - ۵ - ز - ۲۱ ل - ۱۴۱ ج ۱/ ف - ۴). (وهر گيپ)

۱۲۵) پردی سیرات کهوا به سه ریشتی دوزخه خه وه : (الصراط جسر علی النار)
 ۵۶۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثُمَّ يُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمَّتِهِ. هذا جزء من الحديث الطويل الآتي في إخراج الموحدين من النار. ستأتي ترجمته هناك إن شاء الله تعالى^(۱):

٥٦٧٢- وسيأتي في حديث الشفاعة: وَكَيْفُكُمْ فَأَنْتُمْ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ سَلِّمْ وَسَلِّمْ وَفِي حَافَتِي الصِّرَاطِ كَلَالِيبُ مُعَلَّقَةٌ - الى آخر الحديث - ستأتي ترجمته هناك إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى^(٢):

(۱) رفاق. بخاری: ۶۵۷۳.

(۲) رقاق. بخاری: ۶۵۷۳.

۵۶۷۳- و سیأتي في شَفَاعَةِ غير الرسل: (في عنوان: يشفع النبیون والمؤمنون باذن الله تعالى): فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرَفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ.. الى آخر الحديث، ستأتي ترجمته هناك إن شاء الله تعالى^(۳):

۵۶۷۴- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: شِعَارُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الصَّرَاطِ: رَبُّ سَلَّمَ سَلَّمَ. رواه الترمذي^(۴):

له موغیره‌ی کوپی کوپی شوعبه‌وه (خودای فی رازی بن) له چه‌زده‌ته‌وه (درودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: له‌سهر پردی سیرات دروشمی موسولمان نه‌مه‌یه: خودایه! به خوشی، خودایه! به بیوه‌ی، خودایه! به بیوه‌ی (ت- س/غریب).

۱۲۶) نه‌ستیری ژوانگه : (الحوض المورود)

۵۶۷۵- عَنْ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوْضًا وَإِلَيْهِمْ يَتَبَاهَوْنَ أَتَيْهِمْ أَكْثَرُ وَارِدَةٍ وَإِلَى أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ وَارِدَةً. رواه الترمذي^(۱):

سه‌مووره (خودای فی رازی بن) له خوشه‌ویسته‌وه (درودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: گشت پیغه‌مبه‌ری نه‌ستیریکی سازگاری هه‌یه، له ئیستگادا گه‌له‌کانیان ناوی فی ده‌خونه‌وه، پیغه‌مبه‌ره‌کان له‌ناو خویاندا شانازی به‌وه‌وه ده‌که‌ن که نه‌ستیلی کامیان عه‌شامات پتر دینه‌سه‌ری بو‌ئو خواردنه‌وه، من به‌ش به‌حالی خوم‌نومید ده‌که‌م که‌وا من له‌گشتیان زیاتر عه‌شامات بیینه‌سه‌ر نه‌ستیله‌که‌م! (ت- س/غ).

۵۶۷۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أَحَدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ: إِنِّي فَرَطُ لَكُمْ، وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ، وَإِلَى وَاللَّهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ، وَإِلَى أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

^(۳) بخاری. توحید: ۷۴۲۹.

^(۴) رواه الترمذي بسند غریب ولكنه مؤيد بالصالح الآتية، فإنه مذكور فيها (شرحه).

^(۱) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

خَزَائِنِ الْأَرْضِ - أَوْ مَفَاتِيحِ الْأَرْضِ - وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي، وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا. رواه البخاري ومسلم وزاد: وَتَقْتَلُوا فَتَهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ. قَالَ عَقَبَةُ: فَكَأَنَّهُ آخِرُ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْمِنْبَرِ^(۲):

عوقبہی کوپی عامیر (خوشنودی خودای لبین) فہرمووی: خوشہویست (درودی خودای لہسربین) روژی تہشریفی چوو نویژی مردووی لہسہر شہہیدانی غہزای ئوحد کرد، لہ پاشا چوہ سہر دوانگہ و فہرمووی: من پیشہروی ئیوہم بو سہر حہوزہکہ، خوہم شایہت و ناگادارم بہسہرتانہوہو، لہ ہہردو جیہاندا کردہوہکانی ئیوہم پی نشان دہدری، سویندم بہخودا نا ئیستا لہم دہمہدا چاوم لہ حہوزہکہمہ، بیگومان کلیلہکانی گہنجینہکانی زہوی ہہموو خہلاتکراوہ بہمن، یا فہرمووی: کلیلہکانی زہوی دراون بہ من، بہخودا تازہ من مہترسیم لہوہ نہماوہ کہ ئیوہ لہ پاش من بچنہوہ سہربتپہرستی و فرہخوایی، کہ گوتت موسولمان یانی یہزدانیہرست، واتہ: دور لہ فرہخوایی، بہلام مہترسی نہوہم لیٹان ہہیہ کہ لہسہر پروپیتی دنیا بہربہرہکانی بکہن (ب/م). موسلیم (رمزای خودای لبین) تہمہی پترکردوہو: وہ بچن بہ گژیہکاو تیکبہربین و لہناو بچن، وہک چوہ نہتہوہکانی پیش ئیوہ بہہوی شتی واوہ لہناو چوون. عوقبہ (خودای نازی بن) فہرمووی: تہو جارہ دواچار بوو کہ پیغہمبہر (درودی خودای لہسربین) لہسہر دوانگہ ببینم.

۵۶۷۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ مَنْ وَرَدَ شَرِبَ وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا وَلِكِرْدَنْ عَلَى أَقْوَامٍ أَعْرِفُهُمْ وَيَعْرِفُونِي ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ. فَأَقُولُ أَنَّهُمْ مِنِّي فَيَقَالُ: لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بِعَدِكَ فَأَقُولُ: سَحَقًا سَحَقًا لِمَنْ غَرِبَ بَعْدِي. رواه الشيخان^(۳):

(۲) تجرید/ ۲ ل- ۶۱ رقم/ ۶۴۱ = ۱۳۴۴، ۳۵۹۶، ۴۰۴۲، ۴۰۸۵، ۶۴۲۶، ۶۵۹۰. مسلم. فضائل: ۵۹۳۲.

(۳) بخاری. فتن: ۷۰۵۰، ۷۰۵۱. مسلم. فضائل: ۵۹۲۶. تحفة الأشراف: ۴۷۸۲.

سه هلی کوری سه عد (خوشنودی خودای لیبن) فهرمووی: پیغه مبه (دروود) مهلات و سهلامی خودای گهری لهسهرین) فهرمووی: خوم پیشره وی ئیوه لهسه رهزه که، له پیش ئیوه وه دهچم لهگویی حهزه که جی و ریتان بو ئاماده کهم، نهوانه ی که دین بو ئهوی له ئاوه که ی دهخونه وه، ههرکه سییش لی بخوا ته وه ههرگیز تینووی نابی، که ئی کهس دین بولام بو ئاو خوار دنه وه، من باش باش نهوان دهناسم و نهوانیش باش باش من دهناسن، که چی ریگه یان پی نادری که بگه نه لای من، ده لیم: نه وه بو؟ خو نه مانه له کن خوی له ئومه تی من بوون؟ پیم دهگوتری: تو نازانی که له پاش تو چی خراپه یه کیان بهرپا کردبو، منیش ده لیم: دهی قر لهوانه که وی که له پاش مهرگی من دینه کیان دهستکاری کردوه! (ش).

→ (ب - ١ ز - ٩ ل - ٥٦ ف - ٧٠/٩).

٥٦٧٨- وللبخاري: بَيَّنَّا أَنَا قَائِمٌ إِذَا زُمِرَتْ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتَهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِّنْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَقَالَ: هَلُمَّ. فَقُلْتُ أَيْنَ؟ قَالَ: إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ. قُلْتُ: وَمَا شَأْنُهُمْ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ ارْتَدُّوا بَعْدَكَ عَلَى أَدْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى. فَلَا أَرَاهُ يَخْلُصُ مِنْهُمْ إِلَّا مِثْلُ هَمَلِ النَّعَمِ^(٤).

پیغه مبه (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: جاری راوه ستابووم لهسه ره چاوه که ی خوم نه وه ندهم زانی کو مه لی خه لک هاتن، که هاتنه پی شه وه ناسیمنه وه، که چی فریشته یی له شیوه ی پیاویکدا که وته نیوانی من و نهوانه وه، نه یه یشت پتر بینه به ره وه، نه و جا فهرمووی: دهی وهرن، گوتم: دیاننیری بو کوئی؟ فهرمووی: به خودا ده یاننیرم بو دوزخ، گوتم: بو چییان کردوه؟ فهرمووی: نه مانه له دوای تو پاشه و پاش له دین وهرگه رابوون و له تو هه لگه رابوونه وه، جا و بزانه زور کهم لهم کو مه لانه قورتاریان ده بی، وه ک چون و شتری به ره لا کرابی و پشت گوی خرابی کهم و ده بی نه و و شتره له نا و نه چی. (ب - خودای ئی رازی بی).

^(٤) تجرید/ ٢٩٥/ ٥ رقم/ ٢٠٤١ = ٦٥٨٧ فتح الباری.

٥٦٧٩- قَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَزَلُّنَا مَتَزَلًّا فَقَالَ: مَا أَنتُمْ جُزْءٌ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ جُزْءٍ مِمَّنْ يَرِدُ عَلَى الْحَوْضِ. قَالَ قُلْتُ: كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ قَالَ: سَبْعِمِائَةٍ أَوْ ثَمَانِمِائَةٍ. رواه أبو داود. نسأل الله الشرب من الحوض. آمين^(٥).

زهیدی کوپی نهرقم (خودای لی خوش نوودبی) فهرمووی: جارئی له خرمه‌تی حه‌زه‌تدا (دروودی خودای له‌سربین) بووین، له هه‌واری لاماندا، حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: ئیوه به‌یه‌ک به‌ش له‌سه‌د هه‌زار به‌شی نه‌وانه‌یش نابن که دین بۆلام بو سهر حه‌وزی که‌وسهر. گوتم: به زهید: نهو حه‌له ئیوه چه‌ندکه‌س ده‌بوون؟ فهرمووی: حه‌وت سه‌د که‌س تا هه‌شت سه‌دکه‌س ده‌بووین (د = نه‌بو داود).

(١٢٧) جۆنیستی نه‌و حه‌وزه‌و ناوه‌که‌ی : (صفة الحوض وشرابه)

٥٦٨٠- عَنْ ابْنِ عُمرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَمَامَكُمْ حَوْضًا مَا بَيْنَ نَاحِيَّتَيْهِ كَمَا بَيْنَ جَرَبَاءَ وَأَذْرَحَ. رواه الثلاثة^(١).

ئیبنو عومه‌ر (رمزای خودایان لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: حه‌وزی له‌ ده‌رگای به‌هه‌شتا وا له‌ پیشتانه‌وه، له‌ جه‌رباوه تا نه‌زروح ده‌بی (ش).

٥٦٨١- عَنْ حَارِثَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَوْضُ كَمَا بَيْنَ الْمَدِينَةِ وَصَنْعَاءَ^(٢).

حاریسه (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: حه‌وزه‌که‌م له‌ مه‌دینه‌وه تا سه‌نعاء ده‌بی. (ش).

(٥) سکت عن درجته الشارح.

(١) تجرید البخاری ٢٩٤/٥ رقم / ٢٠٣٩ = ٦٥٧٧. مسلم. فضائل. ٥٩٤١، ٥٩٤٠. أبو داود. سنة: ٤٧٤٥.

(٢) تجرید ٢٩٦/٥ رقم / ٢٠٤٢ = ٦٥٩١. مسلم. فضائل. ٥٩٣٨، ٥٩٥٣.

۵۶۸۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ قَدْرَ حَوْضِي كَمَا بَيْنَ أَيْلَّةٍ وَصَنَعَاءَ مِنَ الْيَمَنِ، وَإِنَّ فِيهِ مِنَ الْأَبَارِقِ كَعَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ. رواهما الشيخان (رضوان الله تعالى عليهما) (۳):

نه نهس (رهزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نه‌ندازه‌ی هه‌وزه‌که‌ی من له هه‌ندی شوینیا له نه‌یله‌وه که‌وا له‌شام تا‌صه‌نعا ده‌بی که‌وا له‌یه‌مه‌ن (ئیستا پیته‌ختی یه‌مه‌نه) وه‌ک ژماره‌ی نه‌ستی‌ره‌ی ناسمانیش سوراحی لییه (ش).

۵۶۸۳- وللبخاري: حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ، مَأْوُهُ أَيْضُ مِنَ اللَّبَنِ، وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَكِيزَانُهُ كَنُجُومِ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا (۴):

پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: نه‌ندازه‌ی هه‌وزه‌که‌ی من ری‌ی مانگه‌رییه‌که، ئاوه‌که‌ی له‌چری شیر سپی تره، بو‌نی له بو‌نی مسک خوشتره، گۆزه‌له‌و شه‌ربه‌کانی ده‌وری نه‌وه‌نده زۆرن، به‌قده نه‌ستی‌ره‌ی ناسمان ده‌بن، نه‌وه‌ی لی‌ی بخواته‌وه ئیتر هه‌رگیزاو هه‌رگیز تینووی ناب‌ی (ب).

۵۶۸۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا آيَةُ الْحَوْضِ؟ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَنْتَبَهُ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ وَكَوَاكِبِهَا، إِلَّا فِي اللَّيْلَةِ الْمُظْلِمَةِ الْمُصْحِحَةِ آيَةُ الْجَنَّةِ مَنْ شَرِبَ مِنْهَا لَمْ يَظْمَأْ آخِرَ مَا عَلَيْهِ يَشْخَبُ فِيهِ مِزَابَانِ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْ شَرِبَ مِنْهُ لَمْ يَظْمَأْ عَرَضُهُ مِثْلُ طَوْلِهِ مَا بَيْنَ عَمَّانَ إِلَى أَيْلَّةٍ مَأْوُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ. رواه مسلم والترمذي (۵):

نه‌بو زه‌ر (خودای ئا‌زانی ی‌ن) فهرمووی: گوتم نه‌ی پیغهمبه‌ری خودا! قاپ و قاجاخ‌ی سه‌ر هه‌وزه‌که‌ی تو چیه؟ فهرمووی: سویندم به‌و که‌سه‌ی گیانی موچه‌مه‌دی به‌ده‌سته ژماره‌ی نه‌و قاپ و قاجاخ و سوراحی و پیاله‌و

(۳) تجرید/۵/ ۲۹۴ رقم/ ۲۰۴۰ = ۶۵۸۰ فتح الباری مسلم. فضائل: ۵۹۵۰.

(۴) تجرید/۵/ ۲۹۳ رقم/ ۲۰۳۸ = ۶۵۷۹. مسلم. فضائل: ۵۹۴۴.

(۵) مسلم. فضائل: ۵۹۴۵.

په‌رداخانه‌ی که‌وان له‌سه‌ری له ژماره‌ی نه‌ستیره‌ی ئاسمان زیاتره، له تاریکه شه‌ودا که ئاسمان سایه‌قه‌ی سامال بئ، هه‌موو حاحه‌تی به‌هه‌شتن - له‌به‌ر ئه‌وه هه‌رکه‌سئ پێیان بخواته‌وه ئیتره‌تا هه‌تایه جاریکی تر تینووی نابئ، له به‌هه‌شته‌وه دوو پلوسک ده‌پرژێته ناوی، پانییه‌که‌ی ده‌ق به‌قه‌د درێژیه‌که‌یه‌تی، له عه‌مه‌مانه‌وه تا ئه‌یله ده‌بئ، ئاوه‌که‌ی له‌شیر سپی تروه له هه‌نگوین شیرینتره (م - خودای ئی رازی بئ).

۵۶۸۵- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لَبَعُورٍ حَوْضِي أَدْرُدُ النَّاسَ لِأَهْلِ الْيَمَنِ أَضْرِبُ بِعَصَايَ حَتَّى يَرْفُضَ عَلَيْهِمْ. فَسُئِلَ عَنْ عَرْضِهِ فَقَالَ: مِنْ مَقَامِي إِلَى عَمَّانَ. وَسُئِلَ عَنْ شَرَابِهِ فَقَالَ: أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ يَغْتُ فِيهِ مِيزَابَانِ يَمْدُانِهِ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْآخَرُ مِنْ وَرَقٍ. (رواه مسلم في مبحث حوض نبينا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) المترجم)^(۶):

سه‌وبان (رمزای خودای ئینن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: به‌خودی خۆم له‌به‌ریان‌ی هه‌وزه‌که‌مدا راده‌وه‌ستم، گورئ گورئ له‌و خه‌لکه ده‌که‌م و به‌دار دووریان ده‌خه‌مه‌وه له‌به‌ر خاتری خه‌لکی یه‌مه‌ن، تا ئاوه‌که‌ی بجئ بۆ ئه‌وان لیبی پرسیاکرا که چه‌نده پانه؟ فه‌رمووی: لی‌ره‌وه تا عه‌ممان ده‌بئ له باره‌ی چۆنی ئاوه‌که‌شیه‌وه لیبیان پرسی فه‌رمووی: له‌شیر سپیی تره، له هه‌نگوین شیرینتره، دوو پلوسکی له‌به‌هه‌شته‌وه تی ده‌پرژئ، یه‌کیکیان له زی‌ره، یه‌کیکیان له زیوه، له ئاوی به‌هه‌شت ئاوی بۆ دینن.

۵۶۸۶- عَنْ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَعَثَ إِلَى عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْغَزِيرِ فَحَمَلْتُ عَلَى الْبَرِيدِ. قَالَ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ قَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقَدْ شَقُّ عَلَى مَرْكَبِي الْبَرِيدُ. فَقَالَ يَا أَبَا سَلَامٍ مَا أَرَدْتُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ وَلَكِنْ بَلَّغْنِي عَنْكَ حَدِيثَ فِي شَأْنِ الْحَوْضِ فَأَخْبَيْتُ أَنْ تُشَافِهَنِي بِهِ. قَالَ أَبُو سَلَامٍ: حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حَوْضِي مِنْ عَدَنَ إِلَى عَمَّانَ الْبَلْقَاءِ مَازُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى

مِنْ الْعَسَلِ وَأَكَاوِيَهُ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ مَنْ شَرِبَ مِنْهُ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ بَعْدَهَا أَبَدًا أَوَّلُ النَّاسِ وَرُودًا عَلَيْهِ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ الشُّعْثُ رُءُوسُ الدُّنُسِ ثِيَابُ الَّذِينَ لَا يَنْكَحُونَ الْمُتَنَعَّمَاتِ وَلَا تَفْتَحُ لَهُمُ السُّدُودُ. قَالَ عُمَرُ: لَكِنِّي نَكَحْتُ الْمُتَنَعَّمَاتِ وَفُتِحَ لِي السُّدُودُ وَنَكَحْتُ فَاطِمَةَ بِنْتَ عَبْدِ الْمَلِكِ لَا جَرَمَ أَنِّي لَا أَغْسِلُ رَأْسِي حَتَّى يَشَعَثَ وَلَا أَغْسِلُ ثَوْبِي الَّذِي يَلِي جَسَدِي حَتَّى يَتَسَخَّ. رواه الترمذي. نسأل الله التوفيق آمين^(۷):

ئەبو سەللەمی حەبەشی (خودای نازنی بن) فەرمووی: عومەری کوپی عەبدولعەزیز ناردی بەشویئەما، بە سواریی هیستەر چووم بو لای، کە چوومە لای گوتم: ئەو فەرمانرەوای موسولمانان! تاقەتی سواریی و سەفەرم نەماوە، فەرمووی: ئەو باوکی سەللەم! مەبەستم ئەو نەبوو کە تووشی مەینەتت بکەین، بەلام بیستووومە کە لە بارەوێ حەوزەکەو پێغەمبەرەو فەرموودەوێ کە لە لا هەوێ، حەزەکەم کە ئەو فەرموودەو پێرۆزەوێ بەگوێی خووم لە دەمی خووتی ببیستم. ئەبو سەللەم فەرمووی: سەوبان بۆیگێرامەو فەرمووی: پێغەمبەر (سرودی خودای لەسەربن) فەرمووی: ئەندازەوێ حەوزەکەم لە عەدەنەو تاعەممانی بەلقاء دەبێ، کە شوینیکە لە شام، ئاوەکەوێ لە شیر سپیتەرەو، لە هەنگوین شیرینترە، پیالەو فەنجانەکانی سەری بەقەد ژمارەوێ ئەستێرەوێ ئاسمانن، هەرکەسەوێ یەکجار لێی بخواتەو ئیتەر لەو دوا هەرگیز تینووی نابێ، یەکەم دەستە کە دەچنە سەری هەژارانی کوچەرەنن، کە سەرکولکەن و جل چلکەن و ژنی ناسک و نازدار مارەناکەن و، فەرموو فەرموویان ئی ناکرێ بو چوون بو مالی گەورە پیاوان.

عومەری کوپی عەبدول عەزیز فەرمووی: بەلام من ئافەرەتی ناسک و نازدارم هێناوە فاتیمەو کچی عەبدولمەلیک خێزانی منە کە باوک و باپیری خەلیفەبوون، مالی گەورە پیاوانیش دەچم کە وابوو دەبێ سەرم نەشووم تا کولکەن و گیف دەبێ و، جلەکانی بەریشم نابێ بشووم تا چلکەن دەبن. (ت- س / غەریب).

^(۷) بسند غریب ولکنه مؤید بالصحاح التي قبله (شرحه).

له دینی پیروزی ئیسلامدا پاک و پوختی و تهمیزی زور په‌سهنده، به تایبته‌تی پاکی زیان و دهم و دامه‌ن و جل و به‌رگ و مال و دهرمال. سهرباسی پاکی و خاوینی له په‌راوی شه‌ریعه‌تدا ههمیشه ده‌که‌وئته پیش پیشه‌وه. نه‌مه هئلی سهره‌کی ئیسلامه، یاسایه‌کی دامه‌زراوی چه‌سپاوه له ناییندا، وه‌لی ههمو یاسایی ناوازه و شازیکی هه‌یه، وه‌ک حالی ئەم چلکن و کولکن و مرو‌خاکیانه، وه‌لی ههمو که‌س باش باش بزانی مه‌به‌ست له‌م چلکنی و کولکنیه پیسی و پوخلی و قیزه‌ونی نییه. من خۆم به‌ چاوی خۆم له‌م (چلکن و پلکنانه‌م) دیوه، ههمو ئیسک سووکی ره‌نگ نوورانین، له‌ش و جل و به‌رگیان نویژین!

وه‌لی ئەوه‌نده هه‌یه گوئی به‌ له‌ش په‌روه‌ری ناده‌ن، دهره‌ستی که‌شخه‌یی نین خویان تاسولووس ناده‌ن، نه‌ ته‌پو‌شن، نه‌ له‌شپه‌روه‌رن، له‌ ترسی‌خودا ناگیان له‌ خزمه‌تی خویان نییه، له‌تاو مردن ناگیان له‌ ژیان نییه. (وه‌رگین)

(۱۲۸) هه‌وزی که‌وسهر : (الکوثر)

۵۶۸۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَغْفَى رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِغْفَاءَةً فَرَفَعَ رَأْسَهُ مُتَبَسِّمًا فَإِذَا قَالَ لَهُمْ وَإِمَّا قَالُوا لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ضَحِكْتَ فَقَالَ: إِنَّهُ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آيَةً سُورَةً. فَقَرَأَ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ حَتَّى خَتَمَهَا فَلَمَّا قَرَأَهَا قَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مَا الْكَوْثَرُ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: فَإِنَّهُ نَهْرٌ وَعَدْنِيهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ وَعَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ عَلَيْهِ حَوْضٌ تُرَدُّ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ آيَتُهُ عَذْدُ الْكَوَاكِبِ. رواه أبو داود^(۱):

ئهنه‌س (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) سه‌رخه‌ویکی شکاندو سه‌ری هه‌لپ‌ری و زه‌رده‌خه‌یه‌کی کرد، یا خوی

(۱) بسند صحیح (شرحه).

فہرمووی: بہوان، یا ئہوان فہرموویان بہو: ئہی پیغہمبہری خودا! بوچی
پیگہنی؟ فہرمووی: توژی لہمہو بہر سوورہتیکم بوہات. ئہوجا خویندیہوہ:
{بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، اِنَّا اَعْطٰیْكَ الْکُوْثَرَ} تا کوٹایی ہینا.

کاتی لہ خویندنہوہکھی بوہ فہرمووی: ئایا دہزانن کہوسہر کہوا لہ
{اِنَّا اَعْطٰیْكَ الْکُوْثَرَ} دا چییہ؟ فہرموویان: خوداو پیغہمبہری خودا باشی
دہزانن، فہرمووی: کہوسہر چوئیگہ وا لہناو بہہشتا، خودای بالآ دہست و
خاوهن شکو گفتی ئہو سہرچاویہی بہمن داوہ، خیرو بیڑیکی گہئی زوری
لہسہرہ، حہوزیکی لہسہرہ لہ روژی قیامہتدا ئومہتم دہچنہ سہر ئہو حہوزو
ئاوہ، بہ ژمارہی ئہستیرہی ئاسمان جامو پیالہو سوراحی لہسہرہ. (د-
س/ص) → ب-۷ ز-۸۶ ل-۲۶۴ ف-۱+۳).

۵۶۸۸- → (ب-۷ ز-۸۶ ل-۲۶۵ ف-۳) (۲).

۵۶۸۹- → (ب-۷ ز-۸۶ ل-۲۶۶ ف-۴) (۳).

(۱۲۹) تکاگردن ہہیہوہقہ: (الشفاعة ثابتہ)

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی: {مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلَّا بِاِذْنِهٖ - سورة البقرة}.

→ (ب-۵ ز-۸۲ ل-۲۹۸ ف-۱).

وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی لِسَانِ بَعْضِ الْکُفَّارِ: {فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِيْنَ وَلَا صَدِیْقٍ حَمِیْمٍ
- سورة الشعراء - ۲۶ / ۱۰۰ - ۱۰۱}.

واتہ: کافرہکان لہ دوزہخا لہناو خویناناو لہگہل بتہکانیاندا دہیکہن بہ
مشت و مہو قرہ قہرو ہاوردو برد، بہ بتہکان دہلین: بہخودا بہراستی ئیمہ
گومہراو سہرلیشیواو بووین، کہ لہ دنیاا شتی ہیچ و پوچی وک ئیوہمان

(۲) تقدم فی مجلد سابع تسلسل ۸۶/ رقم ۴۲۳۰/۳.

(۳) تقدم فی مجلد سابع تسلسل ۸۶/ رقم ۴۲۳۱/۴.

دہ کرد بہ ہاوتاو ہاوشانی خودای پەروردگاری حیہانیان، لہر استیدا ئیمہ تاوانبارہ گہورہکان دہستہ شکینیان کردین و دہستیان برین و ئاوا گومراو مالویرانیان کردین، بویہ وا لہم رۆژہدا ئاوا بیگہس کہ وتووین، نہ کہ سئ ہہیہ تکایہ کمان بو بکا، نہ دوستیکی دلسوزمان ہہیہ کہ لہم رۆژہ رەشەدا چاریکمان بکات.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ} - صدق الله العظيم - سورة الأنبياء - ۲۸/۲۱.

کەس بو کەس نابن بە تکاکەرین
مەر خودا بو خوێ رەزای لەسەرین
هەتا تکاکار لە ترسێ خودا
دەلەرزێ نەکا عەزەبێ بەدا

۱۳۰) باسی تکارکردنی پیغەمبەری خویمان هەزرەتی موحەممەدی خەشەویست و نازادار (دروودی خودای لەسەریی بە هەزاران هەزار) شفاعە نبینا محمد (صلی اللہ علیہ وسلم)

۵۶۹۰ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ فَقَالَ لِي جَابِرٌ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ الْكِبَائِرِ فَمَا لَهُ وَلِلشَّفَاعَةِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ^(۱):

جابر (خۆشنودی خودای نبی) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: هەتا خاوەنی گوناھە ھەرە گەورەکانیش لە ئۆمەتی من ھەیانە بەر شەفاعەت و تکای من دەکەون! موحەممەدی کوڕی عەلی فەرمووی: جابر پیی گوتم: ئەو موحەممەد! کەسێ کە خاوەنی گوناھێ ھەرە گەورە نەبێ چ کاریکی بە شەفاعەت ھەیە! (ت/د-س/ح).

(۱) بسند حسن (شرحہ).

۵۶۹۱- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَانِي آتٍ مِنْ عِنْدِ رَبِّي فَخَيَّرَنِي بَيْنَ أَنْ يُدْخِلَ نِصْفَ أُمَّتِي الْجَنَّةَ وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ وَهِيَ لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا. رواه الترمذي^(۲):

عه‌وفی کوپی مالیک (رمزای خودای لیبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) فه‌رمووی: فریشته‌یه‌کی راسپارده له لایه‌ن خوداوه هات بولام و خومی کرد به سه‌ریشک که‌یه‌کی له‌م دوو خه‌لاته هه‌لبریزم: یا له‌بر نیوه‌ی ئومه‌تم بچنه به‌هشت، یاخود له قیامه‌تدا خوم شه‌فاعه‌تیا‌ن بو بکه‌م، منیش نه‌وه‌م هه‌لبرارد که له قیامه‌تدا شه‌فاعه‌تیا‌ن بو بکه‌م، نه‌م تکاو شه‌فاعه‌تیش هه‌موو نه‌و که‌سانه ده‌گریته‌وه که له سه‌رئیمان ده‌مرن و ئیمان ده‌رده‌به‌ن (ت).

۵۶۹۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الْأَلْبَاءِ تَبَعًا^(۳):

ئه‌نه‌س (رمزای خودای لیبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) فه‌رمووی: من یه‌که‌م که‌سم که له به‌هشتا تکا ده‌که‌م له‌ناو پیغه‌مبه‌ره‌کانیشدا که‌س نییه که به‌قه‌د من په‌پره‌وانی زور بن. (م- ره‌زای خودای لیبن).

۵۶۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحذيفة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَجْمَعُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُومُ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ: وَهَلْ أَخْرَجَكُمُ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ آدَمَ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ اذْهَبُوا إِلَى ابْنِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ قَالَ: فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلًا مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ تَكْلِيمًا. فَيَأْتُونَ مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلَّمَهُ اللَّهُ وَرَوْحِهِ. فَيَقُولُ

(۲) بسند لامطعن فيه (شرحه).

(۳) مسلم. إيمان: ۴۸۲، ۴۸۳.

عِيسَى: (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُومُ فَيُؤَدُّ لَهُ وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحْمُ فَتَقُومَانِ جَنَّتِي الصِّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالًا فَيَمُرُّ أَوْلُكُمْ كَالْبَرْقِ. قَالَ قُلْتُ: يَا بِي أَلَيْتَ وَأُمِّي أَيْ شَيْءٍ كَمَرَّ الْبَرْقُ قَالَ: أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ ثُمَّ كَمَرَّ الرِّيحُ ثُمَّ كَمَرَّ الطَّيْرُ وَشَدَّ الرَّجَالُ تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ وَتَبْيُكُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ حَتَّى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلَّا رَحْفًا - قَالَ - وَفِي حَافَتِي الصِّرَاطِ كَلَالِيبٌ مُّغْلَقَةٌ مَّامُورَةٌ بِأَخِذٍ مَنْ أَمَرَتْ بِهِ فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوسٌ فِي النَّارِ. وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنْ قَعَرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفًا. رواهما مسلم في الإيمان^(٤):

ثَبَو هورهيرهو حوزهيفه (رمزای خودایان لینن) فهرموویان پیغهمبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین) فهرمووی: خودای پیروزو گه‌وره، له روژی دوا روژدا، مه‌ردوم کو ده‌کاته‌وه، موسولمانه‌کان راده‌وستن، به‌هشت ته‌واو لییان نزیک ده‌بیته‌وهو به‌چاو ده‌بیینن، ده‌چنه لای باوه ئاده‌م عه‌رزی ده‌که‌ن: ئه‌ی باوکی ئیمه! داوا بفهرموو با ده‌رگای به‌هشتمان لی بکه‌نه‌وه، با بوئن و به‌رامه‌و شنه‌ی رحمه‌تی بی به‌سهرماندا، ده‌فهرموئی: من یارای ئه‌وه‌م نییه، ئه‌دی چی ئیوه‌ی له به‌هشت کردوته ده‌ری جگه له تاوانه‌که‌ی باوکتان، به‌هوئی گونا‌هه‌که‌ی منه‌وه ئیوه که نه‌وه‌ی من له به‌هشت ده‌رکران، که‌واته ئه‌وه به‌من نا‌کری، بچنه لای ئیبراهیمی کوپم که دۆستی خوشه‌ویستی خودایه. فهرمووی ئیبراهیمیش دیسان ده‌فهرموئی: من یارای ئه‌وه‌م نییه، من دۆستی دووراو دوور بووم، من دۆستی پشت په‌رده‌بووم، له‌منیش نزیکتر هه‌یه، بچنه لای موسا، (درویدی خودای لسه‌رین) که خدا به‌خودی خوئی، به‌بی میانگه‌رو ناوه‌ندیارو واسیته، قسه‌و گو‌فتوگوئی له‌گه‌ل کردوه، که ده‌پونه خزمه‌تی، موسایش ده‌فهرموئی: من یارای ئه‌وه‌م نییه، برۆن بو لای عیسا، که له‌سهر فهرمووده‌ی خدا به‌وشه‌ی (کن فیکون: ببه‌ئیت‌ر ده‌بی) له‌دایک بووه، وه گیانیکی پا‌که له‌ته‌ره‌ف خوداوه، عیسا‌یش ده‌فهرموئی: من یارای ئه‌وه‌م نییه، سه‌ره‌نجام ده‌چنه خزمه‌تی مو‌حه‌مه‌د (درویدی

خودای له‌سربین) جا چه‌زرت ده‌که‌وِیتَه خوی، ریگهی پی دهری که تکا بکا، نه‌وجا ده‌سپاکی و خزمایه‌تی له شیوه‌ی دوو که‌سدا دین، له‌لای راست و له‌لای چه‌پی پردی سیراته‌وه، له‌ه‌ردوو به‌روه راده‌وستن، دهن به شایه‌ت و داوا کار له تیپه‌ربووه‌کان، یه‌که‌مه‌کانتان به سه‌رپشتی پردی سیراتدا وه‌ک برووسکه تی ده‌پهن. گوتی: گوتم: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باوک و دایکم به‌سه‌ر گهردانت بن، چوَن چوَنی وه‌کوو برووسکه تی ده‌پهن، نه‌مه واتای چی؟ فه‌رموی: نه‌دی نه‌تان دیوه که برووسکه به چاو‌تروکاندنن دیت و ده‌پروا، نه‌وانیش ناوا به‌چاو لیکنانن به سه‌رپردی سیراتدا تی ده‌پهن، نه‌وجا وه‌کوو مه‌ل و بالنده‌ی خیرا تیده‌پهن، نه‌وجا وه‌ک هه‌راگردنی پی‌اوئ به‌حوجه‌ت رابکا ناوا راده‌بوورن، خیرایی و سستی‌یان به‌پیی کرده‌ویه‌انه، واته: خیرایی و سستی هه‌رکس به‌پیی باشی و خراپی کرده‌وه‌که‌یه‌تی.

پیغه‌مبه‌ری ئی‌وه‌ش (دروود و سه‌لام و سلّو و درود و سه‌له‌وات و رهمه‌تی خودای گه‌روه و مه‌زنی له‌سهری و سه‌رو مال و منال و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گه‌ردی سه‌رگوپی پیروزی بئ) له‌وکاته‌دا له‌سه‌رپردی سیرات راوه‌ستاوه و بۆتان ده‌پارپیتته‌وه و به په‌روشه‌وه خوش خوش هه‌ر ده‌فه‌رموی: خودایه! به‌خوشی، خودایه! به‌بیوه‌ی، خودایه! له‌به‌ر بوونه‌وه رزگاریان به‌فه‌رموو، تا به‌ره به‌ره نه‌وانه دینه پیشه‌وه که کرده‌وه‌کانیان له‌باره‌ی‌اندا نییه که بیان په‌رینیتته‌وه، تاوای لی دئ به‌نده‌گه‌ل ده‌که‌ونه چنگه پرووزه و به‌چنگه کرئ و به‌قنگه‌خشکی ده‌په‌رنه‌وه، به‌ه‌ردوو لی‌واری پردی سیراته‌وه قولاپ هه‌لاواسراوه، کاریان نه‌ویه کییان پی بگوتری ئاده‌ی بیگرن ده‌یگرن، ئیتیر هه‌مو که‌سئ به‌هه‌ر په‌له‌قاژیه‌ی بووه ده‌یه‌وی خوی قوتار بکا، هه‌ندی به‌رووشاوی ورووکاوی رزگاریان ده‌بی، هه‌ندی‌کیش ده‌په‌سترتینه ناو ئاگری دُزه‌خه‌وه! نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بئ) ده‌فه‌رموی: به‌و که‌سه که گیانی نه‌بو هوره‌یره‌ی به‌ده‌سه، دیاره که یه‌زدانی پاکه، ناخی قوولایی دُزه‌خ هه‌فتا ساله ریگه‌یه. → (ب - ۴ ز ۸۱ ل - ۲۴۶ ف - ۲/۳۰۳). (م - ره‌زای خودای لیبن).

۵۶۹۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أُنَا سَيِّدٌ وَلَدَ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِي لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ يَوْمَئِذٍ آدَمُ فَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي وَأُنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ قَالَ فَيَفْزَعُ النَّاسُ ثَلَاثَ فَرَغَاتٍ فَيَأْتُونَ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُونَ: أَلَيْتَ أَبُونَا آدَمُ فَاشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. فَيَقُولُ: إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا أَهْبَطْتُ مِنْهُ إِلَى الْأَرْضِ وَلَكِنْ اثْرُوا نُوحًا. فَيَأْتُونَ نُوحًا - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ إِنِّي دَعَوْتُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ دَعْوَةً فَأَهْلِكُوا وَلَكِنْ اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي كَذَبْتُ ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا مِنْهَا كَذِبَةٌ إِلَّا مَاحِلَ بِهَا عَنْ دِينِ اللَّهِ وَلَكِنْ اثْرُوا مُوسَى. فَيَأْتُونَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا وَلَكِنْ اثْرُوا عِيسَى. فَيَأْتُونَ عِيسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي عُذْتُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ اثْرُوا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَنِي فَأَنْطَلِقُ مَعَهُمْ. قَالَ أَسْأَلُكُمْ أَتُنْظَرُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَاتَّخِذْ بِحَلَقَةِ بَابِ الْجَنَّةِ فَأَقْعِقْهَا فَيَقَالُ مَنْ هَذَا؟ فَيَقَالُ: مُحَمَّدٌ. فَيَفْتَحُونَ لِي وَيَرْحَبُونَ فَيَقُولُونَ مَرْحَبًا فَأَخْرِجْ سَاجِدًا فَيُلْهِمُنِي اللَّهُ مِنَ الثَّنَاءِ وَالْحَمْدِ فَيَقَالُ لِي ارْفَعْ رَأْسَكَ سَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعَ وَقُلْ يُسْمَعْ لِقَوْلِكَ وَهُوَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ الَّذِي قَالَ اللَّهُ (عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا). رواه الترمذي^(۵):

شهبو سه‌عید (رهزای خودای نبی) - فرموی: پیغهمبر (درویدی خودای لسه‌رین) فرموی: له روژدی دوا روژدا من سرگه‌وره‌ی سرجه‌م نه‌وه‌ی شاده‌م، ثالای سوپاس و ستایش و سه‌روه‌ریم به ده‌سته‌وه‌یه و پیشینان و پاشینان سوپاسم ده‌کن، مه‌به‌ستم له کردنی شه‌م قسه‌یه شانازی و خو‌ه‌لکی‌شان نییه، به‌لکوه مه‌به‌ستم له‌مه به‌یانی حاله، له‌و روژده‌ا ده‌موو پیغهمبره‌کان له شاده‌مه‌وه بیگره هه‌تا شه‌وانی تریان هه‌موویان سرجه‌م له‌ژیر ثالای مندان، وه من یه‌که‌م که‌س ده‌بم که‌ خاک (گوپ) ده‌م ده‌کاته‌وه بو‌م وه گوپ ده‌رده‌چم، وه مه‌به‌ستم له‌م

^(۵) رواه الترمذي بسند حسن في التفسير (شرحه). راجع مسلم. إيمان ۴۷۸ - ۴۸۱ و راجع: بخاری.

وَقَالَ نُوحٌ {رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا - سورة نوح - ٧١/٢٦}.

په روږدگار! ئه‌ی خودای من! قېر بخږه کافران و تاقیان ئی بېرېو سهری
رووی زه‌وییان ئی پاک بکه‌ره‌وه. ئه‌وه بوو له‌سهر داوای من خودا قېری تی
خستن و تاقیان ئی دهرنه‌چوو، که‌واته بېرېو بوو خزمه‌تی ه‌زه‌تی ئیبراهیم
(درویدی خودای له‌سهرین) که ده‌چنه خزمه‌تی، ده‌فه‌رموئ: من سئ درېوم کردووه →
(ب - ۴ ز - ۱۱۵ ل - ۳۷۶ ف - ۳/۳۱۶۷).

پيڻغه مېهر (دروودی خودای لیسرین) فهرمووی: هر سئ دروکهش بۆ رهزای
خودا بووه و بۆ بهرگری له ئایینی خودای گه وره بووه. فهرمووی: بچنه لای
مووسا، که دهچنه خزمهتی، ده فهرموئ: من پیاویکم کوشتووه، برۆن بۆ
خزمهت عیسا، عیسایش (دروودی خودای لیسرین) ده فهرموئ: به ناههق له جیاتى
خودا هه ندى منیان په رستووه، بچن بۆ خزمهتی موحه ممه، ده لئى له
به رچاومه که پيڻغه مېهر (دروودی خودای لیسرین) فهرمووی: جا ئاوا ئه لقه پریزی
دهرگای به ههشت ده گرم و ته قه ی ئی هه لده ستینم و دهرگای به ههشتی پی
ده کوتم، تا ده لئین: ئه وه کییه؟ ده لئین: ئه وه موحه ممه ده. ئیتیر دهرگا که
ده که نه وه بۆم و خوشه اتن و خیرها تهم ئی ده که ن و ده فهرموون: خوش هاتی.
ئه و جا منیش له په وروو کورنووشی بۆ خودا ده بهم، جا خودا بۆ خو ی
ستایش و سوپاسی که شایانی ئه و جی و مه قامه بی ده یخاته ناو دلم و
ده یکهم، جا پیم ده گوتری: ئه ی خوشه ویست! سه رت له کورنووش هه لبره،

داوات چیبہ بیکہ، ہرچی داوا بکھی دہیدہم پیٹ، تکا بکہ تکات دہگیری،
فہرموو بفہرموو قسہبکہ گویمان لہ قسہتہو قسہت نادریتہ دواوہ، ٹہمہ ٹہو
پایہو بارہگا پہسہندہیہ کہ خودا لہ شانیا فہرموویہتی

{عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّخْمُودًا - سورة الإسراء - ۱۷۷۹}۔ (ت-س/ح)۔

→ (ب-۱ ز-۱۸۱ ل-۴۹۱ پیش ژمارہ/۱/۹۷۳) + (ب-۶ ز-۱۸ ل-۲۷۳ ف-۳۹۶۶/۱۶)۔

۵۶۹۵- عَنْ مَعْبُدِ بْنِ هِلَالٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: انْطَلَقْنَا وَمَعَنَا ثَابِتُ الْبُنَانِيِّ شَفِيعًا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِ وَهُوَ يُصَلِّي الضُّحَى فَاِسْتَأْذَنَ لَنَا ثَابِتٌ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ وَاجْلَسَ ثَابِتًا مَعَهُ عَلَى سَرِيرِهِ فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا حَمْزَةَ إِنَّ إِخْوَانَكَ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ يَسْأَلُونَكَ أَنْ تُحَدِّثَهُمْ حَدِيثَ الشَّفَاعَةِ. قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بِغَضْهُمْ إِلَى بَعْضِ فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ لَهُ اشْفَعْ لِدُرِّيَّتِكَ. فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ يَا إِبْرَاهِيمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَإِنَّهُ خَلِيلُ اللَّهِ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَإِنَّهُ كَلِيمُ اللَّهِ. فَيُؤْتَى مُوسَى فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَإِنَّهُ رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ. فَيُؤْتَى عِيسَى فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأُوتَى فَأَقُولُ أَنَا لَهَا. فَأَنْطَلِقُ فَاِسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي فَأَقُومُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَأُحْمَدُهُ بِمَحَامِدٍ لَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا أَنْ يُلْهِمَنِيهِ اللَّهُ ثُمَّ أَخِيرُهُ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْأَفِعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَاشْفَعْ تُشْفَعُ فَأَقُولُ رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي. فَيَقَالُ انْطَلِقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ بُرَّةٍ أَوْ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأُخْرِجُهُ مِنْهَا. فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى رَبِّي فَأُحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِيرُهُ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْأَفِعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَاشْفَعْ تُشْفَعُ. فَأَقُولُ أُمَّتِي أُمَّتِي. فَيَقَالُ لِي انْطَلِقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأُخْرِجُهُ مِنْهَا. فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ ثُمَّ أَعُودُ إِلَى رَبِّي فَأُحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِيرُهُ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْأَفِعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَاشْفَعْ تُشْفَعُ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي. فَيَقَالُ لِي

الطَّلِقُ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَىٰ أَدْنَىٰ مِنْ مِثْقَالِ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأُخْرِجَهُ مِنَ النَّارِ فَأُطْلِقُ فَأَفْعَلُ. هَذَا حَدِيثُ أَنَسٍ الَّذِي أَلْبَأْنَا بِهِ فُخْرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِ فَلَمَّا كُنَّا بَظَهْرِ الْجَبَّانِ قُلْنَا لَوْ مِلْنَا إِلَى الْحَسَنِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ وَهُوَ مُسْتَخْفٍ فِي دَارِ أَبِي خَلِيفَةَ - قَالَ - فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَقُلْنَا يَا أَبَا سَعِيدٍ جِئْنَا مِنْ عِنْدِ أَخِيكَ أَبِي حَمْزَةَ فَلَمْ نَسْمَعْ مِثْلَ حَدِيثِ حَدَّثَنَا فِي الشَّفَاعَةِ قَالَ هِيَ. فَحَدَّثَنَا الْحَدِيثَ. فَقَالَ هِيَ. قُلْنَا مَا زَادَنَا. قَالَ قَدْ حَدَّثَنَا بِهِ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً وَهُوَ يَوْمِئِذٍ جَمِيعٌ وَلَقَدْ تَرَكَ شَيْئًا مَا أَذْرَى أَنَسَى الشَّيْخُ أَوْ كَرِهَ أَنْ يُحَدِّثَكُمْ بِهِ فَتَّكَلُّوا. قُلْنَا لَهُ حَدَّثْنَا. فَضَحِكَ وَقَالَ: خَلِيقَ الْإِنْسَانِ مِنْ عَجَلٍ مَا ذَكَرْتُ لَكُمْ هَذَا إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَحَدِّثْكُمْوه. قَالَ: ثُمَّ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّي فِي الرَّابِعَةِ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخْبِرْ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشْفَعَ. فَأَقُولُ يَا رَبُّ الْذَّنَّ لِي فِيمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ لَيْسَ ذَاكَ لَكَ - أَوْ قَالَ لَيْسَ ذَاكَ إِلَيْكَ - وَلَكِنْ وَعِزَّتِي وَكِبْرِيَايَ وَعَظَمَتِي وَجَبْرِيَايَ لِأُخْرِجَنَّ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. رواه مسلم في الإيمان والبخاري في التوحيد^(۶):

مه‌عبه‌دی کوپی هیلال (رمزای خودای نبین) فهرمووی: سابیتی بونانیمان کرد به تکاکارو چووین بۆلای ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رمزای خودا له‌مه‌رو لایان بن) که گه‌یشتینه خزمه‌تی نویژی چیشته‌نگاوی ده‌کرد، سابیت روخسه‌تی بۆ خواستین، چووینه ژووره‌وه بۆ خزمه‌تی، سابیت له‌لای خویدا له‌سه‌ر کورسییه‌که‌ی جیکرده‌وهو دانیشتین. سابیت عه‌رزی کرد: ئه‌ی باوکی حه‌مه‌! ئه‌م براده‌ره به‌صره‌ییانه که هاتوون بۆ لای تو ده‌یانه‌وی فهرمووده‌که‌ی تکاو شه‌فاعه‌تیان بۆ بگپیریته‌وه.

ئه‌نه‌س (خودای ئا‌رازی بن) فهرمووی: موچه‌مه‌د (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فهرمووی: که رۆژی قیامت بوو خه‌لک ده‌ورووژین به‌ناویه‌کاو تاس ده‌یانباته‌وهو ده‌شه‌له‌ژین و هاوار ده‌بن بۆ ئاده‌م و پپی ده‌لین: تکا بکه بۆ

(۶) مسلم. ایمان: ۴۷۸. بخاری. توحید: ۷۵۱۰.

نه‌وه‌که‌ت، ده‌فه‌رموئ: ئه‌وه‌ بۆ‌ من ده‌ست نادا، بپۆن بۆ‌ لای ئیبراهیم (دروودی خودای لسه‌ربین) چونکه‌ ئه‌و دۆستی ئازیزی خودایه، که ده‌چنه‌ خزمه‌تی ده‌فه‌رموئ: ئه‌وه‌ بۆ‌ من ده‌ست نادا بپۆن بۆ‌ لای مووسا که‌هاوپازی خودایه، که ده‌چنه‌ لای مووسا ده‌فه‌رموئ: ئه‌وه‌ بۆ‌ من ده‌ست نادا، بپۆن بۆ‌ لای عیسا (دروودی لسه‌ر) که‌ گیانیکی پیروزه‌ له‌ لایه‌نی خوداوه‌ به‌فه‌رمووده‌ی (کُنْ فیکُنْ) ی‌ خۆی بووه، که‌ ده‌چنه‌ لای عیسا (دروودی لسه‌ر) ده‌فه‌رموئ: ئه‌وه‌ بۆ‌ من ده‌ست نادا، به‌لام بپۆن بۆ‌ لای موحه‌مه‌د (دروودی خودای لسه‌ربین) که‌ هاتنه‌ لای من، ده‌لیم: ئه‌مه‌ بۆ‌ من باشه، جا ده‌پۆم داوای ریگا ده‌که‌م بۆ‌ لای په‌روه‌ردگارم، ریگه‌م پئ ده‌دن، له‌ خزمه‌تی خودادا راده‌وه‌ستم، به‌ جو‌ریکی تایبه‌تی که‌ خودا ده‌یخاته‌ ناو دلمه‌وه‌ سوپاس و ستایشیکی وای ده‌که‌م که‌ ئیستا یارای ئه‌وه‌م نییه، له‌ دوااییدا له‌ په‌وروو کوپ‌نووشی بۆ‌ ده‌به‌م، پیم ده‌بیژرئ: ئه‌ی موحه‌مه‌د! سه‌رت هه‌لپ‌ره‌ قسه‌ بکه، قسه‌ت ره‌وایه، گوئ بۆ‌ قسه‌ت شل ده‌کرئ، فه‌رموو داوا بکه، هه‌موو داوایه‌کت ده‌درئ پیت، فه‌رموو تکا بکه‌ تکای تو‌ قه‌بوول ده‌کرئ. ئه‌و حه‌له‌ منیش ده‌لیم: خودایه! به‌زه‌یی‌ت به‌ ئومه‌تی مندا بیته‌وه، خودایه! به‌زه‌یی‌ت به‌ ئومه‌تی مندا بیته‌وه، جا ده‌بیژرئ: بچۆ‌ هه‌ر که‌سێ به‌قه‌د سه‌نگی ده‌نکه‌ خه‌رته‌له‌یئ باوه‌رو ئیمان له‌ دلیا بئ له‌ دۆزه‌خ ده‌ری بیته. منیش ده‌چم ئه‌وانه‌ گشت له‌ ناگر ده‌رده‌هیتم، دیسانه‌وه‌ ده‌گه‌ریمه‌وه‌ بۆ‌ خزمه‌تی په‌روه‌ردگارم، به‌ ده‌ستووری جاره‌کانی پيشوو سوپاس و ستایش و کوپ‌نووش و گو‌فتوگوو داوای ره‌حمه‌ت بۆ‌ ئومه‌تم له‌ نیوانماندا ده‌بئ، ئه‌مجاره‌ ده‌بیژرئ، بچۆ‌ هه‌ر که‌سێ به‌قه‌د گه‌ئ گه‌ئ گه‌ئ که‌تر له‌ سه‌نگی ده‌نکه‌ خه‌رته‌له‌یئ باوه‌رو ئیمان له‌ ناو دلیا بئ له‌ دۆزه‌خ ده‌ری بیته. جا ده‌چم ئه‌وانه‌یش ده‌رده‌هیتم.

مه‌عبه‌د ده‌لئ ئه‌مه‌ ده‌قی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌یه، که‌ ئه‌نه‌س بۆ‌ ئیمه‌ی گپ‌رایه‌وه. به‌لام که‌ له‌ لای ئه‌و چووینه‌ ده‌رئ و گه‌یشتی‌نه‌ لای سه‌رووی قۆزایی ده‌شته‌که، گوتمان: با سه‌رئ له‌ حه‌سه‌نی به‌صریش بده‌ین، ئه‌وکاته‌ حه‌سه‌نی به‌صری له‌ ترسی حه‌ججایی خوینریژ خۆی شار‌دبووه، له‌ مالی

ئەبۇ خەلىفەدا خۆى ھەشار دابوو، ھەرمووى: ئەى باوكى سەئىدا! ئەى شىخى بەصرى! لە خەزەت ئەبۇ ھەزەى برادەرى ئازىزى تۆۋە ھاتووين، ھەرموودەيەكى لەبابەت تەكاكارييەۋە بۇ گىپراينەۋە ھىشتا شتى وامان نەبىستوو، ھەرمووى: ئادەى بىگىپرنەۋە بۆم، با بزانم چىيە، ئىمەيش ھەرموودەكەمان بۇ گىپراۋە، ھەرمووى: ئىى! ھەرزىمان كەرد: ھەر ئەۋەندەيە لەۋە پەترى بۇ نەگىپراۋىنەۋە، ھەسەنى بەصرى (رەزى خۇداى لىبى) ھەرمووى: بىست سالى لەمەۋپىش ئەم ھەرموودەيەى بۇ ئىمە گىپراۋەتەۋە، ئەۋ ھەلە ئىمامى ئەنەس (خۇداى ئى رازى بى) ھەپەتى ھىزو جۆشى زەنگى و زەينروشىنى بو، ۋە ئى ديارە ئىستا پىرەمىرد شتىكى لە ھەرموودەكە پەراندوۋە، جا نازانم خۆشى – لەبەر ئىختىيارى – ئەۋەى لەبىر چۆتەۋە، ياخود ھەزى نەكەردوۋە كە ئەۋەتان بۇ بگىپرەتەۋە نەبادا بە ئومىدى ئەۋ مژدەيە لە خۇدا پەرسىتى و تاعەت ساردىبنەۋە و پىشتى ئى بدەنەۋە. ھەرزىمان كەرد: قوربان! دەى تۆ ئەۋ زىادەيەمان بۇ بگىپرەۋە، ئەۋىش پىكەنى و ھەرمووى: ۋەك خۇدا دە ھەرمووى: {خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ – سورة الأنبياء – ۲۱ / ۳۷}.

ئادەمىزاد ئەۋەندەبى ھەۋسەلەۋ نەسەرەۋتە، ئەۋەندە بى ئارامە دەلىى لە پەلەپەل دروست كراۋە، ھەر بۆيە من ئەمەم بۇ گىپراۋە تا ئەۋى تىرشىيان بۇ رىۋايەت بىكەم. ھەسەن ھەرمووى: ئەمە تەۋاۋى ئەۋ ھەرموودەيەكە ئەنەس بۇ ئىۋەى گىپراۋەتەۋە: ھەزەت (دەۋدى خۇداى لەسەرىن) ھەرمووشىيەتى: لە جارى چۈرەمدە كە دەگەپىمەۋە بۇ ھوزوورى پەروەدگارم و بە دەستوورى جارەكانى پىشېن سوپاس و ستايشى دەكەم و كورنووشى بەندەيى بۇ دەبەم پىم دەبىژى: ئەى موحەممەد! سەرھەلپە لە سەجەدە، ھەرموۋ قەسە بىكە بە قەست دەكەين، داۋاۋ داخۋازىت چىيە ھەرموۋ ھەرزى بارەگەى پەروەردگارتى بىكە ھەتا بىدا بە تۆ، تەكا بىكە ھەر تەكائى تۆ بىكەى پەسەندە، تەكەى تۆ گىرايە، مەنىش دەلىم: ئەى پەروەدگارم! رىگەم پى بدە ئەۋانەيشى كە كوتوۋيانە لا الە الا اللہ: تەنبا يەزدانى پاك خۇداى بەھەقەۋ بەس. ئەۋانەيش

له سهر فهرمانی تو له ئاگر دهر بهینم؟ خودا ده فهرموی: نه وه هی تو نییه، یا فهرموی: ده فهرموی: نه وه بو تو نابی، به لام به خششی تایبه تی خو مه، به گه وره یی و شان و شکوو مه زناهی و یارایی خو م سنویند ده خو م، هر که سی به سینهی ساف، به راستی گوتبی تی: لا اله الا الله: هر خودا خودایه و خودای تر نییه، بو خو م له دوزخ ده ری ده یینم! (ش = مسلیم و بوخاری (رمزای خودایان لیبین).

۵۶۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَهْتُمُونَ لِذَلِكَ فَيَقُولُونَ: لَوْ اسْتَشْفَعْنَا عَلَى رَبِّنَا حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا قَالَ: فَيَأْتُونَ آدَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ أَنْتَ آدَمُ أَبُو الْخَلْقِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَتَفَخَّ فَبِكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا. فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ - فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا نُوحًا أَوَّلَ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ - قَالَ - فَيَأْتُونَ نُوحًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ هُنَاكُمْ - فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي اتَّخَذَهُ اللَّهُ خَلِيلًا. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ هُنَاكُمْ - وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ وَأَعْطَاهُ التَّوْرَةَ. قَالَ فَيَأْتُونَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ - وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا عِيسَى رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتَهُ. فَيَأْتُونَ عِيسَى رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ. وَلَكِنْ ائْتُوا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَبْدًا قَدْ غُفِرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونِي فَاسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي فَأُذَا أَنَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ فَيَقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ قُلْ تُسْمَعُ سَلْ تُعْطَى اشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَخْبَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدِ يُعْلَمُنِيهِ رَبِّي ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُوذُ فَأَقْعُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي ثُمَّ يَقَالُ لِي: ارْفَعْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ قُلْ تُسْمَعُ سَلْ تُعْطَى اشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَرْفَعُ

رَأْسِي فَأَحْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ - قَالَ فَلَا أَدْرِي فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ قَالَ - فَأَقُولُ يَا رَبُّ مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ أَوْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ. رواه الأربعة^(۷):

ئەنەس (خۆشنودی خودای لیئین) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەرە
خەشەویست (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: روژی دوا روژ خودا ئەو خەڵکە
هەموویان کو دەکاتەو، ئەنجا دەکەوێتە مشووری ئەو دەلێن: ئادەیی با
کەسێ بکەین بە تەکاڕ هەتا لای پەروەردگارمان تەکامان بۆ بکا کە لەم
سەخەلتی و شوینە ناخۆشە بمانەوینێتەو. فەرمووی: جا دەچنە خەزەت
حەزەرەتی ئادەم (دروودی خودای لەسەربین) عەززی دەکەن: تۆ ئەی ئادەم! تۆ باوکی
هەموو ئادەمیزادی، خودا بە دەستی خۆی دروستی کردووی، لە گیانی خۆی
گیانی کردووە بە بەرتا، فەرمانی بەفریشتەکان فەرموو کوپنوشیان بۆ
بردیت، کەوابوو تۆ لەلای خودا خاترداری کەواتە لەلای خودای خۆت تەکامان
بۆ بکە تاکوو لەم شوینە پەر لە سەخەلتی و مەینەتیەمان رزگارمان ببی.
ئادەم دەفەرموێ: ئەو بەمن ناکرێ، یادی گوناھەکەیی خۆی دەکاتەو کە لە
بەری دەرەختی گەندمی خواردو لە بەهەشت دەرکرا، لەبەر ئەو شەرم لە
خودا دەکاو دەفەرموێ: بەلام بچنە لای حەزەرەتی نوح (دروودی خودای لەسەربین) کە
یەکەم پیغەمبەر بوو کە خودا رەوانەیی کردووە بۆ سەر ئادەمیزاد فەرمووی:
کە دەچنە لای نووحیش (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموێ: ئەو بەمن ناکرێ،
ئەویش یادی گوناھەکەیی خۆی دەکاتەو لەبەر ئەو شەرم لەخودا دەکاو
دەفەرموێ: بەلام بچنە لای ئیبراھیم (دروودی خودای لەسەربین) کە خودا کردوویەتی
بە دوستی نازیزی خۆی. کە دەچنە خەزەتی ئیبراھیم (دروودی خودای
لەسەربین) دەفەرموێ: ئەو بەمن ناکرێ، ئەویش یادی گوناھەکەیی خۆی
دەکاتەو دەفەرموێ: من ئەو گوناھەم کردووە، لەبەر ئەو شەرم لە خودا
دەکاو روو لە خودا نانێ و دەفەرموێ: بەلام بچن بۆ خەزەت موسا (دروودی

(۷) بخاری. رهاق: ۶۵۶۵. مسلم. ایمان: ۴۷۴.

خودای لہسربین) کہ خودا بہ بی ناوہندیار قسہو گوشتوگوئی لہگہ لدا کردوہو مووساش دہفہرموی: ئہوہ بہمن ناکری ئہویش باسی گوناہہکھی خوی دہکاو لہبہر ئہوہ شہرم لہخودا دہکاو دہفہرموی: بہ لآم برؤن بو لای عیسا (درودی خودای لہسربین) کہ گیان و فہرموودہی خودایہ، کہ دہرؤنہ خزمہتی، دہفہرموی: ئہوہ بہمن ناکری، بہ لآم بچن بو خزمہت موحممہد (درودی خودای لہسربین) کہ بہندہیہکی ئازیزی خودایہ، خودا لہ گوناہی بہرو دواي خوش بووہ فہرمووی: پیغہمبہر (درودی خودای لہسربین) فہرمووی: ئہوجا دین بو کن من، ریگہ دہخوازم بو خزمہتی خودا، ریگہم پی دہدری، جا کہ لہویدا پہروہردگاری خوم بہچاوی سہر دہبینم لہپہوروو کوپنوشی بہندہیی بو دہبہم، ئیتر ئہوہندہی خودا خوی حہزبکا ئہوہندہ لہ کوپنوشدا لیم دہگہری، تا دہبیژری: ئہی موحممہد! بلئی گویم لیٹہ، داواکہ تا بتدہمی، تک بکہ تکای تو دہگیری، ئہوکاتہ سہرم بہرز دہکہمہوہ، بہ جوہرہ سوپاس و ستایشیکی شیرین کہ شایانی ئہو پایہیہ بی سوپاسی خودا دہکہم، کہ ئہوستایشہ خودا خوی فیرم دہکا، کہ تکای خوم عہرزی خودا دہکہم، خودا سنووریکم بو دیاری دہکا، ئہوانہی بہر ئہو سنووہ بکہون لہ دوزخ دہریان دہہینم و دہیانخہمہ بہہشتہوہ، دیسان دہچمہوہ بو حوزورو بہ دہستووری جاری پیشوو دہکہم و خودایش بہہمان شیوہم لہگہل دہکاتہوہ و سنووریکی ترم بو دیاری دہکا، وہک ئہوہ ہرکہسئی حہجی نہکردبی، یا رؤژووی نہگرتبی، وہ بہم جوہرہ، جا ئہوانیش لہ دوزخ دہردہہینم و دہیانخہمہ بہہشتہوہ. فہرمووی: ئہدی نازانم لہجاری سییہمدا، یا لہجاری چوارہمدا پیغہمبہر (درودی خودای لہسربین) فہرمووی: ئہوجا دہلیم: ئہی پہروہدگارم! کہس لہ دوزخدا نہماوہ، ئہوانہ نہبی کہ قورٹان گلی داونہتہوہ واتہ: ئہو گاورو ناموسولمانانہی کہ بہپیئی دہقی ئایہتہکانی قورٹان بہ ئیجگاری ہتا ہتایہ لہناو دوزخدا دہمیننہوہ! (ب/م/د/ت).

۵۶۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا أَتَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِلَحْمٍ، فَرُفِعَ إِلَيْهِ الدَّرَاغُ، وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ، فَتَهَسَّ مِنْهَا تَهَسَةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَهَلْ تَذَرُونَ مِمَّ ذَلِكَ يُجْمَعُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي، وَيَنْقُذُهُمُ الْبَصَرُ، وَتَذْثُو الشَّمْسُ، فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْقَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيقُونَ وَلَا يَحْتَمِلُونَ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: ائْتُوا آدَمَ فَيَأْتُونَ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُونَ: يَا آدَمُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ. وَكَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ آدَمُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضِبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ، فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ إِنَّكَ أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، وَقَدْ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ لَهُمْ: إِنَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضِبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُونَ يَا إِبْرَاهِيمُ، أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ لَهُمْ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضِبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَذَكَرَ كَذِبَاتِهِ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى، فَيَأْتُونَ مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ، فَضَلَّكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَكَلَامِهِ عَلَى النَّاسِ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضِبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أَوْمَرْ بِقَتْلِهَا، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا اشْفَعْ لَنَا أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ عِيسَى إِنَّ

رَبِّی قَدْ غَضِبَ الْیَوْمَ غَضَبًا لَمْ یَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ یَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ - وَلَمْ یَذْکُرْ لَهُ ذَنْبًا - نَفْسِی نَفْسِی نَفْسِی، اذْهَبُوا اِلَی غَیْرِی اذْهَبُوا اِلَی مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ اَلْتَ رَسُولُ اللّٰهِ وَخَاتَمُ الْأَنْبِیَاءِ، وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، اَشْفَعُ لَنَا اِلَی رَبِّكَ اَلَا تَرَى اِلَی مَا نَحْنُ فِیهِ فَأَنْطَلِقُ فَاتِی تَحْتَ الْعَرْشِ، فَأَقْعُ سَاجِدًا لِرَبِّی عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ یَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَیَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَیْهِ شَیْئًا لَمْ یَفْتَحْهُ عَلَی أَحَدٍ قَبْلِی ثُمَّ یَقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ، سَلْ ثَغْطَهُ، وَاشْفَعْ تُشْفَعُ، فَأَرْفَعُ رَأْسِی، فَأَقُولُ أُمِّیَ يَا رَبِّ، أُمِّیَ يَا رَبِّ فِیْقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَذْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَا حِسَابَ عَلَیْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَیْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِیْمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ، ثُمَّ قَالَ وَالَّذِی نَفْسِی بَیْدِهِ إِنَّ مَا بَیْنَ الْمِصْرَاعَیْنِ مِنْ مَصَارِیعِ الْجَنَّةِ كَمَا بَیْنَ مَكَّةَ وَحِمَیْرَ، أَوْ كَمَا بَیْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَی. رواه مسلم والترمذی^(۸):

ئەبۇ ھورەیرە (رمزای خودای نبین) فەرمووی: روژیک مەرگەیی گوشتیان ھینا بو پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) ھەزی لە گوشتی دەست بوو، لەبەر ئەوە دەستیکیان بو دانا، قەپالیکێ ئی گرت و فەرمووی: لە دوا روژدا خووم سەرورەیی بەرەیی ئادەمیزادەم، ئایا دەزانن ئەوە بو؟ روژی دوا وژ خودا پیشینان و پاشینان لەیەک دەشتی تەختی پاندا کو دەکاتەو، بانگکەرێ بانگیان بکا ھەموویان گوئیان لییەتی و دەنگی یەک کەس بەھەموویان دەگا، کەسیکیش تەماشایان بکا ھەموویان دەبینی، خوریان ئی نزیک دەبیتهو تەواو تەواو، مەردوم دەکەونە خەم و پەژارەو تەنگانەییەکی واو، نە وزەیان لە بەردا دەمینێ و نە بەرگە دەگرن. لەناو خویانا بە یەکتەری دەلین: با بچین بو خزمەت باوہ ئادەم، دەچنە خزمەتی، دەلین: ئەی ئادەم! تو باوکی ھەموو ئادەمیزادی، خودا بەدەستی خوێ

(۸) بخاری. احادیث الأنبياء: ۳۳۶۱. مسلم. إيمان: ۴۹ - تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری/ ۴

دروستی کردوویت، له‌گیانی خو‌ی کردووه به‌به‌رتا، فه‌رمانی به‌فریشته‌کان کرد کوپ‌نووشیان بو بردیت، که‌وابوو تو له‌لای خودا خاترت هه‌یه، له‌به‌ر ئه‌وه له‌خزمت خودادا تکامان بو بکه، نابینی که‌چیمان به‌سه‌ر هاتووه، سه‌یرناکه‌ی تووشی چی روژیک‌ی ره‌ش بووین، ئاده‌م (درودی خودای له‌سه‌ربین) ده‌فه‌رموئ: ئه‌م‌رو پ‌ه‌روه‌دگارم رقیکی ئه‌و تو‌ی گرتووه، نه‌له‌مه‌و به‌رو نه‌له‌مه‌ودوا نه‌رقی وای هه‌لساووه نه‌رقی وای هه‌ل ده‌ستئ، کاتی خو‌ی خودا قه‌ده‌غ‌ه‌ی ای‌کردم که‌له‌و دره‌خته نه‌خۆم، به‌لام من به‌گویم نه‌کردو بی فه‌رمانی ئه‌ومکرد، من به‌ته‌نیا خه‌می خۆمه‌و به‌س (نفسی نفسی: خۆم خۆم) بچه‌لای که‌سیکی تر: ب‌رو نه‌ خزمت نوح پیغه‌مبه‌ر، ئه‌وجا ده‌چنه‌ خزمت نوح و عه‌زی ده‌که‌ن: ئه‌ی نوح! تو یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ری ره‌وانه‌کراوی خودای بو سه‌ر خه‌لکی سه‌ر رووی زه‌وی، خودا له‌قورئانا ناوی ناوی به‌نده‌ی سوپاسگوزار وه‌ک ده‌فه‌رموئ:

{ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا - سورة الإسراء - ۳/۱۷}.

که‌واته له‌خزمت پ‌ه‌روه‌دگارتا تکامان بو بکه، خو ده‌بینیت حالمان چهن په‌ریشانه‌و چیمان به‌سه‌ر هاتووه، نوح پییان ده‌فه‌رموئ: ئه‌م‌رو پ‌ه‌روه‌دگارم رقیکی سه‌ختی وای هه‌لساووه، که نه‌له‌مه‌و پییش و نه‌له‌مه‌و پاش نه‌رقی وای هه‌لساووه نه‌رقی وای هه‌ل ده‌ستئ، وه‌کی تریش من خودا نزایه‌کی گیرای پی خه‌لاتکردم، به‌لام له‌جیهانا ئه‌و نزایه‌م له‌گه‌له‌که‌ی خۆمکرد، ئیت‌رووی ئه‌وه‌م نه‌ماوه، نه‌فسی نه‌فسی، خۆم خۆم، بچن بو خزمه‌تی ئیبراهیم (درودی خودای له‌سه‌ربین) ده‌چنه‌ خزمت ئه‌ویش ده‌لین: له‌خه‌لکی سه‌رزه‌وی خودا تو‌ی هه‌لب‌ئ‌اردووه کردوویت به‌دوستی ئازیزی خو‌ی، له‌خزمت خودا تا تکامان بو به‌رموو، خو ده‌بینیت که‌چۆن تووشی ئه‌م هه‌مه‌که‌ه‌م و ناخو‌شییه‌ بووین، ده‌فه‌رموئ: ئه‌م‌رو پ‌ه‌روه‌دگارم رقیکی ته‌واوی هه‌لساووه، بو عوزرخوایی باسی دروکانی خو‌ی ده‌کا، ده‌فه‌رموئ: نه‌فسی نه‌فسی: خه‌می خۆمه‌و به‌س خه‌می خۆمه‌و به‌س! بچن بو خزمت

مووسا پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهرین) دهچن دهلین ئه‌ی مووسا! تۆ فرستاده‌ی
 نازداری یه‌زدانی پاک، خودا به‌ په‌یام و نامه‌ی گوشتوگۆ له‌گه‌لتا باوی تۆی
 داوه‌ به‌سهر هه‌موو مه‌ردومدا، ده‌ی له‌ خزمه‌ت خودادا تکامان بۆ بکه‌، خۆ
 خۆت چاوت له‌ حالمانه‌ که‌ توشی چی گۆبه‌ندئ بووین، پییان ده‌فه‌رموئ:
 ئه‌وه‌ راسته‌و وه‌ک ده‌لین هه‌مووی وایه‌، به‌لام ئه‌مپۆ تکای وا گه‌وه‌و گشتی به‌
 هه‌موو که‌س ناکرئ، چونکه‌ ئه‌مپۆ خودا رقیکی وه‌های هه‌لساوه‌، سه‌ره‌پای
 ئه‌وه‌یش من کاتی خۆی پیایوێکم له‌ خۆمه‌وه‌ کوشت، خودا فه‌رمانی پئ
 نه‌کرد بووم که‌ بیکورژم، ئاوا عوزرخوایی کردو فه‌رمووی: نه‌فسی نه‌فسی، من
 ته‌نیا مشووری خۆم ده‌خۆم و به‌س، بچن بۆ خزمه‌ت عیسا (دروودی خودای له‌سهرین)
 ده‌چن عه‌رزێ ده‌که‌ن. ئه‌ی عیسا! تۆ هه‌م پیغه‌مبه‌ری خودای، هه‌م به‌ ساوایی
 له‌ بێشکه‌دا قسه‌و گوشتوگۆت له‌گه‌ل مه‌ردومدا ده‌کرد، هه‌م ئه‌و وشه‌ پیرۆزه‌
 یه‌زدانییه‌ی که‌ خودا بۆ خۆی گه‌یانندی به‌ مه‌ریه‌می دایکی تۆ، که‌وا بوو
 ئاده‌ی بفه‌رموو له‌ خزمه‌ت خودای خۆتا تکامان بۆ بکه‌و له‌م سه‌خه‌لتیه‌
 رزگارمان بکه‌، خۆ خۆت چاوت له‌ بارو دۆخمانه‌ که‌ چیمان به‌سهر هاتوه‌،
 ده‌فه‌رموئ: ئه‌مپۆ په‌روه‌ردگارم رقیکی گه‌وره‌ی واوای هه‌لساوه‌، نه‌فسی
 نه‌فسی: خۆم خۆم، بپۆن بۆ لای که‌سیکی تر، بپۆن بۆ خزمه‌ت موحه‌ممه‌د!
 جا ئه‌وجا دینه‌ لای من، ده‌لین: ئه‌ی موحه‌ممه‌د! تۆ خاوه‌نی گه‌لی به‌هره‌ی
 گه‌وره‌ گه‌وره‌ی، وه‌ک ئه‌وه‌ پیغه‌مبه‌ری خودای، دواهیینه‌ری پیغه‌مبه‌رانی و دوا
 پیغه‌مبه‌ری، خودا له‌ گوناهیی به‌رو دوات خۆش بووه‌، که‌واته‌ فه‌رموو
 بفه‌رموو تکاو شه‌فاعه‌تمان بۆ بکه‌ له‌لای خودای خۆت، خۆ خۆت ده‌بینی
 که‌واين له‌چی گۆبه‌ندیکا. ئیتر منیش ده‌رده‌چم و خۆم ده‌گه‌یه‌نمه‌ ژێر ته‌خت و
 باره‌گای خوداو له‌وئ کورپووشیکی دوورو درێژی پر له‌ستایشی جوان ده‌به‌م
 بۆ خودای خۆم، خودا زه‌ینم ده‌کاته‌وه‌، جووره‌ ستایشیکی زۆر نایاب و
 سوپاسیکی جوان جوانی خۆییم فێر ده‌کاو ده‌یخاته‌ ناو دلمه‌وه‌، که‌له‌وه‌ به‌ر
 فێری که‌سی تری نه‌کردبئ، له‌پاشدا ده‌فه‌رموئ: ئه‌ی موحه‌ممه‌د! سه‌رت
 هه‌لپه‌ر، داوا بکه‌، هه‌رچی داوا بکه‌ی ده‌یدم به‌تۆ، تکا بکه‌ هه‌ر تکیه‌ بکه‌ی،

گه‌وره بئی یا بچووک، گیرای ده‌کهم ئیتر منیش سهرم به‌رز ده‌که‌مه‌وه و ده‌لیم: ئه‌ی خودایه! به‌زه‌ییته‌وه به‌گه‌لی مندا، ئه‌ی خودایه به‌زه‌ییته‌وه به‌گه‌لی مندا بیته‌وه، جا ده‌گوترئ: ئه‌ی موچه‌مه‌ده! ئه‌و حه‌فتا هه‌زار که‌سانه‌ی که پرسینه‌وه‌یان له‌سه‌ر نییه، له‌گه‌لی خۆت، ئه‌وانه له‌ده‌رگای لای راستی ده‌رگاکانی به‌هه‌شته‌وه به‌ره‌ ناو به‌هه‌شته‌وه، ئۆمه‌ته‌که‌شت له‌هه‌موو ده‌رگاکانی تریشدا بۆچوونه ژووره‌وه هاوبه‌شی خه‌لکه‌که‌ی تریش بن، به‌و که‌سه که گیانی موچه‌مه‌دی به‌ده‌سه، که دیاره خودای گه‌وره‌یه، به‌ینی دوو لاشیپان له‌لاشیپانی ده‌رگای به‌هه‌شت به‌قه‌د به‌ینی مه‌که‌و هه‌جه‌ر ده‌بی. یا فه‌رمووی: به‌قه‌د مابه‌ینی مه‌که‌و بو‌صرا ده‌بی! (م/ت).

(۱۲۱) پیغه‌مبه‌ران و باوه‌ردارانیش (به‌فرمانی خودا) تکه‌ده‌که‌ن بۆ که‌سیکی تر

يُشْفَعُ النَّبِيُّونَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا -

سورة طه - ۲۰ / ۱۰۹).

له‌و رۆژهدا که ئه‌و کاره‌ساته‌ روو ده‌دا شه‌فاعه‌ت و تکه‌کاریی که‌س سوودی نییه، مه‌گه‌ر تکه‌ای که‌سی که خودای میهره‌بان خۆی رێگه‌ی بداو قسه‌و تکه‌که‌ی ئه‌وی له‌لاپه‌سه‌ند بئی.

۵۶۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَهْطٍ يَابِلِيَاءَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَكْثَرُ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ سِوَاكَ قَالَ: سِوَايَ. فَلَمَّا قَامَ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا ابْنُ أَبِي الْجَدْعَاءِ^(۱).

عه‌بدوللای کوپی شه‌قیق (ره‌زای خودای لیبین) فه‌رمووی: له‌شاری قودس چوومه ناو تاقمه‌یی، پیاویکیان تیا‌بوو فه‌رمووی: له‌پیغه‌مبه‌رم بیست

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

دہیفہرموو (درویدی خودای لہسربین): بہہوی تکای پیایوئ لہ ئومہتی من پتر لہ
 ہوزی بہنی تہمیم دہچنہ بہہشت. گوترا: قوربان! ئہی پیغہمبہری خودا!
 خو ئہو پیاوہ خوٹ نیت؟ فہرمووی: من نیم یہکیکی ترہ، جاکہ پیاوہکہی
 ئہم فہرموودہیہی گیرایہوہ کوپدہکہی چوٹ کردو رویشٹ پرسیم ئہمہ کیبوو؟
 گوتیان: ئہمہ ئیبینو ئہبولجہدعاء بوو! (ت-س/ص).

۵۶۹۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفِتَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ^(۲):

ئہو سہعید (خوشنودیی خودای لیبین) فہرمووی: حہزرت (درویدی خودای لہسربین)
 فہرمووی: تکاکاری وا لہ ناوگہلی مندا ہل دہکہوی، بو چہن کوہلی گہورہ
 گہورہ تکا دہکا، ہی وایان ہہیہ بو ہوزی تکا دہکا، ہی وایان ہہیہ بو
 دہستہیی تکا دہکا، ہی واشیان ہہیہ بو یہک پیاو تکا دہکا، ہرکہسیان
 بہپی پیایہی خوئی لہلای خودا تکا دہکا، بہ زوری تکاکہیان گیرادہبی و
 ئہوانہی کہ تکایان بو دہکەن بہہوی تکای ئہوانہوہ دہچنہ بہہشت. (ت-س/ح).

۵۷۰۰- عَنْ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَشْفَعُ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي مِثْلِ رُبْعَةٍ وَمُضَرٍّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۳):

حہسہنی بہصری (رمزای خودای لیبین) فہرمووی: بیستوومہ لہ کہسیکی
 باوہپییکراو کہ حہزرتی پیغہمبہری خہشویستہ (دروودو رہحمہت و
 سہلام و صہلاواتی خودای گہورہی لہسہربین) فہرموویہتی: لہ روژی دوا
 روژدا عوسمان کوپی عہفان تکا دہکا بو خہلکانی کہ ژمارہیان ئہوہندہی
 ژمارہی ہوزی رہبیعہو ہوزی موزر دہبی. (ت).

(۲) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

(۳) سکت عن درجتہ الشارح.

۵۷۰۱- فہرموودہی (یشفع الشہید فی سبعین من اہل بیتہ) لہ جیہاد ادا رابورد، لہ سہر باسی (شہید تکا بو خہ لکیکی زور دہکا) ^(۴).

۵۷۰۲- فہرموودہی (یشفع یوم القیامة ثلاثہ: الانبیاء..). ئەمیش ہرودہا لہ ہمان شوینی فہرموودہی پیئشوودا رابورد ^(۵).

۵۷۰۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَعَمْ. قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظَّهِيرَةِ صَحْوًا لَيْسَ مَعَهَا سَحَابٌ وَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةً الْبَدَرِ صَحْوًا لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ. قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَذُنٌ مُؤَدَّنٌ لِيَتَّبِعَ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ. فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مِنْ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ وَغَيْرِ أَهْلِ الْكِتَابِ فَيُدْعَى إِلَيْهِمُ الْيَهُودُ فَيَقَالُ لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ عَزِيزَ ابْنِ اللَّهِ. فَيَقَالُ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْنُونَ قَالُوا: عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُّونَ فَيُخْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَالْهِيَ سَرَابٍ يَخْطُمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ. ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى فَيَقَالُ لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ. فَيَقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ. مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ. فَيَقَالُ لَهُمْ مَاذَا تَبْنُونَ فَيَقُولُونَ عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. قَالَ: فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُّونَ فَيُخْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ كَالْهِيَ سَرَابٍ يَخْطُمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَى مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا. قَالَ فَمَا تَنْتَظِرُونَ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ. قَالُوا يَا رَبَّنَا فَارْقِنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا أَفْقَرُ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نُصَاحِبْهُمْ. فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا - حَتَّى إِنْ

(۴) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل ۱۳/ رقم ۴۳۲۴.

(۵) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل ۱۳/ رقم ۴۳۳۵.

بَعْضُهُمْ لِيَكَاذٌ أَنْ يَنْقَلِبَ. فَيَقُولُ هَلْ يَنْتَكُمُ وَيَبْنِيهِ آيَةً فَتَعْرِفُونَهُ بِهَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ. فَيَكْشِفُ عَنْ سَاقٍ فَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ لِلَّهِ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ إِلَّا أَذِنَ اللَّهُ لَهُ بِالسُّجُودِ وَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ اتِّقَاءَ وَرِيَاءَ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ ظَهْرَهُ طَبَقَةً وَاحِدَةً كُلَّمَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ خَرَّ عَلَى قَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُونَ رُءُوسَهُمْ وَقَدْ تَحَوَّلَ فِي صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ أَلَيْتَ رَبَّنَا. ثُمَّ يُضْرَبُ الْجِسْرُ عَلَى جَهَنَّمَ وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ وَيَقُولُونَ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجِسْرُ قَالَ: دَخَضَ مَرَّةً. فِيهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلَالِيبٌ وَحَسَكٌ تَكُونُ بِنَجْدٍ فِيهَا شُوبِكَةٌ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرَفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرَّيْحِ وَكَالطَّيْرِ وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَّابِ فَنَاجٍ مُسَلِّمٌ وَمَخْدُوشٌ مُرْسَلٌ وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ. حَتَّى إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ قَوْلَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ بِأَشَدَّ مُنَاشِدَةً لِلَّهِ فِي اسْتِقْصَاءِ الْحَقِّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ يَقُولُونَ رَبَّنَا كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا وَيُصَلُّونَ وَيَحُجُّونَ. فَيُقَالُ لَهُمْ أَخْرِجُوا مِنْ عَرَفْتُمْ. فَتَحَرَّمُ صُورُهُمْ عَلَى النَّارِ فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَى نِصْفِ سَاقِيهِ وَإِلَى رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِمَّنْ أَمَرْتَنَا بِهِ. فَيَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا. ثُمَّ يَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا أَحَدًا. ثُمَّ يَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا خَيْرًا. وَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ يَقُولُ إِنْ لَمْ تُصَدِّقْنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ فَأَقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا) فَيَقُولُ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ وَشَفَعَ النَّبِيُّونَ وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ قَدْ عَادُوا حُمَمًا فَيُلْقِيهِمْ فِي نَهْرٍ فِي أَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ نَهْرُ الْحَيَاةِ فَيُخْرِجُونَ كَمَا تَخْرُجُ الْحَبَّةُ فِي حِمِيلِ السَّيْلِ أَلَا تَرَوْنَهَا تَكُونُ إِلَى الْحَجَرِ أَوْ إِلَى الشَّجَرِ مَا

يَكُونُ إِلَى الشَّمْسِ أَصْفَرُ وَأَخْيَضُ وَمَا يَكُونُ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ يَكُونُ أَبْيَضَ. فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّكَ كُنْتَ تَرَعَى بِالْبَادِيَةِ قَالَ: فَيَخْرُجُونَ كَاللُّؤْلُؤِ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِمُ يَعْرِفُهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ هَؤُلَاءِ عَتَقَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرٍ قَدُمُوهُ ثُمَّ يَقُولُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ فَمَا رَأَيْتُمُوهُ فَهُوَ لَكُمْ. فَيَقُولُونَ رَبَّنَا أُعْطِيتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ. فَيَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي أَفْضَلُ مِنْ هَذَا فَيَقُولُونَ يَا رَبَّنَا أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ هَذَا. فَيَقُولُ رِضَايَ فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا. رواه الشيخان والترمذي. فلهذا مزيد الحمد ووافر الشكر^(٦):

ئەبو سەعیدی خودری (رەزای خودای نبین) فەرمووی: چەند کەسێ عەرزی
 ھەزەرەتیان کرد: ئەو پیغەمبەری خودا! ئایا لە روژی دواڕۆژدا خودای
 خۆمان دەبینین؟ فەرمووی: بەئێ دەبینن لە پاشدا فەرمووی: ئایا بە روژی
 نیوەڕۆ ئاسمان سایەقی سامال بێ و دەنگ ھەوری پیوھ نەبێ، لە دیتنی
 خۆدا هیچ ئەرکی، زەحمەتی، دەبینن، یاخود ئایا شەوی چوار دەی مانگ کە
 ئاسمان سایەقی ساف بێ، هیچ ھەوری نەبێ، بۆ چاوپێکەوتنی مانگ هیچ
 ئەرک دەکێشن؟ گوتیان: نەخەیر ئەو پیغەمبەری خودا! فەرمووی: دەی بەبێ
 ئەرک و کێشەو بەرە وەک بینینی ئەم دوانە لە روژی دوا روژدا بەچاوی سەر
 بەخۆشی و ئاسانی خودای خۆتان دەبینن، کە خودایەکی پیروژو گەورەییە.
 کە روژی دوا روژ بوو، بانگەری بانگەواز دەکا. ھەموو میلەتی لە جیھاندا
 چی پەرستوو بە شوینی ئەو بکەوێ، ئیتر ئەوانە ی کە بت و ئەم جوو
 شتانەیان پەرستوو و غیری خودایان پەرستوو و پەیکەری بەردو داریان
 کردوو بە خودا و پەرستوو یانە ھەموو دەکەونە ناو دۆزەخو، ھەتا
 دەمینیتەو ئەوانە ی کە خودایان پەرستوو: لە چاک و لە خراب و لە
 پاشماوی خاوەن نامەکان، ئەوجا بانگی جوولە کە دەکەن و پێیان دەلێن:
 ئێو کێتان دەپەرست؟ دەلێن: عوزەیری کۆری خودامان دەپەرست. پێیان

(٦) تجرید/ ٤٣١/٤ رقم/ ١٦٥١ + ٤٥٨١ + تجرید. رقم/ ٢١ = ٢٢ فتح - بەرگی یەكەم لاپەرە/ ٤١. مسلم.

دہلین: درو دہکن خودا نہاوسہی بووہ نہ منداں، دہی چیتان دہوی؟
 دہلین: خودایہ! تونیمانہ ئاومان بدہری بیخوینہوہ، پییان دہفہرموون: بچن
 بوئہویوہ ئاو بخوئہوہ، جا بہرہو ئاگر خریان دہکنہوہو دہیاننہ پیئنےناوی،
 ئاگرہکہ لہ دوورہوہ دہلئی بہردہخوئیہو لہوان وایہ کہئہوہ ئاوہ بہلام
 ئاونییہ، ئاگرہ، بلیسہو نیلہنیل وکلپہی لہگہل خویدا شہر دہکا، ئیتر
 ہموویان دہکونہ ناوی، ئہمجا بانگی فہلہکان دہکن و پییان دہلین: ئیوہ
 چیتان دہپہرست؟ دہلین: مہسیحی کوپی خودامان دہپہرست، پییان
 دہفہرموون: درو دہکن خودا نہاوسہی ہہیہ نہ منداں، وک لہ قورئاندا
 فہرموویہتی:

{وَاللّٰهُ تَعَالٰی جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَّلًا وَلَدًا - سورة الجن - ۳/۷۲}.

دہی چیتان دہوی؟ دہلین: ئہی پەرہردگاری ئیمہ! تینوومانہ ئاومان
 بدہری بیخوینہوہ، پییان دہلین: برؤن بوئہویوہ لہوی ئاو بخوئہوہ، ئہوجا
 مؤلیان دہدن بہرہو دوزخ، ئاگرہکہ لہلای ئہوانہوہ دہلئی بہردہتراویلکہیہ
 لہبہر ئہوہ لہوان وایہ ئاوہ، بلیسہکہی لہگہل خویدا کوئلہکہ دہدا! دہتہپیئنے
 ناو ئاگرہکہوہ، ہہتا بہس ئہوانہ دہمینہوہ کہ ہہر خودای گہورہیان
 پہرستووہ بہ چاک و بہ خراپیانہوہ، ئہوجا پەرہردگاری ہہر دوو جیہان -
 کہ پاک و پیروزو بئ خہوش و بیگہردو گہورہیہ - لہسہر شیوہی دئ
 بؤلایان، کہ لہو شیواویدہ نایناسنہوہ، دہفہرموی: ئہوہ چاوہروانی چی
 دہکن؟ ئہوہتانی ہہموو میللہتی چی پہرستووہ شوینی ئہوہ کہوتووہ، جا
 دہلین: ئہی خودایہ! خوٹ ئاگات لئیہ کہ ئیمہ لہ جیہاندا لہ بہرخاتری تو
 دہستمان لہ کہسوکارو ئازیزی خویمان و خہلکانی تریش ہہلگرت و
 ہاوپیتیمان نہکردن، لہ کاتیکدا کہ زور کارمان پییان ہہبوو، کہوابوو
 فریامان کہوہ، لہم سہخلہتیہ رزگارمان کہ، خودایش دہفہرموی: من خودای
 ئیوہم، دہلین: پہنا دہگرین بہخودا لہ تو، ئیمہ ہیچ ہاوبہش دانانین بو
 یہزدانی پاک. تا دووجار یا سئ جار، ئہم گفتوگوئیہ دووبارہ دہکنہوہ،

ته‌نانه‌ت هه‌ندیکیان خه‌ریک ده‌بن له‌ ئایین وه‌ر بگه‌پرین، چونکه‌ هه‌لویست
 ئه‌وه‌نده‌ شلۆق ده‌بی. جا خودا ده‌فه‌رموی: ئایا له‌ نیوانی ئیوه‌و ئه‌وا هیچ
 نیشانه‌یه‌ک هه‌یه‌ که‌ به‌و نیشانه‌یه‌ بی‌ناسنه‌وه‌؟ ده‌لین: ئا، هه‌یه‌، ئه‌وکاته‌
 خودا ده‌روویان لی ده‌کاته‌وه‌، ئه‌نجا هه‌موو موسولمانی کورپنوشی بو ده‌با،
 وه‌لی ئه‌وانه‌ی که‌ له‌ جیهاندا بو خۆپه‌راندنه‌وه‌و بو چاوه‌و رووپامایی و
 ناوبانگ کورپنوشیان بردووه‌ ده‌میننه‌وه‌و له‌پاش ئه‌وان ده‌چن که‌ کورپنوش
 ببه‌ن بو خودا، به‌لان له‌ خوداوه‌ پشتیان ره‌ق ده‌بی و ده‌بی به‌یه‌ک پارچه‌
 ته‌خته‌و هه‌رچی هه‌ول ده‌دن ناتوانن سه‌جده‌ ببه‌ن، له‌ پاشا موسولمانه‌کان
 سه‌ر له‌ کورپنوش هه‌ل ده‌برن، ده‌بینن خودا چووه‌ته‌وه‌ سه‌ر شیوه‌
 راسته‌قینه‌که‌ی خوی و ده‌فه‌رموی: من خودای ئیوه‌م، ده‌لین: به‌لی تو خودای
 ئیمه‌ی، جا شوینی ده‌که‌ون، ئه‌وجا پردی سیرات به‌ سه‌ر پشتی دۆزه‌خدا
 هه‌ل ده‌دری، ئه‌مجا کاتی تکه‌کردن دادی، ئه‌وانه‌یشی که‌ تکه‌ ده‌که‌ن ئه‌وکاته‌
 خۆش خۆش هه‌ر ده‌لین: خودایه‌! به‌خۆشی خودایه‌! به‌بیوه‌ی، خودایه‌!
 به‌سه‌لامه‌تی. گوترا: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ده‌بی ئه‌و پرده‌ چۆن پردی بی؟
 فه‌رموی: پردیکی خزو خلیسکانه‌، چنگال و قولاپ و درکه‌ ئاسنینه‌ی زۆری
 پیوه‌یه‌، ئه‌و جوړه‌ درکه‌ له‌ نه‌جد زۆره‌ پیی ده‌لین: حوشرخوار (ئهبو سه‌عید
 ده‌فه‌رموی: ژنه‌وتوومه‌ که‌ ئه‌و پرده‌ له‌موو باریک‌تره‌، له‌ شمشیر تیزتره‌)
 هه‌زرت (درودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رموی: جا ده‌ست ده‌کری به‌ گوزه‌رکردن،
 موسولمانی وا هه‌یه‌ تیز تی ده‌په‌رئ به‌ چاوترووکانی به‌سه‌ریا ده‌په‌رئته‌وه‌،
 هه‌یه‌ وه‌ک برووسکه‌، هه‌یه‌ وه‌ک بای تیز، هه‌یه‌ وه‌ک مه‌ل فرکه‌ی لی ده‌کا، هه‌یه‌
 وه‌ک ماینی ره‌سه‌نی چاک به‌سه‌ریدا تی ده‌ته‌قینی، هه‌یه‌ وه‌ک سواری وشتی
 باش تی ده‌په‌رئ. جا هه‌یه‌ به‌ ساخ و سه‌لامه‌تی قوتاری ده‌بی، هه‌یه‌ به‌
 زاماری و رووشاوی به‌ره‌لای ده‌که‌ن، هه‌یشه‌ ده‌ته‌پیته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌،
 موسولمانان ئه‌م سی چه‌شنه‌یان هه‌یه‌، جا جوړی یه‌که‌م و جوړی دووه‌میان
 که‌ خویان له‌ ئاگری دۆزه‌خ ده‌رباز ده‌بن و له‌ رزگاربوونی خویان دلدیا ده‌بن،
 ئه‌و هه‌له‌ بیرى براده‌ره‌ موسولمانه‌کانیان ده‌که‌نه‌وه‌ که‌ وان له‌ناو دۆزه‌خدا،

بەو كەسە كە گىيانى منى بەدەسە، كە خوداى تاق و تەنباى بى كەسە، وەك چۆن ئىوہ لە جىھاندا ئەگەر كارىكى ئالۆزاوتان ھەبى سەرى ئى دەرەكەن، بە كول و بەدل لە خودا دەپاړىنەوہ كە رووى راستىتان لەو كارەدا بۆ دەرېخات، ئەوانىش لەو رۆژەدا ئاوا پېر بە دل لە خودا داوا دەكەن كە رەحم بە حالى پەرىشانى ئەو برادەرەنەيان بكا كەوان لەناو دۆزەخدا، تەكايان بۆ دەكەن، باسى چاكەكانيان دەكەن، تا خودا بەھوى ئەو چاكەكانەيانەوہ رەحميان پى بكا، دەفەرموون: ئەى پەرودەگارى ئىمە! خۆت ئاگادارى كە ئەوانىش وەك ئىمە رۆژوويان دەگرت، نوێژيان دەكرد، ھەجيان دەكرد، ئەم چاكەكانيان دەكردو ئەو چەكەكانيان دەكرد، ھەتا خودا تەكەكانيان گىرا دەكاو پىيان دەفەرموون: كى دەناسن بېرۆن لە دۆزەخ دەرېان بىنن، جا لەبەر ئەوہى ئەوان يەزدانپەرست بوون و شىوہى يەزدانپەرستىش خودا بۆ خۆى قەدەغەيكردوہ لە ئاگرى دۆزەخ كە بىخوات و شىوہيان تىك بدا، كە دەچن بۆ لايان بە شىوہياندا باش دەيانناسنەوہ خەلكىكى زۆر لە دۆزەخ دەرەھىنن، ھى وايان ھەيە تا نىوہى پووزى ئاگر گرتوويەتسەوہ، ھەيانە تا ھەردو ئەژنۆى دەگرئ، ئەوجا دەچنەوہ خزمەتى خودا ەرزى دەكەن: ئەى خودايە! ئەوانەى كە تۆ فەرمووت پىمان دەرمان ھىنان لەئاگر، دەفەرموئ: بېرۆنەوہ لە دلى ھەر كەسىكا بەقەد سەنگى دىنارى چاكەتان بىنى دەرى ھىنن، دەچنەوہ خەلكىكى گەلى زۆرى تر دەرەھىنن و دىسان دەچنەوہ خزمەتى و ەرزى دەكەنەوہ: ئەوانەى ترىشمان لەسەر فەرمانى تۆ لە ئاگر دەرھىنا، دەفەرموئ: دىسانەوہ بگەپىنەوہ ئەوہى سەنگى نىودىنار خىرتان لەناو دلىدا بىنى دەرى بھىنن، ھەمدىسان خەلكىكى زۆرى تر دەرەھىنن و دەلین: خودايە وەك تۆ فەرمووت پىمان ئەوانەى ترىشمان ھىنايەدەرى، دەفەرموئ: ھەمدىسانەوہ بگەپىنەوہ ئەوہى بەقەد تۆزقالتى، بەقەد ئەو تۆزو گەردەى كە لەناو تىشكى خۆرى ناو دەلاقەدا ھەيە خىرتان لەناو دلىدا دۆزىيەوہ زىاد لە ئىمان دەرى بھىنن، ھەمدىس دەچنەوہ خەلكىكى زۆرى تر دەرەھىنن و دەلین: خودايە!

هیچمان تیدا نه‌هیشت، دوزخمان له‌وانه پاک کرده‌وه که به‌قهد توزقائی چاکه له‌ناو دلیدایی.

ئه‌بو سه‌عید خودری (خوشنودیی خودای لیبی) فهرمووی: ئه‌گهر بۆ راست و دروستی ئه‌م فهرمووده‌یه به‌من باوه‌رناکه‌ن حه‌ز ده‌که‌ن فهرموون ئه‌م ئایه‌ته بخویننه‌وه که ده‌فهرموئ:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا - سورة النساء - ۴/۴۰}.

واته: له راستیدا خودا به‌قهد مسقائه زه‌رپه‌یی زۆرو سته‌م له‌که‌س ناکا، سه‌نگی گهردی، به‌قهد بالی می‌شووله‌یی ناهه‌قی، ناره‌وایی، بی دادی، له‌هیچ شتی ناکا، گریمان که‌سێ به‌قهد سه‌نگی گهردو ته‌پۆتوزی چاکه‌ی هه‌بی خودا بۆی ده‌کا به‌چه‌ندقاتو، به‌میهره‌بانی خۆی پاداشی باشی گهره‌ی خاوه‌نه‌که‌ی ده‌داته‌وه!

ئه‌وجا کووره‌ی ره‌حه‌تی خودا به‌جاری ده‌جو‌شی، ئه‌و زاته‌ه‌ه‌ست و شکۆمه‌نده‌ه‌فهرموئ: فریشته‌کان تکه‌ی خۆیان کرد، موسولمانان و پرواداران - هه‌ر که‌سه‌یان به‌پیی پایه‌ی خۆیان - تکه‌ی خۆیان کرد، مایه‌وه‌ سه‌ر خۆم، مایه‌وه‌ سه‌ر خه‌لاتی هه‌ره‌ مه‌زنی خودا خۆی که‌له‌هه‌موو به‌ره‌حمی به‌ره‌حمته‌ه‌، دیاره‌ خه‌لاته‌که‌شی له‌هی هه‌موان گه‌وره‌ترو زۆرتره‌! جا خودا چنگی له‌دانیشه‌توانی ناو دوزخ ده‌گرئ، کۆمه‌لیکی زۆر زۆری ئی ده‌ردینئ، که‌جگه‌له‌باوه‌ر به‌خودا ئه‌وه‌ی پیی بلئی چاکه‌قه‌ت نه‌یان کردووه، له‌ناو دوزخا بوون، به‌کلۆی خه‌لوون، ئه‌وجا هه‌لیان ده‌داته‌ه‌ ناو روباری ژیانه‌وه، که‌وا له‌ناو ده‌رووی به‌هه‌شتا، ئیتر وه‌ک چۆن تۆمه‌ی ناو لیوه‌ی باراناو، که‌لافاو هه‌لی ده‌گرئ و ده‌یه‌ینئ، تا له‌گوئ ئاوه‌که، له‌پال به‌ردیكا، یا له‌پال داریكا ده‌گیرسیته‌وه‌و خیرا سه‌وز ده‌بی ئه‌وانیش ئاوا به‌و ره‌نگه‌زوو به‌زوو له‌م به‌رو ئه‌وبه‌ری رووباری ژیانه‌وه

دەروینەو و گورج سەردەردەهینن! دەق ئاوا بەبئی کەم و زیاد، خۆرەنگی سپیواشە بەلام هی بەرخۆر زەردباو و سەوزکە لەو بەشەوقە!

یاران (خودایان ئی خوشنوود بئی، سەرو سامان بە قوربانی گەردی سەر گۆری پیروزیان بئی) عەزیزان کرد: قوربان! دیارە لە دەشت شوانیت کردووە، بۆیە وا شارەزای لەم جوۆرە دیاردەیانە! خوشەویست (دروودی خودای لەسەربئی) فەرمووی: ئەوجا وەک چۆن مرواری لە سەدەف دیتە دەروە ئەوانیش ئاوا پاک و بێگەرد لە چۆمەکە دینە دەری، پارچەخشلئی، وەک نیشانە، وا لەگەردنیاندا، نیشانە و مۆری یەکتایی خودایە، خەلکی ناو بەهەشت بەو ناوینشانە دەیان ناسنەو و پێیان دەلێن: ئەمانە ئازاد کراوەکانی خودان، ئەوانەن کە خودا خستونیەتە بەهەشتەو، بەبئی ئەوێ کە کردەوێەکی باشیان کردبئی، یا چاکەییەکیان لە پێش خۆیانەو وەوانەکردبئی. لە دواپیدا خودا دەفەرموێ: بچنە ناو بەهەشت، هەرچیتان بەرچاو کەوت بۆ خۆتان، دەلێن: ئەی خودایە! ئای لەم بەشە باشە، شتی وا نایابت بە کەسی تر نەداوە، دەفەرموێ: لەمەیش باشترم لە لایە بۆ ئێو، دەلێن: ئەی خودایە! دەبئی لەمە باشتر چیبئی! دەفەرموێ: رەزامەندی خۆم، ئیتر هەتا هەتایە لێتان عاجز نابم. (ش/ت).

۱۳۲) بەخسندەیی خودا گەلی گەورە، دەرھینانی یەزدانی بەرستەکان لە

دۆزەخ: (سعة الکرم الإلهي وإخراج الموحدين من النار)

۵۷۰۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ تَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: هَلْ تُضَارُّونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ. قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِلَيْكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ. فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيتَ الطَّوَاغِيتَ

وَبَقِيَ هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - فِي صُورَةٍ غَيْرِ صُورَتِهِ
الَّتِي يَعْرِفُونَ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا
جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ. فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ
أَنْتَ رَبُّنَا. فَيَتَّبِعُونَهُ وَيَضْرِبُ الصِّرَاطَ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي أَوَّلَ مَنْ يُحْجِزُ
وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ وَدَعْوَى الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. وَفِي جَهَنَّمَ
كَلاِبٌ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمُ السَّعْدَانِ. قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّهَا
مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا قَدَّرَ عَظَمِيهَا إِلَّا اللَّهُ تَخَفْتُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ
فَمِنْهُمْ الْمُؤَبَّقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ الْمُجَازَى حَتَّى يُنْجَى حَتَّى إِذَا فَرَعَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ
الْعِبَادِ وَأَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بِرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ
النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مِمَّنْ أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَرْحَمَهُ مِمَّنْ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ. فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ يَعْرِفُونَهُمْ بِأَثَرِ السُّجُودِ تَأْكُلُ النَّارُ مِنْ ابْنِ آدَمَ إِلَّا أَثَرَ
السُّجُودِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ. فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ وَقَدْ امْتَحَشُوا
فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ مِنْهُ كَمَا تَنْبُتُ الْجَنَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ
تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ عَلَى النَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ
دُخُلًا الْجَنَّةِ فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ أَصْرَفَ وَجْهِي عَنِ النَّارِ فَإِنَّهُ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي
ذَكَارُهَا فَيَدْعُو اللَّهَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوهُ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى هَلْ عَسَيْتَ إِنْ
فَعَلْتَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ. فَيَقُولُ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ. وَيُعْطِي رَبُّهُ مِنْ عَهْدِهِ
وَمَوَائِقَ مَا شَاءَ اللَّهُ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَأَاهَا سَكَتَ
مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّ رَبِّ قَدَمْنِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ. فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ
قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدَكَ وَمَوَائِقَكَ لَا تَسْأَلْنِي غَيْرَ الَّذِي أُعْطَيْتَكَ وَإِنَّكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا
أَغْدَرَكَ. فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ وَيَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَقُولَ لَهُ فَهَلْ عَسَيْتَ إِنْ أُعْطَيْتَكَ ذَلِكَ أَنْ
تَسْأَلَ غَيْرَهُ. فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ. فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مِنْ عَهْدِهِ وَمَوَائِقَ فَيَقْدُمُهُ إِلَى
بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا قَامَ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ انْفَهَقَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَرَأَى مَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ
وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّ رَبِّ أَذْخَلَنِي الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ

اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدُكَ وَمَوَاقِفُكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ مَا أُعْطِيتَ وَبَيْتُكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ. فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ. فَلَا يَزَالُ يَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَضْحَكَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْهُ فَإِذَا ضَحِكَ اللَّهُ مِنْهُ قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَإِذَا دَخَلَهَا قَالَ اللَّهُ لَهُ تَمَنَّهُ. فَيَسْأَلُ رَبَّهُ وَيَتَمَنَّى حَتَّى إِنَّ اللَّهَ لَيَدْكُرُهُ مِنْ كَذَا وَكَذَا حَتَّى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ: عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا. حَتَّى إِذَا حَدَّثَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ اللَّهَ قَالَ لِدَٰلِكَ الرَّجُلِ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ مَعَهُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ أَشْهَدُ أَلَّى حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَوْلُهُ: ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ: ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. رواه مسلم والبخاري^(١).

ئەبو ھورەیرە (خۆشەندوویی یەزدانی مەزنی لێبێن) ڤەرمووی: چەند کەسێ عەرزی ھەزەرەتیان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! ئایا ئێمە لە روژی دوا روژدا خودای خۆمان بە چاوی سەر دەبینین؟ خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربین) ڤەرمووی: شەوی چوار دەی مانگ کە هیچ ھەوری نەبێ بۆ دیتنی مانگ هیچ کەلەکە لە یەکتەر دەکەن وەک سەری مانگ کە بۆ دیتنی مانگی یەکشەو دەگەڕێن، ڤەرموویان: خەیر، ئەو پێغەمبەری خودا! ڤەرمووی: ئەو بۆ خۆر بە روژی نیوھەرۆ ئەگەر سایە ڤەقی ساف بێ لە دیتنیا هیچ ئەرکی، زەحمەتی دەبینن یان نا، نۆرەبری یەک لە یەک تر دەکەن؟ ڤەرموویان: خەیر، ئەو پێغەمبەری خودا! ڤەرمووی: دەئێوە بەو چەشنە خودا دەبینن، لە روژی دوا روژدا خودا ئەو خەلکە ھەموو گرد دەکاتەو، دەڤەرمووی: ھەر کەسێ لە جیھاندا بۆکی بەندەیی و پەرستشی کردوو بە شوینی ئەو بکەوێ، ئیتەر ئەو خۆری پەرستوو شوین خۆر دەکەوێ، ئەو ھەمانگی پەرستبێ شوین مانگ دەکەوێ، ئەو ھەمانگی پەرستبێ شوین بت دەکەوێ، ئەو ھەمانگی شتیکی

(١) بخاری. توحید: ٧٤٣٧. مسلم. ایمان: ٤٥٠.

په‌رستبێ جگه له خودا شوێن ئه‌و شته ناهه‌قه ده‌که‌وی، ئه‌م گه‌لی ئیسلامه ده‌می‌نیت‌ه‌وه، به پاک و ناپاکیی‌ه‌وه، ئه‌و ناپاکانه‌ی که به‌ده‌م موسوڵمانن و به دڵ گاورن ئه‌وانه‌یشیان له‌ناودایه، ئه‌و حه‌له خودا له‌سه‌ر شی‌وه‌یی دێ بۆ لایان که ئه‌وان له شه‌رعا شتی وایان نه‌بیستوه له‌به‌ر ئه‌وه نایانسن، خودا ده‌فه‌رموی: من خودای ئی‌وه‌ن. ده‌لێن: نه‌ه، تو خودای ئی‌مه نیت، په‌نا ده‌گرین به خودا له تو، که له‌م دوا تاقی کردنه‌وه‌ماندا زه‌فه‌رمان پێ نه‌بینی!

ئه‌مه جی‌گه‌مانه تا خودای خۆمان دێ بۆ لامان، هه‌ر کاتی خودای خۆمان هات دیناسین، ئیتر خودای گه‌وره‌و بی‌چوون له‌سه‌ر ئه‌و شی‌وه‌یه‌ی که له شه‌ریعه‌تا بۆیان روون کراوه‌ته‌وه دێ بۆ لایان و ده‌یناسنه‌وه، ده‌فه‌رموی: من خودای ئی‌وه‌م، ده‌لێن: به‌لێ تو خودای ئی‌مه‌ی، ئه‌وجا شوێنی ده‌که‌ون. جا پردی سیرات به سه‌ره‌پرشتی دۆزه‌خدا راده‌کی‌شری، من و ئۆمه‌تم یه‌که‌م که‌س ده‌بین که به‌سه‌ریا ده‌په‌رینه‌وه، له به‌رسام و ترس و بیم ئه‌و خه‌لکه وه‌ک زمانیان به‌سترا‌بێ وایه، زمانیان گۆ ناکا، به‌س پی‌غه‌مبه‌ره‌کان (بروور و رحمت و سه‌لام و سه‌لات و به‌ره‌کاتی خودای گه‌ره‌ی مەزنیان لێ‌ن) به‌س ئه‌وان زات ده‌که‌ن که قسه بکه‌ن، دا‌وا‌ی ئه‌و رۆژه‌ی پی‌غه‌مبه‌رانیش هه‌ر ئه‌وه‌یه، خوش خوش ده‌فه‌رموون خودایه! به‌خو‌شی، خودایه! به‌بی‌وه‌ی، خودایه! به‌سه‌لامه‌تی، خودایه! نه‌گلێن. له جه‌هه‌ننه‌مدا جو‌ره قولا‌پ و قه‌له‌نگی هه‌یه، قه‌له‌دارن، قه‌له‌کانیان وه‌ک د‌رکه‌که‌له‌وی وایه، خو‌به‌چاری خو‌تان د‌رکه‌که‌له‌وێتان دی‌وه فه‌رموویان: ئا، ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! فه‌رمووی: ده‌رێک وه‌ک د‌رکی د‌رکه‌که‌له‌وی وان، وه‌لێ خودا بۆ خو‌ی نه‌بێ که‌سی تر نازانێ که ئه‌و قه‌لبانه چه‌نده گه‌وره‌و زل و قه‌به‌ن، جا ئه‌و قه‌لبانه خه‌لک ده‌ر‌فێن به‌پی‌ی خرا‌پی کرده‌وه‌یان، ئیتر بازیکیان به‌هو‌ی کرده‌وه‌ی به‌دی خو‌یا‌نه‌وه به‌فه‌تاره‌ت ده‌چن، بازیکیشان به‌چنگه‌کری و په‌له پرووزه هه‌رچو‌نی بی خو‌یان ده‌رباز ده‌که‌ن و خودا له‌و مه‌ینه‌ته قوتاریان ده‌کا، تا کاتی خودا مه‌حکه‌مه‌ی به‌نده‌کان ته‌وا‌و ده‌کا، به‌هه‌شتی بۆجیی خو‌ی و دۆزه‌خی بۆ جیی خو‌ی ده‌چێ، وه‌کاتی ئه‌وه دێ که یه‌زدان ده‌یه‌وی به‌می‌هه‌ربانیی خو‌ی زۆر که‌سان له دۆزه‌خ ده‌ربینی،

فرمان به فریشته‌گه‌ل دهدا: که ئەوانە‌ی هیچ هاوبه‌شیان بۆ خودا دانه‌ناوه‌و له‌و ده‌سته‌یه‌ن که ده‌لێن: لا اله الا الله و خودا به‌مرحه‌مه‌تی خو‌ی ویستی خیری پێیان هه‌یه، فرمان دهدا به‌ فریشته‌گه‌ل که ئەوانه له‌ئاگر ده‌ریڤن، فریشته‌کان به‌ شوینه‌واری کورنووشدا له‌ناو ئاگردا ده‌یان ناسنه‌وه، چونکه هه‌موو ئەندامی‌کی مرو‌ة ئاگری دزه‌خ دیخوا بی‌جگه له‌و ئەندامانه‌ی که له‌کاتی سه‌جده‌دا ده‌که‌ونه سه‌رزه‌وی، ئەو حه‌وت ئەندامه خودا قه‌ده‌غه‌ی کردوون له سه‌ر ئاگر، کاتی له‌ دوزخ ده‌رده‌چن بوون به‌ سووته‌مه‌رۆ، ئەوجا ئاوی ژیانیان پیا ده‌کری، جا به‌و ئاوه وه‌ک تۆمه‌ی ناو لیوه‌ی لافاو سه‌وز ده‌بنه‌وه، ئیتر خودا به‌ ته‌واوی له‌ دادپرسی به‌نده‌کان ئی ده‌بیته‌وه، ته‌نها پیاوی ده‌مینیتته‌وه که دواترین به‌هه‌شتیه که ده‌چیتته ناو به‌هه‌شت، رووی له‌ئاگری دوزخه، ده‌لێ: خودایه! رووم له‌م ئاگره وه‌رگێره، به‌راستی هه‌وا بۆگه‌نه‌که‌ی پرووکاندوومی و تینه‌که‌ی سووتاندوومی، چه‌نده خودا حه‌ز ده‌کا ئەوه‌نده له خودا ده‌پاریته‌وه، ئەوجا خودای گه‌وره‌و پیرۆز ده‌فه‌رمو‌ی: خو‌ ئەگه‌ر ئەمه‌ت له‌گه‌ل بکه‌م به‌ ته‌مانیت داوای شتی ترم ئی بکه‌ی؟ ده‌لێ جگه له‌وه داوای هیچی ترت ئی ناکه‌م، ئەوه‌نده‌ی خودا مه‌یلی له‌سه‌ری بئ به‌لێن و په‌یمان به‌ خودا دهدا، که له‌وه پتر داوای شتی تر نه‌کا، ئەو حه‌له خودا رووی له ئاگره‌که دوور ده‌خاته‌وه‌و روو ده‌کاته به‌هه‌شت و خو‌شی و گه‌شی و ناسک و نازداری ناو به‌هه‌شت له‌ دووره‌وه ده‌بینی، چه‌نده خودا مه‌یلی له‌سه‌ربێ ئەوه‌نده بئ ده‌نگ ده‌بی، له‌ پاشدا ده‌لێ: خودایه! ئە‌ی خودای من بمبه‌ره به‌رده‌گاری به‌هه‌شت، خودایش پێی ده‌فه‌رمو‌ی: خانه خراپ! ئە‌ی تو به‌لێن و په‌یمان به‌من نه‌دا که له‌وه زیاتر داوای هیچی ترم ئی نه‌که‌ی، ئە‌ی ئاده‌میزادا چه‌نده بئ په‌یمانی، ده‌لێ: ئە‌ی خودایه! واو ئە‌ی خودایه وا! وه زۆر ده‌پاریته‌وه، تا خودا ده‌فه‌رمو‌ی: پێی: خو‌ به‌ته‌مانیت که ئەوه‌م پئ به‌خشیت داوای شتی تر بکه‌ی، ده‌لێ: خه‌یر به‌گه‌وره‌یی تو، ئەوه‌نده‌ی خودا ویستی له‌سه‌ربێ به‌لێن و په‌یمان به‌خودا دهدا، که له‌مه زیاتر داوای هیچی تر ناکا. خودا ده‌یباته به‌رده‌م ده‌رگای به‌هه‌شت، کاتی له‌به‌ر ده‌رگای به‌هه‌شتا

راوەستا نازدارى و خوشى و باشى و گەشى بەهەشتى بۆ دەردەكەوى، ديسان
ئەوئەندەى خودا مەيلى لىبى ئەوئەندە بى دەنگ دەبى، پاشان دەلى: ئەى
خودايە! بممبەرە ناو بەهەشت^(۱) خوداى گەورەو پىرۆزىش پىى دەفەرموى:
ئەرى تۆ ئەو هەمكە بەلىن و پەيمانەت بەمن ئەدا كە لەو پتر داواى هيچى تر
نەكەى؟ خانە خراپ! مروقيكى چەند پەيمانەشكىنى! دەلى: ئەى خوداى من!
بانەبەم بە بەدبەخت ترينى دروستكراوانى تۆ، ئيتەر ئەوئەندە لە خودا
دەپاريتەو تا خوداى پىرۆز گەورە پىى پى دەكەنى و رەكەى دەنيشتەو
بەزەيى پيادا ديتەو پىى دەفەرموى: حەزەت لەچيى بەبى قەيدو شەرت
داواى بكە، داوايەكى زۆر لە خودا دەكاو دلى بۆ هەرچى بچى ئاواتى بۆ
دەخوازى، خودا خوشى مامۆستايى دەكاو دىخاتە سەر دەمى كە داواى
ئەوئەو ئەو بكە لەو بەهرەو نازو نيعمەتانەى كە خوى نايانزانى، هەتا هيچ
تەمناو خۆزگەو ئاواتىكى نامىنى، ئەو حەلە خوداى گەورە دەفەرموى:
ئەوئەى داوات كردووەو ئەوئەندەى تریش بۆ تۆ!

كە ئەبو هورەيرە (خوداى ئازى بى) ئەم فەرموودەيەى گىرايەو ئەبو سەعیدی
خوردى لەوى دانىشتبوو، تا ئیرە هيچ قسەيەكى نەبوو، بەلام لیڕەدا فەرمووی:
شایەتى دەدەم و خودا دەكەم بە شایەت كە من ئەم وتەيەى دواووم لە دەمى
پيغەمبەر خويەو ئەو ئەو بەر كردووە، ئەوئەو دە ئەوئەندەى تر بۆ تۆ.

ئەبو هورەيرە (خوداى ئازى بى) فەرمووی: من هەر ئەوئەم بەر كردووە كە
حەزەت (درودى خوداى لەسەربى) دەفەرموى: ئەوئەى داوات كردووەو ئەوئەندەى
تریش بۆ تۆ.

^(۱) لە بەهەشت خوشتر نەم كوفتوكۆيە

تەنزىل روتبەيە نەم داواى تۆيە!

بابەس بىن نازىز! وركى منالى

(وەرگىز)

بۆ تەتەى بەهەشت تاكەى دەنالى!

۵۷۰۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُدْخِلُ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ بِرَحْمَتِهِ وَيُدْخِلُ أَهْلَ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ: انْظُرُوا مَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا حُمَمًا قَدْ امْتَحَشُوا. فَيُلْقُونَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ أَوْ الْحَيَا فَيَنْبُتُونَ فِيهِ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ إِلَى جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَوْهَا كَيْفَ تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً. رواه مسلم والبخاري في الرقائق^(۲):

ئەبو سەعیدی خوردی (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: خوۆشه‌ویست (دیوودی خودای لەسەری) فەرمووی: ئەو‌ه‌ی به‌ه‌شتی بی خودا به‌ رحمه‌تی خوۆی کئی ئاره‌زوو بکا ده‌یخاته به‌ه‌شت، دۆزه‌خییه‌کانیش ده‌خاته دۆزه‌خ‌ه‌ه‌ پاشان ده‌فه‌رموی: چاوبگێرن به‌ناو دۆزه‌خا ه‌ه‌ر که‌سیکتان چاوپیی که‌وت که‌ له‌ناو دلیدا به‌قه‌د سه‌نگی ده‌نکه‌ خه‌رت‌له‌ی ئیمان و باوه‌ر ه‌ه‌بی له‌ دۆزه‌خ ده‌ری به‌یئن، له‌سه‌ر ئەم فه‌رمانه‌ مه‌زنه‌ی خودا خه‌لکیکی زۆر له‌ دۆزه‌خ ده‌رده‌یئن، وه‌ک سووته‌مه‌پۆ بوون به‌قه‌ره‌برووت، ئەوجا ه‌ه‌لیان ده‌ده‌نه‌ ناو چۆمی ژیانه‌وه‌ یا فه‌رموی: ه‌ه‌لیان ده‌ده‌نه‌ ناو رووباری بارانه‌وه‌وه‌، جا له‌ناو ئەوچه‌مه‌دا سه‌ر له‌نووی وه‌ک تۆمه‌ی که‌نار ئاو ده‌پوینه‌وه‌، خوۆ دیوتانه‌ دانه‌ویله‌ی ده‌م لافاو چۆن له‌ قه‌راخه‌وه‌ له‌ناو ئاوما‌له‌که‌که‌دا ده‌گیرسیته‌وه‌وه‌ سه‌وزوشین ده‌بیته‌وه‌، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ چووزه‌ره‌که‌ی زه‌ردباویکی بی هی‌زی لاوازی نووشتاوه‌یه‌، به‌لام له‌په‌ر ده‌که‌ویته‌ خوۆی و گه‌وره‌و بوشناخ ده‌بی ئەوانیش ئاوا. (م/ت).

۵۷۰۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَمَّا أَهْلُ النَّارِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُهَا فَإِنَّهُمْ لَا يَمُوتُونَ فِيهَا وَلَا يَحْيَوْنَ وَلَكِنْ نَاسٌ أَصَابَتْهُمْ النَّارُ بِذُنُوبِهِمْ - أَوْ قَالَ بِخَطَايَاهُمْ - فَأَمَاتَهُمْ إِمَاتَةً حَتَّى إِذَا كَانُوا فَحَمًا أُنْزِلَ بِالشَّفَاعَةِ فَحْيَى بِهِمْ ضَبَائِرَ ضَبَائِرَ فَبُثُّوا عَلَى

^(۲) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری/ ۱ ل- ۴۱ رقم/ ۲۱ = ۲۲، ۴۵۸۱، ۴۹۱۹، ۶۵۶۰، ۶۵۷۴، ۷۴۳۸،

أَنْهَارِ الْجَنَّةِ ثُمَّ قِيلَ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ أَفِيضُوا عَلَيْهِمْ. فَيَبْتَغُونَ نَبَاتَ الْحِجَّةِ تَكُونُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ. فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ كَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ كَانَ بِالْبَادِيَةِ^(۳):

دیسان فہرمووی: خوشہ ویست (دروود سلاوی خودای لہسہرین) فہرمووی: ئہو دوزہ خییانہ‌ی کہ بہ ئیجگاری دوزہ‌خین ئہوانہ ہتا ہتایہ لہسہر ئہم حالہ دہمیننہ وہ نہ ئہوہتہ بو خویان بمرن و بہمردن لہ ئیش و ئازاری دوزہ‌خ قورتاریان ببی، نہ ئہوہتہ بہ خوشی و ئاسوودہیی بو خویان بژین. بہ لام ئہو دوزہ خییانہ‌ی کہ خاوەن باوەرپن و بہووی تاوانہ وہ. یا فہرمووی: بہووی گوناہہوہ دووچاری ناگرہبون ئہوانہ لہ پاش ماوہیی لہسہر فہرمانی خودا ناگرہ کہ بہ مراندن دہیان مریئنی، ہتا دہبن بہ خہلوز، تا ماوہی ناو دوزہ خیان تہواو دہبی، بویہ ئہیانمریئنی تا ہست بہ ئیش و ئازاری زوری دوورو دریژ نہ کہن، ئہوکاتہ ریگای تکاو تکاکاری دہدری، لاشہکانیان لیروہ لہوئی و ہک پارچہ گہمپہ سہپاون بہ سہریہ کاو، کوہل کوہل بوون بہسپرہ پہستراون بہسہریہ کا، لہسہر ئہو حالہ تہختہ تہختہ کوہل کوہل دہیان ہیئنو، لہ گوئی جوگا ئاوہکانی بہہشت و ہک شمہک ہلایان دہریژن دہلین: ئادہی ئہی بہہشتییہکان! ئاو بکہن بہسہریاندا، ئتر بہو ئاوہ و ہک تومہی ناو ئاوماک دہژیننہوہ بہرہ بہرہ شین دہبنہوہو زیندوو زیت دہبنہوہ. ہندی لہ ئامادہ بوانی ناو کوپرہ کہ فہرمووی: دہلئی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہرین) زور لہ دہشت و دہر ژیاوہ بویہ وا بہم شیوہیہ شارہزایی چاکی لہ چوئیتی حالی کہ ژو کیوہیہ! (م = ئیمامی موسلیم - رمزای خودای لیبین).

۵۷۰۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ بُرَّةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ ذَرَّةً. رواهما مسلم والترمذي. فربنا كل حمد وكل شكر^(۴):

(۳) مسلم. ایمان: ۴۵۸. ابن ماجہ. زہد/ ۴۲۰۹ تحفة الأشراف/ ۴۳۴۶.

(۴) مسلم. ایمان: ۴۷۷. بخاری. ایمان: ۴۴ = تجرید/ ۱ ل- ۶۲ رقم/ ۴۱ = ۴۴۷۶، ۶۵۶۵، ۷۴۱۰، ۷۴۴۰، ۷۵۰۹، ۷۵۱۰، ۷۵۱۶.

ئەنەس (رهزای خودای لیبی) دهفهرموئ: خوشه‌ویست (دروود و سلامی خودای گهره‌ی
 له‌سرب) دهفهرموئ: ئه‌وی بئی: لا اله الا الله: هه‌ریه‌زدانی پاک خودای راست و
 دروسته‌و به‌س، له‌هه‌مان کاتدا به‌قه‌د سه‌نگی ده‌نکه‌ جوئی چاکه‌ له‌ناو دلّیا
 هه‌بی له‌ دوا روژدا زوو یا ده‌رنگ له‌ ناگری دۆزه‌خ ده‌رده‌چی هه‌روا ئه‌وه‌ی
 کیشی ده‌نکه‌ گه‌نم، یا سه‌نگی بچووکترین میروو له‌ خێرو چاکه‌ له‌ناو
 دلّیابی له‌ ناگری دۆزه‌خ ده‌رده‌چی! (م/ت).

۱۲۲) چۆنییتی به‌ههشت و باسی کارگوزارانی به‌ههشت:

صفة الجنة و (ذكر) خدما

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ، بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ، لَا
 يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ، وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ، وَلَحْمٍ طَيِّرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ، وَحُورٌ عِينٌ،
 كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ، جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - سورة الواقعة - ۱۷/۵۶ - ۲۴}.

نۆکه‌ری هه‌میشه‌ جه‌هێلی بۆشناخ که‌ هه‌وه‌لی ده‌میان بی، که‌ نه‌مرو
 پایه‌داربن، به‌سه‌ریاندا ده‌گه‌رین، که‌ مه‌ربه‌سته‌ن بۆ خزمه‌تیان، سینی پرسه‌ر
 له‌ پیاله‌ و فنجان و کووبی پر شه‌رابیان پییه‌، جوړه‌ها سوراحی و مه‌سینه‌ی
 جوان جوانیان پییه‌، که‌ پرن له‌ جوړه‌ها خواردنه‌وه‌ی خوش و پاک و نایاب،
 ده‌یگپن به‌سه‌ریاندا، به‌ تاییه‌ت مه‌ی و باده‌یی له‌و پیالانه‌دا ده‌گپن
 به‌سه‌ریاندا که‌ له‌سه‌ر چه‌شمه‌یی هه‌ل ده‌قولی که‌ قه‌ت وشک ناکا و هه‌میشه
 له‌به‌ری ده‌روا، مه‌ی و باده‌ی به‌ههشت مه‌ینۆش مه‌ست و سه‌رخۆش ناکا، وه‌ک
 عه‌ره‌قی دنیا نابی به‌هۆی سه‌ر ئیشه‌وه‌ خوشی و بی ریزی و سووک و تپۆیی،
 هه‌روه‌ها ئه‌و خزمه‌تچیانه‌، میوه‌ی نایابی هه‌لبژارده‌، گوشتی ناسکی مه‌ل و
 په‌له‌وه‌ر به‌دلی خویان هه‌لده‌بژێرن و چه‌زیان له‌چی بی پیشکه‌شیان ده‌که‌ن،
 هه‌روه‌ها په‌ری سوورو سپی، چاوه‌رش، چاوه‌وی، چاو جوان که‌ له‌ سافی و
 ئاوداری و ناسک و نازاداریدا ده‌لیی په‌ره‌ی گوئن، یا ده‌لیی مرواری بی گه‌ردی
 بی تۆزو گه‌ردن، هه‌روه‌ها ئه‌م په‌ری یانه‌یش دین به‌ ده‌وریاندا و ده‌بن به
 هاو‌ده‌م و هاوسه‌ریان، ئاوا ئه‌و به‌خته‌وه‌رانه‌ له‌ ئه‌نجاما له‌ پاش هه‌ول و

تیکۆشان و رهنجیکی جوان و صهبرو ئارام گرتن له‌به‌ر باری خودادا، له‌سه‌ر زه‌حمه‌تی ژین، له‌سه‌ر جیبه‌جیکردنی فه‌رمانی دین، شاد ده‌بن به‌مرازی خۆیان و ده‌گه‌ن به‌به‌شی باشی خۆیان و پاداشی چاک له‌سه‌ر چاکه‌کانیان و ده‌رده‌رگن و له‌سیبهر و به‌ری باخی رهنجه‌شانی خۆیاندا ده‌حه‌سینه‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُذُلًا مَّنْثُورًا، وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا، عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُوسٌ خُضَرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوْا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا، إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مُّشْكُورًا - سورة الإنسان - ۷۶ / ۱۹ - ۲۲}.

واته: نۆكه‌ر هه‌وه‌لی ده‌میان بێ، نه‌مرو جاوید بن، له‌ده‌وریان ده‌گه‌ڕێن، كه‌مه‌ر به‌سته‌ن بۆ خزمه‌ت، له‌به‌رچاو ده‌لێی دو‌پو‌گه‌وه‌رن، ئه‌وه‌نده‌ پاك و ناوچاوان رووناك و ئیسك سووك و رووخۆش و ره‌فتار به‌رزن، وا به‌چۆست و چالاکی و چابووکی دێن و ده‌چن به‌ناو مه‌جلیسدا ده‌لێی ترش و خوین، یا ده‌لێی گۆی ملوینكه‌ی مرواری پچراوه‌ن. له‌هه‌ر لاسه‌یر ده‌كه‌ی هه‌ر نازو نیعمه‌ت و مولك و سامان و به‌هره‌یه، جل و به‌رگی ئاوڕیشمی سه‌وزی ناسك و نه‌رم و ئه‌ستوو‌رو ته‌نکیان له‌به‌ردایه، بازنی زی‌پو زی‌وینیان له‌ده‌ستدایه، خودا بۆ زی‌ده‌ ریزو قه‌درگرتن به‌ده‌ستی خۆی باده‌یه‌کی پاکی پاكه‌وه‌كه‌ریان ده‌رخوارد ده‌دا، ئیتر ئه‌وه‌ی ده‌یخوا‌ته‌وه‌ ناود‌ل و ده‌روونی ده‌شواته‌وه، له‌خۆشیی هه‌ستی و له‌زه‌تی حیسی مه‌یل ب‌پ‌ری ده‌كاو، د‌ل ده‌داته ته‌ماشای جه‌مالی یه‌زدانی، له‌زه‌ت و چیژو خۆشی له‌شادبوون به‌دیداری خودای میهره‌بان و ده‌ده‌گ‌ری و له‌غه‌یری خودا مه‌یل ب‌ر ده‌بی و مانی به‌مانیی یه‌زدان ده‌بی، یه‌كه‌ دم لیی ب‌ی ناگاب‌ی وه‌ك ماسی له‌ئاو داب‌راو ده‌خنکی! مژده‌یان ده‌ده‌نی و پ‌ییان ده‌ل‌ین:

ئه‌مه‌یه‌ پاداشی باشی كرده‌وه‌ی چاكه‌ی ئیوه، هه‌ول و كۆششی ئیوه به‌زایه‌ نه‌چوو، ئه‌وه‌تان‌ی خودا لیی قه‌بو‌ل كردن، پاداشی باشی له‌سه‌ری

دانه‌وه، بۆتان بوو به مایه‌ی سوپاس و ستایش و شۆره‌ت و ناوی جوان و سه‌ربه‌رزی و روسووری هه‌ردوو جیهان^(۱).

۵۷۰۸- فهرمووده‌ی (اعدت لعبادی الصالحین مالا عین رات..) له‌م شوینه‌دا رابورد → (ب- ۷ ز- ۱۵ ل- ۸۴ ف- ۲)^(۱).

۵۷۰۹- له‌ کیتابی جیهادا له‌سه‌ر باسی (فی فضل الجهاد) دا رابورد فهرمووده‌ی (لقاب قوس أحدکم فی الجنة..) تاد^(۲).

۵۷۱۰- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ الثَّيِّبِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَوْضِعُ سَوَاطِ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رواه البخاري في بدء الخلق. نسأل الله رضاه والجنة آمين^(۳).

سه‌هل (خۆشنوودی خودای لێبن) ده‌فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودو سلای خودای لێبن) فهرمووی: به‌قه‌د جیگه‌ی قه‌مچییه‌ک له‌ به‌هه‌شتا چاکتره‌ له‌ هه‌موو جیهان و له‌ هه‌رچی له‌ناو جیهاندا هه‌یه (بوخاری - رمزای خودای لێبن).

^(۱) ته‌ماشای به‌هه‌شتنامه‌که‌ی کۆتایی نهم باسی به‌هه‌شته‌و پێشه‌کییه‌که‌ی به‌هه‌رموو. خوینه‌ری نازیز! گوێگری خوشه‌ویست! هه‌زده‌که‌م نهمه‌ بزانی. له‌ رافه‌ی نایه‌ته‌کان، له‌شی کردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌کان و له‌ لێک دانه‌وه‌یان دنیایه‌، سویندم به‌ زاتی که‌ زاتی خودایه‌ شک نابهم که‌ بۆ هه‌وا و هه‌وه‌س له‌ خۆمه‌وه‌ به‌بێ بشت به‌ستن به‌سه‌رچاوه‌یه‌کی روون ته‌فسیری نایه‌تی، یا ته‌رجه‌مه‌ی هه‌دیسیکم نووسی، له‌سه‌رانسه‌ری نهم کتێبه‌ پیرۆزه‌دا به‌هه‌موو به‌رگه‌کانیه‌وه‌. که‌سێ به‌ وردی سه‌رنجی سه‌رچاوه‌کانی نهم ته‌رجه‌مه‌یه‌ بدا، که‌ تا نیستا چه‌ند جار باسیانم کردوه‌، نه‌وسا دمزانێ که‌ به‌نده‌ به‌ باشی له‌وسه‌رچاوانه‌ حالی بووم و گه‌ئێ له‌ هیماو په‌مزیانم روون کردۆته‌وه‌. وه‌ئێ ئه‌ومنده‌ هه‌یه‌ رای ئه‌و سه‌رچاوانه‌ش له‌ناو خۆیاندا یه‌ک نییه‌، گه‌ئێ جار رای جه‌لاله‌ین له‌رای به‌یزاوی جیاپه‌، رای نه‌وه‌وی له‌ رای عه‌ینی یا عه‌سقه‌لانی جیاپه‌، گرنگ نه‌وه‌یه‌ واتاکه‌ی من لێکم داوته‌وه‌ له‌ په‌کێ له‌و رایانه‌ به‌ده‌ر نییه‌. (وه‌رگێڕ)

^(۱) تقدم مجلد سابع. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۰۳۳/۲.

^(۲) تقدم مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۳۰۰/۴.

^(۳) تجريد البخاری = التجريد الصريح = مختصر صحيح البخاری/ ۲ ل- ۳۱۷ رقم/ ۱۱۹۱ = ۲۸۹۲، ۲۷۹۴، ۳۲۵۰، ۶۴۱۵، ۲۷۹۲، ۲۷۹۶، ۶۵۶۸. راجع تجريد رقم/ ۱۱۵۰ = ۲۷۹۲ فتح. مسلم. ایمان: ۴۸۵۴.

۱۳۴) باسی خانووی بههشت و خاگ و زیخو چهوی

بناء الجنة وحصاؤها وترابها

۵۷۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ؟ قَالَ: مِنَ الْمَاءِ. قُلْنَا الْجَنَّةُ مَا بَنَّاوَهَا قَالَ: لَبَنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَلَبَنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ وَمَلَأْتُهَا الْمِسْكَ الْأَذْفَرَ وَحَصَبَاوَهَا اللَّوْلُؤَ وَالْيَاقُوتَ وَتُرْبَتُهَا الزُّعْفَرَانُ مَنْ يَدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ وَيُخْلَدُ وَلَا يَمُوتُ لَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ. ثُمَّ قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا فَوْقَ الْعِمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعِزَّتِي لِأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ. رواه الترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: عەرزی ھەزەرەم کرد: قوربان! دروسکراوان لەچی دروست کراون؟ فەرمووی: لەئاو. گوتمان: خانووی بەهەشتت لەچی دروست کراوە؟ فەرمووی: خشتی لە زیوو خشتی لە زیر، ناواخن و ناوچینەکە ی میسکی فرە بۆن خوشە، چەووزیخەکە ی مپواری و یاقووتە، خاک و خۆلەکە ی زەغفەرانە، ئەوە ی تی ی بچی دەکەو ی بەسەر خوشی و نازو نیعمەتدا، ھەتا ھەتایە ناخوشی نابینی، ھەتا ھەتایە بەخوشی دەژی قەت نامری، جلیان نەکو ۆ دەبی و نە دەدری، قەت پیر نابن، ھەمیشە لاو جەھیل دەبن. ئەوجا ھەزەرە (درودی خودای لەسەری) فەرمووی: ئەم بەشە ی ئەم فەرموودە یە لەسەر باسی - الدعاء المقبول - دا رابورد. (ت).

۱۳۵) چینهکانی بەهەشت و دەرگاکانی و پایەکانی

طبقات الجنة وأبوابها ودرجاتها

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ - سورة يونس - ۹/۱۵}.

^(۱) سكت عن درجته الشارح.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ - سورة يونس - ۱۰ / ۲۵}.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا، خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا - سورة الكهف - ۱۸ / ۱۰۷ - ۱۰۸}.

(ب - ۷ ز - ۱ ل - ۱۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى، عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى - سورة النجم - ۵۳ / ۱۴ - ۱۵}.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ، {جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَزَقُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ - صدق الله العظيم - سورة البقرة - ۷/۹۸ - ۸}.

لهم ثایه ته پیروزانه دا نه م زانیاریانه مان بو روون ده بیته وه: که موسولمانانی خاوهن باوه پی ساخی ته واو، خاوهنی چه ندين کرده وهی باش، خودا به وهی پیروزی نووری نیمانه وه ده یانخاته سهر ریگهی بههشت، له دوا روژدا ده یانباته ناو بههشتانی نازو نیعمهت، که قورئان ناوی ناو: جه نناقی نه عیم، ئاو که سهرچاوهی هه موو جوړه ژیانیکه له هه موو لایه کیانه وه کفاره ی دئ، به بن باخه کانیاندا، له ناو کو شک و حه وشه و ته لارو ماله کانیاندا، خودا هه میشه بانگه وازی ناگاداری کردنه وه له ئیوه دهکا که به وهی باوه پی ساخ و کاری باشه وه خو تان بگه یه ننه ئه و بههشته ی که خانه ی بیوه یی و خوشی و سه لامه تی و ئاشتییه و قورئان پیی ده فهرموی: (دار السلام). بزائن ته و فیک به ده ست خودایه، هه رکه سی خوی مه یلی هه بی ریگهی راستی پی نیشان ددها، ئیتر به کوردی و کورتی، کورت و پوخت پیای خاوهن باوه پی ساخ، خاوهنی کرده وهی باش له بههشته ی بهریندا ده ژی، به ژیانیکی زور خوش، به بیوه ی، به بی ئیش و ئازار، خودا لیی رازییه، ئه ویش له خودای خوی زور مه منوونه، به ژیانیکی نه پراوه ی جاویدان، چین و پایه ی بههشت زور مه منوونه، به ژیانیکه ی نه پراوه ی

جاویدان، چین و پایه‌ی به‌هشت زور زورن و کومه‌ل کومه‌لن، وه کومه‌له‌ی جه‌نناتی نه‌عیم، وه داری سه‌لام، وه کومه‌له‌ی جنناتی فیرده‌وس، وه جه‌ننه‌تی مه‌ئوا، وه کومه‌له‌ی جه‌نناتی عهدن، له راستیدا ئیمان و باوه‌ری ساخ و کرده‌وی باش و ترسی خوداو ئومیدی قه‌وی به‌رحمه‌تی خودا مایه‌و سه‌رچاوه‌ی هه‌موو به‌هریه‌کی هه‌ردوو جیهانه.

۵۷۱۲- → (ب - ۲ ز - ۲۶ ل - ۷۲ ف - ۱۳۰۱/۴) لی‌ره‌دا ئه‌م پتریه‌هیه: (فی الجنة ثمانية أبواب: له به‌هشتا هه‌شت دهرگا هیه) → (ب - ۲ ز - ۲۶ ل - ۷۱ ف - ۲ + ۷ = ژماره ۱۲۹۹/۲ وه ژماره ۱۳۰۴/۷)^(۱).

۵۷۱۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَابُ أُمْتِي الَّذِي يَدْخُلُونَ مِنْهُ الْجَنَّةَ عَرْضُهُ مَسِيرَةُ الرَّأْكِبِ الْجَوَادِّ ثَلَاثًا ثُمَّ إِنَّهُمْ لَيُضْغَطُونَ عَلَيْهِ حَتَّى تَكَادَ مَنَاكِبُهُمْ تَزُولُ. رواه الترمذي^(۲).

ئیبنو عومەر (ره‌زای خودایان نبین) فه‌رمووی: حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: دهرگای تۆمه‌تم که لی‌وه‌ی ده‌چنه‌ ناو به‌هشت سێ رۆژه‌ رییه، به‌رۆیی‌نی سواری ئه‌سپی ره‌سه‌نی چاک، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا هیشتا به‌پاله‌ په‌ستویه‌کی وا ده‌چنه ژووره‌وه خه‌ریکه شانیان له‌جی بجی (ت).

۵۷۱۴- له سه‌ره‌تای نامه‌ی خه‌بات و تی‌کۆشاندا رابورد، یه‌که‌م فه‌رمووده^(۳):

۵۷۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةٌ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةٌ عَامٌ^(۴).

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (ره‌زای خودای نبین) له حه‌زرت‌ه‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: له به‌هشتا سه‌دپایه‌هیه، له نی‌وانی هه‌موو دوو پایه‌یه‌کا سه‌د سه‌اله‌ رییه (ت- س/ح).

(۱) تقدم في مجلد ثانى. تسلسل/ ۲۶ رقم/ ۱۳۰۱/۴ + مجلد/ ۲ تسلسل/ ۲۶ رقم/ ۱۲۹۹/۲ و رقم/ ۱۳۰۴/۷.

(۲) سكت عن درجته الشارح.

(۳) تقدم مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۴۲۹۷/۱.

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۷۱۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ لَوْ أَنَّ الْعَالَمِينَ اجْتَمَعُوا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسِعَتْهُمْ^(۵):

ئەبو سەعید (ڕەزای خودای یی) لە حەزەرەتەوه (دروودی خودای لەسەرب) دەفەرموی: لە بەهەشتا سەد پایە هەیە، ئەگەر هەرچی خەڵک هەیە لە یەکیاندا کۆبنەوه دەیانگری و بەشیان دەکا. (ت- س / غریب)

۵۷۱۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَفَرَشَ مَرْفُوعَةً..) → (ب- ۷ ز- ۳۹ ل- ۱۷۶ ف- ۲)^(۶).

۱۳۶) سەرچاوه‌و رووبارەکانی بەهەشت : (أنهار الجنة وعيونها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ - سورة الرعد - ۱۳ / ۳۵}.

واتە: چۆنیتی ئەنتیکەیی و نەستەقی ئەو بەهەشتە نازدارە کە بەلینی پێ دراوه لە لایەنی خوداوه بۆ خاوەن تەقواکان، کە خۆیان دەپاریزن لە کاری بێ شەرمی و ناپەرە و ئاواپە: جۆبارانی زۆری جوان جوان بە بن دارو درەخت و میڤگ و باخ و چەمەن و گۆل و گۆلزارەکانیا، بەناو تەلار و گۆشک و هۆدەو بەلەخانە و خان و ژێر خانەکانیا، زۆر بە جوانی دەخولیتەوه، هەیە جۆباری ئاوی سازگاری شیرینە، هەیە جۆگەیی پالفتەیی هەنگوینە، هەیە روباری مەیی و شەراب و بادەیی پاکێ رەنگینە، هەیە چەمی شیریی سافە، لە گەرودا گەوارایە، بەری دارەبەرییەکانی، میوه‌ی درەخت و باخەکانی هەمیشەیین و هەموو کاتێ بەردەوامن، سیبەری خەست و فینک و خوشیشی هەروا بەردەوامە، ئەم بەهەشتە ناسک و نازدارە ئەنجامی رەنجەشانی ئەو زاتە خودا پێداوانە کە لە خودا دەترسن، کە پارێز لە گۆناھ دەکەن، کە شەرم و شکۆ لە هەق دەکەن. ئەنجامی ژیاانی کافرەکانیش ناگری دۆزەخە.

(۵) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۶) تقدم في مجلد سابق. تسلسل/ ۳۹ رقم/ ۴۱۴۷.

وَقَالَ تَعَالَى: {فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۵۰}.

واته: هیه له هریه کی له و بههشتانه دا دوو کاریز هه میشه ئاویان له بهر ده روا.

وَقَالَ تَعَالَى: {فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَاحَتَانِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۶۶}.

واته: له و بههشتانه دا دوو سه رچاوه هیه فواره ده کهن.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى - سورة محمد - ۴۷ / ۱۵}.

واته: شیوهی شیرینی بههشت و حالی غه ربیبی ئاویه، له سه ر گفتم به لینی خودا تاپو ده کری له سه ر نه هلی ته قوا، پره له چه و روباری ئاوی پاکی شیرینی بوئخوشی سازگار، هه روا پره له چه و روباری مهی و باده و شه راب، تام و بوئیکی زور خوش و بهه زه تی هیه له ده می ئه وانده که ده یخونه وه، پره له چۆمی هه نگوینی پالفته.

۵۷۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَيِّحَانٌ وَجَنِّحَانٌ وَالْفُرَاتُ وَالنَّيْلُ كُلٌّ مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ. رواه مسلم^(۱):

ئه بو هورهیره (خوشنوودی خودای لیبن) فه رمووی: پیغه مبه ر (دیودی خودای له سه ربن) فه رمووی: سه یحان و، جه یحان و، فورات و، نیل هه موویان له رووباره کانی بههشتن (م).

۵۷۱۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْكَوْثَرِ فَقَالَ: ذَاكَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ اللَّهُ يَغْنَى فِي الْجَنَّةِ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ فِيهَا طَيْرٌ أَعْنَاقُهَا كَأَعْنَاقِ الْجُرُزِ. قَالَ عُمَرُ بْنُ هَذِهِ لِنَاعِمَةَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكَلْتُهَا أَنْعَمُ مِنْهَا^(۲):

(۱) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۰.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌نه‌س (خوشنودی خودای نبین) فره‌مووی: له باره‌ی که‌وسه‌ره‌وه پرسیاریان
له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) کرد، فره‌مووی: نه‌وه رووباریکه‌ واه به‌ه‌شتا،
خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر داویتی به‌من، له‌شیر سپیتره‌و له‌ه‌نگوین شیرینتره‌،
جوړه‌ مه‌لیکی وای واتیادا گه‌ردنیان وه‌ک گه‌ردنی وشت‌رایه‌.

عومه‌ر فره‌مووی: به‌راستی نه‌و مه‌لانه‌ ناسک و نازدارن. پیغه‌مبه‌ریش
(دروودی خودای له‌سربین) فره‌مووی: نه‌و که‌سانه‌ی که‌ ده‌یانخوڼ گه‌لی له‌وان ناسک و
نازدارترن. (ت-س/ح).

۵۷۲۰- عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْخَمْرِ ثُمَّ
تُشَقُّ الْأَنْهَارُ بَعْدُ. رواهما الترمذي^(۳):

حه‌کیمی کوپی موعاوییه‌ له‌ باوکییه‌وه (رمزای خودایان نبین) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه
(دروودی خودای له‌سربین) فره‌مووی: له‌ به‌ه‌شتا ده‌ریای ئاوو، ده‌ریای ه‌ه‌نگوین و،
ده‌ریای شیرو، ده‌ریای مه‌ی ه‌ه‌یه‌، نه‌وجا ه‌ه‌موو رووباره‌کانی تری به‌ه‌شت
له‌م چوار رووباره‌ گه‌وره‌یه‌وه ه‌ه‌لده‌گیرین، وه‌ک ماکاوو جوگه‌کانی سه‌ری!
(ت-س/ص).

(۱۳۷) دارو دره‌ختو میوه‌ی به‌ه‌شت: (أشجار الجنة وفاكهتها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، ذَوَاتَا
أَفْنَانٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا عِتَانٌ تَجْرِيَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ،
فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، مُتَكَيِّينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ
إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ
يَطْمِئْنَنْ أَنْسَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا
الْإِحْسَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ،

^(۳) رواه الترمذي بسند صحيح.

مُذْهَمَاتَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا فَاكِحَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، مُتَكَيِّفٌ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۴۶ - ۷۸.

واته: ههیه بو که سئ که به راستی له گه ورهیی و پایه و شان و شکوی خودای گه وره بترسی دوو بههشت، دوو باخ و سهرا، که پرن له کو شک و ته لارو باله خانه و ژیرخان و خانوبه ره ی رازاوه، ههروا پرن له پهری و هاوسه ری حه لال و که نيزو کاره که رو نو که رو خزمه تکار، پرن له داری به ری و ره زو داری گول و گژو گیاو گول و گولزار دوو سه رچه شمه ی گه وره وهک ماکاو به ناویانا، به هه موو کون و قوربنی کیاندا به ناره زووی دلی دانیش تو وه کانیا ن وهک بو ری ساردو گه رمی نه م چهرخه، له سه رو له خوار، ده خولینه وه له هه موو میوه یی دوو جو رهیه، وهک ته پرو وشک، کو و تازه، فه ریک و گه ییوو، به پرو له و کامل، ناسراو نه ناسراو، نه و له خودا ترسانه له ناو نه و بهه شته ناسک و نازارانه دا ته واو بی ترسو دلیا ده بنو، وهک ناغای مالی خو یان پشتی لی دده نه و راحه تی خو یان و ده ده گرنو، له سه ر نوین و فه رش و دوشهک و رایه خی چاکی نایابی وا که ناوه خن و به ره که شیان له باشتین قورماش بی، وهک ناو ری شمی ساخو، دیباجی نه ستوو رو ره قی بی مامه ند له نایابیدا، نه و ناغایانه له سه ر نه مانه پال دده نه وه و هه ست به حه وانه وه و حه سانه وه ده که ن. سه رین، پشتی، بالیف، دوشهک، قالی، هه رچی دل ده یخو ازلی له بهه شته ههیه، ئیتر له هه موو لایه که وه مایه ی حه وانه وه و به ختیار ییان بو ناماده کراوه، له لایه که وه خانوبه ره ی ری کو پیکی جوان، باخ و بو لاهی جوانی که س نه دیو، پر گول و ریحانه و گولزارو لاله زار، دیمه نی ره نگینی شیرینی دلگیری دلرفین، قاپ و قاچاخی زیرو زیوین، جل و بهرگ و خشلی جوانی گه وه رو یاقوت و

زومپووت و مروارى و مەرجان و ئەلماس و شتى لەمانەيش چاكتەر، لە ھەمووى سەيرتەر بەرى باخەكانيان ھەميشەىە دەسبەرەو بەبئى ھىچ ئەرگ و زەحمەتى بئى رنەو بىخۆ، لەلایەكى تروە پەرى و حۆرى ناسك و نازدارى چاوقەوى، چاوان، چاورەشى برۆقەيتانى، رەنگى سىپى و سوور وەك ياقووت و مەرجان، ساف و ئاودارو لووس و پووس وەك گۆى مروارى، تا بلىي رەفتار جوان، شيوہ شيرين، خوو بەرز، دەرگور ووخوش، مێردپەرور، چاويان بپروەتە ھاوسەرەكانى خويان و بەس، بەكچى كەوتوونەتە لايان، لە پيش ئەواندا كەس دەستى بۆ نەبردوون، نەمرۆڤو نە پەرى. بەلئى ئەمە پاداشى ئەو لە خودا ترسانەىە، چونكە پاداش لە چەشنى كردارە، پاداشى چاكە ھەرچاكەىەو پاداشى خراپەيش ھەر خراپەىە.

پاداشيش بەپيى چاكى و چۆنىتى و چەندىتى و خراپى كردارە، لەبەر ئەو، ئەزانەى كەوان لە پاىەى دووہمدا، بۆ ئەوانيش سەر و دوو بەهەشت ھەىە، بەلام بۆ خوشى ناگەنە دوو بەهەشتەكەى پيشوو، وەلئى ئەم دوو بەهەشتەى ئەمانيش لەبەر زۆرى و چرى و پرى دارو درەخت و سەوزايى و شينايى و سيبەرى دارو درەخت و گول و ريحانە لە دورەوہ رەش دەكەنەوہو رەشباو دەنوینن، ئەمانيش دوو كاريزيان تىادايە، وەك فوارە لەسەرچاوەكەيانەوہ ھەميشە ھەل دەقولىن، ئەوجا بەناويانا شوين بە شوين و باخ بە باخ و ھۆدە بە ھۆدە دەخولىنەوہ، ميوەىەكى چاكى نايابى زۆرو مشەيان تىادايە، لە ھەموو جوړى، وەك خورما و ترى و ھەنارو ھەنجىرو زەيتوون و مۆزو گويزو خەيارو كالكە، لەناو ئەو دوو بەهەشتەو ھۆدەو سابات و دەوارو شوينەكانى تريدا پەرى نازدارو جوان و پاكيژەو سەلارو داوينپاك و خوو بەرز ھەن، كە كەس دەستى بۆ نەبردوون، بە كچى چوونەتە لای مێردەكانيان و ھەموو جاريكيش كە دەچنە لايان دەبنەوہ بە كچ، پال دەدەنەوہ لەسەر چەن پشتى سەوزى ناياب، كە لەبەر نايابى و دەگمەنى و فرەناسكى و نازدارى و جوانى و بئى وينەى دەلىي لەشارى عەبقەرەوہ ھاتوون، كە شارى جنۆكەكانەو لە باوہرى ئيوەدا ھەرچى شتى چاك بئى و عەجيب و عەنتىكەبئى ھى ئەو شارەىە، دەى ئەى بەرەى ئادەم! ئەى نەوہى

ئادەم! ھەروا ئەي بەرھەي پەري و جنۆكە ئيتىر بۆ پىي لە نازو نيعمه تەكانى خودا نانين، دەي ئەمانە ھەموويان چاكە و بەھرە و نازو نيعمه تى خودان كە لەگەل ئىوھدا دەيكا، دەي كاميان بە نيعەت نازان و باوەرتان پىي نيبە، بەراستى دەرکەوت و ھەميشە ديارو نمايانە كە ناوى خودا زۆر پىرۆز و مووفەركە، ھەروا دەرکەوت كە پەرورەدگارى تۆ پاك و پىرۆز و بى نەنگە و خاوەنى چاكە و خەلاتى گەرھەيە.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ، فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ، {وَوَطْلَحٍ مَّنْضُودٍ، وَظِلٍّ مُّمدُّودٍ، وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ، وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ، لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ - سورة الواقعة - ۵۶ / ۲۷ - ۳۳}.

۵۷۲۱ - (ب - ۷ ز - ۳۹ ل - ۱۷۵ - ف - ۱) (۱)

۵۷۲۲ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ الْجَوَادُ الْمُضْمَرَّ السَّرِيعَ مِائَةَ عَامٍ، مَا يَقْطَعُهَا (۲).

ئەبو سەعید (خودای ئی رازی بێ) لە پیغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەری) دەگیڕیتەو دەفەرموی: درەختی ھەيە لە بەھەشتا سواری ئەسپی خیرای زۆر چاک کە ئامادە کرابێ بۆ قوچ و تەراتین، سەد سال بە غار بە بن لقەکانیدا دەروا ناگاتە ئەو پەری (ش/ت).

۵۷۲۳ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ وَذَكَرَ لَهُ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّ الْفَنَنِ مِنْهَا مِائَةَ سَنَةٍ أَوْ يَسْتَتِلُ بِظِلِّهَا مِائَةَ رَاكِبٍ فِيهَا فَرَّاشُ الدَّهَبِ كَأَنَّ ثَمَرَهَا الْقِلَالُ. رواه الترمذي بسند حسن. اللهم حسن لنا الحال وأسعدنا في الدارين يا رحمن آمين (۳).

(۱) تقدم في مجلد سابغ. تسلسل/ ۲۹ رقم/ ۴۱۶/۱.

(۲) تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری/ ۳ ل - ۴۴۵ رقم/ ۱۳۱۵ = ۲۲۵۱ فتح الباري. راجع فتح رقم/ ۲۲۵۲ = تجريد/ ۱۳۱۶، ۲۲۵۲، ۴۸۸۱، ۲۲۵۳ + تجريد رقم/ ۱۱۵۱ = ۲۷۹۳ فتح. مسلم. جنه ونعيمها: ۷۰۶۹. بخاری. رفاقك ۶۵۵۲، ۶۵۵۳.
(۳) رواه الترمذي بسند حسن.

نه سمائی کچی نه بو به کر (رمزای خودایان لین) فهرمووی: به گوی خوم گویم
لیبوو پیغه مبر (درودی خودای له سرین) له باره ی سیدره تومونته هاوه دهیغه رموو:
سهه سال سوار به سیبهری ورده لقه کاندیدا دپروا. یا فهرمووی: سهه سوار
له سیبهری اندا دهه وینه وه، په پوله ی زیرینیان پیوهیه، به دهوری سیدره دا
دهخولینه وه و له سهه لقه کانی دهنیشنه وه، نه وهنده عه نیکه و سهیرن
نه بیته وه، به ره که ی ده لئی کوپه له ی هه جهره (ت- س/ح).

(۱۳۸) هوډه و مالی به هه شتییه کان : (غرف اهل الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مِّنْبِيَّةٌ تُجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَغَدَّ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ - سورة الزمر - ۲۰/۳۹}.

حالی دوزخ خیه کان نه وه بوو باس کرا، به لام که سانی که له خودای
خویان دترسن و باوه ری ساخ و کرده وه ی باشیان هیه کوشکی چهن نهوم
باله خانه ی بلندو به رزیان بو هیه، هوډه له بان هوډه، قات له بان قات
دروست کراون، ناو جوکه جوکه به ناویاندا له سهرو له خوار، دهخولینه وه،
هم به لینانه گفتی خودایه، گفتمو به لینی خودایش هه وه راسته و
پاشکه زبوونه وه ی تیا دا نییه.

۵۷۲۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ
أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدَّرِّيَّ الْغَائِرَ مِنَ
الْأَفْقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوْ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ تِلْكَ مَنَازِلُ
الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ. قَالَ: بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رِجَالٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا
الْمُرْسَلِينَ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

(۱) تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری ۲/ ل- ۴۴۶ رقم / ۱۳۱۷ - ۳۲۵۶، ۶۵۵۶ فتح الباری

شرح صحيح البخاری. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۳.

ئەبو سەئیدى خودى (خۆشئودى خودای نېين) فەرمووی: خۆشەويست (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: بەهەشتییەکان کە تەماشای خەلکی بālەخانەکان دەکەن کەوان لە سەر وویانەو، وەها پیاواندا هەل دەپوانن وەك چاو بۆ ئەستێرە بگین ئاوا، دەق وەك چۆن ئیو چاو دەگین بۆ ئەو ئەستێرە گەشانی کە تەواو تەواو دوور کەوتوونەتەو و لە کەناری ئاسمان نزیکبوونەتەو و لە خۆر هەلاتەو یا لە خۆر ئاواو خەریکن ئاوا دەبن! دیارە کە ئەم بەرزى و نزمییەش لەبەر جیاوازیی پلەو پایەى نیوانیانە. یاران فەرموویان: ئەى پیغەمبەرى خودا! دیارە ئەو جیگە بەرزانە هەوارو بارەگای پیغەمبەران، پیغەمبەران نەبێ کى دەگاتە ئەوى؟ فەرمووی: وانیه، بەو خودایە کە هەرخۆى خودایە کە گیانی هەموومان وا لە دەستی تەوانایى ئەودا، زۆرکەسى تریش دەگەنە ئەوپایە بەرزانە، کە خۆیان پیغەمبەر نەبوون بەلام باوەرى ساخیان بە خودا هەبوو و بە دەم بەدەل و بە کردووی باش باوەریان بە پیغەمبەران بوو (ش/ت).

۵۷۲۵- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُرْفًا يُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا. فَقَامَ إِلَيْهِ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: هِيَ لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ. رواه الترمذي بسند غريب. نَسَأَلُ اللَّهَ تَعَالَى الْإِنْسَ فِي الْوَحْدَةِ الْغُرْبَةِ. آمِينَ^(۲).

عەلى (خودای ئازى بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: خانووی جوانى وا لە بەهەشتا هەیه وەك مینابەند دەرەوێ لە ناو وەو ناو وەوێ لە دەرەوێ جوان جوان دیارە. عەرەبیکی دەشتەکی فەرمووی: ئەى پیغەمبەرى خودا! ئەو جۆرە خانووە هى کییه؟ فەرمووی: هى ئەو کەسانەیه کە گفت و لفتیان شیرین بێ، و قسەیان خۆش بێ و نانبدەبن، و هەمیشە بەروژووبن، کە خەلکیش دەخەون ئەوان هەل دەستن شەو نوێژ دەکەن بۆ خودا (ت- سند غریب).

(۲) رواه الترمذي بسند غريب.

۱۳۹) خیمه‌تکاکانی به‌هشت: (خیام الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ - سورة الرحمن - ۷۲/۵۵ - ۷۳} لےباسی (أشجار الجنة وفاكهتها) رابوردد.

۵۷۲۶- → (ب - ۷ ز - ۳۸ ل - ۱۷۴ ف - ۳) (۱).

۵۷۲۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لَوْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا لِلْمُؤْمِنِ فِيهَا أَهْلُونَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُ فَلَا يَرَى بَعْضُهُمْ بَعْضًا. رواهما الشيخان والترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ أَنْ نَكُونَ مِنْ أَهْلِهَا. آمِينَ (۲):

ئەم فەرموودەییەش ریوایەت و گێڕانەویەکی ترە لە هەمان فەرموودەیی پیشوو کە لەم شوێنەدا رابورد: (ب/۷ ز/۳۸ ل/۱۷۴ ف/۳). جیاوازییەکی کەمی هەیە لەوێ دەفەرمووی: درێژاییەکی شەست میلە، لە گێڕانەویەکی تری موسلیمدا (رمزای خودای نێین و پرگژی پیمدزی لە نووری خودا بن) دەفەرمووی: بەرزاییەکی شەست میلە. واتە: ئەم چادەرە شەشگۆشەییە. (وەرگێڕ)

۱۴۰) بازارەکانی به‌هشت: (أسواق الجنة)

۵۷۲۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا يَأْتُوْنَهَا كُلُّ جُمُعَةٍ فَتَهْبُ رِيحُ الشَّمَالِ فَتَحْتُو فِي وَجُوْهِهِمْ وَيَأْبِيهِمْ فَيَزْدَادُونَ حُسْنًا وَجَمَالًا فَيَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ وَقَدْ اَزْدَادُوا حُسْنًا وَجَمَالًا فَيَقُولُ لَهُمْ أَهْلُوْهُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ اَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا. فَيَقُولُونَ وَأَنْتُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ اَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا. رواه مسلم (رضوان الله تعالى عليه ونور ضريحه - المترجم) (۱).

(۱) تعجید/ ۴ ل- ۴۹۸ رەقم/ ۱۷۰۳ = ۴۸۷۹، ۳۲۴۳، ۴۸۸۰، ۴۸۷۸. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۸۷، ۷۰۸۰.

(۲) تقدم تخريجه في الحديث السابق.

(۳) مسلم. جنة وصفة نعيمها: ۷۰۷۵.

ئەنەس (رمزای خودای گەرمی پیرۆزی لیبین) فەرمووی: ھەزرەتی پیغەمبەری خوشەوێست و نازدار (دروود و سلاو و رحمت و بەرکەت و پیرۆزی خودای گەرم و سەرۆکی لەسەربێن و سەر مال و منال و باوک و دایک و کەسوک و مەموری بە قوربانی خاکی بەر ئاستانەی کۆری پیرۆزی بن - ئامین - ۲۰/۵/۳۰) فەرمووی: لە بەهەشتا بازارێ ھەیە، دەبێ بە سەیرانگای خەڵکەکی، ھەموو رۆژی ھەینیەک بە ھەشتیەکان بۆ گەشت و گوزار دەچن بۆ ئەوێ، جابای شەمال ھەڵدەکا، دەموچاو و جل و بەرگەکانیان گولۆ و پەرژین دەکا، ئیتر ئەو ھەندە تر جواتر و نازدارتر دەبن جا لەسەر ئەم ھالە تازەییە کە دەچنەو بۆ مالهەویان خێزانەکانیان پێیان دەفەرموون: بەخودا لەم ماوەیەدا کە چوونەتە دەرەو ئەو ھەندە تر شەوق و رەو ھەنەقتان ھەلھێناو، ئەوانیش وەلامیان دەدەنەو بەخودا ئیوەیش ھەروا جواتر و نازدار تر بوون. (موسلیم - رحمتی خودای لیبین) ^(۱).

۵۷۲۹ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ لَقِيَ أَبَا هُرَيْرَةَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ فِي سَوْقِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ سَعِيدٌ أَلَيْهَا سَوْقٌ؟ قَالَ: نَعَمْ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ إِذَا دَخَلُوهَا نَزَلُوا فِيهَا بِفَضْلِ أَعْمَالِهِمْ ثُمَّ يُؤَدَّنُ فِي مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُورُونَ رَبَّهُمْ وَيُنِيرُ لَهُمْ عَرْشُهُ وَيَبْدَأُ لَهُمْ فِي رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ فَيَتَرَضَّعُ لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ وَمَنَابِرُ مِنْ لَوْلُؤٍ وَمَنَابِرُ مِنْ يَاقُوتٍ وَمَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ وَمَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ وَمَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ. وَيَجْلِسُ أَذْنَاهُمْ - وَمَا فِيهِمْ مِنْ دَنَى - عَلَى كُتُبَانِ الْمَسْكِ وَالْكَافُورِ وَمَا يُرَوْنَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَرَاسِيِّ بِأَفْضَلٍ مِنْهُمْ مَجْلِسًا، قَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَلْ لَرَبَّنَا؟ قَالَ: نَعَمْ قَالَ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَذْرِ. قُلْنَا لَا. قَالَ: كَذَلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ وَلَا يَبْقَى فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إِلَّا حَاضَرَهُ اللَّهُ مُحَاضَرَةً

^(۱) قوربان! ھیمەتێ، نوری فیدات بێ

چاویکس خیرت لەمنی گەدات بێ

بە دوووعای خیرت نیتەت لەیادبێ

بۆ منت نەبێ، لە بۆ خۆدات بێ! (وەرگێی)

حَتَّى يَقُولَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فَلَانُ ابْنُ فَلَانٍ أَتَذْكُرُ يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيَذْكُرُهُ بِبَعْضِ عَذْرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَفَلَمْ تَغْفِرْ لِي؟ فَيَقُولُ: بَلَى فَبِسِيعَةِ مَغْفِرَتِي بَلَّغْتَ مَنَزِلَتَكَ هَذِهِ. فَيَبْتَغِي هُمْ عَلَى ذَلِكَ غَشِيَتَهُمْ سَحَابَةٌ مِنْ فَوْقِهِمْ فَأَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِيًّا لَمْ يَجِدُوا مِثْلَ رِيحِهِ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُولُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى قُومُوا إِلَى مَا أَعْدَدْتُ لَكُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوا مَا اسْتَهَيْتُمْ. قَالَ فَتَأْتِي سُوقًا قَدْ حَفَّتْ بِهَا الْمَلَائِكَةُ فِيهِ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَى مِثْلِهِ وَلَمْ تَسْمَعْ الْأَذَانُ وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوبِ فَيَحْمِلُ لَنَا مَا اسْتَهَيْتُمْ لَيْسَ يُبَاغِ فِيهَا وَلَا يُشْتَرَى وَفِي ذَلِكَ السُّوقِ يَلْقَى أَهْلُ الْأَجَنَّةِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا قَالَ فَيَقْبِلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنْزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ فَيَلْقَى مَنْ هُوَ ذُوهُ - وَمَا فِيهِمْ ذَنْبٌ - فَيَرُوعُهُ مَا يَرَى عَلَيْهِ مِنَ اللَّبَاسِ فَمَا يَنْقُضِي آخِرُ حَدِيثِهِ حَتَّى يَتَخَيَّلَ إِلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ وَذَلِكَ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَحْزَنَ فِيهَا، ثُمَّ نَنْصَرِفُ إِلَى مَنَازِلِنَا فَتَتَلَقَّانَا أَرْوَاجُنَا فَيَقْلَنَ مَرَجَبًا وَأَهْلًا لَقَدْ جِئْتُ وَإِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ أَفْضَلَ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ. فَنَقُولُ: إِنَّا جَالَسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا الْجَبَّارَ وَبِحَقِّنَا أَنْ نَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا انْقَلَبْنَا^(۲):

سه‌عیدی کوپی موسه‌ییب (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: به‌ئبو هوره‌یره (خودای ن‌رازی بن) گه‌یشتم فهرمووی: له‌خودا داوا ده‌کم که من و تو له‌بازاره‌که‌ی به‌هشتا کو‌بکاته‌وه، منیش گوتم: بوچی به‌هشت بازارپی تیادا هه‌یه؟ فهرمووی: به‌ئی، له‌م باره‌یه‌وه پیغه‌میه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) هه‌والی داوه به‌من که: کاتئ خه‌لکی به‌هشت ده‌چنه ناو به‌هشت چوونه ناو به‌هشته‌که‌یان له‌سایه‌ی خوداوه‌یه، به‌لام به‌پیئی زوری و که‌میی کرده‌وه‌کانیان پایه‌ی به‌رزی یا پله‌ی نزم وهرده‌گرن، نه‌وجا له‌به‌هشتا هه‌موو سه‌ری هه‌فته‌یی له‌روژی هه‌ینی (جومه) دا خودا ریگه‌یان پیی ده‌دا ده‌چن بو سه‌ردان و دینی په‌روه‌دگاریان، واته: هه‌مووکاتئ که به‌ئهندازه‌ی هه‌وت روژ له‌روژه‌کانی جیهان لییان ده‌پوا له‌روژی هه‌وته‌میاندا ده‌چن بو دینییی خودا، له‌باخی له‌باخه‌کانی به‌هشت دا خوئی یان پیی نیشان ده‌داو، به‌بیی په‌رده‌و رووپوش

(۲) رواه الترمذی بسند غریب (شرحه).

دهیبینن جا له دیوانی خودادا بازیکیان له سهر مه شخه‌لی نوور داده‌نیشن، بازیکی تریان له سهر مینبه‌رو مه شخه‌لی مرواری داده‌نیشن، بازیکی تریان له سهر مه شخه‌لی یاقوت داده‌نیشن، هه‌ندیکی تریان له سهر مه شخه‌لی زوبه‌رد داده‌نیشن، یا له سهر مه شخه‌لی زیڤ، یا له سهر مه شخه‌لی زیو، هه‌ره خوارووه‌که‌یان که پایه‌ی به‌پیی کرده‌وی له گشتیان نزم‌تربی له سهر ته‌بۆلکه‌ی میسک و کافور داده‌نیشن، له به‌هه‌شتا پایه‌به‌رزو پایه‌نزم هه‌یه، به‌لام خویرپی و ناکه‌سی تیا‌دا نییه، ته‌پۆلکه‌ نشینه‌کان هه‌ست به‌ هاوسه‌رکه‌می ناکه‌ن و کینه‌و ده‌غز له مه‌شخه‌ل نشینه‌کان ناکیشن به‌باش و باره‌ی خۆیان له‌لای خودا زۆر‌زۆر رازین و شوکرانه‌ی له‌سهر ده‌بژێرن.

ئهبو هورهیره (خودای ئازادی بن) فهرمووی: گوتم: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! که‌وابی دیاره‌ له‌و جیهان به‌ چاوی سهر په‌روه‌ردگاری خۆمان ده‌بینن! فهرمووی: ئه‌دی! ئایا له‌ دیتنی خۆری نیوه‌پۆو له‌ دیتنی مانگی شه‌وی چوارده‌دا هیچ شه‌ک و گۆمانی‌کتان هه‌یه؟ عه‌رزیمان کرد: نه‌، ئه‌گه‌ر شتی وا روون و ئاشکرا گومانی تیا‌دا‌بی، ئیتر هیچ شتی به‌ به‌لگه‌و شایه‌ت ئیسپات نابێ، فهرمووی: ده‌ی به‌ هه‌مان ره‌نگ ئاوا به‌ ئاشکراو به‌ ئاسانی خودا ده‌بینن و هه‌ر که‌سی له‌ شوینی خۆیه‌وه‌ چاوی به‌ خودا ده‌که‌وی و له‌ دیتنی ئه‌وزاته‌ پی‌رۆزه‌دا هیچ شه‌ک و گۆمانی‌کتان نامی‌نی، یه‌ک به‌ یه‌کیش خودا خه‌لکی ئه‌و کۆپی دانیشتنه‌ دینیته‌ گه‌روگان، یه‌که‌ به‌ یه‌که‌ پیا‌یان ده‌فهرمو‌ی: ئه‌ی فیساری کۆپی فیسار! فیساره‌ رۆژت له‌ بیر، که‌واوات ده‌گوت؟ هه‌ندی له‌ بی‌په‌یمانی و تاوان و گونا‌هی خۆیی وه‌بیر ده‌خاته‌وه‌، هینی کاتی جیهانی، به‌نده‌که‌یش ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگار! ئه‌ی تۆ له‌مانه‌ لیم خوش نه‌بو‌ی؟ ده‌فهرمو‌ی: با، ده‌نا ئه‌گه‌ر به‌هۆی لی‌بوردن و بی‌سنووری چاو پۆشیی منه‌وه‌ نه‌بوا‌یه‌ تۆ نه‌ ده‌گه‌یشتیته‌ ئه‌م پایه‌ مه‌زنه‌ که‌ له‌ خزمه‌ت خودادا دا‌بنیشی و ته‌ماشای جه‌مالی بکه‌ی، ئیتر ئه‌وا له‌م خوشی و نازو نیعه‌مه‌ته‌دان له‌ پر په‌له‌ هه‌ورێ له‌ سه‌ره‌وه‌ ده‌یانگه‌ریته‌ ناو، دا‌یان ده‌پۆشی، بۆن و به‌رامه‌یه‌کی واخۆش به‌سه‌ریاندا ده‌بارینی که‌ هه‌رگیز بۆنی وا خوشیان نه‌دی‌بی، ئه‌وجا

خودای گه وره و پیروزمان ده فهرموی: ئادهی فهرموون ههستن بچن به لای ئه و نازو نه وازوشه ی که بۆم ئاماده کردوون، ههرچی ئاره زوو ده کهن بییهن بۆ خۆتان، جا ئه و جا ده چین بۆ ناو بازارپێ فریشته له هه موو لایه که وه ده وره یان داوه، ئه و به هره و خۆشییه ی له و بازاره دایه نه کهس به چاو دیویه تی، نه به گوێ باسی شتی وای بیستوه، نه به خه یالیش به دلیدا رابوردوه، ئیتیر به که یفی خۆمان ده که وینه ناو ئه و بازاره وه، هه زمان له ههرچی هه بی هه لئ ده گرن بۆمان و ده بیبه نه وه بۆمان بۆ ناو کۆشک و ته لاره کانمان، شتی ئه و بازاره به لاشه به خۆپاییه، به بی کپین و فروشتنه. له ناو ئه و بازاره دا خه لکی به هه شت ده گهن به یه کتری. فهرموی: واپێ ده که وێ که پیاوی خاوهن پایه ی به رز ده گا به پیاوی له خۆی خوارتر - گهرچی به هه شتییه کان هه موویان سه رده سته و به قه درو به پیزن و، خوێری و خوارو خێچییان تیا دا نییه - که چاویان به یه که ده که وێ له قۆزی و که شخه یی جل و به رگه که ی تاس ده یباته وه، به لام له بهر ئه وه ی دلئ له خۆی دانه مینئ، بهر له وه ی که خه یاله که ی ته و او بیئ ته ماشا ده کا که له دلئ خۆیدا جل و به رگه که ی خۆی له هینی هاو پیکه ی باشته ره، ئه مه یش بۆیه وایه چونکه نابئ کهس له به هه شتا خه م و په ژاره ی هه بی، یا هه ست به هاوسه رکه میی بکا، پاشان ده چین وه بۆ ماله وه مان ژنه کانمان دین به پیرمانه وه و ده لین: خۆش هاتیه وه سه ر چاوان، ده زانی تو گه ئێ له جاران جواتر بووی، که له کن ئیمه بووی ئاوا جوان نه بووی، ئه ویش ده فهرموی: ئه مپو هاو نشینی خودای دلنه واییکه ر بووین، که و ابو جیگه ی خۆیه تی به م شیوه شیرینه بگه پینه وه بۆ ماله وه! (ت- سه ند غه رب).

۵۷۳۰ - عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا شِرَاءٌ وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّورَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا. رواهما الترمذي - نَسَّالَ اللَّهُ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۳):

ثیمامی عه‌لی (رمزای خودای لیبین) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سرین) فه‌رمووی: له به‌هشتدا بازارپی هه‌یه، کرپن و فروشتی تیدا نییه، به‌س وینه و په‌یکه‌ری پیاو و ژنی تیدایه، هه‌ر پیاوی یا هه‌ر ژنی حه‌زی له‌هه‌ر کامی له وینه و په‌یکه‌ره جوانانه هه‌بی ده‌چیته ناوی و ئیتر ره‌نگ و رواله‌ت و شیوه‌ی ده‌ق وه‌ک هی نه‌و په‌یکه‌ره وا ده‌بی، به‌لام جه‌وه‌ره‌که‌ی ناگوپی و خوی هه‌ر خوی ده‌بی! (ت- سه‌ند غه‌ریب)

۱۴۱) له به‌هشتدا هه‌ر که‌سی ناره‌زوو بکا که‌شتوکال ده‌کا، یا ره‌وگداری ده‌کا: (الرَّزْعُ وَالْخَيْلُ فِي الْجَنَّةِ لِنِشَاءِ)

۵۷۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ. أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ فَقَالَ: اللَّهُ لَهُ أَلَسْتُ فِيمَا شِئْتَ قَالَ: بَلَى وَلَكِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَزْرَعَ. فَأَسْرَعَ وَبَدَرَ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ وَاسْتَوَاؤُهُ وَاسْتِخْصَادُهُ وَتَكْوِيرُهُ، فَكَانَ أَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ دُونَكَ يَا ابْنَ آدَمَ، فَإِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ، فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا تَجِدُهُ إِلَّا قُرْشِيًّا أَوْ أَنْصَارِيًّا، فَإِلَهُمْ أَصْحَابُ زَرْعٍ، وَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ زَرْعٍ. فَضَحِكَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه البخاري في التوحيد^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای لیبین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سرین) روژیکیان فه‌رمایشتی ده‌فه‌رموو، پیاویکی ده‌شته‌کیش له خزمه‌تیدا بوو، فه‌رمووی: له به‌هشتا پیاوی له خودا داوا ده‌کا که ریگه‌ی بدا که که‌شتوکال بکا، خودایش پیی ده‌فه‌رموی: له چیت که‌مه وا حه‌ز له چاندن ده‌که‌ی، ده‌لی: له هیچم که‌م نییه نه‌وه‌ی پیم خوش بی هه‌مه، به‌لام وه‌ک خولیاپی مه‌راقم په‌ریوته سه‌ر نه‌وه کشتوکال بکه‌م! جا خودا ریگه‌ی پی ده‌دا، گورج توو ده‌وه‌شین، به‌چاو‌ترووکانی سه‌وز ده‌بی و نی‌ر ده‌بی و راست ده‌بیته‌وه‌و

^(۱) تجرید البخاری ۳/ ل- ۱۲۰ رقم/ ۱۰۳۲ - ۲۲۴۸، ۲۵۱۹ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

پئی ده‌گا و هختی دروینه‌ی دی و ده‌دوریتته‌وه و هک کیو کومه‌ل کوکهل خر هه‌ل ده‌دری و ده‌بی به شاراو خه‌رمان و جوخین و شتی و، خودای گه‌وره له روی نازگرتنه‌وه پیی ده‌فهرموئ: نه‌ی ئاده‌میزادی چاو برسی! به هیچ تیر ناخوی، ده‌ها نه‌میش هه‌مووی بو تو! عاره‌به ده‌شتنشیننه‌کیش قسه‌یه‌کی خوشی کرد، فهرمووی: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! به و خودایه بی و نه‌بی نه و پیاوه کشتیاره له خوتانه له ئیمه نییه، جایان قوره‌یشییه یان نه‌نصارییه، چونکه نه‌وان فه‌لان و فی‌ری که‌شتوکالن، به‌لام ئیمه فی‌ری نه‌وه‌نین ئیمه خاوه‌ن ئارژهلین، به‌دوای له‌وه‌ردا ده‌گه‌رین! له‌به‌ر نه‌وه پیمان ناکری به دیار که‌شتوکاله‌وه بیه‌ستریینه‌وه. چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) له‌خوشی نه‌م حاله پیکه‌نی. (بوخاری - رحمت له مخدی نازداری).

۵۷۳۲- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ خَيْلٍ؟ قَالَ: إِنْ اللَّهُ أَذْخَلَكَ الْجَنَّةَ فَلَا تَشَاءُ أَنْ تُحْمَلَ فِيهَا عَلَى فَرَسٍ مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ لَهُ جَنَاحَانِ يَطِيرُ بِكَ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتَ إِلَّا فَعَلْتُ، قَالَ: وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: فَلَمْ يَقُلْ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِصَاحِبِهِ قَالَ: إِنْ يُدْخِلَكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهَا مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَدْتُ عَيْنُكَ^(۲).

بوره‌یده (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: پیاوی پرسی له پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) قوربان! ئایا به‌هشت و لاخی به‌رزهی تیادییه؟ فهرمووی: نه‌گه‌ر خودا توئی برده ناو به‌هشت، نه‌گه‌ر ئاره‌زوو بکه‌ی سواری نه‌سپیکی بالداری شی ده‌بیت، که دوو بالی هه‌بی، که له‌یه‌ک یاقوتی ئال دروست کراوه، به ئاره‌زووی خوت له به‌هشتا هه‌رلایه‌کت بوئی بال ده‌گریته‌وه و ده‌تبا بو ئه‌وئ! فهرمووی: پیاویکی تریش لیی پرسی: قوربان! نه‌ی له به‌هشتا و شتر هه‌یه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وهک پیاوه‌که‌ی تری پئی نه‌فهرموو، به‌لام وه‌لامیکی

(۲) بسند مسکوت عنه.

گشتى دايەو و فەرمووى: ئەگەر خودا دەتباتە بەهەشت ئىتر ھەموو شتى بە دلى تۆيە، ھەرچى بەدل ھەزى ئى بەكى، يا لەبەر چاوت خۆش و شىرىن بى ھى خۆتە. (تيرمىزى - پەرگۆرى پىرۆزى لە نوورى خودابى).

دانەرى ئەم تاجە پىرۆزە (رەمەتى خوداى گەورەى ئىبنى) لە شەرھەكەيدا دەفەرمووى: ترمىزى (رەزى خوداى ئىبنى) ئەم ھەدىسەى بە سەندىكى مەسكوتوعەنھو رىوايەت کردووە، واتە: لىى بى دەنگ بوو، بە چاك و خراپ لىى نەدواو، بەلام ئىمامى تيرمىزى لە ھەدىسەكەى دواى ئەم ھەدىسەو دەفەرمووى: ئەم ھەدىسە گەرچى مۆرسەلىشە بەلام لە ھەدىسەكەى پىش خۆى كە مەسعوومە رىوايەتى کردووەو كە ھەدىسىكى مۆتەصىلە ئەم مۆرسەلە لەو مۆتەصىلە ئەصەح ترە! تەماشای شەرحى تحفە الاحوزى لەسەر جامع الترمىزى بفەرموو. كەواتە: سەنەدەكەى مەسكوتوعەنھو تەواو نىيە.

واتە: رشتەكەى قسە ئى نەكراوى تەواو نىيە داخەكەم كەم دەرفەتى و كەم رەواجى كتیبى كوردى گەئى لەم فەوائىدوزە وائىدانەى لە كىسماندا خۆزگەم خودا بە بەخششى خۆى بەرەكەتى دەخستە تەمەنمان و سەرکەوتوى دەكردىن لە دەرفەتەىكا باسىكى تىرو تەسەلم لەسەر فەرموودەو زانستى فەرموودە لەسەر شىئوھەكى نوئى دەنوسى^(۱).

(۱) سوپاس بۆ خودا پوختەيەكى باشم لەم بابەتە گەلاڤە کردووە، بەپى توانای خۆم، بەرەبەرەو كەمە كەمە، بەپى بوار لە تەرجمەى تەجرىدى بوخارىدا، پىادە دەكەم، كە لەسايەى خوداوە ئىستا بەرگى يەكەمى تەجرىدە كە والەژىر چاپا. كاتى ھەلەبژىرى چاپى يەكەمى ئەم بەرگە ۱۰/۲ / ۱۹۹۸. بەلام سوپاس بۆ خودا ئىستا تەجرىدى بوخارى بەپىنج بەرگ چاپ بوو، خودا يارىئى لەبەرگەكانى مختصرى صحیحى موسلىم دا، لەمەودوا، ئەوئەندەى بتوانم لەم جۆرە زانست و زىيارىيانە پىادە دەكەم. ئىتر پەنا بەرەحمەتى خودا.

(ومرگىپ - ۲۰۰۸/۹/۸)

سوپاس بۆ خودا تەجرىدى بوخارى بە پىنج بەرگ تەواو بوو، وە ھەر پىنجى ئىستا چاپكراو.

(ومرگىپ - ۲۰۰۸/۵/۲۰)

لەراستى دا نرڭ و گرنڭىي فەرموودە لەم سى شتە داىە: مەتن، سەنەد، موخەددىس (مەنن: دەق، سەنەد: رشتە). مەتن دەبى چۆن بى؟ مەتن، واتە: دەقى وشە و رستەكانى فەرمایشتەكە لەسەر ئەو شیۆەيەى كە لەزارى پىڭەمبەر (درودى خودای لەسەربى) یا لە زارى چىنى دوا پىڭەمبەر (درودى خودای لەسەربى) وەگىراوە و رىوايەت كراوە، كەرچى جاروبار لەبەر ھۆى ھونەرى كەم یا زۆر قسەى راويیەكانىشى تىكەل دەبى، تا دەق دەبەستى و دەبى بە مەتن و قالبى نەگۆرى خۆى وەرەگرى – مەتن كە ئەمە و اتاكەى بوو دەبى ئەم مەرجانەى تىادا ھەبى:

۱- ھەلەى زمانەوانى و مېژووى و ھونەرى تىدانەبى، ھەرچۆن بى دەبى رىك بى لەگەل وەجھى لە وجوھى قەواعىدى لۆغەى عەرەبىدا ئەمە لە كۇندا پاكزكراوە.

۲- بەلىغ و فەصیح و رەوان و رەوانبىژو نەستەق و رەسەن بى و نارىك و نارەسەن و رەمەكى و رەشۆكى نەبى. ئەمىش ھەروا لە مېژەوہ ساخ بۆتەوہ.

۳- مەبست و واتاكەيشى بە پىچەوانەى دەقى ئايەتى قورئان ئەبى ھەروا بە پىچەوانەى خوى بەرزو پالفتەى بىرو باوہرى ساغى رەسای دامەزراوى تىكراى موسولمانان نەبى. بەلكوو مەبەستىكى جوانى كۆمەلايەتى یا ئايىنى تىدا بى.

۴- پىشيووى و ئالۆزى و شیواو تىادانەبى و قسەى بى سەرو بەر نەبى.

۵- بە پىچەوانەى ھەقائىقى تەبىعى و راستەقىنە سروشتىيەكان نەبى، ئەگەر بە تەئویلىكى دووریش بوو دەبى لەگەل ئەم مەرجانەدا بسازى، كەرچى مەرجى تریش زۆرماوە.

سەنەدىش دەبى بى گەرد بى، واتە: ئەو پیاوانەى كە ئەو فەرموودەيەیان بەرىز لە دەمى يەكترى تا سەر ھەزەت (درودى خودای لەسەربى) گىراوەتەوہ دەشئ ئاوابن: ھاو چەرڭ بووبن، بە خزمەت يەكترى گەيشتبن، موسولمانى ساخ بن، نىازیان پاك بى، زىرەك و بەزەين و زەين رۆشن و زاناو

داناو لیزان بن، بەپێى شوین و حال و جیگەو ریگە ئەهل بن بۆ گێرانهوێ ئەو
 ھەدیسە. بە ھیچ جوړی جیگەى گومان نەبن، لە ھەمان کاتدا راستگۆو
 راستال و بەدین و خودا ناسی خاس بن، لەناو زانا فەرموودە زانەکاندا
 ناسراوین.

موحەددیسەکانیش – گەرچی خوشیان یەکیکن لە پیاوانی رشتەو
 زنجیرەى فەرموودەکەو دەبێ گشت مەرجهکانی ئەوانیان تیا دا بێ، بەلام
 جیاوازییەکیان ھەیە لەبەر ئەوە – دەبێ شارەزاییەکی تەواویان لە زانستى
 فەرموودەدا ھەبێ، ئاگیان لە کون و قوژبنی زانستى فەرموودە شوناسى
 ھەبێ، کورت و پوخت دەبێ موحەددیس – یا بە کوردییەکەى خۆمان بڵین
 فەرموودەزان – مامۆستای مامۆستیای بێ و لە رجالی جەرح و تەعدیل بێ
 وەك ئیمامى بوخارى و ئیمامى موسليم (رەزای خودایان لێین).

جا ئەم کۆمەڵە مەرجهى سەرەو لەھەر فەرموودەیکە ھا تە دى ئەوا ئەو
 ھەدیسە صەحیحەو راست و دروست و فەرموودەیکەى ساخەو، بەپێى پایەو
 پلەى خۆى، کە مۆتەواوتەرە، یا ئاحادە، کارو رەفت و ەمەلى پێ دەکری، ئیتر
 خودا بۆ بیرو باوەرو تاعەت و بەندەگى کردن بێ، خودا بۆ کردارو رەفتارو
 گوتارو مامەلەو رەوشت و مەبەستەکانى تری کۆمەلایەتى بێ. بەلام ئەگەر
 رەخنەو خراپەیی لەیەکێ لەم مەرجانەدا رویدا ئەوا بەپێى بەھیزى و لاوازی
 ئەو قەدح و رەخنەو زەدەدارییە پایەو پلەى ئەو ھەدیسە دادەبەزێ و بەپێى
 یاساو دەستوورەکانى زانستى فەرموودەناسى تەصنیف و تەبویب و ریز
 بەندیی دەکری. جا مەبەستم لەم قسێ ئەم ئەنجامە: ئەم شەن و کەو و گێرەو
 کێشەى بە ھەموو کەس ناکری، ئەمە پیاوی خۆى دەوێ، لە پیش ھەموو
 مەرجیکە ئەم جوړە زاتانە دەبێ دارای تەقواو ناو و شورەتى جوان بن و جیگەى
 متمانەو باوەرى جەماوەرى موسولمان بن. وەكى تریش بلیمەت و زاناو داناو
 لیزان و شارەزاو پسپۆر بن و شارەزاییەکی تەواوی دین و دنیایان لە مەیدانى
 ئەو بابەتەدا ھەبێ کە فەرموودە باس لیکراوەکە پەيوەندى پێوەى ھەیە، جا
 گەرچی زانا پیشینەکان (رەزاو رەحمەتى خودایان لێین) لەم بوارەدا کۆتاییان نەکردووە،

بەلّام لەبەر ھەندى ھۆى نوئ، ئەگەر ديسان لەسەر ئەم بياناتە كۆمەلئ زاناي گەورە گەورەى لەخودا ترسى پىسپۆرى خاوەن تەقوا و ھەرع و ناو و شورەتى ئايىنى جوان، دلسۆزى گەلى ئىسلام، دوور لە ھەوەسپەرستى و ئارەزوو بازى و رەچاوكردنى بەرژەوەندى دنياىى تەسك و ترووسك، لەبەر رۆشناىى دەقى ئايەتە پىرۆزەكانى قورئان و ھەدىسە ساغ و دروستەكانى ھەزرت (درودى خوداى لەسەرب) و تيشكى ھەقائىقى عىلمى - ئەو ھەقائىقەنى كە گەشتوونەتە پلەى يەقىن و بتمانە پىكردن - ئەگەر كۆمەلئ زاناي ئاوا سەر لەنوئ بەزانستى فەرموودە دابچنەو و بۆ بەرژەوەندى ئىسلام و بەتايبەتى بۆ بەرژەوەندى گشتىى فەرموودە شەن و كەويكى دلسۆزانەى خەرمانى سامانى بەپىت و فەرى سوننەت و فەرمايشتەكانى ھەزرت (درودى خوداى لەسەرب) بگەنەو، بە يارىدەى عىلمى ھەدىسى كۆن، تەتویری شىۋازى تەعن و جرح و تەعدیل، سەر لەنوئ، لەسەر رىبازو شىۋازىكى نوئ بگەن و تەصنيف و تەبويب و رىزبەندى و پلە بەندى فەرموودەكان بگەنەو، پلەى بەھىزى و لاوازيان - لەبەر رۆشناىى ئەم ھەولە نوپىە - بۆ دابىنەو، ئەگەر كاىكى پىرۆزى ئاوا ئەنجام بدرئ، بەراستى دەبئ بەمايەى خىرو بىرو خوشى و بەھرەىكى زۆر زۆر بۆ گەلى ئىسلام دەبئ بە تىرىكى كارىگەر و دەدرئ لە توپى دلى ئەو دوزمانەى ئىسلام كە ھەمىشە لە كەمىندا خويان مەلّاس داو و بۆ كەلّين و ھەل دەگەرّين، تا خەنجەرى زەھراوى خويان تامشتوو دەكەى لە كۆلەى ئىسلام بەدەن!

وہلّ كارىكى وا گران و گرنك بە ھەموو كەس ناكريئ، مەگەر بەلّىژنەىكى پىسپۆرى ھەلّبژاردەى نپو دەولەتى ئىسلامى، يا بەزانكۆپەكى گەورەى وەك جاميعولئەزھەرى پىرۆز بكرئ، چونكە شتى وا سەرەراى شارەزايى و پىسپۆرى ھونەرىى، تەوانايى سامانىشتى گەرەكە، موختەبەر و ئەزمونگە و تاقىگە و روانگەى گەرەكە، كۆمەكى و راويژو ھارىكارى سەدان پزىشك و زاناي ئاسمانى و زەویناس و دەرياشوناس و دەرووناس و فەلاو كشتىارى پىسپۆرى دەوئ. ھەول و كۆششى نيازپاكى تاكە كەسش بئ سوود و بەھرە نابئ، ئەویش وەلّ بەپىى خوى ھەر باشە. ئەوہى من ئاگام

لَیْسَی ئَیْسَتَا هه‌وَلْی وَا پِیْرۆز له‌سه‌ر زۆر ئاست هه‌یه، هه‌دیس و علمی هه‌دیس له زانکۆ و فیرگا و په‌یمانگا ئیسلامیه‌کاندا بایه‌خیکێ گرنکی پێ دهری، خوا یاریی له ئایینده‌یه‌کی نزیکدا کتیبه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی هه‌دیس به‌ حاسیه‌و کۆمپوتهر به‌رمه‌جه ده‌کریڤ!

ئیسلام ئه‌مڕۆ له‌سایه‌ی خوداوه‌ هیژیکێ گه‌وره‌یه، له‌سه‌ر رووی زه‌وی، رۆلێکی گه‌ڤی گه‌وره‌ ده‌بینی له‌سه‌ر هه‌موو ئاستی، دۆست و دوژمن ئه‌مڕۆ ئه‌وه‌ باش ده‌زانن، خۆزگا ئیمه‌ی کوردیش له‌م قوناغه‌ ناسکه‌ی ئه‌مڕۆدا له‌م بارو دۆخه‌ حالێ ده‌بووین و براهه‌تی پتر له‌ ملیاری موسولمانان نه‌ده‌گۆپییه‌وه‌ به‌ زه‌رده‌خه‌نه‌ی درۆی لایه‌نه‌ رامیاریه‌ بێ باره‌کان!*

گه‌رچی کار به‌ده‌ستانی موسولمانه‌کانی ده‌ورو به‌ریشمان ئه‌و موسولمانه‌ ساغه‌نین که‌ له‌ زۆرو سته‌م و چه‌وسانه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تیان ئه‌مین بین، چونکه‌ ره‌گه‌ز په‌رستی و عیلمانییه‌ت و به‌رژه‌وه‌ندی میلی خۆیان کویری کردوون، گوێ به‌ هه‌ق و ناھه‌ق ناده‌ن!

وه‌ڤی ئه‌م قسه‌ هه‌له‌ق و مه‌له‌قانه‌ی که‌ ئیستا باوه، که‌ هه‌ر کۆلکه‌ مه‌لاو کۆلکه‌ ئه‌فه‌ندییه‌ک هه‌ڤ ده‌ستی دم له‌ ته‌ع‌دیل و ته‌ج‌ریحی هه‌دیس ده‌دا، به‌بێ له‌ بارابوونی ته‌واو دم له‌ هه‌لسه‌نگاندنی هه‌دیسێ سه‌حیحی پیغه‌مبه‌ر (برووی خودای له‌سه‌رین) ده‌کوئی ئه‌مه‌ سه‌ره‌تای دم بردنه‌ بۆ قودسییه‌تی قورئانی پیروزییش، ئه‌مه‌ ده‌بێ به‌ به‌رای هیژشیکێ گه‌وره‌ بۆ هه‌له‌کاندنێ به‌ردی بنچینه‌ی ئایینی ئیسلام، که‌ له‌ میژوه‌ سه‌لیبییه‌ت و سه‌هیونییه‌ت ره‌نگ‌پێژی بۆ ده‌که‌ن! گه‌رچی چرای خودا به‌ فووی ده‌سته‌ی شه‌یتان ناکوژیته‌وه‌و ده‌ریا به‌ ده‌می سه‌گ گلاو نابێ، به‌لام به‌ته‌نگه‌وه‌ نه‌بوونی خۆیشمان سه‌راسی زۆرمان بۆ ده‌سازینی.*

(*) اللهم هل بلغت. (ومرگێر - ۲۰۰۸/۵/۳۰)

(*) ئه‌مه‌ ئیستا وایه. په‌نا به‌خودا. (ومرگێر - ۲۰۰۸/۵/۳۰)

جا له دوا ئەم تویژینهوهیه ریگه چاره‌ی زۆر هه‌یه بۆ ته‌ئویلی
 هه‌دیس، وه‌ك ئەوه له موته‌شاییهات بێ، یا هه‌له‌و به‌سه‌رچوونی فه‌رمو
 ده‌گێڕه‌وه (راوی) بێ، یا ئەو مه‌رجانه‌ی كه فه‌رمووده زانه‌ گه‌وره‌كان دایان
 ناوه‌ تییدا نییه، یا به‌ پێچه‌وانه‌ی هه‌دیسێ له‌ خۆی ساخته‌، گه‌ئێ سازاندن
 (ته‌ئویل) ی تری ئاوا جوان و ناسك و دوور له‌ بێریزی كردن، به‌ قودسییه‌تی
 كتیبه‌ عومده‌كانی هه‌دیس هه‌یه.

ئەوه‌ی كه‌ جێی گومان و ره‌خنه‌ نییه ئەم راسته‌قینه‌یه‌یه: كه‌ بیروباوه‌رو
 ئاقیده‌و شیوه‌ی عیباده‌ت و چۆنی‌تی تاعه‌ت و خودا په‌رستی له‌ ئیسلامدا زۆ
 زۆر ره‌ساو سازو شیرین و دامه‌زراو و رێك و پێك و ناسك و نازداره‌، ئەوه‌یش له‌
 سایه‌ی ئەو هه‌موو هه‌دیسه‌ ساخ و پێرۆزانه‌وه‌یه كه‌ بوون به‌سه‌رچاوه‌ی ئەو
 ئاقیده‌ ساخه‌و ئەو عیباداته‌ جوان و هه‌قانه‌، كه‌واته‌ فه‌رمووده‌ی له‌م بابه‌ته‌
 پێداویستی به‌ پێدا چوونه‌وه‌ نییه بگره‌ بۆ چۆنی‌تی عیباده‌ت و تاعه‌ت و
 شیوه‌ی خودا ناسین باشترین سه‌رچاوه‌و سه‌ر چه‌شمه‌ كتیبه‌ كۆنه‌كانی
 فیه‌قی ئیسلامیه‌، زاناکان (ره‌زای خودای لێن) له‌م لایه‌نه‌وه‌ هه‌یچیان بۆ دوا خۆیان
 نه‌هێشتۆته‌وه‌. زاناکانی ئەم چه‌رخه‌ ده‌توانن به‌ ته‌وفیق له‌ نیوانی
 راجوانه‌كانی ئەواندا چاره‌سه‌ری گه‌ئێ له‌ كێشه‌كانی ئەم‌ڕۆمان بکه‌ن، وه‌ئێ به‌
 هه‌یج جو‌ر نابێ ته‌وفیق سازاندن له‌ نیوانی ئەو راجوێ جو‌یانه‌دا بگاته‌
 راده‌ی تێكه‌لی و پێكه‌لی و ته‌لفیق! (وه‌رگێڕ)

۵۷۳۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهُ وَوَضْعُهُ فِي
 سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ كَمَا يَشْتَهَى. رواهما الترمذي^(۲):

ئەبو سه‌عید خودری (ره‌زای خودای لێن) ده‌فه‌رموێ: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
 له‌سه‌رین) ده‌فه‌رموێ: کاتێ موسوڵمان له‌ به‌هه‌شتا ئاره‌زووی منال ده‌کا، مانه‌وه‌ی
 مناله‌که له‌ناو سکی دایکیداو له‌ دایکبوونی و گه‌وره‌بوونی و ته‌مه‌نی هه‌مووی
 به‌یه‌ك کارێر ته‌واو ده‌بێ، خۆی چۆن هه‌زده‌کا مناله‌که ئاواده‌بێ (ت-س/ح).

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۴۲) چۆنیتى و شیوه‌ی دانیشتوانی به‌هشت : (أوصاف أهل الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ، وَكَرَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ، لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ} - سورة الحجر - ۴۵/۱۵.

دیارو ئاشکرایه که له خودا ترسه‌کان له دوا روژدا وان له‌ناو نازو نیعمه‌تی نه‌پراوه‌ی به‌هشتا، که پره له باخچه و باخ و بؤلاخ و ره‌زی جوړاو جوړ، باخه‌کانی به‌هشت نه‌ونده ناسک و نازدارن و جوانن دهق ده‌لیی نه‌فسی به‌هشت خوین، خو ئاوو کانیاو و سه‌رچاوو و روبار له به‌هشتا به‌بی شوماره، له‌به‌ر نه‌وه له که‌سی وایه که به‌هشتییه‌کان وک مه‌لی ئاوی له‌ناو ئاودا ده‌ژین! به نازده‌وه، به‌ریزه‌وه پییان ده‌فرموی: فرموی: به‌خیرو خوشی به‌بیوه‌ی به‌ناشتی پرؤنه ناو ئه‌م به‌هشته‌وه، بو‌خوتان به‌ئاسوده‌یی، به‌بی دهر دو به‌لا هه‌تا هه‌تایه له ناویدا بژین، دلیان له ناستی یه‌ک ساف ده‌که‌ین، کینه‌و ده‌غزی ناو دلیان وک موو له ماست بکیشتیت ئاوا راده‌کیشین و دلیان به‌رابه‌ریه‌کتری پر ده‌که‌ین له دوستی و خوشه‌ویستی و برایه‌تی، وکوو برای دایکی و باوکی له‌ناو خویندا ته‌با له‌سه‌ر کورسی و ته‌خت و قه‌نه‌فه‌ی جوانی که‌شخه به‌رابه‌ریه‌کتری داده‌نیشن و کوپی قسه‌و گوشتوگویی لی‌گه‌رم ده‌که‌ن و به‌زم و ره‌زم و ئاهه‌نگی خوش ده‌گیپن، قه‌ت نه‌ماندو و ده‌بن، نه‌خوش ده‌که‌ون، نه‌ره‌نج ده‌گیشن، نه‌تووشی ناخوشی و مه‌ینه‌ت ده‌بن، له‌و به‌هشتانه‌دا له‌سه‌ر ئه‌م حاله خوشه جاویدانن و هه‌رگیز له‌وی بارو کوچ ناکه‌ن و ناچن بو‌ولاتی تر.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهُونِ، هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكَوِّنُونَ، لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ، سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَّحِيمٍ} - سورة يس - ۵۵/۳۶ - ۵۸.

واته: به‌راستی به‌هشتییه‌کان، که خوین له سایه‌ی خوداوه بوون به‌خاوه‌ن و خپوی به‌شی خوین له به‌هشتا، جیگه‌و شوینی خوینیان له

به‌هشتا هتا هتایه له‌سەر تاپۆ کراوه به‌راستی ئەم خودا پیداوانه وان له‌ناو خوۆشی و که‌یف و سه‌فاداو، کارو پیشه‌یان هەر رابواردنی خوۆش و عه‌یش و نوۆشه خوۆیان و هاوسه‌ره‌کانیان وان له‌ بن سییه‌ری خه‌ست و خوۆلی خوۆشدا، له‌سەر کورسی و قه‌نه‌فه‌ی که‌شخه‌ پالێ ئی دده‌نه‌وه، میوه‌ی خوۆشی زۆر له‌بەر ده‌ستیان دایه، هەرچی تریش داواکه‌ن له‌ خزمه‌تیان دایه، ئاواتی هه‌ره‌ گه‌وره‌شیان به‌وه‌ دیته‌دی که‌ خودا به‌خودی خوۆی سلّوویان ئی ده‌کا یا به‌هوۆی فریشه‌ته‌کانیه‌وه سلّوویان پئی ده‌گه‌یه‌نی و فریشه‌ته‌کان پئیان ده‌فه‌رموون: خودای میهره‌بان ده‌فه‌رموۆ: سلّو بو ئیوه‌بی، دروودتقان لییی.

۵۷۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ جُرْدٌ مُرْدٌ كُحْلٌ لَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ وَلَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ^(۱).

ئەبو هوریره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خوۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سەربین) ده‌فه‌رموۆ: به‌هه‌شتیه‌کان بی موو بی ریش و سمیلن، له‌ش ساف و لووسن، چاوره‌ش و چاوبه‌کلن، هه‌میشه‌ هه‌رلاو و گه‌نجن، هه‌رگیز پیرو نیختیار نابن، جل و به‌رگیشیان کۆن نابن. (ت-س/ح).

۵۷۳۵- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ جُرْدًا مُرْدًا مُكْحَلِينَ أَبْنَاءَ ثَلَاثِينَ أَوْ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ سَنَةً^(۲).

موعازی کوپی جه‌به‌ل (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: جه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سەربین) فه‌رمووی: به‌هه‌شتی که‌ ده‌چنه‌ به‌هه‌شت له‌ناو به‌هه‌شتا له‌ش بی موون، بی ریش و سمیلن، چاوره‌ش و چاوبه‌کلن، ته‌مه‌نیان سیی سائه. یا فه‌رمووی: ته‌مه‌نیان سیی و سی سائه. (ت-س/ح).

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۷۳۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ يُرَدُّونَ بَيْنِي ثَلَاثِينَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيدُونَ عَلَيْهَا أَبَدًا وَكَذَلِكَ أَهْلُ النَّارِ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۳):

شهبو سه‌عید (خودای نازای بن) فهرمووی: پیغهمبر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: شه‌وی به‌مندالی بمری، یا به‌گه‌وره‌یی بمری، کاتی ده‌چیته‌ناو به‌هشت له‌ته‌مه‌نی سیی سالی دایه، نیت‌هرگیز له‌وه زیاتر نابی، ته‌مه‌نی دوزخ‌خیش ه‌روایه. (ت- سند غریب).

۵۷۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَذْرِ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ عَلَى أَشَدِّ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ إِضَاءَةً، لَا يُبُولُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَنْفَلُونَ وَلَا يَمْتَخِطُونَ، أَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ، وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، وَمَجَامِيرُهُمُ الْأَلْوَةُ، وَأَزْوَاجُهُمُ الْخُورُ الْعَيْنُ، أَخْلَاقُهُمْ عَلَى خَلْقِ رَجُلٍ وَاحِدٍ عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ آدَمَ، سِتُونَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ. زاد في رواية: وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مَخُّ سَاقِيهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

شهبو هوره‌یره (ره‌زای خودای نبین) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: یه‌که‌م ده‌سته‌یی که ده‌چنه‌ناو به‌هشت له‌سهر شیوه‌ی مانگی شه‌وی چوارده‌ن‌ناو جوان و ناسک و نازدارن، له‌ناو ریزی به‌هشت‌یه‌کانی تردا دیارین، ده‌سته‌ی دوی ته‌وان وه‌ک گه‌شترین شه‌ستی‌ره‌ی ناسمان وان، خه‌لکی به‌هشت نه‌گمی‌ز ده‌که‌ن، نه‌سه‌راو ده‌که‌ن، نه‌چلم ده‌سپرن، نه‌تفو به‌لغهم روده‌که‌ن (نه‌قرخن و لرخن) شانه‌کانیان زی‌ره، ناره‌قیان میسکه، بخورریان عوده، ژنه‌کانیان په‌رییه‌چاو جوانه‌کانی

(۳) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

(۴) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۶، ۷۰۷۷، ۷۰۷۸. تجريد/ ۳/ ل- ۴۴۲ رقم/ ۱۳۱۲ = ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۵۴، ۲۲۷۷.

به‌هشته، ره‌فتارو ره‌شتیان وهك يهك جوانه، له‌سه‌ر شیوه و قه‌لافه‌تی ئاده‌می باوکیانن، بالایان شه‌ست بال درێژه. له‌گێڕانه‌وه‌یه‌كا ئه‌مه‌ی پتره: هه‌ر پیاوه‌یان دووژنی هه‌یه‌ له‌ به‌هشته‌ پیاوی ره‌به‌ن نییه، هه‌موو ژندارن، ژنه‌کانیان، له‌به‌ر جوانی و ناسکی و نازداری مۆخی ناو لولاکیان له‌ ژێر چه‌رم و گوشته‌وه‌ دیاره، وهك له‌ناو مینادابیی ئاوا، جیاوازیی و دژایه‌تی و ناخۆشی و ناکوکیان له‌ نیواندا نییه و رق و ده‌غه‌زو کینه له‌ یه‌کتری ناکێشن، له‌ناو خویانا زۆر ته‌بان و رێکن و هه‌موویان یه‌ك دلن و دلایان له‌ ئاستی یه‌ك پاکه، به‌یانی و ئیواره‌ یادو ته‌سبیحاتی خودا ده‌کهن. (ش/ت) → (ب ۶ ز - ۳ ل - ۵ ف - ۳۶۹۱/۲).

۵۷۳۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَأْكُلُونَ فِيهَا وَيَشْرَبُونَ وَلَا يَتَفَلُّونَ وَلَا يَبُولُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَمْتَحِطُونَ. قَالُوا: فَمَا بَالُ الطَّعَامِ قَالَ: جُشَاءٌ وَرَشْحٌ كَرَشِحِ الْمِسْكِ يُلْهَمُونَ التَّسْبِيحَ وَالتَّحْمِيدَ كَمَا يُلْهَمُونَ النَّفْسَ. رواه مسلم^(۵).

جایبر (خودای نازنی بێ) فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: له‌ به‌هشته‌ به‌هشتیه‌کان ده‌خۆن و ده‌خۆنه‌وه، به‌لام تف و گمیز و پێشاو و پیسایێ ناکه‌ن، چلَم و به‌لغه‌میان نییه‌ تا بیسپرن، دهم و لووت و سنگیان پاکه‌و چلَم و تف و به‌لغه‌م و کَلَم و شتی وایان نییه.

یاران فه‌رموویان: قوربان! ئه‌ی ئه‌و خۆراکه‌ی که ده‌یخۆن چی لیدی؟ فه‌رمووی: ده‌بێ به‌ قرقینه‌و ئاره‌ق له‌ چه‌شنی گولای میسک، وهك چۆن ئیستا ئیوه له‌ سایه‌ی خوداوه‌ ریی هه‌ناسه‌دانقان بۆ ئاسایی و سانایی کراوه‌ ئاوا له‌ خوداوه‌ به‌ ئاسانی و سانایی هه‌میشه‌ خوو ده‌گرن به‌ ته‌سبیحات و یادو ستایشکردنی خوداوه‌ (م- ره‌حه‌تی خودای لیبی).

۵۷۳۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُعْطَى الْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ قُوَّةً كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجَمَاعِ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ يُطِيقُ ذَلِكَ؟ قَالَ: يُعْطَى قُوَّةً مِائَةً.

(۵) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۸۱. أبو داود. سنة: ۴۷۴۱. تحفة الأشراف: ۲۳۰۰

ئەنەس (ره‌زای خودای لیبی) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: لە به‌هشتا وەها وەها موسوڵمان تەوانای سەرچینی هەیه! گوترا: ئەو پێغەمبەری خودا! جا توانای ئەوەندە زۆری هەیه وەك تۆ دەفەرمووی؟ فەرمووی: هێزی سەد می‌ردی ئیستای ئیوه‌ی پێ دەدری، كەواتە تەوانایی ئەوه‌ی هەیه (ت-س/ص).

۵۷۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّ مَا يُقَالُ ظُفْرٌ مِّمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَأَ لَتَزَخَّرَتْ لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَطْلَعَ قَبْدًا أَسَاوَرَهُ لَطَمَسَ ضَوْءَ الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ. رواهما الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۷):

سەعدی کۆری ئەبو وەققاص (ره‌زای خودای لیبی) دەفەرمووی: حەزەرت پێغەمبەری خوشەوێست و نازدارو گەورەو سەرور (دروودو سلاو و رحمت و بەرمکاتی خودای گەورەو سەرورە و لەسەرب و سەرو مال و منال و مەست و نەست بەقوربانی گەردی سەر ئاستانە کۆری پێژی بن) دەفەرمووی: نینۆکی چەندی هەل دەگری ئەگەر ئەوەندە لەشتی ناو بەهەشت لە دنیا دا دەربکەوی کون و قوژبەنی ئاسمان و زەوی دەرازیته‌وه‌و شەوق دەداتە‌وه‌و پڕ دەبی لە نوورو لە بۆن و بەرامە‌ی خوش، ئەگەر گریمان پیاویکی بەهەشتی سەربکیشتی ناو جیهان و خشلەکانی دەربکەون شەوقی خۆر دادەپۆشی و لەبەر شەوقی ئەو خۆر شەوقی نامینی، هەروەك چۆن لەبەر شەوقی خۆر ئەستێرە مانگ شەوقیان نامینی! (ت- سەند غەریب).

۱۴۳) شیوه‌ی شیرینی ژنی به‌هەشت : (صفة نساء الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ - سورة الرحمن}.

ئەم ئایەتە بە تەواوی لەسەر باسی (دارو درەخت و میوه‌ی به‌هەشت) دا رابورد.

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً، فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا، عُرُبًا أَثَرَابًا، لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ - سورة الواقعة - ۶۵ / ۳۵ - ۳۸}.

واژه: پەری به‌هشت بئ و خودا به دهستی ره‌گینی قوردردتی خوی بو دوست و خوشه‌ویست و ئازیزی خوی دروستیان بکا ده‌بی چون نازەنینانی بن، له پیش هه‌موو شتی‌کا نه‌و به‌هره‌ خوشه‌ی که له جیهاندا ژن شانازی پیوه ده‌کا و پیوه‌ی ده‌نازی و، پیاویش زور‌ه‌زی لی ده‌کا له‌و پەرییانه‌دا هه‌یه، که بریتییه له کچی‌نی و کچی‌تی، نه‌و پەرییانه‌ هه‌میشه‌ کچن، گشت جاری که می‌رده‌کانیان ده‌چنه‌ لایان، ده‌بنه‌وه‌ به‌کچ، هه‌موو می‌رد پەروهرن و نازی می‌رده‌کانیان ده‌گرن، هه‌موو هاوته‌مه‌ن، له سی‌ره‌ی می‌رده‌کانیانان، له عه‌موو نویییه‌کان، ده‌بن به‌ ژن و هاوسه‌ری نه‌سحابول یه‌مین.

۵۷۴۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقَدْ وَدَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةً خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَقَابُ قَوْسٍ أَحَدِكُمْ أَوْ مَوْضِعُ قَدَمِهِ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَتْ إِلَى الْأَرْضِ لِأَضَاءَتِ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَّتْ مَا بَيْنَهُمَا رِيحًا وَلَنْصِيفُهَا عَلَى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رواه البخاري والترمذي^(۱):

نه‌ه‌س (خودای لی‌رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سەربن) فه‌رمووی: به‌قه‌د جی‌گه‌ی که‌وانی، یا به‌قه‌د شوین پی‌ی یه‌کی‌کتان له به‌هشت چاک‌تره له گشت جیهان و نه‌وه‌ی له جیهاندا هه‌یه. گریمان ژنی له نافرەتانی دانیش‌توانی به‌هشت سه‌ر بکی‌شی بو سه‌رزه‌وی له‌م پەری زه‌وییه‌وه هه‌تا نه‌وپەری زه‌وی پرده‌کات له بونی خوش، نه‌و سه‌ر پۆشه‌ی که‌وا به‌سه‌ریه‌وه له سه‌راسه‌ری جیهان به‌خوی و نازو نیعمه‌تی‌ه‌وه چاک‌تره. (ب/ت).

۵۷۴۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْمَرْأَةَ مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ لَيَرَى بَيَاضَ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ سَبْعِينَ حُلَّةً حَتَّى يَرَى مَخْطَهَا وَذَلِكَ

يَاۤأَيُّهَا اللّٰهُ يَقُوْلُ (كَانَھُنَّ الْيَاقُوْتُ وَالْمَرْجَانُ) فَاَمَّا الْيَاقُوْتُ فَاِنَّهٗ حَجَرٌ لَّوْ اَدْخَلْتَ فِيْهِ سِلْكًا ثُمَّ اسْتَصْفَيْتَهُ لَأَرْيْتَهُ مِنْ وَرَآئِهِ^(۲):

عبداللّٰ (خودای نازای بن) فہرمووی: خوشہ‌ویست (درویدی خودای لہ‌سہ‌رین) فہرمووی: سپیتیتی پووزی ژنی بہہشتی لہ‌سہر حہفتا دہست جلہوہ دیارہ، تہنانتہ تہوہندہ جوان و ناسک و نازدارو ساف و لووسہ موخی ناو لوولاقیشی دیارہ، تہمہیہ کہ خودا لہ‌وہسپیاندا دہفہرمووی: کانہن الیاقوت والمرجان: تہو ژنانہ تہوہندہ ناسک و نازدارو ساف و لووس و بیگہردو سوورو سپین دہلیی یاقوت و مہرجانن. چونکہ یاقوت بہردیکی بہنرخہ لہ‌بہر روونی و بیگہردی تہگہر ہودایہکی پیوہ بکہی لہ دیوی دہرہوہ دیارہ (تیرمیزی - رہزای خودای لیبن).

۵۷۴۳- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَسَلَّم) قَالَ: اِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْخَوَرِ الْعَيْنِ يُرْفَعْنَ بِاصْوَاتٍ لَّمْ يَسْمَعْ الْخَلَائِقُ مِثْلَهَا يَقْلَنُ نَحْنُ الْخَالِدَاتُ فَلَا نَبِيدُ وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نُبَاسُ وَنَحْنُ الرَّاٰضِيَّاتُ فَلَا نَسْخَطُ طُوبٰى لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَہٗ. رواہما الترمذی. نسال اللہ رضاہ والجنة آمین^(۳):

ثیمامی علی (رہزای خودای لیبن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہ‌سہ‌رین) فہرمووی: لہ بہہشتا پہرییہ چاو جوانہکان کوپ دہبہستن و لہ باخچہیہکا کو دہبنہوہ، بہ ناوازیکی زور خوش نقامیک دہلین و دہیکہن بہ چریکہیہکی وا خوش کہس نہیبیستی: دہچرن: ثیمہ نہمرین، ہہتا ہہتایہ دہژین، ہہرگیز نامرین، لہناو ناچین، ثیمہ نازدارین، قہد بی ناز ناکہوین، ثیمہ لہ خودای خویمان رازین، بہ بہشی خویمان دہنازین، لہ میژدہکانمان خوش نوودین، لہ دہستہ خوشکہکانمان بی گلہیین، قہت لییان بیزار نابین، خوشی لہو کہسہ کہ میژدی ثیمہیہو ثیمہ ہاوسہری تہوین! (ت - سند غیب).

(۲) بسند مسکوت عنہ.

(۳) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

(۱۴۴) یه‌که‌م که‌س که ده‌چنه به‌ه‌شته‌وه موحه‌مه‌دو نومه‌ته‌که‌یه‌تی

أول من يدخل الجنة النبي محمد ﷺ وأُمته

۵۷۴۴- له سه‌ه‌تای باسی شه‌فاعه‌ته‌وه رابورد، فه‌رموده‌ی: (أنا أول الناس يشفع في الجنة وأنا أكثر الأبياء تبعاً)^(۱).

۵۷۴۵- → (ب - ۴ ز - ۸۱ ل - ۲۴۹ ف - ۳۰۷۶/۱۰) حدیثی: (أنا أكثر الانبياء تبعاً يوم القيامة وأنا أول من يقرع باب الجنة)^(۲).

۵۷۴۶- وَعَنْهُ (أَي عَنْ أَنَسُ - الْمُرْجَم) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا أَوَّلُ شَفِيعٍ فِي الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَإِنَّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيًّا مَا يُصَدِّقُهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ^(۳):

ديسان ئيمامی ئه‌نه‌س (ره‌زای خودای نبيی) ده‌فه‌رموی: چه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستی خوداو خوشه‌ویستی گه‌لی ئیسلام (دروود و صلات و سلام و رحمت و به‌ره‌کاتی خودای گهره‌ی له‌سهرین و سه‌رو مال و منال و دایک و باوک و که‌سوکار و هست و نه‌ست گشتی به‌یه‌ک جار به‌قوریانی گهردی ژیر پینی دینیکه‌دانی گهری پیمیزی بئ) ئه‌نه‌س فه‌رموی: ئه‌و چه‌زده‌ته‌ نازداره‌ فه‌رموی: له‌ به‌ه‌شتا من یه‌که‌م تکاکارم، که‌س له‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانی تر ئه‌وه‌نده‌ی من خه‌ک ئیمانی له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی هه‌ق پی نه‌هیناوه، بزنان که پیغه‌مبه‌ری وابوو له‌پیش منه‌وه یه‌ک پیاو له‌ ئومه‌تی ده‌عه‌دی باوه‌ری پی کردوو و ئومه‌تی ئیجابیه‌ی بریتی بووه له‌یه‌ک که‌س و به‌س. (م - ره‌زای خودای نبيی).

۵۷۴۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آتَى بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتَحُ فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ. فَيَقُولُ بِكَ أَمِرْتُ لَا أَفْتَحُ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ مُسْلِمٌ^(۴):

(۱) تقدم في المجلد العاش. تسلسل/ ۱۳۰ مبحث (شفاعة نبيينا محمد (ص) رقم الحديث/ ۵۶۹۲/۲.

(۲) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۸۱ رقم/ ۳۰۷۶/۱۰.

(۳) مسلم. إيمان: ۴۸۴.

(۴) مسلم. إيمان: ۴۸۵.

دیسانده وه ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: روژی دواروژ ده‌پومه به‌رده‌گاری به‌هه‌شت و له‌دره‌گا ده‌ده‌م، ده‌رکه‌وانی به‌هه‌شت ده‌فهرموئ: تو کییت؟ ده‌لیم: منم موچه‌مه‌دم، ده‌فهرموئ: خوشم فهرمانم پی کراوه که له‌پیشا بو توئی بکه‌مه‌وه، وه له‌پیش هاتنی تودا بو که‌سی تری نه‌که‌مه‌وه، که‌واته باشه به‌فهرموو وا بو‌ت ده‌که‌مه‌وه. (م- رمزای خودای لیبین).

۵۷۴۸- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعُمِائَةِ أَلْفٍ مُتَمَاسِكِينَ، أَخَذَ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ، لَا يَدْخُلُ أَوَّلُهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمُ الْجَنَّةَ، وَوُجُوهُُهُمْ عَلَى ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. رواه الشيخان^(۵):

سه‌هلی کوپی سه‌عد (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌ئومه‌تی من هه‌فتا هه‌زار که‌س. یا فهرمووی: هه‌وت سه‌د هه‌زار که‌س به‌یه‌ک ریز به‌یه‌کجار ده‌چنه ناو به‌هه‌شت، به‌ریز ده‌ستی په‌کتریان گرتوو، وه‌ک له‌ریزی نویژدا راوه‌ستابن ئاوا، له‌سه‌ر ئه‌م حاله‌هه‌موویان پی‌که‌وه له‌یه‌ک کاتا ده‌چنه ژوو‌ره‌وه، دیاره‌ده‌رگای به‌هه‌شت زورپانه، ده‌موو چاویان ئه‌وه‌نده جوان و به‌شه‌وقه وه‌ک مانگی شه‌وی چوارده‌ده‌ره‌وشیته‌وه (ش) شه‌یخان = ئیمامی بوخاری و ئیمامی موس‌لیم، که‌داده‌نرین به‌ریش‌سپیی و مام‌وستای هه‌موو فهرمووده زانه‌کانی تر - رمزای خودا له‌هه‌موویان بئ).

(۵) بخاری. رفاق: ۶۵۵۴. مسلم. ایمان: ۵۲۵.

۱۴۵) کهسانی به‌بئی لیپرسینه‌وه ده‌چنه ناو به‌هه‌شت

الذین یدخلون الجنة بغير حساب

۵۷۴۹- → (ب - ۴ ز - ۸۰ ل - ۲۴۰ ف - ۱) (۱).

لیره ئەم چەند پتری یه به‌سوودانه‌ی هه‌یه: حەفتا هەزار کەس لە پیشیانە‌وه‌یه، به‌بئی لیپرسینه‌وه‌و سزادان دە‌چنه به‌هه‌شت لی‌ره‌دا ده‌فرموی: عو‌ککاشه‌ی کو‌پی می‌حصه‌ن عه‌رزى حە‌زه‌تى کرد: قوربان نزام بۆ بکه که خودا بمکا به یه‌کێ له‌وانه؟ فرموی: اللهم اجعله منهم: خودایه! بیکه‌ی به که‌سێ له‌م خودا پێ‌دا‌وانه.

حه‌دیس - با مه‌ئال و ئە‌نجامی ری‌وایه‌ته جیا جیاکانیشی یه‌ک بئ به‌لام - له‌ زوربه‌ی گێ‌رانه‌وه‌کانی‌دا زیاده‌ی به‌سوود زۆره. که‌واته: بۆیه ئێمه تابۆمان ده‌کری هه‌موو ری‌وایه‌تی ته‌رجه‌مه بکه‌ین با‌شته. (وه‌رگێ‌)

۱۴۶) زوربه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت له‌ ئومه‌تی مو‌حه‌مه‌دن

الامة للمحمدية أكثر أهل الجنة

۵۷۵۰- → (ب/۷ ز/۵ ل/۳۰ ف/۱) + (ب/۶ ز/۱۸ ل/۲۶۶) (۱).

۵۷۵۱- عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ عِشْرُونَ وَمِائَةٌ صَفٍّ كَمَا تَوَنُّ مِنْهَا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَأَرْبَعُونَ مِنْ سَائِرِ الْأُمَمِ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ (۲).

ئیب‌نو بو‌ره‌یده فرموی: با‌وکم فرموی: پێ‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) فرموی: خه‌لکی به‌هه‌شت سه‌دو‌بیست ریزن. هه‌شتا ریزیان له‌م ئومه‌تی ئیسلامه‌ن، چل ریزی‌شیان له‌ نه‌ته‌وه‌کگانی ترن (ت - س/ح).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۸۰ رقم/ ۳۰۶۲/۱.

(۱) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۵ رقم/ ۱ + مجلد سادس. تسلسل/ ۱۸ رقم/ ۲۹۷۵/۷.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن.

۱۴۷) يَهْكَهَمْ خُورَاكُ وَيَهْكَهَمْ خَوَارِدْنَهْوَهِي خَهْ لَكِي بِهِ هَشْتِ جِيِيَه

ما أول طعام أهل الجنة وما شربهم عليه

۵۷۵۲- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَوْلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ. فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرَعُ مِنْهَا فَقَالَ: لِمَ تَذْفَعُنِي فَقُلْتُ أَلَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اسْمِي مُحَمَّدٌ الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَيْتَفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ. قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي فَتَكْتُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِعُودٍ مَعَهُ. فَقَالَ: سَلْ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هُمْ فِي الظِّلْمَةِ ذُوْنَ الْحِسْرِ، قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَارَةً؟ قَالَ: فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ؟ قَالَ الْيَهُودِيُّ: فَمَا تُخَفِّئُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: زِيَادَةُ كِبِدِ الثُّونِ، قَالَ: فَمَا عِذَاؤُهُمْ عَلَى إِثْرِهَا؟ قَالَ: يُنَحَرُ لَهُمْ تَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا، قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا، قَالَ: صَدَقْتَ، وَجِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ، قَالَ: يَتَفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ، قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي. قَالَ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ قَالَ: مَاءُ الرَّجُلِ أَيْبَضُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِيَّ الرَّجُلِ مَنِيَّ الْمَرْأَةِ أَذْكَرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِذَا عَلَا مَنِيَّ الْمَرْأَةِ مَنِيَّ الرَّجُلِ آتَا بِإِذْنِ اللَّهِ. قَالَ الْيَهُودِيُّ: لَقَدْ صَدَقْتَ وَإِنَّكَ لَنَبِيٌّ ثُمَّ انْصَرَفَ فَذَهَبَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ وَمَا لِي عِلْمٌ بِشَيْءٍ مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ. رواه مسلم في الغسل في كتاب الطهارة. نَسَّالَ اللَّهُ تَمَامَ الطَّهَارَةِ آمِينَ^(۱):

سه وېان (ره‌زای خودای نبین) فهرموی: له خرمه‌ت حه‌زره‌تدا (دېودی خودای له‌سهرین) راوه‌ستا بووم، مالوومنی هات گوتی: سلاوله‌توئهی موچه‌ممه‌دا! السلام عليك يا محمد. منیش پالیکي وا توندم پیوه‌ی نا خه‌ریک بوو پیی

بكهوئ، گوتی: بۆچی پالم پیوه ده‌نیئ؟! گوتم: ئه‌ی بۆچی نالیئت ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گوتی: به‌وناوه‌وه بانگی ده‌که‌ین که که‌سوکاری لیئ ناوه! حه‌زرت (درویدی خودای له‌سه‌ربن) فهرمووی: به‌لئ من ناوم موحه‌مه‌ده‌و که‌سوکارم به‌و ناوه منیان ناوناوه، مالوومه‌که گوتی: هاتووم پرسیارت لی بکه‌م، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ربن) فهرمووی: ئه‌گه‌ر قسه‌ی هه‌قت بۆ بکه‌م موسولمان ده‌بیئت؟ گوتی: به‌گوئی خۆم ده‌بیستم حه‌زرت (درویدی خودای له‌سه‌ربن) داریکی به‌ده‌سته‌وه بوو، ده‌یژهند له‌زه‌وییه‌که‌وه فهرمووی: ئاده‌ی پرسیارت چیه‌ی بپرسه گوتی: ئه‌و رۆژه‌ی که ئه‌م زه‌وی و ئاسمانه ده‌گوڤین به‌زه‌وی و ئاسمانیکی تر ئه‌م خه‌لکه له‌کوی ده‌بن؟ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ربن) فهرمووی: له‌سه‌ر پردی سیرات ده‌بن گوتی: ئه‌ی کئ یه‌که‌م که‌س ده‌بیئ که لیئ ده‌په‌رپه‌ته‌وه؟ فهرمووی: هه‌ژارانئ کۆچکاران ئه‌و هه‌ژاران‌ه‌ی که له‌مه‌که‌وه له‌تاو کافره‌کان کۆچیان کرد بۆ مه‌دینه گوتی: کاتئ ده‌چنه به‌هه‌شت یه‌که‌م خواردنیان چیه‌ی؟ فهرمووی: پارچه‌ زیاده گوشته‌که‌ی جهرگی نه‌هه‌نگه گوتی: ئه‌ی گه‌رماو گه‌رم له‌دوا ئه‌و چی تر ده‌خۆن؟ فهرمووی: جوانه‌گاکی به‌هه‌شتیان بۆ سه‌ر ده‌بپن، که له‌ده‌ورو به‌ری به‌هه‌شتا بۆ خۆی ده‌له‌وه‌را!.

گوتی: ئه‌ی چی به‌سه‌ردا ده‌خۆنه‌وه؟ فهرمووی: له‌ئای ئه‌و سه‌رچه‌شمه‌یه‌ی به‌هه‌شت که ناوی سه‌له‌سه‌بيله. گوتی: راست ده‌که‌ی، هاتویشم شتیکی ترت لی ده‌پرسم که که‌س نایزانئ جگه له‌پیغه‌مبه‌ران، مه‌گه‌ر پیاوئ یا دوانی تریش بیزانن، فهرمووی: ئه‌گه‌ر من پیت بلیم و بیزانم تو ئیسلام ده‌بی و - له‌ئیسلا مبونت قازانج به‌خۆت ده‌گه‌یه‌نئ؟ گوتی: جاری با گویم له‌قسه‌کانت بئ. مالوومه که گوتی: هاتووم له‌باره‌ی مندا له‌وه لیئت ده‌پرسم، فهرمووی: ئای پیاو سپییه، ئای ژن زه‌رده، که له‌گه‌ل یه‌کا دروست بوون و ئای پیاو سه‌ر ئای ژن که‌وت به‌فه‌رمانی خودا نیرینه‌یان ده‌بی، به‌لام ئه‌گه‌ر ئای ژن سه‌ر ئای پیاو که‌وت ئیت به‌فه‌رمانی خودا میینه‌یان ده‌بی.

مالوومه که گوتی: راستت فهموو: به راستی تو هق پیغه مبه‌ریت،
 نه و جا گه‌رایه وه رویشت. پیغه مبه‌ریش (درودی خودای له‌سربین) فهمووی: کاتی
 ئه م پرسیارانه‌ی ئی ده‌کردم تا ئه و چرکه‌یه ئاگام له وه‌لامی هیچیان نه‌بوو،
 وه‌ئ خودا به‌سروش یه‌ک به‌یه‌ک وه‌لامه‌کانی بۆم نارد. (م- رحمه‌تی خودای لیبین)
 → (ب/۶ ز/۳ ل/۱۱ ف/۳۶۹۶) + (ب/۱ ز/۳۰ ل/۱۴۶ ف/۲۶۳).

۱۴۸) دانیش‌توانی به‌هشت له به‌هشتا نه‌مرو جاویدان و هه‌تا هه‌تایه
 له به‌هشتا ده‌بن: (أهل الجنة مخلدون فیها ابدًا)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ
 وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرٌ مَجْذُوذٍ - سورة هود - ۱۱/۱۰۸}.

واته: ئه و که‌سانه‌یش که خودا پێداون و به‌خته‌وه‌رن ئه وه وان له‌ناو
 به‌هشتا، هه‌تا هه‌تایه به ئیجگاری به‌بێ پسان ئه م خه‌لاتی خودایه بۆ ئه وان
 به‌رده‌وام ده‌بێ و برانه‌وه‌ی نابێ، مه‌گه‌ر ئه و ماوه نه‌بێ که په‌روه‌ردگاری تو
 به‌دانایی خۆی، بۆ زیاده‌خۆش نوودی ئه وان ویستی له‌سه‌ر ئه وه‌بێ که
 بیانیات بۆ جیگه‌یی له به‌هشت خوشتریش، گه‌رچی ئه وان ئه‌گه‌ر به‌خوێان
 بێ وه‌ک قورئان ده‌فه‌رموێ: {خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَنْغُونَ عَنْهَا حِوْلًا} وه‌ئ خودا
 مه‌سه‌له‌هه‌ت و قازانجی به‌نده‌باشتر ده‌زانێ تا خۆی له‌به‌ر ئه وه جارو بار که‌مه
 که‌مه بۆجێ گۆرکێ و ئاوو هه‌وا گۆرین ده‌یانبات بۆ شوینی خوشتر! (ئه‌م
 ته‌فسیره‌م له شوینی تر نه‌دیوه، ئه‌مه بۆ چوون و دیدی خۆمه - وه‌رگێڕ.
 → (ب- ۷ ز- ۱۰ ف- ۱۶).

۵۷۵۳- → (ب- ۷ ز- ۲ ل- ۱۹ ف- ۲)^(۱).

لێره ئه م زیاده‌سووده‌ی هه‌یه: جارچی جاره‌ده‌دا: ئه‌ی خه‌لکی
 به‌هشت! گوێ بگرن، ئه‌وانیش گوێ قوڵاخ ده‌که‌ن و له دلێشه‌وه ده‌ترسن

(۱) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل ۲ / رقم ۲۹۸۴.

ئهوجا بانگه‌واز ده‌کری: ئه‌ی دانیش‌توانی دوزخ! گوی بگرن ئه‌وانیش هه‌موو گوی قولاخ ده‌کهن، له‌ دلیشه‌وه‌ دلایان خوش ده‌بی و ده‌لین ده‌ی به‌لکوو به‌ر تکاراری بکه‌وین و له‌ دوزخ رزگارمان بی.

۵۷۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَنْعَمُ لَا يَبْأَسُ لَا تَبْلَى ثِيَابُهُ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُ^(۲).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئازانی بن) ده‌فهرموئ: هه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: ئه‌وی بجیتته به‌هه‌شت ده‌که‌وی به‌سه‌ر خێرو خوشیداو ده‌که‌ویته‌ ناو نازو نیعه‌ته‌وه، ئیتیه‌تا هه‌تا به‌ره‌نج و ناخوشی و ناره‌حه‌تی نابینی، جل و به‌رگی نه‌ده‌ دپئ و نه‌کۆن ده‌بی، چونکه‌ هه‌میشه‌ جلی نوئ له‌به‌ر ده‌کهن، هه‌میشه‌یش گه‌نج و جه‌هیل و لاو ده‌بی. قه‌ت قه‌ت پیر نابئ.

۵۷۵۵- → (ب - ۶ ز - ۸ ل - ۱۶۹ ف - ۳) (۳).

۱۴۹) په‌رده‌ لاده‌دری و به‌هه‌شتیه‌کان په‌روه‌ردکاری گه‌وره‌و هیژای خویان به‌چاوی سه‌ر ده‌بیتن: (کشف الحجاب عن أهل الجنة فيرون ربهم جل شأنه)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَجُودَ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ} سورة القيامة- ۲۲/۷۵- ۲۳ { → (ب - ۷ ز - ۵۸ ل - ۲۳۰ ف - ۲).

۵۷۵۶- → (ب - ۱ ز - ۴۴ ل - ۱۹۰ ف - ۲) (۱).

۵۷۵۷- → (ب - ۷ ز - ۳۸ ل - ۱۷۴ ف - ۲) (۲).

۵۷۵۸- → (ب - ۶ ز - ۱۱ ل - ۲۳۵ ف - ۱/۳۹۱۶) (۳).

(۲) مسلم. جنة ونعيمها: ۸۵.

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۸ رقم/ ۳۸۶۸.

(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۴۴ رقم/ ۲۳۸.

(۲) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/ ۲۸ رقم/ ۴۱۴۴.

۱۵۰) خودا میهره‌بانی و نه‌وازشت له‌کَلْ خه‌لکی به‌هه‌شتا ده‌نوینی و کالای ره‌زامه‌ندی خوییان به‌بالا ده‌بری

ملاطفة الله لأهل الجنة وإحلال الرضوان عليهم

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِينَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - سورة التوبة - ۷۲/۹}.

خودای میهره‌بان به‌به‌خشنده‌یی خوی به‌لین و واده‌ی داوه به‌موسولمانه‌ساغه‌کان، چ‌پی‌او بن‌چ‌ژن، که‌چهن به‌هه‌شتیکیان پی‌خه‌لات ده‌فرموی، که‌چهن چه‌ماوی به‌ناویاندا زور به‌جوانی دیت و ده‌رواو، به‌ناو باخ و بولاخ و شوینه‌کانی تریشیدا ده‌خولینه‌وه. هه‌روه‌ها به‌لینی ئه‌وه‌یشی پی‌داون که‌خانه‌ی جوان جوانی پاک و ته‌میزیشیان پی‌ده‌دا، که‌وان له‌جه‌نناتی عه‌دندا، که‌به‌راستی ئه‌و به‌هه‌شتانه‌جیگه‌ی حه‌وانه‌وه‌و نیشته‌جی بوونن، جیگه‌ی ئیجگاری ئیوه‌ن، هه‌روه‌ها واده‌ی ئه‌وه‌یشی پی‌داون که‌کالای ره‌زامه‌ندی خوی به‌بالایان ببری، که‌ئهم خه‌لاتی ره‌زامه‌ندی خودایه‌گه‌ی له‌و شتانه‌گه‌وره‌ترو، به‌هرمه‌ندترو به‌نرختره، به‌راستی به‌شی‌گه‌وره‌و هاتنه‌دی ناواتی هه‌ره‌گه‌وره‌ئهمیه.

۵۷۵۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ يَقُولُونَ لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ. وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ يَقُولُ هَلْ رَضِيتُمْ يَقُولُونَ وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى وَقَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ نُعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ. يَقُولُ أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالُوا يَا رَبِّ وَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ يَقُولُ أَجَلُ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا. رواه الشيخان والترمذي^(۱).

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل ۱۱/رقم ۳۹۱۶/۱.

(۱) تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری/ ۵/ل ۲۸۷/رقم ۲۰۳۳ = ۶۵۴۹، ۷۵۸. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۰. ترمذي. صفة الجنة: ۲۵۵۵. تحفة الأشراف: ۴۱۶۲.

ئەبو سەئىد (خوداى ئى رازى بىن) فەرمووى: پېغەمبەر (درودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: خوداى گەرە بە خەلكى بەهەشت دەفەرموئ: ئەى خەلكى بەهەشت! دەلئىن: فەرموو بفرموو ئەى پەرودگارمان! سەرمان لە رىتايە و چاكە و خىرەموى بە دەس تۆيە و بەس. دەفەرموئ: ئايا رازى بوون؟ دەلئىن: بۆ رازى نابىن، سەرە راى ئەم هەموو بەشە باشەى كە تۆ داوتە بە ئىمە هېشتا خوانەخواستە لووتە لابىن! دەفەرموئ: لەو چاكترتان دەدەمى دەلئىن: خودايە! دەبى چى لەمە جاتربى و چى تر لەم نازو نىعمەتەى بەهەشتە باشتربى؟ دەفەرموئ: بەهرەى رەزامەندى خۆمتان خەلات دەكەم، ئىترەتا هەتايە لە ئىو رازى دەبم و قەت لىتان نارەنجىم. (ش/ت).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئىمامى بوخارى (رەزى خوداى لىبىن) لە حەزەرەتەو دەگىرپىتەو حەزەرەت (درودى خوداى لەسەرىن) دەفەرموئ: ان من الشعر حكمة: بازە شىعەرى حىكمەتە: واتە: قسەى نەستەقى راستى هەقە، سوودو قازانجى دىن و دىناى تىادايە جا لەم روانگەو دەمەوى باسى بەهەشتان بۆ بكەم بە شىعەر، لە چارچىوەى ئايەت و فەرموودەكانى ئەم باسەدا كە لە پىشەو رابووردن، وشە بە وشە ئەم شىعەرانەم بەپى تەفسىرى بەيزاوى و تەفسىرى نامى و مواهب الرحمن و جەلالەين و، بەپى شەرحى ئىمامى نەوەوى لەسەر صەحىحى موسلىم و عەينى و تحفة الاحوذى و غايەتولمەئموول و النهايه فى غريب الحديث و لاثر و تەفسىرى خال و تەفسىرى شوببەرو دەلىلوالفالحىن و قەستەلانى راست كردۆتەو، مەگەر شىعەرى كە پەيوەندى بە باسەكەو نەبى و بە بۆنەى هاو چۆنىيەو گوتراى، تەنانەت زۆر گەرام بۆ حەدىسى كە بىكەم بە بەلگەى بوونى كارەكەر و كەنيزەك لە بەهەشتا، تا لەسايەى خوداو لەعەيزىدا ئەم حەدىسە و چەن ئەسەرىكى ترم دەست كەوت حەدىسەكە دەفەرموئ:

وقال أبو هريرة: أن في الجنة حوراء يقال لها العیناء اذا مشت مشى حولها سبعون ألف وصيفة عن يمينها وعن يسارها كذلك، وهي تقول: أين الامرون بالمعروف والناهون عن المنكر.

واته: له به‌هشتا پەرییه‌کی سوورو سپی هه‌یه، ناوی عه‌ینایه: ناوی چاو جوانه، کاتێ ده‌که‌ویته‌ رێ چه‌فتا هه‌زار کاره‌که‌ر له‌لای راستیه‌وه‌و چه‌فتا هه‌زار که‌نیزه‌که‌ له‌لای چه‌پیه‌وه‌ له‌ خزمه‌تیدا ده‌پۆن، ده‌لێ: که‌سانێ که‌ له‌ جیهاندا کارو پیشه‌یان نه‌وه‌ بووه‌ فه‌رمانیان کردووه‌ به‌ چاکه‌و رێگه‌ی خراپه‌یان نه‌داوه‌و مامۆستای خێربوون و پاسه‌وانی ره‌فتاری جوان بوون له‌ کوێن، من و وینه‌ی من بۆ نه‌و جووره‌ که‌سانه‌ین!

وه‌کی تریش شیعر بۆ منال، بۆ قوتابی و فه‌قی، بۆ نیمچه‌ خوینه‌وارو نه‌خوینده‌وار ده‌وریکی بالā ده‌بینی، ئیمان و بیرو باوه‌ری ساخ وه‌که‌ نه‌خشی به‌رد، هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌ناو دل و ده‌رونیانا ده‌پوینێ.

من به‌ش به‌ حاڵی خۆم نه‌وه‌نده‌ی سوودو به‌هره‌ی کرده‌یی (فیملی)م له‌ شیعره‌کانی عه‌قیده‌ی کوردی شیخ سه‌میع (رمزای خودای لێبی) وه‌ شیعره‌کانی ئیقبالنامه‌ وه‌رگرتووه‌ قه‌ت نه‌وه‌نده‌م سوودو قازانج له‌ خویندنی شه‌رحه‌ عاقائیدو ته‌هزیبولکه‌لام وه‌رنه‌گرتووه‌! نه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ شیعره‌کانی به‌نده‌هه‌ر چۆن بن و لایه‌نی هونه‌ری و وێژه‌یه‌یه‌کان هه‌ر که‌م و کووپیه‌یه‌کی هه‌بێ، ناوه‌روک و مه‌به‌ست و مه‌عناکانیان راست و دروست و ساغن و سه‌رچاوه‌ی کۆمه‌لێ زانیاری جوانن له‌ بابه‌تی خۆیاندا، با بڵێن نه‌گه‌ر شیعریش نه‌بن قسه‌ی راست و دروست و هه‌ق و جوانن، تا بڵێی رێک و پێک و ره‌وانن، هه‌تا ره‌نگ بێ بۆ نه‌وه‌یش ده‌ست به‌دن که‌ سه‌ربه‌خۆ له‌ نامیلکه‌یه‌کا چاپ بکړین، نه‌گه‌ر هه‌ندێ له‌ شیعره‌کانی به‌رگه‌کانی تری تاجیشیان بخړیته‌ پال هه‌ر ده‌بێ، نه‌وکاته‌ ده‌بێ به‌پێی پارچه‌ هه‌لبه‌سته‌کان عینوان و سه‌رباسیان بۆ دابنرێ وه‌که‌: گه‌لی په‌روانه. په‌سنی وه‌یسی قه‌ره‌نی. په‌سنی ئیمامی نه‌نه‌س.

به‌قهره په‌سنی سوورته‌ی پیرستی سوورته‌کانی قورنانی پیروز، لاواندنه‌وه‌ی
خوبه‌یبی شه‌هید. نزای نیوه شه‌وی نوزده‌ی پینج. سه‌رنجی له ده‌وروبه‌ر.
به‌هشتنامه! که‌مه‌به‌ست ئەم پارچه شیعره‌ی دواوه‌یه، من ئەم تیبینییەم
له‌سه‌ر شیعره‌کانی خۆم نوسی، خودا یاربئ بئ سوودنابئ. په‌نا به‌په‌نای بئ
پانایان. به‌هشتنامه. بپروانه: (زنجیره/۱۳۷ ل/۴۳۹ چ/۱) له‌م به‌رگه‌ باسی:
دارود ردخت و میوه‌ی به‌هشت:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به‌ناوی خـودای پادشای بیـچوون
نەم نامە دەکەم بەو ناوه‌ گولگـوون!
سوپاس بۆ خودا، دروود له‌ هه‌زه‌ت
هه‌زا له‌ یاران، هه‌حه‌ت له‌ نهمه‌ت
دروود په‌یاپه‌ی وه‌که‌ شه‌سه‌ته‌باران
له‌سه‌ر سه‌ره‌مه‌ی گـش پیغه‌به‌ران!
نه‌وجا وادی‌مه‌ سه‌رباسی به‌هه‌شت
ژماره‌ی ده‌رگای ده‌ق ده‌کاته‌ هه‌شت
چه‌ندین چینی هه‌س، به‌ پایه‌ش سه‌ده
نەم لانه‌ خوشه‌ له‌ کیس خۆت مه‌ده
چین ته‌به‌قه‌یه‌، ده‌ره‌جه‌ش پایه
فیرده‌وس له‌ نه‌لاته‌به‌قه‌ دایه
خشتن له‌ زیرو، خشتن له‌ زیون
به‌ناواخس، میسک چه‌سه‌پیون!
دورو یا‌قووت‌که‌ زی‌خو چه‌وه‌بیان
زه‌غه‌رانس ساخ‌خاک و خۆلی یان

موسولمان! بہشت خوش و نازدارہ
 مائی دوا روژی توئی باوہردارہ!
 نامان بہ قسہی نہ و نہ و نہ کہی
 بو کہلاوہ کوں بہشت لہ دست دہی!
 دنیا مہزرایہ، بہ کردہ وہی چاک
 ناوہدانی کہ، وہک دلی رووناک
 من نالیم کاکہ! تہرکی دنیا کہ
 کوشکت برمینہ و قولخی پہیا کہ
 بہ لام من دلیم روو لہ خوداکہ
 دنیا باوہژن، قیامت داکہ!
 بہ چاکہ دہیکہی بہ دایکی دلسوژ
 دہتکا بہ کوپن، بیہ ناغای ہوژ
 سہرتاپای بہشت کوں و گولزارہ
 ہر لاسہیر دہکہی کوشک و تہلارہ
 ناوہ ہواکہی چہشنی بہ ہارہ
 نازو نیعمہتی بہ بن شوہارہ!
 نہ گہرہ و نہ سارد، فینک و خوشہ
 نہ جیکہی نووستوو، نہ جیئی سہر خوشہ
 جیکہی دانیشتووی بہ ہوش و گوشہ
 نہ جیکہی نووستوو، نہ جیئی نہ خوشہ
 ہر سہیر دہکہی باخ و بولاخہ
 سیبہری خست و تہلارو باخہ!!
 دانیشتووی ساخہ، زور بہ دہماخہ
 نہ جیکہی خفت، نہ شوینی داخہ!
 لہ سہر مہشخہل و مینہ بہری نوورن

له‌خودا نزیك، له‌مردن دوورن!!
 هه‌موویان لاون، جوانن، رووسووورن
 نه‌تانه له‌شوین، نه‌شهل و کوورن!
 هه‌میشه وریان، گشت هاوته‌مه‌ن
 بو‌نخووش و روو‌خووش، چون یاسه‌مه‌ن!
 پییری و نه‌خووشی و مردن نامیتن
 که بو‌تیكدانی ژینمان هه‌وینن
 نه‌شکریه‌یه، نه‌هه‌س زه‌ختی خوین
 نه‌که‌فته‌کاری، نه‌که‌وتووی ناو‌نوین
 نازیزم! به‌هشت له‌سه‌ر هه‌تا‌خوار
 (جنات تجری تحتها الانهار!)
 جوگه‌ی بن‌دره‌خت کانی ناو‌ته‌لار
 له‌گشت لا‌په‌خشن وه‌ک گولای به‌هار
 هه‌نگوین و شیرو ناویکی سازگار
 باده‌یه‌کی پاک، نه‌وه‌چوار رووبار!
 له‌ناو به‌هشتا ده‌کهن سه‌رو‌خوار
 به‌یه‌که‌یه‌که‌و، به‌چوار‌چوار
 دیمه‌نی شیرین، می‌رگو می‌رغو‌زار
 روبه‌ری به‌هشت ده‌کهن به‌گولزار
 جو‌ری مه‌ل و مو‌ر، چه‌شنی گول و دار
 من ده‌لیم: ملیون، تو‌بلی ملیار!
 فه‌رش و رایه‌خس به‌سه‌دان هه‌زار
 تیا را‌خراوه له‌سه‌رو له‌خوار
 په‌ری چاو‌جوان، ناسکو و نازدار
 وه‌ک گولای مرواری سافیکی ناودار

دهم نوقل و نه بات، روومەت گول هەنار
 خۆشروو، خۆش پەفتار، سەنگین و سەلار
 تازە مەم کردوو، دین بە لەنجە و لار
 دلدارى دەکەن لەگەڵ دۆست و یار!
 خوا خەلقى کردوون بە بێ عەیب و عار
 دەبن بە هاوسەر بۆ پیاوی دیندار
 لە بەهەشت هەییە رەشمال و دەوار
 بۆ بووک و زاوا دەبنە نۆ هەوار
 سەیران و سابات، رنەى بن دەوار
 دەخاتە یادیان رۆژى کۆچ و بار!
 مەر لەناو بەهەشت کۆرەووەکەى پار
 لە یادمان بچى، نەى خودا، هاوار!
 مەر بەهەشت ویتەى پەرسى جوان بى
 خۆشى لەو کەسەى لەلای میوان بى
 هەمیشە کچن، گشت هاوتەمەن
 رووخۆش و بۆنخۆش وەک یاسەمەن!
 چاو پەش و قەوس، روومەت سپى و سوور
 ددان مروارى، گەردن چوون بلوور
 دەمو چەمو مەم، گەت و لغت و لیو:
 خۆچە و نێرکسو، بەهەن و شەکرە سیو!!
 دەنگخۆشن، جوانن، مەردن، نەمرن
 بۆ میردى خواناس ژن و هاوسەرن!
 رەبەن و بى ژن لە بەهەشت نییە
 ژن هەییە مەرۆڤ، هەییە پەرییە
 پەرس! تۆ لەگول کلەیس دەکەى:

دہ فہر مووی: نہی گول! توران ہہ تاکہی؟!
 بووی بہ بایہ قوش لہناو کھلاوہ
 تازہ ہہ واری تازہ تہل داوہ!
 گولیش کلہیی نہوہی بوو لہ تو
 نیتر لہبہر تو، کھس نہو ناکا بو!!
 بہہشتی ناغای مالی خویانن
 دارای باشترین گہنج و سامانن
 نوکھری نہہر، ہہمیشہ جہہیل
 سہلارو بوشناخ، دل سوؤزو بہوئل!
 چابوک و چالاک، دہلئی ترش و خویں
 بو رازہو خرمہت، تاقم تاقم دین
 خرمہ تیان دہکھن بہدل و بہگیان
 بہ دہوریانا دین بہ قوربان قوربان!
 پیالہ پردہکھن لہ بادہی نایاب
 لہسرچاویہین کانہ بو شہاب!
 پیشکش دہکھن بہ پیاو و ژنان
 لہگہل میوہ جات، لہگہل گوشت و نان!
 نازیز! لہ بہہشت مہینوشی خوشہ
 ہہتا دہتوانی پتر بنوشہ!!
 نہشہیین دہدا بہہستی مہینوش
 ہہتا ہہتایہ قتہ نابین سہرخوش
 دہبہن بہمایہی مان و ہوشی ساغ
 تام و بوئی خوشہ چہشنی سیویں باغ!
 خشلی زیرو زیو، مرواری و یاقووت
 گہوہرو نہلماس، ہاوریشم و زوہرووت

نه وه نـدـه زۆر نـ بـه بـن شـو مـارن
 له بهر که نه نـزو خـزمـه تـگـوزارن!
 تا نه چـیه به هـه شـت نـازانـن چـیه
 قـسهـی هـیچـو پـوچـ له به هـه شـت نـیه
 ده چـن بـۆ سـهـیران، ده چـن بـۆ بازاړ
 به لـام ره و نا کـن وه کـ ره وه کـهـی پار!
 مـهـر له ناو به هـه شـت زامـی ره و یـ پار
 نه و جا ساړی ژبـن، نهـی خـودا! هاوار!
 خاویـنه به هـه شـت، پاک و تهـمـیزه
 دووړ له پـیـسـایـی و نا زاړو مـیـزه!!
 به قـرـقـیـنهـیـن بۆنـخـۆش وه کـ گـولـاو
 خـۆراکـیان هـهـموو دهـبـن به هـهـلـاو!
 به هـرهـی زۆر گـهـوره که بـن مانـه نـده
 نه وه یـه که خـوا لـیـت ره زـا مـه نـده!
 له هـهـموو خـۆشـتر خـودا بـیـنـیـنه
 به چـاوهـی سـهـری نـهـم نه هـلـی دینـه!
 گـهـر رشـیـنهـی نووړ سـهـر به سـتی کـردی
 کـفـت و لـفـتی خـۆش سـهـر به سـتی کـردی
 نـیـتر به بـۆنـی به هـه شـت دهـمـردی
 دهـبوو به به نـدـت به هـه شـت به کـوردی!^(۱)
 له دهـسـتی پـهـری و خـزم و کـهـسوکار
 رات دهـکـرد بـۆ لای خـودای کـردگار!
 نه گـهـر تـن بـگـهـی نه و سا دهـزانـی

^(۱) بهند، چهپس و زیندان. (همبانه بۆرینه‌ی هه‌زار (رحمتی خودای نین). (وهرگێڕ)

که تۆ له‌کن خوا راسته میوانی!
 کاتن له باده‌ی شه‌رابه‌ن ته‌هوور
 مه‌ست ده‌بن، ده‌بن به پارچه‌یی نوور
 له ته‌لخی خاک‌ی سه‌رچاوه‌ی نه‌هات
 پاک ده‌بنه‌وه‌و، ده‌گه‌ن به ناوات!!
 جا نه‌راد ده‌بن له به‌هه‌شت و حوور
 په‌روانه‌ ناسا، ده‌چن بۆ حوزوور!
 به‌دیداری حق شادمان ده‌بن
 به مان‌ی یه‌زدان خاوه‌ن مان ده‌بن!

لما استقر في قنائه	ضمن النجا من فئانه
ويلتذون بلقائه	كما يبقون ببقائه
وقع الصادي على مائه	يروبي ظمائه من سقائه
لقد ظفر بنجائه...	كما قد نجا من شقائه

شیخی قازی به‌یزاوی (ره‌زای خودای یه‌ن) له‌راقه‌کردنی: (وسقاهم ربهم شرابا طهورا) دا ده‌فهرموی: یرید به‌نوعا آخر یفوق النوعین المتقدمین، ولذلك اسند سقيه الى الله عز وجل ووصفه بالطهورية فإنه يطهر شاربه عن الميل إلى اللذات الحسية والركون إلى ما سوى الحق فيتجرد لمطالعة جماله ملتذا بلقائه باقيا ببقائه وهي منتهی درجات الصديقین ولذلك ختم بها ثواب الابرار).

واته: مه‌به‌ست له‌م (شه‌رابه‌ن ته‌هووره) جوړیکی تری باده‌یه، که له دوو جوړه‌که‌ی پی‌شوو نایاب‌تره، که یه‌که‌میان کافووری تی ده‌کړی و دووه‌میان زه‌نجه‌فیل، نه‌م جوړه نایاب‌تره بویه ده‌فهرموی: خودا بۆ خوی ده‌یگیږی به‌سه‌ر باده‌نووشه‌کانداو، ده‌ینووشی پی‌یان! هر له‌به‌ر نه‌وه‌شه که په‌سني ده‌کاو ده‌فهرموی: نو‌شکراویکی پاک و پاکه وه‌که‌ره، چونکه مه‌ینووشه که پاک

دہکاتہو، لہ خوشی ہستی مہیل بری دہکاو، لہ کہترین مہیل و ئارہزوو
 بۆلای غیری خودای راست و دروستی گورہو شکو مہند، ئیتر ئی دہبرئی بۆ
 موتا لاکردنی جہمالی خوداوندی و واز لہ غیری ئہو دینئی و، خوشی و چیژ
 لہ دیداری پەرہردگار وەرہدگری، تاوای لیدی بہئی ئہو ہلناکاو دہکاتہ
 پایہی پیاو چاکانی خودا، مانى بہ مانى خودا دہبئی و، خوشنوودیی لہ
 دیداری ئہو وەرہدگری و پایہداری بہ پایہداری ئہو دہبئی، ہر لہ بہر ئہم
 مہبہستہیہ کہ خوداوند بہم پایہیہ کوتایی بہ پاداشی باشی چاکہ خوازان
 دینئی.

بۆیہ ئہم دہقہم راگواستہوہ بۆ ئیرہ تا خوینہرو گویگری بہرئ لہ
 دروستی کارہ کہ دلینابن و، نہلین: ئہم جورہ قسہیہ لاف و گہزافی
 دہرویش و سوفییانہو، زاناگہورہکان شتی وایان نہفہرموہ.

خوزگہم بہرہ بہرہ مہلاو ماموستاکانمان ئہم کتیبہ گہورانہیان
 تہرجہمہ دہکردو، دہیانکرد بہ کوردی، دنیا زوری بہ بہرہوہ ماوہ، تہفسیری
 بہیزاوی یا مہداریک یا جہلالہین، یا کہششاف، یا مینہاجی نہوہوی، یا
 شہرحی عہقائیدی نہسہفی، ئہمانہ گہنجینہیہکی گہورہن، ورددکاری و
 رہنگریژیہکی جوانیان تیادا کراوہ.

مہبہست لہ گلہیی پہری لہگول کیناییہ لہ گلہیی لہ پیای پیری
 خوداناس کہ تہمہن لہگول پپو پیرہرئی ناو کہلاوہ کوئی دنیادا خہرج دہکاو
 کوچ ناکا بۆلای خیزانی بہہشتی، ئہویش وہلامی دہداتہوہ: چۆن دہبئی من
 لہبہر رئی واز لہ ہہموو کہس و کار بئیم و بئیم بۆ لای تو. (وہرگیپ)

(۱۵۱) باس و خواسی دوزخ و دہرگاکانی : (النار و ابوابہا و اوصافہا)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

— سورة النساء — ۱۴۵/۴

له‌سەر باسی (ومنه النفاق) دا له کیتابی ئەخلافا رابورد. → (ب/ ۹ ز/ ۲۶ ل/ ۷۴).

وَقَالَ تَعَالَى: {وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ، لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ - سورة الحجر - ۴۳/۱۵ - ۴۴}.

دەنیابن کە دۆزهخ مۆلگە‌ی هەموو ئەوانە‌یە کە سەر بە‌شە‌یتانن، دۆزهخ حەوت قاتە، لە‌بەر ئە‌وه حەوت دەرگای هە‌یە، گشت دەرگایێ بۆ بە‌شێ لە‌و گومراییانە دیاری کرا‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ}.

وَقَالَ تَعَالَى: {كَلَّا إِنَّهَا لَأُظَى، نَزَّاعَةٌ لِّلشَّوَى، تَذْعُرُ مَنْ أَذْبَرَ وَتَوَلَّى، وَجَمَعَ فَأَوْعَى - سورة المعارج - ۷۲/۱۵ - ۱۸}.

کە‌س لە‌بەر دەر‌دی خۆ‌ی سەرکە‌سی تری ناپەرژێ، حاڵی شپریان وایە بە‌رچا‌وه‌وه وە‌ئێ‌ لە‌بەر شپەر‌زە‌یی نایانپەرژێتە سەر‌یە‌کتری، نە‌ک لە‌بەر ئە‌وه کە یە‌کتری نابینن، تا‌وانبارە‌کان لە‌و رۆژە سە‌ختە‌دا وە‌ک پێ‌شە‌ی هە‌میشە‌یان هەر خە‌می خۆ‌یانە، لە‌بەر ئە‌وه حە‌ز دە‌کە‌ن بە‌هەر نرخێ بێ‌ خۆ‌یان رزگار بکە‌ن، ئە‌گەر بۆ‌یان دە‌ست بدا کو‌پو برا‌وژن و هۆ‌زو خە‌زم و گشت خە‌ڵکانی ترو هە‌موو جیهان بە‌گیاندارو بێ‌ گیانی‌ه‌وه دە‌دە‌ن بە‌ تۆ‌لە‌ی خۆ‌یاندا، بە‌ڵکو‌و رزگاریان بێ‌ لە‌و سزایە! بە‌لام خە‌یالیان خا‌وه بە‌ دە‌ستی خۆ‌یان ئا‌گریان نا‌وه بە‌ مالی خۆ‌یانە‌وه، ئا‌گریان بە‌ر دا‌وتە‌ گیانی خۆ‌یان، چۆ‌ن ئا‌گری، ئا‌گریکی بلی‌سە‌دارە، بلی‌سە‌ی بە‌هەر چوار‌لادا هە‌ڵپە دە‌کا‌و پە‌لاماری کافرە‌کان دە‌دا‌و، نی‌لە‌نێ‌ل دە‌کا‌و گرپە‌گ‌رپ بە‌رز دە‌بی‌تە‌وه، بە‌ر‌هەر کو‌ییان دە‌کە‌وێ‌ دا‌یدە‌پلۆ‌خینی و پێ‌ستە‌کە‌ی ئێ‌ دا‌دە‌رنێ، بە‌ تاییبە‌ت چە‌رمی دە‌مو‌چا‌وو پێ‌ستی سە‌ریان دا‌دە‌مالێ. بە‌زمانی‌کی پارا‌وی ره‌وان دە‌خو‌پێتە ئە‌و کە‌سانە‌ی کە لە‌ دنیا‌دا پش‌تیان لە‌ هە‌ق و لە‌ ئیمان ک‌رد‌بو‌و، کە هەر خە‌ریکی کە‌لە‌کە کردنی پارە‌و پو‌ول بو‌ون، بانگیان دە‌کا‌و دە‌لێ وە‌رن بۆ‌ لای من.

وَقَالَ تَعَالَى: {سَأُصْلِيهِ سَقَرَ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ، لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ، {لَوَاحَةٌ
لِّلْبَشَرِ، عَلَيْهَا تِسْعَةُ عَشْرَ - سورة المدثر - ۲۶/۷۴ - ۳۰}.

له نایینده‌ی نزیکدا ئه‌و به‌دبه‌خته، ئه‌و کابرا نه‌گبه‌ته به دهستی خۆم
له‌ناو ئاگرى سه‌قه‌ردا سوورى ده‌که‌مه‌وه، مه‌گه‌ر هه‌ر خودا بۆ خۆی بزانی
سه‌قه‌ر چۆنه‌و چیه‌! هه‌رچی به‌ره‌وه‌یڵ بکه‌وئ سهرنگوونی ده‌کا، قولا‌خیشی
ناهیلێته‌وه، ئاده‌میزاد ده‌کا به‌ سووته‌مه‌رو، نۆزده‌ فريشته، یاخود نۆزده
چه‌شن فريشته سهر په‌رشتی ده‌که‌ن.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ، وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ، يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ
- سورة الإنفطار - ۱۳/۷۲ - ۱۵}.

د‌ل‌نیاب‌ن که له رۆژی قیامت‌دا خێره‌و مه‌ندان وان له‌ناو نازو نیعمه‌ت‌دا،
کافره‌کانیش - که به‌سروشت به‌ دره‌وشتن - وان له‌ناو نیرینه‌ی ئاگرى
جه‌هیم‌دا، له‌ رۆژی تۆله‌سه‌ندندا له‌ناویدا وه‌ک گۆزه‌و دیزه‌ی ناو کلى ئاگر
سوور ده‌کریته‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهٗ، نَارٌ
حَامِيَةٌ - سورة القارعة - ۸/۱۰۱ - ۱۱}.

واته: وه‌ ئه‌و که‌سانه‌یش کێشانه‌و تاي ترازوو چاکه‌یان سووکه‌ وان
له‌ناو هاوییه‌دا، هه‌ر خودا بۆ خۆی ده‌زانئ که‌ هاوییه‌ چیه‌و چی نییه‌، ئه‌وه
ئێستا به‌ تۆ نازانئ، به‌راستی ئاگریکی سوورى به‌جۆش و تاوه‌، که‌رمه‌ به‌لام
که‌رم.

وَقَالَ تَعَالَى: {كُلًّا لِّيَبْدَنَّ فِي الْحُطَمَةِ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ، نَارُ اللَّهِ
الْمُوقَدَّةُ، الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْنِدَةِ، إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَّدَةٌ، فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ - سورة
الهمزة - ۴/۱۰۴ - ۹}.

نه‌، نه‌، وانیبیه‌ وه‌ک به‌ته‌مایه‌:

مالس بیهیتلن هه‌نا هه‌نایه‌

هاکا تووودرا بوئاو حوته مه

که له دۆزه خا قاتن دوو هه مه

هه خهوا دهزانن حوته مه چیه

ناوړی خودایه له وینه ی نبیه

هووووژم دهبا هه تا ناخس دل

گوو دل دهکاته پارچه یی سکل!

دهوره یان ده دات وهک هوو دهی قه پات

کووتن وینه ی پک پیتیان کووت دهکات

سهرچاوه‌ی ئەم راقه‌یه ته‌فسیری به‌یزاوی و نامی و خال و جه‌لاله‌ین و شوبه‌رو غایه‌تولمه‌ئمووله (ره‌زای خودا له دانهره‌کانیان بئ) پک گوریسیکی درێژ، له‌هه‌ر دوو سهره‌وه به‌ستراوه به‌ دوو می‌خه‌وه، قولفیکی زۆری پیوه‌یه، کارو به‌رخ به‌و قولفانه جه‌له ده‌کریڼ، له‌ داوی راوه‌سوئسکه ده‌چئ.

به‌یزاوی (رمزای خودای نبین) له‌ راقه‌ی (فی عمد ممدده) دا ده‌فه‌رموئ: ای موثقین فی أعمدة ممدودة مثل المقاطر التي تقطر فيها اللصوص!

مونجید ده‌ئ: المقطرة: خشبة فيها خروق يدخل فيها أرجل المسجونين وهي خشبة من قطار الابل لان المحبوسين فيها على قطار واحد مضموم بعضهم الى بعض، أرجلهم في خروق خشبة مغلوقه على قدر سعة سوقهم.

هه‌نبانه بوړینه ده‌فه‌رموئ: کووت: داری ئەستووری قاچی زیندانی. ماموستا مه‌لا عه‌بدولکریم (خودای نازای بئ) ده‌فه‌رموئ: واته: ئەو ئاده‌میزاده تانه‌ده‌ری ناوو ناتۆره ده‌روستکه‌رانه ئەخرینه ناو هوو ده‌یه‌کی قه‌پاتی ده‌رگا داخراوه‌وه و پیکانیان ئەخریته ناو کووته‌وه، ئەو کووته درێژو، به‌شی زۆر که‌س ئەکا شیخی خال – پر گوپی پیروزی له‌ نووری خودا بئ) ئاوا ئەم چه‌ن نایه‌تانه راقه ده‌فه‌رموئ: باوانه زانی، به‌راستی ی فری ئەدریته ناو ئاگریکی

به‌تینی تئ شکیئنه‌ره‌وه، تو چوزانیت که نه‌و ئاگره چونه؟... ئاگریکی هه‌لگیرسیئرایی، که هووژم ده‌باته سهر دلان.. بیگومان نه‌و ئاگره ده‌وره‌یان نه‌داو دایان نه‌گری له هه‌موو لایه‌که‌وه به ره‌نگیکی وا، که‌ریی ده‌رچوونیان نه‌بی، له‌گه‌ل نه‌میشه که هه‌موو نه‌به‌ستریئنه‌وه له‌ناو چه‌ند کوئیکی قورسی دریژی راکشاوا.

به‌یزاوی له سووره‌تی حیج‌ردا، له ئایه‌تی چلو چواردا ده‌فه‌رموی:..
{طبقات ينزلونها بحسب مراتبهم في المتابعة وهي جهنم ثم لظى ثم الحطمة ثم السعير ثم سقر ثم الجحيم ثم الهاوية.}

به‌لام غایه‌تولمه‌ئموول (له سووره‌تی موئمیندا، له به‌رگی چواره‌مدا) ته‌به‌قه‌و قاته‌کانی دوزخ ئاوا ریز ده‌فه‌رموی: جه‌ه‌نم، حوته‌مه، له‌ظا، سه‌عیر، سه‌قه‌ر، هاوییه، جه‌حیم، کتیبه‌که ئاخرو ئوخریه‌تی، حه‌زه‌که‌م بو گویگرو خویئنه‌ری روون بکه‌مه‌وه که به‌نده له‌سه‌رچی شیوه‌یی به‌هره‌م له‌سه‌ر چاوه‌کانی وه‌رگیرانه‌که‌م وه‌رگرتوووه چوون چوونی له به‌رگی نویباودا پیشکه‌شی ده‌که‌م و مامه‌له‌و ره‌فتار له‌گه‌ل ده‌قه سه‌رچاوه‌کاندا ده‌که‌م. نه‌وه‌تا ده‌بینین نه‌م ته‌فسیره که به‌شیعهره، شیعریش توژی به‌ری ته‌عیری ته‌سکه، وه‌ک په‌خشان نییه، له‌گه‌ل نه‌وه‌یشا ده‌بینین نه‌م ته‌فسیره وه‌ک جوگه‌له‌یه‌کی ئاوی روونی جوان، وشه‌به‌و شه‌له‌و سه‌رچه‌شمه سازگارانه هه‌لقولاوه‌و هیچ ته‌حریف و ده‌ستکارییه‌کی ناحه‌زانه‌ی تیا‌دا نییه، وه‌لئ نه‌وه‌نده هه‌یه نه‌م جوهره ته‌فسیره مه‌به‌ست زوو ده‌دا به ده‌سته‌وه، له رۆحی قورئانه‌که‌وه نزیک‌تره، هه‌تا وه‌رگه‌پانی پیتاوپیتی، مه‌عناو مه‌به‌ست چه‌ند رۆل ده‌بینن له‌فزو گوته‌یش ئاوا ده‌وری کاریگه‌ر له ناخی ده‌ووندا ده‌بینن، به تایبه‌ت سه‌جعو سه‌رواو کیشی سفت و سوڵ. ئیتر په‌نا به‌خودا. (وه‌رگیر)

٥٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نَارُكُمْ هَذِهِ الَّتِي يُوقَدُ ابْنُ آدَمَ جُزْءًا مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ. قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَا فِئَةً

يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّهَا فَضَّلْتُ عَلَيْهَا بِتِسْعَةِ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهَا مِثْلُ حَرِّهَا. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خوشنودی خدای نبین) فەرمووی: حەزرت (درویدی خدای لەسەربین) دەفەرمووی: ئەم ئاگرە ی ئیوێ کە ئادەمیزاد دەیکاتەوێ یەک بەش لە حەفتا بەشی ئاگرە دۆزەخ گەرمە یاران (رمزای خودایان نبین) فەرموویان قوربان! ئەو پیغەمبەری خودا! بەخودا، ئەگەر ئاگرە دۆزەخ بە ئەندازە ی ئەمیش گەرم بێ ھەر سەرو زیادە، فەرمووی: دەسا شەست و نوو جار لەم ئاگرە گەرمتەر، دەق حەفتا ئەوەندە ی ئەم گەرمە. (ش/ت).

۵۷۶۱- → (ب/ ۱/ ز ۴۷/ ل ۱۹۷/ ف ۸/)^(۲).

۵۷۶۲- ولمسلم والترمذي: يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجْرُؤُهَا^(۳):

موسلیم و تیرمیزی (خودایان ئی خوش نوودبێ) دەگیرنەوێ کە حەزرت (درویدی خدای لەسەربین) فەرموویەتی: ئەو رۆژە کە دۆزەخ دەھێنن، دۆزەخ واتە: جەھەننەم، بە حەفتا ھەزار فریشتە بە حەفتا ھەزار ھەوسار بەکیشتی دەکەن.

۵۷۶۳- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ سَمِعَ وَجْبَةً فَقَالَ: تَذَرُونَ مَا هَذَا؟ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: هَذَا حَجَرٌ رُمِيَ بِهِ فِي النَّارِ مِنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفًا فَهُوَ يَهْوِي فِي النَّارِ الْآنَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى قَعْرِهَا. رواه مسلم^(۴):

دیسان ئەبو ھورەیرە (خدای ئازای بێ) فەرمووی: لە خزمەتی حەزرتدا بووین (درویدی خدای لەسەربین) رمبە یەکی بەرگووی کەوت فەرمووی: دەزانن ئەم گەرمە چی بوو؟ گوتمان: قوربان خودا پیغەمبەر باشی دەزانن. فەرمووی:

(۱) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۴.

(۲) تقدم في مجلد اول. تسلسل ۴۷/ رقم ۳۵۴/۸.

(۳) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۳. ترمذي. صفة جهنم: ۲۵۷۲ و ۲۵۷۳م. تحفة الأشراف: ۹۲۹۰.

(۴) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۶.

ئەو بەردیك بوو حەفتا سالا له لیواری دۆزەخەو بەردراوەتەو، لەو ساو
 ھەر بەردەبیئتەو تا ئیستا گەیشتە بنی و ئەو بوو ئیو گویان لە گرمەکی
 بوو. (م = موسلیم. (رهزای خودای لیبن)).

۵۷۶۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 لَهُ عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ وَلِسَانٌ يَنْطِقُ يَقُولُ إِنِّي وَكُلْتُ بِئَلَاكَةِ بِكُلِّ جَبَّارٍ
 عَنِيدٍ وَبِكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِينَ^(۵):

دیسان فەرمووی: حەزەت (دروودی خودای مەزنی لەسەربن)
 دەفەرمووی: لە رۆژی قیامتدا گەردنیك وەك گەردنی حوشتەر، لەناو ئاگری
 دۆزەخەو دیتە دەروە، گەرچی پارچەیی ئاگری ساخە، بەلام دوو چاوی
 ھەیە پییان دەبینی، دوو گوئی ھەیە پییان دەبیستی، زمانی ھەیە قسە
 پیئەکا، بە زمانیکی رەوان دەلی: ئەم سێ نەگبەتە دراوەتە دەست خۆم:
 یەكەم: زۆرداری زەبرداری بەزەبرو زەنگی ملھوپی سەركەش.

دووھەم: فرە خوا، واتە: كەسێ كە لەگەڵ خودای گەورەدا خودایەکی تر
 بپەرسێ. سیئەھەم: وێنە گرەكان (ت-س/ص).

۵۷۶۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّ رُضَاةً مِثْلَ هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى مِثْلِ الْجُمُحَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ
 إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيرَةٌ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَّغَتْ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا أُرْسِلَتْ مِنْ
 رَأْسِ السُّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَفَرَهَا^(۶):

عەبدوللای كوپى عەمر (رهزای خودایان لیبن) گوئی: پیئەمبەر (دروودی خودای
 لەسەربن) فەرمووی: ئەگەر پارچە بەردی بەقەد ئەمە، كە بەقەد كەللە سەری
 دەبوو، لە ئاسمانەو بەر بەدیئەو بۆ سەر زەوی كە ماوێ پیئەج سەد سالا
 رییە، بەر لەوێ شەو دابیئ دەگاتە سەر زەوی، بەلام ئەگەر ئەو بەردە

(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

له‌سه‌ری زنجیری له زنجیره‌کانی دۆزه‌خه‌وه به‌ه‌مان خیرایی به‌ر بدریقه‌وه
حه‌فتا سال به‌شه‌وو به‌ روژ هر برواو نه‌وه‌ستی هیشتا ناگاته نه‌و په‌ری. یا
فه‌رمووی: ناگاته بن بنی! (ت-س/ص).

۵۷۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَوْقَدَ عَلَى
النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى احْمَرَّتْ ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا
أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَاءُ مُظْلِمَةٌ^(۷).

ئه‌بو هوره‌یه‌ر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری)
فه‌رمووی: هه‌زار سال ئاگری دۆزه‌خ خوش کرا تا سوور سوور بوو، ئه‌نجا
هه‌زار سالی تر خوش کرا تا سپی بوو، ئه‌وجا هه‌زار سالی تر خوش کرا تا
ره‌ش ره‌ش بوو ئیستا که له‌م ده‌مه‌دا ره‌ش و تاریکه. (ت- رسته‌که‌ی بی
ده‌نگی ئی کراوه).

۵۶۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِسُرَادِقِ النَّارِ
أَرْبَعَةُ جُدُرٍ كَيْفُ كُلِّ جِدَارٍ مِثْلُ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ سَنَةً^(۸).

ئه‌بو سه‌عیید (ره‌زای خودای بیی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری)
فه‌رمووی: سوورادیقه‌که‌ی دۆزه‌خ، که ناوی له‌م نایه‌ته‌دایه که ده‌فه‌رمووی:
{وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا - سورة الكهف - ۲۹/۱۸}.

واته: ئه‌ی خوشه‌ویست! تو به‌و که‌سانه به‌فه‌رموو، که ده‌یان‌ه‌وی تو روو
نه‌ده‌ی به‌ موسولمانه هه‌ژاره‌کان و رووبکه‌یته ئه‌وان، پییان به‌فه‌رموو: هه‌ق -واته-
شتی راست و دروست به‌س ئه‌وه‌یه که له‌لای خودای ئیوه‌وه بی، نه‌ک ئه‌وه بی که
له‌سه‌ر هه‌واو ئاره‌زووی ده‌روون بی، بی باکیی خودایان پی رابگه‌یه‌نه، ئیمه

^(۷) مسکوت عنه (شرحه).

^(۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

ہے حق و راستی و ناہق و ناراستیمان بڑے روون کردوونہ تہوہ، ئیتر ئو خہلکے نارہزوی خویانہ ریئ ہق ہل دہبڑیرن و باوہر بہ دینی خودا دہکەن و پاداشی باشی خویان و ہر دہگرن ئوہا لییان پیروز بی، یاخود ریئ ناہق دہگرن و کافر دہبن و تۆلہ و سزای سہخت و ئاوری دۆزخ بڑے خویان مسؤگەر دہکەن ئوہا چش، چاویان دہر دہہات، جاپ بدہ کہ خودا بڑے کافر دہکان - کہ بہہوی بی باوہر پیہوہ بوون بہستہ مکار - ئاوریکی ئیجگار سامناکی بڑے نامادہ کردوون، کہ بلیسہو زبانہی ئاگرہ کہ وەکوو سورادیق - واتہ: وەکوو ئاخلہو دیوار - گہ مارویان دہدا، کاتئ دۆزخییہ کان لہ ناویدا لہ توونیاندا ہاوار دہکەن بڑے ئاو، ئاویکی لہ کوئی وایان دہدہنئ، وەکوو خلتہی زہیت و دۆوکی رۆنی داخکراو وایہ، کاتئ نزیککی دہموچاویان دہکریتہوہ، ہەر ہالآوی تینہکەی دہموچاویان دادہ پلۆخینئ و، چہرمی دہموچاویان دادہ مالئتہ ناوی! بہ راستی خوار دہوہی و داخی لہ کوئل بہ دترین خوار دہوہیہ، بہ راستی ئاگری و خراپترین پشتی و سہرینہ. بجینہوہ سہر باسی فہرمودہکە:

پیغہ مہر (درویدی خودای لہسربن) فہرموی: سورادیقہکەی دۆزخ، بریتییہ لہ چوار لادیواری ئہستور، ہریہکی چل سال رئ ئہستورہ! (ت- بہرشتہیہکی بی ہین).

۵۷۶۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الصُّعُودُ جَبَلٌ مِنْ نَارٍ يُتَصَعَّدُ فِيهِ الْكَافِرُ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَيَهْوَى فِيهِ كَذَلِكَ مِنْهُ أَبَدًا... → (ب - ۷ ز - ۵۷ ل - ۲۶۶ ف - ۲) (۹).

۵۷۶۹- عَنْ عُثْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الصُّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ لَتُلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَتَهْوَى فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا وَمَا تُفْضِي إِلَيَّ قَرَارَهَا. قَالَ: وَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ أَكْثَرُوا ذِكْرَ النَّارِ فَإِنَّ حَرَّهَا شَدِيدٌ وَإِنْ قَفَرَهَا بَعِيدٌ وَإِنْ مَقَامِعَهَا حَدِيدٌ (۱۰).

(۹) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۵۷ رقم/ ۴/ ۱۹۲۲.

(۱۰) رواہ الترمذی بسند ضعیف (شرحہ).

عوقبهی کوری غه زوان (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه مبهس (دروودی خودای لهسربین) فهرمووی: له لیواری دوزخه وه تاویری گه وره گلور ده کریته وه چه فتا سال به ناویدا هر تلور ده بیته وه، یهك دم چیه له خولوربوونه وه ناکه وی، کهچی هیشتا هر ناگاته ناخی بنی. گوتی: جاران عومهر (خودای فی رازی بن) دهی فهرموو: له یاد کردنه وهی ناگری دوزخ دریغی مهکن، هه میشه له یادتان بن، چونکه به راستی گهرمییه که ی به تینه، ناخی بنه که ی زور قوول و به رینه، گورزو کوته که کانیشی ئاسنینه! (ت- سه ند زه عیف).

۵۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا رَأَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا. وَی هَذِهِ السَّبْعَةُ التَّرْمِذِي (۱۱):

ئه بو هوره یه (خودای فی رازی بن) ده گیریته وه له چه زره ته وه (دروودی خودای لهسربین) ده فهرموو: چی هه یه که وهك ناگری دوزخ ئاوا سامناك و به رده وام و به ئازاربئ، کهچی خهك له جیاتی ئه وهی له بهری رابکه ن و به هه موو شیوه یی وریابن و خویانی فی دووربخه نه وه، کهچی ده چن خویانی فی گیل دهکن وهك نووستن ئاوا، چیش هه یه که وهك به ههشت ئاوا خوش و باش و بئ پایان بن، کهچی ئه وهی به ته مایه تی له باتی خویی بو بکوئی تا خوی بگه یه نیستی، کهچی ده چن ده نوئ و گوئی پی نادا (ت- به رشته یه کی لاواز ئه م فهرموده یه ی گپراوه ته وه).

۱۵۲) چوینیستی دوزخه یی : (صفة أهل النار)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا - سورة النساء - ۵۶/۴}.

(۱۱) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

دَلْنِیَابِن لَه‌وَه که ئه‌و که‌سانه‌ی باوه‌ر به‌و به‌لگه‌و نیشانانه‌ن ناکه‌ن، که خودا کردوونی به به‌لگه‌و له‌سه‌ر راستیی ئایینی خودا، دَلْنِیَابِن ئه‌م کافرانه‌ له‌ رۆژی دوا رۆژدا له‌ناو نیڕینه‌ی ئاگری دۆزه‌خدا ده‌یانگه‌وزینم، ئه‌مه‌ حالی شریانه: هه‌موو جاری که چه‌رمو پیستی له‌شیان وه‌ک چیشته‌ ته‌واو کولاو داپزی و، ره‌گه‌و ریشه‌و ده‌ماری گشت بوو به‌ قه‌ره‌بروت، که ئه‌و ورده‌ ده‌مارانه‌ جیگه‌و سه‌ر چاوه‌ی سه‌ره‌کی هه‌ست کردن به‌ ئیش و ئازار، هه‌روا له‌ناو چه‌رمی جه‌سته‌دا له‌گشت شوینیکی تری له‌ش پترن، هه‌موو جاری که پیستیان ئاوا به‌ ته‌واوه‌تی کولاً به‌سه‌ر یه‌کاو ته‌واو ته‌واو سووتا ئه‌وسا سه‌ر له‌نوئی پیسته‌که‌یان گوشته‌وزوون ده‌هینیته‌وه‌و ده‌بیته‌وه‌ به‌ چه‌رمیکی ساخی نه‌سووتاو، بۆیه‌یش ئاوا گشت جاری پیسته‌که‌یان ده‌گوپین، هه‌تا جار له‌گه‌ل جاردا پتر هه‌ست به‌ ئیشه‌که‌ بکه‌ن، خودا بالا ده‌سته‌و هیچی له‌ ده‌ست ده‌رناچی، له‌ هه‌مان کاتدا کارجوان و دانایه‌و ناهه‌قی له‌که‌س ناکا.

۵۷۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا بَيْنَ مَنَكِبَيْ الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيرَةٌ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ الْمُسْرِعِ. رواه الشيخان^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای یه‌ئین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربین) فه‌رمووی: به‌ینی هه‌ردوو شانی نامۆسوڵمان، له‌ دۆزه‌خدا، سێ رۆژه‌ ریگه‌یه‌، بۆ سوای خیرا. (ش = ب + م: بوخاری و موسلیم).

۵۷۷۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ أَوْ نَابُ الْكَافِرِ مِثْلُ أَحَدٍ وَغِلْظُ جِلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلَاثٍ. رواه مسلم والترمذي ولفظه: إِنَّ غِلْظَ جِلْدِ الْكَافِرِ اثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ ذِرَاعًا وَإِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ أَحَدٍ وَإِنَّ مَجْلِسَهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ^(۲).

دیسان فه‌رمووی: چه‌زهره‌ (دروودی خودای له‌سه‌ربین) فه‌رمووی: کاکیله‌و که‌لبه‌ی نامۆسوڵمان، له‌ناو دۆزه‌خدا، به‌قه‌د کیوی ئوحوود ده‌بی، ئه‌ستووریی

(۱) تجرید/ ۲۸۹/۵ و رقم/ ۲۰۳۴ = ۶۵۵۱. مسلم جنة ونعيمها: ۷۱۱۵.

(۲) مسلم جنة ونعيمها: ۷۱۱۴.

پیستیشی سئ رۆژه رییه. (م/ت) بیژهی (ت) ئاوايه: نهستوورایی پیستی ناموسولان له‌ناو دۆزه‌خدا چل و دوو باله، خریه (کاکيله)شی به‌قه‌د چیاى ئوحوده، جیگهی دانیشتنیشی به‌قه‌د نیوانی مه‌ککه‌و مه‌دینه ده‌بی.

۵۷۷۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلُ أَحَدٍ وَفَخْدُهُ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ مَسِيرَةَ ثَلَاثِ مِثْلِ الرِّبْدَةِ^(۳).

دیسان فەرمووی: حەزەرت (درویدی خودای لەسەربین) فەرمووی: لە رۆژی دواڕۆژدا کاکیلە ی بێ بڕوا بە‌قه‌د چیاى ئوحود ده‌بی، رانیشی به‌قه‌د کیوی به‌یزا ده‌بی، شوین قنگیشی که له‌ناو ئاگره‌که‌دا داده‌نیشتی سئ قوئاغه وه ئیره ره‌به‌زه (ت-س/ح).

۵۷۷۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْكَافِرَ لَيَسْحَبُ لِسَالَهُ الْفَرْسُخَ وَالْفَرْسُخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ^(۴).

ئیبینو عومەر (ره‌زای خودایان نبین) فەرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای لەسەربین) فەرمووی: لە دۆزه‌خا، هه‌روا له مه‌ل‌به‌نده‌کانی هه‌شرو ئیستگاکاندا زمانی بێ بڕوا فرسه‌قی - دوو فرسه‌ق درێژ ده‌بی و وه‌ک رایه‌خ له‌سه‌ر زه‌وی و له‌به‌ر پینی خه‌لکا راده‌خری و خه‌لک پیشیلی ده‌که‌ن. (ت- سند غریب).

۵۷۷۵- → (ب - ۷ ز - ۶ ل - ۲ ف - ۵) (۵).

۱۵۲) خواردن و خواردنه‌وه‌ی دۆزه‌خی: (شراب أهل النار و طعامهم)

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْحَمِيمَ لَيُصَبُّ عَلَى رُءُوسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيمُ حَتَّى يَخْلُصَ إِلَى جَوْفِهِ فَيَسْلِتَ مَا فِي جَوْفِهِ حَتَّى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ^(۱).

(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۴) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۵) تقدم في مجلد سابق. تسلسل ۶ / رقم ۴۰۵/۵.

ئەبو ھورەيەر (خۆشنوودی یەزدانی لەسەر بێ) ڤەرمووی: ھەزەرت (دروودی خودای لەسەرین) ڤەرمووی: ئاوی داخی لەکۆل دەکری بەسەر سەری دۆزەخییەکاندا، لەشی دەیدەئینی تا دەگاتە ناوسکی، ئەوسا ریکۆلەکانی دادەپلۆخینی و جەرگ و ھەناوی پارچە پارچە وەک تیری ڤرکە ی بکا ئاوا لەناو لنگیەو ڤرکە دەکا و وەک ڤرکە دەیفیرینی، ئەوجا دووبارە وەک جاری جاران چاک دەکریتەو و سەر لەنوێ وای ی دەکەنەو، ئیتەر ھەموو جاری ھەروا، ئەمە ئەو (سەر) و تۆاندنەو ھەبە کە ئەم ئایەتە باسی دەڤەرموێ:

{هَٰذَا خِطْمَانٌ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقَ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ، يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ، وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِّنْ حَدِيدٍ، كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ - سورة الحجۃ جالاً - ۲۲/۱۹ - ۲۲}.

واتە: کۆمەلە ی موسولمانان و کۆمەلە ی ناموسولمانان، لە ھەموو سەر دەمیکا، لە چەرخی گشت پیڤەمبەریکا، دووگرۆی ناحەزی یەکتەر، لەسەر دینی دروستی خودا شەپۆ ھەریانەو کیشەو بەریانە، موسولمانەکان چونکە لەسەر ھەقن بەکامی خویان بە مرازی خویان دەگەن، بەلام کافرەکان - واتە: ناموسولمانەکان - لەسەر ناھەقن، لەبەر ئەو ھەو ھەو ڕۆژدا کالای ناگرین بە بالایان دەبەردری، ئاویکی داخی لەکۆل کە چەپۆکان ھکا، دەکری بەسەر تەوقە سەریاندا ئەو ئاوە ئەوئەندە گەرم و لەکۆلە وەکوو یەک دیوی ناوھەو دیوی دەرەوھیان دا دەپلۆخینی، جەرگ و ھەناویان لەگەڵ چەرم و پیستیان وەک مۆم دەتوینیتەو، سەرەرای ئەوھیشە ھەموو جاری بە کوتەکی پۆلایین و بەگورزو چەکوش و قەمچی ئاسنین کوتەک کاری و میرازیکی چاک چاکیان دەکەن، خەم و پەریشانی وا بەرینیان دەگری دەکەنە ھەولێ دەرچوون، جا تین دەدەنە خویان و خویان دەگەینەننە سەر لیواری دۆزەخ،

به لام همو جارئ له ویوه به زهبری کوتهک دهیانبه نه وه بو ناو نیږینهی
 ناگره که، نه و جا به ته و سه وه بو نازاردانی گیانیان و بو سزای دهرونی پییان
 ده بیژئی: زو وکن بنوشن نازاری سووتانی زور به سوئی. نیتر هه تا هه تایه
 هه روه ها (ت-س/ص).

۵۷۷۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَرَأَ هَذِهِ
 الْآيَةَ: (اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ قَطْرَةً مِنْ
 الزُّقُومِ قَطِرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأَفْسَدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَاشَهُمْ فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُونُ
 طَعَامَهُ^(۲):

ئیبینو عه بباس (خو شنویدی خودایان لیبی) فه رمووی: هه زهت
 (درودی خودای لسه رین) نه م نایه ته پیروزی خوینده وه که ده فه رموئی:
 {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ - سورة
 آل عمران - ۱۰۲/۳}.

رافه که ی له پی شه وه له م شوینه دا رابورد (ب-۱ ز-۱۴۷ ل-۴۲۷ ف
 -۵). له دوا ییدا هه زهت (درودی خودای لسه رین) فه رمووی: نه گهر یه که تنوک له و
 زه قومه ی که له م نایه ته دا یادکراوه بتکیته ناو خانه ی جیهان، ژیان و گوزهران
 به هه موو خه لکی جیهان تال ده کات، ده ی ده بی گوزهرانی نه و که سه ی که
 خو راک ی نه وه بی چو ن بی و، له چی دهر دو مهینه تیکا بی، واته: تنوک ی له و
 زه قنه مووته ی که له م نایه ته دا هه یه که ده فه رموئی:

{إِنَّ شَجَرَةَ الزُّقُومِ، طَعَامُ الْأَلِيمِ - سورة الدخان - ۴۳/۴۴}.

واته: له راستیدا به ری داری زه قنه مووت خو ارده مه نی ناو دوزه خی
 تاو نبارانه. (ت-س/ص).

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه) راجع فی مجلد اول. تسلسل/۱۴۷ رقم/۸۴۸/۵ تفسیر الآیة.

۵۷۷۸- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ) قَالَ: يُقَرَّبُ إِلَى فِيهِ فَيَكْرَهُهُ فَإِذَا أُذِنَ مِنْهُ شَوَى وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ رَأْسِهِ فَإِذَا شَرِبَهُ قَطَعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهِ يَقُولُ اللَّهُ (وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ) وَيَقُولُ: (وَإِنْ يَسْتَفِيثُوا يُفَاثُوا بِمَاءٍ كَأَلْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ) (۳):

ئەبو ئومامە (ڕەزای خودای لیئەن) لە حەزەرەتەو (دروودی خودای لەسەربەن) دەگیرێتەو دەفەرموێ: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربەن) لەبارەى فەرمايشتى خودای گەرەو:

{مَنْ وَرَّأَتْهُ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ، يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ - سورة إبراهيم - ۱۴ / ۱۶-۱۷}.

واتە: ئەم جوړە لەخودا یاخییانه بۆ کوێ دەچن، لە چنگی خودا چون قوتار دەبن، مردن لە پێشیانە، لەپاش مردنیش دوزخ بەری ئی پریونەتەو، دەیانقوزیتەو بۆ ناو خوێ، سزای ناھەمواری بەئیش و ئازاری واویان بۆ نامادەکراوە ھەرگیز نەبیتەو بە خەیاڵی کەسدا نەیی: لە جۆگەلەى کیم و زووخ و خوین و خوڕ، کە لە لەشى سوتاوی زاماری بیماری دۆزەخییەکان چۆراوگەى ھەل دەنیشی ئائەلەو جەرەاتاوە ئاویان دەرخوارد دەدری، ھەرچەندە دەکا بۆی قووت ناچی، جار لەگەل جارا بەزۆرمژی ئی دەدا لە بینی دەگیری، حاڵی واشپ دەبی ھەر ساتیکی بەمردنیکە، وە ئی تا مردن نەبی بەھۆی رزگاری بۆی قەت نامری، ئیتەر ھەتا دی جار لەدوا جار سزای قورستر دەبی، لە سزایی قوتاری نابی سزایی سەختەر پیشی ئی دەپریتەو بەرۆکی پی دەگری.

ئەبو ئەمامە فەرمووی: حەزەت لە بارە‌ی ئەم ئایەتەوه فەرمووی: کە ئاوکە دەبن بەلای دەمیەوه پێی ناخۆشە، هەر کەزیکێ دەبیتهوه گورج دەموچاوی دەبرژێنێ، چەرمی کاسە‌ی سەری وەک توێکلی مۆز دادەمالت و بەردەبیتهوه دەمیتهوه کەللەسەرە رووتەکە، جا کاتێ بەنا بەدلی بەزور دەیخواتهوه ریخۆلەکانی هەلا هەلا دەکاو کوته‌کوته لە کۆمیەوه دینه دەرەوه! وەک خودا دەفەرموێ:

{وَسُقُوا مَاءَ حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ - سورة محمد - ۴۷/۱۵}.

واتە: ئەوانە‌ی کە لە دۆزەخا بە ئیجگارین ئاویکی گەرمی وایان دەرخوارد دەدرێ ریخۆلەکانیان پارچە پارچە دەکا. هەرەها دەفەرموێ:

{وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ - سورة الكهف - ۱۸/۲۹}.

تەفسیری ئەم ئایەتە چەند پەرەیی لەمەوپێش رابورد (ت - سەند غەیب).

۵۷۷۹ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَالْمُهْلِ كَعَكْرِ الزَّيْتِ فَإِذَا قَرَّبَ إِلَيْهِ سَقَطَتْ فِرْوَةٌ وَجْهَهُ فِيهِ وَلَوْ أَنَّ دَلْوًا مِنْ غَسَّاقٍ يَهْرَاقُ فِي الدُّنْيَا لَأَتَنَ أَهْلُ الدُّنْيَا. روى هذه الأربعة الترمذي^(۴):

ئەم فەرموودە‌یه لەم شوێنەدا رابورد: (ب/۷ ز/۵۳ ل/۲۱۹ ف/۱). لێرەدا ئەمە‌ی پترە: ئەگەر پڕ سەتلی لەغەسساق لەسەر رووی زەوی برژێ خەلکی جیهان هەموو بۆگەن دەبن. (ت - س/غ) مەبەست لەم غەسساقە ئەم غەسساقە‌یه کە لەم ئایەتەدا دەفەرموێ:

{هَذَا فَلْيَذُقُوا حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ - سورة ص - ۳۸/۵۷}.

واتە: ئەمە حالی بەدی دۆزەخیانە، خواردنەوهشیان ئاوی داخی لەکۆلە، لە گەرمانا چەپۆکان دەکا، هەرەها لە جەرەتاوی ناوسک و لەشی دۆزەخیان ئاویان دەرخوارد دەدرێ. (وەرگێڕ)

^(۴) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۱۵۴) دادو فریادی دوزخ‌خیان له‌تاو ترسناکی دوزخ

أهوال أهل النار وأستغاثتهم

۵۷۸۰- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُلْقَى عَلَى أَهْلِ النَّارِ الْجُوعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْعَذَابِ فَيَسْتَعِيثُونَ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ فَيَسْتَعِيثُونَ بِالطَّعَامِ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ ذِي غُصَّةٍ فَيَذْكُرُونَ أَنَّهُمْ كَانُوا يُحِيزُونَ الْفُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ فَيَسْتَعِيثُونَ بِالشَّرَابِ فَيَرْفَعُ إِلَيْهِمُ الْحَمِيمُ بِكَالِإِبِّ الْحَدِيدِ فَإِذَا ذُكَّتْ مِنْ وُجُوهِهِمْ شَوَتْ وَجُوهُهُمْ فَإِذَا دَخَلَتْ بُطُونُهُمْ قَطَعَتْ مَا فِي بُطُونِهِمْ فَيَقُولُونَ: اذْعُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ فَيَقُولُونَ أَلَمْ تَكُ تَأْتِيَكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا: بَلَى. قَالُوا: فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ. قَالَ: فَيَقُولُونَ: اذْعُوا مَالِكًا فَيَقُولُونَ: (يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رُبُّكَ). قَالَ: فَيُجِيبُهُمْ (إِلَّكُمْ مَا كُنْتُمْ) قَالَ: فَيَقُولُونَ: اذْعُوا رَبُّكُمْ فَلَا أَحَدَ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَيَقُولُونَ: (رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عَذَبْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ) قَالَ: فَيُجِيبُهُمْ (اخْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ) قَالَ: فَعِنْدَ ذَلِكَ يَنْسَوْنَ كُلَّ خَيْرٍ وَعِنْدَ ذَلِكَ يَأْخُذُونَ فِي الزَّفِيرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ. رواه الترمذي والله أعلم^(۱).

ئەبو دەرداء (خۆشەودیی خودای گەرمەیی لیبێ) فەرمووی: خۆشەوێست (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: بەرسییتییه‌کی سەختی و تووشی دوزەخییەکان دەبێ هاوتای ئەو ئییش و ئازارە دەکا کەوان لەناویدا، ئەوسا دەست دەکەن بە دادو فەریاد، جا بە خۆراکی ئاگرینەو کە لە وینە‌ی دپکی و شتر خۆرە، دەچن بە‌هاواریانە‌و، بە‌لام هیچ دادیکیان نادا، نە‌پیی قە‌لە‌و دەبن، نە‌گوشتی پی دەگرن، نە‌برسییتییان دەشکینن، وە‌ک لە‌قورئاندا ئاماژە بو‌ئە‌مه دەکا و دە‌فەرموئ: {لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ، لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ - سورة الغاشية - ۷-۸۸}.

(۱) رواه الترمذي. وهو مؤيد بالقرآن (شرحه).

{إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا، وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا - سورة الزمل - ١٣/٧٣}.

{ وَإِنْ يَسْتَعِثُّوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ } یا دہر موی: { وَسُقُوا مَاءَ حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَنْعَاءَهُمْ... } رافعی ہم دوو ٹایہ تہ توڑی لہمہ وییش رابورد.

{وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ،
قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُم بِالْبَيِّنَاتِ؟ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا فادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا
فِي ضَلَالٍ - سورة غافر - ٥٠/٤٩}.

واته: دۆزه خيیه کان له ناو ئاگره کهدا به ده رگاوان و بهر پرسىاره گانى
دۆزه ده لئىن: داوا له خودا بکه ن به لکوو روژئ سز امان له سه ر لایبیا،
ئه وانیش له وه لاما پێیان ده لئىن: ئه وه نه بوو پێغه مبه ره کانتان ها تن بو

ناوتان و به‌لگه‌ی روشن روشن و موعجیزه‌ی گه‌وره گه‌وریان نیشان دان و ئیوه له‌بهر لاساری و سه‌رکه‌شیی خۆتان باوه‌رتان پئی نه‌کردن و رۆژی ره‌شی وه‌ك ئەم رۆژه‌ی خۆتانناتان به‌ درۆ ده‌زانی؟ ده‌لێن: به‌ری به‌خودا راست وابوو، جا ده‌رگاوانه‌كان پێیان ده‌لێن: ده‌ هه‌ره‌هاتوو هاوار بکه‌ن و بپارینه‌وه، دادنادا، هه‌ر بۆ خۆتان بگه‌قن گه‌قینی کافران بئی سووده.

حه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: ئەوجا به‌یه‌کتر ده‌لێن: با له‌ مالیک بپارینه‌وه، جا له‌سه‌ر ئەم شیوه‌یه‌ ئەم پرسیارو وه‌لامه‌ له‌ نیوانی ئەوان و مالیکی سه‌رکه‌وره‌ی کاربه‌ده‌ستانی دۆزه‌خدا رووده‌دا که قورئان ده‌یفه‌رمووی:

{وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَّا كُنْتُمْ - سورة الزخرف - ۷۷/۴۳}.

واته: بانگ ده‌که‌ن: ئەي مالیک! داوا له‌ خودای خۆت بکه‌ با له‌ ناومان بباو هه‌تا هه‌تایه‌ له‌ کۆلمان بکاته‌وه، هه‌تا له‌م سزایه‌ رزگار ببین، مالیکیش له‌ پاش هه‌زار سال ئەم وه‌لامه‌یان ده‌داته‌وه: ئەمه‌ جیگه‌تانو لی‌ره‌ نابزون هه‌تا هه‌تایه، دۆزه‌خ جیگه‌ی ئیجگاریتانه. هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: ئەوجا له‌ناو خویانا ده‌لێن: له‌ خودای خۆتان بپارینه‌وه، خودا له‌ هه‌موو که‌سی باشت‌ره، ئەو له‌ هه‌موو که‌س به‌ره‌حمته‌ره، به‌لکوو لی‌مان خۆش بئی، ئەوجا وه‌ك قورئان ده‌فه‌رمووی: ده‌لێن:

{قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ، رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ، قَالَ اخْسَرُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ - سورة المؤمنون - ۱۰۶/۲۳- ۱۰۷-۱۰۸}.

واته: ئەي په‌روه‌ردگاری ئیمه، چاره‌په‌شی خۆمان زۆری بۆ هینابووین و لای ئی بریبووینه‌وه‌و خۆشمان هۆزیکێ سه‌ر لی‌شی‌واو بووین، وای ئیستا هه‌ستمان به‌ هه‌له‌ی خۆمان کردووه‌و پئی له‌تاوانه‌کانی خۆمان ده‌نیین، ئەمجاره به‌ ره‌حمه‌تی خۆت له‌م ئاگره‌ ده‌رمان بکه‌و بمان به‌ره‌وه‌ بۆ جیهان،

جا نه‌گه‌ر ئی‌مه‌ سهر له‌نوێ وەك جارى پێشوو له‌ تاوان و گوناھ تی
هه‌لچووینه‌وه ئیتر بیانوو مان نامینئ و ده‌بین به‌ تاوانبار و سته‌مكارى
ئیجگارى و مافى قسه‌و پارانه‌وه‌و تكامان نامینئ. جا خودا له‌ پاش
تیپه‌ربوونى دوو نه‌وه‌نده‌ی ماوه‌ی دنیا به‌سهر پارانه‌وه‌یانداندا - ئاوا وه‌لامیان
ده‌داته‌وه‌ ده‌فه‌رموئ: چغه‌تان لیبئ) هه‌تا هه‌تایه‌ له‌ناو ئه‌م ئاگرده‌دا ئاوا به‌
داماوى و سهر شوپرى ده‌ژین، ئیتر نه‌خه‌له‌تین نقه‌تان لیوه‌ بئ یا فره‌ بکه‌ن.
فه‌رمووى: ئیتر نه‌وكاته‌ له‌ هه‌موو خیرئ نائومید ده‌بن و ده‌ست له‌ خویان
ده‌شۆن و ده‌ست ده‌که‌ن به‌ هانکه‌ هانگ و ئاخ و داخ و دادو هاوار. (ت).

(۱۵۵) نه‌و كه‌سه‌ی له‌ دۆزه‌خا سزای له‌هه‌موان سووكتره‌: (أهون أهل النار)

۵۷۸۱- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: وَهُوَ يَخْطُبُ سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَرَجُلٌ تَوَضَّعُ
فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ. رواه الشيخان والترمذي^(۱).

نوعمانی کوپی به‌شیر (ره‌زای خودای لیبئ) خوتبه‌ی ده‌دا فه‌رمووی: له‌
خۆشه‌ویستم بیست ده‌یفه‌موو (برودی خودای له‌سهرین): له‌ رۆژی دوا رۆژدا خاوه‌نی
سووكترین سزا له‌ناو دۆزه‌خا کابرایه‌که‌ دوو سکل ده‌خه‌نه‌ سهر هه‌ردوو به‌ری
پیی، میشکی پییان دیته‌ کول وەك مه‌نجه‌لی سهر ئاگر (ش/ت).

۵۷۸۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَهُ
ثَلَاثُ وَشِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ كَمَا يَغْلِي الْمَرْجُلُ مَا يَرَى أَنَّ أَحَدًا أَشَدُّ
مِنْهُ عَذَابًا وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَابًا^(۲).

(۱) تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى باکوردى/۵/۲۹۲ رقم/۲۰۳۶ = ۶۵۶۲. مسلم. إيمان:

۵۱۵. ترمذي صفة جهنم: ۲۶۰۴.

(۲) مسل. إيمان: ۵۱۶.

دیسان فہرمووی: حہزرت (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ئہو دوزہ خییہی کہ ئیش و ئازاری لہ ہہموو کہس سووکتہ کابرایہ کہ جووتی پیلاوی ئاگرینی لہ پیدایہ، جووتی قہیتانی ئاگرینی پیوہیہ، موخی ناوکاسہی سہری وک دیزہی سہر ئاگر پییان دہکولئی، لہ خوئی وایہ کہس لہو ئازاری گرانتر نییہ، بہ لام ئہو لہ چاو خہلکی تردا لہ ہہموو کہسی ئازاری ہیواشتہ (م/ئہحمہد).

۵۷۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْوَنُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا أَبُو طَالِبٍ وَهُوَ مُتَّعِلٌ بِنَعْلَيْنِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ. رواهما مسلم والإمام أحمد. نَسَّالَ اللَّهُ وَاسِعَ الرَّحْمَةِ. آمِينَ^(۲):

ئیبنو عہباس (خوشنوودی خودای گہورہی لیبی) فہرمووی: خوشہویست (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ئہبو تالیبی مامی پیغہمبہر، باوکی ئیمامی عہی، لہ دوزہ خا سزای لہ گشت کہسی سووکتہ، سزاکہی ئہوہیہ: جووتی پیلاوی ئاگرینی وا لہ پیدایہ، میشکی پییان دہکولئی وک ئاوی لہکولئی سہر ئاگر. (م/ئہحمہد).

۱۵۶) کوفتوگوئی خودا لہکەل ہہندی دوزہ خی: (تکلیم اللہ لبعض اهل النار ۵۷۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِمَّنْ دَخَلَ النَّارَ اشْتَدَّ صِيَاحُهُمَا فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ أَخْرِجُوهُمَا. فَلَمَّا أَخْرَجَا قَالَ لَهُمَا: لَأَيِّ شَيْءٍ اشْتَدَّ صِيَاحُكُمَا قَالَا فَعَلْنَا ذَلِكَ لِتَرْحَمَنَا. قَالَ: إِنَّ رَحْمَتِي لَكُمْ أَنْ تُنْطَلِقَا فَنُطْلِقَا أَنْفُسَكُمَا حَيْثُ كُنْتُمَا مِنَ النَّارِ. فَيَنْطَلِقَانِ فَيُلْقِي أَحَدُهُمَا نَفْسَهُ فَيَجْعَلُهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا وَيَقُومُ الْآخَرُ فَلَا يُلْقِي نَفْسَهُ فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تُلْقِيَ نَفْسَكَ كَمَا أُلْقَى صَاحِبُكَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعَذِّبَنِي فِيهَا بَعْدَ مَا أَخْرَجْتَنِي. فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: لَكَ رَجَاؤُكَ. فَيَدْخُلَانِ جَمِيعًا الْجَنَّةَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه الترمذي بسند ضعيف^(۱):

(۲) مسلم. ایمان: ۵۱۴.

(۱) رواه الترمذي بسند ضعيف.

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لئی) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: دوو پیاوی دۆزه‌خی دەست دەکەن بە دادو فوغان و هات و هاوارو دادو فەریاد و کورووزانەو. خودای بالا دەست و شکۆمەندیش دەفەرموی: ئادەی دەریان بێنن، کە دەریان دینن خودای گەرە پێیان دەفەرموی: ئەم هات و هاوڕەتان لەچییە؟ دەلین: بۆیە وامان کرد تا تۆ بەزەیییت پیاماندا بیته‌وه خودا دەفەرموی: رەحمەتی من بۆ ئێو ئەوێه کە بچن خۆتان فەرەدەنەو ناو جیگەکە‌ی خۆتان لەناو ئاگردا، ئەوانیش دەپۆن و یەکیکیان خۆی دەهاوێتە ناو ئاگرەکە‌و خودا ناو ئاگرەکە‌ی بۆ دەکا بە جیگە‌یەکی فینک و خۆش، ئەوێتریان لە دیاری لیواری ئاگرەکە رادەوہ‌ستێ و خۆی فری ناداتە ناوی، خودای گەرە سەرور پێی دەفەرموی: بۆچی وەکی هاواراکە‌ی خۆت خۆت نە‌هاویشتە خواری؟ دەلی: ئە‌ی پەرورەدگار! ئومید دەکەم کە جاریکی تر نە‌مخەیتەو ناو ئاگر، خودایش دەفەرموی: نائومیدت ناکەم، ئەوجا بە‌میهرەبانی خوداوەندی گەرە هەردووکیان پیکەو دەچنە بە‌هەشت. (ت-سند زە‌عیف).

١٥٧) ئەوستانە‌ی بە‌هەشت و دۆزه‌خ تێیاندا هاوێشن

ما إشتراك فيه الجنة والنار

٥٧٨٥- → (ب - ٧ ز - ٣٣ ل - ١٥٧ ف - ٢) (١).

واتە: ئەم فەرموودە‌ی کەوا لەم شوینەدا لە پێشەو لە بەرگی ھەوتدا لە زنجیرە سیی و سێدا لە لاپەرە سەد و پەنجاو ھەوتدا لە چاپی یەکەم رابورد، ژمارە‌ی فەرموودەکە لەوێ دوو.

٥٧٨٦- → (ب - ٧ ز - ٣٣ ل - ١٥٦ ف - ١) (٢).

(١) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل/ ٣٣ رقم/ ٤١٧/٢.

(٢) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل/ ٣٣ رقم/ ٤١٦/١.

۵۷۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ أَحَدُ الْجَنَّةِ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، لَوْ أَسَاءَ، لِيَزْدَادَ شُكْرًا، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، لَوْ أَحْسَنَ، لِيَكُونَ عَلَيْهِ حَسْرَةٌ. رواه البخاری:

ثَبَو هوریره (رمزای خودای نبیین) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ہہموو کہ سہی لہ بہہشتا بہ چاوی خوئی جیگہی خوئی لہناو دوزخا دہبینی، پیئی دہلین: ثہمہ جیگہت بوو ثہگہر خراپہ کاربوویتایہ، ہہتا پتر سوپاسی خودا بکا، ہہروہا گشت دوزخہخیہکیش لہناو دوزخا جیگہی خوئی لہ بہہشتدا دہبینی، پیئی دہلین: ثہمہ جیگہی تو بوو ثہگہر ریگہی راستت بگرتایہو کاری باشت بگردایہ، بہلام بہکردنی خراپہ ثہم شوینہ خوشو باشہت لہ کیس خوت دا، بویش نیشانی دہدن ہہتا زیاتر داخ وخہفت بخوات و ثاہی سہرد ہہلکیشتی. (بوخاری. رحمہت لہ مکتبی نازداری).

۵۷۸۸- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ إِلَى الْجَنَّةِ فَقَالَ انْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَجَاءَهَا وَنَظَرَ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِ قَالَ: فَوَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خِفْتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ: اذْهَبْ إِلَى النَّارِ فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالشَّهَوَاتِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا. فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُو مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. رواه الترمذي وصاحباہ بسند صحیح. نسأل الله التوفيق لنا وللمسلمين آمين والحمد لله رب العالمين^(۴):

دیسان ثَبَو هوریره (رمزای خودای نبیین) فہرمووی: حہزہتی پیغہمبہری خوشہویست (درویدی خودای کہوردی لہسہرین) فہرمووی: کاتی خودا بہہشت و

(۴) رواه الترمذي وصاحباہ بسند صحیح.

دۆزه‌خ دروست ده‌کا، هه‌زه‌تی جویرائیل (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌نی‌ری بۆ سه‌یری و پی‌ی ده‌فه‌رموئ: بپۆ ته‌ماشای بکه، بروانه چی نازو نیعمه‌ت و چاکه و به‌هریه‌کم تیادا رازاندۆ ته‌وه بۆ به‌هشتییان! فه‌رموئ: جویرائیلیش ده‌چۆ و ته‌ماشای خۆی و نازو به‌هری ناوی ده‌کا، ئه‌وجا ده‌گه‌رپۆ ته‌وه بۆ خزمه‌تی خودا و ده‌فه‌رموئ: به‌گه‌وره‌یی تۆ، ئه‌وه‌نده خوش و نازدارو دلگیره، ئه‌و که‌سه‌ی به‌س ناوه‌که‌ی ببیستی خۆی ده‌گه‌یه‌نی‌تی، ئه‌وجا خودا فه‌رمان ده‌کا به‌ ناخۆشی په‌رژین ده‌کری. واته: به‌ ئه‌رکه ئایینییه‌کان و به‌بی دلیی نه‌فس په‌رژین کراوه، گشت جارێ که موسولمان ئه‌رکیکی ئایینی سه‌رشانی خۆی به‌جی دینێ، یا بی دلییه‌کی ده‌روونی خۆی ده‌کا ته‌لێ له‌و په‌رژینه لا ده‌باو رێ بۆ خۆی خوش ده‌کا که بجیته ناو به‌هشت ئه‌وجا خودا به‌ جویرائیل (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رموئ: ئیستا بپۆره‌وه ته‌ماشای بکه‌ره‌وه، فه‌رموئ: که ده‌چۆ سه‌یری ده‌کا ده‌پوانێ به‌ ئه‌رکی ئایینی و بی دلی ده‌روون ده‌وری گیراوه، دیاره کردنی ئه‌وه‌یش نه‌فس پی‌ی ناخۆشه، جا ده‌چیته‌وه بۆ لای خوداوه‌ندو عه‌رزێ ده‌کا: به‌ گه‌وره‌یی تۆ ده‌ترسم که‌س تیێ نه‌چۆ. ده‌فه‌رموئ: بجۆ بۆ سه‌یری دۆزه‌خ، ته‌ماشای خۆی و ته‌ماشای ئه‌و سزایه‌ی ئاماده‌م کردوه بۆ دانیشته‌وه‌کانی بکه، که ده‌چۆ سه‌رنج ده‌دا وا ئاگری دۆزه‌خ له‌گه‌ڵ خۆیدا کۆله‌که‌ی داوه و چین له‌بان چین سواری یه‌ک بووه و شه‌پۆل ده‌دا، ده‌گه‌رپۆ ته‌وه بۆ خزمه‌تی و ده‌فه‌رموئ: سویندم به‌ گه‌وره‌یی تۆ ئه‌وه‌ی به‌س ناوی ببیستی ئیتر توخنی ناکه‌وئ، ئه‌وجا خودا فه‌رمان ده‌دا به‌ ئاره‌زووبازی و هه‌وه‌س ده‌وری ده‌گرن و ده‌فه‌رموئ: ئه‌مجار بچۆره‌وه بۆ لای، ئه‌وه‌یش ده‌چیته‌وه و ته‌ماشای ده‌کاته‌وه و ده‌فه‌رموئ: سویندم به‌ گه‌وره‌یی تۆ مه‌ترسی ئه‌وه‌م هه‌یه‌که که‌س لیێ قوتار نه‌بی و هه‌موو که‌سیکی تی بجۆ (ت/د/ن-س/ص).

بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م فه‌رمووده‌یه ته‌ماشای ریاض الصالحین بکه، به‌رگی یه‌که‌م لا په‌ره - ۱۳۵ ف - ۷ ته‌رجه‌ه کوردییه‌که‌ی. (وه‌رگیر)

(۱۵۸) پایانی نه م باسه - له خودا داوا ده کهین که نه نجامان باش بی.

دواترین کهس که له دوزخ دهرده چی و ده چیتته بههشت

الخاتمة. نسأل الله حسنھا

آخر مَنْ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ وَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ

۵۷۸۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا، وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ. دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ كَبْرًا، فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ: اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَهْلُهَا مَلَأَى، فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى؟ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَهْلُهَا مَلَأَى. فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى، فَيَقُولُ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ، فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشْرَةَ أَمْثَالِهَا أَوْ إِنَّ لَكَ مِثْلَ عَشْرَةِ أَمْثَالِ الدُّنْيَا. فَيَقُولُ: نَسْخَرُ مِنِّْي، أَوْ تَضْحَكُ مِنِّْي وَأَنْتَ الْمَلِكُ. قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ ذَلِكَ أَذْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً. رواه الشيخان^(۱):

عبداللأ (رمزای خودای نبین) فهرمووی: خوْشه ویست (درویدی خودای لسه رین)

فهرمووی: ئەو کهسهی که له دوا هه موو کهسێ له دوزخ دهرده چی و له دوا هه موو کهسیکیش ده چیتته بههشت ده زانم کییه و حالێ چۆنه. پیاویکه به کاگۆلکه له دوزخ دهرده چی، خودای پیروزو گه وره ده فهرمووی: برۆ بجۆره بههشته وه، ئەویش ده چی به لآم به خه یال و ده زانی که له بههشته جیگه نه ماوه هه مووی پر بووه جیگه ی ئەو نابیتته وه، له بهر ئەوه ده گه پریتته وه ده لئ: په ره ردگارم! چووم جیگه م ده ست نه کهوت، هه مووی پر بوو، خودای پیروزو گه وره ییش ده فهرمووی: برۆ بجۆره بههشته، ئەویش دیسان ده چیتته وه، به لآم دیسان و به خه یالی دا دئ که بههشته پره، دیسانه وه ده گه پریتته وه ده لئ: ئەه ی خودایه ده بینم هه مووی پر بووه. خودا پیی

دەفەرموی: من پیت دەلیم برۆ بچۆره به‌هشت، به‌قەد دنیاو دە ئەوەندە ی تریش بو تۆ. یا دەفەرموی: دە ئەوەندە ی جیهان بو تۆ، پیاوکه‌یش - له دلی خۆیدا دەلی: من چەند جار چووم جیگەنەماوە ئەمیش هەروا دەفەرموی: وادیاره گالتەم پی دەکا بۆیه - عەرزى خودا دەکا: تۆ پادشای هەموانی بو گالتە بەداماویکی وەك من دەکەى. یا فەرمووی: دەلی کە تۆ پادشای بو تەلفیسی بەمن دەکەى! عەبدوللای راوی ئەم فەرموودەیه فەرمووی: سەیرم کرد پیغەمبەر (دروودى خودای لەسەرب) له عەنتیکەیی قسەى ئەو پیاو و پیکەنى ددانە پیشینه‌کانی وەدەرکەوتن، چونکە خودا ئەو هەموو خەلاتەى دەکا کەچی ئەویش ئاوا قسەى له روو! فەرموودەگیره‌وه دەفەرموی: جاران وا باو بوو: دەیانگوت: کە ئەم پیاو له‌ناو به‌هشتییەکاندا پایەى له هەموان کەمتەر! (ش = بوخاری و موسلیم - رەزای خودایان لیبی).

۵۷۹۰ - وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ رَسَلٌ) قَالَ: إِنِّي لَأَعْرِفُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنَ النَّارِ. رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنْهَا رَحْفًا فَيَقَالُ لَهُ: ائْطَلِقْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَذْهَبُ فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَيَجِدُ النَّاسَ قَدْ أَخَذُوا الْمَنَازِلَ فَيَقَالُ لَهُ: أَتَذْكُرُ الزَّمَانَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ فَيَقُولُ: نَعَمْ. فَيَقَالُ لَهُ: تَمَنَّ. فَيَتَمَنَّى فَيَقَالُ لَهُ: لَكَ الَّذِي تَمَنَيْتَ وَعَشْرَةُ أَضْعَافِ الدُّنْيَا - قَالَ - فَيَقُولُ: أَتَسْخَرُ بِي وَأَنْتَ الْمَلِكُ؟ قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ رَسَلٌ) ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ^(۲).

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (دروودى سلور رحەت و پیت و فەر پەرزى خودای گەرمو سەرمو لەسەرب) فەرمووی: من دەزانم کى له دواى هەموو کەسى له دوزەخ دەردەچى و، دەچیتە به‌هەشتەو، پیاویکە به چنگە کړى دیتە دەرەو، له دوزەخ، خودای پیرۆز گەو پى دەفەرموی: برۆ بچۆره به‌هەشتەو، ئەویش دەپواو دەچیتەو و دەپوانى وا خەلک هەموو جیگەى خویان گرتوو، جا پى دەبیزى: ئایا سەردەمى رابوردووی خۆت له یاده؟ دەلی: ئا، پى

(۲) مسلم. ایمان: ۴۶۱. بخاری. رفاق: ۶۵۷۱، ۷۵۱۱.

دهبیژری: ده‌به ئاره‌زووی خۆت ئاوات بخوازه، ئه‌ویش وا ده‌کا، ئه‌وجا پیی ده‌بیژری: هه‌رچیت داواکردوه له‌گه‌ڵ ده‌ ئه‌وه‌نده‌ی جیهاندا هه‌مووی بۆ تۆبێ. فه‌رمووی: ئه‌ویش ده‌لی: تۆ لای خۆت پادشایت که‌چی گالته به‌بی نه‌وایه‌کی وه‌کی من ده‌که‌ی. فه‌رمووی: به‌ چاری خۆم چاوم لی بوو پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) وا پیکه‌نی دندانه پیشینه‌کانی ده‌رکه‌وتن (م/ت).

۵۷۹۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لِأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةِ وَآخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا؟ رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقَالُ: اغْرَضُوا عَلَيْهِ صِغَارَ دُثُوبِهِ وَارْفَعُوا عَنْهُ كِبَارَهَا. فَتُغْرَضُ عَلَيْهِ صِغَارُ دُثُوبِهِ فَيَقَالُ: عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا. فَيَقُولُ: نَعَمْ. لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنْ كِبَارِ دُثُوبِهِ أَنْ تُغْرَضَ عَلَيْهِ. فَيَقَالُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةً. فَيَقُولُ: رَبِّ قَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ لَا أَرَاهَا هَا هُنَا، فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَضْحِكُ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. رواهما مسلم والترمذي^(۲):

ئه‌بو زه‌ر (خودای ئی‌زازی بن) فه‌رمووی: ئه‌و دۆزه‌خیه‌ی له‌دوا هه‌موان له‌ دۆزه‌خ ده‌رده‌چی و له‌دوا هه‌موانیش ده‌چیته‌ ناو به‌هه‌شت ده‌زانم کییه: پیایوێکه، له‌ رۆژی قیامه‌تدا ده‌یه‌ینن بۆ دیوانی خودا، ده‌بیژری: ئاده‌ی ورده‌تاوانه‌کانی خویی بۆ ده‌وربکه‌نه‌وه، به‌لام تاوانه‌ گه‌وره‌کانی بسپرنه‌وه، جا گونا‌هه‌ بچکۆله‌کانی پێ نیشان ده‌دری و پیی ده‌بیژری: فیساره‌ رۆژ ئه‌وه‌و ئه‌وه‌ت کردوه، فیساه‌ رۆژ ئه‌وه‌و ئه‌وه‌ت کردوه، ئه‌ویش به‌ ناچاری ده‌لی: به‌لی هه‌مووم کردون، ناتوانی که‌ حاشایان لیبکا، به‌لام له‌ دله‌وه‌ هه‌ر ده‌ترسی که‌تاوانه‌ گه‌وره‌کانیشی بۆ ده‌وربکه‌نه‌وه، که‌چی پیی ده‌گوتری: له‌ جیات‌ی هه‌ریه‌کی له‌ خراپه‌کانت یه‌ک چاکه‌ت بۆ هه‌یه! که‌وا ده‌زانی ترسه‌که‌ی ده‌ره‌وێته‌وه‌و ته‌ماع ده‌یگری و ده‌لی: په‌روه‌دگارم! گه‌لی تاوانی تریشم کردوه، بۆچی لی‌رده‌ا نایان‌بینم و ده‌وریان ناکه‌نه‌وه‌ بۆم، تا بکری‌ن به‌ چاکه‌

(۲) مسلم. ایمان: ۴۶۶. ترمذی. صفة جهنم/۲۵۹۶.

یوم! جا ئہ بو زہر فہرمووی: پیغہ مہرم دی، بہم روودا وہ خوئشہ، وا پیئکہ نی ددانہ پیئشینہ کانی و ہدہرکہ و تن! (م/ت - رمزای خودایان نیین).

۵۷۹۲- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ، فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَتَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً، فَإِذَا مَا جَاوَزَهَا انْتَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ: تَبَارَكَ الَّذِي نَجَّانِي مِنْكَ لَقَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ. فُتْرِفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلَا أُسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا. فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا. فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُذْنِبُ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا، ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولَى فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ لِأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا وَأُسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. فَيَقُولُ يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا فَيَقُولُ: لَعَلِّي إِنْ أَذْنَيْتُكَ مِنْهَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا. فَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُذْنِبُ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا. ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأَوَّلِينَ. فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ لِأُسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ هَذِهِ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهَا فَيُذْنِبُ مِنْهَا فَإِذَا أَذْنَاهُ مِنْهَا فَيَسْمَعُ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذْنَيْتُكَ مِنْهَا. فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيئُ مِنْكَ أَيُّرْضِيكَ أَنْ أَعْطِيكَ الدُّنْيَا وَمِثْلَهَا مَعَهَا؟ قَالَ: يَا رَبِّ أَكُتْهِزِّي مِنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَقَالَ: أَلَا تَسْأَلُونَنِي مِمَّ أَضْحَكَ فَقَالُوا: مِمَّ تَضْحَكَ قَالَ هَكَذَا ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: مِمَّ تَضْحَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مِنْ ضَحِكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ حِينَ قَالَ أَكُتْهِزِّي مِنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ فَيَقُولُ: إِنِّي لَا أَكُتْهِزِّي مِنْكَ وَلَكِنِّي عَلَى مَا أَشَاءُ قَادِرٌ. رواه مسلم^(۴).

عەبدوللەي كوپى مەسعود (رمزى خوداي لىيىن) فەرموۋى: حەزرىتى پىغەمبەرى نازدارو خوشەويست (دروودى سادى خوداي لەسەرىن) دەفەرموۋى: دواترىن كەسى كە دەچىتە بەهەشتەو پىاويكە بە ھەلسوكەوت و پەلە پروسكى دەپوا، بە دەم رىگەو ھاگرەكە شالاو دەبا بۇ دەموچاۋى و دەموچاۋى ھەل دەكوپووزىنى، روى دەبى بە سووتەمەرۇ، كە لە ئاگرى دۆزەخ رىزگارى دەبى خىسەيەكى ئى دەكاو دەلى: پىرۇزو بەفەرە ئەو خودايەى كە منى لە چىنگى تۇ قوتاركرد، ئاى لەم بەشە باشەى كە خودا بەمنى داو، لە پىشىننان و لە پاشىنان بەكەسى ترى نەداو، ئەوجا دەپوانى را شىخەلى لە دوورەو دىارە دەلى: ئەى پەرەردگارم! لە درەختەو نىكم بىكەرە، تا لەبن سىبەرەكەيدا وچانى بىگرم و لە ئاۋى كانىاوەكەى بنى نۇش بىكەم! خوداي بالا دەست و شكۆمەندىش دەفەرموۋى: ئەى نەوۋى ئادەم! رەنگە ئەگەر ئەو تە پى بدەم داۋاى شتى ترم ئى بىكەى! دەلى خەير ئەى پەرەردگارم! بەلىن و پەيمانى دەداتى كە داۋاى ھىچى ترى ئى نەكا، خودايش بەزەۋى پىدا دىتەو، چونكە دەيىنى ئوقرەى ئى ھەلگىراو بۇ سىبەرە بەھرى ئەو شىخەلە. ئەوجا دەيىتە بنى و لە سىبەرەكەيدا دادەنىشى و لە كانىاوەكەى بنى دەخواتەو، ئەوجا درەختىكى جواتر لە درەختى پىشوو دەيىنى، لەپاش ھەمان گىتوگۇو بەلىن و پەيمانى ئەويشى دەداتى، دىسان درەختىكى جواتر لە دوو درەختەكەى پىشوو لە بەردەم دەرگەى بەھەشتدا دەيىنى و داۋاى دەكاو، لەدوا ھەمان رازو گلەيى و پەيمانى پىشوو ئەويشى دەداتى، كە دەچىتە ئەۋى گۈيى لە دەنگى بەھەشتىيەكان دەبى، دەلى: ئەى پەرەردگارم! توخوا بىبەرە ژوورەو! خودايش دەفەرموۋى: ئەى ئادەمىزادا! چەندە ووركن و پەلپىگرو بى بارو بى پەيمانىت، بەچى لە كۆلم دەيىتەو، ئەرى بەو رازى دەبىت و كۆتايى بەداۋات دىنى ئەگەر دوو ئەۋەندەى جىھانت لەناو بەھەشتدا بدەم! ئەويش شتى وا بە زۆر دەزانى بۈيە دەلى: ئەى خودايە! خۇتۇلاى خۇت خوداۋەندى ھەر دوو جىھانى كەچى مەزاق بە ھەزاريكى وەك من دەكەى! ئىبنو مەسعود پىكەنى و فەرموۋى: بۇلىم ناپرسن كە بۇچى پى دەكەنم؟ گوتيان: بۇ پى دەكەنى؟ فەرموۋى: پىغەمبەرىش (دروودى خوداي لەسەرىن) ئاۋا پىكەنى، يارانىش (خۇشەۋىدى

خودایان لیبی) فەرموویان ئەی پیڤه‌مبەری خودا! بەچی پێ دەکەنی؟ فەرمووی: بەو
پێ دەکەنم که پیاره‌که‌ عەرزى خودا ده‌کا: خو تۆ لای خو ت خوداوه‌ندى هەردوو
جیهانی که‌چی مەزاق بە داماوێکی وه‌ک من ده‌کەى، خوداوه‌ند سەیری له‌ قسه‌که‌ی
دئ و له‌ قسه‌که‌ی پێ ده‌کەنئ! خودایش ده‌فەرموئ پێی: من مەزاق بە تۆ ناکەم و
مەبه‌ستم راسته‌قینه‌یه‌ نه‌ک گالته‌، به‌لام که‌س بالا ده‌ستى من نییه‌ ئه‌وه‌ی
ئاره‌زووی بکه‌م ده‌یکه‌م! (م).

۱۵۹) ئەو به‌هه‌شتیانه‌ی که‌ که‌ترین به‌شیان هه‌یه‌ نه‌و به‌هه‌شتیانیش که‌
له‌لای خودا نازدارترین که‌سن

أقل أهل الجنة منزلة وأكرمهم على الله تعالى

۵۷۹۳- → (ب - ۷ ز - ۱۵ ل - ۸۵ چاپی/ ۱ ف - ۳)^(۱).

واته‌: ئەم فەرمووده‌یه‌ له‌ پێشه‌وه‌ رابورد، له‌ به‌رگی حه‌وته‌مدا، له‌
زنجیره‌ پازده‌دا، له‌ لاپه‌ره‌ هه‌شتاو پینجدا چاپی/ ۱ ژماره‌که‌ی له‌وئ ژماره‌
سێیه‌. به‌لام لیڤه‌ ئەم پتریه‌ی هه‌یه‌.

قَالَ رَبِّ فَأَعْلَاهُمْ مَنْزِلَةً قَالَ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَرَدْتُ غَرَسْتُ كَرَامَتَهُمْ يَدِي
وَحَتَمْتُ عَلَيْهَا فَلَمْ تَرَ عَيْنٌ وَلَمْ تَسْمَعْ أُذُنٌ وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ. قَالَ: وَمِصْدَاقُهُ
فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ الْآيَةِ. جزاء بما
كانوا يعملون):

مووسا (دروود سلاوی خودای لیبی) فەرمووی: ئەى خودایه‌! ئەى ئەو
به‌هه‌شتیانه‌ی که‌ له‌ به‌رزترین پایه‌دان چۆنن؟ فەرمووی: ئەوانه‌ خوَم هه‌لم
بژاردوون و به‌ ده‌ستى خم دره‌ختى سه‌ر به‌رزىی ئەوانم ناشتوووه‌ و مؤرم
کردوووه‌، به‌هره‌ی و انایاب نه‌ به‌چاو بینراوه‌ و نه‌ به‌گوئى بیسراوه‌ و نه‌ به‌دلى
که‌سدا هاتوووه‌ و نه‌ به‌ خه‌یالیدا رابووردوووه‌. هه‌زه‌ت (دروودى خودای له‌سه‌ربن)

(۱) تقدم فى مجلد سايع. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۰۲۸/۳.

فهرموی: به‌لگهی راست و دروستیی ئەم فەرمايشته‌يش له‌نامه‌ی خودادا هه‌یه، که له سوورەتی سه‌جده‌دا ده‌فهرموی:

{فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءِ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - سورة السجدة - ۱۷/۳۲}. واته‌که‌ی له‌م شوینه‌دا رابورد: (ب/۲ ز/۲۶ ل/۷۳ ف/۷).

۵۷۹۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَّمَنْ يَنْظُرُ إِلَى جَنَانِهِ.... له‌م شوینه‌دا رابورد: (ب - ۷ ز - ۵۸ ل - ۲۳۰ ف - ۲) (۲).

۵۷۹۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِي لَهُ ثَمَانُونَ أَلْفَ خَادِمٍ وَاثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ زَوْجَةً وَتُنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِّن لُّؤْلُؤٍ وَزَبَرْجَدٍ وَيَأْقُوتُ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ إِلَى صَنْعَاءَ، إِنَّ عَلَيْهِمُ التَّيَّجَانَ إِنَّ أَدْنَى لُّؤْلُؤَةٍ مِنْهَا لَتُطْبِئُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواهما الترمذي:

ئەبو سه‌عید (رمزای خودای لیبی) له پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودو سلاو و رحمت و به‌رکەت و پی‌و‌زی خودای گه‌وره‌ی له‌سەربە و سه‌رو مال و منال و باوک و دایک و که‌سوکار و هه‌ست و نه‌ست که‌شتی به‌ قوربانی که‌دی سه‌ر گۆ‌پی پی‌و‌زی بێ) ده‌فهرموی: ئەو به‌هه‌شتییانه‌ی که‌ نزمترین پایه‌یان هه‌یه‌ یه‌کی هه‌شتا هه‌زار نو‌که‌رو که‌فتاو دوو ژنی هه‌یه، گومه‌زیکی بو‌هه‌ل ده‌ده‌ن، هه‌ر هو‌ده‌یه‌کی له‌ یه‌کی له‌م گو‌هه‌رانه‌یه: له‌ مرواری و زوم‌پووت و، یاقووت، ئەو گو‌مه‌زه‌ له‌ جابییه‌وه هه‌تا سه‌نه‌ا پانه، جابییه‌ له‌ په‌نا دیمه‌ش‌ق‌دایه‌ له‌شام، سه‌نه‌ایش له‌ یه‌مه‌نه، تاجی وایان له‌سه‌ردایه، ئایه‌خی ده‌نکه‌ مرواییه‌کانی نیوانی خو‌ره‌ل‌ات و خو‌ر‌ئا‌وا رو‌شن ده‌کاته‌وه! (ت- به‌سه‌ندیکی غه‌ریب گێ‌راویه‌تی‌ه‌وه).

۵۷۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ أَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ. وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ النَّارُ اللَّهُمَّ أَجِرْهُ مِنَ النَّارِ. رواه الترمذي والنسائي. والله تعالى أعلم (۴):

ئەنەس (رەزای خودای لیبن) فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری خوێشەوێست (دروود سلوو رەحمەتی خودای گەورە لەسەربن) فەرمووی: ھەر کەسێ سێ جار داوای بەهەشت لە خودا بکا، وەك ئەو بەلێ: خودایە! داوای بەهەشتت ئی دەکەم، بەهەشت لەلای خوێەو دەلێ: خودایە! بیخەرە ناو بەهەشتەو، ھەر کەسیکیش سێ جار پەنا بگرێ بەخودا لە دەستی دۆزەخ، دۆزەخ دەلێ: خودایە! پەنای بدە لە دۆزەخ. (ت/ن-س/ص).

عدد احادیث کتاب القیامة والجنة والنار (۱۷۷) سبعة وسبعون ومائة فقط، فصار جميع ما في الجزء الخامس (۱۲۴۲) مضموما إلى ما في الاجزاء الأربعة السابقة فيكون عدد احادیث الكتاب كله (۵۸۸۷) سبعة وثمانون وثمانمائة وخمسة آلاف. اسأل الله ان تكون خالصة لوجهه الكريم. آمین والحمد لله رب العالمین:

مامۆستای دانەری ئەم تاجول ئوصولە پیروۆزە مەلا شیخ مەنصور عەلی ناصیف (رەزاو رەحمەتی خودای گەورەیان لیبن) دەفەرمووی: ژمارە ی سەرجه می فەرموودەکانی نامە ی قیامت و بەهەشت و دۆزەخ (۱۷۷) تەنیا سەد و ھەفتا و ھەوت فەرموودەن و بەس، کەوابوو سەرجه می فەرموودەکانی بەرگی پیجەم دەکەنە (۱۲۴۲) تەنیا ھەزار و دوو سەد و چل و دوو فەرموودە و بەس، لەگەڵ ھەموو فەرموودەکانی گشت بەرگەکانی تریدا، لە سەرەتای کتیبکەو ھەتا کوۆتایی، ژمارە ی سەرجه می فەرموودەکان دەکاتە (۵۸۸۷) تەنیا پیینج ھەزار و ھەشت سەد و ھەشتا و ھەوت فەرموودە، لە خودا داوا دەکەم کە ئەم کارە پیروۆزەمان ساغ لەبەر رەزامەندی زاتی پیروۆزی خوێ بی. ئامین والحمد لله رب العالمین.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

له ۲۰ / ۹ / ۱۹۷۸ دا له کۆتایی ئەم تەرجه‌مه‌یه‌دا له کۆتایی ره‌شنووس (موسوده‌ده) ی تەرجه‌مه‌ی به‌رگی پیتجه‌می ئەصلا عەرهبییه‌که‌دا ئەم‌م به‌ بئ زیادو که‌م نووسیوه:

من که وه‌رگێڤی ئەم نامه پیرۆزه‌م به‌ شانازییه‌وه ده‌لیم: له‌ خودا به‌زیادیی که ئەم خزمه‌ته‌ گه‌وره‌یه‌م به‌ ئەنجام گه‌یاند، به‌رامبه‌ر به‌ ئایین و گه‌لو نیشتمان. له‌ سایه‌ی خوداوه‌ لی بوومه‌وه له‌ وه‌رگێڤانی ئەم نامه پیرۆزه (التاج الجامع للأصول في أحاديث الرسول) له‌ هۆده‌که‌ی دائیره‌ی خۆمدا، له‌ خه‌سته‌خانه‌ی سه‌ربازی که‌رکوک، له‌ شاری که‌رکوک‌ی نازدارو خۆشه‌وێست، خودایی چاوینی کا، له‌ سه‌عات هه‌وت و چاره‌ک، رۆژی سێشه‌مه‌، هه‌فته‌ی شه‌ش‌ه‌لان (شه‌روال) ی سالی ۱۳۹۸ ی کۆچی. رێکه‌وتی سه‌عات یه‌ک و نیوی پاش نیوه‌پۆی رۆژی ۱۹ / ۹ / ۱۹۷۸ ی زایینی.

سوپاس و ستایش بۆ خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌رو سه‌ردار، دروودو ره‌حمه‌ت له‌ سه‌ر گیانی پاکی پیغه‌مبه‌رو که‌سو کارو یارانی.

ئهم‌پۆکه‌یش که‌ شه‌مه‌یه (۱۸) ی جیمادو سانی سالی ۱۴۱۳ کۆچییه‌، به‌ رێکه‌وتی ۱۲ / ۱۲ / ۱۹۹۲ به‌ ده‌ستی خۆم له‌ نووسینی پاکنووسی ئەم به‌رگه‌ بوومه‌وه، که‌ ئەمه‌ دوا به‌رگه‌ له‌ ۲۰ / ۱ / ۱۹۷۴ دا ده‌ستم کردووه به‌ وه‌رگێڤانی تاجی پیرۆز، که‌واته به‌ نزیکه‌ی تۆزده‌ سال ئەوسا به‌ ته‌واوی ته‌واوم کردووه، له‌م ماوه‌دا سه‌روم‌ سه‌رگه‌رمی ساخکردنه‌وه‌ی مه‌به‌سته‌کانی ئەم فه‌رمووده پیرۆزانه‌ بووم، که‌ زۆربه‌یان تا بلیی قورسو گران و پرواتان، هه‌روا به‌ ئاسانی نازانرێن و فامی ته‌واویان گه‌رخواردن و لیکۆلینه‌ویه‌کی چڕو خه‌ستی گه‌ره‌که‌.

له‌ راستیدا ئەم وه‌رگێڤانه هه‌ر وه‌رگێڤانیکی رووت نییه‌، به‌ لێکوو شه‌رحیکی ساخکه‌ره‌وه‌ی کورت و پوخت و راست و ره‌وانیشه‌ بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌ زۆربه‌ی واتای فه‌رمووده قورسه‌کان، ده‌ق له‌ شێوه‌ی ته‌فسیری جه‌لاله‌ینی پیرۆز بۆ فامی مه‌به‌سته‌کانی قورئانی پیرۆز هه‌ردوولا زوو مه‌به‌سته‌و واتای فره‌ مه‌به‌سته‌ ده‌ده‌ن به‌ ده‌سته‌وه، ئەمه‌یش له‌ سایه‌ی خودای گه‌وره‌و مه‌زنه‌وه‌یه له‌ خودا به‌زیاد بئ.

مه‌به‌ستم له‌م قسه‌یه به‌ خووه نازین نییه، مه‌به‌ستم وه‌سپو مه‌دحی به‌ حه‌قی ئەم تاجه‌ پیروژه‌یه، بگره‌ له‌م جوړه مه‌دحانه‌م له‌ زاری گه‌لی پیاوی زانای دانای کوردی مه‌ردی موسولمانی چاکی پاک به‌ گویتی خۆم ژنه‌وتووه، یه‌کئ له‌و زاته به‌پیزانه‌ جانابی مامۆستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌پیسه، که‌ له‌ سایه‌ی خوداوه زۆر زۆر له‌ ته‌رجه‌مه‌که‌ی به‌نده‌ رازییه، له‌ مانگی ده‌ی ئەمسالدا که‌ له‌ مزگه‌وتی شیخ عه‌بدولقادری گه‌یلانی - قدس الله‌ سره‌ العزیز - به‌ خزمه‌تی گه‌یشتم زۆر زۆر له‌ حاله‌که‌ رازی بوو، تا هاته‌ سه‌ر ئەوه‌ فه‌رمووی: نوری برام! به‌راستی کاک محمود ناشری خیره‌ که‌بووه به‌هۆی بلاوکردنه‌وه‌ی ئەم تاجه‌ی که‌ تو وهرت گێپاوه‌ته‌ سه‌ر زمانی شیرینی کوردی!

مامۆستای مامۆستایان، داناو زانای فه‌ره‌ هیژا جه‌نابی خوالیخۆشبوو (مامۆستا شیخ عه‌دبوره‌ئووفی نه‌قشبه‌ندی) که‌ کوپه‌زای شیخ ئەمینی پیژوه‌یه‌و ئیجازه‌ی عیلمی مه‌لایانه‌ی لای مامۆستا مه‌لا مه‌حه‌مه‌دی ره‌ئیس وه‌رگرتووه‌. که‌ که‌سایه‌تییه‌کی کوردی رۆشنبری زانستی و ئایینی ناسراوی هه‌لکه‌وتووه‌، به‌ زمانی عه‌ره‌بی و فارسی و کوردی به‌ شیعو په‌خشان نووسینی به‌ پیژی هه‌یه‌. ئەم چامه‌ شیرینه‌ی به‌ خامه‌ی ره‌نگینی له‌ په‌سنی تاج و ریاض الصالحیندا نووسیوه‌، وا لیژده‌دا په‌خشی ده‌که‌ینه‌وه‌، خودا له‌ هه‌ردوو جیهاندا پاداشی زۆر گه‌وره‌ی بداته‌وه‌و ئاواتی به‌یئیته‌دی و پێگۆپی پیروزی له‌ پحمه‌ت و به‌ره‌که‌ت بێ.

بسمه‌ تعالی هاتوم اقرئوا کتابیه

تقدما لفضيلة مولانا وأستاذنا نوري فارس دام ظلّه:

أزهر روض أم الريدحان أم عطر

كتابكم، أم سرور النفس أم وطر

قرنته فجرى في كل جارية

كأنما أنا وهو الماء والشجر

تلوت أبياتك السحر الحلال فقد

يعطر الكون ریا نشرها العطر
 بالنور كالورد والنور كشمس ضحی
 تجلو وتحلو، تقول: كلاها سكر
 أهدي سلاما دواما نحو من قد غدا
 من تاجه تاج شاهنشاه یستتر؟!
 اینکر الشعراء النور؟ فرقان ذا
 بین المسمی وأسماء لها اثر
 لابد للمبتدا في الفضل من خبر
 فنوری (نور علی نور) له خبر
 أنت المشار اليه بالضمير فلا
 خفت یا علما حاشاك تنكسر!
 یا جبذا قانلا قد قال فيك لنا
 له المحاسن في الدارين والظفر
 مولاي كل لسانی عن جوابك وال
 مأمول تأیید عذري حين أعتذر
 يوما بجزوی ويوما بالعقيق وبال
 سیاهمه زرتكمو ویا لها اثر
 قد استلبتم بوصل عن جفونی كری
 وهل ترى عالما یجسی ولا یذر؟!
 ما حق طرفي هداني نحو حسنكم
 الا أعذبه وهما هو السهر
 كاسا دهاقا یریق العین من أسف
 ماذا الخيال بیالي یبعث الصور
 لو طرحت علی فوق نجوم السما
 ألفت ثمة خیالاً منك ينتظر

لیل المحبیین مبسوط جوانبہ
 والنوم لا تالف العینان والبصر
 وانما أنا شخص من محبیک من
 دأبی ابتداء دعاء صدقہ الخیر
 لطفا دعاء لنا فی حسن خاتمة
 لا سیما بطن لیل أو بدا السحر
 فقم بنا نصطبح صہباء صافیة
 عن خوان مکتوب مولانا، لہ النشر
 لله الفاظہ الغر العذوب فقد
 علت علی الدر والدر لها در
 فمن یقول ہی الدر الثمین فقل:
 أخطأت ان لم تقل عنہا ولا صغر
 لکم یسراع بفضل الله ماضیة
 مہما غدا ینظم أو راج ینتشر
 کتا یدیہ غیثا حال ترجمۃ
 یزہو بکرد وبالا عراب یعتبر
 لله درک یا کردی فارسنا
 لا زال ریّا عبیر منک ینتشر
 أنت المشار الیہ بالبنان فلا
 تبلس بنانک دوما کنت تستطر
 یا خادم العلم فوزا بالفلاح فقد
 تجرت ربنا نفی عن کلہ الخسر
 قد شرف الله مصرأ أنت ساکنہ
 وزاد فخرا بک الكتاب والزیر
 سناک یا بن کرام الکاتبین سبی

قریختی فلذا مدحی لکم سر
 اری ریاضکم للصالحین کتا
 ج بالجواهر زینت طافها ثم
 وقلۃ الباع فی نظمی لمدمکمو
 هی اقتضت أننی فی القول اختصر
 قد احتالت فؤاد النقشبندی فکن
 فیہ مکینا رنوقا ذا لکم وزر
 لا زلت تحبر قلبا أنت ساکنه
 ولا تزال بک العلیاء یفتخر
 وهذه سلوة العشاق قد ختمت
 فرج بها کربنا یا من له القدر
 وزد فراسة مولانا ونوره فی
 کلام من فی یدیہ سبج الحجر
 أنتم نظمی بدمدی للحمید والی
 أمنية الخیر فی الختم لک الشکر

عبدالرؤف النقشبندی

فهرس المواضع

لا پږه	پېړستی سهره بياسه کان	زنجيره
۲	نامه ی رده وشتو کرده ووی چاکه	۱
۳	باسی یه کهم: باسی جوړه کانی کرده ووی چاکه	۲
۳	که ورمترین چاکه چاکه کردنه له گهل باب و داك	۳
۹	چاکه کردن له گهل مندا لدا	۴
۱۳	به سهر کردنه ووی خرم و که سوکار پیویسته دمنگ دابرین و پی لیدابرین له گهل خرما نارې وایه	۵
۱۸	چاکه کردن له گهل دمست و پیومندا	۶
۲۱	به زوی هاتنه وده و دلسووتان به هه تیوو پیومزن و نافرمتی بی دهرمتان	۷
۲۴	مافه کانی هاوسی	۸
۲۷	مافه کانی موسولمان له سهر برای موسولمانی	۹
۳۳	میهرمبانی و به زمی دهرباری دروسکراوانی خودای گه وره پیویسته	۱۰
۴۱	باسی دووم: باسی جوړه کانی کرده ووی خراپه خراپترین خراپه زورو ستم و زیاندانه له مه خلوق	۱۱
۴۱	سته مکار ترین کهس نه و کهسه یه که خوی زورو ستم له خوی بکا	۱۲
۴۴	باسی دوو زمانی	۱۳
۴۴	غهمبته و له پاش مله باسی خه لک کردن به خراپه	۱۴
۴۷	غهمبته به دکار (هاسق) دروسته	۱۵
۴۹	نامووس کردن به خیر خیره	۱۶
۵۰	باسی دلپسی و به دگومانی و کینه کیشان و هسوودی و به خیلی به یه کتری بردن	۱۷
۵۲	باسی شوپنکه و وتی عهمبه ی مهردوم	۱۸
۵۵	باسی فیزو دهمیه و له خوایی بوون	۱۹
۵۸	باسی زمان لووسی و دهمته ری و هه نانی زور	۲۰
۶۰	باسی جمین و جنیو	۲۱
۶۳	باسی نه حله تکریدن و زمان پیسی	۲۲
۶۶	باسی قسه دابرین له موسولمان و به جای سووک ته ماشا کردن موسولمان	۲۳
۷۰	باسی دهمبازی و مشتومر	۲۴
۷۲	باسی پیسکه یی و به دخویی	۲۵
۷۳	ته نیا له سی شتدا درو دروسته	۲۶
۷۶	باسی دوو روویی و نپاک	۲۷

لا پاره	پښتني سهره باسه كان	زنجيره
۷۸	رډگه ز بهرستي رهوشتيكي سهردهمي نه زانييه	۲۸
۸۰	باسي سينيهم: باسي رهوشتي بهرز	۲۹
۸۰	بهرزترين رهوشتي بهرز رق خواردنه وده تووړه نه بوون و ههوسه لهيه	۳۰
۸۳	باسي صهبرو نارام و ليږورده و به ههوسه لهيه و نازار كيڅي	۳۱
۸۶	چاردي رق هه لسان	۳۲
۸۷	باسي ياريدمداني موسولمان و داپوشيني عهپه و سړي و له سر كړدنه ودي به هه ق	۳۳
۸۹	گه ووهي تكاگاري (شهفاعت)	۳۴
۹۰	باسي راستگويي	۳۵
۹۳	سوعبه ت دروسته	۳۶
۹۵	باسي پهيمان به جئ هينان	۳۷
۹۶	باسي نهرم و نياني و هيمني و شينييه	۳۸
۹۸	باسي شهرم و شكؤ	۳۹
۱۰۰	باسي خو به كه م گرتن (تهواضوع)	۴۰
۱۰۲	رهوشي جوان رهوشه گه ووه كه دي خودا خوځيه تي	۴۱
۱۰۸	به شئ له رهوشته جوانه كانې پتيغه مبه ر (دروودي خوداي له سهرې)	۴۲
۱۱۰	باسي ريڼمووني باش	۴۳
۱۱۰	باسي صه خاومت و به خشندهيي و پياومتی	۴۴
۱۱۳	باسي سوپاسكردن له سهر چاكه و پياومتی	۴۵
۱۱۴	خوپاراستن و پاريز له قاري خودا و له نازاري خه لك	۴۶
۱۱۶	گوماني باش هم به خودا و هم به خه لك په سهنده	۴۷
۱۱۷	نايين بريتييه له ته مي و ناموزگاري باش	۴۸
۱۱۷	راويزكهر نه مينداره	۴۹
۱۱۸	كه سي خيړئ نيشاني كه سي بدا و لك خوئي نه و خيړه بكات وايه	۵۰
۱۱۸	شادبوون به پايه هره بلنده كان به وه دمبي كه مروف كاروباري موسولمانان رايي بكاو..	۵۱
۱۱۹	عه دالمت و داد بناغي پاشايه تي و دوه لته	۵۲
۱۲۲	پايانئ (خاتمه يي) باسي خوځه ويستي شيرازي نايننداري خوځه ويستي خودا....	۵۳
۱۲۲	كه سي به راستي خوداي خوځ بوئ خودا ره زاي سووك دمكاو خودا و بنده كانيش....	۵۴
۱۲۳	كه سي كه سيكي خوځ بوئ ساخ بو زماي خودا حه شري له كه ل حه شري نه ودا دمبي	۵۵

زنجیره	پیرستی سەرەبەسەکان	لا پەرە
۵۶	خۆشەویستی پیاو چاکان و دینی و دیداریان و دانیشن له گەلێاندا بەهرهیهکی زۆر	۱۲۶
۵۷	دۆست و ناشناو دەستەبراکان له روژی قیامەتا له سیبەری بارمگای خودادا دمبن	۱۲۹
۵۸	خۆشەویستی دەبی مامناوئندی بی	۱۳۰
۵۹	نامەی زیكرو یادی خودای گه‌وره‌و دو‌عاو نزاو پارانه‌وه‌و ته‌ویه‌کردن و ..	۱۳۶
۶۰	باسی یه‌که‌م: باسی گه‌وره‌یی یادو زیكری خودا و پایه‌به‌رزیی زیكركارانی خودای گه‌وره	۱۳۶
۶۱	ناوه جوانه‌کانی خودا	۱۵۳
۶۲	ناوه هه‌ره گه‌وره‌که‌ی خودا (نیسمی نه‌عفهم)	۱۵۸
۶۳	باسی دووهم: باسی گه‌وره‌یی (سبحان الله و) (الحمد لله و) (الله اکبر و) (لا اله الا الله) کردن	۱۶۰
۶۴	ژماردنی ته‌سبیحات و وێردو سه‌رچاودی ته‌زبیح له جییه‌وه‌و چۆن په‌یدا بووه	۱۶۳
۶۵	زیكری (لا حول ولا قوه الا بالله) گه‌نجیکه له گه‌نجینه‌کانی به‌هه‌شت	۱۶۵
۶۶	وێردی باش نوێژ	۱۶۷
۶۷	یادخوێندن و وێردخوێندن به‌یانیان و نیواران	۱۷۰
۶۸	باسی سێهه‌م: باسی دو‌عاو نزایه گه‌وریی نزاو دو‌عا	۱۸۰
۶۹	دەستوورو یاسای نزاو پارانه‌وه	۱۸۳
۷۰	نزا یگراو نزا یه‌سه‌ند	۱۸۹
۷۱	پارانه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) بۆ نۆمه‌تی	۱۹۳
۷۲	نزایی که خێرو خۆشی هه‌ردوو جیهانی تیا بێ نزا ی پر و اتا	۱۹۴
۷۳	ئه‌و گوته‌ هه‌دیسیانه‌ی که به‌کار ده‌هێنرین به‌ په‌ناگرتن به‌ خودای گه‌وره	۲۰۶
۷۴	باسی چواره‌م: باسی چه‌ند نزایه‌کی تاییه‌تی	۲۱۴
۷۵	نزاکانی مه‌ینه‌تبار (دعوات المکروب)	۲۱۴
۷۶	نزا ی سه‌فه‌رو هاتنه‌وه له سه‌فه‌ر	۲۱۷
۷۷	نزا ی رێبوار به‌رێکردن	۲۲۱
۷۸	نزا ی جوونه هه‌واری نوێ	۲۲۲
۷۹	نزا ی هه‌ستان له کۆری دانیشن	۲۲۴
۸۰	گوته‌ی کاتی خوێندن که له‌باب و کاتی زم‌پینی گوێدرێژ	۲۲۵
۸۱	نزا ی هاتوچۆ بۆ ماڵ	۲۲۶
۸۲	نزا ی کاتی باران و باو هه‌ورمه‌گره	۲۲۷
۸۳	نزا ی کاتی دپتنی مانگی نوێ	۲۲۹

لا پېړه	پېړستی سهره باسه کان	زنجیره
۲۳۰	نزای چاوپیکه و تنی نۆبه رهی میوهات	۸۴
۲۳۱	نزای ترس شکاندن و خهوزان	۸۵
۲۳۴	نزای قهرزدانه وه	۸۶
۲۳۶	نزای کاتی دیتنی گرفتاری به دمودی	۸۷
۲۳۶	نزای نه خوش	۸۸
۲۳۷	یادو زیکری کاتی چوونه بازار	۸۹
۲۳۸	نزای کاتی شت له بهرکردن (دووعای حیف)	۹۰
۲۴۲	سه لاوتادان له دیاری پیغه مېهر (دروودی خودای گهوری له سهری)	۹۱
۲۵۰	باسی پینجهم: باسی پارانه و مو په شیمانی واته: نیستفارو ته ویه	۹۲
۲۵۵	گهورمیی ته ویه و په شیمانی	۹۳
۲۵۷	کاتی ته ویه کردن	۹۴
۲۶۵	هر چهندي بهنده له راده به دمر تاوانی هه بی و دلی هه رکاتی ته ویه به پراستی بکا	۹۵
۲۷۰	پایانی: باسی گوشادی و بی سنووری رحمت و میهرمبانی خودای گهوره	۹۶
۲۸۱	نامه ی زوهدو دنیا نه ویستی و گوئی به دنیا نه دان و دل لاوینه کان	۱
۲۸۱	به شی یه که م: باسی هه ره شه کردن له دهسته شکینبوون به خوشی جیهانه وه	۲
۲۹۱	پتر له پئویست خانویه ره دروستکردن ناپه سمنده	۳
۲۹۴	دوله مهندي له قنیات دایه	۴
۲۹۷	زینهار خوتان بهاریزن له چاو برستی (حیرص) و هیوای دوورو دریژ	۵
۳۰۱	به شی دووم: باسی به هره و گهوره یی هه ژاری و هه ژاران	۶
۳۰۸	به شی سییهم: باسی گوزمرانی پیغه مېهر (دروودی خودای له سهری)	۷
۳۳۲	کۆمه له که ی صوفقه	۸
۳۳۶	پراستنی زمان گهرکه	۹
۳۴۰	بی و می له گوشه گیریدایه	۱۰
۳۴۰	باومری ته و او به و ده بی که نه و دی به دمرت ناخوات و کارت پی نییه وازی لی بیی	۱۱
۳۴۱	پاداشی هره گوره له و مدایه که صهبر و نارام بگری له سهر برپیارو به شی خودای	۱۲
۳۴۸	به شی چوارهم: له نامه ی زوهد باسی خواکردو چارمنوس (قهزاو قه دمر)	۱۳
۳۵۷	ناشی و پرپویر له سهر مهسه له ی خوا خواست و سهر نفیشت و قهزاو قه دمر بکری	۱۴
۳۵۹	ناکام و رزق و رژی هه ره له سهرمتاوه دیاری کراون و سنووریان بۆ دانراوه	۱۵

لا پره	پښتني سهره باسه كان	زنجيره
۳۱۱	جله وى دل له دمستى خودا دايه	۱۶
۳۱۲	نهموى له بارى مندالى ناموسولمانه كانه وه له ناپيندا روون كراوتمه وه	۱۷
۳۱۴	نهموى له بارى خه لگاني سهردمى پيغه مېهر گهر دانيه وه هاتووه	۱۸
۳۷۰	كردموه به پيى سهر نه نجاميه تى	۱۹
۳۷۲	گهرمكه كارى چاك زوو به زوو بكرى	۲۰
۳۷۳	ترسى خوداى گه وړه پيروزيه	۲۱
۳۷۷	پشت به خودا به ستن	۲۲
۳۸۰	به شى پينجه م: باسى نه و شتانه ي كه دېن به هوى دنه رم بوون و دلسوزي	۲۳
۳۹۳	چوونه به همشت له ساپه ي خوداى گه وړمويه	۲۴
۳۹۴	سپارده هه ل دمگري (نه مانمت ناميني)	۲۵
۳۹۶	به شى شه شم: باسى گه وړه يي به خشخو خير كردن	۲۶
۴۰۳	به شى هه و تمه م: باسى فهرمان كردن به چاكه و چله و گيري له خراپه	۲۷
۴۰۷	پايان (خاتيمه يي) هه ندئ دمنگو باس و باسو خواسى كومه ل له پيشينان	۲۸
۴۰۷	داستانى به له كيك و كه چه كيك و كوړك	۲۹
۴۱۱	نه و مندالانه ي كه له ناو بيشكه دا قسه بيان كردووه	۳۰
۴۱۶	باسى شه پتان و سوپاى شه پتان	۳۱
۴۱۸	باسى فريشته كه هه موويان نازدارن	۳۲
۴۲۵	نامه ي ويل و نه دهب	۳۳
۴۲۵	به شى يه كه م: داواى رپيدان (استنزان)	۳۴
۴۲۹	ريخوازي له بهر ته ماشاى چاو دانراوه	۳۵
۴۳۲	نهموى كه به ي ريدانى خاوم مال ته ماشاى ناو مالى كه سى بكا چاوى خوښى نيبه	۳۶
۴۳۳	ته ماشا كردنى بيانى له بهر پيداويستى - به هوى پيداويستى - دروسته	۳۷
۴۳۵	فهرموودم يي له بابمى گرامو (حه مام) موه	۳۸
۴۳۶	به شى دووم: باسى سلاو (سه لام)	۳۹
۴۳۸	له پيشدا سلاو كردن ننجا قسه كردن	۴۰
۴۳۹	سلاو له كه سوكار	۴۱
۴۴۰	سلاو كردن له مندالان و له ژنان سونه تمه	۴۲
۴۴۱	راگه ياندى سلاو	۴۳

لا پېړه	پېړستی سهره باسه كان	زنجيره
۴۴۱	نه ودي له سلاو كردندا ناپه سهنده	۴۴
۴۴۳	سلاو كردن له خاوهن نامه كان (اهل الكتاب)	۴۵
۴۴۵	حوكمي سلاو كردن و حوكمي وده لامي سلاو	۴۶
۴۴۶	سلاو ناكړئ له دمسته ي نارمزوو پهرست	۴۷
۴۴۷	نووسين و دستووره كانی نووسين	۴۸
۴۴۸	نه ودي زمانى كه ئې فيرېي له شهرپان دننيا دمېي	۴۹
۴۴۹	به شي سنيهم: روژ باش كردن و چاك و چوئي كه ئې جوړى هه يه.....	۵۰
۴۴۹	يه كيكيان هه لسانه له بهر پياوې باش و خاوهن پايه	۵۱
۴۵۱	يه كيكي تريان: هه موو كه سې به پيې پايه وپله ي خوي هه درو ريژي ئې ده گيرئ	۵۲
۴۵۲	يه كي تريان: دمست له ناو دمست نان و ته وځه كردنه	۵۳
۴۵۵	يه كي تريان: دمست له گهردن كردنه	۵۴
۴۵۶	يه كي تريان: دمست و پي ماچكردنه	۵۵
۴۵۷	يه كي تريان: ماچكردنې له ش و نيو چاوانه	۵۶
۴۵۸	يه كي تريان: مه رحه با ليكردن و به خير هاتنه	۵۷
۴۵۸	يه كي تريان: گوټنى (لبيك وسعديك) ميه	۵۸
۴۶۰	يه كي تريان: گوټنى (باوك و دايكم به قوريانت) بيه	۵۹
۴۶۰	يه كي تريان: (حفظك الله: خودا ناگادارت بي) يه	۶۰
۴۶۱	يه كي تريان: (ياخوا هه ميشه پي كه نيني خيرت بي) يه	۶۱
۴۶۱	به شي چوارهم: باسي نه ريت و ده ستووري كوري دانيشتن	۶۲
۴۶۴	نه لقه دان و گهورمبي كوري دانيشتن	۶۳
۴۶۵	جوړه دانيشتن يكي ناشيرين	۶۴
۴۶۶	سرتك: چپه: قسه ي پنه ناني	۶۵
۴۶۷	پژمين و نزا ي باش بؤ پژمي و	۶۶
۴۷۰	تا چهن جار پژمين نزا بؤ پژميو ده كړئ	۶۷
۴۷۱	نزا ي پژمين كردن بؤ خاوهن په يمانه كان، واته نه و ناموسو لمانانه ي كه له په ناي.....	۶۸
۴۷۲	خودا پژمي بي خوشه، وه ئې خوشي نايي له باو پشك	۶۹
۴۷۳	به شي بينجه م: باسي ناوه كان: باشترين ناو به لاي خوداي گهورموه	۷۰
۴۷۴	دروست نيه كه س نه بو لقاسم — كه كه سناوي پيغه مېره (دروست خوردي لستري) — بكا به....	۷۱

زنجیره	پېړستی سهره باسه کان	لا پېره
۷۲	ناوه ناپه سهندمکان	۴۷۶
۷۳	ناونانی مندالی تازه بوو، گۆشکردنی و شیرین کردنی مه لاشووی به خورما، یا....	۴۷۹
۷۴	گۆرپینی ناوی ناشیرین به ناوځکی جوان	۴۸۰
۷۵	نازناوو کهسناو (واته: له قهه و کونیه)	۴۸۴
۷۶	له گاتی بانگکردندا دروسته دواپی ناو بکرتینرئ، یا ههندئ بیت له ناو فره بدرئ	۴۸۵
۷۷	بهشی شه شه م: باسی هه لبه ست و هونراومو گورانی و شتی وا که لاهم بابه ته بن	۴۸۸
۷۸	هه لبه ست له خودی خۆیدا باش نییه	۴۸۸
۷۹	پېغه مېهر (دروودی خودای له سهرېخ) شیعیری خه لگی ده خویندومه	۴۹۱
۸۰	هه لبه ستی وا هه یه پره له حکیمه ت و دانایی	۴۹۲
۸۱	له خزمه ت پېغه مېهر دا (سهره مېهر) هه لبه ست ده خویندراپه وه بۆی، نه ویش	۴۹۵
۸۲	قسه قوون کردنه ومو هاشمو هووشه ناپه سهنده، به لاهم قسه ی کورت و بوخت و....	۵۰۰
۸۳	هۆرمو گورانی	۵۰۱
۸۴	نهر دین (تاو له کردن) و کوتر بازی حه رامه	۵۰۲
۸۵	یاری رهوا: وازی دروست	۵۰۳
۸۶	بهشی حه و ته م: باسی چهن رسته یی که بوون به باوو عاده ت له نه ده بیات و ویزه ی عه ره بی	۵۰۵
۸۷	یه کئ له وانه گوته ی (اما بعد) وه، واته: له پاش نه مه	۵۰۵
۸۸	یه کئ تریان گوته ی (زعموا) وه، واته: به قسه ی گوتوان گواپه واوا ده لئین	۵۰۵
۸۹	یه کئ تریان گوته ی (ویلک) مو (ویحک) مپه ومپله که واته: مال و پیران: خانه خراپ،....	۵۰۶
۹۰	یه کئ تریان گوته ی (تربت یمینک) مپه: واته: دمستت به قوردا چیت: هه ژار که ویت	۵۰۷
۹۱	یه کئ تریان: گوته ی (اخسا) ه، واته: چغه: چغ: هه یی	۵۰۷
۹۲	ئاغا به بهنده ی خوی نه ئی: (عبدی) واته: عه بدی من: بهنده ی من، بهنده یش به...	۵۰۸
۹۳	جینیومه دن به چه رخ و روژگار (دمهر)	۵۱۰
۹۴	مه ئی: (خبیت نفسی، دلّه هه ل دشوئی: دلّه تیک هه ل دئ، به لاهم له جیاتی نه وه....	۵۱۱
۹۵	مه ئی: (ما شاء الله و شاء فلان: خوداو فیسار که س حه زکا)	۵۱۴
۹۶	پایانی: باسی سهرمتای دروستیوونی بوونه وهر	۵۱۵
۱	چینه کانی ناده میزاد	۵۱۸
۲	نامه ی فهرته نه گه ل و نیشانه کانی هانی قیامه ت	۵۲۲
۳	باسی یه که م: ترساندن له فیتنه گه ل	۵۲۲

زنجیره	پېرسېستی سهره باسه كان	لاپهړه
۴	خه بهردان له فیتنه گهل و جوړمکانی	۵۳۲
۵	باسی دووم: له باباته لایه نگرتنی کومه نهي موسولمانانوه	۵۳۹
۶	سهرمتای بهرپابوونی فهرتنه كان كه يهو له کوپوه هلدنگرستين	۵۴۴
۷	باسی سيهم: باسی خه واریجه كان و له نایین به له سه بووه كان، خه واریج: دهرکی	۵۴۸
۸	کوشتاری دهرمکییه كان (الخوارج) فهرزی عهینه. واته: نه رکه سهرشانی هه موو....	۵۵۱
۹	وشه یی له بارهی رووداوکه کی نه لجه مه له وه	۵۵۶
۱۰	باسی چوارم: باسی نه و که سانه کی که به درو لای پیغه مبه رایه تیپیان لینداه	۵۵۸
۱۱	باسی دوو دروژنه که: موسه یله مه و عه نه سی	۵۵۸
۱۲	سهرگوزمشته کی نیپنو صهیپاد	۵۶۰
۱۳	له هوژی سه قیف هه لاتبازیک و خوینمزیک هه دکه ون	۵۶۷
۱۴	باسی پینجه م: باسی غه زاو کوشتاره هره گه ورمکان (واته: نه ل-مه لایم). غه زاگردن..	۵۶۹
۱۵	غه زاگردن له گهل هیندو عه جه م دا	۵۷۰
۱۶	کوشتاری رووم، فه لاوپه ناگی موسولمانان له و رۇژگاردا غووته و به صریه	۵۷۲
۱۷	مزگه و ته کی عه ششار که له نه بولمه	۵۷۵
۱۸	ناودان بوونه و کی بهیتوله قندیس نیشانه کی ویران بوونی مه دینه کی دره خشانه	۵۷۶
۱۹	گرته و کی قوسته نته نیپه	۵۷۷
۲۰	نه و حه له رۇم زۇرن به لام سهرکه و تن بۇ موسولمانان	۵۸۳
۲۱	باسی شه شه م: باسی نیشانه کی داهاتنی قیامت	۵۸۵
۲۲	خیرو گه ورمی به نده یی و خودا په رستی له ناخر زه مانا	۶۰۱
۲۳	به هوژی زۇربوونی تاوان و گوناه و نافهرمانی خوداه و رۇچوون به ناخی زمویدا....	۶۰۳
۲۴	باسی حه و ته م: باسی خه لیفه مه هدی (غودای نى رازى بن)	۶۰۷
۲۵	کۇمه لئ له موسولمانان هه ر له سر هه ق دموام دکه ن هه تا قیامت ته و او....	۶۱۳
۲۶	نیستا جه جال و له ناو دوورگه په کا کۆت و زنجیر کراوه، تا نه و کاته کی هه ل دستی	۶۱۵
۲۷	جه جال له خور هه لاته وه سر هه ل دما و عه شاماتیکی گهل زور شوینی دکه ون	۶۲۱
۲۸	نیشانه كانی جه جاله کۆره که خوی بریتیپه له گه ورمترین فهرتنه	۶۲۲
۲۹	جه جال ده چپته ناو هه موو شارئ، مه که مو مه دینه کی نى درجئ	۶۲۹
۳۰	جه جال چل رۇژ دمه ییپته وه له ولاتدا، له پاشا عیسا (درویدی خردی لیسریس) له ناسمان	۶۳۳
۳۱	پاشه کی: عیسا (درویدی خردی لیسریس) که له ناسمان دپته خوارموه تا ماومی لیسر زه مین...	۶۳۹

لا پېړه	پېړستی سهره باسه کان	زنجیره
۶۵۴	نامه‌ی قیامتو به هه‌شتو دۆزه‌خ. هووکردن به که‌پن‌ادا (نمفخی صوور)	۳۲
۶۵۸	زیندوو بوونه‌وو کۆمه‌ل‌بوون بۆ لېپرسینه‌وه (واته: به‌عس و خه‌ش):	۳۳
۶۶۱	حه‌شر له‌سهر زمویه‌کی نوئ دمه‌کری	۳۴
۶۶۲	فه‌رمایشی خودای گه‌ورمو مه‌زن له رۆزی قیامتدا	۳۵
۶۶۵	سامناکی رۆزی قیامت	۳۶
۶۶۶	لېپرسینه‌وه‌ی به‌نده‌کانی له‌لایه‌نی خوداوه	۳۷
۶۷۲	تۆله ئی ساندن	۳۸
۶۷۴	ومرگرتنی نامه‌ی کردار	۳۹
۶۷۶	ته‌رازوی کیشانی گرده‌وه‌ی خێرو شه‌پ	۴۰
۶۷۹	پردی سیرات که‌وا به‌سه‌رپشتی دۆزه‌خه‌وه	۴۱
۶۸۰	نمستێلی ژوانگه	۴۲
۶۸۳	چۆنیتی نه‌و هه‌وزمو ناومه‌کی	۴۳
۶۸۷	هه‌وزی که‌وسهر	۴۴
۶۸۸	تکاگردن هه‌په‌و هه‌فه	۴۵
۶۸۹	باسی تکاگردنی پێغه‌مبه‌ری خۆمان هه‌زرتی موحه‌مه‌دی خرشه‌ویست و نازادار.د.خ	۴۶
۷۰۶	پێغه‌مبه‌ران و باوهردارانیش — به‌فه‌رمانی خودا — تکا دمه‌کن بۆ که‌سیکی تر	۴۷
۷۱۵	به‌خشنده‌یی خودا گه‌ئێ گه‌وره‌یه، دهره‌ینانی په‌زدانیه‌رسته‌کان له دۆزه‌خ	۴۸
۷۲۳	چۆنیتی به‌هه‌شت و باسی کار گوزارانی به‌هه‌شت	۴۹
۷۲۶	باسی خانووی به‌هه‌شت و خا‌ک و زیخ و چه‌وی	۵۰
۷۲۶	چینه‌کانی به‌هه‌شت و دمه‌رگا‌کانی و پایه‌کانی	۵۱
۷۲۹	سه‌رچه‌مو رووباره‌کانی به‌هه‌شت	۵۲
۷۳۱	دارو دره‌خت و میوه‌ی به‌هه‌شت	۵۳
۷۳۵	هۆد‌مو مالی به‌هه‌شتیه‌کان	۵۴
۷۳۷	خپه‌مه‌تگا‌کانی به‌هه‌شت	۵۵
۷۳۷	بازاره‌کانی به‌هه‌شت	۵۶
۷۴۲	له به‌هه‌شتدا ههر که‌سی نارمه‌زوو بکا که‌شتوگا‌ل دمه‌کا، یا رموگه‌داری دمه‌کا	۵۷
۷۵۰	چۆنیتی و شیوه‌ی دانیشه‌وانی به‌هه‌شت	۵۸
۷۵۴	شیوه‌ی شیرینی ژنی به‌هه‌شت	۵۹

زنجیره	پېړستی سهره باسه کان	لا پېړه
۶۰	یه کهم کهس که ده چنه به هه شته وه موحه ممه دو نومه ته که یه تی	۷۵۷
۶۱	که سانی به بی لپړسینه وه ده چنه ناو به هه شت	۷۵۹
۶۲	زور بهی خه لگی به هه شت له نومه تی موحه ممه دن	۷۵۹
۶۳	یه کهم خوراک و یه کهم خوار دنه وهی خه لگی به هه شت چیه	۷۶۰
۶۴	دانیشتوانی به هه شت له به هه شت نه مرو جاویدان و هه تا هه تاپه له به هه شت دمبن	۷۶۲
۶۵	به رده لادمدرئو به هه شتییه کان په رومردگاری گه ورمو هیژای خو یان به چاوی سهر دمبین	۷۶۳
۶۶	خودا میهرمبانی و نه وازشت له گه ل خه لگی به هه شت دمنوین و کالای رمزامه ندی....	۷۶۴
۶۷	باس و خواسی دوزخ و دمرگاکانی	۷۷۴
	چونیتی دوزخ	۷۸۳
	خواردن و خوار دنه وهی دوزخ	۷۸۵
	دادو فریادی دوزخیان له تاو تر سناکی دوزخ	۷۸۹
	نه و که سهی له دوزخا سزای له هه موان سوو کتره	۷۹۳
	گوفتوگزی خودا له گه ل هه ندی دوزخ	۷۹۴
	نه و شتانهی به هه شت و دوزخ تیاند اهاو به شن	۷۹۵
	پایانی نه م باسه — له خودا داوا ده که ین که نه نجامان باش بی. دواترین کهس که له ..	۷۹۷
	نه و به هه شتیانهی که که مترین به شیان هیه نه و به هه شتیانه ییش که له لای خودا ...	۸۰۳

غفر الله لي ولوالدي ولسائر المسلمين. وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين.

سو پاس بۇ خودا به ده سستی خوم له موراجه عه و هه له بژیری نه م چاپی چوارده مه
 بوومه وه، له ههر (۱۰) بهرگی تاج الأصول له رۆزی ۲۰۰۸/۵/۳۱. له خوا داوا ده که م که
 بیکا به فاتحه الخیر بۇ بلادو بۇ عیباد.

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.

رقم الايداع في دار الكتب والوثائق ببغداد ١١٨٣ لسنة ١٩٩٠

مطبعة الزمان ١٤١٠ هـ / ١٩٩٠ م — بغداد